

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

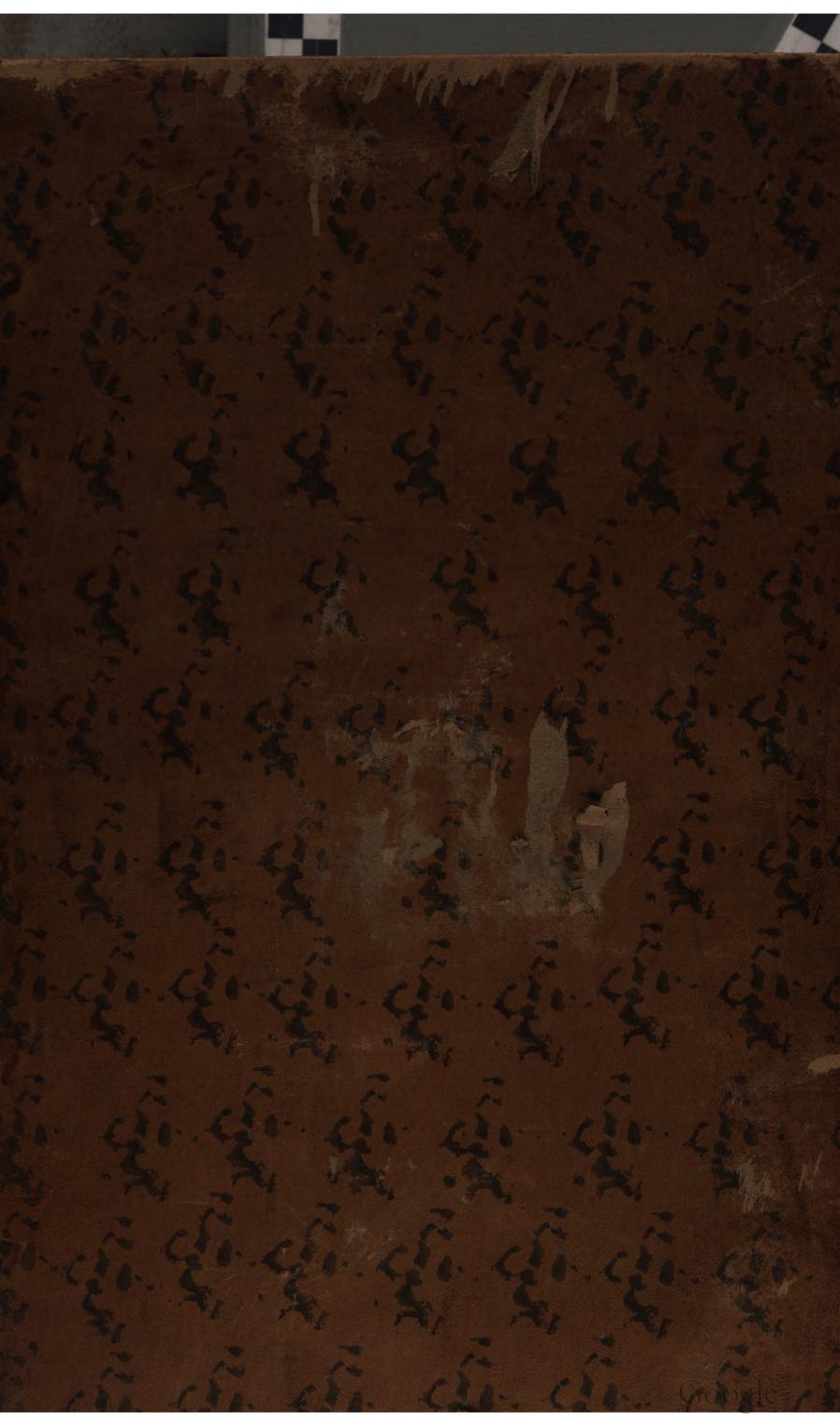
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

141-18: -9

Digitized by Google

125 1a

Digitized by Google

PHYSICA SACRA

JOHANNIS JACOBI SCHEVCHZERI,

Medicinæ Doctoris, & Math. in Lyceo Tigurino Prof.
Academiæ Imperialis Naturæ Curiosor. LEOPOLDINOCAROLINÆ Adjuncti, Socc. Regg. Anglicæ
ac Prussicæ Membri.

ICONIBYS ÆNEIS

illustrata,

procurante & sumtus suppeditante

JOHANNE ANDREA PFEFFEL,

Augustano, SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS Chalcographo Aulico.

TOMVS IV.

A TAB. DXCIV. ad DCCL.

AVGVSTÆ VINDELICORVM & VLMÆ,

MDCC XXXV.

CANTICUM CANTI-CORUM.

TAB. DXCV.

Cantic. Cap. I. vers. 5. 6.

- amabilis, o feminæ Hierosolymitanæ, sicut tentoria Cedræorum, sicut Solomonis cortinæ.
 - (a) Venusta, vel gratiosa, nam iva significat appe-
- 6. Ne me spectetis, quia fusca sum, eo quod Sol me (radiis feriendo) intuitus est: filii (namque) matris meæ in me excandescentes, pofuerunt me custodem vinearum. ego autem vineam meam non custodiui.
- 5. Fusca quidem sum, cæterum (a) 5. Nigra sum, sed formosa, siliæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, ficut pelles Salomonis.
 - 6. Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decolorauit me Sol: filii matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem vineis: vineam meam non custodiui.

Edar קָרַ nigredo est non Æthiopum illa atra, sed fusca, non naturalis, sed aduentitia à Sole, vel & tristitia. Jobus XXX. 28. Lugubri (nigro, קָרָר) habitu incessi, ut Solem non sentiens. (Morens incedebam, sine furore.) Heic querula CHRISTI sponsa: Fusca quidem sum, ficut tentoria Cedræorum, — eo quod Sol me intuitus est. Μέλανα ειμὶ είγω, — ως σκηνώματα Κηδώς, — ότι πέριέβλεψέν με ὁ ήλιος. Juxta originalem Textum, ut filii Chus, qui habitant in tentoriis Kedar; vel, ut Ismaelitæ, quibus adnumerantur Kedareni, Arabes. Quorum & meminit Plinius L. V. c. 11. His Arabes junguntur ab Oriente Chanclei (vel Chauilei,) à Meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabatæis. Stephanus : Kedeavitas, ebros Tre indaimoros 'Açabias,' Ouçarios 'Aeaβικών τείτω, Cedranita Gens Arabia Felicis, Uranius Arabicorum tertio. Circa Babelem habitauit hæc Natio, si Suidæ fides. Sed de hac re nihil Scriptores Arabes.

Est, quod supra monui, distinguenda probè Æthiopibus naturalis & connata nigredo à colore illo fusco, qui à Solis radiis cuti inducitur. Est illa glabra, nitens, pinguis, hæc contrastæ siccioris cutis symptoma, familiaris Mediterranei Maris accolis, præsertim Africanis, Mauritanis, Fessanis, Maroccanis, quibus siccior est cutis textura, quam Angolanis, Seneganis, licet hi fortiorem sustineant Solis æstum,

quàm illi. Crediderit quispiam, in Torrida Zona torreri viuentia omnia, & ficcari, & tamen funt in Infula Thomæ, Æquatori ipfi fubjecta, uti & in Guinea, homines & animalia pinguissimi habitus, & est adeò fertile Angolæ solum, ut quotannis 15000. Æthiopes transportari soleant in Americæ Colonias, mancipiorum seruitia præstituri. Fertilitatis hujus, olim incredibilis, quæ observari solet in vegetabilibus, animalibus, hominibus, causa tribui debet partim copiæ aquarum per flumina sese exonerantium, partim rori quotidiano, denso, pretioso, νετομός φω, quo defendi folent corpora & refici, neque duntaxat per noctis decursum, siue 12. horas, sed per integrum fere diem. Et memorabile cumprimis est, tolerabiliorem esse Solis æquatorem transeuntis, siue in Zenith existentis, æstum, quàm quem Sol ad Tropicos declinans excitare folet. Ibi quippe brutorum & hominum corpora constanti fere nebula viuunt obuoluta, regnante tunc hyeme, non, quod mirum, æstate. Idem beneficium præstat Ægyptiis Nilus, quod Æthiopici Maris accolis copiolissimi undequaque surgentes vapores. Testem audi Alpinum, Med. Ægypt. c. 9. Nusquam gentium memini me vidisse in tanto numero tam præpingues bomines, quales Cairi obseruantur, ex viris plurimos usque adeò pingues inspexi, ut mammas baberent longè mulierum mammis maximis majores, crassiores & pinguiores. Celebratas olim Mmmmmmmmmm 2

Meroiticarum nutricum mammas lege apud Iuuenalem:

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus, & In Meroe crasso majorem infante papillam?

Redeo ad sponsam, quæ sese in Cantico prædicat nigram, vel fuscam, non à natura, scilicet ut Æthiopes, sed à Sole. Infuscare hunc omnium Regionum homines, ipsarum quoque Septentrionalium docet experientia. Veritatem hanc ostendit proprium cuilibet corpus, quod in facie retecta semper fuscum magis est reliquo à vestibus tecto. Sol nempe si radiis suis immediatè ferit corpus, non dilatat duntaxat poros, fed tubulos ipsos extremos, per quos transparet sanguis: quin imò in ipsos hos ampliatos poros admittuntur plures & crassiores sanguinis partes, imo heic condensantur, exhalantibus tenuioribus aqueis per poros cutis : patiuntur quoque fibrillæ extremæ, & sese contrahunt. Observare licet heic is su magisty diuersos corundem radiorum solarium in variis corporibus effectus. Corpora hominum infuscari videmus, sed lapides, saxa, terris excisa, ceram, linteamina, lilia alba, flores alios dealbari. Plura in hanc rem dici possent, si id permitteret & tempus & locus. Aliis quoque describendam linquo nigredinem mysticam sponsæ, Ecclesiæ oppressiones, persecutio-

Cantic. Cap. I. vers. 7.

mea, quomodo pascas, & quomodo cubare facias (pecus) in meridie?

Otandum, pro Loci hujus illustratione, in Orientalibus Regionibus, & calidioribus quibusuis climatibus, ad potationem deduci pecora, cumprimis oues bihorio circiter ante Meridiem, dehinc verò ad umbrosa loca, ut quieti indulgeant; qua refecta potantur iterum post Meridiem, pascuis fruitura usque ad vesperam. Audiamus folertem Oeconomum Virgilium Eclog. 5.

Inde ubi quarta sitim collegerit bora, Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ, Ad puteos, aut alta greges ad stagna jubeto Currentem ilignis potare canalibus undam; Æstibus & mediis umbrosam exquirere val-

Sicubi magna Jouis antiquo robore quercus Ingentes tendat ramos: aut sicubi nigrum Ilicibus crebris sacrà nemus accubet umbrà. Tum tenues dare rursus aquas, & pascere rur (us

Solis ad occasium, cum frigidus aëra vesper Temperat, & saltus reficit jam roscida Luna.

Hujusdem tenoris regulas lege apud Rei Rusticæ Scriptores alios, Varronem, Columellam,

Indica mihi tu, quem diligit anima Indica mihi, quem diligit anima mea. ubi pascas, ubi cubes in meri-

> Palladium. In graves incidunt morbos, ni follicitè trastentur, pecora, oues in specie in hepatis inflammationes & apostemata. Vocant id Arabes ramadba, torrere, si oues quasi torreantur ad Solem. Corrumpitur & lac. Hinc Pastor Menalcas apud Virgilium Eclog. 3.

Cogite oues, pueri, si lac præceperit æstus, Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.

Nimio quippe motu exæstuat sanguis, imo adaucta transpiratione condensatur, unde varii gignuntur morbi. Inseruit hæc explicatio quoque Pf. XXIII. 1. 2. DOMINUS pastor meus est, non egebo. In pascuis berbidis accubare me facit, & ad aquas tranquillas me minat: (DOMI-NUS regit me, & nibil mibi deerit: In loco pascuæ ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me:) ad quas nempe grex sub arborum umbra quieti indulget. Ita quoque Jes. XLIX. 10. Non esurient, neque sitient, non seriet eos neque æstus neque Sol, quia,qui eorum miseretur, diriget eos, & ad scaturigines aquarum ducet eos. (Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos astus & Sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.)

Can-

CANTIC. Cap. I. v. 12. Nardus ενοσμος.

Nohel. Cap. 1. p. 12. Die wolriechende Rarden.

I. G. Pintz sculps.

Digitized by Google

Cantic. Cap. I. vers. 12.

Dum Rex mihi (a) accumbit, nar- Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea reddit odorem suum. (a) In accubitu vel assessu suo.

dus mea dedit odorem suum.

Ardus, origine Orientalis vox, בַּרָדָ nerd, in Textu, LXX. vágðos, in omnem occidentem transiit, licet in Oriente quoque manserit. Arabes & Persæ nardin, nerdin. Turcæ nard. Poloni Nardá. Meninzk. Lex. 5093. 5161. Græcis etiam ragδός αχυς , νάεδα ς άχυς , hinc & Latinis Spica Nardi, Italis Nardo, Spigonardo, & simpliciter Spigo, Anglis Spiknard, Germanis Spicnarde. Intelligitur namque Nardus Indica, que Spica, Spica Nardi, & Spica Indica officinis. C. B. Nardus Indica vulgaris. I. B. Nomen forte à Naardo urbe Syriaca, Euphrati contermina. Nardus ipsa Orientalis, quæ heic intelligitur, in Europam adfertur ex Ægypto & Asia, & una eademque est Syriaca & Gangetica, natali saltem loco differens, estque superior pilosa pars radicis Cyperi Gangetici, digitum longa & crassa, rubro-fusca, Taporis acris, amari, aromatici, odore Cyperi. Hujus Nardi Indicæ non vidimus hactenus nisi radicem pilosam, quam exhibet Fig. A. majorem ex Pomet. Hist. des Drog. L. VI. c. 9. Tit. Petit Nard Indic, grand Nard Indic. Est & Europæis sua Nardus, hujusque variantes species in Valerianæ genere. Est nam-

que Valeriana tuberosa I. B. Tourn. Coroll. Valeriana tuberosa Imperati seu Telephii radice. Barrel. Icon. 825. le premier Nard de montagne de Leon. Lugd. Gall. 805. Fig. C. Valeriana alpina minor C.B. Valeriana alpina Nardo Celtica similis C.B. Nardus montana radice oliuari C.B. Nardus montana radice oblonga. C. B. quas omnes ad unam reducit Vaillant dans les Mem. de l'Acad. Roy. 1722. p. 250. Edit. Belg. Fig. D. Nardus Gallica, Nard de France. Fig. E. Nardus adulterina, Nard batard. Fig. F. Redimus veluti ex diuerticulo facto in Europam ad Nardum Orientalem, seu Indicam, quæ magni olim fuit habita, & pluris æstimata, quam quidem nunc fit. Joh. XII. 3. mentio fit uvez vaedz πιςτικής πολυτίμε, quod & Dioscorides describit L. I. C. 76. vaediva uvea titulo. Tradunt nonnulli, Nardum illam odorem acquirere grauem, aduersum, si transportetur per maria, & humida siat. Hujusmodi Nardum graueolentem intellexit forte Chaldæus interpres, qui verba Textus reddit, cujus odor valde malus est. LXX. generatim promunt odorem. Nacooc με εδωκεν ο σμην αυτέ. Mysticam Textus explicationem aliis linquo.

Cantic. Cap. I. vers. 13.

fasciculus, (qui) morabitur inter ubera mea.

Enotat mor, myrrba, nunc fruticem ipfum, quam delineauimus TAB. CII. CCX. nunc Gummi illud refinofum ένοσμον, ex cortice incilo effluens fponte. Posteriori hoc sensu sumitur communiter in Medicina, & pro suffumigiis, sed quoque in Scriptura Sacra. Cantic. III. 6. est Ecclesiæ symbolum fumus altissimus, — qui generatur suffitu myrrha & thuris, & omnium puluerum pharmacopolæ. (Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, ficut virgula fumi ex aromatibus myrrha, & thuris, & universi pulueris pigmentarii.) V. 1. Distrinxi myrrbam meam cum aromate. (Messui myrrbam meam cum aromatibus meis.) V.z. Manus meæ stillauerunt myrrham, ac digiti mei myrrham probam, quæ pessulum madefecit. (Manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostii mei.)

Estque mihi dilectus meus myrrhæ Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

> V. 13. Labia sponsi ut lilia, nec non stillantia myrrham probam. (Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.) Exod. XXX. 23. jubetur fumere Moses odoramenta prastantissima, myrrha sponte fluentis quingentos. (Sume tibi aromata, prima myrrha & electa quingentos ficlos.) Pro balfamatione CHRISTI adhibuit Nicodemus μίγμα σμύρνης καὶ άλόης, Joh. XIX. 39.

> Vox צרוֹר *tseror*, quam nos reddimus fasciculum, Büschelein, notat alias crumenam, quæ colligari solet, à צָרָד tsarar, ligauit, arctauit, colligauit. Hoc sensu sumitur Gen. XLII. 35. Cumque Jaccos Juos effunderent, quisque reperit fasciculum pecunie sue, אַרוֹר כַּסְפוֹי Videntes autem ipsi & pater illorum fasciculos pecuniarum fuarum, ארנ־ערורור, metu perculfi funt. (Cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias, exterritisque simul Nnnnnnnnnnn

omnibus.) Prov. VII. 20. Sacculum, ארור, pecuniæ accepit in manum suam. (Sacculum pecuniæ secum tulit.) 1. Sam. XXV. 29. Erit anima Domini mei ligata in fasciculo, צרור, viuentium. Ita commode în Textu nostro intelligi potest fasciculus florum & myrrhæ selectæ, è collo gestari solitus à sexu sequiori Orientali inter ubera, ut hodie sæpe nostrates virgines & mulieres gestant clinodia, Catholicæ Reliquias Sanstorum, Job. Wilb. Baumann. Tubing. 1690.

ægri sacculos ophthalmicos, ad atrophiam. Ita olim Deorum factitiorum icunculas gettabant idololatræ inter mammas, teste graui querela, quæ extat Hos. II. 2. Auferat scortationes fuas à facie fua, & adulteria fua ab uberibus suis. (Auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio uberum suorum.) Legatur Georg. Henr. Haberlin Fasciculus Myrrha, Resp.

TAB. DXCVI.

Cantic. Cap. I. vers. 14.

Dilectus meus est mihi botrus Ca- Botrus cypri dilectus meus mihi, in vincis En-gaddi. phuræ in vincis Engedi.

Rat אין גרי En - gedi vicus in vicinia Hierichunti, Plinio Engadaa dictus. L.V. c. 17. Ab Occidente (Asphaltitis) Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus, nunc alterum bustum. Ptolemæo & Stephano Engada, LXX. iryaddi. Hebræa vox idem sonat, quod fons capri, uti & Hieronymus explicat in nominibus. Altæ rupi nempe insedisse dicitur, ubi fons fuit capris duntaxat accessibilis, qui oppido nomen dedit. Idem Locus 2. Paral. XX. 2. vocatur תְּבֶּר chatsatson thamar, à tentoriis, siue tuguriis, quæ in Palmetis illius loci fuerunt obuiæ, thamar quippe Palma est, & chusas adhuc hodie apud Arabes notat casas, tuguria. Ad vicum autem hunc non solùm suit Palmetum jucundum, sed & Balsametum, de quo Josephus Antiquit. L. IX. c. 1. Bello oppugnabant (Moabitæ & Ammonitæ) Engadde, oppidum Aspbaltiti lacui vicinum, stadiis 300. dissitum à Hierosolymis. Tevvarai de ev aurn Φοίνιξ ο κάλλισος, και οποβάλσαμον. In eo autem nascuntur egregia Palma & Opobalsamum. Hinc est, quod multi heic per Vineas Engedi intelligant ipsa hæc Balsameta, quoniam Balsami frutices vitium ad instar fuere plantati. Plin. L.XII. c. 25. Ostendêre arbusculam banc urbi Imperatores Vespasiani. — In totum alia est natura, quam nostri externique prodiderant. Quippe viti similior est quam Myrto. Malleolis seri dicitur, nuper vin-Eta, ut'vitis, & implet colles vinearum modo. Justinus L.XXXVI. Arbores opobalfami formam similem piceis arboribus habent, nifi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Delineatum hunc fruticem sistit TAB. CII. Talmudistis quoque fuere illi, quibus Nebusaradan dedit vineas & arua, Jer. XXXIX. 10. coloni, quibus tradita fuit Balsametorum cura, Balsamique collectio inde ab Engeddi usque ad Ramath.

Sequitur אישלבור בונר Ficol copber, Borger Tike Kingu. Reddunt nonnulli cum Pagnino Camphoram, ita quoque Latina nostra, botrus Capburæ, haud dubiè propter affinitatem vocum Caphura, Camphora & Copber. Nunquam enim in Judæa plantata fuit Campborifera Arbor, in Japonia, Sumatra, Borneo, aliisque Indiæ Orientalis locis obuia, quam Kafur, Plur. Kewafir nuncupant Turcæ. Men. Lex. p. 3849. Camphoram licet heic non admittamus, sistere tamen voluimus Fig. I. Lauri Camphorifera Iconem ex Kampfer. Amænitat. Exotic. p. 770. ejusque simul addere descriptionem: Arbor est syluestris, in Japonia occidentali & adjacentibus Infulis in letam vastamque Tilie magnitudinem adolescens. Radice nititur valida ac parum brachiata, que Camphoram pre ceteris partibus spirat, & coctione impertitur. Cortex quodammodo est scaber, coloris pulli, in ramis junioribus leuis, viridans, nitens, interiori superficie glabrâ & mucosa, adeoque facile abscedens. Medulla magna, fungofa & lignofa: Lignum candidum per siccitatem ex rufo variegatum, substantiæ laxioris ex fibris crassinsculis compacta, aliquando serviens pro fabricandis scriniis: sed quorum superficies per vetustatem asperatur, dum volatilis refina poros destituit. Pediculis carinatis, tenuibus, sescuncialibus, nonnunquam ex viridi rubentibus infiftunt folia promifcuo loco fingula, membranacea, triuncialia, vel longiora, ex breui acuto principio ouata, mucrone oblongo angusto, margine integro undulato, non raro tenui pallescente virgula simbriato, supina facie saturo virore imbuta ac micante, dorso berbaceo, & quasi holoserico: nerno uno medio utrinque prominulo, ex viridi albicante, & paucis neruis lateralibus ad ambitum arcuatim protendentibus. Flosculi in fastigiis ramulorum, sed arboris proue-Eta atatis & magnitudinis, mense Majo Junioque inter foliorum axillas prodeunt, pediculis ni-

. I. G. Pintz sculps .

•

xi biuncialibus, tenuibus, in fine racemosis, ac in pediculos breuissimos singulis periantbiis præ paruis instructos diuulsis. Sunt stores albi bexapetali, intra seminis Coriandri ambitum radiantes, petalis ouatis, staminibus apicatis nouem, ea dispositione locatis, ut terni medium stylum premant, hos ceteri in orbem ambiant, intercepti singulis tuberculis, carnofis, exiguis, luteis, mollibus, umbilico laxè adnatis. Florem bacca excipit per maturitatem atro purpurea & splendens, magnitudine Pisi majoris, siguræ quodammodo turbinatæ pericarpio molli purpurascente, saporis ex Camphora caryophyllacei: nucleo intus piperis magnitudine, corticula nigra micante obducto, bifido, oleoso, saporis fatui.

Intelligit Aben Ezra Copher titulo בתובה, cethobbeth, Palmæ fructum, sed neminem ferme habet adstipulantem. Junius & alii Cyprum arborem, de qua Plinius L. XII. c. 24. Cyprus in Ægypto est arbor zizypbi foliis, semine Coriandri, flore candido odorato. Coquitur boc (fortè semen) in oleo, premiturque postea, quod Cyprus nominatur. Est hic frutex Ligustrum Orientale sine Cyprus Dioscoridis & Plinii, Park. Ligustrum Ægyptium, Cyprus Græcorum, Elbanne Arabum I.B. Ligustrum Ægyptiacum latifolium of angustifolium C. B. Descriptio hæc est: Folia oliua foliis non abfimilia, sed latiora, & sub grato virore magis tenella, sapore acidulo subadstringente: nec ternis tantum quaternisue ordinibus tanquam alis, sed pro virgularum longitudine denis, duodenis, pluribusque ramorum latera stipant: fic tamen, ut inferiora folia ampliora, ab bis succedentia delnceps ad extremum usque rami paulatim minora conspiciantur, μονοφύλλφ circa apicem vix ullo superstite. Flores Alpino coloris cinericei non albi, Sambuci floribus proximi, minores tamen: Raumolfio ex luteo pallidi sunt, odoris fuauis, admodim acuti, Moschi: concolores storibus baccilli: Semen ei pulchellum, spadiceum, pyramidale trigonum eleganter exprimens, basi ita equali, ut surrectum latrunculi instar stet. Baccæ numerosissimæ, nostratis Ligustri baccis fere pares, magis sessiles, coloris cinerei fere (in sicca) quatuor decussatas impressiones ostentantes, semine

referto copiofissimo minuto, Melochia & figura angulosa & magnitudine aquali, coloris rufi, saporis strenuè adstringentis, idque citra omnem morfum. De hac planta, quam exhibet Fig. II. dubium fere haud est, esse car. Pro ea militant 1. vocum בפר & Cypri conuenientia, 2. botriformis fructus, ut אָשָׁכֹר פַּרְּר escol copher reddi posset botrus Cypri vel Ligustri, ein Cypern-Traube, melius certe sic, quam ein Traube von Cypern, 3. suauis odor moschi æmulus, quem magni adhucdum æstimant in Oriente, 4. late patens per Turcarum Imperium usus, speciatim in gynæceis. Folia quippe siccata & puluerisata adhibent ad tincturas flauas & rufas, quibus fæminæ manus, pedes, ungues, pilos ornant, balneis egressæ; pilos quoque defluos decosto foliorum in aqua simplici firmant, pediculosue fugant. Elbanne vocant & fruticem ipsum, & folia, & puluerem ex iis. Corrigendus hic venit Meninzk. qui in Lexic. p. 1810. & 5526. inter Cyperi synonyma Turcica refert byna, kyna, bine, bynna, bynneet, pertinent quippe hæc non ad Cyperum, sed ad Cyprum; nam & Alfena, Albena Hispani Ligustrum vo-

Est quidem & Cyperus, *vinegos, nostro Copher nominetenus affinis. Placuit sanè hæc Origeni. Hic si Cypro præponderaret, attentionem mereretur Cyperus rotundus Orientalis major C. B. Cyperus Syriaca & Cretica rotundior I. B. qui radicibus est rotundis, Oliuæ crasfitie, multis, media quadam fibra quafi filo filipendulæ modo connexis, variis striis aspersis, foris subrusis, aliquando rubentibus, aliquando etiam nigris, intus albidis, aromatici odoris & acuti [aporis. Foliis porraceis, longioribus tamen atque angustioribus: caule cubitali, anguloso, in cujus cacumine folia aliquot, Stelle in modum disposita, è quibus spicæ aliquot berbacei coloris semina continentes prodeunt. In Nilo stumine copiosè nascitur. Vide Fig. III. Sed heic locum non inuenit Cyperus, nihil botriforme habens, nili huc traxeris paniculam, vel radicem. Consideranti verò attentè prolata hactenus in medium sese commendabit Cyprus potius quàm Cyperus.

Cantic. Cap. I. vers. 15.

Ecce tu, amica mea, formosa es, ec- Ecce, tu pulchra es, amica mea, ecce, ce, tu formosa es, & oculi tibi funt columbarum.

TIc & Sponso sunt oculi, quales columbarum super alueis aquarum, que se abluunt la-Ete, & sedent ad plenitudinem. (Oculi ejus sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta sluenta plenissima.) Cant. V. 12. Nempe pulchelli, nitidi, tu pulchra es, oculi tui columbarum.

casti: ita explicant Dostores Judæi, R. Selomo, Aben Ezra, quod in conjuges quæque suas oculos conjiciant columbæ, non in alienas. Judicent de hac brutorum Ethica περιστρόφιλοι, & an vera fint, quæ Ælianus narrat Hist. L. III. c. 44. in judicio columbarum criminali sententia lata Nnnnnnnnnn 2

TAB. DXCVII. Cantic. Cap. I. vers. 17.

discerpi adulteram à fœmellis, adulterum à masculis. Narrationi huic si fides est adhibenda. eribuendum erit columbis non solum Jus Naturæ, sed Ciuile quoque, imo addideris Canonicum. Utitur Alianus voce emphatica inop-A שְּשִׁשְּׁשִּׁ de libidinoso, impuro aspectu, quoniam oculi non duntaxat organa funt amoris, sed & idinica atque index cogitationum cordis. in Ti igar vireras içar. Lucem fœnerantur hæc diuerfis Scripturæ Locis. 1. Joh. II. 16. legitur i imθυμία τών ορθαλμών. 2. Pct. II. 14. ορθαλμές έχοντες μετες μοιχαλίδος. Hanc oculorum έπιθυμίαν damno suo expertus est Dauid, qui oculis ad auia traedis petierat à DEO, ut auerteret oculos suos, ne videant vanitatem. Pf. CXIX. 37. Inficias haud

1060

imus, animaduerti apud bruta mechanicum quendam, si ita loqui licet, amorem, qui comparari commodè potest cum amore ferri erga magnetem. Animal quodeunque amoris oestro erga fœmellam agitatum prosequitur eam semper visu, volatu, gressu, cursu, reptatu, natatu, neque admittit facile alienigenum: unde omninò poterit Verbi Diuini Præco applicare amorem huncee ad indiffolubile illud finceri & puri amoris vinculum, quo CHRISTUS Sponfus fertur erga Ecclefiam. Forfan & Solomo in Textu nostro digitum intendit ad pulchritudinem oculorum columbæ, ut notum, habere & oculos hominum tomento to

TAB. DXCVIL

Cantic. Cap. I. vers. 17.

nales nostri cupressini.

Suntque nostræædes cedrinæ, & ca- Ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

Razim, CYN, reddunt LXX. xider; nos quoque Cedros, Cedern, Arias Larices. Affines funt hæ arbores, sub eodem coniferarum genere, durabiles propter refinolam suam subftantiam. ברותים Berothim vertunt LXX. per suπaelous, nos etiam Cupressos, Cypressen. Arias legit ברושים beroschim, abietes, Junius potiori forsan jure brutam arborem, quæ vox Hebraicæ nostræ est affinis. Describit hanc Plinius L. XII. c. 17. Petunt in Helimæos arborem brutam, cupresso susa similem, ex albidis ramis, jucundi odoris accensam, & cum miraculo bistoriis Claudii Cesaris predicatam. Folia ejus inspergere potionibus Parthos tradit. Odorem esse proximum Cedro, sumumque ejus contra alia

ligna remedio. Ubi pro brutam, brathyn legit Salmas. Exerc. Plinian. p. 260. Aquila Hebræum seruauit nomen, Boensson. Est autem Beidus Sabina, quæ apud Dioscor. L. I. c. 105. duum generum, una τοῖς Φύλλοις ὅμοιος Κυπαςίσσφ, foliis Cupresso similis, Sabina folio Cupresso C. B. quæ in arborem excrescit, & quotannis baccas Juniperinis similes producit; altera pueben τοϊς Φύλλους δμουος, Tamarisci solio similis, Sabina folio Tamarisci Dioscoridis C. B. Affine est Arabum nomen berafi, Turcarum ardig, quibus Sabinam intelligunt. Meninzk. Lex. 34. 744. 5705. Arbori huic quia vota nostra

damus, largimur & iconem; Sabinæ nempe foliis Cupreffi.

TAB.

I. G. Pintz sculps.

TAB. DXCVIII.

Cantic. Cap. II. verf. 1. 2.

1. Ego sum Rosa (a) Saron, & Lilium 1. Ego slos campi, & lilium conualgaudens vallibus.

(a) i. e. saturitatis, quemadmodum DEUS dicitur Sadai, copia omnium bonorum.

2. Estque amica mea inter fæminas, ut Lilium inter ipinas.

lium. 2. Sicut lilium inter spinas, sic ami-

ca mea inter filias.

Habbatseleth hascharon חַבַּצֵלֶרת הַשָּרוֹן reddunt LXX. ανθος τῶ πεδίε, florem campi, sic & Hieronymus. Binæ nostræ Versiones Rosam, nixi Versione Chaldaica, quæ habet יַרָדָי jardab, unde forsan descendit Græcorum postor, & Latinorum, plerarumque Europæarum Nationum Rosa, Rose, commutato d in s quæ vox etiam prodit per μετάθεση literarum ex Saron. Superfunt & in Oriente Rosæ nomina שרת affinia: Persis sybrewab, Suri, species rubra elegans, Meninzk. Lex. 2706. 2721. 3987. nesrin iisdem, Arabibus nisrin, Rosa canina, syluatica. Id. 5173. Fulciunt hæc Rosæ, quam Tigurini assumsimus, authoritatem. Aliis dijudicandum linquo, an שַרון in genere denotet campum, vel certum quendam locum? & cur Syri heic intelligant florem abietum?

Florum speciosorum alter, quo cum CHRI-STUS iple, vel Ecclesia confertur, est - wiw, ገምነው, schoschannab, schoschan, haud dubie Lilium, cujus flos hexapetalos, radix vy schesch, fex. Habent LXX. κείνον των κοιλάδων, Lilium convallium, Aquila καλύκωσις τε σαςών, calyculus Saron. De Lilio, שוֹשֵׁן, egimus alibi: uti & de chochim, spinetis, dumis, quæ leguntur 2.Reg.XIV.9. Job.XXXI.40. Prov.XXVI.9.

Dum hæc scribo, incido in Cl. Hilleri Hierophyt. P. II. p. 30. ubi vocem Hebraicam בָּצֶלֶרינּ deriuat à חָבַּצֶלֶרינּ chabhabh, dilexit, & בָּצֶריי batsal, bulbus, cepa; ex bulbosis autem plantis, quæ numerosæ sunt, & Tuliparum, Iridis bulbosæ, Coronæ Imperialis, Narcissorum, Hyacinthorum, Ceparum genera dant, seligit Asphodelum, utpote qui maxime abundat bulbis. Plin. L. XXI. c. 17. Radix Asphodeli napis modicis similis est, octoginta simul aceruatis sape bulbulis. Commendat hanc plantam flos liliaceus, egregiè vel rubens, vel flauus, odor fuauissimus, scapus procerus cubitalis & bicubitalis: antiquissimus Homero & Hesiodo laudatus honos. Natale solum, siluæ Hesiodo, irrigua prata Homero Odyss. A & Q, ubi amœna Elysii campi vireta ασφοδελον λαμώνα, asphodelo storentia prata vocitat, quæ verba significatu suo respondent Hebraicis תַּבָּצֶרָרת הַשָּׁרוֹן. Unde laudatus Hillerus vertit ita Textum nostrum: Ego sum Asphodelus Saronis, Lilium conuallium. Sanè videtur ipsa vox Asphodelus affinis illi חבּצֶלֶרת. Placeret mihi ex Asphodelorum prosapia Lilio-Asphodelus luteus Park. Lilium luteum Asphodeli radice C. B. Asphodeli radice luteum fiue Lilio-asphodelus quorundam store luteo I. B. vel & Lilio-asphodelus phæniceus Park. Lilium radice Asphodeli phæniceum siue Lilio-asphodelus quorundam I.B. Lilium rubrum Asphodeli radice C. B. quorum descriptiones lege in Raji Hift. Plant. p. 1191.

In gratiam Verlionis Tigurinæ &, quam mo-

dò dedi, Hillerianæ appono Icones

A. Rosæ rubræ multiplicis C.B. Rosæ rubræ

flore valde pleno I. B.

B. Liliasphodeli lutei, cujus character visundus ad marginem c.

Cantic. Cap. II. vers. 7.

Obtestor vos, o fæminæ Hierosoly- Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per camitanæ, (4) per capreas & per ceruas in agris agentes, ne excitetis, neue (b) extinguatis amorem, donec ipla velit.

(a) Venatorium est juramentum. Cæterum illis vocibus significantur etiam exercitus cœlesses, & virtutes aliæ.

(b) Theoreru destruere fignificat. Hier. euigilare faciatis. Et amorem pro amica ipsa quidam capiunt,

preas, ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoad usque ipsa velit.

00000000000

Ju-

TAB. DXCIX. Cantic. Cap. II. verf. 9. 11. 12. 13. 1062

Urare solemus per ea, quæ nobis sunt charissima. Dido apud Virgil. Æneid. L. IV.

per ego bas lacrymas dextramque tuam te, (Quando aliud mibi jam miseræ nibil ipsa reliqui) Per connubia nostra, per inceptos Hymeneos: Si benè quid de te merui, fuit aut tibi quidquami

Dulce meum.

Sunt, qui jurare per capreas & per ceruas idem volunt, quod jurare per DEUM, cujus sunt ilke; alii, per fideles; unde fuere, qui cultum & adorationem Sanctorum ex hoc loco probare contendunt. Sed rectius conjurare, adjurare heic idem denotat, quod anxiè flagitare, obtestari. Sic reddunt Tigurinæ, obtestor vos, ich ermabne euch boch und theuer. Congruit Gallis ulitatum, conjurer.

TAB. DXCIX.

Cantic. Cap. II. verf. 9.

aut hinnulo ceruorum.

Estque dilectus meus similis capreæ, Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum. -

YIc & v. 17. Revertere, dilecte mi, sisque fimilis capreæ, & binnulo ceruorum in montibus Bather. (Beth-er.) VIII. 14. Fugito, Allette mi, & similis sis tibi capreæ, binnuloque ceruorum in montibus aromatum. Occurrit heic, & in Locis allegatis vox ישָּׁר opber, extra Canticum nullibi obuia in Sacris, ignota quoque Syris & Chaldæis, sed usitata Arabibus, qui algophro, algaphro vocant ibicis binnulum. De Græcis constat, sollicitè distinxisse nominibus ceruorum ætates, id quod facere solent quoque venatores Germani. Cerui bimuli vocantur illis πατταλία, σπαθήναι άπὸ τῆς σπάθης, à radio textorio lana inuoluto, item axaqiva, funt autem axaqa açıa maxaxa, lanæ molles. Sic deriuat Bochart. Hieroz. P. I. L. III. c. 24. 25. كَالِّ nostrum ab Arabico pharon, quod

villos vestium, pilos molles in facie, collo, & auribus fignificat, quoniam cornua in hinnulis ceruorum in hac ætate molli lanugine funt tecta. Rationem non unam allegant Interpretes, cur CHRISTUS, Ecclesiæ Sponsus, in Cantico toties conferatur cum caprea & hinnulo ceruorum. Origenes in Cantic. Hom. 3. Gregor. Nyfsen. Hom. 5. Patres alii allegant aciem visus, qua pollent illa animalia, & allegoricè applicant Omniscientiæ CHRISTI. Sed potiori forsan jure in censum venit promptissima voluntatis diuinæ executio, speciatim in propagatione regni inter Gentes, quoniam expressa locis cicatis fit mentio citæ fugæ, vel celeris acces-Sed hanc dilucidationem, quæ mei fori non est, aliis lubens linquo.

Cantic. Cap. II. verf II. 12. 13.

imber se recipiens abiit sibi.

12. Ac flores apparuerunt in terra, appetiuitque tempus (idoneum) cantui, ac vox turturis auditur in terra noitra.

neæ florentes odorem reddunt.

Escribuntur heic blandi tempora veris, quo nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor: sed non astronomice, ab ingressi Solis in arietem, verùm ab operationibus Solis per gradus ascendentis in iis, quibus vixerat Solomon, Regionibus.

- IL Quoniam ecce hyems præteriit, (&) II. Jam enim hyems transiit, imber abiit & recessit.
 - 12. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit: vox turturis audita est in terra nostra.
- 13. Ficus protrusit grossos suos, & vi- 13. Ficus protulit grossos suos, vinez florentes dederunt odorem.

Ecce, inquit, byems prateriit, & imber se recipiens abiit sibi, ibè, ο χαιμών παρηλθαν, ο ύετὸς amindow, imogenida interior. Diceremus nos, & omnes Septentrionaliores nobis populi: Hyens prateriit, transiit nix. Clarum hinc, loqui sapientissimum Regem de Hyeme Climatum Orien-

I. G. Pintz sculps.

·

•

G. D. Heilman sculps.

talium, qualis in imbribus confistit, continuis fere per menses, vel interruptis. Quo tempore DEUS intra domos cogit omnes homines, ut cuncti mortales sciant opus suum, seraque subit lustrum suum, & degit in suis cubilibus. (Qui in manu omnium bominum signat, ut nouerint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro fuo morabitur.) Job. XXXVII. 7. 8.

Ac stores apparuerunt in terra, appetiuitque tempus idoneum cantui, ac vox turturis auditur in terra nostra. τὰ ἀνθη ώρθη έν τῆ γῆ, καιρὸς τῆς τομης έρθακεν, Φωνή της τρυγώνος ηκέωθη έν τη γη ήμων. Recludit constrictos aquaue repletos terræ poros accrescens gradatim Solis calor, animantur de nouo vegetabilia & animalia, nouo inducto fluidis solidisque motu. Congruit Solomoneo Textui Ouidiana descriptio Fast. I.

Omnia nunc florent, nunc est noua temporis e-

Et noua de gravido palmite gemma tumet; Et modo formatis operitur frondibus arbos, Prodit & in summum seminis herba solum. Et tepidum volucres concentibus aera mulcent.

Ex auibus autem, quæ vernum, vel, si cum Judæis loquamur, æstiuum annuntiant tempus, est turtur, הור thor, migratoria auis, hyeme absens, rediens vere. Jer. VIII. 7. Ciconia in aëre nouit sua stata tempora, turtur, grus & hirundo obseruant tempus profectionis sue. (Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & birundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui.) Aristot. Hist. L. VIII. c. 3. reuvier de Te biere Φαίνεται . τε γας χοιμιώνος άφανίζεται Turtur estate conspicitur, byeme disparet. Varro Rustic. L. III. c. 5. Turdi quotannis in Italiam trans Mare aduolant circiter Æquinoctium autumnale, & eodem revolant ad Aquinoctium vernum. Lt alio tempore turtures ac coturnices immani numero. Cicero de Finib. L. II. Turtures cursu & peregrinatione latantur. Num reuerà migratoriæ hæ aues relictis his terris transuolent in alias, vel duntaxat sese per hyemem abseondant, quæstio est enucleanda occasione Loci ex Jeremia Postremam de turturibus sententiam

adoptat Phinius L. X. c. 24. Verius turtur occultatur, pennasque emittit. Aristot. Lib. cit. c. 12. morari per hyemem is inthios xweels, locis udis.

יור הרוור kol batthor, vox turturis, das Seufzen des Turtel-Däubleins, Græcis vocatur τευσμός à τεύζαν, hinc & τευγών. Εst verò τεύζαν apud Suidam & Etymologum Ψιθυςίζειν , γογγύ-ડિલમ, તેંડ્રનુંમાન્ક λαλલમ જાવદ્વો મુખ્યું મે τευγών, દંજનો મુખ્યું તેંડ્રનુંમાન્ક Φθέγγεται, κά γογγυςικώς, murmurando vel fufurrando obscurè loqui ut turtur. Hinc Clemens Strom. L. V. Γογγύζεσα ή τευγών μέμψεως καταλαλιάν αχάριςον εμφαίνεσα είκοθως εξοικίζεται. Murmurans turtur propter turpem ingratitudinem domo expellitur. Alias τευζων notat πολυφωνών, πολυλογών, multa loqui, unde Græcorum Prouerbium, λαλίσερος των τρυγόνων, turture loguacior. Enstath. in Homeri Iliad. i. v. 31.

 Ω s pai, por rejectore magniperos althoror at thos, Ut ne mibi garriatis assidentes aliunde alius.

Loquaces mulieres describuntur ita in Theocriti Syracusiis.

Τευγόνες εκκυαισεύντι πλατυάσδοισαι άπαντα, Ut turtures obtundunt ad omnia os diducentes.

Turturis mystici gemitus explicandos aliis lin-

Ficus protrufit prosfos suos, & vinca slorentes odorem reddunt. ή συκή έξηνεγκαι όλύνθας άυτης, αλ αμπελοι κυπείζεσεν , εδωκαν όσμην. In præcedenti commate legitur, flores apparuerunt in terra. Est i nitsab propriè flos arboris, qui oculum sequitur. Nunc promouet Scriptor sacer pedem ad æstatem usque. Notandum de sicu, non protrudere flores, sed grossos, in Textu פְּבֶּירִ paggeba. Et פְבָּירִ femadar non tam funt flores vitis, quam minutulæ uuæ, quæ apparent, postquam defloruere vites, dum interim aliæ vites florentes adhuc suauem spargunt spirantque odorem. Constat ex hoc Textu, in Oriente ficus protrudere groffos, vitesque tenellos botros uno eodemque tempore. BIBLIGHTERN

Cantic. Cap. II. vers. 15.

O mea columba in cauernis istius pe- Columba mea in foraminibus petræ, træ, in recessu scalarum ostende mihi formam tuam.

Unt columbis in Peristerotrophiis foramina fua & nidi , אָרָבּוֹר *arybboth* , ubi sese recipiunt. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & tanquam columbæ ad fenefras fuas? אַרְבּוֹיְנִיהָ Jef. LX. 8. Sed in fugam in cauerna maceriæ, ostende mihi faciem tuam.

actæ degunt ubi possunt cunque. Relinquite ciuitates, & habitate in petra, o habitantes Moab, & estote similes columbæ nidulanti in prominentiis foraminis foueæ, (in summo ore foraminis.) Jer. XLVIII. 28. In Textu hospitatur **Q**00000000000 **2**

TAB. DXCIX. Cantic. Cap. II. vers. 16. 1064

persecutione agitata columba in cauernis petra, הְסָלִע, proprie in scissuris petræ, & in recessu scalarum, בְּסֵרֶר הַבְּרְבֶּנֶר , in abscondito gradus. LXX. in submy the mittens exclusion to meetinglisparos, in tegumento petre juxta promurale. legimus apud Homerum L. XII.

> "Ιριξ σεύε πέλοιαν. ἐποιγομένη δ άρα κοίνη Κηραμον ές πέτρης κατεδύσατο.

Accipiter columbam persequebatur: illa autem, cum urgeretur, In scopuli cauernam se subduxit.

Et *Iliad*. φ'. v. 495.

Φύγεν, ως τε πέλεια, "Ηξαθ' ὑφ' ἴζηκος κοίλην οἰσέπτα]ο πέτζην.

Fugit ut columba, Que ab accipitre volauit in cauam petram, in

Sed notandum heic, in Orientalibus Regionibus tantam esse columbarum copiam, ut perfæpe non in columbariis solis degant, sed quoque in petrarum fissuris & cauernis. Virgilius:

Qualis spelunca subitò commota columba, Cui domus, & dulces latebroso in pumice nidi.

Ita Semiramis apud Diodorum reposita legitur in petrosa columbaria, είς τους έξημας, κή σετςωίδης TORBS, & dis TORE Thiles refiseeur brosseur embotos. Quærant, per me licet, Judæi columbam fuam mysticam, Ecclesiam, in ultimas redactam angustias ad Maris Rubri littus, & Doctores Christiani Ecclesiam Noui Fœderis hinc inde in exilio & afylis.

Cantic. Cap. II. vers. 16.

Capite vobis vulpes, vulpes (inquam) Capite nobis vulpes paruulas, quæ paruas, quæ vastant vineas, quum nostræ vineæ sloreant.

**Unt vulpes carniuora animalia, sed quoque frugiuora & herbiuora. Constat id ex Textu, quem experientia fulcit. Occurrunt & testimonia apud Scriptores profanos. Nicander in Alexipbarm. v. 185.

Πιοτέρην ότε βότρυν ἐσίνα κηκας αλωπηξ.

Cum pingui nocuit vulpes versuta racemo,

Theocrit. Idyll. 4.

Πυρναίαις ςαφυλαίσι καλόν βέβριθεν άλως Τὰν ὀλίγος τις κῶξος ἐφ' αἰμασιαῖσι Φυλάσσα Ήμερος. αμφί δε μα δυ άλώπτυς. αμ αν δεχως Φοιτή, σινωμένα ταν τρώξιμον &C.

Heinsio interprete.

Area purpureis pulcbrè circumdatur uuis, Quam puer exiguus residens custodit in borti Sepibus. Hunc circum vulpecula bina, ra-Altera percurrens depascitur, &c.

demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit.

Idyll. 5.

Μισέω τὰς δασυκέριος άλωποιας, α τὰ Μίκωνος 'Αρι Φοιτώσαι τα ποθέσπεςα μεγίζοντι

Odi vulpes denfis caudis, que Miconis Vites frequentes vesperi decerpunt.

Phadrus Fab. de vulpe & uua.

Fame coasta vulpis alta in vinea Uuam adpetebat, fummis saliens viribus, Quam tangere ut non potuit, discedens ait, Nondum matura est, nolo acerbam sumere.

Galeno teste de Alim. Facult. L. III. c. 2. Vena. tores vulpium carnes autumno pro mensa apponunt, quod tunc caro ab uuarum esu tenerascat & pinguescat. Quas delicias venatoribus nostris nec suaderem, nec adponerem. Illustrando Textui nostro id facit, abundare Asiaticas Terras vulpibus. Constat id vel ex Sim-Tonis Historia, si verum est, fuisse animalia illa, quorum caudas colligauerat heros, vulpes. Æliano teste Hist. L. XVII. c. 17. ad Caspium

Mare tanta degunt copia vulpes, ut agris haud contentæ urbes ipsas, ædesque ingrediantur.

Can-

Cantic. Cap. II. vers. 17. III. vers. 6. (5.) IV. vers. 1. TAB. DC. 1065

Cantic. Cap. II. vers. 17.

Dilectus meus mihi (proprius erit) Dilectus meus mihi, & ego illi, qui & ego illius, qui pascit inter lilia. Dum (4) est flagrantissimus æstus diei, & umbræ fugiunt, reuertere, dilecte mi, sisque similis capreæ & hinnulo ceruorum in montibus (b) Bather.

pascitur inter lilia: Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, reuertere. Similis esto, dilecte mi, capreæ hinnuloque ceruorum fuper montes Bether.

(a) Dum spirabit dies.
(b) Id est, diuisionis.

E סף opber, caprea & binnulo ceruorum, egimus supra ad v. 9. Pascit hic inter Lilia, fruitur proin graminis loco floribus herbisue delicatifsimis, & in montibus Bather, propriè montibus scissionis, forte quod ibi fuerint multi juxuoi, χάσματα, scissuræ terræ, quales in montosis locis cauari solent ab imbribus, aut torrentibus, qui ex alto feruntur præcipites : vel ipsi illi montes fuere naturâ fracti, qualis est Lucernensium Mons Pilati, Fractus hinc, Fracmünt, κατ έξοχην dictus, vel tandem ob cauitates ibi obuias. LXX. habent όξη κοιλωμάτων, montes cauitatum, legunt alii κυκλωμάτων, qui fortè pro วกุว bether legerunt בָּתָר cether, corona, พมหางคลักร. Hoc fenfu poffent הָרֵי כָתֵר, montes corona, vocari, qui circum Jerusalem sunt, Psal. CXXV. 2. Vernacula nostra habet Scheid-Berge, quæ potuisset quoque altero sensu ponere gespaltene Berge.

Cantic. Cap. III. vers. 6. (5.)

Obtestor vos, o sæminæ Hierosoly- Adjuro vos, siliæ Jerusalem, per camitanæ, per capreas & ceruas in agro agentes, ne excitetis, neue extinguatis amorem, donec ipsa velit.

preas, ceruosque camporum, ne fuscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Vid. Cantic. Cap. II. vers. 7.

TAB. DC.

Cantic. Cap. IV. vers. 1.

Ecce tu formosa es, amica mea, ec- Quam pulchra es, amica mea, quam ce tu formosa es: (a) oculi tui columbini funt extra comam tuam promicantes: (b) pilus tuus est quasi grex caprarum, quæ fabrum (depascendo) reddiderunt montem Gilead.

pulchra es: Oculi tui, columbarum: absque eo quod intrinfecus latet: capilli tui ficut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.

(a) Fidei simplicitas notatur. (b) Cogitationes compositze.

caprarum, שַיָּר הָעִיָּר, מֹץצֹּאשׁה דּמֹי מֹץשֹּׁי, intellige caprarum pilos, eosque prælongos.

E columbinis oculis egimus ad Cant. L15. Vide Exod. XXV. 4. ubi pro Tabernaculi stru-Capilli sponsæ conferuntur cum grege. Aura adhibiti leguntur caprarum pili, Textus verò habet יְנִיִּע capras. Versiones proin nostræ ita possint & debent reddi, pilus tuus est Ppp ppp ppp ppp

quasi gregis caprarum, deine Haupt-Haare sind wie einer Heerd Geissen. Reiterantur hæc verba Cant. VI. 4. In fauorem pilorum caprillorum adduco Locum ex Aliano L. XVI. c. 30. Ev Aunia daya Kaddadárns ó 'Odiadios naiseadai is tais aiγας ώσπερίν παντυχή τα πρόβατα, γίνεθαι μολ δασυτάτας, χωὶ κυτριχας. δεννώς τὰς αίγας, ώς ἀπείν βοςρύχες, ώς τινας έλικας κόμης έξηςτηθομ άντων. In Lycia dicit Callistbenes etiam capras tonderi ut oues ubique locorum: Ibi enim esse birsutissimas, & egregiis villis, ita ut ab iis cincinni, & tanquam retorti capilli dependere videantur. Eundem sensum dat Gregor. Nyssen. in Cant. Hom. 13. Pascuis montium Gileaditicorum inprimis delectatæ videntur capræ, utpote arboribus & plantis refinofis, olea, lentisco, terebintho, uberes, ex quibus optimum lac descendit. Dioscor. L. II. Cap. de Laste. Sanè Ismaelitarum venientium è Gilead Cameli ferebant aromata, refinam & statten. Gen. XXXVII. 25. Num refina nulla est in Galaad? Jer. VIII. 22. Ascende in Gilead, & refinam ascipe (tolle), o virgo filia Ægypti. Jer. XLVI. 11.

Cantic. Cap. IV. vers. 2.

Dentes tui sunt sicut grex (ouium) Dentes tui sicut greges tonsarum, concinne tonsarum, quæ ascenderunt à lauacro, quæ uniuersæ gemellos pariunt, nec ulla est inter eas effæta.

quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.

On conuenit heic Latina nostra çum Vernacula; illa, dentes tui sunt sicut grex ouium concinne tonfarum, hæc, deine Zähne sind wie eine Heerd Schaafe, welche in der Ordnung geben. Prior assentientem habet row LXX. odores ou is ayana τών κοιαςμένων. In Textu originali legitur τημηρ ketfubboth, vox non obuia, ubi de ouium agiuir tonsione. Radix P katsabb notat propriè lignum cædere & dedolare, quacum congruere debet sensus verborum, quæ occurrunt in Textu. Dedolari solent asseres eum in finem, ut sibi inuicem commodè possint aptari, & sese ipsos in omnibus suarum superficierum pun-Ais tangere. Applicare commode dentibus licet hunc sensum, qui scilicet inter se æquales concinna serie disponuntur ita, ut nullus alteri præemineat. Sensum hunc adoptant Aben-Ezra, R. Kimchi, Pagninus, qui ita, dentes tui funt ut grex ouium equalium; Junius: Dentes tui similes gregi æquarum pecudum. Æstimantur nempe dentes, qui non solum egregie nitent, sed ejusdem sunt altitudinis, concinna serie positi. Extat Locus, qui huc quadrat, apud Lucianum in Imaginibus: πλην μειδιάσασά γε, ώ Πολύspale, οδόντας έξεφηνε, πώς αν el ποιμίσε, οπως μέν λευκώς, έπως δι συμμέτρες, χομ προς αλλήλες συνηροσμένες; Απε κάλλισον δρμον είδες έκ των ςιλπνετάτων κλ ίσομεγέθων μαρ-

yushrus, urus ini sixu insquesem. At subridendo, Polystrate, dentes ostendebat, quomodo dixerim tibi quam albos, quam equales, & inter se coaptatos? Sicubi monile pulcherrimum vidisti ex nitidissimis & magnitudine paribus margaritis: adeò concinna serie erant nati.

Concipiunt oues ut plurimum semel duntaxat in anno, & unicum fœtum. Sed هوانهاه TONES, gemelliparas, sistit Textus. Omittitur vox ouium in originali Textu, qui duntaxat habet gregem, arthr. Subintelligi autem debere oues, constat ex Cant. VI. 5. ubi harum expressa fit mentio. Extant hac de re etiam testimonia apud profanos Scriptores, Arift. Hift. L.VI. c. 19. esse oues & capras non solum gemelliparas, sed quæ 3. & 4. pariant fœtus, & in Mirabil. esse biferas in anno, & bis gemelliparas. Hujusmodi oues Græcis dicebantur δικύμα πρόβατα, ἀπὸ τὰ δὶς κύειν. Suidas & Phauorinus: δικύμε, τὰ διδυμοτόκα πρόβατα. Romanis veteribus Ambegnæ, quasi ex utraque parte agnos habentes. Fulgentius de prisco sermone ad Chalcidium. c. 6. Hanc ouium foecunditatem tribuebant Græci Apollini Nomio, à quo petierat Callimachus in Hymno, ut ouem suam redderet bise-

Н δέκε μενοτόκος διδυμετόκος αγψα γένειτε.

Can-

CANT. Cap. IV. v. 1.
Pili Sponsi ut grex caprarum.

Johel. Cap. IV. p. 1.
Liegen des Freiendes wie eine Liegen - Frerde.

G. D. Heuman sculps.

Cantic. Cap. IV. vers. 3.

Labia tua similia sunt filo coccineo, Sicut vitta coccinea labia tua, & elo-& eloquium tuum gratiosum; tempora tua similia sunt fragmini mali punici ex coma tua (prominentia.)

quium tuum dulce: ficut fragmen mali punici, ita & genæ tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet.

T St verecundæ, venustæ, castæ virgini, qualicum Sponsa confertur in Cantico, tenerrima cutis in labiis, & genis. ✓ Sunt hæc purpureis anteferenda Rosis. Transparet per vascula extrema purpureus latex sanguinis, & hac ipsa amabili rubedine perfunditur mox tota facies, atque modestiæ ac verecundiæ idea fefe animo fiftit. Hinc eft, quod Sponsus amasiæ suæ labia comparet filo coccineo, & genas fragmini mali punici, dissecto

malo punico, in quo videas simul asborem nitentem, atque gratissimum ruborem. Sic & sponsa habet purpureis æmula labra Rosis, & facies niueo pulcra colore nitet. LXX. ως σπαςτίον το κοκκινον χείλη σε, - ως λέπυρον βοᾶς μηλόν σε berus rie summesus ex. Sicut funiculus coccineus la-– Sicut cortex mali punici gena tua extra taciturnitatem tuam. Notandum heic, Doctoribus Talmudicis vocari superiorem genarum partem רְסוֹנֵי רְאָבּי, malogranata faciei.

Cantic. Cap. IV. verf. 5.

Geminæ tuæ mammæ similes sunt Duo ubera tua, sicut duo hinnuli cahinnulis gemellis capreæ pascentis inter Lilia.

Undatur ut venustas omnium totius corporis partium, geminarum in eodem, ita heic mammarum comparatio eum binnulis gemellis caprea similitudine, imo æqualitate. De gemellorum similitudine Plautus in Menæchmorum Prologo.

Si nati sunt filii duo gemini, Ha forma fimili pueri, ubi mater sua Non internosse posset, quæ mammam dabat, Neque adeò mater ipsa, quæ illos pepererat.

Ouid. Metam. L. XIII. Fab. 8.

Inueni geminos, qui tecum ludere possint, Inter se similes, vix ut dignoscere possis, Villosæ catulos summis in montibuş ursæ.

Hinc & gemellorum nomine veniunt Somnus & Mors Homero Iliad. #'.

 ${}^{\prime\prime}$ Υ π ν $oldsymbol{\psi}$ χ $oldsymbol{\psi}$ $oldsymbol{\theta}$ θανάau $oldsymbol{\psi}$ διδυμάοσιν.

Sumunt & Latini geminum & gemellum pro simili. Pacuuius in Hermiona apud Ivonnium.

Par fortitudo, gemina confidentia.

preæ gemelli, qui pascuntur in liliis.

Horatius L. II. Sat. 3.

par nobile fratrum Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum.

L. L. Ep. 10.

bac in rescilicet una Multum dissimiles, ad cætera penè gemelli.

Mammas tales fimiles Plautus in Friuolaria nuncupat sororiantes. Sed vult Bochartus Hieroz, P.I. L. III. c. 24. non integras mammas heic, sed papillas, comparari cum binnulis gemellis capreæ pascentis inter lilia; & mammas ipsas propter earum nitentem albedinem confert liliis, de quibus Veteres, nata esse ex lacte Junonis. Notandum မ်း စံး အဆုစ်ပါမှ , sponte in Judæa & Syria nasci lilia in agris, Matth. VI. 28. ueiva τῦ ἀγεῦ. Quadrat Textui nostro, quæ Calphurnius habet in Litigio.

en! aspicis illum, Candida qui medius cubat inter lilia ceruum?

De capreis tandem notari meretur, ut plurimum parere unum duntaxat rætum, ied tamen aliquando gemellas, qualium mentio fit in Textu.

Ppp ppp ppp ppp 2

TAB.

TAB. DCI.

Cantic. Cap. IV. vers. 8.

Libano venias, (&) spectes è vertice Amana, è vertice Senir & Hermon, è lustris Leonum, è montibus Pardorum.

Mecum à Libano, sponsa, mecum à Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.

Ocatur Pardus, Hapdane, in Textu נמר namer. Affinia funt in Oriente vocabula, speciatim apud Arabes, nimr. Plur. nümr, item nümret, Plur. nümer: & nemir, Plur. enmir, enmir, fæmina nemiret. Meninzk. Lex. 5258. 5853. 6070. Fig. A. Animal à Tigride differens magnitudine, quâ ei cedit, & macularum figurâ orbiculatà, quum illarum sit virgata. Baccho olim- sacrum, testibus antiquis monumentis. Exhibet Fig. B. Vibia Gentis Nummum, in cujus uno latere caput liberi hedera coronatum, in auerso C. VIBIUS VARUS. Ara, supra quam persona & thyrsus, super eum pedes attollit Panthera. Fig. C. Gallieni Numum, cujus auersa exhibet Pantheram LIBERO P. CONS: AUG. Fig. D. Constantini Maximi Numisma, quo Crispum Cæsarem deuictis Francis, ferociffima gente, hoc sensu comparanda cum Panthera, victoriosè reducem in Imperii curam admittit: Apud Beger. Thef. Brand. Vol. III. p. 173. Fig. E. Bacchum barbatum seu Indicum, **-Aaidr vi натанијуши, in Gemma Achate excisum, cum adsitente Pantherisco, apud eundem Thes. Brand. p. 15. Animal nobilitate Leoni secundum, unde & ei non solùm heic in Textu, sed alibi quoque in Sacris adsociatur. Jes. XI. 6. Pardus cum hoedo accubabit, identidem Junencus, Leo & pecus pinque simul erunt. (Pardus cum hœdo accubabit: vitulus & leo, & ouis simul morabuntur.) Jer. V. 6. Percutiet eos Leo de sylua, Lupus solitudinum vastabit eos, Pardus incumbens super civitates eorum omnem istbinc exeuntem discerpet. (Percussit eos Leo de sylua, lupus ad vesperam vastauit eos, pardus vigilans su-

per ciuitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur.) Hos. XIII. 7. Factus sum eis sicut Panthera, & ficut Pardus, ad viam infidiabor. (Et ego ero eis quasi Leæna, sicut Pardus in via Affriorum.) Junctos Leonibus Pardos inuenias quoque apud profanos Scriptores. Homer. Iliad. j.

"Ουτ' ξη πορδάλιος τόσσον μένος, έτε λέοντος.

Nec Pardi vis tanta, nec est vis tanta Leonis.

Adreon apud Nonnum L. V.

"Αιθε λέων με δάμασσεν δρείδρομος, "Αιθε με σύρων Πόρδαλις αιολόνωτος ανέχισεν.

Utinam me domuisset montanus Leo! Utinam me trabens Vario dorso Paraus discerpsisset!

Mei non est, inquirere, an Lustra Leonum קענורן אָרָיורן meonoth arajoth, pardeau Asorter, & montes Pardorum, הַרָרִי נַסַרִים barre nemerim, ορεα παρδαλέων, fuerint certi quidam montes in Palæstina his nominibus insigniti? vel, an animalia hæc ferocia lustra sua habuerint in montibus Libano, Amana, Senir & Hermon? Locat Brocardus Pardorum montem milliaris distantià à Libano, teretem & altum. Nominetenus conueniunt hi montes cum Montibus Tigridum, Tyger-Bergen in Capite Bonæ Spei, sed ita dictis à maculis, Tigrinis simili-

bus. Kolb. Cap. Bon. Spei.

p. 65.

I.A. Fridrich sculps.

Cantic. Cap. IV. vers. II.

(&) mel & lac inest linguæ tuæ, ac odor vestimentorum tuorum est, qualis fragrantia Libani.

Fauum stillant labia tua, o Sponsa, Fauus distillans labia tua, sponsa, mel & lac fub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Ratum si quid est, & deliciosum, sunt melle stillantes faui, mel ipsum & lac, odores fragrantes ex herbis floribusue aromaticis. Quibuscum nunc comparat Sponsus labia sponsæ, sapientiam, vestes, vestes acu pictas, in quibus adducetur Regi, Pfal. XLV. 15. conspergi solitas & imbui odoribus fragrantissimis. Sumitur autem hic Libanus pro herbis & arboribus Libanicis, speciatim quoque vite. Uti & Hos. XIV. 6: Odor ei tanquam Libani.

TAB. DCII.

Cantic. Cap. IV. verf. 13. 14.

- malorum punicorum cum fructu pomorum, & (a) Cyperi cum Nardis.
 - (a) Gepharim non videtur Plur. à copher, i. e. ca-
- namomum cum omnibus arboribus thuriferis, myrrha & aloc, cum omnibus præstantissimis aromatibus.
- 13. Emissiones tuæ (sunt) Paradisus 13. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, cypri cum nardo.
- 14. Nardus & crocus, fistula, & ci- 14. Nardus & crocus, fistula & cinnamomum, cum uniuersis lignis Libani, & myrrha & aloë, cum omnibus primis unguentis.

Uicquid iterum amabile, lætum, gratum, extollendæ pulchritudini Sponsæ, aliisue ejus dotibus commendandis inseruit. Paradisus malorum punicorum cum fructu pomorum, παράδεισος ροών μετα καρπέ ακροδρύων. Heic megadim per angodeva vertunt LXX. Est autem hæc vox πολύσημος. Auctores γεοπονικών aneodeva interpretantur, quæ το ξυλώδες foris habent, ut nuces. Alii de omnibus frugibus usurpant. At Theophrastus baccas & fructus filuestres intelligit, atque à nucibus & malis distinguit: πληθέσης της αγορας προσελθών πρός τα κάρυα και τα μήλα, η τα ακρόδρυα τραγηματίζεω αι άμα τῷ πολέντι πεοσλαλέν. Quando maximè frequens forum, ad nuces, mala, & angosqua accedens, ibique stans de iis comedit, sermones interea cum eorum venditore serens. Vid. Salmas. in Solin. p. 430. Copher, Cyperus, κύπεος, Cant. I. 14. 772 nerd, Nardus, vaesos, Narden, Cant. I. 12. ברבו carcom, xeóxos, Crocus, Saffran, planta pulchritudine, mira colorum varietate, & amplo in Me-

dicina atque culina usu valde commendata, odore quoque præstantiam suam prodens. Nobis heic placet non tam Grocus vulgaris, quàm Indicus Garcia C. B. Crocus Indicus, Arabibus Curcum officinis. Curcuma Bontii: Curcuma Parkins. Cyperus Indicus siue Curcuma Ger. Kerkem, Kürküm Arab. Pers. Meninzk. Lex. 3923. Hæc, describente Bontio, folia habet lata, non absimilia foliis hellebori albi, sed læuia; Radicem fere Gentianæ; florem pulcherrime purpureum, fructum echinatum instar castanearum, semen pisorum forma rotundum, quod in jusculo gallinarum vel carnium hœdinarum coctum alimenti simul & medicamenti præstantislimi vicem præstat. Hanc radicem Indicam puluere santali & floribus odoratis in marmore subigunt in unguenti consistentiam, & uniuersum corpus tam viri quam fœminæ inungunt, maximo contra calores febriles, ardores Solis, & culicum morsus leuamini. Sequitur της kaneb, κάλαμος, Calamus, nobis Fistula, Kalmus. De quo vide Exod. Qqqqqqqqqq

TAB. DCII. Cantic. Cap. IV. verf. 15.16. 1070

XXX. 23. 1039 kinnamon, xurulpupur, Ginnamomum, Zimmet: de quo l. c. לבונה lebbonab, λίβανος, Libanus, Thus, Weybrauch, de quo Exod. XXX. 34. Tio mor, suigra, myrrba, Tille

abaloth, and, aloë, de quibus alibi egimus abundè.

Fig. A. Crocus. Fig. B. Curcuma.

Cantic. Cap. IV. verf. 15.

quæ profluit è Libano.

Fons hortorum, puteus viuæ aquæ, Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

Eer majim chaijim In In In The Alex idalos Çüvros, puteus viue aque, ein Sod-Brunn der lebendigen Wasseren, non est puteus omnis, ex qualibuscunque aquis fortè confluis, & stagnando putrescentibus, sed cujus aquæ viuas habent scaturigines. Commentarii vicem præbent Fontes Mutinenses, quos alibi descripsimus, & integro Libro

explicauit Ramazzinus de Origine Fontium Mutinenfium. Qui sanè egregium dant symbolum aquarum è limine domus egredientium, Ezech. XLVII. I - 5. Πηγής ύδατος αλλομένα οις ζωήν αιώνιονς Joh. IV. 14. VII. 38. Apoc. XXII. 1. Donorum nempe Spiritus Sancti, quorum & symbolum fuere aquæ illæ per canales subterraneos ex Libano profluentes.

Cantic. Cap. IV. ver£ 16.

Surge, Aquilo, & Auster, veni, (ac) perfia hortum meum, ut fluant aromata: veniat dilectus meus ad hortum fuum, & comedat frucum pomorum fuorum.

Surge, Aquilo, & veni, Auster, persia hortum meum, & fluant aromata illius. Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum luorum.

St variatio ventorum res maximi momenti & usus, Sapientiæ & Bonitatis DEI euidentissimum + respérence. Corporum nostrorum, & sic brutorum atque vegetabilium mutabilis in momenta mutatio hæc nociua, ni interuenerint media, & remedià. Sanitas, illa in specie ad pondus, confistit in æquilibrio, & hoc in indivisibili pun-Ao, quod ultra citraque nequit illa esse firma. Lanz una præponderans releuari iterum debet altera grauiori pondere aucta. Vires hæ corporum naturalium mutatæ continuò vergunt ad totalem tandem & finalem nostram confumptionem, sed faciunt quoque ad conseruationem. Ita varians constitutio temporum anni, frigoris, caloris, humiditatis, ficcitatis, grauitatis & leuitatis in aëre, cibi & potus; Motus & quies, fomnus & vigiliæ, animi pathemata, & quæ hujusmodi funt alia. Fugandæ funt passiones, sanitatis nostræ infensissimi ho-Res, ab oppolitis quibusuis: Oblideri dixeris continuò fortalitium corporis nostri, iterumque ab obsidione liberari. Aquilone spirante, ut accedam Textui, tenduntur fortius tubuli fibræque corporum animatorum, & simul angustantur: in hoc autem statu persistere nequit corpus absque sanitatis detrimento: impedire-

tur circulus fluidorum, opprimeretur cor à nimia mole sanguinis, condensaretur hic ipse, & irruerent morbi innumeri. Obrigeresceremus continua hyeme, deficeret messis & autumnus. Sed labanti naturæ fuccurrit Aufter: hoc pelli videas frigus, calescere omnia, relaxari fibras, promoueri circulationem, conciliari creaturis vitam. Sed nec huic vento, leni licet, concedi potest dominium. Luxuriarent plantæ, deciderent flores, ad maturitatem tenderent fruges præcipites nimis. Perflandus proin est naturæ *bortus* nunc ab hoc vento Cardinali, nunc ab illo, vel & ab intermediis, fiquidem velimus gaudere fructibus benè maturis, perco-Etis. Venit à Septentrione serenitas. (Ab Aquilone aurum venit.) Job. XXXVII. 21. En effectum Aquilonis! sed & Austri Vers. 17. Num intelligis — ut tuæ veftes caleant, quum terræ quietem ac tranquillitatem inducit à Meridie? (Nunquid nosti — ut vestimenta tua calida sint, cum perstata fuerit terra Austro?) Ex hisce præmissis facilis erit Præconi Verbi Diuini applicatio ad Ecclesiam CHRISTI, & perspirantia Spiritus Sancti dona. Dissipat Aquilo intelle-Etus obscuri, passionum corruptarum, vitiosorum motuum, concupiscentiarum prauarum nebulas, & his dispulsis læti aspicimus venita-

CANT. Cap. IV. v. 13. 14. Crocus, Curcuma.

Fohel. Cap. IV. p. 18. 14.

I. G. Pintz sculps .

tis Solem. Ita fit Spiritus DEI veluti ignis excoquens, & ut Borith fullonum, (quasi ignis conflans, & quafi herba fullonum.) Mal. III. 2. At sæuientibus persecutionum procellis, concusfis violenter Quercubus Basaniticis & Cedris Libani, tenso fortiter & ad rupturam usque dolorifico Ecclesiarum statu, placidus mox spirat solatiorum diuinorum Auster, reficitur & liberatur oppressum antea cor, cadet pluuia verna & serotina, descendet super desectum pratum, ut guttæ imbris sensim irrigantis terram; (descendet sicut plunia in vellus: & sicut stillici-

dia stillantia super terram.) Ps. LXXII. 6. Fluent aromata, ita quoque vertunt LXX. verba Textus יוְלוּ בְּשָׁבְיוּ jizlu besamav, וְּשִׁבְיוּ בְשָׁבְיוּ נְשָׁבִיוּ jizlu besamav, וְּשִּׁבְיוּ Paulò aliter Vernacula nostra: Es wird sein Geruch allenthalben hingetragen werden, apposite ad ventorum efficaciam. Sed est ipse Balsamicorum succorum suxus effectus succedentium inuicem ventorum. Constrictis arctius ab Aquilone arborum tubulis propellitur succus ille refinosus ad aperturas quasuis, vel spontanea rupturâ, vel incisione factas, & hic ipse fluet adspirante Austro.

Cantic. Cap. V. vers. 2.

- est rore, & cincinni mei guttis nocturnis.
- Istinguit Scriptor Sacer by tal, dedσον, rorem, proprie & κατ' έξοχην, qui matutinus est, מֹילֵר לִילָר refife lailab, ψεκάδων νυκτός LXX. Symmachus vuersevuiv, guttis noctis, nocturnis, rore scilicet nocturno & vespertino, vesperi vel nocte
- Siquidem caput meum repletum Quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.

Sic & Arabibus tal est in genere deciduo. ros, nedan ros matutinus, sedan nocturnus. Prior Hof. VI. 4. & XIII. 3. vocatur של בשָבים tal mascheim, deósos óegenn, & Sap. XI. 23. favis કેટ્લેન્ટ લેક્સ્ટ્રેસ્ટ્રિસ્ટ્રે, gutta roris matutina.

Cantic. Cap. V. verf. 5.

- Et manus meæ stillauerunt myrrham, ac digiti mei (a) myrrham probam, quæ pessulum madesecit.
 - (a) Myrrham transeuntem super manus pessuli: dicitur autem myrrha proba transiens, ut argentum sue pecunia transiens Gen. XXIII.
- Manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima, pessulum ostii met aperui.

בור צבר St סור עבר mor obber , myrrha transiens scilicet per manus mercatorum, eine Myrrbe,

die passirt, proin δουμος κοι πις κινή, πλήγης LXX. qualis est liquida, optima, stacte.

Cantic. Cap. V. verl. II.

rizo, ejusque cincinni ut tiliæ, nigri ut coruus.

Tro colore nitent cornorum plumæ, hominumque capilli: hinc xogaxwor χεῶμα Græcis est color cum aliquo fplendore nigerrimus, qualis in Gagate, & holoserico. Magni autem olim æstimati fuere hujusmodi atro-nitentes pili, & ars ipsa in eo occupata, ut illos imitari posset. Martial. L. III. Epigr. 43.

Cujus caput redimitum est auro ob- Caput ejus aurum optimum : comæ ejus ficut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus.

> Mentiris juuenem tinctis, Lentine, capillis, Lam Jubito Coruus, qui moao Cygnus eras.

Apulejo L. II. laudatur capillus coruina nigredine cœrulus. Heic, in Textu, fuere Sponsi cincinni nigri ut Coruus, βός ευχοι - μέλανες ώς κός αξ. Cum Hebræo kerytsoth coincidit Arabicum kutstsa, denotatque cincinnos ab anto ex fron-Qqqqqqqqqqq 2

te pendentes. Tanti habita fuit atrorum capillorum cum Coruo comparatio, ut ipsi veteres in hac aue media quæsiuerint, quibus pilos atro colore tingere possent. Plin. L. XXIX. c.6. Corui ouum in ereo vase permixtum illitumque deraso capite nigritiam capillis affert. — Alii sanguine & cerebro ejus utuntur cum vino nigro. Alii excoquunt ipsum, & noce concubia in phumbeum vas condunt. Alian. L. I. c. 48. meoruiu de καί το κός ακος μελαίνουν τείχος. Audio corui oua denigrare pilos. Plus heic, quod quidem existi-. mo, subest superstitionis, quam vel rationis, aut experientiæ. Solomon si consideretur tanquam Typus CHRISTI conciliandus venit Textus noster cum Dan. VII. 9. ubi capillus capitis ejus describitur ut munda lana. Apoc. I. 14. ai τείχες λευκα) ώσει έριον λευκόν. Symbolum fortitudinis, qua pollet juuenis, sunt atri, senilis grauitatis & prudentiæ consummatæ albi capil-

Cantic. Cap. V. vers. 12.

fuper alueis aquarum, quæ se abluunt lace, & sedent ad plenitudinem.

Perum DEI (quæ corporum naturalium Gentili nomine veniunt) perfectissima pulchritudo si commouere valet homines ad illorundem confiderationem, suadere deberet eam Christicolis saltem totuplex DEI ipsius summi, & sacratissimorum salutis mysteriorum comparatio cum rebus naturalibus. Ridiculi passim occurrunt in Judæorum & priscorum quoque Patrum Scriptis errores, ignorantiæ in rebus physicis unicè tribuendi: & quoties impingunt adhuc hodie Theologi & Commentatores moderni in hunc scopulum? Somniat Gregorius in Cant. IV. degere columbas super alueis aquarum, ut in his conspicere queant umbras præteruolantium forte auium rapacium, sicque enadere ex harum insidiis. Quibus cogitatis ansam dedit fortè fabula illa de Arabica aue Chatipho-dhillibi, quæ umbram suam intercipere conatur

Oculi ejus sunt, quales columbarum Oculi ejus sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte funt lotæ, & resident juxta sluenta plenissima.

> semper, sui amore flagrans. Reddunt Judæi verba Textus ישטרת ערל מלאר infiti in plenitudine, & volunt, esse columbarum oculos gemmarum ad instar fulgentium orbitis suis ita insitos, ut eas præcisè expleant; sed hanc veritatem de omnibus omnium aliarum auium, imo plerorumque animalium oculis enuntiare licet. Rationi & naturæ conforme magis est, si dixerimus, ad alueos aquarum considere frequenter columbas, non solum potandi, sed sese quoque lauandi ergò. Varro de Re Rust. L. III. c. 7. ubi de columbario, aquam pur am esse oportet, que instuat, unde & bibere, & ubi lauari possint, permunda enim sunt ha volucres. Et notandum, בארדו fignificare plenam aquam, alueum aquâ plenum. Hac autem lotione mundantur columbæ & candidæ fiunt, בַּחַלָב bechalabh, quasi latte superfusæ, ablutæ, xxxxμέναι έν γάλωιτι.

Cantic. Cap. V. vers. 13.

Ejus malæ similes sunt areolis aromatum, & (a) turribus seplasiariæ officinæ: labia ejus ut lilia, nec non stillantia myrrham probam.

(4) Turres, pro quibus Hieron. consitze, pyxides & loculi possunt intelligi, quales in officinis & tabernis unguentariis, vel ubi crescunt species aromaticæ.

Genæ illius ficut areolæ aromatum. consitæ à pigmentariis : labia ejus lilia distillantia myrrham primanı.

E Parabolis Solomoneis genuinus formandus est conceptus ex Orientalium Climatum & Linguarum, Arabiæ præsertim, genio, haud rarò tamen in obscuro manent non probè informatis de indole locorum, & crescentium ibi plantarum. Ita sanè haud adeò facile est dicere, quid fint lilia stillantia myrrham probam, refra sáζοντα σμύρναν πλήρη, Aqlilla έκλεκτην, Jelectam, Symmachus meurian, primam, quum hodie nil quicquam constet de lilio qualiscunque coloris, vel Iride, unde defluat myrrha. Et non, meo judicio, huc quadrat nisi Aloe magna, liliaceis, iisque succo balsamico stillantibus superba, di-

gnissima sanè, quæ ob pulchritudinem suam Solomoneis hortis inferatur, ut hodie magnâ curâ in viridariis Regum & Principum Europæorum colitur, admirationi omnibus tum ob magnitudinem suam, qua alias plantas vincit, tum ob florum elegantiam & numerum bis terue millenarium, tum ob fuccum dulcem, in recessu acidum, inde stillantem. Legatur Scarella Ragguaglio intorno al Fiore dell'Aloe Americana, & Vallisnerius nelle sue Esperienze & Osservazioni. Describitur planta ipsa in Muntingii Aloidario P. I. titulo Aloes mucronato folio Americana majoris. Commouit florum myrrham stillantium in qualibuscunque liliis defe-Aus Interpretes, ut sejunxerint, quas nos jungimus, ideas verborum, quæ occurrunt in Textu. Ita Cl. Hiller. Hieroph. P. II. p. 25. hunc reddit sensum: Genæ ejus sicut areolæ aromatum, sicut puluini pigmentorum. Similia sunt labia ejus li-

liis: labia ejus stillant myrrbam transeuntem. Intellectu facilior est comparatio malarum cum areolis aromatum, & turribus seplasiariæ officine. LXX. Σιαγόνες αυτέ ώς Φιάλαι τε αξιώματος Φύεσω μυςεψικά, maxillæ ejus ficut pbialæ aromatis germinantes unguentaria. Aquila megariai, sulci. Sunt nempe שרונה הנשל areole aromatum. ערוּבָר־ז, arugah est אפשמות, areola borti, sed intelligi quoque potest pyxis qualiscunque, vel phiala quadrata, aliterque figurata, pretiosis aromatibus referta. Difficilius est dictu, quid fint הנְרְלוֹרת מֶרְקְחִים, migdeloth mærkachim. Nos vertimus, turres seplasiaria ossicina, Gewächse der Apotheckeren. Hieronymus pyxides & loculos, quales in officinis & tabernis unguentariis; alii aliter. Quidsi huc traxeris turres illas conditorum fructuum vel aromatum, in lautis conuiuiis cœnæ secundæ loco apponi folitas, pyramidales?

Cantic. Cap. V. vers. 14.

tes inclusum hyacinthum: viscera ejus ut alabastrum eburneum, fapphiris contectum.

Ccurrunt heic iterum difficultates, vix nisi per conjecturas soluendæ. Sunt תַּרְשִׁישׁ tharschisch,& חַרְשִׁישׁ sapphir gemmæ in pectorali Aharonis conspicuæ, ad quod Lestorem ablego. Manus ejus, inquit Solomon, ut orbes aurei, babentes inclusum by acinthum. LXX. अल्ड्ड बेण्म मार्ट्सिंग्स χρυσαι πεπληρωμέναι θαρσίς, manus ejus tornatæ aureæ, impletæ tharsis; Symmachus, πλήξοις δακίν-& Vulgata, plenæ Hyacinthis, Sexta Editio, χευσολίθων, Chrysolithis, qui & placent Braunio, Latinæ nostræ Hyacinthi, Vernaculæ Turcois, Türkis. בלילים, gelilim, gelile, annuli funt, ex quibus pendebant aulæa funiculis sericeis. Prætendunt Interpretes, non tam intelligi debere annulos, quales hodie digitis gestari solent, cum gemmis insertis; sed potius cum prioribus illis conferas orbem, quem manus pollex cum indice format.

Notior est ספיר Sapphirus, qui & nomen retinuit & omen. Viscera ejus ut Alabastrum eburneum, sapphiris contextum. LXX. Konlia auta στυξίον ελεφάντινον επί λίθε σαπφείχε. Candida nitensue cutis percommodè confertur ebori. Nos collo Ouidius Met. III.

Impubesque genas, & eburnea colla.

Manus ejus (ut) orbes aurei, haben- Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis: venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

De Æneæ manibus Virgilius Æn. L. I.

Quale manus addunt ebori decus.

De hera sua laudat ancilla apud Plautum Mostell. Act. 1. Scen. 3. ebore esse candidiorem, & cerussam ipsam, quâ ceu fuco sese oblinunt puellæ vulgares, certo mercabiles ære, atramentum dici posse collatum cum illius albo nitore:

Phi. Cedo Cerussam. Sc. Quid Cerussa opus Phi. Qui malas oblinam. Sc. Una opera Ebur atramento candefacere postulas.

Heic Solomon ventrem sponsi, ita Braun. Veftit. Sacerd. Hebr. L. II. c. 12. & 17. Scilicet, in quo videas sapphirini coloris venas ex alba cute pronitentes. Ex hoc ipso proin Textu colligere licet, non rubri esse coloris sapphirum, sed cœrulei. Theologis autem per me licet, Eboris nomine intelligere CHRISTI humanam naturam, & Sapphiri diuinam: vel nitenti Ebo Germani, er bat einen Leib wie Elssenbein. De re adumbrare sponsi sanctitatem & innocentiam, ut Sapphiro plagas, vulnera, ecchymomata. Quadrat huc Germanorum phrasis, einen braun und blau schlagen.

Reference

Can-

1074 TAB. DCII. Cantic. Cap. V. vers. 15. VI. vers. 5. 6. 9.

Cantic. Cap. V. vers. 15.

Crura ejus ut columnæ marmoreæ, Crura illius columnæ marmoreæ, suffultæ basibus ex obrizo auro: aspectus ci quasi Libanus, & statura eminet ut Cedri.

quæ fundatæ funt fuper bases aureas: species ejus ut Libani, electus ut Cedri.

Ihil inuoluit hic Textus difficultatis: Obuersabantur oculis ditissimi & sapientissimi Regis quotidie columnæ ex pretiofo marmore aureis basibus suffultæ, quibuscum comparat crura Sponsi, quæ virorum validorum nomine veniunt eidem Ecclesiast. XII. 3. qui in ultima ætate vacillant. Suffulciunt nempe hæc corpus, ut illæ ædificium. Prospectus, quo gaudebat in Libanum montem, Cedris totum tunc temporis obsitum, ansam dabat comparandi hisce totam Sponsi formam seu staturam, non faciem, das Angeficht, duntaxat, quam Vernacula nostra habet. Eldos auta es Albaros, bulboros es Rédeoi.

Cantic. Cap. VI. verf. 5. 6.

- 5. Dentes tui similes sunt gregi ouium, 5. Dentes tui sicut grex ouium, quæ quæ ascenderunt à lauacro, quæ universæ gemellos pariunt, nec est inter cas effecta.
- mini mali punici, promicantia ex coma tua.
 - (a) Hieron. Sicut cortex mali punici, fic genz tuz absque occultis. Paulò aliter tamen 4. Gap.
- ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non cst in eis.
- 6. Tempora tua similia sunt (a) frag- 6. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

Vid. Cantic. Cap. IV. vers. 2. 3.

Cantic. Cap. VI. vers. 9.

Quæ est illa, quæ prospectat sicut Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora, formosa ut Luna, electa ut Sol, formidabilis ut acies inftructæ?

aurora consurgens, pulchra ut Luna, clecta ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

Mpla heic foret occasio loquendi de Aurora, roseo spectabili ore, de fulgore Solis & Lune, imò & de Auro-. ra illa Boreali, quæ pyramidibus fuis ignitis, & jactatis hinc inde flammis, exercitum benè ordinatum, imo acies dimicantes repræsentat, formidabilis ut acies instructa, θώμβος ως τεταγμένα, Symmacho επίφοβος μετα ςίφες, terribilis cum acie; επιφανής ώς μεγαλυνόμεναι, illustris, ficut illæ, quæ magnificantur: καταπληκτική έν μεրբγαλυμμέναις, terrefaciens inter eas, que sunt magnificatæ. Quinta & Sexta ror LXX. Editio. Sed de his omnibus disserui alibi abunde, & foret fortè tractatio de Aurora boreali extra rhombum.

TAB.

TAB. DCIII.

Cantic. Cap. VI. verf. 10.

charem virentes plantas ad torrentem, ut viderem, num germinet vitis, (&) num floreant mali punicæ.

Ad hortum nucum descendi, ut spe- Descendi in hortum nucum, ut viderem poma conuallium, & inspicerem, si sloruisset vinea, & germinassent mala punica.

Ccurrit in Textu vox אַני egoz, quam xaguar, nucem, speciatim juglandem vertunt, & restè. Usitata est adhuc hæc, vel affinis, vox pro juglande in Oriente, qua latè ferè patet. Persæ dicunt & legunt guz,goz,kewz, gewz, kemiz, gemiz, kemüz, kuz, Arabes gemz, gemzi rumi, gewzi aghagi, Turcæ gewiz, koz. Meninzk. Lex. 4068. 4071. 1677. 3793. Et quemadmodum in Occidente voces, máquor, Nux, Nuß (fortè ex ipso Oriente ad nos deriuatæ, mutata 1 in N.) generatim denotant omnem fructum corio duriore vel putamine tectum, quales funt auellanæ, juglandes, castaneæ, terebinthus, pistacia, sic & in Oriente Koz kabugby Turcis est nux, putamen, kuzi sekawine, cetin koz, nux dura, lübbi gemiz, nucis nucleus. Id. 3670. 4072. 4142. 5563. Nux Indica magna, Cocos, (quæ vox videtur ad Indos ex Per-

sia & Arabia delata) ceaghuze, cæghuze Turc. Id. 6029. Nux Moschata iisdem gewzi büwwa, hindi gewiz, hind gewizi, gewzut-tyb. Id. 5970. Hujusmodi nomina benè multa habent Græci, Latini, Germani, Nationes aliæ. Illustrando Textui id facit, quod nucifera admodùm fuerit Palæstina, speciatim Gennesaritica Regio, teste Josepho Bell. Jud. L. III. c. 35. In hujusmodi nucetum, bortum nucum, κηπον καφύας, seu juglandium, seu auellanarum, descenderat Sponsus oblectamenti ergo, tempore verno, quo germinat vitis, florentque mali punice, ideir લે ηνθησεν ή αμπελος, έξήνθησαν αί ροαί.

- Circum colles camposque per omnes Florida fulserunt viridanti prata colore.

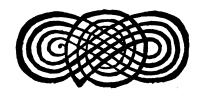
Sistit Tabula præsens juglandem, cujus charasteres conspiciuntur ad marginem.

Cantic. Cap. VII. vers. 13.

Mandragoræ fragrant, & pro fori- Mandragoræ dederunt odorem: in bus nostris omnia poma sunt: tam noua enim quam vetera tibi repolui.

portis nostris omnia poma: noua & vetera, dilecte mi, seruaui

Vid. Gen. Cap. XXX. vers. 14.

PRO-

PROPHETA JESAIAS.

TAB. DCIV.

Jes. Cap. I. vers. 3.

Agnoscit bos Dominum suum, & asinus præsepe heri sui, at Israel non agnoscit, populus meus sese non intelligit.

Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Dominisui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.

St deuotà attentione dignissimum alloquium DEI v. 2. Audite cœli, ausculta tellus, quoniam DOMINUS loquitur. Aures habeant oportet coeli, aures terra, si quidem velint, vel debeant, audire loquentem DOMINUM, imo tribuendus est illis intellectus, sermo, siquidem jussa DEI debeant exequi. Si cœli enarrant Gloriam DEI, & extensio opus manuum ejus annuntiat. (Cæli enarrant Gloriam DEI, & opera manuum ejus annunciat sirmamentum.) Ps. XIX. 1. Si jubilant stelle. Job. XXXVIII. 7. Si sensu proprio DEI laudes concelebrent Cœli, Sol, Luna, Stellæ, ratione carere haud poffunt. Ita & heic: si bos agnoscit Dominum suum, & asinus præsepe beri sui, eyou bus rov urysausvov, καὶ όνος την Φάτνην τε κυρίε αυτέ, habebunt, quod volunt, qui pro brutorum ratione militant. Specimina en consequentiarum, quas incauti ex sensu literali formant præcipites! Est decantatio laudum, de qua heic, materialis, si ita loqui licet, «λόγος, non λόγους. Artificem opus commendat, das Werck lobet den Meister, sed laudat & hic opus suum, sed impar prorsus est utriusque ratio. Ibi quiuis sana mente præditus ex artificiosa automati structura judicare potest facile, pollere horologiopœum ingenio, judicio, arte. Sed heic nouit hic ipse rationem reddere de suo artificio, de structura & usu singularum rotarum, elateris, ponderum appenforum, numero dentium, connexione & motu partium. Celebrant laudes DEI creaturæ omnes alogæ, sed absque ratione, executioni dant illius mandata, quæ haud intelligunt, mouentur juxta præscriptas leges, & adeò quidem exactè, ac si haud exiguâ, imo summa præditæ essent ratione. DEUS ipse, mundi Architectus, gloriatur de suis operibus, quorum ideas ab æternitate possidebat in intellectu suo infinito, purissimo, nunquam non præsentes, ex nihilo in entia commutauit realia in creatione, & adhuc potentissimo suo Verbo conseruat. Nos quoque mortales laudamus & artificem, & ope-

ra infiniti artificii, follicità indagine, consideratione structuræ & qualitatum, quæ ipsa nos ducit ad cognitionem DEI. Agnoscit bos Dominum suum, & homo bouem, DEUS & hunc & illum. Sed laudare bouis & asini est merè materiale, hominis rationale, DEI infinitè perfectum. De boue consimilia legas in Florentini Geoponicis L. XVII. δι δι βόσε καὶ τὸν Φωνὴν τὰ βαπάλα γνωρίζασι, καὶ καλύμανοι τοῦς ἐπιταθείσαν ὀνόμασι συνίασι, καὶ ἀποκλίνασι πρὸς τὰ ἐπιταιτόμανα παρὰ τὰ ἐπιταιτόμανα καρὰ τὰ ἐ

'Απ'ν γενώσκασεν έδυ Φίλου ήνιοχής, Καὶ χερμέθασεν ίδοντες αγακλυτου ήγεμουής.

Charum suum aurigam semper agnoscunt, Et inclyto rectore viso adbinniunt.

At Israel, inquit DOMINUS, non agnoscit, populus meus sese non intelligit. Iseanh di pu un eyou, καὶ ο λαός με ε συνήκεν. Antithelis rara prorius & fui generis: bina hæc stupida bruta, bos & asinus, cognoscunt, quod quidem cognoscere debent, agunt, quod agendum incumbit: ille aratro admoueri se patitur, hic grauia sibi imponere onera, quibus tantum non succumbit. Quin imo tota natura alogos operatur continuò ad fines certos, constitutos, sed sibi ignotos. Sed homo, riosur nobilissima, ad DEI imaginem condita, ratione & infiniti artificii corpore prædita, omnium aliarum creaturarum caufidicus; imò Ifrael, peculium DEI, DEUM non agnoscit, neque sese suaque officia, neque DEUM intelligit. I rittilimum en, commilératione quidem, sed & damnatione dignum statum! Ps. XLIX. 21. de Judice indigno, idiota, legitur: Homo, quum sit pretiosus & nobilis, non expendit: fimilis ergo erit jumentis, quæ prorsus intereunt. (Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipienti-

I. G. Pintz sculps.

IES. Cap. II. v. 20. Sciurus volans.

Gef. Cap. II. v. 20. Fliegendes Eichhorn.

I.G. Pintz sculps.

bus, & similis factus est illis.) Heic adhuc conuenientia quædam foret, vel æquatio, inter homines & bruta. Sed in Textu nostro detruditur homo infra bruta, imò infra stupidissima omnium reponitur natio integra. Ita & Jer. VIII. 7. Equidem Ciconia in aere nouit sua stata

tempora, turtur, grus & birundo observant tempus profectionis sua, at populus meus non cognouit judicium DOMINI. (Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & birundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit judicium DOMINI.)

Jes. Cap. I. vers. 18.

Adeste, quæso, & disputemus; dicit DOMINUS. Si peccata vestra fuerint ut coccus, niue redduntur albidiora: si rubent instar purpuræ, ficut natiua lana fiunt.

Et venite, & arguite me, dicit DO-MINUS: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, quasi lana, alba erunt.

Culis scrutatoris Naturæ illucent heic coccus, purpura, nix, lana. De flammantibus cocci & purpuræ coloribus egimus abundè ad Exod. XXV.4. ubi, & alibi quoque, conjuncta videas, quæ heic separata leguntur, חולַעָרת שָׁנִי tholaath schani, & in Vernacula nostra redduntur, ibi Scharlach, rosinroth, heic loci Scharlach, Purpur. Vult Braunius Vestit. Sacerd. Hebr. L. I. c. 9. & 15. L. II. c. 27. non denotare hæc vocabula colores distinctos ab inuicem, sed unicum duntaxat, quem ipsum tamen non sub una idea concipiunt omnes. Prætendit Abarbanel ad Legem Parascha Thruma, esse natiuum serico pulcherrimumque colorem, ab omni artis lenocinio immunem, quod, qui sericum viderunt vel tractarunt unquam, haud admittunt; est quippe ejus color albus, vel flauus, albidior semper, si transeat per artificum manus. Ex Textu nostro clarum, intelligi debere colorem ex rubris, si peccata vestra fuerint ut coccus, દેલેν ώσιν લો લેμαςτίαι ύμων ώς φοινικών, έλν δέ พื้นเท พิร หังหน่งงง, pressius Vernacula, mann euere Sünden so roth wären als Scharlach, wann sie brunnen wie Purpur. Consentiunt Interpretes tam Judæi quam Christiani. LXX. תולערת tholaath nonnow, Vulgata coccinum, qui color est carmesinus, Gallorum cramoisi, Germanorum Kermesin, color igneus; Philo nonnun comparat சுழ். Eodem sensu sumitur alterum vocabulum

ЦХХ. фоникён. Hieronymo teste, Judæi coccum שׁן schen vocant. Erit igitur חוֹלַעָר שׁן cocci vermiculus coloris ignei. De quo plura l. c.

Haud morantur nos nix & lana. Textus originalis duntaxat habet גָּטֶר tsemer, lanam, sed subintelligi debet alba. Tinctoribus notum, nullos assumere colores lanam nigram, albam è contra omnes. Album quoque colorem volunt circumstantiæ Textus. Confer Dan. VII. 9. vestimentum candidum erat ut nix, & capillus capitis ejus ut munda lana. Locus parallelus, idemque est Apoc. I. 14. ή κεφαλή αυτέ κω αί τείχες λευκαί ώσει έριον λευκόν, ώς χιών. Pf. CXLVII. 16.

Dat niuem tanquam lanam.

Rabbinos si consulamus, significatur in Textu linguæformis illa ignei coloris ex panno lacinia, quæ duorum Siclorum pondere alligari debebat hirco mittendo in desertum: qualis & affigi solebat portæ exterioris, vel & interioris, atrii: tradunt autem Doctores illi de illa, signum fuisse remissionis peccatorum, si albuerit. Legatur Gemara in Joma c. 6. Miraculum, quod cessasse dicunt 40. annis ante destructionem Templi, indicio destruendi cultus ceremonialis per CHRISTUM. Christicolis nobis, certiori sensu, eoque solatii pleno, significatur expiatio peccatorum per sanguinem CHRISTI, utpote qui *aθαείζει ήμας από πάσης αμαρτίας 1. Joh. I. 7. Apoc. I. 6. LEWICH'VE THE SOLAR APOC. VII. 14.

Jes. Cap. I. vers. 22. 25.

22. Argentum tuum scoria factum 22. Argentum tuum versum est in scoest, & merum tuum aqua vitia-

25. Et admoliar manum meam tibi, & excoquam ad purum putum

riam: vinum tuum mistum est aqua.

25. Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum sco-Sss sss sss sss

scoriam tuam, & auferam omne (4) stannum tuum.

(a) Alii plumbum legunt.

riam tuam,& auferam omne stannum tuum.

Ocent nos, qui vel parum sunt in δοκιμασίφ metallorum versati, בְּרֵיכוּ bedil v. 25. non esse stannum, quod Versiones nostræ habent, utpote quod ab argento & auro non facile separari potest absque combustione stanni. Intelligimus proin, quod & Latinæ Glossa sistit, plumbum, vel Lithargyrium, aliudue additamentum, quo processu non solum plumbum venis additum, sed quæuis aliæ heterogeneæ impuritates igne dispelluntur, ut tandem argentum purum putum, Blick - und Brand-Silber, in tosta remaneat.

Jes. Cap. II. vers. 20.

In illo die abjiciet homo idola sua In die illa projiciet homo idola arargentea, & idola sua aurea, quæ fibi fecerant, ut ea colerent, in foramina talparum & vespertilionum.

genti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret, talpas & vespertiliones.

reddimus השרוברות Hapborpberoth nos Talpas, Schär-Mäuse, sed discerpunt alii hanc vocem in duas, sensumque simul mutant, ita Arias אַרָּחָשׁוּר lacboor pheroth, ad fodiendum fossas, vel scrobes. Certum est, vetustissimos Interpretes pro unica legisse voce, licet eam non uno explicauerint sensu. LXX. µaraya, vana, Aquila habet ogures, fossuras, Symmachus anagna, infructuosa, Theodotion incertus, quò se verteret servauit Hebræam vocem αφαρφιώθ. Verfiones nostræ, quas & adoptat Bochartus Hieroz. P. I. L. III. c. 35. nituntur authoritate Hieronymi, R. Solomonis, & radice pp chapbar, fodere. Commodè in eadem societate locantur talpa & vespertiliones, utræque murium habent Epitheton apud Germanos, Schär-Mäuse, Fleder - Mäuse, & sunt hi mures volantes. Varro apud Nonnium in Agathone: Factus fum vespertilio, neque in muribus plane, neque in volucribus sum. Apud Æsopum vespertilio à mustela pro aue captus frustra se liberare conatur hoc prætextu, se non esse ex auium, sed murium genere, an ogne, alma pue sivan. Italis hoc ahimal audit ratto penago, mus alatus, Hispanis morcego, mus cæcus, Gallis chauve-souris, mus caluus. Conueniunt & in hoc animalia hæc, quod uti talpa sub terra, ita vespertiliones in cauernis degant subterrancis,

> lucemque perofi Nocte volant, seroque tenent à vespere nomen.

Ouid. Met. L. IV. Fab. 12. In hodiernis Orientalium Gentium linguis non occurrit inter talparum vespertilionumue nomina, quod חַבּוֹרבּוֹת nostro sit affine. Quadrant interim,

quæ hactenus attulimus, illustrando Textui. In illo die, inquit Propheta, abjiciet bomo idola sua argentea, & idola sua aurea, que sibi secerant, ut ea colerent, in foramina talparum & vespertilionum. τη ημέρα έκονη έκβαλοι ανθρωπος τα βδελύγμα-TA લેપારે TA લેશુપર્લે, ત્રણે TA જાણકર્યો, મેં કેમર્સ્ટાન્સ મહસ્તાપાસિક τοις ματαίοις και τως νυκτικίσι. Die illa ejiciet bomo abominationes suas argenteas, & aureas, quas fecerunt, ad adorandum vana, & vespertiliones: id est, ex altiori altarium loco præcipitabunt in loca tenebricosa, abdita, ut occasio superstitiosis præripiatur sese contaminandi. Videntur autem Judæi prouerbiali hac locutione talpis & vespertilionibus aliquid objicere, indicasse extremum contemptum. Ita defoderat Jacob omnes Deos alienos, quos babuerunt domestici sui, inaures quoque, que erant in auribus illorum, subter quercum, (terebintbum) que erat juxta (post) Sichem, Gen. XXXV. 4. id est, resegubat ad talpas. Solemus & nos Germani de homine ad tumulum properante dicere, er muß den Schär - Mäusen zu, oder, zu Theil werden. Planior est hæc, & simplicior, naturæ quoque rerum conuenientior, exegesis, quàm Hieronymi illa, LXX.virali Textu fundata, qui vult, abjecturum hominem Deos argenteos & aureos, & adoraturum talpas atque vespertiliones. Nullibi enim leguntur adorata hæc animalia, ne apud Ægyptios quidem, qui ad contemptibiles maximè creaturas usque descenderant.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens Ægyptus portenta colat?

Sunt, referente Kanoldo Breßl. Samml. Suppl. II. p. 99. quibus pro talpa heic placet Cricetus, der Hamster, Furo & Furunculus aliàs dictus, quia plurima furatur & comportat in suos specus. Descriptionem legas tum l.c. tum XVII. Versuch. p. 287. XVIII. 605. XXI. 301. XXXV. 211.

Talpæ & vespertilionis icones dedi alibi. Hac vice Lectori curioso sisto iconem simul & descriptionem Sciuri volantis seu Muris Pontici aut Scythici Gesneri, sine Vespertilionis admirabilis Bontii, quas mecum beneuole communicauit Naturæ simul & Juris Consultus præcellens Klein, Inclytæ Reipublicæ Gedanensis à Secretis, qui patietur facilé, pro suo erga Rem Literariam publicam, speciatim verò Historiam Naturalem affectu, ut ex Scripto mihi transmisso ea excerpam, quæ ad notitiam exactam hujus animalis faciunt. Ex Sciuris volatilibus, ita Amicus haud ex multis, alterum inuenio in Catalogo & descriptione animalium Leuini Vincentii 1726. p. 8. Centur. I. n. 92. sub nomine Sciurus Virginiensis volans. Interim Amicus quidam mibi retulit, Henricum Sperling, Londinensem, Sciurum Virginiensem babuisse, qui per integram byemem dormitans nonnisi admoto calefactorio quodam euigilaret, ubi pedem unum alterumque mouerat, usque dum plenè expergefactus vitam rursus agere videretur. Sciuri volantis in Carolina meminit etiam Lawson in Historia sua, & in Museo Regali, quod Dressae asseruatur, existit Sciurus volans ex Ingria. Alterum Gesnerus de Quadrup. p. 743. Murem Ponticum aut Scythicum, siue Sciurum volantem & alatum appellat. Animal ipsum non vidit, sed tantum cutem expansam, quam etiam delineari curauit. Dabo aliquam bujus ultimi Historiam. Superiori Anno 1727. 19. Mart. Serenissimo Poloniarum Regi, Augusto II. dico, ejusmodi Sciuri volantes viui à Capitaneo Minscensi, Johanne Ignatio Zawisza, Varsauiæ suerant oblati: Hos observauit, &, alterum eorundem mortuum examini subjecit Magnificus à Heucher, Consiliarius Aulicus & Archiater Regius, ejusdemque figuram corporis expansi, nec non sceleton delineatum Eodem anno Celsissima mecum communicauit. Princeps Radziuilia, supremi olim Cancellarii Magni Ducatus Lithuaniæ Illustrissima Conjux, Hortum & Museum meum præsentia sua illustrans, ejusmodi animalculum viuum mihi promiserat, quod etiam præterita æstate anni præsentis 1728. curante Clarissimo Flærcke, M.D. & Archiatro Principis obtinui, vitam adhuc agens. Quod ad patriam ejus attinet, ortum suum habet ex syluis Capitaneatus Kriczouiensis, Districtus Mohilouiensis, in confiniis Russia. Ajunt autem Mohilouienses, bæc animalia cauas inhahitare quercus, & musco betularum congesto, eidem se involuentia, per integram diem dormire, noctu verò lætari, escamque sibi quærere. Hinc sieri, ut sequentem in modum capiantur: Ubi venatores judicant , Sciurum latitare , in quadam arbore caua, retia ad foramina ex arbore exeuntia applicant , ら, circa radicem arboris, ad truncum ca-

uum ignem excitant. Quamprimum ergo fumus in arborem surgit, & cauitates permeat, illico Sciuri derelinquunt nidum, retibusque irretiti in terram decidunt, & venatoribus in prædam cedunt. Magnitudo, quam exbibeo, est naturali (transmissa) paulo minor, minor itaque Sciuro vulgari, major Mure Auellano, nostras sylvas frequentantibus. Nostratibus Sciuri volantes Reges familia sua, Könige der Grauwercke audiunt. Pellis mollissima, pilis canis, & ex nigrocinereis eleganter picta. Ingentes & extantes habet oculos nigros, aspectu pulcherrimos, aures paruas, dentes acutissimos, quibus exquisite mordet: plerique enim maligni sunt. Noster satis mitis est; non appetit morsu digitum, ori ipsius admotum. Irritato tamen fidem vix habeat curiosus. Caudam, extra saltum constitutus, grato aspectu tergo apprimit, Petauristam verò agens, demittit, binc inde agitans. Vescitur pane absque sale, & summitates betulæ recentes in deliciis babet. Nuces non curat, neque Amygdalas. Le-Etum ex musco betularum egregiè disponit, eundemque undique pedibus mira facilitate attrahens, in ipso quasi sepultus jacet. Interdiu eodem, nonnisi sollicitatus, aut siti pressus, exit. Quod ejus instrumentum volatorium attinet: Cutis a lateribus instar veli ad palmam sere expandi potest, quod ipsum velum posteriorum pedum genubus adbæret, cum anterioribus verò articulatione offeæ adnectitur. Ad extremitatem modo dicta articulationis cutis quasi plumosa. Ubi quietus considet, aut gressus naturales facit, articulatio hæc cum pedibus parallela distingui nequit. Quamprimum verd saltum facit, mouetur illa, &, cum anteriori pede angulum quasi rectum format, unde cutis, prout antea dictum, expanditur, quamuis etiam validus panniculus carnosus, integram cutem permeans, saltum fortiter secundet. Hinc colligo, animalculum hoc propriè non volare, sed loca, quæ fibi propofuit, magis disfita, facilius, ac reliqua animalia sui generis, saltu attingere, saltusque majores perficere posse, quod velis suis mediantibus diutius in aere morari valeat. Cum boc Sciuro nostro volante conferatur Vespertilio admirabilis Bontii in Hist. Nat. & Med. Ind. Orient. Cap. XVI. apud Pisonem p. 68. Ipse Piso dubitare voluit, an vespertilionum familiæ adscribendus esset, quod felis sit magnitudine, ventre & pectore crasso, & carnoso, item à ceruice capitis, ad unguium usque extremitatem, membrana continuata, instar veli expansi pone cooperiatur. Adde, quod per velum hoc subtus quidem membranaceum, & in aliis lanugine venulis & fibris obductum appareat, sed extus, perpetuis mollissimis pilis, cuniculorum more, canis, & ex nigro cinereis, mirum in modum vestiatur, tum quoque plicis illis, quibus alæ more aliorum contrahuntur & relaxantur, destitutus, longitudinis autem sit trium fere pedum, ejusdemque latitudinis, &c. Quod verò, ut Bontius afferit, bujusmodi vespertiliones admirabiles gregatim, anserum sylue-Ssssssssss 2

strium instar volitent, illud ipsum, mole bujus animalis ejusque structură recte perpensă, mibi persuadere non possum, quin potius existimem, ad Sciuros nostros volantes talia animalia propius accedere, eademque velis suis, prout nostros, eundemque in sinem uti. Nec obstat sides Bontii in eo, quod circa vesperam in aere, vel arboribus, penduli conspiciantur. Quin potius inde euinci poterit, illos vespertiliones aque ac Sciu-

ros nostros volantes interdiu dormire, circa vesperam verò latebras suas derelinquere, atque arbores, per saltus, frequentare, itaque tanquam petauristas veluti pendulos in aere conspici, saltu autem absoluto, in arboribus pendulos inueniri. De catero, num bi vespertiliones admirabiles pari jure, quo Gesnerus Sciuros nostros volantes dixit, appellari queant feles volantes, de eo non adeò sollicitus sum. Hæc laudatus supra Klein.

Jes. Cap. V. vers. 10.

Porrò vinearum decem jugera red- Decem enim jugera vinearum fadent Batum unum, & Homer (cmentis reddet Epha.

E vocabulo nos tsemed, jugerum, egi ad 1. Sam. XIV. 14. ubi videre est, esse veram Jugeri Hebraici dimenfionem ignotam nobis, sed Hieronymum more loquendi Romanis usitato pro jugero sumsisse eam agri magnitudinem, quam bini boues jugati aratro scindere valent per diei decursum, nempe 28800. pedd. quadrat. scilicet Romanorum. Continet Batbus ex mea re-

ductione, alibi exposita, mensuras 121. incirca

cient lagunculam unam, & triginta modii sementis facient modios tres.

Tigurini agri, siuc 15. mensuras cum sesqui quartali urbicas. Homer in siccis quartalia 11. cum modiolis 6¹⁰, menfuræ Tigurinæ. 1. quartale 232. modiolos. Inde nunc clara nascitur idea de sterilitate, quam comminatus est DEUS per Prophetam. Jugera 10. vitium 12. duntaxat vel 15. dant mensuras vini, & quartalia 11. in terram projecta 🕆 duntaxat, siue 1. quartale prouentus.

Jes. Cap. V. vers. 17.

Tum pascentur agni (a) juxta demen- Et pascentur agni juxta ordinem sufum fuum, & arietes (b) balantes solitudines detondebunt.

(a) Al. juxta morem suum.
(b) Al. solitudines pinguium aduenæ comedent.

um, & deserta in ubertatem versa aduenæ comedent.

ינעו כְבַשִּׁים בְּדָבִרָם vertunt LXX. אוֹ βοσιογ θήσονται οι διηγπασμένοι ώς ταυγοι, pascentur direpti ut tauri, nullo sensii, quod fuse demonstrat Bocbartus in Hierozoico. רבר dobher notat vel caulam, vel, ut heîc loci, dudum, ut בָּרֶנֶם vertendum sit, secundum ductum suum, vel, ut Vulgata, juxta ordinem suum. Alterum Textus

Lemma aliter iterum reddunt LXX. nempe בְּרִים mechim garim, דמה פֿרִים בָּרִים בָּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִים בַּרִי λοφομένων άχνες Φάγονται, deferta eorum, qui capti funt, agni comedent. Per מְחִים mecbim Rabbini intelligunt medullatos arietes, pingui medulla plenos, est quippe no moach, medulla.

Jes. Cap. V. vers. 28.

rotæ ejus turbini similes existimantur.

Ungulæ equorum ejus silici, & Ungulæ equorum ejus ut silex, & rotæ ejus, quasi impetus tempestatis.

JT hodienum magni æstimantur Persarum & Judææ; ab Esaia in Textu: à Jeremia IV. 13. Turcarum equi, ita celebrantur à Prophetis Affyriorum illi, quibus insidebant vastatores

Le similes erunt, equi autem ejus aquilis celeriores.

Habac. I. 8. Equi ejus velociores sunt pardis, & auidiores lupis vespertinis: equites ejus diffusi irruunt, equites ejus è longinquo veniunt, aduolant ut aquila festina ad vorandum. (Leuiores pardis equi ejus, & velociores lupis vespertinis, & diffundentur equites ejus: equites namque ejus de longe venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.) Ungulas equorum silici comparat Propheta noster, Σ catsar, ως ς ερεα πέτρα, ratione duritiei nempe, qua longum iter sustinere valent, etiam per asperas & petrosas vias. Hujusmodi equi Homero Iliad. 6. χαλκόποδες γοcantur.

- ύπ' όχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ ίπποι.
- Currui adaptauit æripedes equos.

 $Od\gamma \int \Phi$. Rear section χ so

Ίππες δ' αυτός έχε κρατερώνυχας έν μεγάροισι.

Equos autem ille tenuit fortes ungulis in do-

Abstrto c. 106. Eurodes, & segeorodes, contra di-Stincte ad μαλακόποδας.

Porrò à Jesaia & Jeremia & equi & curruum rotæ turbini similes existimantur. Hoc sensu Poëtis Græcis audiunt as Muders, as Monodes, μελλοδεόμοι, ita Homero, Simonidi, Sophocli. Alii Scriptores passim comparant ventis. Tales fuere equi Aeætæ à Sole dati, Apollon. Argon. L. IV.

πνοιησιν έκιδομένας ανέμοιο,

– venti flatibus fimiles.

Equi Achillis apud Q. Calabrum L. VIII.

"Ισον δ' ανέμοισι Φέρονται,

Ventorum instar feruntur.

Equi Rhesi apud Homer. Iliad. x.

Λευκότεροι χίονος, θείειν δ' ανέμοισιν δμοΐοι,

Niue candidiores, & cursu ventis similes.

Hujusmodi equos veloces desiderat Turnus apud Virg. Æn. L. XII.

Qui candore niues anteirent, cursibus auras.

Ventosos nuncupat Ouid. L. IV. Fast.

Primaque ventosis palma petetur equis.

Ita describuntur Hispanici Equi Oppian. L. I. Cyneget.

Τόσσον Ίβηςες έασι θοας πόδας ήνεμόεντας, Aded ventosis pedibus sunt celeres Iberi equi.

Hinc nata fabula de Equabus Lusitaniæ, quod concipiant vento, quæ apud Trogum legi-

Jef. Cap. V. verf. 29. 30.

- 29. Vox ejus (Gentis) par est Leonis rugitui, rugitque sicut Leonum catuli. Frendet ergo, & prædam apprehendet: dimittet, nec tamen euadere sinet.
- 30. Frendet in eum isto die, sicut mare fremit. Intuebimur tune terram, & en (nobis) tenebras, & angustiam, & lux obtenebrescet in caligine fua.

Buia funt heic bina, quæ Leonis actioni tribuuntur, verba fynonyma, notat propriè rugire, ພໍຍຸບໍ່ຄນ, ພໍຍຸບໍ່ຄວາວພຸ, brüllen, hoc fremere, vel potius, ut Latina no-

- 29. Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit, qui eruat.
- 30. Et sonabit super eum in die illa ficut fonitus maris: aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est in caligine ejus.

stra reddit, frendere, knirschen, schnauben, rauschen, ut mare fremit, & ipse v. 30. explicat. קישע schaag & ייש naham; prius Frendet in eum — sicut mare fremit. Vid. Prov. XIX. 12. De Eclipsatione Solis alibi commodior dabitur loquendi occafio.

Jes.

TAB DCIV. Jef. Cap. VI. verf. 13. VII. verf. 14. 15.

Jes. Cap. VI. vers. 13.

Erit tamen adhuc in ea (4) decima, quæ capictur & diripictur, ficut Ulmus & Quercus, quum fulcrum eis submittitur: semen san-&um fulcrum ejus.

(a) Pro decima alii legunt decimatio: alii decas.

Ariant Interpretes. LXX. 194 fri by aluτης έςι τὸ ἐπιδέκατον, χεὴ πάλιν έςαι εἰς πεονομήν ώς τερέβινθος, χθή ώς βάλανος, όταν έκnton in the binne duther Et adbuc super ipsam erit decimatio: & rursum erit in deprecationem, sicut terebintbus, & sicut glans, cum exciderit è theca sua. Arbores heic obuiæ sunt אַלון elab & אָלון allon, illam Ulmum vertit Latina nostra, LXX. regisireor, Vernacula nostra Linde, alii Quercum: hanc Quercum plerique, alii Esculum. Pro Tilia & Ulmo stant affinia quodammodo Turcarum cognomina ulamur, ogblamur, filamur, Meninzk. Lex. 524. 540. 3543. Quicquid sit, intelligendæ videntur arbores latè spargentes brachia, frondosæ, eæque glandiferæ. De hujusmodi arboribus, quæ latè pandunt ramos, id ex Historia Naturæ memorari meretur, quod à ventorum vi dejiciantur facile, si quidem illa fortior sit resistente radice; Sed fortius relistant ventorum impetui, si

Et adhuc in ca decimatio, & conuertetur, & erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

sint vel rami aliquot jam dejecti, vel foliis vacui. Prior illa idea symbolum suggerit Ecclesiæ pressæ, hæc non oppressæ, sed restirgentis, ut arbores illæ dejectæ licet prorsus resurgere queunt, vel ex glande, Baraire relicta, vel ex radice. in παντί ελιβόμενοι, αλλά ςενοχωράμενοι. anolaheroi, ay, an efanolaheroi, quenoheroi, ay, an elκαταλοπόμενος καταβαλλόμενοι, αλ' εκ απολύμενοι 2. Cor. IV. 8. 9.

> Duris ut ilex tonsa bipennibus Nigræ feraci frondis in algido Per damna per cædes ab ipso Ducit opes animumque ferro.

Horat. Carm. L. IV. Huc collimat Cl. Hilleri exegesis Hierophyt. P.I. p. 361. ubi ita Textum nostrum reddit: Ut Quercus & Esculus, quarum in dejectu statumen est, semen sanctum erit in restitutione sua.

Jef. Cap. VII. verf. 14. 15.

- 14. Ideirco daturus est vobis signum 14. Propter hoc dabit DOMINUS DOMINUS ipse: Ecce, virgo illa concipiens & pariens est filium, & vocabis nomen ejus ImmanuEl.
- 15. Butyro & melle vescetur, ut sciat 15. Butyrum & mel comedet, ut sciat auerfari malum, & eligere bonum.
- ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel
- reprobare malum, & eligere bonum.

Ege sapientissimi Creatoris immutabili statutum, ut neque vir solus, neque fæmina fola generationis negotio fuf-✓ ficerent, quod in effectum deducitur copulâ utriusque sexus. Marem & sæminam creauit eos. Et benedixit illis DEUS, dixitque ad eos DEUS, fructum edite, (crescite) & augescite, & implete terram. Gen. I. 27. 28. Sed debebat constans hic ordo, semperque idem interrumpi in Natiuitate Messiæ, & hujus miraculosa conceptio & generatio ex immaculata Virgine signum esse Diuinitatis CHRISTI. Theologis linquo explicationem uberiorem infignis hujus oraculi, applicationem ad Natiui-

tatem & Personam Saluatoris, defensionem item aduersus Judæos, qui per אַלְמָּר almab non præcisè intelligi volunt intemeratam virginem, sed quamuis nuptam vel innuptam fœminam, imò & Prov. XXX. 18. 19. scortum atque adulteram. Hæc non sunt mei fori. Sufficiat mihi dixisse, esse juxta statuminatas à DEO in natura leges generationem infantis ex immaculata virgine (qualis est אָלְסָה ab omni commercio cum viris remota q. אַלוּטָּר alumab, abscondita, à 🗀 y alam, quod in Niphal significat latitare, absconditum esse,) miraculum, potuisse proin Nationi Judaicæ esse signo, imo miraculoso prodigio.

Digitized by Google

De sequentibus v. 15. verbis mystici multa ogganniunt. Butyro & melle vescetur, ut sciat auersari malum, & eligere bonum. LXX. paulò aliter: βάτυξον κεν μέλι Φάγεται, πεννη γνώναι ἀυτὸν πεοδλώθαι πονηξά, ἐκλέξαθαι τὸ ἀγαθὸν. Butyrum & mel comedet, antequam sciat, præeligere mala, eligere bonum. Abulensis, CHRISTUM usu butyri & mellis, tanquam mediis naturalibus, acquisiuisse scientiam & prudentiam: Salmeron, butyri & mellis nomine intelligi debere binas Immanuelis naturas: Richardus de S. Victore, humiliationem ad insimum usque muscarum

statum, quæ butyro delectantur & melle: alii, bina Sancti Baptismatis symbola in primitiua Ecclesia usitata, lac & mel: alii, dulcissimam sapientiam & sanctissimam CHRISTI innocentiam. Scopum attigisse mihi videntur primitiuæ Ecclesiæ Patres, Cyrillus, Hieronymus, Tertullianus, Bernardus, Basilius, nutrimento sore CHRISTO infanti eosdem cibos, quibus vescuntur in prima infantia alii, butyrum nempe, siue lac & mel, de quo plura ad Prov. XXIV. 13. Mel comedis, sili mi, quoniam bonum est, est fauum dulce palato (gutturi) tuo.

Jes. Cap. VII. vers. 18. 19.

- 18. Fit codem tempore, ut DOMI-NUS sibilo annuet muscæ, quæ est ad sinem sluminum Ægypti: & api, quæ est in terra Assyriorum.
- 19. Hæ omnes venient & consident in vallibus desertis, & cauernis petrarum, in omnibus casis, & (a) in omnibus palatiis.

(a) Al. legunt, in frutetis & foraminibus: alii, in fpinetis & dumetis.

Ubium haud est, quin ₹ zebhubh denotet muscam, (affinia nomina adhuc in Oriente obuia attuli ad Eccles. X. 1.) & יְבֹרָה debborab apem. Cur verò Ægyptii muscis comparentur, apibus Assprii, terram Judæorum vastaturis, meum non est inquirere operosius. Hieronymo merentur illi muscarum nomen propter fordes idololatriæ & imbellem populum. Respicit Basilius to suteris two artixelusion duralems, Cyrillus to πλήθος και μη λίαν ευηχες της Φωνης, Abarbanel COpiam partim, partim velocitatem. Populosifsimam olim fuisse Ægyptum necesse est, quum Herodoto teste L. II. c. 60. & 177. in Dianæ Festo Bubasti conuenerint 700000. homines, & fub Amasi regimine fuerint 20000. urbes & oppida, Ptolomæo Philadelpho regnante 33000. quorum maxima pars pertinebat ad Ægyptum. Testis est Theocritus Idyll. 17. Commodè proin conferri poterant Ægyptii muscis, quibuscum & Homerus Iliad. \(\beta \cdot \text{v. 469. compa-} \) rauit Græcorum copias in campis Scamandrii:

"Ηυτε μυιάων αδινάων έθνεα πολλά.

Sibilum, quo DEUS allectat muscas & apes ex Ægypto & Assyria, perpulchrè comparat Cyrillus sono illi siue susurro, quo, qui res apum tractant, eas alliciunt ad aluearia, scilicet circumuolitantes, ad quietem disponunt, ut sese

- 18. Et erit in die illa, sibilabit DO-MINUS muscæ, quæ est in extremo sluminum Ægypti, & api, quæ est in terra Assur.
- 19. Et venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in uniuersis foraminibus.

demittant in arborem quandam. Videtur hic processus institutus olim sibilo certo, qui nunc fit, in nostris saltem oris, percussione tinnientis ænei valis, vel & terrei. Ita & rem agebant Romani. Columella L. X. c. 7. Quod (examen) siue est abditum specu, sumo elicietur, & cum erupit, æris strepitu coercetur. c. 12. Grepitaculis æreis aut testarum plerumque vulgo jacentium sonitu terreatur sugiens juuentus. Plin. L. XI. c. 20. Gaudent plausu, atque tinnitu æris, eoque conuocantur. Quo manifestum, auditus quoque inesse sensum. Plinio subscribet, quotus fere quisque conuocationi huic est præsens. Sed ignoscet magnus naturæ scrutator, si consequentiam disputem. Est utique animalculis hisce tenera adeò corpusculi structura, ut, dum tremulo tinnientis æris motu vibratur aër, arceantur à volatu, & sese demittere cogantur. Sed quæritur, num id fiat auditu proprie sic di-Eto, vel potius tactu? Dubitabat & olim Aristateles Hist. L. IX. c. 40. Esi mértoi adoplor olas, eτε ακέκσιν, ભτε μή, και πότερον; η δί ήδονην τώτο ποιώσιν, η δια Φόβον; Incertum est prorsus, num audiant, nec ne? an voluptatis sensu id faciant, an motu? Idem alibi judicium tuli de auditu piscium. Rationem exposui supra. Requirit Ælianus L.V. c. 13. harmonicum quendam sonum: oran yan σκιςτήσωσιν, καὶ πλανηθώσιν, ένταῦθα δι σμηναργοί κροτάσι κρότον τινα έμμελη τε και συμμελη. αι δε ως ύπο Σοιρηνος έλχονται και μέντοι ύπος εέφαση એς ηθη τα οικώα ώυθις. Tttttttttttt 2

Digitized by Google

Cum lasciuiunt, & aberrant, tum apiarii sonum quendam canorum & barmonicum edunt. autem tanquam à Sirene retrabuntur, & ad confueta domicilia reuertuntur. Virgilius:

Tinnitusque cie, & matris quate cymbala cir-

morantes Martius ille æris rauci canor increpat, & vox Auditur fractos sonitus imitata tubarum. Curetum sonitus crepitantiaque æra sequuta, Dictieo cœli Regem pauere sub antro.

Ouidius de Baccho L. III. Fastor. v. 739.

Jamque erat ad Rhodopen Pangeaque flumina ventum,

Æriferæ comitum cum crepuere manus. Ecce! noue coeunt volucres tinnitibus ace, Quosque mouent sonitus era, sequuntur a-

Lucanus L. IX. v. 288.

Phrygii somus ut crepat æris,

Attonitæ posuere sugam, studiumque laboris Florilegi repetunt, & sacri mellis amorem.

Claudianus Panegyr. in VI. Consulatum Honorii. V. 259.

qualis Cybeleja quassans Hybleus procul ora senex, reuocare sugaces Tinnitu conatur apes, que sponte relictis Desciuere fauis.

Ad rem præsentem facit, si verum, apes sibilo (haud dubiè unius ex officialibus) manè ad labores & volatum excitari, & vesperi ad quietem disponi. Ita Arist. Hist. L.IX. c. 40. Plinius L. XI. c. 10. cujus hæc funt verba: No&u quies in matutinum, donec una excitet omnes gemino aut triplici bombo, ut buccino aliquo. — Cum aduesperascit, strepunt in alueo minus ac minus, donec una circumuolet, eodem quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans, & boc castrorum more. Tum repente omnes conticescunt. Aliis circa sonum experimentis & miris effectibus recensendis hac vice supersedeo, Lestorem ablegans ad Morbofii Hyaloclasten.

Jef. Cap. VII. verf. 23.

Erit quoque illo tempore, ut omnis Et erit in die illa: omnis locus, ubi locus, in quo fuerint mille vineæ, mille argenteis (nummis coemptæ,) in vepretum ac spinetum vertatur.

fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas & in vepres crunt.

Ristem en regionis & fœcundistimæ & populosissimæ conspectum, ubi vix offendisses pedem quadratum terræ incultum, & tanto venerunt pretio prædia, ut vineæ non ratione extensionis & per jugera fuerint venditæ, sed juxta vitium numerum, unica vitis pro 45. crucigeris: quæ terra cultissima, frugibusque omnis generis ditissima verti debebat in vepretum ac spinetum, eis xégoor ngà eis anardar. Sagittis & arcu illuc veniet, quoniam vepres & spinæ occupabunt uniuersam terram: sic & omnes montes, qui sarculo sarriebantur, non venies illo metu veprium & spinarum, sed mittetur illò armentum, & pecus

conculcabit. (Cum sagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim & spinæ erunt in universa ter-Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum & veprium, & erit in pascua bouis, & in conculcationem pecoris.) v. 24. 25. In Latina nostra pro mille vineæ lege mille vites. Auertat DEUS clementissimus triste hoc & præsagium & implementum ab alma patria nostra, quæ cum Judæa ratione constitutionis soli, peccatorum accumulatorum numeri, & per seculorum decursum effusæ in nos longanimita-

tis diuinæ conferri po-

Jes.

Manus mea inuenit copias populorum veluti nidum, & ut colliguntur oua derelica, sic collegi ego uniuersam terram, nec fuit, qui vel alam motitaret, aut aperto ore mussitaret.

Et inuenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum: & sicut colliguntur oua, quæ derelica funt, sic universam terram ego congregaui: & non fuit, qui moueret pennam, & aperiret os, & ganniret.

Ttendunt heic Philologi ad Hebraicam vocem בְּצִּפְּצֵיף *metsaphtsepb*, quæ descendit à אַבְּאָ tsiphtseph,pipire,quod . passerum est proprium, aliarumue auicularum; unde Græci reddiderunt ςς&θίζων à serbis, passer. Suidas in parallelo ponit serviζων, τείζων. Nam & passeri tribuitur το τείζειν. Constat id ex Homeri Iliad. \(\beta \). ubi serpens deuorauit passerculos octo unà cum matre.

> - ἐλεοινὰ κατήΦιε τετεργῶτας, - vorauit misërabiliter stridentes.

Quâ eleganti metaphorâ pyrgopolynicen illum Assyriorum Regem in theatrum producit Propheta, qui copias populorum, multas Gentes,

inuenit, cepit, & transportari jussit veluti nidum. multas in eodem nido cubantes auiculas, quæ præ aucupis metu non ausæ fuere vel alam motitare, aut aperto ore mussitare. Græci de hujusmodi homine, quem sollicitum metus anxius urget, apud Theodoretum in h. l. εκ ετόλμησε γεύξαι, κα ετόλμησε τεύσαι. Non ausus est mutire, non ausus est stridere. Verba Textus: Kaj avoiγων દર્ગમું મુખ્ય મુખ્ય દ્રશ્યુ કર્ફયુ કર્ફિલ્મ, in multis Bibliis Græcis haud extant, neque extiterunt in Cyrilli & Basilii Exemplaribus, sed reperias in Editionibus Complutensi & Parisiensi. LXX. ita, wi in issu os diaφεύξεται με η αντείπη μοι. Fullerus verbum 5 γεθίζειν vel τείζειν ululis suis applicat, harumque clamori, utpote quæ etiam serbwr nomine veniant. refutatus solide à Bocharto.

TAB. DCV.

Jes. Cap. XI. vers. 6.7.

- & pardus cum hodo accubabit, identidem juuencus, leo & pecus pingue fimul erunt, & puer paruus minabit ca.
- 7. Vacca & ursus pascentur, simul accubabunt catuli eorum, leo ficut bos paleas comedet.

N statum veluti innocentiæ redeuntes conspicimus heic in eadem societate viuentia diuersi prorsus generis animalia, munda & immunda, domestica & sæua, carniuora & graminiuora. Sic & pallim apud Poëtas profanos. Horat. L. III. od. 18.

Inter audaces lupus errat agnos,

securos nempe sub tutela Fauni pastoris. Clau-

- 6. Commorabitur lupus cum agno, 6. Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit: vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit cos.
 - 7. Vitulus & ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas.

dianus de Orpheo in Præf. L. II. de raptu Prosèr-

Securum blandi leporem fouere Molossi, Vicinumque lupo præbuit agna latus.

Martialis L. IX. Epigr. 73.

Massyli leo fama jugi, pecorisque maritus Lanigeri, mirum, qua coiere fide. Uuu uuu uuu uuu Ipſė

Digitized by Google

Ipse licet videas, caueâ stabulantur in una, Et pariter socias carpit uterque dapes.

Sibyllina Oracula L. III.

"Er હૈકે ત્રેપાલ τε મુણે વૈક્ષક કંપ પ્રેક્કાર વૈદ્દામાં કંઈરાજ્ય &C. Παςδαλίες τ' εξίφοις αμα βοσκήσονται.

Continentur Capite hoc, de quo nunc, Jesaiæ illustria de aduentu Messiæ, & temporibus Noui Testamenti vaticinia. Non inficiantur id recutiti, sed Kimchio interprete persuasi viuunt, mutatum iri in diebus Messiæ animalium fera in domestica, licet sint ex illis, qui ex Textu Parabolam faciunt. Occurrunt quidem passim ferarum mansuefactarum exempla. Apud Ælianum L. VI. c. 2. refertur mirum quid de panthera, quæ primo die cibo fatura, dia arraporio, pepercerit hædo sibi objecto, secundo quoque, quod nondum urserit fames, tertio pariter, quod jam per biduum in amica vixerit focietate, sed hædum alium sibi objectum dilaniauerit, & deuorauerit auidè. Nos cum Interpretibus omnibus Christianis Oraculum hocce Esaiæ explicamus metaphoricè per amicam Judæorum & Gentium in temporibus Messiæ communionem, quam plenius illustrandam linquo Theologis.

Redditur vox or or meri à nobis juuencus, Mastviehe. Obuia hæc quoque 2. Sam. VI. 13. 1. Reg. I. 9. 19. 25. sed non codem sensu accipitur ab Interpretibus. Græci ouem reddunt vel arietem. Fundatur hæc opinio Historiâ, quæ legitur 2. Sam. VI. 13. ubi deducentes Arcam Fæderis ex domo Obed-Edom in Δαβιδόπολιν fenis quibusuis passibus dicuntur

in facrificium DEO obtulisfe *bouem & meri* , *pe*cus pingue, & 1. Paral. XV. 26. septem boues & septem arietes. Rabbinis multis & Aquinati meri est boum exoticorum sen bubalorum genus. R. Selomoni in Ezech. XXXIX. 18. Taurus saginatus, raveos. Aliis MYD idem est quod MYD bari, quoduis animal faginatum, à 🛶 nara, saginare, unde Græci merie Ezech.l.c. reddunt issurumirus, Hieronymus altiles & pingues. Lucem fænerantur Arabes, quibus mari est bouis læuis & albi pullus. Men. Lex. 4235. Fœmin. maria, & mamria vacca, quæ hujusmodi vitulum peperit: sed & maria columba pinguis, & mulier pinguis. Est & mari nomen, quod tribuunt Arabes anguillis, viperis, serpentibus. Bochartus pro meri agnoscit boum Syrorum vel Africanorum genus, quale Bellonius Cairi vidit, & Observ. L. II. c. 50. describit, pingue, pulchræ formæ, ceruo minus, læue, pilis flauis, in ventre magis rufis, cruribus breuibus, crassis, collo breui, cornubus crescentis ad instar Lunæ recuruis, aliquantum excisis, ut sunt ibicum, auribus vaccinis, scapulis altis pinguibus, cauda longa fortibus pilis consita. Fig. A.

Vers. 7. Rara admodum occurrit lestio, ko ficut bos paleas comedet. In Orientalibus nempe Regionibus boues paleam quoque comedunt. Plin. L. XVIII. c. 30. Hordei stipulane bubus gratissimam seruant. — Palea plures Gentium pro fœno utuntur, melior ea, que tenuior, minutiorque & pulueri propior, ideò optima è milio, proxima ex bordeo, pessima ex tritico. Etiam in nostris oris subinde bobus apponunt paleam minutim concisam pro pabulo.

TAB. DCVI.

Jes. Cap. XI. vers. 8.

Delectabitur lactens aspidis antro, Et delectabitur infans ab ubere suquumque fuerit ablactatus, inseret manum fuam in speluncam reguli.

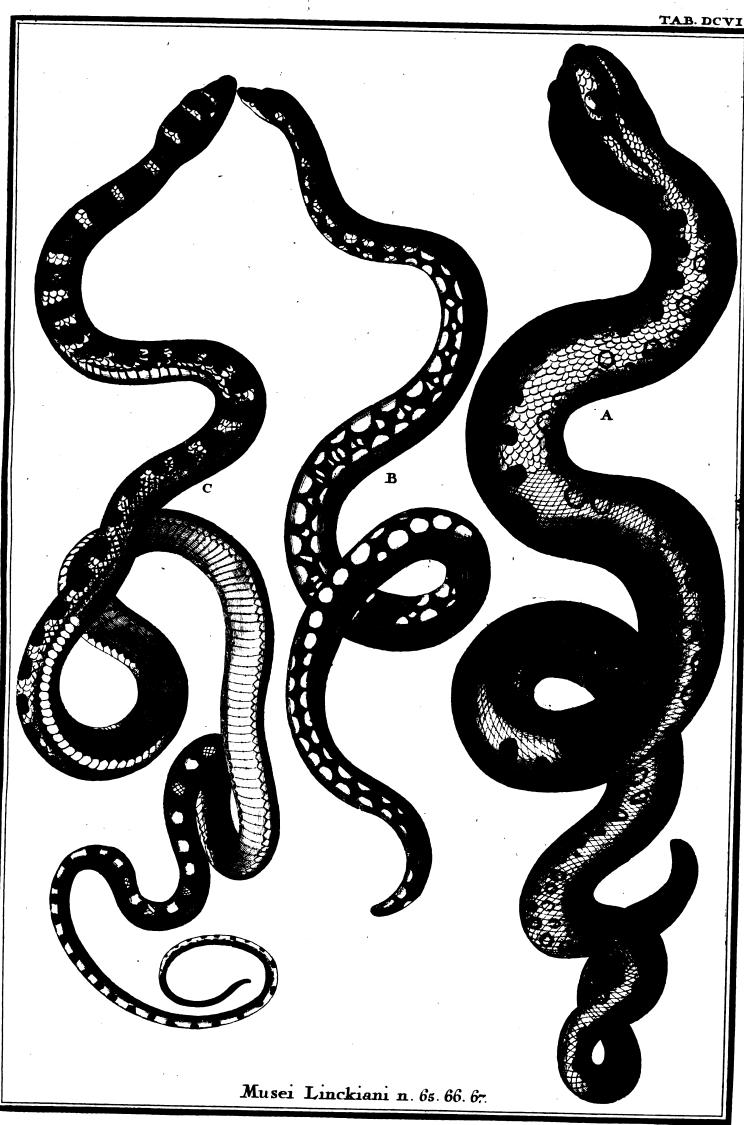
per foramine aspidis: & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum fuam mittet.

Aticinatur & heic Propheta nouum prorsus sub Regno CHRISTI theatrum: Debebant jurati DEI & Ecclesiæ hostes ex lupis, pantheris, ursis, leonibus mutari in oues, serpentes venenatissimi vel exui veneno, vel eò redigi, ut noxam inferre non possent. Ostendimus alibi, Job. XX. 14. Deut. XXXII. 33. Prov. XXIII. 32. The pethen significare aspidem, serpentem ex venenatissimis, yay tsepha vel

yivay thiphoni Regulum, Bahilifcum. Interim de perniciosissimis etiam serpentibus id notari meretur, rarò inferre noxam nisi irritatos, & persæpe mansuesieri. Extat Historia, quæ Textui pro Commentario inferuire potest, in Sulpic. Dial.I. c. 5. Panem Abbas per duos pueros miserat, quorum major babebat annos ætatis quindecim, minor duodecennis erat. His ergo, inde redeuntibus, aspis miræ magnitudinis fit obuiam, cujus occursu nibil perterriti, ubi ante pedes eorum

I. A. Fridrich sculps .

IES. Cap. XI. v. s.
Serpentes.

Felilangen .

I. G. Pintz sculps.

venit, quasi incantata carminibus, cœrula colla deposuit. Minor è pueris manu adprehensam, ac pallio inuolutam, ferre cœpit. Deinde monasterium quasi victor ingressus in occursum fratrum, inspectantibus cunctis, captiuam bestiam, resoluto pallio, non sine jactantiæ tumore deposuit. Refert Ælianus L. XVII. c. 5. ex Plutarcho, Serpentes quondam adeò mansuetos fuisse redditos, ut absque noxa cum iis luserint infantes, & digitis crepitantibus prolexerint ex latibulis. Idem memorat de Psyllis Lucanus L. IX. v. 905.

pignora Gentis Psyllus babet, si quis tactos non horruit an-Si quis donatis lusit serpentibus infans.

Mirâ eadem gens dozupacía infantes, an ex se nati essent, explorasse legitur, conjiciendo eos in vas serpentibus plenum, mansisse quippe illæsos, qui fuere gentilitii, alienigenos periisse. Ita Alian. Hift. L. I. c. 57. Et teste Vincentio le Blanc P. II. c. 23. Africani pueri in montibus Segelmesse vicinis familiarissimè trastant serpentes, ludendo cum eis.

Spelunca Reguli, die Höle des Basilisken, in Textu originali vocatur האדרה אַבּעוֹנִי meuratb tsiphoni, Hieronymo cauerna, Græcis Koith.

Sed Chaldæi per מְאַנַר intelligunt pupillam oculi, à radice אור, or, lucere, illuminari. Sensus proin, interprete Kimchio, est, serpente in latibulo suo latente adeò lucere pupillam, ut infans gemmam prehensurus appropinquet. Præferimus nos speluncam pupillæ, quoniam & Arabibus aar cauernam denotat.

Communicauit mihi pro fingulari fuo erga me & Historiam Naturalem affectu Vir de eadem meritissimus, D. Job. Henricus Lincke, Lipsiensis, Amicus meus ex optimis, serpentum, quos in instructissimo suo Museo possidet, icones affabrè cum coloribus delineatas, dignissimas, quæ opus hoc meum Physicæ Sacræ exornent. Sit igitur

A. Serpens crassus capite & corpore, vertice fusco, corpore liuido vel cinereo in dorso bina serie macularum subrotundarum fuscarum, in ventre albidarum, sed margine fusco cinctarum pictis.

B. Serpens tenui capite, vertice & corpore hepatici coloris maculis albis rotundis majoribus bilinearis diametri, & aliis interjectis minoribus conspersus.

C. Serpens tenuis longus fulphurei coloris semitæniis nigris, sulphureis punctis conspersis, per æqualia interualla inde à rostro ad extremam caudam notatus, ventre imo flauicante.

Jes. Cap. XIII. vers. 7. 8.

- & omnium mortalium corda (4) liquescent.
- (a) Ebr. Cor in singulari dicit. res comprehendent eos: dolebunt ut parturiens, quisque ad proximum fuum obstupescet, (b) facies corum flammas referent. (b) Ebr. facies flammæ facies corum.
- Ristem exhibet Babylon illa superba atque secura, cui Propheta judicia DEI minatur tremenda, imaginem populi, urbis, hominis, qui per annos & dies lautislimė vixit, in statu prosperrimo voluptatibus mancipatus, sed nunc inopinis calamitatibus obrutus, quò se vertat, nescit: cui hactenus sanguis pleno cordis vigore propulsus per extrema liberrime fluxit, roseo colore faciem tingens, qui erecto & obstipo incessit collo, nunc verò subito cristas demittit, tempori calamitoso cedere nescius. Est namque adeò ar**a**dum corpori cum anima connubium, ut non possit non pallio indui pallido atroue lugubri, si hæc extremo afficiatur dolore. Quando nunc dies DOMINI sæuus aderit, & excande-

- 7. Ideirco omnes manus remittent, 7. Propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis contabelect.
- 8. Terrebuntur compages, & dolo- 8. Et conteretur: torsiones & dolores tenebunt eos, quasi parturiens dolebunt: unusquisque ad proximum fuum stupebit, facies combustæ vultus corum.

scentia atque æstus nasi, ut redigat terram in solitudinem, & peccatores ejus ex ea excindat. (Ecce dies DOMINI veniet, crudelis, & indignationis plenus, & ire, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.) v. 9. Quando judicia DEI torrentis ad instar irruunt, phialæ iræ DEI per amphoras sese effundunt; Stelle colorum & sqdera eorum non splendebunt lumine suo. Obtenebrescet Sol in ortu suo, & Luna non lucebit lumine suo. (Quoniam stelle cœli, & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.) v. 10. Si qui authoritate pollent, dejiciuntur de throno, terrefacti in suis conscientiis, remittent omnes manus, πασα χείς έκλυθήσεται, Uuuuuuuuuuu 2

dissolutur omnis manus. Contrarium quoque dici potest de iis, qui angoribus cruciantur, archari manus & constringi: notum, cos, qui aquis suffocati pereunt, arctissimè stringere manibus, quicquid apprehendunt, imo & retinere post mortem: notum ex Philosophiæ nostræ & Pathologiæ principiis, in metu & formidine præpondium esse ex parte liquidi neruei. Et tamen remittunt manus in angustiis, & post cas labascunt vires, tantò quidem magis, si corda liquescunt. LXX. πασα ψυχη ανθεώπα δαλιάσα, omnis anima bominis formidabit. Notio illa prior cum fensu literali conciliari vix potest. Cor, qualiscunque sit angor, musculosum est & manet, nec unquam liquescit: imo verò capacius redditur & amplius ei, qui angoribus pressus emoritur, fanguine nempe impletum magis & veluti infarctum; unde Germanorum loquendi formula, es möchte mir vor Angst das Hertz zerspringen, disrumpitur ferme præ angore cor, naturæ melius conuenit, quam vo liquescere. Quæ phrasis metaphorica desumta fortè est à cera (cui liquatæ cor angoribus pressum confertur passim in sacris paginis) quæ consistentiam suam & resistentiam amittit.

Terrebuntur, ita pergit Propheta, compages, & dolores comprehendent eos. LXX. ταςαχές σουται είν πεξέσβας, καὶ ωδίνες αυτὰς εξεσω, turbabuntur legati, & dolores eos tenebunt. Nemini non, vel per experientiam, constat, præ angore dolere ventrem: impedito nempe per corporis peri-

pheriam fanguinis circulo celerius ille & copiosius ruet per viscera, tenduntur vasa intestinorum sanguifera sanguine magis infarcta, & ab hac majori tensione oritur dolor; quin imò liberiores sunt secretiones & excretiones per glandulas intestinales, soluitur venter, fluit diarrhœa; & dolorem hunc ut graphice satis exprimat Propheta, comparat cum doloribus parturientis, dolebunt ut parturiens, is yuvanis TRITIES. Quanti autem hi sint dolores, à violenta matricis extensione orti, testari poterunt, quæ eis corripiuntur, vel & on magnesiores. Quisque ad proximum suum obstupescet, facies eorum flammas referent. συμφοράσκου έτορος πρός του έτερον, ησή έκες σονται, ησή το πρόσωπον αυτών ώς Φλόξ μεταβαλεσιν. Condolebunt alter ad alterum, & stupebunt, & faciem suam quasi slamma mutabunt. Est stupor, angoris comes, haud difficilis intellectu: qui angore premitur, quò se vertat nescit: neque est consilio locus, neque auxilio: Derelinquitur quasi attonita anima à spiritibus animalibus, qui periculum effugituri in extrema corporis rapidius irruunt. Quomodo verò intelligi debeat inflammatio faciei, non ita di-Etu est facile. Sunt, qui explicant de rubore nigricante Melancholicis familiari. Sed potius mihi videtur Propheta loqui de tali angore, quo prædominatur nunc liquidum nerueum, nunc fanguis, & misellum corpus veluti in contrarias partes rapitur, facies nunc pallet, nunc rubore suffunditur, sanguis ebullit in saciem. Pellican. in h. l.

Jes. Cap. XIII. vers. 10. 13.

- ra corum non splendebunt lumine suo. Obtenebrescet Sol in ortu suo, & Luna non lucebit lumine suo.
 - (a) Kesile alii pro hyadibus, alii pro ordine legunt, sed hic in genere pro constellatione ponitur.
- 13. Propterea concutiam cœlos,& terra loco suo mouebitur in excandescentia DOMINI Exercituum, & in die caloris furoris ejus.
- 10. Quoniam stellæ cæli, & splendor carum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.
- 13. Super hoc cœlum turbabo; & mouebitur terra de loco suo, propter indignationem DOMINI exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

TAB.

TAB. DCVII.

Jes. Cap. XIII. vers. 21. 22.

- 21. Sed ibi cubabunt ziim, & implebunt domos corum ohim, habitabuntque ibi juuenes Struthiones, & faltabunt ibi Satyri.
- 22. Alternis canent Bubones in magnificis ædibus eorum, & Dracones in palatiis voluptuosis: Atque tempus ejus prope adest, neque protrahentur dies ejus.

Xemplo est nobis & argumento fastuosa Babylon, quam tristis sit omnis
pompæ mundanæ exitus, & a Solis
occasu, non ab ortu, describenda veniat dies. Subuertetur Babylon, Regnorum ornamentum, & splendoris Chaldæorum
decus, quemadmodum subuertit DEUS Sodomam
& Gomorrham. (Et erit Babylon illa gloriosa
in regnis, inclyta in superbia Chaldæorum, sicut
subuertit DOMINUS Sodomam & Gomorrham.) v. 19. In Palatiis illis superbis & sumptuosis, ubi residere solebant Reges, Ministri
Status, Principes sæminæ, harumque Administræ aulicæ, vel & opulentissimi quique ciuium, cubare debebant ziim, implere domus o-

bim, babitare Struthiones, Bubones, Dracones,

faltare Satyri. Confiderabimus monstra hæc animalium, unum post aliud.

ייִי tijim vertimus nos vernacule wilde *Thiere.* Maluit Latina seruare vocem Hebræam, quàm incertum quid pro certo ponere. Pertendit Bochartus esse tsijim feles syluestres, feras, quarum tanta sit teste Diodoro L. XX. ad Miltinen, Africæ urbem, in jugis montium 200. stadia longis copia, ut non inueniant ibi locum aues, ubi nidulentur. Fuisse & in Babylonia & Judæa hujusmodi feles constat ex Versione Chaldaica Hof. IX. 6. ubi feles leguntur degere in palatiis. Nos: occupabit urtica, & babitacula eorum paliurus. (urtica bæreditabit, lappa in tabernaculis eorum.) In Textu namque legitur nin choach, quæ vox spinam, spinosum fruticem denotat. Allegat ίσεοζωόγεμφος Arabicum felis nomen, dfaiwan, dfajain, tsijim nostro affine. Addo ex Lex. Meninzk. p. 2834. Turcarum fikz, quocum, & magis adhuc cum Hebraico tsijim congruit nostrum zizi. Sikz autem felis pullum denotat. Sed wir aliter reddunt alii. LXX. θηςία, δαιμόνια, ένδάλματα, Syriaca feras, Spiritus, Sirenes, Arabica feras, dæmones, idola, Chaldaica Cercopithecos, Vulga21. Sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum Draconibus & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi.

22. Et respondebunt ibi ululæ ædibus ejus, & sirenes in delubris voluptatis, prope est ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur.

ta Bestias, Damonia, Dracones, Abarbanel Simias, Selomo Martes, Kimchi & AbenEzra feras, quæ degunt בְּצִיה betsijah, in loco siticulo-10, arido, Münsterus lamias, Castalio syluanos, Pagninus bestias syluestres, Junius fera animalia. Congruit proin Vernacula nostra cum Græca, Syriaca, Arabica, Vulgata, Pagnino, Junio, Latina verò sequitur Symmachum, Theodotionem, Ariam. Sint igitur hæ tales feræ, quæ habitant in locis siccis, aridis. y tsiiab est ficcitas, אָיין tsion, aridus locus, tsawa in Idiomate Arabico arescere, tsawi aridum. Et notari meretur, Amorrhæos montem Hermon vocasse Deut. III. 9. 1. Paral. V. 23. שְנִיר fenir, felium montem, forsan à copia felium, quo nomine venit adhuc Arabibus, notat autem finaur, finar felem.

Sequuntur in Textu אֹחִים ochim, in Latina nostra Ohim, in Vernacula erschreckliche Thiere. Hæc vox iterum suos patitur manes. Hieronymo placent Dracones, Kimchio & Abarbaneli furones, Aben Ezræ in genere talia animalia, quæ vel aspectu solo terrori sunt hominibus: aliis Martes, Fauni. Ingenuè fatetur R. Selomo ignorantiam suam. Intelligit Bochartus non animalia ipsa, sed ferarum ululatus, quibus deserta personant. Est Hebræis na ach, nan heach vox gemens & altum clamans: congruit Germanorum ach, och, Græcorum Fxos sonus, ηχέω, sono, pro quo Dorii habent αχέω. Hinc forte est, quod LXX. pro min posuerint sxor, sonum, sic & Theodotion. Symmacho & Chaldæis retinentibus originalem vocem Ohim. Arabes Echo legunt & Tsadi, resonitum ex montibus; quidam ululam, vel Bubonem, cui fauet Turcarum modernorum ögii, ögiikusi in Meninzk. Lex. 535.

In serie ferarum tristem ululatum edentium sequitur בּרִי וַעָנָּר bath jaanah, propriè filia clamoris, nos reddimus juuenes struthiones. De quibus plura vide ad Job. XXX. 29. Degunt Xxx xxx xxx xxx

auium hæ maximæ frequenter locis desertis & siccis, er τη με νομένη τες Λιβύης, in inaquosa parte Lybia. Theophraft. Hift. Plant. L. IV. c. 4. Imo volunt Arabes, esse armor hanc auem, siti nunquam pressam, id quod attestari nos, meliori forsan jure, possumus de rupicapris. Hieronymo in Esaiam Struthio audit animal solitudinis appetens & deserto familiare. Egregia sunt verba Bafilii: Φιλέρημον δε το ζώον και τως αγονοτάτας ψάμμοις ώς τὰ πολλά έμφωλένων. την εν ύπερβολήν τῆς Linklat o polot gia the tan tengonality pon eximisent arendiduss. Deserti est amans, ut plurimum in locis siccis arenosis degens, unde in Scriptura babitacuti strutbionum nomine venit deserta regio, desola-

Primi à struthionibus sunt שִּירִים seirim, nobis Satyri, Feld-Teufel. Sic & Jes. XXXIV. 14. Satyrus ad comparem suum clamabit. (Pilofus clamabit alter ad alterum.) שְׁעִיר fair cst bircus, a שֵעָר fear, pilus, quia pilosus, hirsutus, ut Græcorum 752705 descendere videtur and 755 τεωχύτητος, & Festo Hircipili sunt densorum pilorum bomines. Leuit. XVII. 7. Idolis adnumerantur שְׁיִרִים. Nec ultra sacrificent sacrificia sua Satyris. Scilicet ut Ægyptii, qui Diodoro teste Biblioth. L. I. non solum to Trayor a meliogar, sed adeò huic Tragolatriæ erant dediti, ut & Sacerdotes animali huic inaugurari debuerint. Sic apud multas gentes Mendesiorum Pan, omnesque Fauni & Satyri hirci forma fuere culti. Apud Maimonidem legas in More Neboch. L. III. c. 46. Zabiis, צְּבִייִּם, Gentilibus fuisse persuasum, inter Arabes & Chaldacos hirciformes esse impuros Dæmonas, & tales comparere subinde. In Jamblichi Babylonicis, hirciforme spectrum amore Sinonidis fuisse captum: apud Philostratum Vit. Apollon. L. VI. c. 13. hujusmodi Satyrum in quodam Æthiopiæ pago interfecisse aliquot fæminas: apud Augustin. de Civ. DEI. L. XV. c. 23. de Syluanis, Faunis, Gallorum Dusiis, lasciue eos tra-Chasse feeminas. Hinc forsan nata plurimorum Christicolarum persuasio de Diabolo comparente sub forma hirci, saltante cum sagis. Fauent allata Versionibus nostris, quæ spectra diabolica hirciformia intelligere videntur, saltatura in Babelis desertis. Videtur etiam ipsa vox,

Satyrus descendere à שְׁלֵיִר. De Satyris, Pane, Ægipane, Syluano, Faunis, multa occurrunt in Veterum Scriptis, sed fabulosa, ad Simiarum Historiam facilè referenda. Quam rem egit Eduardus Tyfon Libro, cui titulus: Orang Outang, siue bomo syluestris: Or the Anatomie of a Pygmie, compared with that of a Monkey, an Ape, an da Man. Tombichis added a Philological Essay concerning the Pygmies, the Cynocephali, the Satyrs and Sphinges of the Antients. Lond. 1699. 4.

Sequuntur v. 22. ijim, bubones. Ex his faciunt Chaldæi Feles, רְחִוּלִּק chatbulin, Sy-דו סירינק Sirinin, Sirenes, LXX. סיפינק Theodoretus inwirus ivorusidus, spettra, laruas, Hieronymus, ululas, & Faunos ficarios. Alii apud Kimchium picas, alii ferales aues & terrifica ani-Bochartus, cui in hac materia palma jure debetur, esse hoc animal w Arabum Ibnami, Barbarorum Iben-angue, abin-auin, unde & veniunt Europæorum cognomina, babuin, Papio, Fabion ex Cynocephalorum genere. Animal hocce Arabes affociant canibus & lupis, traduntque Gallinas in ejus conspectu præ metu protinus decidere tectis, sicque præda fieri; ululare inprimis noctu, si triste vel solitarium, infantis instar clamare; longis præditum esse digitis & unguibus, quibus prædam arripiat, carcerem vix ferre, alia & pleraque fabulosa. Docent nos Zoographi copiosè degere circa Cæsaream, vulpe majus, ex luporum genere, imo genus ex vulpino & lupino mixtum, terrificum, altum clamans, fame prefsum cadauera ipsa ex sepulchris effodere. Andrea Bellunensi, & Bellonio L. IL c. 108. testibus numerosa sunt in Syria, Damascum inter & Berytum, Cilicia, pelle fulua, ululare bau bau. Legantur Cardan. Exercit. 217. Busbeq. Epift. 1. Olear. Moscow. und Persian. Reis-Beschr. L. IV. Bocharto judice est hoc I veterum Thoe, Græcorum recentiorum σκύλαξ, λυκοπώνθης, πανθή-

Agmen ferarum feralium claudunt Dracones in palatiis voluptuosis, ingentis molis serpentes, de quibus alibi, ubi de pun thannin.

A. Felis syluestris. B. Papio.

Jes. Cap. XIV. vers. 11.

rimentum tuum (crunt) vermes.

· Subter te sternetur tinea, & ope- — Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.

Buiæ heic sunt duæ distinctæ voces, quæ tamen animal unum idemque, vermem, fignificant, יופי rimmah & תוֹלְעָר־י tholeah , vermem , qui hominis in tumulum conjecti cadauer aggreditur, pro deliciis habet, tandemque consumit: Ver-

THE DESCRIPTION OF

mem, quem viui nos mortales geltamus in finu, nutrimus quotidie, cuique tandem nos ipsi opipara cœna fimus. Ipse proin homo, definiente Jobo XXV. 6. putredo, & filius hominis vermiculus. Sit hic ipse vermis, imo vermiculorum milliones, quibus constamus, quoti-

IES. Cap. XIII. v. 21. 22. Zihim et Ohim.

Felde Katzen Fabian Fihme ind Fhine.

I. A. Fridrich sculps.

dianæ nostræ meditationis, imo continuæ objectum, ut suere Jobo. XVII. 14. Foueam appello patrem meum, & vermem matrem & sororem meam. (Putredini dixi, pater meus es: Mater mea, & soror mea, vermibus.) Speculum sordidissimum simul & nitidissimum; habet id, quod consulat fastuosa Babylon, subter quam sternetur tinea, cujusue operimentum erunt vermes, second σηψιν, καὶ τὸ κατακάλυμμα σκώληξ. Habet, quod intueatur, qui vel fronte tumet elata, vel molli luxu diffluit, vel nummos magni Numinis instar habet; sed &, quem duris in rebus urget egestas, cui ultima hæc rerum li-

nea, vermium societas, poterit esse solatio. Audiamus iterum τῆς ὑπομονῆς ἀπιρίτρεπτον πύργον, quo Epitheto Hiobus venit Chrysostomo, XXI. 23-26. Alius moritur integris viribus, totus opulentus & felix. Cujus mammæ laste sunt plenæ, & medulla ossium ipsius bibitur. Alius moritur in ægritudine animi, qui nunquam lætus comedit. Pariter autem jaciunt in puluere, & vermis eos tegit. (Iste moritur robustus & sanus, diues & felix: Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur: Alius verò moritur in amaritudine animæ suæ, absque ullis opibus: Et tamen simul in puluere dormient, & vermes operient eos.)

TAB. DCVIII.

Jes. Cap. XIV. vers. 23.

Ponam eam, ut fibri occupent, & in stagna aquarum, scopa quoque vastatrice verram eam, dicit DO-MINUS Exercituum.

Et ponam eam in possessionem ericii, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit DOMINUS Exercituum.

Nimal risp Kippod sibi vendicant, & validis quæque rationibus, tria elementa, terra, aqua, aër.

Suffragia dant Græci, & post cos Hieronymus terræ, & in ca ixivo, Echino, hericio, terrestri nempe, qui æstate degit in sepibus & dumetis, hyeme in arborum fruncis cauis, vel latibulis subterraneis. Rationes pro hac sententia, quam & Majores no-Ari, Gualtherus, Pellicanus, Musculus, comprobante magno Zoologo Bocharto, adoptarunt, militant sequentes. Authoritati vor LXX. & Hieronymi subjungimus testimonium R. Nathanis, cui Kippod Hispanica linguâ est ריעו rizo, erizo; Pomarii, qui Italico idiomate רִיאִיי riccio; R. Selomonis, qui Gallicè הֵרִיצוּן berisson; Eliæ, cui Germanicè אִינֶים Igel. Affinia quoque sunt कि नाक Arabum kunphud, caused, ceufud, ceufund. In Meninzkii Lex. p. 3771. legas kunfüz, kunfez, Turcicè kirpi, Æthiopicè konphoz, quæ vocabula omnia erinaceum denotant. Cui quadrat quoque comminatio per Prophetam facta Babyloni, quæ ferarum debebat fieri habitaculum. Sic & Jes. XXXIV. 11. Possidebunt eam Ibis, & Castor (7129, Echinus) Bubo & Coruus babitabunt in ea. (Possidebunt Ham Onocrotalus, & ericius, & ibis, & coruns habitabunt in ea.) Zephon. II. 14. Onoerotalus & Castor (TEP) in ornamentis liminum degent, (onocrotalus & ericius in liminibus ejus morabuntur,) nempe in vastatis urbibus, Babele, Bostra, Niniue. Est quippe erinaceus ξῶον χῆςον, ἦτοι ἄςημον, solitarium, locis desertis degens, quod vel aculeis horrida facies disgregat ab aliorum confortio. Si quis fortè pro communi erinaceo bystricem seligat, cum eo altercandi nulla mihi succrescet lubido. Est & hic, quem sistimus Fig. A. Echini species, in Syria frequens, insociabilior vulgari, utpote non solùm pungens, sed & aculeos sagittarum in modum ejaculans.

Sed non bec acies ritu filuestris Echini
Fixa manet. Crebris propugnat jactibus ultrò,

Et longè sua membra regit, tortumque per auras

Euolat excusso natiuum missile tergo.

Binis nostris Versionibus placet Fiber, Castor, der Biber, animal ex amphibiis, aliis Lutra, Testudo aliis. Baseos loco huic interpretationi fubsternitur vox 74P kaphad, præcidere. Monet hæc, quærere animal, quod inprimis præcidendo, resecando, rem suam agit. Tale autem est fiber, animal borrendi morsus, arbores juxta flumina, ut ferro,cædit. Plin. L. VIII. c. 30. Notum, bestiam hanc frequenter degere ad lacus & piscinas, huc autem collimat Propheta: Ponam eam, Babylonem, ut fibri occupent, & in stagna aquarum. Quibus verbis Bochartus alium dat sensum. Ponam eam in possessionem rë kippod (id est, terrestris echini) etiam stagna aquarum. Id est, non solum vastabitur tota Babylon, sed lacus & piscinæ ejus exiccabuntur ita, ut & echinus ibi morari possit. Sic Xxxxxxxxxxx 2

Digitized by Google

debebat Niniue vasta reddi, & torrida sicut desertum. Niniue ponet DEUS speciosam in solitudinem & in inuium & quasi desertum.) Zeph. II.
13. Idumææ torrentes in picem, & puluis ejus
in sulpbur, & terra in picem ardentem converti.
(Et consertentur torrentes ejus in picem, & bumus ejus in sulpbur: & erit terra ejus in picem
ardentem.) Jes. XXXIV. 9. ante nempe, quam
ru Kippod cessura sit in habitaculum. Castorem sistit Fig. B.

Ii tandem, qui Kippod auium regno adscribunt, pro fundamento sententiæ suæ allegant, in eadem cum auibus societate locari, locum in specie supra allegatum Zeph. II. 14. Sed hi ipsi inter se discrepant, aliis quippe placet Bubo, his Vultur, illis Merula, aliis Ardea Botaurus. His autem auibus captandis haud immo-

rabimur.

Potius vel in gratiam Versionum nostrarum, vel & rei venatoriæ curiosorum commemorare lubet, quæ de Castorum Canadensium indole, vita, venatione leguntur dans les Mem. de l'Acad. Roy. 1704. p. 48.64. Degunt hi ad stagna vel lacus pisciferos, quibus adsita sunt pinguia pascua, & ad ripas habitacula sua extruunt, quæ occupantur maturè à fæmellis post inundationes annuas, ut deponantur ibi soctus, sed Junio demum & Julio mensibus accedunt mares, aquis penitus lapsis. Tunc quidem vel resarciunt sua habitacula, vel construunt noua alibi, sicubi vel pabulum deficit, vel accreuit nimiùm sociorum numerus, vel euadere volunt venatorum insidias.

Ædiculas suas mirâ parant architectura; aggerem primò formant ejus altitudinis, ut aquæ ascendant ad primum vel imum conclaue, longos, in imo 10. vel 12. pedes crassos, quos contrahunt sensim, ut summa crassities vix 2. superet pedes. Valla hæc construunt ex arborum ramis brachialis crassitiei, bipedalis vel & sexpedalis longitudinis, quos magna industria & incredibili celeritate mordendo cædunt: ramos hosce infigunt veluti palos denfo ordine, ad cam usque profunditatem, cui vires fufficiunt, spatia intermedia explent tum tignis tenuioribus transuersis, tum argilla. Ita pro ratione crescentis in altum aquæ pergunt ædincare. Valla hæc, qua aquam respiciunt decliuia sunt, perpendicularia quà terram, suntque adeò solida, ut super iis incedere securè liceat, tantà autem conseruantur industrià, ut vel minimæ aperturæ mox expleantur & in-Insidiantibus venatoribus farciantur argillâ. vel noctu continuant suos labores, vel & sedes

Aggere extructo pergunt in solida terra, vel insula, ædificare sua conclauia. Sunt hæc sæpe palis superimposita, rotunda, vel oblongorotunda, portâ manente semper aperta. Aliquando in solido solo ampliora struunt taber-

nacula, effodiuntque fossa 5. vel 6. pedes profundas, quas extendunt ad aquas usque. Construuntur conclauia hæc eadem, qua vallum ipsum, Architectura, hoc quidem discrimine observato, quod parietes perpendiculariter sint erecti, & conclauia ipsa supernè veluti fornicata. Sunt murorum structuræ ut plurimum bipedalis crassitiei, sed prominulas fortè lignorum partes demordent dentibus, qui ipsis serrarum, cultrorum, securium loco sunt.

Est concauum tabernaculi fornicatum ejus amplitudinis, ut 8. vel 10. Castores in una sede morari queant, 8. vel 10. pedes longum, 10. vel 12. latum. Si fortè una sede morentur 15. 20. aut 30. Castores, sufficientem iterum dant tabernaculo amplitudinem, vel houa in vicinia fabricant ejusdem horizontis, vel conclauia conclauibus superimponunt, ut nos solemus contignationes unas superstruere aliis, ut accrescentibus aquis sese ex inferioribus recipere possint ad superiores. Ex his conclauibus exitus semper patet ad aquas, ubi vel excrementa sua deponunt, vel sese lauant. Obseruantur passim quatuor castorum una fere sede morantium centuriæ, quorum habitacula mutuam habent communicationem.

Castores, quos vocant terrestres, sedem figunt in editioribus ripæ locis, & opus suum architectonicum inchoant à dustu 5. vel 6. pedes longo, ad aquam usque protenso, vix pedem lato: hunc sequitur stagnum 3. vel 4. pedum, in quo sese lauant: inde alium excauant ductum transuersum & accliuem in solidà terra, qui aliquando ad 100. usque pedes sese extendit. Dormitorium sternunt plantis arborum-

que foliis.

Omnem hunc laborem absoluunt Augusto & Septembri mensibus, quibus sibi prouident de victu hyberno. Crassiora ligna protrahunt multi, sed tenuiores ramos singuli, per diuersas vias omnes, ne forte sint mutuo sibi impedimento. Ex his lignis formant ordinatas strues ad aquas; hæc ligna dentibus in minutias confringunt, inchoando semper ab iis, quæ in

ipsis jacent aquis.

Castorum venatio durat ab initio Nouembris ad Martium usque & Aprilem, quo toto temporis tractu pelles pulcherrimos habent pilos. Venatores gnari probe, placere illis lignum recens præ veteri, spargunt illud hinc inde, & decipulas parant, animalibus lethales: trajiciuntur alii sclopetariis globis: alii ad soramina in glacie excisa accedentes, aëra hausturi, cæduntur securibus. Latibula si ripæ sint adsita, glaciem frangunt venatores, fortia prætendunt retia, aggrediuntur mox ipsa castorum habitacula, destruunt ea, ut hospitibus non

alius sit euadendi locus, nisi ad retia, ubi iterum occidun-

tur.

Jes.

IES. Cap. XIV. v. 23. Kippod Babelis incola. Zeff. Cop. XIV. p. 23. Zahel voll Ziber ind Zachel - Zehwen.

I.A. Fridrich sculps .

Jes. Cap. XIV. vers. 29.

Ne læteris tu, Palæstina uniuersa, quod confracta est virga ejus, qui te percussit, nam de radice colubri nascetur (a) regulus, & sœtus ejus erit prester volans.

(a) Regulum diminutiuum posuit pro primigenio rege, quod illud magis in usu sit pro serpente

venenatissimo.

Lucidando Textui feruit Historia. Usias Rex, sub quo Jesaias diuinas suas habuit inspirationes, c. I. 1. grauia moue-🛾 rat bella Palæstinis seu Philistæis, ruperat murum Gath, atque murum Jabna, & murum Azoti, & ædificauerat ciuitates in Azoto,& in Palastina, 2. Paralip. XXVI. 6. Postquam verò Rex hic violauerat sacerdotii jura, & regno pulsus inter priuatos vitæ suæ ultima fata obierat, sese recolligere poterant Philistæi sub illius successoribus Jothamo & Ahas, eò quidem usque, ut irruperint in Judææ Prouincias planiores meridionales, Bethsemes, Ajalon, Gaderoth, Sochon, Thamna & Gamson occupauerint, ibique sedes suas fixerint. Depresserat nempe DEUS Judæos propter impietatem Ahas, 2. Paral. XXVIII. 18. 19. Eodem autem, quo Ahas ad plures abiit, anno Jes. XIV. 28. prædixerat Propheta noster mutationes mox sub Ezechiæ regimine venturas; percusserat enim hic Palæstinos usque Gasa. 2. Reg. XVIII. 8. Dant nouæ hæ & Judææ prosperæ expeditiones ansam alloquio Prophetæ nostri: Ne læteris tu, Palæstina uniuersa, quod confracta est virga ejus, qui te percussit, μη έυρεανθέητα δι άλλόφυλοι πάντες, συνετείβη γαις ο ζυγός τε παίοντος ύμας. Ne sit gaudio vobis, o Philistæi, depositio & mors Regis, qui vobis factus fuit superior; ne canatis triumphos de vestris sub Ahaso victoriis, nam de radice colubri, έκ σπέςματος όφεως, ex progenie Usiæ, qui vos serpentis ad instar momordit, nascetur regulus, έξελεύσεται έκγονα ασπίδων, serpens terrificus magis, Ezechias, & fαtus ejus erit prester volans, κών τα έκγονα αυτών έξελεύσονται όφεις πετάμενοι Vult Hieronymus, alludere Prophetam ad indolem Basilisci venenatam adeò, ut non præteruolare possit auis, quæ non in fauces ejus cadat, quam fabulam narrat Solinus: Ipsas etiam corrumpit auras; ita ut aera nulla alitum impune transuolet, infectum spiritu pestilenti. Ex Solino Isidorus & alii. Hieronymus proin Textum Hebræum אַרוֹשְרָף מְעוֹפֵּף reddidit ita: E semen ejus absorbens volucrem, quæ tamen verba ipsi Diuo Patri in Notis propriè ita reddi debent, & fructus ejus serpens volans. Mirabitur fortè quis pientissimi Regis comparationem factam cum serpente, imo

Ne læteris, Philisthæa, omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & semen ejus absorbens volucrem.

cum venenatissimo, Basilisco. Hodie certè tenues acquiret gratias, qui Principem ex Europæis contulerit cum serpente. Valet heic illud Italorum: altri tempi, altri costumi. Æliano teste Hist. L. VI. c. 38. Ægyptii, Philistæis finitimi, Reges in diadematibus suis ostentabant serpentes, qui præfigurare debebant 70 a'νίκητον της αρχης. Addita ratio, quia ab aspide morfus mortem haud euadit. Apud Horum L. I. c. 56. est serpens ore caudam prehendens potentissimi Regis symbolum. Inprimis verò Bafiliscus, βασίλισκος, regulus, melecha hinc Arabibus dictus, έςπιςων βασιλεύς, ut audit Nicandro Ther. v. 397. candidâ in capite maculâ, ut quodam diademate infignis, Plinio; albâ quasi mitrula lineatum gestans caput, Solino. Figurabantur ipsi Ægyptiorum Dii Iss & Osiris serpentum symbolo. Regulus sicuti habetur pro immortali, omnium aliorum serpentum maxime longæuus, & omnia alia animantia halitu suo venenato enecat, ita & Rex jus habet vitæ & necis, ζωής καὶ θανάτε κυριεύει. Hinc est, quod nonnulli reguli nomine in Textu nostro intellexerint non Ezechiam solum, sed ipsum Messiam, cujus & typus fuit serpens ille æneus in deserto ereclus. Notum & hodie in extremo Oriente Chinensibus & Siamensibus esse serpentes symbolum imperialis potentiæ. De serpente שָׁרָשׁ saraph, hydro, chersydro plura legas ad Num.

Sed filentio præteriri haud debet epitheton ישָׁ heic & XXX. 6. obuium, nempe אָבֶעיהָ meopheph, quod de volatu propriè sumitur, non de jastu vel saltu. Nostræ Versiones, fætus ejus erit prester volans, seine Frucht wird ein brennender sliegender Drach seyn. De hujusmodi serpentibus volantibus, alatis, qui draconum nomine veniunt, plura legas apud veteres, quàm apud modernos. De Draconibus, qui ex Libya & Arabia transuolarunt in Ægyptum Cicero L. I. Nat. Deor. Joseph. Ant. L. II. c. s. Herodotus Lib. 11. & 111. Mela L. III. c. 9. Ammianus L. XXII. Solinus c. 32. Lucanus L. VI. Adde, si lubet, ex recentioribus Scalip. in Card. Exercit. 183. Broda. Exerc. L. I. c. 3. Card. L.VII. variet. rer. c.29. Odoard. Barbosa, Vincent. le Blanc. Peregrinat. P. I. c. 25. Sed hodie orbe Yyyyyyyyyy

auolant hujus generis bestiæ, & visu se surri- volantium nomine intellexero potius eos, qui piunt. De qua re alibi plura. Ego sanè, cre- summa celeritate sagittæ ad instar ab uno loco dulus corum, quæ video, serpentum horum in alium sese vibrant, jaculos volucres, Lucano.

Jes. Cap. XV. vers. 5.

Moab, fugitiui cjus ad Zoar, vitulam trimam -

Ccurrunt passim, ut heic, singulares loquendi formulæ, & tantum non paradoxæ. Cor vociferatur, i naedia βοφ, viscus omnium nobilissimum, quod ad clamandum non magis idoneum est, quam vacca ad volandum. Et est zoar urbs similis vitule trime, δέμαλος τροτής. Hodie exiguam inibit gratiam, qui florentissimam urbem comparatierit cum vacca. Liberandi veniunt scrupuli, qui sollicitos tenent Le-

Præuidet Propheta, diuino afflatus spiritu, vastationem Moabitidis, venturam triennio post per Salmanassaris irruptionem, clamat commiseratione motus, cor meum vociferabatur propter Moab. Heic cor meum idem quod ego, vociferor ego. Obuiæ funt hujusmodi loquendi formulæ in aliis quoque idiomatibus. Nos Germani, wustest du, wie mein Hertz gegen dir gesinnet; einem an das Hertz wachsen. Ennius apud Gellium L. VII. c. 2.

— quem credidit esse meum cor,

pro, quem ego credidi. Considerari nempe debet cor, ut præcipua affectuum sedes, ita nempe, ut suscitata animi passione forti rota hæc corporis primaria fortius nunc pulset, nunc remissius. Id mirum videtur, indoluisse Jesaiam, Judæum, calamitatibus, quibus obrui debebant hostes DEI & Ecclesiæ. Sic & XXI. 3. 4. tristissima jastat verba de calamitatibus, quæ importari debebant Babyloniis, Idumæis, Arabibus: Impleti sunt consternatione lumbi mei, tormina inuaserunt me instar torminum parturientis, audiendo concidi, videndo obstupui. Cor meum palpitat, borror perterrefecit me. (Propterea repleti funt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum, tenebræ stupefecerunt me.) Jerem. XLVIII. 31. 36. Super Moab ejulabo, & super totum Moab vociferabor; ad viros Kir-bæres meditabitur. — Habet cor meum propter Moab perinde atque tibia triste musitans, & cor

Cor meum vociferabatur propter Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus usque ad Segor, vitulam consternantem -

> meum propter viros Kir-bæres velut tibia perstrepit. (Ideo super Moab ejulabo, & ad Moab uniuersam clamabo, & ad viros muri ficilis lamentantes. — Propterea cor meum ad Moab quafi tibia refonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum.) Exemplo nobis, ne siccis aspectemus oculis hostium vel priuatorum vel publicorum, regionis & religionis, calamitates, sed commiserabundi indoleamus.

> Fugitiui ad Zoar, limitaneam Moabitarum urbem, Judææ finitimam. דְּלָרִים שְׁלִישִׁיַ eglatb schelischijah, reddit Latina nostra vitulam trimam, sed ***** Vernacula, Zoar, die einem schönen dre zjährigen Zeit-Rind gleich ist. Sed melius forsan adnecti queunt hæc verba proximè præcedentibus, vociferor ut vitula triennis. Constat id, judice Bocharto Hieroz. P. I. L. II. c. 41. ex Loco parallelo Jer. XLVIII. 34. dederunt vocem suam à Zoar usque Horonaim ut vitula trima; (dederunt vocem suam à Segor usque ad Oronaim vitulam consternantem.) Est hæc exegesis naturæ boum, in specie triennis, congrua. Apud Homerum bos audit isiumos i. c. μεγαλόφωνος, magnæ & contentæ vocis. Hinc & Latinorum bos, Græcorum Bis, à boatu, vel boatus à boue. אַגִּלְרִדוּ vernacule commodius reddimus Zeit-Kube, & testis est Aristot. Hift. L. IV. fub fin. fortiori voce gaudere vaccas quàm boues, quum aliàs masculi altius clament fœmellis: Kai msei Parns de, marra ra byλεα λεπτοφωνότερα χολ όξυφωνότερα, πλήν βοός, όσα έχει Φωνήν. δι δε βόες βαρύτερον Φθέγγονται αι θήλειαι των αβjévor. Plinius L. II. c. 51. Bubus tantum fæminis vox grauior, in alio omni genere exilior quam maribus. Et notanter Propheta memorat vaccam triennem, quæ hac ætate fortius boat, viribus quoque præstantior, quam vel ante vel post, subducenda mox jugo. Domitura boum in trimatu, postea sera, ante præmatura. Plin. L. VIII. c. 45. Columella L. VII. c. 2. Neque ante tertium, neque post quintum annum juuencos domari placet, cum illa ætas adbuc te-

nera fit, bec jam predura.

Jes. Cap. XXI. vers. 1.

Onus deserti (4) maris. Visum prædurum mihi indicatum est, non aliter qu'am quum procella ab Africo lata à deserto, terra horribili, aduenit.

(a) Mare Babylonem notat.

X aquilone serenitas, teste Hiobo, & experientia: sic ex ratione oppositorum ab austro procellæ. Sunt causæ haud inuentu difficiles. A Borea sit aër densior, elasticus magis, ab Austro rarior, expansus. Procellosis ventis aptissimè comparat Propheta irruptiones in Babyloniam fastas à Medis & Persis sub Cyro & Dario. In testes vocamus itinerantes in Persiam, qui in Arabiæ desertis plus sæpe periculi sufferunt, quàm in æstuoso mari, à ventis austrinis integras aliquando mercatorum turmas arenã ope-

Onus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. Visio dura nunciata est mihi.

rientibus. Est nempe Arabia deserta arenosa, arida, aqua destituta; aër ibi æstu torridus, rarefactus adeò, ut à mari adspirans vehementior ventus, desiciente resistentia, qua data porta perrumpat, imo in aliis Arabiæ sinitimis terris ingentes strages edat. In Europa nostra proueniunt hujusmodi venti procellosi non tam ab Austro (si valles quasdam alpinas excipias) sed potius à S W. & N W. si quidem Asiaticus & Africanus aër sese associate ingenti vaporum ex Mediterraneo & ipso Oceano surgentium copiæ.

Jes. Cap. XXI. vers. 3. 4.

- 3. Idcirco impleti sunt consternatione lumbi mei, tormina inuaserunt me instar torminum parturientis, audiendo concidi, videndo obstupui.
- 4. Cor meum palpitat, horror perterrefecit me, crepusculum desiderii mei posuit mihi in horrorem.
- Uanta fuerit Babyloniæ deuastatio, à Medis & Persis executioni data, colligere licet vel ex gestibus Prophetæ nil nisi tristia ominantibus. Impleti, inquit, funt consternatione lumbi mei, ένεπλήωη ή οσφύς με διλύσεως, impletus est lumbus meus dissolutione. Residet propriè loquendo terror neque in lumbis, neque in ulla alia parte corporis, sed in mente. Hæc si terrore afficiatur à tristi quopiam objecto, non sola onus gestat, sed partem corpori tradit. Tenditur nimiùm integrum systema neruorum, impeditur motus sanguinis cumprimis per extrema, & musculos, hinc tremore corripiuntur non lumbi duntaxat, sed ab iis pendentia crura, imo totum corpus. Hinc nos Germani,
- 3. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corrui, cum audirem, conturbatus sum, cum viderem.
- 4. Emarcuit cor meum, tenebræ stupesecerunt me: Babylon, dilecta mea, posita est mihi in miraculum.

der Zitter kommet mir vor Schrecken in die Beine. Tormina inuaserunt me instar torminum parturientis, audiendo concidi, videndo obstupui, ωδινες ελαβόν με ως την τίκτεσαν. ηδίκησα τε μη άκεσαι, εσπέδασα τε μη βλέπων. Sunt sensus nostri externi, horumque organa, oculi, aures, infelices illi Tabellarii, qui tristia noua annuntiant menti, sed & veluti per reslexionem patiuntur ipsi. Terror fuit Jesaiæ tantus, ut & nerui viscerales fuerint nimiùm tensi, si dolores eum obruebant uti parturientem. Cor palpitabat, ή καιρδία πλανάται, cor errat, ob nimiam extremarum partium resistentiam, cui superandæ par non erat, sanguine hinc obrutum. Nox tandem ipsa, tristitiæ aliàs comes, fuit ipsi borrori.

TAB.

Yyy yyy yyy yyy 2

TAB. DCIX.

Jel Cap. XXI. verl. 7.

Ille ergo, quum contemplatus esset Et vidit currum duorum equitum, contemplatione multa & diligenti, vidit par equitum, quorum alter asino, alter verò camelo vehebatur.

ascensorem asini, & ascensorem cameli: & contemplatus est diligenter multo intuitu.

Otandum heic, esse تربّد نور , rechebb gamal, propriè carpentum à camelis ductum, non equitem camelo insidentem. Priori illo sensu fenfum Textus fumfere præter Symmachum multi ex veteribus. Constat autem ex Historiis & Nummis, vectos fuisse veteres camelorum bigis & quadrigis. Nero in Circenfibus commist camelorum quadrigas. Sueton. in roz. P.I. L. II. c. 2. & 6.

Nerone. c. 11. Adhibuit & Heliogabalus camelos quaternos ad currus in circo, privato specta-

Sic quoque est רָבָב צָבֶר פָּרָשִׁי currus duorum equorum, biga, non par equitum. Clarius hæc constant ex v. 9. ubi LXX. autos iexeras ava-Butne Europhoe, ipse venit ascensor bige: Nos, venit eques quidam (par equitum.) Bochart. Hie-

Jef. Cap. XXIV. verf. 18. 19. 20.

- & concutientur fundamenta terræ.
- 19. Vehementer crepabit terra, grauiter rumpetur terra, atrociter commouebitur terra.
- 20. Nutando nutabit terra sicut ebrius, & transferetur sicut tabernaculum nocturnum, ingrauescet super eam præuaricatio ejus, cadet, ut postea nunquam resurgat.
- 18. Fenestræ supernè aperientur, 18. Catara&æ de excelsis apertæ funt, & concutientur fundamenta terræ.
 - 19. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur ter-
 - 20. Agitatione agitabitur terra, sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis: & grauabit eam iniquitas sua, & corruct: & non adjiciet, ut refurgat.

On quidem ex professo heic agit Propheta de diluuiana inundatione & motibus terræ, hisce tamen symbolis ob oculos mentesque fistit ultimas tremendi judicii horas, & emphaticas adeò adhibet locutiones, quæ illam de diluuio & terræ motu doctrinam haud parum illustrant. 'Fenestræ, inquit, superne aperientur, & concutientur fundamenta terræ. Vehementer crepabit terra, רצָרה הְתְרוּעְצָירה confringendo confregit fe) grauiter rumpetur terra, (פור התפורה diffipando dissipabit se, vel, ut Chaldæus, dissolutione dissolution, LXX. ταςαχή ταςαχήσετου ή γή) Nutando nutabit terra ficut ebrius, & transfere-

tur ficut tabernaculum nocturnum. Ponderosisfima verba, quæ adamantino stylo cordibus impœnitentium inprimis peccatorum, & portis urbium sceleribus grauatarum inscribantur, dignissima. Onus en grauissimum, quo comprimetur terra, imo tandem vortice suo excutietur! quò referri possunt postrema verba; transferetur sicut tabernaculum nocturnum, oendiσεται ως οπωιοφυλάκιον η γη, concutietur quasi pomorum custodia. Tunc non, quod à cuniculis pyrio puluere repletis contingit, concussione subruetur ædes duntaxat una, vel turris, non sola Sicilia Regnumue Neapolitanum, quibus ruinam minitantur Ætna & Vesuuius, sed destrue-

G. D. Heumann sculps.

tur tota, quà latè patet, terra. Oculis hac quoque occasione obuersatur Diluuiana illa Catastrophe, à qua aperturam fenestrarum cœli (cataractas cœli,) Gen. VIII. 2. mutuò petit vates. Jungetur vorax elementum voraci, aquæ ignis, à quo cumprimis præstolanda venit ultima illa ruptura terræ & exitialis subuersio. Qui Sacras Literas attentius introspiciunt, hunc aliaque Prophetica Loca intelligunt non figurate duntaxat de amplissimorum Regnorum subuerfione, sed quoque ad literam de tremendis terræ motibus, quibus conquassari debet terra sceleribus grauata. Et quemadmodum primæuus ille orbis non duntaxat aquis fuit undique obrutus, sed dissolutus prorsus, in liquamen redactus, & postmodum noua prorsus formâ indutus, ita quoque habitaculum hocce nostrum non collabetur sensim cespitis ad instar

bituminosi igniti, sed horrendis comburetur fremitibus. Videbis passim Prouincias integras urbesque veluti ab accensis in imis visceribus cuniculis momento subuersas, collapsos muros, palatia, ædes, ignis flammantes ubique Pyramides. In zelo meo, in igne ira mea loquutus sum, si non in die illa fuerit commotio magna in terra Israel. Commouebuntur enim à facie mea pisces maris, & volucres cœli, & bestiæ agri, & omne reptile, quod reptat super terram, omnes bomines denique, qui sunt in supersicie terræ, & subruentur montes, & cadent aggeres, & omnes muri in terra cadent. Ita DEUS altipotens apud Ezech. XXXVIII. 19. 20. Memorat & Saluator noster geoques Matth. XXIV. 7. qui ante ultimum judicii diem concussiiri erunt terram. Cujus Loci exegesis videatur.

TAB. DCX.

Jes. Cap. XXVII. vers. 1.

In die illa visitabit DOMINUS gladio suo duro, grandi & robusto, Leuiathan serpentem vectem, & Leuiathan serpentem contortum, & trucidabit Draconem, qui in mari est. In die illa visitabit DOMINUS in gladio suo duro, & grandi & forti, super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est.

Ccurrunt heic nonnulla animalia aquatica, attentione nostra digna. לַוְיָבֶן נַחָשׁ בַּרִיחַ Liuiathan nachaſch bariach; Leuiathan serpens vectis, Leuiathan die lange Schlang nobis Tigurinis, ideam dant vagam duntaxat, non distinctam: frustra quæsiueris animal hujus nominis apud Zoographos, frustra terra marique. Distinctum quid & notum dixeris, si cum Bocharto reddideris Zyganam piscem, quem cetis annumerant Oppianus, Ælianus, Galenus, Ægineta, Basilius, Phile, Suidas. Zygena dicitur ਕੇπὸ τἔ ζυγε, à jugo, vel vecte transuerfo libræ, propter longi capitis transuersum situm. Germanis Schlegel - Fisch Fig. 1. 2. à mallei figura, Italis balista, pesce martello, Gallis Massiliæ barretella & peis jouziou, i. e. Judaicus Piscis, quod olim Aueniones Judæi hujusmodi gestarint pileos, quò & referri queunt Argentoratenses illi sequioris sexus. Ad Cetos ipsos proprie non pertinet, sed quidem ad cetaceos, speciatim Galeos. Ex folo nomine נָחָש בַּרִיחַ nemo facile hariolabitur hunc piscem, denotat quippe ierpentem, intelligi autem debere piscem, constat ex prænomine לְנְיָתוֹ, quod Ceti תַּבְּין est synonymum. Lucem fœneratur huic interpretationi

Amos IX. 3. ubi vṇṇ etiam piscibus adnumerari debet. Si subduxerint se ab oculis meis in sundum maris, inde mandabo serpenti, vṇṇ, ut mordeat eos. Et est hic, de quo nunc, piscis emphaticum seu diaboli, seu hostium quorumcunque Ecclesiæ symbolum, tum ratione indolis suæ, tum ratione figuræ, quæ horrorem incutit. Oppianus Halieut. L. I. v. 360.

Κήτεα δ' όβριμόγυια, πελώςια θαύματα πόντε,
'Αλκη αμαμακέτω βεβςιθότα, δώμα μεν όσσοις
'Εισιδέων' αιω δ' όλοη κεκορύθμενα λύσση,
Των ήτοι κρυόως τε λέων, βλοσυρή τε ζύγαινα.

Vasta etiam Cete, Pontique immania monstra, Viribus indomitis pollentia, lumine toruo Horrida, continuam rabiem spirantia & iras, In quibus est dirusque Leo, & truculenta Zygana.

Lib. V. Halieut. v. 37.

— τίς δε λέοντος ένὶ Φρεσὶν αἴθεται άλκη, "Οσση ἡηγεδανῆσιν ἀνισώσαντο ζυγαίναις;

— Quisue Leo est tanto, qui serueat intus, Robore, ut borribiles queat exequare Zygenas? Zzzzzzzzzzzz For-

TAB DCX. Jef. Cap. XXVIII. verf. 7.8. 1098

Formidabilis namque est hic piscis nautis oris hiatu latissimo, dentium acutorum quinque seriebus, quibus & homines & maximos pisces dilaniar furens. Sed Judæis interpretibus non longus satis est hic, confugiunt proin ad Cetos, imò horum maximos, qui sese ad 500. stadiorum longitudinem extendunt, id est, ut illi somniant, ab uno maris extremo ad aliud oppositum. Fabulis si delecteris anilibus, lege in Talmudico Tractatu Baua Batbra f. 73. de naue quondam fuper dorfum pifcis vecta, quæ

triduanum iter confecerat ab una pinna ad allam. Nihil funt tamen hæ Lugendæ Judæorum collatze cum Mahometanis, quæ piscem describunt, cujus dorso tota terra incumbit.

Sequuntur לְיָנִינוּ נָתִשׁ Limiathan nachasch akallatbon, serpens consortus, die viel gekriimmete Schlang, LXX. deiner ion survin. Draco coluber tortuosus, tandemque per thannin, quibus vocabulis infigniuntur haud dubie diuersa Cotorum genera.

Jes. Cap. XXVIII. vers. 7.8.

- 7. Et etiam illi in vino perplexi sunt, 7. Verum hi quoque præ vino ne-& in ficera aberrarunt, Sacerdos & Propheta perplexi funt ob ficeram, obruti vino, errant ob siceram, perplexi funt in videndo, vacillant in decernendo.
- 8. Nam omnes mensæ ita impletæ funt vomitu & fordibus, ut nullus locus (supersit.)
- Urpissimum est ebrietas vitium etiam in statu abjectissimo plebis imæ, sed dedecet cumprimis personas Ecclesiastici Politiciue status publicas, virusque sum diffundit latius. Peccat, & grauiter quidem, ebriosus agricola vel opifex, in DEUM, proximum & seipsum. Sed redundat noxa primario in se ipsium, & familiam suam. Verùm enim yerò si judici oculi animusque natent vino, si malè sobrius sedeat in Tribunali, si Sacerdos, Propheta, Professor multo per- fusa habeat tempora Baccho, ebrius conscendat Cathedram, noxam sentit Respublica, Ecclesia, Schola. Qui quæso de rebus status re-Aè judicabit ebrius, qui decidere in foro res controuersas? Qui cultui vacare diuino Sacerdos, visiones videre Propheta, reprehendere
- scierunt, & præ ebrietate erraue-Sacerdos & Propheta nerunt. scierunt præ ebrietate, absorpti funt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt judicium.
- 8. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu fordiumque, ita ut non effet ultra locus.

Pseudo-Sacerdotes & Pseudo-Prophetas, populo annuntiare imandras Myes? si sanguinis massa exæstuet vino, vasa totius corporis, cerebri cumprimis, nimiùm sint tensa, si Spiritus & ideæ irregulari motu discurient, machina integra tremat prona ad lapsiim? Sunt hujusmodi homines perplexi in videndo, vacillant in decernendo, manierras in loquendo, docendo, fententias ferendo, vacillant in omnibus animi corporisque functionibus. Corpus, pretiosum depositum, eneruant, animi vires exhauriunt & suffocant. Summo tandem scandalo est ventriculus oneratus nimis, & erga dominum suum rebellis, si omnes mense ita

impleta sunt vomitu & fordibus. ut mullus locus superfit.

TAB.

G. D. Heumann sculps.

TAB. DCXI.

Jes. Cap. XXVIII. vers. 25 - 28.

25. Nonne, ut æquauit superficiem ejus, vitiam spargit, ac cyminum dissipat, & ponit triticum serie sua, & hordeum signato (loco), tum far in suo termino?

26. Et, ut hæc rite peragat, erudit ac dirigit eum DEUS suus.

- 27. Neque enim tribula dentata exteritur vitia, nec circumducitur rota plaustri super cyminum, sed virga excutitur vitia, & cyminum baculo.
- 28. Panis comminuitur, quandoquidem non perpetua tritura exteritur, & strepitus rotæ plaustri ipsius, & ungulæ ipsius non comminuent eum.

Ucunt nos hi Textus ad agriculturam, imo veterum Judæorum. Ad laboris genus, quod cum Pastoratu antiquitate certat. Fuit Habel pastor outum, Cain verò agricola. Gen. IV. 2. Ars vel propter infignes, quos hominum societati præstat, usus, maximi habita omni æuo, à Græcis Cereri Deæ inuentrici dicata: Exculta temporibus Mosis, id quod vel ex diuersis ejus legibus agrariis constat. Deut. XV. 19. vetat operari primogenito bouis, eum nempe admouere aratro. XXII. 10. arare cum boue & asino simul. XXI. 3. jubentur seniores ciuitatis vitulam accipere ex armento, cum qua adhuc nihil operis factum est, quæque jugum non traxit. (Seniores ciuitatis illius tollent vitutam de armento, que non traxit jugum, nec terram scidit vomere.) Jam ante Mosen possidebat Hiobus 500. boum juga ante aduersam fortunam, 1000. post. I. 3. XLII. 12. Quin imo Inuentorem & Doctorem artis hujus DEUM ipfum statuit Propheta noster. Ut bac rite peragat agricola, erudit ac dirigit eum DEUS suus. LXX. παιδευθήση κείματι ΘΕΟΥ σε , χαὶ ευφεανθήση. Erudieris Judicio DEI tui, & lætaberis. Ita & Siracides Ecclesiast. VII. 16. ή γεωργία ὑπὸ ὑψίς κτισμένη. Est labor hic ex absolute necessariis. Semen projectum neque assumit, neque nutrit terra densa, solida, dura, compacta. Succus terræ mucilaginosus, plantarum nutritius, motore & ductore aëre, per poros terræ circulare

- 25. Nonne, cum adæquauerit faciem ejus, seret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus suis?
- 26. Et erudiet illum in judicio, DEUS fuus docebit illum.
- 27. Non enim in ferris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.
- 28. Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum.

necesse habet. Aranda est tellus & occanda, aperienda & proscindenda ad seminandum. Jes. XXVIII. 24.

Vers. 25. Recensentur ordine semina, frumenta atque legumina, & ita quidem, uti debebant vi legis ceremonialis seri separatim, singula serie sua, πκρ ketsach, vitia, potius vicia, μος cammon, cyminum, τιτίας cum, τιτίς cum, τιτίς cum, κορος cyssemeth, frumentum.

Est nxp ketsach ex monadicis vocibus sacris, denotans certò leguminis vel aliud quoddam hortense genus. Hieronymus Gith reddit. De hoc Plinius L. XX. c. 17. Gith ex Gracis, alii Melanthion alii melaspermon vocant. Optimum, quam excitatissimi odoris, & quam nigerrimum. Ausonius:

Est inter fruges, morsu piper equiparans, Gith.

Citatus modò Plinius, postquam usus hujus plantæ Medicos recensuit, semen etiam gratissimè condire testatur. Et L. XIX. c. 8. Gith pistrinis — nasci. Scilicet ut nos Cumino solemus panes atque placentas condire. LXX. reddunt μωρούν μελάνθων, i. e. nigellam. Placet Melanthium R. Solomoni, Junio, Tremellio, Piscatori, Ariæ Montano, Pagnino, Vatablo, Buxtorsio, Schmidio. Quod si hanc plantam adoptare lubeat, intelligi debet non tam nigella vulgaris hortensis, vel & aruensis nostras, quam Zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz ceretica

Cretica latifolia odorata Park. alba simplici slore. Alpin. Exot. utpote quæ seminibus nigris, odoratis, Melaspermo Plinii, apprime quadrat, vel & nigella Cretica altera odorata tenuifolia Park. Nigella Cretica foliis fæniculi C. B. cujus semina quoque sunt nigra, acria, angulosa, nonnihil odorata. Sed placet vicia Tigurinis, quam unde hauserint, mihi non constat. Subsidio nobis venire possiint Orientalium Gentium nomina quodammodo affinia, Persarum kesene, kiisene, kiisene, kiisni, Turcarum, burciak, Polonorum Gesia wyka. Meninzk. Lex. 756.913.3969. Hæc si placeat, posset in censum venire Vicia vulgaris satiua semine nigro. C.B. Vicia vulgaris satiua. I.B. vel Vicia vulgaris syluestris semine paruo & nigro frugum. I.B. Vicia semine rotundo nigro. C.B. vel potius Faba syluestris fructu rotundo atro. C. B. Aracus Fabaceus & Faba Kairina, cui semina minora I. B. quæ Vicia est supina latissimo folio non serrato. Tournef. Vicia Narbonensis maxima frudu rotundo atro, foliis serratis & integris moris. Vicia maxima Romana folio serrato & integro. Eid. in Iconib. Ut haberet, quod seligeret ipse Lector, exhibere volui Lit. A. Nigellam Creticam folio fœniculi. C.B. Lit. B. Viciam Romanam modò memoratam.

Est camm vel po cammon procul omni dubio cuminum, quod nomen seruarunt Nationes Europææ omnes. Quibus associamus Orientalium nomina, Turcarum kemmun, kemnun, Arabum kimnun, kimmun, Polonorum kmin. Meninzk. Lex. 2500. 4022. Sed non tam intelligi debet cuminum pratense seu carui officinarum. C.B. quàm cuminum semine longiore. C.B. de quo plura legas Matth. XXIII. 23.

De genuino vocis בּיֶּבֶּיֶבְ cyssemeth, quam heic reddimus far, Korn, significatu vide Exod.

IX. 32. p. 189. hujus operis.

Commata 27. & 28. nos edocent diuersos semina præmemorata triturandi modos, ex quatuor mox commemorandis, qui in usu fuere

apud Veteres.

1. Baculis, vel virgis, scilicet ut carminarii lanam. Columella L. II. c. 21. Spicæ possunt per hyemem vel baculis excuti, vel exteri pecudibus. — Ipsæ autem spicæ melius fustibus tunduntur. Ita nos excutimus frumenta tribulis, quæ fortè fortiores sunt baculis illis seu virgis, quarum mentionem facit Propheta, quando inquit, virga excutitur vicia, & cyminum baculo, βάβδω τινάσσεται το μελάνθιον, το δε χύμινον μετά άρτε βεωθήσεται. Ante Jesaiæ tempora excussa quoque videntur grana frumenti baculis, fustibus, Ind. VI. בנים חשים בנים Ind. VI. בנים חשים בנים Ind. VI. בנים ו wirga, vel baculo, triticum, ubi LXX. significanter ραβδίζων σῖτον έν λήνω, Ruth. II. 17. Collegit Ruth in agro usque ad vesperam, & extriuit יַתַחְבוּט , quod collegerat , ubi iterum LXX. אַ בּּנְמַים, βδισεν α συνέλεξε.

2. Excutiebatur frumentum tabula lignea ferro rudi obducta ac firmiter colligata, & la-

pidibus grauata, quam jumenta trahebant. Hinc machinam hanc trabam vocat Columella, traheam Virgilius à trahendo. Fuit autem rotis destinita Jes. XLI. 15. סירנ morag. En ego faciam te plaustrum, & tribulam nouam dentatam, ut exteras montes atque comminuas, & colles in scobem redigas. (Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, babens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues, & colles quafi puluerem pones.) Ab Hebræo סירג descendit haud dubie Arabum naurag, quod similem Trahæ denotat machinam Alcamo. In Lexico Copto-Arabico vocatur πιαςτέρον, forsan πιαςτέρον από τε πιίζω, à premendo, pressorium instrumentum. Suidas: πιετέριον, το οιελίβον. Forma ex loco modò citato Esaiæ commodè colligi potest, ubi nuncupatur אָחָת charuts, incisum, machina suis incisuris prædita sermè serræ ad instar, qua e.gr. Lignum Brasilianum comminuitur in scobes. Ita & in Textu nostro: Neque tribula dentata בָּחָרוץ exteritur vitia. Ducebant tribulas hasce boues. Constat id ex 2. Sam. XXIV. 22. ubi Arauna Dauidi Regi pro sacrificio offerebat boues in bolocaustum, הוריגים & trabas (ජ plaustrum) (has omisit Latina nostra,) ජ instrumenta boum in ligna, (& juga boum in usum lignorum,) quibus nempe grana frumenti tunc excutiebat in area.

3. Adhibebatur tribula rotata, Varroni Plostellum Parnicum, quia à Parnis, origine Canaanitis, inuentum. Ducebantur hæ rotæ, eæque serratæ ab homine insidente plostello. Tale plostellum & heic loci intelligitur, expressa enim fit rotarum mentio, neque circumducitur rota plaustri super cyminum, v. 27. & v. 28. non perpetua tritura exteritur, & strepitus rota plaustri ipsius, & ungulæ ipsius non comminuent eum. κόι τροχός αμάξης περιάξει έπι το κύμινον. Hujusmodi plostella vocat Cyrillus in Jes. XLV. apakas noù τροχώς ποις προσπόδως, plaustra & rotas serratas. Videtur sanè Propheta non solùm heic loci, sed etiam alibi hujusmodi plaustra indigitasse: XXV. 10. Exteretur Moab sub ipso, quemadmodum exteritur collectio palearum in sterquilinium. (Triturabitur Moab sub eo, ficuti teruntur paleæ in plaustro.) Ubi LXX. καταπατηθήσεται ή Μωαβίτις, ον τεόπον πατέσιν άλωνα έν άμαξαις. Vulgata: Triturabitur Moab sub eo; sicut teruntur paleæ in plaustro. XLI. 15. Ego faciam te plaustrum,& tribulam nouam dentatam. (Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum,) ubi iterum LXX. έποίησα σε ως τρόχες αμάξης αλοώντας.

4. Fiebat trituratio per boues, qui conculcare debebant frumenta pedibus. Huc facit Jer. L. 11. Increuistis ut vitula exterens. (Essus estis sicut vitulus super berbam.) Hos. X. 11. Ephraim est ceu vitula assueta, diligit trituram. (Ephraim vitula docta, diligere trituram.) Lex Mosaica Deut. XXV. 4. Ne obuincias os bouis in tritura sua. (Non ligabis os bouis, terentis in area fruges tuas.) Mich. IV. 13. Surge & extere, o silia Zion, quoniam faciam cornu tuum

Digitized by Google

I. G. Thelot sculps.

ferreum, & ungulas tuas faciam chalybeas, ut conteras populos multos. In usu fuit hæc triturandi ratio non folùm apud Judæos, fed & Syros, Arabes, Ægyptios, vetustissimos quoque. Græcos, teste Homero Iliad. v. 495.

'Ως δ' ότε τις ζεύξη βόας αρσενας, ευρυμετώπες, Τειβέμεναι κεῖ λευκὸν ἐΰτεοχάλῳ ἐν άλωῆ, 'Ρίμφα τε λέπτ' έγένοντο βοῶν ὑπὸ πόσσ' έςιμύκων.

Ut cum boues mares latis frontibus jungit ali-Ut in rotunda area album bordeum obterant,

Et sub mugientium boum pedibus grana statim tenuia fiant.

Cereri inuentum tribuit Callimachus Hymno in

Cererem. v. 20. 21.

– એς καλάμην τε ησો ίερα δράγματα πρώτα 'Αςαχύων απέκοψε, κας έν βόας ήκε πατήσαι.

- Quomodo calamum & spicarum sacros manipulos prima Absciderit, & boues calcatum immiserit.

Modum ostendit Xenophon in Oeconomico, quomodo nempe τὰ ὑποζύγια conculcauerint frumenta, adstantibus ἐπαλώςσης, trituræ moderatoribus, vel directoribus, & frumenta fubinde vertentibus. Operi huic adhibebantur etiam alini, equi, jumenta varia, inprimis equi, tradente Columella L. II. c. 21. Quæ triturandi ratio adhuc usui venit diuersis gentibus Asiaticis, Tartaris in specie Volgæ accolis. Vid. Olear. Pers. Reis. L.IV.

Appendicis loco commemoranda venit mola trituratoria, qua tres homines quotidie eundem conficiunt triturationis laborem, quem vix 18. personæ tribulis seu fustibus. Machinam descriptam vide in Miscell. Berol. T. L. p. 325.

Jes. Cap. XXIX. vers. 3.

quaque, & angustum tibi faciam munitione: aggeres quoque contra te excitabo.

Lia est, quod alia occasione ostendi, antiqua hæc urbes & fortalitia oppugnandi ratio ab hodierna. Moderna Architectura progressus facit & adductus sub terra, per cuniculos agit & incifuras, dum illa valla erexit & fortalitia, vallis & fortalitiis opposita. Quæ heic vaticinatur Propheta de obsidione urbis sacræ, Hierofolymam puta, ad literam fuere impleta. Descriptio extat apud Josephum de Bell. L. VI. c. 11. 13. qui ipse coæuus & operum Romanorum authurys testatur, Romanos non solum erexisfe vallum circa urbem, fed & περίβολον, 38. stadiorum murum. Quibus operibus adeò claufa fuit deuota Solymorum urbs, ut nemini Judæorum, licet extrema presso fame, fuent relista euadendi occasio. Nondum sufficiebant hæc utut stupendæ molis opera, sed, ut mo-..

Nam castra contra te figam circun- Et circumdabo quasi sphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam.

> derni lineas fuas circumuallationum & contrauallationum muniunt fortalitiis campestribus, Romani extruxerant ad peribolum illum 13. Castella 10. stadiorum in circuitu, quæ inseruire debebant partim defendendo muro, partim locandis commodè in præsidio militibus. Et omnem penè fidem superat, quod Josephus. tradit, tridui spatio finitum fuisse opus ingens adeò atque diffusum, quod δεμή τις δαιμόνιος, impetus quasi diuinus, animum addiderit Romanis. Id certè fuit, quod DEUS per Prophetam nostrum prædixerat, castra contra te sigam circunquaque, & angustum tibi faciam munitione, aggeres quoque contra te excitabo, xuκλώσω έπί σε, ηψή βαλώ περί σε χάρακα, ηψή θήσω περί σε πύργες. Et Saluator noster Luc. XIX. 43. περιβαλέσιν δι έχθεοί σε χάρακά σοι, καλ περκυκλώ-

σκοί σε , καλ συνέξκοί σε πάντοθεν.

Jes.

Jef. Cap. XXX. verf. 6.

Bajularunt (4) jumenta onus per viam australem, per terram discriminis & angustiæ (plenam), è quibus (prodeunt) Leones & Leænæ, regulus & prester urens ac volitans: bajularunt, inquam, in humeris pulli facultates illorum, & in gibbis Cameli thefauros corum, ad populum, qui prodesse non poterit.

(a) Al. legunt, onus jumentorum austri.

Onus jumentorum austri. tribulationis & angustiæ, leæna & leo ex eis, vipera & regulus volans, portantes super humeros jumentorum diuitias suas, & fuper gibbum camelorum thefauros suos, ad populum, qui ejs prodesse non poterit.

Iuersi generis animalia heic recensentur, quæ in deserto Palæstinam inter & Ægyptum viuunt, qua nempe eundum fuit Judæis thesauros fuos Ægypto importantibus, & quorum symbolo Propheta repræsentare vult abominan-

dam Israelitarum à DEO Apostasiam, לִכי labbi, Leo, אַניש lajiscb, Leana, אַניש epbeb, vipera, vel Bafiliscus, ฉูบง คาซ sarapb meopheph, prester urens ac volitans. De quibus alibi pallim.

Jes. Cap. XXX. vers. 23. 24.

die campum pascuum amplum.

24. Tauri quoque & pulli, qui terram colunt, farraginem sapidissimam comedent, quæ vento & vanno ventilata est.

Audet unumquodque animal, ordinante ita sapientissimo DEO, pabulo, quod sibi, corpori suo, hujusque nutritioni & conseruationi est adæquatum. Descendit Hebræa vox בליר belil, quam reddimus farraginem, futter, à בְּלֵּכִי , miscere , quoniam pabulum jumentorum & pecorum utplurimum commisceri solet ex diuetsis rebus, auena, hordeo, frumento, foeno. Hinc LXX. Φάγονται άχυςα άναπεποιη-

23. — Depascet pecus tuum in illa 23. — Pascetur in possessione tua in die illo agnus spaciosè.

> 24. Et tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram, commi-Rum migma comedent, ficut in area ventilatum est.

> μένα έν κοιθή λελοκμημένη, comedent paleas commixtas bordeo ventilato. Illæ solæ ut tenue nimis, hoc ut forte nimis darent nutrimentum, ita prodit ex utriusque mixtura pabulum optimum. Est רְיִר בּלִיר belil chamits propriè farrago subacida, pecori offerri solita deficiente appetitu. Sunt ex Rabbinis, qui reddunt pingue, alii fermento mixtum, alii benè compactum,

alii purum, merum, nos sapidissimum, ein starckes, kräfftiges Futter.

Jes. Cap. XXXI. vers. 1. 3.

- 1. Væ his, qui descendunt in Ægy- 1. Væ, qui descendunt in Ægyptum ptum pro auxilio, quique equis nituntur, & fiduciam habent in quadrigis, quod multæ fint, & in equitibus propter ingens robur corum, sed ad sanctum Israelis non respicient, & ipsum DOMI-NUM non quærunt.
- 3. Quin & Ægyptius homo est, & non DEUS: & equi corum caro funt, & non spiritus. —

Ifferunt admodùm ejusdem generis animalia, sic & homines & plantæ, pro diuersitate climatum, aëris, aquæ, ciborum, culturæ. Exemplo simus Heluetii nos, sint vaccæ nostræ, aliis fortè Europæis omnibus præferendæ, lacticinia nostra & ex iis casei, vegetabilia nostra. Par heic ratio est equorum Ægyptiacorum, alibi quoque in Sacris laudatorum. Fuere Pharaoni sexcenti electi currus, & copiæ equitum, Exod. XIV. 7. 9. Josepho si fides, Ant. L. II. c. 6. Equitatus disti Regis fuit 50000. si Arabibus 100000. equitum. Anno quinto Regis Rebabeam ascendit Sefak (Josepho Ant. L. VIII. c. 4. Sesostris) Rex Ægypti contra Jerusalem cum mille & ducentis curribus cumque sexaginta millibus equitum, 2. Paral. XII. 3. Exercitum Pharaonis Necho, quem postea Nebucadnezar deleuit ad Euphratem, ita adloquitur Jeremias XLVI. 4. 9. Ascendite, o equi, & infano quodam furore ferimini, o currus, — jungite equos, & conscendite, o equites. (Ascendite equos, & exultate in curribus, — jungite equos, & adscendite equites.)
Cant. I. 9. confertur pulchritudo Ecclesiæ equitatui inter currus Pharaonis. Ezechiæ improbrat improbus Rabsake fiduciam, quam ille fortè collocet in Ægyptios propter currus & equites, 2. Reg. XVIII. 24. Petebant ipsi Judæi equos præstantissimos, quos quidem habebant, ex Ægypto. Constat id vel ex Solomonis Historia, cui sapientissimo Regi educti sunt equi ex Ægypto. — Ascendit autem & exiuit quadriga ex Agypto sexcentis argenteis, & celes centum & quinquaginta. Atque in bunc modum cuncti reges Hetheorum & Syrie equos venundabant, 1. Reg. X. 28. 29. 2. Par. I. 16. 17. Centenis aliquot annis post parans se ad bellum contra Nebucadnezarem Zedekias miserat nuntios fuos in Ægyptum, ut illa daret ei equos, ජ populum multum. Ezech. XVII. 15. Vidimus ex allegatis tot Sacræ Scripturæ locis elogia tributa equis Ægyptiis, quæ frustra quæras apud

- ad auxilium, in equis sperantes, & habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ funt: & fuper equitibus, quia præualidi nimis: & non funt confiss super Sanctum Ifrael, & DOMINUM non requisiuerunt.
- 3. Ægyptus, homo, & non DEUS: & equi eorum, caro, & non spiritus. ---

profanos Scriptores, eos etiam, quod mirari subit, qui ex professo indolem equorum variorum descripserunt, Oppianum puta, Nemessium, Vegetium, Absyrtum, qui illos ne quidem mentione aliqua dignantur. Est & hodie altum in Oriente de præeminenti Ægyptio equitatu silentium. Ut omnino conjectare liceat, defecisse successive temporis equorum in Ægypto merces, ex rationibus mox adducendis. Constat quippe ex vetustis Scriptoribus aliis, abundasse olim Ægyptum equis. De Thebis en testimonium Homeri Iliad. i. v. 383.

> "Αι θ' έκατόμπυλοί eiσι, διηκόσιοι δ' αὐν' έκας ην Ανέςες έξοιχνεύσι σύν Ιπποισιν, κά οχεσφιν.

His solido portæ sunt centum ex ære, viros-Currubus insignes, & equis, dat quæque du-

Juxta hunc Homeri computum dabant solæ Thebæ exercitum 20000. equitum, vel & hominum currubus destinatorum. Congruit testimonium Diodori L. II. p. 30. aluisse florentissimam hanc urbem 20000. equos, scilicet in 100. stabulis, sed in singulis 200. in Trastu Nilotico Libyam versus. Hi si currules fuerunt, suppeditauit sola hæc urbs quadrigas 5000, vel bigas 10000. Quæ ipsa curruum copia fortè occasionem dedit urbi illi, olim No amon, Diospolis, dicta, nomen commutandi in Thebas, nam OBA. Coptica Lingua notat 10000. Memorat idem Diodorus expeditionem ab Ofmandya Ægyptiorum Rege contra Bactrianos factam cum 400000. peditibus, & equitibus 20000. Sic & Sesoosis, Herodoto Sesostris, Justino Martyri Sesonchosis, Sesac in Sacris, eduxerat 600000. pedites, 24000. equites, bigas 27000. Quin imo equitandi ars Oro, ex vetustissimis Ægyptiorum Regibus, tribuitur tanquam inuentori apud Plut. in Iside & Clementem Aaaaaaaaaaaa 2

TAB. DCXI. Jes Cap. XXXIII. vers 4. 12. 1104

L.V. Stromat. fuitque equus Ægyptiis σύμβολον avdenas Te no majoroias. Sed id negari nequit, defecisse posteris temporibus equorum culturam, binas præcipuè ob causas. Harum una est, quod subacti à Persis & Macedonibus belli & rerum in bello agendarum curam neglexerint prorsus, id quod adhuc faciunt sub Turcarum regimine, ut bellis fortè obortis vix partem copiarum sibi adsignatam suppeditent. Alteram rationem subministrat Ægypti totius fere mutatio notabilis facta ex sicca in aquosam; sunt enim plerique Nili canales non natura facti, sed arte, impensis regiis, ne deficeret aqua remotioribus à Nilo, & ut merces commodé per totam Ægyptum vehi possent, itinera essent commodiora, & regio ipla securior tantò ab insultibus bellicis. Quadrant hæc omnia ad amuffim fere Belgio fœderato, ubi canales plerique arte sunt excauati, itinera ab urbe ad aliam, imo à pago ad pagum commodissima, equorum curtuumue usus pene nullus. tribuunt Ægypti hanc perfossionem Herodotus & Diodorus. Sed seculis aliquot post eidem operi manus admoueri jussit Nilus, post Nilum Sabacon Æthiops, qui fossarum excauationi admouit inprimis damnatos ad mortem. Manfit tamen equorum cultura ad Ptolemeum usque Pbiladelphum, cui fuere, testibus Historicis, equites 20000. currus 2000. Ita Hieronym. in Dan. XI. quem numerum duplat Appian. Alexandrin. Præf. ad Libros ciuilium.

Jef. Cap. XXXIII. verf. 4.

Et colligetur præda vestra, ut si quis Et congregabuntur spolia vestra sicut (a) brucos colligat, ut est difcursus locustarum in eo (loco) quo discurrunt.

(a) Alii gebim pro foueis exponunt, in quas & bruci & locustæ conjiciuntur, & tunc discursus ad homines refertur.

colligitur bruchus, velut cum fofsæ plenæ fuerint de eo.

Gitur heic de deuastatione Assyriæ, sed oculi Interpretum conjiciendi funt in Regiones Orientales, ubi bru-. chi & locustæ turmatim & veluti per exercitus inuolant, & ubi se demittunt cunque, saltant absque metu, militum ad instar ouantium, neque ante discedunt, quam deuorauerint cuncta. Tartaris similes, quibus obuia quæque sunt primi occupantis. Hoc ipso senfu accipi potest אַסְרְּ הַחְסִיר oseph bechasil, colle-

tio bruchi, qui singuli obuia prima quæque deuorant auidè. Alio, & passiuo, sensu intelligunt Versiones nostræ, colligetur præda vestra, ut si quis brucos colligat, da wird euere Beut eingesammlet werden, wie man die Käser sammlet. Ur nempe bruchi & locustæ igne & fumo eneta, & collecta, conjiciuntur in amplas foueas, sic siet & vobis, atque bonis vestris. De locustis plura vide in Ægyptiacarum plagarum Historia, & ad Joel. II. 1.2.

Jef. Cap. XXXIII. verf. 12.

& ficut spinæ recisæ igne exurentur.

Epræsentatur heic urentissimæ & terribilis iræ diuinæ executio sub symbolo calcinationis, quæ operatio intensissimum poscit ignis gradum, flammam per horas vel dies continuam. Minori namque violentià solui nequit arctissimum inter lapidis partes vinculum, vel eò redigi corpus igni & malleo inuictum antea, ut à sola aqua, imo aëre superari queat, & in puluerem collabi. Quo symbolo egregiè declaratur ratio, qua σιδηρόσκληροι DEI & Ecclesiæ hostes penetrati undique & perforati ab urentissimis iræ

Et reddentur populi exusti sicut calx, Et erunt populi quasi de incendio cinis: spinæ congregatæ igni comburentur.

> diuinæ flammis, atque collabuntur veluti in puluisculos comminuti. Haud abs re fore judico proferre nonnulla specialia de hac operatione chymica, ut tantò melior fieri pollit & utilior applicatio.

> Non est ejusdem bonitatis omnis calx, sed insignis pro varietate materiæ, ex qua uritur, diuersitas. Inferior est, quam Belgæ urunt ex testaceis siue conchyliis, si conferas cum ea, quæ fit ex calcario lapide, saxo, silice, marmore. Lapides qualescunque calcinationi idonei tales esse debent, ut ab intenso igne non li-

quescant, vel in majora dissiliant fragmenta, sed ejusdem in omnibus suis partibus resistentiæ, ut ignis sensim & ubique penetrare queat, formâ externâ haud mutatâ, usque dum aquæ vel aëri, nempe vaporoso, expositus concidat. Hinc est, quod calx asseruari debeat vel in loco sicco, vel doliis ita claudi, ut aëri accessus nullus pateat. Imò non duntaxat permeare æqualiter debent igneæ particulæ poros lapidis, sed plurimæ harum in poris leuis hujus & spongiosæ substantiæ manere, quarum præsentiam

manifestat æstus ab affusa aqua excitari solitus, quo captiua hactenus vel ignea vel salina spicula nunc vinculis liberata bulliente sæpeue fremente vi erumpunt, & ad totalem dissolutionem symbolam quoque suam conferunt: peraptum συνειδήσεως κεκαυτηςιωμένης fiue calcinatæ symbolum, quæ aliquandiu quieta jacere videtur, sed excitata tandem, & veluti sui juris facta vehementissimè ebullit, ipsumque peccatorem desperatione consumit.

Jef. Cap. XXXIV. verf. 4.

tus cœlorum, & conuoluentur cœli ut codex, & omnis exercitus corum defluet, ut defluunt folia vitis & ficus.

Contabescet quoque omnis exerci- Et tabescet omnis militia cœlorum, & complicabuntur, ficut liber, cœli: & omnis militia eorum defluet, ficut defluit folium de vinea & de ficu.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

Jes. Cap. XXXIV. vers. 7.

Et descendent unicornes cum eis, & Et descendent unicornes cum eis, & tauri cum magnificis, & rigabitur terra corum fanguine, & puluis corum adipe impinguabitur. Abbirim quidam caballos intelligunt.

tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum sanguine, & humus corum adipe pinguium.

Epinguntur heic, ut alibi in Sacris, Principes atque Tyranni potentes atque feroces unicornium & boum fymbolo. Heic Idumæi Principes, aliique Ecclesiæ hostes. Dauidem audi querulum in persona CHRISTI, Ps. XXII. 13. Tauri multi circumdederunt me , præualidi ex Bafan undique cinxerunt me. (Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me.) 22. Serua me ab ore Leonis, & à cornibus unicornium eripe me. (Salua me ex ore leonis: & à cornibus unicornium bumilitatem meam.) Pf. LXVIII. 31. Increpa cœtum bastatorum, cœtum validorum, cum vitulis populorum. (Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis popu-

lorum.) De אַר reem, unicornu, egimus ad Num. XXIII. 22. Job. XXXIX. 9. אַבִּירִים abbirim sunt heic & alibi tauri, imo tauri fortes. Et conjectant aliqui, Ægyptiorum Deum Apin idem significare, quod אביר, leui mutatione literulæ. Ita judicasse videntur LXX. qui verba Jer. XLVI. 15. cur prostrati sunt fortes tui? (quare computruit fortis tuus?) אַבִּירָיך abbiræcha, fic reddunt, διατί έφυγεν από σε ό Απις δ μόρχος ό έκλεκτός σε; ubi verò Ximeniana Editio όπίσω pro α-אָבּירָים אוֹא אָבּירָים Sumitur alias yox hæc אָבִירָים passim quoque pro equis, & in metaphorico fensu pro hominibus superbis, ela-

TAB.

ВЬЬ ЬЬЬ ЬЬЬ ЬЬЬ Ь

TAB. DCXII.

Jes. Cap. XXXIV. vers. 9.10.

- 9. Et conuertentur torrentes ejus in 9. Et conuertentur torrentes ejus in picem, & puluis ejus in sulphur, & erit terra ejus pix ardens.
- 10. Neque noctu neque interdiu extinguetur, in æternum ascendet fumus ejus, à generatione ad generationem vastabitur, in perennem æternitatem non erit, qui per eam transeat.
- picem, & humus ejus in sulphur: & erit terra ejus in picem ar= dentem.
- 10. Noce & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus: à generatione in generationem desolabitur, in secula seculorum non erit transiens per cam.

Omma 4. hujus Capitis uti ex optimorum Interpretum mente referri debet ad ultimi judicii prænuntios, ita pertinent hi quoque Versiculi ad tempora illa, quæ diem vindi&a diuine extremum antecedunt proxime. Sensui literali si inhæreamus, neque ad Idumæos, neque ad alias Ecclesiæ Judaicæ finitimas gentes, & inimicas, applicatio fieri potest, quandoquidem inde à Jesaiæ æuo ad hæc usque tempora nullibi reperitur in Asia terra, cujus torrentes conuersi fuerint in picem, & puluis in sulpbur. Propius si ad Ecclesiam Noui Testamenti accesseris, quadrat ex parte sensus literalis Regnis Neapolitano & Siciliæ, per quæ aliquando defluunt ex Vesiuio & Ætna, montibus igniuomis, torrentes picis ac sulphuris. Sed manent adhuc hæc ipsa regna totius Italiæ fertilissima. Ut omnino videatur loqui Propheta de totali, & tali terræ per ignem deuastatione, quæ eam reddat inhabitatam & inhabitabilem. Constat id inprimis ex v. 10. Id inficiari nollem, appropinquante finali terræ conflagratione igne deuastatum iri illas primum regiones, quæ à fubterraneis ignibus subeduntur in dies, antequam ultimæ perniciei ordo alias tangit. Illis. autem temporibus tum præcedaneis, tum instantaneis, impleta videbant incolæ terræ vaticinia benè multa. Audi veterum Prophetarum ocellum Jes. LXVI. 15. 16. Ecce, DOMI-NUS in igne veniet, & quadriga ejus turbini similes erunt, ad reddendum cum furore iram suam, E increpationem suam in flammis ignis. Quia in igne & gladio suo judicabit DOMINUS omnem carnem. (Ecce, DOMINUS in igne veniet, &

quafi turbo quadrige ejus, reddere in indignatione furorem finum, & increpationem suam in slamma ignis. Quia in igne DOMINUS dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem.) Zeph. I. 18. Nec argentum eorum, nec aurum eorum liberare eos poterit in die excandescentiæ DOMINI, quin in igne zeli ejus deuorabitur uniuersa terra, quoniam in universum conficiet, idque illico, omnes babitatores terra. (Sed & argentum eorum & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ DOAIINI, in igne zeli ejus deuorabitur omnis terra: quia consummationem cum festinatione faciet cunciis babitantibus terram.) Conf. Zeph. III. 8. Mal. IV. 1. Ecce dies venit, ardens ut clibanus, tum erunt omnes arrogantes, & omnis, qui impietatem patrat, flipula, inflammabitque eos dies ventura, dicit DOMINUS Exercituum, adeò ut non relinquatur eis neque radix, neque ramus. (Ecce, dies veniet, succensa quasi caminus: E erunt omnes superbi, E omnes facientes impietatem stipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit DOMINUS exercituum, que non derelinquet eis radicem & germen.) Adde ex Noui Fæderis Codice sequentia Loca, 2. Thess. L 7. 8. υμῖν τοῖς βλιβομένοις ανεσιν μεθ ήμων, έν τῆ αποκαλύψει τε ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ απ' εξανε μετ' αγγέλων δυνάμεως άυτε, Έν πυρί Φλογός, διδόντος έκδικησην τοις μή eidios OEON. Apoc. XVIII. 8. દેમ μાવે મેપાર્કલ્વ મેર્ટ્સનામ લો πληγαί αυτής, (βαβυλώνος,) θάνατος, και πένθος, και λιμός. χωὶ έν πυρί κατακαυθήσεται V. 18. Καὶ έκραζον, όρωντες τον καπνον της πυρώσεως αυτής, λέγοντες τίς δμοία τή πόλει τη μεγάλη; ΧΙΧ. 3. ο καπνός αυτής αναβαίνει είς τες αμώνας των αμώνων. Explicent ea ad myslicam Babylonem, quibus id est vel

officii, vel studii.

TAB.

Terra pix ardens.

Pas Sand ein brestend Bech.

G. D. Heumañ sculps.

TAB. DCXIII.

Jes. Cap. XXXIV. vers. 11. 13. 14. 15.

II. Quin possidebunt eam Ibis, (a) & II. Et possidebunt illam Onocrota-Castor, Bubo & Coruus habitabunt in ea. Et extendet super eam regulam inanitatis, & 6 lapides vacuitatis.

(a) Ubi nos Ibis, alii Onocrotalus habent, alii Pele-

(b) Lapides intelligit, quibus in bilance utimur.

- 13. Succrescent in palatits ejus spinæ, urtica & carduus in munitionibus ejus, eritque habitaculum Draconum, & atrium pullorum Struthionum.
- 14. Occurrent spiritus horrendi ululis, & satyrus ad comparem suum clamabit. Quin & Lamia isthic requiem fibi quæret, & inueniet sibi requiem.

15. Ibi nidificabit Vultur, atque pariet. In umbra ipfius fouebit oua, & exculpet. Milui quoque ibidem congregabuntur, quisque cum fodali fuo.

Istunt se heic, in ruderibus deuastandæ Idumææ & Assyriæ, animalia ex maximè feris atque desertis.

1. אָף, nobis Ibis, Robrdommel, de qua aue vid. Pfal. CII. 7.

2. קפור Kippod, Castor, de quo, & miris ejus actionibus Jef. XIV. 23.

יבשוף janschoph, scribitur & יבשוף janschuph, Samaritanis barbari q. d. barbarica auis, ex Barbaria. De hac aue quatuor inprimis aperiuntur sententiæ ab Interpretibus.

1. Est two LXX. & Hieronymi, qui reddunt ັ້ນ, Ibin. Sed hæc auis, delineata TAB. CCXLVII. non est Idumæa, verùm Ægyptia, auis, quod constat ex Herodoto, Strabone, Plinio, Solino, Ammiano. Imo prætendit Ælianus Hist. Anim. L. III. c. 38. deductam aliorsum, extra Ægyptum, hanc auem spontaneâ fame perire, Nostalgià fortè. 2. Interpretis Syri, utriusque Chaldæi, Jonathanis & Onkeloli, qui vocant hanc auem Mapp Kiphupha, Bubonem: Chaldææ huic voci affinis est Persarum küf, kuf. Meninzk. Lex. 3976. 3. Arabum, qui accipitrem volunt vel Nisum basak, vel bazi dictum. 4. Arabicæ Versionis Jesaiæ, quæ habet al bu-

- lus & ericius, & ibis & coruus habitabunt in ea: & extendetur luper eam menlura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in desolationem.
- 13. Et orientur in domibus ejus spinæ & urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile draconum, & pascua struthionum.
- 14. Et occurrent dæmonia, onocentaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit fibi requiem.
- 15. Ibi habuit foueam ericius, & enutriuit catulos, & circumfodit, & fouit in umbra ejus: illuc congregati funt milui, alter ad alterum.

bara, qua voce non tam cum Gabriele Sionita intelligendus venit Bubo quàm Otis siue Tarda, quæ hodienum Arabibus vocatur hubara, hubarig, abiire, Persis hubere. Men. Lex. p. 1718. 5511.5650. Placet Bocharto Bubo, pollicem premunt ambæ Tigurinæ. Vult ipsa Etymologia auem nocturnam. ינשוי à קשָם nescheph tenebræ, caligo. Quadrant Textui nostro, quæ Plinius scribit de hac aue: Deserta incolit, nec tantùm defolata, sed dira etiam & inaccessa, no-Etis monstrum. Festus: Buteo vastitatis est causa bis locis, qua intrauerit, ut Bubo. Locat Propheta auem hanc in eadem societate cum coruo, aues binas ominosas, vel Plinio teste capite de inauspicatis auibus, cornice, coruo, bubone. Apud Veteres occurrunt passim ominosi clamoris tellimonia. Plinius: Bubo funebris, & maxime abominatus publicis auspiciis. — Nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in urbibus, aut omnino in luce visus dirum ostentum est. Ouid. Met. L.V. Fab. 8.

Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus, Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Bbb bbb bbb bbb 2

L.X.

1108 TAB. DCXIII. Jes. Cap. XXXIV. vers. 11. 13. 14. 15.

L. X. Fab. 10.

Funereus bubo lethali carmine fecit.

L. XV. Fab. 51.

Tristia mille locis stygius dedit omina bubo.

Virgil. L. IV. Æneid.

Solaque culminibus ferali carmine bubo Visa queri, & longas in sletum ducere voces.

Statius Thebaid. L. III. v. 511.

Nocturnaque gemunt striges, & feralia bubo Damna canunt —

Seneca Herc. Fur. v. 686.

Hîc vultur, illic luctifer bubo gemit.

Magno satis numero allegaui hæc ex Gentilibus Scriptoribus testimonia, quia hodienum in Christiano orbe supersunt augurii reliquiæ. Inuisa hæc auis rusticis, qui audito ululatu magno terrore affecti vel sibi, vel aliis, præsagire solent tristia; imo, si vel circumuolitet duntaxat ædes. Odiosa adeò innocens hæc auis, ut infelix augur pro mercede affigi soleat domuum vel horreorum portis. Non noua hæc est, ursis aliàs, lupis, aliisque rapacibus animalibus indicta pœna. Audite Apulejum Metam. L. III. de bubonibus nostris. Quid? quod istas nocturnas aues, cum penetrauerint larem quempiam, sollicitè prehensas foribus videmus affigi, ut quod infaustis volatibus familie minantur exitium, suis luant cruciatibus. Exemplum suppeditant Annales nostri ad A. 1652. quo docti pariter ac indocti miferandos noctuarum saxatilium, quæ in turri capraria nidificabant, ululatus pro præfagiis habebant maximi illius infortunii, quo illa fulmine icta, puluere pyrio accenso, funditus fuit destructa. Ac si ferales illæ aues hunc, vel similem huic formassent syllogismum: Proximis diebus fulmine disrumpetur turris, maximo urbis totius periculo, terrore, ac damno, ea propter monituræ ciues nidos heic construemus, clamoribus propheticis omnia impleturæ. Qua de re plura in Schweitz. Natur-Gesch. T. II. p. 69. Ita legimus in Annalibus Romanorum, nocluam insedisse Curiæ breui ante Augusti mortem, Capitolio aliam insecuta morte Commodi, narrante Dione. Memorat Josephus L. XVIII. c. 8. L. XIX. c. 7. casum notabilem, qui contigerat *Herodi* illi *Agrippæ*, quem Cæsareenses viuum deificabant. Act. XII. 22. Adligatus hic Caji Caligulæ justu arbori, nescius, quò fata eum traherent, militem Germanum habebat adstantem, qui ex noctua arbori fortè insidente prognosticabatur fortunæ

volubilis meliores aspectus, & summos, quos consecuturus erat, honores, addito monitorio, ut sibi caueret Rex in posterum ab hac ferali aue, visam quippe altera vice prænuntiam sore mortis quatriduo elapso secuturæ; nec caruisse hæc prognostica suo euentu.

4. מורב orebb, Coruus.

5. בי thannim, Dracones.

6. Dy benoth jaanah, filiæ strutbionum, nobis pulli strutbionum, junge Straussen. 7. Dy tsijim, sunt seles syluestres. Vid. Jes. XIII. 22.

8. — Ijim reddimus ululas, sed sunt po-

tius Thoes. Vide iterum Jes. 1. c.

9. סְעִיר fair , Satyrus , Feld - Teufel. Jes. 1. c. 10. לילים lilitb, vocabulum est multis contestationibus obnoxium. Auem nocturnam ex eo facit Aben Ezra, est enim לובי lail, nox. Sed veteres communiter sumsere pro spectro no-Eturno. Reddunt LXX. per ovocerrangue, monstrum ex asino & homine compositum, ut Hippocentaurus ex equo & homine. Habet Chaldæus ליליו lilin pro ליליו lilith, Lemures. Syrus lelitbo. Vulgata ex Symmacho lamiam, ita & nostra Latina, atque Vulgata, Nacht-Frau. Judæi nonnulli apud Hieronymum igirrur, furiam. R. Kimchi nunc auem noche volantem, nunc chamæleonta volantem, nunc Cupidinem. Rabbini alii volunt, esse unam ex matribus illis, ex quibus Adamo patre diaboli fuere geniti, 130. annorum spatio, quibus abstinuit ab Euæ commercio. Fabulis si delecteris, iisque ridiculis, adi Ben Sira, Scriptorem Judæum ex vetustissimis, quem sub Nebucadnezare vixisse Concordant ferme Veteres, esse spe-Arum forma fæminæ. Et sunt, qui huc reserunt Pf. XCI. 5. 6. Neque noche metuendum sit tibi à terroribus — non à peste, que in obscuro graffatur, (non timebis à timore nocturno, — à negotio perambulante in tenebris.) Sic & Poëtis furiæ audiunt nochis filiæ. Festo strix vurtiviμα, πυπτιβόα, Hesychio seignos. Scire si cupias fontem erroneæ, quæ adhuc viget, opinionis de strigibus, sagis noctu euolantibus, lege, quæ veteres Poetæ narrant de strigibus alatis, noctiuolis, tenellis infantibus fanguinem exfugentibus, vel & eos abducentibus:

Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes, Et vitiant cunis corpora rapta suis. Carpere dicuntur lactantia viscera rostris, Et plenum poto sanguine guttur babent.

Serenus Sammonicus:

Præterea si fortè premat strix atra puellas, Virosa immulgens exertis ubera labris.

De lamia legas, τὰ παιδία ἀναξπάζεσαν διαφθέιξειν, infantes rapere & occidere. Horatius de Arte:

Neu pransa lamia viuum puerum extrabat aluo. Fabu-

IES. Cap. XXXIV. v. 11-15.

Afsur et Edom ferarum domicilium.

Fest Cap. XXXIV. v. 11-15.

G.D.Heumann sculps,

Jes. Cap. XXXIV. vers. 11. 13. 14. 15. TAB. DCXIII. 1109

Fabulas redolent hæc omnia, & tutius omnino judico iis accedere, qui per lilith intelligunt auem ex nocturnis, speciatim ex bubonum vel ulularum genere. Omnia quippe in Textu occurrentia vocabula defignant animalia. Judicatu est facile, cur Judæi, ad fabulas credendas & fingendas aliàs faciles, vota dederint spe-Aris nocturnis; cur pientissimis aliàs priscæ Ecclesiæ Patribus, in medio Gentilismo fabularum pleno natis, & à Philosophia sana remotis, perdifficile fuerit eradicare ideas, quas in pueritia hauserant. Quum adhuc sit plenus difficultatis labor, aniles Gentilesue fabulas do-Etis & vulgo eximere. Tanta est præjudiciorum vis! Unicum hoc addo, buboni fauere tæirül leil nomen Turcis usitatum apud Meninzk. Lex. 3161. Imo ipsa Latinorum ulula, Germanorum Eul.

11. nep Kippoz iterum est animal, quod tricas mouet, & donipuosar poscit, difficiliorem tantò, quod vox sit ex απαξ λεγομέναις, neque occurrat in Talmude, neque apud Syros & Chaldæos. Græci, Chaldæus, Syrus, Arabs, Vulgata, Hieronymus, Pomarius, Schindler nap fumunt pro TEP Kippod, de quo supra ad v. 11. Santes reddit bericium, Castalio bubonem, Junius merulam, Deodatus il gufo, id est, scopem, Angli the great Owl, Galli le Martinet, Arias seruat Hebræum Kippoz, & ingenuè fatetur, ignotam sibi esse hanc auem. Certum id est, teste etiam AbenEzra, differre Kippoz & Kippod, hujus fit mentio v. 11. illius v. 15. Non immorabor examinandis fusè & refutandis opinionibus variis. Id operis sibi sumsit magnus Bochartus, qui Kippoz neque inter aues quærit, neque inter quadrupes, sed serpentum generi adscribit, & speciatim acontiam, jaculum, vult, ita dictum serpentem, δια το δεμάν ώσπες τα άκόν-TIM, quoniam sagittæ ad instar insilit, respondens ita radici 119 Kaphaz, occlusit, in Pihel 199 Kippez, subsilire, unde & Auicenna teste T. II. p. 139. Arabibus vocetur Kipphaza, tipphara, asfultrix, desultrix, quæ vox Kipphaza prorsus congruit cum Kippoz. Hujus serpentis morsum venenosissimum omnium totius Africæ, imo aviaτον, ανήκεςον, immediabilem, testantur Agatharchides, Diodorus, Strabo; periculosior tantò, quod fugæ non sit locus. Missili volat tormento. Plinius. Lucanus L. IX. v. 822.

Ecce! procul sæuus sterilis se robore trunci
Torsit, & immisit (jaculum vocat Africa) serpens,
Perque caput Pauli transactaque tempora sugit.
Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere satum:
Deprensum est, quæ sunda rotat, quam lenta
volarent,
Qu'am segnis Scythicæ strideret arundinis aër.

Hujusmodi terrificæ bestiæ tolerari facilè haud possunt locis cultis, quapropter inter Φιλέςημα

reponit Propheta, quæ degant in vastatis Idumææ Regionibus. Sed non est solius Africæ inquilinus hic serpens, verùm Ægypti quoque incola, teste *Marcellino* L.XXII. Arabiæ apud *Lucanum* L.VI. v. 677.

Non Arabum volucer serpens -

V. 720.

Et natrix violator aque, jaculique volucres.

Arabiæ Sabææ, testibus Agatharchide, Diodoro, Strabone. Est autem Idumæa Arabiæ pars Ægypto contermina. Apud modernos Arabes non occurrit vox nostræ Kippoz affinis, nissi huc aduoces Kæzaz, Kuzzaz, quæ serpentem breuem denotant, Meninzk. Lex. 3688. vel & hysz Turcarum pro serpente, Id. p. 1772.

Ibi, inquit Propheta, nidificabit Kippoz, in Latina nostra vultur. Ubi notandum, Hebræam vocem, quam Latini reddunt *nidificare*, fic & Germanicam nisten, Nest, non propriam esse auibus, sed in Sacris æquè Literis ac profanis tribui quoque hominibus, leonibus, porcis, hystrici, erinaceo, crocodilo, vermibus, muscis, vespis, formicis, muribus, locustis, etiam serpentibus. Ibi, pergit Esaias, pariet. In umbra ipsius fouebit oua, & exculpet. Congrua funt, quæ Aristoteles habet de serpentibus Hist. L. V. ad finem. ωοτοκέσιν έξω. όταν δε τέκη, είς την γην έπωάζει. έκλέπεται δε και ταῦτα τῷ ὑς έρῳ ἔτει. Ita prorsus Plinius L. X. c. 62. Qua pariunt serpentes. — Et contenta in terra incubant, & fætum sequente excludunt anno. Est proin sesaiæ תַלִּט malat idem quod שׂס־סאפֿיי, oua parere, דָנַר dagar, ἐπωάζειν, fouere, incubare, ΥΡΞ baka, ἐκλέ-ת היי, excludere. Quadrat inprimis vox מובר dagar, congregare, serpentibus, quorum oua collecta videas, vel seriatim disposita, ut in corollis globuli. Aristoteles: τὰ δ ωż ἀλλήλοις συνεχη ές το ωσπες αι των γυναικών ύποδεςίδες, ΟΠΑ CONNEXA inuicem sunt ut fæminarum corollæ ex margaritis constantes. Denotat tandem vox בְּצִלָּה betsillab, sub umbra, curam, qua animalia hæc oua sua excludunt. Adeò mihi videtur hæc Bocharti explicatio naturæ rei, de qua loquitur Propheta, & acontiæ congrua, ut non religioni ducerem, serpentem hunc vulturi substituere, quem Latina nostra habet, vel Miluio, Wey, quem Germanica.

Digitized by Google

TAB. DCXIII. Jes. Cap. XXXV. vers. 6.7. IIIO

rapacissimis, persequi eam non desinunt. In Oriente verò sunt illæ obuiæ. Vidit in Ægypto Bellonius 50. congregatos in unum. Et memorat Aristoteles Hist. L. VI. c. 5. & IX. c. 11. sequi vultures exercituum copias. Memorabile cumprimis est, quod post Varronem Censorinus scripsit c. 14. vidisse Romulum in fundatione urbis 12. vultures, & vaticinatum fuisse Vectium, duraturum esse Imperium Romanum totidem fecula, nec malè. Annis quippe 1200. ab urbe condita elapsis desiit Occidentale Imperium in Augustulo, translatum ad Orientem. Id saltem constat ex his, esse vultures gregarios: sed nigri intelligi heic debent, quorum passim fit mentio apud Scriptores, spe-

ciatim Poëtas, ubi de inferni cruciatibus agunt. Junenalis Sat. 13.

nec saxum, aut vulturis atri Pans

Seneca in Tbyeste de Tithyo:

Visceribus atras pascit effossis aues.

Imo verò est vultur diabolus ipse. Onomatologia id vult. Est vultur Hebræis 📆 dajab, diabolus Syris & Persis dajana, dena, nempe à colore nigro, quem ei tribuunt; inde forsitan Germanorum venit Deuel, Deufel, Teufel. Quam nominum piscaturam aliis linquo.

. Jes. Cap. XXXV. vers. 6.7.

- uus, & jubilabit lingua muti, quia excindentur aquæ in deserto, & torrentes in terra arida.
- 7. Redigeturque torrida terra in stagnum, & terra siticulosa in scaturiginem aquarum. In eo domicilio, ubi Dracones cubabant, erit herba virens calami & junci.

Arum exercitatos in Sacris sensus habeat oportet, qui nescit in Textu nostro sub typo claudi salientis instar cerui, lingue mute, & tamen jubilantis, aquarum in deferto, torrentium in terra arida, torridæ terræ reda&æ in ftagnum , & terræ fiticulose in scaturiginem aquarum, pratorum tandem herbis virentibus consitorum repræsentari felicissimum Ecclesiæ Noui Testamenti statum, abundantissimum gratiæ Spiritus Sancti effluxum in uniuersum orbem, tenebricosi Gentilismi illuminationem, veteris Oeconomiæ conuersionem in nouam. Sed alius fori est amplior palmariæ hujus & Euangelicæ veritatis dilucidatio.

Claudus, inquit Propheta, saliet tanquam cer-uus, aherras as shapos o xundes. Paradoxum id est, imo miraculum, fi cujus membra refoluta, nerui vel obstructi, vel arovo, qui neque stare pedibus, neque incedere potest, saliet ut ceruus. Miraculum etiam ad literam visum in primis Noui Fæderis temporibus, quoties nempe à CHRISTO & Apostolis θαυματάργοις fuere fanati claudi & paralytici. Ceruo comparatur homo natura claudus, sed animatus à Spiritu DEI, imo CHRISTUS ipse Cant. II. 8. 9. Ecce ipse venit saliens per montes, & raptim accurrens per colles. Estque dilectus meus similis caprea, aut binnulo ceruorum. (Ecce iste venit saliens in

- 6. Tunc claudus saliet tanquam cer- 6. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum: quia scissa funt in deserto aqua, & torrentes in solitudine.
 - 7. Et quæ crat arida, erit in stagnum, & fitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & junci,

montibus , tranfiliens colles. Similis eft dilectus meus caprea, binnuloque ceruorum.) Sunt nempe ceruus, capreolus, rupicapra animalia ἀλτιмытыты. Prope Francofurtum locus extat cerui saltus, Hirtzen-Sprung dictus, ubi 60. pedum interuallo duo lapides visuntur erecti in memoriam cerui à venatoribus agitati, qui mirum hunc fecerat saltum. Et forte eandem nominis originem habet wheeles Baronatum inter Altosaxensem & Vallem Rheguscam, der Hirtzen-Sprung dicta. Apud Varronem Rust. L. II. c. 3. legas, in Sauracti fiscello capras syluestres faltus facere plurium quam 60. pedum. Frequentillimi funt hujusmodi faltus rupicapris nostris. Sed non tam consideranda heic venit amplitudo faltuum ceruinorum, quam velocitas. Nunquam & nullibi quiescit anima fidelis Spiritu DEI acta, calcar additur calcari, usque dum DEI præsentia fruitur in Sione. En ultimum vale, quo Canticum claudit Solomon! VIII. 14. Fugito, dilecte mi, & similis sis tibi capreæ, binnuloque ceruorum in montibus aromatum. Nos Germani de cursore veloci solemus dicere, er seye so geschwind als ein Hirsch, so bebend als ein Rebe. Plautus in Pœnulo Actu 3.

At fi ad prandium me in adem vos dixissem ducere, Vinceretis ceruum cursu, & grallatorem gradu. Catul-

Jes. Cap. XXXVII. vers. 30. XXXVIII. vers. 8. TAB. DCXIII. IIII

Catullus de Achille in Nuptiis Pelii & Thetidis.

Flammea præuortet celeris vestigia ceruæ.

Virgil. Æn. L. IV.

- - - alia de parte patentes Transmittunt cursu campos, atque agmina cerui. Puluerulenta fuga glomerant —

Ita is de cursoribus velocibus. In Græca Lingua ἐλαφος, ceruus, descendit ab ἐλαφος, leuis, vel hæc potius vox ab illa, ceruus enim est animal καφότατον κοὶ ἐικάνητον, definiente Etymologo.

Constat iterum ex Textu, esse dracones, id est, serpentes magnos, Pidesénus. Succrescent in palatiis (Babylonis) spinæ, urtica & carduus in munitionibus ejus, eritque babitaculum

draconum, & atrium pullorum strutbionum. (Et orientur in domibus ejus spinæ & urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile draconum, & pascua struthionum.) Jes. XXXIV. 13. Sed nunc rerum status inuertitur. In eo domicilio, ubi dracones cubabant, erit berba virens calami & junci. LXX. ένει έυργοσύνη ογνέων, έπαύhas raháur ngy thy, ibi letitia auium, & caule arundinis & paludes. Distingue hesc Regiones Orientales, ubi magni usus & pretiosæ succrescunt arundines juxta cum pingui pabulo, à nostris, qui arundinifera & juncifera prata viliora æstimamus & macriora aliis, quoniam nostri calami & junci non alii veniunt usui, quàm sternendis jumentorum lectis. Pari ratione si aquas videre cupias, sensu mystico in deserto, & torrentes in terra arida, oculos conjicias oportet in arenosa Arabiæ deserta.

Jes. Cap. XXXVII. vers. 30.

Et hoc sit tibi, o Ezechia, signum:
Hoc anno comedes reposita, proximo anno, quæ sponte nascentur, tertio verò anno seminabitis & metetis, vineas quoque plantabitis, & fructum earum edetis.

Tibi autem hoc erit signum: Çomede hoc anno, quæ spontè nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminate & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum.

Vid. 2. Reg. Cap. XIX. verf. 29.

Jes. Cap. XXXVIII. vers. 8.

Ecce ego reducam umbram gradibus, quibus descendit in hora Achas cum Sole retrorsum decem gradibus. Reuersus est ergò Sol decem gradibus, quibus gradibus scilicet descenderat.

Ecce ego reuerti faciam umbram linearum, per quas descenderat in
horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reuersus
est Sol decem lineis, per gradus,
quos descenderat.

Vid. 2. Reg. Cap. XX. vers. 9. &c.

TAB.

Ccccccccccc 2

TAB. DCXIV.

Jes. Cap. XXXVIII. vers. 13. 14.

- 13. Supputabam usque ad auroram, 13. Sperabam usque ad mane, quali ut Leo contriuit omnia ossa mea, à prima luce in noctem conficies
- 14. Garriebam non aliter quam grus, 14. Sicut pullus hirundinis sic clamaaut hirundo, gemebam ut columba. -
- leo sic contriuit omnia ossa mea: de manè usque ad vesperam sinics mc.
 - bo, meditabor ut columba —

Omparari DEUM passim in Sacris leoni, dum vel castigat pios, vel pœna affligit impios, vidimus ad Job. X. 16. Querulus heic exclamat pefsimi patris natus sanctissimus, pessimique nati pater optimus Ezechias, ut leo contriuit omnia offa mea, is hierri (xueedibyr) žtus ourέτειψε πάντα τὰ όςᾶ με.

Pergo, properante pede, ad garrientem gruem, aut birundinem, columbamque gementem. Prima, quæ heic memoratur, auis est on sus, quod vocabulum aliàs notat equum. Gen. XLIX. 17. In hodiernis Linguarum Orientalium promptuariis non inuenio affinia equi synonyma, nisi huc referas Turcarum sukk, Plurale Të esakk, vel Arabum zaizan, quo equam non parientem fæmellas fignificant. Meninzk. Lex. 2832. 3059. Legunt Hebraici idiomatis periti unanimiter fere op sis, & interpretantur Pagninus, Münsterus, Buxtorsius, Schindlerus, Junius, Tremellius, Itali, Angli, Tigurina utraque gruem, Kranich. Subscribunt doctissimi Judæorum Kimchi, Pomarius, Jarchi, Jonathan in Chaldaica Paraphrafi, qui pro סִיס ponit בּוּרֶבֶיָע kurkeja, cui affinia videntur Arabum gburnuk, gbyrnæwk, gbyrneik, pro aui aquatica longo collo, grue, aut ei simili. Meninzk. Lex. 3396. Sed est or Bocharto judice neque grus, neque cicada, quam Symmachus vult, sed, uti Vernacula nostra reddit, hirundo. Rationes dat magnus Zoographus sequentes. Vertunt ita LXX. xeridair, Theodotion, Hieronymus, Symmachus ipse in Jesaia, Arabes Sununua. Hodie Turcis & Persis Sünunu, Sünunüwet, Sünunijet. Men. Lex. 2691. Accedit, quod ipsa hæc vox ord hirundinis vocem aptè exprimat, unde & Veneti auem hanc vocant zifilla, & zifillare, hirundinis more τιτυβίζειν vel ψιθυείζειν. Austor Philomelæ Zinzilulare.

Regulus atque Merops, & rubro pectore Pro-Consimili modulo Zinzilulare sciunt.

Neque omittenda est Ægyptiorum fabula de *Ifide* in *birundinem* mutata, de qua *Plutarchus* in Iside. Est autem Isis cognata + op sis. Garriebat igitur Ezechias ut birundo, cujus vox etiam profanis Scriptoribus est tristis, querula. Hefiodus Oper. v. 366.

Τον δέ μετ' ο εθογώ, Πανδιστίς ώςτο χριδών.

Post bunc mane lugens Pandionis silia prodiil birundo.

Est autem istorion in Etymologico idem, quod ή μεγάλως θεννέσα, lamentans valde. Threnos canit hirundo apud Aristophanem in Ranis:

Κελαδεί δ' έπύελαντον αιηδόνιον νόμον.

Canit autem luctuosam stridulam cantilenam-

Ouid. Trift. L. V. Eleg. 1.

Est aliquid fatale mahm per verba leuare, Hoc querulam prognen balcyonasque facit.

Alia hujus generis testimonia omitto, id duntaxat addens, cantum hirundinis naturâ sua non esse vel gemebundum vel querulum; in auribus quidem nostris resonat voci, quam dolore vel angore pressi homines emittere solent, similis, sed in se ipso talis est, qualis esse debet, structuræ corporis & organorum vocalium conformis.

Secunda auis, cui non est tenuis, sibilans, submissaue vox, sed alta segregation est they agur, grus, auis alticrura, & longi colli, quinque pedum, clangosa præ aliis, quoniam sonus valde augetur transiens per tracheam, ante introitum in pulmones in labyrintheos & spirales du-Aus dilatatam. Videatur Bellonius de Auib. L. IV. c. 1. Willoughby Ichthyol. p. 200. Ezechiæ proin gemitus non fuere taciti, submissi, sed clangosi, alti. Ita comparat Homerus querulas

Grus hirundove garrientes.

Best Cap XXXVIII. v. 13. 14. Per Kranich ind Behwalbe.

G.D.Heumann sculps.

Jes. Cap. XXXVIII. vers. 21. XL. vers. 11. TAB. DCXIV. 1113

rulas illas Nereidum de morte Achillis voces gruum voci tempestatum prognosticæ:

> ταὶ δ ἐφέροντο Τλαγγηδον κεαμπνήσιν έσιδομεναι γεράνοισις, 'Οσσόμεναι μέγα χείμα.

Ille verò ferebantur Cum clangore citis gruibus fimiles, Que magnam tempestatem presentiscunt.

Idem alibi, ubi de desolatione Trojæ:

όιμωγή δε πέλεν σονδεσσα γυναικών, *Ειδομένων γεράνοισιν, ότ' αμετόν αθρήσωσιν.

– Et tristissimus erat mulierum ejulatus Gruibus similium, cum aquilam vident ex alto per etbera irruentem.

Idem (ut præcedentia) Iliad. L. III. de clamore militum Trojanorum:

> Tewes use nanyy to irony to low deviles ws, Ήντ' έπες κλαγγή, γεςάνων πέλει έςανόθι περ.

Trojani quidem cum clangore & clamore ibant Qualis est gruum clangor ad cœlum usque,

Quæ ita reddit Virgilius Æneid. L.X.

clamorem ad fidera tollunt Dardanida è muris, quales sub nubibus atris - Strymoniæ dant signa grues, atque æthera tranant . Cum sonitu, fugiuntque Notos clamore secundo.

Claudianus de Bello Gildonico.

Ingenti clamore grues astiua relinquunt Thracia,cum tepido permutant Strymona Nilo.

Hine auis hac Eustathio porntus, vocalis. Et observant Philologi, ejus nomen in plerisque linguis conuenire clamori, in Hebraica יעור, in Chaldaica Kurkeja, in Arabica Kurki, Gurnuk, in Græca γίρανος, in Anglica Garan, crane, in Germanica Kranich, in Latina grus. Grues nomen de proprid voce sumserunt, tali enim voce susurrant. Isidorus, & Festus: Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire. Notandum porrò, grues non semper clangosam edere vocem, sed submissa susurrare eas in specie, quæ in excubiis sunt, teste Damire, id quod etiam quadrat in Ezechiam nostrum viribus languentem. His omnibus addi potest, respexisse forsitan Regem, μωνιφοβιότητος desiderio flagrantem, ad ipsam gruum longæuitatem, propter quam à Chinensibus ali solent in ædibus, ut, expirato harum auium aëre, vitam protrahere, aut dudum anxiè quæsitum immortalitatis obtinendæ medium inuenire queant. Neubof. Sin. Reise. p. 139.

In Tabula præfenti fistuntur

A. Grus.

B. Grus Balearica.

C. Asperæ arteriæ labyrinthei ductus in sternum ingredientes in a. & ex co reflexi in b.

D. Gruis sceleton.

E. Hirundo domestica.

Jef. Cap. XXXVIII. verf. 21.

Et ait Jesaias: Accipiant massam ca- Et jussit Esaias, ut tollerent massam rycarum, & conficiant empla-.ftrum super ulcus, & conualescet.

de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.

Vid. 2. Reg. Cap. XX. vers. 7.

Jes. Cap. XL. vers. IL.

chio suo congregabit agnos, inque gremio suo feret, fœtas autem suauiter ducet.

Roprietates en boni pastoris, quæ CHRISTO tribuuntur agamaquar! Calphurnius:

Le quoque non pudeat, cum ferus ouilia vifes:

Pascet gregem suum ut pastor, & bra- Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in finu suo leuabit, fœtas ipse portabit.

> Si qua jacebit ouis partu resoluta recenti, Hanc bumeris portare tuis, natosque tepenti Ferre simu tremulos, & nondum stare para-

Ddd ddd ddd ddd d

He-

Hebræum jenabel, suaniter ducet, reddunt aliàs Latini minabit, cui voci respondet, natum sortè hic, nostratium mennen, mannen, quò utimur de omni pecore, quod ducit pastor. Festus: Agasones equos agentes, id est, minantes. Agere modo significat ante se pellere, id est, minare. Virgilius:

Et potum pastas age, Tityre.

Ausonius Epigr. 66.

Ageret junencas cum domum pastor suas, Suam relinquens me minabat ut suam.

TAB. DCXV.

Jes Cap. XL. vers 12.

Quis mensus est vola sua aquas, & cœlos palmo (quis) æstimauit? quis comprehendit tribus (digitis) puluerem terræ, & appendit montes in statera, & colles in bilance?

Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera?

N quàm altè volet aquila, Archi-Prophetam Jefaiam volo! quàm bellè gloriosissimam DEI Majestatem ex confideratione universi describat persons. Çur! quam sancta celeritate ex hac terra se euchat in colos, iterumque ex colis altissimis revolet ad terram! quam abooquiyas & eidunonáreas prosternat non syllogismis qualibuscunque cornutis, sed ex idea DEI, & operibus ejus! Ostensis à Propheta veluti in theatro idolis mutis, cœcis, claudis, vanis, impotentibus, conclusionem format Jehoua ipse. v. 25. Cui ergo me fimilabitis? aut cui fimilis ero? ait Sanctus. (Cui assimilastis me, & adequastis? dicit Sandus.) Non simpliciter quærit Propheta, quis creauit aquas? sed imparmos magis, quis mensus est, & quidem vold sud, aquas? The hutterσε τη χριεί τὸ υδως; Idem namque, qui aquas, fuperiores, inferiores, nubes, rorem, pluuiam, niuem, nebulas, maria, flumina, fontes creauit, eas quoque est mensus, exactissime dimenfus, eas ordinatifime dispertiuit, îta, ut in constantissimo essent æquilibrio, & perenni tamen mutatione: indicio manifestissimo infinitæ tum potentiæ, tum sapientiæ. Qua de re plura ad Job. XXXVIII. Mensus est cas vola manus. Dimetiri illas, immensam & amplitudinem, & profunditatem maris, thesauros inexhaustos aquarum in nubibus, & has omnes dispertire exquisitissime, non plus constat supremo Numini, quàm si quis aquæ guttulas paucas metiatur volā manus, imo infinities minus.

Quis cœlos palmo aftimauit? τίς τμέτερος τὸν ἐεανὸν σπιθαμῆ; Cœlum Fixarum, spatium illud
inter Fixas & Planetas immensum, fluidissimum,
cœlum aëreum, ad quod inprimis digitum intendit Propheta? Quam sollicitè, obsecro, sunt
commensuranda omnia pro fornice artificioso

elaborando! Et ecce fornix hic infiniti artificii fluidus aëris terræ toti circumjectus fuit solo omnipotenti atque omnisapienti FIAT, quod ipsum est palmus DEI. Dixit, & facta sunt. Quinimò palmus DEO est infinita cœlorum amplitudo, latitudo, altitudo. Quo eodem palmo mensurata fuit uti totius mundi fabrica, ita unica aëris particula, quam 400000 sulbtiliorem pilo æstimant moderni.

Quis comprebendit tribus digitis puluerem terre? The hubrines who wit you down; pupillo? totam terram, quæ ex meris puluisculis constat, &, quanta quanta est, puluisculi rationem habet vel ad folum Vorticem Solis. Est puluerulenta hæc terræ moles opus DEI in fua longitudine, latitudine, profunditate, toto & passibus exquisitissime mensuratum & ponderatum, certè non productum alicujus casus. In manu DEI est hæc fabrica, ut globulus exiguus in manu hominis. שָּׁלִישׁ bascbalisch redditur communiter tribus digitis, uti in Latina nostra, mit dreyen Fingern, nos, mit einem Dreyling, Luth. Posset & hæc vox reddi per triangulum, quod basin constituit totius Geometriæ. Arias habet mensuram ternariam.

Quis appendit montes in statera, & colles in bilance? τίς ἔςησε τὰ ὅςη ςαθμῷ, κὰ τὰς κάπας ζεγῷ; Quis statuit montes pondere, & rupes statera? DEUM en non solùm ἀκὶ γωματεῦντα, sed & Mechanicum! In exemplum Geometriæ hujus Diuinæ, Mechanicæ & Staticæ sistuntur montes & colles, vel rupes, adeò artisiciosè inter se & cum terra integra compaginata atque commensurata, & conponderata, ut semper maneant in persectissimo æquilibrio. Omnia mensura, numero, pondereue temperauisti. Etenim ampla penes te potestas semper est, & quis robori brachii tui resistat? Quaniam instar momenti statera totus co-

r am

G.D. Heiman sculp.

ram te mundus est , & veluti gutta matutini roris bumi delapsa. (Omnia in mensura & numero S pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli supererat semper: & virtuti brachii tui quis

resistet? Quoniam tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, que descendit in terram.) Sap.

Jes. Cap. XL. vers. 15. 17.

- 15. Ecce, Gentes (ad ipsum compara- 15. Ecce, gentes quasi stilla situlæ, & tæ) tanquam gutta litulæ, & ut momentum, quod bilancem (propendet,) reputantur; ecce, Infulas quasi minutissimum puluerem projiciet.
- 17. Omnes Gentes coram eo tanquam nihil funt, & res inanes atque friuolæ reputantur, illi (comparatæ.)
- quali momentum stateræ reputatæ funt: ecce, Infulæ quasi puluis exiguus.
- 17. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei.

On comparantur inter sese Populi, Reges, Principes, Potentes hujus terræ, qui certè in expeditionibus fuis bellicis, machinationibus politicis, attentione ad proprium commodum, ostentatione suorum affectuum non sunt ut gutta fitula, sed rapidi sæpe torrentes. Sed ratio exhibetur populorum, imo omnium totius terræ gentium ad DEUM, quæ Zero est ad immensum numerum. Demonstratio est facilis. Est DEUS ens æternum, per se existens, ex se actuosissimum, infinité sapiens, potens, bonum. Sunt populi omnes Entis hujus fummi ***fore, & ab eo dependent omni momento in esse, & operari suo. Solus DEUS est aliquid, imo omnia in omnibus, hi Nihil. Perpende, quæso, si tota terra 2662560000. cubicorum Milliarium Germanicorum ad Solis corpus rationem habet ut 1. ad millionem incirca, & ad Vorticem Solis vix puluisculi ra-

tionem habet, quamnam habituri sint terræ illi puluisculi, Reges atque Principes, & Populi, imo omnes Gentes. v. 17. Si quid est, quod horum puluisculorum superbiam domare valet, sunt certè verba illa Seneca Praf. in Nat. Quest. Hoc est illud punctum, quod inter tot gentes ferro & igne dividitur. O quam ridiculi mortalium termini! Ultra Istrum Dacus non exeat: Strymo Thracas includat: Parthis obstet Euphrates: Danubius Sarmatica ac Romana disterminet, Rhenus Germaniæ modum faciat, Pyrenæus medium inter Gallias & Hispanias jugum extollat: inter Agyptum & Athiopiam barena-rum inculta vastitas jaceat. Si quis formicis det intellectum hominis, nonne & ille unam aream in multas Provincias divident? Quid illis & nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi? Punctum est istud, in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo Regna disponitis, minima, etiam cum illis utrinque Oceanus intercurrit.

Jef. Cap. XL. verf. 21. 22.

- non audiuistis? Annon à rerum primordio hoc nuntiatum est vobis? Annon docti estis à jactis terræ fundamentis?
- 22. Qui sedet supra globum terræ, & qui habitant in ea, sunt veluti lo-Qui extendit cœlos ut custæ. cortinam, & expandit cos instar tentorii, quod ad inhabitandum (figitur.)
- 21. An (horum) rudes estis? An (hæc) 21. Nunquid non scitis? nunquid non audiftis? nunquid non annunciatum est vobis ab initio? nunquid non intellexistis fundamenta terræ?
 - 22. Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores ejus sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum, ad inhabitandum.

Dddddddddddd 2

Ex

TX commate 21. collato potius cum proximè sequente 22. quam cum præcedentibus, elucescunt Theologiæ Naturalis scintillæ, imo flammæ, in mente nostra tenebricosa delitescentes, inde Cujus nobilissimæ scientiæ refuscitandæ. contemptores adloquitur Propheta: An borum rudes estis? An bec non audivistis? Annon à rerum primordio boc nuntiatum est vobis? Annon docti estis à jactis terre sundamentis? LXX. si gradende; six ainsende; six airiggedon et airche uluis; ક્રેપ્ર કેંગુગમાર તમે કિમ્પ્રોમાં ત્રોક ગુર્ગેક; Prædicat hanc veritatem tota natura, præsentemque refert quælibet herba DEUM. Nonne illam decantant aues? Nonne menti tuæ ipli infunt araupurbitestimonia, esse DEUM omnisapientem, omnipotentem, infinité perfectum, per se existentem, Creatorem & Gubernatorem omnium

Qui sedet supra globum terra, & qui babitant in ea, sunt veluti locusta. è nurizon riv yuen ris yis, nei oi inouzires ir avri sis ausides. Qui tenet gyrum terra, & babitatores ejus quasi locusta. Insidet heic excelsus DEUS, sis interera dipara raim, non monti Sionis, sed toti globo terra, non solum ut caput Ecclesiae, sed tanquam Dominus Universi, cui jure creationis parent omnes creaturae in coelo & terra. Notamus sis ir masido, esse terram globum, yim m, quam siguram mathematice demonstratam dedimus alibi. Sed incolae terrae ad hunc suum terrae mundique DOMINUM rationem habent non Elephanti, Tigridis aut Pardi, sunt veluti Locusta. Loquendi hic est modus, qui contem-

ptus ideam inuoluit, adhibitus in proportione Ifraelitarum ad Enakitas. Ita exploratores: Vidimus quoque illic Nepbilim, posteros Anak de Nephilim, fuimusque nostro quidem judicio veluti locusta, quin sic quoque suimus illorum judicio. (Ibi vidimus monstra quedam siliorum Enac, de genere giganteo, quibus comparati quafi locufta videbamur.) Num. XIII. 34. Consimilis fere formula usitata suit Luciano in Hermotimo, des púquem ámb vi vias bomonistás toas tis áilus. Muscæ ratio ad Elephantem in communi est prouerbio. Est in se considerata creatura quæuis, sic & homo, magna, imo suo sensu immensa, quia opus DEI, cujus infinitæ perfectiones exinde prolucent, sed relata ad Conditorem Nihili rationem habet.

Qui extendit cœlos ut cortinam, & expandit eos inftar tentorii, quod ad inbabitandum figituró sieus ús xapátar rer starir , ngi durriras ús engir xaremise Calorum nomine intelligi heic, ut alibi, postunt immensa illa fluidissimi ætheris spatia Fixis atque Planetis interjecta, sed speciatim ypj illud siue expansum aëreum terræ circumfluum, fubtile adeò, ut aptè conferri queat cortine, sed quoque propter ineuitabilem necessitatem & usum, quem terricolis præstat, tentorio, dotatum propterea suis, quæ nobis præcisè funt adæquatæ,qualitatibus,elasticitate, grauitate, tenuitate, raritate, aliis, de quibus alibi. Ad laudes Creatoris concinit Hieropfaltes Pf. CIV. 2. 3. Calos ut cortinam extendit, coenacula fua contignauit in aquis-(Extendens cochum ficut pellem: qui tegis aquis superiora ejus.)

Jes. Cap. XL. vers. 26.

Attollite in sublime oculos vestros, & contemplamini, quis creaucrit ista, producens in numero exercitum corum, singula suis nominibus vocans, à multitudine virium & robore virtutis, ut ne unum quidem deesset.

Iuere discant commonesacti sidence rem, ambitiosi, auari, voluptuosi, qui oculos non attollunt in sublime ad cœlum sidereum, sed demittunt ad terram, cœlum in terra, hujusue thesauris quærunt, mentes suas & omnes affectus à DEO auertunt. Qui ex Astronomia Physica edoctus terram considerat tanquam puluisculum, ratione habita non dico ad cœlos stelliseros, sed vel ad vorticem solum Solis, ei fastidium adferat necesse est, non dico auriserum Peru, margaritisera & gemmisera India, sed integer, qua latè patet, telluris orbis, tot mu-

Leuate in excelsum oculos vestros, & videte, quis creauit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis, & roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.

tationibus obnoxius in momenta, imo fatali tandem per ignem destructioni, ad quam magnis properat passibus, contignationi similis, cujus cantherios jam obsidet ignis dolosus. Demonstratiua diuinæ existentiæ argumenta uti occurrunt in tota natura, ita cumprimis in cœlo stellisero, siderum constantissimo ordine, regularissimis motibus, immensa distantia, imperscrutabili magnitudine, summa pulchritudine, necessario & amplissimo usu. Ad Fixas, quibus & Solem adnumeramus, non duntaxat attollendi sunt oculi, sed sunt sidera accuratissime contemplanda: avassimare eis üspos

Jes. Cap. XL. vers. 28. 31. XLI. vers. 14. TAB. DCXV.

τες οφθαλμές ύμων, και idere. Sit vifus hic non brutorum, sed hominum; consideranda probè, & attentissimè, est sapientia, bonitas, atque potentia ejus, qui creauit ista, qui producit in numero exercitum numerosissimum, qui fingula suis nominibus vocat, τίς κατέδειξε ταυτα παντα, ο έκφέρων κατ' αριθμόν τον κόσμον αυτώ, πάντας έπ' ονόματι καλέσει, omnia & fingula perfectiflime nouit, absolutum in omnia dominium exercet, Monarchæ comparandus, vel Imperatori, qui non solùm officiarios omnes cujuscunque dignitatis, sed quoque gregarios milites nominetenus & facietenus cognoscit: qui ea ex Nihili abysto produxit, & potentistime conseruat, multitudine virium & robore virtutis, ut ne unum quidem deesset, જેમ જ માર્ગ્યમ કર્ષ મફર્જમન igios αυτε εδέν σε έλαθε, ut inde à creatione ne defecerit quidem puluisculus, nulla in legibus facta fuerit mutatio. Stellas in numerato habet, ac universas vocat nominibus. Magnus est DO-MINUS noster, & ingentis potentia, cujus intelligentia innumerabilis est. (Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocans: Magnus DOMINUS noster, & magna virtus ejus: Es sapientiæ ejus non est numerus.) Pf. CXLVII. 4. 5.

Jef. Cap. XL. verf. 28.

sempiternus DEUS, & DOMI-NUS ille, qui extremitates orbis condidit, non laborat, nec lassitudine fatigatur, nec prudentia ejus peruestigari potest?

An non scis? An non audisti, quod Nunquid nescis, aut non audisti? DEUS fempiternus, DOMINUS, qui creauit terminos terræ, & non deficiet, neque laborauit, nec est inuestigatio sapientiæ ejus.

Vid. Job. Cap. XI. vers. 7.

Jef. Cap. XL. verf. 31.

Qui DOMINUM expectant, nouas fubinde vires recipiunt, fustollent alas ut aquilæ: current, nec fatigabuntur; ambulabunt, & non fessi erunt.

Qui autem sperant in DOMINO, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt & non deficient.

'Aalu ebber cannescharim , יַצְלוּ אֵבֶר כַנְּשָׁרִים propriè significat, ascendent ala sicut aquile, plumæ ascendent, vel succrescent ipsis, ut solent aquilis. Digitum proin intendit Propheta ad renouationem aquilæ, quæ fit succrescentibus nouis plumis loco elapsarum. Hinc egregiè LXX. πτεροφυήσυσιν ως αιτοί. Hoc sensu Hieropsaltes Ps. CIII. 5. Recuperas juuentam tuam sicut aquila. (Kenouabitur ut aquile juuentus tua.) Miraculum auget Syriaca Versio, quæ aquilam mutat in columbam. De hac aquilæ renouatione alibi egi pluribus. Aquilam nouis plumis nouas acquirere vires conceptu facile est; sic & applicatio facilis ad aquilas mysticas, pios à Spiritu DEI animatos. Qui DOMINUM expe-Etant, nouas subinde vires recipiunt, sustollent alas ut aquilæ: current, nec fatigabuntur; ambulabunt, & non festi erunt. δι δε υπομένοντες τον ΘΕΟΝ αλλάξεσιν ίχυν, πτεροφυήσεσιν ώς αετοί,

δεαμένται και ε κοπιάσεσι, βαδιένται ત્રુપો મેં જલાવવાના

Jes.

Jes. Cap. XLI. vers. 15.

En ego faciam te plaustrum, & tri- Ego posui te quasi plaustrum tritubulam nouam dentatam, ut exteras montes atque comminuas, & colles in scobem redigas.

rans nouum, habens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues, & colles quasi puluerem pones.

¬Ubiges, & conteres Reges & Principes Medorum, veluti tribula noua dentata, & gloriam corum vertes in glumam, rem leuiculam, quæ nullius est ponderis. Dicitur gluma hac vel palea Hebraeis yo mots, Græcis Zzm. Arabibus & Persis cah. Constat integra vel tritici vel hordei spica grano, intimo ac solido, gluma ejus folliculo, & arista, quæ acus ad instar tenuis eminet è gluma. Hiller. Hieroph. P. II. p. 158. In re herbaria locum habet subtilior distinctio glume à folliculo.

Ghma unica est squamula seu valua, ut ita dicam, locustarum partes coessiciens. Folliculus autem seu utriculus est coagmentatio duarum, raro etiam trium quatuorue glumarum, receptaculum tam floris seu staminum, quam seminum, constituens; quod tamen vasculum quandoque unica constat gluma, ex qua tamen, cum stamina sloris prodeant, & in ea postmodum contineatur semen, folliculi bac etiam nomine infignitur, addito uniglumis cognomine. J. Scheuchzer Apostograph.

TAB. DCXVI.

Jes. Cap. XLI. vers. 18.19.20.

18. Aperio in editissimis verticibus flumina, & in mediis campis fontes: desertum verto in stagnum aquarum, & terram torridam in scaturigines aquarum.

19. Dabo in deferto Cedrum, Spinum, Myrtum & Oleam: ponam in solitudine abietem, Ulmum & populum simul.

20. Ut videant, cognoscant, & alta mente reponant, & perpendant fimul, quod manus DOMINI fecerit hoc, & Sanctus Ifraelis ipfum creaucrit.

18. Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum.

19. Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ, ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul.

20. Ut videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus DOMINI fecit hoc, & Sanctus Israel creauit illud.

Egio, si quæ est, in qua DOMINUS aperit in editissimis verticibus slumina, G in mediis campis fontes, ανοίγει έπὶ των οξέων ποταμές, χαὶ έν μέσω πεδίων πηγας, est certè Heluetia nostra. Heic ubi fodias cunque, in montibus & vallibus, viui scaturiunt fontes, imo thesauri aquarum adeò diuites, qui profluunt sponte, ut ne quidem fodere habeamus necesse. Est hoc singulare prorsus DEI Ter Optimi Ter Maximi erga nos Helueticolas beneficium, quo si careremus, vi-

uere haud possemus. Ego, inquit Altissimus, aperio in editissimis verticibus slumina, non natura, non idolum quodcunque, non casus.

Quodsi è contra quæsiueris terram siti torridam, arudeor, adi Arabiam desertam, ubi si fortè aquam inuenerint itinerantes, & hoc folamen acceptum referunt DEO. Numerosissimus Israelitarum exercitus, armatis 600000. constans si in transitu न्द्वज्यद्व्यरणन्यद्वन per desertum inuenerit, quo sitim leniret, si torrentes videat aquarum ex petris profluos: si in my-

IES. Cap. XLI. v. 18. 19. 20.
Fontes Deferti, Ulmus, Buxus.

Fischen XII. v. 18. 19. 20. Buffen Kitelien Allmen und Füchen.

I. G. Pintz sculps.

stico sensu Ecclesia Noui Fæderis redigitur veluti torrida terra in stagnum, & terra siticulosa in scaturiginem aquarum, Jes. XXXV. 7. erunt hæc iterum fingularia DEI optimi beneficia. Ego, inquit DEUS per internuntium, desertum verto in stagnum aquarum, & terram torridam in scaturigines aquarum. ποιήσω την έξημον είς έλη ύδέτων, κού την διψώσαν γην έν ύδεαγωγοῖς.

Sed non est aqua sola in terra siticulosa beneficium singulare DEI, verum & ex terra surgentes arbores & plantæ, ex quibus numerat quasdam & nominat Propheta. Sunt eæ ארו erez, Cedrus, po schittab, quam pro Spina Arabica agnouimus ad Exod. XXV. 5. LXX. habent πύξον, Buxum, Hieronymus ex Theodotione Spinam, Latina nostra Spinum, quæ vox Oxyacanthæ est synonyma, Vernacula Forben, male Spinum vertens in Pinum. הַרַם hadas, Mugain, myrtus. אַשָּע צַעֵּ ets schamen, lignum oliuæ, olea. פרוש berosch, abies, LXX. κυπάρισσος, Cupressus, arbor abieti affinis. תְרָהַר thidhar non uno sensu sumitur ab Interpretibus. Neque mirum, differre eos, quia in Sacris non exprimitur nisi locus, Libani mons, qui solus fert non Cedros folos, sed alias quoque syluestres arbores, quæ minus notæ esse solent aliis, Talmudici autem Doctores in rebus naturalibus describendis ut plurimum sunt valde jeju-Didar Serapio ita describit: Arabes eam nominant arborem cimicum, in Persia vocatur Luzach: estque arbor babens in ramis suis camerulas, folliculos puta, burana dixit Galenus, similes scroto bumano, in quibus est bumiditas, que siccata generat animalcula similia cimicibus. Quadrat hæc descriptio Ulmo, quæ multis hesc placet. Fulcit hanc opinionem Turcarum, Arabum & Persarum modernorum derdar, Turcarum liedar. Meninzk. Lex. 2053. 4220. Subscribunt Aquila, Symmachus, Vulgata. Lutherus fago suffragium dat. Pollicem fere premit Urfinus Arbor. Bibl. c. 8. p. 140. Nam & nomen congruit, à tremore & strepitu foliorum, que leuissimo quouis ventulo, vel aurula mouentur: fiue à pedum crebro calcatu, & inde strepitu, quem Hebræi בְחָרֶה daharab vocant, Jud. V. 22. Nulla quippe inter siluestres arbores forte est, que sepius calcetur, fructu ejus à feris & bominibus expetito. Sed funt argumenta ex Etymologia petita ut plurimum parui momenti. Fagus si

placeret, eligi posset Orientalis ampliore folio, Tourn. coroll. p. 41. Pinum vel Tædam interpretantur alii, ut Pagninus. LXX. meunny, Sapinum Arias. Sed non est Sapinus peculiaris arboris species, verùm abietis inferior pars & enodis. Restat תְאָשוּר Theaschur, arbor felix, si Etymologiæ aliquod pondus , אָשִׁר aschar quippe in Pihel est, felicitauit, beauit. πύξον interpretantur Aquila & Symmachus; fauet quoque Buxo Vernacula nostra, Bux-Baum, Ursinus Arboret. Biblic. c. 9. p. 147. 153. qui ipse tamen p. 88. c. 4. non tam Buxum vulgarem intelligi vult, sed Pyxacantham, arborem spinosam foliis Buxo assimilem, ex qua sit Lycium. LXX. habent Asimy, Vatablus, Pagninus, Latina nostra populum: Hillerus Hieroph. P.I. p. 401. acerem, quod arbor hæc crispo macularum discursu, operumque elegantia & subtilitate cedro sit secunda. Ansam dat Arabum atsaron, cujus Plurale otsouron crispantis materiæ nitorem deno-Sed desunt affinia in Oriente vel Buxi vel aceris fynonyma.

Exhibet v. 20. scalam cognitionis DEI ex natura, ut simul, inquit Propheta, omnes omninò mortales, Judæi & Gentiles, videant, contemplentur mundum, omniaque & singula in eo corpora, & alta mente reponant, adeò viuidas de illis forment ideas, quæ quam proximè respondeant pulchritudini & artificio ***iview, & perpendant, quod manus DOMINI fecerit boc, & sanctus Israelis ipsum creauerit. wa ίδωσι, χαὶ γνῶσι, χαὶ έννοηθῶσι, χαὶ έπιςῶνται ἄμα, ὅτι χείς ΚΥΡΙΟΥ έποίησε ταυτα, και ο αγιος τε Ίσεακλ κατέdaξω. Sit nempe Philosophia hæc non theoretica duntaxat, sed & Practica, transire debent formatæ in cerebro ideæ ad cor, idque commouere, excitare affectus omnes, & accendere ad amorem erga optimum DEUM, ad ardentissimum Ens hoc supremum & sanctissimum colendi & venerandi desiderium, ad Timorem DEI, ad Religionis officia quæuis. Sic Schola erit totus mundus, Professores & Præceptores corpora quæuis, discipulus homo, objectum DEUS.

A. Ulmus campestris & Theophrasti C. B. Ulmus I. B.

B. Buxus arborescens C.B. Buxus I.B. Characteres expressi ad marginem c c c. DDD.

Jes. Cap. XLII. vers. 5.

cœlorum, & qui extendit cos, qui expandit terram & germina ejus, qui respirandi vim tribuit populo cam (inhabitanti,) & spiritum his, qui versantur in ea.

Sic dicit DOMINUS DEUS, Creator Hæc dicit DOMINUS DEUS, creans coclos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea; dans flatum populo, qui est fuper eam, & spiritum calcantibus cam.

Ecceccecce 2

Ado-

Jes. Cap. XLIV. vers. 12-16. TAB. DCXVII. 1120

Dorari vult solus Ter Maximus DEUS, contradistincté ad Gentilium Deastros, tanquam Creator potentissimus, Conseruator & Director sapientislimus, optimus bonorum Dispensator. Creator cœlorum, terræ, vitæ Author. Portam sic aperit ipse ad cultum sibi debitum, ad Theologiam Naturalem, ut heic, ita in innumeris aliis Sacræ Scripturæ Locis. Attendant, rogo, illi ex eruditis, qui studii hujus utilitatem haud commendant, necessitatem haud agnoscunt, ad grauem illam exprobrationem, quæ extat v. 19. Quis cœcus, nisi seruus meus? & surdus equè ac nuntius meus, quem missurus sum? Quis inquam tam cœcus est ac persectus, &

cœcus perinde ac seruus DOMINI? (Quis cœcus, nifi seruus meus? & surdus, nifi ad quem nuncios meos misi? quis cœcus, nisi qui venundatus est? & quis cœcus, nisi seruus DOMINI?) Profundam facit impressionem idea de DEO Creatore totius Universi, sed profundiorem adhuc, quando se characterizat ipsum ut noster DEUS, nostrûm Creator omnium, meus. Et nunc sic dicit DOMINUS, Creator tuus, o Jacob, & formator tuus, o Ifrael. Ne timeas, ego enim redemi te, Jes. XLIII. 1. Nunc ergo audi, o Jacob, serue meus, & Israel, quem elegi. Sic dicit DOMINUS, factor tuns, & qui te finxit, quique ab utero auxilio tibi fuit, XLIV. 1.2.

TAB. DCXVII.

Jes. Cap. XLIV. vers. 12 - 16.

- 12. Faber ferrarius forcipe (corre- 12. Faber ferrarius lima operatus est: pta) operatur in prunis, & scalpris fingit illud, agit robusto brachio suo, quin esurit interim, ut vires deficiant, neque aquas bibens, ut lassus concidat.
- 13. Faber lignarius regulam extendit, designat illud rubrica, & format illud normis, & definit illud circino, & dat ci formam viri, atque speciem hominis, ut in æde sedeat.
- 14. Accingit se ad incidendum (a) Cedros, ut aduehat Ilicem & Quercum, & corroborat se in lignis faltus, plantat Cedrum, atque imbre auget.
- (a) Pro Cedro alii Pinum legunt. 15. Fit (hæc) homini ad incendendum (ignem), accipit enim ex his (lignis), & calefit, quin & incenso (furno) panem coquit, deinde & Deum (ex his) facit, & adorat, sculptile illud facit, & coram illo procumbit.
- ejus carnes (assas) edit: assat assaturam, & satur sit, calesit etiam, & dicit: Euge, caleo, & ignem vidi.

- in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lassescet.
- 13. Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri, quasi speciosum hominem, habitantem in domo.
- 14. Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna faltus : plantauit pinum, quam pluuia nutriuit.
- 15. Et facta est hominibus in focum: fumfit ex eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est Deum, & adorauit: fecit sculptile, & curuatus est ante illud.
- 16. Partem ejus incendit igni, parte 16. Medium ejus combussit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & faturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus fum, vidi focum.

Prophe-

I. G. Pintz sculps.

Ropheta noster, postquam commatibus prægressis 9. 10. 11. cultus idololatrici ostenderat vanitatem, eam ulterius & ita demonstraturus, ut veritas omnium oculis illucesceret, argumenta, eaque solidissima, petit nunc ex ipsa eidendomonium, ducit veluti manu nos ad ipsas illas, ubi formari solent hi Dii sactitii, ossicinas. Eunti adero comes, solitus alias attendere ad operariorum quorumcunque labores, ex Phænomenis obuiis non sormaturus Idola, sed Phi-

losophemata. Vers. 12.

Vers. 12. Faber ferrarius forcipe correpta operatur in prunis. LXX. LEure réserve viongor, acuit faber ferrum, asciam nempe pro fabro lignario. Igne nempe domari, & ductile reddi debet metallum durissimum, compactum valde, & inuictum aliàs; prunis ardentibus immittitur in ustrina, ut penetretur undique à spiculis acutissimis, celerrimo motu agitatis, quæ nexum particularum arctiflimum foluant, eas ab inuicem diuellant, imo & mole apparenter augeant: Hoc peracto incudi imponit faber ferrum ignitum, & scalpris fingit illud, agit robusto brachio suo, σκεπάρυφ ελεγάσατο άυτο, και έν τερέτεφ έςησεν αυτό, ηθη είργασατο αυτό έν τω βραχίονι της ίχυος बेज्न्हें, lima operatus eft illud, & in terebro ftatuit illud, & operatus est illud in brachio fortitudinis sue. Ubi, si recte philosophemur, igis hæc rë βεαχίονος minimè attribuenda venit fabro ipsi, sed DEO, Auctori & structuræ, & vitæ & halitus, id quod demonstratum dedimus alibi. Interim esurit faber, ut vires desiciant, neque aquas bibit, ut lassus concidat, જનમહનન, મળે હેલ્ટ અર્ગσει, καὶ τὰ μεὶ πίη είδως. Ubi notandum, sacrum adeò laborem ab είδωλοποιητώς peragi debuisse jejunis, ut non aufus ante fuerit operarius vel aqua sitim lenire, vel cibo famem pellere, quàm opus fuerit absolutum. Notum enim, labore adeò duro, qualis est fabrorum, trudi sudorem, augeri cutaneam transpirationem, defatigari musculorum & aliarum partium fibras, ut omnino necesse habeat artifex jacturam absumptarum partium resarcire cibo & potu.

Faber lignarius regulam extendit, defignat illud rubrica, ut solent nostrates regulâ simul & rubrica, quam secum gerunt, ducere lineas rectas. Verùm enim verò videtur Propheta respexisse potius alium lineas rectas ducendi modum, quo iidem nostrates fabri lignarii utuntur, quo tereti arboris trunco formam prismatis daturi funem liquido rubro (nostrates atramento) intinctum tendunt, qui dehinc addita elasticitate in ligno designat tractum, quem lignicida sequi debet. LXX. simpliciter, έκλεξάμενος τέκτων ξύλον, έςησεν αυτό έν μέτρφ, eligens faber lignum, statuit illud in mensura; in aliis hæc adjunguntur, κ έμοςφωσεν αυτό έν παςαγςαφίδι, έποίησεν αυτό έν παραγωνίσκοις, al. περιγωνίοις, aut, πεgryωνίσκοις, quæ Vulgata ita videtur reddere, formauit illud in runcina, fecit illud in angulari-

bus. Rubricam Ægyptiam & Africanam ad hanc operationem commendat Plinius L. XXXV. c. 6. Ex rubricæ generibus fabris utiliffima Ægyptia & Africana, quoniam maximè sorbentur picturis. Fuit autem hæc veterum rubrica Cinnabaris potius vel Minii species, usualis jam temporibus Belli Trojani. Plinius L. XXXIII. c. 7. Jam enim Trojanis temporibus rubrica in bonore erat, Homero teste, qui naueis ea commendat, alias circa picturas pigmentaque rarus. Míntor vocant Græci Minium, quidam Cinnabari. Quadrant huc, quæ Salmasius in Solin. p. 813. affert ex veteri Epigrammate and taxtorer.

Σχοῖνον ὑπ' ἀκρονύχω ψαλλομένην κανόνι.

Et ex alio, quo recensentur omnia fabrilia instrumenta:

Στάθμαι, η μιλτεία, η αί χεδδι άμφιπληγες Σφύραι, η μίλτω Φυρόμενοι κανόνες.

Intellexisse Jesaiam quoque hujusmodi colorem rubrum, constat ex voce of sered, quæ propriè denotat filum phæniceum. Et format illud normis , & definit illud circino , & dat ei formam viri, atque speciem bominis, ut in ede sedeat. Καὶ έν κόλλη έββυθμισεν αυτό, η έποίησεν αυτό ώς μορφην ανδρός, κે એς ώραφτητα ανθρώπε, ςήσαι αυτό έν διxw. Et in glutine composuit illud, & fecit ipsum quasi formam viri, & tanquam speciem bominis, ad statuendum illud in domo. Ubi Complutenfis Editio & Cyrillus, in circino. Notum ex antiquitate, etiam ædes priuatas suos habuisse lares. Notandum ώς ἐν παςόδω, laborandum esse cuiuis fabro lignario ad normam & circinum, speciatim in delineatione columnarum, & commendandas esse ad hunc finem scientias mathematicas fabris illis, uti & artificibus aliis, sculptoribus, pictoribus.

Vers. 14. Recensetur materia, ex qua idola fuere formata seu sculpta, & nominantur quatuor genera lignorum saltus, אין "אין",

ביים arazim, xśdeoi, Cedri.

Certum id, eligendam esse arborem siluaticam, ex cujus ligno formari queant Deorum simulacra. Placet Ilex, Ilmen, Vulgatæ & Tigurinis, aliis Fagus, Bocharto Pinus, sacra Deûm matri, ex qua δύρτοι, (vox thirza affinis, inde fortè nata) κλάδοι, λάμπαδος, thyrsi, tada, baculi Bacchici sieri solebant. Euripides in Bacchabus:

'Ο βακχεύς δ' έχων Θυςσώδη Φλόγα πεύκης.

Fffffffffffff

Oui-

Ouidius:

Illic accendit geminas pro lampade pinus, Hinc Cereris Sacris nunc quoque tada datur.

Ursino in Arbor. Bibl. c.7. p. 123. Cedrus Pbanicia, Oxycedrus, Junipero perquam similis. Erit hæc Juniperus major, bacca rufescente C. B. Cedrus major bacca nigra rubra I. B. vel & Cedrus baccifera major folio Cupressi fructu slauescente C.B. Fauet idem Ursinus p. 128. Cupresso, aded, ut si ea non sit thirza, nesciat an uspiam dicta sit. Ex hac arbore facti quoque fuere Thyrsi, hastæ hederå & pampinis vestitæ. Et sanè est arbor hæc fingendis simulacris aptior quam pinus. Quærebant hi thirza inter arbores coniferas maxime & refiniferas, vel & glandiferas, ut a'yeoba' habent nonnulli Codices The LXX. Ab his omnibus in diversa abit Cl. Hiller. Hieropbyt. P. I. p. 432. qui Tilia mari suffragium dat. In Oriente si quæras nominis tbirza vestigia, seliges Juniperum, quæ rasen & ares Persis, er-er Turcis, erz, ürz Arabibus, Meninzk. Lex. 2258. 5704. 5705. Quodsi præter arbores cedrinas vel juniperinas seligere lubeat alias, inprimis ex Oriente, in censum venire poterit Juniperus Cretica ligno odoratissimo, Gracorum recentiorum. Tournef. Cor. item Juniperus Orientalis vulgari similis, magno fructu nigro. Id.

אלח allon. Quercus, de qua alibi. Habent

& nonnulli Codices von LXX. deur.

אֹרָן oren est ex arboribus iis, quæ crucem figunt Interpretibus. Si pugnandum est authoritatibus, præualebit pinus, quam habent Versiones, LXX. mirus, Chaldaica, Syriaca, Hieronymi, R. Kimchi, Pagninus, Schindlerus, Vernacula Tigurina, quæ Forben habet, Hiller. Hieroph. P. I. p. 367. Piniferam esse Palæstinam constat ex Adamnani L. II. de Locis Sanctis. Egredientibus de Hebron, in campi latitudine sita, ad aquilonarem plagam, baud procul à margine viæ, ad sinistram occurrit pinosus non grandis mons, tribus millibus à Chebron distans, à cujus pineto pinea ad Hierosolymam usque in Camelis vebuntur ligna ad focos nutriendos. Hæc si Oren est, seligi debet non tam ex syluestribus Europæis una, sed vel Pinus satiua C. B. Pinus ossiculis duris foliis longis I. B. vel Orientalis quædam, qualis foret Pinus Orientalis foliis durioribus amaris fructu paruo peracuto, Tourn. Coroll. p. 41. Satiuæ fauent verba, quæ extant in Textu, נָטִע אֹרֶן, plantauit Oren. De hoc inter satiuam & syluestrem discrimine Virgil. Eclog. 7.

Fraxinus in syluis pulcherrima, pinus in bortis,

Populus in fluuiis, abies in montibus altis; Sæpius at si me, Lycida formose, reuisas, Fraxinus in syluis cedet tibi, pinus in bortis.

De Pinus ufibus facris nonnulla attulimus fupra. Plura legas in Spanbemii Diff. de Prest. Numism. p. 267. &c. Cuperi Harpocrate p. 43. Obuii funt Strobili in Nummis Mamertinorum, Syraculanorum, Coloniæ Augusti, cum Inscriptione TI.SEMPRONITLF. GRACCUS LEG. PPO. COS. Thyrium, νίσσουν βίλος. bederaceum telum Euripidi in Baccharum prologo, gestat Bacchus Boeoticus in Onyche exciso, & nuces pineas colligunt in Cameo Cupidines in Thesauro Begeri Brandenb. p. 13. 186. Si tantæ fuere famæ Strobili, quidnî & facrum fuerit lignum? Sed desunt nobis Pinus nomina affinia ry nin Orientalibus Linguis. Hac prærogatiua gaudet Ornus, quam Arias habet. Hæc iterum fuos patitur manes. Ruellium, Gesnerum, Dodoneum si audias, seliges forbum filuestrem domestice similem C. B. si Bellonium, placebit Fraxinus bumilior, siue altera Theopbrasti, minore & tenuiore folio, C.B. si Pandectarium, arridebit Fagus C. B. fi Tragum & Lonicerum, Ostrya Ulmo similis frudu in umbilicis foliaceis C. B. Has arbores, ut & acerem, in scenam producit Urfin. Arbor. Bibl. c. 6. Cedro tandem fauet Latina nostra. Inter has omnes hæreo dubius.

Haud debebant sacræ hujusmodi sacris usibus destinatæ arbores irrigari hominum manibus, sed imbre de cœlo augeri. irrigari hominum maniplumia produxit in longitudinem. Observari meretur heic parallelismus inter idololatriam Judæorum & Romanorum. Hi quoque, ut illi, idola sua singebant non ex arboribus domesticis, sed ex sylvaticis, e.g. sicu sponte nascente. Audi irridentem ipsos idololatras Horatium:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum, Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,

Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum auiumque

Maxima formido.

Est hoc argumentum ant-idololatricum ad hominem, cui, nisi stipes sit aut ipse truncus, abfonum utique videbitur, ex codem ligni trunco fabricare scamnum, ex alia parte Deum, vel, ut verbis Prophetæ utar, v. 13. ex parte incendere ignem, & calefacere, & panem coquere, ex alia Deum facere, & adorare, sculptile facere, & coram illo procumbere; vel, partem incendere igni, parte assare carnem, assare assaturam, & saturare, calefieri etiam, & dicere: Euge, caleo, & ignem vidi, v. 16. & v. 17. Reliquum ejus fimulacrum fibi facere, cui procumbit, quod adorat, & ante quod precatur dicens: Libera me, Deus enim meus es tu. (Reliquum autem ejus Deum fecit & sculptile sibi: curuatur ante illud, & adorat illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.) LXX. ita: ίνα ή ανθεώποις είς καύσιν, ή λαβών απ' αυτά έθερμανθη, κ καύσαντες έπεψαν άξτας έπ' άυτων, το δε λοιπον είξγά:

σαντο Θεώς, η προσκυνώσην αυτοίς. ΤΟυ το ήμισυ αυτώ κατέκαυσεν έν πυρι, η έπι τῶ ἡμίσως αυτῶ ἐπεψεν ἐν τοῖς ἄνθραξην ἄρτως, η ἐπ' αυτῶ κρέως ἀπτήσως ἔφωγε, η ἐνεπλήθη, η θερμανθείς εἶπεν ἡδῦ μοι, ὅτι ἐθερμάνθην, η εἶδον πῦρ. τὸ δὲ λοιπὸν ἐποίησεν εἰς Θεὸν γλυπτὸν, η προσκυνεί, η προσεύχεται λέγων ἐξελῶ με, ὅτι Θεὸς μα εἶ σύ. Επ quomodo prosternat hanc σἰδωολμανίαν ipsa Theologia Naturalis!

Ex recensitis supra arboribus sistitur

- A. Pinus domestica.
- B. Sorbus syluestris domesticæ similis.

TAB. DCXVIII.

Jes. Cap. XLIV. vers. 19.

Nullus ad cor suum reuocat (neque enim sensu pollent aut intellectu) ut diceret: Partem ejus igne combussi, quin ad prunas ejus panem coxi, assaui carnem, & comedi, & ex reliquo ejus abominandum idolum facerem? & ante truncum ligneum procumberem?

Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, & coxi super carbones ejus panes: coxi carnes, & comedi: & de reliquo ejus idolum faciam: ante truncum ligni procidam.

N quò ducat nos usque sana, quam DEUS nobis concessit, ratio! quàm vel sola hæc idola ex aris suis præcipitet, Templis excludat! Ducit Propheta, imo DEUS ipse, Judæos hac vice non ad Libros Mosis, ubi quidem idolo- latriæ abominandum vitium viuis depingitur coloribus, ne eo allectus DEI populus sese contaminet, sed peculium suum, imo mortales quosuis, propriæ, qua præditi sumus, adducit rationi, tristes voluens querelas de humani cordis corruptione, ut nemo sit, qui sensu polleat, aut intellectu, nemo, qui ad cor suum rewotet. 'Ουκ ελογίσατο τη ψυχη αυτέ, εδε έγνω τη Φροилон. Et sane, qui semel genuinum de materia formauit conceptum, de materia omni, seu magna sit, seu parua, siue subtilis, siue crassa, destitutam eam esse omni intellectu, passiuum quid, actuositate carens, & vi non dicam sese producendi, sed mouendi, figurandi; Solem, Lunam, Stellas, producta esse Entis infinite actuosi & perfecti; infiniti quidem esse artificii structuram arboris, sed dependere eam ab Ente summo spirituali, infinitè potenti & sapienti: qui, inquam, oculos vel tantillum aperit, is

formabit illicò conclusionem in Textu expressam: Partem ejus igne combussi, quin ad prunas ejus panem coxi, asfaui carnem, & comedi, & ex reliquo ejus abominandum idolum facerem? & ante truncum ligneum procumberem? LXX. or +6 ημισυ αυτέ κατέκαυσεν έν πυςὶ , κὰ ἐπεψεν ἐπὶ τῶν ανθεάκων αυτέ αξτες, η όπτήσας κεέα έφαγε, η το λοιπόν αυτε είς βδέλυγμα εποίησε, η προσκυνέσεν αυτώ. Notamus we in magishy, & ad testimonium totius Sacri Codicis prouocamus, cognitionem DEI ex operibus creationis non tantum non vel noxiam esse, vel suspectam, sed commendatam ubique, & seuerissimè injunctam. Confer Jes. XLII. 5. Sunt ejus efficaciæ hujusmodi exercitia Physico-Theologica, ut & Gentilem à semita vitiorum reducere valeant ad viam virtutum regiam. Syllogizet ita secum auarus, voluptuosus: Deificarem ego aurum & argentum, metalla, quæ non plus habent vel realitatis, vel actiuitatis, quàm lapides vilissimi, & quæ nulli prorsus sunt mihi usui in al-

tera vita, relinquenda in hoc mundo?
Sanitatem meam destruerem luxu,
crapula, nimiâ cibi potușue copiâ?

Jes.

Jef. Cap. XLIV. verf. 22. 23. 24.

22. Ego deleui transgressiones tuas 22. Deleui ut nubem iniquitates tuas, ut densas nebulas, & ut nubem peccata tua; reuertere ad me,

quia redemi te.

23. Jubilate, cœli, quia DOMINUS fecit, jubilum edite, profundissima terræ, prorumpite in lætas voces, o montes, fylua & omnia ligna ejus, quia redemit DOMI-NUS Jacob, & in Ifraele gloriam fuam amplificabit.

24. Sic enim loquutus est DOMI-NUS, redemptor tuus, & qui te Ego DOMIab utero finxit. NUS, faciens omnia, cœlos extendo solus, & mea virtute ter-

ram expando.

Idimus haud una occasione, esse nebulas atque nubes bullulas fiue veticulas tenuissimas, infinità arte tornatas, surgentes ex globo terr - aqueo juxta cum aliis halitibus sulphureis, salinis, collectas hinc inde, eò quidem usque, ut & Solem obtegant, hujusque fulgorem nobis eripiant, sed quæ vel ab ipso hoc Solis jubare dispulsæ serenitatem reddant aëri. His nunc comparat DEUS ipse peccata, quæ etiam nubium & nebularum ad instar surgunt ex corrupto nostro intellectu, & voluntate deprauata, nos ipíos tenebris obuoluunt, Solis Justitiæ fulgentissimos atque penetrantissimos radios nobis eripiunt. Has quidem, quia nostræ sunt, nos ipsi propria nostra virtute dispellere haud possumus, sed DEUS per CHRI-STUM delet transgressiones nostras, ut densas nebulas, & ut nubem peccata nostra. ise vae emixer ψα ως νεφέλην τας άνομίας σε , και ως γνόφον την άμαςríar oz. Est hoc efficax iterum contra idololatriam remedium. Nulli nobis usui venit vel Parhelius, vel Sol pictus, visui nostro post dispulsas nebulas nubesque obuius, utpote neque caloris neque luminis beneficium nobis præbens; ita neque quærendi funt ψευδοήλιοι in spiritualibus, idola vana, illecebræ mundi; sed summum quærendum est bonum. Reuertere ad me,quia redemi te. έπις εάφηθι πεὸς μέλης λυτεώσωμαί σε.

Propheta porrò, dum Jubilæo veluti indicto totam eamque elegantissimam mundi διακόσμηen inuitat & excitat ad communia cum liberandis ex Babele gaudia, non ad literam est intelligendus, ut Hieropsaltes, & alii Scriptores sacri innumeris in locis. Jubilate cœli, quia DO-

- & quasi nebulam peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemi
- 23. Laudate, cœli, quoniam misericordiam fecit DOMINUS: jubilate,extrema terræ: refonate,montes, laudationem, saltus & omne lignum ejus: quoniam redemit DOMINUS Jacob, & Israel gloriabitur.
- 24. Hæc dicit DOMINUS, redemtor tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum DOMINUS, faciens omnia, extendens cœlos folus, stabiliens terram, & nullus mecum.

MINUS fecit, jubihum edite, profundissima terre, prorumpite in letas voces, o montes, sylua & omnia ligna ejus, quia redemit DOMINUS Jacob, 😸 in Israele gloriam suam amplificabit. અન્દર્ભાષ્ટ્રિયા છેparol, oti flancer o OEOE Tor Ispand, sadmisate ta leμέλια τζε γης, βοήσατε δεη ευφερούνην, δι βανοί και πάντα τα ξύλα έν αυτοίς, ότι έλυτρώσατο ό ΘΕΟΣ τον Ιακάβ, ησή Ίσςαήλ δόξαιθήσεται. Laudare DEUM in sensu proprio creaturarum est ratione præditarum, angelorum & hominum.

Vers. 24. Sic loquutus est DOMINUS, redemptor tuus, & qui te ab utero finxit: Ego DO-MINUS, faciens omnia, cœlos extendo folus, 😸 mea virtute terram expando. ουτω λίγει ΚΥΡΙΟΣ δ λυτεμμενός σε , και πλάσσων σε έκ κοιλίας. έγω ΚΥΡΙΟΣ δ συντελών πάντα, έξέτεινα τον άξανου μόνος, χολ έςεξέωσα Argumento funt fummi hi, quos fibi jure summo vendicat gloriosissimus DEUS, characteres, quod coli velit à nobis non folùm ut Redemptor ex corruptione spirituali, sed & ut Creator & Conservator potentissimus & sapientissimus. Ita gloriatur DEUS de suis operibus Jef. XLV. 7. Ego DOMINUS, & nullus ultra. Formans lucem, & creans tenebras. 12. Ego feci terram, & bominem super eam creaui. Ego, manus mea tetenderunt cœlos, & omni militiæ eorum mandaui. 18. Sic dixit DOMINUS, creans cœlos, DEUS ille, qui finxit terram, qui fecit eam, qui & parauit eam. Non creaui eam, ut vasta esset, sed finxi eam, ut inbabitaretur. Ego DOMINUS, & nullus alius. (Hec dicit DO-MINUS, creans cœlos, ipse DEUS formans terram, & faciens eam, ipse plastes ejus: non in vanum creauit eam: ut habitaretur, formauit eam; ego DOMINUS, & non est alius.)

Jes.

P. G. Harder sculps.

Jef. Cap. XLV. verf. 15. 18. XLVII. verf. 13. TAB. DCXVIII. 1125

Jef. Cap. XLV. verf. 15.

DEUS & Saluator Ifraelis.

St DEUS noster manifestatus ubique, & tamen occultatus; Lux totum illuminans mundum, sed inaccessibilis, quam oculi mentis nostræ ferre nequeunt. Concreatæ funt omni homini Entis hujus infinité perfecti ideæ, sed non sunt hæ exemplari suo adæquatæ, eruendæ summo studio ex profundo tenebricosi nostri intellectus puteo. Non ignorabant hanc veritatem Gentiles. Xenophon apud Cyrillum Alexandrinum aduerfus Julianum: δ γεν πάντα σκων, κ άτρεμίζων, ώσπερ μέγας τις η δυνατός, Φανερός, όποῖος δέ τις μορφήν, άφανής, દેવા μέν παμφαής δοκών લેναι ήλιος, έδε έτος έοικεν όρῷν ἐαυτὸν ἐπίτρέποιν, ἀλλ' ἄν τις ἀναιδῶς ἀυτὸν θεάσηται, την όψιν άφαιρείται. Est is, cujus nutu omnia vel mouentur, vel quiescunt, manifestus quidem, utpote magnus & potens; sed forma Soli similis, qui omnibus illucet, sed visum ejus debilitat, qui attentè eum adspexerit, vel oculis immotis. De

DEO similes conceptus fouet *Plato in Cratylo*,

Omnino tu DEUS es absconditus, Verè tu es DEUS absconditus, DEUS Israel, Saluator.

> nihil nobis constare de illius nominibus, licet certum fit, nomina illi competere. De unitate & simplicitate DEI Damascius, Platonicus. τὸ દેંν ώσπερ ήλιος πόβρωθεν αμυδρώς πως όρωται, έγγυς δλ αμυδρότερον, έπειτα ή των άλλων αφαιρείται αντίληψιν. Est unitas Soli similis, quem è longinquo duntaxat adspectare licet. Quò propius ei accesseris, eò redditur obscurior, ut tandem omnes aliæ res reddantur inconspicue. Addit autem, To is Teripeiωω στηή, filentio colendum est boc Unicum, id est, DEUS. DEUS hic proin est מְסְהַתְּהֵ, absconditus, LXX. or in ordoner. Lucem fænerantur fortè hæc inscriptioni illi Atheniensium, τῷ ἀγνώ-5φ ΘΕΩ. Act. XVII. 23. quæ integra sic legitur apud Oecumenium in Acta Apostol.

ΘΕΟΙΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΡΩΠΗΣ, ΚΑΙ ΛΙΒΤΗΣ ΘΕΩ ΑΓΝΩΣΤΩ KAI BENQ.

Jef. Cap. XLV. verf. 18.

Sic dixit DOMINUS, creans colos, DEUS ille, qui finxit terram, qui (a) fecit eam, qui & parauit eam. Non creaui cam, ut vasta esset, sed finxi cam, ut inhabitaretur, ego DOMINUS, & nullus (b) a-

(a) Vel, firmauit eam.
(b) Ebr. & non ultra.

Quia hæc dicit DOMINUS, (creans cœlos, ipse DEUS, formans terram, & faciens cam, ipse plastes ejus: non in vanum creauit eam: ut habitaretur, formauit eam,) ego DOMINUS, & non est alius.

Vid. Jes. Cap. XLIV. vers. 24.

Jef. Cap. XLVII. verf. 13.

- Stent quæso, & seruent te contemplatores colorum, stellarum inspectores, (4) quique noua prædicunt, undenam super te hæc veniant.
 - (a) Vel, ut alii legunt: nuntient, unde hæc noua veniant; alii sic: & qui ex lunationibus aut neomeniis vaticinantur.
- Stent, & saluent te augures cœli, qui contemplabantur sydera, & supputabant menses, ut ex eis annunciarent ventura tibi.

Fuit

TAB. DCXVIII. Jef. Cap. XLVIII. verf. 12.13. 1126

Uit celebratissima illa & superba Babylon ut Monarchiæ Affyriacæ sedes, ita & scientiarum & artium: floruerant hæ ibi ab antiquissimis temporibus ad tempora usque magni Nebucadnezaris, & Prophetæ Danielis, imo ad regimen usque Persarum. Chaldei cluebant viri eruditi & sapientes, & ante Persarum tempora Magi, teste Hieronymo ad Dan. XI. Daniel ipse fuit creatus princeps inter duces, & omnes sapientes Babylonis. Dan. II. 48. Antistes Magorum, Sopborum, (incantatorum) Chaldeorum, fatidicorum (aruspicum.) V. 11. Stylo moderno Præsidem di-

xeris Academiæ Regiæ Scientiarum.

Sed quemadmodum uno eodemque tempore Judæi sacrificia sua offerebant vero DEO in Templo Hierosolymitano, atque incensa idolis in collibus & montibus, ita apud Babylonios floruit simul genuina & spuria Mathesis, Astronomia juxta Astrologiam; ut hodienum in eodem regno, eadem urbe, Parisiis, Londini, reperias Aftronomos omni encomio dignifsimos, qui in obseruatoriis vel suis, vel regiis, maxima attentione, ingentibus sumptibus impendendis in machinas, considerant atque determinant fiderum fitum, figuram, magnitudinem, distantiam, & omnia hæc in laudes summi Creatoris: simul & accountac, qui ex situ & motu siderum fata Regum, Regnorum, Rerumpublicarum, bella, pacem, fœdera, quin imò priuati cujusque prosperam atque aduersam fortunam vano ausu prognosticari sibi præsumunt. Apud Strabonem L. XVI. legas, habuifse Babylonios Chaldæos observatorium, ad quod Astrologis nullus concessus fuerat aditus: Αρώς το δ' έν τη Βαβυλωνία κατοικία τοις έπιχωςίοις Φιλο-

σύρος, τος Χαλδαίος προσωγορωσμόνος, δι σερί την Αscoropian viet to arton. accomminme de two to youther λογοίν, ες ε naradóχονται δι δτορα. Diodoro teste L.IL. in Metropoli ipsa in Templo Jouis Beli fuere • octo turres, una superimposita alteri, quæ inseruiebant Observationibus Astronomicis. Extruxerat eas Semiramis, quæ octo seculis florebat ante Bellum Trojanum. Certum autem est, Græcos Astronomiam suam in Babele fuisse edoctos. Horum studiorum gratia Babylonem contenderat Epigenes, qui floruisse dicitur temporibus Alexandri, & ibi offenderat observationes laterculis inscriptas annorum 720. Plin. L. VII. c. 56. Epigenes apud Babylonios DCCXX. annorum observationes syderum coctilibus laterculis inscriptas docet, grauis author imprimis. Qui minimum, Berosus & Gritodemus, CCCCLXXX. annorum. Illuc quoque Pythagoras venerat ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam. Justin. L. XX. c. 4. Suntque ex eruditis haud pauci, qui ex Turri illa Babelica in Sacris Literis celebrata, Observatorium faciunt Astronomicum. Sed non defuere unquam nasuti Astrologi, ex siderum statu & motu futura prædicentes, imò vero ex infausta illa Babylonia matre nata numerosissima soboles, quæ hodienum non Persiam solam, sed totum penè inundat Orientem, honorata non solum plebi, sed quoque in Aulis Principum maxima pollens authoritate. Sunt hi ipsi, quos nuncupat Propheta noster הֹבְּרֵי ுற்று, வீதுலக்குவ சம் மீடியாம், cælos speculantes, அர் בובבוים, δι δρώντες τές κέτζες, contemplantes in stellas, stellarum inspectores, qui noua pradicunt, undenam super te bac veniant, αναγγάλαντις τί μέλος iπì σὶ ἔχχοθαν& XLVIII. 14. ΒΤΤΟΡΟ, Χαλδαΐου Chaldei.

Jes. Cap. XLVIII. vers. 12. 13.

12. Audi me, Jacob, & Israel, vocatus 12. Audi me, Jacob, & Israel, quem meus, Ego idem iple, Ego primus, Ego quoque nouissimus.

13. Et manus mea fundauit terram, & dextera mea palmo menía est colos: Ego quum ca vocarem, protinus constiterunt simul.

Ltipotens DEUS, æternus æternitatis possession, quando in Verbo suo reuelato Jacobum fuum & Ifraelem ad-Lego idem ipse, Ego primus, Ego quoque nouissimus, έγω κιμι πεωτος, έγω eius eis trov ajura. XLI. 4. Ego DOMINUS primus, & cum nouissimis ego ipse. (Ego DOMI-NUS, primus & nouissimus ego sum.) XLIII. 10. Ego sum ille ipse, ante me non est formatus DEUS, neque post me erit. XLIV. 6. Ego sum primus, &

ego voco, ego iple, ego primus, & ego nouissimus.

13. Manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cœlos: ego vocabo cos, & stabunt simul.

ego sum nouissimus, & prater (absque) me non est DEUS: idem illud est, quod Philosophi vocant Ens à se ipso, necessario & per se exiitens, contraditincté ad alia entia, aliunde, imo à DEO dependentia, absque cujus nutu & voluntate subsistere nequeunt. Distitat ratio ipsa, esse hoc Ens æternum, infinitum, unicum, simplicissimum, immutabile, infinitè persectum, sapientissimum, potentissimum, optimum: cujus virtute omnia alia consistunt, principium

Digitized by Google

Jef. Cap. XLVIII. verf. 22. L. 2. 3. 9. Ll. 6. TAB. DCXVIII. 1127

cipium & finem habent, finita quoad vires, composita, mutationibus obnoxia. Quum contra DEUS sit nullibi inclusus, nullibi exclusus, omnia in omnibus, Creator, Conseruator, Gubernator. Cujus manus fundauit terram, & dextera palmo mensa est cœlos, à xée μι έθεμελίωσε την γην, και ή δεξιά μι έςει έωσε τον έρανον. Quum ea vocaret, protinus constiterunt simul.

συναχθήσονται πάντις, καὶ ακάσονται. En breue promptumque responsum ad quæstionem de origine mundi! Dixit, & factum est. Nostrum autem est, quoties vel cœlos suspicimus, vel terram aspicimus cunque, aperire oculos non corporis duntaxat, sed mentis, neque obliuisci DOMINI, sactoris nostri, qui cœlos extendit, & terræ fundamenta jecit. Jes. LI. 13.

Jes. Cap. XLVIII. vers. 22.

dines duceret, aquam enim eis de petra promanare fecit, scidit petram, ut latices effluerent.

Et non sitierunt (quum) per solitu- Non sitierunt in deserto, cum educeret cos, aquam de petra produxit cis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.

Vid. Exod. Cap. XVII.

Jef. Cap. L. verf. 2. 3.

- 2. Ecce fola increpatione mea exficco pelagus, flumina in desertum conuerto, ut pisces eorum aut aquæ penuria putrescant, aut liti pereant.
- 3. Ego tristi caligine cœlos vestio, & facco operio eos.
- 2. Ecce in increpatione mea defertum faciam mare, ponam flumina in ficcum: computrescent pisces sine aqua, & morientur in fiti.
 - 3. Induam cœlos tenebris, & faccum ponam operimentum eorum.

Ependent omnia in Uniuerso à DEO in esse suo, durare, & operari, quidnî ergo fupremum illud Ens fibi tribueret ut creationem, ita conseruationem, mutationesque omnes? ut heic exficcationem pelagi, fluminum in desertum conversionem, tristem cœlorum caliginem, effectus item, qui redundant in pisces? Qui quia viuunt in elemento suæ structuræ analogo, dulci, salsoue, ut aues in aëre, aque penuria putrescunt, & siti pereunt: id quod vel exemplo fluminum Ægypti in sanguinem conuersorum constat, ad quod miraculum alludere viderur Prophe-

Jes. Cap. L. vers. 9.

— Ecce omnes isti sicut vestimentum — Ecce omnes quasi vestimentum veterascent, tinea corrodet eos. conterentur, tinea comedet eos.

Vid. Job. Cap. XIII. vers. 28.

Jes. Cap. LI. vers. 6.

Attollite oculos vestros in cœlum, & Leuate in cœlum oculos vestros, & terram subtus inspicite, quoniam cœli ut fumus (a) corrumpentur, & terra ut vestis vetustate peri-

videte sub terra deorsum: quia cœli ficut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur, Gggggggggggg 2

Jes Cap. LI. vers 8.28. TAB. DCXVIII.

bit, & qui in ca habitant, ad cundem modum peribunt, salus autem mea in æternum durabit, & iustitia mea non concidet.

1128

(a) Nimlachu, ut sal liquefient, ut micze salis dissipa-

& habitatores ejus ficut hæc interibunt: salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non deficier.

Nimus mihi non est, socios licet haberem & Duces Ambrofium & Bafilium, ex hac finalis excidii Prophetia demonstrare contra veteres Aristotelicos, non esse cœlos solidos, crystallinos, densos, sed potius subtilissimos, sluidissimos; id quod hodie ex certissimis indiciis adeò certiscimus ex observationibus, ut non opus habeamus in auxilium vocare Scripturæ hocce testimonium, quod non minus illi Scholasticorum opinioni fauet, quam nostræ modernorum sententiæ; quandoquidem densissimum quodque corpus in fumum abire potest, ut fumus corrumpi. Aquila & Symmachus, μειωθήσεται, άλιώcorrai, comminuetur, in salis modum conterentur. Sed LXX. o searos os nanvos issecuen, coelum ut fumus firmatum est. Obscuro sensu. Parallelus est nostro locus Jes. XXXIV. 4. Contabescet omnis exercitus cœlorum, & conuoluentur cœli ut Codex, & omnis exercitus eorum defluet, ut defluunt folia vitis & ficus. (Et tabescet omnis militia cœlorum, & complicabuntur, ficut liber, cœli: & omnis militia eorum defluet, ficut defluit folium de

vinea & de ficu.) Digito veluti monstrant hæc aliaue hujus generis Ioca Veteris Nouique Codicis finalem conflagrationem mundi, si non solaris totius, certè terræ, quæ ex mente plurium modernorum effectui dabitur per Cometam, quo appropinquante ad nos, vel prætereunte, cœli, speciatim aërei, ut fumus corrumpentur, & terra ut vestis vetustate peribit, E qui in ea babitant, ad eundem modum peribunt, n de yn we imariou makajw Ingerap, oi de narouerτες ώστες ταυτα αποθανώνται, præ nimio æstu, quem sufferre nequeunt, præ nimia aëris rarefactione, quæ respirationi haud sufficit. Suffocabitur, quod non comburetur. Singularis emphaseos est vox יסקחו imlachu, quod proprie significat, ut Latinæ nostræ Glossa habet, ut sal liquesient, ut salis mice dissipabuntur. Sal nempe in ignem conjectum aut liquefit, aut crepitando dissilit. Sic in finali illa Catastrophe omnia vel liquescent, vel cum crepitu, fremitu, fragore consumentur. Conf. quæ annotauimus ad Pf. CII. 26. 27. 28.

Jes. Cap. LI. vers. 8.

Nam veluti vestimentum, sic cos cor- Sicut enim vestimentum, sic comerodet tinea, & ficut lanam comedet cos vermiculus.

det eos vermis: & sicut lanam, fic deuorabit cos tinca:

Vid. Job. Cap. XIII. vers. 28.

Jes. Cap. Ll. vers. 13.

ris tui, qui cœlos extendit, & terræ fundamenta jecit. -

Obliuiscaris autem DOMINI, facto- Et oblitus es DOMINI, factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundauit terram. -

Vid. Jes. Cap. XLVIII. vers. 12. 13.

Jes.

Jes. Cap. LI. vers. 20. LIII. vers. 6. TAB. DCXVIII.

Jes. Cap. LI. vers. 20.

Filii tui defatigati jacent in compitis Filii tui projecti sunt, dormierunt in omnium platearum, sicut ibex (a) reti implexus.

(a) Alii Oryx legunt, alii Bos siluestris.

capite omnium viarum, ficut be-Itia illaqueata. —

Stenfilm est Deut. XIV. ז. theo vel tho, non tam esse bouem spluestrem, quam Orygem, Caprarum syluestrium vel Rupicaprarum genus. Id comprobat speciation hic locus, in quo בפבר cetho micmar Aquila reddit, שֹׁה הפפר ερομφιβλης geometros, Theodotion, ως δευξ συνειλημμένος,

Symmachus, ώς δευξ έν αμφιβλήςεω, Vulgata, ficut oryx illaqueatus, Latina nostra, sicut ibex reti implexus, Vernacula, wie ein geseiletes Wildpret, rectiùs verteres, wie ein im Netz verstricktes oder gefangenes Gems, oder, wilde Geiß. De boue autem nullibi legitur, capi laqueis vel retibus, sed in fossis, alique modo.

Jes. Cap. LIII. vers. 6.

Nos omnes tanquam oues erraui- Omnes nos quasi oues errauimus, mus, quisque suam viam sectatus. -

unusquisque in viam suam declinauit. -

Rrare igitur possunt bruta, quarum a-Riones aliàs regulares magis sunt a-Ationibus hominum. Errant heic oues, d errant homines: sed illæ alio, quàm hi, sensu, imo & eodem. Ouium est, manere apud gregem, intra certos limites: sed errant, & absque ratione sequuntur in pascuis odorem herbarum sibi proficuarum. Est hoc errare ouium mere mechanicum, à ratiocinio omni remotum: fic errat horologium. Sed in philosophico sensu neque ouis errat, neque horologium, respondent utriusque motus Legibus Naturæ, etiam tunc, quando errant. Natura ipsa non errat unquam. Alia longè ratio est hominis errantis; est hoc errare peccaminosum. Nouit is viam, quam terere debet, præscriptas sibi leges; est error hic avousa vo-Iuntaria, vitiosa deflexio à lege, quæ pænam meretur. Corpus non peccat, sed anima illi dominans. Hinc corpus si peccet inscia vel inuità animà, ex Legibus ciuilibus nullis est obnoxium pœnis. Ouis igitur errat erroris

commissi nescia, sed homo sciens & volens. Nil præjudicat hoc ratiocinium comparationi, quæ elegans est, errantem inter ouem & hominem, obuiæ alibi in Sacris. Pf. CXIX. 176. Erraui ut ouis, quæ it perditum. 1. Pet. II. 25. ήτε ως προβατα πλανώμενα. Rationem addit Propheta noster, nos omnes tanquam oues errauimus, quisque suam viam sectatus; πάντες ώς πρόβατα έπλανή θημεν, ανθρωπος τη όδω αυτε έπλανή θη. Sicuti nempe oues grato plantarum odore allectæ hac illac errantes in auia deflectunt, sic homines à virtutis via regia desciscentes, hic horsum, alius illorsum, quilibet vitia sua sequuntur, imo laxatis frenis currunt, quo ducunt cunque vel voluptates, vel deprauati affectus, ambitio, auaritia, odium, ira, inuidia, verbo, quisque suam viam sectatur. Ouem errantem Arabes suo idiomate vocant canupb,

& thsawal morbum illum vertiginoium, quo correptæ circum gregem currunt.

TAB.

TAB. DCXIX.

Jes. Cap. LIII. vers. 7.

Mulcatus est & adflictus, nec tamen os fuum aperuit. Sicut pecus ad mactationem ducetur, & sicut agnus coram tonforibus fuis mutus fit, (fic) is non aperuit os fuum.

Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum. Sicut ouis ad occisionem ducetur,& quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os fuum.

il præjudicat prorsus Prot-Euangelio huic, & gratiofissimæ Prophetiæ, quâ CHRISTUS comparatur agno, si dixerimus, esse bruti hujus patientiam seu mansuetudinem virtutes merè mechanicas, ratione omni destitutas. Singularem sanè attentionem meretur, quod summus bearbeunos comparari se potius vult cum corporibus pure materialibus, agno, leone, viti, quàm creaturis ratione præditis, quoniam illorum actiones sunt regularissimæ, ordini à DEO in naturam introducto congruæ, sed hominum actiones & passiones peccaminosæ, aroun. Hoc sensu esfari utique licet, esse ouis mansuetudinem, licet machinalem, puriorem & præstantiorem ipsa Confertur CHRISTUS oui Jobi patientia. alibi quoque in sacris. Joh. I. 29. Ide o apròs TE ΘΕΟΥ ο αίζων την αμαςτίαν τα κόσμα. 1. Petr. I. 19. XPIXTOT.Jer.XI.19.inquit Propheta, pro se, vel in

Persona CHRISTI: Ego sicut agnus assues assues, ductus ad lanienam. (Ego quafi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.) In Ethica Zoologica, si ejus systema condendum foret, tribuenda veniet oui mansuetudo, celebrata quoque Scriptoribus profanis. Varro Ruftic. L. II. c. 1. In queis (animalibus) primum non sine causa putant oues assumptas, & propter placiditatem. Maxime enim be natura quiete. Festus: Maximam bostiam ouilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Trinepotes illi Herculis, Eurystbenes & Procleas, moniti ab Oraculo, ut ibi contraherent matrimonia, ubi τὸ κίγριώτατον κίπαντήση ζώον, φέρν το πεφότατον. Ælian. Hift. L. XII. c. 31. explicarunt hoc confilium de lupo, quem offenderant in Cleonæorum Regione, ouem ore gestanti. Notanda in Textu vox min rachel, quæ pro oue etiam sumitur. Gen. XXXI. 38. XXXII. 14. Cant. VI. 6.

Jes. Cap. LIV. vers. 9.

Nam istud erit mihi sicut aquæ Noæ. Sicut in diebus Noë istud mihi est, Ut enim juraueram, ne porrò aquæ Noæ pertransirent terram, fic juraui, ne irascar tibi, aut te objurgem.

cui juraui, ne inducerem aquas Noë ultra supra terram: sic juraui, ut non irascar tibi, & non increpem te.

Vid. Gen. Cap. VIII. vers. 21.

Jef. Cap. LIV. verf. II. 12.

- H. En, o paupercula tempettatibus a-&a, & consolatione destituta! ego sternam ordine lapides tuos in (a) fuco, & fundabo te sapphiris. (a) Fucus apud Plinium sanies purpuræ vel purpurissa, cerussa vel gemma aliqua.
- II. Paupercula tempestate conuulsa, absque ulla consolatione: ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris.

12. Fc-

Agnus coram tonsore mutus.

G. D. Heimann sculps.

12. Fenestras tuas è Crystallo faciam, 12. Et ponam jaspidem propugnacu-& portas tuas ex lapide Carbunculo, & omnes fines tuos lapidibus expetibilibus.

🖪 Xtra dubium vertitur, non intelligendum heic esse materiale ædificium, cujus fundamentum sit sapphirinum, guinem & infiniti pretii meritum CHRISTI, qui 5ύλος est & fundamen pauperculæ tempestatibus acte, & consolatione destitute, જ્વનભાગે મળે ακατας άτε, cui solatio est unico CHRISTUS, verus angularis lapis. Huc tendunt quoque όι θεμέλιοι τε τέχες της πόλεως παντί λίθφ τιμίφ κεκοσμημένοι, nouæ nempe Hierofolymæ. Apoc. XXI. 19.

Puch, Phuch, reddit Latina nostra Fucum, Vernacula *Edle Gesteine*, diuerso planè signisicatu. Sumit Jarchi hoc אם pro נופר nophecb, quarto Pectoralis Aharonici lapide. LXX. habent arbema, Carbunculum, quos sequitur Arias. Sed ex 2. Reg. IX. 30. constat, esse Phuch, fucum, atri coloris ex stibio siue antimonio paratum, quo adhuc Turcæ utuntur ad denigrandum cilia & supercilia. Habent & in nostro Textu Symmachus, Theodotion, Græci omnes, præter LXX. símm. Suffragatur Ludolfus Comm. Hist. Æthiop. p. 108. ubi verba Textus הָנֵר־, אַנֹכִי מַרְבִּץ בָּפּוּךְ אַבָּנִיךְ ita reddit: Ecce, la tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.

ego consternens (consternam tanquam lapide) fuc pauimentum tuum. Eleganti sanè specie sese commendat stibium puluerisatum pauimentis fuperstratum. Sed plerique Lexicographi nomine intellexere Alabastrum siue Marmor coloris atri, antimonii instar splendens. Quæ interpretatio sua specie haud careret, si certi essemus, intelligi Marmor. Suffragia dant alii gemmis, sed hi illis, alii aliis, Syrus Beryllo, Arabs Hyacintho. Antimonio quidem etiam fauet Cl. Conr. Mel in Bibl. Brem. Cl. VIII. p. 791. Sed tamen 🕫 non pro fossili seu lapide ipso sumit, verum pro ornamento lapidum pretiosorum, tanto nitore applicatorum in fundulis fuis, ac fi gemmæ diadematis pretiosi essent, firmatæ, ut non moueantur, depuratæ, ut niteant, ficut oculi stibio purgati ac colorati, ut splendeant sicut Sol aurora cin-Etus, dum oritur. Et hunc sensum egregiè ad statum Ecclesiæ Noui Testamenti applicat.

De סַפּיר egimus in Historia Pectoralis. בַרְכּוֹד reddunt LXX. lawrer, nos Tigurini Crystallum, Crystall. אַקוּדות LXX. צְּפְינִים nobis Carbuncutus, durchsichtige Steine. In Sacris nihil fere est obscurius lapidibus pretiosis fulgentibus.

Jes. Cap. LV. vers. 10.

Et perinde atque imber aut nix de Et quomodo descendit imber & nix cœlo descendit, & illò non redit, fed irrigat terram, & parere atque germinare eam facit, ut det ferenti semen, & panem ad edendum.

Ræstantissima haud semel prædicauimus bona, pluuiam atque niuem, terram fœcundam, parentem, germinantem, satorem, semen, panem ad edendum, omnia terricolis summè necessaria, à DEI bonitate & potentia pendentia. Ipse sanè est, qui imbrem aut niuem de cœlo descendere facit, suo tempore, certà mensurà, ad certum finem, ut terra fructus pariat atque germinet; qui dat serenti semen, & panem ad edendum, ad humani generis conservationem. Id autem singulare, quod Propheta dicit, non re-

de cœlo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti.

dire pluuiam aut niuem illo, unde venerat; quum tamen constet, easdem aquas, quæ ex aëre sunt deciduæ, iterum forma bullularum tenuissimarum eleuari, eòque, unde venerant, redire. Sensus proin verborum Textus hic est, pluuiam & niuem non creata esse propter cœlum aëreum, sed propter terram. Eleuantur vapores, non ut hæreant in alto, sed recidant. Ita erit verbum meum, quod exit de ore meo; non redibit ad me vacuum, sed faciet quecunque vo-

lo, & prosperabitur in his, ad que misi illud. v. 11.

TAB.

TAB. DCXX.

Jes. Cap. LV. vers. 13.

Pro rubo spinoso ascendet abies, & Pro saliunca ascendet abies, & pro pro urtica myrtus, & crit DO-MINO in nomen, in fignum perpetuum, & quod nunquam excindetur.

vertice crelcet myrtus, & crit DOMINUS nominatus in fignum æternum, quod non auicrctur.

Aatsuts vary vertunt LXX. per subin, Stoebam, id est, Hieronymo interprete, vilissimum stipitem, Aquila & Theodotion per worker, Conjzam, Arias per albam spinam, nos rubum spinosum, in Vernacula Dorne. Placet Hillero Hieroph. P. I. p. 76. ex fruticum spinosorum genere rhammus, ansam dat Chaldæa radix (193) neats, infigere, fruticat quippe in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acute spinæ modum. Alludit quodammodo Arabica vox cheziz, que rbamnum aridum significat, quo muniri solent muri. Meninzk. Lex. 1894. Quicquid horum omnium sit, intelligi debet vel vepretum, virgultum in genere, quod Lexicographi habent, vel frutex nullius vel pauci usus, imo noxii,spinosus; vel herba quædam vilis aridis locis sponte nascens; cujus loco assurgere debet Abies, vel Cupressus, waragiococ, LXX.

Non minus ambigua est vox סְרָפַּר Sirpad, utpote quæ à variis variè vertitur. LXX. habent

κόνιζαν, Conyzam, Latina nostra urticam, secuta Symmachum, qui analion habet, Aria consentiente. Affinis quodammodo Turcarum ysurgban in Meninzk. Lex. 254. pro urtica, quæ eadem abjecta & vilissima planta l'ersis vocatur kezene, gezene, Turcis kikiz, kikin, vocibus Conyzæ affinibus. Id.3944.4120. ut hæc ipfa Conyzæ vox ex Oriente nata videatur. Junio & Iremellio placet Paliurus, qui Japonibus Naatsme, voce supra excusta naatsuts affini vocatur. Vid. Kempfer. Japon. p. 117. Arabs seligit Ebulum, Syrus Hyffopum. Hiller. Hieroph. P. I. p. 486. Ruscum, qui florem & fructum in medio folio producit, cætera Myrto, cui opponitur in Textu, simillimus. Habet hæc inquippe Ruscus Dioscoridi L. IV. c. 146. pagetra ayela, Myrtus filuestris, aliis δξυμυεσίνη, acuta Myrtus, Myrtacantha, murina spina. Lobel. Icon. nevreomuffirm, Theophr. III. Hift. 17.

A. Conyza major vulgaris C.B.

B. Ruscus.

Jes. Cap. LVI. vers. 10. 11.

- 10. (a) Speculatores ejus omnes cœci 10. Speculatores ejus cœci omnes, funt, omnes funt ignaui, canes muti, latrare non possunt, torpent, (b) jacent, Iomno indulgent. (a) Vel, Episcopi, Præsides.
 (b) Vel, dormituriunt.
- II. Et canes illi vehementer auidi © fatiari non possunt. Lt pastores ipfi nihil norunt intelligere, quis-· que viam suam spectat, quisque à termino suo ad emolumentum fuum (propensus est.)
 (c) Fortes anima. Ebr.
- nescierunt uniuersi: canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes fomnia.
- Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam suam declinauerunt, unusquisque ad auaritiam fuam, a fummo usque ad nouilfimum.

Viuis

IES. Cap. LV. v. 13.
Abies pro Rubo, Myrtus pro Urtica.

· r.

Gel. Cap. LV. r. 13. Canen vor Borner, Myrten vor Fecten.

G. D. Heuman sculps.

Iuis depingit coloribus Propheta Sacerdotes sui temporis ignauos, auaros, voluptuosos, ebriosos, & corruptum ministerium canibus comparat, nauci æstimans odium, quod in se traxerat, Theologicum. Meum non est, characteres citatos omnes explicare, vel & ad Seculi nostri mores applicare. Aliis, & piis quidem vigilantibusque Verbi Diuini præconibus hanc Spartam linquo, inhærens solis canis vitiis.

Omnes, inquit Propheta, sunt ignaui, canes muti, latrare non possunt, κώνες ένεοὶ εἰ δυνήσονται ελακτεῖν. Homini proprium est loqui, ridere, leoni rugire, boui mugire, sic cani latrare. Ad hunc finem largitus est Creator optimus singulis animantibus adæquatam totidem linguis structuram, capitis & linguæ cumprimis, ac faucium. Latrare heic exprimitur per nabhach, vocem ἄπαξ in Sacro Codice λεγομένην, sed passim apud Judæos Scriptores obuiam. Deriuant hinc eruditi Ægyptiorum latrantem Deum Anubin, quasi foret καρομίτος hannobheach; & forsan huc pertinet Auæorum illud Idolum nibhchaz. 2. Reg. XVII. 31. siquidem id, si Talmudistis sides, caninæ fuerit formæ.

Torpent omnes, jacent, somno indulgent, invariaζόμενοι κοίτην, φιλέντες νυςάξαι. Inferunt inde Doctores Judæi, esse canem naturâ somniculosium, utpote quocum conferantur pastores ignaui. Contrarium nemo non nouit, esse canem animal ex vigilantissimis, propterea quoque custodiis adhibitum. Lucret. L. V. v. 862.

Et leui somno canum sido sub pectore corda.

Ouid. L. IV. v. 488.

--- jam vigiles conticuere canes.

Fastor. L. V. v. 142.

Peruigilantque lares, peruigilantque canes.

Columella de Canib. L. VIII. c. 12. Quis fidelior comes? Quis custos incorruptior? Quis inueniri potest vigilantior? Miraculum cluet apud Liuium L. V. quod Gallorum canes in expugnatione Capitolii obmutuerint. Tanto filentio in summum euasere, ut non custodes solum fallerent, sed ne canes quidem, sollicitum animal ad nocturnos strepitus, excitarent. Lege & Plutarchum de Fortit. Romanor. Clarum hinc, somnolentiam canibus haud tribui ut proprietatem iis naturalem, sed tanquam vitium. Qui natura vigilare deberent & latrare, dormiunt. Sed latiorem habet Hebræa vox min bozim quam somni significatum. In Kimchii Lex. hi quoque funt bozim, qui in somno loquuntur, aut latrant, vel in morbis delira proferunt. Id vult Arabum badsa, Hebræorum min bazab. Hoc sensu bozim dixeris illos canes, qui dormien-

tes latrant, vel venatici illi, qui latratum edunt, etiam ubi non adfunt ferarum vestigia: Mystico sensu, qui altum clamant iis temporum circumstantiis, quibus silendum foret, vel, quibus loquendum, funt muti. Confer ideam, quæ dormienti fomniantiue obuenit vel homini, vel cani, cum zelo prædicatoris indiscreto, præcipiti, inordinato cuiuis affectui, peccaminofæ indulgentiæ. Hinc LXX. viris funt \(\sigma\) ένυπνιαζόμενοι, somniantes, Aquilæ Φανταζόμενοι, phantasiis & variis imaginationibus acti, Symmacho οξαματιςαί, Hieronymo videntes vana. Quadrant omnia hæc canibus, si non latrantibus, murmurantibus saltem, quod Græci dixerunt σκύζειν, σκυζάν, apud Hesychium & Pollucem. Lucret. L. IV. v. 988.

Venantumque canes in molli sæpe quiete Jadant crura tamen subito, vocesque repente Mittunt, & crebras reducunt naribus auras, Ut vestigia si teneant inuenta serarum.

Æschylus in Diris ad venatorem in somno venantem:

*Ονας διώκεις θηςα, κλαγγάνεις δ' ἄπες Κύων, μέριμναν ἔποτ' έκλιπων πόνε.

Feram per somnium persequeris, & latras ut Canis, laboris sollicitudinem nunquam deponens.

Canum, Molossorum, ouium inprimis tutelæ destinatorum, est gregem custodire, & luporum aduentum latratu prodere. Est hæc canum custodia antiquissima. Meminit Jobus XXX. 1. canum gregis sui. Homerus Iliad. x. v. 183.

΄Ως δε κύνες πεεὶ μῆλα δυσωρήσονται εν ἀυλῆ, Θηρὸς ἀκέσαντες κρατερόφρονος ——

Ut autem canes circum oues molestam custodiam agunt in caula,
Auditâ feroce ferâ —

Iliad. μ'. v. 302.

_ - - - βώτορας ανόρας, Σύν κυσί και δάρεσσε Φυλάσσοντας περί μηλα.

- - - Pastores viros,
Cum canibus & bastis custodiam agentes circa
oues.

R. Elieseri si sides cap. 21. custodiit Molossus Abelis intersecti cadauer, ne fortè deuoraretur à feris, aut auibus rapacibus in prædam cederet. Ægyptii, ut omnia hieroglyphicis expresserant siguris, canis symbolo pinxere isopresserant siguris, sacrum scribam, siue sacri cœtus Prolii iii iii iii iii ii tocolli-

tocollistam. Vide Horum Apoll. L. I. Hieroglyph. c. 37. Constat ex hastenus dictis, mutos canes apud Prophetam esse illos ex Sacerdotibus, quibus gregis custodia non est curæ, qui officio suo haud defunguntur, socordes, ventrem potius situm, quam gregem, curant, graphice depicti in monito illo Apostoli. Phil. III. 2. πετε τὸς χύνες, βλέπετε τὸς κακὸς ἐργώτας.

Memorat porrò Propheta canes vebementer anidos, qui satiari non possunt, nives बेम्बर्वेलेंड रहे ५०० χη, εκ eideres πλησμονήν. Est adeò nota canum impudentia, ut abierit in prouerbium. בַּלְבִים שוא און funt proprie canes fortes, firmi anima, Hieronymo, canes impudentissimi, aliis, canes auidi animà. Consentiunt hæc omnia. Qui vorax, est quoque impudens. Hinc & apud Græcos & Romanos impudentes cluent canes. Hefychius: Kurados, Mar arados, item, Kuraios, arandis. Kureis, airapteis. Kuring, airaptes aira. Kurregori aradisteor, aradisaror, id clt, moirseor, moiraror, caninior, caninisimus.

TAB. DCXXI.

Jes. Cap. LIX. vers. 5. 6.

5. Oua Reguli excludunt, & Araneæ 5. Oua aspidum ruperunt, & telas atelas texunt: Qui de ouis corum ederit, morietur: si verò quis conculcauerit, (4) excludetur vi-

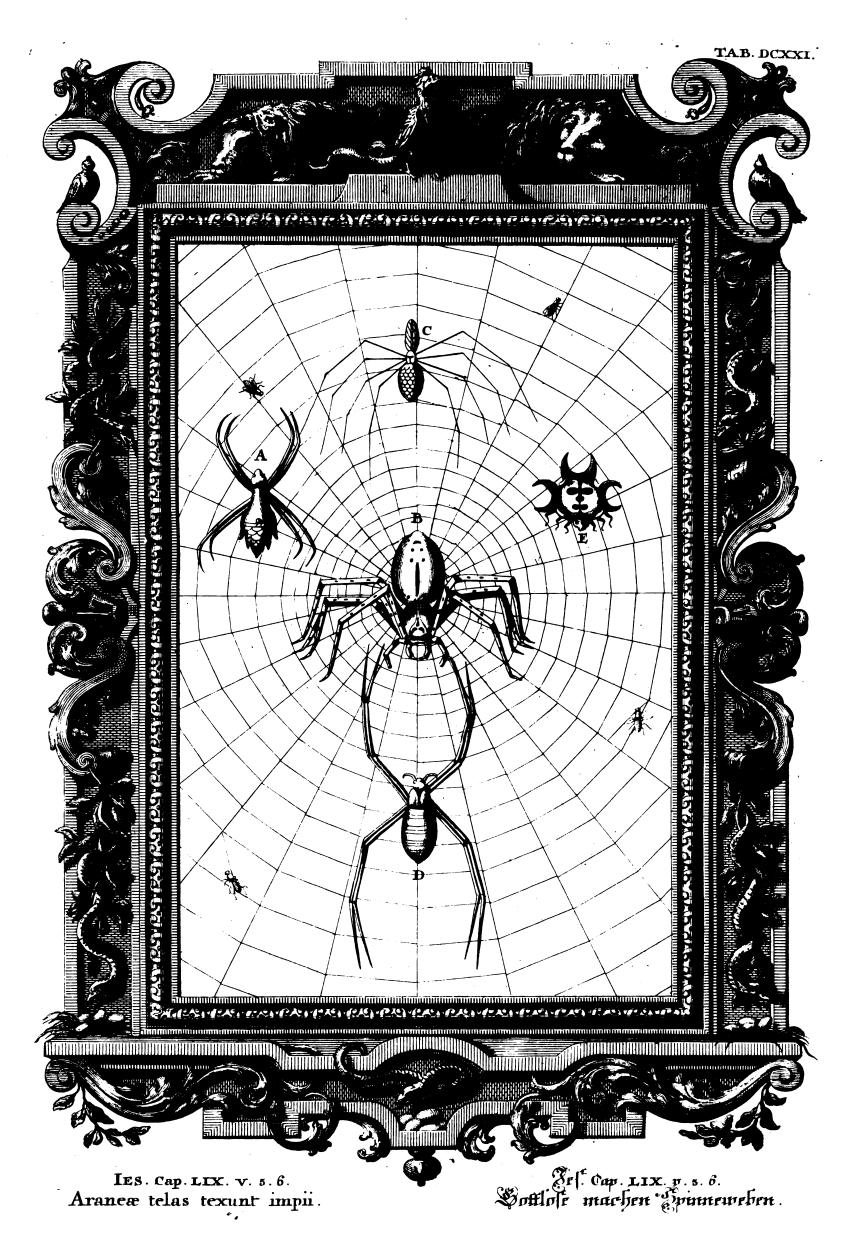
(a) Al. legunt, hasure, ventilatum.

- 6. E telis corum non confit vestis, ut operibus suis sese tegant: opera enim eorum opera sunt vana, & opus violentiæ in manibus corunı.
- raneæ texuerunt: qui comederit de ouis corum, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum.
- 6. Telæ corum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis: opera corum inutilia, & opus iniquitatis in manibus corum.

Abent heic, quo sese intueantur veluti in speculo, quorum manus pollutæ sunt sanguine, & digiti iniquitate: quorum labia loquuntur mendacium, & lingua peruersitatem concinnat, (fatur,) v. 3. qui concipiunt laborem, G parturiunt vanitatem, (iniquitatem,) v. 4. quorum opera sunt vana, & opus violentia in manibus eorum, v. 6. quorum pedes ad mahum currunt, & properant ad effundendum sanguinem innocentum, cogitationes sunt vanæ, vastitas & contritio in viis eorum. (Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas & contritio in viis eorum.) v. 7. Reguli sunt & viperæ hi omnes, & ejusmodi commatis homines.

De regulo, אָפֿעוני, egimus ad Prov. XXIII. 32. Jest XI. 8. XIV. 29. Nunc Propheta de impiis, injustis: Oua reguli excludunt; LXX. ωα ασπίδων ερρηξαν, oua aspidum fregerunt. Sunt nempe reguli oua heic omnis generis scelera, quæ concipit in mente sua impius, & concepta dat effectui. Frangitur ouum, & ex fracto prodit serpens. Qui de ouis eorum ederit, morietur: si verò quis conculcauerit, excludetur vipera; LXX. ὁ μέλλων τῶν ώῶν ἀυτῶν Φαγείν, συντείψας

ũeor, łuęs ngà ir aurφ βασιλίσκοr, qui de ouis corum comedere voluerit, frangens putridum, reperiit etiam in eo regulum, דאָנְיּה. Depinguntur deteltabilia crimina, turpe nefas, venenatorum duorum serpentum, אָבּעִירי, reguli & vipera, fymbolo. Parallela sunt Loca Deut. XXXII. 33. Virus Draconum vinum eorum, & fel Aspidum sæuum. (Fel Draconum, vinum eorum: & venenum aspidum insanabile.) Job. XX. 16. Venenum (caput) aspidum sugebit, eumque occidet lingua vipera. Alia prætereo. Notandum heic venit *aęoęuua Gregorii Nazianzeni, qui in Irenico secundo verba Textus intelligit ita, quod ex viperæ ouo nascatur Basiliscus, ut fabulæ adhuc de Galli ouo ferunt. Fabulæ, dico, quoduis enim animal sui simile progenerat. Jesaiæ contraire videtur experientia, & unanime Zoologorum testimonium, qui viperas non ωστόποις, sed ζωστόποις accensent; sed in ventre gerunt hæ oua 20. 25. veluti in corolla disposita, è quibus ante prodeunt viperulæ, quàm in dias prodeunt luminis auras. Charas Anat. Viper. p. 150. Notandum porrò, ut prorsus tollatur ivantioquivea Scripturæ cum natura, significare quidem אָּגָּעֶי stricto sensu viperam, sed latiori quoque alios serpentes, quorum morsus curari possunt emeticis, & cibis

I.A. Fridrich sculps:

falsis, & demum tertio die interficiunt, quod de Ephe Arabum ex Auicenna docet Bochartus. Est proin *Ephe* genericum nomen, ut serpentis, imo & viperæ. Sanè apud Græcos Scriptores Dipsas vipera cluet. Nazianz. Jamb. 22.

Διψάς τις έςὶ τῶν έχιδναμων γενῶν.

Dipsas quædam est ex viperarum genere.

Sic & serpentes alii, iique 6076201, quales intellexerat forfan Propheta.

De iisdem impiis Propheta porrò, texere araneæ telas, — è telis autem eorum non confici Vestes, ison agaxuns upajvesuv — o isos en isam eis ima-TION: Id est, illorum labores esse vanos, irritos, nullius pretii. Sunt ex Ecclesiæ Patribus, qui hæc intelligunt de hæreticorum sophismatibus, artificiosis quidem, sed telæ ad instar aranearum tenuibus, dissolubilibus facile. Vocat ea Gregor. Nazianz. Orat. 23. μικρόλογον σοolav. Gregor. Nyssen. contr. Eunomium Orat. 1. των ματαίων λέξεων ανυπός ατον ίς κεγίαν. Hinc eft, quod Byzantii in Concilio uniuersali VI. A. 681. lapsam eadem, quâ Monothelitarum hæresis fuit damnata, horâ telæ nigræ aranearum pluuiam pro prodigio adspexerint Orthodoxi. Et quid, quæso, sentiremus hodie, si tali occasione caderet pluuia adeò rara&mirâ? Alii ex Patribus Textum nostrum applicarunt Astrologis, uti Basilius Homil. VI. in Hexaem. Ambros. L. IV. in Hexaem. c. 4. quod reuerà fint illorum prognostica aranearum telis similia. Sed ex antecedentibus pariter ac consequentibus clarum fit, loqui Prophetam in genere de hominibus impiis, qui magnis laboribus pauca proficiunt, & ex tela, quam dolo & multis machinationibus pertextam prope putant, disrupta fortè nullas conficere possiunt vestes. Animaduertendum autem probè, non comparari impios ipsos

araneis, utpote hoc parallelismo indignos prorsus. Usum & fructum capiunt laboriosistima hæc animalcula ex suis telis, captantes veluti reti muscas, & insecta alia, quibus viuunt: Sed opera impiorum conferuntur telis araneæ. Pulchrè Origenes Hom. 2. in Psal. 38.98. Quomodo araneæ, quæ mittit fila, & buc illucque discurrit, & texit tota die, labor quidem grandis est, sed effectus nullus est. Sic & vita hominum buc illucque discurrit. Possessiones quærimus, diuitias apparamus, procreamus filios, laboramus, in regna sustollimur, & omnia facimus, E non intelligimus, quia araneæ telas teximus. Testem habemus quotidianam experientiam, quam corruant facile & subito sæpe machinationes magno labore & longo annorum decursu elaboratæ. Exceptionem tamen patitur Prophetæ effatum, quo è telis non confieri vestes asserit. Contrarium probat nobilissimum pariter ac rarissimum serici aranearum inuentum, quod Orbis Literatus acceptum refert Illustri Francisco Xaverio Bon, Regis Christianislimi Consiliario, & Senatus Monspeliensis Principi.

In gratiam textrinæ araneorum adfint

Fig. A. Araneus cancriformis major, reticulum spirale texens, è flauo & nigro varius, abdomine spinulis obsito. Sloane Nat. Hist. of Jamaica Vol. II. p. 196.

B. Tarantula Luzonensis innocuus (araneus) araneus longipes seu Trojanus. Bagna aliis, Gamba Gamba Indis. Petiv. Gaz. Tab. L.

C. Araneus Luzonensis longipes, domesticus. Petiv. Gaz. Tab. L. n. 1.

D. Araneus Luzonensis telarius, argenteo, flauo & nigro transuersim striatus. Id. Tab. cit.

E. Araneus Luzonensis testaceus trilunatus, ex flauo & nigro varius. Id. Tab. XXVI. n. 6.

Jes. Cap. LIX. vers. II.

columbæ incessanter gemebamus -

St cuiuis animali sua certa vox, quæ tamen non in omnibus linguis exprimi potest. To fremere ursorum Græci vocant βευχῶωα, quam vocem Pollux rugitui Leonis, Pardi & Pantheræ tribuit; Oppianus Urso σμεςδαλέην βευχήν. Latini ex penuria vocum dicunt fremere, clamare, vociferari, cumprimis sæuire. Virg. Æn. L. VII.

atque in præsepibus Ursi Sauire, & forma magnorum ululare luporum.

Fremebamus omnes ut ursi, & sicut Rugiemus, quasi ursi, omnes, & quasi columbæ meditantes gememus -

> Spartianus in Antonino Geta. Agni balant, Porcelli grunniunt, palumbes minuriunt, Ursi sæuiunt. Adhibent alii vocem uncare, ognadom, quod alias asini voci proprium. Auctor Poëmatii de Philomela:

- Quiritat verres, tardus rudit, uncat asel-

Hebræum הָּסָ*ם bamab* apud Prophetam alibi quoque exprimit latratum canis, nempe Pfal. Iii iii iii iii i 2

LIX. 7. 15. columbæ gemitum Ezech. VII. 16. σπλεγχνισμόν Jer. XXXI. 20. maris fæuientis fremitus passim. LXX. in Textu utuntur voce smaço, smaçosm os agerros. Hæc proprié notat gemitum. Ursus dum fremit, gemere videtur. Horat.

Nec vespertinus circum gemit ursus ouile.

Quidius de Callisto mutata in Ursam.

Assiduoque suos gemitu testata dolores.

Fastor. L. II.

Et gemuit, gemitus verba parentis erant.

Est & hic sensus Prophetæ, nam fremitum Ursi sequitur columbarum gemitus.

Ita ille, sicut columbe incessanter gemebamus, originalis Textus emphatice, דּנָיִם הַּנָּים, פָּmendo gememus, qua phrasi eleganter exprimitur miserrimus Judæorum status. Sic gemebat Ezechia decumbens in lecto ficut columba. Jes. XXXVIII. 14. ubi de gemitu columbarum plura.

TAB. DCXXII.

Jes. Cap. LX. vers. 6. 7. 8.

- te, & Dromedarii Madian & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus ferentes, & laudes DOMINO annuntiantes.
- 7. Omnes oues Cedar congregabuntur tibi, arietes Nebajoth miniftrabunt tibi, & facrificabunt fuper ara, quæ mihi placet, & domum magnificentiæ meæ decorabo.
- 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & tanquam columbæ ad feneftras fuas?

Ropheta dum v. 6. infit, *abundantia Ca*melorum obruet te, & Dromedarii Madian & Epha, omnes de Saba venient, ήξεσί σοι αγέλαι καμήλων , χαὶ καλιν↓εσί σε , κάμηλοι Μαδιάμ και γαιφά. Πάντες έκ Σαβά ήξεo, elegantissimis metaphoris exprimit collectionem Ecclesiæ Noui Testamenti ex Gentibus. Initiationem huic Prophetiæ dabant Magi illi, qui nato CHRISTO attulerant aurum & thus. Ubi မ်း စံး အဖုပ်မှ ad Judæorum conuictionem notandum, etiam R. Kimchium verba hæc Jesaiæ intellexisse de mercatoribus camelis insidentibus, & Regi Messiæ aurum atque thus allatu-

Quod Carauanam hodie nuncupamus, id in Textu est בְּלַלִּים, ἀγέλου καμήλων, αbundantia camelorum.

Madian celebris fuit urbs ad Rubri Maris littus, & Pha, in Prouincia Midianitica, fundata ab Epha, primogenito Madianis. Gen. XXV. 4. 1. Paral. I. 33. Epba, Hipba, "Ιππος, Pto-

- 6. Abundantia Camelorum obruet 6. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem DO-MINO annunciantes.
 - 7. Omne pecus Cædar congregabitur tibi, arietes Nabajoth ministrabunt tibi: offerentur super placabili altari meo, & domum majestatis meæ glorificabo.
 - 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras fuas?

lemæo mons est & pagus ad Mare Rubrum, haud procul infra Madian.

בּבְרֵי, bicbre, funt juniores cameli, nos reddimus Dromedarios, Dromedarien. Affinia supersunt in Oriente nomina, Ba-yr, eb-yre, eba-yr, Arabibus Camelus dicitur, cui prominent dentes, id, quod ab anno quinto fit, Meninzk. Lex. 849. Aekeret, Plur. uker, iisdem est agmen majus à 50. ad 100. Id. 3304. *Kær-a*, Kery Cameli pullus, specialiter pustulis, Kera dictis, laborans, item electus, delectus, & admisfarius Camelus; Id. 3685. Baik, bewaijk Camela juuenca egregio corporis habitu,& pinguis; Id. 1912. Occurrit & vox בְּבָרָה bicbrab, Jer. II. 23. Similis es Camelopardali veloci , quæ circumcursitat vias suas; ubi iterum Vernacula nostra: Du bist einem ringsertigen Dromedari gleich worden, welches fich auf seinen Wegen verwickelt. Nituntur Versiones nostræ Paraphrasi Chaldaica, quæ habet הוֹנְנֵי hogene, cui affine est Arabum bewgia, fæmininum vä ebweg,

IES. cap. LX. v. 6. Abundantia Camelorum obruens .

Gel. Can. TX. n. g. Bie siehenge Bende gen Guneelen.

I. A. Fridrich sculps.

Plur. Hug, pro Camela veluti stolida ex præcipiti celeritate. Men. Lex. 5512. Sed בכר notat propriè ætatem juniorem, quod ex Arabibus Scriptoribus abundė probat Bochartus. Dromedarios, δεομάδες, q. d. cursores vocamus macilentæ formæ illos Camelos, qui adeò veloci cursu aliis præstant, ut uno die 100000. passus conficiant, cæterùm sitis famisque patientes.

Omnes Cameli, inquit Propheta, de Saba venient, aurum & thus ferentes, πάντες έκ Σαβά ήξεσι Φέροντες χρυσίον, καὶ Λίβανον δισεσι. Sic veniebat Kegina Saba Hierosolymam cum exercitu maximo, cum Camelis portantibus odores & magnam vim auri, lapides quoque pretiosos. (Ingressa Regina Saba Jerusalem multo cum comitatu, & di-uitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas preciosas.) 1. Reg. X. 2. ubi plura de Arabiæ Felicis pretiofis productis.

Omnes oues Cedar congregabuntur tibi, arietes Nebajoth ministrabunt tibi, πάντα τὰ πεόβατα Κηδας συναχθήσονται, ησί κειοί ναβαιώθ ήξεσι. Ita Ezech. XXVII. 21. Arabs & cundi principes Kedar, ipsi negotiatores manus tuæ, agnis, arietibus E hircis. Nacti sunt Nabajoth, Nabatæi, nomen suum à Nabajoth, Ismaelis primogenito, & Kedareni, Cedrei, Cedranita, à Kedar postgenito. Gen. XXV. 13. 1. Par. I. 29. Laudantur passim hæ Nationes pecorosæ in Sacris, & meminit Diodorus L. XIX. sancitæ Legis, quâ Na-

batæis sub mortis pæna interdictum, seminare agros, colere vites, plantare arbores, extruere ædes, ne forte vicinos potentes caperet lubido illos subjugandi, possessiones omnes esse camelos & oues. De his binis Nationibus Plinius L. V. c. 11. His Arabes junguntur ab Oriente Chanclei (leg. Chauilei) à Meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabatæis.

Vers. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, E tanquam columbæ ad fenestras suas? रांग्ड ठाउँ। ως νεφέλαι πέτανται, κ ώσει περιςεραί σύν νοσσοῖς ἐπ' ἐμὲ; Quinam isti ut nubes volant, & sicut columba cum pullis ad me? Explicant hunc locum Interpretes antiquissimi de reducibus ex Captiuitate Babylonica, qui tanta velocitate iter suum profecuturi fint, quâ columbæ reuolant ad nidos suos & pullos. Hos. XI. 11. Terrebuntur (auolabunt) sicut auicula ex Ægypto, & quasi columba de terra Assur. Quadrat huc votum Dauidis Ps. LV. 7. Utinam essent mibi alæ ut columbæ, auolarem enim & quiescerem; en! longè profugerem, commorarer in deserto. Properarem, ut à vento turbinoso & tempestate euaderem. (Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam: Ecce, elongaui sugiens: & mansi in solitudine. Expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.) Ubi de volatu columbarum plura. ארבורים reddimus fenestras, sunt autem nidi, vel foramina, ubi nidificant.

Jes. Cap. LX. vers. 19. 20.

- 19. Sol non erit tibi ultra in lucem 19. Non erit tibi amplius Sol ad ludiurnam, & splendor Lunæ non lucebit tibi, sed DOMINUS erit tibi lux perpetua, & DEUS tuus claritas tua.
- 20. Non occidet ultra Sol tuus, nec abscondetur Luna tua, quoniam DOMINUS erit sempiterna lux tua, & dies luctus tui compensabuntur.

Deò occupata est Philosophia Naturalis moderna circa præsentis mundi statum & phænomena in eo occurrentia, ut de futuri mundi gloriosissima constitutione determinare quidpiam haud præsumat, fidei potius quam scientiæ oculis & telescopiis utens. Et facilè supersedere possem explicatione binorum horum commatum, ni Anti-Copernicani iis tanquam arietibus uterentur ad subuertendam de motu ter-

9

- cendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi DOMINUS in lucem fempiternam, & DEUS tuus in gloriam tuam.
- 20. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur: quia erit tibi DOMINUS in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

ræ hypothesin. En quomodo! Omnis cœli compages, inquiunt, finito ultimo judicio motu deposito redibit ad quietem, non occidet ultra Sol, nec abscondetur Luna, ε δύσεται ο έλιος, κ ที่ ธะเทียท นัก มหาค์ปุด. Ergò, inquiunt illi, Sol oritur & occidit, totumque circumuoluitur cœlum. Ostendimus alibi, etiam ex Copernicanorum mente oriri Solem & occidere, quæstionem duntaxat esse de modo, quo id fiat. Sed observandum inprimis, loqui Prophetam Kkkkkkkkkkkk

de glorioso Ecclesiæ Noui Testamenti statu, vel etiam triumphantis, v. 20. Non inquit Propheta, Sol, sed, Sol tuus non ultra occidet, & in utroque commate est sensus ille altior mysticus clarissimis verbis exptessus: DOMINUS erit tibi lux perpetua,& DEUS tuus claritas tua. DOMINUS erit sempiterna lux tua, & dies lu-Eus tui compensabuntur. Escu coi KTPIOE des ajuνιον, κ ο ΘΕΟΣ δόξα σε. - Έςαι σοι ΚΥΡΙΟΣ Φῶς αμώνων, η αναπληρωθήσονται οι ήμεροι τε πένθυς συ. Νοπ

fore incommoda ulla à nimio Solis æstu, neque à frigore nocturno, compensaturam esse optimi DEI præsentiam omnia. Sensui literali si inhærere lubeat, elicientur duæ prorsus diuersæ de statu visibili cœli opiniones. Vers. 19. Sol non erit tibi ultra in lucem diurnam, & splendor Lune non lucebit tibi. Vers. 20. Non occidet ultra Sol tuus, nec abscondetur Luna tua. Ibi Sol non lucere, Luna non splendere, heic ille perpetuò lucere, hæc nunquam non fulgere dicitur.

Jes. Cap. LXV. vers. 17.

Ecce enim, ego creo colos nouos & Ecce enim, ego creo colos nouos & terram nouam, & veterum nulla crit mentio, neque in cor venient.

terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor.

"Uauistimam Antiphoniam accinit Noui Testamenti præcipuus vates Apoc. XXI. Ι. નેંડિક પ્રદેશકારા મહારાજી મેં જેમ મહારાજે ό જેમેર જાઈ જાઈ seavos, में में मर्श्वाम भूमें मबर्गिशिड, में में विशेष्ठवा संस قريب عبر. Et Apostolici agminis primus 2. Petr. ΙΙΙ. 13. Κασυς δε έςανες η γην κασην κατά το επάγγελme aute meodoniques, et die disanotien natonie. Campus hic est Martius, in quo sese exercent Chiliasta, qui præcedaneam nouis cœlis & nouæ terræ conflagrationem non intelligunt de totali terræ dissolutione vel destructione, sed duntaxat de mutatione in meliorem statum, quo Sancti & Martyres post primam resurrectionem ibi victuri per millennium sint regnaturi, ad secundam usque resurrectionem, ultimum judicium, & omnium rerum finalem πλέρωση. Huic controuersiæ me haud immisceo. Satis negotii facessit nobis systema, quo nunc gaudemus, cœli atque terræ. De nouis cœlis & noua terra sufficit nobis Sacri Codicis testimonium: nostrum non est, statuere quidpiam, de quo non fimus ex ratione & experientia plenè conuicti, vel quod Leges Naturæ nunc stabilitas transcendit. Systematis mundani præsens fabrica sicuti pendet à liberrimo infiniti Creatoris nutu, ita pendebit quoque ab eadem perfectissima voluntate noui cœli nouæque terræ structura, de qua non scimus, nisi quod DEI ipsius Verbum nobis reuelat. Certissimum id est, fore nouum cœlum, nouamque terram, fed incertus modus, quo noua hæc διακόσμησις fundanda, ignotæ leges, quibus perennanda fit. An universium, quod nunc videmus, sit annihilandum prorfus, & ex hujus Nihili futuri abyssis nouus planè condendus mundus? vel, quod vero est similius, solus terræ vortex sit in alium, meliorem, gloriosum statum commutandus, manente reliqua mundi fabrica, de qua minimam partem scimus, tali, qualis est? Extra dubium & id vertitur, terram hanc no-

stram esse conflagraturam, ut prima periit aquâ. Sed ut to on dissoluti illius primi orbis certò quidem nobis constat, rè diori non item, licet doctas nobis liceat formare conjecturas de modo, quo ille fuerit totus folutus, & in hanc nostram habitabilem terram mutatus; ita difficilius longè erit statuere, qua ratione noua terra condenda fit ex hac aliquando conflagra-In hoc campo sese exercuit præ aliis celebris Tb. Burnetius, Anglus, (de Nouis Calis & Noua Terra Lib. IV. Theoria Telluris sacre,) qui ut in puncto primæui destructionbis genio suo nimiùm fidens sphalmata commisit manifesta, haud magis fortè fuit felicior in condendo nouorum cœlorum nouæque terræ systemate. Penetrat eò usque acies doctissimi aliàs viri, ut per aterrimos & densissimos terræ conflagrantis fumos introspiciat ad interiora usque terræ viscera, ubi vidit & finxit ex fusis metallis, lapidibus, grauibus corporibus aliis corticem densum vitreum, qui terram intimam ambit, & ex reliquis leuioribus, volitantibus passim, nec combustibilibus, (quibus terra nigra vegetabilium mater adnumerari debet,) sensim subsidentibus, juxta cum aqueis, conflatam nouam terram. Quin imò præuidit ingenii sui perspicillo, an telescopio, nouam hanc terram reductum iri in statum paradisiacum, futuram sphæricam ex sphæroide, planam, montibus vallibusque & maribus destitutam, axin terræ perpendiculariter insistentem Plano Eclipticæ, perpetuum ver, cælum serenum, tranquillum, non obscuratum denfis nubibus, non turbatum fulminibus, fulguribus, tonitrubus, grandine, gelu, ventis impetuosis: ditissimam omnium rerum abundantiam, maturos semper fructus, auras lenes ad temperandum æstum, vitam longæuam & sanam: habitaculum beatissimum, venenatis qualibuscunque animalibus, mineralibus, vegetabi-

Jes. Cap. LXV. vers. 25. Jer. Cap. II. vers. 22. TAB. DCXXIII. 1139

getabilibus destitutum, uti & feris bestiis, vers. 25. Lupus & agnus pascent simul, & leo ficut bos paleam comedet, serpentis autem cibus erit puluis. Non affligent, neque vastabunt in uniuerso monte meo sancto; dicit DOMINUS; (Lupus & agnus pascentur simul, & leo & bos comedent paleas, & serpenti puluis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte san-

do meo, dicit DOMINUS;) futuram **αλγγενεσίαν, αποκατάς ασιν, μεταργηματισμόν τε κόσμε, απολύ. τεωσιν creaturarum à vanitate & seruitute, θεο-Rearias millennem, cujus vestigia non extent duntaxat in Scriptura, sed & apud Scriptores profanos. Hæc omnia examinanda & discutienda relinquo aliis.

Jes. Cap. LXV. vers. 25.

Lupus & Agnus pascent simul, & Leo Lupus & agnus pascentur simul, & ficut Bos paleam comedet, sero pentis autem cibus erit puluis. —

leo & bos comedent paleas, & serpenti puluis panis ejus. —

Vid. Gen. Cap. III. vers. 14. Jes. Cap. XI. vers. 6.7.

PROPHETA JEREMIAS.

TAB. DCXXIII.

Jer. Cap. II. vers. 22.

smegmatis tibi adhibueris, altius tamen impressa est iniquitas tua coram me, ait DOMINUS DEUS.

Etiamsi laueris te nitro, & multum Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith: maculata es in iniquitate tua coram me, dicit DOMINUS DEUS.

Eminem latet fullonum, ciuium, colonorum, imò fœminarum, alba reddi & pura linteamina lixiuio, quod nostrates parant ex cineribus lignorum, aliæ gentes ex cineribus, calce viua, tartaro, sapone item, qui constat ex oleo & sale. Hujusmodi quippe rebus impuritates filis linteaminum adhærentes abraduntur partim, partim absorbentur, eluendæ postmodum plenius aqua, frictione, percussione, torsionibus iteratis. Utebantur Veteres quoque pro eluendis vestibus terris variis, Cimolia inprimis & Sarda. Plin. L. XXXV. c. 17. Est & alius Cimoliæusus in vestibus. Nam Sarda, que affertur è Sardinia, candidis tantùm assumitur, inutilis versicoloribus. — Primum abluitur vestis Sarda, dein sulphure suffitur; mox desquamatur Cimolia, quæ est coloris veri.

In Textu nostro occurrunt bina mineralia purgatorio usu commendata, נֶתֶר nether, vireor, & בוֹרִיר borith, inquisitione nostra digna.

תר nether vel נתר nather est Græcorum יוֹreor, Latinorum nitrum, Germanorum quoque Niter, aliàs Salpeter. Sed est probè distin-

guendum veterum nitrum à nitro modernorum. Illud describit Dioscorides L. V. c. 130. quod fuerit κέφον καὶ βοδωπον ή λευκον την χρόαν, κατατετεημένον, διωνά σπογγώδες τι, leue, roseo colore aut candido, in foramina debiscens, perinde quasi spongiosum quiddam, qui characteres nitro nostro haud conueniunt. Effodiebatur è terra, & memorat Plinius L. XXXI. c. 10. aquas nitrosas, lacus nitrosos, speciatim in Ægypto. Nostrum nitrum elixiuiari solet ex terra urina jumentorum imprægnata. Explicaturis proin Textum nostrum attendendum est ad nitrum illud veterum, de quo etiam, appositè ad rem præsentem, legimus, perungi ante accessiones frigidas nitro & oleo. Plin. l. c. Hinc apud Nicol. Myrepfum legitur marewrich Niteor & muelivior, quod matronæ & virgines eo usi fuerint in balneis. Notandum autem, incubuisse omnino curam Judaico populo, corpora fua & vestes, lineas cumprimis Sacerdotum, mundandi optimis quibusque purgamentis. Sunt, qui מָתר nostrum intelligunt de Creta. De qua re alibi

Kkkkkkkkkkkk 2

כורות

בורים Borith reddimus nos smegma, & in Vernacula, Borith. Qui pro minerali regno militant, salis genus offerunt, quod in India Orientali, Persia, Transyluania est fossile, & adhuc hodie Arabibus Bora, Bewrak, Burak appellatur. Meninzk. Lex. 917. Cui vel nominetenus affinis est Borax, Borris, sal, quod Venetiis parari volunt ex nitro & puerorum urina, & in officinis aurifabrorum, zonariorum, & aliorum artificum ferruminandis inferuit metallis, ab hoc ipso usu Chrysocolla, χευσοχόλ = cognominatum. Sed funt, qui vegetabili regno fauent magis. Præeunt his LXX. qui pro בורורת moiar vel moar, berbam, habent. Fuere sand veteribus herbæ, & ex herbis extracta salia inter lomenta. Eminet scuttor Dioscoridis L. II. c. 193. Radicula seu lanaria herba, qua purgandis lanis utuntur, ο οι δεισπλύται χειώνται πτος κάθαςσην των έςίων. Radicula lauandis demim lanis succum babet, mirum quantum conferens candori mollitiaque. — Strutbion Graci vocant. Plin. L. XIX. c. 3. Non dubitant moderni Botanici, esse Saponariam, & hoc lanariæ nomine miserat Imperatus Saponariam Lycbnidis folio stosculis albis an Condisi Arabum C. B. quæ Lanaria est siue Strutbium Dioscoridis Imperati I. B. Lychnis multiflora elatior linariæ folio paruo flore. Tourn. Hac planta hodienum Persæ vestes ceu smegmate eluunt, Ketestu di-Sta. Meninzk. Lex. 3871. Placet aliis, nominatim Hillero Hierophyt. P. II. p. 67. Kali siuc Usnen herba, ex qua Syri saponem & Veneti vitra conficiunt, Schinan Arabibus dicta apud Rauwolfium. Hac, vel cineribus ex ea, vestes mundant Turcæ, qui plantam hanc vocant üsnan, isnan, esnan, wusnan, wisnan, wesnan. Meninzk. Lex. 248. 875. 1746. 5375. Est Rauwolfio duum generum, nempe Kali Arabum primum genus Rauwolf. C. B. & Kali geniculatum alterum vel minus C.B.

A. Saponaria Lychnidis folio flosculis an

Condisi Arabum. C.B.

B. Kali Arabum primum genus *Rauwolf*. CB.

C. Kali geniculatum alterum vel minus CB.

D. Kali characteres ad marginem.

Cl. Olauo Rudbeckio Ichthyol. Bibl. Parte II. de Borith Fullonum placeret, si in regno vegetabili manendum foret, Carduus fullonum, Suecis Borre, Kardborre dictus, qui Dipsacus est satiuus C. B. vel potius rubia tinctorum satiua, tingendi usu inprimis Orientalibus Gentibus notissima. Sed nobilius quid, quod sulgore suo spectantium oculos magis perstringat, inprimis ex Malachiæ illustri de Messia vaticinio III. 2. subintelligi existimat, quodque pingendæ seu sucandæ facici inseruiat, suffragium autem dat rubro colori pretiosissimo, quem dat purpura. Quam suam sententiam, animali regno sauentem, sulcit sequentibus argumentis: 1. Malachiæ l. c. & vers. 3. 5. irati Mes-

siæ vultum, scilicet rubicundum, repræsentari. 2. Ipsos LXX. per mias simpliciter, & in Malachia per πόων πλυνόντων intellexisse haud dubiè rubiam tindorum. 3. Synonymum אורית ביי Talmudicum esse אָטֶלָנ ascheleg, in Gemara שונאנים fonaga, aliquod inventum in foraminibus seu fissuris margaritarum, quod educitur inde stilo ferreo, quod non possit esse aliud quam purpura. Deriuari שָלָנ ב אַשֶּׁלֶנ fcheleg, mix, inde deriuari Chaldæorum אָתָה thaleg, Arabum telgh, Anglo-Saxonum telgh, quæ voces fucum, purpuram, conchylium, fignificent. Neque obstare candorem niuis rei purpureæ, quoniam res candidiflimæ fæpenumero apud Auctores facros & profanos cum purpura conferantur, purpureæque appellentur. Etymon Talmudicæ vocis sonaga inueniri statim in voce Suedica Sonecka, Snecka (quibus adde Germanorum Schneck.) Ad explicandum ve ascheleg Munsterianum שלף הוץ schelph duts, quod ad exponendam vocem קיטוניף Kimonia in Gemara adhibetur, facere Gothorum Skilp, Skilf, Anglorum Skallop, (Scallop,) Arabum Daleph, Saxonum Schelp, Tcutonum Skelpe, (Belgarum Schulp,) vocabula partim concham, partim algam marinam denotantia. Talmudicum Kimonia non cum Rabbinis per Cimoliam, sed per Græcorum χυμένην . h. e. Luteolam Creticam, Sued. Giæmna seu Hiemna, unde menia Sued. minium interpretatur. Ad explicandam Arabum vocem gasul, qua interpres Arabs vocem שרית transfert, reliquias adesse in Hispanorum & Lusitanorum Azul, color cœruleus, glaucus, purpureus, quocum concordent Turcarum Kyzyl, ruber, purpureus, Kyzylye, rubellus fucus mulierum. Porrò rin tseriphtha Chaldaicæ vocis Borith synonymæ indicia extare in Lusitanorum Estrepe, murex, Ungarorum Tjerep, testa, concha, Bohemorum Skorepi, Polonorum Skorupa, Germanorum Scherb, Indorum Cheripo, Gothorum Stripu, virgatus, Polonorum Strefu, purpurea vestis. 4. Argumentum suppeditat consideratio Rabbinicæ vocis אירנא שניירא Terba Schneera, quam allegat Jarchius in Malach. locum pro explicatione 72 Borith, cujusue natales Cl. Langius quæsiuit in Hispanico Yerba Xabonera, Saponaria, Rudbeckius verò in Hispanorum Zinheira, coccus, Ilex coccifera, nónnos Baquiñ. 5. Occurrit alia Talmudica vox Borith synonyma, אהר ahalah, quam inuenit in אהר ahalah, quam Græcorum aulus, concha longa, vel Dioscoridis and alga, fucus, Chymicorum bailo, purpura, margarita, Arabum hel, ahel, chel, al, ruber, purpureus; pondus addunt ficta meretricum sese fucantium nomina Ahalah & Ahaliba Ezech. XXIII. 4. quibus idololatria Samariæ ac Hierofolymæ inuidiosè repræsentatur. 6. Robur addunt diuersa purpuræ nomina apud alias gentes: βλάτος, βλάτ-Tos, color fanguineus, coccineus (unde blatta, blatteus color, à Blut Germanorum, Blod Go-

I. G. Pintz sculps.

thorum) βλάττος βυσάνθιος, à βύσσος & ανθος potius, quảm ab urbe Byzanthio. κογχύλη, κογχύλιον, Conchylium, ab Hebr. cachal, quod rubri coloris aliquid denotasse colligit ex Gen. XLIX. 12. Κήρυξι, murex, purpura. 7. Ex ipsa voce Borith per varias gentes & linguas dispersa. Birith vel pirith Suedis est coccus, purpura, & ex בור ipía הפּרשבר , purpuræ, בור Rabbinorum, vocabula videntur esse profesta. Non de vulgari munditie aut lotione heic mentionem fieri, ex accuratiori inspectione Textus exsplendescit. 9. Vestes purgandi officium apud Judæos ad fullones pertinuisse, probatur ex Talmude. 10. Borith rubiæ fuisse speciem, constat ex voce ביצים Bezim in Talm. Tract. *Nidda* c. 9. f. 62. quæ non *betam* denotet, fed ouum, quo in pingendo cum Sandyce utuntur pictores. 11. Agi de maculis non vestium, sed corporis. 12. Si nomine Abala vel Borith Ebræis olim notus fuiffet sapo vel smegma, non potuisse rei tam utilis ac necessariæ memoriam obliteratam adeò esse, ut nec vola, nec vestigium supersit. 13. Saponem Gallorum fuisse inuentum, constare ex Plinio & aliis. 14. Non in aliis Veteris aut Noui Testamenti Libris occurrere memoriam smegmatis, ne quidem, ubi purgandi apud Judæos ratio ex professo describitur. 15. Borith ex cineribus vel

calce conchyliorum confecti usum ad maculas cutis detergendas apud Orientales fuisse longè frequentiorem, & præstantiorem, quam hodie est saponis. 16. Purpuram in similitudine Prophetica tanquam rem splendentem comparari cum igne. 17. Exquisitissimam lotionem tin-Auræ præmitti debere. 18. Purpura siquidem pretii extiterit apud Orientales carissimi, non citra rationem usurpari apud Prophetam hæc verba, etsi multiplicaueris tibi Borith. 19. Purpuram inter Cosmetica cutis ac faciei præcipuè extitisse. 20. Ignem cum sanguine conjunctum multis Scripturæ locis legi. 21. Purpuram non inter muliebres tantum fucos, sed & viris usurpatam fuisse ad terrendos hostes, exprimi adeò venturi Messiæ, ceu victoris ac triumphatoris de morte ac diabolo gloriam. 22. Sanguinem non tantùm conchyliorum, sed & aliorum animantium cuti mundandæ ac decorandæ virtute gaudere. Agmen claudere sexcenta Sacri Fœderis Oracula, Messiam sanguinea specie habituque repræsentantia, meritique ejus rationem in sanguine ostendentia. Quæ longæ quidem seriei argumenta pro purpura à Rudbeckio allata huc afferre haud piguit, tum propter omnigenam atque profundam Clar. viri eruditionem, tum propter libri rari-

Jer. Cap. II. vers. 23. 24.

- 23. Camelopardali veloci, quæ cir- 23. Cursor leuis explicans vias cumcurlitat vias luas, (limilis elt.)
- 24. Sed & (a) onagro desertis assueto, qui pro appetitu animi fui destinato suo tempore anhelitum haurit, quis reducet eum? Omnes, qui cum quærunt, non fessi erunt, in mente tuo inuenient eum.
 - (a) De fæmina onagri loqui videtur, in genere epicœno posui, sub articulo masculino.
- 24. Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus auertet eam: omnes, qui quærunt eam, non deficient: in menstruis ejus inuenient eam.

י Sse בְּבָרָה juniorem Camelum, non Dromedarium, oftendimus ad Jes. LX. 6. reddimus, quæ circum- בְּשָׂרָכֶּרת דְּרָכֶיתָ • cursitat vias suas, discurrit hac illac in viis suis, applicatiue ad Israeliticum populum, qui alacriter & inoffenso pede currat in semitis idololatriæ: alii, implicans vias suas, ita nos, welches fich auf seinen Wegen verwickelt, sed obscurius. Prætulerat quoque Latinam nostram Vernaculæ magnus noster Bullingerus in Jerem. 17. b.

Vers. 24. Sed & onagro desertis assueto, qui pro appetitu animi sui destinato suo tempore anbelitum baurit. Sicuti nempe animal hoc veneris cestro concitatum per montes decurrit anhelans, schnauset und schnutet, verba sunt Bullingeri: ita & idololatriæ totus quantus deditus Israel, quis reducet eum? quis feræ huic indomitæ injiciet frænum? Omnes, qui eum quærunt, non fessi erunt, in mense suo inuenient eum. Non cessant venatores bestiæ huic insidiantes, attendunt ad mensem, ad tempus venationi huic opportunum, appropinquantis, ut videtur, partus, quo fœmina à veloci cursu abstinet. Sic interpretatur Kimchius, & appositè. Aliis interpretationibus supersedeo, uti & applicatione ad Judaicam Ecclesiam, quæ

alius est fori potius, quàm

mei.

Jer.

II42 TAB. DCXXIII. Jer. Cap. IV. verf. 13. V. verf. 6.

Jer. Cap. IV. vers. 13.

ejus procellis similes erunt, equi autem ejus aquilis celeriores. —

N Babyloniorum Regem, ejusque Exercitum, & expeditionem Hierosolymitanam collata mubi, repity, currus procellis, xaranyidi, equos & turmas cquestres aquilis, deron! Ita Jesaias de Exercitu Affyriorum: Ungulæ equorum filici, & rotæ turbini similes existimantur. (Ungula equorum ejus ut silex, & rotæ ejus, quasi impetus tempestatis.) V.28. De irruptione Chaldæorum in Terram Judaicam Habac. I. 8. Equi velociores sunt pardis, & auidiores lupis vespertinis: equites diffusi irruunt, equites è longinquo venient, aduolant ut aquila festina ad vorandum. (Leuiores pardis equi ejus, & velociores lupis vespertinis, & diffundentur equites ejus: equites namque ejus de longe venient, volabunt quafi aquila festinans ad comedendum.) Ita quoque Noui Testamenti Propheta Apoc. IX. 9. 1 Duri Tur mraguyur autur us Φωνή άξμάτων, ίππων πολλών τζεχόντων είς πόλεμον. Sumendæ sunt omnes hæ loquendi formulæ in sensu naturæ rerum congruo. In sensu quippe proprio non est exercitus, qui velocitate sua adæquet nubes, ventos, aquilas. Notum est, celeriores longè esse Orientalium populorum exercitus equestres, Turcarum, Persarum, Tartarorum, quàm Europæorum: sicuti quoque differunt in belligerandi modo: irruere solent maximo impetu, & horribili clamore, sed & eadem velocitate reuertuntur ignifugi. Lucem fœneratur hæc observatio formulis loquendi apud Græcos & Romanos usitatis, con-

Ecce, ascendet sicut nubes, & currus Ecce, quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus ejus: velociores aquilis equi illius. —

> currere, incurrere, occurrere, succurrere, quæ velocitate fundantur & impetu. Et de Equis Orientalibus, Perficis, Turcicis, Tartaricis constat pariter, ex antiqua hodiernaque experientia, esse veloces cursu, aquilis celeriores, ut Prophetæ verbis utar. Apud profanos quoque Scriptores equi, heroes, milites, conferuntur nunc ventis, nunc aquilis. De Hectore Homerus Iliad. x. v. 308.

> > "Οιμησεν δ' αλρίς, ώς τ' αίστὸς ύψεπετήρις.

Irruit autem cum impetu conuersus, ut aquila altivolans.

Iliad. × · de Equis Rhesi:

Λειπότεροι χιόνος, θώων δ ανέμειση δμοϊοι. Niue candidiores, & curfu ventis fimiles.

Equos postulat Turnus apud Virgil. Æn. L. XII.

Qui candore niues anteirent, curfibus auras.

Ventosi cluebant hujusmodi equi, ut ventosos nuncupamus canes, Wind-Hunde. Ouid. Faftor. L. IV.

Primaque ventosis palma petetur equis.

Jer. Cap. V. vers. 6.

pus solitudinum vastabit eos, Pardus, incumbens super ciuitates eorum, omnem isthinc excuntem discerpet. —

Eonum major fuit olim, quam nunc est, in Palæstina copia. Memorat Salomon Cant. IV. 8. Lustra Leonum in 🛾 vertice Amana, in vertice Senir & Hermon. Heic minatur Propheta Judæis, percuf-furum eos esse Leonem de sylua. 2. Reg. XVII. 25. mittebat DEUS Leones inter Samaritas, 1. Reg. XIII. 24. à Leone discerptus fuit Propheta prope Bethel, & 1. Reg. XX. 36. alius prope A-

Ideò percutiet eos Leo de sylua, Lu- Ideireo percussit eos Leo de sylua, lupus ad vesperam vastauit eos, pardus vigilans super ciuitates corum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capictur. —

> phek. Ut nihil dicam de Leonibus ab Heroibus, Simsone, Dauide, Benaja interfectis. Et Joh. Phocas c. 23. qui de Judæa ante quinque secula scripsit, de arundinetis scribit ad Jordanem, in quibus Leones degant. De Syriæ Leonibus legantur Arist. Hist. L. VI. c. 31. Plin. L. VIII. c. 16. Curt. L. VIII. de Lysimacho, qui Leonem prægrandem in Syria venando inter-Degunt

Degunt Leones in montibus ac syluis. De syluaticis obuia sunt Loca in Sacris. Jer. XII. 8. Facta est mihi bæreditas mea sicut Leo in nemore. Amos. III. 4. Num Leo in saltu rugit, si non sit præda? Mich. V. 8. Erunt reliquiæ Jacob inter gentes, in medio populorum multorum, veluti Leo inter animalia syluestria. Theocritus Idyll. 1.

τῆνον χ' ὧ κ δευμοῖο λέων ἀνέκλαυσε θανόντα. Etiam morientem illum Leo ex ſylua sleuit.

Ouidius de Hippomene & Atalanta, mutatis in Leones:

Pro thalamis celebrant syluas — Seneca in Thyeste:

Syluâ jubatus qualis Armenia Leo.

Attamen descendunt aliquando ex montibus, & ex syluis prodeunt in campos, imo loca adeunt habitata. Habemus heic Prophetam testem, percutiet eos Leo de sylua, επαισεν άυτες λέων in τε δευμέ, percussit eos Leo de sylua. Excusationi id est ignauo Prov. XXII. 13. Piger dicit, Leo stat foris, in mediis plateis interficiar. (Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus Jum.) Prov. XXVI. 13. Dicit piger: Pardus est in via, Leo inter plateas. (Dicit piger: Leo est in via, & Leana in itineribus.) Ad loca autem culta venit Leo nunc ex naturæ instinctu, nunc tanquam vindictæ diuinæ organum. Aristotele teste Hist. L. IX. c. 44. decrepiti senes, venationi inutiles, vel & edentuli, hominibus insidiari solent, urbibusque adpropinquant. Idem afferunt Plinius L. VIII. c. 16. Origenes Catena in Jerem. Eustathius in Hexaemer. Ælian. L. IV. c. 34. quod ad casas accedant pastorales, & stabula. Unde conjectare licet, Leonem etiam nostrum ex sylua decrepitis illis esse adnumerandum, ni alium destinauerit DEUS executioni.

Lupus solitudinum vastabit eos, λύκος έως των όκιων ωλόθερυσεν αυτές, lupus usque ad domos vastauit eos. Nemini non constat, esse lupum animal fæuum, fanguinis appetentissimum, & tale prædicari in Scriptis sacris atque profanis. Ezech. XXII. 27. Lupi rapaces cluent judices injusti. Principes ejus in medio ejus sunt quemadmodum lupi discerpentes prædam, ut effundant sanguinem, ut perdant animas, & ut auaritiæ & lucro inhient. (Principes ejus in medio illius quafi lupi rapientes prædam: ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & auare sectanda lucra.) Quibus adsociari merentur Sacerdotes impii, λύκοι βαρείς — μη Φειδόμενοι τε ποιμνίε, Act. XX. 29. De Lycaonte in Lupum mutato Ouidius Met. L. I. Fab. 6.

- - - folitæque cupidine cædis Utitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet. Statius Theb. L. IV.

Ille velut pecoris lupus expugnator opimi, Pectora tabenti sanie grauis, birtaque setis, Ora cruentata deformis biantia lana.

Ac veluti pleno lupus infidiatus ouili, Cum fremit ad caulas, ventos perpessus, & imbres,

Nocte super media. —

Georgic. L. IV.

Vesper ubi è pastu vitulos ad tecta reducit, Auditisque lupos acuunt balantibus agni.

L. III.

Non lupus infidias explorat ouilia circum, Nec gregibus nocturnus obambulat. Acrior illum

Cura domat. —

Arabes propterea lupum appellant alasaso, essas, nam es significat noctu obire, item essal, ghætalles, bætælles, æchtall, Meninzk. Lex. 3262. 3413.5476.6043. Notandum porrò, lupum, famelicum per diei decursum, sub vesperam esse sæuiorem. Mitis satis est lupus, si satur, id quod obseruauit quoque Ælianus L. IV. c. 15. Græci pro יוֹאַב עָרֶב ponunt איינאנא דאָק 'Aeaßias, Arabicos Lupos. Hinc fortè nostrates lupum solitudinis, ein Wolff aus der Einöde. Abundare Arabiam lupis, constat testimonio Scripto-De Themanitarum Regione Agatharchides L. V. C. 45. λεόντων και λύκων και παρδαλέων συναναφέρει πληθος ή γη. Leonum & Luporum & Pardorum multitudinem fert terra. Idem testantur Strabo L. XVI. Diodor. L. III. Attamen prior interpretatio præferenda est huic posteriori, quæ & Tigurinis nobis placet Hab. I. 8. Soph. III. 3.

Pardus, incumbens super ciuitates eorum, omnem isthinc exeuntem discerpet, πάρδαλις έγρηγορησεν ἐπὶ τὰς πόλεις ἀυτῶν, πάντες ὁι ἐκπορευόμενοι ἀπὰ ἀυτῶν θηρευθήσονται. De hac fera plura lege ad Cant. IV. 8. Heic id duntaxat notandum, esse Pardum insidiosum valde animal. Inde assultable L11111111111111 2 get

Jer. Cap. V. vers. 22. 24. VI. vers. 20. 1144 TAB. DCXXIII.

get lux variis Scripturæ Locis, ut Hos. XIII. 7. ad viam insidiabor. (Ego ero eis quasi leana, sic-Factus sum eis sicut Panthera, & sicut Pardus, ut pardus in via Assyriorum.)

Jer. Cap. V. vers. 22.

An me non metuetis? ait DOMI- Me ergo non timebitis? ait DOMI-NUS. An à facie mea non contremiscetis? quum posuerim arenam terminum mari, idque perpetuo decreto, ne transgrediatur cum: sæuiunt quidem fluctus ejus, sed nihil possunt: tumultuantur, sed non transibunt ipsum.

NUS. Et a facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: & commouebuntur, & non poterunt: & intumescent fluctus ejus, & non transibunt illud.

Vid. Job. Cap. XXXVIII. vers. 8. 10. 11. Prov. Cap. VIII. vers. 29.

Jer. Cap. V. vers. 24.

- Timebimus faltem DOMINUM, DEUM nostrum, qui dat nobis imbrem tempestiuam & serotinam suo tempore, (a) juramentis statutis messem servat nobis.
 - (a) Quidam hebdomadibus legunt, sed videtur dicere de juramento & pacto, de quo Gen. VIII. & Leuit. XXVI.
- Metuamus DOMINUM, DEUM nostrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam in tempore suo: plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

Apientiæ & Bonitatis Diuinæ speciale τεκμήριον est Τίν ρη, πρόσταγμα αλώνιον, præceptum æternum, v. 22. toti naturæ datum; Leges illæ immutabiles, juxta quas totum hoc mundi autopartor, & quæuis in co rota, rotula, atomus mouentur. Exemplum fistit pluuia, de qua ostendimus alibi, non cadere fortuitò, non absque ordine, sed destinato confilio, in hac regione, in hoc climate abundantiorem, pauciorem in aliis, heic omni mense, alibi certis duntaxat mensibus. Allegat Propheta noster Orientalium Regionum imbrem tempestiuam & serotinam, પેકર્મા જ્લ્લામાં જાલે

οψιμον. Cadit prior illa Octobri mense finità messe, ut denuò humestetur, & veluti stercoretur terra exucca, sicque præparetur ad recipiendum semen & alendum: hæc ante messem, sub Martii initium, ut frumenta intumeicant, atque ad plenam perueniant maturitatem: sequitur eam messis, quam juramentis statutis seruat nobis DEUS, ubi LXX. Kata nayeov πληρώσεως προστάγματος θερισμέ, η έφύλαξεν ήμιν, Vernacula nostra, die Wochen, welche zu der Erndt verordnet find, hebdomadæ messis, quæ siccum poscunt tempus.

Jer. Cap. VI. vers. 20.

Ad quid hoc mihi, quod adfers thus Ut quid mihi thus de Saba affertis, & de Saba, & calamum electum de terra longinqua? —

calamum fuaue olentem de terra longinqua? —

Vid. Exod. Cap. XXX. vers. 23.

Abam, vel Sabæam, Regionem Arabiæ Felicis, Arabici Sinus conterminam, thuriferam celebrant Scriptores Sacri atque profani. Jes. LX. 6. Omnes de Saba venient, aurum

& thus ferentes, & laudes DOMINO annuntiantes. Jer. XVII. 26. A meridie venient, ferentes bolocaustum, victimam, cibarium, sacrisicium & thus. Notum pariter, Reginam illam Sabæ, quæ βασίλισσα Nότε cluet Luc. XI. 31. Hierossymam ad Solomonem venisse cum ingenti aromatum copia. Virgil. Georg. I.

molles sua tbura Sabæi.

Æneid. IV.
- centumque Sabæo thure calent aræ.

TAB. DCXXIV.

Jer. Cap. VI. vers. 28. 29. 30.

- 28. Apostatæ sunt omnes, apostatæ, inquam, incedunt fraudulenter; Æs & ferrum, omnes corrupti sunt.
- 29. Accensum est vas fusorium igne, integrum plumbum, frustra conflat excoctor, & mali non sunt expurgati.
- 30. Argentum reprobum vocabunt eos, quoniam reprobauit eos DOMINUS.
- 28. Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs & ferrum: uniuersi corrupti sunt.
- 29. Defecit sufflatorium, in igne confumtum est plumbum, frustra conflauit conflator: malitiæ enim corum non sunt consumtæ.
- 30. Argentum reprobum vocate eos, quia DOMINUS projecit illos.

Ysticam en officinam susoriam & docimasticam! Est populus æs, imo æs fatuum, erga ignem, ut ille erga DEUM, rebellis, ein taubes, nildes, beißgretiges Ertz, argentum reprobum, ἀεγύειον ἀποδεδοκιμασμένον. Ignis verbum DEI, susor DEUS ipse, & jussus verbum DEI, susor DEUS ipse, & jussus verbi Diuini Ministri. Sed ingredi oportet officinas susorias metallicis sodinis adsitas, salutandi à nobis sunt docimastæ, monetarii, siquidem adæquatum rei velimus tribuere Textui sensum.

In fodinis metallicis duæ sunt metalla fundendi methodi. Priorem metallifosforum linguâ vocant übern Stich arbeiten. Metalla nempe jam puluerisata cum additamentis necessariis fornaci fusorio injecta penetrantur undique ab igne, & in fluorem redacta, aperto siue pertuso fornace; effluent in foueam rotundam excauatam, ubi cum plumbo mistum argentum format panem. Alteram vocant übern Gang oder krummen Ofen, oder übers Höltzlein Heic fouea excauatur in fornace arbeiten. ipso, & per ductum subterraneum, das Ofen-Aug dictum, effluunt metalla in crucibulum. Poscunt hæc omnia consummatam artem & experientiam. Contundendæ prius sunt venæ, & separandæ impuritates, urendum omne, quod est fatuum, in fornacibus tostoriis, Röst-Oefen, ne argentum ab igne ipso consumatur & deuoretur. Commodè & ex arte parandi funt fornaces, regendus ita ignis, ne vel nimium incalescat fornax, vel refrigescat; obferuanda venit exquisita additamentorum, fluorum, pyritarum, terræ, plumbi, lithargyrii ad

fingulas metallorum venas proportio. Est quippe fornax veluti ventriculus, in quo metallicæ venæ ad instar ciborum in nostro stomacho digeri debent & coqui. Pertundendi funt fornaces neque citò, neque tardè nimis. Citò nimis si id fiat, non reddunt venæ id, quod quidem reddere deberent; tardè nimis si fiat pertusio, decedit multum argento probo. Supernatant scoriæ profluenti metallo, & uncis ferreis auferuntur, si refriguerint. Quod restat panis dicitur, ein Werck, Werck-Silber, mixtura ex plumbo & argento, aliquando & heterogeneis aliis. Tractandus posteà dextrè hic ipse panis, & igne separandum est plumbum aliæue impuritates ab argento, usque dum tandem purissimum promicat & prodit argentum, Solis ad instar ex densa nube. Huc si peruenerint fusores, ignis actionem minuunt, quæ continuata consumeret argentum, ut purum quoque argentum in fornace anemio uri potest in puluerem, vel calcinari, nisi addatur fel vitri, vel plumbum. Hoc argentum jam excostum examinat Docimastes, num ascendat valor ad 153. semuncias, qui ordinarius est.

Digitized by Google

perpeffits fuerat, perfecutionibus, corda Marpefia caute duriora emollire & fluida reddere sufflatione Verbi Diuini. Quomodo, plumbo ab igne consumto, frustra constauerit argentum excodor, ikinπε μόλιβος, είς κενὸν εἰρνεοκοπος πονηεία εἰν ἐτάσες, scoriæ & heterogeneitates impuræ haud separatæ, proin prodire haud potuerit panis argenti puri, ein Blick - oder Brand - Silber, sed quidem argentum reprobum, quod reprobauit DOMINUS, εἰρνεοκοποδοδοκιμασμένον, οτι εἰπεδοκίμασεν εἰντες ΚΤΡΙΟΣ.

- A.B. Fornax est fusorius, in quo excoquuntur venæ.
- C. Os fornacis, quod pertunditur, ut metallum liquidum per id effluat.
- D. Catinus seu fouea superior, in quam primò dessuit metallum.
 - E. Ejus os.
 - F. Catinus inferior.
 - G. Panis argenti,

Jer. Cap. VIII. vers. 7.

Equidem ciconia in aëre nouit sua stata tempora, (a) turtur, grus, & hirundo observant tempus profectionis suæ; at populus meus non cognouit judicium DOMI-NI.

(a) Alii Sis pro hirundine, & Agur pro grue legunt.

Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit judicium DOMINI.

Perit hoc DEI ipfius effatum ampliffimum rerum theatrum, quæ nos ducunt fimul ad cognitionem DEI, . & ciconiæ, turturis, gruris, & birundinis destinata ab ipso Creatore hybernacula. Nemo est, qui ignoret, quod omnis æui experientia populos omnes docuit, esse has aues migratorias, exulhyemes, & hyberno tempore vel migrare aliorsum, vel occultas alicubi delitescere. Ciconias quod attinet, in testes vocamus vel ipsos infantes, qui redeuntes ad nos aues hasce salutant, Storch, Storch beini. Hirundinum par est ratio. De gruibus & turturibus testantur idem Gentes Orientales. Nostrarum interim partium est, pro viribus inquirere, quorsum migrent hæ aues adpropinquante hyeme? cur clima nostrum, patriam suam, deserant? quomodo noscant sua stata tempora, & observent tempus profectionis suæ?

Solutu haud adeò facilis est prima harum quæstionum, quonam migrent aues istæ hyeme? Duæ palmariæ de hac re præualent sententiæ apud Eruditos: sunt, iique numerosi, qui appropinquante hyeme migrare volunt in calidiores Prouincias, Ægyptum, Æthiopiam, Africam, vel planè ad Indos, indeque, ingruente vere, redire aues singulas ad suas urbes, pagos, ædes, nidos, hospites. Addunt insuper illi, conuenticula fua celebrare, ut ante difceffum, ita post reditum, & conuersari inuicem consultaturas. Obseruant namque illi, disparere aues, fugari ab ingruente frigore, proin, naturâ duce properare in climata calidiora, inferunt, fiduciá tantò majori, quod nemini constet, quò tendant. Sed insuper, ne fortiori-

bus argumentis carere videantur, repetunda allegant exotica, quæ ciconiæ ex oris longinquis reduces hospitibus suis in gratitudinis signum reportant; Zingiberis radicem recentem apud Gesner. de Auib. p. 267. Franz. Hist. Anim. L. VIII. c. 21. carbunculum pretiosum, quem fæminæ Tarentinæ attulerit ciconia pro beneficio curatæ cruris fracturæ, Faber de Volatil. p. 1062. auem exoticam rostri ensiformis acuti, quæ occidere debebat serpentem prægrandem pullis infidiofum, quam Historiam recenset quoque Gesnerus ex Ixeuticis Oppiani. Sunt hæ Historiæ mirâ arte excogitatæ, & jure ad fabularum classem relegandæ. Altera & potior sententia hæc est, occultare se aues illas æstiuas per hyemem, & verno tempore redire ex suis latibulis. Bina recenset ex Bapt. Fulgoso exempla Gesner. de Auib. p. 264. ciconiarum hyeme retibus captarum, & ex lacu extractarum, quæ aquæ calidæ ope redierint ad vitam. De hirundinibus testantur Neander & Barthius, demittere sese turmatim quotannis in stagnum profundum oppido Beske in Marchia adsitum, ex quo extrahi queant retium ope. Producere possem exempla alia benè multa ciconiarum & hirundinum, quæ per hyemem manserunt in suis nidis, cauis arborum, antris montium, fluminibus, lacubus. Confirmant hanc sub aquis occultationem, quæ memorat Olaus Magnus Hift. Sept. L. XIX. c. 29. In Septentrionalibus aquis sæpius casu piscatoris extrabuntur birundines, in modum conglomeratæ massæ, quæ ore ad os, & alå ad alam, & pede ad pedem, post principium autumni sese, intra cannas descensuræ, colligarunt. — Massa

P. G. Harder sculps.

autem illå per imperitos adolescentes extractà, atque in astuaria portatà, caloris accessu hirundines resolutæ volare quidem incipiunt, sed exiguo tempore durant. Idem ex ore D. Colas, in Septentrionalibus Brittanniæ oris αυτύπτε, comprobat Derham. Theol. Physiq. L. VII. c. 3. Considerantibus heic causas tum finales tum efficientes sufficiens nascitur occasio summis celebrandi laudibus fummam optimamque DEI Prouidentiam. Viuere debebant hæ aues in aëre suæ structuræ & naturæ conuenienti, cibis congruis, ranis, serpentibus, muscis, insectis aliis, quæ animalia omnia per hyemem quoque latentia dormiunt. Fame proin pereundum foret illis, ni prouidisset Creator optimus, absque cujus nutu ne passerculus quidem decidit de tecto, structurâ tali, quâ motum suum & volatum perdant ingruente frigore, sese proin aliorsum conuertere, vel occultare habeant necesse. Requiritur nempe ad vitam & volatum aër neque densus neque rarus nimis, externi aëris cum interno æquilibrium, unde & hirundines æstate ipsa, imminente tempestate,sese demittunt ad aquarum usque superficiem, veluti viua, sed volantia, barometra. Appropinquante autem hyeme aër densior redditus condensat auium harum sanguinem aliàs tenuem; hæ proin volatui ineptæ sopore veluti quodam corripiuntur, qui per integrum durat hyemis decursum: Sed redeunte vere de nouo animantur omnia, redit naturæ vigor, sanguini in valis, spiritibus in neruis motus, aëri elastica expansio, prodeunt ranæ, serpentes, insecta inseruitura pro cibo. Hinc est, quod in calidioribus climatibus, ubi terra non arctatur gelu, & cibi adest copia, aues illæ, apud nos migratoriæ, per totum annum viuant perennes, in frigidioribus è contra, ubi deficiunt ranæ, nullæ quoque fint ciconiæ. Ex his fontibus deriuandæ veniunt caufæ multorum aliorum phænomenorum, quæ Historia hujusmodi auium offert, mutati in specie cantus. Virgil. in Georgic.

Verùm ubi tempestas, & cœli mobilis humor Mutauere vias, & Jupiter bumidus austris Densat, erant quæ rara modò, & quæ densa, relaxat:

Vertuntur species animorum, & pectora motus

Nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat, Concipiunt, hinc ille auium concentus in agris, Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui.

Quæ hactenus memorauimus de ciconiis & hirundinibus, occurrunt quoque in vegetabilium regno, communia item sunt reptilibus & insectis volantibus, ranis, serpentibus, anguillis, tincis, piscibus aliis, muribus alpinis, ursis, aliisque quadrupedibus; Hominibus item, qui septimanarum & mensium, ne dicam annorum, sustinuere inediam. Ut non habeamus

necesse, in theatrum producere Lucomoriæ illas Gentes in Russiæ extremis, quæ Nouembri mense dicuntur obdormire, & euigilare Aprili. Níl deest demonstrationi pro somno illarum auium hyberno. Lucem quoque fœneratur mora cujuslibet infantis nouimestris in carcere tenebricoso uteri, ubi ne quidem per momentum respirare licet: vita urinatorum sub aquis: Exempla eorum, qui satis diu vixere sub aquis, vitâ salua, ex quibus memorabile inprimis Hortulani illius Tronningholmensis Sueci, qui auxilium laturus cuidam periclitanti in glacie submersus ipse in 18. ulnarum profunditate erectus steterat in fundo spatio 16. horarum, amisso per totum id tempus omni motu ac fensu, nisi quod campanarum Stockholmensium sonitum audire se putauerit, sed conto ipsi capiti infixo protractus ad vitam rediit, quam 18. annos post grauissimum hunc casum seruauit, qui casus ex rarissimis occasionem dedit Nicolao Pechlino conscribendi Librum doctissimum de Aeris & Alimenti defe-Etu, & vita sub aquis. Non possium, quin sub finem hujus tractationis mentionem faciam auiculæ, Mexicano Idiomate Huitzitzil dictæ, cui indoles est ciconiis & hirundinibus planè contraria. Hæc quia floribus viuit, delapsis his ex arboribus, aliisue plantis, affigit sese rostello suo arborum truncis, manetque per sex mensium decursum immota prorsus, referente Pisone L. I. Hist. Ind. Med. c. 22. ex Ximene. Frigidus namque noster aër, uti ciconiis nostris & hirundinibus est inimicus, ita auiculæ huic æstiuus calidus.

Quod inprimis nos in admirationem rapere debet, & ad DEI Creatoris laudes excitare, est ille instinctus, quo præcisè feruntur eò aues, ubi vitam sustentare queunt, (ex priori hypothesi inprimis,) viam quærunt, inueniunt, & tamen nesciunt. Quis non cum admiratione videat ordinem & politiam peregrinantium auium, in itinere turmatim volantium per longos terrarum & maris tractus absque acu marina? Quis eas certum iter in aëris mutabili regione docuit? Quis præteritæ figna, & futuræ indicia? Quis eas ducit, nutrit, & vitæ necessaria ministrat? Quis infulas & bospitia illa, in quibus victum reperiant, indicauit? Modumque ejusmodi loca in peregrinationibus suis inueniendi? Hæc sanè superant bominum captum & industriam, qui nonnisi longis experientiis, multis itinerariis, chartis geographicis, & acus magneticæ beneficio ejusmodi marium & terrarum tractus conficere tentant & audent. Lud. de Beaufort Cosmop. Diuin. Sect. 5. c. 1.

quæ etiam Aristotele teste Hist. L. VIII. c. 16. sese occultat hyeme, puna. Petronio cluet

Auis exul byemis, titulus tepidi temporis.

Qui migrare reuerà has aues volunt, cum Æliano Hist. L. III. c. 23. rationem dant, cur Pelassi illi populi, ab una Prouincia in aliam migrare & circulare soliti nuncupati fuerint *** yoi, ciconiæ. His conferas Oengadinenses multos, Vallesios, Madiævallenses, Sabaudos, qui per æstatis decursum diuersas salutant regiones victum quæsituri & opera manuum lucraturi, reduces hyeme. De præciso tempore vel discessus, vel reditus, nil nobis arcana naturæ rimantibus constat, sed id potius, variare pro variante caloris gradu. Omnium certissimum id est, nosse ciconiam in aëre sua stata tempora, ή લેકાંડેલ to म्म संस्थाम हैप्राच मांग स्थाहता लेपमहर, id est, adeò præcisè sese accommodare tempori, ac si nosset illud, syllogizans ita secum: Dura ingruit hyems, instante gelu latibula quærunt & dormitoria sua ranæ & serpentes, ergo vel fame pereundum erit mihi, vel aliorsum migrandum, vel somno per totam hyemem indulgendum. Nosse stata tempora heic idem est, quod mouere se & regere juxta ordinatisfimas DEI Creatoris Leges, ut mouetur automatum, ut cœli enarrant gloriam DEI, Pf. XIX. 2. rationis incapaces.

Secunda auis, memorata in Textu est in thor, turtur, LXX. revyer, de quo & Cant. II. 11. 12. Ecce byems præteriit, & imber se recipiens abiit sibi, ac stores apparuerunt in terra, appetiuitque tempus idoneum cantui, ac vox turturis auditur in terra nostra. (Jam enim byems transiit, imber abiit & recessit: Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit: Vox turturis audita est in terra nostra.) Ubi de

migratione hujus auis videsis plura.

Tertia auis est or Sis, Hirundo, LXX. xelder. Nostræ Versiones & plures aliæ gruem, Kranich, habent. De hac videatur Jes. XXXVIII. 14. Garriebam non aliter qu'am grus aut birundo. (Sicut pullus birundinis sic clamabo.) Auis hujus absentia & suo tempore reditus nemini non nostrum constat. Homerus in elessision apud Herodotum:

Νεῦμαι σοι, νεῦμαι ἐνιαύσιος, ώςε χελιδών.

Apud te redeo quotannis, ut birundo.

Anacreon Od. 33.

Σύ μέν Φίλη χελιδών. Έτησίη μολέσα, Θίρο πλόκος χαλίης, Χομών δ΄ ος άφαντος.

Tu quidem amica birundo, Annuatim veniens, Æstate nidum texis, Et byeme non appares.

Testimonia hujus generis alia omitto, tempori parcens. Certum id est, disparere hirundines autumno, redire vere, unde nuncupari meruit hæc auis rigna, appeare, veris nuntius. Licet iterum nil constet de præciso discessus atque reditus tempore, quod variat pro varia æstatis ratione. Citius vident Itali, aliique calidiori solo gaudentes populi, quam nos; illis sauet Februarius, nobis Germanis Martius, vel Aprilis. Quicquid sit, est iterum iter harum auium mechanicum, à ratione, sed summa, rerum omnium direstrice, præscriptum, quæ ad longi itineris volatum aui huic concessit alas

prælongas.

Quarta denique migratoria auis est my agur, grus. De hac Aristoteles Hist. L. VIII. c. 12. migrare ab uno mundi extremo ad alterum, εἰς τὰ ἔχατα ἐκ τῶν ἐχάτων, ex Scythia ad scaturiginem Nili, quod & confirmant Herodotus, Ælianus, alii. Plura dici possent de gruum expeditione, transitu per Pontum, præparatione ad iter, itinere ipso per supremam aëris regionem, acie triangulari, sollicitis viæ ducibus; sed his omnibus supersedeo, quod infirmo traditionis incertæ stent talo, illustrando Textui minus quadrent, & aues ipsæ Europæis nobis minus fint cognitæ. Id filentio præteriri nequit, proponi à Propheta nostro gruem, ut reliquas tres aues in imitationis exempla, imo esse irrationales hasce, sed ad nutum DEI mobiles, flexiles, & motas, Præceptores nostros, & disciplinæ magistros. Equidem ciconia in aëre nouit sua stata tempora, turtur, grus & birundo obseruant tempus prosectionis sue, at populus meus non cognouit judicium DOMINI. Aristoteles Hist. L. IX. c. 10. migrationem gruum deferipturus initio statim innuit, Φεόνιμα πολλά κεμ περί τας γεράνες δοκει συμβαίνειν. Et Ælianus Hift. L. III. c. 14. didicisse homines regnandi artem, τὸ κυβεςνητικόν, à gruibus; Cassiodorus, scholam gruum frequentasse Mercurium; Philostratus Palamedem; unde & apud Ægyptios, Horo teste, vigilans grus symbolum est viri prudentis, circumspecti, vigilantis, volans docti & periti, ανθεώπε είδοτος τε μετέωεα.

Jungimus auibus his migratoriis coturnices, quæ breuibus quidem alis, sed fortibus musculis pectoralibus præditæ Mare Mediterraneum certis temporibus transuolare dicuntur.

Willoughby Ornithol. p. 170.

Jer.

Jer. Cap. VIII. vers. 16. 17.

- 16. A Dan sentietur ronchus equo- 16. A Dan auditus est fremitus equorum ejus, à voce hinnituum fortium (caballorum) ejus mouebit uniuersa terra. Venerunt enim, & deuorarunt terram, & quicquid in ea est, ciuitatem, & qui habitant in ea.
- 17. Quia ecce immittam in vos serpentes regulos, qui incantari nequeunt, mordebuntque vos, ait DOMINUS.

E equo DEUS inter alia ad Jobum. XXXIX. 19. 20. Num collo ipsius hinnitum accommodabis? — cujus nares etiam ferociam spirant. (22. 23. Num circumdabis collo ejus hinnitum? gloria narium ejus terror.) Apud Jobum æquè ac Prophetam nostrum occurrit vox נַחַר nachar, quæ certò fignificat ronchum, fremitum, ex naribus scilicet equi. Est is χεεμετισμός Græcis, Φειμαγμὸς Lycophroni in Cassandra, Φεύαγμα aliis. Suidas: Φεύαγμα, ή των ίππων και ήμιονων δια μυκτήρων ήχη, αγείω Φυσήματι έκπίπτεσα. Fremitus est sonus,

- rum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra: & venerunt, & deuorauerunt terram, & plenitudinem ejus: urbem & habitatores ejus.
- 17. Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: & mordebunt vos, ait DOMINUS.

qui ex equorum & mulorum naribus cum feroce νην οξύτητος ίππων αυτέ. Legerunt nempe illi חבר מתרת nachadath pro נְחֵרָת nacharath, à חַרָר chadad, acui. Sed Lectionem hanc sufficientibus rationibus explodit Bochartus in Hiero-

Meminit porrò Propheta serpentium regulorum, qui incantari nequeunt. De his vide Psal. LVIII. 5. 6. Eccles. X. 11. & de אָפּעוֹנִים tsipbonim Prov. XXIII. 32.

TAB. DCXXV.

Jer. Cap. VIII. vers. 22.

Num refina nulla est in Galaad? Nunquid refina non est in Galaad? Num Medicus non est isthic? Cur ergo non obducitur cicatrix filiæ populi mei?

Uit Gileaditica Regio non solum montosa, pecoribus diues, sed celebrata quoque balsamo. Ubi alti montes, ibi abundant aromaticæ plantæ. Ismaelitarum, venientium è Gilead, Cameli ferebant aromata, refinam (balfamum) & myrrham, Gen. XXXVII. 25. Et Jer. XLVI. 11. legitur comminatio DEI contra Ægyptum: Ascende in Gilead, & resinam accipe, o virgo silia Ægypti. Ab Hebræo אָרי tfri , vel אָרי tfari de-Icendit forte Græcorum intion. Latinorum refina, fortè & Germanorum Hartz. An verò heic אָרִי fit yerus & nobilis ille balsami frutex, qui Orientale dat Opobalsamum, dubitare licet, quod ex profanis Scriptoribus, Strabone L. XVI.

aut Medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

Diod. L. XIX. Trog. L. XXXVI. Joseph. Antiqu. L.IV. c. 3. Belli Jud. L. V. c. 4. Hegesippo L. IV. c. 17. & Rabbinis constet, creuisse fruticem illum ex hac Jordanis parte, prope Engadi & Jericho, & non trans Jordanem in Regione Gileaditica; & ex Gen. XXXVII. 25. innotuisse jam temporibus Patriarchæ Jacobi אַרָי , balfami autem fruticem Solomonis æuo Judææ ex Arabia Felici illatum, testetur Josephus Antiq. L. VIII. c. 2. Vero proin est similius, intelligendum esse alium quendam resinosum succum ex Plantis Gileaditicis, vel ex variis succis & oleis compositum balsamum, ibi paratum, & inde ob egregios usus aliorsum transferri solitum, ut hodienum obuia sunt passim hujus-Nnn nnn nnn nnn n

modi vel ballamorum vel aliorum remediorum ab urbibus vel regionibus denominatorum exempla. Facile proin supersedere possumus descriptione Balsami veri I. B. Balsami Syriaci Rutæ folio C. B. reperiunda unà cum icone ad Gen. XXXVII. 25. & Exod. XXX. 34. 35.

Sed non pigebit Lectorem aspicere in præ-Tenti Tabula Icones nonnullorum balfamorum

ex præstantissimis Occidentalibus.

A. Balfamum ex Peru. I. B. duplicis est generis; præstantior liquor ex incisa arbore & 'cortice extillat, tenax, albidior: vilior eft, qui coctione elicitur, melleæ consistentiæ, coloris rubro-fusci: odor fragrantissimus styracis, fapor subacris: flammam facile concipit igni admotus: aquæ injectus fundum petit. Arbor ipia, Mexicanis Hoitziloxitl dicta, Mali medicæ magnitudine est, foliis Amygdali, majoribus tamen, rotundioribus, & magis acuminatis, floribus in extremis ramorum flagellis luteis, seminibus candicantibus oblongis, & paulisper contortis.

B. Balsamum de Tolu I. B. Balsamum Tolutanum, foliis Ceratiæ similibus, quod candidum est. C.B. Arbor plurimos ramos quaquauersum spargit, foliaque Ceratiæ similia obtinet, semper virentia. Liquor ipse colore est rubro ad aureum tendente, mediæ consistentiæ, glutinosus admodum, saporis dulcis & grati, odo-

ris fragrantissimi.

C. Copaiba Pis. Marcgr. Arbor balsamifera Brafiliensis fructu monospermo. Balsamum certarum quarundam plantarum, quas Copaibas vocant Brafiliani. I.B. Arbor est satis procera, lignum miniacei coloris, duritie fagino æquale. Folia subrotunda 4. aut 5. digitos longa, 2. vel 2½. lata in pediculis digitalibus craffis. Flos mediocris pentapetalos. Fructus est filiqua obrotunda, magnitudine digiti, fusca, continens nucleum Auellanæ magnitudine & figura, cuticula nigra membranacea tectum, nucleus constat carne lenta, saporis haud manifesti. Oleum est limpidissimum, consistentia & odore olei terebinthini destillati.

D. Balsamum fructu racemoso ex Hispaniola. C. B. Balsamum nouum fructu racemoso I. B. Beaume nouveau. Ad duorum hominum proceritatem affurgit, caulibus cinereis, foliis viridibus grandibus, pediculis rubescentibus. Fructus est racemosus longus, instar manus digitatæ; acini rari, virentes, maturescendo ma-

gis & magis rubescentes.

Jer. Cap. IX. vers. 15.

Propterea sic dicit DOMINUS Exercituum, DEUS Israelis. Ecce, ego cibabo populum istum absinthio, potaboque cos aquis felli-

Imilis extat comminatio Jer. XXIII. 15. Antistitibus Hierosolymitanis facta: Ecce, ego cibo eos absinthio, & potabo eos aquis fellitis. Et Jer. VIII. 14. querulæ leguntur voces populi calamitatibus multis pressi: DEUS noster compescuit nos, & potum nobis dedit aquam fellitam. LXX. ita reddunt Textum nostrum: Ίδὰ έγω Φωμίζω ἀυτὰς ἀνάγκας, χωι ποτιώ αυτές υδως χολης. Tremellius & alii vertunt aquam cicutæ. Est sanè ראש herba, eaque noxia. Constat id ex Hos. X. 4. Germinabit ceu absynthium ראש in sulcis agrorum. (Germinabit quasi amaritudo judicium super sulcos agri.) Clarum id, sub absinthii, vel cicutæ, vel aquæ fellitæ fymbolo comminari DEUM rebelli populo pœnas grauissimas, internecinas. Quadrat huic scopo magis cicuta, quam absintbium: hujus seu infusum in vino vel aqua uti est sanitati proficuum, imò in deIdcirco hæc dicit DOMINUS Exercituum, DEUS Israel: Ecce, ego cibabo populum istum absynthio, & potum dabo eis aquam fel-

liciis multis, ita illius fuccus ingratus, fœtens, venenatus. Cicuta venenum est publica Atbeniensium pæna inuisa. Plin. L. XXV. c. 13. Experimentum notum in Socrate factum. Mafsiliæ quoque pænam hanc in usu fuisse testis est Valer. Maxim. L. XXI. c. 6. Constat autem venenum hocce particulis acerrimis salino-sulphureis, quæ fibras corporis arrodunt, erodunt, motum fanguinis destruunt, & totum corpus neci tradunt. Legatur 🗷 🗷 🗸 🕹 Legatur 🗸 🗸 🗸 Legatur 🗸 🗸 🗸 Legatur 🗸 🗸 Legatur 🗸 🗸 Legatur 🗸 🗸 Legatur Legatu ri aureus de Historia ac noxis Cicuta Tractatus. Aqua fellita nemini est mortifera. Sed heic duro nodo durus debebat applicari cuneus. Populus adeò immoriger, qualis Judaicus fuit, debebat non potari duntaxat amaritudine, sed judiciis pœnisque grauissimis consumi. Colligitur

> id ex v. 16. mittam post eos gladium, donec consumam

eos.

IER Cap vm v 22. Refina in Galaad. Fr. Cap. VIII. p. 22.

I. G. Thelot sculps.

Jer. Cap. X. vers. 2.

Sic dicit DOMINUS: Viam Gen- Hæc dicit DOMINUS: juxta vias tium ne discatis, & à cœli signis ne formidetis, nam Gentes ab illis formidant.

Acilis est homini transitus ab admiratione ad venerationem, &, nî probè fibi caueat, lapfus ad idololatricum cultum. Accidit id Gentilibus, Judæis, & experimur id in dies Christicolæ. Sunt quælibet uniuerfi corpora, totalia & partialia, Sol omniaque sydera, sed quoque minimæ muscæ, pisciculi, gramina vilislima omnisapientis & potentissimi DEI opera, proin omni nostra admiratione digna, imo & æstimatione, respe-Au nempe habito ad Creatorem, sed cauendum nobis, ne vel usum, vel noxam, vel significationem extendamus ultra quàm præcipit Verbum DEI reuelatum, vel sana docet ratio, & inprimis, ne colamus illa, vel adoremus. Nobilissimum metallum est aurum, opus & donum DEI, sed ex eo non faciendum idolum, ei non est litandum. Habent stellæ fixæ, erraticæ, & Cometæ determinatos suos motus. Sed non funt hi ipsi motus, vel situs, considerandi tanquam Scriptura, in qua prætipiatur, quod vel faciendum sit vel omittendum, & præfignificentur futura. Talem neque ratio vult, neque Scriptura Sacra. Opera DEI sunt Meteora qualiacunque, quæ existunt, comparent, atque mouentur juxta Leges à DEO in natura positas, sed non est extendenda eorum significatio ultra limites rationis, non ad Principes nascentes vel morientes, bella & pacem, rerum publicarum ortus vel interitus, regnorum vel & priuatorum hominum fata prospera vel aduersa. Signum inter & fignatum adfit oportet naturalis nexus, qualis certè non est Cometam inter, vel Meteorum igneum, & bellum venturum, sed quidem pluuiam inter & crepusculum matutinum. Quinimò ab hujusmodi prognosticationibus frequenter & seriò nos dehortatur Scriptura Sacra, tanquam à turpissima idololatria. Sic dicit DOMINUS per Prophetam, viam Gentium ne discatis, & à cœli signis ne formidetis, nam Gentes ab illis formidant. LXX. Tabs heyen ΚΥΡΙΟΣ. Κατά τὰς όδὲς τῶν έθνῶν μὴ μανθάνετε, κοὐ άπὸ τῶν σημείων τε έξανε μη Φοβείως, ὅτι Φοβενται ἀυτὰ τοῖς προσώποις ἀυτῶν. Fecerat impius ille Rex Manasse, quod displicuit DOMINO, juxta abominationes Gentium, 2. Reg. XXI. 2. & v. 6. vacabat arti ariolandi, & auguriis. (ariolatus eft, observauit auguria.) Extra controuersiam id est, malitiam hominum sequi grauia pariter

& justissima DEI vindicis judicia. Sacer Co-

Gentium nolite discedere, & à signis cœli nolite metuere, quæ timent Gentes.

dex veritatis hujus nos reddit certiflimos, ut fignis extraordinariis haud opus sit. Est quilibet ex Ministris Verbi Diuini Zelotes Propheta, annuntians nobis voluntatem DOMINI, & judicia exterminatiua prænuntians, sed ex Verbo DEI. Ponderosa sunt Saluatoris nostri verba Luc. XVI. 31. εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν ἐκ ακέκσιν, κόξ έαν τις έκ νεκρών αναςή, πειωνσονται. Νοη proin hi, vel minus adhuc, credent, aut sese conuertent, quamuis Cometa comparuerit in cœlo, vel qualecunque Meteorum in aëre. Prostrata sic videas veluti fulminis ictu inania multa, ridicula & scandali plena, quæ inseri solent Calendariis de effectibus Eclipsium, de dierum selectu pro venæsectione, scarificatione, unquium resectione, imo tota tempestatum πεόγνωσις. Sunt hæ reliquiæ vetustissimæ illius, sed turpissimæ, Gentilium idololatriæ, in quam adeò acriter & toties inuehitur sanctissimus DEUS. Sunt Eclipses, & Planetarum syzygiæ, conjunctiones, & oppositiones, ex quibus Calendariographi sua hauriunt prognostica, nihili prorsus timendæ, utpote quæ Legibus Naturæ sunt subjectæ, & nullo cum tempestatibus nostris nexu junctæ. Habuere utique, quod metuerent, Ægyptii ex tenebris illis plusquam cimmeriis, & Judæi pariter atque Gentiles ex stupenda illa trium horarum Eclipsi, quæ crucifixo CHRISTO totum inuoluerat orbem. Ibi omnia fiunt juxta ordinarias Naturæ Leges, heic contra & supra eas. Imo verò obsidere nos deberet terror & metus, si, quæ contingere deberent Eclipses, haud continge-Animaduertendum heic probè, non prohiberi in Textu nostro Astronomiam, quæ pars est Matheseos omni laude & attentione dignissima, sed quidem putidam illam Astrologiam judiciariam. Non dicit, cauete, ne discatis Astrorum, vel signorum cœlestium scientiam, sed, à cœli signis ne formidetis. Commendatissima fuit Judæis Astronomia ante Legem, & sub ea, imo necessaria, pro Festorum computo. Excoluere Astronomiam Sethitæ jam ante diluuium, & obseruationes suas reliquerunt posteris, in binis columnis expressas, si Josepho fides Ant. L. I. c. 3. & Canaanitidi prius, dehinc Ægypto, sideralis scientiæ peritiam induxit Abrahamus, eodem Scriptore teste Ant. L. I. c. 8. & Beroso. Sed ut veritati comitem se præbent mendacia, certitudini errores, ita in Orientalibus Regionibus mature sese utilis-Nnn nnn nnn nnn 2

simæ Astronomiæ associatist putidissima Astrologia, quæ mox totum inundauit Orientem, &, priori illa penè proscripta penitus, inundat adhuc, ut hodienum Indi, Persæ, Turcæ, aliæue Orientis Gentes à cœli signis adeò sormident, ut absque Astrologorum consilio neque matrimonia contrahere, neque itinera suscipere, neque alias res gerere audeant. Nil mirum, si ad Eclipseos Lunaris vel Solaris, totalis inprimis, conspectum formidine corripiatur Astronomiæ ignarus, vel & populi turba integra. Et sanè extant passim in Gentilium Annalibus exempla magnorum moliminum, quæ tali occasione abiere in fumos, animi militibus sublati, fugatorum hostium, neglectæ victoriæ. Fortunå fauente poterat Cyaxares, aliàs Aflybarus & Artabanus, Medorum Rex, circa A. M. 3311. prosequi victorias contra Scythas, ni ab Eclipsi territus destitisset, pace secutá & fundatâ matrimonio Astragis, Cyaxaris filii, cum Ariena Halyattis filia. Nicias, Atheniensium Imperator fortis, ab expeditione contra Siculorum Tyrannum Dionysium deterritus occasione Eclipseos Lunaris persuaserat suis, fore ante absolutam nouam Lunæ periodum molimina omnia vana, interea autem temporis, dum Diis suis sacrificabat, ansam Syracufanis dederat, perditas jam ante urbes & portus recuperandi. Accidit A. 1668. ut Persæ Cosaccos debellaturi classem parauerint naualem in Caspio Mari. Sed dissuaserant expeditionem venerabiles Astrologi, quòd Luna esset in Scorpionis signo infausto, & populo à Cosaccis oppresso, auxilia à Persis postulanti, & solatia miseris, non aliud datum fuit responsum, quam hoc, Kamerbe Akrebest, est Luna in Scorpione. Chardin Voy. de Perse T. V. p. 148. Priora, & antiquiora, quæ retuli, exempla legas in Chevreau T. I. L. I. c. 10. des Rois des Medes, p. 78. & Plutarcho Vita Nicia. Sed extant quoque illustria exempla insignis usus, quem ex Astronomiæ peritia traxerant magni Imperatores, quod à cœli signis baud formidauerint. Milites suos quum viderat ex oborta forte Eclipsi solari territos doctus simul & fortis Pericles, & pusillanimem ipsum nauis suæ Ducem, formidine liberaturus exercitum faciem suam pallio obtexerat, addita explicatione, quod non plus metuendum fit illis ab obscurato Sole, quàm ab obtesta sua facie. Vix poterat Alexander M. in ordinem redigere exercitum occasione Eclipseos Lunaris in motus tumultuarios actum, ní ab Ægyptiis Astronomis fuisset de genuina Eclipsium causa edo-Aus, usus simul stratagemate politico, militare Solem pro Græcis, Lunam pro Persis. Plutarch. & Curt. Vit. Alexandri M. Ita occasione Lunaris Eclipseos Exercitui Romano omnem metum ademit C. Sulpicius Gallus sub Paulo Æmilio. Extat Historia apud Liuium L. XLIV. c. 37. ubi inter alia: Permissu Consulis, ad concionem vocatis militibus, pronuntiauit, nocte pro-

xima, ne quis id pro portento acciperet, ab bora secunda usque ad quartam boram noctis Lunam defecturam esse. Id quia naturali ordine statis temporibus fiat, & sciri ante, & pradici posse. Itaque quemadmodum, quia certi Solis Luneque & ortus & occasus sint, nunc pleno orbe, nunc senescente exiguo cornu fulgere Lunam non mirarentur, ita ne obscurari quidem, cum condatur umbra terra, trabere in prodigium debere. Cumque edita bora Luna defecisset, Romanis militibus Galli sapientia prope divina videri, Macedonas ut triste prodigium occasium regni perniciemque gentis portendens mouit. Eadem, qua Gallus, Taude dignus noui orbis inuentor & debellator Columbus, qui non solum Jamaicensium sibi conciliauit gratiam, comminando Lunæ obscurationem proxima nocte futuram, ni victum fibi suisque concederent, sed & another reportauit honorem. Cæterùm de ulu Astronomiæ ad Politicam applicatiuo pulchrè Plato L. VII. de Leg. Perdiscenda ea, que utilia sunt ex diuinis Astrorum circuitibus & Solis & Lune, quoniam respectu borum necesse est disponere totam civitatem. De quibus verò? inquies. Nempe de ordine dierum in mensem, mensiumque in annum, atque ita tempora, solemnitates, sacrificia, ut decet,disposita naturali quodam ductu viuam ciuitatem vigilantemque reddent. Sed de turpi Astronomiæ ab Astrologis introducto abusu Oecolampadius in verba nostri Textus: Quid solent Gentes discere? observant cœlum & astra ejus, & inde futura pradicunt, qua vanitas carnis, & prorsus ethnica est, dedecorans populum DEI. Unde bic locus infignis est contra Astrologos, impostores omnium maximos, scire cursum cœli, ortum & occasum stellarum, è quibus temporum distinctio babetur, culpa caret: futura autem inde prædicere, & vim stellis, quam non babent, tribuere, impium est. - Non est terribile Saturni, nec mite Veneris Astrum. Excusabunt facile hanc de usu Astronomiæ in Politica digressionem Lectores beneuoli, fiquidem mecum sperauerint, euigilaturos esse aliquando Principes Christianos, & turpissimum hoc assequarteias, vel potius a's equavias idolum abolituros esse. Habent heic quoque, quod obseruent Verbi Diuini præcones, sibique cauere discant, ne apparente fortè Cometa, vel eclipsato Sole aut Luna, pœnitentiæ tubam de pulpitis intonent, exhibendo phænomena ista tanquam irati DEI digitum. Aliter longè Ministri DEI tum in Veteri, tum in Nouo Testamento, quam ex nostratibus multi. Sanè ardens zelo Jeremias Judæos haud ablegauit ad Cometas & Eclipses, fed quidem misit in Scholam Naturæ ad Phænomena Naturæ ordinaria. Timebimus, inquit v. 24. DOMINUM, DEUM nostrum, qui dat nobis imbrem tempestiuam, & serotinam suo tempore, juramentis statutis messem seruat nobis. (Metuamus DOMINUM, DEUM nostrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam in tempore suo: plenitudinem annue messis custodientem

nobis.) Homo si permansisset in primo innocentiæ statu, nullis infestatus fuisset bellis, non contigissent Rerumpublicarum & Regnorum vel mutationes, vel euersiones, non pestis, fames, calamitates aliæ, & fuissent tamen Eclipses in Sole, Luna, Joue, Cometæ. In exilium Astrologos tanquam partus spurios mittit moderna Mathesis. Ita quoque de impostoribus hisce senserant priscæ Ecclesiæ Patres, Augustin. c. 5. L. II. contra Faustum, Manichæum,

c. b. L. II. contra duas Pelagianorum Epiftolas, c. 3. Lib. Confession. IV. & c. 6. Lib. Confess. VII. Saniores ipfi ex Gentilibus aspectarunt Astrologiam tanquam nixam ficulneis fulcris. Legatur apud A. Gellium Phauorini Philosophi Disputatio L. XIV. c. 1. Vetabant has ipsas delusorias artes Leges Ciuiles & Canonicæ. Cod. L. IX. Tit. 18. In Decretis Canonicis Canones contra Aftrologos & Mathematicos 26. Quest. 5.

Jer. Cap. X. vers. 12. 13.

- pientia sua orbem disponit, prudentia sua colos extendit.
- 13. Quum ille (a) vocem dat, ingens aquarum vis in aëre (coit), & eleuat nubes ab extremitate terræ, fulgura in pluuiam vertit, atque educit ventos de (b) receptaculis fuis.
 - (a) Ebr. ventum.(b) Al. de thesauris.

OMINUS DEUS noster, inquit Propheta, terram, globum hunc terragu-aëreum, habitaculum nostrum, condit sua virtute, ex immensis Nihili abyssis produxit, & sapientia sua infinita orbem disponit, (o moinaas मार प्राप्त कर मा igue aute, o aνορθώσας την οικεμένην έν τη σοφία αυτε) facto scilicet secundo die discrimine inter aquas inferiores & superiores, eleuatâ immensâ vaporum copiâ pro formandis nubibus, & separatis tertio die aquis inferioribus à terra sicca, conclusis intra certos limites mari, fluminibus, lacubus, terrâ porro ficca viridibus vestita tapetibus pro animantium & hominum usu: quam maximæ molis structuram ipse potentissimus DEUS non solùm ordinauit sapientissimè, sed adeò solidauit, ut voracissimis etiam elementis impetuofissimis ventis, ipsis quoque aquarum inundationibus esset inuicta: prudentia quoque sua calos, æthereos, & aëreum, extendit, wi 📆 Φρονήσει αυτέ εξέτεινε τον έςανον, quod stupendi artificii amplissimum opus celebratum leges Ps.

- 12. Qui terram condit sua virtute, sa- 12. Qui facit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia fua, & prudentia fua extendit cœlos.
 - 13. Ad vocem fuam dat multitudinem aquarum in cœlo, & eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: fulgura in pluuiam facit, & educit ventum de thesauris suis.

CIV. 2. 3. Jef. XL. 22. XLII. 5. XLIV. 24. LL. 13. Job. IX. 8. XXXVII. 18.

Est speciation coelum nostrum aëreum magnificum Sapientiæ atque Potentiæ Diuinæ Theatrum. Quum ille vocem tonitruantem, & ventosam, dat, ingens aquarum vis in aëre coit, colligitur #\overline{\theta}\theta os \overline{\theta} os \overline{\theta} overline{\theta}, condenfantur dispersæ per atmosphæram vesiculæ aqueæ in atras nubes, quæ eleuantur ab extremitate terræ, ανήγαγε νεφέλας έξ έχατε της γης, ex omnibus terræ punctis, vallibus, montibus, campis, maribus, fluminibus, fontibus, fulgura in pluuiam vertit, acquaras eis veròr enoince, ita nempe, quod rarefactus à fulguribus aër bullulas aqueas suspensas tenere diutius nequeat, sed hæ ad inuicem allisæ & fractæ guttarum formå decidant. Educit ventos de receptaculis suis, ita Theodoretus, fed LXX. έξήγαγε φῶς ἐκ θησαυρῶν

avre, eduxit lumen ex thesauris suis, de quibus vel ventis, vel lucis emanationibus alibi plura.

Jer.

Jer. Cap. XII. verf. 8. 9.

Leo in nemore, edidit contra me vocem fuam, unde & odio eam

profequor.

9. Hæreditas mea auitium varicolor est mihi, auitium per circuitum contra cam est. Congregate omnes feras agri, efficite, ut veniant & deuorent cam.

Requentissime occurrit in Sacris Leo, animal Orientalibus Regionibus familiare, allegaturque in bonam & malam partem, prouti id occasiones vel res conferendæ postulant. Summus ipse DEUS comparatur passim Leoni. Contra me ceu Leopardus, Leo, venis. Job. X. 16. CHRI-STUS cluet him in this punis 'lida. Apoc. V. 5. Cherubinis seu Angelis est facies Leonis ad dexteram. Ezech. I. 10. Apoc. IV. 7. De fidelibus Solomo Rex, justi ut Leones considunt. Prov. XXVIII. 1. Leones vocantur viri fortes, Heroes. Saul & Jonathan velociores fuerunt aquilis, fortioresque Leonibus. 2. Sam. I. 23. Reges. Ceu fremitus Leonis est ira Regis. Prov. XIX. 12. Israelitici populi præpotentia designatur symbolo Leonis. Num. XXIII. 24. En populus ille consurget ut Leana, & veluti Leo sese eriget. Speciatim verò tribus Juda, Gen. XLIX. 9. Gad, Deut. XXXIII. 20. Dan, Deut. XXXIII. 22. Hierosolyma urbs, Jes. XXIX. 1. Sed quoque est Leo Diaboli symbolum, 1. Petr. V. 8. 6 abridiκος ύμων Διάβολος, ως λέων ωςυόμενος, περιπατοί, ζητών, τίνα καταπίη. Hostium DEI & Ecclesiæ, Job.IV. 10. 11. Rugitus Leonis, & vox Leopardi comprimitur, & Leunculorum dentes excerpuntur. Perit Tigris inopia prædæ, catulique Leænæ disfipantur. (Rugitus Leonis & vox Leana, & dentes catulorum Leonum contriti sunt. Tigris periit, eo quod non baberet prædam; & catuli Leonis dissipati sunt.) Tyrannorum Prov. XXVIII. 15. Ceu Leo rugiens, & Ursus cum fremitu discurrens, est Princeps impius pauperculæ plebi. (Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.) Et in ipso Textu nostro rebellis erga DEUM populus, atque blasphemo veluti ore rugiens depingitur figura Leonis. Facta est mibi bæreditas mea sicut Leo in nemore, edidit contra me vocem fuam, unde & odio eam profequor. Έγενήθη ή κληςονομία με έμοὶ ώς λέων έν δευμῷ, ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν Φωνὴν ἀυτῆς, διὰ τᾶτο ἐμίσησα ἀυ-Thy. Sic & Zeph. III. 3. Proceres ejus sunt in ea Leones rugientes. (Principes ejus in medio ejus, quasi Leones rugientes.) Doctores Ecclesiæ, si officio suo haud defungantur, Ezech. XXII. 25.

- 8. Facta est mihi hæreditas mea sicut 8. Facta est mihi hæreditas mea quasi Leo in sylua: dedit contra me vocem: ideo odiui eam.
 - 9. Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? Nunquid auis tinca per totum? Venite, congregamini, omnes bestiæ terræ, properate ad deuorandum.

Conjuratio Prophetarum ejus in medio ejus, sicut Leo rugiens, & qui predam rapit, comederunt animam: opes, & quicquid pretiosum est, acceperunt, atque viduas ejus multiplicauerunt in medio ejus. (Conjuratio Propbetarum in medio ejus: ficut Leo rugiens rapiensque pradam, animas deuorauerunt, opes & precium acceperunt, viduas ejus multiplicauerunt in medio illius.)

Vers. 9. occurrit vox Yux ssabbua, quæ non ab omnibus codem sumitur sensu. Fuller. Miscell. L. VI. c. 19. sumit vel pro lupo cinereo aut rufo, vel pro omni bestia rapaci, quæ ab aliorum animalium discerptorum sanguine veluti tingitur, à var tsabba, tingere. Sed ostendit Bochartus Hieroz. P. I. L. III. c. 11. esse Par propriè Hyanam, lupi orientalis spèciem, quoniam your by a Græcis reddatur emplager vanne, spelunca byene, & sic quoque 1. Sam. XIII. 18. בי האבועים, φάραγξ די bairer, vallis byenarum: ipsi quoque Arabes bestiam hanc vocent dabuon, barbari Scriptores zabo, akabo, debub, debuth, dabath, dboboah. Meninzki legit zebu, zubu, zyb-anet. Lexic. p. 3029. Est, quod ad rem præsentem facit, bestia hæc, Oppiano teste, suri, maculosa, Cyneget. L. III.

> – કૈફેક્સપ્પલ હૈફાનાદ લોગ્છેગ Κυανέαις έκατεςθεν έπίτειμα τασίαση.

Cutis horrida corpore toto Cœruleis densè conspergitur undique vittis.

Est & Gulonis, quæ etiam lupi vel hyænæ & in septentrionalibus degentis est species, pellis commendata propter colorum varietatem & elegantiam. Dicitur & ipía hyæna colores mutare in oculis. Plin. L. VIII. c. 30. Oculis by anæ mille funt varietates, oculorumque mutationes. L. XI. c. 37. Hyana oculi in mille colores transeunt subinde. Hinc & Hypocrita Hebræis אָבוּע dicitur, quia simulare & dissimulare nouit, aliud seruare animo, aliud lingua proferre.

"Ος χ' έτερον μέν κεύθα ένὶ Φρέσιν, άλλο δὲ Απη.

Noftræ

Nostræ Verfiones, authoritate Hieronymi nixæ, habent auitium versicolor, einen gesprengten Raub-Vogel. Hæreditas mea auitium versicolor est mibi, auitium per circuitum contra eam est. Est autem auitium versicolor auis tincta. Sed Verfionibus his præjudicio funt, quæ proximè fequuntur verba. Congregate omnes feras agri, efficite, ut veniant, & devorent eam. Ad feras agri autem pertinet hyæna, non auis varicolor. Propterea ita Textum nostrum reddit Bocbartus: An igitur est sera rapax variegata (hyæ-

na) bæreditas mea erga me? An est sera rapax circunquaque super eam? Ubi notandum, vy non semper denotare auem rapacem, sed & alias feras carniuoras. Sit itaque hic verborum Jeremiæ, vel DEI ipsius per Prophetam, sensus: Qui euenit, obsecro, ut Judæi, peculium meum, rugientium ad instar Leonum mihi oblatrent? Hominem exuere, hyænis facti fimiles? Num ejusdem funt cum feris rapacibus indolis? Sed ego his feris opponam alias, Chaldæos nempe, qui devorent illas.

TAB. DCXXVI.

Jer. Cap. XIII. vers. 23.

& Pardus maculas fuas? —

Num mutabit Æthiops cutem suam, Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: —

E nigredine Æthiopum, & Pardorum maculis, disserere res est haud leuis indaginis, labor difficilis. Anatomes ope inquirenda venit extremarum fibrarum vix oculo armato conspicuarum, dialegie, & ex Physicæ Mathematicæ principiis enucleanda natura colorum, difficillima omnium & abstrusissima.

Eam habent præ aliis coloribus έξοχην albus & niger, ut juxta eos omnes penè Nationes diuidantur in albas & nigras. Ipsos quoque Russos & Tartaros distinctos legas in albos & nigros, licet nigerrimi horum fint coloris duntaxat oliuacei. Alborum classi adjudicantur Europæi, nigrorum familiæ Afri, quamuis multi sint ex Europæis nigriores quibusdam Afris, & in Sicilia altior obtineat nigredinis gradus, quàm fub eodem parallelo in Afia. Libyæ & Mauritaniæ incolæ nigri funt, cum Europæis collati, respectu Æthiopum verò albi, coloris quippe fusci. Arabes ex flauo nigri, nigri tamen cluent in Sacris. Cant. I. 5. Fusca quidem sum, cæterum amabilis, o sæminæ Hierosolymitanæ, ficut tentoria Cedræorum, ubi Chaldæus Paraphrastes, ut filii Chus, qui habitant in tentoriis Kedar. Est & Æthiops, aftiof, up cuschi, in Textu nostro Arabs. Tunc temporis nempe non fuit Israelitis cum Æthiopibus *** ἀξοχλν ita dictis commercium, sed quidem cum Æthiopibus Asiaticis & Ægyptiis, qui Herodoto cluent μελάγχεοες & ελότειχες, & apud Hespichium αίγυятийвац idem est, quod мехайва, Ægyptizare, niprescere. Plautus in Pænulo:

Jam pol ego pugnis totam faciam, ut fit morula, Itaque replebo atritate, atrior multo ut fiet Quàm Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circumferunt.

Est vera Æthiopum nigredo nitens, aspectu grata, quæ multos ex incidentibus radiis lucis reflectit; non tristis, ut illa noctis tenebricosæ, distincta fere ab hac, ut albus ille nitensque virginum formolissimarum color ab albo earum, quæ Chlorosi laborant, vel Cachexia. In censum Ætiologiæ venit quoque Æthiopicæ cutis teneritudo fingularis, qualis fere est holoserici: & canes illi amabiles Guineenses, vel Thomæani, Melitæi, læues quidem, sed attactu molles, quibus eleuatur cuticula à substrato corpore reticulari. Est hujusmodi canum cutis confimilis fere illi Æthiopum, non ficca, sed lubricata & humestata continuo, ob transpirationem in illis Regionibus Æquatorealibus copiosam. Quò validior scilicet est sanguinis & fluidi neruei in extremas cutis fibras impetus, eò implentur magis extremi tubuli ab humiditate oleosa, eò nitentior fit cutis, ut sanè nitentior est sani & viui hominis cutis quam mortui, vel agonizantis. De Æthiopibus id adnotandum probè, esse tum cuticulam, tum cutim albas, ut nobis Europæis, omnemque illorum nigredinem pendere à membrana vel plexu reticulari, cuticulam inter & cutim media, quæ sub microscopio formam habet retis fubtilis, aranearum telæ fimilis, fuligine tin-Etæ, conferenda commodè cum uuea oculi nigefrima. Sedem proin suam habet fuliginosa hæc & oleosa nigredo inter cuticulam & cutim, huic affixa adeò firmiter, ut neque ablui queat, neque mutari. Hinc Græcorum Prouerbium, αβίωπα λευκαίνειν, Æthiopem dealbare, de iis, qui oleum & operam perdunt, laborantes in vanum. Quò tendit quoque effatum. Prophetæ: Num mutabit Æthiops cutem suam, 6 Pardus maculas suas? 'Ει αλλάξεται αιδίοψ το δέςμα αυτέ, και παρδαλις τα ποικίλματα αυτές; Veruin

enim verò non ita planum est, fontem ostendere fuliginosi illius vel oleosi fluidi, an exeat per ofcula excretoria glandularum cutanearum, vel extremas arteriolas, ut in vesicis arte excitatis, vel ductus adhuc subtiliores, quorum cutis est refertissima. Videtur autem tunc demùm induere nigrorem oleosa hæc humiditas, quum fuit secreta, & in membranam reticularem deposita; ut unus idemque nutritius fuccus terræ in tenerrimam florum structuram depositus heic demum colores suos, rubrum, flauum, cœruleum, nigrum induit. Vult Pecblinus elegantissimo de Colore Æthiopum Tractatu, subsistere in Æthiopis cute fermentum sui generis, quod partes sanguinis depositas ibi nigras reddat, ut vitriolum solutionem gallarum limpidam. Sed hæc de fermentis alterantibus exiguam inuenit fidem apud cos, qui arcana corporis humani intimius perscrutantur. Sunt Eruditi benè multi, qui Æthiopum nigredinem tribuunt maledictioni à Noacho in Chami posteros jactatæ, quæ tamen exerere sese debuisset in Canaanitis, qui sedes suas fixerant in Asia & Ægypti vicinia, potius & citius quam in Afris, & Æthiopibus, qui in his postremis demum seculis subacti tanquam dira mancipia deferuntur per orbem. Regnum fanè & posteritas Canaanis sese extendit potius Babyloniam versus & Persiam, quam in Afri-Illorum autem regnorum incolæ hoc atro maledictionis signo carent. Et, quod susè probat Bochartus, Æthiopes non tam descendunt à Chus vel Canaane, in quem speciatim maledictio fuit jacta, quam à Lud, filio Mizrajim. Interim haud imus inficias, multis obnoxiam esse difficultatibus primam populorum originem, variasque dispersiones, quæ vel folæ, ob mutata climata, cibos, alium So-Iem, peculiarem soli indolem colores mire variare queunt, imo & horum pretia. Est Æthiopibus color niger haud minus gratus, quam Europæis albus. Diabolum uti nos atro carbone delineamus, ita illi alba creta. Utrique fortè absque fundamento. Ater an albus sit ο δείνα, non constat. Inquirendæ proin aliæ, in natura potius, quàm historia fundatæ causæ nigredinis Æthiopum. Sunt, qui Solis intensum accusant ardorem, sed parum felici successu. Qui à Solis æstu fuscum contrahunt colorem, iis nimia copiâ transpirant fluida, cutisque exsiccata contrahitur, quum contra Æthiopes fint repleti. Confer, si lubet, Fessanos, Maroccanos, Algerinos, Hispanos, aliosque Mediterranei Maris accolas cum Angolanis, Guineensibus, videbis illos à verticali radiorum solarium illapsu remotiores, quàm hos, & tamen siccioris, contractæque magis cutis. In ipsa D. Thomæ Insula, quæ sub Æquatore jacet, quæ degunt animalia & homines, repleta funt corpore, id quod tribuunt multi copiosissimo rori, ibi & in littoribus Guineæ deciduo quotidie: Quin imo sunt illæ Nationes

subæquatoreales fœcundæ admodùm, teste vel folo Angolæ Regno, ex quo quotannis 15000. mancipia transferuntur in Americam. Negari id nequit, tam ad corpulentiam Æthiopum, & animalium Zonæ Torridæ, quam ad fæcunditatem & nigredinem multam conferre symbolam amplissima slumina, Zaire, Nigrum, Nilum, quæ regiones vastissimas perstuunt, quorumue vapores in aëra eleuati æstum Solis mirè temperant. Hinc est, quod Ægyptii corpulentiores sint Hispanis, hi verò fusci magis quam alii fub eodem climate populi, ditiores aquis. Heluetii nos utriusque sexus sumus repleti magis corpore, & robusti, non solum propter labores, quos sustinemus, sed & propter aquas in cœlo foloque copiofiores. Ita nempe relaxantur fibræ nostræ cutaneæ magis quàm vicinis aliis, & extremi tubuli à caloris folaris gradu, quem nobis largitus est optimus Creator, ampliati faciliorem dant latici sanguineo ad extrema corporis accessim. Notum porrò, ab æstu Solis non nigrescere muros, saxa, ceram, lintea, sed dealbari. Ex hastenus dietis constat, non Solis actioni soli tribui posse Æthiopum nigredinem, sed potius peculiari corporum dispositioni, & pluribus causis simul junctis: stringit argumentum eò magis, quia Americani & Abyssini ejusdem cum Æthiopibus climatis albi funt, non atri, & Æthiopes ipsi in Europam Americamue delati, alio licet sub Sole viuentes, nigrum habitum haud exuant, imo ad posteros usque transplantent. Sanè si nigredo illa penderet ab æstu Solis, Norwegi, Grœnlandi, Lappones, Samojedi, quibus nouem menses sunt hyemales, tres reliqui frigidi, albissimi colore essent, non fusci. Id quod & de Americæ septentrionalis extremis populis teltantur Historiæ, de Scythis Hippocrates Lib. de Aere, Locis & Aquis, §. XLVIII. συβρον δε γένος ές το Σκυθειον δια το ψύχος, κα επιγινομένα οξέος τα ηλία . ὑπὸ δὲ τα ψύχεος ή λευκότης έπικαίεται κυλ γίνεται πυβρή. Scytharum gens futui valde coloris existit propter frigus ingens. Non enim vebemens accedit ad eos Sol, a frigore verò albedo exuritur, & fit fulua. De hac materia plura dici possent, si loci angustia id permitteret. De Æthiopum constitutione, labiis repandis, simis naribus, atro colore, si specialius quid, quam hactenus protulimus, desideres, adytum introeas oportet generationis, obscurum licet & clausum. Ex Æthiopibus enim nascuntur Æthiopes. Ascende, ni in via sint obstacula, ad Lud usque, si primus is fuit Æthiops. Determina, si potes, quomodo factus ille fuerit Æthiops? an fortè conjunx ejus Æthiopissa suerit? an ea, ex atri coloris aspectu perterrita, pepererit Æthiopes, & tales manserint nati ex hisce? Lucem fœnerabitur forte, quod contigit circa oues Labanis & Jacobi, columba item aterrimo colore tincta per universam cutim, nata talis, quam in Museo meo asseruo. Sed obuiæ iterum venient difficultates circa

G. D. Heuman sculps.

.

.

.

.

vim matris primæ imaginatiuam, num tanta ea Homerus de Menelao Iliad.x. fuerit, quæ ad innumeros posteros sese extendere potuerit. Obices vides benè multos, beneuole Lector, qui difficilem reddunt veritatis inquisitionem. Sublatis illis è medio, vel sepositis saltem, ultra mihi progredi non licet, quàm huc; quod DEO placuerit, pro infinita sua erga genus humanum bonitate, infinitè parua hominum rudimenta ita ordinare & dispartiri in prima creatione, ut quæ euolui debebant successi temporis in his illisue regionibus, dotata fuerint structurâ iisdem conformi, & Æthiopes post demum euoluti fuerint, quàm corum parentes, quales hi fuerint cunque, in Africam peruenerint, per vastissimas regiones dispartiendi. Ex quo ratiocinio sequeretur, ouula hominum in ipsis Adami lumbis diuersi fuisse generis. Ita DEUM considero & veneror tanquam Creatorem Æthiopum, Europæorum, Scytharum: adscribo supremo Numini omnia, naturæ parum vel nihil. His ita præsuppositis, non erit dispartitio populorum per uniuersum terrarum orbem effectus alicujus casus fortuiti, sed opus sapientissimæ prouidentiæ, ordinatissimæ directionis, opus DEI. Planum inde fiet, translatos ex patria in Europam vel Americam Æthiopas manere tales, ut Europæi quoque, qui in Africa degunt, formam suam & album colorem retinent.

Par ratio est colorum, & structuræ omnium aliorum animalium. Sunt Pardi maculæ, de quibus Textus, cuti concreatæ, neque abluendæ, neque mutandæ, non magis certè quàm speciosissimi & mirè variantes testaceorum colores. Horum Author, Creator, & Conseruator est iterum solus DEUS. Naturæ nullum jus. Maculas hasce vocat Propheta תַבַרְבָּרוֹר־י cbabbarbyroth, Græci ποικίλματα, Hieronymus varietates. Est autem הָּבוּרָה, chabburab, propriè *liuor*, vibex. Depictam hanc Pardi 🗝λύχροον cutim offendes pallim.

Παρδαλέη μέν πρώτα μετάφρενον έυρυ κάλυψε

Primum quidem Pardi pelle latum dorsum texit Varia.

Quibus Pardi Tigridisue pellibus ex collo dorsoue pendentibus adhuc superbiunt Hungari, Turcæ, Tartari, aliiue Orientales Populi. Plin. L. VIII. c. 17. Panthera & Tigris macularum varietate prope solæ bestiarum spectantur. Pantheris in candido breues macularum oculi. Solinus: Pantheræ numerofæ funt in Hyrcania minutis orbiculis superpi&e: ita ut oculatis ex fuluo circulis, vel cœrula vel alba distinguatur tergi supellex. Martialis L. I. Epigr. 105.

> Picto quod juga delicata collo Pardus sustinet. -

Juuenalis Sat. 15.

parcit Cognatis maculis similis fera.

Oppianus Cyneget. L. III.

'Ρινὸς δαιβαλέος, χεοίητ' έπιπαμφονόωσσα, 'Ηερόκις, πυκινήσι μελαινομένησιν όπωπαζε.

Cutis dædala, color lucidus, Obscura, crebris oculis nigricantibus.

Ab hac Pardi cute alia corpora πολύχεοα nuncupata fuere παςδάλια: ut adhuc maculis infignem Equum nominare solemus Tigridem. Tales describit Oppianus Cyneg. L. I.

> έυτροχάλοισι περίδρομα δαιδάλλοντα, Σφεαγίσιν πυκινήσιν, όμοιτα παεδαλίεσσι.

rotundis in orbem variantur Denfis notis, Pardorum instar.

Jer. Cap. XIV. vers. 4. 5. 6.

- quia non descendit (in eam) pluuia, agricolæ pudefacti caput suum obuelarunt.
- tum) peperit, reliquit, quod non superesset herba.
- (montium) ventum haurientes instar Draconum, deficientibus oculis corum fœni penuria.
- 4. Propterea quod tellus emarcuit, 4. Propter terræ vastitatem, quia non venit pluuia in terram, confusi funt agricolæ, operuerunt capita fua.
- 5. Quin & Cerua, quem in agro (fœ- 5. Nam & Cerua in agro peperit, & reliquit, quia non erat herba.
- 6. Et Onagri steterunt in verticibus 6. Et Onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi Dracones, defecerunt oculi corum, quia non erat herba.

Ppp ppp ppp ppp p

Dc-

Jer. Cap. XVII. verl 1. TAB. DCXXVI. 1128

Emonstraui simul & celebraui plus semel, & insinuare satis non possum, sapientissimam aquæ, pluuiæ, niuis, nubium, fluminum, fontium per uniuersum terræ orbem dispartitionem, qua non folum culti agri hortique, sed quoque plantæ deserti, & prouenientes in altissimis montium jugis famem suam & sitim sedare possunt. Est id Diuinæ Bonitatis remiesor, sed obuia quoque sunt tremendæ justitiæ τοκμέρω, quoties nempe omnipotens ille naturæ Dominus vel terræ integrum globum aquis submergit, vel has illasue Prouincias inundat, imbribus nimiis & torrentibus homines & animalia suffocat, vel siccitate torret ex pluuiæ defectu, ut emarcescant plantæ, & fibræ ob succi nutritii penuriam sese contrahant, agricola pudefacti caput suum obuelent, propterea quod tellus emarcuit, quia non descendit in eam pluuia. Tà leγα της γης έξέλιπεν, ότι εκ ήν ύετος. έχύνθησαν οι γεωςγοὶ, ἐπεκάλυψων τὰς κεφαλάς ἀυτών. Tangit hæc calamitas non solam terram & vegetabilia, sed per consequens animalia, speciation herbiuora: Cerua, quem in agro fætum peperit, & mechanico amore fouet, reliquit, quod non supereffet berba, मुझे इरेक्का हंग बंगुहर्क हैं नकारण, मुझे हंगुमका रिरोक्ट का οτι ἐκ ἦν βότανος. Parallelum lege locum Thren. I. 6. Principes ejus fimiles funt ceruis, qui non inueniunt pascua, abeunt ante persequentem, quod nullus supersit vigor. (Facti sunt principes esus velut arietes non inuenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.) Pergit Propheta noster: Et onagri steterunt in verticibus montium, ventum baurientes instar Draconum, deficientibus oculis eorum fæni penuria. oron αγειοι έςησαν έπὶ νάπας, η είλκυσαν ανεμον (addit Theo-

doretus, is deinorres,) itinser is ippanies intie, ότι 🖦 ἔν χόςτα. Sunt namque DEO curæ & feræ. Pf. CIV. 10. 11. Emittis fontes, qui fiunt torrentes, ut inter montes decurrant, ut potent feras omnes, & onagri leuent sitim suam. (Qui emittis fontes in conuallibus; inter medium montium pertranfibunt aque. Potabunt omnes bestie agri: expectabunt onagri in siti sua.) De Draconibus, qui prægrandes sunt serpentes, Ælianus L. II. c. 19. quod quotidie per aliquot horarum decurium capite erecto, olore iryyi, tanquam illecebra, aërem hauriant, & ipsas præteruolantes fortè aues halitu attrahant. Occurrunt & alibi hujusmodi loquendi formulæ. De boue Varro:

Et bos suspiciens cœlum, (mirabile visu!) Naribus aerium patulis decerpsit odorem.

Virgilius:

bucula cœlum Suspiciens patulis captauit naribus auras.

Deficiunt onagrorum oculi fæni penuria, atrophia sese contrahunt, quoniam humor oculi aqueus deficiens per Nuckianos Ductus haud refarcitur, aciesque visus simul læditur, quia radiis lucis difficilior, quam antea, conceditur transitus.

Conjectat Ludolf. Comm. in Hift. Ætbiop. p. 160. per pun thannin intelligi debere non tam Dracones, quam Crocodilos, qui persæpe capite ultra aquæ superficiem erecto aërem hauriunt, id quod commune est quoque Phocis, & Amphibiis aliis.

Jer. Cap. XVII. vers. 1.

reo, ungueque adamantino exaratum in tabula cordis vestri, & in cornibus ararum vestrarum.

Inis ejusdem tenoris Protocollis infcribitur, quod quisque mortalium cogitat, loquitur, agit cunque; diuino nempe omniscientiæ infallibili, βίβλοκ ΘΕΟΤ, βίβλοις ζωής, Apoc.XX.12.15. Dan.VII.10. & cordibus hominum, seu conscientiæ Rom. II. 15. οιτινες ενδείκυυνται το έργον τε νόμε γραπτον έν ταϊς καρ-દ્વાંબાદ લેપમાંછે, συμμακτυκέσης લેપમાંછે મનેદ συνલદા ઉદ્દેખદ, મુલ્લે μεταξύ αλλήλων των λογισμών κατηγορέντων, ή χωλ απολογεμένων. Cor etiamsi lapideum sit Ezech. XXXVI. 26. συνείδησις κεκκυτηριασμένη, 1. Tim. IV. 2. est tamen, manetque peccatum Juda scriptum stylo ferreo, ungueque adamantino exaratum in tabula cordis, & in cornibus ararum. Occurrit in

Peccatum Juda scriptum est stylo fer- Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratur fuper latitudin**e**m cordis eorum, & in cornibus ararum corū.

> Textu vox שָׁמִיר *schamir*, ex qua Judæi vermiculum fingunt, quo Moses 12. Tribuum nomina pectorali insculpserit, & Solomon Rex marmora adeò aptè dissecuerit, ut in extruenda ede neque mallei neque secures in æde audirentur, nibil denique ferreorum instrumentorum, 1. Reg. VI. 7. Sunt hæ aniles recutitorum fabulæ. Est שָׁמִיר lapis, isque tantæ duritiei, ut eo mediante alii etiam durissimi lapides queant scindi, sculpi, læuigari. Sunt, & hos inter nos Tigurini, qui adamantem ex illo faciunt. Sed potiori jure explicabis per Smirin, quæ sculpturæ, polituræ, scissuræ lapidum durissimorum, & vitrorum inseruit. Congruit nomen iplum

ipfum schamir, samir, cum Græca voce σμίςις, Smiris, Germanorum Schmergel, & aliarum Nationum synonymis, reperiundis aliquando in Lexico meo Fossilium. Hujusdem lapidis mentio quoque fit Ezech. III. 9. Sicut adamantem, שָׁמִיר, qui filice durior est, reddidi frontem tuam. Zach. VII. 12. Cor suum adamantinum secerunt, ne legem audirent. Conveniunt in eo quidem Adamas & Smiris, quod uterque constet parti-

bus durissimis, rigidis, quibus etiam saxa & metalla durissima cedere debent. Ubi ως έν πω-ભૂબું notandum, conferre multum ad duritiem, si rigidæ illæ partes densè sint sibi mutud appositæ, unde & durius redditur ferrum, atque ín chalybem mutatur, repetitâ in aquam fabrorum immersione, & ipsium ferrum fusum etiam vitra scindit. Stylus proin ipse ferreus, de quo Propheta, erit chalybeus potius.

TAB. DCXXVII.

Jer. Cap. XVII. vers. 6.

videns bonum, quum venit, sed inhabitabit torrida loca in deserto, in terra salsa & inhabitata.

Erit is instar myricæ in deserto, non Erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit, cum venerit bonum: fed habitabit in ficcitate in deferto, in terra salsuginis & inhabitabili.

Ubium adhuc, quid intelligi debeat per עַרְעַר בָּעֲרָבֶר־י arar baarabbah. Latina nostra habet myricam in deserto, secuta rès LXX. qui ayesopuesiun reddunt. Sed Vernacula, ein dürrer Baum in einer Einöde, nudam foliis arborem crescentem in deserto, secuta Hieronymum ex Symmacho. Placet Augustino Tamarix. Certum id est, si speciale genus arborum vel fruticum in desertis locis crescentium seligere velis, quæri debere vel tenuifoliam, vel præ inopia alimenti haud altè crescentem. Constat id ex eo, quod DEUS per Prophetam vegetabili huic comparet v. 5. eum, qui confidit in hominem, & carnem ponit brachium suum, Aque DOMINO cor ejus recedit, cujus res arenoso nituntur fundamento, qui radices agere nequit firmas. Ad hujusmodi plantas utique referri possiunt Erica, & Tamarix, imo & Juniperus, quam, pace aliorum, seligo, motus affinitate Turcici nominis er-er, quo frutex hic indigitatur, Meninzk. Lex. p. 3248. Crescunt hi frutices locis incultis, arenosis, qualis est ערב Arabia deserta, unde omnis campestris folitudo אַרֶבַּריי audit.

Talis terra infructuola est quoque אֶרֶץ מְלֵחָה־י erets melechab, salsugo, terra salsuginosa, cujusmodi terras inuenias passim in Arabia, Armenia, præsertim verò ad Mare mortuum seu salsum, ubi stetere olim maledictæ urbes. Unde Chaldæus interpres tum nostrum Textum, tum Ps. CVII. 34. Vertit terram frugiferam in fterile folum (in falsuginem,) לְמָלֶחָ, eò explicat, quod Israelitica terra commutari debeat in sterilem Sodomam. Plin. L. XXXI. c. 7. Omnis locus, in quo reperitur sal, sterilis est, nihilque gignit. Virgil. Georg. L. II.

Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara, Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando, Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.

Deut. XXIX. 23. Sulphure & sale exurentibus uniuersam terram ejus, ut seminari non possit, non germinante, neque exoriente in ea ulla berba, ficut in loco subuersionis Sodomæ & Aemoræ, Admæ & Zeboim. (Sulphure & salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ & Gomorrba, Adama & Seboim.) Zeph. II. 9. Moab futurus erit ut Sodoma, & filii Ammon ut Gomorrha, reliquiæ urticarum, & fossa salis, vastitasque perpetua. (Moab ut Sodoma erit, & silii Ammon quasi Gomorrba, siccitas spinarum, & acerui salis, & desertum usque in æternum.) Augetur sterilitas, ubi æstu solis torrefacta est terra, ubi funt מֵרֵרִים, ficcitates, loca ficca. Nam sale exudante licet ex superficie terra subjacens sali, si nigra sit & bona, vinci potest profunda aratione & subuersione, quæ culturæ ratio in Oriente frequens satis, teste Tournefort. Voy. du Levant. Tom. II.

A. est Tamariscus Germanica Lob. Tamarix fruticosa folio crassiore siue Germanica C. B. Iamarix Germanica siue minor fruticosa I.B. Characteres expressi sunt ad marginem.

B. Tamarix altera folio tenuiore siue Gallica C. B. Tamarix major fiue arborea Narbonensis

Jer.

Jer. Cap. XVII. vers. 8.

Erit ficut arbor ad aquas plantata, Erit quasi lignum quod transplantaradices suas ad riuum extendens, quæ venientem æstum non sentit, cujus folium virct, & in anno retentionis (pluuiæ) non erit sollicita, nec à fructu ferendo cessat

tur super aquas, quod ad humorem mittit radices fuas: & non timebit, cum venerit æstus. erit folium ejus viride, & in tem pore ficcitatis non erit folicitum, nec aliquando definet facere fructum.

Con hæc est hominis, qui fidit DOMINO, & cujus spes est DOMINUS, vers.7. qui nec ambulauit in confilio impiorum, nec in L via peccatorum stetit; nec in consessu irrisorum sedit, sed in Lege DOMINI voluntas ejus. (non abiit in confilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit, sed in Lege DOMINI voluntas ejus.) Psal. I. 1. Erit nempe hic velut arbor plantata secus riuos aquarum, que fructum suum suo reddit tempore, cujus folium non destuit, & quodcunque ediderit, prosperè cadet; (tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo: folium ejus non destuet: & omnia, quæcunque faciet, prosperabuntur,) v. 2. haud tenui fruticulo myricæ, aliiue plantæ in arenosis nascenti similis, sed latæ frondis arbor, olea viridis, Ps. LII. 10. Palma, Cedrus Libani, Pf. XCII. 13. non sponte nata, ut solent urticæ, cardui, pyri maliue syluestres, sed plantata singulari arte in solo pingui, arbor justitia, plantatio DOMINI, Jes. LXI. 3. plantata ad aquas, ξύλον ευθυνών παςα υδατα, loco in Orientalibus Regionibus percommodo, ubi æstu Solis torreri solet terra, & veluti exfugi. Arbores ut sese transplantare nequeunt sponte, sed cibum & potum præstolantur à benigno cœli influxu, ab aëre premente, imo DEO ipso, ita nec homo statum suum prosperum, justificationem suam & sanstificationem non habet à se ipso, sed unice pendet à misericordi DEI voluntate. Ego, inquit DEUS Jes. XLI. 18. 19. aperio in editissimis verticibus slumina, & in mediis campis fontes : desertum verto in stagnum aquarum, & terram torridam in scaturigines aquarum. Dabo in deserto Cedrum, Spinum, Myrtum & oleam: ponam in solitudine abietem, ulmum & populum simul. Extendit hæc arbor radices suas ad riuum, iπί κιμάδα βαλεί jican auri. DEI iterum, qui arborem formauit, hoc est opus, non ipsius arboris, radicum

nempe, fibrillarumque extensio, cujus ope per innumera ofcula fuccum attrahit nutritium. Ita in sensu altiori spirituali non sunt nostræ cogitationes sanctæ, salutares, verba & opera bona, nostra, sed DEI, Gratiæ Diuinæ. Deducet te DOMINUS semper, & saturam reddet in ficcitatibus animam tuam , & offa tua saginabit. (Et requiem tibi dabit DOMINUS semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit.) Jes. LVIII. 11. Essundam, inquit DEUS, aquas super siticulosam, & slumina super aridam, effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super germina tua, & crescent ut inter berbas, & sicut salices ad riuos aquarum, (juxta præterfluentes aquas.). Jes. XLIV. 3. Arbor, quæ venientem eftum, radiis suis folia, flores, fructus, truncos & ramos verberantem, in Orientalibus Regionibus torrentem, non sentit, sujus folium viret, έ φοβηθήσεται, όταν έλθη καύμα, καὶ έςαι έπ' αυτῷ ςελέχη αλσώon, non timebit, cum venerit estus, & erunt in eo propagines numerose, LXX. Hujusmodi nempe folia æstui Solis sufficienter resistunt, partim propter densiorem suam substantiam, ut Palmarum, & plerarumque Plantarum Orientalium, partim propter succum oleoso-refinofum, ut Cedrorum, Abietum. Quæ eircumstantia quadrat iterum homini fideli, qui sua facit verba Jobi XIII. 15. 16. Si me occisurus effet, æstu persecutionum me torrefaceret. non expediarem, sperarem tamen in eum. Ipse enim & mibi saluti est. Arbor hæc tandem in anno retentionis pluuiæ non erit sollicita, nec à fructu ferendo cessat, in incour a βροχίας ε Φοβηθήσεται, χωι ε διαλείψει ποιών καςπόν. Sunt nempe Orientalibus Regionibus sicciores anni constitutiones, & deficientes mensibus hybernis pluuiæ, non minus fatales, atque in Europa frigidæ nimis tempestates. Ibi æstu torrefactæ ereunt plantæ, ob succi nutritii

defectum, heic gelu.

G.D.Heümann sculps.

- 9. Vafrum cor super omnia & æru- 9. Prauum est cor hominis, & inmnosum est, quis cognoscet il-
- 10. Ego DOMINUS & cor perferutor, & renes exploro, ut reddam cuique juxta viam fuam, & juxta fructum studiorum suorum.
- Ordis nomine heic non venit machina ipsa infiniti artificii, hydracontisterio aptissimè comparanda, cujus ope sanguis ad extrema usque corporis vasa propellitur; sed sumitur, ut alibi in Sacris, ita heic quoque cor pro sede animæ & affectuum, quamuis hi propriè resideant in mente ipsa, sed ex cerebro protinus influant in rotam corporis primariam, cor, & exinde tocum corpus in motus anomalos concitent. Est hoc mentale, si ita loqui licet, cor, anima hominis, cum interioribus suis recessibus, obscurato intellectu, deprauata voluntate, vafrum, Baseia i raedia, fibi imponit & aliis, imo vafrum fuper omnia, doli officina, ἐαυτὸν Φρεναπατῷ, Gal. VI. 3. Ærumnosum, à quouis etiam lenissimo vento pinnaculi ad instar circumagi, à tentatione quauis capi, ad errores & peccata seduci aptum: præcipitat vafrities, imaginaria sæpe, hominem in superbiam, audacem nimis sui viriumque suarum fiduciam, sed infirmitas ipsa & ærumnositas in vallem miseriarum, & desperationem. Homo versutus, callidus, sibi videtur ipsi omnibus suffenus, omnibus par, nemini impar: quum contra debilis corde in omnibus sibi diffidat. Illi saxum molare plumâ videtur leuius, huic pluma lapide illo grauior. Homo igitur, qui sibi proximus rò yvalle resertor adeò parùm sibi curæ habet, ut in continua fere eccentricitate viuere amet, & omnia alia potius cognoscere quam se ipsum, ansam dat quæstioni à DEO ipso factæ, quis cognoscet illud? The production autor; hominem? ad quam proponens ipse respondet: Ego DOMINUS, omniscius, sanctissimus, infinite persectus, &
- fcrutabile: quis cognoscet illud?
- 10. Ego DOMINUS scrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinuentionum fuarum.

cor perscrutor, & renes exploro. in KTPIOE iτάζων καςδίας, ποι δοκιμάζων νεφείς. Ego explorans renes & cor, Jer. XI. 20. Ego videns renes & cor, Jer. XX. 12. Explorator cordium & renum, Ps. VII. 10. Perspecta sunt DEO non solùm vascula corporis minima quæuis, sed intimi quique cogitationum recessus, qui ipsi intelligi heic debent per renes & cor. Constat id ex confessione morientis Dauidis 1. Paral. XXVIII. 9. DOMINUS scrutatur omnium corda, omneque figmentum cogitationum intelligit. (Omnia corda scrutatur DOMINUS, & uniuersas mentium cogitationes intelligit.) Quinimo DEUS uti est scrutator omniscius, ita quoque est justissimus, reddens cuique juxta viam suam, 🗲 juxta fructum studiorum suorum, Të dëvai enaς ο κατα τως όδες άντε, κοι κατά τες καρπές των έπιτηδευμάτων αυτέ. Juxta has summæ justitiæ perfectillimas leges judicat DEUS non solam verbo DEI illuminatam rationem, sed sanam quamlibet extra reuelationis limina positam. Persectus ipse non esset, ni foret justus. Audi Epilogum Ecclefiastæ XII. v. ult. DEUS in judicium adducet omne opus, cum omni occulta re, siue quid bonum, siue malum fuerit. (Cuncta, quæ fiunt, adducet DEUS in judicium pro omni errato, fine bonum, fine malum fit. Veritas hæc fundamentalis uti terrori est impiis, quibus in ultimo die judicii detrahetur larua, ita solatio piis. Serò sapient Phryges illi, deplorabunt vafri illi & audaculi Pyrgopolynices nimiam fiduciam sui, & miseri antea, atque meticulosi agnoscent diffidentiam. Dejicientur Quercus Basaniticæ, sed erigetur arundo fracta.

Jer. Cap. XVII. verf. II.

Perdix incubat, sed non parit (oua: Perdix fouit, quæ non peperit: sequum & justum. In medio dierum suorum derelinquit cas, & tandem in extremo suo stultus & inops est confilii.

sic) qui opes parat, sed præter æ- cit diuitias & non in judicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens.

> Vid. 1. Sam. Cap. XXVI. verf. 20. Qqqqqqqqqqqq

Jer.

Jer. Cap. XXII. vers. 14. XXIII. vers. 9. 1162 TAB. DCXXVIL

Jes. Cap. XXII. vers. 14.

Qui dicit: Extruam mihi domum amplam, & cœnacula ventis peruia; excindit sibi fenestras, laquearia arcuata ex Cedro (facit) & (a) finopide pingit.

(a) Minium, unam speciem coloris, pro omnibus po-

Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spaciosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingitque sinopidc.

Rinaini ducitur Jehojakimo vanitas, quam ostenderat in extructione & exornatione palatiorum, inopportuna admodùm: Solium is occupauerat Regium, non ut prædecessores sui, Dauid & Solomon, qui absoluti Pendebat is à Pharaone, fuere Domini. & pecunias si habuit superfluas, insumere poterat soluendo tributo annuo. Adificabat domum suam, palatium, non cum justitia, & cœnacula sua non cum judicio, utebatur seruitio proximi sui gratis, & opus suum ei non reddebat. (Ædificabat domum suam in injustitia, & cænacula sua non in judicio; amicum suum opprimet frustra, & mercedem ejus non reddet ei.) v. 13. Commodare debebat populus, aliàs miseriiis fractus, Tyranno labores & sudores, ut Israelitæ Regibus Ægypti ad extruendas Pyramides. Dicit, extruam mibi domum amplam, בירו פרורו, δικον σύμμετεον, domum mensurarum, commensuratam, ædem amplissimam, juxta leges exquisitas Architecturæ, exactè ad mensuram factam, ि cænacula ventis peruia, जंमक्केव विमाहके, æstate commoda; excindit sibi fenestras, ex ipsa æde facra, ut nonnulli interpretantur, quo horrendum commissifet sacrilegium. Fenestræ hæ qualesnam illo tempore fuerint, an vitreæ, vel seleniticæ, vel clathratæ duntaxat, hujus loci non est inquirere. Laquearia arcuata ex Cedro facit, & Sinopide pingit, ikunuméra ir néden, na neχεισμένα εν μίλτω, contignata in Cedro, & linita in Sinopide. Occurrit heic vox זשְשָׁ schaschar, & redditur Sinopis, Minium, Minien, fic & Ezech. XXIII. 14. videns riuos sculptos in pariete, imagines Chaldæorum expressas minio (coloribus.) Num intelligi heic debeat Cinnabaris proprièsic

dicta, seu natiua, seu factitia, minium arte paratum, aliusue color ruber, forte ex Bolo, vel omnis generis colores, quibus parietes fuere picti, sub judice lis est. Certum id est, magni olim æstimatum fuisse colorem miniaceum, & facris usibus adhibitum. Apud Virgilium Pan.

Sanguineis Ebuli baccis ac minio rubet.

Apud Pausaniam in Achaicis Bacchus, 70 vã Διονύσε άγαλμα ύπο κινναβάζους έπηνθισμόνον έςὶ. Apud Plinium L. XXXIII. c. 7. fimulacrum Jouis : Enumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse, Jouis ipsius simulachri faciem diebus festis Minio illini solitam, triumphantumque corpora: sic Camillum triumphasse. Qui ipse Scriptor primam Minii inuentionem cum Theophrasto reponit ad Annum V. C. 249. Latina nostra, quæ schaschar sinopidem reddit, rubrice potius quam Minio fauet, quæ etiam Mixtos cognominatur. Diosc. L. V. c. 111. Μίλτος Σπωπική κρατίςη ή πυανή, και βαρεία, ήπατίζεσα, άλιθος, δμόχρας, πολύχυτος έν τη ανέσει. Συλλέγεται δε έν τη Καππαδοκία έν σπηλαίρις τισί, διυλίζεται δέ καὶ Φέρεται είς Σινώπης, κυή TITE CONSTRUCTION OF SEV NOW THE EMPROPRIES SOME RUBTICS SInopica, maximè probatur grauis, densa, ad jocineris imaginem vergens, calculorum expers, concolor cum diluitur impendio fufilis. Effoditur in Cappadocia, speluncis quibusdam, expurgataque defertur in Sinopem urbem, in qua venditur, unde cognomentum accepit. Theophrastus: Kai Ta Σιδήρεια έχει μίλτον, αλλά και ή Λημνία, και ήν καλέσε Σινωπικήν, αυτή δὲ έςὶ ή Καππαδοκική, κατάγεται δ εἰς Σινώπην. Plin. L. XXXV. c. 6. Sinopis inuenta est primum in Ponto, inde nomen à Sinope urbe. Alia testimonia ad Lexicon meum Fossilium reservo.

Jer. Cap. XXIII. vers. 9.

Ad Prophetas, contritum est cor me- Ad Prophetas, contritum est cor meum in medio mei, fluctuarunt omnia ossa mea, similis factus sum viro ebrio, & viro, quem vinum incendit, à facie DOMINI, & à facie verborum sanctitatis ejus.

um in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino, à facie DOMINI, & à facie verborum fanctorum ejus.

Jer. Cap. XXIII. vers. 15. 23. 24. TAB. DCXXVII. 1163

Aud se Stoicum præbet Jeremias; corruptio Ministerii sui temporis curæ est ipsi & cordi, excitatque ze-L lum pro Gloria DEI ardentem, fociatum tristitià & indignatione pia. Sed hi ipsi affectus non terminantur in mente, afficiunt, quod folent, corpus ipsim. Contritum est cor meum in medio mei. Συνετείβη ή καεδία με έν έμοὶ. In mœrore cordis languescit spiritus, Prov. XV. 13. Tanto ille afficitur mœrore, ut parum absit, quin disrumpatur sons vitæ, sanguine in thalamis cordis accumulato. Fluctuant omnia osa, έσαλέυθη πάντα τα όςα με, veluti sedibus suis mota. Ossa sunt contrita (humiliata,) Ps.LI. 10. Cogitationes sua perturbauerunt eum, Belschazarum, vinculaque lumborum illius soluta, & ge-

nua mutuum collisa sunt. (Cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus soluebantur, & genua ejus ad se inuicem collidebantur.) Dan. V. 6. Deficiebat nempe ossibus & musculis fluidi neruei influxus, & sanguinis. Similis factus viro ebrio , & viro , quem vinum incendit. έγενήθην ώς ανής συντετειμμένος, κ ώς ανθεω-πος συνεχόμενος από δινε. Præ angore animi, quid loquatur, quid agat, quò se vertat, nescit. In anomalias vertuntur spiritus, quia & sanguinis motus est inordinatus. Effectus heic idem, fed causa dispar, eorum, qui obruti sunt vino, errant ob siceram, perplexi sunt in videndo, & vacillant in decernendo. (Qui absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt judicium.) Jes. XXVIII. 7.

Jer. Cap. XXIII. vers. 15.

Ideireo sie dieit DOMINUS Exerci- Propterea hæc dieit DOMINUS etuum de Prophetis istis: Ecce, ego cibo eos absinthio, & potabo eos aquis fellitis. -

xercituum ad Prophetas: Ecce, ego cibabo eos absynthio, & potabo eos felle. —

Vid. Jer. Cap. IX. vers. 15.

Jer. Cap. XXIII. vers. 23. 24.

23. Annon DEUS de propinquo ego, dicit DOMINUS, & non DEUS de longinquo?

24. Num abscondet se quisquam in latebras, ut eum videre nequeam? ait DOMINUS. Annon cœlum & terram ego impleo? dicit DO-

MINUS.

Nfinitas suas perfectiones manifestare voluit DEUS rationi nostræ per rationem, & in reuelato suo Verbo. Etiam ratio videt & capit, esse DEUM non solùm DEUM de propinquo, έγγίζων, sed & de longinquo, πόβρωθεν, qui nunc perfectissimo modo existit, ab æterno fuit, & in omnem æternitatem erit: qui æternas hasce perfectiones non accepit ab aliis per amoleures, sed possidet à se ipso, auribeos. Est prouectus ille etate (antiquus dierum,) Dan. VII. 9. omni tempore antiquior, utpote qui fuit ante creationem, qualis nunc est, & mansurus: nullibi inclusus, nullo loco exclusus, ubique præsens: qui omnia, quæ in uniuerso fiunt, sapientissimè regit, & potentissimè facit: Ens omniscium, omnia videns, coram quo non abscondet se quispiam in latebras, ut eum videre nequeat. ei κευβήσεται τις εν κευφαίοις, 23. Putasne DEUS è vicino ego sum, dicit DOMINUS, & non DEUS de longè?

24. Si occultabitur vir in absconditis: & ego non videbo eum? dicit DO-MINUS. Nunquid non cœlum & terram ego impleo ? dicit DO-MINUS.

મું કંપ્રહ્મે દેમ ઉપ્પેગમના નેપજ્ઞેષ્ટ. Cui nubes non sunt latebræ, ut non videat. (Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat?) Job. XXII. 14. Ens omnipræsens, quod cælum & terram implet. 'Ouxi rov requier & την γην έγω πληςω; Non extensiue ut materia, non ita, ut dicere possis, esse heic in terra partem DEI, aliam in cœlo. Absint à nobis, imo longissimè absint absurdæ tales de DEO cogitationes. Est Spiritus, Ens indiuisibile, indiuifum. Omne, quod in DEO est, est DEUS. Quo discedam à Spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Si enim ascendero in cœlum, tu ibi es: & si sternam lectum meum in inferno, tu ades. (Quo ibo à Spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.) Pf. CXXXIX.7.8. Si fodiendo inferos penetrarint, illinc manus mea eos accipiet: & si in cœlum conscenderint, illinc eos Qqqqqqqqqq 2

Digitized by Google

1164 TAB. DCXXVII. Jer. Cap. XXV. vers. 1. XXIX. vers. 10.

detrabam. Quod si in vertice Carmeli suerint absconditi, scrutabor, & illinc tollam eos: & si subduxerint se ab oculis meis in fundum maris, inde mandabo serpenti, ut mordeat eos. (Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque in cœlum, inde detrabam eos. Et si absconditi suerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos; & si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.) Amos IX. 2. 3. Operatur DEUS ubique, est per consequens ubique. Ubi virtus, ibi & vi esse. Despicit de cœlo, præsentissimus in ipsa terra, & abditissimis quibusque recessibus. Operatur & est in corde, omnibusque corporis humani tubu-Fluunt inde utilissima, scituque dignissima & necessaria pro officiis nostris erga DEUM, erga proximum, & nosmet ipsos, consectaria.

Jer. Cap. XXV. verf. L

Verbum, quod fuit ad Jeremiam fuper uniuerso populo Juda, anno quarto Jehojakim, filii Josiæ, Regis Juda, qui annus primus fuit Nabuchodonosoris, Regis Babylonis.

Undatur inter alia a'v9erria Scripturæ Sacræ Chronologià, quæ ipsa pro basi agnoscit Astronomiam. Non aliunde sanè possunt conciliari loca irarrioparia, vel controuersiæ occurrentes solui, quàm ex hujus scientiæ genuinis & certissimis fundamentis. Inspiratione diuina circa Populi Judaici Captiuitatem Babylonicam afflatus fuit Jeremias anno quarto Jebojakim, primo Nabuchodonosoris. Sed Daniel. I. 1. Anno tertio regni Jehojacim , Regis Jehuda , venit Rex Bahel Nebuchadnezar ad Jerusalem, & obsedit eam. Pro soluendo hoc nodo sciendum, Jehojakimum regno Juda, tradito sibi à Pharaone Necho, præfuisse per 11. annos, Nabuchodonoforem autem sub finem anni tertii juxta Danielem, vel currente quarto juxta Jeremiam bella gessisse cum Jehojakimo, Ægyptiorum Regis cliente ac tributario, cumque subjugasse. Fidem nouo huic Domino datam seruauerat Rex per triennium, septimo demum vel octavo deseruerat, quæ rebellio ansam dederat Nabuchodonosori obsidendi secunda vice Hierosolymam, anno 11. Jehojakimi, & Regem hunc rebellem catenis vinctum in itinere urbem fanVerbum, quod factum est ad Jeremiam de omni populo Judæ, in anno quarto Joacim, filii Jofiæ, Regis Juda, (ipse est annus primus Nabuchodonofor, Regis Babylonis.)

Stam inter & Babylonem occidendi, & insepultum projiciendi tanquam afinum. Tres menses post fuit & Jechonias, Jehojakimi filius & fuccesfor, Babelem abductus, anno Nabuchodonosoris septimo, & postea Zedekias anno regni fui exacto undecimo, Nabuchodonoforis 18. Lucem fœneratur hujus Historiæ euolutio locis aliis, Jer. LII. 28. ubi prima abductio 3023. Judæorum ponitur in annum feptimum Nabuchodonosoris, quo Jechonias fuit abdu-Rus, ut tanti momenti non fuerit prima illa anno tertio Jehojakimi abductio, cujus Daniel meminit, neque tetigerit nisi præcipuos Aulæ Regisque Ministros. Sed secunda abductio animarum 832. Jer. LII. 29. incidit in annum 18. Nabuchodonoforis. Et anno 19. fuit incendio deleta domus DOMINI, & domus Regis, atque omnes domus Jerusalem, & omnes ædes magnificæ v. 13. Tertia tandem abductio v. 30. Judæorum 735. facta anno 23. Nabuchodonosoris. Ex quibus omnibus patescit liquidò, Jeremiam eum, de quo nunc, sermonem dixisse ad populum ante primam Hierosolymæ obsidionem, ineunte Nabuchodonosoris Imperio.

Jer. Cap. XXIX. verf. 10.

Sic etiam dicit DOMINUS: Postea Quia hæc dicit DOMINUS: Cum quam impleti fuerint septuaginta anni in Babylone, visitabo ego vos, & ratum faciam Verbum meum bonum, ut reducam vos in locum hunc.

cœperint impleri in Babylone feptuaginta anni, visitabo vos: & fuscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.

I quæ ex Historiis Veteris Testamenti memoria & attentione dignissima, est certè illa Captiuitas Populi DEI Babylonica, inprimis ejus duratio έβδομηκονταετής, prædicta à Propheta non in hac sola Epistola fua ad Judæos in Babele captiuos, fed quoque XXV. 12. in sua ad urbis sanctæ incolas habita concione. Constat & prolucet Prophetiæ hujus veritas & implementum ex sequenti Calculo Chronologico.

Ab inchoante quarto anno Jehojakimi, 21. Nabopolassari vel Nebucadnezaris patris, vel primo Nebucadnezaris filii, Jer. XXV. 1. Dan. I. 1. 2. usque ad destructionem urbis & templi, incirca defluxere anni

Usque ad mortem Nebucadnezaris, cujus Imperio affignantur 43. anni, inclusis iis, quibus ejus filius Euilmerodach juxta cum conjuge Nitocri habenas Imperii administrauit, patre intellectu suo orbato - 24.

Anni Euilmerodachi, qui Nebucadnezare natus Jechoniam abduxerat 2. Reg.

Anni Neriglissoroari, qui Nebucadnezaris fuit gener, Euilmerodachi affinis: incluso regimine filii ejus Labor-assar-cha-

Anni Nabonnadi, Nabonnedi, qui filius Euilmerodachi, nepos Nebucadnezaris, Josepho, Hieronymo, Torniello, Usserio, aliis perhibetur fuisse ipse Belschazar Jer. XXVII. 7. Dan. V. 2. 30. Scaligero vero, Petauio, aliis Darius Medus Dan. V. 31. ante expeditionem Cyri

Inde usque ad expugnatam Babelem per Cyrum, victumque Nabonnadum, vel Belschazarem Jer. LI. Dan. V. 31. vel post occupatam Babelem ad mortem usque Darii Medi, qui fuit Cyaxares, Astyagis filius, Cyri focer & patruus, cui implicitus aliis militaribus expeditionibus Cyrus Imperii administrationem tradidit: adeoque ad primum annum Monarchiæ Persicæ, septennio ante mortem Cyri, Decreto captiuis Judæis nunc liberandis fauenti Esdr. I. 1. 2. Chron. XXXVI. 22.

Anni totius captiuitatis - 69.

Addito proin anno Monarchiæ Cyri primo obtinebimus annos

Jer. Cap. XXX. vers. 6.

Quare ergo vidi fortissimum quemque virum manus fuas more parturientis fœminæ lumbis fuis (impingere,) & omnium facies in auriginem versas?

Ors etiam plantis hominibusque venit. Est יֵרֶקוֹן jerakon, rubigo, segetum morbus 1. Reg. VIII. 37. fed & hominum, aurigo, icterus. Quod Israelitis interminatus fuit DEUS Deut. XXVIII. 22. Percutlet te DOMINUS tumore, ardore, inflammatione, æstu consumente, siccitate, robigine, aurigine, (Percutiat te DOMINUS egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre corrupto ac rubigine,) id nunc ad literam dat effectui. Degunt rebelles justo DEI judicio patriâ pulsi, durâ Captiuitate Babylonica pressi, in climate æstuosiori. Cœlum mutant, & sanitatem, duros patiuntur labores, graues ignominiæ excruciant animos, nimia transpiratio-

Inquirite quæso & videte, si pariat Interrogate, & videte, si generat maículus; quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, & conuersæ funt uniuerlæ facies in auruginem?

> ne diffluunt corpora, abscedit abundanter serum, incrassata bilis difficulter secernitur in hepate, imo regurgitans inde in sanguinis massam exundat per totum corpus, accedit tardior sanguinis per portæ venam motus. Quid mirum igitur, si in cachexiam isteritiam prolapsi fuerint captiui? si malum hoc fuerit epidemicum? quod aliàs Arabiæ, Persiæ, & Orientalibus Gentibus est familiare, Auicenna teste 4. Collig. 43. f. 74. rarius in frigidioribus & temperatioribus nostris climatibus, nisi fortà autumnum præcesserit calidissima & siccissi-

ma æstas, cujus rei exemplum lege in Cl. Kanoldi Breßl. Samml. VI. Versuch. p. 1946.

Jer.

Jer. Cap. XXXI. vers. 18.

Audiui plane Ephraim sese in captiuitate cruciantem: Castigasti me, & castigatus sum sicut vitulus non assuctus. —

י ליש לפר vitulus non affuetus, non edo-Eus, est is, qui nondum subiit jugum, qui huic assuescere debet multis verberibus & magno labore; ut Judaica Natio in gyrum rationis cogi debuit per Captiuitatem Babylonicam & multas numero calamitates. Modum, quo Veteres usi sunt, vitulos coercendi sub jugum, edocet Columella L. VII. c. 3. Juuencum contumacem collocabant inter duos boues veteranos eodem sub jugo. Sic si efferatus prosilit, à duobus illis inhibetur; si consistit, duobus gradientibus obsequitur; si conatur decumbere, à valentioribus subleuatus trahitur. Sic bos cubitor, qui in medio sulco decumbit, non stimulis, non ignibus, tormentisue aliis excitari solebat, sed pedes vinculis obligari, ne aut Audiens audiui Ephraim transmigrantem: Castigasti me, DOMI-NE, & eruditus sum, quasi juuenculus indomitus.—

infistere, aut progredi, vel pasci posset. Sic inedià & siti compulsus deponit ignauiam. Sed Jeremiæ æuo hic Romanorum mos videtur fuisse ignotus. Stimulis & verberibus cogebant Judæi juuencum contumacem ad offi-Hujusmodi vel baculum vel stimulum vocabant סְלְפִר malmad à יְפָר lamad, discere, Talmudistæ מָרְדָע marda. Hujusmodi stimulo boum percusserat Samgar, filius Anath, sexcentos viros in Palestina, Jud. III. 31. Schola hæc est, in qua præceptorem agit & actorem rusticus, discipulum stupidum pecus, quod nihilominus variis mediis ad officia cogi potest, & exemplo est duro illi mortalium generi, qui nec persuaderi se patiuntur bonis verbis, nec vi cogi ad officia, pejores vitulis indoctis, & indomitis.

Jer. Cap. XXXI. verl 29. 30.

29. In diebus istis non dicent ultra: Patres comederunt uuam immaturam, & dentes filiorum obstupescunt.

30. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur, & quicunque comederit unam acerbam, illius dentes obstupescent.

X collatione Ezech. XVIII. 2. constat, prouerbium hoc fuisse Judæis: Patres comederunt labruscam (uuam acer-🚄 bam,) 😏 dentes filiorum obstupescunt. οι πατέρες έφαγον όμφακα, χολ οι οδόντες των τέκνων έγομφίασαν. Hoc nempe prouerbio usi sunt, quoties à DEO grauibus calamitatibus pressi sibi ipsis videbantur innocentes, luere pænas debitas parentibus. Dant hæc loca ansam loquendi de sapore acido & acerbo, ejusque operatione in dentes. Constat sapor omnis hujusmodi partibus, quæ in lingua, præcipuo gustus organo, certam faciunt impressionem, per consequens & in animo dulcedinis, amaritiei, acrimoniæ acidæ, salsæ, aliarumue qualitatum excitare valent ideam. Sed quonam præcisè modo figuratæ sint hæ particulæ, difficile admodum est dictu. Obtinet tamen con29. In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

30. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui comederit uuam acerbam, obstupescent dentes ejus.

jectura locum in rebus, quæ visus quidem aciem effugiunt, attamen aliorum sensuum organa feriunt. Juxta Willifum acida constant particulis hamatis, recuruis, quæ fibris linguæ infixæ eas contrahunt, comparandæ commodè Pectini vel Dipsaci capitulo per superficiem manus ductis. Acerba verò, ut fructuum immaturorum, etiam constant partibus hamatis, fed obtusioribus, poros linguæ opplentibus, quæ semel infixæ organo gustus inde expelli haud facile queunt, similes Bardanæ seu Lappæ capitulis, quæ vestibus pertinaciter adhærent. Obstupescunt itaque dentes ab acidis vel acerbis, quoties hujusmodi unci gingiuas teneras corripiunt, fibras constringunt, quinimo dentem ipsum apprehendunt, veluti euulsuri ex suo alueolo. Unde Germani, die Zäh-

ne werden mir lang.

Jer.

Jer. Cap. XXXI. vers. 35. 36.

- 35. Sic dicit DOMINUS, qui dedit Solem in lucem diurnam, Lunæ Stellarumque ordines in lucem nocturnam, qui fremere facit Mare, ut fluctibus tumultuetur, DO-MINUS Exercituum nomen ejus est
- 36. Si amotæ fuerint Leges istæ à conspectu meo, dicit DOMI-NUS, etiam semen Israelis cessabit, ut non sit gens coram me cun dis diebus.

Luet altipotens, qui æternitatem, æternas persecutiones possidet, nunc DEUS Abrahami, Isaaci & Jacobi, nunc DOMINUS, qui dedit Solem in lucem diurnam, Lunæ stellarumque ordines in lucem nocturnam, qui fremere facit Mare, ut flu-Etibus tumultuetur: nunc DOMINUS Exercituum. LXX. cap. XXXVIII. KTPIOΣ, ο δες τον ήλιον નંદ Φώς της ήμέρας, σελήνην χαὶ αξέρας નંદ Φώς της γυκτός, κဲ့ κραυγήν έν θαλάσση, κဲ့ έβόμβησε τα κύματα αυτης, ΚΥΡΙΟΣ παντοκράτως δνομα αυτώ. Ibi ab operibus gratiæ, tanquam DEUS fæderis; heic ab operibus creationis, & absoluto dominio, ut Creator, Conservator, Gubernator mundi tum corporei, tum politici. Firmare valet utraque consideratio fidem & fiduciam hominum in supremi Numinis prouidentiam, ut sperare posfimus supra spem. Est quippe DOMINUS אַר שַׁיַדי, fibi & omnibus fufficientiflimus. De hac veritate fundamentali ut essemus conuicti, ipse nobis exhibet & pro argumento inuicto sistit constantissimum in perenni mutatione operum magnificorum, Solis, Lunæ, & Stellarum ordinem. Parallelum fistimus locum Gen. I. 14-16. Fiant luminaria in expansione cœlorum, ut distinguant inter diem & noctem, sintque in signa, stata tempora, in dies & annos. Et sint in luminaria in expansione cœlorum, ut lumen præbeant super terram. Et vi hujus effati omnipocentis fecit DEUS duo magna luminaria, luminare videlicet majus, quod dominaretur interdiu; E luminare minus, quod dominaretur noctu, tum etiam Stellas. Nec non Ps. CXXXVI. 7. 8. 9. ubi triplex attendendum est epiphonema. Quomam benigmtas ipjius Jempiterna eft.

- 35. Hæc dicit DOMINUS, qui dat Solem in lumine diei, ordinem lunæ & stellarum in lumine no- ctis: qui turbat mare, & sonant sluctus ejus, DOMINUS exercituum nomen illi.
- 36. Si defecerint leges istæ coram me, dicit DOMINUS, tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cun&is diebus.

Animus non est, repetere, quæ pro tenui ingenii mei modulo alia occasione de hac materia scripsi. Hac tamen commodà occasione, quam suppeditat Textus prolaturus sum nonnulla ex Astronomia Physica moderna, & ad laudem Creatoris ostensurus, qualianam sint illa statuta, ordines, leges, pipp vel pp, vippo, ad quorum normam reguntur corpora illa mundi totalia, & leges quidem immutabiles, quæ non amouebuntur à conspettu DOMINI, DOMINO ipso id asserbete, & promittente.

Tale statutum DEI est, quod sex Planetæ primarii una cùm suis singuli satellitibus ordinatis periodis reuoluantur circa Solem, in certa ab hoc Monarcha, vel soco, distantia. Id in Mercurio ac Venere confirmant Phases Lunaribus similes, ut nunc pleni sint illi, nunc noui, nunc crescentes, nunc decrescentes, respectu nostri: nunc etiam in ipso Sole sorma nigrarum macularum conspicui, nunc retrò Solem sese occultent, inuisibiles. Superiores, Martem, Jouem & Saturnum, quod spectat, apparent hi nobis semper pleni, plenior quidem Mars in conjunctione, quàm in quadraturis. De Terra idem constat, non una obseruatione, speciatim ex Parallaxi annua.

Aliud statutum DEI, quod sex Planetarum primariorum tempora periodica sint in ratione sesquialtera distantiarum à Sole: Distantiæ radices Cubicæ ex quadratis reuolutionum. Quæ samosa Kepleri regula adeò est innumeris obseruationibus confirmata, ut non dubitent moderni Astronomi adscribere eam veritatibus ipsis mathematicis. Prolucet ea ex Tabulis sequentibus.

Mediæ Planetarum distantiæ à Sole.

Venus Mercurius Saturnus Jupiter Mars Terra Juxta Keplerum 951000. 519650. 72400. 38806. 152350. 100000. Tuxta Bullialdum 954198. 522520. 38585. 152350. 100000. 72398. Ex Periodis - 953806. 520116. 152399. 100000. 38710.

Reference 2

Pla-

1168 TAB. DCXXVII. Jer. Cap. XXXI. verl 35. 36.

Planetarum 1	Periodi.	•			
Dies.	Hor.	Min. v	el Menses.	Quadrata.	Radices cubicæ.
Mercurii - 87.	23.	16.	3.	9.	2. circiter.
Veneris - 224.	16.	49•	7.	57-	4.
Terræ cum 365. Luna	6.	9.	12.	144.	5.
Martis - 686.	23.	27.	24.	576.	8.
Iouis - 4332.	12.	20.	144.	20736.	27.
Saturni - 10759.	6.	36.	360.	129600.	50.

Valet eadem hæc regula non solùm in motibus Planetarum primariorum, sed & secundariorum, satellitum nempe quinque Saturni, & quatuor Jouis, fundamentalis & communis toti Vortici Solari.

Statutum aliud, quod Planetæ radiis ad Solem ductis areas describant temporibus proportionales, æqualibus semper æquales. Progrediuntur nempe semper Planetæ in suis orbitis, licet nobis videantur nunc directi, nunc stationarii, nunc retrogradi: celeriores quidem in Perihelio, tardiores in Aphelio. Confir-

7. 3. IV. 16. 18. Distantiæ à Centro Jouis. Ц. III. 8. Juxta Cassinum 13. 23. Borellum 53. -83. 14. Townlej. per Microm. 5.51. 8.78. 13.47.

tiarum: nempe

Periodi. Min. Hor. Dies. 18. 21. I. -2. -17. 4. -13. 47• Ш. 15. -22. 41. IV. 79. 7. Distantiæ à Centro Saturni. 程.) 旦

I. - - 22. Diam.annuli.
II. - - 11. III. - - 11. III. - - 11. IV. - - 4. V. - - 12.

Statutum aliud, quod vires Planetarum, tum primariorum, tum secundariorum, centripetæ fint reciprocè ut quadrata distantiarum à centro, primariorum quidem à centro Solis, satellitum à centris primariorum. Confirmatur iterum hæc veritas ex æquabilitate arearum, quas describunt primarii circa Solem, secundarii circa suos primarios, uti & ex periodicorum motuum ratione sesquialtera ad distantias. Grauitant vi hujus statuti constanter primarii Planetæ versus Solem, Satellites Jouiales versus Jouem, Saturnini versus Saturnum, Luna versus Terram. Confistit in hoc ipso grauitas, quæ coincidit cum vi centripeta. Hæc si distinctum quid esset à centralibus viribus, corpora grauia spatio minuti secundi non caderent per 16. pedum spatium, quod experientia docet, sed per 32. Est hæc ipsa grauitatio reciproca, Solis versus omnes Planetas, Jouis & Saturni versus suos Satellites, respondens semper quantitati materiæ, seu sluida ea sit, seu solida. Demonstrant hanc veritatem pendula, quibus qualiacunque corpora appensa ejusdem ponderis æquali tempore æqualia percurrunt spatia in ascensu atque descensu. Ex hisce principiis computare norunt moderni Philosophi Newtoniani non solum grauitationes ipsas, sed & densitates singulorum Planetarum mutuas, & ad Solem reciprocas.

mant hanc veritatem speciatim Eclipses Jouiales, quarum observationes calculo præcisè

respondent; Lunæ item motus, si ejus diame-

trum apparentem conferas cum motu apparente, & distantia à terra. Iisdem legibus sub-

jacent Satellites Jouiales, quorum periodi funt,

ut supra dictum, in ratione sesquialtera distan-

Dies.

3.

Hor.

18.

13.

Minut.

28}. 17%.

591.

Statutum aliud, quo Planetæ & Cometæ, in spatio tenuissimo, non resistenti, vacuo simili, prouoluti motus suos continuant absque retardatione ulla, id quod attestantur obseruationes Astronomorum modernorum collatæ cum antiquissimis.

Statutum aliud, quo mouentur omnia constanter, sed ordinatissime. Sol, Cœli Planetarii centrum, circa siuum axin, Planetæ circa Solem, corpora quæuis partialia. Par erit ratio
Fixarum, tanquam totidem Solium, Planetarum item & Cometarum, eas ambientium.
Centrum autem ipsum grauitatis in cœlo planetario nullibi locari potest commodius quàm
in Sole ipso, utpote in quem Planetæ omnes
grauitant, & quidem in puncto mathematico
Solis. Nullibi proin in rerum natura dabitur
quies. Sol autem ipse licet in constanti sit motu, nunquam tamen excedit centrum illud grauitatis siuum & Planetarum. Quodsi ex modernorum Mathematicorum computo quanti-

Digitized by Google

tas materiæ in Sole sese habet ad quantitatem materiæ in Joue, ut 1100. ad 1. & in eadem prope ratione est distantia Jouis à Sole ad semidiametrum Solis, cadet commune grauitatis centrum, Solis nempe & Jouis, in ipsam superficiem Solis; sed centrum gravitatis respectiuum ad Solem & Saturnum infra supersiciem, in ipsum corpus Solis, quoniam quantitas materiæ in Sole sese habet ad quantitatem materiæ in Saturno ut 2360. ad 1. & in paulò minore ratione est distantia Saturni à Sole ad semidiametrum Solis. Proin si ex una parte ponantur Jupiter & Saturnus, ex altera Sol, centrum commune his tribus corporibus à centro Solis non distabit ultra diametrum Solis. Imò si in hac magna mundi bilance ex una parte fuerint Planetæ omnes, ex altera Sol, in quibusuis aliis cafibus & afpectibus minor erit semper distantia centri grauitatis à centro Solis. Quinimò erit hoc ipsum commune grauitatis centrum in Cœlo Planetico, in quodam motu, ut Sol ipse.

Vi alius *statuti* mouentur Planetæ sex primarii in orbitis ellipticis circa Solem tanquam focum. Spectat eadem lex, Observationibus

firmata Astronomicis, Satellites.

Fixo statuto seruant Fixæ eundem constanter inter se situm & ordinem. Hanc Fixarum quietem indicant ipsi Planetarum continui motus, & horum motus vicissim mensurant Fi-

Quandoquidem Parallaxis annua Fixarum vel nulla est, vel vix ac ne vix quidem est obferuabilis, fluit inde per pronam consequentiam, non operari illas sensibiliter in nostrum vorticem Planetarum. Planetis ipsis quia nullo jure tribui potest influxus in hanc terram, Sole excepto ac Luna, tum propter distantiam nimiam, tum propter illorum paruitatem, cadet sponte omnis Astrologia judiciaria, toties

in ipso Sacro Codice condemnata.

Alia mundo, speciatim Planetario, præscripta à DEO statuta si enarrare vellem, & simul demonstrare, descendendum foret in profundam Astronomiæ & Geometriæ modernæ abysfum. Sed id non est instituti mei. Id saltem quiuis sanæ mentis colliget ex hactenus dictis, neque noxiam esse, neque prohibitam Theoriam tantorum summi DEI operum, imò utilissimam deuotam eorum contemplationem, ac necessariam ad laudes Creatoris, ad multiuarios focietatis humanæ usus, nostramque salutem. Quis quæsò est mentis adeò impos, ut persuadere sibi queat, inductas fuisse & latas cœlo ac mundo leges ordinatisfimas à DEO fapientissimo & sanctissimo, ut eas perscrutari vel non liceret, vel non deceret? Quis crediderit, dari inter eruditos, inter Verbi Diuini Ministros , qui atro carbone notent eos, qui arcana cœli, cursum Astrorum, motum maculasque Solis, Planetarum incolas & viscera, quasi opifici illorum ad manus fuissent, ad ceream rationis humanæ rebellatricis decempedam dimetiuntur. (H. Orat. Secular. 1719.) Declamatori huic oppono afflatum diuino spiritu vatem Jesaiam, qui ita XL. 26. Attollite in sublime oculos vestros, & contemplamini, quis creauerit ista, producens in numero exercitum eorum, fingula suis nominibus vocans, à multitudine virium, & robore virtutis, ut ne unum quidem deesset. (Leuate in excelsum oculos vestros, & videte, quis creauit bæc; qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis, & roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.) Si quid est, quod hominem ducit ad cognitionem Entis supremi, si quid Atheos & Deistas conuincit, confundit, & ad exempliar redigit, est sanè consideratio horum ipsorum *ftatutorum*, ad quorum normam mouentur Stellæ tum erraticæ tum fixæ. Quò profundius quis mysteria hæc introspicit, eò magis DEO appropinquat. Studium, quod

θεόφιλος fibi ipfi commendat & aliis.

Ex alto cœlo, per viam Fixarum, Solis, Lunæ descendit Propheta ad terræ globum, DEUMque quærit & inuenit speciatim in mari. Qui fremere facit mare, ut fluctibus tumultuetur: DOMINUS Exercituum nomen ejus est. o sesκραυγήν έν θαλάσση, καὶ έβομβησε τὰ κύματα ἀυτῆς. ΚΥ-PIOΣ παντοκράτως ονομα αυτώ. Ergo in genuino & proprio fensu eleuantur maris fluctus non à ventis, sed à DEO per ventos, tanquam organa. Ego DOMINUS, DEUS tuus, increpo mare, ut tumultuentur fluctus ejus, DOMINUS Exercituum nomen ejus. Jes. LL. 15. Non natura, non Neptunus, sed DEUS per summitates maris incedit, (graditur super fluctus maris.) Job. IX. 8. DEUS is est, qui cobibuit mare valuis, quum erumperet, ut egrederetur ex utero, - protulit decretum in illud, & obicem atque valuas opposuit, ac dixit: Hucusque peruenies, nec ulterius, & bic depones tuos tumentes fluctus. (Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens: — Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia: Et dixi: Usque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.) Job. XXXVIII. 8. 10. 11. Compescit strepitum marium, strepitum undarum eorum, (qui conturbas profundum maris, sonum sluctuum ejus.) Ps. LXV. 8. Sedata tempestate reddit mare tranquillum, ut desinant fluctus, quibus jactabatur. (Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati sunt sluctus ejus.) Ps. CVII. 25. An me non metuetis? ait DOMI-NUS; an à facie mea non contremiscetis? quum posuerim arenam terminum mari, idque perpetuo decreto, ne transgrediatur eum: sæuiunt quidem fluctus ejus, sed nibil possunt; tumultuantur, sed non transibunt ipsum. (Me ergo non timebitis? ait DOMINUS: & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: & commouebuntur, ರ non poterunt: & intumescent fluctus ejus, ಟ non transibunt illud.) Jer. V. 22.

Ssssssssss

Alti-

1170 TAB. DCXXVII. Jer. Cap. XXXII. verf. 37. XXXII. verf. 9.

Altipotens hic DEUS, ut jurat, promittit, comminatur per nomen suum, ita heic populo suo quasi in pignus dat Statutorum & Decretorum suorum constantissimum ordinem. Si amota fuerint leges ista à conspectu meo, dicit DOMINUS, etiam semen Israelis cessabit, ut non sit gens coram me cunctis diebus. in musuru it νόμοι έτοι από προσώπε με , Φησί ΚΥΣΙΟΣ , το γένος Totall augera derica grot sais afocusis he again ras nuíses. Dignissima attentione nostra verba. DEUM cognoscat prius oportet, qui fiduciam

in eum collocare vult: qui fidem adhibere promissis divinis, statuta illa, quæ oppignorat, intelligere debet, Leges, Ordines, Decreta concinna adeò & probè commensurata non extremis duntaxat tangere digitis, sed penitius effectus harum legum & constantiam introspicere, immutabilitatem ex ipsis mutationibus, quæ in momenta fiunt, discere. Est hic ex palmariis ulibus, ex contemplatione naturæ in terresia redundantibus.

Jer. Cap. XXXI. verf. 37.

tiri cœli desuper, & terræ fundamenta, quæ subtus sunt, inuestigari, ego quoque repudiabo uniuersum semen Israelis, propter omnia, quæ fecerunt, dicit DO-MINUS.

X præmissa hac declaratione, si poterunt metiri cæli desuper, & terre sundamenta, que subtus sunt, inuestigari, ✓ inferat nemo contra Astronomos & Mathematicos, nemini horum licitum ese, dimetiri cœlos, fidera, terram in magnitudine, figura, altitudine, qualitatibus aliis. Negatur consequentia. Audebit utique nemo ad decempedam rationis mensurare trinam cœlorum, qui Fixas sunt inter & erraticas, dimenfionem, determinare structuram internam terræ, stratorum situm & materiam inde à superficie terræ ad centrum. Non licuit nobis esse adeò felicibus hactenus, ut profundius penetrare pomerimus quam paucis in locis ad dimidium milliare. Imo verò concedemus facile, deesse nobis adæquatam de qualicunque corpore, animali, planta, corpore humano, fingularum ejus partium notitiam. Nemo ex

Sic dicit DOMINUS, si poterunt me- Hæc dicit DOMINUS: Si mensurari potuerint cœli sursum, & inuestigari fundamenta terræ deorlum, & ego abjiciam uniuerfum semen Israel propter omnia, quæ fecerunt, dicit DOMI-NUS.

> genuina hac confessione nostra argumentetur, ergo nulli usui est rerum naturalium scientia, ergo contemnenda alto supercilio, rejicienda. Manifesta est causa, qua fundatur impossibili-Sunt omnia opera DEI opera infiniti artificii, opera Entis infinitè perfecti, finito omni intellectu haud perscrutabilia. Hoc non impedit, quò minus scrutemur, percontemur, metiamur, naturæ penetralia inuestigemus, pro viribus nostri intellectus; non ut satiemus curiolitatem, vel vanum sciendi desiderium, sed gloriam DEI celebremus, proximi nostramque salutem promoueamus. Sistunt se heic imbecillitas, & limitatæ admodùm mentis nostræ vires, rationis sanæ usus, sed & deprauatæ abusus. Inquirere utique licet in numerum, *pondus, mensuram*, quibus DEUS omnia fecit in cœlo & in terra,Sap. XI. 21. quæ inquiri quidem possunt, sed nunquam penitus perquiri.

Jer. Cap. XXXII. vers. 9.

Ego itaque agnoscens, quod verbum Intellexi autem, quod verbum DO-DOMINI esset, emi agrum ab Hananeele, filio patrui mei, qui erat in Anathoth, & appendi ei pecuniam, septem siclos, & decem argenteos.

MINI esset: Et emi agrum ab Hananeel, filio patrui mei, qui est in Anathoth: & appendi ei argentum, septem stateres, & decem argenteos.

I St casus hic in suis circumstantiis prorsus Hierosolymæ, emptionis jure agrum in Anasingularis: Ex mandato DEI acquirit sibi thoth, loco jam ab hostibus occupato, utpote Propheta carcere clausus, durante obsidione qui illac transiere. Colligitur id quoque ex Jes. X. 30. Hinni voce tua, filia Gallim, fac ut attendat Laisa, bumilis (paupercula) Anatboth. Sed discrepant Interpretes de pretio hujus prædii. In Textu legitur שִׁבְעָרִה יַשְׁפָלִים וַעְשֶׂנָרה ηρ<u>ο</u>ίη, LXX. έπτα σίκλες κου δέκα αργυρίε, septem siclos & decem argenteos, fieben Sickel und zeben Silberling. Versiones Belgicæ & aliæ siclum & argenteum agnoscunt pro codem, quoniam Deut. XXII. 19. 29. בְּסֶף fumitur pro ficlo: erunt proinde 17. Sicli. Ita judicant quoque Angli, Junius, Piscator. Erit proin agri pretium 12. florenorum, 45. crucigerorum, pecunia mo-

dica pro prædio suburbano, sed multa pro temporis circumstantia. Ad pondus si attendas, erit id paulò majus 8. unciis. Caluinus & Lutherus habent septem Siclos & decem Gerah, fiue obolos. Ex hac hypothefi pretium erit florenorum 5. crucigerorum 37. denariorum 2. fiue lothonum 7. & 36, 70. gran. Chaldæus Interpres vertit שָׁקְלִים minas, quarum una habet 60. Siclos. Ascendet ita pretium ad 212. Imperiales & crucigeros 45. in pondere ad libras 25. unciam 1. scrupulum 1. 5, 60. gran. Libra sumta pro 12. unciis.

Jer. Cap. XLVI. vers. 20. 21.

- excisor (a) celerrime venit ab aquilone.
- (a) Venit venit. Ebr. 21. Mercenarii quoque (milites) ejus, qui funt in ea, funt ficut vituli faginati, ipli quoque retrospexerunt, fugeruntque simul, neque constiterunt, quoniam dies interitus corum venit super cos, tempus vilitationis corum.

St buccula speciosa, quæ omnibus suis partibus est perfecta, cui nihil deficit quoad formam, magnitudinem, proportionem. Quanquam in metaphyfico sensu omnes creaturæ sint pulchræ, perfe-&a, bonæ, utpote tales, quales DEUS infinitè perfectus esse voluit.

Buccula speciosa, תָּגְלָרוֹ יְבֵּרוֹ בּיִהְ, δάμαλις πεναλωπισμένη LXX. cap. XXVI. eft Ægyptus. Ita Hoseas X. 11. Ephraim est ceu vitula assueta, diligit trituram, & ego transiui ceruicem ejus pinguem. (Epbraim vitula docta diligere trituram, & ego tranfiui super pulchritudinem colli ejus.) Virg. Georg. L. III.

Pascitur in magnis syluis formosa juuenca.

Ouid. de Art. L. I.

Inuida formosas oderat illa boues.

Metam. L. XV. de boue.

Victima labe carens & prastantissima forma.

Fuere pulchri boues in Oriente oculorum deliciæ. Præceperat Ægyptiorum Rex Mneuis cultum boum, quod bouem crediderit animalium speciosissimum, απάντων ώςαιότατον αυτόν ή-

- 20. Buccula speciosa est Ægyptus, 20. Vitula elegans atque formosa Ægyptus, stimulator ab aquilone veniet ei.
 - 21. Mercenarii quoque ejus, qui verlabantur in medio ejus, quali vituli saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis eorum venit super eos, & tempus visitationis corum.

ναι πεπιςευκώς. Ælian. Hift. L. XI. C. 10. Homer. Iliad. B'.

> "Ηυτε βες αγέληφι μέγ έξοχος έπλετο πάντων Taugos.

Taurus in armento præcellit ut omnibus unus.

Speciosam hanc bouis pulchritudinem in scenam produxerat Cotta ille cum Epicureis disputans: At mehercle ego, quamuis amem ipse me, tamen non audeo dicere, pulcbriorem esse me, qu'am ille fuit taurus, qui vexit Europam.

Mercenarii quoque milites (Ægypti,) qui sunt in ea, sunt ficut vituli saginati, nei oi puederoi doτης έν αυτή ώσπες μόχοι σπευτοί τιεφόμενοι έν αυτή, עָגְלֵי מִרְבֵּק . Ubi notandum , עָגְלֵי מִרְבֵּק heic idem este quod עֶנֶר נָשָׁר Jer. LIL vitulum, qui inter triturandum saginatur. Notum quippe ex Lege veteri, boui trituranti non obligatum fuisse os, βεν αλοώντα ε Φιμώσεις, 1. Tim. V. 18. Deut. XXV. 4. licuisse proin illi manducare ad satietatem usque. Occurrit hæc phrasis tribus aliis Scripturæ locis proximè עֶנֶרשׁ מַרְבֵּק citandis. Videntur autem LXX. hæsitasse circa genuinum illarum vocum sensum. Nam 1. Sam. XXVIII. 24. vertitur δάμαλις νομας, juuenca pascualis. Amos VI. 4. μοχάριον έκ βεκολίων γαλαθηνον, vitulus ex armentis lactens. Mal. IV. 2. μοχάριον έκ δεσμών ανοιμένον, vitulus ex vinculis fo-\$55555555**55** 2

TAB. DCXXVII. Jer. Cap. XLVIII. vers. 6. II. 12. 1172

lutus. Chaldæa versio pro מָרָבֵּם habet רְבָּמָשׁ, quæ vox Kimchio notat locum saginationis, saginarium. Et Arabibus rabaca, vel ribca est ligamentum vel funis à collo bouis pendens, quali alligabant Judæi palo bouem, qui pedibus conculcando frumenta trituraret. Fœneratur

hæc explicatio lucem loco, qui extat Mich. IV. 13. Surge, & extere, o filia Zion, quoniam faciam cornu tuum ferreum, & ungulas tuas faciam chalybeas, ut conteras populos multos. De hoc triturandi more Judæis, Syris, Arabibus, Græcis, Romanis usitato alibi protuli plura.

Jer. Cap. XLVIII, vers. 6.

myricæ in deserto estote similes.

reddimus nos , ut myrice in deserto, wie ein Tamarisken-Stäudlein in der Wiifte. Num ירְעֵר præcisè denotet tanaricem, vel aliam plantam syluestrem, determinare non audeo. Ex hodiernis tamaricis fynonymis, quæ in Oriente supersunt, non inuenio affine, nisi huc referas Persarum ag, eg, tagb, vel Arabum & Turcarum erafa. Meninzk. Lex. p. 55. 1042. 3239. Etymologiam si spestes, denotat Hebræa vox plantam foliis penè nudam, vel facile deciduis, à radice \tag{\tag{7}}, nudari, hinc עַרְעָר, nudatissimus. Sensus proin Prophetæ hic erit, fugite protinus hinc, contenti, si vitam saluetis solam; abripite vos soos, omnia linquite; ut Syri illi, qui obsede-

Fugite, servate animam vestram, & Fugite, saluate animas vestras; & eritis quasi myricæ in deserto.

> rant Samariam, fugerunt in crepusculo, relinquentes tentoria sua, equos suos, asinos suos, & caftra ipfa,ut erant , fugeruntque, quò voluntas tulit, vel, ubi animam suam servare possent; (fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos & afinos in caftris, fugeruntque animas tantum suas saluare cupientes.) 2. Reg. VII. 7. Huc spectat illa fuga Judæorum: 'O tail ve duipaτος , μη καταβανέτω , તેફલા τι έκ της διαίας άντε. Και δ દંગ મને લેજુરૂને, μમે દેજાકદુર્શ્વાર્થમાં હેલાંકન, હૈદ્યા મહે દેવના હેળમ્ટે. Matth. XXIV. 17. 18. LXX. videntur legisse יוד pro ארוד, reddunt enim ita verba Textus, έσεωθε ώσπες όνος άγειος έν έξήμω. Notat enim 1172 onagrum.

Jer. Cap. XLVIII. vers. II. 12.

- II. Opulentus (& securus) fuit Moab II. Fertilis fuit Moab ab adolescentia à pueritia sua, & quiescens ipse in fecibus suis, neque defecatus de vase in vas, & in captiuitatem non abiit; hinc est, ut sapor ejus duret in eo, & odor ejus non sit immutatus.
- 12. Propterea, ecce! dies venient, ait DOMINUS, ut mittam ei vietores, qui diffundent ipsum, & vasa ejus euacuabunt, lagenas ejus quassabunt.
- partibus, spirituosis, aqueis, mucod ci sapore commendatus. Clarificatur is successi temporis, præuia fermentatione, quam expansiua aëris vis causatur, & secedunt partes impuriores, crassiores, terrestres, mucosæ, acido-salsæ, intermixtis etiam spirituosis, ad latera & fundum, fecesque consti-

- fua, & requieuit in fæcibus fuis: nec transfulus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit: idcirco permansit gustus ejus in co, & odor ejus non est immutatus.
- 12. Propterea, ecce! dies veniunt, dicit DOMINUS, & mittam ei ordinatores, & stratores laguncularum, & sternent eum: & vasa ejus exhaurient, & lagunculas corum collident.

St mustum turbatus ex varii generis tuunt, supernatante vino. Linquitur id per annos in hoc statu, partim ut clarius reddatur sis, terreis, crassis, salinis liquor, dul- magis ac magis, partim ut melioretur ab euo lutis sensim partibus sulphureo-spirituosis, in fæcibus latentibus. Exemplo sint inprimis vina Heluetica nostra, speciatim Tigurina, quæ maturescunt, ut loqui amamus, in doliis, sie reiffen im Faß, & per annorum decursum majores acquirunt vires. Sed accidit quoque, ut

Jer. Cap. XLVIII. vers. 28. 34. 40. TAB. DCXXVII. 1173

vinum diu super fæces relictum, etiam mucilaginosas attrahat soluatque particulas, hinc lentorem induat; hoc, ne vappescat prorsus, abstrahi debet à fæcibus, & aliis immitti doliis, ubi noua partium mucilaginosarum præcipitatione facta in meliorem redigitur statum, præprimis si præcipitatio hæc promoueatur intermixtis corticibus ouorum, cretâ, absorbentibus aliis. Inferuit αιτιολογία hæc illustrando Textui. Opulentus & securus Moab, πεποιθώς តែការ ការ៉ី 🖟 ជីបការី , populus quiuis alius longa prosperitatis morâ vappescit tandem, diuitiis affluens, & voluptatibus indulgens effæminatur, postpositis virtutibus vitia omnis generis sectatur, eas omnes vel artes vel scientias, quæ bello gerendo sunt utiles, negligit, extra periculi aleam constitutus torpescit, usque dum veniant vipy vietores, qui vappidum tale vinum abstrahunt, diffundent, vasa ejus euacuabunt, lagenas ejus quassabunt, wi nanem (præcipitatione veluti facta) αυτόν, και τα σκεύη αυτέ λεπτυνέσι, και

τα κέςατα αυτέ συγκόψεσι, sternent eum, & vasa ejus comminuent, & cornua ejus concident. Ubi Symmachus, भे जलदर्धनस्वाप बंधरावेप, में रावे σκεύη αὐτε έκnsviores, & exhaurient eum, & vasa ejus euacuabunt, alii τὰ κεξάσματα ἀυτε συντείψεσι, pocula (cornutormia) ejus conterent. Fuit ita securus Moab à pueritia sua. Occupanerat quidem Moabitidis partem Sihon, Amoritarum Rex, Num. XXI. sed debebant secure viuere Moabitæ ab Israelitis, vi mandati diuini Deut. II. 9. Moabitas non premas bostiliter, neque ferocias in eos bello, quoniam non dabo tibi de terra ejus possessionem. (Non pugnes contra Moabitas, nec ineas aduersus eos prælium: non enim dabo tibi quicquam de terra eorum.) Licet etiam sub Dauide & Josaphato haud fuerint à bellis immunes, mansere tamen Moabitæ, in captiuitatem non abiit, sapor ejus durauit in eo, & odor ejus non fuit immutatus. Nempe ad hoc usque tempus, quo vietores venerant ex Chaldæa. abstracturi vappidum hoc vinum.

Jer. Cap. XLVIII. vers. 28.

Relinquite ciuitates, & habitate in pe- Relinquite ciuitates, & habitate in tra, o habitatores Moab, & estote fimiles columbæ, nidulanti in prominentiis foraminis foueæ.

petra, habitatores Moab, & estote, quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

Vid. Cant. Cap. II. vers. 14. Jest. Cap. LX. vers. 8.

Jer. Cap. XLVIII. vers. 34.

Propter clamorem Hesebon dede- De clamore Hesebon usque Eleale & runt vocem suam usque ad Eleale, & usque ad Jahaz, à Zoar usque Horonaim vitula trima, quoniam & aquæ Nimrim desolatæ crunt.

Jasa dederunt vocem suam: à Segor usque ad Oronaim vitulam conternantem; aquæ vero Nemrim pessimæ erunt.

Vid. Jes. Cap. XV. vers. 5.

Jer. Cap. XLVIII. vers. 40.

ce, inuolabit (hostis) veluti aquila, & expandet alas fuas fuper Moab.

Quoniam sic dicit DOMINUS: Ec- Hæc dicit DOMINUS: Ecce, quasi aquila volabit, & extendet alas fuas ad Moab.

Vid. Jes. Cap. XLIX. vers. 22.

Jer.

Tetett tetett

1174 TAB. DCXXVII. Jer. Cap. XLIX. vers. 16. 22. 24.

Jer. Cap. XLIX. vers. 16.

lantia cordis tui, quæ habitas in petrarum foraminibus, & tenes collium altitudinem; etiamsi sustolleris nidum tuum, ut aquila, tamen inde detraham te, ait DO-MINUS.

Inquies tua & quassatio, qua terrebas omnes gentes, tumultus tui, quos excitas.

Conquassatio tua decepit te, & petu- Arrogantia tua decepit te, & superbia cordistui: qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. Cum exaltaucris, quasi aquila, nidum tuum, inde detraham te, dicit DOMINUS.

Ccommodus apprime est Textus hic presse olim ab innumeris dynastis Heluetiæ nostræ, quæ ubique fere reliquias exhibet eorum, qui babitabant in petrarum foraminibus, & tenebant collium altitudines. Notum, aquilas non solum sese vibrare in altum aëra, sed & in altis, præruptis, nidulari locis. Audi alloquium DEI ad Jobum XXXIX. 27. 30. 31. Nunquid ad tuum imperium aquila volat in altum, & in sublimi loco nidulatur? Habitatque in petra, & moratur in præruptis saxis, & loco inaccesso. (Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.) Ubi de sublimi hac aquilarum nidulatione plura. Veteres si elatum quid, serox & superbum describere volebant, usi fuere inter alia similitudine petita ab aquila. Ipsi quoque Scriptores Gentiles. Debebant illi apud Scholiasten Aristophanis aquilæ ad instar, præ omnibus aliis auibus euolantis ad nubes, τοσέτον αυξηθήσεωται, όσον αμετός των αλλων όρνέων έν ταίς νεφέλαις προύχοι. Hinc diua vel diuina cluebat aquila. θειον οι ανθρωποι Φασιν είναι μόνον των όρνίων, Arist. Hist. L. IX. c. 32. Hinc natæ fabulæ de

aquila in finu Jouis, de aquila fulminatrice. Aquilis vecti Imperatores, quos Romani 🖦 🗝 fuirme honore afficere volebant. Princeps, si in fomnio fibi vifus fuit inequitare aquilæ, prænuntium habebat mortis, juxta regulas Oneirocritices apud Artemidorum L. II. c. 20. Edomitarum jactantiæ apud Prophetam nostrum, & Abdiam v. 4. parallela est gloriatio illa Babylonici Regis Jes. XIV. 13. Calos conscendam, superne secundum stellas DEI exaltabo solium meum, & sedebo in monte constituto, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, altissimo equalis ero. (In cœlum conscendam, fuper aftra DEI exaltabo folium meum, fedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.) Xerxis item apud Herodotum L.VII. C. IO. Tre de tre Meetida attodifouse to Dioc ailies ourgiurar, Persiam eleuabimus ad cœlos usque. Applicet sibi hujusmodi Pyrgopolynices antiphoniam illam è cœlo Jes. XIV. 15. Veruntamen ad inferos detractus es, ad latera laci. (Veruntamen ad infernum detraberis, in profundum laci.) Et in Textu nostro, tamen inde detrabam te, ait DOMINUS. ineiter nuttine or, LXX. cap. XXIX.

Jer. Cap. XLIX. vers. 22. 24.

- stis,) inuolabit & expandet alas suas super Bozram, eo die cor fortium heroum Idumeæ erit, sicut cor fæminæ in angustiis (partus) comprehensæ.
- 24. Exanimata est Damascus, atque in fugam versa est, tremor obruit cam, angustia & dolor occuparunt eam sicut parturientem.
- 22. Ecce, sicut aquila ascendet (ho- 22. Ecce, quasi aquila ascendet & auolabit: & expandet alas suas super Bosram: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.
 - 24. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit cam: angustia & dolores tenuerunt eam, quasi parturientem.

Sig

TAB. DCXXVII.

Nc & XLVIII. 40. Ecce, inuolabit hostis veluti aquila, & expandet alas suas super Moab. Thren. IV. 19. Velociores fuerunt persequutores nostri aquilis cœli. De Equitatu Assyriorum Jer. IV. 13. Equi ejus aquilis celeriores. Dauid de Saule & Jonathane, fuisse aquilis leuiores (velociores,) 2. Sam. I. 23. Norunt Ornithologi, aquilis magnas esse & amplas alas. Latius id ostendetur ad Ezech. XVII. 3. occasione aquilæ illius magnæ, magnis pennis, longis alis, plenæ plumis, (aquilæ grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, plenæ plumis & varietate.) Celerrimè volare, & in prædam supernè sese ruere fulminis vice, Apulej. Floridor. L. I. Hinc & apud Festum Aquilo à vehementissimo volatu ad instar aquilæ. Aquila ipla aetds and të aloom, cum impetu ferri, irruere. Huc pertinet judicium illud, quod Judæis aliisque gentibus vicinis interminatur DEUS, executioni dandum à Chaldæis, Deut. XXVIII. 49. Excitabit contra te DOMINUS gentem, quæ inuolabit ut aquila, è longinquo ab extremitate terræ. (Adducet DOMINUS super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in fimilitudinem aquilæ volantis cum impetu.) Ubi LXX. એંટલે ઉદ્દમ્મમ્પ લેશ્ન્ય. Hieronymus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu. Apud Homerum lliad. $\phi' \cdot v \cdot 252$. Achilles impetuosè in Trojanos

irruens est αἰετὸς ὅιματ' ἐχων, aquile impetus babens. Nam ὁιματα Scholiastæ sunt ὁςμήματα. Hector. Iliad. χ΄· v. 308.

"Οιμησεν όકે αλείς, ώς δ' αίετος ύψιπετήρις.

Irruit autem cum impetu conuersus, ut aquila altivolans.

Dolorum atque terrorum, quos Idumæa & Damascus sufferre debebant ab irruptione Nebucadnezaris, parallelismus cum doloribus parturientis tantò minus est prætereundus silentio, quia & alibi obuius est in Sacris. 1. Thess. V. 3. όταν λέγωσιν. είξηνη χολ ασφάλεια, τότε αμφνίδιος αυτοῖς έφίς ατου όλεθρος, ώσπερ ή ώδιν τη έν γας ρὶ έχχος η καὶ κὶ μή έκφύγωση. Experientiâ teste vel sola dolorum partus memoria mulierem conjicit in extremos angores, ut nesciat, quò se vertat, sudor diffluat undique. Appropinquante autem partu, exitum omni nisu quærente sructu, tensis uteri ligamentis, ampliato per gradus matricis osculo interno, infante ipso ad enixum jam propinquo, irruunt dolores acerbissimi, plures confecutiui, quibus haud rarò succumbit prorfus afflictiffima mater. Omnia hæc vi sententiæ de prima mortalium matre latæ Gen. III. 16. Dolorem tuum & conceptum tuum cumulatissime multiplicabo, in dolore paries filios.

Jer. Cap. L. vers. 11.

Quoniam gauisi estis, & lætati estis conculcando hæreditatem meam, quia increuistis ut (a) vitula exterens, & sicut (b) caballi hinniui-

(a) Vel, ut vitula ad gramen pasta.
 (b) Abirim, per antonomasiam pro caballis, cataphractis, vel equis admissaris.

Ebræum Γφι Γφι Γκατε ώς βοίderunt ita Græci, ἐσνιφτήσατε ώς βοίδια ἐν βοτάνη, vos, nempe Chaldæi,
ob prædam, quam à populo meo
reportastis, ouantes increuistis, exultastis, ut vitula exterens, vitula in pingui pascuo, mie die
Kälber im Gras. Quò pertinent illa Ps. XXIX. 6.
Subsilire facit eas sicut vitulum. Mal. IV. 2. Pingues eritis ut vituli saginati, (egrediemini & salietis sicut vituli de armento,) ubi iterum Græci, σκιφτήσετε ώς μοχάρω. Homer. Odyss. ί.

'Ως δ' όταν ἄγραυλοι πόριες περὶ βῶς ἀγελαίας 'Ελθέσας ἐς Κόπρον, ἐπὴν βοτάνης κορέσονται, Πᾶσαι ἄμα σκαίρεσιν ἐναντίαι. —

• Ut cum in agro degentes buculæ circa vaccas
armentarias

Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam: quoniam effusi estis sicut vitulus super herbam, & mugistis sicut tauri.

Ad mandram venientes, postquam berbâ saturæ sunt, Omnes simul oppositæ subsultant. —

Theocritus in Bucoliastis.

'Ωρχεῦτ' ἐν μαλακᾶ ταὶ πόρτιες α'υτίκα ποίφ.

Et vitule statim saltabant in molli gramine.

Nostri Interpretes 文明 legunt per in fine, quæ vox notat gramen. Sic & Chaldæi, LXX. Kimchi, alii. Sed exemplaria benè multa Bibliorum, diuersis in locis impressa, habent 可如 cum . Hujus autem vocis genuino sensu, quem & agnoscit Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 31. nititur Versio nostra Latina, ut vitula exterens, scil. impinguabimini. Vidimus Ttt ttt ttt ttt t

TAB. DCXXVII. Jer. Cap. L. verf. 39. Ll. verf. 14. 1176

supra, pingues valde redditos suisse boues triturantes. Hinc est, quod Hoseas X. 11. Ephraim luxu & socordia perditum comparet vitule assuete, que diligit trituram. Accedit, quod verbum שין vel דשאר propriè non denotet, pasci in pascuis, sed berbascere, grami-

nis ad instar excrescere. Sic Gen. I. 11. अध्या נְאָּכִי Progerminet terra germen, berbam, (berbam virentem.) Jocl. II. 22. קינה, germinarunt amoena loca deserti. Quæ interpretatio proin vocis per gramen obscuraret admodùm genuinum Textus sensum.

Jer. Cap. L. vers. 39.

Ideireo habitabunt in ca Zim cum Propterea habitabunt dracones cum lim, & habitabunt in ea juuenes Struthiones: non habitabitur ultra in perpetuum, neque incoletur a generatione ad generationem.

fatuis ficariis: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extructur usque ad generationem & generationem.

Vid. Job. Cap. XXX. vers. 29. Jes. Cap. XIII. vers. 22.

Jer. Cap. Ll. vers. 14.

animam suam, quod implebit te hominibus ficut (a) locustis, qui mutuo se contra te inhortabuntur celeusmate.

(a) Al. brucis.

Jurauit DOMINUS Exercituum per Jurauit DOMINUS Exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, & super te celeusma cantabitur.

Ccurrit heic vox p; jelek, species bruchi vel locusta, quæ juxta Aben-Ezram in Joelem deriuatur à lingendo, quod hujusmodi animalia fruges lingendo absumant, vel corrumpant. Arabibus lahafa notat lingere, lahas linctum ipfum, item locustam. Propius adhuc accedit Germanorum schlecken, lecken ad p. Hebræa radix pp? denotat non solùm lingere, sed & lingendo deuorare, depascere. Num. XXII. 4. Depascet nunc exercitus ille (Israelitarum) quicquid circum nos est, quemadmodum bos viridia campi depascit. (Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos berbas usque ad radices carpere.) 1. Reg. XVIII. 38. Tum decidit ignis DOMINI, & deuorat bolocaustum, ligna, lapides, & puluerem, sed & aquas, quæ erant in elicibus, lambit. (Cecidit autem ignis DOMINI, & vorauit holocaustum, & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam, que erat in aqueductu lambens.) Obuia iterum vox יֵלֶם Jer. LI. 27. cum adjuncto יֵלֶם, *adducite* equos ficut locustarum examen horridum, (adducite equum quasi bruchum aculeatum.) Ubi vox ΤΟΟ propriè est φείττων, δεθόθειξ, horrens, borripilans. Job. IV. 15. Spiritus ante me hinc inde commeabat, & pili per totum corpus meum borruerunt, תְּםְפַּר. (Et cum spiritus me præsente transiret, inborruerunt pili carnis mee.) Psal. CXIX. 120. Perborrescit, 700, corpus meum præ timore tui. (Confige timore tuo carnes meas.) Poëtæ.

> Obstupui, steteruntque comæ. Arrectoque borrore come.

Castalioni, Petro Roberto, Anglis minus quadrare videtur vox גָּבָּר, horripilans, locustis utpote glabris, hinc seligunt illi pro pr erucam, quæ utplurimum est horrida pilis. Columella in Horto.

Nec solum teneras audent erodere frondes Implicitus conche limax, birsutaque campe.

Sed obstat interpretationi huic. volatus מַלֹּק בּיה Nah. III. 16. Auxisti mercatores tuos supra stellas cœli, bruchum videlicet auolantem statim, ut impetum cepit. (Plures fecisti negotiationes tuas, quàm stellæ sint cœli; brucbus expansus est, & auolauit.) Magna quidem damna arboribus & agri frugibus inferre possiint erucæ, sed tamen irruentibus hostibus conferuntur aptius locustæ. Junio & Tremellio placet pro איל melolontha, Cantharus vi vocis poma deuorans. Hefychius: μηλολόνθη, είδος κανθάρων, ες τινες χρυσοκανθάρες λέγεσι Chrysocantharus quasi aurens

Digitized by Google

fcarabeus, nobis Gold-Käfer. Aristophani χευσομηλολόνθιον. Describit hoc animal Scholiastes ita, quod coloris sit flaui, vel aurei, eoque ludant pueri, qui alligatum filo volatui committant. ζωοῦφιόν ἐςι κατὰ κάνθαρον ξανθὸν, ὁ κοὶ κατέ-χοντες ὁι παῖδες δεσμέσιν ἐκ τὲ ποδὸς, κοὶ ἀφιᾶσι πρὸς τὸν ἀέρα. Quem locum adduco, quia nostris quoque pueris in usu est hic lusus cum Cantharis rutilis, & aureis, nec non scarabeis. Huc faciunt illa Aristophanis in Nubibus.

'Αλλ' αποχάλα την Φροντίδ' ές τον αέρα, Λινόδετον ώσπες μηλολόνθην τε ποδός.

Sed dimitte curam in aërem, Ut melolontham, qua pedem babet lino vin-Etum.

Arabibus gelæ-læ, giülæ-læ inter alia denotet scarabeum. Meninzk. Lex. 6025. quem eundem Poloni nuncupant jelonek, voce propius adhuc accedente ad nostrum יֶלֶם Sanè si יֶלֶם Cantharus est vel scarabeus, commodè huc referri posfunt Canthari illi, quos vocamus Laub-Käfer, qui omni triennio arboribus ingentia solent inferre damna. Nisi volatile esset animal p. & agminatim irruens, propter affinitatem nominis adduci posset Arabum *lakka, læhæket*, quæ vox animalculum denotat lacertæ instar liuidum, fulgens, breui cauda, leuipes, velox, Meninzk. Lex. 4156. A semita veritatis haud deflectemus forte, si cum veteribus Sacri Codicis Interpretibus יֵלֵק dixerimus locustam, quum canthari & scarabei sint utplurimum glabri. Nodum sanè in scirpo quærere mihi videtur Fullerus Misc. L. V. c. 9. ubi evéqueur additurus voci non cantharum quatuor suis alis volitantem confert erinaceo aculeis horrido. Habent & locustæ quatuor alas, ut canthari. Et de his sciendum, non omnes esse cute glabras, sed multas in capite cumprimis hirsutas, alias aculeatis prominentiis horridas. Claudianus.

Horret apex capitis, medio fera lumina sur gunt Vertice. —

Quadrant fortè huc Apocalypticæ illæ IX. 8. αι είχον τείχας ως τείχας γυναμών. Hujusmodi locustas Arabes vocant Orphan, Alphantapho. Literæ si inhærere lubeat, oculis applica microscopium, quod omnia fere insecta exhibet pilis & aculeis horrida, horrentia simul & horrenda (quem postremum significatum inprimis tribuit voci פָּבֶר *Bochartus*); horrenda inquam babitatoribus illis terra, qui contremiscebant. Joel. II. 1. Sic apud Hestychium occurrit Beirτανα Φοβερα, locusta borribilis. Nostra Latina haud male pro יֶלֶׁם סָבֶר habet locustarum examen horridum, est quippe adjectiuum hoc æquiuocum, sumique potest pro horrenti vel horren-Vernacula verò nostra, raube Käfer, Hieronymo propius accedit, qui vertit bruchum aculeatum, Græci, ws areibwr mridos, ut locustarum multitudinem. Videtur Chaldæus Interpres pro יֵלֶם סָבור legisse יֵלֶם סָבור, quoniam intelligit bruchum nitentem, splendentem, aurei coloris locustam, nam אַ טָגוּר & אַ est aurum. Job. XXVIII. 15. & alibi. Dicuntur & Arabicæ Lo-Custæ χρυσοκιδή ένδάλματα καὶ έπ' άυτων κατέςικται, Δuricoloribus figuris distinctæ. Ælian.Hist.L.X.c.13.

Jer. Cap. LI. vers. 15. 16.

- 15. Qui fecit terram robore suo, orbem constituit sapientia sua, atque intelligentia sua extendit cœlos.
- 16. Quum dat vocem, multitudo aquarum in cœlis (coit,) euocat nubes à finibus terræ, fulgura in pluuiam mutat, & educit ventum de loculis suis.

Aepe fæpius repetita in Sacris chartis legas, quæ heic occurrunt perfectissimi Entis essentialia attributa, jure creationis, conservationis, gubernationis fundata, & nunquam satis repeti, insinuari nunquam satis possunt. Cœco naturâ homini catarrhacta est deponenda quotidie, & in momenta: Aures surdo quauis occasione sunt per-

- 15. Qui fecit terram in fortitudine sua, & præparauit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cœlos.
- 16. Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cœlo: qui leuat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit: & producit ventum de thefauris suis.

tundendæ. Scarificandus est ad neruos usque ἀναίοθητος. E somno vix euigilantes obruimur iterum sopore. Oculos ferit κτίσις, mentem perrarò κτιςὴς. Attentione inprimis id est dignum, quod DEUS tunc cumprimis in theatrum producat creationis suæ opera, & sapientissimæ prouidentiæ essecta, si agitur de saluanda gloria sua, si infamiæ nota inurenda idolis, Uuu uuu uuu uuu uu in

· 1178 TAB. DCXXVIII. DCXXIX. Jer. Cap. LI. verf. 27. 34.

in ruborem dandi idololatræ, puniendi dibuspares, ut heic. Nam v. 17. legitur: Stultus fa-Etus est omnis bomo pra scientia, pudefactus est omnis fusor propter simulacbrum, quia mendacium est, quod constat, & non est in eo spiritus. (Stultus factus est omnis bomo à scientia: confusus est omnis conflator in sculptili: quia mendax est con-

flatio ejus, nec est spiritus in eis.)

Qui cumctipotens DEUS, æternus vitæ fons, terram, globum terr-aqua-aëreum fecit robore fuo, verbo omnipotenti, magnitudine, figura, distantia à Sole proportionatis, orbem ad Polos compressum, sphæroideum pouus quam sphæricum, constituit sapientia infinita, atque intelligentia sua extendit cœlos, aëreum, & immensos illos æthereos, Fixis atque Planetis interjectos. LXX. cap. XXVIII. ΚΤΡΙΟΣ ποιών γην to tỷ ixú dutë, troquiçus ônesptosp to tỷ socie dutë, to रमें व्यर्णकार बंधरडे बेर्ट्सरकार रहेर डंट्बरहेर.

Quum dat vocem, ad primum voluntatis omnipotentis nutum, multitudo aquarum in carlis coit, colliguntur à ventis nubes in aëre natantes, mutato in momenta æquilibrio. Euocat nubes, bullulas aqueas, à finibus terre, ab omni terraquei globi puncto, à maribus, lacubus, fluminibus, montibus, vallibus, campis. Fulgura in phuiam mutat, atmosphæram adeò rarefaciens, ut vapores in libero aëre natare amplius nequeant, sed collecti, inuicemque allisi frangantur, fracti labantur. Et educit ventum de loculis suis. LXX. es puere idere ince vidares in હેલ્લામું, મુખ્યું લેગાં ગુલગુર માર્ગ્યું અનુધ્રિક્ત હોલે કેલ્લું હેલ્લા વર્ષેક ગાઉક, લેક્સ્લાલેક eis verie émolyes, y légrage dus le rue enemque de-

Jer. Cap. LL verf. 27.

Adducite equos sicut locustarum — Adducite equum quasi bruchum aculeatum. examen horridum.

Vid. Jer. Cap. LI. vers. 14.

TABB. DCXXVIII. DCXXIX.

Jer. Cap. Ll. vers. 34.

Deuorauit me, contriuit me Nabu- Comedit me, deuorauit me Nabuchodonofor, Rex Babylonis, constituit me vas vacuum, deglutiuit me sicut Draco, & impleuit aluum suam delitiis meis, expulit mc.

chodonofor,Rex Babylonis: reddidit me quasi vas inanc: absorbuit me quasi draco: repleuit ventrem suum teneritudine mea, & cjicit mc.

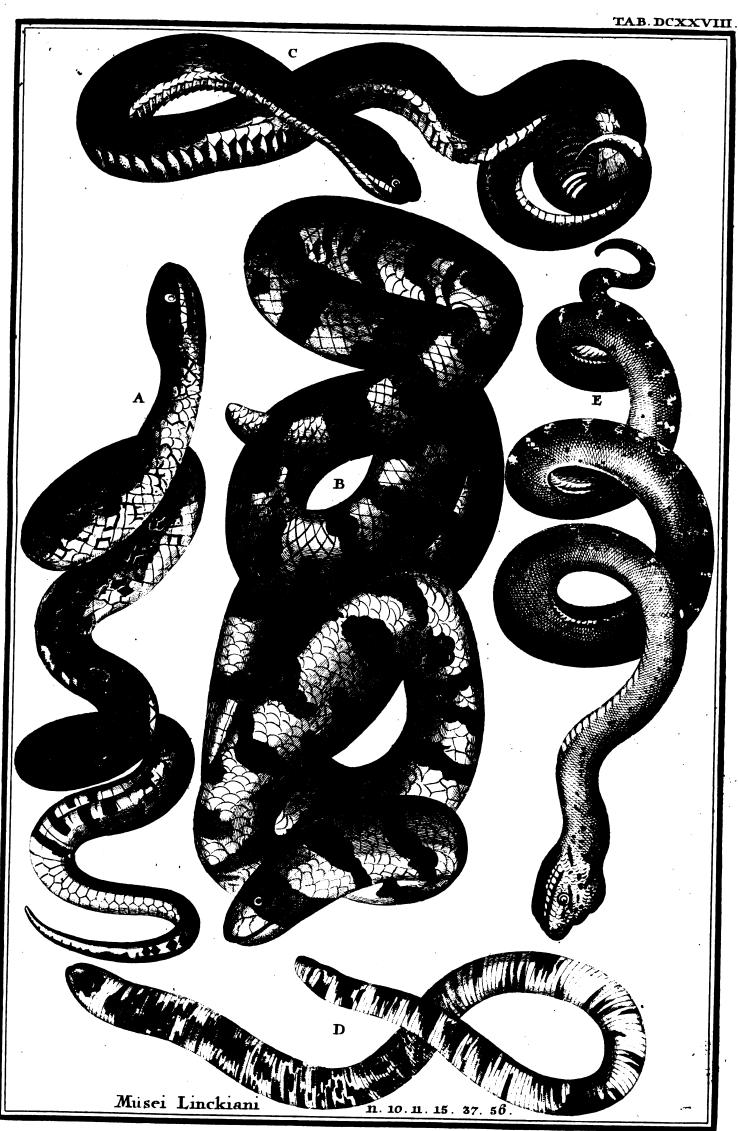
Abent, si Solino fides, Dracones, siue Serpentes magni, ora parua, & ad morsus non debiscentia, adeò ut verbere potius quam rictu noceant. Isidorus: Est ore paruo, & arctis fiftulis, per quas trabit spiritum, & linguam exserit. Vim autem non in dentibus, sed in cauda habet, & verbere potius quam rictu nocet. Quum contra Aetius & Auicenna bestiæ huic dent biantem oris rictum, ora valde ampla. Fuerit sanè Draconi illi in Macra Cœlesyria amplissimus oris rictus, qui ex relatione Posidonii equitem unà cum equo deglutire potuisset, χάσμα δε τ' έφιππον δέξαωθαι. Plin. L. VIII. c. 14. Megastbenes scribit, in India serpentes in tantam magnitudinem adolescere, ut solidos bauriant ceruos taurosque. Fabulam hæc redolerent, ni modernorum temporum observationes Megasthenis

illam relationem confirmarent. Qui Boiguacu dicitur Brasilianis, Jiboya Pisoni, Cobra de Veado Lusitanis, serpentum maximus, ad 20. & ultra pedes longus, Dorcades integras deuorat, sugendo potius quam masticando. Quò pertinet serpens ille magnus Indiæ Orientalis, qui Urobubalum deglutierat, Cleyero teste in Ephem. Germ. Ann. XII. Obs. 7. Sanè cum hujusmodi magnis serpentibus conferri jure meretur Nabuchodonosor, qui tanquam gulo infatiabilis multos deglutiit populos & prouincias.

In gratiam Draconis Nebucadnezaris fisto heic ex δφισταμείω Linckiano, quod Lipsiæ est, binas serpentum Tabulas cum Descriptionibus.

TAB. DCXXVIII. A. Serpens Surinamenfis aquaticus, dorso cœruleo nigro, ventre albo, nigro quoque colore tæniato & striato.

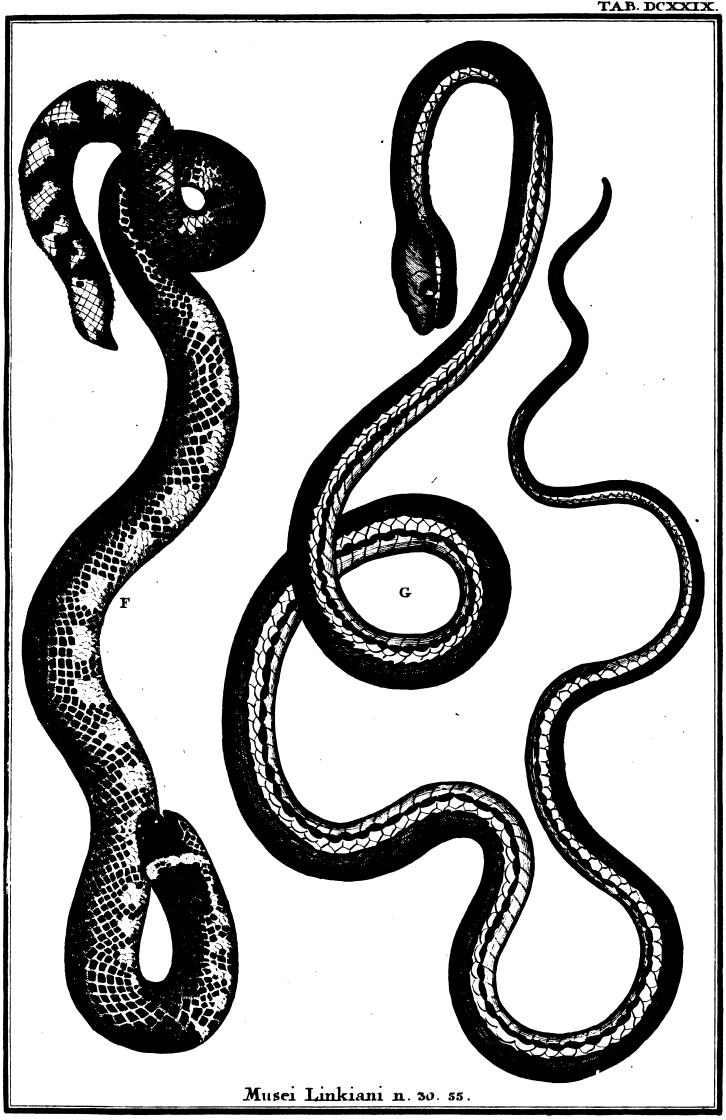
Ser-

Serpentes.

Gerem. Cap. LI. v. 34.

I. G. Pintz sculps.

IER . Cap . LI . v. 34.
Serpentes .

्रीत्रीतापुता. भूतातापुता.

I. G. Pintz sculps .

Jer. Cap. LI. vers. 34. TAB. DCXXVIII. DCXXIX. 1179

Serpens vulgaris Surinamensis aquaticus lubniger & albidus.

Quo cum conferri merentur

Χλοάων Δεάκων, niger Draco. Nicand. Ther.

Ρεία γε μην αέκοντα μέλας ήγυκακεν ύδρος.

Ipsum verò inuitum retinuit niger Hydrus.

Orpheus de Lapid. in Ostrite.

Et Topbus scaber , & nigris exesa Chelydris Creta — Virg. Georg. L. II.

Aspis chelidonia hirundinum modo in dorso nigra, & in aluo candida. Aetius.

Aspis nigro cœruleoque colore. Ælian. 'Aσπis μελάρη. Aspis nigra. Pausan. in Bœo-

Hirundo serpens seu aspis chelidonias, colore hirundini similis h. e. nigro dorso. Aui-

Serpens corallinus Surinamensis, capite, collo & corpore eleganter atro, tæniis latis & annulatis, cauda rotunda & obtusa. Vincent. *Mus. Cent.* III. n. 100.

Dipsas, Durst - Schlang, Prester, Brand-Schlang, hat einen breiten Hals, schwartzlichten Rucken. Kolb. Cap. Bon. Spei. p. 213.

Serpentes in rupibus morantes, plerunque nigri, quos vulgari gentis idiomate Snok appellant. Olaus Magn. Descript. Terr. Sept.

Alasuad niger. Serpens magnus. Alcamus. Alasuad assalich, serpentis genus nigredinis

intensissimæ. Damir.

B. Amphisbæna Americana ex rubro, flauo & albido varia, tæniis nunc integris, nunc dimidiatis nigris angularibus, à capite ad extremam caudam picta.

Amphisbæna Americana rubra intermixta

nigredine & fubalbida.

Ibiracoa Brasiliensibus variegati coloris, albis, nigris, rubrisque maculis insignis. Raj. Syn. Quadr. 328.

Vipera Indica tricolor major. Pala Parija Zeylonensibus, i. e. Serpens Amaranthi tricolo-

ris facie. Id. 331.

Vipera Zeylanica minor maculis fuscis holosericeis eleganter variegata. Tunupolon Zeylon. i. e. arcuum & sagittarum more variegata. Id. l. c.

Serpens coralloides Surinamensis cauda Amphisbænæ. Vinc. Cent. I. n. 94.

Amphisbæna Americana siue Coralloides. Vincent. Cent. II. 36.

Serpens Americanus Coralloides biceps siue cœcus. Vinc. Cent. II. 93.

Serpens Americanus coralloides rotundisfimus, crasso fere ubique corpore. Vinc. Cent. IV. 49.

C. Aspis Angolensis in dorso susca, in ventre cœruleo alba, tractu per mediam dorsi longitudinem tortuoso, è fusco nigricante, capite ex fusco & albo vario.

Serpens Americanus verficolor marmorei coloris. Vinc. Cent. II. 25.

Vipera Surinamensis eximii marmorei co-

loris. Vinc. Cent. II. 30.

D. Amphisbæna Americana subcinerea lineis plurimis transuersis, nigricante colore striatis, nullo ordine picta.

Amphisbæna Americana minor subcinerea

& alba.

Cujus perpetua est cœcum caligine lumen, Quod latas utrinque genas, porrectaque men-

Plus aliis alto serpentibus aggere tendat: Terreus est illi color, & densissima pellis Plurima quam varie distinctam signa sigurant.

Nicander.

Scytale à longa & terete figura, qua baculum seu lorum coriaceum imitatur, forma est tereti, & ita æquali, ut ubi caput vel cauda sit vix discerni possit. Raj. Syn. 288.

Amphisbæna serpens exiguus, color ter-

reus seu pullus. Id. l. c.

Ibijara Brasiliensibus, Bodty Tapuyis, Cega, Cobre vega, Cobre de los Cabecas Lusitanis: Caput à cauda vix discerni potest. Minimi digiti crassitiem æquat, longitudine 1. ped. 2. dig. color albus, splendens instar vitri, & annulis & elegantibus lineis notatus, coloris bruni, aut ærei. Oculos habet minimos, vix conspicuos. Id. 289.

Amphisbæna siue Serpens biceps Orientalis maculis albis & fuscis interstinctus. Vinc.

Cent. 111. 20.

Amphisbæna siue Serpens biceps Africanus, cute alba, tergo & ventre diuersis laminis & maculis notato, marmorea, annulata. Vinc. Cent. IV. 60.

Amphisbæna Americana minoribus maculis interstincta. Vinc. Cent. V. 18.

E. Vipera Isebequensis sublutea, capite crassiore, supernè veluti tuberculoso, infernè reticulato, striis transuerso situ positis, & areolis albidis nigro colore marginatis, etiam transuersis notata.

Vipera Isebequensis sublutea variis striis ex albo & nigro transuersis positis.

Serpens callum in fronte tuberculi instar gestans, aspidem veterum putat Bellonius. Raj. Syn. 288.

Aspides ptyades cinereo sunt colore, viridique, & ad auri colorem declinante. Aetius.

Aspidis siccæ & spuentis color est cinericeus, & ad citrlnitatem declinans. Auicenna.

Uuu uuu uuu uuu u 2

Pra-

TAB. DCXXX. Jer. Cap. LI. verf 37.38.

Preterea gemine calli instar fronte carun-

Herent, sanguineis scintillant hunina slam-

Nicander.

1180

TAB. DCXXIX. F. Amphisbæna Americana, capite diademato, eodem & dorso ex albo & nigro perbellè tessellatis, tessellis quoque nigris per interualla ventrem albo-flauescentem ornantibus, cauda ex nigro-fusco & albo coloribus tæniata.

Serpens Americanus è genere bicipitis, in dorso perbellè ex albo & nigro tessellatus.

Serpens Americanus coloris corallini, dum viuit, lineis latis reticulatus. Vinc. Cent. I. 1.

G. Jaculatrix Surinamenfis dorfo cœruleo nigricante, capite ex cœruleo purpureo, tractu ad latus albo à capite ad caudam usque protenfo, quem fequitur linea veluti catenulata nigra, dehine imus venter flauicans.

Jaculatrix Surinamensis subcœruleo-purpurea, nigra linea à capite ad caudam circa ven-

TAB. DCXXX.

Jer. Cap. LI. verî. 37.

& in habitationem Draconum, in stuporem & sibilum, quod nemo isthic habitet.

Et redigetur Babylonia in accruos, Et crit Babylon in tumulos, habitatio Draconum: stupor, & sibilus, cò quòd non sit habitator.

Mant Dracones, fiue magni serpentes, deserta loca, The Equilier web Two isxão. Ælian. L. VI. c. 63. Hinc negat Plutarchus de defectu Oraculorum, desertam olim fuisse Delphim ab incolis, quod Draco ibi habitarit, quum contra ibi degisser Draco, derelisto celebri loco à Delphensibus. ή γας έςημία το θηςίον έπηγάγετο, μάλλον ή το θηρίον εποίησε την ερημίαν. Fœneratur hæc de vita Draconum circumstantia lucem locis Sacræ Scripturæ diuersis, in quibus Prophetæ exitium urbibus minaturi cas in habitationem Draconum, els alpunques, desertas fore prænuntiant. Videantur Jef. XXXIV. 13. Jer. IX. 11. X. 22. Mal. I. 3.

En iterum ex Linckjano i oporajumy serpen-

A. Jaculatrix Ceylanica subcœrulea major. Acontia Ceylanica ex liuido, fubcœruleo, albo viridi varia, lineis candidis ad latera ventris decurrentibus.

Serpens minor Capensis coloris intensè plumbei, cauda breui, obtusa. Vinc. Cent. V.

B. Serpens Americanus crassior ex coloribus fusco & flauido varius, capitis vertice & collo prorsus bruno, tæniis per omne dorsum liuido-fuscis excurrentibus, interstitiis etiam fusco colore maculatis, & utrinque coeuntibus.

Serpens Americanus vulgaris.

Jer. Cap. LI. vers. 38.

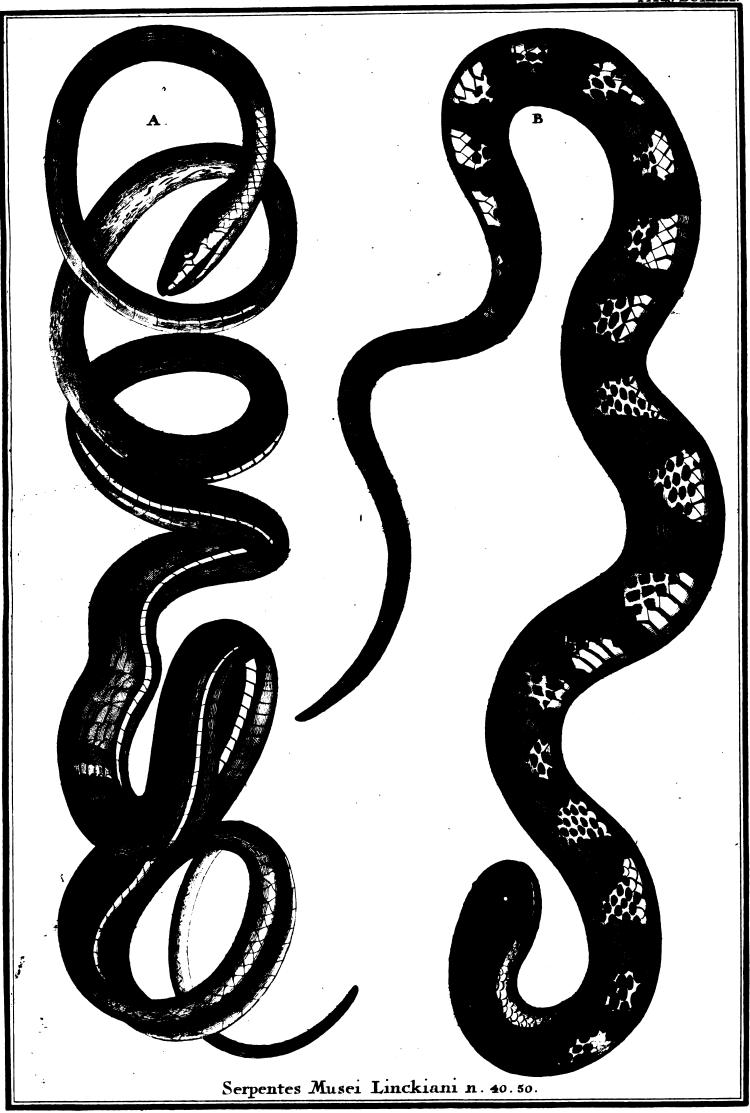
Simul rugient ut Leunculi, ut catuli Simul ut Leones rugient, excutient Leonum (4) vociferabuntur.

(a) Propriè, rudiuerunt : quod asinorum est, hic transfurnitur ad Leones.

¶Unt, quod notum, Orientales populi, cumprimis Arabes, ονοματοπλέσιοι. Propriam Leonibus vocem, rugitum, imo rugitum fortem exprimit Codex Sacer per אַשְּׁע schaag, Amos. III. 8. Leo si rugiat, quis est, qui non timeat? fremitum Leunculorum per Prov. XIX. 12. Heic iterum est Leunculis alia vox נָעָר, imò asinina, hæc quippe vox propriè notat rudere. Virgil. Æneid. L. VII.

comas veluti catuli Leonum.

iraque Leonum Vincla recufantum, & fera fub nocte rudentum. Apoc. X. 3. ωσπες λέων μυκάται, bouis instar mugit. Qua voce veterani Leones utuntur, Leunculos ad communem prædæ ufum inuitaturi,tefte*Plu*tarcbo de terrestr. & aquat. animalib. Jes.XXXI.4. legitur הַנָּה mussitare. Sed est in genere digna attentione mutatio vocis animalium, quâ cogitationes, fi quas habent, communicant inuicem, & sermones quasi milcent.

IEREM. Cap. LI. v. 37.
Serpentes

Ferent. Cop. LI. v. 27.

I. G. Pintz sculps.

Jer. Cap. LII. vers. 21. 22. 23.

- 21. Erat enim columnæ unius altitudo decem & octo cubitorum, (a) funis autem, qui ambiebat cam, duodecim cubitorum, densitas ejus quatuor erat cubitorum.
 - (a) Funis dicitur per catachresin pro linea ambienti.
- 22. Et epistylium æreum fuit super ipſam, & altitudo epiſtylii unius erat quinque cubitorum: super epistylium erat opus reticulatum, & mala punica per circuitum omnia ex ære; & hujusmodi crant in altera columna unà cum malis punicis.
- 23. Fuerunt autem malorum punicorum nonaginta fex ad(omnem) (b) ventum; omnium autem malorum punicorum in reticulato opere per circuitum erant cen-
 - (b) Alii legunt, in aëre pendentia.

- 21. De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una: & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò grossitudo ejus, quatuor digitorum: & intrinfecus caua erat.
- 22. Et capitella super utramque ærea: altitudo capitelli unius, quinque cubitorum: & retiacula & malogranata supra coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, & malograna-
- 23. Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

Vid. 1. Reg. Cap. VII. vers. 15. 17. 18. 19. 20.

Jer. Cap. LII. vers. 28. 29. 30.

- 28. Hic est populus, quem transtulit 28. Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor anno septimo, Judæorum tria millia, viginti
- 29. Anno decimo octauo Nabuchodonosor transtulit de Jerusalem octingentos homines & triginta duos.
- 30. Anno vicesimo tertio Nabuchodonosoris transtulit Præfectus rerum capitalium NebusarAdan Judæorum septingentos quadraginta quinque. Summa omnium captiuorum numerus, quatuor millium & sexingentorum.
- Nabuchodonofor, in anno feptimo: Judæos tria millia & viginti tres.
- 29. In anno octavo decimo Nabuchodonolor transtulit de Jerusalem animas octingentas triginta duas.
- 30. In anno vicesimo tertio Nabuchodonofor transtulit Nabuzardan, magister militiæ, animas Judæorum feptingentas quadraginta quinque. Omnes ergo animæ, quatuor millia fex-

Vid. Jer. Cap. XXV. vers. 1.

THRE-

Xxx xxx xxx xxx x

THRENI JEREMIÆ.

Thren. Cap. I. vers. 6.

Periit filiæ Zion omnis decor ejus, Et egressus est à filia Sion omnis deprincipes ejus fimiles funt ceruis, qui non inueniunt pascua, abcunt ante persequentem, quod nullus supersit vigor.

cor ejus: facti sunt principes ejus velut arictes non inuenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

Vid. Jer. Cap. XIV. vers. 5.

Thren. Cap. III. verf. 5. 19.

- 5. Ædificauît contra me, & circum- 5. Ædificauit in gyro meo, & ciruallauit me felle & lassitudine.
- rebellionis meæ, absinthii & fellis.

Eddunt heic LXX. vocem שמא ביאש, fel, sic & utraque Versio nostra. Sed cicutam vult Helwigius; intelligit proin ron folùm ingentem amaritudinem, sed grauissimam anxietatem, qualis homines discruciat instante morte, & ab assumto veneno lethali, nulla vitæ spe superstite. Obstat Cl. Hillero Hierophyt. P. II. p. 54. quod cicuta amara non sit, & ראט cum absinthio jungatur passim. Deut. XXIX. 18. Amos. VI. 12. & in ipso Textu nostro v. 19. quod etiam ראש fel denotet Deut. XXXII. 32. 33. Job. XX. 16. Pf. LXIX. 22. coll. cum Matth. XXVII. 34. qua-

- cumdedit me felle & labore.
- 19. Recordando afflictionis meæ & 19. Recordare paupertatis & transgressionis meæ, absinthii & fellis.

propter seligit is Centaurium minus, quod ob fummam amaritudinem Germanis Erd-Gall, Hispanis Hiel da Tierra, Gallis fiel de terre, veteribus etiam fel terræ dicitur. Plin. L. XXV. c. 6. Hoc Centaurion nostri fel terra vocant, propter amaritudinem fuam. De hac voce was egimus alibi.

Sequitur יְצֵנָה *laanab*, quam doctifiimi Interpretes interpretantur per absinthium, quæ planta, alibi jam descripta, est ex saluberrimis, sed ob amaritudinem suam afflictionum sym-

Thren. Cap. III. verf. 10.

in latibulis.

Ursus insidians factus est mihi, & Leo Ursus insidians factus est mihi: Leo in abscondito.

On fæua funt duntaxat animalia, Leo & Ursus, sed & astuta. De Leone legatur Job. X. 16. Me ceu Leopardus (Leo) venaris. (Quasi leænam capies me.) De Urso Ambros. in Hexaem. L. VI. c. 4. esse plenam fraudis feram. Basil. Hom. IX. Νωθεα ή Φύσις της αξεκτε, ιδιότροπον, και το ήθος υπελον, Badu évdedunds. Pigrum & solitarium, sed fraudu-

lentum animal. Plin. L. VIII. c. 36. Nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior. Oppiano Ursinum genus cluet αἰολόβολον, versuium, Cui δολερον κέαρ, αλολον έτος. cor subdolum, versutum pectus. Martialis L. VI. Epigr. 64. Urso non sidendum vult:

Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque.

Thren.

Thren. Cap. IV. verf. 3.

Et Dracones nudata mamma catu- Sed & lamiæ nudauerunt mammam, los suos lactant, filia verò populi mei crudelis ut Struthiones in deserto.

Erfiones nostræ Tigurinæ תַּנִּין reddunt Dracones, secutæ Tes LXX. Vulgata lamiam; sed neque Dracones siue Serpentes, neque lamiæ lactant catulos suos, destitutæ mammis. Hinc, restè judicante Bocharto, sunt thannin quærendi inter cetos, de quorum mammillis & papillis adnotat Aristot. Hist. L. II. c. 13. non esse visibiles, nisi lactentibus catulis, qui illas sugendo protrahant, Scaliger. Exerc. 104. Sect. 10. quò & respicere videntur verba Prophetæ תַּנִּין חַלְצוּ טִר Dracones mammam soluerunt, vel, cete mammam educunt. Papillam Balænæ ex Ruyschiano Theatro inseri justi TAB. XVII. Notandum de cetis, non esse ouiparos, sed viuiparos, & catulos suos lactare. Arist. Hist. L. III. c. 20. τὰ κήτη, διον δελφίς, και Φώκη, και Φάλαννα μας ες έχει κ γάλα. Testimonia de horum animalium mammis & lacte occurrunt apud Aristot. L. VI. c. 12. Plin. L. IX. c. 8. 13. Ælian. Hift. L. V. c. 4. L. X. c. 8. Contentus ero tribus. De Delphino Oppianus Halieut. L. I.

> Μαζον δ' αμφοτέροισι παρίχεται, διον έκας ώ Θήσαθαι γάλα λαςὸν. ἐπεὶ ἡα ὁι ὧπασε δάμων Καὶ γάλα, τὸ μαζων ίκέλην Φύσιν, δια γυναικών.

Admouet uberibus catulos, & lactis utrique Fundit in os latices: namque buic æqualia Ubera fœmineis, manantia lacte, dederunt.

De Phoca idem:

Ναὶ μὴν κὶ Φιώκη κομέω γένος ἔτι χέρωον, Καὶ γαὶς τῆ μαζοί τε, κὶ ἐν μαζοῖσι γάλακτος

Nec minor est, quem Phoca pio sub pectore Prolis amor, mammasque pares, & lactis in Flumen babet.

lactauerunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.

De Delphino Phile c. 65.

Τεέφει δε κ γάλακτι λευκώ τες τόκες, Προσθείσα μαζές, ώς λεχώ παιδοτρόφος.

Nutritque fœtus lacte, præbens ubera Lactantis infantem in modum puerpera.

Adde testimonium Cl. Hasæi Leuiath. p. 104. qui integra dolia lacte ex uberibus Balænarum hausto plena se suis oculis vidisse testatur.

Clarum ex hactenus dictis, quid fint thannin in nostro Textu: certè non lamia illæ, quas finxere Poëtæ, infantum raptores. Horat. de Arte:

Neu pransæ lamiæ viuum puerum extrabat aluo.

Sunt hæ lamiæ fictæ, mammis carentes, ad spectra potius relegandæ. Non bestiæ illæ ex Lybia, de quibus Dion, mulierum esse formâ, mammis præditas, sed Draconum ad instar squamosas. De quibus neque Veteres nouerunt quidpiam, neque moderni, sed solus Dion, qui, Photio judice, χαίρει μάλιτα κ μυθολογήμασι τας παρανέσεις συνδιαπλέκειν, fabulosas etiam narrationes suis hortationibus intexit lubentissime.

Filia populi mei, inquit Propheta, crudelis ut struthiones in deserto. LXX. έθήλασαν σκύμνοι αυτων θυγατέρας λαΐ με είς ανίατον, ως ςρεθίον έν έρχμω, lactauerunt catuli eorum filias populi mei in incurabile, quasi struthio in deserto. Eò quippe angustiarum redacti fuere Judæi durante obsidione Jerosolymæ Nebucadnezarica, & secuta abductione in captiuitatem, ut animi deliquium paterentur infantes & lactentes in plateis ciuitatis, (deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi,) Thren. II. 11. adhæserit lingua lastentis palato ejus præ siti, paruuli panem peterent, nec esset, qui frangeret eis, Thren. IV. 4. ut deuorarent mulieres fætus suos infantes palmi magnitudine, (comedent mulieres fructum suum, paruulos ad mensuram palmæ,) Thren. II. 20. De crudelitate struthionum vide Job. XXX. 17.

Thren. Xxxxxxxxxxxx 2

Thren. Cap. IV. verf. 7.8.

niue, lacte nitidiores: rubebant fpecie præ margaritis, politics corum sapphiro (similis erat.)

8. Nunc forma corum nigredine ipla est obscurior, non sunt agniti in plateis, adhæsit cutis corum ossibus corum, aret ac riget ut lignum.

I quid formam hominis externam & adspectum mutare valet, fames est & inopia rerum vitæ necessariarum, vel & ci-borum insuetorum, fædorum, à quibus natura abhorret, usus. Non reficitur corpus, ut quidem deberet, contrahit sanguis vel viscofitatem, vel acrimoniam: augetur malum, fi accedant ærumnæ, metus, terror, affectus alii, quibus redigitur ad angustias cor, ut expellendo sanguini haud sit suffenum. Quid proin mirum, si Naziræi, à vino & vinolento quouis abstemii, & exquisitæ diætæ obseruantissimi, durante graui illa Hierosolymæ obsidione mutati fuerint toti ab illis, forma eorum nigredine ipsa fuerit obscurior, non agniti in plateis, si adhæserit cutis eorum ossibus eorum, si aruerit ac riguerit ut lignum. Candidiores antea niue, rubentes specie præ margaritis, politi ut sappbirus?

Occurrit in Textu vox בָּינִי peninim, quam Latina nostra reddit margaritas, Vernacula Rubin, de qua ad Job. XXVIII. 18. fusius ostendi, denotari margaritas. Contrariari videtur sententiæ huic Textus noster, rubedinem ross tribuens, quum margaritæ lactea albedine fint celebratæ. Nodum non foluit, quod dentur rubentes etiam & flauæ margaritæ. In nostro mari, verba sunt Plinii, reperiri solebant crebrius circa Bosphorum Thracium uniones rusi ac parui, in conchis, quas myas appellant. Atheπαις: Και έςιν ή μεν χρυσοπόλς σφόδρα, ώς μη ραδίως διαγνώναι, όταν παρατεθή παρά το χρυσίον. Ad quem locum adnotari velim, Androstheni fortassis apud Athenaum pro margaritis oblatos fuisse calculos renales bouinos margaritæformes, qui haud rarò auri ad instar nitent. Accedit, quod teste Tauernerio Voyag. des Ind. L. II. 297. flauescenti colore tinctæ margaritæ præferri foleant albis tanquam maturiores, & constantiores. Hæc inquam nodum non soluunt, à potiori, colore albo, fit denominatio. Nemo rectè dixerit, esse hoc vel illud nigrius homine, licet dentur Æthiopes. Ad rarithecia relegandæ sunt margaritæ rufæ, vel slauæ. Dif-

7. Candidiores erant Nazaræi ejus 7. Candidiores Nazaræi ejus niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchrio-

8. Denigrata est super carbones facies corum, & non funt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

ficultatem potius è medio tollit vox medio tollit vox quæ in genere quidem notat rubere, sed & rutilare, imo splendere, nitere. Virgil. An. L.VIII.

> Arma inter nubem cœli regione serena E cœlo rutilare vident.

Philoxeni Glossa, xúµxw, splendeo, niteo, rutilo. Hac voce, rutilare, utuntur Latini de Luna & Stellis non propter rubedinem, sed ob nitorem, & scintillantem lucem. Sic apud Poëtas purpurea cluent albissima quæque, nix, cygnus. Albinouanus in Mecœnatis obitum:

Brachia purpureà candidiora niue.

Horatius ad Venerem L. IV. Od. 1.

Tempestiuius in domo Pauli, purpureis ales oloribus, Commessabere Maximi.

Hesigchius: λευκά, Φαιδρά, λαμπρά, λευκανθίζοντα, λάμποντα. Imò candor ipse nomen habet à candere. Quod magis stringit, per candere interpretantur Arabes vocem Hebræam . Poterunt ita optimo jure verba Textus nostri ita reddi, candebant, siue nitebant pra margaritis, sie waren an ibrem Leib gläntzender und weisser als die Perlen. Pondus interpretationi addit Leuit. XIII. 19. ubi בָּהֶרֶת splendor, pustula vel crusta lepræ nitens,vocatur לְבָנֶה ֹאַכְּרֶסֶת, albus impense rufus, phrasi paradoxa sane, si notat duntaxat rubere. De qua re ad citatum locum plura. Sic sensus redditur clarus. Siue per Naziræos intelligamus Monachorum illud Judæorum genus, siue proceres populi, fuere illi ante Captiuitatem Babylonicam albidiores, nitentiores lacte, niue, margaritis. Sed nec caret effugio Vernacula nostra Versio, quæ pro בְּיִנִייִ Rubinum ponit : dici quippe potest, ex lacteo tenerrimæ cutis candore promicasse gratam quandam rubedinem, sanguine per extremos tubulos transparente.

Corallia

Thren. Cap. IV. vers. 19. V. vers. 18. TAB. DCXXX. 1185

adv. Sacr. L. IV. c. 3. & in subsidium hujus suæ sententiæ inprimis allegat locum hunc Jeremiæ, atque genuinum roboris sensum, quem exhibeat vox Sed responsi loco esse poterunt, quæ modò de hac voce in medium protulimus. Addimus, corpus delicatuli hominis haud comparari aptè coralliis, sed quidem labia, labra corallina apud Poëtas. Genæ rubentes rosis potius conferuntur & purpura, quàm coralliis. Virg. Æn. L. XII.

Et roseas laniata genas.

Ouid. Amor. L. I. Eleg. 4.

Purpureas tenero pollice tange genas.

Rubra facies ebriosorum est potius, quam Naziræorum, abstemiorum. Sic de sæmina bibaci, cujus oculi animusque natabant vino, Juuenalis Sat. 6.

Tandem illa venit rubicundula: totum Oenopborum sitiens.

Martialis L. V. Epigr. 4.

Hanc tu rubentem prominentibus labris Quoties venire, Paule, videris contra.

Et notandum probè, non labia duntaxat aut genas Naziræorum describi rubras, sed totum corpus. Quadraret sanè præ corallio Sarda siue Carneolus, quam gemmam Syrus habet, Sed est Sarda vel Sardonyx ex vilioribus gemmis, uti & corallia, peninim autem Jobo atque Solomoni pretiosissimis adnumerantur rebus. Diffiteri haud possumus, quod jam olim Plinius scripserat, in Indiis corallia non minorisæstimari, quàm margaritas ab Europæis. Sed de Judæa vel Idumæa non idem constat.

Restat Naziræorum polities sapphiro similis, quæ iterum Aben Ezræ ansam dat Sapphiro tribuendi ruborem. Sed non tam heic sermo est de colore, quàm de nitore, unde Hieronymus reddit Sapphiro pulchriores, LXX. ὑπὶς λίθε σαπφείςε τε ἀπόσπασμα ἀυτῶν, quibus nostræ quoque Versiones concordant. Illustrat Locum Sapphirus ipsa cœrulea: transparet sanguis per tenerrimam corporis pulchri cutim colore cœruleo.

Thren. Cap. IV. vers. 19.

Velociores fuerunt persequutores nostri aquilis cœli, in montibus ipsis persequuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

Velociores fuerunt persecutores noftri aquilis cœli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

Vid. Jer. Cap. XLVIII. vers. 40.

Thren. Cap. V. vers. 18.

Propter montem Zion, qui vastatus Propter montem Sion, quia disperiit: est, ut vulpes in eo (versentur.) vulpes ambulauerunt in eo.

Vid. Cant. Cap. II. vers. 16.

PRO-

Yyy yyy yyy yyy **y**

PROPHETA EZECHIEL.

Ezech. Cap. I. vers. 4.

niens ab Aquilone, nubes magna, & ignis sese reciprocans, splendens per circuitum, de medio autem ejus tanquam (4) species (b) Hasmal, de medio inquam ignis.

(a) Al. legunt tanquam oculus Hasmal, vel Angeli. (b) Hasmal variè exponunt, reliqui ergo vocem He-braicam; fignificat autem electrum, seu taci-tam musitationem.

Et vidi, & ecce ventus turbinis ve- Et vidi, & ecce ventus turbinis ve- . nicbat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu ejus: & de medio. ejus, quasi species electri, id est, de medio ignis.

Uæstio est inter Literatos agitata valde de họợn Chasmal, quod Ezechiel vidit, & Græci reddiderunt i Americo. Est quippe hæc ipsa vox æquiuoca, * & primariò quidem denotat Succinum, magni inprimis habitum, si fuerit aurei coloris, xeuricor Hespebio, xeuros Laureor Callistrato apud Plinium. Hinc & electri nomen obtinuit aurum argentiferum, μίγμα έχου ἀξγύξε τολ xpusz, Strab. L. III. arausury páros agrice xpusos. Pausan. in Eliacis prioribus. Certum hoc est, esse nomen & usum electri antiquissimum. Ex eo confectum scyphum Templo Mineruæ Lindiæ intulit Helena: inde parabatur clypeus Herculis apud *Hefiodum*:

> 'Ηλέκτεψ τ' υπολαμπές έην, χρυσφ τε Φακνφ Λαμπόμενον.

Nitebat Menelai ædes laminis ex auro, argento, ebore & electro. Homer. Odyss. 3.

Χρυσά τ' ήλφετρα το κεί άργύρα, ήδ ελέφαντος.

Criftallus ipsa Veteribus cluebat electrum.

Ήδυφαής ήλεκτεος ἀέξεται.

Nascitur electrum præfulgens luce nitenti.

Dion. Perieg. v. 317. Quæritur nunc, qualisnam inter tot significatus quadret Ezechielis Chasmal? Variant, quod mox videbimus, In-

Arabica Versio sibi non constat. Ezech. I. 4. habet al-karabe, Succinum: sed I. 27. & VIII. 2.

maba, Crystallum.

LXXviralem si introspiciamus penitius, patebit, Græcos natures nomine neque Succinum intellexisse, neque Crystallum. Ita hi in nostro Τεχειι, πυρ έξαςράπτον. Και έν τῷ μέσφ ἀυτὰ ώς όρασις ishbertu to phry ru soyie. Ignis fulgurans: & in medio ejus quasi visio electri in medio ignis, & splendor in eo. Succinum igni immissum opacescit & fumat, ardens instar picis. Crystallus verò igne fœdatur fuligine.

Naturæ rei congruit magis, ut quæramus inter metalla, de quibus notum, igne liquata nitere magis & fulgere. Sic aliud obtinebimus insurem, mixturam auri argentiue, quam intellexere Theodoretus, Gregorius, Dienyfius Areopagita, Origenes, Hieronymus. Judæos si consulas Doctores, tenebras obtinebis pro luce. Veterum plerique volunt Angelum, recentiores, Jarchi, Kimchi, Pomarius, colorem igneum: sic & Junius reddit colorem viuidistimum.

Bocharto Hieroz. P. II. L. VI. c. 16. placet mixtura ex auro & ære. Est ei popn Chaldaica vox, compolita ex מָנָשׁ & פְּלָכִּשׁ, ære & auro. Erit igitur קַנְשְׁים idem quod מָלָשׁים, vel שְׁבְּיִשְׁתָּי. Est autem aurum hocce æriferum, χαλκός χευσορός Diod. L.V. non unius generis.

I. As Indicum siue Persicum, de quo Ariftot. in Mirabil. Pari nej ir Irdois tor zannor Etus i-ગવા પ્રવામ જૂરેંગ મુખ્રે મથઈ શરૂરેંગ મુખ્રે હેર્ગાન્ડ કરે, હું, હોંદ્ર માત્રે હાંકપાર હેલ્સકાઉના હોંદ્ર માત્રે τή χρόο, πρός του χρυσου. 'AM' in τους Δαρεία ποτηρίοις βατιακάς Ανώ τινας κώ πλάκ. ας Α μή τη όσμη, αλως κα ην διαγνώναι, πότερον είσι χαλκαί η χρυσαί. Dicunt & in Indiis æs adeò esse fulgens, nitidum, ac purum, ut quoad colorem dignosci nequeat ab auro, sed odore. Habuisse inde pocula Darium. Hujusmodi æs fi Ezechielis ætate jam fuit cognitum in Babyloniæ Regno, commodè id exprimere posset Chasmal. Hujusdem materiæ fuere fortassis vasa illa *enea auricoloria elegantia du*o,expetibilia ut aurum, (vasa æris fulgentis optimi duo, pulcbra ut aurum,) Esdr. VIII. 27. ubi EXX. habent σκέυη χαλκά ςίνβοντος. Illud item æs, ex quo parari jussit Solomon Mare æneum, & vasa sacra 1. Reg. VII. 45. Josephi judicio Antiq.

L. VII. c. 6. auro pretiosiora, TE Xeus xentro-

II. As cyprium felle bouillo tinctum, in tenues laminas cusum, coronarium dictum, ex quo Comœdi parare solebant coronas, ut hodienum puellæ rusticæ passim diademata gestant, hujusmodi ære sulgentia. Græcis dicitur xoloßágor, xoloßágoror, selle tinctum. Potest & hoc conferri cum Chasmale nostro.

III. Æs item pyropum, aureo colore fulgens, quod prodiit auri quinta parte addita æri coronario.

IV. Æs Corinthium, ex ære, argento & auro conflatum, cujus prima inuentio refertur communiter ad Corinthi vastationem sub L. Mummio Achaico A.V.C.608. Plin.L. XXXIV. c. 2. Ex illa verò antiqua gloria Corinthium maxime laudatur. Hoc casus miscuit, Corintbo,cum caperetur, incensa. Florus L. II. c. 16. Quicquid Corinthii æris toto orbe laudatur, (Corinthi) incendio superfuisse comperimus. Nam æris notam pretiosiorem ipsa opulentissimæ urbis fecit injuria, quia incendio perustis plurimis statuis, atque simulachris, æris, auri, argentique venæ in commune confluxere. Sed fabulam redolet hæc æris Græci seu Corinthii origo (quam Isidorus L.XVI. c. 19. minori adhuc jure à Corintho per Hannibalem vastata deriuat): quandoquidem Phidias trecennis annis ante primam illam Plinio memoratam vastationem in ære Corinthio laborauit: & rei adeò memorabilis nulla fit mentio apud Strabonem, Aristidem in Isthmicis, Pausaniam in Corinthiacis, Chrysostom. Orat. 37. Ut omnino suspicari liceat, suisse Aurichalcum illud, Hefiodo & aliis Poëtis vetustissimis celebratum, æris Corinthiaci genus: sic & vasa illa Solomoni ab Hiramo missa, quod comprobant Versiones Syriaca & Arabica, vertentes Græcum, siue Corinthiacum, æs. Hæc si ita sint, non solùm poterit Chasmal huic æri conferri, sed sequeretur porrò, fuisse Corinthum celebrem 900. annis ante vastationem memoratam supra.

V. Percommodè Chasmal nostrum verteris per Aurichalcum, quod ipsi Erymologiæ supra datæ respondet; id Festus, Seruius in Æneid. L. XII. Isidor. Orig. L. XVI. c. 19. Ambros. *in Apoc.* c. 1. & alii benè multi deriuant *ab au*reo colore, sed male; genuinum quippe, authoritate Horatii, Virgilii, Statii probatum, vocabulum est Orichalcum, den xannon, cui quidem nomini ansam dedit traditio vetus, de auro argentoue profluis ex montibus, occasione syluarum igne consumptarum; quale incendium de Gallicis Alpibus memorat *Posidonius* apud Atheneum L. VI. de Hispanicis Aristot. in Mirab. de Pyrenæis *Diodor*. L. V. imo omnis μεταιλοgύξεως causam perhibent Lucret. L. V. v. 1250. Seneca Epist. 90. Isid. L. XVI. c. 17. Servius in Æneid. L. XII. Sed notari meretur, quod Aurichalcum veterum auro haud fuerit multò inferius, teste Platone in Critia. Suffragantur

Poëtæ. In Hesiodi Scuto Hercules armaturam gestauit auream, & ex Orichalco ocreas, κημίδας όξοιχάλκοιο φαιννέ. Apud Virgilium Turnus

— auro squallentem, alboque orichalco Circumdat loricam bumeris.

Plautus multoties Aurichalco contra pro Auro contra: in Pseudolo Act. 2. Sc. 3.

Dii immortales, aurichalco contra non charum fuit Meum mendacium, bic modo quod subito commentus fui.

Hinc Scholiastes Hesiodi de orichalco, esse pretiosius, κίναι ῦλην τινα μεταλλικήν χαλκῶ τιμοτέραν. Sed posteris temporibus aurichalci nomen tributum fuit æri cadmiâ tincto, quod adhuc in communi est usu. De hoc intelligenda veniunt loca, in quibus aurichalcum inferiori longè sede ponitur, quàm aurum, Cicer. L. III. Ossic. Sueton. in Vitellio c. 6. Digest. Tit. de contrabenda emptione L. Labeo. 45. De pretiosiori illo aurique æmulo orichalco quærere licet, an fossile fuerit. Platoni si sides, suit nominetenus duntaxat cognitum, ονομαζόμενον μόνον, imo non Ens, si Aristoteli apud Scholiasten Apollonii L. IV. v. 973. credamus.

Ex allatis hactenus opinionibus palmam præripere mihi videtur, quæ per Chasmal Ezechielis, & χαλωλίβανον Apoc. I. 15. II. 18. intelligit aurei illud coloris pretiosum æs, ex quo Darius conflari justit pocula, & bina Esdras habuit pretiosa vasa. Id adhuc hodie in India Orientali Suassa nomine est cognitum, annulis & poculis conficiendis adhiberi solet à Regibus, & parari ex anaticis auri & æris ruberrimi, quale Japanicum est, partibus. Fusè id describit Indiæ Plinius, Rumph. Amboin. Rarit. Kammer. L. III. c. 4. p. 202.

Quamuis auerso haud sim animo à Copernicano Mundi Systemate, quin potius ei subscribam lubens & sciens, pollicem tamen premere haud possum Henrico Moro, celebri Theologo Anglo, qui in Expositione Mercauæ visione hac Ezechielica adumbrari vult vortices Cartelii & Copernici Systema: ut nec Zimmermanno Scriptur. Sacr. Coperniz. c.7. qui in Ezechielis igne sesse reciprocante, splendente per circuitum, vidit primum Cartesii elementum, in nube magna secundum, in animalibus & rotis tertium, quod naturâ sua opacum ab efficaci Solis fulgore animari debet. Quod ipfum tertium elementum in quatuor animalia, totidemque rotas subdivisum pro emblemate currus illius Aristotelici à quatuor elementis, igne, aëre, aqua & terra tracti posset aspectare quispiam: vel nominatus modò ξυλοτέκτων, qui visionibus aliàs delectari solebat, rotam terræ, Lunæ, Veneris & Mercurii, quæ rotæ omnes eo sese verterint, quo m, muilum, ventus, nem-

Yyyyyyyyyyy 2

Ezech. Cap. I. verf. 16. 22. 26. 27. 28. TAB. DCXXX. 1188

pe Solaris. Quæ explicatio si locum inuenit, vidit Ezechiel vorticis mundani eam partem, quæ sese extendit inde à terra ad Solem, imo, si Zimmermanno credimus, primam vorticis Solaris creationem, in quo Sol ביין ut oculus, & ventus turbinis veniens ab Aquilone denotat statum profundissimum absconsionis, explicante Moro, vel principium bypoftaticum actiuum ex principio passuo veluti matrice prodiens, per omnipotens Fiat, totumque Universium collustrans. Sic philosophari amat quoque P. Rheita in Oculo Enochi & Elia. Stet per me suum cuique judicium, sed & mihi libertas venerandi visionem hanc Ezechielis pro tali, quæ altius quid & præclarius designet, quam mundi fystema.

Ezech. Cap. I. vers. 16.

Aspectus rotarum, & (4) factura ea- Aspectus rotarum, & opus carum, rum sicut aspectus (b) maris. —

quali vilio maris. —

(a) Al. legunt, opus corum.
(b) Al. Tharis, & lapidem intelligunt: videtur sutem curuleus color fignificari.

Vid. Exod. Cap. XXVIII. vers. 20.

Ezech. Cap. I. verí 22.

capita animalium, sicut aspectus Crystalli admirandæ, expansa super capita corum supernè.

Jam similitudo firmamenti erat super Et similitudo super capita animalium, firmamenti, quasi aspectus Crystalli horribilis, & extenti super capita corum desuper.

reddit Arias Montanus, ut oculus gelu, qui lapis est grandinis, diaphanus. Hinc nos, secuti rès LXX. vertimus wisame, Gyftalhim, qui lapis pellucidus quoque est ut glacies,

imò vifus multis glacies ætate indurata. Quamerroneam opinionem discussam lege in Historia mea Heluetia naturali.

Ezech. Cap. I. verf. 26.

super caput corum, species veluti lapidis sapphirini, effigies scilicet folii; supra effigiem solii erat forma tanquam hominis super ipsum lupernè.

Super extensionem autem, quæ erat Et super firmamentum, quod erat imminens capiti corum, quali aspe-&us lapidis sapphiri, similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis deluper.

Vid. Ezecb. Cap. XXVIII. vers. 18.

Ezech. Cap. I. vers. 27. 28.

27. Et vidi veluti formam Hasmal, 27. Et vidi quasi speciem electri, vequemadmodum aspectum ignis, intra illum per circuitum ab aspe-&u lumborum ejus & supra, & ab aspectu lumborum ejus & infra, vidi sicut visionem ignis, habebatque fplendorem per circuitum.

lut aspectum ignis, intrinsecus cjus per circuitum : à lumbis ejus & desuper, & a lumbis ejus usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.

28. Sicut

Ezech. Cap. II. vers. 6. III. vers. 9. TAB. DCXXX. 1189

- 28. Sicut forma arcus, qui fit in die pluuiæ, fic erat aspectus splendoris per circuitum, & hic erat aspectus & imago Gloriæ DOMINI.—
- 28. Velut aspectum arcus, cum fuerit in nube in die pluuiæ, hic erat aspectus splendoris per gyrum, hæc visio similitudinis gloriæ DO-MINI. —

Vid. Ezech. Cap. I. vers. 4. Gen. Cap. IX. vers. 16.

Ezech. Cap. II. vers. 6.

Et tu, fili hominis, ne timeas eos, neque à verbis eorum formides, quia contentiosi & spinosi tecum sunt, & cum (a) Scorpionibus tu habitas: à sermonibus eorum ne metuas, & à facie eorum ne terrearis, quia domus rebellis sunt.

(a) Sunt homines pestilentissimi.

Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque fermones eorum metuas: quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est.

St, quod notum, Scorpio animal venenatum, noxium, ipsis illis, qui ei benè faciunt, infestum, lectis amicum, **1** ut cimices. Ictus in climatibus cumprimis calidioribus lethalis, ni fuccurratur maturè. Haud proin mirum, si malè audiat in hominum societate, si Arabibus Scorpionibus odiofior dicatur, qui omnium in se contrahit odia. Talis fuit Ezechieli Populus Ifraeliticus: bombylii hi homines, horumue maledica ora, prauique affectus Scorpionum fuere ictus. Imo DEUS ipse rebelles hosce Scorpionum insignit titulo, Prophetam fuum hortans, ne timeat eos. Ita Hercules in Cassandra Lycopbronis v. 476. σκοςπίος audit, δια το Φονικον, propter cædes patratas, interprete Scholiaste. De hujusmodi μισανθεώπω Ammianus Antholog. L. II. c. 43.

θαττον ποιήσει μέλι κανθαςος, η γαλα κώνωψ,

"Η σύ τι ποιήσεις, σκοςπίος ών, αγαθόν.

Potius mel faciet scarabeus, aut lac culex, Qu'am tu quid boni facies, quum sis scor-

Apulejus L.IX. Nosti quendam barbarum nostræ ciuitatis decurionem, quem Scorpionem præ morum amaritudine vulgus appellat. Procopio apud Suidam mali moris mulier cluet σκοςπιώδης, utpote πληκτική και οξηγίν σκοτωνή, ad percutiendum prona, & iram occultans. Polluci rixosus & & όργίλος λέγοιτ αν αγριος, θηριώθης, ίε γέμων, σκορπιώθης, σκοςπίος. Iracundus autem dicatur ferus, ferinus, veneni plenus, Scorpioni similis, Scorpio. Græ-CIS σκορπιών, σκορπιώνεωθαι, αγριώνεωθαι, έρεθίζεωθαι, αποθηρικώθαι, τραχύνεωθαι, απαυθαδίζεωθαι, efferari, exasperari, irritari, arroganter pertinacem esse. Siracides XXVI. 10. de mala muliere, herba, qui eam fibi adjungit, perinde facit ac qui apprebendit Scorpionem. Et conferri merentur cum Scorpionibus illis, qui Ezechielem vexabant, locustæ illæ mysticæ, quæ habebant epais o posas σκορπίοις Apoc. IX. 3. 10. Monendum restat, Hebræum פַּרָבִים emphatice reddi à LXX. מּבָּי poispharai, tanquam cestro perciti insanient, illi Judæi, recalcitrantes equi ad instar indomiti, à culicibus vexati. Hos. IV. 16. Sicut buccula indomita defecit Ifrael. (Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel.) Ubi plura in rem præsentem.

Ezech. Cap. III. verf. 9.

Sicuti Adamantem, qui silice durior Ut adamantem, & ut silicem dedi faest, reddidi frontem tuam. — ciem tuam. —

Vid. Jer. Cap. XVII. vers. 1.

TAB.

Z z z z z z z z z z z z z

TAB. DCXXXL

Ezech. Cap. IV. vers. 1. 2. 3.

laterem, & pone cum ante te, & (a) insculpe super eum urbem Jerusalem.

(a) Al. exarabis.

- 2. Pone deinde obsidionem contra eam, extrue aduersus cam propugnaculum, & affunde ei aggerem, castra pone contra eam, & pone contra cam per circuitum arietes.
- 3. Cape tibi deinde sartaginem ferream, poneque cam murum ferreum inter te, & inter ciuitatem, & dirige faciem tuam contra cam, eritque obsessa, & oppugnabis eam. Signum hoc est domui Ifraclis.
- Ngeniarium agit justu DEI Propheta, obsidionem delineat Hierosolymæ, & quidem in latere fictili, circumuallationum lineas format, valla, propugnacula, redu-Etus extruit, omnemque rei militaris apparatum præsentat. Ostendi alibi, bella gerendi modos olim alios fuisse à nunc usitatis, aliam fuisse Architecturam tum offensiuam tum defensiuam à moderna, approximasse veteres, ante pulueris pyrii, tormentorum & sclopetorum inuentionem, supra terram, ut nunc peragi solent omnia per cuniculos, adductus subterraneos. Muris obsessa urbis admouebantur olim scalæ, vel, si militibus parcere volebant Duces, erigi jubebant circumcirca vallum, quod fensim atque sensim propius urbi admotum tandem ejusdem fuit cum pinnis murorum Horizontis. Sic rescindebatur obsession fession session fession fessio dacti in angustias sese dedere fuerint coacti. Hujus generis fuit, de qua nunc, Hierosolymæ obsidio, imo & ea, quæ post CHRISTI mortem ultimum attulit maledictæ urbi excidium. Luc. XIX. 43. ηξεσιν ημέραι έπί σε, ησή περιβα-- λέσιν οι έχθεοί σε χάρακά σοι, ησή περικυκλώσεσί σε, ησή συνέξεσί σε πάντοθεν. In Ezechielica delineatione offerunt sese conspectui nostro P. LXX. πεομαxw, propugnaculum, Ariæ Montano turris lignea, quales nempe adducebant muris hostes, obsessis exinde noxas illaturi jactu lapidum,

- I. Tu verò, fili hominis, accipe tibi I. Et tu, fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatem Jerusalcm.
 - 2. Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra cam castra, & pones arietes in gyro.
 - 3. Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis cam: signum est domui Ifracl.

jaculis, sagittis. Porrò 🗂 אָלָיָס, אַבּנְיבּע, agger, vallum, quod haud dubiè in certa distantia defendebatur alis seu turribus, ut hodie desendi solent lineæ circumuallationum & contravallationum reductibus, Redoutes, aliisque operibus. Τίση, παρεμβολοί, Caftra, & Τίσ βελοsucus, machine missilium, nos arietes, Böcke, de quibus mox plura.

Suffossiones non quidem adeò fuere frequentes Veteribus, neque adeò formidabiles, ut nunc funt, haud tamen ignotæ. Locus extat apud Vegetium L. IV. c. 24. Aliud genus oppugnationis & subterraneum atque secretum, quod cuniculum vocant, à leporibus, qui cauernas sub terris fodiunt, ibique conduntur. Adbibita ergo multitudine ad speciem metallorum, in quibus auri argentique venas fossorum rimatur industria, magno labore terra defoditur, cauatoque specu in exitium ciuitatis, inferna queritur via. Que fraus duplicibus operatur infidiis. Aut enim penetrant urbem, & noctu non sentientibus oppidanis egrediuntur per cuniculum, reseratisque portis, suorum agmen inducunt, bostesque in ipsis domibus perimunt ignorantes: Aut certé, cum ad murorum fundamenta peruenerint, suffodiunt eorum maximam partem, &, appositis siccioribus lignis, ruinam muri tumultuario opere suspendunt. Sarmenta insuper jungunt aliaque fomenta flammarum. Tunc præparatis bellatoribus subter ignis immittitur, combustisque columnis ligneis atque tabulatis,

H. Sperling sculps.

muro subitò corruente, inruptioni aditus reseratur. Curt. L. IX. Validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum. Quippe in media serme urbe è terra existebant, nullo sussossi specus ante vestigio sacto. Tale quid fortè intelligi potest de vastatione illa Babelis Jer. LI. 58. Murus Babylonis ille densus (altissimus) diruendo diruetur, oporta ejus excessa igni comburentur. Psal. CXXXVII. 7. Euacuate, euacuate usque ad ipsius fundamentum. (Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.)

Two בְּרִים mentio fit quoque Ezech. XXI. 22. Ad dexteram ejus fuit divinatio Jerusalem, ut ponat arietes, בָּרִים, ut aperiat os ad cædem, ut exaltet classicum, ut ponat arietes, affundat aggerem, & extruat turrem. (Ad dexteram ejus fa-Eta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut eleuet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut edificet munitiones.) XXVI. 9. Tormentum feriendi è regione ponet ad muros tuos, & demolietur turres tuas telis suis. (Et vineas & arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas destruct in armatura sua.) Vocatur aliàs machina hæc Hebræis איִר ברוֶר aries, & איִר ברוֶר aries ferreus apud Drusium. Et volunt Josephus, Abulensis, Vatablus, hujusmodi arietibus ruptam esse urbem (Hierosolymam) anno undecimo Zedekiæ, mense quarto, nona die mensis, (undecimo anno Sedeciæ, mense quarto, quinta mensis, aperta est ciuitas.) Jer. XXXIX. 2. Fuit autem aries machina mole grauis ferrea, anteriore sui parte acuminata, vel capite arietino aut hircino armata, quâ ex catena ferrea suspensa, vel nudâ, magno impetu irruebant in muros. Nomini originem dedit ipfa arietini capitis figura, & arietum hircorumue insultandi mos. Sic vidit Daniel VIII. 4. Arietem cornibus impetentem versus Occasum, & Aquilonem, & Meridiem. Hinc fortè Germanorum vox, qua arietem defignant, Widder ab impetendo originem traxit, weilen er wider, oder entgegen, ftosset, vel à webren, defendere: ut Latinorum aries ab agns, à Marte. Hinc Belgæ peraptè in Textu nostro & XXI. 22. machinas hasce exprimunt per Storm-rammen, nos diceremus Sturm-Widder, Sturm-Böcke. Galli in mediis seculis vocabant Carcamousses, postmodum Foutouers, Fututores apud Fauchetum. Etymologiam reticere malo, quàm inquirere. Inuentionem tribuunt Tertullianus & Vitruuius Carthaginensibus, qui in expugnatione Gadium impetebant muros trabibus ligneis, & subruebant. Vitruuius: Primum ad oppugnationes aries sic inuentus esse memoratur. Carthaginienses ad Gades oppugnandas castra posuerunt. Cum autem castellum ante cepissent, id demoliri sunt conati. Posteaguam non babuerunt ad demolitionem ferramenta, sumpserunt tignum, idque manibus sustinentes, capiteque ejus summum murum continenter pulsantes, summos lapidum ordines dejiciebant, es ita gradatim ex ordine totam munitionem dissipaterunt. Materiam hanc de ariete pertractatam vide susius apud Stemechium ad Vegetii L. IV. c. 14. & Lipsium Poliorcet. L. III. Dial. I. ex quo præcipua heîc excerpo.

A. Aries est rudis, quem manibus lacertisque validi homines sustinent & agunt. Pictus sic extat in Columna Trajani. Lucanus Lib. I.

Tu quoscunque voles in planum effundere muros, His aries actus disperget saxa lacertis.

B. C. Aries compositus, qui à trabe altera pendulus vi majore, conatu leuiore libratur, cujus inuentio quoque Carthagini, studiis illi asperrimæ belli, tribuitur. Hunc ita describit Josephus Bell. Jud. L. III. Est aries trabs prægrandis, quæ malum nauis adsimilat. Is solidatur in capite graui ferro, in arietis formam, unde & nomen adsumpsit. Dependet medius, funibus suspensus ex alia trabe, velut trutina, quæ trabs tignis utrimque firmis munita est & fulta. Repulsus porrò magna virorum manu retrorsum, iisdemque antrorsum statim & cum impetu reslectentibus, quatit muros prominulo ferro. Neque est ulla turris tam valida, aut mœnia tam lata, quæ, ut primas maxime plagas tulerunt, sustinere & subsistere assiduas eas possint. Lucanus iterum:

- - nunc conjunctas adstringere nodis Instabat ferroque trabes, quo frangeret altos Portarum postes, quateretque morantia claustra.

D. Testudo arietaria, vel testudo aries. De quo Vitruuius L. X. Cetras Carchedonius de materia primum basin subjectis rotis secit, supraque compegit arrectariis & jugis varas, & in bis suspendit arietem, coriisque bubulis texit, uti tutiores essent, qui in ea machinatione ad pulsandum murum essent collocati. Id autem quia tardos conatus babuerit, testudinem arietariam cæpit appellare. De nominis origine aliter Vegetius: Testudo à similitudine veræ testudinis nomen sumpsit, quia sicut illa modò reducit, modò profert caput, ita machinamentum trabem. Claudianus:

Tum tua murali libretur machina pulsu, Saxa rotet præceps aries, protectaque portas Testudo feriat, ruat emersura juuentus.

Sartago ferrea, Thyoror ordiner, quam ponere debuerat Propheta inter se & ciuitatem, non pertinet ad machinas militares, sed inseruiebat ad id, ut per clathrata ferramenta obsidionem adspiceret.

Zzz zzz zzz zzz z 2

Ezech.

II92 TAB. DCXXXI. Ezech. Cap. IV. verf. 10. II. 12. 15.

Ezech. Cap. IV. verf. 10. IL.

- 10. Porrò cibus tuus, quem comedes, in pondere viginti siclorum sit in diem, à tempore usque in tempus comedes illum.
- II. Aquam quoque in mensura bibes, fextam nempe partem Hin, & bibes à tempore in tempus.

■ St Tragœdia communiter imitatrix rerum gestarum, sed heic prolusoria & sancta repræsentatio earum rerum, quæ contingere debebant durante obfidione Hierofolymitana, quâ ad paucorum Siclorum pondus porrigebatur panis, ad paucas

- 10. Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die, à tempore usque ad tempus comedes illud.
- II. Et aquam in mensura bibes, sextam partem Hin: à tempore usque ad tempus bibes illud.

uncias aqua. Et fuit hoc simul Jejunium Propheticum. Pondus ipsum panis fuit 9. unciarum, drachmarum 4. & 43. granorum. Aquæ dimensum dat incirca ;. de dimidia menfura agraria, fiue 22. quartalis urbici Tiguri-

Ezech. Cap. IV. vers. 12. 15.

- 12. Et placentam hordeaceam come- 12. Et quasi subcineritium hordeades, quam videntibus illis coquas in stercoribus excrementi huma-
- 15. Et dixit ad me: Ecce, tibi fimum boum loco stercoris humani, cum quo coquas panem tuum.
- Ccurrunt heic duo animaduertenda, panis, eumque coquendi modus. De pane scil. encryphia, subcineritio, placentæ genere sub cineribus costo, lege Gen. XVIII. 6. Lucem mutuatur, præter alia loca, 1. Reg. XIX. 6. ubi quum respexisset fugitious à Jesabele Elias, ecce er at ad caput ejus placentula super prunas cocta, עַנַרוֹ רְצָפִּים, (ecce ad caput suum subcineritius panis.) Hos. VII. 8. ubi *Epbraim inter gentes commistus*, harumque fœdâ idololatria pollutus, dicitur fa-Aus placenta, que non est versa, (subcineritius panis, qui non reuersatur,) id est, ex una duntaxat parte cocta, ab alterâ cruda, mollis. Hujusmodi quippe placentæ supra infraue igne vel carbonibus ignitis opus habent, ut nos parare solemus ex ouis & lacte, item tortas, vel, si ex una duntaxat parte sit ignis, verti debent, ut calor ignis penetret ex æquo. Hujusmodi placenta ἐπανθεακὶς dicitur Diocli Carystio apud Athenæum: 'Η δ' έπανθεακίς έςι των λαγάνων απαλωτέρα. દેગામક તેકે મું સેંτος કંπ' ανθρακων γίνεω αι, ώσπερ γαρ ο παρ 'Αττικοῖς έγκευφίας. Epantbracis in laganis est cæteris delication; videtur autem etiam bic panis super carbones coqui, ut Atheniensium encrypbias.
- ceum comedes illud: & stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis corum.
- 15. Et dixit ad me: Ecce, dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis:& facies panem tuum in eo.

Coqui debebat justu DEI placenta bordeacia in stercoribus excrementi bumani, iv βολβίτοις κόmes and employed vel, renitente Propheta, in fimo boum, & βολβίτοις βοών. Ubi Hebræum דְּעָנֵנֶר, coques illum, conuenit cum τίν, ἐγκευφίας, & redditur à LXX. iynquipes, abscondes, scilicet more solito sub cineribus, heic sub stercoribus. Ne quis autem existimet miscuisse Prophetam stercus ipsi massæ placentæ, vel abscondidisse ita, ut fuerit stercori immersus, quo sensu sumsisse videtur Hieronymus, & ipsa Vernacula nostra Versio, du solt sie mit Menschen-Koth backen, quamuis hæc æquiuoca fanum quoque, quem mox dabimus, admittat sensum, coquere ligno, vel prunis dicimus, mit Holtz, mit Kohlen backen: Sensus genuinus hic est, loco ligni vel carbonum sumere debuisse Prophetam stercus humanum, vel fimum bouinum, eò namque inopiæ rerum inflammabilium redigendos fore Judæos, ut immundis aliàs rebus uti deberent. Gentes offendimus, quæ ex defectu ligni vel cespitum bituminosorum utuntur fimo vaccino. Ex eo paratos ad usum culinarium cespites Schocken, Schitten, vocant Brabantiæ & Frisiæ rustici, teste Schoock. de Turff. p. 222. Et quò, quæso, redigerentur

Digitized by Google

Ezech. Cap. VII. vers. 16. VIII. 2. XIII. 4. TAB. DCXXXI. 1193

Belgæ, si Turssa deficeret? Miseriorem hi traherent vitam præÆgyptiis, qui in ipsa Metropoli Cairo cespitibus ex fimo equino & asinino - uti tenentur; præ Melitensibus, qui cardui speciem in minutias concisam cum stercore vaccino commixtam in cespites redigunt. Est & fimus vaccinus ligni loco Erzeronensibus. Audi Tournefortium Voyage du Levant. T. II. p. 259. Outre la rigueur des bivers ce qu'il y a de plus facheux a Erzeron, c'est que le bois y est fort cher, & rare. On n'y connoit que le bois de Pin, que l'on va chercher a deux ou trois journées de la ville, tout le reste du pais est decouvert. On n'y voit ny arbres ny buissons, & l'on n'y brule communement que de la bouze de vache, dont on fait des mottes, mais elles ne valent pas celles des tanneurs, dont on se sert a Paris, encore moins celles du marc des olives, que l'on prepare en Provence — on ne sçauroit s'imaginer, quel borrible parfum fait cette bouze dans des maisons, qu' on ne peut comparer qu'a des renardieres, & sur tout les maisons de la campagne. Tout ce qu'on y mange, sent la fumée: leur creme seroit admirable sans cette cassolette, & l'on feroit fort bonne chere, si l'on pouvoit y faire cuire avec du bois la viande de boucherie, qui y est fort bonne. Huc spectat fimi ouilli usus in Valle Auersana Rhætiæ, paleæ in Tractu Magdeburgico. Lege p. 372. modum, quo hodienum Arabes placentas coquunt igne fimi vaccini.

Ezech. Cap. VII. verf. 16.

Qui reliqui facti fuerint ex eis, eua- Et saluabuntur, qui fugerint ex eis: dentes scilicet, erunt in montibus,ficut columbæ vallium,omnes frementes, quisque in iniquitate fua.

& crunt in montibus quasi columbæ conuallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate fua.

Vid. Jes. Cap. XXXVIII. vers. 14. LIX. vers. 11.

Ezech. Cap. VIII. vers. 2.

Et vidi, & ecce similitudo veluti (a) ignis, ab aspectu lumborum ejus, & infra ignis, à lumbis autem ejus supraque tanquam aspectus splendoris, sicut aspectus Has-

> (a) Quidam pro esch, ignis, legunt isch, viri, ut viderit imaginem viri, qui extenderit manum.

Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum ejus & deorsum, ignis: & a lumbis ejus, & sursum, quasi aspectus splendoris, & visio electri.

Vid. Ezech. Cap. I. vers. 4.

Ezech. Cap. XIII. verf. 4.

Tanquam vulpes in desertis facti sunt Quasi vulpes in desertis, Prophetæ tui, Israel, erant. Prophetæ tui, o Israel.

Vid. Cantic. Cap. II. vers. 15.

Ezech.

Ezech. Cap. XIII. vers. II. XVI. vers. 4. 9. 1194 TAB. DCXXXI.

Ezech. Cap. XIII. verf. 11.

Die ad cos, qui inutili crusta obli- Die ad cos, qui liniunt absque temnunt, quod casurus sit. Erit imber inundans, & vos lapidibus grandinis cadetis, & ventus procellæ disrumpet.

peratura, quod casurus sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.

Olligimus ex hoc loco, Ezechielis æuo cognitam fuisse calcem, atque te-Storium. De hac re ne no quidem legitur in descriptione structuræ Templi Solomonei. Est calx non ornamento duntaxat muris, sed defendit quoque eos ab injuriis externis, quibus sunt expositi. Fieri proin ita debet tectorium, ut non sola placeat albedine, sed resistere queat tempestatibus: parari ex filicibus, vel marmoribus, vel conchis, sed præcisa obseruari proportio calcis ad arenam, qua in re nobis præcelluere longè Romani, qui arenæ fossitiæ sumsere partes tres, calcis unam: fluuiatilis partes duas ad unam calcis: fluuiatili & marinæ addidere 3. testaceorum contusorum & cribratorum. Quod constat ex Vitruv. L.II. c. 5. L.VIII. c. 11. Inprimis verò, quod communiter negligunt nostrates, diu & exactè commiscebant Græci & Romani ingredientia mortarii, ut arctiori nexu cohærerent. Gracorum tectores non solum bis rationi-

bus, ut inde faciant opera firma, sed etiam mortario collocato , calce & arená ibi confusá , decuria bominum inducta ligneis vectibus pinsant materiam, & ita ad certamen subacta sic utuntur. Testatur hinc ipse Vitruuius, & post eum experientia, siue structurarum veterum aspectus, tectorium Romanis fuisse adeò subactum, ut hodie in tabulas poliri queat, quam artem imitantur moderni incrustaturis ex marmore factitio. Et ex hactenus dictis constat discrimen inter bonæ notæ calcem & inutilem, seu mortarium tectoriumue, quâ inutili comparat DEUS per Prophetam Pseudo-Prophetarum vanos labores, qui ventri suo inseruiebant unice, & populo tectorium præsentarunt, album quidem, sed nullius vel firmitatis, vel durationis, quæ crusta inutilis una cum muris ab imbre inundante, & lapidibus grandinis debebat cadere, & a vento procelle disrumpi. # orenta, il esa vetos mataκλύζων, κ δώσω λίθες πετεοβόλες είς τες ενδέσμες αυτών, η πεσένται, η πνεύμα έξαίρον, η βαγήσεται LXX.

Ezech. Cap. XVI. vers. 4. 9.

- 4. Et quod ad natiuitatem tuam (attinct), non est præcisus umbilicus tuus, neque aquis lota es ad leniendum, neque sale es salita, neque fascia inuoluta.
- 9. Et laui te aquis, ablui sanguines 9. Et laui te aqua, & emundaui santuos à te, & unxi te oleo.
- 4. Et quando nata es, in die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pannis.
 - guinem tuum ex te, & unxi te olco.

Bstetricium munus in se suscipit DEUS. Beneficia, quæ DEUS præstitit populo suo, imo præstat fideli cuiuis, comparantur functionibus follicitæ & peritæ obstetricis in casu nati infantis.

Clausus jacet infans per nouem menses in carcere tenebricosissimo, absque quod per momentum ei respirare liceat: natans intra suas membranas, imo sæpe immersus limo: nutritus à matre primis quidem mensibus per solam secundinam, funiculumue umbilicalem. Sanguinem aduehunt infanti venæ, & fui generis lymphatici ductus lympham nutritiam: quod à tenelli corpusculi nutritione superest, redit per arterias ad ipfum funiculum umbilicalem, & fecundinam. In partu rumpuntur membranæ Chorion & Amnios, quibus claudebatur fœtus, diffringitur carcer, effluit contenta in illis lympha, abscinditur fœtum inter & matrem communicatio, & nutriri nunc debet ille per os. Nato infante, ligat obstetrix fu-

niculum umbilicalem in certa ab umbilico distantia, & supra ligaturam abscindit, placentamque posthac inutilem rejicit. Hæc ligatura nî fiat, perit hæmorrhagiå infans. En igitur tenellam simul & misellam *riow, cujus conseruatio unicè pendet ab obstetricis, aliarumue mulierum parturienti assistentium cura; miseriorem omnibus brutis, utpote quæ immediatè à partu sibi ipsis sunt auxilio. Notandum insuper, limo viscoso obductum esse infantem, & fæpe fanguine pollutum, si in dias venerit luminis auras. Quapropter absque mora purgari debet in balneo tepido ex aqua, vel aqua & lacte, cui ex formula in Textu præscripta addi potest sal, ut viscosæ cutique proximius adhærentes particulæ tanto facilius queant abstergi. Læuor autem cuti conciliatur oleo, vel butyro. His omnibus ritè peractis, praciso umbilico, aquis loto infante, abluto sanguine, aliisque impuritatibus, sale salitus, oleo unctus fasçia in-

uoluitur, ne quid detrimenti patiantur membra in situ, & à qualibuscunque injuriis externis. LXX. η γένεσίς σε, έν ή γμές α έτέχθης, εκ έδησας τες με-દર્ષદ હર, મુખે દંગ ઇંડેયરા શેમ દેમરે છેમુદ્ર, સંતેકે લેમો મેમોબ્રેમુદ્દ, મુખે દંગ σπαργώνοις εκ έσπαργανώθης — ησὶ έλεσε σε έν υδατι, νω απέπλυνα το αίμά σε από σε, κω έχρισα σε έν έλαίφ. Ubi observandum, Græcos loco præcisionis umbilici posuisse mammillarum obligationem, ex हैर्गिनवार मधेर मधार्यंर नयः (Juæ operatio pertinere videtur ad matrem potius, quam fœtum, sed illam, quæ infantem haud lactat, quum omnia reliqua spectent ad partum in lucem editum. Non tamen dixero, hallucinatos esse viros eruditissimos; fieri quippe potest, ut iis in locis, ubi Versionem suscepere illi, in more fuerit, obligare non solùm infantis umbilicum, sed quoque mammillas, de quibus constat, esse aliquando lacte turgidas. Hallucinatio hæc est, quam aliorum judicio lubens submitto, imo censuræ.

Ezech. Cap. XVI. verf. 10.

no (pelle), amiciui te bysso, obtexi te ferico fubtilissimo.

Stendimus fusè satis ad Exod. XXV. ק. non esse שַּהַה taxum, sed colorem elegantem ex purpureorum genere. Communi sanè Versioni, quæ taxum habet, obstat inprimis præsens hic Ezechielis locus, quo inter alias res pretiofas sponfæ Israeliticæ à DEO donatas comparent calcei ex melino (pelle), quos vix gestaret rusticus ex quadratissimis. Quadrant mehercle potius calcei purpurei, parati ex tenui delicato corio: quales memorat Liuius Andronicus Hymno ad Dianam apud Terentianum Maurum.

Et jam purpureo suras include cotburno.

Tali quoque habitu Venus Æneæ apparuisse dicitur prope Carthaginem: fic &

 $oldsymbol{V}$ irginibus Tyriis mos eft geftare pharetram, Purpureoque altè suras vincire cotburno.

Cant. VII. 1. legitur: O quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, o filia Principis? Heic קעס intelligit Chaldæus interpres סנדלין fandalia sasgona, purpurea. Et ex antiquitate notum, verum purpuræ colorem Im-

Indui te acupictis, calceaui te meli- Et vestiui te discoloribus, & calceaui te hyacintho: & cinxi te byslo. & indui te subtilibus.

> peratoribus & Regibus fuisse proprium, sic & calceos hujusdem coloris. Testimonium en Procopii L. III. de Ædificiis Justiniani! บังเออร์เนลτα μέχρι είς γόνυ Φοινικά χρώματος, ο δή βασιλέα μόνον Ρωμαίων τε καλ Περσών υποδείωθαι θέμις. Calcei usquë ad genua purpurei coloris, quibus solis Romanorum & Persarum Imperatoribus calceari licet. Apud Curopalatem inter Bulgarici Regni ornamenta coronaria leguntur र्डाक्सण्ड के प्रशुण्डम, में नार्यन ea vernousin in βύσσα, κ πέδιλα έρυθεα, corona aurea, & tiara ex bysso neta, & calcei rubri. Et refert idem, ab Isaacio Comneno fuisse Patriarcham Constantinopolitanum dignitate sua exutum, quod gestasset purpurei coloris calceos, έπεβάλλετο κοκκοβαφή περιβαλείν πέδιλα. Fuere nihilominus ex Romanis priuati, qui purpureis se induebant calceis. Martialis de seruo ad senatoriam dignitatem euecto:

> > Coccina non lesum cingit aluta pedem.

Hodie coccineis, scarlatinis, purpureis calceamentis superbiunt non fæminæ duntaxat nobiles, sed haud rarò ipsæ ancillæ.

De Bysso egimus alibi.

Ezech.

Ezech. Cap. XVII. vers. 3.7. XVIII. 2. 1196 TAB. DCXXXI.

Ezech. Cap. XVII. vers. 3.7.

DEUS: Aquila magna, magnis pennis, longis alis, plena plumis, quas picturatas habuit, venit in Libanum, & tulit supremum fastigium Cedri.

7. Rursus erat aquila quædam grandis, magnis alis, & multas habens

plumas —

Ratione haud est alienum, neque ab usu, conferri Principes rebus magnis, reges aquilæ, auium regi, Baσιλά οἰονῶν ἀπάντων , καὶ άλκιμωτάτω]0feph. Bell. Jud. L. III. c. 5. Ita heic bini magni Reges, Babyloniæ atque Ægypti, comparantur aquile, eique magne, αιτώ μεγάλω. Et Romano-

rum prima Legio fuit Aquiligera. Magnis animalibus conueniunt magna & crassa membra, ita aquila magna penna, longa alæ. Talis fuit Nebucadnezar, o astos o péyas, ο μεγάλε πτέρυγος, ο μακρός τη εκτάσοι, LXX. Extendebat is se longè lateque, totam vastabat Judæam, Hierofolymam Templumque igni. Vi comminationis dudum factæ Deut. XXVIII. 49. Excitabit contra te DOMINUS gentem è longinquo ab extremitate terra, qua inuolabit ut aquila. (Adducet DOMINUS super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu.) Longitudo alarum, quæ sæpe ad septem sese extendit pedes, ansam dedit τανυπτές epitheto. Hefiod. Theog. v. 523.

Καὶ όι ἐπ'αἰετὸν ώςσε τανύπτεςον. Et illi excitauit aquilam alis extensam.

Pindar Pyth. 5.

Τανύπτερος έν δρυιξιν αμετός.

- 3. Et dices: Sic dicit DOMINUS 3. Et dices: Hæc dicit DOMINUS DEUS: Aquila grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri.
 - 7. Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis -

Aquila in auibus alis maxime extensa.

Homer. Iliad. v. 317.

"Οσση δ'ύψοροφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται 'Ανέρος αφνικοῖο έυκληῖς αραρυῖα, Τόσσ άρα τε φιάτερθεν έσαν πτερά.

Quanta autem est janua alti cubiculi Viri diuitis benè serrata, affabrè facta, Tantæ utrimque erant bujus alæ.

Ex aquilis autem in rerum natura existentibus Ezechielicæ descriptioni accedit quam proximè Chrysaetos, xpusaistes, vel 'Asspias, aureis conspersus maculis veluti stellis fulgentibus. Depicta est hæc auis TAB. XIII. Lit. A. Descripta in Willoughby Ornitholog. p. 27.

יר ווצוערה & סַלִּא הַנוּערה Verba Hebræa Græci reddunt πλήρης ονύχων, & πολύς οιυξι, plena unguibus, multa unguibus. Ita & Syrus & Arabs. Sed non caret hæc expositio sua difficultate. Non plures habet ungues aquila, quam rapaces aliæ aues. Quapropter Chaldæus interpres, Judæi omnes, Hieronymus, Tigurini reddunt per plumas, plena plumis, voller Pflaum- (rectiùs Flum-) Federen. Ipsa radix נַצַּי notat *volare.*

Ezech. Cap. XVIII. vers. 2.

Quæ hæc Parabola, quam vertitis inter vos? dicentes in terra Ifraelis: Patres comederunt labruscam, & dentes filiorum obstupescunt.

Quid est, quod inter vos parabolam vertitis in prouerbium istud in terralfrael? dicentes: Patres comederunt uuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.

Vid. Jer. Cap. XXXI. vers. 29.

Ezech.

Ezech. Cap. XIX. vers. 2. 3. 8.

- 2. Cur mater tua Leæna inter Leones 2. Quare mater tua Leæna inter Leoaccubuit, & in medio Leonum educauit catulos fuos?
- 3. Effecit, ut unus ex catulis suis ascenderet, Leunculusque fieret, qui didicit diripere prædam, comedere homines.
- 8. Et constitutæ sunt gentes contra eum per circuitum ex regionibus, expanderuntque super eum rete suum, captusque est in fouea eorum.

il me moratur explicatio mystica, juxta quam mater, Leana, est populus Judaicus, vel, Chaldæo interprete, Synagoga Judaica, Leones, inter quos Leæna accubuit, vicini Reges Gentiles, catuli in medio Leonum educati, filii Josiæ Regis, unus Joachas, qui designauit malum in oculis DOMI-NI, juxta omnia, quæ defignauerant patres fui, 2. Reg. XXIII. 32. id est, ex Textu, didicit diripere prædam, comedere homines; sed à Pharaone Necho vinctus in Ribla in regione Hamath, quod regnum occupasset Hierosolymis, (ne regnaret in Jerusalem,) captusque in fouea eorum, abductus fuit in Ægyptum, (& adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti,) ubi & obiit: Alter Jehojakim, qui & ipse v. 6. versatus inter Leones, Ægyptio & Babylonio Regi amicitiæ fœdere junctus, didicit diripere prædam, comedere bomines, ciuitates vastauit, ut deuastata fuerit terra cum omnibus, que in ea erant, à voce rugitus ejus, (didicit prædam capere, & bomines deuorare, ciuitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius,) v. 7. nil impietate cedens fratri & antecessori, tandem in mercedem injustitiæ suæ in se concitauerat Chaldæos, Syros, Moabitas, Ammonitas, quæ per circuitum gentes expanderunt super eum rete suum, concluserunt eum, & hamis duxerunt eum ad Regem Babylonis, (miserunt eum in caueam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis,) v. 8. 9. Cujus Historiæ ampliorem deductionem linquo aliis.

Ex commatibus 2. & 3. colligere licet, בְפִיר a גור ארוים differre, ut juuencus à vitulo, vel adolescens à puero differt. Id claré docet Textus. Mater tua Leana in medio Leonum educauit catulos fuos, בְּנֶרֶאיָרַה, hic factus est Leunculus בְפִּיר qui didicit diripere prædam, comedere bomines. Statim igitur atque Leunculus, à lacte matris abductus, ipse venando cibum quærit, & absque matris auxilio viuit, non amplius nu voca-

- nes cubauit, in medio leunculorum enutriuit catulos suos?
- 3. Et eduxit unum de leunculis suis. leo factus est: & didicit capere prædam, hominemque comederc.
- 8. Et conuenerunt aduersus eum gentes undique de prouinciis, & expanderunt super eum rete suum, in vulneribus earum captus est.

tur, sed בְּפִּיר. Talem describit Horatius L. IV. Od. 4.

> Qualemue lætis caprea pascuis Intenta, fuluæ matris ab ubere Jam lacte depulsum Leonem Dente nouo peritura vidit.

Singularis est hæc DEI pro generis humani conseruatione prouidentia, quòd animalia sæuissima, ανθεωπόφαγα, minori numero sese multiplicent quàm illa, quæ hominibus veniunt in cibos, ususque alios. Sunt sanè, qui prætendunt, Leænam unicâ per vitam vice, unicumque catulum utero gerere. Herodotus L. III. c. 108. Antigonus Hist. 25. Horus Hieroglyph. L. II. c. 78. Basilius in Hexaëm. Hom. 9. Eustath. in Hexaem. p. 35. Addunt, traditioni addentes colorem, in unico hoc suo partu deponere ipsam à Leunculo disruptam matricem, & hinc conceptui ac partui alii reddi ineptam. Fabulam hanc discutiunt sufficientibus rationibus Aristot. Hist. L. VI. c. 31. Plin. L. VIII. c. 16. Ælian. Hist. Anim. L. IV. c. 34. Philostratus in Apollonio L. I. c. 16. Oppianus Cyneget. L. III. Gellius L. XIII. c. 7. ex Homeri Iliad. e'. & s'. Destruit ipsam hanc fabulam Sacra Scriptura, & ipse hic locus Ezechielis, qui Leunculos duos memorat unius matris filios, fic & Nah. II. 13. (12.) Leo rapiens, quantum satis esset catulis suis. (Leo cepit sufficienter catulis suis.) Attamen ex Historia Naturali nondum nobis certò constat, quoties per vitam suam utero gestet Leæna, & quot pariat catulos. Vetus traditio apud Eustath in Iliad & vult binos, quoniam duas habeat mammas. Philostratus, parere ter in vita, prima vice tres, altera binos, tertia unicum. Alii adscendunt ad numerum quinarium, & ab hoc descendunt ad unitatem. Ita Aristot. de Gener. Anim. L. III. c. 1. 10. Plinius, Solinus, alii. De graduali hoc descensu nil reperias apud Zoo-Bbb bbb bbb bbb bb

1198 TAB. DCXXXI. Ezech. Cap. XXI. verf. 22. XXII. 18.19. 20.

logos modernos; quin imo fuere ex veteribus, qui tradiderunt, gestare nunc unum sœtum, nunc duos, ad summum yerò 6. vel 8. ut apud Philostratum in dissecto Leænæ ventre reperti dicuntur fœtus 8. Cadit ita parallelismus, quem Epiphanius instituit uniparam inter Lea-

nam & Diuam virginem leoronov.

Inuitat nos v. 8. ad venationem Leonum, mentionem faciens retis expansi, & souea, in qua Leo fuerit captus. Ita quoque Ezech. XXXII. 3. Ego expandam super te rete meum, nempe super Pharaonem Ægypti Regem, qui v. 2. Leunculus audit. Πας έδοξον id videtur, posse adeò sæuum & robustum animal capi retibus. Apud Pollucem quippe legimus, adultum Leonem non facile capi πλέγμαση, άλλα μηχανήμασι ηψή σοфівция, non pedicis, sed macbinamentis, & dolis. Sed contra Oppianus de captura Leonum ad Euphratem, loco, quo ipse noster Prophetiam suam scripsit, Cyneg. l. III. 119. sqq.

> Πεζοί δ'έκτανύσαντο λίνοιο περίδρομον έρκος, "Αρχυας ασσυτέρης επιδοιμάμενοι ςαλίκεσσε, Τόσσον δ'αὖ έκατερθεν έπιπρονένευκε κεραίη, Οσσον έπημύοι κέρας άρτιτόκοιο σελήνης. Τρισσοί δαύ λοχόωσι λίνων έπι θηρητηρες. Εις μέσατος, δοιοί δ'αρ' έπ' ακροτάτοισι κορύμβοις.

Όππόσον έκ μεσάτοιο γεγωνότος μμφοτέροισαν 'Escaisir skársple διπλών ακρόπτερα Φωτών.

Bodino interprete.

Retia tum pedites sinuosa indagine pandunt, Prælongos denso sigentes ordine varos, Ut cornu cassis tanto slectatur utrimque, Quanto curuatur reparans noua cornua Pbæbe. Tres statione rata insidiantur cassibus: unus In medio; latitant alii per cornua summa, Quo facile à medio voces utrimque capessant.

. Et v. 144. sq.

Καὶ τότε δειδιότες κύκλον ανδρών, κ φλόγα πυρσών, 'Αυτόματοι πλεκτοῖσι λίνων λαγόνεσσι πέλασσαν.

Et tunc (Leones) metuentes turmam virorum & flammam lampadum Ultrò plexis retium lateribus accedunt.

Est proin שַשְׁתַ apud Prophetam idem, qued πλεκτοί λίνων λαγόνες apud Oppianum, πλέγμα Polluci. Et iew Oppiano rete, quo Leones capiuntur. Suidas: "Αρκυς το θηρουτικόν δίκτυον. τὰ λίνα, 🕏 isagu πρός αγραν των λιόντων. Etymologus: "Λεριυς". είδος διατύε έκ παχέως χοινίε, δ ίςᾶσι πρός θήραν λέοντος, η έρυτε, η έλέφων.

Ezech. Cap. XXI. vers. 22.

Ad dexteram ejus fuit diuinatio Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os ad cædem, ut exaltet Classicum, ut ponat arietes, affundat aggerem, & extruat turrem.

Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut eleuet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

Vid. Ezech. Cap. IV. vers. 2.

Ezech. Cap. XXII. vers. 18. 19. 20.

18. Fili hominis, qui sunt de domo Ifraelis,fa&i funt mihi in fcoriam, uniuersi ipsi æs sunt, plumbum candidum, ferrum, plumbum nigrum in medio fornacis, scoria argenti facti funt.

DEUS: Quandoquidem omnes vos scoria estis, idcirco ecce ego congrego vos in medio Jerusalem,

20. Massam argenti, æris, ferri, plumbi nigri atque plumbi candidi in

- 18. Fili hominis, versa est mihi domus Ifrael in fcoriam: omnes ifti æs,& stannum, & ferrum,& plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti funt.
- 19. Propterea sic dicit DOMINUS 19. Propterea hæc dicit DOMINUS DEUS: Eò quod versi estis omnes in scoriă, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem,

20. Congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio

Ezech. Cap.XXII.vers.25.27. XXIII.vers.14. TAB. DCXXXI. 1199

medio fornacis, ad sufflandum fuper ipsam ignem, & ad excoquendum: sic congregabo in ira mea, atque furore meo, & collocabo, atque excoquam vos.

medio fornacis: ut succendam in caignem ad conflandum. Sic congregabo in furore meo & in ira mea, & requiescam, & conflabo VOS.

Vid. Jer. Cap. VI. vers. 28. 29. 30.

Ezech. Cap. XXII. vers. 25.

Conjuratio Prophetarum ejus in me- Conjuratio Prophetarum in medio dio ejus, sicut Leo rugiens, & qui prædam rapit, comederunt animam: opes,& quicquid pretiofum est, acceperunt, atque viduas ejus multiplicauerunt in medio ejus.

ejus: sicut leo rugiens rapiens que prædam, animas deuorauerunt, opes & precium acceperunt, viduas ejus multiplicauerunt in medio illius.

Vid. Jer. Cap. XII. vers. 8.

Ezech. Cap. XXII. vers. 27.

quemadmodum Lupi discerpentes prædam, ut effundant sanguinem, ut perdant animas, & ut auaritiæ & lucro inhient.

Principes ejus in medio ejus sunt, Principes ejus in medio illius quasi lupi rapientes prædam: ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & auare sectanda lucra.

Ommodius non potest auara impiorum Magistratuum rapacitas præsentari quàm *luporum* fymbolo, ut heic, & Zeph. III. 3. Judices ejus lupi vespertini, ossa non reliqua faciunt usque manè. (Judices ejus lupi vesperè, non relinquebant in mane.) Luporum indoles est, prædari. Hinc & Benjamin lupus diripiens cluet Gen. XLIX. 27. Lupus Poëtis rapax, raptor. Virgil. Æn. II.

Epodon Od. 16.

Agros atque lares patrios, habitandaque fana Apris reliquit, & rapacibus lupis.

Ouid. Trift. L. I. Eleg. 5.

Utque rapax, stimulante fame, cupidusque Incustoditum captat ouile lupus.

Inde Lupi ceu Raptores atra in nebula.

Oppiano lupus πολύπλοκος ώςπακτης, versipellis raptor, audit. Prædari, quod supra dixi, lupi est indoles, quam à DEO est nactus: Gentiles dixere, à Joue. Virgil. Georg. L.I.

Horat. L. IV. Od. 4.

Ille malum virus serpentibus addidit atris, Prædarique lupos jussit. -

Cerui Luporum præda rapactum.

Ezech. Cap. XXIII. vers. 14.

Hæc adjecit adfornicationes suas; videns enim viros sculptos in pariete, imagines Chaldæorum expressas Minio —

Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus. —

Vid. Jer. Cap. XXII. vers. 14. Bbbbbbbbbbbbbbb2

1200 TAB. DCXXXII.fq. Ezech.Cap.XXVI.verf.8.9.XXVII.5.6.

Ezech. Cap. XXVI. verf. 8. 9.

- fundet contra te aggerem, eriget contra te lanceam.
- net ad muros tuos, & demolictur turres tuas telis suis.
- 8. Ponet adversum te munitionem, 8. Circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro: & eleuabit contra te clypeum.
- 9. Tormentum feriendi è regione po- 9. Et vineas & arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas destruct in armatura fua.

Vid. Ezecb. Cap. IV. vers. 2.

TAB. DCXXXII.

Ezech. Cap. XXVII. verf. 5.

Abietibus de Senir ædificabant tibi Abietibus de Sanir extruxerunt te, omnia transtra; Cedrum de Libano tulerunt, ut facerent ma. lum in te.

cum omnibus tabulatis maris: Cedrum de Libano tulcrunt, ut facerent tibi malum.

Uit urbs maritima Tyrus, quod nemini non notum, commercio per omnem terræ tunc cognitæ orbem celebratifsima, ut hodie Amstelodamum, vel Londinum, quò confluebant veluti in cumulum omnes thesauri. Palatiis & nauibus pretiosissimè exornandis contribuebat Archite-Aura ciuilis & naualis, quod habuit cunque, edificata transtra abietibus de Senir, ברוטים משניר,

id est, ex monte Hermon. Constat id ex Deut. III. 9. ubi legitur mons hic à Zidoniis vocatus Sireon, ab Amorrhæis Senir. Num ברוֹש præcisè notet abietem, vel aliud pretiofius lignum ex coniferis, discussimus alibi. Kideov habent LXX. Abiegnum lignum nauibus construendis aptius est quam ædibus, utpote omnium leuissimum. Pro malis non sufficiebat abies, adferri debebant Cedri ex Libano.

TAB. DCXXXIII.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 6.

Ex quercubus de Basan secerunt re- Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos, & tabulas tuas fecerunt ex ebore, (a) fori tui ex lnfulis Chittim.

(a) Alii legunt, Assyrii, alii prætoriola.

mostuos: & transtratua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de Infulis Italiæ.

bus de Basan secerit remos, tabulas ex ebore, foros ex Insulis Chittim, quæ Asiam habuere ad Orientem, Mediterranei proin Maris, vel Archipelagi. LXX. έκ της βασανίτιδος εποίησαν τὰς κώπας σε, τὰ ἰερά σε εποίησαν εξ ελεφαντος, δικες αλσώδης από νήσων τών xerreu. Disjungit Hebraicus Textus verba

Uperbiæ ducitur Tyro, quod ex quercu- בָּר אֲשִׁרִים: vertunt, qui hanc agnoscunt lectionem, filiam gressum, ebur fossile, quod Ele-phantibus deciduum ab ipsis defodi dicitur. Plin. L. VIII. c. 3. Deciduos (dentes) casu aliquo vel senecta desodiunt. Quæ explicatio parum solido nititur fundamento; est quippe ebur fosfile fragile admodum, Architecturæ ciuili prorsus ineptum, quod reliquiis diluuii accensemus

G. D. Heumann sculps.

I.G. Pintz sculps.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 7.12. TAB. DCXXXIII.

hodie. Præferenda sententia Bocharti, qui verba illa Hebraica jungit בַּחְשׁוּרִים & explicat, in Buxo, ex qua confecta fuerint nauium transtra, & eburneis tabulis egregiè exornata; ex Buxo nempe Corficæ Infulæ. Ita quoque Jes. XLI. 19. & LX. 13. per האשור intelligitur Buxus. Lucem fœneratur Virgilius Æneid. L. X.

> quale per artem Inclusum Buxo, aut Oricia Terebintbo, Lucet Ebur. -

בַר אֲשָׁרִים Stant interim pro separatione LXX. qui בַּר אֲשָׁרִים reddunt δικες αλσώδεις, domos syluestres, nemorosas, quæ exornatæ fuerint tabulis ligneis ex Chittim. Hieronymus habet prætoriola, cellaria, quibus pretiofissimæ merces fuerint custoditæ, quæ explicatio tolerari potest, si cella*ria* illa quærantur in nauibus ipfis mercatoriis, scopus enim Prophetæ tendit ad rem Tyriorum naualem.

Illustrandæ tam præsenti quam XLI. TAB. inseruit repræsentatio hæc nauis bellicæ ex maximis ad normam Architecturæ Naualis Anglicæ, quam obtinui fauente Nob. Dn. Jacobo

Theobaldo, Londinensi. Comparent in prospečtu ejusdem

,
pedd. poll.
a b. Longitudo Carinæ - 146. 6.
c d. Longitudo Tabulati
inferiùs, ubi maxima locata
funt tormenta bellica 174. 6.
e f. Longitudo à rostro us-
que ad fummam puppim - 210. 7.
g h. Latitudo maxima - 50. —
i k. Profunditas caueæ - 19. 10. Immersio in aqua - 22.
l m. Altitudo à carina ad
fummam puppim 64. 8.
Longitudo antennæ maxi-
mæ 110. —
Longitudo mali principalis 200. —
Diameter 3. 3.
Funis anchoralis diameter - 1. 10.
Numerus tormentorum bel-
licorum 110, —
Numerus virorum 850. —
Pondus anchoræ sacræ,
millia pondo 8. — 300.lib.
Onus, millia pondo - 3906. —

Ezech. Cap. XXVII. vers. 7.

Byffus variegatus ex Ægypto fuit expansio tua, ut esset tibi velum: Hyacinthus & Purpura de Insulis Elisa fuit operimentum tuum.

Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum, ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum.

Vid. Exod. Cap. XXV. vers. 4.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 12.

(a) Tharsis fuit negotiatrix tua propter copiam omnium diuitiarum (b) in argento, ferro, plumbo albo, ‰plumbo nigro, quæ repofuerunt in emporio tuo.

(a) Tharsis videtur poni pro Mediterraneo Mari. (b) Ebræi ablatiuis mercium præpositionem in appo-nunt, quod Latinis non adeò frequens est, sed Germanis. Der treibt Kaussmannschafft in Eisen, vel, mit Eisen.

Carthaginenses negotiatores tui, à multitudine cunctarum diuitiarum: argento, ferro, stanno, plumboque repleuerunt nundinas tuas.

cognita, Tharsis, Emporium celebre, quod Ezechieli in Textu, &v. 25. nec non Jesaiæ XXIII. 1. 6. memoratum, cum Tyro commercia fouit, non Tharsis illa, cujus mentio fit in Libris Regum, in Historia Solomonis & Josaphati. De illa variant Interpretum mentes. Hieronymus per תְּרְשִׁישׁ in gene-

Nquirenda heic venit terra tantùm non in- re intelligit Mare, scilicet Mediterraneum, quod Glossa Latinæ nostræ Versionis ponit. Sub. scribit Chaldæus Interpres, & multi Doctores ex Judæis. Et forsan Jes. XXIII. 1. sunt אַניוֹרדי תרשיש mercatoriæ naues ita dictæ, quod folitæ fuerint tenere iter versus Tharsis. Hoc tamen non impedit, quò minus Tharsis denotet certum quendam locum, siue Emporium, quod Cccccccccccc

Ezech. Cap. XXVII. vers. 12. TAB. DCXXXIII. 1202

omnis generis divitias in argento, ferro, plumbo albo, & plumbo nigro reposuerit in emporio Tyri, merces, quas expilcaberis frustra ex mari. In eadem est serie Tharsis cum aliis Gentibus, qui-

bus cum Tyriis fuit commercium.

Quærit Josephus Ant. Jud. L. IX. c. 11. hoc nostrum Tharfis in Cilicia. Sed nullibi legimus, fuisse hanc urbem vel metallis diuitem, vel mercaturâ celebrem. Et distabat hoc quinque stadiis à littore maris, neque est fluuius Cydnus, qui urbem hanc perluit, ejus amplitudinis, curas est Albis prope Hamburgum, ut

naues onerarias ferre queat.

Africæ littora legunt LXX. quæsituri Tharfis in Carthagine, reddentes אָנִיוֹר־ז תַרְשִׁישׁ אַגּיוֹר־ז תַרְשִׁישׁ Ragardovos. Ponit & Chaldaus interpres 1. Reg. XXII. 48. Jer. X. 9. pro Tharlis Africam, Obstat his, quod Africæ littora haud fuerint metallis diuitia, interiores Mediterraneæ Prouinciæ veteribus ignotæ, & Pharao Necho, Ægypti Rex, primus Africam circumnauigauerit, teste Herodoto. Lucanus de Africa L. IX.

In nullas vitiatur opes, non ære nec auro Excoquitur, nullo glebarum crimine, pura Sed penitus terra est.

In Asia & Africa non inuenientes, quod Tharsi ex asse respondeat, multi ex modernis eruditis quæsiuere in Europa, & inuenerunt in Hispania Tartessum, nominetenus Tharsi nostro affine emporium celebre; sed & ipsi hi sunt inter se diuisi, ubinam Hispaniæ hæreat locus, de quo vix nomen superest. Veteres ipsi Geographi triplex sistunt Tartessum: primum est Carteja ad radicem montis Calpe, ad Fretum Gaditanum, Tartessos dicta urbs, testibus Pomponio Mela L. II. Strabone L. III. Plinio L. III. c. 1. Secundum Gades, Insula ad Fretum memoratum, apud Plin. L. IV. c. 22. Arrian. Exped. Alex. M. L. II. quæ postea nomen dedit portui & urbi celebri Cadix. Tertium, quod Ezechielis videtur, situm erat ad ostium Bætis, hodie Guadalquivir in Andalusia, qui fluuius olim bina inter ostia formauerat insulam, in qua stetisse videtur Tharsis. De hoc ita Strabo L. III. έςὶ ή πόλις αυτη πεὸς τῷ 'Ωκεανῷ μεγάλη λίαν. Hesychio in voce γαλή, ταςτησία. Haud poterat Phœniciis esse ignota hæc urbs, quum Hercules heroicis illis temporibus littora Hispaniæ legerit, & ad Gaditanum Fretum columnas illas adeò celebres erexerit.

Confirmabunt hanc sententiam merces Prophetæ memoratæ, siquidem eas heîc inuenerimus. Ignorari id nequit, fuisse olim Hispaniam omnibus rebus ad vitam necessariis abundantissimam, detectis Americæ ditissimis

auri argentique venis desertam, ut de fodinis illis argenti celebribus Plinio L. XXXIII. c. 6. memoratis hodie vix locus nomenque supersit. Ita ille: Argentum in Hispania reperitur pulcberrimum. — Mirum,adbuc per Hispanias ab Annibale inchoatos puteos durare, sua ab inuentoribus nomina babentes. Ex queis Bebelo appellatur bodieque, qui 300. pondo Annibali subministrauit in dies, sed mille quingentos jam passus cauato monte. Agricola quoque de vet. & nov. metall. p. 405. Pyrenæos montes argento diuites celebrat, quod facile poterat transferri Tartessum. Ipse suuius Guadalquiuir oriri dicitur in monte argenteo, & passim ad ejus, uti & Tagi, littora inueniri auri, argenti, æris venas. Stadiis viginti à Carthagine noua, seu Cartagena, Romani, Hispania subacta, mille hominum opera utebantur in fodina argento diuiti, ex qua quotidie protrahebant 25000. drachmas. Imo fossores fuisse, qui tridui spatio Talentum dederint Euboicum, siue 80. Libras Romanas, ex Liuio oftendit Villalpand. T. III. P. II. p. 371. Quinimo, si traditionibus sides, sodinis metallorum omnibus natalia prima dederunt Pyrenæi Montes, & nomen hi acceperunt ab igne, qui à pastoribus accensus syluas corripuerit, tanto insecuto ardore, ut ex montibus integri argenti fusi profluxerint riuuli. Argento inprimis diuitem volunt Prouinciam Bæticam, quæ Andalusiam & Granadam comprehendit. Ex quibus constat, suffecisse Tyro argentum ex Tartesso, ut abundé hodie sufficit Hispanis aurum ex America.

Plus facessit negotii stannum, seu phimbum album. Memorantur Plinio L. IV. c. 22. ex aduerso Celtiberiæ Insulæ,Cassiterides dictæ Græcis à fertilitate plumbi, sed de his nihil hodic constat. Inuenitur & stannum in Lusitania & Gallicia,teste Plinio L. XXXIV. c. 16. & ad scaturigines Bætis fluuii plumbum argenti ferax, quod facile veteres poterant sumsisse pro plumbo candido. Sed quoque conjectare licet, habuisse Tartessanos plumbum suum candidum ex Brittannia, cujus venæ antiquissimis temporibus fuere cognitæ, & fubfistunt adhuc, fuisfeque proin plumbum candidum Tyro illatum stannum Anglicum, toto orbe celebratissimum.

De ferro nulla versatur difficultas. Obuium est hoc metallum in omnibus penè Europæ Prouinciis, & celebrata olim ferro fuit Bilbilis in Hispania. Cantabriæ maritima parte, quam Oceanus alluit, mons præruptè altus, incredibile dictu, totus de ea materie est. Plin. L. XXXIV.

Par ratio est plumbi, nempe nigri, quo abundat Cantabria. Plin. L. XXXIV.

c. 16.

Ezech.

Ezech. Cap. XXVII. verf. 13.

Jauan, Thubal & Mæsech ipsi mer- Græcia, Thubal, & Mosoch, ipsi incatores tui, in anima hominis & vasis æreis dederunt negotiationem tuam.

stitores tui: mancipia & vasa ærea adduxerunt populo tuo.

Uncti passim in Sacris occurrunt Thubal & Mesech, vicini haud dubiè populi. LXX. pro תובר וַבֶּשֶׁד ponunt, איש אַ פּיעוּר πασα, κολ τα παςατώνοντα, intelligentes Græciam & Prouincias adjacentes. Sed vero est similius, esse Thubal & Mesech Moschos illos & Tibarenos, qui etiam juncti leguntur apud Herodotum L. III. c. 94. Caucasi montis accolæ Caspium inter Mare & Pontum Euxinum; Jauan autem esse Græciam. Josepho placent *Iberi*, non illi nempe Hispaniæ, sed Col-

chidi vicini, & Cappadoces.

Graci hi, & qui hodie nuncupantur Georgiani & Mengreliani, mercaturam exercebant circa animas hominum, ψυχώς ανθεώπων, & vasa erea, σκέυη χαλκα. Magni æstimabantur olim mancipia ex Græcia, unde Atossa, Darii conjunx, marito suo suaserat bellum cum Græcis potius, quam cum Scythis, ut non deesset occasio mancipia Persiæ inferendi Sparta, Athenis, Corintho, Argo, quod legitur apud Herodotum L. III. c. 134. Æris copiam dabat Græcis Eubœa, inprimis Chalcis urbs, quæ ipsa æti, χαλκώ, vel nomen dedit, vel ab ære nomen habet. Strabo L.X. Chalce, oppidum in Thessaliæ

tractu Larissao, ex ærariis fodinis nomen videtur inuenisse. — In Eubœa campo Lilanto, qui supra Chalcidem situs est, suit, ut Strabo scribit, admirabile æris & ferri metallum commune, quod nuspiam alibi inueniri memoriæ proditum est, Agricola vet. & nov. metall. L. II. p. 409. Legere quoque est in Wheeler Voyage & Athenes L. III. p. 547. fuisse olim ad Sunium Promontorium metallifodinas diuites. Fuit porrò Græcis co-

Commercium hominum quod attinet, applicatiue ad Thubal & Mesech, notum est, fuisse illud accolis Ponti Euxini familiare olim.

Horat. L.I. Ep. 6.

Mancipiis diues eget æris Cappadocum Rex.

Polyb. L. IV. de Ponticis Prouinciis, suppedita-ΤΕ των είς τὰς δελείας άγομένων σωμάτων πληθος. Æς dabant Mossinæci (à quibus forte Germanorum Messing, nobis Mosch,) idque λαμπεότατον και λευиотатог, Arist. de Mirabil. L. II. In eodem tra-Etu habitabant quoque Chalybes, qui Chalybi nomen dedere. Per bos primitus ortum & domitum est ferrum. Ammian. Marcellin. L. XXII.

Ezech. Cap. XXVII. ver£ 14.

De domo Thogarma equos & equi- De domo Thogorme equos & equites ac mulos dederunt negotiationem tuam.

Uit Thogarma filius Gomer, Japheti nepos. Gen. X. 3. Habitabant illius posteri ad Aquilonem Palæstinæ. Constat id ex Ezech. XXXVIII. 6. Gomer, & cunctas alas ejus, domus Thogarma, latera Aquilonis cum universis alis ejus, populosque multos tecum. (Gomer, & uniuersa agmina ejus, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus, populique multi tecum.) Attamen Thogarmitas quæsituris ascendere haud licet ad Scythas usque & Tartaros, quandoquidem illi Tyro intulerunt mulos neque in Tartaria, neque in Rusfia obuios; sed neque in censum venit Germania, quam Chaldæus vult Interpres, Tyriis quippe cum Germanis non fuit commercium, sed neque muligena est Germania. Propius accetes, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

dit Phrygia apud Josephum, propius adhuc Cappadocia, quam multis rationibus fulcit Bochart. Phaleg. L. III. c. 11.

Celebrati admodùm fuere Equi Cappadocici. De iis Nemesianus.

Illis ampla satis læui sunt æquora dorso, Immodicumque latus, paruæque ingentibus alui, Ardua frons, auresque agiles, capitique decoro Altus honos, oculique vago splendore mican-

Plurima se validos ceruix resupinat in armos, Fumant humentes calida de nare vapores, Nec pes officium standi tenet, ungula terram Crebra ferit, virtusque artus animosa fatigat.

Ccccccccccccc 2

1204 TAB. DCXXXIII. Ezech. Cap. XXVII. verf. 15.

Oppian. Cyneget. L. I.

Κραμπνότεροι δε πέλεσιν όσω μάλα γιράσκεσι, Κώνες εἰς πόλεμον μεγαλήνορα θωρήσσοιο, "Αιθωνας τ' ἐπὶ θῆρας. ἐπεὶ μάλα θαρσήσντες "Οπλοις αντιάαν, πυκινήν ἐῆξαί τε Φάλαγγα, Θηροὶ τ' ἐνυαλίοισιν ἐναντία δηρήσαιθαι.

At virtus animusque virent atate virili,
Nec nisi decrepito senio vis illa fatiscit:
Hos in sanguinei fulgentia pralia Martis
Intrepide armato, inque serocia bella serarum
Haud equidem sauis terrentur ab bostibus unquam,

Quin acies nitidas rumpant, densasque pbalanges,

Immanesque feras infracto pectore vincant.

Laudatos hosdem equos videas apud Dionyfium Periegetem v. 973. Solinum cap. de Cappadoce, Claudian. in Ruffin. L. II. Ifidor. Orig. L. XIV.
c. 3. Absgrtum c. 115. Strab. L. XI. ubi Persæ
quotannis equos 1500. pro tributo à Cappadocibus obtinuisse leguntur. Et Geographus
anonymus, qui sub Constantio vixit, Cappadociæ hos equos diuina nuncupat animalia.
Grex dominicus L. 7. Cod. Theodos. de Greg. Dominic. hujusmodi equorum suit, qui soli Im-

peratori stabant à seruitiis. Morte luebat Eutropius Consul sub Arcadio excessiuam, quam sibi sumserat ille, libertatem utendi Cappadocicis equis absque licentia Imperatoris, teste Philostorgio L. II. c. 6. qui & ipte Cappadox fuit. Cappadocibus sinitimi erant Heneti seu Paphlagones, quorum equi pariter valde suere æstimati. Votum en Phadra in Euripidis Hippolyto v. 230.

Ειτε γενοίμαν ἐν σοῖς δαπέδοις Πώλυς ἐνέτας δαμαζομένα.

Utinam essem in tuis campis Equas Heneticas domans.

Horundem Trogmitarum, Thogarmitarum, Galatarum, Cappadocum, Phrygiorum celebrat asinos & mulos Apulejus de Asino L. VIII. Testis est iterum Strabo l. c. Persis quotannis Cappadoces missiste 2000. mulos. Galatarum mulos laudat Plutarchus πιςὶ Φιλοπλικίας, & Homer. Iliad. β. v. 852.

Έξ ένετων, όθεν ημιόνων γένος αγροτεράων.

Ex Heneta urbe, genus mulis agrestibus unde est.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 15.

Filii Dedan fuerunt mercatores tui, & insulæ multæ negotiantur tecum, (a) cornua, Ebur & (b) Habanim munera tibi attulerunt.

(a) Alii conjunctim legunt cornua eburnea.

(b) Habanim reliqui. Quidam enim Hebenum lignum intelligunt, quidam Pauones.

Filii Dedan negotiatores tui: infulæ multæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebeninos commutauerunt in precio tuo.

Ini occurrunt in Sacris nomine Dedan, unus filius Rhegma, Chusi nepos, Chami abnepos, Gen. X. 7. alter nepos Abrahami ex Jaksan, filio Keturæ, Gen. XXV. 3. Prioris posteri sedes suas posuere in media Arabia, Idumæis finitimi, quod constat ex Jer. XLIX. 8. alterius in Arabia Felice ad Persicum Sinum, ubi adhuc extet urbs **Daden**, inter fretum **Basora**, & slumen **Om**, quod in Persicum Sinum se exonerat. Et vero est simile, in ultimo hoc Dedan reposuisse se posteros Chami, esseque id ipsum, cujus Ezechiel meminit, quoniam Judææ intulerant Dedanitæ ebur & ebenum lignum, Æthiopiæ & Indiæ merces, quæ vix aliâ quàm maris viâ ad Arabes poterant deferri.

Ex Dedanitarum mercibus primum tenent locum ης, ὀδόντες ἐλεφάντινοι, in nonnullis LXX. exemplaribus præcedunt κέςατα, cormua, Hebræa ipſa vox vult dentes cornutos. Sunt

fanè dentes elephantum, qui heic intelligi debent, dubii inter cornua & dentes. Sejungit Chaldæus Hebræas voces veluti interposita litera i, yop, cornua & dentes. Pollicem premere videtur Latina nostra, quæ habet cornua, ebur; intelligendo per yo ebur, per ibicum cornua, reputata olim etiam inter pretiosas merces. Ex iis parata fuere pocula, Æliano teste L. XIV. c. 16. à Cretensibus arcus pro ejaculandis sagittis. Neque est dubium, quin apud Homerum Iliad. δ. v. 105. ἔξαλος sit ibex, qui κέρατα ἐκκακόδκαόδωρα, cornua sedecim palmorum, gerit, è quibus confectus fuit Pandari arcus. Sed præstat, jungere voces illas Hebræas in unam, & intelligere ebur.

Altera Dedanitarum merx vocatur quam vocem nos cum plerisque Interpretibus reddimus in Vernacula nostra Heben-Holtz, ebenum lignum, speciosum, graue, firmum, quod & in aqua fundum petit. Crescit id etiam in Æthio-

Æthiopia & India. Herodoto teste L. III. c. 97. Æthiopes Persis pro tributo trienni mittere debebant hujus ligni 200. phalangas juxta cum ebore & auro. De India testem habemus Plinium L. XII. c. 4. & notum illud Virgilii carmen:

India fert ebenum, molles sua thura Sabæi.

Sed Chaldæus interpres reddit pauones, sic & Santes Pagninus. Benè stant in eadem serie ebur & ebenum non tam ob affinitatem vocum in Lingua Latina, quàm propter nitorem, illud candidum, hoc nigrum. Socia visa quoque in pomposa illa Ptolomæi Philadelphi Processione apud Callixenum Rhodium, qua Æthiopes ipsi ipsa sua donaria portabant, dentes elephantinos 600. palangas ex ebeno 2000. pocula aurea atque argentea 60. Cujusdam Regis pompa in quodam Adonidis Festo adeò illuxerat oculis mulierum Syracusanarum, ut mirabundæ exclamarint Idyll. 15. v. 123.

*Ω ἔβενος, ὢ χευσὸς, ὢ ἐκ λευκᾶ ἐλέφαντος *Αιατοί! O ebenum, ô aurum, ô ex albo ebore Aquilæ!

Dubium si quod fortè circa ebenum lignum moueatur, quod in plurali numero exprimatur הוֹבְנִים, notandum, intelligi posse vel duo hujus ligni genera, memorata quoque Theophrasto Hist. L. IV. c. 5. Plinio L. XII. c. 4. vel φάλαγγες, phalangas, palangas, illas cylindriformes, quas memorant Herodotus, Arrianus in Periplo, & Plinius, & Callixenus Athenæi L.V. vocat έβένε κοςμές, ebeni stipites, Apulejus Apologia ו. Ebeni baculos, mercatores Tyrii פָּלַכִין, qualismodi baculi hodienum ex Ebeno, Brasiliano, aliis Indiæ seu Orientalis seu Occidentalis lignis in Europam transferri solent. Accedit, pro confirmatione hujus interpretationis, quod in Sacris alia quoque ligna pretiosa in plurali numero exprimantur, שִׁפִּי , schittim,in Exodo vigelies, אַלְנוּמִים vel אַלְמוּנִים ז. Reg. X. 11. 12. 2. Paral. IX. 10. 11. Imo ab Hebræo deriuari videtur Latinorum הַבְנִים vel הַבְנִים ebenum, Græcorum ¿Bsvos, omnium Europæorum fynonyma, Turcarum ebenos aghagi in Meninzk. Lex. p. 2507.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 16.

Syria quoque fuit in negotiatione tua, propter multitudinem operum fuorum (a) Smaragdo, purpura, acu pictis, Bysso, Corallo & Carbunculo, (quæ) dederunt in emporium tuum.

(a) Alii pro Smaragdo Carbunculum interpretantur, pro Corallio Margaritas, pro Carbunculo UnioSyrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum: gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo.

Ram, extra controuersiam Syros denotat, posteros Aram, filii Sem, Gen. X. 22. & eos quidem, qui cis Euphratem circa Antiochiam, Comagenen, & Metropolin Damascum habitabant, Arami & Aramai Straboni quoque nuncupati L. XIII. Syri hi ab omni æuo mercaturæ fuere valde addicti. Usque hodie permanet in Syris negotiationis ardor, qui per totum mundum lucri cupiditate discurrunt, & tantam mercandi habent vesaniam, ut occupato nunc orbe Romano inter gladios & miserorum neces quærant divitias, & paupertatem periculis fugiant. Hieronymus ad b. l.

Merces, quas Syri Tyro intulerant, funt 1. آچة, nophech, gemma, de qua ad Exod. XXVIII. 18.

2. ארנבן, argaman, occurrit etiam v. 7. Est purpura alias ex Tyriorum mercibus, unde na-

fci potest dubium, quî eam Tyro inferre potuerint Syri? Sed sciendum, celebratam suisse olim non Tyriam solam, sed quoque Syriacam, seu Babylonicam purpuram, qua tincta suerat chlamys illa Babylonica Jos. VII. 21. βαβυλώνιος κόκιος in Epistolis Philostrati. Notandum autem, suisse Babyloniam partem Syriæ Mesopotamicæ. Est אַרְנָנָן vi vocis idem quod אַרְנָנָן, Syrius color. Qui proin à loco nomen accepit, ut olim Sinopis, Creta, hodie Lacca Veneta, terra Coloniensis rubra, Cöllnisch Roth &c.

- 3. רְקְבְיִי reddimus acu picta, gestickte Arbeit.
 - 4. בוץ Byss, weisse Leinwat.
 - באסורת, Corallum, Corallen.
 - 6. כְּרְכוֹר Carbunculus, Crystall. De his mercibus egimus alibi.

Ddd ddd ddd dd dd

TAB.

 \bigcirc

TAB. DCXXXIV.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 17.

Sed & Juda, & Terra Israelis fuerunt Juda & terra Israel ipsi institores tui mercatores tui, tritico minith, balsamo, melle, oleo & resina, quæ dederunt ad negotiationem tuam.

in frumento primo: ballamum, & mel, & oleum, & refinam proposucrunt in nundinis tuis.

Yri maximo emporio intulere Judæi 1. Σίτον, triticum Minith, sine dubio præstantissimum, à loco, ubi creuit, ita dictum. Mentio autem fit hujus Minnith Jud. XI. 33. tanquam urbis trans Jordanem in confiniis Ammonitarum sitæ. Hyperbolizant pro more Judæi Doctores, prætendentes, frumenti hujus grana adeò fuifse magna, .ut non fuerint mensurata, sed numerata, cujusmodi hodie extat nullibi. Legendæ ansam dedit forte radix ,numerare. LXX. vertunt minnith in wife, unguenta, & 110, phannag, in Kuriur, Cafiam. Sed vero est similius, fuisse & loci nomen, pingui frumento nobilitati. Fr. Junius Phæniciam vult. Sed Hieronymo hæc vox denotat balsamum, aliis bellaria seu placentas, quales nos parare solemus ex melle, farina, & aromatibus, & quales vel domi suæ parare poterant ipsi Tyrii. Mouit affinitas, & mercis usus Cl. Hillerum, ut exponeret per Panacem in Hierophyt. P. II. p. 51. Et quis dubitare ausit, si Panax vel Panaces magin est axos, omnibus remedium affert? Intelligi autem debet, quod heic sisto, Panax Pastinacæ folio, an Syriacum Theophrasti C.B. Panax costinum C. B. Sphondylio vel potius Pastinacæ Germanicæ affinis Panax vel Pseudo-Co-

ftus flore luteo I. B. Panax Heracleum seu Herculeum aliis. Quod foliis viget interdum sesquicubitalis longitudinis, latitudinis cubitalis, asperis, hirsutis, atrouirentibus cum nitore quodam, in alas diuisis ex aduerso sitas, easque rurfus pinnatim fubdiuifas in folia Pastinacæ Germanicæ foliis similia, serrata, tres quatuorue uncias longa, binas lata, in obtusum mucronem desinentia, pediculo admodùm hirto & aspero. Caules aliquot cubitorum, brachiati. Umbellæ inæqualis longitudinis muscariis Peucedani in morem constant slorum luteorum. Semina majora quàm Pastinacæ Germanicæ, Sphondylii seminibus paria, compressa, lata, simbriam albam habentia, cum in medio nigricent, acria & linguam mordentia. Ex radicis succo Opopanacem ipsum deriuant, vel huic simile Gummi, magni olim & hodie usus. Lit. A. ex Morisono sistitur Panax Pastinacæ folio an Syriacum C.B.&B. Panax costimum C.B. quod Pastinaca syluestris altissima est Tournef. quapropter & Pastinacæ characteristicas notas in margine exprimimus Lit. C.

2. יְבָשׁ debhasch, mel, Judææ familiaris merz,

utpote quæ lacte fluebat & melle.

3. TĢ♥ oleum.

ערי *refina*, balfamum, de quibus mercibus alibi plura, nominatim Jer. VIII. 22.

Ezech. Cap. XXVII. vers. 18.

Damascus quoque negotiator tecum Damascenus negotiator tuus in mulpropter multitudinem operum tuorum, & propter copiam opum, in vino Helbon, & lana candida.

Uit Damascus, Syriæ metropolis, Tyriis, quod mercatoribus nostris Lipsia. Inde quippe petebatur lana præstantissima. Textus Hebræus habet אֶמֶר אַחָר, quod Syri & Judæi reddunt lanam candititudine operum tuorum, in multitudine diuerfarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.

dam, sic & nos in utraque Tigurina. Sic & illi אַרוֹכוֹריז אַחרוֹרוּת Jud.V. 10. afinas candidas. Græci in Textu έριον ςίκβον, lanam lucidam, legentes אַהַר pro אַחַר. Hieronymus lanas coloris optimi. Aquila & Theodotion lanas Soor forte à loco,

Ifraelitæ σιτέμποςοι.

Pie Budische Frücht - Händler.

I. G. Pintz sculps.

-i i - i - ii -

Ezech. Cap. XXVII. vers. 19. TAB. DCXXXIV.

unde fuere petitæ. Sic & LXX. selov de Minita, lanam ex Mileto, quam lectionem acceptat quoque Arabs. Sufficiat nobis lana vel niuis ad instar alba, vel fulgore rutilans. Arabibus quippe ashar & ashab color est albissimus, sed quodammodo rutilans. Sahur camelus, vel afinus, ex albo rubens. Affinitatem hanc albi coloris & rutili probant lux & nix. Hinc Albinouanus ad Liuiam:

– purpurea fub niue terra latet.

Horat. L. IV. Od. f.

 \mathbf{C}

Purpureis ales corporibus.

Hujusmodi color igubgaños audit Græcis, Latinis rutilus. Accendit hæc observatio lucem loco Plinii L. VIII. c. 48. de ouium & lanæ coloribus. Hispania nigri velleris præcipuas habet, Pollentia juxta Alpes cani , Asia rutili , quas Erytbræas vocant.

Præterea negotiabatur Damascus vino, eoque præstantissimo, בֵיין חֶלְבוֹין, vino chelbon, mit dem besten Wein, propriè οινω έκ Χελβών, ut LXX. habent, vino de Chelbon, vel Chalybon, quod pro Persarum Regum mensa commendatum

testatur Strabo L. XV. Διά τε τὸν πλετον κις τευφήν έξεπεσον δι βασιλείς, ώςε πυρον μέν έξ Ασσα της Αιολίδος μετήεσαν, δινου δε έκ Συρίας των Χαλυβωνίων. Eò delapsi sunt luxu Reges propter diuitias, ut triticum petierint ex Æoliæ Asso, & vinum ex Chalybone Syriæ. Hinc apud Hesychium: Χαλυβώνιος, είδος δινε από τόπε τινός της Συρίες. Chalybonium, vini species à loco quodam Syriæ. Apud Suidam & Plutarchum L. II. legas Χαλυδώνιος. Creuerat hoc vinum non solùm in Chelbon, sed & circa Damascum, quò transtulerant vites Persæ, teste Athenæo L. I. c. 22. Chaldæus habet vinum de

Fuit Damascus adhuc Hieronymi æuo lana vinoque celebris. Ita is de Tyro: Ad nundinas ejus de Damasco deferebatur vinum pinguissimum, & lana præcipua, quod usque hodie cernimus. Et de περιχώρω Damasci sequentia habet Villalpandus ad h. l. Qui ciuitati adiacet campus, quamuis natura sterilis & infæcundus, tamen sluminibus Abana & Pharphar & Chrysorrhoa h. e. auristuo, variisque aliis fontibus, & aquarum deductis fluminibus, totus irrigatur, & tam fertilis euadit, ut frumenti optimi vinique generosissimi ferax, pecoribus, armentis ac bestiis pascendis opimus aptissimusque euadat.

Ezech. Cap. XXVII. verf. 19.

Dan & Jauan subinde (a) conuchunt Dan, & Græcia, & Mozel in nundiin emporium tuum ferrum fadum, (b) Cassia & Calamus fuit in negotiatione tua.

(a) Alii legunt, adductus.(b) Pro Cassia alii Gingiber legunt.

nis tuis propoluerunt ferrum fabrefactum: stacte & calamus in negotiatione tua.

Uere Danitæ finitimi Tyriis, illi cumprimis, qui vicini fuere Aseritis, & vel ipsi venas habuere ferri, vel ferrum habere poterant facile ab Aseritis, quibus ferrum pro hæreditate adjudicat moriens Moses Deut. XXXIII. 25. Ferrum & es sub calceamentis tuis. Per Jauanitas intelliguntur communiter Græci, de quibus, eorumque metallis vide v. 13.

Sed Cafia & Calamus aduehi, debebant ex Meusal, באתר, quæ vox varium admittit apud varios Interpretes sensum. Bochart. Phaleg. L. II. c. 21. præeuntibus Aquila & Hieronymo, pro seruili agnoscit litera, Usal autem oppidum perhibet in Arabia Felici, Suana nunc lictum, sensum proin Prophetæ esse, quod Jauani merces illas exoticas in Usal collectas intulerint Tyro. Est hæc sententia probabilior tantò, quia necessariò præmitti deberet copula ז, fi שַּׁחַבְּיב effet nomen proprium. Jauan autem ipse vult oppidum Jeman, intimæ Arabiæ. De mercibus ipsis TP Kiddah & Typ Kaneb egimus alibi. Pro iis habent LXX. 760χὸν έν τῷ συμμίκτῳ σε, rota in commixto tuo. Est autem 760x06, rota, trochus, inter ludibundas puerorum res. Suspicari posset heic quispiam Nundinis Tyriis intulisse Arabes Usalitas varia puerorum delectamenta, & omnis generis artefacta, qualia Norimbergensium mercium nomine veniunt hodie. Sed vix vero est simile, ad hujusmodi minutias descendisse

Spiritum Sanctum.

Ezech.

Ddddddddddddd 2

1208 TAB. DCXXXIV. Ezech.Cap.XXVIII.vers.13.XXIX.vers.3.4.

Ezech. Cap. XXVIII. vers. 13.

lapis pretiofus umbraculum tuum, Sardius, Topasius, Adamas, (a) Hyacinthus, Onyx, Jaspis, Sapphirus, Carbunculus, Smaragdus & Aurum.

> (a) Pro Hyacinthus alii legunt, Chrysolithus. Ebr. Tharlis colore coruleo.

In delitiis hortorum DEI fuisti, omnis In delitiis paradisi DEI fuisti: omnis lapis preciofus operimentum tuum: Sardius, Topazius, & Jaspis, Chrysolithus, & Onyx, & Beryllus, Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus, & Aurum. -

Vid. Exod. Cap. XXVIII. vers. 17. &c.

Ezech. Cap. XXIX. verf. 3. 4.

NUS DEUS: Ecce, ego contra te, Pharao, Rex Ægypti, Draco magne, recubantem in medio fluuiorum suorum, qui dixit: Meus est fluuius, & ego feci mihi.

4. Ego ponam hamos in maxillas tuas, & efficiam, ut hæreant piices fluminum tuorum in iquamis tuis, & extraham te de medio fluuiorum tuorum, atque omnes pifces fluuiorum tuorum adhærebunt squamis tuis.

'Hannin, תַּנִּין, heic loci neque Cetum fignificat, quem Vernacula nostra vult, Wallfisch, neque Draconem siue Serpentem, quem Latina, sed Leuiathan zest, si Crocodilus Leuiathan. Circumstantiæ in Textu obuiæ id clarè indicant: Ceto neque pedes sunt, neque squamæ, neque is degit in aquis Ægypti, non egreditur in terram, neque retibus capitur, neque ponuntur hami in maxillis ejus. Quæ omnia adfignantur דּנָּה אָי partim in Textu, partim XXXII. 2. 3. Es veluti Draco חַבִּין in æquoribus, qui lasciuisti in stuminibus tuis, turbasti aquas pedibus tuis, & calcasti flumina earum. Sic dicit DOMINUS DEUS: Ego expandam super te rete meum. — (Draconi assimilatus es, qui est in mari: & ventilabas

cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas

pedibus tuis, & conculcabas flumina earum. Pro-

pterea hæc dicit DOMINUS DEUS: Expandam

super te rete meum. —) Quadrat eò magis in-

3. Loquere, & dic: Sic dicit DOMI- 3. Loquere, & dices: Hæc dicit DO-MINUS DEUS: Ecce, ego ad te, Pharao, Rex Ægypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego feci memetiplum.

4. Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum (quamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & uniuersi pisces tui squamis tuis adhærebunt.

terpretatio hæc, quoniam non folum egregiè Crocodili symbolo delineatur Ægypti Rex, sed ipsa quoque vox *Pharao* Arabico Idiomate denotat Crocodilum. Bochart. Hieroz. P. IL. L. V.

Placet Draco Cl. Justo Martino Gläsenero in Bibl. Brem. Class. VII. p. 976. insigne Regum Ægyptiorum Hieroglyphicum, Imperatorum Sinensium, Romanorum, Lacedæmoniorum, Gothorum, Vandalorum, Anglorum. Conciliandus autem facile est Vir Clar. cum Bocharto & Theod. Haseo, qui, licet in promendo vocis תַּנְין fignificatu Ceto fauentissimus, in hoc tamen Ezechielis loco Crocodilum intelligi vult: facile inquam,fi non Draco,fed Crocodilu**s** est, quem in suis Insignibus habent Sinensium Reges, more ab Ægyptiis mutuato, à qui-

bus originem traxisse videntur. Vid. Bibl. Brem. l. c. p. 988.

TAB.

TAB. DCXXXV.

Ezech. Cap. XXIX. vers. 6.7.

- 6. Et scient omnes habitatores Ægypti, quia ego DOMINUS, co, quod ipfi fuerunt fulcrum arun-' dineum domui Ifraelis.
- 7. Quum illi te apprehenderint ma-· nu tua, confringeris, & diffindes eis omnem humerum: & quum innixi tuerint tibi, confringeris: num ergo omnes lumbos eorum firmabis?
- Aulò ante v.3. Dominus Territorii, Ægypti Rex, peraptè repræsentatur Crocodili symbolo, animalium Ægyptiacorum Regis: heic omnis arundinifera Ægyptus arundini, eique aculeatæ, & fragili. Quadrat autem Textui arundo graminea aculeata Alpini Exot. Park. quæ & in Creta Infula nascitur, plus quinque cubitos longa, caulibus gracilibus geniculatis, inter quos medius crassior & longior ex singulis geniculis alios producit. Folia inferius lata, superius gracilia, parua, graminea, dura, spinarum mo-

- 6. Et scient omnes habitatores Ægypti, quia ego DOMINUS: pro co, quod fuisti baculus arundineus domui Israel.
- 7. Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & lacerasti omnem humerum corum: & innitentibus eis super te, comminutus es, & dissoluisti omnes renes corum.

do in duros aculeos definentia, unde hæc planta tota aculeis multis instar spinarum horret. Parallela funt Textui nostro loca 2. Reg. XVIII. 21. Jes. XXVI. 6. Ecce, tu fidis fulcro istius fractæ barundinis, nempe Ægyptio, cui si quis innitatur, in manum ejus penetrat, & eam perforat: talis est Pharao, Rex Ægypti, omnibus, qui illo nituntur. (Ecce, confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam: sic Pharao, Rex Ægypti, omnibus, qui confidunt in eo.)

Ezech. Cap. XXXI. vers. 3-9.

- 3. Ecce, Assur (similis erat) Cedro in 3. Ecce, Assur quasi Cedrus in Liba-Libano, quæ ramis pulchra est, nemore umbram faciens, alta statura, cujus cacumen inter condenia (arborum).
- 4. Aquæ nutriuerant eam, abyslus extulit eam, & flumina ejus circuierunt plantationem ejus, & riuulos suos misit ad omnia ligna campi.
- 5. Hinc statura ejus elata est præ omnibus arboribus campi, & prolongati sunt frondes ejus, propter aquas multas, quas ipsa milit.
- 6. In ramis ejus nidos fecerunt omnes 6. Cumque extendisset umbram suam volucres cœli, & sub frondibus

- no, pulcher ramis, & frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes eleuatum est cacumen ejus.
- 4. Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & riuos luos emilit ad uniuerla ligna regionis.
- 5. Propterea eleuata est altitudo ejus super omnia ligna regionis: & multiplicata funt arbufta ejus, & eleuati sunt rami ejus præ aquis multis.
- in ramis ejus, fecerunt nidos o-Eccccccccccc

Ezech. Cap. XXXII. verf 2.3. TAB. DCXXXV.

ejus pepererunt cunca bestiæ agri, atque sub umbra ejus sederunt omnes gentes magnæ.

- 7. Pulchra itaque facta est in magnitudine sua, in extensione ramorum fuorum, quoniam radix ejus fuit ad aquas multas.
- 8. Cedri in hortis DEI non obscurarunt eam, nec abietes similes sunt ei, nec Castaneæ fuerunt sicut frondes ejus, & præterea nulla arbor in hortis DEI illi similis fuit in pulchritudine lua.
- 9. Pulchram feci eam multitudine ramorum ejus, æmulataque funt eam omnia ligna delicata, quæ funt in hortis DEL

Edrographiæ amplæ commodam ansam daret symbolica hæc Regis Afsyriorum descriptio, nisi abunde satis alibi descripta foret hæc coniferarum præcellentissima, Cedrus conifera foliis laricis C. B. Cedrus magna siue conifera Libani I.B. ramis pulchra, nemore umbram faciens, alta statura, cujus cacumen inter condensa arborum, καλὸς (κυπάξισσος) τους παξαφυάσι, κολ ύψηλὸς τῷ μεγέ-ઉત્ત, addunt alii, મામમારેલ દેશ વર્ષ જ્યાં Respondet hæc descriptio arbori ipsi, cujus rami sursum spectant, longi, tam pulcbro ordine dispositi, ac si artificis manus resectos aquatosque apposuisset, sic ut eminus etiam circinatus aqualiter dispositorum orbis egregiè appareat. Raj. Hist. Plant. 1404. Sed hyperbolica sunt, & mysticæ potius Cedro quam naturali quadrant, abietes non esse similes ei, nec Castaneas sicut frondes ejus, a mitues ux oμοιαι ταις παραφυάσιν άυτε, και έλεται έκ έγένοντο ομοιαι รงระ มนต์ อิงเร ตับระ Arbor ligni folidi, quod ver-

- mnia volatilia cœli, & sub frondibus ejus genuerunt omnes bestiæ saltuum, & sub umbraculo illius habitabat cœtus gentium plurimarum.
- 7. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, & in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.
- 8. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso DEI, abietes non adæquauerunt fummitatem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradisi non est assimilatum illi , & pulchritudini ejus.
- 9. Quoniam speciosum feci eum, & multis condensisque frondibus: & æmulata funt cum omnia ligna voluptatis, quæ crant in paradiso DEI.

mes non facile admittit, structuræ Templi adhibitum, cujus firmitas atque perennitas occasionem dedit phrasi apud Latinos familiari, quae occurrit apud *Persium Sat.* 1.

– Et Cedro digna locutus.

Ouid. Trift. 1.

Nec titulus Minio, nec Cedro charta notetur.

Nisi heic Cedri nomine intelligere malis pigmentum cedrino oleo confectum, minio suppar. Nemorosam Cedri umbram, & quæ sequuntur v. 3. exprimant, quæ habet in Oedipo Seneca.

Saltum inumbrans Medio stat ingens arbor, atque umbra grani Siluas minores urget, & magno ambitu, Diffusa ramis, una defendit nemus.

Ezech. Cap. XXXII. vers. 2. 3.

- 2. Fili hominis, sume lamentationem 2. Fili hominis, assume lamentum sufuper Pharaonem, Regem Ægypti, & dic ad eum: Leunculo gentium assimilatus es, & es veluti Draco in æquoribus, qui lasciuisti in sluminibus tuis, turbasti aquas pedibus tuis, & calcasti flumina carum.
- per Pharaonem, Regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, & draconi, qui est in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina carum.

3. Sic

I. G. Pintz sculps.

Ezech. Cap. XL. vers. 1.3. TAB. DCXXXVI.

- 3. Sic dixit DOMINUS DEUS: Ego expandam super te rete meum, in congregatione populorum multorum, qui te propellent in tagenam meam.
- 3. Propterea hæc dicit DOMINUS DEUS: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in fagena mea.

1211

Vid. Ezech. Cap. XXIX. vers. 3.

TAB. DCXXXVI.

Ezech. Cap. XL. vers. 1.

Anno vicesimo quinto migrationis In vicesimo quinto anno transmigranostræ, initio anni, decimo die mensis, anno decimo quarto, postquam adflicta est urbs, eo ipso die vis Diuina mecum egit, & adduxit me illuc.

tionis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quarto decimo anno, postquam percussa est ciuitas: in ipsa hac die facta est super me manus DOMINI, & adduxit me illuc.

Xquisitam prorsus attentionem meretur præcellens hæc & Diuina visio, quæ non tam Zorobabelicum secundum, quam Noui Testamenti Templum mysticum repræsentat. Occurrit autem primò tempus, quod incidit in annum decimum quartum destructæ Urbis & Templi, diem decimum primi mensis, nempe Thisri, qui septimus est sacrorum, quo tempore Judæi celebrare debebant Festum unum ex facerrimis. Leuit. XXIII. 24. 25. Et est hic ipse visionis dies, quo juxta Diuinæ Legis mandatum præsentari debebant duo hirci, sanguis unius importari Sanctissimo pro expiatione populi, alter mandari in defertum ad Azaze-

Ezech. Cap. XL. vers. 3.

Duxitque me illò, & ecce virum, cujus species (4) similis erat chalybi, & in ejus manu lineus funiculus, & mensorius calamus, atque is Itabat in porta.

(a) Ebr. species ejus sunt species chalybis. Hier. aris.

Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat species quasi species æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus: stabat autem in porta.

Oscit&præsupponit,quam explicandam fumimus, Templi & fingularum partium ejus structura mensuras. Utuntur Geometræ ordinariè pertica lignea, diuisâ in pedes & digitos, vel catenâ, vel funiculo. Naouétens noster, Prophetæ & gloriam & magnitudinem domus DEI, vel noui fœderis amplitudinem ostensurus, in manu sua babebat תויים τηψε pethil pischthim, σπαςτίον οικοδομων, filum linorum, lineum funiculum, & קנרה הפרה keneh bammiddah, κάλαμον μέτρον, calamum mensuræ, calamum mensorium, eine Meß-Ruthe, Vernacula nostra habet Richtscheit, sed minus appositè; solemus quippe hoc instrumento non

tam mensurare linearum longitudines, quàm examinare rectitudinem, ducere lineas rectas. De hac mensura sequentur plura ad v. 5. De funiculis mensoriis observandum, ex Cannabi fieri, vel lino, sed pro variante cœli constitutione nunc elongari, nunc contrahi, quapropter solent eos Geometræ oleo imbuere, ut aquæ particulas non admittant, & eadem semper in omni aëris constitutione maneant longitudine. Hujusmodi autem funiculis mensurari possunt longæ lineæ, ut breues perticis, quibus ordinarie utimur, ligneis. Inferuiunt quoque funiculi, quibus appenditur plumbum, examinandæ altitudini, an sit perpendicularis illa,

Ececececece e 2

murorum, vel & mensurandæ, & commodius quidem, quam perticis. Indicat proin & funiculus & calamus, quos in manu habebat Architectus noster, præstolandam esse dimensionem totius ædificii exquisitissimam in omni sua altitudine, longitudine, latitudine, amplitudine. Funiculus lineus, nobis flachsine Schnur, Luthero leinene Schmer, Interpretibus Græcis vocatur σπαςτίον. Notat autem σπάςτον & σπαςτίον tum graminis quoddam genus, spartum, unde spartea gramina, tum funem, funiculum, ut & goiros funem & juncum; quoniam veteres ex gramine sparteo primo panicala comosa C. B. Theatr. 62. funes, corbes, retia, tapetes & hujusmodi alia conficiebant. Crescit id copiosè in Hispania, speciatim in Prouinciis Granata, Valentia, circa Cartagenam, unde omnis ille districtus audit spartarius campus Straboni L. VI. iryyagıov πέδιον, item gower & alugorer, planta ipfa Dalechampio Juncus Iberius siuc Hispanicus, quam olim unà cum variis rebus ex ea confe-Etis transferebant in Italiam, Africam & Asiam. Ut forlan 🗝 materiale funiculi nostri mensorii potius à sparto hoc nostro desumi debeat, quàm vel à Cannabe, vel à Lino. Sistit hoc gramen Fig. I. Descriptio hæc est Baubini. Radices fibrosæ sunt ac perennes, quæ facile luxuriantes, atque inter se implicita latum cespitem, & multarum simul congestarum plantarum cumulum junci modo duorum quandoque pedum aut amplius in ambitu spatium occupant, folia babet numerosa, tenuia, ex viridi pulla, glabra, cubitalia, quedam tenella sunt, latiuscula interiori parte canescente, que fuccessu temporis contrabuntur & conuoluuntur (marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nifi curiofius obserues,) juncea, lenta & obsequiosa, que etate duriora redduntur; inter bæc culmi affurgunt sesquicubitales, foliis altiores, paniculam paruam, fere arundinaceam, lanosam comosamque, nonnullorum graminum assimilem, vere & aftate proferentes, simili propemodum ratione florentem, cui semen oblongum, veluti in nonnullis graminum generibus fcabrum, & acerosum succedit. Calamus ipse mensorius vocatur Ranab, unde Itali & Hispani mutuati funt fuum Canna, Galli la Canne, Germani Kanne, Kane. Græci habent κάλαμον, quæ vox thrundinem propriè notat, cui in longam rectitudinem porrectæ, & in genicula diuifæ, pertica in pedes atque digitos diuisa peraptè comparari potest. Fig. II. Ita quoque habebat Angelus ille Apoc. XXI. 15. in manu sua méreos máλαμον χευσεν, ίνα μετεήση την πόλιν, ηθή τες πυλώνας αυ-Tre, 194 To TAXOS autres. Qualis & ipsi Johanni fuit exhibitus ouone jabou, iva perenon tor vair to ΘΕΟΥ, थुंभे τὸ θυσιαςήριον, थुंभे प्रश्नेद क्रिट्ट व्यव्यवार्थिश्यक हंग बंधुमुंगे. Apoc. XI. 1. Funiculis metiri solebant Judæi agros suos, & vineas, atque pro rata diuidere inter hæredes. Huc pertinet Deut. XXXII. 9. Pars DOMINI populus ejus, & Jacob funiculas bereditatis ejus. Pf. XVI. 7. (6.) Funiculi ceciderunt mibi in amœnis locis, quin infignis mibi bereditas obuenit. (Funes ceciderunt mibi in praclaris: etenim bæreditas mea præclara eft mibi.) Ubi pro funiculis Græci habent goria, Textus Hebræus תַּבָּלִי cbabbalim.

Ezech. Cap. XL. verf. 5.

Et ecce murus extra domum quoquo- Et ecce murus forinsecus in circuitu yerfus, & in manu illius viri menforius calamus, (longus) cubita fex, adjecto minori palmo fingulis cubitis vulgaribus. Et mensus est crassitudinem ædificii uno calamo, & altitudinem uno ca-Jamo.

Ebr. in cubito & palmo.

domus undique: & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum & palmo: & mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

Ttentionem meretur heic tum menfura, tum structura-mensurata. Mensura, qua utitur Naometra, fuit The Kaneb, xahapos, Calamus, nobis ein Mäß-Stecken, sed melius, eine Meß-Ruthe. Hæc pertica fuit שט אפורת בָאַמָּרה וָטפּח. πηχών έξ έν πήχει καὶ παλαιςής. Quæ verba non eodem modo explicantur ab Interpretibus. Villalpandus cubitis sex palmum addit, ut pertica sit 61 cubitorum. Sed melius forsitan alii unicuique cubito vulgari addunt palmum, proin perticam faciunt 6. cubitorum & 6. palmorum, mi pro diuerso Interpretum conceptu. Eisen-

Ita & reddit nostra Latina, cubita sex, adjecto minori palmo singulis cubitis vulgaribus. Vernacula verò nostra Villalpandi mentem potius exprimere videtur, sechs Ellen lang und ein Span-Cubitum Hebræi communiter vocant אַם ammah, palmum אַם tophach, eine Handbreite. Notandum quippe, Palmum proprie esse Spithamam, eine Spanne, Palmam verò eine Handbreite, 4. digitorum, pollice excluso; latitudinem, Italis palmo minore. Inde pronum est judicare, diuersam fore longitudinem cala-

G. D. Houmann sculps.

schmid 6. cubitos habet, cubitum facit 2. spithamarum, spithamam 3. palmorum, palmum 4. digitorum. Quodsi unicuique cubito addamus palmum, erit calamus præcisè sex cubitorum, quoniam 6. palmi conficiunt cubitum. Est eidem Authori cubitus æqualis 1. Pedi Parisino 1244. Fuisset proin calamus æqualis 1. hexapodæ, pedibus 3. & 1344. partibus, in totum 14304. partibus Parifinis, fiue 10284. Rhenolandicis, pedis diuisi in 1000. partes. Quodsi addamus sex his cubitis septimum, erit calamus facer partium 16688. Parifinarum, 11998. Rhenolandicarum. Ex Sturmii calculo Maris **An.** p. 107. est cubitus sacer $\frac{1}{5}$. de 10. pedibus Rhenoland. 1. dig. 736. Prodeunt proin 14694. partes Parisinæ, sumtis 1391-3. Parisinis pro Rhenolandico pede. Goldmannus pro commoda moduli in 360. partes diuisione cubito facro dat 36. digitos latos; ita namque modulus per omnes simplices numeros diuidi se patitur, excepto 7. ad architectonicas proportiones inepto. Nos ut distinctum formemus de calamo Ezechielis conceptum, admittemus cum Sturmio & aliis distinctionem cubiti in communem & facrum, seruaturi tamen Lisenschmidii reductionem, hactenus nobis usitatam, sic obtinebimus pro septemcubitali calamo Pedes Parisinos 11,848. adeoque propemodum 2. hexapodas. Cubiti Hebraici juxta varias sententias menfuram exhibuimus TAB. XXXVI. In Tabula verò præsenti sistimus 24. calami, quæ æqualis est 695\frac{1}{3}. partibus Parisinis, dimidio sere Pedi Rhenolandico. Fig. II.

Structura ipía, quam heic Propheta describit, est πείπ chomab, πεείβωλος, murus, qui extra atrium gentium fuit circumductus, cujus crassitudo fuit unius calami, & altitudo unius calami, πλάτος ίσον τῷ καλάμω, κὰ τὸ ῦψος ίσον τῷ καλάμω. Sturmio Sciagr. Templi p. 53. 56. lubens subscribo, Architectonicæ Symmetriæ ergo, non fuisse hunc murum circumcirca totum Templi ædificium ejusdem ubique crassitiei, sed in certa distantia pilas cubicas, calamum latas, altas, & longas, muro interjecto aliquantum contracto: ut proin peribolus hic aptè conferri possit muris plurimarum urbium, è quibus passim turres quadratæ veluti alæ sunt protensæ. Circuitus hic muralis in Textu nostro non solùm vocatur برزيا binjan, fed & جزيرا binjan, πεοτέχισμα, antemurale, necessarium certè in Templo Solomoneo, utpote quod inædificatum fuit monti. Elucebit magis hujus antemuralis necessitas, si consideremus, teste Josepho Ant. L. VIII. c. 2. stupendæ molis substructionem illam, Mello dictam, 400. cubitos altam, ab imo monte ad fummum elatam, è cujus fummitate prospectus nemini sere non intulisset vertiginem. Sequitur inde sponte, cingi debuisse atrium gentium muro, ut præcaueretur casibus ex alto fatalibus. Conforme id est Legi Diuinæ Deut. XXII. 8. Quum extruis domum nouam, facias loricam (peribolum, murum) tello tuo, ne ponas sanguinem in domum tuam, quum quispiam caderet ex ea. (Cum ædificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus, labente alio, & in praceps ruente.) Necessitatem auget incredibilis hominum confluxus. Ibat hic murus extra domum quoquouersus, बँद्धिकी कर विशिष्ट πύκλω, quoniam in toto montis ambitu fuere valles profundæ, periculum proin lapfus ubique. Hujusmodi antemurale Hispani vocant antepecho, Itali parapetto, quod vocabulum in Architectura militari loricam aliàs significat. Partem hujus muri videre licet in Fig. III.

TAB. DCXXXVII.

Ezech. Cap. XL. vers. 6.

cicbat Orientem, ascendit per gradus ejus, & mensus est crassitudinem utriusque postis cum cala-

Ebr. Et mensus est postem portæ uno calamo latum, i uno calamo latum

Rogressius Angelus fæderis, à peribolo siue muro exteriori, descripto v. 5. per atrium gentium ad portam, quæ respiciebat Orientem, els την πύλην την βλάπυσαν κατά ανατολάς, absque quod mensurauerit atrium gentium. Congruunt, quæ

Et progressus ad portam, quæ respi- Et venit ad portam, quæ respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus: & mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine.

> legimus Apoc. XI. 1. 2. Καὶ ο αγγελος εἰςήκει, λέγων έγριραι, και μέτρησον τον ναον τε ΘΕΟΥ, και το θυσιαςήριον , κώς τες προσκυνέντας έν αυτώ. Και την αυλήν την εξωθεν τε ναε έκβαλε έξω, χομμή αυτήν μετεήσης, ότι έδό-केम क्लाइ डेम्पडला.

Ffffffffffffff

Pro-

TAB. DCXXXVII. Ezech. Cap. XL. vers. 6.

Progressus, inquam, primò ad portam, qua respiciebat Orientem. Fuit hæc portarum præcipua, Porta Regis, 1. Paral. IX. 18. utpote per quam Rex solebat ingredi. Gloria DEI Israelis veniebat ab ortu, (Gloria DEI Israel ingrediebatur per viam Orientalem,) Ezech. XLIII. 2. & XLIV. 2. ita Prophetam adloquitur DOMI-NUS: Porta bæc, ad Orientem, erit clausa, & non aperietur, nec quisquam (& vir non) ingredietur per eam, quoniam DOMINUS DEUS Israelis ingressus est per eam, & erit clausa Principi. Respicit mysticus sensus dilatationem Regni CHRISTI ab Ortu ad Occasum. Concordat tota Historia Ecclesiastica. Debebant ad Legem DOMINI expectare Infulæ. Jes. XLII. 4. Per portam hanc Orientalem in prospectum veniebat ædes interior sacra DOMINI. Nam domus in Orientem spectauit. (Facies enim domus respiciebat ad Orientem.) Ezech. XLVII. 1.

Ascendit porrò Angelus per gradus. magnificentiam structuræ haud parum confert altitudo, eminentia, itoxi. Fuit tota Templi structura eminentior per se urbe, utpote in monte altissimo sita v. 2. Jam est atrium Israelis altius atrio gentium, atrium Sacerdotum eminentius atrio Israelis. Hanc Architecturæ regulam obseruabant quoque Gentiles, utpote qui ad Templa adscendebant per gradus, Vitruuio teste L. III. c. 2. 3. Adsint pro testibus duo Numismata in TAB. DCXXXVIII. unum Faustinæ Fig. A. alterum M. Aurelii Antonini Fig. B. Poscit hanc ipsam regulam natura hujusmodi structurarum, mole grauium, quales funt Templa, utpote quæ sensim subsidunt pondere pressæ. Oculis id cernimus in Pantheone, celeberrimo firmissimoque antiquitatis monumento, ad quod tot gradibus bodie descenditur, quot olim, ut ajunt, ascendebatur. Villalp. in Ezech. T. II.

Graduum ipsorum numerus in Textu originali haud est expressus. R. Solomo & Kimchi 12. habent. Potiori vero jure LXX. 7. ἐπτὰ ἀναβαθμὰς. Nititur hæc prærogatiua v. 22. ubi portæ septentrionali dantur septem gradus. Eandem nempe structuram habebant portæ omnes, eandemque mensuram; poscit id quoque symmetria, & atriorum trium exquisita libellatio.

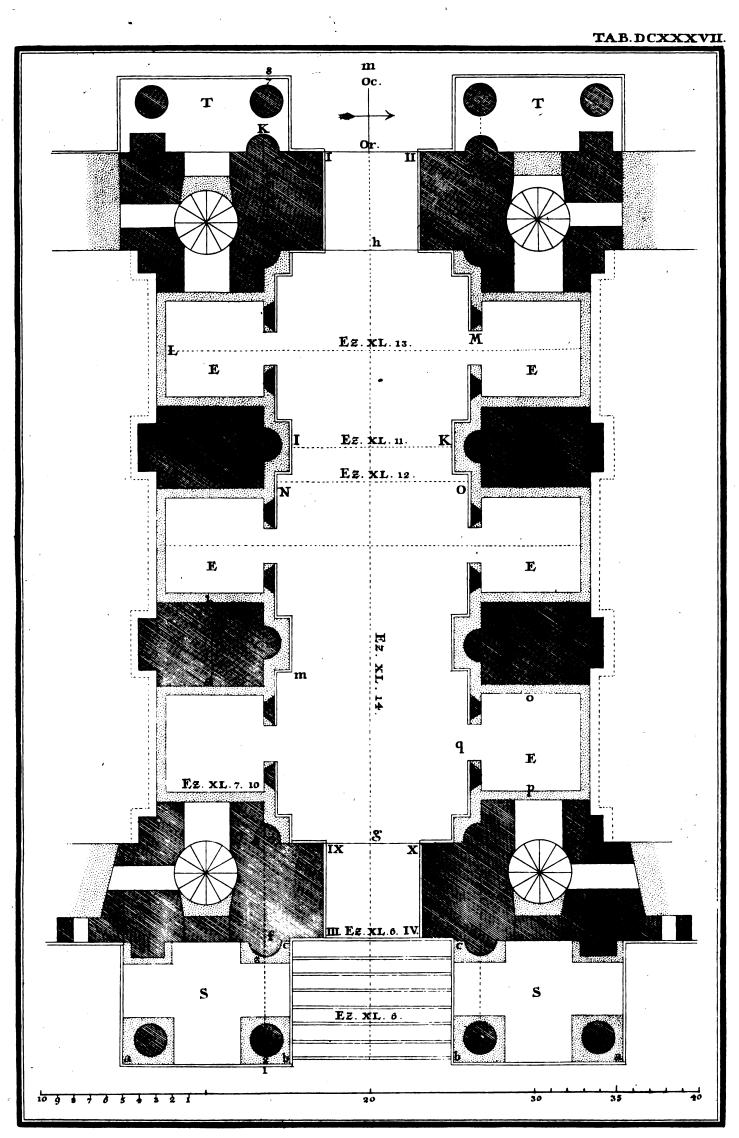
Præscribit hanc ipsam legem Vitruuius L. III. c. 3. Extructis fundamentis ad libramentum stylobatæ sunt collocandi. Nemo certè non admiratus fuerit pulchritudinem atque perfectionem ædihcii, fi atria, imò columnas, earum stylobatas, aliasque quasuis partes vidit ejusdem omnia dimensionis & altitudinis. Determinat Villalpandus graduum ipsam altitudinem. Ab omni plaga ascendendi fuerunt ad sacrarium gradus 25. nempe 7. ad portam atrii exterioris, 8. ad portam atrii interioris, 8. ad vestibulum interius, 2. denique ad introitum in Sanetum. Conficiunt hi 25. gradus calamum, si unicuique adfignemus 4. cubiti, quæ altitudo non solùm accommoda fuit hominibus, sed quoque animalibus, in atrio interiori mastandis. Ex nostro computo, quem iniuimus ad v. 5. adfignando 16688. partes Parifinas calamo, obtinemus pro gradus altitudine 6671. quæ incirca dabunt 1. pedem Tigurinum, integro enim damus 1340. Depressi sunt, fateor, hi gradus, & depressiores, quam in ædificiis ordinariis, sed tales esse debebant ob rationem modò allegatam. Sed ob eandem debebant hi ipsi gradus esse latiores, retracti. Licebit & hanc latitudinem inuenire, siue inuestigare ex gradibus portæ atrii interioris, ubi in crassitudine muri unius calami 8. fuere gradus; diuide calamum, quem supra dedimus, per 7. obtinebis pro latitudine unius cujusque cubitum Hebraicum, qui constat 2384. partibus Parifinis.

Restat in Textu γνής ρο saph baschaar, τὸ αἰλὰμ τῆς πύλης, limen portæ, der Pfosten des Thors,
die Schwelle des Thors, quæ crassitudinem habuit unius calami. Hanc partem Symmachus
vocat ἔδον, Aquila & Theodotion πεὐθυεον. Est
hæc liminis latitudo attentione dignior tantò,
quoniam inde elicitur crassities muri per totum Templi ambitum, etiam unius calami. Intelligitur namque hoc αἰλὰμ nomine non limen
duntaxat, quale transgredimur ædem intraturi, sed quoque muri crassities ad dextram &
sinistram, spatium illud omne inter III. IV. &

III. IX. quale commodè monstrari potest in vel sub urbium por-

tis.

Ezech. cap. x1. v. 6.
[Sech. cap. x1. v. 6.
Ichnograph. portar. vestib. thalamorum. Freindress der Choren, Sochöfen u. Kninern.

I. G. Pintz sculps.

TAB. DCXXXVIII.

Ezech. Cap. XL. vers. 7.

Atriolum quoque unius calami lon- Etthalamum uno calamo in longum, gitudine, & calami unius latitudine, & inter atriola quinque cubitos, postem quoque portæ à proxima parte vestibuli portæ intrinfecus uno calamo.

& uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos: & limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.

Omparari possunt, & pro faciliori conceptu debent atriorum portæ cum portis urbium. Supra primum nempe ingressum extructa fuit turris, sequebatur via seu platea, quam ornabant dextrorsum atque sinistrorsum ædes fiue palatia, & claudebat iterum porta cum turri desuper extructa, ut prior illa possit vocari exterior, hæc interior, totius nempe portæ, porta, integram proin portam constituerint duæ turres cum platea interjecta, atque ædibus ad latera hujus extructis: Cujus integræ structuræ longitudo fuit 50. cubitorum, latitudo 25. Judicare pronum est, structuram talem firmo inniti debuisse fundamento, quod calami habuit crassitudinem. Sed ab ante, fiue ad Ortum, & à post, siue ad Occasium, fuere portæ apertæ, ut sub turribus patuerit tum aditus, tum exitus, & per plateam transitus. Fuere autem ipsæ hæ portæ turritæ majoris firmitatis ergò fornicatæ, id quod contulit haud parùm ad structuræ magnificentiam. Transeunti per primam portam turritam dextrorsum atque sinistrorsum occurrebant janitorum ædes & cubicula, tria ex quolibet latere, in ima nempe contignatione, quorum descriptio extat in Textu.

Hujusmodi conclaue vocatur in Textu הָתָּי batta, aut potius tha. LXX. aidau, Latina nostra atriolum, alii melius thalamum, cubiculum. Symmachus habet magasadss, quæ vox propriè fignificat postes, quoniam hi ejusdem fuere cum ipsis cubiculis dimensionis. Occurrit & apud LXX. vox θε pro Hebræorum Ση, ut αλαμ respondet Hebræo שול ulam. Thalamus quiuis calamum fuit longus, calamum latus, & haud dubiè calamum altus, nempe 11, 248. Ped. Paris. Murus thalamis his seu conclauibus interjectus calami quoque habuit craffitiem, sed in altitudine 2. cubitorum utrinque retractus ibi duntaxat cubitorum 5. (TAB. CCCCXXXIII. g g.) Ita intelligi debent verba, inter atriola quinque cubitos (sex habent LXX. το αλαμ ανα μέσον τε θεηλαθ πηχών έξ, sed mox etiam quinque, καὶ τὸ αἰλαμ πηχών πέντε). Sequitur inde sponte in unoquoque thalamo projectura semicubitalis, commoda reponendis ibi variis rebus, usui janitorum necessariis, vel & donariis Templo inferendis. A parte ante & post thalamorum murus fuit dimidium cubitum crassus, & in eo à parte ante fenestra clause v. 16. id est, interiori sui parte angustiores, exteriore latiores. Fuit & in ipso muro transitus ab uno thalamo ad alterum. Et ex binis mediis thalamis patuit descensus ad Cryptoporticus, in quibus asseruari debebant vina, oleum, lina, alia Templo illata. Patuit quoque inter duos thalamos juxta inuicem adfitos oftiolum ad scalas in ipsa muri crassitie fabricatas, ad quas lumini concessus fuerat aditus per dictas fenestras.

Ultima versiculi verba, postem quoque portæ à proxima parte vestibuli portæ intrinsecus uno CAlamo, καὶ τὸ θεὲ τὸ δέυτερον ίσον τῷ καλάμῳ πλάτος, eandem explicationem admittunt cum v. 6. Fuit namque limen sub interiori porta turris, spectans versus atrium exterius I. II. h. crassitie calami, ejusdem prorsus dimensionis cum illo, quod spectabat atrium gentium.

Ezech. Cap. XL. vers. 8.

Et mensus est vestibulum portæ in- Et limen portæ juxta vestibulum portrinsecus uno calamo.

tæ intrinsecus calamo uno.

Fffffffffff 2

Occur-

TAB. DCXXXVIII. Ezech. Cap. XL. vers. 9. 10. 1216

Ccurrit heic vox אָלָ ylam, quæ defcendit ab אָלִ alam, colligare. Notatque in genere compaginationem forium vel liminum, quæ fit vel mediantibus fuperliminaribus, vel fornicibus, vel tecto. Heic notat reiduer, vestibulum, Vorschopf, Halle, aream liberam columnis & fornice tectam ac sustentatam, ante portam, utrinque ad ejus latera. Calami mensuram, quæ huic debetur, sumit Sturmius à centro columnæ parietinæ ad centrum columnæ liberæ f d. in portarum Ichnographia. Sed Villalpandus, qui hoc vestibulum non habet, quærit id intra limina portæ.

Ezech. Cap. XL. vers. 9.

Mensus est etiam vestibulum portæ Et mensus est vestibulum portæ octo octo cubitorum, & parastades ejus duorum cubitorum, vestibulum autem portæ intrinsecus (fuit).

Pro Elim, quod Hier. frontes interpretatur, reddidi parafiades, que & ante pagmenta dicuntur, que offiis utrinque apponuntur.

cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: vestibulum autem portæ erat intrinsecus.

TEnsum exprimit clarè portarum Ichnographia, ubi b c. est tota vestibuli projectio ad portam Orientalem 8. cubitorum: columnarum crassities nempe in ime scapo duorum cubitorum, vel duorum modulorum. Mensuram vestibuli in porta interioris portæ Propheta haud exprimit. Sturmius projectioni huic dat 5. cubitos. Debebat exteriori vestibulo symmetriæ ergo respondere interius. Solebant hujusmodi vestibula sumptuosarum ædium ornari picturis vel sculpturis. Sed heic ponit idem laudatus sæpe Architectus fenestras seu aperturas, clathratas,

binas, per quas lumini detur introitus ad ícalam cochlearem in ipfa muri crassitie excisam, juxta v. 16. Fenestræ vestibulorum quaquauersus introrsum versæ. Villalpandus iterum vestibulum hocce quærit intra limina portæ.

Vocem איליו elau, wixii, reddit Vulgata frontem, Latina nostra parastades, Vernacula melius Säulen, intelligit autem Villalpandus, quia vestibulum haud admittit extra muros proje-Rum, parietinas, quales ad portam utrinque forma hemicylindri extant. Quarum craffitudo seu diameter communis est omnibus Templi columnis, tam liberis, quam parietinis.

Ezech. Cap. XL. vers. 10.

Porrò atriola portæ Orientalis tria Porrò thalami portæ ad viam Orienutrinque fuerunt, & tribus illis una dimensio, cadem etiam dimensio parastadibus utrinque.

mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte. mnæ omnes, parietinæ nempe thalamis inter-

Unt hæc atriola, bel, ipsi thalami, seu janitorum conclauia E. E. E. quorum meniura exposita est v.7. tria nempe ex quouis plateæ latere, dextro atque finistro. Fuere hæc conclauia (imæ nempe contignationis) ejusdem latitudinis atque longitudinis omnia, nempe calami. Fuere quoque colu-

jestæ, Palmis & Cherubinis ornatæ, juxta orfacrum (TAB. CCCCXLIII. CCCXLIV.) ejusdem prorsus mensuræ: respondere sibi debebant stantes è regione in latitudine, altitudine, partibus fingulis.

talem, tres hine, & tres inde:

Ezech.

Ezech. Cap. xL. v. 6. feqq. Portarum Scenographia.

Sech. Cap. x1. 11. 6. segg. Thor = Frhaude im Perspectiv.

I. G. Pintz sculps.

Ezech. Cap. XL. vers. II.

Mensus quoque est latitudinem ostii Et mensus est latitudinem liminis porportæ decem cubitorum, & portæ altitudinem tredecim cubitorum.

Ui obiter duntaxat legit hæc verba, menfus est latitudinem oftii portæ decem cubitorum, is intelligit ea de apertura ostii, quæ expositio ridicula, quoniam ostia 4. cubitis latiora forent ipsis thalamis, imo ipsa porta primaria, utpote quæ calami duntaxat habuit latitudinem. Intelligi proin debet latitudo ipsius plateæ I K. à basi nempe columnæ ad basin columnæ oppositæ, quod fuerit cubitorum 10. siue 22. pedd. Parisin. & 1104. partium. LXX. μολ διεμέτεησε το πλάτος της θύρας τε πυλώνος πηχών δέ-

Plus difficultatis inuoluunt sequentia proximè verba, porta altitudinem tredecim cubitoτιιπ, κά τὸ ευρος τε πυλώνος πηχών δεκατριών, Vernacula, die Länge des Thors dreyzeben Ellen. Hebræus Textus שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵר־י schelosch esreh,quem nostræ & omnes aliæ Versiones reddunt tredecim cubitorum, sed nemo monstrat locum, ubi fint inueniendi. Nodum hunc sokuit Sturmius Sciagr. Templ. p. 66. ponendo ter decem siue 30. cubitos; fuere namque ex quouis plateæ latere thalami tres, per consequens & columnæ tres thalamis adstantes (ita forsan intellexerunt tæ decem cubitorum: & longitudinem portæ tredecim cubito-

ragasádes), latitudo à columna ad oppositam 10. cubitorum, tres per consequens latitudines 30. cubitorum. Hebræum nna petbach vertunt communiter per ostium, sed notat in genere aperturam omnem. Gen. XXXVIII. 14. יבַּשְּׁתַח אֵינַיִם, in apertura duorum fontium, (in biuio itineris.) Pf. CXIX. 130. דָּבֶּרִיך, (declaratio) ingressus verborum tuorum. Hunc significatum vult radix nna pathach, aperire. Patet ex latiori hoc fignificatu, per תַּחָם intelligi posse non solum ostii, per quod ingressus patet ad ædem, aperturam, sed plateam omnem, utpote quæ transitum præbet euntibus, & lumini accessium ad interiora ædium.

Coincidit prope nobiscum Villalpandus in Ezech. p. 192. nisi quod dimetiatur distantiam Jemicolumnarum, aut, quod idem est, quantum à se inuicem diftant epistylia ipsis columnarum summis bypotracheliis ad perpendiculum respondentia. Sed, in fauorem Vulgatæ, 13. cubitos quærit in altitudine portarum, quæ sit duorum calamorum, nempe (ex ejus hypothesi $6\frac{1}{4}$ cubitorum singuli) 12½. cubitorum, inclusâ altitudine stylobatæ.

Ezech. Cap. XL. vers. 12.

Et ante atriola margo unius cubiti Et marginem ante thalamos cubiti utrinque, atriolum autem ab utroque latere cubitorum sex fuit.

🖣 St. aspectus Ichnographiæ Portarum Commentarii loco l m. Eminebant columnæ parietinæ extra murum tha-🔟 lamorum, cum bali nempe, cubitum, quo proin retractiores fuere quam stylobata. Quærit Villalpandus cubitum huncce in margine supra ostia extra murum projecto, uti & in scamno, cui juxta ostia posito commodè insidere potuerint.

Cubitos sex non uno loco inuenias, sed 1. in latitudine uniuscujusque thalami op. 2. à medio ostio ad centrum columnæ parietinæ q r.

unius: & cubitus unus finis utrinque. Thalami autem fex cubitorum erant hine & inde.

3. à muro thalamorum ad medium plateæ. q.s. ita ut à thalamo ad oppositum thalamum sucrit distantia 12. cubitorum NO.

Quærit Villalpandus cubitos sex intra ipsos thalamos, intricat autem sese, dum horum latitudinem facit unius calami, huicque dat non 6. fed 6½. cubitos, neque sese ex hac difficultate extricat aliter, quam dicendo, omifisse Scri-, pturam palmum, atque posuisse numerum rotundum. Sed est Sturmii, quam expositimus,

sententia præferenda. Vid. Goldmann. Bau-Kunst p. 43. Villalp. in Ezech. p. 192.

Ggg ggg ggg ggg gg

Ezech.

1218

Ezech. Cap. XL. verf. 13.

Estque mensus portam à tecto atrio- Et mensus est portam à tecto thalali ad tectum ejus latitudine viginti quinque cubitorum, ostio (existente) è regione ostii.

Onficiunt hi cubiti 25. totam latitudinem structuræ portarum mensuratæ à Meridie versus Septentrionem L. M. Thalami meridionalis longitudo Murus anterior hujusdem thalami

Plateæ latitudo à muro meridionalis thalami ad murum thalami septentrionalis 12. Muri crassities in thalamo septentrionali - 1. Thalami hujusdem longitudo

Sensum hunc comprobat emphatica phrasis תוח בנור בוח petbacb neged patbacb, שנוח נגור בוח איייים petbacb neged patbacb, שנוח לגור בוח אייייים ווייייים אייייים ווייייים ווייייים אייייים ווייייים ווייייים אייייים ווייייים וויייים וויייים ווייייים ווייייים ווייייים וויייים ווייים וויים ווייים ווייים ווייים וויים וו mi, usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: ostium contra ostium.

ostio existente è regione ostii, eine Thur stund gegen der anderen. Quodsi insuper addas murum posticum, qui spectat tum Meridiem, tum Septentrionem, obtinebis 26. Hic proin numero illo 25. non fuit inclusus. Clarior redditur hæc iξίγησκ, vel pondus faltem ei additur, ex alia phrasi in Textu obuia, modo nempe menfurandi, quo Angelus est usus, אינה דּתָּר בּנוּניים miggag battba, and the toixe the led the toixor the led, à tecto atrioli, thalami, ad tectum ejus, sed malè ita, potius à tabulato superiori thalami ad finem tabulati superioris thalami oppositi, vel, juxta ductum tabulati superioris.

TAB. DCXXXIX.

Ezech. Cap. XL. verf. 14.

(a) Executus est quoque mensuram Et fecit frontes per sexaginta cubifrontium sexaginta cubitos, (qui modus fuit) unicuique frontium atrii portæ circunquaque.

(a) Ebr. & fecit frontes 60. cubitos & fronti atrii portæ. Ubique frontes pro Elim hic reddidi cum Hier. quæ Antes dici possent, & à Græcis quitos: & ad frontem atrium portæ, undique per circuitum.

> busdam Interpretibus zeiepara dicuntur, zeie enim ut ail vel el dicitur aries,

Ernacula nostra 60. cubitos tribuit columnarum altitudini, Er machet auch Säulen sechzig Ellen boch, sed patietur correctionem. Sunt intelligendi cubiti hi 60. de longitudine totius structuræ, quæ ad portas pertinet m L באַלִי *elim* funt columnæ parietinæ,extra muros extantes, " ajil est aries, cancer, in Archite-Aura projectura in adificio, hinc intelligit Coccejus marginem, cui insistunt columnæ parietum, alii postes, Lutherus Aercker. Ibimus securisfimi, si intelligamus columnas tum liberas, tum parietinas, Palmis aliisque partibus ornatas. Cubitos autem hosce 60. inuenies in integra structuræ portarum longitudine ita.

Pro prima basi vestibuli 1.2. - - -Ab extrema columna libera in vestibulo Orientali ad columnam parietinam 2.3. 6. Columna ipía parietina 3 f. Crassities muri f 4.

Longitudo plateæ inter portarum seu janitorum ædes g h. Crassities muri interioris 5. 6. Columna parietina interior 6 k. Ad extremum columnæ liberæ k 7. Pro bali interiori vel margine vestibuli 🕝 🧓

Studiosè iniri debet hic calculus, & quod non expressim præcisè suppleri ex Architecturæ regulis. Ex v. 6. constat muri crassities 6. cubitorum, ad hunc erectæ fuerant columnæ parietinæ, quarum projectio fuit 1. cubiti, nam juxta v. 9. diameter columnæ fuit 2. cubitorum. Duo proin muri, exterior atque interior, faciunt una cum columnis parietinis bis 7. siue 14. cubitos. Ex v. 15. fuit plateæ ipsius longitudo à principio exterioris muri ad finem interioris 50. cubitorum: ab his si subtrahas præmemoratos 14. restabunt 36. prolongitudine plateæ thalamis utrinque tribus

Drech. Cap. xx. v. 14.
Fivehelmit des Ehor = Pebaüdes.

EZECH. Cap. XL. v. 14. Interfectio Portar. Veftib. et thalamorum.

janitorum interjectæ. Hi 36. proin in tres æquales partes diuisi dabunt 12. cubitos pro intercolumniis axium. Quodfi unicuique columnæ utrinque à centro dederis 1. cubitum, abscedent ex utroque plateæ latere bis ter siue 6. cubiti, quibus à tota plateæ longitudine 36. subtractis restabunt 30. cubiti, quos inuenies v. 11. siue tria spatia intermedia, 10. cubitorum singula. Restant addenda vestibula. Interius, quod respondere debebat exteriori, est 5. cubitos latum. Hos 5. cubitos inuenies, si columnam parietinam 1. cum basi ½. subtraxeris à 6½. subtrahe ½. à basi 5. restabunt 4½. unde potest initium fieri mensurationis columnæ liberæ vestibuli interioris, cujus basis est ½. cubitum projecta. Subtrahe porrò 1. cubitum à 4. cubitis, restabunt 3. inde à centro columnæ liberæ ad centrum parietinæ. Quæ omnia conspici clarè possunt in Ichnographia nostra portarum. In vestibulo exteriori ponimus pro distantia centrorum columnarum 6. cubitos, quoniam area, cui insistebant, fuit juxta v. 7. cubitos 6. lata. Sic prodeunt omnia in exquisita symmetria, & coincidet extrema columnæ

parietinæ linea cum gradu scalæ supremo in linea recta. Concludimus hinc, fuisse intercolumnia omnia 12. 6. & 3. cubitorum, qui numeri proportiones dant Architectis & familiares & gratas.

Sequentia proximė verba וָאֵר־ הַשָּעַר יסביב סביב reddit Vulgata, & ad frontem atrium porta undique per circuitum, Lutherus, & ad quemlibet frontem atrium ad postem undique, Tigurini, unicuique frontium atrii portæ circumquaque, so viel ibren umb des Vorhoffs Thor umb und umb stundend. Obscura omnia. Per atria (mutuò fortè desumpta ex Aibeior Two LXX.) heic haud intelligi debent areæ subdiales, muris undique clausæ, sed arcus insignes ab una columna ad aliam supra thalamos vel ostia porrecti, qui ædificio toti fuere ornamento. Aspice Tabulam hanc structuræ portarum orthographicam.

Villalpandus in Ezech. p. 196. Textum nostrum explicat de altitudine columnarum, trium nempe per triplicem contignationem surgentium, circumcirca eadem siue æquali.

Ezech. Cap. XL. verf. 15.

Cæterum ante portam ingressus ex Et ante faciem portæ, quæ pertingeaduerso vestibuli portæ interioris quinquaginta cubitorum (fpatium) fuit.

bat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

1	N præce	dent	i pro	ximè	versi	culo	totam
	structura	e po	rtariæ	long	itudin	em i	nueni-
	mus 60.	cub	itorun	n: lũ	btrah	amus	nunc
	ab ea	-	-	-	-	-	60.
7	Vestibulum			-	-	-	6 <u>1</u> .
-		inte	rius	-	-	-	32.
F	Restabunt	-	-	-	-	-	50.

Inchoatur hæc mensiratio עַרַ בּנֵי הַשַּעַר הָיִארוֹן, ad faciem introitus porta, à gradu scalæ supremo, in eadem linea cum centro columnarum parietinarum, siue à fine vestibuli exterioris: ער הפּנִיםי על הַשַּער הפּנִיםי, juxta ad faciem vestibuli portæ intimi, ad initium vestibuli interioris: fiue à IV. ad II. in Ichnographia portæ, quæ spectat ad Ezech. XL. 6. Lubentius tantò recipiemus claram hanc & simplicem explanationem, quia eandem habet quoque Villalpandus, qui ita p. 197. Et ante faciem, & à facie anteriori, vel exteriori, qua pertingebat, per quam ingrediebantur ab atrio Gentilium venientes in Templum, usque ad faciem vestibuli portæ, quæ aperiebatur in muro Occidentali hujus primæ porticus: vel, à facie Orientali portæ, per quam ingrediebantur, usque ad faciem Occidentalem vestibuli, per quam egrediebantur à porta, & ingrediebantur in atrium exterius. Hæc ille, qui hos 50. cubitos inuenit ita.

Pro crassitie muri interioris & exterioris, calami 2. Pro tribus thalamis Pro binis muris inter thalamos Pro semipostibus muris adpactis Siue cubiti 50. cubitos si diuidas in partes 8. æquales, dabit unaquæque 6½. cubitos.

Ezech. Ggggggggggggg 2

Ezech. Cap. XL. verf. 16.

Et fenestræ (a) clausæ in atriolis, item- Et fenestras obliquas in thalamis & que in frontibus corum introrfum (verfæ) unicuique portæ per circuitum, eodemque modo in vestibulis, & fenestræ quoquouerfus introrfum (versæ) & in frontibus palmæ fuerunt.

(a) Ebr. atumoth, quod 3. Reg. VI. Hieronymus et-iam obliquas interpretatur, Ebræi quidam intelligunt exterius angustas, interius amplas, quidam contra exterius amplas, interius anin frontibus corum, quæ crant intra portam undique per circuitum: similiter autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

gustiores. Dicitur & de auribus, ut aures oc-cludere. Quare intelligi possunt senestra clauiz, & munitz clathris aut cancellis.

Unt aperturæ murorum, siue fenestræ, fymbolum veritatis, puritatis & gaudii in viis DEI, pernecessariæ pro intromissione luminis ad thalamos & scalas. Audiunt hæ Prophetæ noth, ita & Solomoni Cant. II. 8. 9. ubi & mentio fit aperturarum clathratarum תְּרָכִּים characcim. Dilectus meus prospicit per fenestras, הלונות, seque conspiciendum exhibet per cancellos, בְּרַכִּים. Exprimit quoque Propheta ipsam fenestrarum formam, dum eas vocat midwa atumoth, wemrais, constrictas, clausas, obliquas, Vernaculæ nostræ, enge Fensterlein, tieff darinnen, quæ aut interius fuere angustæ, exterius amplæ, quod volunt R. Dauid, Sturmius, alii, vel exterius angustæ, interius amplæ, quæ R. Jonathani placent. LXX. θυχίδες κχυπτού, Symmacho τοξικού, quoniam hujusmodi aperturæ percommodæ fuerunt in muris, ad explorandum quaquauersus hostem, & feriendum sagittis, unde est, quod Hispani hoc fenestrarum genus appellent saeteras à saeta, sagitta. Villalpandus in Ezech. p. 198. non intelligit fenestras propriè ita di-Chas ex vitro conflatas, sed cancellatas (TAB. CCCCXXXIII.) nixus authoritate vor LXX. qui in descriptione Templi Solomonei habent busides δικτυωτας, fenestras reticulatas, quales & vult Hieronymus in Ezechielem, in modum retis instar cancellorum, ut non speculari lapide, nec vitro, sed lignis interrasilibus & vermiculatis clauderentur, ut sunt senestræ nostræ clathratæ, ex bacillis ligneis oblique ductis constantes, qui spatia rhomboidea, in angulis oppositis acu-

minata, per consequens τοξικώ, sagittæformia, faciunt. Est & conciliationi locus, si apertura fuerit in medio muri, sic quippe potuerunt ad aperturam usque mediam, eamque angustam fuisse exterius amplæ, interius angustæ, sed quoque inde ab apertura media introrfum ex-

terius angustæ, interius amplæ.

Fuerunt hæ fenestræ in atriolis, itemque in frontibus introrsum versæ, unicuique portæ per circuitum, imi to bein xai imi to 'Acan iouder the meλης της αυλής κύκλωθα, Vernacula nostra, die Gemache mit ibren Säulen bineinwärts gegen dem Thor ringsweise berum batten Fenster tieff darinnen. Non quod columnæ ipfæ fuas habuerint fenestras, sed quod fenestræ fuerint juxta columnas, has inter & ostia, & quidem per circuitum, ubi fuerunt cunque columnæ & thalami.

Fuere porrò fenestræ non solùm in thalamis, fed & in vestibulis, vois Anau, inwendig an den Hallen berum, siue, an den Vorschöpfen, quæ nempe intromittendæ luci ad scalas in medio

muri occultas fuere necessariæ.

In frontibus palmæ fuerunt, έπὶ τὸ αἰλὰμ Φοίνι-મહત્ હાંગ્લામ ત્રણ્યે હાંગ્લામ, auf den Säulen stundend Dattel-Baume, melius, an denen Saulen überall war Palm - Laubwerck. Quæri autem debent palmarum hæc ornamenta foliacea in capitulis columnarum (TAB. CCCCXLIII.) Has palmarum spathas mutarunt postmodum Corinthii in Acanthi folia, fiue quod hæc placuerint præ illis, fiue, ut noui ordinis, adhuc fuperstitis, dici possint inuentores.

Ezech. Cap. XL. vers. 17.

Porro me introduxit in atrium exte- Et eduxit me ad atrium exterius, & rius, & ecce (a) cellas, & pauimentum factum atrio circumquaque, (erantque) triginta cellæ in pauimento.

(a) Oftendit porticum extructum fuisse ad murum medium, eamque duplicem, hoc est, superiorem

ecce gazophylacia, & pauimentum stratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia, in circuitu pauimenti.

& inferiorem. Non autem continuo fuit ambitu, sed interrupta vestibulis portarum.

In

N atrium nunc amplum (m n o p. TAB. CCCCXXIII.) ex Orientali porta egreditur Propheta, Angelo duce. Est agn cha-. tser area subdialis spatiosa, circumcirca splendidis trium contignationum ædificiis cin-Ra, nomen forte nacta a חַצִיר chatsir fœnum, gramen, quod in hujusmodi areis succrescere solet, uti succreuit id reuerà Templo destructo, 1. Maccab. IV. 38. Cum vidissent sacrarium defolatum, & aram prophanatam, tum exustas portas, atque in atriis virgulta velut in saltu aut monte quopiam enata. (Et viderunt sanctificationem desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata, sicut in saltu vel montibus, & pastophoria diruta.) Voci Hebrææ respondet Græca aud, quæ apud Atheneum notat locum perflatilem. Hinc & Palatia Regum ac Principum Aula, des Cours, Corti, Hofe cluent, quod ante illa sint amplæ areæ, Latinis atria. Festus: Est atrium genus edificii ante edem, continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit: di-Etum autem atrium, vel quia id genus ædificii Atrie primum in Etruria sit institutum, vel, quia à terra oriatur, quasi aterrium vel aterium. Sed potiori jure deduxeris vocabulum hoc atrium à Græco afferor, sub dio.

Vocatur hoc, de quo nunc, atrium היצונה chitsonab, exterius, auxi is wrigh, ad distinctionem interiorum, alias medium, scilicet inter Atrium Gentium, & Atrium Sacerdotum, Atrium quoque Ifraelis, quoniam eo arcebantur Gentiles. Sed non fuit atrium hocce unicum. Hujusmodi areæ fuere septem, ejusdem nominis & amplitudinis omnes (n. 5. Tab. cit.) quæ omnes communi atrii nomine veniunt, item atrii magni 2. Paral. IV. 9. Patuit autem ab uno ad alium transitus per porticus, suffultas colu-

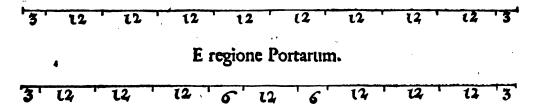
mnis.

Circumcirca aream hanc, seu Israelis atrium, אַלְשָׁר אָיּה אַיּה אָיּה הּייִה fuere triginta Celle, דְשִׁרָּה וּ אַרָּה אָיִה הַיּיִה אָיִה אָיִה אָיִה אָי Chacoth, LXX. παςοφόςια, melius γαζοφυλάκια. Vulgata habet Exedras, quæ ex Villalpandi mente in Ezech. p. 201. 210. fuere conclauia fuper prima contignatione, Sacerdotum & Leuitarum habitationi destinata: sed juxta Sturmium Sciagr. Templi p. 75 - 79. fuere cellæ subterraneæ, quibus supra stabant trium contignationum ædisi-

Proximè ad has cellas fuit in toto Atrii Israelitici ambitu רְאָפָּר ritsphah , pauimentum ignitis carbonibus vel lapidibus stratum, i. e. silicibus, quod ex mente Sturmii profundius aliquanto fuit area atriorum. Occurrit idem vocabulum Esther I. 6. pauimentum constratum lapide marmoris pario & varicolore, (pauimentum smaragdino & pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat.) Græci No separar vocant. Silicibus si straueris marginem hunc atrii exterioris, intellige Achatinos potius quam vulgares, vel tabulas marmoreas, ut respondeant integræ structuræ Templi marmoreæ. Audi Dauidem 1. Paralip. XXIX. 2. Ego quidem, quam maximè potui, præparaui pro domo DEImei — lapides onychinos, & alios, qui inserantur, lapides rubros, variaque pigmenta: deinde omnis generis lapides pretiosos, lapidesque marmoreos abunde multos. (Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus DEI mei lapides onychinos, & quasi stibinos, & diversorum colorum, omnemque preciosum lapidem, & marmor parium abundantissime.) Quinimo fuit forsan अभेज्युक्तरण hocce opus tessellatum siue musiuum, sed, ne damnum pateretur, porticu tectum, quæ Villalpandi est mens, pauimentum porticibus undique cinclum, tessellatis pauimentis affabre elaboratis, quibus exedra imminebant, in singulis intercolumniis singule.

Possiunt triginta hæ cellæ commodè ita diuidi, ut 8. fuerint ex utroque latere, meridionali nempe & septentrionali, & 7. ex Orientali & Occidentali. (TAB. CCCCXXIII. m n o p.) Obtinebimus fic ibi 16. heic 14. quarum fumma dat 30. Ubi nota, ad Orientem & Occidentem cellam unam sumi pro porta. Intercolumnia ipía inter cellas, siue regisona, sequentes exhibent lineæ.

Ad latera Atrii.

Ezech.

Hhh hhh hhh hhh hh

1222 TAB. DCXXXIX. Ezech. Cap. XL. verf. 18. 19. 20.

Ezech. Cap. XL. verf. 18.

Et pauimentum (quidem porrectum Et pauimentum in fronte portarum, fuit) ad humerum portarum (a) altitudinem, (quemadmodum &) pauimentum inferius.

secundum longitudinem portarum crat inferius.

(a) Hier. longitudinem.

Bscuro haud caret hic versiculus, quod tollendum est ab Architesto perito. Sequemur vestigia Villalpandi in Ezech. p. 208. & Sturmii Sciagr. Templ. p. 78. Vult ille, indicari heic longitudinem atrii utrinque à portis ad latera, quod eadem fuerit cum longitudine portæ, nempe 50. cubitorum: scilicet à centro portæ q. ad angulum meridionalem m. TAB. CCCCXXIII. hac, & septentrionalem n. illac, in Israelis atrio: fuisse proin longitudinem integram n m. 100. cubitorum, proin & latitudinem no. siue m p. quandoquidem constabit ex proxime sequente versiculo, fuisse quadratum. Quam eandem tum longitudinem tum latitudinem habebunt alia quoque Templi atria n. 5. 5. 5. conspicua. Hæc inter atria porticus facit 50. cubitos latas, columnarum triplici ordine suffultas, in tria proin ambulacra interstinctas, quibus & transitus patebat ab uno atrio ad alterum, & refugium concedebatur Israelitis cœlo pluuioso. Colligere hinc licer integram Templi latitudinem. Numera à centro portæ interioris Orientalis q. ad angulum primum primi atrii n. cubitos 50. pro latitudine porticus n r. 50. pro latitudine atrii septentrionalis r s. 100. porrò 50. cub. pro latitudine s t. ædificiorum usque ad Atrium Gentium, obtinebis 250. per consequens pro latitudine & longitudine Templi totius 500. cubitos IK. Aliam ab hac viam init Sturmius. Quærit is cubitos 50. longitudini portæ respondentes in altitudine ædificii, & sic producit pro thalamorum altitudine, per consequens & longitudine & latitudine, quia cubici erant, 6. cubitos.

Ezech. Cap. XL. verf. 19.

Et mensus est à porta inferiori ad in- Et mensus est latitudinem à facie terius atrium extrinsecus (intercapedinem) centum cubitorum, idque ab Ortu & Septentrionc.

portæ inferioris, usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & Aquilonem.

Ullam fere vel exiguam difficultatem inuoluit hoc comma. Poscunt Architecturæ regulæ atrii m n o p. & fic aliorum quadratam formam: Latitudo proin si constiterit q 1. à centro interioris portæ ad ædificia è regione sita, erit eadem quoque longitudo m n. (TAB. CCCCXXIII.) nempe 100. cubitorum, siue, cubito assumpto

pro 2449. partibus Parifinis, 170/2. pedd. Parifin. fiue 1821. pedd. Tigur. dabitque area integra jugerum & 15686. pedes quadratos, jugero afsumto pro 36000. pedibus Tigurinis. Saluo errore calculi. Vocatur porta, à qua metiri cœpit Angelus imparmus inferior, à situ nempe inferiori, seu profundiori, respectu habito ad portam, qua aditus patuit ad Atrium Sacerdotum.

Ezech. Cap. XL. vers. 20.

titudinem portæ Septentrionem spectantis in atrio exteriori.

Mensus est etiam longitudinem & la- Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis, atrii exterioris mensus est, tam in longitudine, quam in latitudine.

Visa

Ezech. Cap. XL. verf. 21. 22. 23. TAB. DCXXXIX.

Isâ hactenus dimensione Portæ Orientalis, & Atrii Ifraelis, ei adjacentis, egressus eadem porta ducitur Propheta per atrium gentium ad portam feptentrionalemTempli.TAB.CCCXXIII. Fuerunt namque tres portæ exteriores, per quas

aditus patuit ad Templum, Orientalis, Septentrionalis, & Meridionalis. Quo Typo fignificatur, patere ad Ecclesiam Noui Testamenti ingressum ab Ortu, à Meridie, & à Septentrione, & habituros hos omnes ισότιμον πίςιν.

Ezech. Cap. XL. vers. 21.

Atriolorum quoque ipiius trium utrinque, & parastadum ejus, & vestibuli ejus fuit eadem mensura cum porta priori. Longitudo ejus quinquaginta cubitorum, & latitudo viginti quinque cubito-

Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubi-

Vid. vers. 13. 15.

Ezech. Cap. XL. vers. 22.

Et fenestræ ejus, & vestibulum ejus, Fenestræ autem ejus, & vestibulum & palmæ ipsius fuerunt ejusdem (plane) dimensionis cum porta in Orientem spectante, gradibusque septem ascendebant per cam, ante, quod fuit ipsius, vestibulum.

& sculpturæ, secundum mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem, & septem graduum erat alcenius ejus, & vestibulum ante eam.

Vid. vers. 7. 9. 16.

Ezech. Cap. XL. vers. 23.

Fuitque porta è regione portæ ad in- Et porta atrii interioris contra porterius atrium tam in septentrionali quam in Orientali plaga. Et mensus est à porta ad portam oppolitam cubita centum.

tam Aquilonis, & Orientalem: & mensus est à porta usque ad portam, centum cubitos.

Uemadmodum nempe è regione portæ exterioris Orientalis, interuallo atrii exterioris quadrati 100. cubitorum, fuit alia porta interior: ita & heic est versus Atrium Sacerdotum è regione portæ exterioris Septentrionalis interior alia, pari atrii interuallo. Sensum hunc clarè reddit Hieronymus: Nec solum una porta est Aquilonis, que supra porta appellatur exte-

rior, sed & altera interior, que babet similitudinem portæ Orientalis, ut manifestius dixere septuaginta. Et porta atrii interioris respiciens portam Aquilonis: sicut erat porta, quæ respiciebat ad Orientem: mensusque est à porta exteriori Aquilonis usque ad portam ejusdem Aquilonis interiorem centum cubitos. Sunt Vertiones noffræ non ita claræ.

Ezech.

1224 TAB. DCXXXIX. Ezech. Cap. XL. verf 24. 25. 26. 27. 28.

Ezech. Cap. XL. verf 24.

Portam ad Meridiem, cujus parastades & vestibulum est mensus ejusdem dimensionibus.

Inde me duxit ad Meridiem, & ecce Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta, quæ respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem cjus,& vestibulum ejus juxta menfuras superiores.

ptentrionalis, Meridionalis, Typus eorum, ab Ortu, à Septentrione & à Meridie.

CUnt descriptæ hactenus Portæ, Orientalis, Se- qui in Ecclesiam Noui Fæderis ingressuri erant

Ezech. Cap. XL. vers. 25.

Eigue fuerunt fenestræ, & vestibulo ejus circunquaque, quales illæfenestræ:(vestibuli etiam) longitudo quinquaginta cubitorum, & latitudo viginti cubitorum.

Et fencstras ejus & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.

Vid. verf. 13. 15. 16.

Ezech. Cap. XL. vers. 26.

Ascensus quoque illius graduum se- Et in gradibus septem ascendebatur ptem, ante quoque fuit ipsius vestibulum. Habuit etiam singulas Palmas utrinque in fuis frontibus.

ad cam: & vestibulum ante fores ejus, & cælatæ palmæ crant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

Vid. ver s. 6. 16. 22.

Ezech. Cap. XL. verf. 27.

Porta denique atrio interiori ad Me- Et porta atrii interioris in via Auridiem (è regione portæ fuit) estque mensus in plaga meridionali à porta ad (oppositam) portam centum cubitos.

strali: & mensus est à porta usque ad portam in via Australi, centum cubitos.

Vid. verf. 19.

Ezech. Cap. XL. verf. 28.

Porrò duxit me ad interius atrium in Et introduxit me in atrium interius Portam Australem, & mensus est Portam Australem dimensionibus iisdem.

ad portam Australem: & mensus cft portam juxta mensuras superiores.

Vidi-

Idimus hactenus tres portas exteriores, Orientalem, Septentrionalem & Meridionalem. His diapprodur respondebant tres interiores ad easdem plagas: quæ omnes ducebant ad Atrium Sacerdotum. Versus Occasum Sanctissimum à muro non distabat ultra 20. cubitos, unde heic portæ non fuit locus. Admittit equidem Villalpandus p. 218. 222. in Ichnographia Templi generali in Occidentali muro binas portas, quæ tamen haud considerari debent ut primariæ; fecundarias dixeris, & veluti laterales, quæ haud rectà ducere poterant ad Sacerdotum Atrium, & duplici custodia probe fuerunt munitæ. Admittit is aperturas hasce, ut locum daret 1.Paral. XXVI. 14-18. Cecidit sors ab Oriente super Selemiam & Sachariam — exiuitque fors ejus ad Septentrionem. Pro Obed-Edom verò ad Meridiem, & pro filiis ejus domus Asuppim. Pro Suppim & Hosa ad Occidentem, cum porta, quæ vergit ad semitam superiorem, custodia è regione custodia. - Pro Pharbar ad Occidentem. (Cecidit Sors Orientalis Selemiæ: porro Zachariæ, filio ejus, — sortitò obtigit plaga Septentrionalis. Obed-Edom vero & filius ejus, ad Austrum: in qua parte domus, erat seniorum concilium. Sephim & Hosa ad Occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam. — In cellulis quoque janitorum ad Occidentem.) Exhibent has portas quoque Judæorum Ichnographiæ & Scenographiæ. Vid. TAB. CCCCXXXI. CCCCXXXII. Est atrium interius, αυλή ή έσωτέςα AS. TAB. CCCXXXIII. Atrium Sacerdotum, elevatives atrio exteriore Israelis, circumcirca ædificiis clausum. De hoc mox plura.

Ezech. Cap. XL. vers. 29.

Atriola etiam illius, & parastades illius, & vestibulum ejus dimensionibus iisdem. Habuit quoque iplum & vestibulum ejus fenestras circumquaque. Longitudo (vestibuli) cubiti quinquaginta, & latitudo quinque & viginti cubiti.

Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus iisdem mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos.

X portis exterioribus dimensus est Angelus primò Orientalem, post Septentrionalem, tandem Meridionalem, nunc, interiorum portarum structuras descripturus, ordine veluti retrogrado metitur primo Meridionalem, post Orientalem, tandem Aquilonarem. Ad has portas limites funt officii facri. Ezech. XLIV. 17. Quum ingredientur Sacerdotes & Leuitæ portas interioris atrii, vestes lineas induent, nec lanea vestis teget eos, dum intra portas interioris atrii & interius ministrant. (Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quicquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris & intrinsecus.) Et nota-

ri meretur, quod latitudini portarum 25. & longitudini 50. cubitorum præcisè respondeat ætas Ministrorum DEI, qui admissibiles haud erant ante annum ætatis 25. & ultra 50.mum obligari non poterant. Num. VIII. 24. 25. Hoc quoque ad Leuitas pertinet, ab eo, qui natus est viginti quinque annos, & supra, ingredietur quisque, ut exercendo se exerceat in ministerio tentorii constitutionis: quum verò quinquaginta fuerit annorum, reuertatur ab exercitio ministerii, neque ultra seruiat. (Hæc est lex Leuitarum, à viginti quinque annis, & supra, ingredientur, ut administrent tabernaculo sæderis. Cumque quinquagesimum annum ætatis impleuerint, seruire cessabunt.)

Ezech. Cap. XL. vers. 30.

Vestibula quoque circunquaque lon- Et vestibulum per gyrum longitudigitudinem quinque & viginti cubitorum habuerunt, & latitudinem quinque cubitorum.

Ebr. vocem Elamoth Hier. vertit vestibulum, quod repugnat omnibus descriptionibus: quum vestibu-

7Idere licet hocce vestibulum in Ichnographia Templi TAB. CCCCXXIII. V. VI. ad introitum portæ interioris meridionalis, lonne viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

> la indicentur longa 50. cubitos & lata 25. cubitos. Itaque rectius intelliguntur porticus.

gum 25. cubitos, latum 5. cubitos, nempe inde à pariete muri extrorsum versus atrium exterius.

Lii iii iii iii ii

Ezech.

1226 TAB. DCXXXIX. Ezech. Cap. XL. verf. 31. 32. 33. 34.

Ezech. Cap. XL. verf. 31.

exterius atrium,& palmæ in frontibus ejus, octoque graduum ascensus eius.

Ysticæ & Propheticæ Theologiæ peritis lubens dijudicandum linquo, num septem illi gradus, per quos ex Atrio Gentium adscendebatur ad Israelis Atrium, respondeant totidem periodis temporis, Ecclesiis, sigillis, tubis, pateris, tonitrubus, in Apocalypli memoratis? & octo hi, de quibus nunc, gradus, viam parantes ex Atrio Israelis ad Atrium Sacerdotum, osto illis virtutum gradibus, quibus tendit Fidelis ad per-

Fuitque vestibulum ejus (versum) ad Et vestibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte: & octo gradus crant, quibus ascendebatur per eam.

> fectionem? 2. Petr. I. 5. 6. 7. Estappidate in The THETEI where the APETHN, to de til destil the INQ-IN, is di tij grisen tije EIKPATEIAN, is di tij igegaτοίο την ΥΠΟΜΟΝΗΝ, ὁν οδ τη υπομονή την ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ, à di tỷ tương của thờ đị nha đị thị đượng THE ALAUHN. Sic &, an & quomodo 8. & 7. vel 15. gradibus respondeant Cantica illa graduum 15. inde à Psalmo CXX. decantandis ex quolibet gradu, inprimis post Captiuitatem Babylonicam? quod prætendunt recutiti Doctores.

Ezech. Cap. XL. verf. 32.

ab Orientali parte, & mensus est portam iisdem mensuris.

Duxit me ctiam ad atrium interius Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores.

Vid. vers. 28.

St quidem portarum eadem ubique men-fura, quam & in mystica Theologia desifura, quam & in mystica Theologia desiderat isoripos mism. Populus tuus universus justus erit. Jes. LX. 21. Diffusus est tamen

Propheta magis in descriptione Portæ Orientalis, & Septentrionalis. Ab Oriente diffundebant Apostoli Euangelicam dostrinam, quæ breui disfundebatur per totum Septentrionem.

Ezech. Cap. XL. verf 33.

Et ejus atriola, parastadesque, & vestibulum ejus dimensionibus iisdem: habuitque fenestras & vestibulum ejus quaquauersum.Longitudo (vestibuli) quinquaginta cubitorum, & latitudo viginti quinque.

Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

Vid. vers. 29.

Ezech. Cap. XL. verl. 34.

Vestibulum autem illius (conuersum) Et vestibulum ejus, id est, atrii extead exterius atrium, & palmæ in frontibus ejus utrinque, octoque graduum fuit ascensus ejus.

rioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

Vid. vers. 31.

Ezech.

Ezech. Cap. XL. verf 35. 36. 37. 38. TAB. DCXXXIX. 1227

Ezech. Cap. XL. verf 35.

Præterea duxit me ad Portam Se- Et introduxit me ad portam, quæ ptentrionalem, & mensus est dimensionibus illis.

respiciebat ad Aquilonem, & menfus est secundum mensuras superiores.

Vid. ver f. 28.

Ezech. Cap. XL. vers. 36.

Ejus atriola, paraftades & veftibulum: habuitque fenestras eircumcirea, (vestibulique) longitudo cubiti quinquaginta, & latitudo quinque & viginti.

Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

Vid. vers. 29.

Ezech. Cap. XL. verf. 37.

Ejusque frontes (fuerunt conuersa) Et vestibulum ejus respiciebat ad atriad exterius atrium, & palmæ in frontibus ejus utrinque, & graduum octo ascensus illius.

Vocem Elim, quam Hier. ferme interpretatur frontes, hic reddidit vestibulum.

um exterius: & eælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.

Vid. vers. 31.

Ezech. Cap. XL. vers. 38.

· Cæterum fuit cella, & ejus ostium in- Et per singula gazophylacia ostium ter frontes portarum, ubi abluebant holocaustum.

Isis hactenus portis, tum exterioribus, tum interioribus, &, quæ ad eas pertinent, structuris, pergimus nunc ad alias Templi partes, harumque usus. Primò quidem in conspedium venit ad Portam Septentrionalem interiorem (TAB. CCCCXXIII.) inter vestibuli columnas, ex utroque latere mensa, alia utrinque ad latus offii, ad ipsum introitum, item binæ aliæ ad latus scalæ utrinque. His octo mensis imponi debebant bolocausta, quibus asseruandis seruiebant cellæ subterraneæ, cujusmodi in tota Templi structura fuerunt benè multæ, & ad ipfum fundamentum fenellræ, fiue aperturæ, per quas ad cellas illas lumini dabatur accessus. Sed heic aperturæ binæ proximæ, ad vein frontibus portarum; ibi lauabant holocaustum.

stibuli latera commutabantur in ostium, per quod statim descensus patebat ad ταμέτα illa ὑπόγαια, ubi holocausta seruari debebant, vel & la-

Fuit quidem hocce Ezechielis Templum mysticum, descriptum tamen & præsentatum sub forma structuræ materialis, in qua patuit transitus ab atrio ad atrium, à porta ad aliam, à thalamo ad thalamum. Respondet heic situs cellæ holocaustorum cultui ipsi Leuitico, in quo holocausta mastari debebant ad latus aquilonare ipsius ara, Leuit. I. 11. venter item & crura aqua lanari, (inteffina verò & pedes lanari aqua,) v. 13. cui fini in Solomoneo Templo ad portas interiores septentrionalem & meridionalem decem labra, quinque à dextra, & quinque à sini-Tii iji iii iii ii 2

1228 TAB. DCXXXIX. Ezech. Cap. XL. verf. 39. 40. 41. 42.

stra, ut lauarent & abluerent in eis opus bolo-CCCCLV. Jano compares commodè Tem- spiritualem noui sœderis.

plum hocce Typicum, quod uno fronte respicausti. 2. Paralip. IV. 6. 1. Reg. VII. 38. TAB. ciat ad cultum anteriorem veteris, & futurum

Ezech. Cap. XL. vers. 39.

In vestibulo autem istius portæ duæ Et in vestibulo portæ, duæ mensæ utrinque fuerant mensæ, ut ma-Cent in eis holocaustum, & piaculum pro peccato & pro culpa.

hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.

Inas has mensas collocat Sturmius, unam in vestibulo inter duas columnas, alteram ante ostium ad latus, in summo graduum. TAB. CCCCXXIII. Villalpandus in Ichnographia atrii interioris (in Ezech. p. 230.) binas collocat mensas ante duas primas columnas parietinas in atrio exteriori,

& binas è regione in Atrio Sacerdotum, ad frontes exteriores vestibuli utriusque, interioris atque exterioris. Et quidem vult is, caruisse has mensas pedibus, fuisse marmoreas, forma parallelepipedorum illorum, quæ in lanienis vifuntur. Variant heic Codices vi LXX. qui videantur. Confer v. 38.

Ezech. Cap. XL. vers. 40.

Ad humerum quoque extra gradus, Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium Portæ Septentrionalis duæ fuerunt menfæ, & ad humerum alterum vestibuli portæ duæ meníæ.

ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ meníæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ meníæ.

7 Ideantur binæ hæ mensæ hinc & illinc ad imos gradus scalæ in Ichnographia Templi TAB. CCCCXXIII.

Ezech. Cap. XL. verf. 41.

Quatuor (quidem) mensæ hinc, & quatuor mensæ illine, ad humerum portæ, & (in summa) octo mensæ, in quibus mactent.

Quatuor mensæ hine, & quatuor meníæ inde: per latera portæ octo meniæ erant, super quas immolabant.

Vid. vers. 38. & TAB. CCCCXXIII.

Ezech. Cap. XL. vers. 42.

Porrò quatuor mensæ holocausto (destinatæ) lapidibus quadris (constructæ fuerunt,) longitudine cubiti cum dimidio, latitudine cu biti cum dimidio, & altitudine cubiti cum dimidio. In eis reponebant instrumenta, quibus mactant holocaustum & victimam.

Quatuor autem mensæ ad holocaustum, de lapidibus quadris extru-&a: longitudine cubiti unius & dimidii, & latitudine cubiti unius & dimidii, & altitudine cubiti unius: super quas ponent vasa, in quibus immolatur holocaustum & victima.

De

E mensarum holocaustis destinatarum numero non una est omnibus mens, Occasione v. 41. vidimus octo mensas in summa ad Portam Septentrionalem, quæ totidem numero intelligi debent de Porta Meridionali. Nunc iterata fit mentio quatuor mensarum, quæ tamen non addi debent illis octo, ut prodeant 12. Conjecturæ locus est, fuisse 4. ex illis octo destinatas instrumentis & vasis mactationi necesfariis, cultris, vasis excipiendo sanguini aptis.

Circa magnitudinem haud conuenit Latina nostra cum sorore sua germana. Habet illa 17. cubitos in longitudinem, latitudinem, altitudinem, proinde cubicam formam, quæ & Vatablo placet. Sed Vernacula & pleræque aliæ Versiones 11. pro longitudine & latitudine, & 1. pro altitudine. LXX. 11. pro latitudine, 21. pro longitudine, 1. pro altitudine, πέχεως κα) ημίσες το πλάτος, ετ πήχεων δύο ήμίσες το μήκος, κτί έπλ πήχυν τὸ ΰψος. Reductione ad nostrates mensuras supersedeo.

TAB. DCXL.

Ezech. Cap. XL. verf. 43.

Claui etiam palmares aptati fuerunt Et labia earum palmæ unius, reflexa in ea domo per circuitum, & in meniis caro immolatitia (ponebatur.)

intrinsecus per circuitum: super mensas autem, carnes oblationis.

Ariant Interpretum Versiones. Binæ nostræ Tigurinæ שַּבְּּתִי schephathaim reddunt uncinos, vel clauos, Hacken, eosque palmares. Consentiunt nobiscum Rabbini, fuisse in laniena hac facra 8. columnas erectas, in quauis 3. uncos, quibus suspensa pecora commodè exenterari & excoriari possent. Sed Vulgata & Lutherus labium intelligunt ipsius menfæ palmam altum, eine Quer-Hand bobe Leisten, quo mensæ fuerint in circuitu ornatæ & tectæ. LXX. Καὶ παλαις γν έξεσι γείσος λελαξευμένων έσωθεν κύκλω, χως έπε τας τραπέζας έπανωθεν ςέγας, τΞ καλύπτεωθαι από τε υςτέ, και από της ξηρασίας. Ubi pro γεισος, Gifo, Symmachus & Theodotion habent γείλος, labium, Aquila iπιςώσεις, in secunda labia. Complutensis & Regia, architectonico termino, κυμάτιον, Cymatium, idque non tam Doricum, quam Lesbium, ein Karnießlin, Kebl-Leisten, quod non, ut Hieronymus vult, ultra planam mensæ superficiem sursum fuerit restexum (unde coronam is vocat) ad impediendum sanguinis è mensa defluxum, sed, Villalpando judice in Ezech. p. 235. deorsum & intrò verfum, quod Fig. I. docet. Numerat is pro altitudine totius meníæ a b. comprehenía Tabula fuperiori ultra prismatis latera projecta 6. palmos, pro altitudine usque ad Cymatium c d. 5. palmos, cubi latitudine & longitudine c g. & g h. 7. latitudine & longitudine Tabulæ, mensæ impositæ b f. f e. 9. ut ecphora pariter ac altitudo Cymatii i b. & k b. fuerit 1. palmi. Et vult is, mutud petiisse Vitruuium ex hac mensa sacra proportionem Cymatii, quod locat in antepagmentis oftiorum. Ita enim is

L. I. c. 6. Cymatium faciendum est antepagmenti parte sexta, projectura autem, quanta est ejus crassitudo. Et esse parem hanc Cymatii projecturam & altitudinem in causa, cur unius duntaxat mensuræ mentionem Propheta faciat, ubi de hoc Cymatio agit, sed triplicem memoret mensæ dimensionem, longitudinem, latitudinem, & altitudinem. Quod si lubeat reducere mensuras hasce sacras ad usuales nostras, & palmo dare cum Eisenschmidio 397. partes Parifinas, prodibunt

Pro altitudine parallelepipedi 5. palm. 1985. Pro integra mensæ altitudine 6. p. - 2382. Pro longitudine & latitudine paralle-

lepipedi 7. palm. *2779*. Pro longitudine & latitudine Tabulæ mensæ superimpositæ 9. palm. - 3379. Pro Cymatii altitudine & Ecphora 1.

Hæ dimensiones, quoniam paruæ nimis sunt pro usu sacro, commodius ponemus pro palmo f. cubiti sacri, qui constabat partibus 2449. siue 408 . Ita prodibunt

Pro altitudine parallelepipedi - - 2040 . Pro integra mensæ altitudine - -Pro longitudine & latitudine parallelepipedi

Pro longitudine & latitudine Tabulæ mensæ superimpositæ - -36731. Pro Cymatii altitudine & Ecphora - 4081. Adhuc propius fortean collimabimus ad scopum, si ex v. 42. pro altitudine parallelepipedi ponamus cubitum sacrum siue 2449. eique addamus insuper Tabulæ superimpositæ Ecpho-

ram & cubiti fiue 408 f. fic prodibunt Kkkkkkkkkkkkk Pro

2857t.

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XL. verf. 44. 45. 1230

Pro altitudine parallelepipedi 1. cub. 2449. Pro tota altitudine mensæ 1. cub. &

28576. 1. palm. Pro longitudine & latitudine paralle-3673.

lepipedi 14. cub. Pro latitudine & longitudine Tabulæ mensæ superinjestæ 11. cub. &

4495t Pro Cymatii altitudine & Ecphora - 4086. Sic obtinebimus longitudinem & latitudinem Tabulæ pedum Tigurinorum 3. & 413. digit. -decimal. non magnam nimis pro menía, super qua mactari debebant vituli & oues, & locari instrumenta mactationi necessaria. De Cymatiis notandum porrò, ornare ca Villalpandum fculpturis.

Addunt LXX. siyes, tecta, quibus mensæ fuerint à pluuiis & sole testa, quæ commodè satis intelligi possent de aureis vel argenteis operculis fiue tegumentis, quorum tamen nullà fit mentio in Textu originali.

Quamuis hæc de *Cymatiis facta* expositio Architecturæ sit congrua, nec facile rejicienda; improbari tamen nequit Versionum nostrarum interpretatio, Versione Chaldaica nixa, de uncis seu uncinis. Non poterant quippe tot numero sacrificia præparari commodè, absque quod fuerint suspensa. Hujusmodi uncinorum meminit Moses in tentorii descriptione Exod. XXXVIII. 28. Mille septingentos & septuaginta quinque uncinos, mm, fecit columnis. (De mille septingentis, & septuaginta quinque siclis fecit capita columnarum.) Vauim, ob figuram literæ 1. Qui uncini commodè heic infigi potuere parieti, hujusue columnis.

Fig. II. exhibet columnas cum fuis uncinis, prouti cas concipit R. Juda Leo de Templo L. II.

Ezech. Cap. XL. vers. 44.

In (a) atrio autem interiori exedræ Et extra portam interiorem gazocantorum fuerunt à portis interius reductæ, quarum una ad humerum Portæ Aquilonaris spe-&abat in Meridiem, (altera) ad humerum Portæ Orientalis spe-&abat in Septentrionem.

(a) Ebr. Et extra Portam interiorem cellæ Cantorum in atrio interiori.

phylacia cantorum in atrio interiori, quod crat in latere porțæ respicientis ad Aquilonem: & facies corum contra viam Australem, una ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad viam Aquilonis.

Ollocat *Villalpandus in Ezecb*. p. 238. Cantorum cellas in facie Orientali atrii interioris seu Sacerdotum, eum nempe in finem, ut modulaminum directio rectà tendat ad Occidentem, versus Altare & Sanctuarium: quod videre licet in Ichnographia sua secunda. Leuitæ quoque & Cansores universi sub Asaph, Heman & Jeduthun, unà cum filiis eorum, & fratribus eorum, induti bysso, in cymbalis, & nablis, & canoris psallentes, stantes ad Orientem ara, & juxta eos Sacerdotes centum & viginti canentes tubis. (Tam Leuitæ, quàm cantores, id est, & qui sub Asapb

erant, & qui sub Heman, & qui sub Idithun, filii & fratres eorum vestiti bysfinis, cymbalis, & psalteriis, & citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti, canentes tubis.) 2. Paral. V. 12. In nostra verò, quæ Sturmii est, Ichnographia una harum cellarum ponitur ad læuam retrò Portam Septentrionalem sinistram; fenestris apertis versus Meridiem, siue atrium interius B. in TAB. CCCCXXIII. altera C. respiciebat Septentrionem & atrium exterius, ubi mactari solebant sacrificia.

Ezech. Cap. XL. vers. 45.

Et dixit ad me: Exedra hæc, quæ re- Et dixit ad me: Hoc est gazophyla. spicit Meridiem, Sacerdotum est obeuntium domus ministerium.

cium, quod respicit viam merídianam; lacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi.

IN Villalpandina secunda Ichnographia sunt Custodiæ Templi iterum in facie Orientali a-

trii interioris, juxta cellas Cantorum, una in angulo Septentrionali, in Meridionali altera

Ezech. Cap. XI. v. 43.
Sacrificia ad clavos et in menfis.

Sech. Cap. XI. v. 43. Opfer an Macken und auf Tischen.

G. Lichtensteger sculps.

Hunc ipsum situm observare licet in Castris Israelitarum, quæ Typus fuisse videntur Templi tum Solomonei, tum Ezechielici. Familiæ Kabathitarum castra sigent ad latus tabernaculi metidionale - & illi custodient arcam, mensam, candelabrum, aras & vasa Sandtuarii. — Merarità castra ponent in latere Tabernaculi Septentrionali. — Porrò ante Tabernaculum ad plagam Orientalem ante tentorium constitutionis castra ponent Moses & Abaron, atque silii ejus, obseruantes custodiam Sanctuarii, & custodiam siliorum Ifrael. (Familiæ Caatbitarum castrametabuntur ad meridianam plagam — & custodient arcam, mensamque & candelabrum, altaria & vasa Sanctuarii. - de Merari in plaga septentrionali castrametabuntur. — Castrametabuntur ante Tabernaculum fæderis, id est, ad Orientalem plagam, Moyses & Aaron cum filiis suis, babentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israel.) Num. III. 29 - 38. Nos cellam hanc Sacerdotum locamus commodè in A. TAB. CCCCXXIII.

Ezech. Cap. XL. vers. 46.

nem, Sacerdotum est obeuntium ministerium Altaris. Ii sunt filii Zadok, qui ex ordine Leuitarum accedunt DOMINUM, ut ei ministrent.

ا Itum hujus الإنامة colligere licet ex v. 45ء officium hujus custodiæ sacræ extat Leuit. VI. 12. 13. Ignis in ara incensus maneat, nec unquam extinguatur, quin Sacerdos per fingulos dies manè ligna in ara incendat, & aptet super eam bolocaustum, adoleatque super eam adipes sacrificiorum pacificorum. Ignis semper accensus sit in ara, nec unquam extinguatur. (Ignis in altari semper ardebit: quem nutriet Sacerdos, subjiciens ligna manè per singulos dies, & imposito bolocausto, desuper adolebit adipes pa-

Exedra verò, quæ respicit Aquilo- Porro gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, Sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Leui ad DOMI-NUM, ut ministrent ei.

> cificorum. Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.) Ignem sacrum custodiebant quoque Gentiles. Virgil. Æneid. IV.

> > – vigilemque sacrauerat ignem, Excubias Diuum aternas

Notumque est ex Historia Romana Virginum Vestalium votum tum castitatis, tum custodiæ æterni ignis. Cellam hanc locamus in IL ТАВ. ССССХХШ.

Ezech. Cap. XL. verf. 47.

tudinis cubitorum centum, & latitudinis cubitorum centum, ut esset quadratum, & Altare (positum erat) ante Domum DEI.

Ntrat Propheta, Angelo duce, atrium interius, tribus interioribus portis clausum, quod area fuit quadrata subdialis 100.cubitos longa, 100. lata. Cingunt atrium hoc interius seu Sacerdotum (A S. TAB. CCCXXIII.) ex tribus plagis, Orientali, Septentrionali & Meridionali, splendida ædificia, sed versus Occasum fuit apertum ita, ut ex atrio hoc Sacerdotum prospectus patuerit liber ad Altare & Mare æneum, quem innuunt ver-

Estque mensus ipsum atrium longi- Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadratum, & altare ante faciem templi.

> ba, & Altare ante domum DEI, non to overasignor ลัทธ์ขลงาง ารี อีเมระ Fuit tamen inter atrium illud & aream hanc Domus DEI fanctiorem interfepimentum. Sed in Villalpandina Ichnographia stat Altare magnum æneum in medio hujus ipsius atrii Sacerdotum, quod proin cuilibet portas interiores transeunti incurrit in visum. Imò poterant Altare hoc videre ipsi Gentiles ex Atrio Gentium. Intersepimentum oftendit $\Delta \Delta$.

Ezech. Kkkkkkkkkkkk 2

Ezech. Cap. XL. verl 48.

mus, & mensus est parastadem vestibuli (crassitudine) quinque cubitorum utrinque, & latitudinem (humeri) portæ trium cubitorum ab utroque latere.

D Sanctuarium, Sanctum nempe & Sanctifimum, accedimus nunc propius. Fuit, quod modò vidimus, Sacerdotum Atrium A S. TAB. CCCXXIII. intersepimento distinctum ab alia area, in qua juxta Sturmium nostrum fuit Altare magnum, & Mare Æneum. Villalpandus ex hac area facit Oratorium, in quo Sacerdotes, calamitosis inprimis temporibus, unitas ad DEUM fuderint preces. Huc facit Joel II. 17. Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes, ministri DOMINI. De turpi Sancti hujus Chori profanatione legatur Ezech. VIII. 16. Introduxit me in Atrium Domus DOMINI interius, & ecce, juxta oftium Templi DOMINI inter veftibulum & inter altare erant ferme viginti quinque viri, quorum dorsa versa erant ad Templum DOMINI, facies verò eorum ad Orientem, & bi adorabant ad Ortum Solis. Ex hac area, quam separatam sistit TAB. CCCCLIV. ascendebatur per scalam אָל אָל el ylam, 'AA τε 'Αιλώμ, ad vestibulum domus, quod area fuit subdialis ante ingressum Sancti, in codem cum Sancto & Sanctissimo Horizonte.

Vestibuli, de quo nunc, (TAB. CCCXXIII. w.) mensura in Textu expressa non uno modo ab Architectis, qui optimi funt heic Commentatores, accipitur. Villalpandus in Ezech. p. 243. 5. cubitos sumit pro crassitie muri introrsum. Ita rem concepisse videntur nostræ quoque Versiones, quæ habent parastadem vestibuli crassitudine quinque cubitorum utrinque, die Neben-Wände an der Tbür des Vorschopss, die wa-

Duxit me quoque ad vestibulum Do- Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

> ren zu beyden Seiten, namlich der mittnächtigen und mittägigen, fünff Ellen lang. Tres verò cubitos mensurat ille ab exteriori angulo portæ dextrorfum ac finistrorfum, fiue Aquilonem & Austrum versus, usque ad columnam parietinam, & ita quoque ab interiori angulo (ubi terminantur 5. illi cubiti) ad lineam, juxta quam parietes Sanctuarii sunt ducti: esset hæc latitudo seu bumerus portæ, cui strustura portæ ipsius innititur, Græcis ή έπωμὸς τῆς θύςως τᾶ Ακλάμ જામુદ્રાંગ મહારાં કંપ્લેજી, મુદ્રો જામુદ્રાંગ મહારાં કંપ્લેજ , nobis , die Dicke des Thors drey Ellen zu beyden Seiten. Exprimunt insuper LXX. το δυρος το δυρώμωτος πηχών όσιατισσάρων, latitudinem aperturæ seu ostii 14. cubitorum, quam & assumit Villalpandus.

Sturmius in Sciagr. Templi p. 90. 91. (TAB. CCCCXXIII.) collocat ad veftibuli initium duas columnas liberas, TAB. CCCLIV. A. B. quales fuere in Templo Solomoneo celebratissimæ illæ Jachin & Boaz, & metitur à pariete ostii ad finem cujusque columnæ 5. cubitos, quod fi pro columnarum diametro fumferis 2. cubitos, prodire videbis sponte 3. cubitos inde à pariete ad columnarum initium: 14. item cubitos ver LXX. pro latitudine offii, inclusis columnis, & totam ostii aperturam à pariete, vel poste, ad oppositum 20. cubitorum, qualis exprimitur v. 49. Inspice vestigium primum Sanctuarii apud Villalpandum, & nostram Ichnographiam TAB. CCCCXXIII. collatam cum TAB. CCCCLIV. inprimis verò cum TAB. CCCCXXIX. cujus explicatio legenda est.

Ezech. Cap. XL. vers. 49.

Longitudo vestibuli cubitorum vigin- Longitudinem autem vestibuli viginti quinque fuit, & latitudo cubitorum undecim, & per gradus aliquot ascendebant ad illud, erantque columnæ singulæ ad parastades in utroque latere.

M Ensurat Villalpandus in Ezech. p. 246. longitudinem, potius latitudinem, vestibuli in-

ti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et cohinc, & altera inde.

ternè à pariete ad oppositum, & longitudinem 101. vel 11. cubitorum ab angulo interiori ex-

terioris muri ad angulum internum extra ingressum in Sanctum, ubi stabant columnæ Jachin & Boaz. Vide vestigium primum Sanctuarii, TAB. CCCCXXIX. Parallela loca funt 1. Reg. VI. 3. Porticus erat ante structuram ædis, cujus longitudo viginti cubitorum erat secundum latitudinem ædis, latitudo autem ejus decem fuit cubitorum ante ædem. (Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi: & babebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.) 2. Paralip. III. 4. ubi loco longitudinis exprimitur altitudo. Porticus, que erat ante faciem longitudinis fecundum latitudinem ædis viginti erat cubitorum, altitudo ejus centum & viginti. (Porticus ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porro altitudo centum viginti cubitorum erat.) Longitudo, nempe ab Ortu ad Occasium, non eodem modo exprimitur. 1. Reg. VI. 3. legas 10. cubitos, quæ 2. Paral. III. 4. filentio premitur. Heic, apud Ezechielem, numerantur 11. cubi-Habent LXX. in Codice Complutensi, Regio, & Sixtiano 12. Conciliat hosce 10.11.12. cubitos sequenti modo Villalpandus. Murus exterior vel postes vestibuli, quos 5. cubitis mensus fuerat Angelus, à muro Templi binos distat calamos, distantia, quam illis præstant radices, quas dixi,lineæ: easque fignificare voluerunt LXX. duodenos cubitos pro binis calamis, Historicorum more scribentes: projiciuntur autem extra bas lineas antæ angulares binis cubitis, singulæ singulis. Superest igitur inter antas latitudo ab Oriente in Occidentem cubitorum 10½. bunc verò numerum, qui integro constat numero, & parte, cum partium rarò soleant mentionem facere Historiæ, liberum fuit, vel à minori numerare, ut fecit Historicus, 10. scribendo, vel à majori, ut fecit Propheta, 11. referendo, quoniam æquè distat ab utroque.

Breuiorem init viam Sturmius Sciagr. Templi p. 90. 91. (TAB. CCCCXXIII.) Numerat is 12. cubitos à centro columnæ ad centrum alterius columnæ, per consequens pro intercolumnio 10. Porrò 10. cubitos pro longitudine vestibuli ab Ortu ad Occasium, vel 11. si incluseris postes Templi, vel columnarum imas bases extantes extra Templi muros, quæ etiam ad scalas referri possunt. Sic conciliat loca έναντιοφανέα.

Circa scalas, quæ ad vestibulum, & San-Etuarium ipsum ducebant, harumque gradus dissentiunt Interpretes, ipsæque Versiones. Symmachus & Vulgata numerant 8. LXX. 10. Theodotion & Aquila in secunda Editione 11. Sed prior numerum graduum haud exprimit, ut nec Tigurina nostra. Villalpandus in fauorem Vulgatæ ponit 8. gradus ad introitum usque vestibuli, & ne attendisse videatur ad LXX. binos alios ad initium muri, proin in uniuerfum 10. Numerandi forent ita inde ab Atrio Gentium ad Sanctuarium usque gradus 25. 7. nempe in qualibet porta exteriori, 8. in qualibet interiori, 10. tandem ad vestibulum Tem-Apud Judæos Doctores, etiam apud Josephum, obscura sunt omnia, inter alia id απεροσδιόνυσον, quod 14. gradus 15. cubitorum habuerint altitudinem, quæ unicuique gradui dat 114. cubit. Villalpandinos gradus videsis TAB. CCCCXXIX.

Columnæ, εύλοι, quarum heic fit mentio, non funt dimidiatæ, parietinæ, sed integræ, liberæ, distinguendæ proin ab omnibus reliquis totius Templi, unde per præcellentiam vocan-לעור הָאִילִים אֶר - הָאִילִים, ςύλοι ἐπὶ τὸ ᾿Αιλαμ, COlumnæ ad parastades, columnæ in frontibus, Säulen an den Neben-Wänden, comparandæ cum columna illa nubis & ignis Exod. XIII. 21. Pracedebat eos DOMINUS interdiu per columnam nubis, בְּעְמוּד, ut deduceret eos per viam, noctu verò per columnam ignis, בְּעַמוּד, nec non cum celebratis illis binis Templi Solomonei, Jachin & Boaz, de quibus 1. Reg. VII. 21. 2. Par. III. 15. 17. Erexit columnas in prospectu Templi, unam à dextra, alteram à sinistra, vocans nomen dexter & Jachin, sinistr & Boas. (Statuit duas columnas in porticu Templi: cumque statuisset columnam dexteram, vocauit eam nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam, & vocauit nomen ejus Boaz.) Sturmio verò sunt σύλοι hæ postes projectæ ad firmandos gradus scalæ.

Ezech. Cap. XLI. vers. 1.

Introduxit me quoque ad Aulam, & Et introduxit me in templum, & menmensus est parastades utrinque sex cubitorum crassitudine, quæ quidem crassitudo est (2) Taber-

(a) Parietibus crassis cubita sex continetur Templum.

JOc, quod nunc explicandum sumimus, capite progreditur Angelus, comite Propheta, ad Templum κατ' έξοχην seu propriè ita difus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos latitudinis inde, latitudinem l'abernaculi.

Quærit Villalpandus in Ezech. p. 225. cubitos illos 6. quorum mentio fit in Textu, in spissitudine muri juxta introitum ex vestibulo L11111111111111111

in Sanctum, uti videre licet in TAB. CCCXXIX. ubi omnis Templi murus q. crassitudinem habet 6. cubitorum. Sed Sturmio Sciagr. Templ. p. 91. denotant hi 6. cubiti intercolumnia fiue distantias pilarum seu columnarum parietinarum ab inuicem, centrotenus nempe.

Ezech. Cap. XLI. verf. 2.

Ostii verò latitudo cubitorum decem, Et latitudo portæ decem cubitorum & ostii humeri cubitos quinque, (dati) ab utraque parte, mensusque est longitudinem cubitorum quadraginta, & latitudinem cubitorum viginti.

crat: & latera portæ quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

Aret hic locus omni difficultate. Apertura ostii ad Sanctum (h h. TAB. CCCCXXIX.) lata fuit 10. cubitos, nempe à poste Septentrionali ad Meridionalem; latitudo parietis interni & externi inde à poste ad angulum Sancti 5. cubitos (5 4. TAB. CCCCXXIII.) utriusque proin 10. cubitos: fic prodit sponte latitudo Sancti a B. vel & 7. 20. cubitorum , quæ dimidia pars est longitudinis, utpote quæ 40. est cubitorum a d Ita quoque in Templo Solomoneo 1. Reg. VI. 2. Ædes, quam ædificauit Rex Solomon DOMINO, (Sanctum nempe unà cum Sancto Sanctorum) babuit sexaginta cubitos longitudine, viginti latitudine sua. Et v. 17. Ædes ipsa babuit quadraginta cubitos, nempe ipsum Sanctum per se. (Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus Oraculi.

Siste gradum viator, & admirare elegan-

tem proportionem Ostii ad parietes laterales, & longitudinis Sancti ad latitudinem ejus, utrobique ut 2. ad 1. Et ex Architecturæ fundamentis infer, si lubet, porrò, fuisse altitudinem ostii, quæ non exprimitur, 20. altitudinem, seu parietem, Sancti 30. cubitorum, qualis ei affignatur 1. Reg. VI. 2. Quod fi Sturmio largiaris fornicatam Sancti structuram, pro tota media altitudine ad culmen usque fornicis statuere poteris 40. cubitos. Obtinebis ita proportiones oftii, ejusdem altitudinis, latitudinis Sancti: altitudinis parietis in Sancto; tandemque Iongitudinis Sancti & totius altitudinis Sancti sequentibus expressas numeris 1. 2. 3. 4. Et erit fornix sanè elegans hemicyclicus.

Parietes oftii laterales vocantur mieno cithphoth, եսարմեց, latera, bumeri, comparati scilicet humeris in corpore humano.

Ezech. Cap. XLI. verf 3.

Et progressus ad penitiorem locum Et introgressus intrinsecus, mensus Templi mensus est parastadem ostii (crassum) duo cubita, & ostium (latum) sex cubita, & latitudinem (humerorum) ostii septem cubita.

est in fronte portæ, duos cubitos: & portam, fex cubitorum: & latitudinem portæ, septem cubitorum.

X hoc loco colligitur spissitudo muri inter Sanctum & Sanctissimum medii 2. cubitorum, minor quàm alibi, quod merari autem debet paries hic intergerinus Sancto, quoniam tota Sancti & Sanctissimi longitudo fuit 60. & solius Sanstissimi 20. cubitorum. Cubiti 6. & 7. ad offium pertinentes dubio procul intelligi debent ita, quod apertura ipsa fuerit 6. sed tota ostii latitudo inclulis postibus & ornamentis 7. cubitorum, quæ ipsa ornamenta emphaticè vocant LXX. terministes.

Ezech.

Ezech. Cap. XLI. verf. 4.

Ejusque longitudinem mensus est vi- Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum ante aulam. Et dixit ad me: Hoc Sanctum Sanctorum est.

Eruenimus tandem ad intimum & facratissimum Templi, cujus longitudo & latitudo viginti cubitorum fuit, & dubio procul etiam altitudo. Easdem dimensiones habet Sanctissimum in Templo Solomoneo 1. Reg. VI. 20. Adytum per se babuit viginti cubitos longitudinis, viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis, quod obduxit auro optimo. (Oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit ilhad atque vestiuit auro purissimo.) In plerosque

ginti cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum, ante faciem templi. Et dixit ad me: Hoc est Sanctum Sanctorum.

rur LXX. Codices irrepsit mendum, utpote qui longitudinem faciunt 40. cubitorum, τὸ μῆνος πηχών τεσσαράκοντα, ηθή το έυρος πηχών είκοσι. Animaduertimus supra occasione totius longitudinis Sancti & Sanctissimi 60. cubitorum, parietem intergerinum 2. cubitorum adjudicandum esse Sancto, id quod statui potest eò confidentius, si paries ille non fuit lapideus, sed ligneus ex Judæorum mente. Sanctissimum hoc vide TAB. CCCCXXIII. u. CCCCXXIX. o. internam structuram TAB. CCCCXXVII. CCCC XXVIII.

Ezech. Cap. XLI. vers. 5.

(crassum) cubita sex, & latitudinem costæ quatuor cubitorum quaquauersus circum domum.

Ir, קיר, דיידס, דיידי, דיידי, דיידי, p, דיידי, p, דיידי, p, דיידי interioris Templi, cujus longitudinem & altitudinem dimetiri haud fuit necesse, ut proin 6. hi cubiti in Textu memorati pertineant ad spissitudinem muri. TAB. CCCCXXIX. q.

Sequentur אַלָעוֹר tfelaoth, אָניעוֹר Notat עכע עלע tfela propriè costam hominis vel animalis, sed sumitur quoque pro latere cujusuis rei. Ita Exod. XXVI. 26. Facies vectes de lignis Sitim, quinque pro asseribus Tabernaculi in latere (צְלֵץ) uno. (Facies & vectes de lignis Setim, guinque ad continendas tabulas in uno latere taternaculi.) Et emphaticè alibi Trabes vocantur אַלְעוֹר־ע, quoniam transuersim jacent,& partes ædificii compingunt, ut costæ pectus. 1. Reg. VII. 3. Contabulatum fecit cedrinum superne ad illas Trabes, אַלְעוֹרוּיִי. (Et tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram.) Eundem obtinet significatum Græca vox πλευρα, πλευρα, quæ & costam, & latus, & parietem nauis lateralem, & Trabes denotat. Intelligi proin & heic debet aliquid, quod costæ ad instar prominuit lateraliter, ad latera Templi. Ubi notandum, forti sustentaculo opus habere structuram, qualis fuit interius. Templum, cujus turris alta fuit

Parietem quoque domus est mensus Et mensus est parietem domus, sex cubitorum: & latitudinem lateris, quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

> 120. cubitos, Templum ipsum 90. Sed neque τὸ πεέπον neque τὸ σύμμετεον cum aliis structuræ partibus concesserat majorem muri quam 6. cubitorum crassitiem. Subuenire debebat Architectura Anteridibus, quæ costarum ad instar extra muros prominent, & respondere debent internis columnis parietinis. Latitudo harum Anteridum circumcirca ædem fuit, Angelo ejus mensore teste, 4. cubitorum. Nondum sufficiebant hæ. Extra hunc murum Anteridibus suis firmatum fuit alius murus, & externum atque internum inter fuere cellæ fiue conclauia 5. cubitos lata TAB. CCCCXXIII. E. CCCCXXIX. r. quam mensuram habuerat quoque exterior murus TAB. CCCCXXIX. f. quod constat ex v. 9. Sic obtinuerat Architectus non folum firmitatem structuræ, sed quoque commoditatem. Conclauia quippe hæc variis inservice poterant usibus, & vapores surgentes exhalare facilius. Hinc est, quod Vitrunius muros hujusmodi duplices commendet inprimis in solo humido, L. VII. c. 4. Sin autem aliquis paries perpetuos babuerit bumores, paululum ab eo recedatur, & struatur alter tenuis distans ab eo, quantum res patietur, & inter duos parietes canalis ducatur inferior, quam libramentum LII III III III 1 2

conclauis fuerit, babens nares ad locum patentem. Item cum in altitudinem perstructus fuerit, relinquantur spiramenta: si enim non per nares bumor, non in imo, & in summo babuerit exitus, non minus in noua structura se dissipabit. Externum prospectum lateris septentrionalis Templi & harum cellarum, nec non Anteridum exhibent TABB. CCCCXXV. CCCCXXVI.

Ezech. Cap. XLI. vers. 6.

(a) Fuerunt autem tres costæ, costa ad costam aliam (continuata,) idque ter. Et ingrediebantur in parietem Domus costis quoquouersus circumductum, ut essent præhensæ, non tamen essent præhensæ in parietibus domus ipsius.

(a) Ebr. & costæ, costa ad costam, tres & tribus vicibus.

Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia,
quæ ingrederentur per parietem
domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

Rucem figit hic locus Villalpando in Ezech. p. 274. concludit tandem, longâ torturâ prægressä, Anterides è regione stantes projecturam habuisse 33. pedum. En igitur ejus Vulgatæ Paraphrafin! Latera verò bina sibi inuicem respondentia à pariete domus projiciuntur pedes tres & triginta, boc est, cubitos duos & viginti. Singula projiciuntur cubitos undenos. Qua ratione calculauerit hos 33. pedes, tantò minus necesse duco heic loci inserere, quod sensus Textus facilior longè & naturalior huc redeat, intelligi debere cellas siue conclauia binis muris exterioribus Templi, & Anteridibus ipsis interjecta circumcirca Templum, eaque trium contignationum, 33. in fingulis contignationibus, uti videre licet in Ichnographia Sturmiana TAB. CCCXXIII.E. Hujusmodi conclauia placent quoque Rabbinis, licet circa illorum dispositionem dissentiant ab inuicem. Locat Sturmius Sciagr. Templ. p. 93. 95. ab Ortu ad Occasium ex utroque latere Templi 14. proinde in totum 28. 5. denique ad latus Occidentale Templi à Meridie ad Septentrionem. Villalpandus in Vestigio suo primo Sanctuarii TAB. CCCXXIX. in universum habet 14. Orthographiam is exhibet in schemate VII. cui titulus: Sectio murorum Testudinis atque Conaculi Aula Sancta, ostendens faciem Sancti Sanctorum.

Quæ sequuntur proximè verba: Ingrediebantur in parietem domus costis quoquouersus circumdudum, ut essent præbense, non tamen essent præbensæ in parietibus domus ipsius; LXX. 1994 διάεπμα έν τῷ τοίχψ τὰ ομικ έν τοῖς πλευροῖς κύκλφ τὰ Ανακ τοῖς ἐπιλαμβανομένοις ὀξαν , ὅπως τὸ παξάπαν μὴ ἄπτωνται τῶν τοίχων τἔ όμε, conferenda veniunt cum 1. Reg. VI. 5. 6. Extruxit deinde ad parietem adis ambitus circunquaque cum parietibus ædis circunquaque tam ipsi Templo, quam ipsi adyto, & fecit latera circunquaque. Ambitus infimus quinque fuit cubitorum latitudine sua, medii latitudo sex babuit cubitos, nam foris desectiones ædi fecerat per ambitum, ne apprebenderent parietes ædis. (Et ædificauit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu. Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos babebat latitudinis, & medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum septem babens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non bererent muris templi.) Spectant autem hæc omnia ad murorum retractiones, quæ ita commodè fuerant adaptatæ, ut Trabes non fuerint muris ipsis insertæ, sed ab una contignatione ad aliam retractio fuerit cubitalis, quapropter superiora quæuis conclauia cubito fuere latiora inferioribus. TAB. CCCCXXXIII.

Ezech. Cap. XLI. vers. 7.

(a) Et quanto altiori loco erat costa circundata, tanto erat spatiosior: nam domus domui fuit circumdata quoquouersus magis magisque in altum tendendo. Eapro-

Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cochleam, & in conaculum templi deserbat per gyrum: idcirco latius erat templum in superioribus: & sic de pter

pter domus latitudo sursum (accedebat). Et sic aliquis ab insimo tabulato ascendebat ad supremum, & ad medium.

(a) Ebr. Et latior erit, & circumdabitur sursum sursum costis, quia circundatur domus sursum sursum per circuitum domui. Eam ob rem latitudo domui furfum, & fic inferiori ascendit ad supremum, & mediu.

inferioribus ascendebatur ad superiora, & in medium.

Nuenit heic Architectus varia ad rem fuam facientia: tres contignationes, unam supra aliam: ampliora superiora conclauia præ inferioribus: cochleam seu scalam cochlearum per ternas contignationes. Hujus quidem nulla fit mentio expressa in Textu, necessariò tamen ea poni debet & subintelligi, quia alia non datur ab inferiori contignatione ad superiores ascendendi via, quàm per scalas. Conferatur 1. Reg. VI. 8. Ostium lateris intermedii erat in dextro ædis latere, ascendebaturque per cochleas ad intermedium, & ab intermedio in tabulata superiora. (Ostium lateris medii in parie-

te erat domus dextræ: & per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium.) Nil dici potest clarius. Hujusmodi scalæ cochleares fuere binæ, una ad Septentrionem, ad Meridiem altera, collocatæ in medio muri, ubi est crassissimus, ne quid pateretur detrimenti firmitas ædificii. Spatiolitas porrò major conclauium altiorum fundatur murorum retractione, explicata ad v. 6. Cochlearem sçalam vide TAB. CCCCXXIV. Indigitatur ea ipsa in Ichnographia generali TAB. CCCCXXIII. & Templi speciali TAB. CCCC

Ezech. Cap. XLI. vers. 8.

(a) Et vidi altitudinem domus quo- Et vidi in domo altitudinem per cirquouersum, cæterum fundamenta costarum (b) totum calamum explerent crassitudine, nempe cubita fex usque ad axillam.

(a) Id est: Supereminebit domus, ut cerni à quouis posfet.

(b) Ebr. fundamenta costarum plenitudo calami. LXX.

Καὶ ἰκ τῶι (c) γειτῶι ἐπὶ τὰ τειώςορα, καὶ τὸ θεαὶλ τὰ δικαυζος κύαλφ διάτημα τών πλωρών ίσου τῷ καλάμφ πηχών έξ διατήματα.

(c) Plerique iz ron misor. Hier. Et de mediis ad triftega i. e. tertia cœnacula, & Thrael videtur mihi obelo

cuitum, fundata latera ad menfuram calami sex cubitorum spatio.

> prænotandum. Ac paulò ante notauerat, pro Thrael, cujus nominis notionem ignoret, cæteros transtu-lisse, & vidi, quare in aliquo Codice post illa adjungitur, ex alia nimirum interpretatione, and of Joy nava vor dinor ir ufu meet nunde mauemr, & vidi secundum domum in altitudine in circuitu laterum. Schol. adi re Meix non ponitur apud Hebræos.

X hactenus dictis & fequentibus proximè colligere facile est, non agi heic de altitudine totius ædis facræ,de qua locum hunc intelligere voluerunt Isidorus, Vatablus, Rabbini multi, ipsa quoque Versio vernacula nostra, ich sahe auch, daß das Haus ringsweis berum sebr boch war. Spectat altitudo, de qua heic, ad conclauia muris & anteridibus Templi interjecta, altitudo nempe 6. cubitorum : quæ ambiebat ædem סַבִּיב סָבִיב sabbibb sabbibb, undique undique, per circuitum quaquauersum, non solùm, quod ejusdem fuerint altitudinis conclauia singula, sed transitus patuerit ab uno ad aliud per circuitum, & prospectus à primo ad ultimum, in eadem nempe linea. Vocant altitudinem hanc LXX. διάςημα των πλευζων, distantiam laterum, & apposite, siquidem intellexerint distantiam unius contignationis ab alia, & per πλευρας tabulata. Quodsi conferamus 1. Reg. VI. 10. Ædificauit quoque ad totam illam ædem ambitus altitudinem quinque

cubitorum, & ædificauit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis,) & hos 5. cubitos cum nostris 6. patebit 6. hosce accipi debere de altitudine tota conclauis una cum tabulato cedrino, cui id incumbit, & præmemoratos 5. de caua altitudine cellæ, per consequens tabulati crassitudinem fuisse 1. cubiti. Inspice TAB. CCCCXXIII. mutud sumtam ex prospectu cubiculorum, quæ Templi parietibus concludebantur & antis, Villalp. in Ezech. p. 280. ubi quidem notandum, ipsum per סלו הַקַנֶרה שש אַמוֹרון אַצִילָרון, plenum calamum sex cubitorum axillæ, siue calamum έξαπήχω, intelligere 64. cubitos, nos verò 6. plenos cubitos facros, quales supra exhibuimus.

Obducta fuere hæc cænacula auro, 2. Paralip. III. 9. & destinata asseruandis pretiosissimis quibusque vasis aureis & argenteis. Fuere proin gazophylacia dicata pro thesauris domus DEI, & pro thesauris consecratorum. 1. Para-

lip. XXVIII. 12.

Mmm mmm mmm mm mm

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLI. vers. 9. 10. 11. 1238

אילָר atfilah, axilla; ad axillam usque nos reddimus, bis an die Achsel; obscure satis. Intelligit Propheta altitudinem gazophylaciorum

Attendenda tandem venit vox Hebraica 6. cubitorum ad Trabes usque, vel projecturam illam, cui tanquam axillæ incubuere Trabes. Vid. Tab. cit.

Ezech. Cap. XLI. verf 9.

Crassitudo autem parietis, qui costas ambiuit exterius, fuit quinque cubitorum. (4) Et spatium relictum ex retractione parietum domus costis accessit.

(a) Ebr. Et quod relictum domus costarum, quod domui. Nam minab fignificat id, quod relinquitur 3. Reg. VI. Migrea detractio vocatur. Hier. Orationem vertit.

Et latitudinem per parietem lateris forinfecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

Implicissimus horum verborum sensus esse videtur, quod exterior Templi murus (TAB. CCCCXXIX. s.) crassus fuerit s. cubitos, & latitudo cellarum utrique muro interjectarum (Tab. cit. r.) totidem cubito-

Vocantur hæ cellæ vel gazophylacia nunach, relictum, derelictum domus, 🖚 🚣 méxama, locus nempe muris & anteridibus medius, veluti superfluus, qui sponte dedit gazophylacia illa.

Ezech. Cap. XLI. verf. 10.

Inter cellas verò & domum circun- Et inter gazophylacia latitudinem viquaque latitudo viginti cubitorum intercessit.

Ntelligenda heic venit platea 20. cubitos lata, TAB. CCCCXXIII. F. inter præmemorata gazophylacia, quæ adnexa erant circuitui Templi, & ædificia è regione pofita, quæ 20. cubitorum latitudo sese non solùm protendit (Villalpandi est hæc mens) verfus Septentrionem, Meridiem & Occasum, sed & versus Ortum, uti videre est in ejus Vestigio

ginti cubitorum in circuitu domus undique.

Templi universali, scilicet ita bene exprimi vult metitur 20. hos cubitos ab interiori muro Templi extrorsum versus Septentrionem, Meridiem & Occasium, includens proin gazophylacia præmemorata, horum murum exteriorem, & insuper amcenum porticum.

Ezech. Cap. XLI. vers. II.

Præterea ostium costarum fuit apud Et ostium lateris ad orationem: Oretractionem, ostium unum verfus Aquilonem, & alterum ostium à parte meridionali, & latitudo quidem apud locum retractionis fuit quinque cubitorum circumquaque.

stium unum ad viam Aquilonis, & oftium unum ad viam Auftralem: & latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu.

Aud unam admittit explicationem hic locus. Villalpandus, Vulgatæ velificaturus & nonnullis Codicibus Græcis, intelligit locum orationis, τόπον της προσωχής, & Ostia

ad illum, unum ad Septentrionale Templi latus, alterum ad Meridionale, ostia item gazophylaciorum, & ab uno gazophylacio ad aliud. Juxta hanc sententiam, qui per cochleam ascen-

debat, ingressurus gazophylacia primæ contignationis, omnia ea pertransire debuit circumcirca, antequam ad cochleam oppositam rediens ascendere potuerit ad secundam contignationem. Sed Sturmius simpliciter intelligit bina ostia ad scalam cochlearem, imo bina ad

fingulas scalas, Septentrionale unum, meridionale alterum, nempe ex vestibulo Templi, & quod latitudo cochleæ sine diameter fuerit 5. cubitorum. Qstia hæc & scala distincté conspiciuntur TAB. CCCCXXIII. juxta w.

Ezech. Cap. XLI. verf. 12.

- paratam extructionem ad plagam Occidentis fuit cubitorum septuaginta, & crassitudo parietis ædificii circumcirca quinque cubitorum, ejusque longitudo nonaginta cubitorum.
 - (a) Ædificium dicit præcipuas partes domus, hoc est, aditum, aulam, vestibulum cum suis parietibus & costis. Separatam extructionem gizrab dicit ædisicia duo collocata in lateribus Templi septentrionali & meridionali, separata quidem per interpositam deambulationem 10. cubitorum latitudine,

(a) Latitudo quidem ædificii ante se- Et ædificium, quod erat separatum, versumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum. Paries autem ædificii, quinque cubitorum latitudinis, per circuitum, & longitudo ejus, nonaginta cubitorum.

Nuolutus est suis difficultatibus hic locus. Villalpandus in Ezech. 297. Oratorium intelligit, seu locum orationis, ubi Sacerdotes & Israelitæ preces fundere poterant. Est ipsi יוַרַ gizrab præaltum ædificium, Jonathani בארקי bitsurtha, locus munitus, & ליים binjan ædificium humilius ad septentrionale & meridionale latus Templi protractum verfus Occasium, 70. cubitos longum. Hosce 70. cubitos mensurat ita.

Templi longitudo cubitorum 60. Crassitudo muri ad Occasium Conclaue Occidentale muris & anteridibus interjectum 5. vel

Confundit ita structuram hanc cum præcedenti, & adeò est obscurus, ut difficulter capi queat ejus explicatio, quæ hæc est: Et bujusmodi orationis locus, qui à latere meridionali & aquilonari Templi extructus, latus erat, boc est, extendebatur ab Oriente in Occidentem cubitos 70. Hujus verò loci exterior paries, qui domum undique cingebat, latus erat vel crassus cubitos 5. altus verd cubitos 90.

Sturmius verd Sciagr. Templi p. 97. 70. cubitos quærit in muro trans plateam Occidentalem Templi (TAB. CCCXXIII. o p.) extructo, à Septentrione versus Meridiem directo, & inuenit ita

In medio pro Templi latitudine - -Utrinque pro muri crassitie 4. - - -Pro porticu gazophylaciorum 20. Pilæ parietinæ 4. Earundem bases 1. 2. Pro substructione 1. Porrò 80. Pro muri craffitie inter pilas Pro pila exteriori Pro substructione In quolibet latere In utroque Subtractis his ab 80. restant - - -Cubitos tandem 90. quærit in altitudine, & non in longitudine ædificii.

Ezech. Cap. XLI. vers. 13.

tudine centum cubitorum, separatam quoque extructionem, & structuram, atque parietes ejus longitudine centum cubitorum.

Estque mensus domum ipsam longi- Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: & quod feparatum erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

7/Illalpandus in Ezech. 299. iterum heic ocu- que ab Ortu ad Occasium, vel potius ab Oclos conjicit ad Templum ipsum, inuenit- casu ad Ortum 100. cubitos sequenti modo. Mmmmmmmmmmm 2 Spif-

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLI. verf. 14. 15. 16. 1240

Spissitudo extremi muri Occident	alis	- 5.
Latitudo cellæ inter binos Templi	mu	ros 5.
Templi murus, qui calamus est	-	- 61.
Templi longitudo	-	60.
Paries Orientalis Templi -	-	6¦.
Vestibulum cum suis pilis, 2. cal.	-	I 2½.
Murus exterior vestibuli -	-	5-
		100.

Sturmius Sciagr. p. 97. etiam pro termino à quo agnoscit murum suum 90. cubitos altum, à Templo distantem, & inde metitur ab Occafu versus Ortum, nempe in TAB. CCCCXXIII.

ab o. versus q. quem murum comparare commodè poteris cum ambitu seu cinctura Monasterii. Calculus esto sequens, ab Ortu ad Oc-

Latitudo vestibuli -	-	ر	-	10
Paries Templi Orientalis	-		-	2.
Longitudo Templi -	-		-	60.
Murus Templi Occidentalis	_			- 4.
Porticus gazophylaciorum	-		-	20.
Hujus paries	-		-	4-
· -				TOO

Ezech. Cap. XLL verf. 14.

domus ipsius, & separatæ extruationis ad Orientem cubitorum centum.

Latitudinem etiam anterioris partis Latitudo autem ante faciem domus, & ejus, quod erat separatum contra Orientem, centum cubitorum.

NIhil heic difficultatis. Est facies tota Orientalis Templi à Septentrione ad Meridiem cubitorum 100. (TAB. CCCCXXIII. r s.)

Ezech. Cap. XLI. vers. 15.

Mensus est denique longitudinem æ- Et mensus est longitudinem ædificii, dificii ante separatam extructionem in postico, & (a) heethecarum ejus utrinque centum cubitorum, aulam quoque penitiorem & atrii veitibula.

(a) Hecthecz, ut Hier. habet Editio, vel potius athikim ædificia dicuntur, quorum parietes contrahuntur, ut in superiori parte sint arctiores, quam ad fundamentum. Cujusmodi costæ Templi fuerunt, in quibus paries Templum versus in imo tabulato fuit crassus cubita sex, in medio quinque, in supremo quatuor.

contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum, ethecas ex utraque parte centum cubitorum, & templum interius, & vestibula atrii.

Idetur describi heic longitudo totius Templi, Sancti nempe & Sanctiffimi, unà cum vestibulo, ab Ortu ad Occasium, 100. nempe cubitorum, quorum calculus ex supra dictis constat. Legitur in Textu vox Arpyn attitua, quam Lati-

na nostra reddit per bectbecas, Germanica Pfeiler, Lutherus Ecke. Intelligit Villalpandus in Ezech. p. 300. Porticum ad Templi latus septentrionale & meridionale, quam dimensus suerat Angelus 100. cubitorum, de qua mox plu-

Ezech. Cap. XLI. vers. 16.

Postes & fenestras clausas, & hec- Limina & fenestras obliquas, & ethethecas per triplicem eorum ordinem contra postem ligno crustatum ubique, & à solo usque ad fenestras, quæ fenestræ fuerunt contectæ.

cas in circuitu per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, & fenestræ clausæ.

Suffi-

Ufficiat heic explicatio Villalpandi in Ezech. p. 253. coll. cum p. 303. Atrii porticus cedrinis contectæ desuper laquearibus, quæ laquearia limina dicuntur, inferius cancellis claudebantur in rhomborum morem obliquis, non quadratis angulis perforatis: & atrii postes siue etheca, triplici ex latere cingentes Templum, postibus domus respondebant ex aduerso, non quidem temere, sed singuli singulis postibus, fingula limina vel tabulata fingulis tabulatis. Postes verò domus vel parastades operiebantur tabu-

latis cubiculorum in circuitu trium laterum, Meridiani, Occidentalis & Aquilonaris. Hujusmodi autem tabulata parastades operiebant à terra usque ad fenestras domus, boc est, usque ad altitudinem 25. cubitorum. Vel, & solidus paries erigebatur usque ad fenestras domus, quæ super altitudine 25. cubitorum aperiebantur in pariete Meridiano & Aquilonari. Fenestra verò Templi, quæ super bujusmodi pariete aperiebantur, ab eodem ita abscondebantur, ut ex atriorum pauimento inferiori videri non possent.

Ezech. Cap. XLI. vers. 17-20.

- 17. Supra oftium, & usque ad domum interiorem, & foris, postremo in omnibus ubique parietibus interius & exterius menfuræ (monstratæ funt.)
- 18. Cæterum (4) fabrefæti fuerunt Cherubim & Palmæ, palmæque fingulæinter duos Cherubim, duæque facies ipsis Cherubim. (a) Ebr. factum Cherubim & Palmæ.
- 19. Ut hine facies hominis palmam, illinc forma Leonis juuenis palmam spectaret, opere sic fabresacto per totam ubique domum.
- 20. A folo fupra oftium Cherubim & Palmæ fabrefa&æ fuerunt, etiam per Aulæ parietem.

- 17. Super oftia, & usque ad domum interiorem, & forinsecus: per omnem parietem in circuitu intrinsecus & forinsecus ad mensuram.
- 18. Et fabrefacta Cherubim & palmæ: & palma inter Cherub & Cherub, duasque facies habebat Cherub.
- 19. Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu.
- 20. De terra usque ad superiora portæ, Cherubim & palmæ cælatæ erant in pariete Templi.

Vid. 1. Reg. Cap. VI. vers. 23 - 28. TAB. CCCCXXXVII.

Ezech. Cap. XLI. vers. 21.

(b) & species ei, qualis San&uarii, ut alterum alteri omnino responderet.

> (a) Vox Hebr. mezuza, quam Hier. per limen interpretatur, omnia ostii latera significat. (b) Hebr. & facies Sanctuarii, aspectus sicut aspectus.

(a) Pagmentum Aulæ quadratum fuit, Limen quadrangulum: & facies Sanctuarii, aspectus contra aspectum.

VIc & 1. Reg. VI. 33. Sic quoque fecit ad Ostium Basilicæ, nempe postes de lignis pineis, sed quadrangulos. (Fecitque in introitu templi postes de lignis oliuarum gulatos.) Hæc utrobique intelligit Villalpandus de ostiorum antepagmentis in Sancto & Sanctissimo, quod lignea fuerint, & aureæ laminæ per clauos affigendæ iis potuerint adaptari, utrinque 4. ostii latitudinis, siue ex uno latere quouis i. siue 11. cubiti, quandoquidem

0

ostii tota latitudo fuerit 10. cubitorum. Inprimis verò id indicare videtur Propheta, quod ostia non fuerint supernè hemicyclica, sed ubiue quadrata, angulis rectis clausa. 1.Reg.VII.5. Omnia foramina fenestrarum postesque quadrata erant. (Et super columnas quadrangulata ligna in cunctis aqualia.) Quæ forma tum ostiorum tum fenestrarum ad hunc usque diem seruata fuit. Philander Not. ad Vitruv. L. IV. c. 6. Ostia antiqui nusquam nisi quadrangula secere, sicuti Nnnnnnnnnnnn

Digitized by Google

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLI. vers. 22. 23. 24. 1242

nec fenestras. Posteri verò arcuatis etiam usi sunt, postquam pessum iuit architectonice: & neglectis probatissimorum operum exemplis Germanorum arbitratu cœptum est edisicari. Portas urbium fuisse arcuatas, que extant veterum monumenta fuerint argumento: priuatarum adium arcuatum ostium, aut etiam sacrarum januam nusquam reperias. Requirit hanc ipsam formam quadratam ipse decor & usus; tantundem quippe luminis ædificio demigur, quantundem de quadrato abstuleris, & arcui dederis. Id inficiandum non est, firmitati melius consuli forma arcuatâ, utpote quæ superincumbens pondus facilius fert superliminari horizontali. Sed & obtineri potest hæc ipså firmitas fornice arcuato, fi construatur is in ipso muro, quo sic alleuietur onus, & pressio in superliminare auertatur. Ultima verba תַּפָּרְאָרִה בִּפַּרְאָרוּ bammareb cammareb, aspectus sicut aspectus, nos quoque vertimus, ut habet Textus originalis, die Gestals des Heiligtbums war anzuseben, wie sie anzuseben war. Sed obscuré satis. Sensus est, fuisse ostium Sanctissimi ejusdem prorsus aspectus, ordinis, formæ, ornatus, cum ostio Sancti, id quod regulis quoque Architectonices con-

Ezech. Cap. XLI. vers. 22.

duos cubitos longum fuit, habuitque angulos suos, & longitudinem fuam, & parietes fuos de ligno. Et dixit ad me: Hæc est mensa coram DOMINO.

Ntelligitur heic Altare incensi, quod in Saneto stabat ante ostium Sanctissimi. Locus indicatur TAB. CCCCXXVII. g. CCCC L XXIX. m. Ara ipsa exhibetur TABB. CCVII. CCVIII. CCIX. Ad Exod. XXX. 1. Aram quoque facies ad incendendum suffimentum, de lignis Sitim facies eam. Lignea hæc vocatur, licet laminis aureis tota fuerit obducta; Fuitque haud dubié craticula ex puro auro. Ita concipere licet, cur ara hæc ab igne non fuerit consumta: Non fuit certè lignum natura sua incombustibile, quod nonnulli veterum cum Hieronymo voluere, scilicet ex Paradiso decerprum. Sic conciliatur quoque Textus noster cum 1. Reg. VII. 48. ubi Altare hoc aureum cluet, & 1. Reg. VI. 20. Adytum per se babuit viginti cubitos longitudinis, viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis, quod obduxit auro optimo, & aram obduxit Cedro. Fuit nempe Basis Cedrina, sed auro crasso obducta. Fuit Altare hoc tres cubitos altum, & duos cu-

Altare ligneum tres cubitos altum, & Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & longitudo ejus, duorum cubitorum: & anguli ejus,& longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram DOMINO.

> bitos longum, sed Mosaica incensi ara cubitum longa, cubitum lata, duos cubitos alta. Exod. XXX. 2. Proportiones binorum horum Altarium si conferas inuicem, prodit laterum dupla, arearum quadrupla, corporum sextupla. Quippe

Altaris (Mosaici Ezechielici) Latus. 2.

Area (Mosaici 1. Ezechielici 4.

Soliditas (Mosaici 2. Ezechielici 12.

Altitudo tricubitalis Altaris Ezechielici reducta ad nostras mensuras dat (partibus 2449. Parisinis sumptis pro cubito sacro) Pedes Parisinos 3292. Pedes Parisinos 3438. Tigurinos. ייִחָיִאָרָיִס anguli ejus, die Ecke, funt idem, quod כרוייף cornua ejus. Habent & LXX. Kigara. Formam horum cornuum vide Tabb. citt.

Ezech. Cap. XLI. verf. 23. 24.

rio geminæ fores.

24. (4) Iterumque geminæ fores ipsis foribus, nempe valuatæ fores in utraque ala forium.

(a) Hebr. Et duz fores foribus, que replicabantur, duz uni forium, & duz fores alteri.

23. Fuerunt autem Aulæ & Sanctua- 23. Et duo ostia erant in templo, & in sanctuario.

24. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quæ in se inuicem plicabantur: bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum.

Exhibe-

Xhibetur forma harum forium biualuium TAB. CCCCXXXIX. Sed Villalpandi in Ezech. 366. mens ea est, circa hæc tum Sancti tum Sanctissimi ostia, 10. cubitos lata, & 20. alta; constitisse quidem duabus valuis, sed in singulis harum

valuarum fuisse ostiolum minus, per quod Sacerdotibus patuerit introitus, absque quod fuerit necesse loco mouere fores integras, ut hujusmodi ostiolis passim instructæ sunt urbium portæ. Ornata fuere hæc ostia sculpturis, quod constat ex versiculo sequenti.

Ezech. Cap. XLI. vers. 25.

&a fuerunt in parietibus, ita etiam fabrefacta fuerunt in foribus aulæ, & (4) trabes lignea ante vestibulum extriniccus.

(a) Significat pessulo clausum ostium aulæ versus vestibulum apposito.

Herubinorum & Palmarum sculpturæ quoniam ubique exornabant parietes, postulauit symmetria ornamenta eadem in foribus. Inuenias alibi pafsim fores hujusmodi sculpturis insignitas. Hujusmodi fores debebant exornare Templum Mantuæ erigendum in memoriam partæ victo-

riæ, teste Virgilio:

In foribus pugnam ex auro solidoque Elephanto Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini. Atque binc undantem bello, magnumque fluen-

Nilum, ac nauali surgentes ære columnas.

Trabem ligneam ante vestibulum extrinsècus, ξύλα κατα πεόσωπον τε 'Αιλαμ έξωθεν, quærere commo-

Utque Cherubim & Palmæ fabrefa- Et cælata erant in ipsis ostiis templi Cherubim, & sculptura palmarum, sicut in parietibus quoque expressa erant: quamobrem & grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinfecus.

> dè licet in ipsis foribus, lignum nempe vel tignum transuersim per ostium denzimizu actum, quo compingerentur firmius præalta ostia, us solent urbium portæ, quod lignum soribus apertis projecturam habuit 5. cubitorum verfus vestibulum. Villalpandus in Ezech. p. 368, non unam duntaxat habet Trabem, sed plures, E grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus, Vulgata. Ita namque vult ille collocatas Trabes, quibus incumbebant contignationes seu tabulata superiora, ut protensæ fuerint ab Occasiu ad Ortum, prominulis versus vestibulum capitibus; his verò Trabibus incubuifle ligna alia transuersim à Septentrione versus Meridiem, & his demùm tabulata ipsa. TAB. CCCCXXXV.

Ezech. Cap. XLI. vers. 26.

utrinque fuerunt in humeris vestibuli, & in costis domus & in Trabibus.

Enestræ fuere ubique, intromittendo lumini ad conclauia necessariæ, & Palme, harumque spathæ non solum in omnibus columnarum capitulis, sed & in humeris vestibuli, atrii nempe intimi ante Sanctum, ut ornamento essent muris pilisque extantibus, sic & in costis domus, ad fenestrarum latera, & in trabibus, siue harum capitibus prominentibus, columnas tecturis. Et fe-

Præterea fenestræ clausæ & Palmæ Super quæ fenestræ obliquæ, & similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli: secundum latera domus latitudinem. que parietum.

> nestræ cancellis occlusæ, quibus lumen cænaculis Templi inducebatur, super Zophoris conspiciebantur. Et capitella sculpta ad modum Palmarum erant in parastadis angularibus, ex utraque parte vestibuli: capitella, inquam, illis capitellis similia, paria, & æque librata, quæ domum uniuersam cingebant, & omnes ejus undique parietes. Villalp. in Ezech.

> > 369.

Ezech. Nnnnnnnnnnnn 2

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLII. verf. 1. 2. 3. ·1244

Ezech. Cap. XLII. vers. 1.

Et eduxit me ad exterius atrium ver- Et eduxit me in atrium exterius per fus Aquilonem, & ducit me ad Exedram (positam) ex aduerso extructionis separatæ, & ex aduerso ædificii ad Aquilonem.

viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod crat contra separatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem.

Stenderat hactenus Angelus Prophetæ Templi interiora, & ædificia ei adnexa, nunc progreditur per Portam Septentrionalem v. in Atrium exterius Septentrionale, & in eo sinistrorsum fiue ad Occasum per scalam, & conaculum porticus, juxta Sturmium Sciagr. Templ. p. 80. vel ad porticum ipsam septentrionalem, monstratque ædificium, quod clarius describendum venit in sequentibus commatibus. Hac vice situs duntaxat exhiberur TAB. CCCCXXIII. s x y z. Facies nempe una fuit נגָר רַשָּׁוֶרָת neged baggizrab, έχόμεναι τε απολοίπε, ex aduer fo ex-

tructionis separata, coram separato, gegen dem abgesonderten Stück, quod nempe fuit ad latus septentrionale Templi interioris: secunda 🔱 הבניון אר הצבון neged babbinjan el batsapbon, έχθμεναι τε δωρίζοντος πρός βοβίαν, ex aduerso adificit ad Aquilonem, gegen dem Gebäu, so gegen Mitternacht stehet : tertia ex v. 3. לָחָצֵר הָבּנִיסְי lechatser bapbnimi, ex aduerso interioris atrii, gegen dem inneren Vorbof: quarta denique שָנֵי רִישָּׁבּי אַשֶּׁר לָחָצֵר הַחִיצונָר־ז, neged ritsphab ascher lechatser bacbitsonab, ex aduerso pauimenti exterioris atrii, gegen dem Pflaster, das im äusseren Vorbof

Ezech. Cap. XLII. vers. 2.

Ante longitudinem centum cubito- In facie longitudinis, centum cubirum (ad) Ostium Aquilonare, & latitudinem quinquaginta cubitorum.

tos ostii Aquilonis: & latitudinis, quinquaginta cubitos.

Onstrabit explicationis loco aspectus TAB. CCCCXXIII. longitudinem s x. 100. cubitorum, quorum 50. respiciebant Atrium interius, & 50. Atrium Sacerdotum, & latitudinem s z. vel x y. 50. cubitorum, ab Austro ad Boream.

Ezech. Cap. XLII. vers. 3.

Ex aduerso viginti (cubitorum) inte- Contrà viginti cubitos atrii interiorioris atrii, & ex aduerso pauimenti exterioris atrii, hectheca fuit ante hecthecam per tria tabulata.

ris, & contrà pauimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

clara & analysi thalamorum seu conclauium hujus ædificii. Hujus murus exterior est 6. cubitorum, vel, inclusa columna parietina ex parte ante & ex parte post, 1. utrobique, 8. erit proin uterque hic murus, anterior & posterior 16. cubitorum. Subtrahe hos 16. à latitudine tota s z. vel x y. TAB.

Endet dilucida Textus hujus, qui diffi- CCCCXXIII. 50. restabunt 34. subtrahe itecultate haud caret, explicatio ab idea rum binas medias columnas liberas, restabunt 30. qui 30. dabunt tres porticus, fingulas 10. cubitorum in latitudine. (v. 4.) Conclauia quidem ipsa 12. cubitos habebant in latitudine, sed in horum angulis pilæ quadratæ, ita ut ab angulo ad angulum etiam fuerint 10. cubiti. Ita intelligi debent verba אַתִּיִק בַּשֶּׁלִישִיים אָל־בָּגַנִ־אַתִּיק בַּשֶּׁלִישִיים attik el pne attik baschlischim. (LXX. isonxiouerag

Lyringeigunoi soui τρισσαί. Scholion. έκθετον πρός πρόσωπον έκθέτα εν τρισσοῖς, Solarium ad faciem Solarii in ternis. Hier. ad finem Lib. 12. subeta autem Romæ appollant Solaria de cœnaculorum parietibus eminentia siue Mæniana.) Juxta Textum originalem angulus ad facies anguli in tertiis, Nobis, bectheca fuit ante becthecam per tria tabulata. Si mensuraueris porrò integra conclauia una cum muris, obtinebis

Pro pariete intermedio seu intergerino - 1. Pro conclauibus ipsis Pro muro exteriori Pro columna parietina exteriori utrinque -

Obtinebis ita 20. cubitos ex aduerso interioris atrii, & alios 20. cubitos ex aduerso pavimenti exterioris atrii. Hujusmodi conclauia fuere 4. ex quouis portarum interiorum latere, nempe in prima contignatione; fuere autem contignationes tres. Hæc inter conclauia fuit semper internallum seu ambitus 10. cubitos latus. Conf. Villalp. in Ezecb. p. 373. Sturm. Sciagr. Templ. 82. Inspice iterum TAB. CCCCXXIII. & conclauia D. D. E. E.

Ezech. Cap. XLII. vers. 4.

latitudine versus interiorem (domum) decem cubitorum, ambitus verò unius cubiti (latitudine,) & earum oftia in Aquilonem.

X v. 3. constat cruciforme hoc yel intercussatum ambulacrum, περίπατος, inter conclauia denámaxus in latitudine, A ante ostia conclauium. Ambitus unius cubiti, quem omittunt nonnullæ Versiones, intelligi debet de crassitudine parietis ipsorum

Porrò ante cellas deambulatio fuit Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti unius, & ostia corum ad Aquilo-

> conclauium, qua sese respiciunt inuicem: Sed ostia in Aquilonem, τὰ θυςώματα ἀυτῶν πςὸς Βοβράν, de conclauibus illis, quæ respiciebant atrium interius; nam quæ respexerunt atrium exterius, ostia habebant versus Meridiem. Inspice TAB. CCCCXXIII.

Ezech. Cap. XLII. vers. 5.

Cellæque superiores contractiores fuerunt, nam (a) hecthecæ (b) decerpferunt infimis & mediis tabulatis ædificii.

(a) Describit Athikim, hoc est, ædificia contractorum parietum, & quasi mutilata, à diminuendo & decerpendo dicta, quæ Templo appenderunt ad Septentrionem & Meridiem, interpositis deambulationibus decem cubita latis.

(b) Hebr. comedent.

Ubi erant gazophylacia in superioribus humiliora: quia supportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis ædificii.

Unt in omnibus ædificiis, propter murorum contractiones, conclauia superiora inferioribus ampliora, hic proin versiculus intelligi haud debet de amplitudine spatii, sed de contractiori altitudine, quod superiora conclauia cesserint altitudine inferioribus. Id vult quoque Hebræa vox קצרורד ketsaroth, quam Latina nostra commodè reddit. tontractiona, sed melius adhuc Vulgata, bumiliora, minus rectè Vernacula nostra die engere. Generalem hanc regulam, juxta quam superiora conclauia, & sic quoque columnæ, humiliora sunt inferioribus, decor, firmitas, &

ratio poscunt, contrarium si fieret, grauarentur nimis tabulata inferiora. Monstrat id & in arboribus natura, ramos superiores attenuans magis, & in omni dimensione contrahens. Rem eleganter explicat Vitruuius L. V. c. 1. Columna superiores quarta parte minores, quàm inferiores, funt constituendæ, propterea quod oneri ferendo, quæ sunt inferiora, sirmiora debent esse quam superiora. Non minus quod etiam nascentium oportet imitari naturam, ut in arboribus teretibus, Abiete, Cupressu, Pinu, è quibus nulla non crassior est ab radicibus, deinde crescendo progreditur in altitudinem, naturali contractura 000 000 000 000 00

TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLII. verf. 6. 7. 8. 9. 1246

nascentium ita postulat, recte est constitutum, & ribus sieri minora.

peraquata nascens ad cacumen. Ergo si natura altitudinibus & crassitudinibus superiora inferio-

Ezech. Cap. XLII. vers. 6.

Fuerunt enim tristega sine columnis, quales atriorum columnæ funt, eapropter detractum est infimis & mediis tabulatis à solo.

Tristega enim erant, & non habebant columnas, sicut erant columnæatriorum: proptereaeminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

Idetur præcedens proximè comma respicere contractionem spissitudinis columnarum, & 6. hoc altitudinis. Est utraque regulis Architecturæ conformis. Fuerunt nempe tres in ædificiis contignationes, τειπλαί LXX. τειςίγα Symmacho,

& fecundæ contignationis columnæ tenuiores fimul & humiliores columnis infimæ, sed spissiores & altiores quam tertiæ. Supra pluteum columnæ quarta parte minores altitudine sunt, quam inferiores. Vitruv. L. V. c. 7.

Ezech. Cap. XLII. vers. 7.

Porrò septum fuit extrinsecus juxta Et peribolus exterior, secundum gacellas apud exterius (atrium) pofitas ante cellas, longitudine quinquaginta cubitorum.

zophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus, quinquaginta cubitorum.

Idetur fuisse murus hic, LXX. Þös lumen, Complut. Φλιά, limen, Hieronymo peribolus, 50. cubitorum in confinio atrii

exterioris, & protensus à porta interiori versus Occasium ad angulum usque atrii, ab y. versus z. TAB. CCCCXXIII. ubi litera M. est propinqua.

Ezech. Cap. XLII. vers. 8.

rius atrium fuit cubitorum quinquaginta, eaque ratione (a) ante aulam centum cubiti.

(a) Hebr. & ecce, ante faciem aulæ.

Quia longitudo cellarum apud exte- Quia longitudo erat gazophylaciorum, atrii exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

Ntelligit Sturmius 50. hosce cubitos de altitudine descripti hactenus ædificii, cujus facies versus atrium interius (ab x ad s. TAB. CCCCXXIII.) fuit cubitorum 100. Constitut igitur id ex duobus cubis, quorum singuli latera habuere 50. cubitorum.

Ezech. Cap. XLII. vers. 9.

Fuit autem aditus ab inferiori parte cellarum istarum, nempe ab Oriente, si quis eas adiret ab atrio exteriori.

Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab Oriente, ingredientium in ea de atrio exteriori.

Con-

Ezech. Cap. XLII. verf. 10. 11. 12. TAB. DCXL. 1247

Onstat ex Ichnographia TAB. CCCC XXIII. fuisse scalas ædificii prædescripti extra illud, ut manserit omnibus conclauibus sua dimensio. Peculiare fuit, ut ita loquar, scalarum ædificium

O. ad quod patuit aditus ex tribus atriis exterioribus, & ex hoc ædificio ad omnes ædificii s z x y. contignationes per scalas, quas fractas vocare solemus, gebrochene Stiegen.

Ezech. Cap. XLII. vers. 10.

cellæ autem ad Orientem ante separatam extructionem, & ad ædificium.

Intra latitudinem (fuit) sepes atrii, In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam Orientalem, in faciem ædificii separati, & erant ante ædificium gazophylacia.

Oscit regularitas splendidi ædificii, ut ad latera portarum thalami fint ejusdem prorsus structuræ & amplitudinis. Intelligit autem Villalpandus in

Ezech. 376. hoc comma de conclauibus, respectu atrii interioris meridionalibus; sed Sturmius de Thalamis Portæ Orientalis interioris lateralibus.

Ezech. Cap. XLII. vers. II.

(a) Via quoque oppositarum cellarum, qualis fuit cellis Aquilonaribus: longitudo & latitudo carum par, omnisque ordinatio & dispositio carum, & lymmetriæ, ostia denique similia fuerunt.

(a) Hebr. Et via ad faciem illarum, sicut aspectus cellarum, quæ ad Aquilonem: sicut longitudo earum, & sicut judicia earum, & sicuti ostia

Et via ante faciem eorum juxta similitudinem gazophylaciorum,quæ erant in via Aquilonis: secundum longitudinem corum, sic & latitudo corum: & omnis introjtus corum, & similitudines, & ostia eorum.

Erbo, fuit eadem in omnibus partibus Templi, in structuris seu ædificiis Orientalibus & Meridionalibus, Architectura, qualis in Septentrionalibus;id, quod vel ex primoTAB.CCCXXIII. conspectu patet. Typus hic esto infinitæ DEI

sapientiæ, quæ sibi semper similis, in naturæ & gratiæ regno disponit omnia, & ordinat juxta normam perfectissimarum & immutabilium idearum, & hujusmodi quoque symmetrias mentibus nostris impressit.

Ezech. Cap. XLII. vers. 12.

accidit, ut ostium esset initio viæ ante sepem aptissimam, si quis ab Oriente illas adiret.

Veluti in ostiis cellarum Australium Secundum ostia gazophylaciorum, quæ erant in via respiciente ad Notum: ostium in capite viæ, quæ via erat ante vestibulum separatum per viam Orientalem ingredientibus.

CIt Ichnographia TAB. CCCCXXIII. Commentarii loco. Intelliguntur ædificia meridionalia, Septentrionalibus illis ex opposito

sita, scalarum item ædificium (. & accessus ad id \(\frac{1}{2}\). ex conclauibus Orientalibus, portæ interiori adjacentibus.

000000000000002

Ezech.

1248 TAB. DCXL. Ezech. Cap. XLII. vers. 13. 14. 15. 16.

Ezech. Cap. XLII. vers. 13.

Dixitque ad me: Cellæ Aquilonares Et dixit ad me: Gazophylacia Aqui-& Cellæ Australes ante separatam extructionem Cellæ sacræ sunt, ubi Sacerdotes, qui adeunt DO-MINUM, comedent Sacra fan-Eta. Ibi reponent Sacra Sancta, & oblationem, & hostiam pro peccato, & pro culpa: siquidem locus sacer est.

lonis, & gazophylacia Austri, quæ funt ante ædificium separatum: hæc funt gazophylacia fancta, in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad DOMINUM in fanca fanctorum: ibi ponent fancta fanctorum & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim fanctus est.

Ommentarii vicem absoluit sola litera D. TAB. CCCCXXIII. Refectoria vel conclauia, in quibus comedebant Sacerdotes oblationes, tum in ædificiis Septentriona-

libus, tum in Meridionalibus, quarum cellarum aperturæ respiciebant Atrium Sacerdotum. Adfita erant hæc conclauia portis interioribus.

Ezech. Cap. XLII. vers. 14.

Quum Sacerdotes fuerint ingressi, non egredientur è Sanctuario ad exterius atrium, ibique relinquent vestes fuas, in quibus administrarunt Sacra, quoniam Sacræ sunt, induentque vestes alias, & obibunt munia, quæ vulgus attinent.

Cum autem ingressi fuerint Sacerdotes, non egredientur de Sanctis in atrium exterius: & ibi reponent veltimenta lua, in quibus ministrant, quia sancta sunt; vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad populum.

T decrescit inde à Sole lumen in duplicata ratione distantiarum, ita accrescit sanctitas locorum, quò propius accesseris ad Sanctissimum. Et ostendit Josephus L. II. contra Appionem, fuisse in Templo quatuor porticus, unam fanctiorem aliâ. Prima fuit Gentium, ad quam aditus concedebatur ipsis barbaris, sed non menstruatis mulieribus. Secunda Ifraelis, ad quam acces-

fus patuit Israelitis omnibus, ipsis quoque mulieribus mundis. Tertia Sacerdotum, de qua nunc, quæ patuit omnibus Judæis, sed mundis, & virilis sexus. Quarta Vestibuli Templi, aperta solis Sacerdotibus sacro vestitu indutis. Arcebantur etiam à tertia Porticu Judæi Laici eo tempore, quo Sacerdotes vestibus sacris fuere amicu.

Ezech. Cap. XLII. vers. 15. 16.

- 15. Quumque dimensiones domus in- 15. Cumque complèsset mensuras doterioris absoluisset, duxit me ad Portam spectantem Solis ortum, & mensus est cam quaquauerlum.
- 16. Latus namque Orientale menso- 16. Mensus est autem contra ventum rio calamo est mensus omnino quingentorum calamorum.

Hebr. mensus est ventum Orientalem in mensuræ calamo quingentos calamos in mensurz calamo circum.

- mus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ respiciebat ad viam Orientalem: & mensus est eam undique per circuitum.
- Orientalem calamo mensuræ, quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum.

Vide-

Ezech. Cap. XLII. vers. 17.18.19.20. TAB. DCXL.

Idetur primo intuitu sensus horum Textuum facilis: latus nempe stru-Cturæ totius Templi extimum (K I. TAB. CCCCXXIII.) 500. calamorum, fiue 3000. cubitorum, per consequens ambitus (nam quadrata fuit) calamorum 2000. fiue cubitorum 12000. Ex Hypothesi nostra

(Parisiensium 5102143. Latus Pedum Tigurinorum 5482 112 144. Parisiensium 20408 144. Ambitus Pedum (Tigurinorum 21931.

Latus proin ultra Milliare (5000, pedibus pofitis pro uno) protensum: Aream totam inuenio 13360. nostratium jugerorum, pedibus 36000. positis pro uno. Omnia saluo errore calculi. Unde wis in magodo inferre licet, non extitisse, nec extiturum esse Templum Ezechielis, nisi in mystico sensu.

Quapropter funt, qui intelligunt potius 500. cubitos, non calamos. Hos fulciunt LXX. qui habent πεντακοσίες έν τῷ Καλάμῳ τε μέτςε, & v. 17. adhuc clarius πήχεις πεντακοσίες έν τῷ καλάμω τε μέτεν. Sed calamos habet Textus originalis, הַמֵשׁ־מֵאוֹרת קַנִים chamesch meoth kanim, quingentos calamos: quos seruat quoque Villalpandus in Ezech. 378. usque ad v. 19. ubi cubitos quoque intelligit, non calamos. Inueniuntur hi 500. cubiti, siue latitudo structuræ Templi integra, ita ex Sturmio.

Latitudo atrii interioris cubit. - exterioris septentrionalis 100. meridionalis - 100. Quatuor Portæ 200. 500.

Vexant adeò calami quingenti circum Interpretes, ut fuerint, qui ambitum totius urbis Hierosolymæ intellexerint. Intelligit, ut se extricet, Villalpandus murum extremum siue Peribolum Templi, qui calamum fuit altus & latus, sed 500. sumit pro toto hujus periboli ambitu, lateri proin uni dat calamos 125. vi sequentis computi.

Templi ipsius murus 500. cubit. siue (50. cubit. sumtis pro 8. calamis) - -Atrium Gentium utrinque 8. Porticus Atrii Gentium, utrinque 7. -Via extra hanc portam utrinque 6. -Crassities seu latitudo extremi muri utringue 1. Margo extremus utrinque 1.

Quicquid fit, possumus saltem v. 20. intelligere 500. cubitos, saluo Textu originali, qui simpliciter habet שְמֵח quingentos.

Ezech. Cap. XLII. vers. 17. 18. 19. 20.

- 17. Mensus est etiam latus aquilona- 17. Et mensus est contra ventum Are (a) totum mensoriis calamis quingentis.
- (a) Hebr. circum. I H. TAB. CCCCXXIII. 18. Latus (quoque) Austraie mensus est quingentis calamis mensoriis.
- 19. Circumiens item ad latus occidentale, mensus est quingentos calamos menforios. LH.
- 20. Ad quatuor ventos mensus est eam (portam), quæ murum habuit circunquaque longum quingentos (calamos), & latum quingentos (calamos), qui diuidat sacrum à prophano.
- quilonis quingentos calamos, in calamo meniuræ per gyrum.
- 18. Et ad ventum Australem mensus est quingentos calamos, in calamo mensuræ per circuitum.
- 19. Et ad ventum occidentalem menfus est quingentos calamos, in calamo mensuræ.
- 20. Per quatuor ventos mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, diuidentem inter fanctuarium & vulgi locum.

Vid. vers. 16.

TAB.

Ppp ppp ppp ppp pp

TAB. DCXLI.

Ezech. Cap. XLIII. verl. 13.

cubita, quæ vulgare cubitum & infuper palmum continent, finusque (altitudo) cubitalis, & latitudo cubitalis fuit. Margo autem iplius (Altaris) circum ejus labium (crassitudine) majoris palmi. Atque hoc dorfum Altaris existit. (s) In cubitis cubitus & palmus.

Starmins. Et ista mensura altaris in cubitis, cubito continente cubitum & palmum: & fossa a a unius cubiti & latitudine cubiti, & peribolus ejus b b. ad marginem ejus undique palmi unius, & hinc eminentia Altaris.

Altaris verò hæ mensuræ sunt (a) per Istæ autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum & palmum: in sinu ejus crat cubitus, & cubitus in latitudine: & definitio ejus usque ad labium ejus, in circuitu palmus unus: hæc quoque erat fossa altaris.

Xistimauerit quis, fuisse integram Ezechielici Templi structuram eandem prorsus cum Templo secundo, quod Judæi ex Captiuitate Babylonica reduces, dictamen Prophetæ fecuti, ædificauerant. Verùm enim verò ostendit Celeberr. vũ tr à viois, dum viueret mihi amicissimus, Job. Jacobus Cramerus, in eruditishimo suo de Ara Templi secundi Tractatu (quam aram si-Runt TAB. CXCII. CXCIII. CXCIV.) differre in multis Altare secundi Templi ab illo Ezechielis. Et constat ex citatis ab ipso Rabbinis, haud adeò fuisse, & ad scrupulositatem usque (sit venia verbo) ਕੇਸਟਾਰਿਸੰਤ Judæos, ut Prophetæ dictamen sequerentur in omnibus, quoniam occurrebant passim, quæ cum Lege & Traditionibus conciliare haud poterant.

In memoriam rellocare conuenit, constitisse Altare ex quatuor partibus principalibus 1. fundamento seu basi. 2. Cingulo siue circuitu. 3. Loco Pyræ vel Foci. 4. Cornubus. Textus, de quo nunc, agit de basi, quæ חֵיל chek vocatur, LXX. κόλπωμα, Tigurinis Sinus, der Mittel-Boden. Fuit illa cubitalis altitudine & latitudine, Bados ini maxuu, ned maxus to iugos. Hujusdem mensuræ fuit Basis Altaris in Templo secundo, latior cingulo, si exceperis latus Orientale & Meridionale, ubi basis non habuit projecturam, nisi in angulo Euro-Aquilonari, & Austr-Occidentali. Quod videre licet in Tabb. supra citatis.

Clarior redditur idea ex Ichnographia Tabulæ præsentis (Scenographiam sistit etiam TAB. CCXXV.) Sturmiana. חֵיף finus, fuit foffa a a. circa Altare, latere Orientali excepto, ubi

fossa hæc exiguam anguli partem occupanit; cubitum hæc fossa fuit lata, & cubitum alta, & circumcirca eam margo b b. pip sephatab, γρόσος έπὶ τὸ χρίλος, labium, crepido palmi majoris, κυκλωθεν σπιθαμής. Fuit hæc τιξίτρη τι gabb bammizbeach, praeminentia, eminentia Altaris, non altitudo, sed ima projectura Altaris.

Exprimit quoque Propheta mensuram cubiti, qui cubitum vulgarem continet, & insuper palmum, हंग मार्ग्सन पर मार्ग्सकड़ मध्ये सक्राव्यहर्गहः. Videtur autem ille Cubitos Hebraicos distinguere à Babylonicis, palmo minoribus. Ut conjecturare liceat, eundem fuisse hunc Hebraicum cubitum cum illo, qui 2. Paralip. III. 3. vocatur בפרו האשונויי bammiddab baiscbonab, in men*fura prima*, menfuræ primæ feu veteris, juxta cubitum virilem. Deut. III. 11. Sed non est adeò facilis determinatu præcisa hujus cubiti menfura. De hac re egimus alibi.

Plenior Tabulæ præsentis explicatio hæc est. a a. Folla, cujus latitudo cubitus.

b b. Peribolus fossæ.

c c. Ambulacrum majus Sacerdotum.

d d. Mons DEI. Ambulacrum Sacerdotum 14. cubitos longum & 14. latum ab r. ad s.

e e. Ariel. Altare stricte dictum 12. longum & 12. latum ab 0. ad p.

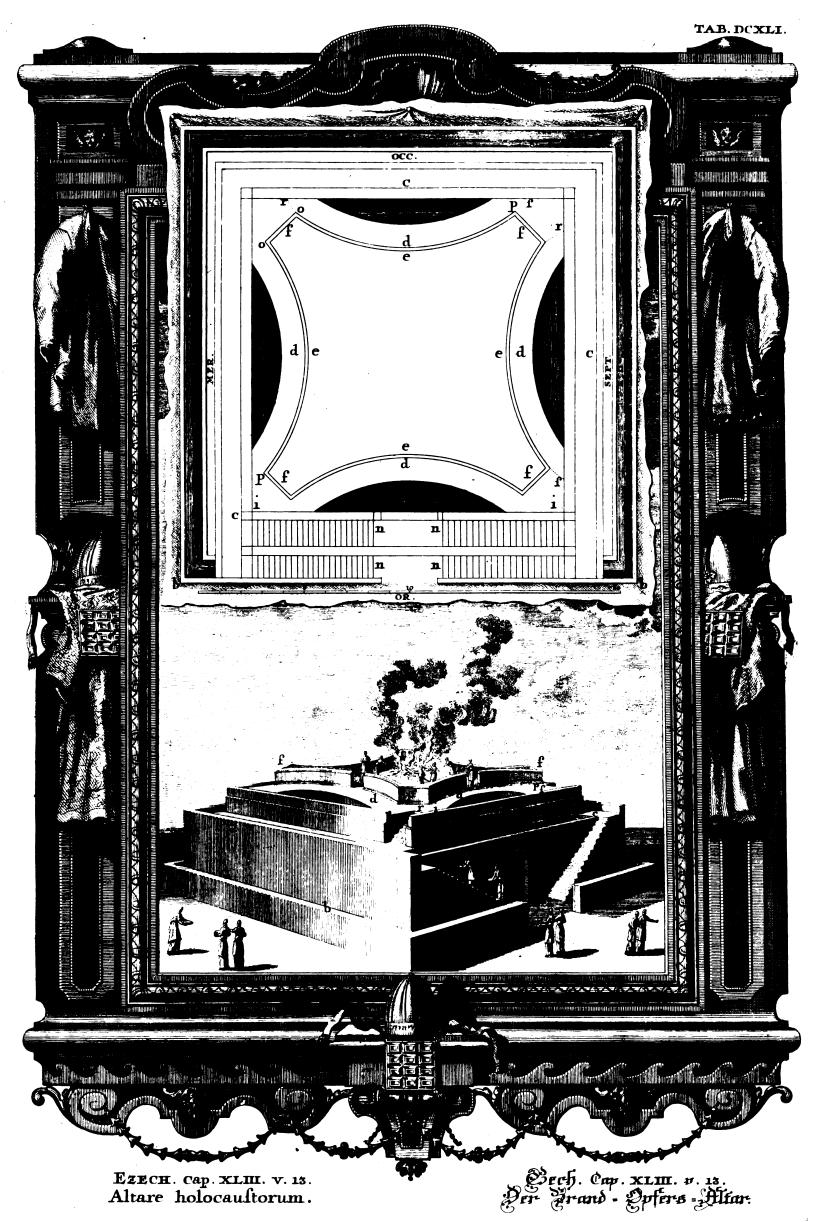
ffff. Cornua quatuor.

i i. Peribolus ‡. cubitum latus. m m. Fossa ad montem DEI.

n n. Gradus respicientes Orientem.

Necesse duxi iterum sistere Altaris hujus Scenographiam iisdem cum Ichnographia literis notatam: sed est hæc exactior, quam illa TAB. CCXXV.

Ezech.

I. G. Pintz sculp.

Ezech. Cap. XLIII. verf. 14.

Cæterùm à Sinu Terræ (imposito) ad inferiorem crepidinem duo cubiti, & latitudo unius cubiti: & à crepidine minori ad crepidinem majorem quatuor cubiti, & latitudo unius cubiti.

Et à fossa supra terram usque ad ambulacrum majus (cc) pro auxiliantibus quatuor cubiti, & latituEt de Sinu Terræ usque ad crepidinem nouissimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & à crepidine minore usque ad crepidinem majorem quatuor cubiti: & latitudo cubiti unius.

Git primum commatis lemma de Basi ima Altaris, posterius de cingulo: illa duos cubitos est alta, unum lata, hoc quatuor cubitos altum, unum latum. Ubi latitudo concipi debet tanquam projectura, quæ Sacerdotibus fuit ambulacri loco. Heic standum fuit ei, qui cornua Altaris fanguine conspersit pro expiatione peccato-

rum, sanguine nempe victimarum pro peccatis, aues iterum machauit pro holocaustis. Est hoc ambulacrum in Tabula nostra, quæ Sturmiana est, ad latus munitum pariete. Fiat collatio cum Tabulis CXCII. CXCIII. CXCIV. & legantur Cramer. Ara Templi secundi p. 57. Sturm. Mar. Æn. Solom. p. 94. Villalp. in Ezech. 390.

Ezech. Cap. XLIII. verf. 15.

& super Arielem quatuor cornua.

Sturm Et (sequens articulus vocatus) mons DEI quatuor cubitorum (dd) & ab Ariel (eee) ita vocabatur articulus supremus, vel Altare ipsum strickè dictum) & in summo quatuor cornua (ffff).

Ariel verò altus fuit quatuor cubitos, Ipse autem ariel quatuor cubitorum: & ab ariel usque ad furfum, cornua quatuor.

Equuntur partes binæ ultimæ, supremæ, & præcipuæ Altaris. Sunt viri docti, qui non distinguunt הַרְאֵר Har-El ab אַרִיאֵר Ariel. (LXX. 'Agiηλ, ubi Eusebius: dicunt exponi λέων ΘΕΟΥ, Leo DEI. Polychronius, ¿605 ΘΕΟΥ, mons DEI. Theodoretus, τὸ ἀριηλ significat Hebræorum lingua montem DEI, vel secundum aliam interpretationem lumen DEI. Putat autem hic significare basin Altaris. Hier. Ariel, ut plerique æstimant, interpretatur, lux mea DEUS.) Intelligunt hi simpliciter supremam partem Altaris, ubi holocausta fuere consumpta. Sed distin-Etas adsignant ideas alii. Intelligit Abarbanel per הראה, montem DEI, locum Altaris & spatium ejus, quod infra in terra occupat, siuc

corpus ipfius Altaris, quatuor cubitos latum & altum: per אַרִיאָר verò aream fupremam 12. cubitos longam & latam, uti mensuratur v. 16. Ita quoque Sturmius Mar. Æn. 94. Harelem repræsentat sub formå parietis 4. cubitos alti, supra aream seu focum erecti, qui veluti circumsepiebat aream: Arielem verò focum ipsum. Neque displicet hoc discrimen Cramero Ara Templi sec. p. 64. De cornubus Altaris iterum discrepant Interpretes. Agit de hac materia fusius laudatus sæpe Cramerus, qui cornua locat in quatuor angulis Altaris cuborum forma erecta. Sturmio placent an-

guli Harelis sui in mediis lateribus concaui.

Ezech.

Pppppppppppppp2

1252 TAB. DCXLI. Ezech. Cap. XLIII. verf. 16. 17. XLV. verf. 10.11.

Ezech. Cap. XLIII. vers. 16.

Utque (4) Ariel fuit longus duodecim Et ariel duodecim cubitorum in lon-(cubitos), ita etiam latus duodecim(cubitos),quadrata figura existens per sua quatuor latera.

(a) Hebr. Et Arielis longitudo 12. cubiti in 12. cubitis latitudinis. Ariel sonat Leonem DEI, estque suprema pars Altaris, cui holocaustum conficien-dum imponitur, ipseque socus arz.

Vit in ara Templi secundi foci longitudo & latitudo 26. cubitorum, de quibus abscedunt 2. cubiti pro ambulacro Sacerdotum, qui regere debebant ignem, & vertere victi-

gitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangulatum æquis lateribus.

Et Ariel duodecim longitudine, & duodecim latitudine, quadratus ad quadraturas fuas. e e.

Sed heic longitudo & latitudo Arielis statuitur 12. cubitorum. Vid. Gramer Ara Templi sec. 37. Sturm. Mar. Æn. 95.

Ezech. Cap. XLIII. vers. 17.

(a) Crepido etiam longitudine (cubi- Et crepido quatuordecim cubitorum torum) quatuordecim, & latitudine quatuordecim, quadratum æquilaterum absoluit. Margo denique circum illud (lata fuit) dimidium cubitum, finumque habuit cubitalis altitudinis (circumjectum), ejusque gradus spectare Orientem (permilerunt.)

(a) Major & superior intelligitur. Sturm.

Et ambulacrum pro auxiliantibus d d. quatuordecim longitudinis in quatuordecim latitudinis ad quatuor

longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidii cubiti, & sinus ejus unius cubiti per circuitum: gradus autem ejus versi ad Orientem.

> quadraturas ejus, & peribolus i i i circum illud dimidii cubiti, & fossa ei m m m m. cubiti circum. Et gradus ejus n n n n. respicientes Orientem.

Lanissimam omnium explicationem loci hujus, satis obscuri, dat hypothefis Sturmii Mar. Æn. p. 95. העוֹרָרו baazrab, inastigiov LXX. Ambulacrum auxilii, vel ambulacrum Sacerdotum, fuit 14. cubitorum in longitudine, totidemque in latitudine, in quo obambulare poterant circumcirca Altare Sacerdotes, recturi ignem & ordinaturi victimas: ejusdem cum foco Horizontis,

e. e. ab eo tamen distinctum per Arielem; hic autem, quia duntaxat 12. cubitos habuit in longitudine & latitudine, ambulacrum verò 14. necesse habuit Sturmius excogitare figuram incuruam, qualem in schemate conspicere datur. הובור, haggebul, yeros, peribolus, margo fuit femicubitalis, extra quem fuit הַחֵים hachek, finus, fossa profunda, cubitalis latitudinis. Scalas utrinque duas collocat juxta Textum ad Orientem.

Ezech. Cap. XLV. vers. 10. 11.

10. Sit vobis Bilanx justa, & Ephi ju- 10. Statera justa, & ephi justum, & stum, & Bathus justus.

II. Eadem erit adæquatio Ephi & Bathi, ut Bathus capiat decimam partem (mensuræ) Homer: & Epha decimam partem Homer: (a) ad Homer utriusque modus exigetur. (a) Ad Homer erit illius aptatio.

batus juitus erit vobis.

II. Ephi & batus æqualia, & unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

Crea-

Reauit Optimus Maximus DEUS & conseruat omnia certo numero, pondere, mensura, mundi corpora totalia & maxima, Solem, Fixas, Planetas, sed & minimas quasque auri, argenti, aquæ, aëris atomos. Voluit hic ipse cœli terræque Monarcha, ut in hoc terræ, quem incolimus, orbe societas humana conseruaretur certis, definitis mensuris, atque ponderibus, tanquam medio certissimo, quo illa cæmentatur per mutua commercia, & absque quo subsistere nequit. Id quidem incommodum valde est, quod natio quæuis, & tantum non urbs quæuis, fuas habeat peculiares mensuras, cubitos, monetas, pondera propria, imo corrupti generis humani τεκμήγιον, sed inæqualitas hæc terminatur, imo tollitur labore, qui insumendus est reductione, quo utique supersedere possemus, si per uniuersum orbem una eademque foret mensura, pondus idem. Sunt in hac, ut linguarum confusione, ex parte DEI causæ justifsimæ semper & sanctissimæ.

Incognitæ prorfus manerent Judaicæ Nationis mensuræ ac pondera, nisi auxilio veniret Josephus, doctifimus Sacerdos Judæus, cui nec occasio defuit, nec voluntas, conferendi illa cum Romanis & Græcis, suo tempore ufualibus, nobisque satis cognitis. nium, quod celebratissimo viro dat Theodoretus in Exod. XXIX. audi. πιςευτέον δε έν τέτοις τῷ 'Ιοσήπω, ακριβώς τε έθνες τα μέτρα έπιςαμένω.

Lucem inprimis obscuræ materiæ accendit Propheta noster, dum mensuras nonnullas & pondera præcisè determinat. Eadem erit adæquatio, capacitas, Ephi, mensuræ cauæ pro ficcis, & Bathi, mensuræ cauæ pro fluidis. Ut Bathus capiat decimam partem Homer; & Epha decimam partem Homer. το δέκατον τε γομός χοῖνιξ, κοὶ τὸ δέκατου τε γομὸς. Nam, addit, ad Homer utriusque modus exigetur, πεός το γομός έςαι το ίσον. Norma igitur, ad quam & Epha & Bathus mensurari debent, est Homer, Corus vel Chomer. Et Batho cognito, ignorari nequit ejus decuplum, Chomer. De utroque egimus alibi.

Ezech. Cap. XLV. vers. 12.

erit, & viginti Sicli, viginti quinque Sicli, quindecim Sicli erunt vobis Mina.

> (a) Sekel authore Hieronymo Staterem æquat, pondus quatuor drachmarum. Æris pars 20. Gera di-citur, parte sexta major quam obolus. Sicli 60. Mane vel Minab conficiunt.

Cæterum (4) Siclus viginti obolorum Siclus autem, viginti obolos habet: porrò viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli Minam faciunt.

Riplicis generis pondera heic occur-אַפָּע (chekel, Siclus, viginti obolorum erit. Egimus de hoc alibi fufius. Heic duntaxat ex Eisenschmidio Pond. & Mens. p. 52. dabimus reductionem.

In pondere Parisino drachm. 3. gran. 52,00. Coloniensi — 3. — 68, 13. Argentoratensi 3. — 62,39. **— 3. — 48,90.**

Medico — In crucigeris - - 45. Assibus Tigurinis 30.

בָּרָ Gerab, est 30. Sicli, proin

In pondere Parisino - - grana 13,40.
- - Coloniensi — 14,81. Argentoratensi — 13,92.

Medico — 11,44.

In crucigeris - - 2½. Moneta Tigurina 1. assis, 3. denar.

Hic Sicli & Geræ valor constat etiam ex Exod. XXX. 13. Leuit. XXVII. 25. Num. III. 47. XVIII. 16. Respondetque Gera Obolo Attico, qui & fuit Drachmæ Atticæ. Drachma Attica sex obolos pondere efficit. Plin. L. XXI. c. 43.

maneb, minab, mina, valet, definiente Propheta, 15. 20. & 25. Siclos, qui summatim faciunt 60. Siclos. & de mua mae huño ige liteus & ռայ դաս Joseph. L. XIV. c. 12. Mina valet uncias duas cum dimidia, per consequens 60. uncias. In Nummis 30. Imperia-

les, siue 45. nostratium Florenorum.

Ezech.

Qqqqqqqqqqqqq

1254 TAB. DCXLI. Ezech. Cap. XLV. vers. 13. 14. XLVI. 19. 20.

Ezech. Cap. XLV. vers. 13.

feretis, sextam partem Ephæ de Homer frumenti, sextamque partem de Homer conferetis.

Hæc autem collatio crit, quam con- Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei.

hac mensura Judæi pro collatione ad- collationis 3173. modiolos.

Eduxi alibi Homerum ad 11. Quartalia ferre tenebantur 🎖 Ephæ. Epha unum dat 61%. modiolos mensuræ Tigurinæ; De 1. quartale, 21%. modiolos, ergò sacrificium

Ezech. Cap. XLV. vers. 14.

tur à Batho olei, decima pars Bathi de Coro, decem Bathis Corum explentibus, quia decem Bathi funt Homer.

(a) Ebr. decretum olei, bathus olei &c.

Ontinet Bathus ex mea reductione 12. mensuras ½. & ½. mensuræ agrestis. 15. mensuras 1½. quartale mens. urbic. Corus seuChomer, æqualis 10. Bathis, 126. mensuras 11. dimidiæ mensuræ agrestis.

(a) Legitimus verò modus olei capie- Mensura quoque olei, batus olei, decima pars cori est: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

> 153. mensuras 3. quartalia mensuræ urbicæ. Proin ex Coro olei sumi debebant pro sacrificio collationis

> 1. mensura 110. dimidiæ mensuræ agrestis. 1½. mensura 💤 quartalis, mensuræ urbicæ. In Tigurinis.

Ezech. Cap. XLVI. vers. 19. 20.

- 19. Porrò introduxit me ad Sacerdotes per aditum, qui est juxta humerum Portæ ad Cellas facras, quæ Aquilonem spectant, & ecce ibi locus erat lateribus ad Occafum.
- 20. Et dixit ad me: Iste locus est, ubi Sacerdotes coquant piaculum pro noxa, & pro peccato, & ubi coquant oblationem, ne ad atrium exterius efferendo sanctificent populum.

- 19. Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.
- 20. Et dixit ad me: Iste est locus, ubi coquent facerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent facrificium, ut non efferant in atrium exterius, & sanctificetur populus.

Escribuntur hesc culinæ, in quibus nem- pertinebat ad eos. Viam, qua transibat Prope Sacerdotes coquere debebant San-chum, id nempe, quod de Sacrificiis linarum lit. E. TAB. CCCCXXIII.

Ezech.

Ezech. Cap. XLVI. vers. 21. 22.

- 21. Duxit me quoque ad exterius atrium, & circunduxit me ad quatuor angulos atrii, & ecce (a) in fingulis atrii angulis erat atrium.

 (a) Ebr. Et ecce atrium in angulo atrii, atrium in angulo atrii.
- 22. In quatuor angulis atrii (fuerunt) atria (b) fumosa longitudine quadraginta (cubitorum) & latitudine triginta (cubitorum); cademque mensura fuit quatuor illis (atriis) (c) angularibus.

(b) Vox, quam Hier. per dispositam interpretatur, à suffitu nomen habet. Judæi hoc tantum loco putant significare ligata.

(c) Judæi vocem, quæ angulos fignificat, ut fuperfluam notarunt.

- & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce, atriolum erat in angulo atrii, atriola fingula per angulos atrii.
- 22. In quatuor angulis atrii atriola disposita: quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: mensuræ unius quatuor erant.

Ollocantur culinæ hæ populares in atrio exteriori septentrionali, inter portam exteriorem & interiorem, TAB. CCCCXXIII. M N O P. Sunt namque atriola quatuor in angulis quatuor, singula à Meridie ad Septentrionem longa 40. cubitos, lata 30. ab Ortu ad Occasum: rema-

netque ab una porta ad alteram via spatiosa seu ambulacrum 40. cubitos latum, aliudue ab Occasu ad Ortum 20. cubitos latum, quod prius cruciatim secat. Videntur adeò suisse culinæ hæ sub dio. Villalpandus verò in Ezech. 383. collocat culinas illas sub terra, sub qua certum aliàs suisse amplas Cryptoporticus & penuaria.

Ezech. Cap. XLVI. verf. 23. 24.

- 23. Per quatuor autem atria illa muri fuerunt, & sub muris foci faticircumcirca.
 - Tiroth fignificare videtur pilas, in quibus fiunt suspenfuræ chaldariorum, lebetum ahenorum.
- 24. Et dixit ad me: Istæ sunt culinæ, ubi ministri domus coquant victimam populi.
- A Mbiebat, ex mente Sturmii, fingulas hasce culinas murus 7. cubitos altus, ad quem circumcirca fuere foci, omnisque apparatus
- 23. Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.
- 24. Et dixit ad me: Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri domus DOMINI victimas populi.

culinarius. Altius euchi haud poterant hi muri, ne denegaretur prospectus ad ædisicia Templi magnisica.

PRO-

PROPHETA DANIEL.

TAB. DCXLII.

Dan. Cap. III. vers. 1.

mulacrum altitudine sexaginta cubitorum & latitudine sex cubitorum, quod collocauit in campo Dura regionis Babyloniæ.

Rex Nebuchadnezar fecit aureum si- Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum fexaginta, latitudine cubitorum sex: & statuit cam in campo Dura prouinciæ Babylonis.

Rchitesturæ Ciuilis est, agere de Coloss, simulachris maximis, quibus & adnumerari debet hoc Nebucadnezaris. Plinius L. XXXIV. c. 8. nuncupat illa Colossea signa. Vitruuius L. X. c. 6. Colossica signa. L. II. c. 8. Statuas Colossi. Deorum honori fuere erectæ hujusmodi statuæ, & prægrandis statura populo ideam rerum magnarum sistere, ut omnino conjectare liceat, voluisse etiam Nebucadnezarem imaginem in fomno visam subditis adorandam exhibere, quæ sexaginta fuit cubitorum altitudine, latitudine sex cubitorum, υψος πήχεων εξήκοντα, ευgos αυτης πήχεων έξ, quæ ipsa corporis humani est proportio, crassities à cordis serobiculo ad dorsi spinam to. altitudinis. Augustinus Civ. DEI L.XV. c. 26. Humana corporis longitudo à vertice usque ad vestigia sexies tantum babet, quantum latitudo, quæ est ab uno latere ad alterum latus, & decies tantum, quantum altitudo, cujus altitudinis mensura est in latere à dorso ad ventrem. per crassitiem, latitudo quippe non 6. foret cubitorum, sed 10.

Intelligit autem Propheta haud dubiè Babylonicos cubitos, qui Herodoto dant cubitum communem & 3. digitos, fiue \(\frac{1}{8} \). cubiti. Cubiti hi si fuere Græci, dabit cubitus Babylonicus 2328½. particulas Parisini pedis in 1440.

partes diuisi. Fuerit adeò altitudo Colossi nostri pedum Parisinorum 97. & 122. crassities 9144. Colossus celebris ille Rhodius altus fuit 70. cubitos communes, qui sumti pro 2070. partibus dabunt 1001999. Tribus adeò pedibus circiter minor fuit Nebucadnezaricus Rhodio illo, quem Chares Lindius, Lyfippi discipulus, spatio 12. annorum impendio Talentorum 300. ex Demetrii Thesauro elaboraucrat. Cujusue casum describit *Plinius* L. XXXIV. c. 7. Hoc simulacrum post LVII. annum terra motu prostratum, sed jacens quoque miraculo suit. Pauci pollicem ejus amplettebantur. Majores erant digiti, quam pleræque statuæ, vasti specus biabant defractis membris, spectabantur intus magnæ molis saxa. Zonara teste in Constante, Heraclii nepote, Saraceni fragmentis, Judæo cuidam Emiseno venditis, 900. onerarunt Camelos, unde Vossius Scient. Math. c. 7. §. 7. pondus integrum calculat ad 1080000. Libras. Altior adhuc Rhodio hocce fuit Neronis Coloss à Zenodoro Gallo confectus, pedum quippe 110. Soli postea dicatus à Vespasiano. Plin. L. XXXIV. c. 7. Sueton. in Ner. c. 8. in Vespas. c. 18. Omnes hos autem superasset, si esse-Etui fuisset datus, Dinocratis labor, qui Alexandro M. promiserat simulacrum ex integro monte Atho, in cujus sinistra manu esset urbs integra, in dextra verò confluere debebant omnes montis aquæ.

Dan. Cap. III. verf. 7.

Satrapæ verò, Duces & Præsides Prouinciarum, (cæterique) Regis proceres congregati sunt, spectantes viros istos, in quorum corpora ignis vim nullam habuit,ne-

Et congregati satrapæ, & magistratus, & judices, & potentes Regis, contemplabantur viros illos,quo. niam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & ca-

que capillus capitis eorum aduftus est, neque Saraballa eorum mutata sunt, neque peruasit eos odor ignis. pillus capitis eorum non esset adustus, etiam saraballa eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos.

Anu ducit nos ad DEI Entis infinitè perfecti cognitionem, excitatque ad amorem, metum, fiduciam in DEUM, si ulla in Sacris Literis obuia Historia, hæc certè conseruatorum Danie-· lis fociorum in medio ardentissimo fornace. Igne probari debebat, uti temporibus Eliæ,veri DEI Gloria, confundi idola: ibi ignis de cœlo labi præsentibus trium ordinum docimastis fiue examinatoribus, & consumere sacrificium: heic parcere filiis DEI, deuorare hostes. Demonstrare volebat heic & ibi DEUS per miracula, se esse ignis Dominum & Creatorem, legum mundo introductarum Authorem, à se pendere harundem & conseruationem & suspensionem, à suo nutu, ut totam naturam, ita rapacissimi elementi actionem. Agebatur de adoratione Colossi aurei έξηπονταπήχεως, justu Nebucadnezaris erecti, de statuenda pœna seuerissima in eos, qui mandatis regiis haud parerent, tali quidem, quæ absterrere poterat eos etiam, qui quàm maxime valebant animo, & hypocriticam fuadere deuotionem. Si non adorabitis, projiciemini in ardentem fornacem ignis eadem borå. v. 15. Et quis, addit Baby-Ioniorum ille Deus mortalis, ille DEUS, qui vos eripiat è manu mea? Videamus, num DEUS vester habenas Imperii Babylonici regat, vel ego? quis ignem jussu meo accensum extinguere valeat? Socii Danielis, licet fuerint persuasi, quod innumeris aliis modis liberari possent à DEO Israelis ex manibus Nebucadnezaris, absque quod conjiciendi fint in ardentem fornacem, inhærent tamen huic ipsi thesi, à Rege prolatæ. De bac re non magnopere soliciti sumus: An **DEUS** noster, quem colimus, potis sit eripere nos de ardente fornace ignis, & an sit liberaturus de manu tua, an non? (Non oportet nos de bac re respondere tibi. Ecce enim DEUS noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, 8 Rex, liberare.) v. 17. Tibi, ô Rex, manendum erit intra naturæ limites, imo & voluntatis diuinæ permittentis terminos, sed DEUS noster operari quoque valet supra naturam. Et, pergunt Triumuiri, pone, nos non liberatum iri ex igne, notum sit tibi, Rex, quod Deos tuos non colimus, neque adorabimus aureum simulacrum, quod erexisti. v. 18. Tunc Nebuchadnezar totus excanduit, & vultus ejus immutatus est aduersum Sadrach, Mesach & Abednego. (Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach & Abdenago.) v. 19. Animo obuersabatur regii sui mandati tenor, exarserat turgescens tristibus iris, & facies nunc excan-

descebat præ rubore, nunc toto expalluit ore. . Præcepit periculum facturus fornacem septuplo magis succendi, quam succendi consueuerat. Mira mirare, quæ Monarchæ inspirat rabies,cogitata: Juxta ordinarias Naturæ Leges debebat ardentis hactenus fornacis flamma tenera Triumuirorum corpora consumere breui, & ne quidquam juuare contra totius naturæ vires: fed aciem vifus, qualem habebat Nebucadnezar, terminabat naturæ horizon; ignota fuere prorsus, quæ fiunt supra naturam. Euchi debuit ignis ad septuplo altiorem gradum, simulque potentia DEI probari veluti in cupella. Adfunt, quod hodienum in Aulis Turcarum & Persarum tristi sato experiuntur, qui gratia Monarcharum excidunt, qui jussa Regis vel oculiloquio data capessunt. Confestim illi viri sunt vincti cum saraballis suis, tibialibus suis & tiaris suis, & vestibus suis, ac projecti in ardentem fornacem ignis. (Confestim viri illi vincti cum braccis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis.) v. 21. En mox vires ignis tum naturales, tum supernaturales! Consumit voracissimum hoc elementum carnifices, intactis viris DEI. Flamma ignis occidit viros, qui adduxerunt (miserant) Sadrach, Mesach & Abednego. v. 22. Num correpti fuerint hi furoris & injustitiæ Nebucadnezaricæ administri à naturali flammarum rapidissimarum impetu, vel jussu DEI harum vires fuerint extensæ ultra naturæ terminos, adeoque patratum hac quoque ex parte fuerit miraculum, determinare nolo, sed id quidem affirmare audeo, miraculo conseruata fuisse sociorum corpora in medio igne, miraculo ambulasse in eo, unà cum quarto, qui iis sese adjunxerat, DEI nempe Angelo, miraculo exiisse è flammis. Nam certè ex Naturæ Legibus, & Regis mente, debebant hi tres momento fere citius confumi. Sed viderat ille quatuor viros solutos ambulantes in igne, in quibus nulla erat labes, & forma quarti similis erat filio Deorum. (Ecce, ego video quatuor viros folutos, & ambulantes in medio ignis, & nibil corruptionis in eis est, & species quarti similis silio Dei.) v. 25. Aperiebat examen hoc ignis Regi oculos, accefsit ad ostium ardentis fornacis ignis, v. 26. jubet egredi flammis tres cultores summi DEI, (seruos DEI excelsi), quem etiam postea veneratus est ipse. Attamen nouam docimastiam subire debebant, qui euasere salui, ut nemo esset, qui de stupendi miraculi veritate quouis modo dubitare posset. Satrapa, Duces & Prasides Prouinciarum, caterique Regis proceres congregati funt, spectantes viros istos, in quorum corpora Reference

ignis vim nullam babuit, neque capillus capitis eorum adustus est, neque saraballa eorum mutata sunt, neque peruasit eos odor ignis. Non certè fuere fibræ horum corporum Amianthinæ, sed carneæ, osseæ, nerueæ, membranosæ, fluido sanguine undique repletæ, quæ omnia debuissent momento consumi, respiratio in rarissimo aëre suffocari: vestes & pili eminus ab igne corripi & comburi. Ast nihil horum omnium contingit heic: capillos tenerrimos, & filamenta seu linea seu sericea tenuissima vincere haud valet celerrimus particularum ignearum motus, cui nec metalla densissima, nec saxa duris-

sima resistere valent. Rotundam extorquet confessionem Regi stupendum hocce miraculum, vers. 32. 33. Officii mei esse judico, referre figna, & portenta, que in me summus DEUS edidit. Sunt enim ejus signa permagna, & portenta ejus ingentia, Regnumque ipfius Regnum aternum, & dominatus ipsius per universa secula. (Signa & mirabilia fecit apud me DEUS excelsus. Placuit ergo mibi pradicare signa ejus, quia magna funt : & mirabilia ejus, quia fortia : & regnum ejus, quia regnum sempiternum, & potestas ejus in generatione & generationem.)

Dan. Cap. IV. vers. 30.

Ea ipsa hora sermo in Nebuchadne- Eadem hora sermo completus est suzar impletus est, ut ab hominibus pelleretur, & fænum ut bos comederet, ejusque corpus de rore cœlesti tingeretur, adeò ut pilorum copia aquilis, & unguibus fimilis cuaderet volucribus.

per Nabuchodonofor, & ex hominibus abjectus est, & fænum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infectum est: donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quali ungues auium.

Υκανθρωπίαν, Κυνανθρωπίαν linquimus quodlibeticis illis, quæ præterire, seculis, aλαφανθεωπίαν mulierculis, perfuafi, neminem adeò veruecini esse ingenii, ut credat, posse reuerà hominem mutari in lupum, canem, felem, fed quidem, ferinos posse induere mores, vel prauà imaginatione delustim credere, se esse brutum, latrare hinc ut canes, mugire ut boues. Quod fatum videtur fuisse fuperbi illius Nebucadnezaris, fortislimi multarum terrarum domitoris, qui sese jactauerat fundatorem Babelis diu ante ædificatæ à Semiramide, vel à Nimrodo. Ita ille v. 27. Annon hæc est Babylon magna, quam ædificaui excellenti mea potentia, ut existat regia, & decus magnificentiæ meæ? (Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?) Quin & DEUM ipsum insultauit, ejusque potentiam erecta statua aurea, & fornace ardentissimo, ad miraculum patrandum prouocauit stolidissimo ausu. Quis est ille DEUS, qui vos eripiat è manu mea? Dan. III. 15. In ipsis Danielis fociis operatus est DEUS μέγα λίαν θαυμα, fed Pyrgopolynicen hunc haud dignatur miraculo, ferociam ejus domat per instrumenta in ipía natura posita, stultificans Monarcham serenissimum, brutificans Regem inuictissimum. Ut hodienum dantur, qui ex ambitione, auaritia, passionibus aliis fiunt amentes. Debebat, vi reuelationis ipsi Nebucadnezari in somno fa-श्रेæ, & à Daniele ingenuè explicatæ, vers. 11.

12.13. Arbor bec magna & robusta, cujus proceritas attingebat cœlos, conspicua in extremis partibus totius terre, excidi, amputari rami ejus, excuti frondes ejus, fructus ejus dispergi, fugere feræ de illa, & aues de ramis ejus : ipse relinqui in terra in vinculo ferreo & æreo, tingi in agrefti herba, & in rore cœli, ac ritu ferarum fænum in terra comedere: bumana ratio illi eripi, & sensus indi belluinus. (Magna arbor & fortis: Es proceritas ejus contingens cœlum; aspe-Etus illius erat usque ad terminos universæ terræ.-Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis ejus. Veruntamen germen radicum ejus in terra finite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ foris funt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in berba terræ. Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.) Sententia stricta lata, & data executioni. Fuit ab hominibus pulsus, num ab Imperii sui ministris, vel occasione conspirationis, vel ipse potius, quod amentes sæpe faciunt, ratione orbus excurrerit in fyluas & montes, in incerto linquimus. Comedebat fænum ut bos, justissimo nempe DEI judicio ferinos induens mores, depascebatur gramina delirus, quod sibi fuerit imaginatus, se esse bouem. Ejus corpus de rore cœlesti tingebatur, totas sub dio consumens noctes. Pilorum copia similis euadebat aquilis, Unguibus similis volucribus. Heic forsitan hyperbolici quid, Orientalibus linguis familiare.

Dan. Cap. V. vers. 21. VI. vers. 23. 24. TAB. DCXLIII. seq. 1259

latitat. Quamdiu delirus discursitabat in syluis & nemoribus, obseruatus haud dubiè eminus, ne quid accideret finistri, creuerant continuò pili capitis & barbæ, ut omnino speciem nactus fuerit hominis feri, syluestris. Id sanè rationi consentaneum judico magis, quàm inhærere literæ. Absque miraculo certè, cujus haud euidentia adfunt indicia, ad aquilinarum plumarum craflitiem accrescere haud poterant pili. De unguibus notum, eos, ní rescindantur, crescere continuò, ut tandem, omnino comparari queant cum auium unguibus. Accidit id persæpe leprosis, item in pulmonum apoltemate, θηςίωμα dicto Galeno Epid. **VI. comm. 7. 24.** Hujusmodi prælongos ungues in decrepito sene vidit Bartholinus Cent. II. Epist. ult. imo quiuis experiri potest in semetipso, si quidem crescere sinat ungues ad exemplum Guineentium & Chinenfium. Quinimò crescunt ungues etiam post mortem. Durante hac Mania, forte per tempus, vers. 12. vinculis ferreis & aneis fuit constrictus, ne vel sibi damnum inferret, vel aliis.

Clarum ita fit ex filo Historiæ, non adnumerandum esse Nebucadnezarem obsessis siue Dæmoniacis, sed maniacis potius. Non ulla fit neque dæmonis, neque obsessionis mentio, & de reconualescente non legitur dæmon ab ipso recessisse, sed mens ipsi redisse, euoluto nempe septem temporum, id est, annorum, curfu. Corrigendus proin venit Wierus, qui de Prastig. Damon. L.I. c. 24. & L. IV. c. 1. regem hunc Dæmoniacis adjudicat. Errarunt quoque Josephus, Bodinus, alii, qui reuera transmutatum volunt in bouem, vel, quod Constantinus Manasses vult, in Porcum. furorem extremum devolutus est, se ipsum insania quadam animi Deum fecit. Sed horrendum in modum bumiliatus est à DEO, de humana figura in porci figuram commutatus, supplicium boc propter superbiam ferens. Aliquoties jam innui, adfuisse Maniam, insaniam lupinam vel caninam vocat Aetius Tetr.2. Serm.2.c.11. Æginet. L. III.c.16. Spectant fortè ex Historia Medica huc, quæ passim legimus de cornubus enatis. Legatur Bartbolin. de Unicornu, & in Historiis Anatomicis.

Dan. Cap. V. vers. 21.

Et de hominibus est pulsus, ac ferino sensu præditus, inter onagros versatus est, eumque sæno cibarunt veluti boues, & de rore cælesti corpus ejus tinætum est.—

Et à filiis hominum ejectus est, sed & cor ejus cum bestiis positum est, & cum onagris erat habitatio e-jus: fœnum quoque ut bos co-medebat, & rore cœli corpus e-jus infectum est.—

Vid. Dan. Cap. IV. vers. 30.

TABB. DCXLIII. DCXLIV.

Dan. Cap. VI. vers. 23. 24.

23. — Estque Daniel eductus de souea, neque labes ulla reperta est in eo, quia credidit DEO suo.

24. Jubente quoque Rege adduxerunt viros istos Danielis æmulos, qui detulerant, & conjecerunt in foueam Leonum cum liberis & uxoribus suis, quos Leones inuaferunt, antequam solum soueæ attigissent, eorumque ossa omnia comminuerunt.

23. — Eductusque est Daniel de lacu, & nulla læsio inuenta est in eo, quia credidit DEO suo.

24. Jubente autem Rege adducti sunt viri illi, qui accusauerunt Danielem: & in lacum leonum missi sunt, ipsi, & silii, & uxores eorum: & non peruenerunt usque ad pauimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia ofsa eorum comminuerunt.

Reference 2

Vidi-

1260 TAB. DCXLIII. DCXLIV. Dan. Cap. IX. verf. 24.

Idimus supra saluatam summi DEI Gloriam miraculo, imperante Nebucadnezare, in mediis Gentilismi tenebris, ignem parcentem Danielis fociis, carnifices confumentem. Nunc ordo persecutionis tangit Danielem ipsum. Pro crimine, & læsæ quidem majestatis, imputatur ei, quod tribus temporibus quotidie in genua procumbens benedixerit & orauerit, & confessionem exposuerit DEO suo, v. 10. Defertur is Regi, à quo prius fraudulenter & malitiosè decretum extorserant aulici æmuli, vi cujus debebat vir pientissimus in fossam Leonum dejici, & voracissimis his animalibus cedere in prædam, ut possent hostes de Daniele sublato canere triumphum. Sed en mutatam mox scenam! parcunt carnifices κλογοι, dirissimi aliàs sententiæ à Dario latæ executores, innocenti, deuorant accusatores ipsos. Non sanè naturæ qualicunque instinctu. Nulla labes reperta est in Daniele, à labe etiam morali immuni, non certè, quod minus sapida fuerit eius caro, vel fame haud pressi fuerint Leones, sed, quia DEUS ipse iriquate souara λεόντων. Hebr. XI. 33. Credidit enim ille DEO suo. Abundè constat veritas hæc ex eo, quod accidit, liberato ex fossa Daniele. Jubente Rege addu-Eti viri isti Danielis emuli, & in foueam Leonum cum liberis & uxoribus suis dejecti impetuntur à Leonibus, antequam solum soueæ attigis-

sent, & fuere eorum ossa omnia comminuta. Liberationem hanc miraculi plenam haud tribuunt Daniel & Darius ullis naturæ viribus, sed DEO. Daniel v. 22. DEUS meus Angelum sium misit, & conclusit or a Leonum, ut non Leserint me, (& non nocuerunt mibi.) Darius Mandato ad omnes populos, nationes & linguas in omni terra degentes misso, vers. 26. 27. A me decretum est factum, ut in universa ditione regni mei metuant & timeant DEUM Danielis, quum sit DEUS viuus, & permanens in secula, ejusque regnum non destruetur, & dominatus ejus perdurat. Qui liberat & eripit, editque figna & portenta in cœlo & in terra, qui liberauerit Danielem à Leonibus. (A me constitutum est decretum, ut in universo imperio & regno meo tremiscant & paueant DEUM Danielis. Ipse est enim DEUS viuens & æternus in secula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in æternum. Ipse liberator atque saluator, faciens figna & mirabilia in cœlo & in terra ; qui liberauit Danielem de lacu leonum.) Addunt Rabbini & Arabes Scriptores pro more circumstantias alias, quas, quia fabulas redolent, silentii sipario inuoluo. Sed haud absona sunt, quæ Josephus tradit, explicasse rem ita Danielis hostes DElque osores, pepercisse Leones illi, quod tame haud fuerint pressi, justisseque proin Regem ante carnibus saturos reddere Leones, quam tamiliæ illæ miseræ fuerint in fossam dejectæ.

Dan. Cap. IX. vers. 24.

Septuaginta hebdomades præfinitæ funt populo tuo & urbi tuæ ad confummandum scelus, & persiciendum peccata, & expiandum iniquitatem, & ad justitiam sempiternam adducendum, & obsignandum visionem & Prophetas, & ungendum supremam sanctitatem.

Llustrem hanc de aduentu Messiæ Prophetiam tractabo eatenus, quatenus Chronologiam, quæ pars Matheseos est, attinet, reliqua aliis relicturus.

Notum est & omnibus gentibus receptum, esse septimanam, issouiasi, yid, Cyclum septem dierum ciuilium. Sed datur in Sacris, & ipso nostro Textu aliud hebdomadarum genus, quæ Cyclus sunt septem annorum. Erit proin discrimen inter septimanas diarias & annales. Adjungi his potest septimana magna annalis, quæ terminatur septies septem siue 49. annis, qua sinita celebratum suit Jubileum. Nos heic per Septimanas Propheticas intelligimus annales,

Septuaginta hebdomades abbreuiatæ funt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur præuaricatio, & sinem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum.

atque Judæis, qui,nî cœci manere malint, clarè vident, effluxisse dudum terminum à Daniele reuelatum, linquimus quartum, quod fingunt, genus hebdomadarum Propheticarum, quæ Cyclum constituunt septem annorum Jubileorum, & pro 70. hebdomadibus dant annos 3430.

Quamuis cum omnibus Sacrarum Literarum Interpretibus Septimanas heîc intelligamus annales, adeoque 70. septimanas claudamus limitibus annorum 490. occurrunt nihilominus enodandæ quæstiones haud leues circa annos, an intelligendi veniant communes Solares, vel Lunares, undecim diebus contractiores?

Digitized by Google

M. Tyroff sculps.

C. Sperlingin sculps.

Dan. Cap. X. vers. 6. TAB. DCXLIII. DCXLIV. 1261

Riores? Nos, breuitati studentes, intelligimus Solares, quandoquidem ex Chronologia sacra constat, Judæos menses quidem usurpasse Lunares, sed Annos Solares, & propterea necesse habuisse certis temporibus intercalare mensem integrum, id quod adhuc Judæis est familiare.

Grauior est quæstio de termino à quo, & ad quem, septuaginta hebdomadarum Danielis. Recensuit jam suo tempore Hieronymus octo sententiarum discrimina, Pererius 15. quibus addit decimam sextam. Propositi mei haud est, tranare hoc pelagus. Sufficiat proposuisse, quæ placent quàm maximè, & scitu sunt inprimis necessaria. Eò redit mens Joh. Frid. Heilbrunneri Diss. de septuaginta Hebdomadibus Danielis, Præs. Job. Georgio Dorscheo, Argentorati 1701. habita, terminum à quo deducendum esse à decreto Darii Nothi לְחַשִּׁיב יְלְבְנוֹרת יְרוּשֶׁלַיִם, quo reuerti voluit Judæos, & Hierosolymam reædificari, Cyro antea Templi duntaxat ædificationem annuente. Hunc si adoptemus terminum, cadet finis annorum 490. in ipsum tempus destructionis Hierosolymæ, quam Daniel v. 27. vocat vastationem super abominationum ala, (in templo abominationem desolationis,) βδέλυγμα τῶν ἐςημώσεων. En calculum!

ululli:	
Inde à secundo anno Darii Nothi du- Ann	ni
rauit Monarchia Persica 90	
	۷.
Post Darii Codomanni cladem Ale-	
	5.
Inde ad CHRISTI passionem, quæ	
juxta Scaligerum in anni primi O-	
lympiadis 203. initium cadit 356	5.
A CHRISTO passo ad destructionem	-
Hierofolymæ factam fecundo an-	
TO C C 'T'	_
no Vespasiani per Titum 36	۶.
400	_

Termini speciales Danieli v. 25. expositi inueniuntur ita.

I. Septimanæ 7. quibus Judæi Templum & urbem ædificare poterant fub Dario Notho & Artaxerxe -

II. Septimanæ 62. à tempore, quo structura fuit continuata, & Nehemias reuersus ad Aulam Regis

Post hebdomadas hasce sexaginta duas, inquit Propheta v. 26. excindetur Messias, ut nibil ei: urbem autem & Templum destruet adueniens populus principalis, ejusque finis erit per diluuium, & ad finem belli consummata vastitudo. (Post hebdomades sexaginta duas, occidetur CHRI-STUS: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et ciuitatem, & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas <u>,</u> & post finem belli statuta desolatio.) Vers. 27. Porrò hebdomas una confirmabit fœdus erga multos, & dimidium hebdomadis abrogabit vi-Etimam & oblationem, eritque vastator super abominationum ala — (Confirmabit autem pactum multis bebdomada una: & in dimidio bebdomadis deficiet hostia & sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis —)

III. Hebdomas una, cujus medietas v. 27. incidit in tempus Hierosolymæ obsessæ - 7. 490. Juxta Petauium, Usferium, Chronologos alios, inchoant septimanæ 70. Periodi Julianæ anno 4260. Anno Nabonassareo 295. Anno ante CHRISTUM natum 454-Additi his anni CHRISTI 33. Dant -487-Incidit proin mors Saluatoris in Septimanam ultimam mediam.

Dan. Cap. X. vers. 6.

Cujus corpus velut hyacinthus, & cujus facies fulguri similis erat, & oculi ejus ut lampades ignitæ, & brachia ejus cum iis, quæ pedes attinent, veluti splendor politi chalybis, & vox verborum ejus ut vox multitudinis.

Uin χαλκολίβανος Apoc. I. 15. Ezechielis Τοψη I.4. sit ipsum Τρ τοψής in Textu nostro, dubitare haud licet. Coincidit ipsa Filii DEI forma, qualis Triumuiris his Prophetis suit præsentata. Visus Ezechieli ventus turbinis veniens ab Aquilone, nubes magna, & ignis sesere

Et corpus ejus quasi chrysolithus, & facies ejus velut species fulguris, & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candentis: & vox sermonum ejus ut vox multitudinis.

ciprocans splendens per circuitum, de medio autem ejus tanquam species Hasmal, de medio inquam ignis. (Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu ejus: & de medio ejus, quasi species electri, id est, de medio ignis.) Johanni έν μέσω τῶν ἐπτὰ λυχνιῶν ὅμοιος ὑιῷ Ssssssssssssssss

1262 TAB. DCXLIII. DCXLIV. Hof. Cap. II. verf. 21. 22.

αὐθερώπε — δι ὀφθαλμοὶ ἀυτε ὡς Φλὸξ πυρὸς, κεὶ ὁι πόδες ἀυτε ὅμοιοι χαλκολιβάνω, ὡς ἐν καμίνω πεπυρωμένοι. Καὶ ἡ Φωνὴ ἀυτε ὡς Φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. Danieli vir, cujus oculi erant ut lampades ignita, brachia & pedes velut splendor politi chalybis, & vox verborum ejus ut vox multitudinis. LXX. δι ὀφθαλμοὶ ἀυτε ὡς λαμπάδες πυρὸς,κεὰ ὁι βραχίονες ἀυτε κιὰ τὰ σκέλη ὡς ὅρασις χαλαῦ ςίλβοντος, κεὰ ἡ Φωνὴ τῶν λόγων ἀυτε ὡς Φωνὴ ὅχλε. De metallo variantes offendimus Interpretum opiniones. Ex Judæis Jarchi, Kimchi, Aben Ezra reddunt as purum, Saadias rutilo colore fulgens, Sole inprimis illuminatum. LXX. ἰξαςράπτων, fulgurans, Theodotion ςίνβων, fulgens. Apud Saadiam

PROPHETA HOSEAS.

Hos. Cap. II. vers. 21. 22.

- NUS, annuam, annuam (inquam) cœlis, ipsi autem annuent terræ.
- 22. Terra annuet frumento, vino & oleo, & illa annuent Jisreeli.
- 21. Et erit in die illa, exaudiam, dicit DOMINUS, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram.
- 22. Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & hæc exaudient Jezrahel.

Aud exigui momenti res est concatenatus rerum in mundo existentium, seu totius naturæ, nexus. In-. de veluti ex largissimo fonte innumeri exoriuntur riuuli, qui tandem omnes in infinitum persectionum Diuinarum mare se exonerant, nosque eò ducunt. Adfunt in toto hoc itinere vestigia DEI, infinitæ Potentiæ, Sapientiæ ac Bonitatis Diuinæ: reciprocatio aationum & passionum: Harmonia pulcherrima terricolis usu veniens. Haud ignota suit hæc veritas Gentilibus, licet nebulis subinde inuoluta. Hinc forsitan Platoni, si ad literam ejus verba interpretari liceat, integer mundus ingens visus fuit animal continuo spiritus uniuersalis influxu animatum, qui in specie ex Cœlo, Sole, Astris, Luna omnia in hac terra, homines, animalia, plantas moueat & foueat. Diuo Hippocrati nostro videbatur calidum hoc uniuersale & cœlum ipsium immortale quid & diuinum. Ita is Lib. de Carnib. Δοκέω δέ μοι, ο καλέομεν θερμόν, αθάνατον τε είναι, και νοέων πάντα, και δ-િર્જ્ય, મુણે હૈમર્શનાષ્ટ્ર મુણે લેઈકંગ્લા πર્લગ્રુપ્તા, મુણે ⊤એ ઉજ્જ્યા, મુણે ⊤એ કેંઠઇ− μενα. τέτο έν τὸ πλώςον, ότε εταράχθη πάντα, έξεχώρησεν ές την ανωτατω περιφορήν. Και ονομήναι μοι αυτό δοκέκσιν οι παλαιοί αιθέρα. ή δευτέρα μοίρα, ή κάτωθεν αυτή καλέσται μέν γη, ψυχεον και ξηρον. Et videtur sane mibi id, quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia, tum præsentia, tum futura. Hujus igi-

tur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circumferentiam secessit. Et videntur mibi ipsum Veteres ætbera nominasse. Altera pars inferna appellatur terra , frigidum 😉 ficcum. Huic forfitan fundamento innititur potior Idololatriæ Ethnicæ pars. Hinc est, quod Ægyptii, Chaldai, Persa, Arabes, Graci, Romani ignem & lucem, Solis in specie, coluerint pro DEO, quod observauerint, pendere inde vitam & augmentum omnium corporum terrestrium. Non est, cur vel miremur adeò, vel detestemur, hæc Veterum dogmata, quàm modernorum Atheorum, Deistarum, Naturalistarum somnia absurdissima, qui, licet meliora ex Verbo DEI reuelato, & saniore longe, quam illa Veterum fuit, Philosophia edocti, visibilem hunc mundum pro DEO agnoscunt. Huc collimat Veneti illius Nobilis Contarini opinio de Stellis animatis, qua veluti peste Patauinum Lyceum fuit infe-Rum: Thomæ Campanellæ somnia, exposita Libro de Sensu Rerum & Magia, de mundo viua statua DEÍ, imo DEO ipso, de omnibus rebus, quod animam habeant, & sensum: Berigardi, Professoris Patauini, in Circulo Physico recocta Democriti & Epicuri dogmata; impia Hobbesii, Rob. Fluddii, Bodini, Vannini, Spinoze cogitata, apud quos omnes, sed crasso

Jouis omnia plena

Spiri-

Spiritus intus alit, totumque infusa per orbem Mens agitat molem.

Prolabetur facile in cogitata haud minus abfurda, qui soli literali sensui Textus nostri, & præcellentis diuinæ promissionis inhæret; adscribet vocem articulatam, auditum, intellestum non DEO soli, sed & cælis, terræ, imo frumento, vino, oleo. Annuet enim DEUS cælis, ipsi autem annuent terræ, terra annuet frumento, vino & oleo, & illa annuent Jisreeli. LXX. ἐπακάσομαι τῷ ἐξανῷ, κὰὶ ἀντὸς ἐπακάσεται τῆ γῆ, κὰὶ ἡ γῆ ἐπακάσεται τὸν σῖτον, κὰὶ τὸν δίνον, κὰὶ τὸ ἔλαιον. Sed absit à nobis, imò longissimè absit, ut hujusmodi formemus ideas summè injuriosas DEO, rationi contrarias. Seposito, quem aliis

linquimus, sensu metaphorico, ad Ecclesiam Noui Testamenti applicatiuo, exaudit DEUS pro infinita sua sapientia & bonitate cœlum, terram, vinum, oleum, terricolas, si ita dirigit astiones solis, aëris, caloris, luminis, temporum anni, pluuiæ, niuis, roris, nubium, ut conueniunt hæc omnia alendis plantis, maturandis frugibus, conseruandis animalibus & hominibus, & naturali sensu docent verba Textus nexum concatenatum agentium & patientium. Ordinatissima est heic συγκατάβασις. DEUS adloquitur cœlos, adloquendo jubet, jubendo efficit. Ad nutum obediunt creaturæ. Dicit DEUS & facit, αματε έπος, αματε έργον. Cœlorum influxui paret terra, terræ frumentum, vinum, oleum.

TAB. DCXLV.

Hos. Cap. IV. vers. 16.

— Sicut buccula indomita defecit I— Sicut vacca lasciuiens declinauit frael — Israel —

St פֿרָר־, parab forerab, propriè vacca œstro vel culicibus aliisue insectis percita, domari nescia. Hinc l eleganter Græci, ως δάμαλις παροίςρησεν Iσganλ, & ita quoque Ezech. II. 6. reddunt, מבנים reddunt, אמפסוקפייסים. Ansam dant bina hæc loca loquendi de animalculo vetustissimis quoque Poëtis noto, διερος, afilus, μύωψ, tabanus, Bräme, Roßbräme dicto. Apud Scholiasten Homeri & alios legitur fabula de Bellerophante, qui propriarum actionum glorià tumidus, Pegaso insidens, interiora cœli propius videndi cupidus, ab eodem hoc equo alato, œstro à Joue percito, fuerit præcipitatus. Egregium ambitiosorum, superborum, emblema, quos nunc ouantes, mox lapíabundos videtis. Ita in Nonni Dionyfiacis L.XI. Ampelus, Bacchi fauorem emeritus, Tauro vectus eodem œstro puncto fuit dejectus. Sic Jo, Inachi filia, in vaccam mutata, irritatá hac à Junone, ad fines usque mundi fuit expulsa. Lege Sophoclem in Electra, Moschum Idyll. 2. Virgil. Georg. L. III. Æschylum in Prometheo vindo, Palæphatum. De vaccis taurisue œstro percitis, hinc vago & infano motu hinc inde jactatis, sufficiat allegare Oppiani testimonium.

"Ουτέ τι βεφορβών μέλεται σέβας, έτε νομοῖο,
"Ουτ ἀγέλης. ποίην δὲ καὶ ἄυλια πάντα λιπόντες,
Σέυονται λύσσοι τεθοωμένοι. 'Ου δέ τις ἀυτοῖς
'Ου ποταμών, ἐ πόντος ἀνέμβατος, ἐδὲ χαράδραι
'Ρωγάδες, ἐ πέτη τις ἀφοίτητος κατερύκοι
'Ριπήν ταυρείην, ὅτ ἐπισπέσοι, ὁξὺ κελεύων

Βέτυπος, ότεηεοίσιν έπισπέεχων ώδυνησι. Πάντη δὲ βευχη, πάντη δὲ δι ἴχνια χηλης Ἐιλείται. Τοίη μιν ἄγει δειμεία θύειλα.

Neque ipsis curæ est bubulcorum authoritas, neque pascuum,

Neque armentum. Prato autem & stabulis omnibus relictis,

Agitantur rabie perciti. Neque ullus ipsis Amnis, neque mare imperuium est, nec petrarum sissure

Abruptæ, nec scopulus ullus, quantumuis inuius, sistit

Impetum taurinum, quando incumbit acriter impellens

Afilus, grauibus urgens doloribus. Ubique autem mugitus, ubique ungulæ veftigia Versantur, talis eum rapit acerba procella.

Sunt quidem apud Ezechielem in genere rebelles, refractarii, & apud Ægyptios Sarabaitæ ex Monachis illi, quibus pro lege est desideriorum voluptas. Cum quicquid putauerint, vel elegerint, boc dicunt sanctum, & quod noluerint, putant non licere. Cassian. Collation. 18. c. 4. Eodem generali significatu cluet apud Hoseam possar, & est possar culicis species, insidiosa valde hominibus. Affinia quodammodo sunt Persarum chærpese, Tabanus, Meninzk. Lex. 2643. Arabum nu-æret, næ-æret, musca cærulea visibus

ridibus oculis, magno corpore, stimuligerà caudà, qua solida ungula animantia sere in capite mirè insestat, subinde & asini nares subit, cestrum siue tabani genus, sed cui aculeus in cauda. Id. 5209. Illustrando Textui apprime inseruit sequens descriptio cestri, siue tabani, asili, ex Ant. Vallisnieri Raggionamento intorno all'Estro de Buoi & c. nelle Esperienze & Osseruazioni intorno all'origine, suiluppi e Costumi di vari Insetti p. 117-154. item Considerazioni ed Esperienze intorno alla generazione de vermi p. 42.

Est itaque Oestrum, maximæ molis cornigeris animantibus adeò formidabile, muscæ species aculeo forti ad aluum munita, quo cutim bouis perforat, in foramen deponit ouulum unà cum acerrimo succo, qui læso animali acerbissimos causatur dolores. Ouulum quamdiu in suo succo jacet, manet vulnus apertum, hauritque animalculum in alieno territorio natum aërem pro vitæ suæ sustentaçulo. Ex ouulo nempe nascitur vermiculus, Tarlo, Tarolo, qui augetur sensim absque notabili bouis incommodo. In hoc nido hæret vermiculus per integrum hyemis decursum, augescens magis & magis, eò quidem usque, ut ipsa cutis in loco vulnerato eleuetur in tumorem. Æstate proxima mutatur Nympha in Chrysalidem, ex qua tandem prodit ipsa musca volitans. Liberata hæc è carcere cutis bouillæ inuolat proximis quibusque dumeris, vel arboribus, victitans heic, uti insecta alia, succo florum, fru-Ruum, herbarum, ipsis etiam excrementis animalium. Ubi nuptias ineunt mas & fæmina, hæc grauida facta cuti bouis pabulantis infidens eam modo ante dicto perforat, nouamque ibi deponit sobolem. Fit id præsertim interdiu, noctu quippe torpidum est æstrum, alis à rore humectatis, quapropter pastoribus Virgilius suadet, ut pecora sua nostu ducant pabulanim, vel bono mane, & Homero teste duplex dabatur diarium iis, qui noctu pascebant vaccas, boues, equos, interdiu oues & capras, quibus propter pilos longos & densos tabani minus funt, quam breuipilis animantibus, infe-Activa inprimis sunt & bellicosa Oestra instante tempestate vel pluuia, qua temporis circumstantia minus habent à Sole periculi ouula deposita.

Jumenta illa, si in stabulis degant, & sollicitè strigilentur, securiora sunt ab œstris, quia ouulis non conceditur, quâ indigent, hospitandi mora.

Rarò vel nunquam inuenias vermiculos hosce in cruribus, quò cutim caudâ verberare possiunt jumenta, vel linguâ sese lingere, sed ordinaria sedes sunt nates, scapulæ, collum, ubi 30. sæpe reperias eadem serie locatos. Rarò

item infestant jumenta præpinguia, vel malesana, vel non ante ab æstris læsa.

Tuberculum quoduis, in quo nidulatur vermiculus, in medio sui habet foramen, quod ampliatur magis & magis, ad instar uteri. Sed non ad ultimum maturitatis statum pertingunt vermiculi omnes, pereunt ante multi; quàm excludi queant, & speciatim in iis jumentis, quæ aratro applicata Solis exponuntur ardori, securiores longè, si,quæ hospitium præbent, libertate sua gaudeant, & inter pabulandum arborum umbrå.

Digito si tuberculum molliter tangas, latentem ibi vermiculum senties facile, qui extractus mobilior est tantò, quò maturior.

Tuberculum si prematur, vermiculo paruo existente & immaturo, & loculamento suo exprimatur, sequitur sanguis, isque paucior, quò ille est maturior, nullus, insecto maturo.

Violenta pressione prodit vermiculus aluotenus, maturus verò si sponte prorepat, caput prius exerit, uti omnia alia animantia nutrita in utero.

Frequentiores funt hi vermiculi jumentis pabulantibus in collibus, montibus, pratis ficcioribus, & prope dumeta aut syluas: Tauris item, vaccis & equis potius quam vitulis.

Sub cute delitescunt hi vermes per 9. vel 10. menses.

Lucem fœnerabuntur explicationi figuræ sequentes.

Fig. I. Vermis Oestri ex cute bouina, vel vaccina. a. pars crassior & posterior. b. tenuior anterior.

Fig. II. Vermis idem ventre supino. c. pars anterior. d. posterior, ubi spiracula.

Fig. III. Vermis per longitudinem sectus, capite truncatus, ubi in conspectum veniunt Tracheæ cum suis ramis. e. pars posterior, ubi sunt spiracula. f. pars anterior.

Fig. IV. Chrysalis, in qua conspicitur Nympha Asili nondum plenè matura dorsotenus. m. pars superior. n. posterior.

Fig. V. Eadem Nympha intra Chrysalidem ventretenus spectata. o. pars capitis. p. pars caudæ.

Fig. VI. Chrysalis alia perfectior, & aperta, in qua conspicitur Nympha formà infantis fasciis inuoluti. q. pars capitis, ex quo prodit canaliculus, quo vermis inclusus nutrimentum quærit. r. pars caudæ, è qua prodeunt très canaliculi, unus pro excrementis ani, duo laterales pro respiratione.

Fig. VII. Vermis sub bonæ notæ micro-scopio conspectus, ventre supino. s. pars posterior. t. u. spiracula. x. pars capitis.

Fig. VIII. Oestrum ipsum perfecte elaboratum, iterum sub microscopio.

Hof.

I. A. Fridrich sculps.

.

·

Hos. Cap. V. vers. 12. 14. VI. vers. 3. TAB. DCXLV. 1265

Hof. Cap. V. verf. 12. 14.

12. Et ego fui ipsi Ephraim ut tinea, 12. Et ego quasi tinea Ephraim: & & instar teredinis domui Juda.

14. Ego sum ut Panthera ipsi Ephraim, & ficut Leunculus domui Juda. —

N uniuerfo præter DEUM & mundum tum visibilem, tum inuisibilem, à DEO creatum, nihil est. DEUS, Ens incomprehen-L fibile, pro infinita sua bonitate sese approximat nobis, & per emblemata à corporibus variis nobis cognitis desumta sese cognoscendum dat. Maximæ autem minimæque molis corpora quia DEI sunt opera, & ex minimis non minus quàm ex maximis DEI potentia, sapientia & bonitas prolucet, mirari nemo debet, quod Ter Maximus & Altissimus, qui æternitatem ipsam possidet, sese comparet non solum Panthera & Leunculo, sed quoque Tineæ atque Teredini. Minimi puncti animalculis illis repræsentat judicia sua suffodientia fensim & veluti per cuniculos, ut bestiarum ferocium symbolo ea, quæ turbinis ad instar impetuose irruunt, & obuia quæque protinus

by ascb pro tinea legitur etiam Job. IV. 19. XIII. 28. XXVII. 18. Pfal. XXXIX. 12. L. 9. Jef. LI. 8. 27. rakabb, teredo, in genere fignificat quasi putredo domui Juda.

14. Quoniam ego quasi leæna Ephraim, & quasi catulus leonis domui Juda. -

putredinem omnem, non ligni duntaxat, sed & ossium. Prov. XIV. 30. Zelus ossum tabo (putredo ossium inuidia) est, ורקב עצטורין. Radix putrescere. Ex qua tamen probari nequit putridum illud de insectorum ex putredine ortu systema. Aliud est, generari in putredine, aliud ex putredine. Voci קַקַב affinis quodammodo est Arabum eraza, erazat, teredo. Meninzk. Lex. 2411. 5706.

Chachal est Panthera, Pardus, πωνθής, Tigridis genus rapacissimum, voracissimum, velocissimum, maculis rotundis insigne. Denotat aliàs יַחַשַּׁ & אַחַשַ nigrum Leonem.

כְּפִּיר Cepbir est Leunculus, de quo alibi.

Binarum harum bestiarum sæuarum & astutarum symbolo DEUS se ipsum sistit, & judicia fua confumtiua non heic duntaxat, sed & alibi in Scriptura, Job. X. 16. Thren. III. 10. Jer. XXV. 37. 38. Jef. XXXI. 4. Hof. XIII. 7. 8. ut peccatoribus notum fiat, quam fit Φοβερον το έμmeden els xeigas OEOT Gartos, Hebr. X. 31.

Hof. Cap. VI. verf. 3.

Et sciemus, sectabimurque ad cognofcendum DOMINUM; ut aurora paratus est egressus ejus, & veniet nobis ficut pluuia, ficut ferotina & tempestiua pluuia terræ.

¶ Gregiè heic *auroræ, pluuiæ*, imò *plu*uiæ serotinæ & tempestiuæ comparatur gratia DEI illucens animæ calamita-🛾 tibus variis prestæ, Halcyonia Ecclefiæ post præuias graues persecutiones, illuminatio mentis densissimis ignorantiæ & impietatis tenebris immersæ. Qui aliquandiu per tenebrosam vallem ambulauit, ei gratius nihil accidere potest aurorà, acceptius nihil & dulcius animæ ab urenti ira DEI torrefactæ quàm gratiosa pluuia. Ut flaccescere videmus plantas continuo per dies & septimanas ardore SoSciemus, sequemurque, ut cognoscamus DOMINUM: quasi diluculum præparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus & serotinus terræ.

lis, imò torreri, exhalante fucco, neque restaurato, sed refocillari & veluti reuiuiscere à pluuia lapía, adimpletis de nouo nutritiis vasis. Experimur hanc pluuiæ necessitatem atque utilitatem in nostris etiam climatibus, si quando æstate extorrida nimis gramina torrentur ad radices usque, fructus arborei ficcitate contrahuntur, vel planè decidunt, uuæ corrugantur. De Orientalium Regionum plu-

uia serotina atque tempestiua docuimus alibi, quæ scitu sunt necessaria.

Hof.

Tetett tet tet tt

1266 TAB. DCXLV. Hof Cap. VI. verf. 4. VII. 11. VIII. 9.

Hof. Cap. VI. verf. 4.

Quid faciam tibi, o Ephraim? quid Quid faciam tibi, Ephraim? Quid fafaciam tibi, Juda? Pietas vestra est quasi nubes matutina, & veluti ros manè veniens & abiens.

ciam tibi, Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.

ריים שׁרִים בּיים ros matutinus, desers desers, item favis dedou de gend, gutta roris matutina, Sap. XI. 23. est ros ille, qui nocturno aëris frigore collectus & condensatus bono manè relabitur in terram & plantas, mox verò à Sole oriente, vel ventis dislipatur: sic צָנן בַּקר, nubes matutina, mpin menin, nubecula tenuis, quæ pariter exoriente die à causis memoratis dispellitur. Meteoris hisce confert Propheta impetum ad pietatem, qui breui durat, sollicitationem ad vitam virtuosam, sed mox disparen-

Hof. Cap. VII. verf. п.

Et factus est Ephraim sicut columba Et factus est Ephraim quasi colum-(a) stolida, & sine corde. (a) Vecors vel excors.

ba seducta, non habens cor.

Nuocasse leguntur codem commate Israelitæ Ægyptios, & profecti ad Assyrios, stolida ad instar columba, quæ hac illac vo-litat, nescia quorsum. The simplex, vox est, quæ in laudem cedit & opprobrium. Priori sensu simplicitas cordis comitem habet probitatem, finceritatem. Sumitur de homine

antiquæ fidei, à quo abest omnis dolus; hoc fenfu vult CHRISTUS, ut fimus aniques is ai meesseed. Matth. X. 16. Posteriori sensu juncta simplicitati est stoliditas, fatuitas. Ita heic E_{-} pbraim est sicut columba stolida, & sine corde, eic meesese arus, un exusu naediar, fibi fuisque rebus consulere nescit.

Hof. Cap. VIII. verf. 9.

riam (veluti) onager, qui sibi relictus est solus.

Quoniam ipsi ascenderunt in Assy- Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi. -

Ita onagri folitaria non eò intelligenda venit, acsi sui ipsius generis societatem fugiat. In Phrygia & Lycaonia colliguntur in greges, teste Varrone Ruftic. L. II. c. 6. ayena ζονται κατά πλη-30c, gregatim colliguntur, Pollux. Et integrum fæminarum gregem ducit mas. Plin. L. VIII. c. 30. Est itaque onager בוֹנֵד folitarius, quia Eremita est, in deserto viuit, fibi relictus solus. Velut onagri exeunt in solitudinem ad opus suum. Job. XXIV. 5. Vi interminationis Hierofoly-

enda redigi in onagrorum luxum. Jef. XXXII. 14. Maniacus Nebucadnezar versari inter onagros. Dan. V. 21. DEUS ipse ita adloquitur Jobum. XXXIX. 6. Onagri domum solitudinem poscui, & cubilia ejus locum sterilem. (Onagro dedi in solitudine domum, & tabernacula ejus in terra salsuginis.) Applicatio proin Textus hæc est, quod Ahas, afinus ferus & indomitus, inuito DEO, unico Israelis Pastore, Legatos miserit ad Thiglath Pilesarem, ut asservet ipsum de manu Regis Syriæ, & de manu Regis Ifraelis. 2. Reg. XVI. 7.

Hof.

Hof. Cap. X. verf. 4. 11. XI. verf. 11. TAB. DCXLV. 1267

Hos. Cap. X. vers. 4.

vanum, & fœdus pangendo, germinabitque ceu absinthium judicium in fulcis agrorum. (a) Al. execrando vel deuouendo.

E voce with rosch, quod cicutam potius denotet, quam vel absinthium, vel fel, vel ἀγεωςιν, quam LXX. habent, egimus ad Jer. IX. 15. Quadrat inprimis Textui nostro:

Loquuti sunt verba (4) dejerando in Loquimini verba visionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quafi amaritudo judicium super sulcos agri.

> Colligite in unum confilia, pangite fœdera, conjurate, omnia hæc veneno erunt vobis, Regnoque veltro.

Hos. Cap. X. vers. II.

Ephraim est ceu vitula (a) assueta, diligit trituram, & ego transiui ceruicem ejus pinguem, feci gestare Ephraim: Juda arabat, Jacob confringebat ei glebas.

(a) Scil. ad agricolationem.

Sraelem bucculam indomitam vidimus fupra Hos. IV. 16. Heic Ephraim est ceu vitula assueta, diligit trituram. LXX. Έφεαιμ δάμα-. λις δεδιδαγμένη άγαπᾶν νεικος. Ephraim vitula docta diligere contentionem. Florebant decem Tribus, postquam Pekah, Remaliæ filius, Syriæ Regi Rezim fædere junctus, vastauerat Tribum Juda, occisis uno die viris fortibus 120000. & abductis è sequiori inprimis sexu 200000. sed, monente Propheta, iterum dimisfis 2. Paral. XXVIII. 6. Prosperum hunc Israelitarum statum describit Hoseas in Textu. Ubi notandum, vitulam hanc, seu bucculam, non fuisse assurant agricolationi, sed triturationi, labori longè faciliori, & gratiori, utpote quo non fuere sub jugo, liberumque erat vi Legis Diuinæ ore haud obturato comedere de ipso frumento per trituram excusso. Sub jugo patiebantur multum jumentorum colla, & nudabantur pilis, sed heic, dum trituræ nauabant

Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transiui super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim, arabit Juda, contringet sibi sulcos Jacob.

operam, laudatur ceruicis pulchritudo: Ego. transiui ceruicem ejus, ich subre ihr über ihren schönen Hals, LXX. tyò di inensioonen ini rò name ςον τε τεαχήλε αυτής, id est, agnoui eam pro mea, pro membro gregis mei. Sed quia triturationem antecedit aratio, & confractio in glebas, quæritur, quisnam hisce laboribus durioribus fuerit defunctus? Respondet & ad hanc quæstionem Propheta, feci gestare Epbraim, ביב אָפְרִים, equitare faciam Epbraim, LXX. ἐπιβιβῶ Ἐφιαϊμ» supponam Ephraim. Sed Juda arabat, Jacob confringebat in glebas; aliter longe legunt LXX. παρασιωπήσομαι Ίνδαν, ένιχύσει αυτώ Ιακώβ, reticebo Judam, roborabitur fibi Jacob. Modum, quo triturare soliti fuerint sub dio Judæi, jumentorum cornigerorum ope, exposui alibi, & nî fallor contuli cum Hottentottorum more, apud quos pari ratione trituram exercent equi, quam describit atque depingit Cl. Kolb. Cap. Bon. Spei. p. 118.

Hof. Cap. XI. verf. II.

Terrebuntur sicut auicula ex Ægy- Et auolabunt quasi auis ex Ægypto, pto, & quasi columba de terra · Assur, collocaboque cos in domibus, dicit DOMINUS.

& quasi columba de terra Assyriorum: & collocabo cos in domibus suis, dicit DOMINUS.

MEticulosum cluet animal columba, varias hinc suppeditat parabolas Scriptoribus sahinc suppeditat parabolas Scriptoribus sacris atque profanis. Audi Arethusam Nympham querulam de propria sua meticulositate, Ttt ttt ttt ttt tt 2

TAB. DCXLV. Hof. Cap. XIII. verf. 3.7.

& Alphei persecutoris rabie, apud Ouid. Met. L. V. Fab. 10.

Timeo, Ut volucris oculus columba.

Sic ego currebam, fic me ferus ille premebat, Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ; Et solet accipiter trepidas urgere columbas.

Suidas in mornádos.

lumbe conuallium.

Trift, L. I. Eleg. 1.

T768

Δηλαί τοι δήλοιση έφεδρόυσοι πέλημι.

Terretur minimo penna stridore columba, Unguibus, accipiter, saucia facta tuis.

Timidæ timidis infident columbæ.

Hinc refer audit columba Homero, in a dia mo

Valerius Flaccus de Medea L. VIII. de Argonautis.

લેલી લંગના કંપ્રતામિક મેં હૈદ્યાર લેંગમ महलेंग हैरों में કંપ્રતામિન હતા, quia præ imbecillitate timet. Occurrit hæc vox pro timere ctiam apud Apollonium in Argonaut. L. III. v. 541.

Ecce! autem pauidæ virgo de more columbæ, Cum fuper ingenti circumdata præpetis umbra, In quemounque tremens bominem cadit. Haud secus illa

Τεήρων μων Φεύγυσα βίην κίρκοιο πελοιώς, 'Τψώθεν αἰσονίδεω πεφοβημένη έμπεσε κόλποις.

Ita timore graui, mediam se mist, &c.

Pauida quidem fugiens vim accipitris columba, Ex also terrefacta in Æsonide simum incidit.

Sopbocles in Ajace V. 139.

Ita Ezech. VII. 16. Qui reliqui facti fuerint ex eis, (qui fugerint ex eis.) euadentes scilicet, ex destru-Rione Hierosolymæ, erunt in montibus sicut co-

πεφόβημαι Πτηνής ως όμμα πελείας.

Hof. Cap. XIII. verf. 3.

Ideireo erunt ceu nubes matutina, & Ideireo erunt quasi nubes matutina, ceu ros mane cadens, & abiens, & ficut quisquiliæ, quas jactat turbo de horreo, & veluti fumus de (4) fumario.

& ficut ros matutinus præteriens. ficut puluis turbine raptus ex area, & sicut fumus de fumario.

(a) Supple, exiens.

Vid. Hof. Cap. VI. vers. 4.

Hos. Cap. XIII. vers. 7.

Et factus sum eis sicut Panthera, & Et ego ero eis quasi leæna, sicut parficut Pardus ad viam (4) infidiabor. (a) Alii legunt, in via Affur.

dus in via Assyriorum.

Ernacula nostra: Ich will ibnen seyn wie ein Leopard, und wie ein Pardel auf der Straß gegen Affyrien. Fundatur expositione των LXX. καὶ ἐσομαι αυτοῖς ὡς Πανθής, καὶ ὡς Πάεδαλις κατὰ τὴν ὁδὸν ᾿Ασσυείων. Пач अने alia videtur bestia à नर्वहर्वकरा. Discrimen apud Græcos quoque Scriptores obuium urget inprimis Leo Allatius in Hexaemer. Contra quem 10. argumentis probat Bochart. Hieroz. P. I. L. III. c. 7. 8. unius esse generis has bestias. Textus originalis habet אָמָר & שַּחַר , quarum vocum prior reddenda potius per Leonem, posterior per Pantheram. Docet nos etiam Cl. Kolb. Cap. Bon. Spei. p. 156. vix differre Pardum & Pantheram, nisi fortè magnitudine,

ut etiam differunt inter se equi, vaccæ; sed alium esse Pardum à Tigride, huic maculas essepulchriores, rotundiores, clausas magis, coloris obscurè fusci, refertas pilis flauescentibus: illas verò Pardi formà esse soleæ equinæ, & non planè clausas: Tigridem etiam Pardo majorem.

Vidimus jam supra, differre nos Tigurinos à nobis. Vernaculam Versionem sustinet Hieronymus, & Syrus. Latina verò, ad viam speculabor, Hebræa voce אָשוּר fundatur, quæ fignificat, obseruabo, speculabor, insidiabor. אַשוּר nempe legerant Græci pro אָשוּר. In literis ipsis nulla est variatio, sed duntaxat in vocalibus. Sed hanc litem terminandam linquo iis, qui pro & con-

tra vocalium diuinitatem pugnant.

Hof.

Hof. Cap. XIII. verf. 8. XIV. verf. 7. (8.) TAB. DCXLV. 1269

Hof. Cap. XIII. verf. 8.

Occurram eis ut ursus orbatus, & lacerabo (a) pertinax cor eorum. Deuorabo eos ibi sicuti Leæna. fera agrestis dissecabit eos.

(a) Ebr. conclusum, hoc est, obstinatum, pertinax.

St, quod nemini non notum, fæua bestia Ursus, catulis inprimis orbatus. Husai ad Absalonem ita 2.Sam.XVII.8. Iu nosti, quod pater tuus militesque ejus viri fint strenui, & fortes, ad hæc amaro animo, non secus ac ursus in campo (catulis suis) orbatus. (Tu nosti, patrem tuum, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos & amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæuiat.) Solomon Prov. XVII. 12. Satius est, virum occurrere ursæ orbæ, quam stulto in stultitia sua. (Expedit magis ursæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua.) Contestatur idem de Tigride Seneca in Medea.

> Ut Tigris orba gnatis Cursu furente lustrat Gangeticum nemus.

Martialis III. Epigr. 44.

Non Tigris catulis citata raptis, Non Dipsas medio perusta Sole, Non sic Scorpius improbus timetur. Occurram eis quasi ursa raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum: & consumam cos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos.

De Urso catulis orbo lege 2. Sam. XVII. 8.

י אָקרע סְגוֹר לְבָּם, dirumpam clausuram cordis eorum, nos, lacerabo pertinax cor eorum, ich will ibnen das Schloß ibres Hertzens zerreissen. Ubi per clausuram cordis commodè intelligi potest pericardium, utpote quod cor claudit. Nisi malis concamerationem offeo-carnosam totius thoracis, quæ disrumpi, lacerari debet, siquidem Leo, cordis inprimis auidus, appetitui fuo velit facere satis. Spectat huc illud Homeri lliad. N. y. 115.

– άπαλόν τε σφ' ἦτος ἀπήυςα ——

— tenerumque ipsis cor abstulit —

Paraphrasis Apollinaris in Psal. VII. 3.

Μήποτ' έφαρπάξειε λέων έμον δια τις ήτορι

In Pf. LVI. 14.

'Ρύσατο δὲ σκύμνων σλοῶν μέσον ἦτος ἐμΑο, Liberauit autem cor meum è medio Leunculorum perniciosorum.

Hof. Cap. XIV. verf. 7. (8.)

bra ejus, reuiuiscent ut frumenta, & florebunt ut vitis, memoria ejus erit ut vinum Libani.

Onfistit plantarum vita, ut illa animalium,in circulo fucci nutritii per stru-Sturam organicam. Attamen notabile est discrimen inter vegetabilium & animalium vitam. Est hæc nobilior sociata

Reuertentur, qui habitabant sub um- Conuertentur sedentes in umbra ejus: viuent tritico, & germinabunt quasi vinea: memoriale ejus sicut vinum Libani.

> sensu & motu. Quapropter nulla plantarum animalibus accedit propius, quàm herba Mimosa seu sensitiua. Heic poenitentes dicuntur reuiuiscere ut frumenta. Commentarii loco erunt, quæ dicturus sum ad 1. Cor. XV. 36.

> > PRO-

Uuu uuu uuu uuu uu

PROPHETA JOEL.

Joel Cap. I. vers. 4.

Quod reliquum fecit eruca, comedit Residuum erucæ comedit locusta, & locusta, quod locusta reliquum fecit, comedit brucus, & quod brucus reliquum fecit, comedit robigo.

Uatuor heic occurrunt animalia, nominetenus nota potius quam reaple. ז. בּוָנָת . ז. אַרָבֶּר. ז. בּוָנָת. ז. אַרָבֶּר. 4. 'non. Quæ iterum in theatro comparent Joel. II. 25. Et pensabo vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, robigo & eruca, exercitus (fortitudo) ille meus magnus, quem missi in vos. Sed alio ordine. Omnia hæc quatuor animalium genera ad locustarum pertinent classem. Potiori sanè jure reninuissent Europææ Versiones, ad imitationem Leuit. XI. 21. Hebræa nomina, loco erucæ, lo-

custa, bruchi, robiginis.

I. <u>u gazam</u> occurrit quoque Amos IV. 9. Vocem hanc deriuant Judæi à na guz, vel na gazaz, tondere, abscindere, quoniam locustæ acutis dentibus folia, cortices, ramulos abscindunt, & deuorant. Amos l. c. Vestros bortos, vineas vestras, ficus vestras, atque oleas vestras deuorabat eruca. Ansam dat organum hocce messorium acutè scindens Pisida, agmini locustarum tribuendi μυριόςομου ξίφος, ensem decies mille acierum. Est hoc animal <u>si</u> ex communi Judæorum consensu ex locustarum genere, sed Græcis & Hieronymo ***\uman, eruca, quam & nostræ Versiones habent, & inprimis probare fustinet Fuller. Misc. Sacr. L. V. c. 20. Affinis est voci huic Polonorum Gasienica, quæ scolopendram, centipedam, erucam significat. Meninzk. Lex. 3098.

II. אַרְבֶּר *arbeh* , vid. Leuit. XI. 22.

ווו. אַ jelek deriuatur à לַקִּק linxit, lambit, quoniam locustæ sata veluti lambendo absumunt. Hinc fortè Germanorum lecken, schlecken. Affine est Arabum lahasa, lahas, qua voce utuntur, quoties sata, ut lana à tineis, confumuntur. In Eph. Germ. Cent. VII. App. p. 8. judice D. Job. Adamo Genselio, p; est insectum illud vitibus infestum, ins, inis Græcis dictum ab inter, lædere. Plinio L. XVIII. c. 18. Conuoluulus, Volvox. Columella Volucra. Plauto in Cistell. Act. 4. Sc. 2. v. 63. Inuoluulus, quoniam folia, depositis in ea ouulis, conuoluuntur. Germanis Weinzedel, Weinzirl, Rebstichel, Italis Ta-De quo Prudent. in Hamartigen. gliadizzo.

residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.

Quamuis maceries florentes ambiat bortos Sepibus, & denfis vallentur vitea rura, Aut populator edet gemmantia germina bru-

Aut auibus discerpta seris lacerabitur uua.

Legatur de hoc insecto Vallisnieri Esper. & Of-

fervaz. p. 53. IV. יסָיה Chafil descendit à יסָה chafal, consumere. Emphaticæ sunt illæ minæ Deut. XXVIII. 38. Multum seminis proferes in agrum, parum colliges, vastabit illud locusta. (Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locusta deuorabunt omnia.) יַחְסְלְנוֹ הַאַרְבֶּרִין. Nahum III. 16. Deuorabit te more bruchi, ubi Chaldæus interpres etiam adhibet Hebræum בים. Affine est huic ייסָת Arabum uskul,

locusta mas. Meninzk. Lex. 3275.

In Oriente & Africa plurimæ dantur locustarum varietates, ut apud nos erucarum, papilionum, cantharorum. Damir, Scriptor Arabs, recentet flauas, albas, rubras, nigras, magnas, paruas. Marcellus Virgilius in Diosc. L. II. Variauit admirabili artificio locustas natu-Sunt enim, quæ virides, quæ nigræ, quæ liuentes, quæ aliqua parte bunc, aliqua illum colorem ostendant. Sunt, que volantes tantum latentem antea colorem aliquem proferant. Sunt, que simplicibus, que pluribus alis volent, que alis carentes saltent, que utroque boc motu priuate ingrediantur tantùm. Sunt, quæ longioribus, quæ breuioribus cruribus sint: & in bis, pluribus breuioribusque, & paucioribus longioribusque internodiis; Sunt, que canant, que mute sint, que per diem, quæ in tenebris tantum audiantur. Et, ne longiores simus, sunt, quæ nibil homini in re rustica noceant, innocentesque à pueris capi se patiantur. Sunt contra, quæ pestem & calamitatem satorum omnium totis regionibus afferant, illataque fame antiquos agros deserere sapenumero gentes coegerint. Inspice Tabulas CXXXIV. CCLV. CCLVI. Saltarem extra oleas, si omnium locustarum nomina huc afferrem, foret hic labor Lexico dignior, quam huic Commentario. De quatuor animalibus in Textu obuiis assere licet, esse vel totidem diuersas

locustarum species, vel denotare quatuor diuersos ætatis ejusdem locustæ gradus: ut bruchus dicatur locusta recens exclusa, nondum alas habens, attelabus, quæ volare incipit, locusta tandem, quæ plenè est elaborata. Ita sentiunt multi Latini Interpretes, quibus multa opponi possent, & fortè ostendi, denotare nomina modò allata diuersas potius locustarum species, quàm varios ætatis gradus. Judæos si audiamus, Joelica nostra interminatio vult venturas locustas quatuor annis successiuè, Gazam primo, Arbeh secundo, Jelek tertio, Chasil Sed Joel contradiceret Joeli, heic enim gazam primo loco ponitur, ast II. 25. quarto. Et dicitur una comedisse, quod altera fecit reliquum, quod non intelligi potest nisi de uno codemque anno, quo, discedente primo exercitu, aduolarit secundus, secundo successerit tertius, tertio quartus, qui nihil reliquerit planè, quod in usum hominum brutorumue cedere potuisset. Sunt ex Judæis, qui volunt, in Ægyptiorum illa plaga אַרָבֶּר folam irruisse. Sed non unius generis memorat locustas Psaltes Pf. LXXVIII. 46. Et dedit brucho, הַסִית, pro_ uentum eorum, & laborem eorum locustis, אַרְבָּּר. Pfal. CV. 34. Ejus jussu venerunt locusta, אַרְנֶּרִה, ਓ innumeri bruchi, Pi. (Dixit, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.)

Apud LXX. quatuor locustarum genera in Textu obuia exprimuntur his nominibus, xaµ-ສາງ, ຂ່າເຄີຣ, ອີເຂັ້ນວຣຸ, ອີເບບຕ໌ເອີາ. Sequitur hos Vulgata, & Latina nostra, eruca, locusta, bruchus, rubigo. Quarum prima & ultima locustis adnumerari non possunt, & ἐξυσίβη, rubigo, ne animal quidem est, sed vitium vitibus aliisue plantis infestum, der Brenner.

Meum non est, enodare quæstionem, an locustæ hæ Joeli memoratæ sint sensu proprio vel figurato per hostes Populi Judaici intelligendæ? Ut sanè Hieronymo Gazam sunt Assyrii, Babylonii, Chaldæi, Arbeh Medi & Persæ, Jelek Macedones, Alexandri successores, inprimis Antiochus Epiphanes, Chafil Romani. Coincidit ferè Cyrillus, qui nominat Salmanassarem, Nebucadnezarem, Antiochum & Romanos. Theodoreto placent Thiglathphileser, Salmanassar, Sennacherib & Nebucadnezar. Altiori adhuc sensu mystico intelligit Chaldæus interpres populos, linguas, regna & imperia vindictæ. Verum enim verò securior heic est fensus literalis. Homines si conferuntur locustis, sit id vel respectu numeri, uti Midianitæ & Amalekitæ ascenderant magna multitudine instar locustarum, ut non esset numerus ipsorum, Jud. VI. 5. vel in contemptum, Jef. XL. 22. DEUS sedet supra globum terræ, & qui habitant in ea, sunt veluti locusta. Sed ampla Imperia, qualia fuerunt quatuor illæ Monarchiæ, bestiis comparantur ferocibus, Leonibus, Pardis, Ursis. Vide plura ad Joel II. 25.

Legi inprimis meretur Clar. Jacobi Hasai de Judaica Terra depopulationibus per Gazam, Arbe, Jelek & Chasil doctissima Dissertatio inserta Bibl. Brem. Class. VII. p. 773. ubi quatuor has plagas per erucas, locustas, bruchos, & uredinem, LXXviralem Versionem defendens, diffusus inprimis circa non, quod uredinem seu rubiginem denotet, pluribus illustrat.

Joel Cap. I. vers. 6.

meam, robusta, innumerabilis, cujus dentes dentes sunt leonini, habet molares Leænæ.

Nnuntiatione quadruplicis locustarum plagæ v. 4. facta intimatur v. 5. populo Judaico attentissima Diuinorum Judiciorum consideratio. Euigilate, ebrii, & flete: & ululate omnes, qui vinum bibitis, propter succum expressum, quoniam excisum est ab ore vestro. (Expergiscimini, ebrii, & slete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore vestro.)

Aque mero redeant in pectora sensus.

Euigilate veluti ex profundo post nimiam vini ingurgitationem somno, imo ex peccatorum lethargo; oculis legite, non manibus, vineas vestras, vastatas à locustis, vel vastandas mox; in præsenti enim vel præterito exprimit Pro-

Quoniam gens ascendit super terram Gens enim ascendit super terram meam, fortis & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis: & molares ejus ut catuli leonis.

> pheta, quod est futurum, & tam certò, acsi jam contigisset.

> Quoniam gens ascendit super terram meam, ότι έθνος ανέβη έπὶ την γχν με. Gentis nomine heic veniunt iterum non tam Assyrii, Chaldæi, Medi, Perfæ, aliique populi fupra recensiti, quam locustæ ipsæ, exercitus DEI. Ita Prov. XXX. 25. Formicæ audiunt populus imbecillis. Vers. 26: Cuniculi gens minimè potens. (Lepusculus plebs inualida.) Occurrunt passim hujusmodi loquendi formulæ apud profanos Scriptores, præsertim Poëtas. Sic cluent Apes Homero Iliad. 6'. v. 871.

> > "Ηῦτε έθνεα લેંદા μελισσάων αδινάων.

Ut sunt gentes apum frequentium. Uuuuuuuuuuuuu 2

Aues

TAB. DCXLV. Joel Cap. I. verf. 7.

Aues eidem v. 458.

1272

हैश्रारीका महत्त्वमुख्य हीग्रह्म महारेखे, Χηνών, η γεςάνων, η κύκνων δολιχοδείζων.

auium volucrium multæ gentes, Anserum, aut gruum, aut cygnorum longo

Muscæ v. 469.

"Hữτε μυιάων ἀδινάων έθνεα πολλά.

Ut frequentium muscarum multæ gentes.

Porci. *Odyff. ξ.* v. 73.

े वैरा हैरिश्व हैर्स्सर स्ट्रॉक्स स्ट्रॉक्स

ubi includebantur porcorum gentes.

Mures & locustæ apud Orpheum de Lap. in Corallio.

Έκτε μύων αγέλας, έκ τ' ακρίδος απλετον έθνος Paroes -

Et murium greges, & locustarum infinitam gentem

Perdet -

Locustæ apud *Pisidam* in Hexaëmero.

Τίς έκες απέυει παγγενή την ακείδα, Εθνος πτερωτόν, είς Φθοράν Αιγυπτίων;

Quis omnigenam locustam instruit, Gentem alatam, in perniciem Ægyptiorum?

Sic Virgilio gentes funt equi, vituli, oues, piices, apes. De his Georg. III.

totiusque ordine gentis Mores & studia, & populos, & prælia dicam.

Aliis testimoniis supersedeo. Nemo proin habet, cur miretur, gentis nomine Prophetæ no-Itro venire locustas, imo gentis robusta, innumerabilis, in પ્રાર્થ માણે લેમ્પ્રફા માર્મ TE. Sed id mirum, genti huic esse dentes, imo dentes leoninos, dentes molares Leana, οδώντες λέοντος, καὶ αἰ μῦλαι ἀυτῶ σκύμνε. Mirari definemus, fi conferamus Apoc. IX. 8. ubi locustis pariter tribuuntur obfortes os Nobrem. Mirum utique, si consideremus, quantas exerat imbecillum adeò animal, abjectus exercitus, rodendo, lingendo, vorando vires, omnia morsu erodentes, & fores quoque tectorum. Plin. Hieronymus: Quid locustis fortius, quibus bumana industria resistere non potest? Cyrillus: αμαχον το χενμά έςι, και ακαταγώνιςος κομιδή των τοιύτων η έφοδος, ίκανή τε αξδην απολέσαι τα έν αγροίς. Res est insuperabilis, & prorsus inexpugnabilis est earum impressio, & ad perdendas ruris opes plane sufficit.

Joel Cap. I. vers. 7.

Vastauit vincam meam, deglubit si- Posuit vincam meam in desertum, & cum meam, nudando nudauit cam, & abjecit, alba reddiderunt flagella cjus.

Ocustas vitibus inprimis & sicubus infestas experientia docet. Apud Didymum L. X. Geopon. vites contra locu-■ Itas defendunt tria Sinapi grana defossa ad radicem, horum enim odore bruchos interimi vult. Legimus item apud Theophrafrum L. XVII. c. 25. & Plinium, progerminasse de nouo ficus à locustis demorsas. De ficu usurpat Propheta vocem יְּמְצָבָּּה, quam nos reddimus deglubere, Bochart. Hieroz. P. II. L.IV. C. 4. in confractionem, sic & Græci, eis κλασμόν, vel συγκλασμόν, tenellorum nempe furculorum. Nostrum deglubere, abstreiffen, fundatur authoritate Hieronymi, cui prop est decorticatio. Hanc sequitur 🗃 อุซุกุ าซกุ,nudando nudauit eam, gantzlich abschelen. Nudatur nempe arbor, si vel decorticetur, vel flores, folia, fructus amittat, uti id quotannis ht hyeme.

Fronde nemus denudat byems.

ficum meam decorticauit: nudans spoliauit eam & projecit, albi fa-&i funt rami ejus.

Id Græci vocant ψιλέν, quo utitur Theophr. Hift. Plant. L. IV. c. 16. de Erucis, quæ Mileti Viñaσι τὰ δένδεα. Alba redduntur flagella seu nudata seu decorticata. Sic Jacob accepit virgas virides de populo, auellana & castanea, & deglubit eas, ut albedo appareret, denudans scilicet, quod album erat in virgis. (Iollens Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detractisque corticibus, in bis, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa verò, quæ integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius.) Gen. XXX. 37. Sed notandum, albari arborem præsertim in cortice, si pereat, δια την ατροφίαν έκλευκαίνεται και απόλλυται τα δένδεα, alimenti defectu arbores exalbescunt & pereunt. Theophr. de Caus. L.V. c. 12. Sic & ex eadem ratione, contracta in senio cute, pili canescunt. Mortem inferunt arboribus locustæ, si consumtis jam foliis & sloribus ramos ipíos aggrediantur & demordeant. Scalig. Exerc. in Cardan. 192.

Joel Cap. I. verf. 12.

Erubuit vitis, ficus deformata est, mala punica, quin & palma & malus, omnesque arbores campi exaruerunt; exaruit enim gaudium à filiis hominum.

Dmonentur v. 2. 3. seniores & cundi babitatores terræ, ut raram non minus quàm perniciosissimam locusta-. rum plagam *enumerent filiis* , *omnique* posteritati; v. 5. ebrii, ut sleant & ululent omnes, qui vinum bibunt, propter succum expressum, (in dulcedine,) quoniam excisum est ab ore suo; v. 8. omnis Israel, ut ululet, ut virgo accincta sacco propter maritum suum, cui in juuentute nupsit, (plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sue;) Vers. 10. Terra ipsa, ut lugeat, quod vastatum sit frumentum, erubuit mustum, deformatum est oleum. (Luxit humus, quoniam deuastatum est triticum, confusum est vinum, elanquit oleum.) Vers. 11. Agricolæ, ut erubescant, vinitores, ut ululent propter triticum & hordeum, quia periit messis campi. (Confusi sunt agricola, ululauerunt vinitores, super frumento, & hordeo, quia periit messis agri.) Quæ omnia naturalibus locustis quadrant potius quam mysticis, uti & id, quod nunc sequitur, vers. 12. Erubuit vitis, η ἄμπελος έξης άνθη, rubigine infecta stat veluti pudibunda, nuda, à locustis ita demorVinea confusa est, & sicus elanguit, malogranatum, & palma, & malus, & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium à siliis hominum.

sa, ut succo nutritio interceptus sit ad folia aditus, hæc proin gratum sium virorem exuant, ut apud nos rubigine afficiuntur vites vel ab insectis, vel Sole post pluuiam lapsam folia ante laxata veluti exurantur. Notandum præterea, locustas multa contactu, saliua suá virulenta, adurere. Pisidas in Opisicio Mundi.

The ta dividea, new magaine the moar.

Arbores tabefacit, & herbam marcidam reddit.

Idem testatur Mousetus. Nec solum morsu segetibus, pascuis, pratis, bortis, pomariisque nocent: sed stercore item nigro, viridi, mordaci, graui, biliosaque inprimis atque acri saliua, quam multam ex ore inter rodendum fundunt. Quæ saliua aptè comparari potest cauterio potentiali, quod cuti applicatum erodit, & Escharam facit. Non proin mirum, si juxta Prophetæ essatum, sicus deformatur, mala punica, quin & palma & malus, omnesque arbores campi exarescunt. αὶ συκαὶ ωλιγώθησαν, ροᾶ κοὶ Φοῖνιξ, κοὶ μῆλον, κοὶ πάντα τὰ ξύλα τᾶ ἀγςε έξηςάνθησαν.

Joel Cap. I. vers. 17.

Computruerunt semina dispersa subter glebas suas, vastata sunt, quæ reposita fuerunt, euersa horrea, eò quod pudefactum sit frumentum.

voces, quæ apud optimos Interpretes quadruplicem sensum obtinent, & tria ex illis monadica. LXX. ita eas reddunt: ἐσκίρτησαν δαμάλεις ἐπὶ ταῖς Φάτναις. Subsultauerunt vituli in præsepibus suis. Hieronymus: Computruerunt jumenta in stercore suo. Chaldæus: Dolia per ostiola sua sunt euacuata. Judæi nobiscum, computruerunt semina dispersa subter glebas suas, die Saamen-Körnlein sind unter ihren Schollen verfaulet. Examen harum Versionum Philologicum relinquentes aliis, interimque nostram adoptantes, id observari volumus ex Physica agraria, putrescere semina ab imbribus copiosis atque continuis, inundata humore nimio,

Computruerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ: quoniam consusum est triticum.

fibris relaxatis, & ad crepaturam distentis. Hinc præcipit Plinius L. X. c. 24. ut locis humidis citius tanto projiciatur semen in terram, ne imbre superueniente putrescat. Contingit id inprimis in climatibus calidioribus, ut terræ æstu torridæ irruentes imbres largi & continui tenella semina distendant nimium, & ad putredinem disponant. Vix tamen conciliari posse videtur hæc interpretatio cum ultimis hujus commatis verbis Vernaculæ nostræ Versionis, das Korn ist verdorret, quæ sequitur rès LXX. έξης άνθη σῖros. Neque cum v. 19. Ignis absumpsit amænisfima loca deserti, & flamma exussit omnes arbores campi. (Ignis comedit speciosa deserti,& slamma succendit omnia ligna regionis.) Item v. 20. Xxxxxxxxxxxx

Sed & bestiæ agri vociferabuntur ad te, quod exaruerint torrentes aquarum, & quod ignis abfumpserit amænissima loca deserti. (Sed & bestiæ agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt sontes aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti.) Conuenit sanè vel locustis, vel scarabæis describendis Joel. II. 25. constitutio arida & sicca potius quàm humida, & illa ipsa pereuntia semina vanescunt potius quam putrescunt, sed eo ipso, quia corrugata nimis vel contracta ob alimenti paucitatem vanescunt, putrescunt simul. Plinius l. c. Siccis serius (satio fieri debet,) ut pluuiæ sequantur, ne diu jacens, atque non concipiens, vanescat. Ita

conciliari possiunt Versiones nostræ inuicem & cum natura ipsa. Docet nos ipsa experientia, conuenire aridas temporum anni constitutiones locustis potius quam humidas. Plinius L.XI. c. 28. Vernis aquis intereunt oua, ficco vere major prouentus. Aristoteles Hist. L. V. c. 29. 494-્રિશ્માલ હૈકે લેપમાંગ મન્ને હોલે પંજારે મહાજ μકમહાજારા હર્વના , ઉમલા πολλά γένηται. αν δε αυχμός συμβή, τότε γίνονται μάλλον αττέλαβοι πολλοί . δια το αυτά μη Φθήρουμ ομοίως-Consulit hinc Mousetus pro locustarum destructione, ut sub initium veris agri aquis largiter perfundantur. Et nouimus nos, unicâ îæpe pluuia larga erucas & scarabæos rusos arboribus plantisque fugari.

Joel Cap. II. vers. 2.

bilosa & caliginosa, sicut aurora diffusa super montes, populus multus & robustus, cui à sæculo nullus fuit similis, nec post eum erit, usque ad annos generationis & generationis.

Langite, exclamat Propheta v. 1. tuba in Zione, & classicum canite in monte santo meo, contremiscant universi babitatores terræ, quoniam venit dies DOMINI, in propinquo adest. (Cantate tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes babitatores terræ: quia venit dies DO-MINI, quia prope est. Iterum heic veluti in speculo sistitur locustarum plaga, omnibus incolis terrifica. Joel. I. 6. cluebant illæ gens robusta & innumerabilis, heic audiunt populus multus & robustus, cui à sæculo nullus suit similis, nec post eum erit, das modus neu iguess, suoiss αυτώ ε γέγοναν από τε αμώνος, και μετ' αυτόν ε προστεθή-- Tempus, quo id euenturum sit, vocat diem DOMINI, uti & I. 15. quo altipotens & justissimus DEUS sententiam est pronuntiaturus de terra & incolis rebellibus; dies tenebrosa & obscura, dies nubilosa & caliginosa, ημέρα σκότες καὶ γνόφε, ημέρα νεφέλης κὶ όμίχλης, ita di-Ala non solum, quia prospera tempora conferuntur luci, aduersa tenebris & nosti, sed quia agmina locustarum, dum per aërem volant,

Dies tenebrosa & obscura, dies nu- Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis: quasi mane expansum super montes, populus multus & fortis: similis ei non fuit à principio, & post eum non erit usque in annos generationis & generationis.

> obtenebrant ita terram, ut radii Solis penetrare nequeant. Dies sicut aurora dissusa super montes, ως δεθεος χυθήσεται έπὶ τὰ δεη, quibus verbis indicat, venturam mox hanc plagam, & fese per omnem Judææ Horizontem diffusuram, Hannibalem stare ante portam, irruiturum fulguris ad instar, διον αςράπης τινος δίκη, σύν όρμη κ de σμω, ut Cyrillus scribit. Notum, auroram non terminari in Horizonte ortiuo, sed per omnem diffundi Horizontem, coloribus licet sensim euanescentibus. Consimiles loquendi formulas suggerunt Poëtæ profani. Homer. Iliad. 8.

> > 'Ηώς μεν πεοκόπεπλος έκιθνατο πᾶσαν έπ' ώζαν.

Virgilio Interprete Æn. L.IV.

Et jam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens aurora cubile.

Æn. L. XII.

Postera vix summos spargebat lumina montes.

Joel

Joel Cap. II. vers. 3.

Ante illum ignis deuorans, post ipsum Ante faciem ejus ignis vorans, & post flamma exardescet. Si terra aliqua ante aduentum ejus fuerit ut horti delicati, post ipsum vasta redditur, ut desertus. Nemo illum effugere potest.

eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti; neque est, qui effugiat eum.

Omparauerit forte quispiam locustas ipfas igni, quandoquidem *multa con*tadu adurunt, quod vidimus ad Joel. I. 19. 20. unde & Theodoretus in vita Monachi Aphraatis locustas scribit ignis ad instar omnia consumere, πυεί παςαπλησίως ἄπαντα προσδαπανώσας. Ipsi quoque Grammatici locustas deriuant à locis ustis, licet alii melius à locutio-

ne, unde cicada ipía loquacitatis est symbolum, & à Græco angis descendit natangidéum, loquacitate sua aliquem obtundere, quasi locustare. Sed tamen potius per ignem ante locustas deuorantem, & slammam exardescentem post illas, æstus ingens aëris, vel & prester Orientalibus Regionibus familiaris, intelligitur.

Joel Cap. II. vers. 4.

Aspectus ejus ut aspectus equorum, Quasi aspectus equorum, aspectus currunt instar equitum.

eorum, & quasi equites sic current.

Tic & fuere τα δμοιώματα των ακείδων δμοια ίπποις ήτοιμασμένοις είς πόλεμον. Αρος. ΙΧ. 7. Quadrat hæc comparatio ex Judæorum mente volatui celeri locustarum, sed quoque figuræ capitis inprimis, equino fimilis, unde Itali vocant cavallette. Theodoretus, el TIS ακριβώς κατίδοι την κεφαλην της ακρίδος, σφόδρα τη τε ίππε έοικυῖαν έυξήσει, qui caput locustæ attente considerat, equino persimilem inueniet. Ita quoque Arabes adeò in comparandis rebus fœcundi, ut foli locustæ decem diuersa conferant animalia, in unum hoc animalculum veluti concentrata, 1. formam equi, 2. oculos Elephantis, 3. Tau-

ri collum, 4. Cornua Cerui, 5. Leonis pectus, 6. Scorpionis (potius Aquilæ) ventrem, 7. Aquilæ alas, 8. Cameli crura, 9. Struthionis pedes, 10. Serpentum caudam. Abarbanel dum integram hanc Joelis de Locustis Prophetiam Assyriis applicat, nescit quò se cum commate præsenti vertat, populos hosce nunc Centauris, nunc eorum peditatum ipsi equitatui veloci adæquat. Sed de Assyriis aptè dici nequit, currere instar equitum, quoniam corum militia inprimis fuit equestris. Quod constat ex Ezech. XXIII. 6. 12. 23. XXVI. 7. 10. 11. Nahum III. 2. Hab. I. 8.

Joel Cap. II. vers. 5.

Irruunt strepitu quodam per cacumi- Sicut sonitus quadrigarum super cana montium ut currus, & sicut crepitus flammæ ignis deuorantis stipulam, (in summa) ut populus præualidus instructus ad prælium.

pita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium.

Pprime hæc iterum quadrant locustis in regionem quandam irruentibus, magno strepitu inuolantibus, sata demordentibus. ή Φωνή τῶν πτεςύγων αὐτων ως Φωνη άξματων, ίππων πολλών τρεχόντων είς πόλεμογ. Apoc. IX. 9. Testimonia en parallela ex profanis Scriptoribus! Plin. L. XI. c. 29. Tanto volant pennarum stridore, ut aliæ alites cre-Remigius Altissiodorensis in Joelem: Magnum sonitum faciunt, quando mittuntur, in tantum, ut à sexto milliari possit audiri sonitus earum. Cyrillus: Φασί γας ε δίχα κτύπε πεάττειθαι πας XXXXXXXXXXXXX 2

ลับรณีร ธัง ลำชุดใจ ราวิร มมรสตรรมชาง. ที่ชุด อิธ รารส รณีร อิธิเรรมร αποτελείωθαι βληχεάν, περιθεαυομένων αυτάλε τών πεπτωκότων, ως ανέμε Φλόγα διαβριπίζοντος. Ajunt eas non fine strepitu in agros decidere. Sed & tenuem quendam sonum dentibus edere, dum prostratas fruges mandendo comminuunt, instar venti flammam agitantis. Sed est locustis sua quoque singularis vox, ut Gryllis; τεύζου, stridere, cam nuncupat Aristot. in Mirabil. Habet Alianus Hist. L. VI. c. 19. Bousseau angida, locustam bombilantem. De modo tamen, quo hic sonus excitetur, non idem sentiunt rei naturalis Scripto-Plinius: Vox earum proficifci ab occipitio videtur: eo loco in commissura scapularum babere quasi dentes existimantur, eosque inter se terendo quasi stridorem edere circa duo equinoctia, sicut cicadæ circa solstitium. Sed idem c. 51. Locustas pennarum & seminum attritu (sonare) creditur sanè. Sic & Aristot. Hist. L. IV. c. 9. τοις πεδαλίοις τείβυσα ποιύσι τον ψόφον. Crurum posteriorum attritu strepitum edunt. Alis effectum hunc tribuunt Poetæ. Mnesalchus L. III. Anthol. c. 24.

'Ουκ έτι δή πτερύγεσσι λιγυφθόγγοισιν α ώσεις, 'Ακρί, κατ' έυκάρπες αυλακας έζομένα.

Non amplius alis dulcisonis canes, O locusta, prope frugiseros sulcos sedens.

Item:

Εκθάν in πτερύγων ήδυ κρόκεσα μέλος.
Flauis ex alis melos dulce canens.

Meleager.

'Αυτοφυές μίμημα λύεας, κεέκε μοι τὶ ποθονόν, 'Εκκεέκσα Φίλας ποσοὶ λάλκς πτέευγας.

O quæ naturâ Lyram imitaris, cane mibi aliquid amabile,
Concutiens pedibus caras vocales alas.

Notandum heic, locustas non, ut supra, vocari populum, sed irruere, ut populus præualidus instructus ad prælium, ως λαὸς πολὸς κὰ ἱς νεὸς παρατασσόμενος εἰς πόλεμον. Sic & v. 7. currunt, ut fortissimi viri, ut bellatores conscendunt murum. De Asfyriis, aliisue Nationibus si locutus suisset Propheta, non dixisset, ut populus, ut fortissimi viri, ut bellatores.

Sed populo, eique bellicoso, exercitui comparantur locustæ 1. ratione numeri immensi & virium. Cyrillus: χεῆμα ἄμαχον, τὸ δυσκαλαγώνιςσος καντελώς ἀνθεώποις, βεέχει τὰ ἀκρίδος ἐμβολὸ. Eft inexpugnabilis, & bominibus prorfus insuperabilis bruchi & locustæ irruptio. Et Pisidas descripturus locustas, earumque operationes, in theatrum producit machinas omnes suo tempore usitatas bellicas.

Τὸ πτηνὸν ὅπλον εἰς ἀνάμνησιν Φόβε,
Βέλος νεφῶθες ἐξ ἀδήλε τεξότε,
Λόγχην ἐτοίμην, ἀυτοκίνητον δόρυ,
Πωκιὴν Φάλαγγα, μυριόςομον ξίφος,
Πηδητικὴν ἔπαλξιν ἀς άτε μάχης.
'Ουχ ἴςαται γὰς, ἀλλὰ πλήττει κὰ τρέχει,
Έρπεσα πορθεῖ, κὰ κλονεῖ πτερεμένη.
Δοκεῖ δὲ Φεύγειν, κὰ παλίνδρομος μένει.

Telum volatile ad metum excitandum,
Sagittam nubilam, ab incerto sagittario (emissam,)
Lanceam paratam, bastam per se mobilem,
Frequentem phalangem, ensem mille acierum,
Desultorium instabilis pugnæ propugnaculum.
Neque enim stat, sed currens ferit,
Serpens deuastat, & volans tumultuatur.
Videtur autem sugere, & statim recurrens

2. Comparationis membrum est ordinata acies: קרוק est ordinatus, praparatus, ut quiuis militum suo stet loco, agat, quæ sibi sunt demandata. Vers. 7. Quisque via sua incedit, nullus à semita sua destectit. (Viri in viis suis gradientur, 65 non declinabunt à semitis suis.) Vers. 8. Nullus alium impellit, sed quisque via sua incedit. (Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt.) Automens Hieronymus: Tanto ordine ex jubentis DEI dispositione volitant, ut instar tesserularum, quæ in pauimentis artificis finguntur manu, suum locum teneant, & ne puncto quidem, ut ita dicam, unqueue transuerso declinent ad alteram. Theodoretus, pera tivos συμπνοίας, mutua quadam conspiratione. Cyrillus: Φασί δε άυτας ςοιχηδόν ίέναι, ή ως έν τάξει δίίπταθαι, ή ηκιςα μεν απονοσφίζεωω, περιέπου δε έτως αλλήλας, ώσανα κ άδελφα , Φύσεως άυτης (lege άυταις) βιαβευέσης τὸ φιλάλληλον. Ajunt eas ordine ire, & quasi per acies volare, minimeque sejungi, & tanquam sorores se mutud subsequi, mutuum illis amorem naturà dispensante. Idem testatur Sigebertus de numerofissimo locustarum exercitu Galliam A. 874. vastante. Quod mirum est dictu, tanto ordine volitauit, præmissis ducibus, qui pridie castrametarentur, ut militaris disciplina

Joel

Joel Cap. II. verf. 7. 8. 9.

- 7. Currunt ut fortissimi viri, ut bellatores confeendunt murum; quisque via sua incedit, nullus à semita sua deslectit.
- 8. Nullus alium impellit, sed quisque via sua incedit; cadunt pro telo, nec (a) lucro inhiant. (a) Al. nec sauciantur.
- 9. In ciuitate discurrent, ad muros accurrunt, ascendunt in domos, per fenestras introeunt furis instar.

TIc & describit Moses locustarum exercitum in Ægyptum irruiturum, Exod. X. 6. Domos tuas implebunt, & domos omnium 🖊 seruorum tuorum , & domos omnium Ægyptiorum. Hieronymus in Joelem: Nibil locustis inuium est, cum & agros, & sata, & arbores, & urbes, & domos, & cubiculorum secre-ta penetrent. Theodoretus: 'Ουκ ἀπόχεη τῶν πεςιβόλων το ύψος έμποδων τη τέτων Ασόδω γένεωα. Αλλά ραδίως μεν ύπες βήσονται τα τείχη, κλέπταις δε παραπλησίως δια θυρίδων એς τας δικίας એσελεύσονται. κે τέτο δε έ μόνου ύπο πολεμίων, αλλα κે ύπο ακχίδων γεγευνημένον πολ... λάκις έθεασάμεθα ε πετόμεναι γαρ μόνον, άλλα κ κατά των τοχών ανέρπεσαι, δια των Φωταγόγων οις τές δικές ค่อโดยเ Non sufficit murorum altitudo ad illorum (hostium) ingressum probibendum. Muros enim facile transcendent: & furum instar per fenestras in domos ingredientur. Quod non solum ab bostibus, sed etiam à locustis sæpè factum vidimus. Non solum enim volando, sed & ad muros irrependo, per fenestras in domos penetrant.

Alia animalia hominem metuunt & fugiunt, locustæ contra nec homines curant, nec arma. Cadunt pro telo, nec lucro inbiant. Sie werden

- 7. Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendent murum: viri in viis suis gradientur, & non declinabunt à semitis suis.
- 8. Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur.
- 9. Urbem ingredientur, in muro current: domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.

in ibre Gewebr fallen, und nicht verwundet werden. LXX. έν τοῖς βέλεσιν αυτίθυ πεσένται, καὶ ε μή συν-TEASO மீரும் Hominibus inprimis sunt insidios இ unde ht, ut, aduentante locustarum nube, omnes intra ædes maneant, donec illa transierit. έαν νέφος ακείδων έπεεχηται, παντες ενδον μενέτωσαν άφανῶς, καὶ παιελεύσονται τὸ χωιίον. Democritus Geopon. L. XIII. Armis tantùm non sunt inuictæ, quia exiguæ mole, leuis armaturæ milites, & motu suo ictus eludunt, lorica quoque dura in dorso instructæ,

cognatus dorso durescit amicus; Armauit natura cutem.

Claudianus. Sic habebant Locustæ Apocalypticæ θώς ακας ως θώς ακας σιδης ες. Apoc. IX. 9.

Ex his omnibus liquet, esse hunc formidabilem exercitum v. 6. A facie illius languebunt populi, omnes facies contrabent luridum ollæ colorem. (A facie ejus cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam.) Est Jer. LI. 27. יֶלֶק סַמַר bruchus borrendus, Hesychio בּלָת מַמַר bruchus borrendus, Beea, locusta terribilis.

Joel Cap. II. vers. 10.

Ante illum contremiscit terra, (quin) A facie ejus contremuit terra, moti & cœli commouentur, Sol & Luna obtenebrantur, stellæque splendorem fuum contrahunt.

Æc verba nemo, qui sanæ est mentis, intelliget ita, ac si locustæ forent causa terræ motuum, tonitruum, verarum Solis Lunæue Eclipsium. Figuratis hisce locutionibus indicatur cumprimis terror, quo obruuntur terricofunt cœli, Sol & Luna obtenebrati funt, & stellæ retraxerunt splendorem fuum.

læ occasione hujus plagæ. Hieronymus: Non. quod locustarum tanta vis sit, ut possint mouere cœlos, & terram concutere: sed quod aduersa patientibus præ terroris magnitudine cælum ruere, & terra fluctuare videatur. Nihilominus ex parte literali quoque sensui est concedendus **Yyyyyyyyyyyyy**

locus: Quà volant locustarum agmina, obtenebratur aër, disputatur radiis solaribus transitus. Hieronymus: Præ multitudine locustarum, obtegentium cœlum, Sol & Luna convertentur in tenebras, & stella retrabent lumen suum, dum lumen in medio nubes posita locustarum ad terram non finit peruenire. Exod. X. 15. Operuit locusta superficiem totius terræ Ægypti, ut terra obscuraretur. Plinius: Locustæ Solem obumbrant. Testimonia lege apud Eutychium T. II. p. 518. Aloys. Cudamust. Nauigation. c. 13. Thuan. L. LXXXIV. Cœli commouentur, send fortay o seavos,

id est, નો તૈમને μમદ માર્જ પ્રેક્ષાને ઉત્તરકારી જ્વારામાં, Matth. XXIV. 29. Notum est autem, potissimas coelorum vires confistere in illuminatione & calore: hæ operationes si deficiant, dicere utique posiumus, cœlorum vires moueri, imo remoueri, debilitari; non solius Solis, sed & Lune & Stellarum. Volant aliquando locustarum agmina diesque noctesque, præsertim si transuolanda sint integra maria, quale est Mediterraneum, à pluuia fameque inuicta. Observandum id contra eos, qui volare duntaxat locustas pertendunt interdiu, noctu sese demittere in terram.

Joel Cap. II. verf. 20.

Aquilonarem autem istum procul Et eum, qui ab Aquilone est, procul abigam à vobis, & propellam eum in terram torridam & vastam, anteriorem ejus partem in Mare Orientale, & posteriorem ejus partem in Mare nouissimum. Et ascendet fœtor ejus, ascendetque putredo ejus, quia insolenter egit.

faciam à vobis: & expellam eum in terram inuiam & desertam: faciem ejus contra Mare Orientale, & extremum ejus usque ad mare nouissimum: & ascendet fœtor ejus, & ascendet putredo ejus, quia superbè egit.

Nieruit hic locus iis in specie, qui Joelis locustas volunt esse Assirios, qui ab Aquilone irruebant in Palæstinam, & decem . Tribus captiuas abduxerant, vel & Babylonios, qui Templum vastauerant, Romanos, Templi secundi destructores: licet Assyrii atque Babylonii ad ortum magis, Romani ad occasum sint siti, quapropter, dicunt illi, Propheta mentionem facit Maris Orientalis, & novissimi Occidentalis. Verùm enim verò Textum penitius inspicienti clarum fiet iterum, quadrare omnia apprime locustis proprie sic dictis. Aquilonarem istum, inquit DEUS per Prophetam, illam exercitus partem, quæ Hierosolymam aggressa est ab Aquilone, procul abigam à vobis, & propellam eum in terram torridam & vastam, desertum Arabiæ, anteriorem ejus partem in Mare Orientale, primam aciem in Mare Mortuum, respectu Urbis Sanctæ ad Orientem situm, & posteriorem ejus partem in Mare nouissimum, Mediterraneum. Et ascendet sætor ejus, ascendetque putredo ejus, præcipitatis nempe locustis in maria, & in putrilaginem conuersis. LXX. Καὶ τὸν ἀπὸ βορρά ἐκδιώξω αφ' ὑμῶν, καὶ કેર્દ્રેબંજબ લેપ્રજો લેંડ ગુર્નેંગ લેંગ્પર્વેફ્લમ, ત્રણે લેંભ્લમાંએ જો જાદુરંજબજારમ લેપજસ

નંદ रहे विशेष्ठका रहे सहस्थान , क्ष्में रहे देशका वंपर नंद रहे θάλασσαν την έχάτην. Καὶ αναβήσεται ή σαπεία αντέ, ησί αναβήσεται ο βεόμος αυτώ. Testimonia extant pasfim de integris locustarum exercitibus in maria præcipitatis, quæ attulimus ad Exod. X. 19. ubi legitur ventus occidentalis fortissimus sustulifse locustas, & desixisse eas in mare carectosum. (DOMINUS flare fecit ventum ab Occidente vebementissimum, & arreptam locustam projecit in Mare Kubrum.) Quis tandem mirabitur, locustarum numerosissima agmina, in maria præcipitata, & ad littora ejecta, fœtore suo pestilentiali inficere aërem? Hieronymus: Cumque littora utriusque maris aceruis mortuarum locuftarum, quas aquæ euomuerant, implerentur, pu tredo earum, & fætor, in tantum noxius fuit, ut aerem quoque corrumperet, & pestilentia tam jumentorum qu'am bominum gigneretur. Augustinus quoque de Civ. DEI L.III. c. 31. & Orofius Hift. L. V. c. 11. narrant, sub consulatu M. Plautii & M. Fuluii Flacci tantam locustarum copiam ex Mari Mediterraneo ad Africæ littora fuisse pulsam, ut peste inde exorta in sola

Numidia obierint 800000. in περιχώρω Carthaginis 200000.

TAB.

TAB. DCXLVI.

Joel Cap. II. vers. 25.

Et pensabo vobis annos, quos come- Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, robigo & eruca, exercitus ille meus magnus, quem miss in vos.

dit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos.

Blata locustarum plaga nouam promittit annonæ abundantiam Propheta nomine DEI. Vers. 22. Germinarunt amæna loca deserti, & arbor protulit fructum suum, sicus & vitis præbuerunt opes suas. (Germinauerunt speciosa deserti: quia lignum attulit fructum suum, ficus & vinea dederunt virtutem suam.) Vers. 24. Implebuntur borrea frumento, & torcularia stridebunt vino & oleo. (Implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo.) Emphatice insecta eadem, quæ Joel. I. 4. recensentur, nuncupantur exercitus magnus, ή δύναμίς με. Sic & in Lege quadam Mahumedica apud *Damirem*. Et fabulatur *Ibn Omar*, cecidisse in manus Pseudo-Prophetæ illius locustas hac inscriptione, nos sumus exercitus DEI

altissimi.

De insectorum horum nominibus horumque significatu egi multa tum in Leuitico, tum Joel. I. 4. Supplementi loco adduco heic, quæ habet Cl. *Derbam Notes on Albins History of* English Insects p. 16. cui post Goedartium אַרְבֶּ vel חַכִּיה, אָפָּדְּאָסר, est scarabæus arboreus major castaneus Petiv. Gazoph. Tab. XIX. 2. Scarabæus major Raj. Hift. Insect. p. 104. Scarabæus maximus rufus, uropygio deorsum instexo, Lister. Append. ad Raji Hist. de Scarab. Brittannicis. Angl. Chafer, Oakweb, May Beetle Albin Hist. Tab. LX. Scarabæus majalis major pectore nigro, Wagner. Nobis Laub-Käfer. Sunt sanè haud contemnenda pro scarabæis hisce ad Textus Sacros applicatiuis argumenta, ingens eorum numerus, & noxa, quâ arbores saltem tertio in nostris quoque Regionibus infestant, quibus addi potest sapor haud ingratus pro cibo. Digna existimo, quæ afferam, verba ex Molyneux in Irans. Philos. n. 234. vel Lowthorp Abridg. Vol. II. p. 779. I must confess, it long seemed to me very unaccountable, that here (Lev. XI. 22.) among the pure wholsome creatures, proper for human nourishment, Beetles, and thoseother nasty, dry, and unpromising vermin, should be thought sit to be reckon'd up as clean and proper forthe food of Man: But since I have had some little Experience of what hath happen'd among our selves, I can-

not but admire the sagacious prudence of that divine Lawgiver. T'is certain, Palestine, Arabia, Egypt, and the other neighbouring Countries ab out them, were allextreamly subject to be infested with these sorts of pernicious vermin: and therefore Moses for seeing the great Dearth and scarcity that they might one Day bring upon his People, give them here a permissive precept, or a sort of Hint, what they Shou'd do, when the Corn, Grass, Olive-Trees, Fruit-Trees, Vines and other Provisions were destroy'd by the Locust, and Bezxo or Beetles swarming in the Land: why then, for mant of other nourishment, and rather than starve he tells them, they might eat, and live upon the filthy destroyers them selvee, and yet be clean. And thus we see the native Irish were Authors of a Practical Commentary on this part of the Levitical Lam, and by matter of fact, have explain'd what was the true sense and meaning of this, otherwise so dark and abstruse a Text. It is also more than probable, that this same destructive Beetle we are speaking of was that very Kind of Scarabæus, the Idolatrous Egyptians of Old bad in such high veneration, as the pay divine Worsbip unto it, and so frequently engrave its Image upon their Agulios and obelisks, as we see at this day. For nothing can be supposed more natural, than to imagine a Nation, addicte to Polytheism, as the Egyptians were, in a Country frequently suffering great Mischief and Scarcity from Swarms of devouring Insects, shou'd, from a stronge sense and fear of Evil to come (the common principle of superstition and Idolatry) give sacred Worship to the visible Authors of these their sufferings, in hopes to render them more propitious for the future. Thus tis allow'd of all bands, that the same People adored as Gods the ravenous Crocodils of the River Nile: and thus the Romans, tho' more polite and civilized in their Idolatry, febrem ad minus nocendum venerabantur, eam que variis Templis extructis colebant, says Valer. Max. Lib. II. c. 5.

Scarabæum hunc ipfum fifto ex Albini Hift. Insect. Angl. a. est spondylus, ex quo scarabæus ipse nascitur. b. idem mutatus in chrysolidem. c. Scarabæus fœmina. d. mas.

Y yy yy y y y y y y y 2

Joel

1280 TAB. DCXLVI. Joel Cap. II. vers. 30.31. III. 15.16. Amos III. 4.8.

Joel Cap. II. verf. 30. 31.

- in terra, sanguinem & ignem, atque (4) columnas nubis. (a) Ebr. Palmas.
- 31. Sol vertetur in tenebras, & Luna in languinem, antequam veniet dies (ille) DOMINI magnus & tremendus.
- 30. Et edam prodigia in cœlo atque 30. Et dabo prodigia in cœlo & in terra, & sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
 - 31. Sol convertetur in tenebras, & luna in fanguinem: antequam veniat dies DOMINI magnus & horribilis.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

Joel Cap. III. verf. 15. 16.

- 15. Sol & Luna atrati erunt, & Stel- 15. Sol & luna obtenebrati funt, & stellæ contrahent splendorem suum.
- atque de Jerusalem edet vocem fuam, & commouebunt le cœli & terra -
- læ retraxerunt splendorem suum.
- 16. Et DOMINUS rugiet de Zione, 16. Et DOMINUS de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam: & mouebuntur cœli & ter-

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

PROPHETA AMOS.

Amos Cap. III. vers. 4. 8.

- 4. Num Leo in faltu rugit, si non sit 4. Nunquid rugiet leo in saltu, nisi præda (proposita)? Num catulus Leonis vocem suam edit de luttro fuo, quum nihil (prædæ cepit?)
- 8. Leo fi rugiat, quis est, qui non timeat? DOMINUS DEUS cum loquitur, quis non prophetaret?
- habuerit prædam? nunquid dabit catulus leonis vocem de cubili fuo, nifi aliquid apprehende-
- 8. Leo rugiet, quis non timebit? DO-MINUS DEUS locutus est, quis non prophetabit?

St tremendus quam maxime, si quid, Leonis rugitus, fymbolum formidandæ potentiæ Scriptoribus tum Sacris, tum profanis. Leone rugiente contremiscunt fibræ omnes corporis, & anima metu obruitur. Leo si rugiat, quis est, qui non timeat? λέων έρευξεται, κဲ့ τίς ε Φοβηθέσεται; Vix est, qui non afficiatur hac timoris passione. Ita si fortissimus ille Leo ex Tribu Juda rugiat, si affectus nostros, si intellectum nostrum & voluntatem, omnes cogitationes nostras commoueat, quis est, qui tractui huic po-

tentissimo simul & gratiosissimo resistat? DO-MINUS DEUS cum loquitur, quis non prophetaret? ΚΥΡΙΟΣ ο ΘΕΟΣ έλαλησε, ησή τὶς ε προφητεύσει; Sic Angelus ille ἔκραξε Φωνη μεγάλη, ωσπερ λέων μυκᾶται, Apoc. X. 3. Et fortè terrifica ipsa hæc Leonis vox ansam dedit Parthis pugnaturis alto clamore partim, partim tintinnabulis æreis timorem injiciendi hostibus. Exemplum legitur apud Plutarchum in vita Crassi: βύθιον τι κολ δεινον ωρυγή θηριώδει, χού τραχύτητι βροντής μεμιγμένον, profundum quiddam & dirum rugitu ferino (i. e. leonino) & tonitrus asperitate mistum, quo quam

G. D. Heiman sculps.

maxime fuisse territos Romanos, testatur Historicus. Seruant hunc morem præliandi adhuc Turcæ, populique alii Orientales, qui terribili clamore aggrediuntur suos hostes. Philosophatur, ut sæpe solet, Plutarchus, & rationem inde deducit, quod auditus præ aliis sensibus afficiat hominis mentem, imo de throno suo deturbet. Των αρθητιαίων ακοή ταρακτικώτατον ές: τῆς ψυχης, κομ τα περί ταύτην πάθη τάχιςα κινεί, κομ μάλιςα έξίςησι την διάνοιαν. Gangis per scopulos sese præcipitantis reboantes sonitus rugitu leonino interiores judicat *Oppianus de Venat*. L. IV.

Οιον έπισμαραγεί δρυμός ἄσπετον, ηδέ χαράδραι Βρυχηθμοῖς ολοοιησιν, ἐπιβρέμεται δ' ὅλος αίθηρ.

Quam resonat sylua vehementer & vallis (leonis) Rugitibus perniciofis, reboat verò totus ætber.

Est inprimis Leonis rugitus terribilis, quia eo veluti signo dato prædam arripit & discerpit. Id expresse docet Propheta. Num Leo in Jaltu rugit, fi non fit præda proposita? Num catulus Leonis vocem suam edit de lustro suo, quum nibil prada cepit? 'Ει έρευζεται λέων έκ τε δρυμέ αυτε θήραν εκ έχων; લે δώσει σκύμνος Φωνήν αυτέ έκ της μανδεας αυ-

τε καθόλε, έαν μη άρπάση τί; Rugiunt Leonis catuli ad prædam. Ps. CIV. 21. Vox ejus par est Leonis rugitui, rugitque sicut Leonum catuli. Frehdet ergo, & prædam apprehendet : dimittet, nec tamen euadere sinit. (Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit, qui eruat.) Jes. V. 29. Quemadmodum Leo aut catulus Leonis ad prædam suam rugit,& nibil pauet. XXXI. 4. Super ipsum rugiunt Leones, emittentes vocem suam, & reddunt terram eorum desolatam (in solitudinem.) Jer. II. 15. Conjuratio Prophetarum ejus in medio ejus, sicut Leo rugiens, 65 qui prædam rapit. Ezech. XXII. 25. An verò tanta sit leonini rugitus vis, ut veluti magica actione animalia territa loco suo sese dimouere nequeant, affirmare non ausim. De hac re nihil nouit Historia Naturalis. Attamen fabulam hanc narrant Basilius in Hexaem. Hom. 9. Ambrosius Hexaem. L. VI. c. 3. Addimus in Philologorum gratiam, rugitum Leonis exprimi in Lingua Hebraica per ψκυ, in Græca per βευχέωω, Βεύχημα, pro quo LXX. communiter habent 🕹puesv, မ်ာုပ်လော်အ၊. မင်္ခုပ်မေးအ, quas voces profani Scriptores tribuunt potius ululatui luporum, canum, vulpium.

Amos Cap. IV. verf. 7.

adhuc essent tres menses ad messem, & pluui super ciuitatem unam, super aliam non pluui: pars una (agri) compluebatur, & pars, quæ non compluebatur, exarelcebat.

Ropheta si mandatis diuinis defungi debuisset in nostris oris, de niue locutus fuisset potius quam de pluuia. Quod beneficium nobis per hyemem præstat nix, id iisdem mensibus, Decembri, Januario, Februario, in Orientalibus Regionibus præstat pluuia. Heic niue, pluuiâ ibi terra exucca humectatur, depauperata veluti stercoratur, ut plantis non desit alimentum. Obseruandum nihilominus est discrimen. Necessaria magis est pluuia Orienti mensibus hybernis, quàm nix climatibus temperatioribus: nam ibi per æstatem pauca cadit pluuia, vel nulla, in nostris oris verò vix septimana transit absque illa, ut omnino possit verna a

Ad hæc pluuiam negaui vobis, dum Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cum adhuc tres menses superesfent usque ad messem: & plui super unam ciuitatem, & super alteram ciuitatem non plui: pars una compluta est, & pars, super quam non plui, aruit.

> pluuia compensare niuis desectum. Hunc naturæ concessum ordinem mutat supremus cœli terræque Monarcha, quando vult & quoties cunque: mutauit temporibus Eliæ, & mutationem annuntiat populo suo per Prophetam, sed talem, quæ minus sit quam illa uniuersalis, partialis potius; pluui super ciuitatem unam, Super aliam non pluui, pars una agri compluebatur, & pars, que non compluebatur, exarescebat. Βρέξω έπὶ πόλιν μίαν, έπὶ δὲ πόλιν μίαν ε βρέξω. μερὶς μία βραχήσεται, η μερίς, εφ' ήν ε βρέξω, ξηρανθήσεται. Sed utrobique terrarum dispensationis adeò benignæ niuis atque pluuiæ, ejusdemque pro pæna sublatæ gloria soli debetur DEO.

Pluuiam negaui vobis &c.

Zzz zzz zzz zzz zz

TAB. DCXLVI. Amos Cap. IV. verf. 9. V. verf. 8.

Amos Cap. IV. verf. 9.

Percussi vos (a) robigine & aurigine, Percussi vos in vento urente, & in varios vestros hortos, vincas vestras, ficus vestras, atque oleas vestras deuorabat eruca: non tamen estis ad me conuersi, ait DO-MINUS.

(a) Al. legunt, carbunculo & aurigine.

Inas heic & VII. 1. 2. 3. calamitates memorat Propheta, quæ ingentem Judææ inferre debebant cladem, sed distingui debent à locustis, de quibus supra. Percussi vos, ita DEUS per Prophetam, robigine & aurigine ובורקון ובורקון, iv muewom, wi io intego. Ich habe euch mit Dürre und Brand geschlagen. Præcesserat hæc calamitas messi, & intelligenda venit extorridus æstus, siccitas extraordinaria. De qua etiam v. 7. 8. Pluniam negaui vobis, dum adbuc essent tres menses ad messem - pars (agri,) que non compluebatur, exarescebat. Et divertebant due vel tres civitates ad unam aliquam ciuitatem, ut biberent aquam, nec satiabantur. Hujusmodi constitutionem describit graphicè Statius Theb. L. IV.

Haurit sitis ignea campos, Diffugêre undæ, squallent fontesque lacusque, Et caua feruenti durescunt slumina limo, Ægra solo macies, tenerique ab origine culmi, Inclinata seges, deceptum margine ripæ Stat pecus, atque omnes quærunt armenta na-

Vel per שַּׁרַשָּׁל 2. Reg. XIX. 26. & heic per intelligi potest ustilago, quá vel frumenti spicæ in puluerem atrum conuertuntur, vel humidâ nimis tempestate tumescunt in grana majora, extus nigra, intus alba, qualia descripsi atque depinxi TAB. CIV. Venenatæ sunt indolis, & veniunt nomine Secalis luxuriantis,

aurugine, multitudinem hortorum vestrorum, & vincarum vestrarum, oliueta vestra, & ficeta vestra comedit eruca: & non rediistis ad me, dicit DOMINUS.

Gallis Ergot, Ble cormu, nobis Korn-Zapfen. Vel etiam intelligi potest rubigo, rubedo, arugo, içυσίβη, Mebltbau, Miltbau, infausta non minus veteribus Romanis, quàm ipsa pestis; pro qua auertenda coluerunt Deum rubigum, cui Numa Pompilius, Romanorum Rex, ordinauerat Rubigalia Festa, celebranda die 25. Aprilis ma-Statione catuli la Stantis. Columella:

Hinc mala rubigo virides ne torreat berbas. Sanguine lactantis catuli placatur & extis.

Persuasi namque fuere superstitiosuli illi, oriri rubiginem à venenato canis sideris influxu, quam peruersam superstitionem deridet Ouidius sequenti disticho:

Pro cane sydereo canis bic imponitur are, Et quare id fiat, nîl nifi nomen babet.

Potest etiam huc referri Carbunculus vitibus infestus, der Fleck und Brenner an Weinreben. Omnia hæc mala oriri poterant à prestere seu vento orientali urente, qui ipse postea erucas quoque adduxerat, & locustas. Unde Græci tum torridam illam siccitatem, rubigines, ustilagines, tum locustarum plagam uno nomine nuncupabant ανεμοφθοςίαν. LXX. nempe ita reddidere paro Deut. XXVIII. 22. 2. Par. VI. 28. & in nostro Textu Aquila, Theodorion & Symmachus. Plura vide ad Gen. XLI. 6. 27. Joel.

Amos Cap. V. verf. 8.

Qui facit (a) Cynosuram & Booten, Facientem Arcturum, & Orionem, qui tenebras mortiferas conuertit in lucem matutinam, & diem nocte obtenebrat: qui euocat aquas maris, refunditque eas super faciem terræ. Ejus nomen eft DOMINUS.

(a) Kima & Kelil variè exponunt: Aftra sunt septen-

& convertentem in mane tenebras, & diem in noctem mutantem: qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ: DOMINUS nomen est ejus.

Digitized by Google

St idea de DEO omnipotenti Creatore, optimo Saluatore, sapientissimo Conservatore aptissima procurandæ ■ faluti hominum, conuertendis peccatoribus. Hac methodo usus DEUS ipse, & qui Numine diuino fuere tacti Prophetæ. Est sanè mira eloquentiæ vis in mutis & surdis creaturis, quâ, qui ratione sua turpiter abutuntur, reduci queunt in gyrum rationis, admoneri de fuis officiis. Ita innumeris locis Scriptura, & heic. DOMINUS, folus & fupremus cœli terræque Monarcha, facit Cynosuram & Booten, בְּמִרשׁ & בִּימַׁר־, binas ex præcipuis constellationes, de quibus plura Job. IX. 9. fed & in genere Stellas omnes tum Fixas, tum Erraticas, earumque magnitudinem,formam,fitum,motum. Habet Symmachus Hieronymo teste Plejadem & Stellas, Theodotion Plejadem & vesperum. Ipse

tenebras mortiferas conuertit in lucem matutinam, 6 diem noche obtenebrat, internev eis to mewi oniav, καὶ ήμέςαν εἰς νύκτα συσκοτάζων. Verbo, noctem in diem, diem in noctem, dies breues in longos, hos in illos. Ipse idem euocat'aquas maris, refunditque eas super faciem terræ, ο προσκαλέμενος τὸ ύδως της θαλάσσης , χεὴ έκχέων άυτὸ έπὶ πρόσωπου της γης. Commutat aquam maris salsam in dulcem, mare in nebulas, nubes, pluuiam, fontes, flumina. Per amphoras, si punire vult, non guttatim, effundit aquas. Prohibet guttas aquarum, quæ rursum sundent pluuiam ex vapore suo coactam. Ut destuant ab æthere, ac destillent in multos bomines. (Quia aufert stillas pluuiæ, & effundit imbres ad instar gurgitum. Qui de nubibus fluunt,quæprætexunt cuncta desuper.)Job.XXXVI. 27.28. Ejus nomen est DOMINUS. KTPIOΣ ονομα αυτώ.

TAB. DCXLVII.

Amos Cap. V. vers. 19.

Quemadmodum si quis fugiat metu Leonis, occurrat autem ei Ursus: & quum domum venerit, manu sua innixus serpens eum mordeat.

Neidit in Seyllam, qui vult vitare Charybdim.

Sic Jacob metu Labanis fugiens occurrit
Efauo: Judæi manibus Nebucadnezaris
euadentes Ahasueri fubiere jugum, vel,
destructà Assueri subiere jugum, vel,
serper
rius.

2. Vip
Textui loca sunt: Apoc. IX. 12. ἡ ἐκὰ ἡ μία ἀπῆλσεν, ἐκὰ ἔξχονται ἔτι δύο ἐκὰ μετὰ ταῦτα. XI. 14. ἡ ἐκὰ
riis nigris
ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδὰ ἡ ἐκὰ ἡ τρίτη ἔξχεται ταχῦ. Jes.

XXIV. 18. Qui fugiet à voce terrifica, incidet in foueam: & qui è fouea ascenderit, laqueo capietur. (Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam: & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo.) Quæ verba repetuntur Jer. XLVIII. 44.

Commodam heîc occasionem nactus sisto ex Linckiano, quod Lipsiam decorat, Museo serpentes tres.

1. Serpens Americanus dorso nigro ad latus lineis albis reticulato, tæniatim fere macuQuomodo si fugiat vir à facie Leonis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eam coluber.

losis tractibus sensim angustioribus, quandoque bisurcatis, ad extremam usque caudam cinctus.

Serpens Americanus ex albo & nigro varius.

2. Vipera Americana capite ex carneo & nigro vario, lituris per dorsum totum album variis nigris characteres Arabicos fere referentibus pictum, ventre flauido.

Vipera Americana annulis & characteribus Arabicis ex albo & nigro variis.

Serpens fluuiatilis Surinamensis, variis characteribus Orientalibus inscriptus. Raj. Syn. Quadr. 332.

3. Serpens tenuis ex flauo & albo varius, notulis per dorsum variæ figuræ, quadratæ inprimis, & magnitudinis pictus, ventre albido.

Amos

Zzz zzz zzz zzz zz z z

1284 TAB. DCXLVII. Amos Cap. VI. vers. 12. VII. vers. 1.

Amos Cap. VI. vers. 12.

bobus quispiam arat? Quandoquidem judicium in fel, & fru-&um justitiæ in absinthium vertistis.

Eruersa apud vos sunt & præpostera omnia; claui finduntur ligna, securi aperiuntur fores. Quam difficile est, imo impossibile, ut in rupibus currant equi, plenis passibus, & in iisdem aretur bobus, tam difficile est, mollire saxea corda vestra, o Israëlitæ. In vanum cunt & fumum omnia nostra Prophetarum monita. LXX. Textum no-Arum vertunt ita: ei divifora in mergag immo; ei maensumisorum ir byriaus; Si persequentur in petris equi? si reticebunt ad sæminas? Clarior Versio nostra, congrua Syriacæ. Hebræus Textus concentratus admodum, יְחַרוֹשׁ בּבְּקרים. Num quis arabit bobus? Hinc intellexere nonnulli per בקרים boues syluaticos, bubalos, arationi ineptos, non domesticos. Causam infructuositatis verbi sui elegan-

Num in rupibus equi currunt? num Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? quoniam convertistis in amaritudinem judicium, & fructum justitiæ in absynthium.

> ti metaphora exponit Propheta. Quandoquidem judicium in fel, & fructum justitiæ in absinthium vertistis. LXX. ότι ύμος έξες ενμαθε οίς θυμάν κείμα, και καςπου δικαιροσύνης είς πικείαν. Docuimus ad Thren. III. 5. & Hof. X. 4. vocabulum דאש rosch rectius forte reddi per cicutam, qui sensus heic quoque obtinet locum. Non confistetis, Israëlitæ peruersi, coram DEO, ut equo perdifficile est, & plena res pericli, super scopulos nudos plenis currere passibus, vel boui super iisdem cauare sulcos. Nam miseros, egenos, innocentes duris presserunt calamitatibus, imo sub justitiæ titulo pæna mortis mulcharunt. Omne dulce, societati hominum utile commutarunt in absinthium & amarissimam bilem, quapropter manebit illos venenosissimus cicutæ succus.

Amos Cap. VII. verf. 1.

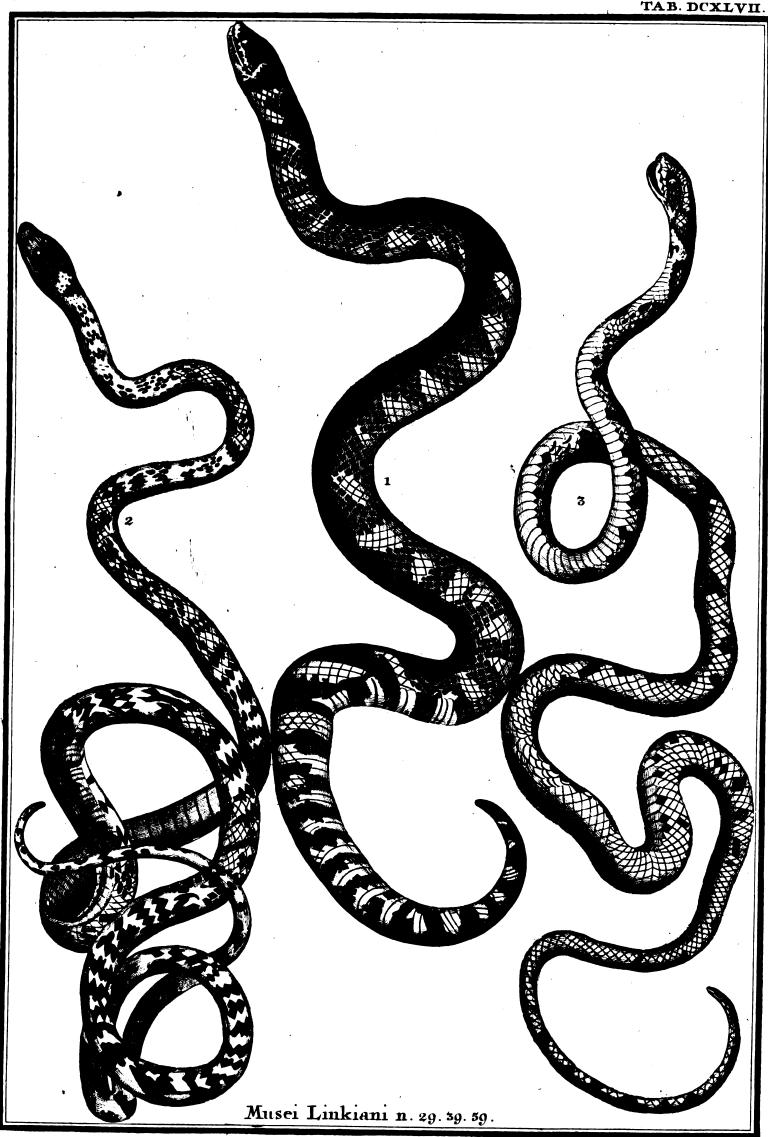
Tale quid ostendit mihi DOMINUS Hæc ostendit mihi DOMINUS **DEUS:** Ecce (a) examen locustarum in principio, quum renaicens herba crefceret, & ecce post detonsionem Kegis (repullulabat.)

(a) Al. legunt, fictor vel fingens locustas. Tondentur in vere luxuriantes segetes; quod renasce-batur, à locustis suit corrossum & perditum. Alii tempus autumnale intelligunt, ad prata referentes, ut lekesch sit cordum.

DEUS: & ecce fictor locustæ in principio germinantium serotini imbris, & ecce ferotinus post tonforem gregis.

Ocufta heic & Nahum III. בובי & גוב אוב הוב אום ו audit. Arabibus Gab, Gabi. Giabi locustæ, Meninzk. Lex. p. 6017. Af-I fine forsan Persarum deba, Turcarum dibasa eidem p. 2020. 2021. Descendit hæc vox 👊 forsan ab Arabum gaba, à terra emergere, solent quippe locustæ ouula sua vel vermiculos in terra recondere, ut ex Nymphis hisce juniores nascantur. Ita Arist. Hist. L.V. . 28. όταν τέκωτιν (αἱ ἀκρίδες,) ἐνταῦθα γίνονται σκι κες ωοισθώς, δι περιλαμβάνονται υπό τινος γης λεπτής, ωσπες υφ'υμένος. έν ταύτη δε έκπέτονται. Plin. L.XI. C.29. Hæ pariunt in terram demisso spinæ caule oua condensa autumni tempore. Ea durant byeme sub terra, subsequente autem exitu veris emittunt paruas,nigrantes,& sine cruribus pennisque reptantes.

Debebat locustarum plaga Judææ immitti, quum renascens berba, שביי, cresceret, quod in Zona temperata septentrionali contingit autumno. Columella L. VIII. c. 3. Aluntur commodissimè autumnali fæno (agni,) quod cordum vocatur. Quo ipso tempore locustæ oua sua deponunt, тіктвσι δὲ λήγοντες τῶ θέρυς. Aristot. l. c. Quieta manent hæc per hyemem, sed appropinquante æstate prodeunt ouiformes vermiculi nigri, ы́лине ы́ондёі, Nymphæ vermiculi. Est hæc circa generationem locustarum naturæ lex. Sed formationem ipsam sibi tribuit maximus DEUS. Ipse est יצר ובלי fictor locustarum. Extat eadem vox Gen. II. 7. 8. 19. ubi de formatione hominis & brutorum. Non quod adhucdum animalcula hæc fingat ex nihilo, vel materia

Amos. cap. v. v. 19. Serpentes.

Mutos Cap. v. v. 19.

I. G. Pintz sculps.

informi, vel pretiofiore, quam est aliorum animantium, residua ex formatione Adami, ut Turcarum Theologi fabulantur. Prouidit ita fapientissimè justissimus DEUS, ut locustarum numerofissimæ generationi & vitæ respondederet tempus, in pœnam peccatoribus adfignatam. Deut. XXVIII. 38. Multum seminis proferes in agrum, parum colliges, vastabit illud locusta. (Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis:quia locustæ deuorabunt omnia.) 2. Paral. VII. 13. Si constrinxero cœlum, ut non sit pluuia, & si mandauero locustæ, ut absumat terram. (Si clausero cœlum, & pluuia non suxerit, & mandauero & præcepero locustæ,ut deuoret terram.) Pf. LXXVIII. 46. Dedit brucho prouentum eorum, & laborem eorum locustis. Ps. CV.34. Ejus jussu venerunt locustæ, & innumeri bruchi. (Dixit, & venit locusta & bruchus, cujus non erat numerus.) Hinc est, quod locu-sta non solum Judæis, sed Arabibus quoque clueant exercitus DEI. Vide, quæ scripsimus ad Joel. II. 25. Sic & Plinius: Deorum ir a pestis ea intelligitur. Hinc & Gentilium Festa so-

lennia, quibus Deorum iras placare præsumserant. Atheniensibus Apollo cluebat Conopius, quod fugauerit locustas. Constat id ex Pausaniæ Atticis. Sic Hercules in Oeta Conopion apud Strab. L. XIII. Demonstratu facilis est hæc locustarum à DEO formatio ex ipsa stru-Rura, quæ infiniti est artificii, & quadrat inprimis refutandis tum Atheis, tum Philosophis illis, qui æquiuocæ fauent generationi, promachum venerantes Arnobium L.II. Non si negemus, muscas, scarabæos, & cimices, nitedulas, curculiones & tineas omnipotentis esse opus Regis, sequaciter postulandum à nobis est, ut, quis ea fecerit institueritue, dicamus. Possimus enim nulla cum reprebensione nescire, quis & illis originem dederit, & obtinere, non esse à DEO superiore prolata tam superuacua, tam vana, tam ad nullas pertinentia rationes. Parum absunt cogitata hæc αφιλοσόφε Patris à dogmate Marcionitarum, qui Tertulliano & Hieronymo testibus alium voluere Creatorem cœli, terræ, hominum, alium insectorum.

Amos Cap. VII. vers. 7.

Sic ergo ostendit mihi: En DOMI- Hæc ostendit mihi DOMINUS: & NUS constitit super murum ad normam extructum, habebatque normam in manu fua.

Uater occurrit heic & commate proximè sequenti vox אָנָף anak, quam LXX. constanter reddunt αδάμαντα. Subscribit Symmachus, Hieronymo te-Re. Fauet huic interpretation *Or*pheus regi xidwy, qui fub Galactitæ titulo Adamantem memorat Anactiten.

Τόνρα παιγενέες μέν ανακτίτην αδάμαντα

Hunc & Anastiten veteres Adamanta Vocabant.

Reinefius quoque Var. Leat. L. II. c. 7. Anach agnoscit pro Adamante, quem anachiten vocari perhibet, quod vanos pellat metus ex mente, juxta Plinium L. XXXVII. c. 4. Sed mauult

ecce DOMINUS stans super murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.

Salmafius derivare hanc vocem and the avaying à necessitate, coactione. Quicquid harum deriuationum sit, haud videtur אָנָה in Textu nostro fignificare gemmam. Docet nos Kimchi, esse אַנִּד plumbum vel stannum, nempe Linguâ Arabicà, quem fignificatum quoque habet Golius in Lexico ex Ibn Marupb. Hinc forte Theodotion אַנָּך reddit דּיִגייע reddit אַנָר reddit אַנָר reddit אַנָר ייסיי metalla liquantur facile; Aquila ἀλήφωση, Hieronymus stagnaturam. Hinc stanni diuitem Angliam Bretanicam dici volunt quafi בָּרַרוּ אֲנָךּ stanni agrum. Bochart. Phænic. L.I. c. 39. Volunt visionis circumstantiæ instrumentum, quo cæmentarii utuntur in extructione murorum. Hieronymus habet trullam camentarii, alii melius libellam, perpendiculum, ein Senck-

Bley, Bley-Schnur, uti Vernacula nostra.

TAB.

TAB. DCXLVIII.

Amos Cap. IX. vers. 3.

- Et si subduxerint se ab oculis meis in fundum maris, inde mandabo ferpenti, ut mordeat cos.

Et si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit cos.

Courrit in Textu Vi nachasch, vox ferpentibus & piscibus, nominatim Zygene communis, Jes. XXVII. 1. Imò & sideri Job. XXVI. 13. Dari tamen bydros, serpentes, qui in aquis dulcibus, vel salsis marinis degunt, nemo negauerit. Et conuenit magis serpenti de morros vox, qua LXX. utuntur, quam Zygænæ. Quicquid sit vinj in Textu, hesc loci iterum ex Linckiano Museo sisto serpentum Tabulam.

Fig. I. Serpens est ex venenatissimis, cujus morsus paucis momentis vel horis hominibus, canibus, vitam adimit. Descriptus amplè in Transact. Philosoph. n. 144. Ex descrip mea

adduco duntaxat synonyma.

Vipera caudifona Americana, ex flauo, albo & fusco varia, maculis nigricantibus per dorsi longitudinem catenulæ instar protensis, sequentibus ferme triangularibus seu cuspidatis albis, medio-fuscis, nigro colore marginatis, subinde sagittæformibus, in apices rhomboidales desinentibus.

Coluber Americanus caudifonus, perbel-

lè notatus, absque crepitaculis.

Vipera caudifona Americana Tyfon. Boicininga & Boicinininga, Boiquira Brasiliensibus. Marcgrav. Pison. Hist. Nat. L.V. c. 2. Ayug Tapuyis. Teutblacot Zaubqui i. e. Domina Serpentum.

Cascauela, Tangcdor Lusitanis.

Rattlesnak Anglis, i. e. Anguis crotalophorus. Josselyn New England. 38.

Katelslang Belgis.

Ecacoatl, Hoacoatl Mexicanis.

Hemorrhous Indicus Nierembergii, Abucyatli dictus, viperæ caudisonæ similis, sed sonalibus caret. Raj. Syn. 287.

Serpens venenosus maximus Virginianus cum ratulis. Serpent à sonnette. Vincent. Mus.

Cent. I. 38.

Serpens pestifer, omnium Occidentalium venenosissimus, qui accedentem sonitu crepitaculi in cauda admonet. Vincent. Elench. Tab.

Fig. II. Amphisbænæ similis, ex pallido fusca, & nigricans diademata, semitæniis fuscis, tæniis bifurcatis nigris à capite usque ad cau-

Serpens Promontorii Bonæ Spei tæniis albis & nigris, dimidiam partem annulatis, cau-

dâ acutâ. Vinc. Cent. III. 29.

Serpens minor Occidentalis, annulis variegatis. Vinc. Cent. V. 51.

Amos Cap. IX. verf. 5.

Ad have tanget DOMINUS DEUS Et DOMINUS DEUS exercituum, exercituum terram, & liquescet, & lugebunt omnes, qui habitant in ea, quin uniuersa ea ut sluuius intumescet, & absorbebitur ut fluuius Ægypti.

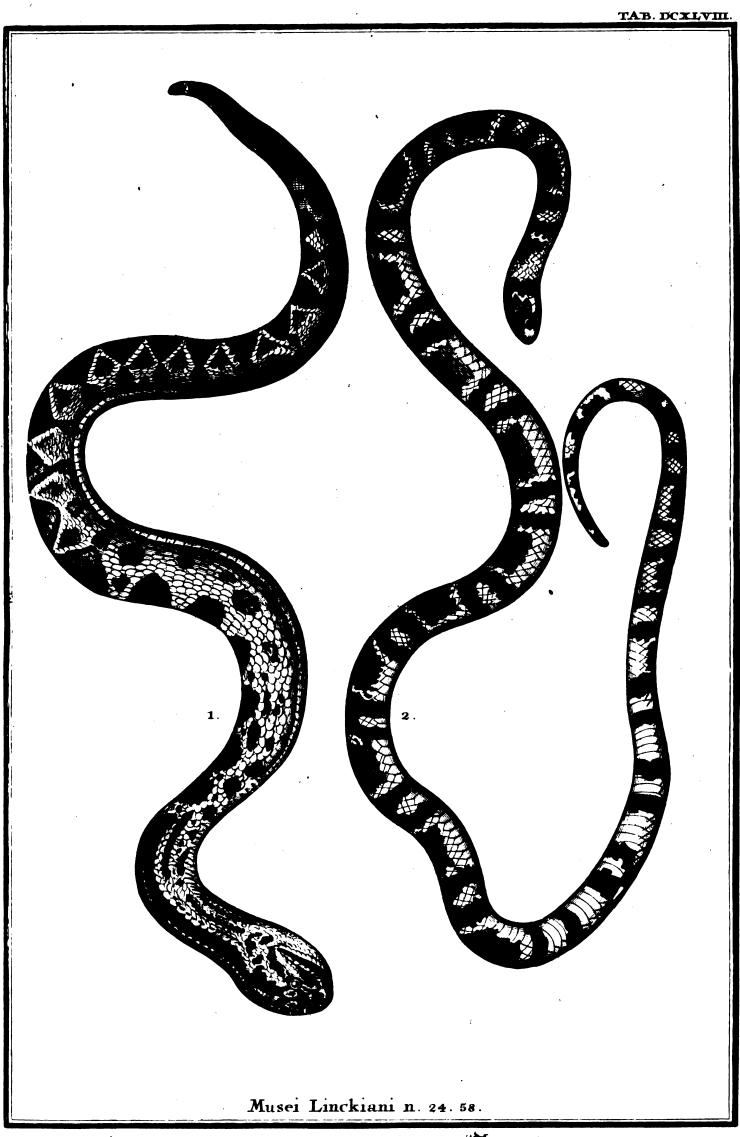
At systema de liquefactione primæuæ terræ Woodwardo Hist. Nat. Tell. illustr. p. 48. ansam explicandi hunc locum de pœna potius præterita, per diluuianam catastrophen effectui data, quàm de futura, ut illius commemoratio terrori esset impio Israelis populo. Potest tamen æquè ap-

qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascendet sicut riuus omnis, & defluct ficut fluuius Agypti.

plicari hic Textus ad ultimam terræ per ignem liquefactionem, vel & pœnas intermedias, uti Coccejus intelligendum vult de Romanorum irruptione, qui Palæstinam inundarunt, ut Nilus

Ægyptum. Certum id est, liquescere terram, si eam tetigerit DOMINUS DEUS exercituum.

Amos

Amos. cap. ix. v. s. Serpentes.

Hinde Cub. IX. n. 2.

I.A. Pfeffel Iun . sculps.

Amos Cap. IX. vers. 6. Abd. I. 4. Jon. I. 4. TAB. DCXLIX. 1287

Amos Cap. IX. verf. 6.

Qui ædificat ascensus suos in cœlis, & fasciculum suum in terra fundat, qui euocat aquas maris, & refundit eas super faciem ter-DOMINUS est nomen ejus.

Qui ædificat in cœlo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundauit: qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ. DOMINUS nomen cjus.

Ysticam explicationem Theologis lubens concedo, quod CHRISTUS fit ο οικοδομών eis του έξανου την ανάβασιν L dura, quod is post passionem suam potentià proprià sublatus in cœlos, tanquam Filius DEI exercitum suum, fidelium, fasciculum suum in terra fundauerit, euocet aquas maris, & refundat eas super faciem terræ, την έπαγγελίαν αυτέ έπὶ της γης, θεμελιών, ὁ προσκαλέμενος τὸ ὕ-

δως της θαλάσσης, καὶ ἐκχέων ἀυτὸ ἐπὶ πρόσωπον της γης, populis integris, ut olim Romanis, mandare queat, ut inundent terram armis. Sed ad literam quoque intelligi possunt verba Textus de cœnaculis cœli, nubibus, exercitu DEI fundato in terra vortice: de euaporatione illa insigni aquarum maris, quæ alis ventorum sublatæ per terræ faciem disperguntur, & pluuiæ specie per pluuias effunduntur.

PROPHETA ABDIAS.

Abdias Cap. I. vers. 4.

nidumque tuum inter astra collocaris, illine te detraham, dicit DOMINUS.

Si in altum ut aquila conscenderis, Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sydera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit DOMI-NUS.

Vid. Jer. Cap. XLIX. vers. 16.

PROPHETA JONAS.

TAB. DCXLIX.

Jon. Cap. I. vers. 4.

DOMINUS autem excitabat ventum DOMINUS autem misit ventum mamagnum in mari, factaque est ingens tempestas in mari, ita ut cogitare (quispiam posset,) nauem esse confringendam.

gnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri.

Ole clarius elucescit ex hac Historia, si ex ulla alia,DOMINUM, altipotentem DEUM, educere ventum è suis thesauris, Psal. CXXXV.7. adbibere pondus vento, Job. XXVIII,

25. 'Are unxaris fiunt omnia, nullus adest caufarum nexus. Miraculis omnia plena. Debebat Jonas Missionarius DEI jussu tendere Niniuen, pœnitentiæ verba sonare, impiam ciuita-Aaaaaaaaaaaaa 2

tem ad meliorem frugem disponere. Sed non arridet commissio hæc viro DEI, in Japho nauim conscendit Tharsin fugiturus. DOMINUS verò excitabat ventum magnum in mari. KTPIOS έξέγοις πνευματίπὶ τεν δάλουσαν. Enarrat iple Propheta nautis sua fata, terrorem, quo perculsi fuerant, auget, dum ipsis fatetur sponte, mandatum sibi esse injunctum à DOMINO DEO cæli, qui & mare & continentem (aridam) fecit, v. 9. Haud it inficias, se esse ipsum causam mali & periculi occasionalem. Imo dat ipse consilium, quo placari possit ira DEI, v. 12. Tollite me, inquit, & in mare me abjicite, tum tranquillum siet vobis mare: noui enim, propter me esse banc tempestatem magnam, que vobis imminet. (Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim ego, quoniam propter me tempestas bæc grandis super vos.) Id comprobauit euentus. Volebant equidem illi parcere misero Jonæ, & aliis potius quibuscunque, quàm extremo illo, consiliis uti. Conabantur viri illi nauem remigando ad terram fubducere, neque potuerunt, quod mare magis magisque contra eos efferebatur. (Et remigabant viri, ut reuerterentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, & intumescebat super eos.) v. 13. Tandem, prouidente ita DEO, in extremo malo extremum tentant remedium, exequuntur sententiam à Jona de se ipso latam. Accipientes igitur Jonam, dejecerunt eum in mare, constitique mare ab æstu suo. (Tulerunt Jonam, & miserunt in mare: & stetit mare à seruore suo.) v. 15. Quis, quæso, adeò lynceus, ut videat heic ullum inter ejectionem Jonæ & acquiescentiam subitaneam maris nexum? Tempestate quippe furente, si fluctus agmine facto intentant sæua pericula nautis, motus hic undarum spumantium haud cessat illicò juxta naturæ cursum, fed fensim atque fensim. Monstrat proin ratio ipsa miraculum, per ventos & aquam patratum, DEO hæc organa dirigente. Sed animus est, intueri propius corporis mentisque oculis sæuam hanc tempestatem.

Ventus, de quo nunc, impetuosus ma ינרוֹלֵרים item סַעָּר - נָרוֹרִי Græcis audit דּוֹלָרים Græcis audit בּוֹלָרים νεμος τυφωνικός Act. XXVII. 14. Latinis item Typho ex congressi duorum, trium, vel plurium ventorum, horundemque pugna ortus, qui in vorticosum motum actus tremendas vires in subjectas ei naues, aquas, arbores exerit, ob resistentiam in media axi nullam, viresque ibi Concentratas. Suidas: τυφών, τυφώς πνευμα καπσωθες εβρωγός από νέφες — καταιγιδώδης ανεμος. Sunt inprimis hujusmodi venti frequentes & formidabiles in maribus sub-æquatorealibus, inter binos Tropicos, Malaccam inter & Japoniam, Malaccam item & Capitis Bonæ Spei Promonwrium, & Orcanis, Orkan, nomine nauigantibus veniunt. Graphice hujusmodi Orcanem describit Walther Schultze Ost. Ind. Reise c. 2. Als wir 14. Tage von der Capo de Bonne Espe-

rance gegen Osten gesegelt waren, übersiele uns in der Hinternacht ein so grausamer Sturm, daß wir uns alle in Todes-Gefabr befunden. Als nemlich die Winde gleichsam mit einem donnerenden Schall und groffer Gewalt (welche Volck und Schiffe verstblingen kan,) von allen vier Orten der Welt gegen einander auf eine erschröckliche Weise zu stürmen ansiengen, welches die erfahrne Schiff-Leate einen Orkan nennen. Die grausamen Winde sielen gleichsam vom Himmel auf uns mit grosser Krafft gerad nieder, wodurch die ungestümme Wellen gleichsam gezwungen sich nicht auf und nieder bewegen konnten. Wann aber diese gefährliche Winde an einer oder andern Seiten der Welt ausbersten, so nennen es die See-Fabrende einen Schwantz des Orkans. Alsdann brechen die Winde mit einer erschröcklichen Gewalt durch, und die brausende Meeres-Wogen steigen Himmel-an: die Schiffe aber gerathen in die äusserste Gefahr, gleichwie ich selbst erfahren hab. Die donnerende Winde flogen im Anfang rund um den Compass ber: bielten keinen rechten Strich, und fielen auf uns mit grosser Gewalt gleichsam aus dem Himmel nieder. Die Segel zerrissen, und slogen bey Stücken in die Lufft. Das Meer, welches zuvor sebr brausete, war uns gleich eben: doch schiene unser Schiff zu sincken durch die starcke berab stürtzende Winde, welche so befftig waren, daß einer des andern Worte kaum boren konnte. Unser Schiff wurde gantz auf eine Seite gelegt, wodurch Boort und Wände guten Theils unter das Wasser gerietben. — Inzwischen machten die grausamen Winde ein Loch, und stieben mit unbeschreiblichem Krachen und Donneren vom Westen nach Osten bin. Alsbald schiene das erschröckliche Meer mit seinen tobenden Wellen bis an die dunckle Wolcken zu steigen, doch fiele unser Schiff ein wenig wieder berunter, wir wurden aber greulich auf und nieder geschlingert und geworffen. Wir fasseten inzwischen einen besseren Muth, weil die sinstere Nacht vergieng, und die längst gewünschte Morgen-Stund wieder anbrach: ob gleich die wiitenden Donner-Winde sich noch erschröcklich hören liessen: sie legten sich aber darauf allgemählich, und veränderten fich um Mittag in ein leidenliches Gewitter. Die schwartze Wolcken zertbeilten fich, und Winde und Meer wurden still. Corripuit Orkan Jonam quoque & itineris focios tanta quidem vi, ut cogitare quispiam posset, nauem esse confringendam, תְּאָנִיֶּה חִשְּבָּר לִהְשָּבֵר, nauis cogitabat, vel putabat, frangi, aut conteri, το πλοΐον έκινδύνευε τε συντειβίναι Ad literam videntur cogitationes adscribi ipsi naui. Sic & Galli, la navire se pensa rompre. Abarbanel id intelligit de nautis ipsis, acsi in tam urgenti necessitate consilium cepissent exponendi nauim irruptioni ad littora vel scopulos quosuis obuios, vitam fortè natando saluaturi. Possem heic, si tempus locique angustia id permitteret, nonnulla afferre de sæuissimis illis Austr-Occidentalibus ventis, qui in Indicis maribus frementes undas ad

I. G. Pintz sculps

sidera fere (si ita loqui licet) eleuant, mensibus littoribus: de columnis illis aqueis, Wasser-zienempe hybernis inde ab Aprili usque ad Septembrim: de *Elephante* procella in Bengalæ

bende Hosen, Spouts, glomerante vento surgen-

TAB. DCL.

Jon. Cap. II. vers. 1.

Porrò DOMINUS piscem magnum Et præparauit DOMINUS piscem præparauit, qui deuoraret Jonam, fuitque Jonas in visceribus piscis tribus diebus & tribus no&ibus.

grandem, ut deglutiret Jonam: & erat Jonas in ventre piscis tribus diebus & tribus noctibus.

Atth. XII. 40. dicitur Jonas fuisse 🙀 τη κοιλία τε κέτες. Nos reddimus, in ventre Ceti, im Bauch des Wallfisches: Notandum heic, non intelligi posse Balenam, vel Cetum propriè sic dictum, qualis in Septentrione communiter capitur. His prægrandis licet molis piscibus faucium rictus adeò est angustus, ut transitum vix dare queat homini, imò vix brachio, teste Kolb. Cap. Bon. Spei p. 198. 205. De magnis rebus magna spargi solent mendacia. Mens scilicet nostra admiratione semel capta ideas de rerum magnitudine perbellè augere & multiplicare nouit. Falsis de Balæna rumoribus accensendum, quod legimus in Dionysio Periegete v. 603.

> Πολλάκι δ αν και νηα συν αυτοίς ανδεάσι νηὸς Κείνα καταβρώξεις τεράατα.

Prisciano interprete.

Quippe solent pariter nauem sorbere virosque.

Festo Auieno.

Protinus bæc ipsas absorbent fauce carinas, Inuoluuntque simul mox monstra natantia nan-

Id quod ne de Scylla quidem affirmare aufus fuit Homerus, Poëtica licet licentia & ipse ufus.

Animaduertendum probè, esse vocabulum มรัฐ (Cetus commune omnibus magnæ molis piscibus, qui cetaceorum nomine veniunt. In ipio nostro Textu legitur Τι, κῆτος μεγάλον, piscis magnus; Liberum proin erit, ex cetaceorum piscium Classe quærere talem, cujus ri-Etus amplus adeò, ut Jonam deglutire potuerit. Offert autem sese, & plerisque Interpretibus commendat Canis Carcharias seu Lamia Rondeletii & aliorum, Gessn. Aquatil. 204. Aldrouand. de Piscib. 379. Willoughby Ichthyol. 47. The white Shark, Meer - oder See - Hund. Kyros έν τοῖς αλχιμωτάτοις , μεγέθα μέγιςος. Ælian. Hift. L. I. c. 8. Tiburon Marcgrauio & Franc. Hernandez, quem depingi curauimus TAB. XV. Lamia & Lamna dictus από τε έχειν μέγαν λαίμον, ab amplo faucium rictu. Oppian. L. I. Halieut. v. 370.

- δυσαντέα χάσματα λάμνης.
- Infausti rictus Lamiæ.

Occurrunt hi in omni fere Mari, Oceano, Mediterraneo, quod ipsum sulcauit Propheta noster, in Mari Rubro, maximo numero. Rondeletius mille librarum pondere, ex mediocribus, describit, cujus fauces obesium etiam virum capere poterant: Petrus Gillius alios ad Nicæam & Massiliam captos 4000. librarum, in quorum stomachis viri integri loricati fuerint inuenti. Carni humanæ inprimis est insidiosus, θηςίου ανθεωπόφαγον Archestrato, prædâ delectans hominum in mare projectorum. Memorabilis cumprimis est fabula illa de Hercule, qui sponte sua faucibus Carchariæ insiliens, in ejus ventriculo per tres noctes commoratus inde faluus, sed caluus, rediit, hinc τριέσπερος xáwr, trinoctius Leo dictus. Debebat nempe ανθεωπόφαγος hic piscis Neptuni jussu deglutire Hesionem Laomedontis filiam, quam projectus ille ad audendum Heros projectione sua liberauit. Vid. Lycopbron in Cassandra & Scholiastes. Phauorinus voce τειέσπεςος. Cyrill. Comm. in Jon. c. 2. Memorabilior tantò hæc de Hercule fabula, quoniam probabile fit admodùm, Græcos ipsam hanc Historiam Jonæ, quàm à Phœniciis habere poterant, actionibus heroicis Alcmidæ intermiscuisse, Jonam proin ipsum sub Herculis sisto & pisto latere pallio. Quod verosimilius tantò, quia persuasus fuit Josephus, ejectum fuisse Jonam in Ponto Euxino, ultimo

san vera Jonæ Historia ortum dedit fabulæ de Andromeda, Cepbei & Cassiopes filia, scopulo alligata, à magno pisce deuoranda, sed à Perseo liberata prope Jauan vel Joppen, qua de re Ouid. Metam. L. IV. Fab. 18. Plin. L.V. c. 13. Pomp. Mela L. II. de Situ Orb. Fidem non superat, condidisse Joppenses memoriam Jonæ Joppensi naui vecti, & prope Joppen ejecti. Quis autem miretur, veteres Gentiles veris Historiis miraculosis, quas à Judæis habere poterant, assuisse fabulosas circumstantias? Nemo est, qui ignoret, id quod in hac contingit platea, recenseri aliter in proxima. Sed quoque ludere solebant, & rem variare Poëtæ pro fua licentia. Adsuerat ipse Josephus, quod supra jam memoraui, Historiæ Jonæ circumstantias, de quibus in Sacris literis nil extat, ve-Rum fuisse absorptum Joppen inter Phæniciæ & Tharfos Ciliciæ in Pontum Euxinum usque, ibique ejectum, velocissimo simul & longissimo facto trajectu in tenebricosissimo carcere. Sed notandum, non trajicere solere lamias per Fretum Byzantinum, non reperiri in Ponto Euxino illas, sed Delphinos duntaxat minores. Testimonium adest Oppiani Halieut. L. I. v. 606.

Έν δε δι ετέ τε κῆτος ἀνάρσιον, ετέ τι πῆμα Εντρέφεται νεπόδεσσιν ολέθριον.

Non infesta inibi cete, nec piscibus ulla Perniciosa vagis animalia.

Petrus Gillius de Bosphoro Thrac. L. III. Canes Carcharia, qui lamia & scylla nominantur, illuc non subeunt, propterea quod Pontus Euxinus feris piscibus frequentari non soleat, nisi Delphinis & Phocis. Collimant Ammian. L. XXII. Arift. Hist. L. VIII. c. 13. Plin. L. VIII. c. 15. Ælian. Hist. L. IX. c. 59. Ne opus quidem fuit longinquo hocce per Bosphorum trajectu, quum à littoribus Syriæ iter Niniuen usque non Iongius sit qu'am à littoribus Ponti. Ridiculum mage est, & Geographiæ incompatibile, quod Sulpicius narrat, Jonam fuisse ad oras Niniues ipsius ejectum. Niniue neque Ponto adjacet, neque Mediterraneo Mari, sed Tigridi Fluuio. Debuisset proin Jonas pisce veredo vectus circumnauigare Africam integram, & magnam Asiæ partem, ut posset intrare Tigridis ostium. her, quod vix sustinuisset Talus, de quo Poëtæ fabulantur, eum ter unico die circumnauigasse Cretam. Tolerabilior sanè Arabs Assabili, qui vult, Jonam exactis quadraginta diebus eje-Stum fuisse ad oras Niniues. Definit nempe Is, & cum eo Scriptores Arabes alii moram Prophetæ in ventre Ceti ad normam temporis Niniuitis pro pœnitentia concessi. Quum contra LXX. Sulpicius, Theodoretus, Cyrillus, Theophylactus 40. illos de pœnitentia cogitanda dies commutauerint in tres.

Utcunque recepta hactenus sit de Carcharia Jonæ vectore sententia, eam tamen iterum infringere, & rationibus haud contemnendis tentat Clar. Haseus Leuiathan. p. 239. 1. Piscis ille vocatur magnus, witos µiya, lamia verò à 4. pedibus vix ascendit supra 15. aut 16. quæ longitudo nulla fere est, si eam conferas cum immanibus Cetis ad 150. pedum mensuram ascendentibus. 2. Kitos, Ceti vox non conuenit lamiæ, quæ nec Cetus est, nec ex cetaceo genere, qui pulmonibus sunt præditi, branchiis carent, & sœtus excludunt viuos. Homerus etiam Odyss. µ. v. 96. disertè Cetum à canibus marinis distinguit.

Δελφίνας τε κώνας τε , κώ εποτι μείζον έλησε Κήτος , αμύςια βόσκει αγάς ένος 'Αμφιτςίτη.

Delphinosque canesque, & sicubi majorem capere posset Cetum, que infinita alit gemebunda Amphitrite.

3. Querela Jonæ II. 6. Alga alligata eft capiti meo (pelagus operuit caput meum,) Lamiam excludit, utpote non αλγόραγον sed σαςκόφαγον, & votum dat Balænæ, quæ Alga pascitur. 4. Vix fieri potuit, nisi sine causa augere velimus miracula, ut lamia integrum hominem deglutitum per aliquot dies in ventriculo seruet viuum, & euomat illæsum. Sextuplex ordo dentium serratim positorum, ac instar clauatæ macbinæ circumcirca acuminatorum, quos Suidas vocat ςκογγύλες η irakaccorras, liberum bomini tranfitum fine læsione ejus & dilaniatione per gulam non permittit. Difficultatibus his & aliis monis Clariss. Hasæus ad castra transit dostissimi mihique amicissimi D. Pestalossii, Medici Lugdunensis Galli, qui Diff. de Jona in Balæna dans les Mem. de Trevoux 1719. p. 1476. neque Carchariam fuisse diuini vatis deglutitorem, neque hunc in Balænæ fuisse immissum ventrem, sed in ore tantum ejus hæsisse triduo. Argumenta probandi ab Hasao & Heumanno latius didusta hæc funt. juni potest pro cauitate quauis e. g. quæ ventrem, cor, uterum, animum, denotat. Respondet his *** vox, quæ sumitur pro omni cauo, quod est xoixov. CHRISTUS itaque quando dicit, Jonam fuisse έν τη κοιλία τε κήτες, nihil aliud indicare vult, quam fuisse intra piscem, εν τῷ κοίλφ magni piscis. Sic viscera non tantum intestina dicimus, sed quicquid sub corio est. Serv. ad Virgil. Æn. L.I. v. 215. Quidnî igitur & fauces. His rationibus motus haud abfonum judicat Cl. Hasaus p. 252. pro diuersorio Jonæ statuere Ceti magni dentati seu Orcæ (quam veluti ex Orco reuocat) fauces, quæ pluribus capiendis hominibus pares sunt.

Vidimus supra veram Jonæ Historiam à Gentilibus transfiguratam in fabulas, cui ne nos quidem adhiberemus sidem, ni extaret in Sacris Pandectis. Sed fabulis illis Gentilium vix cedunt Rabbinorum Legendæ apud Sol. larchi:

Digitized by Google

Ion. Cap. II. v. 1. Cetus Ionæ.

Jon. Cap. II. v. 1. Per Mallfisch Kona.

I. G. Pintz sculps.

Jarchi: deglutitum fuisse Jonam à II, pisce masculo, sed, quia nondum satis mortificatus DEUM Liberatorem inuocare noluerit, ejestum in ventrem III, piscis sæminæ, ejusque prægnantis, ubi angustiore carcere clausus egerit pænitentiam. Fabulæ ansam dedit, quod v. I. extet vox II, v. 2. III. Alia recutitorum sabula hæc est, creatum suisse hunc piscem in ipsis mundi exordiis, & in hunc sinem seruatum, ut Jonam deglutiret. Id quod certo sensu philosophico haud absonum, sed non eo, quo sumsere Judæi. Vixisset piscis ille ad Joasi & Jeroboami tempora 3066. juxta Josephum 3130. annos.

3130. annos. Μέγα λίαν θαυματέργημα agnoscet, miraculosam DEI manum venerabitur, quisquis Historiam hanc debità dignatur attentione. Non minori potentia opus fuit heic, quam qua conseruati fuere Danielis socii in mediis flammis. Hominem en! cujus vita pendet à respiratione liberâ, degentem per tres dies & noctes in carcere angustissimo, in aëre vel compresso nimis, vel nimis raro, vel, si in faucibus Orcæ hæserit, undis aquæ quouis momento obrutum, absque cibo, absque somno, nunc in supersicie, nunc in fundo maris! in cauo stomacho, cujus contractoriá & resolutiua vi paucarum horarum spatio resolui debuisset in liquamen: ubi neque sedendi erat locus, neque standi, neque decumbendi, sed quidem sudandi, tum propter aërem clausum, tum propter momentaneum vitæ periculum: in carcere tenebricosissimo, nisi aperto orificio superiori aliquid obscuræ luculæ viderit per transennam: augentibus terrorem introeuntibus, exeuntibusue fluctibus, atque prospectu in armatas undique dentibus maxillas. In diuerforio non aderat nisi mucus ventriculi, pisces vel recens deglutiti, vel semidigesti, in Orcæ faucibus alga; extra carcerem mare. ἔσωθεν μάχαι, ἔξωθεν πόνοι. Terroris plena si fuit mora, terrificus magis fuerit necesse est exitus, seu per Carchariæ rictum dentibus intro spectantibus undique obsitum, seu per Orcæ dentatæ tremendas maxil-Mortis fuere omnia plena, introitus, mora, exitus, fola DEI manus θαυματεργέσα adjutrix. Ingenuè id confitetur immoriger ante, pœnitens ex post, qui experimenta periculosissima sustinuit, Propheta. Vers. 3. ad fin. ardentissimas lege preces, & simul invision. De ventre inferorum vociferabar, & tu exaudiebas vocem meam, ubi notandum, vocem Scheol, ฉังอร, denotare nunc cauitatem subterraneam, nunc sepulchrum, nunc sedem damnatorum, heic tenebricosissimum carcerem, sed mobilem. Dejecisti me in profundum, in cor maris, ut fluuius me circundaret, omnes fluctus tui undaque tua super me transirent. Cogitabam ego, abjectum me esse à conspectu oculorum tuorum, veruntamen rur-

sus Templum Sanctitatis tuæ videbo. Circundederunt me aquæ usque ad animam, abyssus circunquaque me concluserat, carectum implicitum erat capiti meo. (Et projecisti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me : omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: Abjectus sum à conspectu oculorum tuorum: veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aquæ usque ad animam, abyssus vallauit me, pelagus operuit caput meum.) v. 3-6. Quæ postrema verba non allegorico sensu accipio, sed literali, indeque colligo, piscem illum Jonæ deglutitorem non carnibus vesci, sed herbis marinis, no, quæ vox non solam arundinem significat, sed & algam, præjudicio id est σαςκοφέγω Carchariæ, argumento pro Orca. Ad fissuras montium descenderam, ad imas globi terrei inæqualitates, imò ad montes, scopulos submarinos. Terra vectibus suis perpetuò me concluserat, Tu autem ab interitu vitam meam reduxisti, o DOMINE DEUS. (Ad extrema montium descendi, terræ ve-Eles concluserunt me in æternum: & subleuabis de corruptione vitam meam, DOMINE DEUS meus.)

Historiæ illustrandæ seruiunt sequentes siguræ.

A. Ricus Carcharia.

B. Rictus Orca.

C. Numisma sub Trajano à Prusaensibus percussum, in cujus auersa Hesione Laomedontis, Trojanorum Regis, silia utraque manu saxo assixa, Ceto seu monstro marino exposita, quam Hercules soluit. Beger. Thes. Elect. Brand. Cont. p. 643.

D. Alga angustifolia vitriariorum C B. I B. Fucus marinus siue Alga marina graminea Park. 1292. quâ percommodè coronari poterat Jonas.

Legantui

Martini Lipenii Jonæ Diaplus Thalassius ex Historia Sacra desumptus. Witteb. 1667. & 1678. 4.

Franc. Baring Diff. de Ceto Jona. Bremæ 1689. 4.

Sigism. August. Pfeisser. Diss. Epistolaris A-pologetica pro stabiliendo Themate, Piscem Jona deglutitorem esse Balanam, opposita Christ. Francisco Paulini & Joh. Henr. Majo, aliisque lamiæ propugnatoribus. Lubec. 1697. 4.

Joh. Brunsmann. de Ceto Jonæ Diss. qua disquiritur, verusne suerit, an minus, rationesque Sam. Bocharti, quibus adductus propriè dictum negauerit suisse Cetum, dissoluuntur. Jen. 1687. 8.

Christiani Gotthold Wilisch recentissimorum de Jona in pisce sententiæ examen. Lips. 1721. 4.

Job. Georg. Neumann. Programma de Miraculo Jonæ ab empæctis vindicato.

Bbb bbb bbb bbb bbb 2

Jon.

1292 TAB. DCL. Jon. Cap. II. vers. II. al. Cap. III. vers. I.

Jon. Cap. II. verf. II. al. Cap. III, verf. I.

Mandauit autem DOMINUS pisci, Et dixit DOMINUS pisci: & euo-& euomuit Jonam in aridam.

Iscium non est, res semel deglutitas, licet ventriculo molestas, vel & ore captas, rejicere vomitu. Imo impossibilem fere reddunt hanc actionem dentes recurui, spectantes introrsum. Hinc contingit aliquando, ut Lucius aliusue piscis rapax alium etiam magnum arripiat, integrum verò vel deglutire, vel in stomacho locare nequeat, præda dimidia foràs spectet, visuique sese offerat monstrum bicaudatum, caudis in aduersa protensis. Ostendimus jam supra, è faucibus Carchariæ licet apertis exitum haud patuisse absque miraculo, quod auget vel sola vestium, hærentium facile, consideratio. Est & Orcæ maxilla, inferior nempe, dentibus undique armata. Et quorsum, reseratis licet carceris portis, fuga patuisset captiuo? Ex charybdi in scyllam, ex ventre lamiæ, vel faucibus Orcæ in mare, ubi vel absorpsissent miserum fluctus, vel proximus quisque ex piscibus rapacibus diripuisset? Hinc soli DEO tribuenda liberationis gloria, mandauit DOMINUS pisci, προσετάγη ἀπὸ ΚΥΡΙΟΥ τῷ κήτει. Idem nempe, qui piscem magnum præparauit II. 1. ut Jonam deglutiret, qui captiuum per triduum omnipotenti sua manu conseruauit, portas nunc aperuit carceris. Totius naturæ conditor, qui mandauerat coruis, ut adferrent panem & carnem Elia, (præcepit coruis, ut pascant Eliam ibi,) 1. Reg. XVII. 4. qui mandauit locustis, ut absumerent terram, 2. Paral. VII. 13. qui mandat serpenti, ut mordeat, Amos IX. 13. qui mandat alibi cœlis, nubibus, pluuiæ. Mandare, est creaturis uti.

muit Jonam in aridam.

Verus locus, ubi Jonas fuit ejectus, ignotus est prorsus, percurres ante omnia Asiæ littora, quam illum inueneris. Vocatur তে Enea, arida, Land, sic & Chaldaeus interpres າກຸໝູ້ກູ້. Controuersas de loco conjecturas examinauimus supra, & explosimus illam in specie Josephi Ant. L. IX. c. 11. juxta quem Jonæ deglutitor tranare debebat maria, Syrium, Phonicium, Cilicium vel Cyprium, Rhodium, Carium, Jonium, imò totum Ægeum seu Archipelagum, Hellespontum insuper & Propontidem, Pontum denique Euxinum, & Propheta ipse pedibus emetiri iter per Colchidem, Iberiam, Tauri juga, Albaniam, Armeniam. Placet Drusio, Christoph. à Castro, Gabrieli à Costa, Martino Opizio, Sinus Issicus vel Isseus, ad Issum, Ciliciæ urbem, Nicopolis ab Alexandro nuncupatam, qui Darium prope cam vicit: Aliis Seleucia in confiniis Syriæ & Ciliciæ, Ptolemæo Pieria dicta, à qua emetiendum fuisset iter per Syriam & Mesopotamiam. Longissimum omnium est iter, quod Job. de Pineda proponit ad Mare Rubrum, nempe per maria Syrium, Ægyptium, totum Mediterraneum, imo Africæ Periplum. Quam opinionem hausisse videtur ille à Judæis. Securissimi omnium conjectant, qui vel Joppen volunt, vel Palastina littora, unde commodum fuit Hierosolymam versus iter, ubi poterat Prophe-

ta DEO LIBERATORI sua soluere vota, & Hierosolyma tendere Niniuen.

TAB. DCLI.

Jon. Cap. IV. vers. 6.7.8.

- 6. Parauit autem DOMINUS DEUS Kikajon, quæ ascendit super Jonam, ut umbram capiti ejus faceret, ut eriperet eum ab adslictione sua. Lætatus est autem Jona de Kikajon magno gaudio.
- 7. Parauit autem DEUS, quum poftero die aurora exoriretur, vermem quendam, qui Kikajon læderet ut exaresceret.
- 8. Orto autem Sole adduxit DEUS Eurum torrentem, ut Sol feriret caput Jonæ, ut penè exanimatus animo suo mortem postularet dicens: Mori quam viuere satius mihi fuerit.

Arui momenti videtur quæstio de Jonæ קיקיו, nobisque nihil adferre vel commodi vel damni. Et tamen propter illam bellum reuerà cucurbitinum est enatum Hieronymum inter & Augustinum, Patres ut eruditissimos ita pientissimos. Hic nempe ex Veterum stetit partibus, fuisse Kikajon ex cucurbitarum genere, ille verò bederam. A verbis ventum ad verbera, accusatus ab Augustino Hieronymus Romæ, tanquam Heterodoxiæ reus. Patet hoc exemplo, posse Theologos cæterà pios & doctos in adiapogos & Problematicis dissentientes exacerbari ita, ut dissensus maximo veniat Ecclesiæ scandalo, & hæretificationes multiplicentur præter neceffitatem. Fuit autem bellum illud tanto ridiculum magis, quod fortè à neutro steterit rei veritas.

Ex Augustini partibus stant Versiones LXX. (quæ κολοκύνθην. colocynthidem habet,) Syriaca, Arabica, Æthiopica, Pagninus, Lutherus, Forsterus, alii. In Hieronymi acie Aquila, Symmachus, Theodotion, Vulgata, Corn. à Lapide, Oecolam padius, alii. Placet aliis cucumis, aliis platanus, aliis ficus, aliis Mauz. Ribera & Santius volunt, Kikajon esse nomen omnibus plantis citò succrescentibus & obumbrantibus proprium. Malunt nonnullæ Europææ Versiones, & has inter Tigurinæ ambæ, seruare Hebræum Kikajon, quam incerti quid statuere.

- 6. Et præparauit DOMINUS hederam, & ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum, laborauerat enim: & lætatus est Jonas super hedera, lætitia magna.
- 7. Et parauit DEUS vermem, ascensu diluculi in crastinum: & percussit hederam & exaruit.
- 8. Et cum ortus fuisset Sol, præcepit DOMINUS vento calido & urenti: & percussit Sol super caput Jonæ, & æstuabat: & petiuit animæ suæ ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori, quam viuere.

Aliam à Patribus illis, & fortiorem aciem, formant Rabbini plerique Kimchi, Arias, Mercerus, Junius, Tarnouius, Piscator, Coccejus, Grotius, Drusius, Amama, Buxtorffius, Hottinger, Schindler, Ursinus, Pfeisser, Hildebrand, Bochart, Guilandinus Epist. de Stirpib. p. 11. Hiller Hierophyt. P. I. p. 453. Ostendunt hi nobis Ricinum (Fig. A.) Plantam Orienti familiarem, hortis etiam nostris haud ignotam, quæ ad infignem crescit altitudinem, amplis foliis & ramis brachiata. Infigni auctu celeriter adolescit, caule crasso, striato, glauco, geniculato, inani, superius ramoso, ex obscura purpura nitente & glabro. Folia ampla, platano & aceri similia, digitata, in septem octo aut nouem acuminata serrataque segmenta, atrouirentia, splendida, & interdum acetabuli instar concaua, unde pediculus auerso folio oritur dodrantalis, purpurascens, concauus; quanto autem superiora fuerint folia, tanto ampliora existunt. Flores longa serie thyrsoide surculo peculiari racemati insident, è sanguineis crispisque staminibus, quæ terna è fructus rudimento emicant, conflati: quibus muricata triquetra vascula succedunt, que semina claudunt oblonga, Ricini animalculi æmula, foris liuida & maculosa, interiore medullà candida, quæ capitulis per maturitatem fissi ac rimas agentibus cum impetu exiliunt. Præter flores videre est in eodem tbyrso muscosa glomerata nucamenta coloris berbacei, que nullo relicto fructu tandem maturescunt. Radix simplex, longa, crassa, du-Cccccccccccc

ra, candida, crebras circumcirca fibras emittens. Raj. Hist. Plant. p. 166. ex I. B. Est hæc ipsa planta Ægyptiorum Kmi apud Herodotum L. I. c. 92. ubi unguentum ex illa paratum hoc nomine venit, and two all wontier the unter, to nalerσι μέν 'Αιγύπτιοι κικί. ex fructu fillicypriorum, quod Ægyptii uni appellant. Sic & Straboni L. XVII. fructus www in agris seri, & ex eo oleum parari dicitur, મહે મામમાં મહામાર્લક માદ જમાના દુર્વાદામાં કરે હાં હોંદુર્વાદ, કર્દ હ έλων αποθλίβετων. Audit hoc oleum έλων κίκιvov, oleum cicinum. Diosc. L. IV. uni h neirum εξ ε αποθλίβεται το λεγόμενον κίκινον ελαίον. Plin. L.XV. c. 7. Fit oleum & è cici arbore in Ægypto copiosa. Planta hæc Elcheroa nuncupatur Arabibus. Docet id Hieronymus: Pro cucurbita fiue bedera in Hebrao legimus PPP, qua etiam Lingua Syra & Punica elkeroa dicitur. Lexicon Copticum p. 185. nouni, kuki vox Ægyptia (ubi forsan legendum kiki) Arabicè granum elcheroa, vel alcheroa. Hodiè Chyrma, Charma. Meninzk. Lex. 1889. Reddit & Abenbitar Dio-Coridis xuni Arabicè Cheroa. Fig. B. ad marginem exhibet Characteres Ricini. Et Fig. C. ex Ill. Sloane Natural. History of Jamaica Vol. I. p. 129. Tab. 184. est Ricinus minor Staphysagriæ folio store pentapetalo purpureo. Ricinus Amerieanus lactescens trilobato folio perennis flore nigricante, Hort. Beaumont. p. 36. Ricinus Americanus perennis floribus purpureis Staphidis agriæ foliis. Commelin. Hort. Amst. p. 17. Ricinoides Americana staphisagriæ folio Tournef. Inst. p. 566. Alia synonyma habet laudatissimus Sloane *Vol.* II. p. 362.

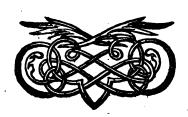
Sed quomodo kiki illud siue kikajon unica nocte succrescere potuerit, sola naturæ sollicitatione, eò quidem usque, ut Jonam obumbrare potuerit, ego haud capio. Videntur mihi verba illa, parauit DOMINUS DEUS kikajon, LXX. προσέταξε ΚΥΡΙΟΣ ὁ ΘΕΟΣ κολοκύνθη, pracepit DOMINUS DEUS cucurbitæ, accrementum naturæ viribus majus, miraculosum. Seligit DEUS plantam, quæ natura motore lætè crescit, sed his viribus superaddit majores, ut piscinam Bethesdæ, balneum per se quidem multis ægris salutare, quotannis semel commoueri jussit per Angelum, pro esfectu miraculoso, Israelitis seu coturnices seu locustas adduci per Eurum.

Magno quidem & gaudio & commodo fuit Prophetæ pulcherrimæ plantæ umbra, sed

haud diuturno. Parauit DEUS, quum postero die aurora exoriretur, vermem quendam, qui kikajon laderet, ut exaresceret, meoritales o OEOD σκώληκι όωθινή τη έπαύριου, και όπαταξε την κολόκουθαυ, માણે લંજાકદેવનુલંગ ઉપા Quod citò factum, peribat citò. Fuere ex parte DEI, ut sunt in omnibus, tum accrementi subitanei, tum exarescentiæ citæ causæ finales, ab ipso Propheta recensitæ, quarum pleniorem inquisitionem aliis linquo, ut & ad usus morales applicationem. Qualisnam autem fuerit ille vermis, חוֹלַעָרת, tacente Scriptura haud necesse duco inquirere operosius, quum innumera sint insecta, quæ DEI jussu poterant sententiam de kikajon lata exequi, ut nouâ creatione haud fuerit opus. Non est planta, imo non sunt folia, flores, radices, fructus, quæ non infesta sibi habeant certi generis insocia, cœlo præsertim sudo magno se propagantia numero. Neque ab his matricidis immunes funt plantæ venenatæ. Sunt tamen securiores magis, quæ folia habent aspera, caules hirfutos, aculeos horridos, quibus accenseri potest Augustini cucurbita. Hinc Græcorum prouerbium apud Atheneum L. II. ex Epicharmo, vyiésies nodonúrdus, sanior cucurbita, aliud apud Suidam & alios, κρότωνος ύγιάςκρος, Crotone vel Ricino fanior. Licet dubium adhuc fit, an xerruros nomine veniat Ricinus, vel potius Croton urbs, fortissimi Milonis patria, de cujus salubri situ testimonium extat apud Strabonem L. VI. & alios. Redeo ad Kikajon. Id non. quod communiter fit, denudatum fuit foliis vel floribus, sed lesium in trunco, ut exaresceret: peresi fuere à verme tubuli nutritii, & impeditus sic vol interruptus alimenti ascen-

Injuriarum heic nondum finis. Orto Sole, fublato umbraculo, adduxit DEUS Eurum torrentem, ut Sol feriret caput Jone, ut penè examimatus animo suo mortem postularet, dicens: Mori quàm viuere satius mibi fuerit. Kai èrévero aspati avareñam ròv ñasov, agà reocérates à GEOS avaúmer naús ava sur ouradore, agà entates à ñasos enì trìv acquari ta l'uva, agà adarove, agà antates en trìv quari auta, agà entat pou anosaven pe, ñ sa Euro æz sur su de sa sur a sa sur a sa sur a sur

phemera, quæ præter lassitudinem accersiuit Jonæ dolores capitis.

PRO-

Ion. cap. Iv. v. 6.7.8. Kikajon Ionæ

Font. Cap. IV. p. 6. 7. 8.
Fonta Kurbis oder Kunder = Faint.

G.D. Heumañ sculps.

PROPHETA MICHA.

TAB. DCLII.

Mich. Cap. I. vers. 8.

Hanc ob rem plangam & ululabo, in- Super hoc plangam, & ululabo: vacedam lacerus & nudus, edamque planctum, ut Dracones, & luctum, ut juuenes Struthiones.

dam spoliatus & nudus: faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum.

Vid. Job. Cap. XXX. vers. 29.

X Linckiano Museo, quod Lipsiæ est, fisto iterum serpentes. Fig. 1. Amphisbæna subslaui in dorso, in ventre carnei magis colo-

Εανθός έπὶ τρία δώρα Φέρων μηκός τε καὶ ἰθυν.

Flauus est, ad tres palmos (minores) babens longitudinem.

Amphisbæna Africana fiue Serpens cœcus, Scy- Serpens Guineensis rarissimus, in superiori partales species. Vincent. Cent. II. 13.

Fig. 2. Serpens lato capite marmorato, ex nigricante, fusco, albo & flauido varia, fascia nigricante per medium dorsum undatim veluti eunte, nunc cohærente, nunc interrupta, albo colore marginata, ventre flauescente.

' Αιθαλώεις μέν νώτα.

Dorso quidem fuliginosus.

Nicander de Dryino v. 420.

te fusci, in inferiori albi coloris. Vinc. Cent. IV. 97.

Mich. Cap. I. vers. 16.

Calua reddere & tondere super filios Decaluare, & tondere super filios detuos delicatos, propter caluitium tuum sicut aquila, quoniam à te transmigrabunt.

TUnt omnibus auibus rapacibus, aquilis inprimis, multæ plumæ, quæ vere excidunt, apertis mage cutaneis poris, atque tunc aues caluas reddunt. Id nos Germani vocamus mausen, Galli muer, i. e. mutare pennas, recentiores Græci meréven, quæ ipsa vox à mutare originem habet. Hac voce utitur Demetrius ogverrop. c. 53. Et forte nostrum mausen, musen, ab eadem origine descendit po-

liciarum tuarum: dilata caluitium tuum sicut aquila: quoniam captiui ducti funt ex te.

tius quam a mure. Id quod Etymologis decidendum linquo. Veteres Græci dicere solebant, μαδίζεωθαι, πτεροφυήσαι, αποβάλλου τα πτερα. Caluescunt proin aues, ut homines, hac quidem differentia, quod illa caluities totum attineat corpus, hæc folum caput, & illis accidat omni vere, his in extrema utplurimum sene-

Mich.

Ccccccccccccc

1296 TAB. DCLIII. feqq. Mich. Cap. IV. verf. 13. VII. verf. 17.

Mich. Cap. IV. verf. 13.

Surge, & extere, ô filia Zion, quo-Surge, & tritura, filia Sion: quia corniam faciam cornu tuum ferreum, & ungulas tuas faciam chalybeas, ut conteras populos multos. —

nu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam ærcas, & comminues populos multos. —

Vid. Jer. Cap. XLVI. vers. 20.

TABB. DCLIII. DCLIV. DCLV.

Mich. Cap. VII. verl 17.

Puluerem in morem Serpentis lingent, ut quæ repunt in terra, & ex habitaculis suis contremiscent. ante DOMINUM DEUM nostrum pauebunt, & te timebunt.

Lingent puluerem ficut ferpens: velut reptilia terræ proturbabuntur de ædibus suis: DOMINUM DEUM nostrum desiderabunt,& timebunt te.

Vid. Gen. Cap. III. vers. 14.

Eque hanc prætermitto occasionem fistendi Serpentes nonnullos ex 87ειοφυλακίω Linckiano.

Fig. 1. Serpens Americanus cœruleus.

Fig. 2. Serpens Americanus ferrugineo dorso, maculis per totam laterum longitudinem femilunatis nigricantibus; medio albis, ventre albido nigris punctis notato, capite ex ferrugineo & albo vario.

Serpens Americanus ferrugineis variis maculis nigris in dorso, à latere squamis ex umbra circulis albis semilunatis.

Hæmorrhous, Hæmorrhois, colore est arenoso, per corpus verò notis nigris & albis variegata. Aetius, Auic. Arab. T. II. p. 138. Lat. **1**V. 6. 3. 36.

Fig. 3. Serpens Surinamensis aquaticus ex nigro, cœruleo & albo varius, maculis præfertim in dorso nigris, sed variæ figuræ & magnitudinis.

Serpens vulgaris aquaticus Surinamensis ex nigro & albo varius.

Alharis varii serpentis species. Giauhari.

Fig. 4. Tab. DCLIV. Serpens Americanus tæniatus, tæniis latioribus cupreis & angustioribus sordidè albis.

Serpens Americanus annulis majoribus ex cupro & minoribus fordidè albo.

Serpens minor Americanus variegatus, tæniis latioribus & annulis nigris.

Fig. 5. Dipsas Surinamensis capite ex nigro, fusco & albo vario, diademate ex punctis albis constante ornatus, collo supernè purpureo-fusco, ad latera albo, semitæniis dehinc per totam dorsi longitudinem alternis latioribus fusco-purpureis, angustioribus dilutioris purpuræ in maculas candidas terminatis, quæ folæ caudam prætenuem longam nigricantem decorant: venter flauescit.

Dipsas Surinamensis perbellè notatus.

'Λιὰν ὑποζυφόωσσα μελαίνεται ακροθεν κέη.

Semper subobscura nigricat extrema cauda.

Nicand. de Dipsade v. 337.

Dipsadi sunt nigredinis vestigia plurima, & color postremæ partis versus caudam ad nigredinem declinat. Auicenna.

Serpens albus in capite lineas habens coronæ instar. Damir.

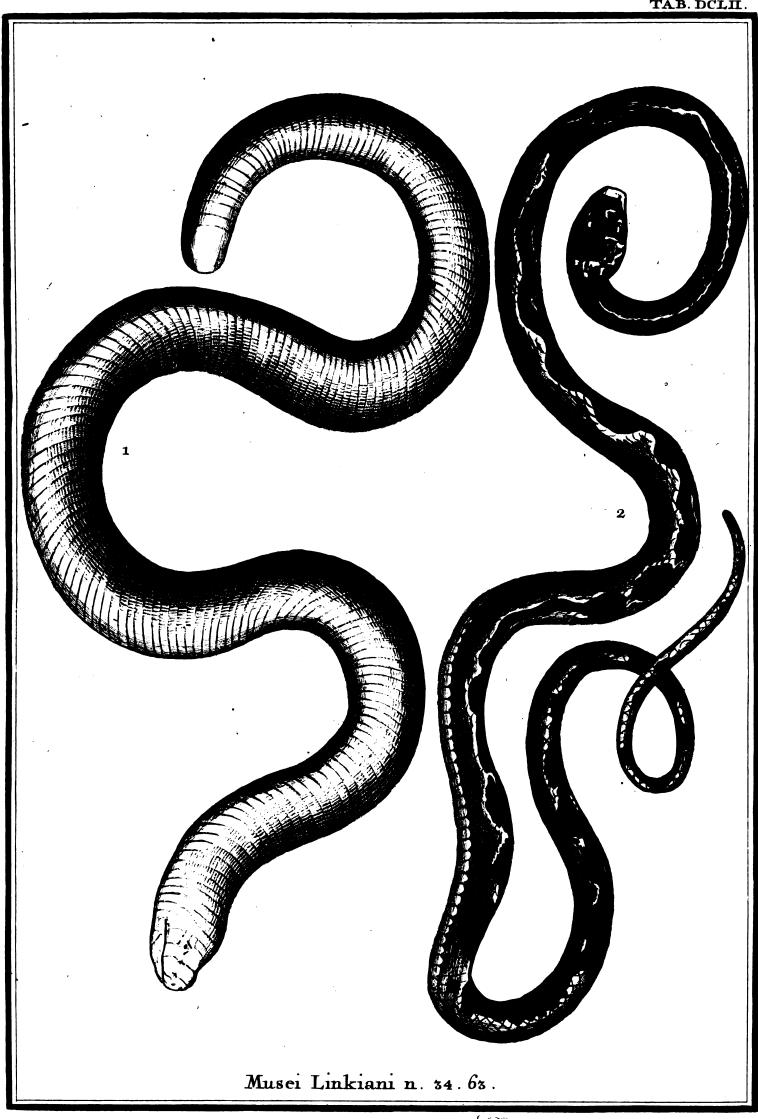
Serpens Americanus longus, crassus, capite latiori, cauda tenui & longa. Vinc. Cent. III.

Serpens Americanus longus, tenuis, capite crasso, cauda tenui. Vinc. Cent. IV. 13.

Serpens Siamensis longissimus variegatus, capite piano & viperino, fuico - marmoreo.. Vinc. Cent. IV. 56.

Fig. 6. Tab. DCLV. Serpens Americanus ex luteo & griseo (vel fusco) in capite & collo veluti reticulatus, reliquo corpore tæniatus, tæniis veluti fractis.

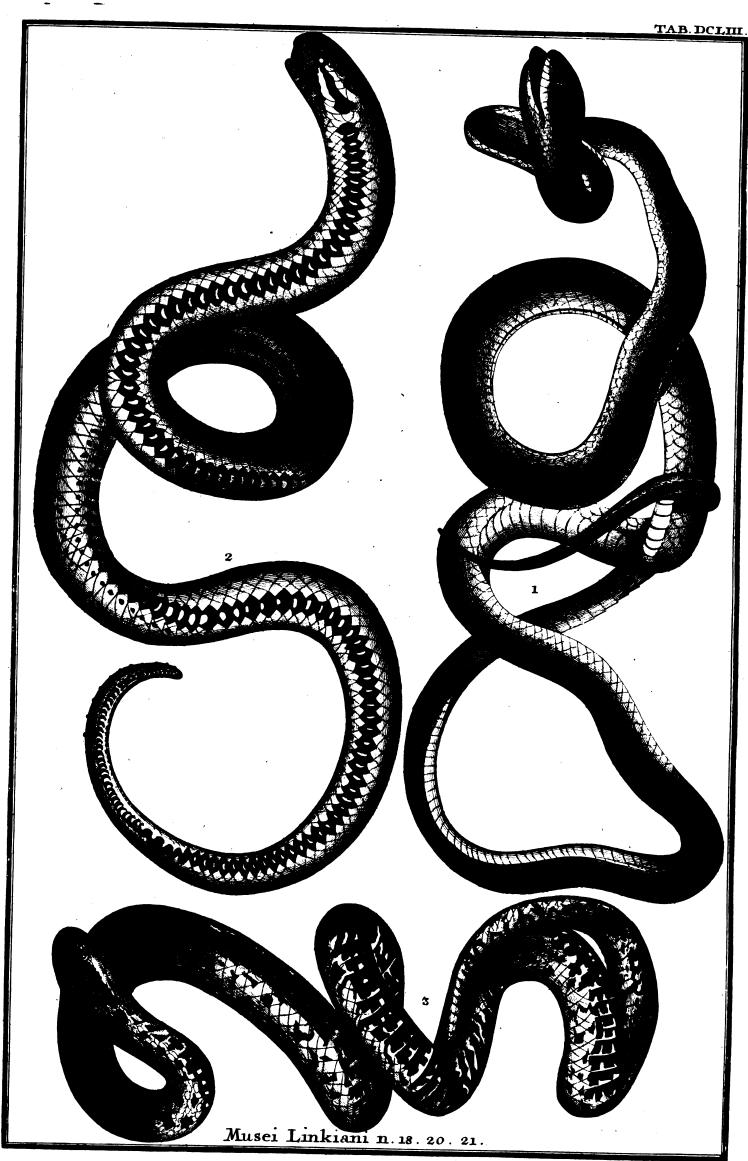
Ser-

MICH. Cap. 1. v. 8. Serpentes.

Fellangen.

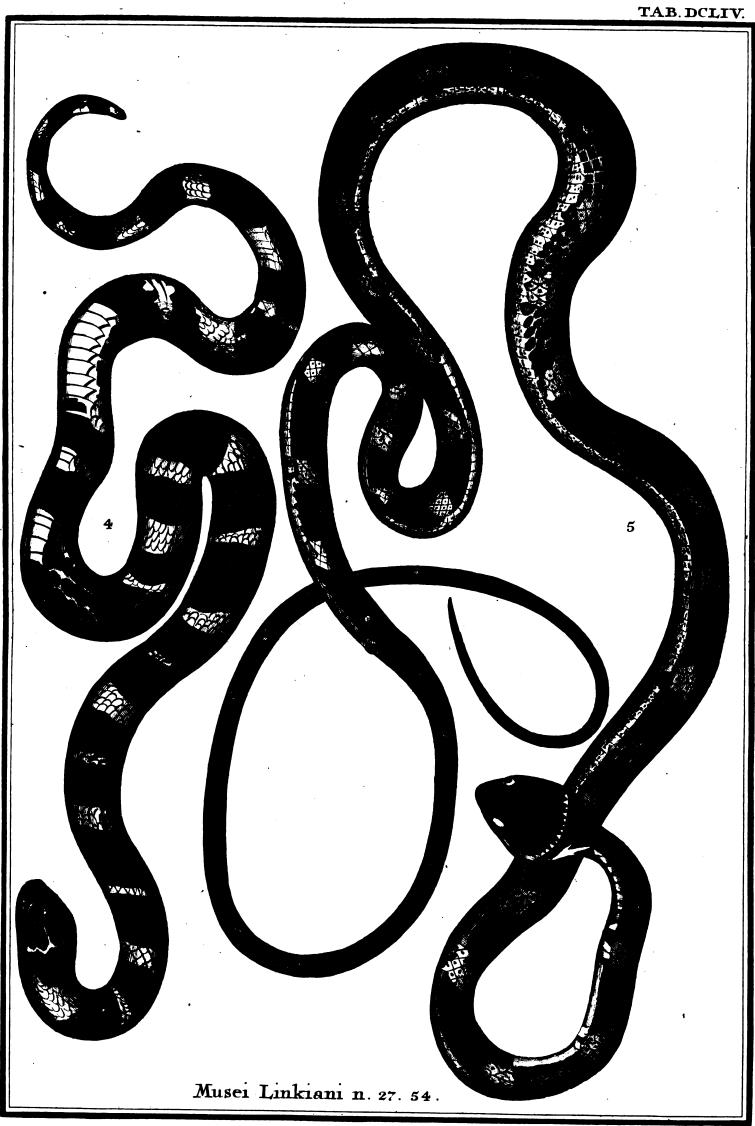
I. G. Pintz sculps.

MICH. Cap. VII. v. 17. Serpentes.

Arteh. Cap. VII. v. 17.

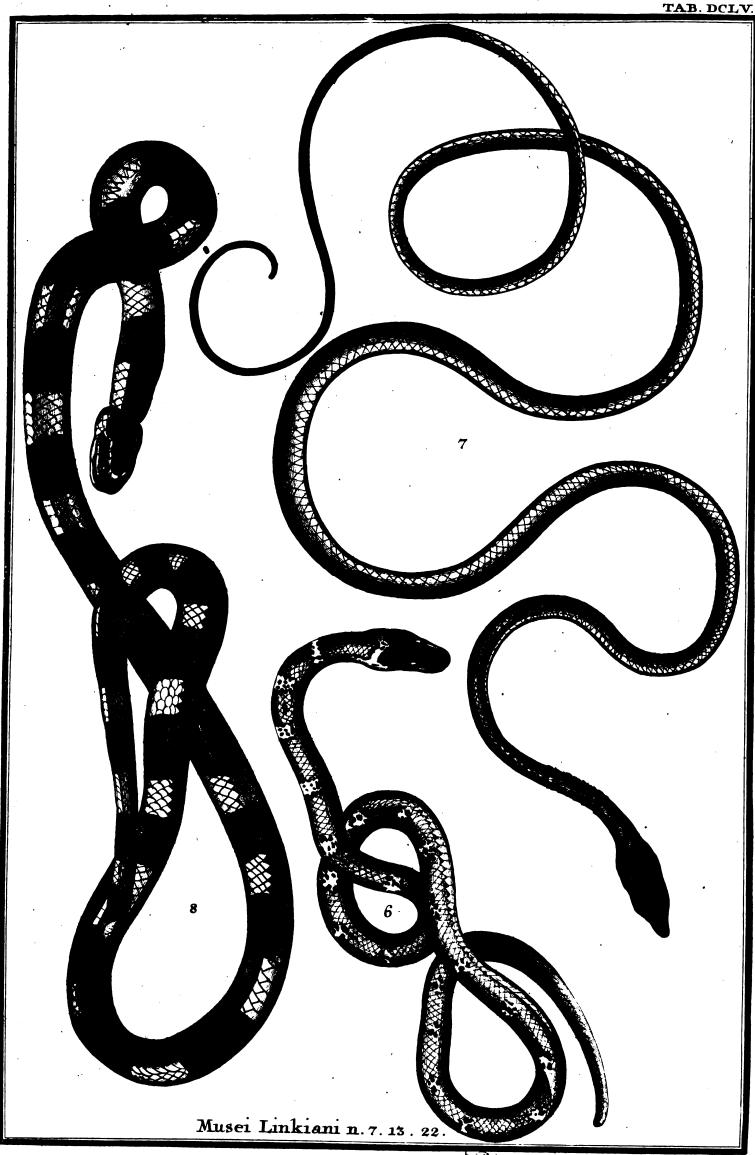
I.A. Pfeffel Iun . sculps.

MICH. Cap. VII. V. 17. Serpentes.

Hief. Om. VII. v. 17.

I. G. Pintz sculps.

MICH. Cap. VII. V. 17. Serpentes.

Frief Cap. VII. v. 17.
Fehlangen.
I.A. Pfeffel Iun. sculp.

. -

Nah. Cap. II. vers. 12.13. (11.12.) III. 15.16.17. TAB. DCLIII. seqq. 1297

Serpentis Americani ex luteo & griseo variegati species.

Serpens Americanus cum maculis fuscis.

Vinc. Cent. II. 66.

Serpens Americanus tenuissimus leucophæo marmoreus, capite plano, collo & cauda tenui. Vinc. Cent. III. 60.

Fig. 7. Acontia Surinamensis longa prætenuis, capite anteriore flauescente acuto, dorso cœruleo-viridi, ventre albido, & linea rubente per longitudinem picto.

Acontia seu Jaculatrix Surinamensis ex cœ-

ruleo & viridi varia.

Caninana, cujus venter flauus, dorsum viride, 8. circiter palmos longus. Raj. Syn. Quadr. 32C.

Serpens Indicus gracilis viridis. Achatulla Ceylonensibus, id est, oculis infestus. Idem ex viridi & albo variegatus, capite mucronato. Raj. Syn. 331. Herm. Mus. Ind. 8. 92.

Vipera Africana longissima, siue Chalcis, Aspidis species, colore viridi, vipera parua vulgo dicta. Vinc. Cent. II. 9.

Serpens Americanus gracilis & longissimus, Dipsadis species. Vinc. Cent. II. 12.

Anguis Borneocus viridis familiaris, pertenuis. Petiv. Mus. n. 105.

Fig. 8. Serpens Americanus tæniis subalbidis & cupreis latis per æqualia fere interualla fibi succedentibus, saturatioris in dorso coloris, caudâ obtusiore.

Serpens Americanus annulis cupreis & subalbidis.

Serpens coralloides Americanus tæniatus, caudâ longâ in acumen definente. Vinc. Cent.

Serpens minor Americanus longissimus, tæniis nigris & flauis, corpus ambientibus, dum viueret rubicundis. Vinc. Cent. VI. 168.

PROPHETA NAHUM.

Nahum Cap. II. vers. 12. 13. (11. 12.)

- 12. Ubinam lustrum Leonum, & pa- 11. Ubi est habitaculum Leonum, & scua juuenum Leunculorum, ad quæ conferebat se Leo (maritus) Leænæ, ubi degebat catulus Leoninus, nec quisquam turbabat?
- 13. Leo inquam rapiens quantum fatis esset catulis suis, strangulans quoque Leænis fuis, qui & rapina compleuit latibula fua, luftraque fua laceris animantibus.
- pascua catulorum Leonum: ad quam iuit Leo, ut ingrederetur illuc: catulus Leonis, & non est, qui exterreat?
- 12. Leo cepit sufficienter catulis suis, & necauit leænis suis: & impleuit præda speluncas suas, & cubile fuum rapina.

Vid. Ezech. Cap. XIX. vers. 2. & alibi.

Nahum Cap. III. vers. 15. 16. 17.

- 15. Ibi quoque ignis deuorabit, con- 15. Ibi comedet te ignis: peribis glaficiet te gladius, deuorabit (autem) te more bruchi.
- 16. Onera te (hominibus) tanquam 16. Congregare ut bruchus, multiplibrucho, onera te tanquam locustis. Auxisti mercatores tuos supra stellas cœli, bruchum (videlicet) auolantem statim, ut impetum cepit.
- 17. Comatuli tui Locustam referunt, 17. Custodes tui quasi locustæ: & paringenui tui attelaborum examen
- dio, deuorabit te ut bruchus.
- care ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas, quam stellæ sint cœli: bruchus expansus est, & auolauit.
 - uuli tui quasi locustæ locustarum, Ddd ddd ddd ddd dda

imitantur tempore frigido in lepibus considentium, sed orto sole diffugientium, ut nesciatur locus eorum, ad quem peruenerint.

quæ considunt in sepibus in die frigoris: Sol ortus est, & auolauerunt, & non est cognitus locus carum, ubi fucrint.

Ymbolo stellarum cœli, & locustarum describit heic Nahum Niniuitas, alibi Prophetæ alii alios opibus armisque potentes populos. Confluent intra Niniues mœnia, veluti in asylo, alienigeni Principes & Mercatores, & attelaborum examen imitantur tempore frigido in sepibus considentium, έξήλωτο ώς Αντέλεβος ο συμμικτός σε, ώς ακρίς έπιβεβηκυῖα έπὶ Φραγμον εν ημέρα πάγες. Exilit, quafi attelabus, commistus tuus, sicut locusta, quæ ascendit super sepem in die gelu. Obseruandum of in magodo, esse id insectis omnibus commune, ut motum & quie-

tem accommodent præcisè aëris constitutioni, motum & volatum calori, quietem frigori, & gelido tempore vel sepibus parietibusue proximis quibusque sese affigant, vel in caua se recipiant, mansura ibi per hyemem veluti somno obruta. Sed non habent illi, monente Propheta, cur vel potentiæ suæ confidant, vel diuitiis, nam orto sole diffugiunt, ut nesciatur locus eorum, ad quem peruenerint. હે જૈમાલ લેમ્ક્રનમાર, મું લેવનλατοι κὰ ἐκε ἔγνω τὸν τόπον ἀυτῆς. Conuolaturos quidem exteros rebus prosperè euntibus, sed aduersis auolaturos, Niniuenque esse derelicuros.

PROPHETA HABACUC.

TAB. DCLVI.

Habac. Cap. I. verf. 8.

Equi ejus velociores sunt Pardis, & Leuiores pardis equi ejus, & velocioauidiores Lupis vespertinis: equites ejus diffusi irruunt, equites ejus è longinquo venient, aduolant ut aquila festina ad vorandum.

res lupis vespertinis, & diffunden. tur equites ejus: equites namque ejus delonge venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.

Ntelligit Propheta, dum Chaldæorum Equos, (equitatum) velociores dicit Pardis, non tam cursum, quam saltus. Id ipsum insinuasse videntur LXX. έξαλευται ύπες παςdanes. De Pardorum saltibus habemus præter experientiam testimonia veterum. Cyrillus in h. l. πηδητική δε λίαν ή πάρδαλις, και πολύ λίαν ευπετής είς το καταθεώσκευ δύναφτα των διωκομένων. 541tatorium animal Pardus, veloci impetu assiliens, quos persequitur. Pollux: έχει τὸ σῶμα ὑγεὸν, ἐυέλικτον, πολύμοςφον, πηθητικόν, άλτικόν, corpus enim babet leue, flexile, ad saltus facientibus aptissimum. Scæuam, militem illum fortem, intuitu impetuosæ velocitatis exercitæ in obsidione Dyrrhachii contra hostes, cum Pardo confert Lucanus L. VI.

Sed quoque celebrem reddit Pardum velox cursus. Ælian. Hist. L. VIII. c. 6. ή πάρδαλις δε αίρει θένσα τα πλείςα, κά έτι κά μαλλον τον πίθηκον. Cursu adsequitur Pardus pleraque animalia, præsertim etiam Simias. Oppianus Cyneget. L. III.

- - - non segnior extulit illum Saltus, & in medias jecit super arma cateruas, Quàm per summa rapit celerem venabula Pardum.

'Ωκύτατον θείει καὶ τ' ἄλκιμον ίθυς δρέει क्यांगर विकास कर रेवेवाव विमाहर्शम् क्रिश्हिक्य था.

Celerrime currit, & fortiter recta irruit, Diceres cum videres, eam aëriam ferri.

Meminit Olearius Pers. Reise. L. IV. p. 398. Pardi ad venationem adaptati, cursu omni cane venatico superioris, qui quosuis assecutus est le-

De Chaldæorum Equis porrò Propheta, esse auidiores lupis vespertinis, וחרו, פי acuti, quod Epitheton tum velocitati in cursu, tum acumini visus applicari potest. Occurrit apud Oppianum inter luporum genera τοξευτής, jacu-

Digitized by Google

HAB. Cap. 1. v. s. Equi Pardis velociores.

Hab. Cap. 1. v. 8. Uterde leichter als die Farden.

1. G. Pirtez sculps.

lator, cui Zoographus tribuit bon zuna, veloces artus: alia species dicta xiexos, circus, accipiter, πάντεσαι θοώτερος ὧκα λύκοισι» lupis omnibus celeritate potior. Æliano teste Hist. L. X. c. 26. est Lupus όξυωπές ατου ζώον, καὶ μέντοι ευκτάς καὶ σελήκης κάκ uσης, ő δε δεμε acutissimè cernens animal, etiam nostu, & ne splendente quidem Luna. Lucem jaculari credidit Plinius L. XI. c. 37. fed potius tribuenda est hæc visus acuties multiuariis tunicæ uueæ coloribus. Propter ipsum hoc visus acumen fuit Lupus Apollini sacer, quod ex Arati Scholiaste constat, imo Apollo ipse Lupi formâ fuit cultus teste Macrobio Sat. L. I. c. 17. Intelligit etiam Bochartus Hieroz. P. I. L. III.

c. 7. & 10. ὀξύτητα de Luporum & Equorum actionibus promptis. De Lupo Virgilius.

Lt genus acre Luporum.

De Equo idem Georgic. L. III.

Ascanius mediis in vallibus acri .Gaudet equo. —

Hominibus ipsis adscribitur acre ingenium, ein scharffer Verstand. Plura in hanc rem lege ad Jer. IV. 13. V. 6.

Habac. Cap. III. verf. 6. 10.

- & designauit gentes, disperserunt se montes æterni, inclinarunt colles seculi, (quin &) itinera mundi ejus funt.
- 10. Viderunt te montes, atque dolore correpti funt: nymbus aquarum transiit, abyslus vocem suam edidit, quum in excellum manum fuam sustulisset.
- Ysticam linquo explicationem, qui metaphoricas in hoc capite obuias locutiones, & quasi hieroglyphicas, intelligi volunt majestaticam Israëlitarum igodov ex Ægypto, magiodov in Deserto, eisodor in Terram Sanctam, vel & repræsentari veluti in Tabula picta destructionem Hierosolymæ & Templi. Altius ego, pace illorum, ascenderem ad diluuianam usque catastrophen, quæ ipsa typus esse potest judiciorum in aliis mundi periodis de his illisue Gentibus sumtorum. Stetit sand in Diluuio DEUS, & mensus est terram, κατα πόδας αυτέ έςη, και έσαλεύθη ή γη, ad pedes ejus stetit, & commota est terra. Fuit tunc temporis terra, scabellum pedum suorum, magnificum judiciorum theatrum. Mensus est terram, ut in prima creatione, in longitudine, latitudine, altitudine, profunditate, situ, motu, sic & in destructione per aquas, quæ totum inundare debebant orbem, mensus ipsas has aquas, ut quæ ad 15. cubitos surrexerant super cacumina montium, sese demitterent iterum, & reciperent in suos alucos. Vidit, & designauit gentes, iπiβλεψε, και διετάκη έθνη, aspexit, & di-stabuerunt gentes, aspexit iratus, & tanto percu-
- 6. Stetit, & mensus est terram, vidit 6. Stetit, & mensus est terram, aspexit, & dissoluit gentes, & contriti funt montes seculi: ineuruati funt colles mundi, ab itineribus æternitatis ejus.
 - 10. Viderunt te, & doluerunt montes, gurges aquarum transiit, dedit abyssus vocem suam, altitudo manus fuas leuauit.

lit metu, ut nesciuerint prorsus, quò se verterent, tandemque submersi distabuerint tabo liquati. Disperserunt se montes eterni, inclinarunt colles sæculi, emphatice iterum LXX. dieθεύβη τὰ όξη βία, ἐτάκησαν βενοί αἰώνιοι, contriti funt montes violentia, tabuerunt, vel liquati funt, colles sempiterni. Clarius Chaldæus interpres, manifestauit se, commouit terram, & diluuium adduxit. — Montes, qui ab initio fuerant, fuere rupti, & colles eterni depressi. Arabs, montes fuere contriti, & colles liquati. Quibus loquendi formulis egregiè exprimuntur fata, quæ sustinuit primus orbis, destructio montium, & conuersio totius corticis terræ in liquamen. Quæ catastrophe aliis verbis iterum sistitur v. 10. Viderunt te montes, atque dolore correpti sunt: nymbus aquarum transiit, abyssus vocem fuam edidit, quum in excelsum manum suam sustulisset. LXX. όψονταί σε, και ωδινήσεσι λαοί, σκοςπίζων ύδατα πορέιας, έδωκεν η άβυσσος Φωνήν άυτης, ύψος Φαντασίας αυτής. Videbunt te, & dolebunt (sine parturient) populi, dispergens aquas itineris. Dedis abyssus vocem suam, altitudo phantasiæ ejus.

> Plura de hac materia in Historia Diluuii.

Ddd ddd ddd ddd ddd 2

PRO-

PROPHETA ZEPHONIAS.

Zephon. Cap. II. verf. 9.

Propterea viuo ego, dicit DOMINUS Propterea viuo ego, dicit DOMINUS Exercituum, DEUS Israelis, quod Moab futurus erit ut Sodoma, & filii Ammon ut Gomorrha, reliquiæ urticarum, & fossa salis, vastitasque perpetua. —

exercituum, DEUS Israel, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quasi Gomorrha, siccitas Ipinarum, & acerui falis, & desertum usque in æternum.

Vid. Job. Cap. XXX. vers. 9. Psal. CVII. vers. 34.

Zephon. Cap. II. vers. 14.

Cubabunt in ea greges, omnes feræ Et accubabunt in medio ejus greges, gentium, quin & Onocrotalus & Castor in ornamentis liminum degent: vox canet in fenestra solitudinis, in limine, quoniam Cedrum eruet.

omnes bestiæ gentium: & onocrotalus & cricius in liminibus cjus morabuntur: vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari, quoniam attenuabo robur cjus.

N theatro heic sistuntur præter diuersi generis animalia integri greges, עַרָרִם, quibus licuit esse adeò felicibus, ut sedes sigerent, ubi stetit potentissima & florentissima Niniue.

אַף Kaath, Pellicanus, vel Ardea, de qua aue videatur Pf. CII. 7. Jef. XXXIV. 11.

TEP Kippod, Caftor, vel Erinaceus, de quo iterum Jes. l. c.

בֹחֶת Chorebh multis est etiam animal, & quidem Coruus. Textum quippe nostrum ita reddit Hieronymus: vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari. LXX. Ingla Downson iv rois dioεύγμαση αυτών, κα κόξακας έν τοῖς πυλώσην αυτής. Theodoretus etiam ad h. l. inter deuastationis signa memorat noginus restrias, nidos coruorum. Imo intelligit Cyrillus non coruos communes, sed runtino e anaci, qui feræ magis funt indolis, neque degunt nisi in locis desertissimis: 20 ar impone-Xuethanan autois underen of untinicanes, et mi underen te όση, χεψ ανδάνυσα λίαν τοῖς ώδε Φύσεως έχυσην ύπαρχη χολή. Sed eadem vox ፲፫፫ denotat etiam,& proprio magis significatu desertum, ariditatem, gladium, utpote qui quicquid ei obuenit, deuastat.

Zephon. Cap. III. vers. 3.

gientes, judices ejus Lupi vespertini, ossa non reliqua faciunt usque manè.

Proceres ejus sunt in ea Leones ru- Principes ejus in medio ejus, quasi Leones rugientes: judices ejus lupi vespere, non relinquebant in mane.

Vid. Ezech. Cap. XXII. vers. 27.

PRO-

PROPHETA ZACHARIAS.

Zachar. Cap. VII. vers. 12.

Cor suum adamantinum secerunt, ne Et cor suum posuerunt ut adaman. tem, ne audirent Legem. -Legem audirent. — *

Vid. Jer. Cap. XVII. vers. 1.

Zachar. Cap. IX. vers. 9.

filia Jerusalem, en Rex tuus veniet tibi, justus & seruator ipse, mitis, vehens super asino & pullo afinarum.

Exulta vehementer, filia Zion, jubila, Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: Ecce, Rex tuus veniet tibi, justus & saluator: ipse pauper, & ascendens super asinum, & super pullum, filium asinæ.

Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 2. s.

Zachar. Cap. XII. verf. 1.

Onus verbi DOMINI super Israel. Onus verbi DOMINI super Israel. lem, dicit DOMINUS, qui extendit cœlos, fundat terram, & spiritum hominis in medio ejus fingit.

Dicit DOMINUS extendens colum, & fundans terram, fingens fpiritum hominis in co.

St, quà latè patet, uniuersum, cœli, terra, microcosmus homo, Templum ad Gloriam DEI conditum. Jure sum-riam ab omni creatura, quæ in Templo hocce viuit, respirat, cogitat: debetque hunc cultum Creatori omnis *ríoss. Huic basi innititur omnis religio naturalis & rationalis. Sunt omnia • opera DEI infinitè perfecta, ut optimo jure de iis gloriari queat infinitè perfectus Creator. Sic dicit DOMINUS, qui extendit cœlos, λέγει ΚΥ-PΙΟΣ εκτείνων είρανον, spatia illa inter Fixas & Erraticas Stellas immensa, Cœlum aëreum, super capita nostra fornicis ad instar expansium, fundat terram, κεὰ θεμελιών γῆν, globum terraqueum, sedem habitationis nostræ. Ubi eras, ita DEUS ipse ad Jobum XXXVIII. 4. &c. quum terræ fun-

damenta jacerem? Expone, si quid tenes scientiæ. Quis adhibuit ei mensuras? Si modo nosti. Quis eam ad regulam extruxit? In quo fundamento fixæ sunt bases ejus? Aut quis demisit lapidem ejus angularem? (Ubi eras, quando ponebam funda-menta terra? indica mibi, si babes intelligentiam. Quis posuit mensuras ejus, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem ejus?) Sed quoque DEUS spiritum bominis in medio ejus fingit, κ πλάσσων πνευμα ανθιώπε έν αυτώ, animam rationalem, cogitando actuosam, uniuit corpori organico, sed modo omnibus hominibus imperscrutabili. Est ergò DEUS

DEUS fortis spirituum uniuerse carnis. Num. XVI.

PRO-

Eee eee eee eee

PROPHETA MALACHIAS.

TAB. DCLVII.

Malach. Cap. I. vers. 3.

tes ejus solitudinem, & hæreditatem ejus velut desertum Draco-

Esau autem odio habui, & posui mon- Esau autem odio habui, & posui montes ejus in solitudinem, & hæreditatem ejus in dracones deserti.

Vid. Jer. Cap. LI. vers. 37.

X Linckiano celebri Museo sisto iterum serpentes. Fig. 1. Acontia Africana capitis rostro & superciliis flauescentibus, dorso cœruleo, ventre albo, longa,

tenuis. Acontia seu jaculatrix Africana cœrulea. Serpens Americanus longus cœrulei coloris, Dipsadis species. Vincent. Cent. II. 23.

Fig. 2. Serpens Americanus, ex albo, lurido, & fusco pulchrè variegatus, maculis per dorfum inprimis nigro-fuscis, plerisque sublongo-rotundis, aliis variæ figuræ, totus conspersus, ventre albo-flauo, etiam dilutius maculato.

Serpens Americanus variis coloribus prædinus.

Serpens Americanus major elegantifimus in marmoris modum varius. Vincent. Cent. I.

Serpens Americanus variegatus marmoreus. Vinc. Cent. IV. 8.

Serpens Surinamensis longissimus subpallidi coloris, pulcherrimis maculis notatus. Vinc. Cent. IV. 57.

Serpens viperinus Surinamensis variegatus capite crasso, corpore & cauda longioribus. Vinc. Cent. IV. 64.

Malach. Cap. III. vers. 2.

Est enim veluti ignis ex- - Ipſc enim quaſi ignis conflans, & quasi herba fullonum. coquens, & ut Borith (herba) fullonum. Vid. Jer. Cap. II. vers. 22.

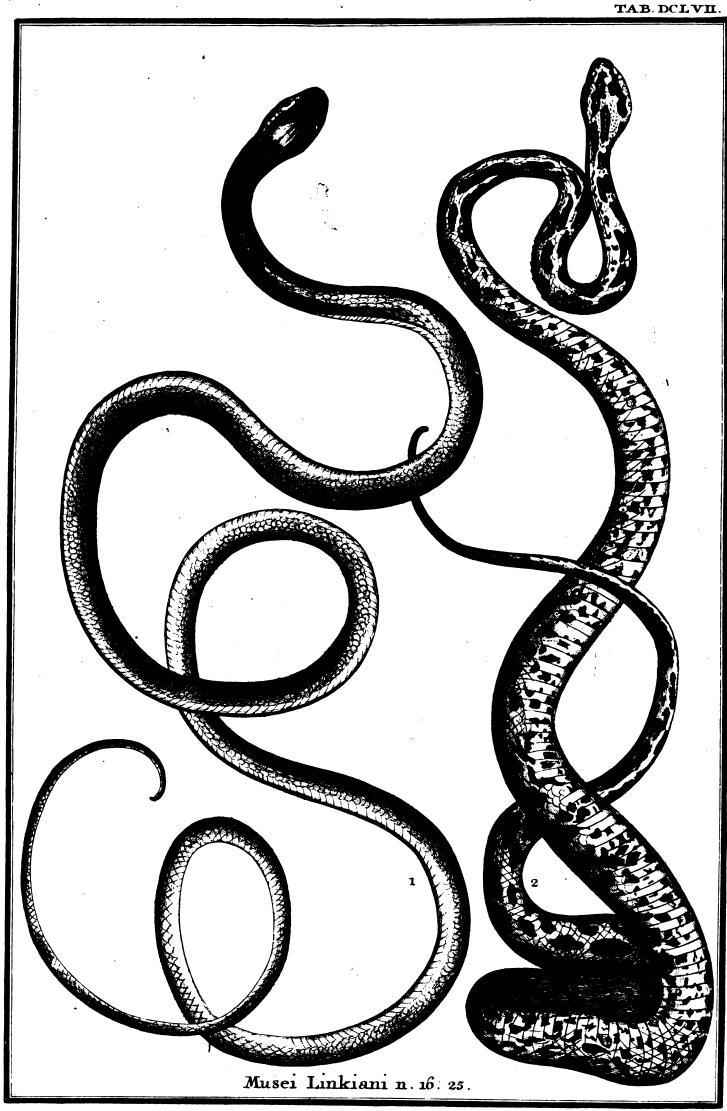
Malach. Cap. IV. vers. 2.

metis, orietur Sol Justitiæ, sanans (a) radiis suis, exibitis, & pingues critis ut vituli saginati. (a) Ebr. alis suis.

Vobis autem, qui nomen meum ti- Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus: & egrediemini & salietis ficut vituli de armento.

Vid. Pfal. XXIX. verf. 6. Jer. Cap. L. verf. 11. XLVI. verf. 20.

NOVUM

MALACH. Cap. I. v. 3. Serpentes.

Malach. Cap. 1. v. s.

I.A. Pfeffel Iun . sculps .

· ·

JVUM TESTA-

MATTHÆI.

TAB. DCLVIII.

Matth. Cap. I. vers. 18. 25.

- 18. JESU vero CHRISTI natiuitas ta- 18. Christi autem generatio sic erat: lis erat. Cum enim mater ejus Maria desponsa esset Josepho, priusquam (a) convenissent, (b) inuenta est grauida è Spiritu Sancto.
 - cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam conuenirent, inuenta est in utero habens de Spiritu Sancto.

(a) Scilicet in eandem domum. Nam desponsa quidem erat Maria, sed nondum à Josepho domum duca: Ideo Angelus dicit, ne metuat eam adjungere sibi i. e. desponsam ducere.

(b) Deprehensa.

25. Nec cognoscebat cam, donec peperit filium suum primogenitum, & vocauit nomen ejus JESUM.

- 25. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum: & vocauit nomen ejus JESUM.
- 18. Τε δε ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ή γένησις έτως ήν. Μνης ευθώσης γας της μητεος αυτε Μαείας τῷ Ἰωσήφ, η είν ή συνελω θεν αυτές, έυξέθη έν γαςξί έχεσα έκ Πνεύματος αγίκ.
- 25. Καλ έκ έγίνωσκεν άυτην, έως έ έτεκε τον ύλον άυτης τον πρωτότοκον, χιμ έκάλεσε το όνομα άυτε ΙΗΣΟΥΝ.

N mirabili funt mirabilia, miraculi plena omnia, persona, conceptus, partus, vita tota, mors. Miraculosi non haberemus ideam, si non forent Leges certæ in naturam introductæ. Stantibus his stant miracula, & argumenta ex his pro Diuinitate CHRISTI & veritate Religionis formari solita, cadentibus cadunt. Frustra prouocaremus ad miracula Mosis, Eliæ, Prophetarum, CHRI-STI, demonstraturi DOMINUM esse DEUM, CHRISTUM Messiam. Facilis hinc application ad Textum. Est omne opus formationis, conceptionis, generationis humanæ respectu nostri miraculum, quia DEI opus. Sunt tamen certæ Leges fiue Statuta à DEO Authore Naturæ in Naturam illata, juxta quas formatus à DEO in prima creatione homo definito tempore debet euolui, concipi, in dias prodire luminis auras. Ad stupendum hoc opus necessaria est absolute copula utriusque sexus, absque qua inde à καταβολη κόσμε ad hoc momentum temporis nemo mortalium concipi potuit,

vel nasci. In generatione dulcissimi Saluatoris nostri occurrunt naturæ congrua, sed quoque transcendentia eam. Naturalis est mora nouimestris in utero matris, qua quidem ostendere voluit, verum se esse hominem. Sed naturæ vires infinitis parasangis superat conceptus. έυς θη (Μαςιαμ) έν γας εί έχεσα έκ Πνεύματος αγία. Ita Textus: τὸ ἐν αὐτῆ γεννηθέν ἐκ Πνεύματός έςιν αγίκ. v. 20. Deipara virgo imprægnationem pro impossibili reputans ita ad Angelum: Πῶς ἔςομ τἔτο, έπεὶ ανδρα ε γίνωσκω; Sed scrupulo liberat sollicitam matrem coelestis nuntius: Пувіція й угот έπελεύσεται έπί σε, καὶ δύναμις ύψίς ε έπισκιάσει σοι. Διὸ κώς το γεννώμενον αγιον κληθήσεται ύιος ΘΕΟΥ. Luc. I. 34. 35. Prædixerat mirabile φαινόμενον Veteris Testamenti Euangelista Jesaias c. VII. 14. Ecce virgo illa concipiens & pariens est filium. Quærat nemo ex me, qua id fieri possit ratione. Circa conceptionem ordinariam philosophari licet, licet nondum determinare præcisè modum, an uterum & ouula subintrent vermiculi in semine viri hospitantes? vel ab Aura semi-Eccece cce cce 2

Digitized by Google

nali fœcundentur ouula? sed heic omnis Philosophia obmutescit, quoniam, quod inquiri debet, omnes Naturæ Leges superat. Digito mecum compescet labellum, quisquis naturæ vires indagat. Concipiens virgo si miraculum est, miraculis accenseri debebit & pariens, qualem heic fistimus: Estque id duntaxat animaduertendum, per Saluatoris partum níl detrimenti passam esse Virginitatem Matris, licet claustra virginitatis fuerint reserata. Nam & in sensu naturali virginitas haud consistit in hymene, vel vaginæ arcta claufura, fed in nomadmissione viri, qua sola deuirginatur fœmina. Non proin necesse est, aliam & nouam quærere viam, quâ CHRISTUS in lucem prodierit, quàm ordinariam, & vana sint nouarum via-

rum molimina, quas erudito orbi obtrudere conatur Job. Bapt. Mantuanus de Loc. Concept. CHRISTI. Compleuerat Deipara नवेद न्यांद्रवाद नवेंद्र καθαρισμέ κατά τὸν νόμον Μωσίως. Luc. II. 22. Momentosa heic Lex est Diuina. Exod. XXXIV. 19. Omne primogenitum meum est, & omne primogenitum tuum masculum meum est, sitte ex armento sit, siue ex grege. (Onne, quod aperit vuluam generis masculini, meum erit. De cundis animantibus, tam de bobus quam de ouibus, meum exit.) Ad quam tanquam Typum digitum intendit Lucas II. 23. Occurrunt quidem in rerum natura infolita partus via, de quibus Trachatum conscripsit Bartbolinus, Partus Cæsarci, ex ventre inciso nati, sed hi non adnumerari debent partubus supernaturalibus.

Matth. Cap. II. vers. 2. 9.

- 2. Ubi est ille natus Rex Judæorum? 2. Ubi est, qui natus est rex Judæo-Vidimus enim stellam illius in Oriente, & venimus ad adorandum
- 9. At illi audito Rege profecti sunt, 9. Qui, cum audissent Regem, abie-& ecce, Stella, quam viderant in Oriente, præcedebat illos, donec progressa staret supra locum, in quo puellus erat.
- rum: vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare
- runt: & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos; usque dum veniens staret supra, ubi erat puer.
- 2.. Πα έςν ο τεχθες βασιλεύς των Ικδαίων; είδομεν γας αυτά τον αςέςα έν τη ανατολή, και ήλθομεν προσκυνήσαι κυτώ.
- 9. Οι δε ανέσαντες τε βασιλέως έποςεύθησαν. Και ίδε, ο αςής, ον είδον έν τη ανατολή, προήγεν αυτές, έως έλθων έςη έπανω & ήν τὸ παιδίον.

Ultam crucem figunt eruditis circumstantiæ in hac Magorum Historia obuiæ, quam folus ex Euangelistis recenset Matthæus, silentio premit magni aliàs nominis Historicus Flauius Josephus, Scriptores profani omnes, si unum excipias Macrobium, qui Saturnal. L. II. solius Cædis Bethlehemiticæ facit mentionem. Linquo illis quæstiones, quæ extra meum sunt forum. Quinam fuerint illi Magi, & ex quanam parte Orientis venirint? Num Judæi habitantes in Babel, ad quos nuntios miserint Judæi Hierofolymæ præstolantes aduentum Messiæ? Num Proselyti ex Gentilibus? Philosophi & Theologi Persæ? an Felicis Arabiæ incolæ? Tractatio hæc, quam in me suscipio, spestabit Stellam, quæ Magos ad Melliam natum adduxit. Qui plura desiderat, legat Christophori Cellarii Diss. de Magis ex Oriente Stella duce Bethlehemum profectis. Resp. Georgio Beiche. Hal. 1704. Laur. Bened. Tribel. de Magis post JESUM in Templo repræsentatum aduenientibus. Resp. Georg. Frid. Schmidt. Jen. 1715. Jac. Albert. Hanselmann. de Magis Stella duce Bethlehemum profectis commu-

nior sententia propugnata. Pras. Job. Hermanno von Elswich. Witemb. 1716. qui omnes ventilandam sibi sumserunt Historiam ipsam Magorum magis, quàm inquirendam Stellam ducem.

De Stella hac audenter asserimus, nec ante aduentum CHRISTI comparuisse Phænomenon tale, nec post: non fuisse Stellam Fixam ex cognitis, non Nouam, modo loquendi Phyficis usitato, non Planetam, sed Meteorum infolitum & extraordinarium prorsus, imo miraculosum. Rationes sunt sequentes.

1. Stellam vocant ipsi Magi Regis Judæorum, βασιλέως των Ιουδαίων, nato Messiæ propriam, aduentus sui nuntiam; quod prædicatum nulli competit Stellarum Fixarum, propria luce radiantium. Fuere quidem Fixæ à veteribus Astronomis dispartitæ in certas constellationes, & has inter Dii ipsi locati, Planetæ ipsi quoque Jouis, Saturni, Martis, Veneris, Mercurii nominibus infigniti, proin quali Deincati, vel Dir ipsi, si ita loqui licet, stellificati. Sed hæc huc non prorfus quadrant.

2. Attestantur Magi, se vidisse hanc nati Regis Judaorum Stellam; quo ipso innuere volunt

1

MATTH. Cap. II. v. 2.9.

Iesus natus et adoratus in stabulo. Et Bebiert i Anbeting Christi in Ftall.

I. A. Fridrich sculps.

haud fuisse Astronomis Orientis cognitam, sed nouam plane. Illæ quippe neque fuissent admirationi, neque Mesliæ significatiuæ.

3. Stellam hanc viderunt non solum noctu, ut communiter tunc videri solent, sed quoque interdiu. Non equidem expressis verbis extat hæc circumstantia in ipsa Historia, sed indubiè elicitur ex ea. Hierosolymâ quippe prosectis ο αςτης, ον είδον έν τη ανατολή, προτης αυτές. Profecti autem funt dubio procul non folum noctu, sed '& interdiu; imo verò videtur Stella hæc babsxos eorum fuisse in toto itinere; quemadmodum fidus fuit & perpetuus Israëlitarum in deferto comes columna illa nubis & ignis, præcellens CHRISTI Typus.

4. Comparuit illis Stella nunc, nunc disparuit. Ante viderant, quam ex patria fuere profecti: Hierofolymæ fuit ipsis inconspicua; Hierosolyma Bethlehemum indiuiduus comes. Hujusmodi nihil dici potest de Fixis, de Planetis, imo neque de Meteoris. Disparuit tandem Stella prorsus, homagio Messiæ præstito,

officio fuo defuncta.

5. Singulari attentione dignus est motus hujus Stellæ, nec regularis ab Ortu ad Occa-, sum, qualis est Fixarum diurnus siue 24. horarum, neque ab Occasi versus Ortum, qualis est Planetarum proprius, neque etiam, qualis est Meteororum, irregularis prorsus, sed linea directionis fuit integra, quà Magis eundum fuit,

6. Non fuit continuus hic motus, sed interruptus; progrediebatur nunc, nunc stabat. Id ni factum fuisset, dicendum foret, quod fidem transcendit, iter prosecutos fuisse Magos indefinenter diu noctuque, absque quod indulserint somno, cujus miraculi memoria fuisfet literis confignata, si id contigisset. Imo verò videtur fuisse obryos hic tardissimi motus, ut eum commodé sequi possent viatores.

7. Certò dici potest, non fuisse eleuatam altè supra terram. De Fixa quapiam vel Planeta esfari utique licet, esse in Zenith hujus illiusue Prouinciæ, Urbis, sed non in præciso Zenith hujus illiusue domus; Tale quid autem memoratur de Stella hac miraculosa, ἔςη ἐπάνω š ἦν τὸ παιδίου. Tantum abest, ut elevari queat ad Fixas vel Planetas, ut ne quidem affurrexerit ad ordinariam Meteororum altitudinem, si stellas excipias cadentes, quæ aliquando visuntur super ædium culmina, sed momento di-

8. Quò altius est Meteorum in Atmosphæra nostra, eò patentior est Horizon, in quo conspicitur. Testis sit Lampas illa volans A. 1719. visa Italiam & Istriam, forsan & Corcyram inter & Angliam, quæ tamen vix altior fuit 14

milliaribus à terra.

9. Quò humilius est Meteoron, eò majorem habet Parallaxin, ut unius vel paucorum minutorum spatio progredi videatur à pago ad alium, ab urbe ad aliam.

to. Est & id singulare, quod visa fuerit hæc Stella duntaxat à Magis: nil quidquam legimus

de Judæis vel Gentilibus.

Qualenam autem fuerit usrsugov hocce, di-Etu non adeò est facile. Sufficiat omnis ratiocinii loco aségos, quam Euangelista suggerit, idea; fuerit Stellæ ad instar fulgidum corpus. Qui plura dicit, conjectat, & fortè in vanum. Chrysostomo Hom. VI. videtur fuisse ಚರಿತ ವರ್ನೇ, ವಹಿತ್ತು δύναμίς τις αόξατος είς ταυτην μεταχηματιώθεσα την όψιν > Theodoro Tarsensi δύναμις θειστέςα, divinior quædam vis seu virtus, unde nonnulli ex Stella hac Angelum faciunt.

Grauior quæstio versatur inter eruditos. quanam ratione Magi ex conspectu Stellæ certò judicare vel inferre potuerint Messiæ Natiuitatem? Adeò quippe persuasi venerant in Judæam hospites peregrini, ut non inquisiuerint. num natus esset CHRISTUS, sed natum quæfluerint. πε έςιν, inquiunt, ο τεχθείς βασιλεύς τών 'Izdajwr; & hujus suæ sirmissimæ persuasionis hanc, quæ sequitur, dant rationem: Hours ya'e αυτέ τον ας έςα έν τη ανατολή, ησή ηλθομεν περσκυνήσαι αυτῷ. Multæ & variæ fingi possunt conjecturæ. quæ omnes tandem terminantur in trifyllabam vocem, NESCIO.

Fuere ex Diuis Ecclesiæ primitiuæ Patribus, Basilius, Theodorus Tarsensis, Hieronymus, qui judicarunt, mansisse in Orientalibus Regionibus in perenni memoria Prophetiam illam Bileami de Stella ex Jacob, Num. XXIV. 17. ejusque memores Magos, viso extraordinario hocce φαινομένω, intulisse mox, esse hanc ipsam stellam nati Messiæ nuntium. Verùm enim verò concipi vix potest, mansisse superstitem in medio & tenebricosissimo Gentilismo hanc Bileami Prophetiam per tot seculorum decursum adeò illibatam, ut applicari potuerit ad natum Messiam; accedit, quod ex optimorum interpretum mente per Stellam illam ex Jacob non intelligi debeat Stella quæpiam materialis visibilis, sed CHRISTUS ipse, Lux mundi, oriens Sol ex alto. Et judicare facile poterant Magi, forsan in Scholis Chaldaicis Elementa Astronomiæ edocti, non esse Lumen hoc extraordinarium Stellam ex Fixis vel Erraticis, sed potius

Recurrunt alii ad Sibyllarum, Samiæ cumprimis, Oracula, quæ ita:

Humano quem virgo sinu inuiolata fouebit, Annuit boc cœlum, rutilantia sidera monstrant.

Sed ostenderunt dudum eruditi, contexta fuisfe oracula illa non ante CHRISTI aduentum. sed post, ex pio sed fraudulento zelo ab ipsis Christianis, ut introducerent Paganos in Christianæ Religionis ouile. Extant sanè in Oraculis illis tales de vita CHRISTI circumstantiæ, quas vix in Scriptis Prophetarum Veteris Testamenti reperias: sequeretur proin, in Gentilium manibus fuisse clariores longe & signifi. Fffffffffffffff

cantiores Prophetias quam in manibus Judæorum, quum tamen his concredita fuerint Tal Noγια τε ΘΕΟΥ πρώτον, Rom. III. 2. & sanè Doctor ille Gentium, potiori jure allegasset Oracula illa, quam riv Otor ayrusor, utpote qui haud religioni duxerat, mutuari passim Mysa Poëtarum Gentilium.

Pari jure rejicienda venit opinio Origenis contra Celsum p. 46. quod aduentante CHRI-6TO eneruatæ fuerint Magorum Magicæ artes, qui proin id animaduertentes, insuperque Bileami Prophetiam considerantes, ex conspe-Au Stellæ judicauerint, natum esse, qui potentiam habet ligandi Diabolum. όθεν έλύετο πάσα μαγεία, και πας δεσμός ήφανίζετο κακίας, ut scribit Origene antiquior Ignatius Epist. ad Epb. sest. 19. Constat nobis ex Historia Euangelica, nunquam sæuiisse magis, etiam in obsessis, Draconem infernalem, quam temporibus CHRISTI, ac si vinculis planè fuisset solutus.

Sibi & Moriæ ſuæ linquimus Aſtrologos, μίσεομάντας verius dixeris, qui prætendunt, præuidere potuitse Magos Messiæ natiuitatem ex Stellæ conspectu; persuasi, ficulneis planè, imo nullis, nixam esse fundamentis illam ex situ, motu, aspectibus stellarum prophetizandi artem, imo ad vetitarum, superstitiosarum scientiarum classem relegandam.

Rationi foret consentaneum magis, si dixeris, obtinuisse Magos Prophetias de Aduentu Regni CHRISTI à Judæis per Colchidem, Parthiam, Babyloniam, Persiam dispersis, qui ipsum quoque tempus ex Danielis Prophetia scire poterant. Sed neque hæc sufficere videntur tantæ persuasioni, quæ Magis commendare posset itineris adeò longinqui propositum, & inquilitionem ipsam Regis nati.

Nil proin manet reliquum præter immediatam ut Stellæ apparitionem, ita diuinam ejusdem fignificationem & explicationem fiue per visionem, siue per somnium, siue per alloquium. ทู สาสุณ านิ GEOT รรางหล่าง รที ดิลางเฉ ลับรถึง ถึงλαμψις. Chrysoft. Hom. 8.

TAB. DCLIX.

Matth. Cap. III. vers. 4.

Ipse verò Joannes habebat indumen- Ipse autem Johannes habebat vestitum suum è pilis camelinis, & zonam coriaceam circum lumbos fuos. Porrò cibus illius crant locustæ, & mel fyluestre.

mentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos fuos: esca autem ejus erat locustæ & mel syluestre.

[Αυτός δε δ Ίω έννης δέχε το ενδυμα άυτε από τριχών καμήλα, καὶ ζώνην δερματίνην περί την όσφυν άυτε. ή δε τροφή άψ જર્જે તેંજ લેમફોર્નેક્ડ ત્રુલો μέλι લેગફાજ.

Uxta præconceptas Judæorum opiniones debebat Messiæ præcursor magnå comparere pompa, satellitio numeroso, vestibus holoferica arte elaboratis, Arabio lucentibus bombyce. Sed quam turpiter fuerint delusi, constat satis superque ex Historia tum CHRISTI ipsius, tum Johannis. Rex ipse pauperior fuerat Iro, opibus adeò destitutus, ut ne quidem haberet, ubi recumberet capite, vestitu haud dubiè pauperrimo amictus, scandalo omnibus, qui magnifica quæuis fuere præstolati. Oratori primi ordinis fuit pro veste pannus rudior ex pilis camelinis contextus, pro cingulo zona non auro gemmisque lucens, sed toriacea. Mensa asperum saxum, vel solum gramine viridi pictum: cibus locusta, & mel De vestitu agemus primò, dehinc fyluestre. de cibo.

Diui Johannis adupa (omnis vestitus, tibialia, caligæ, toga) fuit από τειχών καμέλε. Ηæσ

verba non eodem sensu accipiunt omnes. Vult Franzius Hist. Anim. P. I. c. 5. materiam fuisse cannabim crassiorem, qualis adhibetur ad fu-niunt. Sed vix inueniet is hujus suæ opinionis assectas, quia expressa heic fit mentio rexῶν; quæ *pilorum* vox cannabi planè non conuenit. Et dubium adhuc manet, an verba illa Matth. XIX. 24. ευκοπώτερου έσι κάμηλου δια τρυπήματος βαφίδος διελθών, η πλέσιον μς την βασιλμάν τέ ΘΕΟΥ નેજ્રું રેનેજ, accipi debeant de fune nautico, yel de

Alii, quos inter Schindlerus Lex. Pentaglott. Chytraus in h. l. parant hanc vestem ex pilis camelinis, eoque panni genere, quod inde Hispani vocant Camelote, Itali Zambelot, Germana Camelot, Schamlot; vel, ut Melanchthon, partim ex pilis camelinis,partim ex cannabe,ut adhuc hodie panni benè multi conficiuntur ex lana & lino, vel lino & ferico inuicem com-

G. D. Heumann sculps.

•

mixtis. Memorat sanè Ælianus Hist. L. XVII. 6. 24. Camelos in Caspii Maris περιχώρω pilis adeò teneris præditos, qui tenerrimæ lanæ níl cedant, ex qua lana camelina vestes parentur pretiofæ pro facerdotibus, & viris opulentis. Hausit id ille sine dubio ex Ctesia Persic. L. X. quod constat ex Apollonii Mirab. c. 20. Hujusmodi panni pretiofi camelotini meminit quoque Paulus Venet. L. I. c. 63. qui parari soleat in Magni Tartariæ Chami Metropoli Calacia, Provinciæ Tanguth, ex lana candida & pilis camelinis. Sed vix quadrare videtur pretiosus adeò pannus Eremitæ nostro. Audi CHRI-STUM Matth. XI. 8. And ti expressions; andewπον έν μαλακοῖς ίματίοις ήμφιεσμένον; ίδε, δι τα μαλακα Φοράντες έν τοῖς δικοις των βασιλέων εἰσίν.

Sunt, qui ex Johanne nostro Hottentottum faciunt vel Lapponem, prætendentes, gestasse absque substrato indusio pellem camelinam pilis hirtam, fortè coriarii manibus nunquam subjectam, filis crassioribus contextam, & insuper zona coriacea constrictam. Placet hæc sententia Lud. de Dieu Comm. in Marc. Schmidio in Matth. Audi canentem Prudentium Lib. Radnusgivar Hymn. 8.

Post in patentes ille solitudines, Amicus hirtis bestiarum pellibus, Setisue tectus, bispida & lanugine, Secessit, borrens inquinari & pollui Contaminatis oppidorum moribus.

Hoc suo amictu comparari quoque posset Regis cælituum prænuntius Heroibus, quibus olim in more positum erat to dequatopogen, teste Scholiaste Apollonii L. I. Testantur idem Apollonius de Argo, Homerus Iliad. x. v. 21. de Agamemnone, Virgil. Æneid.L. II. v. 721. IX. v. 306. de Aceste, Idem L. V. v. 37. Strabo L. XVII. c. 13. de Mauris. Et quis est, qui nesciat, u-Iui venire hodieque eundem amictum Tartaris, Turcis, Hungaris. Sed hæc iterum non quadrant Johanni, de quo in Textu legimus, fuisse ενδυμα factum από τειχών καμέλε. Verbum autem ष्ट्रोई, म्हांद्रक non sumitur nisi de pilis. Pellis ipsa VOCatur δέρας vel δέρμα. Ita Hebr. XI. 37. περιηλθου έν μηλωταίς, έν αλγάοις δέγμασιν. ύςεγχμενοι, θλιβόμενοι, κακεχέμενοι. Proin & heic, si Diui Præcur-Toris vestis fuisset pellis, legeremus, in diepurt καμήλε, vel από δέρματος καμήλε, in camelina pelle. Redarguendi ita veniunt illi vel pictores, vel sculptores, qui Johannem pingunt Fauni instar vel Satyri.

Perhibent alii, gestasse Johannem in nudo corpore cilicium, saccum rudem pilis crassis hispidum, qui introuersi carnem Missionarii siue Pœnitentiarii continuò pungendo castigauerint; cujusmodi saccis ex pilis ouillis atque caprillis indutos pœnitentiarios Judæos suisse legimus. Hanc sententiam adoptat Paulinus Carmine de Johanne Baptista:

Vestis erat curui setis confecta Cameli, Contra luxuriem molles duraret ut artus, Arceretque graues compuncto corpore somnos.

Pollicem premunt faciles Scriptores, qui cilicium pro corporis castigatione commendant, Cornelius à Lapide, alii. Sacci non una fit mentio in Sacris, sed nil tale legitur de Johanne, nec quod cilicium commendauerit Judæis. Et notandum, pilosam licet Cameli pellem sese ita commode applicare cuti, ut nil pungant pili: Neque Euangelistæ usi fuissent irdunaros vor ce, sed ganne, sacci, quæ occurrit 2. Sam. III. 31. 1. Reg. XXI. 27. 2. Reg. V. 30. Matth. XI. 21. Luc. X. 13. & alibi. Præterea euinci nequit, indutos fuisse veteres Judæos saccis ex pilis ouillis & caprillis; & constat, gestasse saccos non solùm in pænitentiæ signum, sed quoque tristitiæ, calamitosis nempe temporibus. 1. Reg. XX. 31. 2. Sam. III. 31. Gen. XXXVII. Capiant sibi κιλικιόφοςοι illud Nota Bene, quod legitur apud Hieron. Epist. 22. ad Eusto-Sunt, que ciliciis vestiuntur, & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Sed ne videar tantum disputare de fœminis: Viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, bircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt Diaboli. Hæc non protulissem, nisi haberet Diuus ex Patribus.

Medio tandem ibimus tutissimi, si dixerimus, vestem Johannis confectam fuisse ex panno rudiori è pilis camelinis, cujusmodi gestabat forte ima plebis fæx. Certum quippe, adhibuisse Judæos pilos camelinos in vestes, quandoquidem inter eorum Doctores agitata fuerit quæstio, num prohibitorium illud Præceptum Leuit. XIX. 19. Deut. XXII. 11. de veste ex lana & lino contexta non induenda respiciat etiam vestes ex lana camelina & lino? item, an lepra etiam corripiat vestes ex pilis camelinis? ut constat, corripere laneas & lineas, Leuit. XIII. Sanè si industriosi Judæi aulæa poterant conficere ex pilis caprillis, Exod. XXV. 4. XXVI. 7. negari nequit, in usum traxisse quoque pilos camelorum, utpote quos nutriebant in copia. Hanc ipsam, quam præserimus, sententiam fouet quoque Chrysostomus Homil. X. in Mattb.

De zona coriacea, ζώνη δερματίνη, qua lumbi Johannis fuere cincti, non habemus, quæ proferamus, multa. Id faltem est animaduertendum, populos Orientales ut nunc, ita & olim, gestasse togas ad genua & pedes usque prælongas, easque sursum reduplicatas, in itineribus cumprimis, strinxisse Zonis. Ita habuere Apostoli suas ζώνας, Matth. X. 9. Sic Agabus αρας την ζώνην τῶ Παύλα ἔδησε ἀυτῶ τὰς χῶρας καὶ τὰς πόδας, Αξι. XXI. 10. 11.

Fff fff fff fff fff 2

Per-

Pergo ad victum, quo usus suit Johannes, CHRISTI tuba prima, locustas nempe & mel

agreste.

Considerandæ primò veniunt explos, nonnullis adeò paradoxæ visæ & pro victu incongruæ, ut variare potius voluerint pro lubitu suo Codicum Lectiones quàm Locustis conce-

dere locum.

In hanc Classem veniunt Ebionai, qui Epiphanio teste T. I. L. I. aduers. Hæres. pro aneides legerunt invesions. Est autem invesis placenta quædam in oleo costa, & melle obdusta. Id constat ex Atheneo Dipnos. L. XIV. c. 14. ignesides πεμμάτιον εψόμενον εν έλαίω και μετά τέτο μελιτέμενον. Suidas vocat έγκείδα γλύκασμα έξ έλαμα ύδαελς , placentam aqueo-oleosam. Occurrit & hæc vox in Sacro Codice Exod. XVI. 31. ubi fapor Mannæ describitur जेंड नंत्रस्थेंद्र कं मर्वभागः. Nos reddimus, ut placenta mellita. Num. XI. 8. dyneis if inaju, nos, ut placente oleo delibute. Tales in reider funt, quas parare folemus ex crusta panis in butyro frixa, massa ex farina & succo mellito pyrorum circumdata. Nos vocamus siisse Schnitten, Honig-Schnitten. Hæc verò Lectio locum habere nequit, utpote in nullis Codicibus, quotquot supersunt, obuia, omnes quippe habent angle, non iyueis. Constat, combinasse Ebionæos, quæ sejungunt Euangelistæ, ακιίδας & μέλι άγριον. Quinimò fidem superat, vixisse Johannem Eremicolam cibo adeò delicato, quales sunt illæ ingidis, potius adeò duriter, ut continuum obseruasse dixeris jejunium, idque tale, quo corpus fuerit domitum & attenuatum. Hoc testimonium largitur ei Saluator ipse Matth. XI. 18. λλθε Ἰωάννης μήτε έωθίων μήτε πίνων.

Hieron. Montuus Lib. de tuenda sanit. c. 3. legit ακεέμονες pro ακείδες. Notat autem illa vox fummitates arborum, quæ etiam «κείδων nomine veniunt Perotto Cornucop. p. 256. His vel arborum vel aliarum plantarum fummitatibus cum melle coctis usum volunt Johannèm. Hanc opinionem fulcire tentat quoque Baronius ad A.C. 31. Tom. I. Ann. p. 116. Isidori testimonio. Ita quoque Eremicolam nostrum axeos Jewww vixisse vult Nicephorus Callistbus L. I. Hist. Eccl. c. 14. Habet Isidorus L. I. Epist. 32. angéμονες βοτανών ή φυτών, persuasus adeò firmiter de veritate hujus suæ opinionis, ut ad Idiotarum scamna ableget, quotquot admittunt locustas. Sed iterum militat contra authoritas Codicum, quorum nulli habent ακρέμονες. Sanè ακρόδουα & invefuores aliter longe sonant quam aveides. & hæ non apud ullos probatos Scriptores fignificant arborum summitates. Apud Clementem Alexandrin. L. II. Pædagogi legitur Matthæus comediffe σπέρματα και ανερόδουα και λάχανα ανευ κρεών, semina, summitates plantarum & olera absque carnibus, sed Johannes απρίδις & μέλι αγριον. Occurrit axes pro extremo apice alicujus rei, non ingle, adeoque legendum foret angue, non angi-Jes. Angor item eodem sensu, à qua radice Græci deriuare solent ακρίδα, ακρίδες παρα το άκρον των

saxύων και των φυτών νίμιαθαι, quia locultæ fummitates spicarum & plantarum deuorant. Magna veri specie sese commendaret hæc à Nortono Knatchbul Animadv. in h. l. recocta sententia, si ex probatæ antiquitatis Authoribus euinci pofset, quod anglis denotet extremitates plantarum feu arborum, speciatim, quæ illi placent, ***** τίων, filiquarum, Luc. XV. 16. quæ quidem Germanis S. Johannis Panis, S. Johannes Brod nomine veniunt. Inter errores proin pictorum numerari debet Tabula illa Deserti Johannis, quam Itinerario Anni 1611. inseruit Sandys, in qua arbor occurrit locusta dicta, cum inscriptione, soli locustæ deuinctum arbori. De hac arbore autem altum est apud omnes modernos Botanicos filentium. Sed quidem nota est Locusta herba Gessineri, qua in Acetariis utimur, quæ est Valerianella præcox humilis semine compresso Morison. Valerianella vulgaris vel satiua Vaillant.

Fuere Theophyladi ætate, qui legerant expense pro expéder, nempe on exper, fructus syluestres, poma, pyra, cerasa, mollis duriue corticis. Sed obstat & huic Lectioni Codicum auctoritas. In eundem censum venit, eandem que censuram incurrit Cujacii, celebris Juris-Consulti, Lectio, quæ pro expéder habet expéder, pyra syl-

uestria.

Ne quid desit variantium Lectionum, sunt, qui a'κρίδες mutant in καρίδες, squillas, Cancrorum edulium genus, quæ ejestæ forsan à Judæis piscatoribus ad littora fuerint, tanquam cibus ex prohibitis, sed comestæ à Diuo Johanne in testimonium & signum apertæ nunc Libertatis Euangelicæ. Legantur Centuriatores Magdeburgenses Cent. I. L. I. c. 6. & 10. Hildebrand. Antiquit. Bunting. Reise Palæstinæ. Sed caret & hæc conjectura suo fundamento; obstat Sacri Codicis Litera, & sunt squillæ illæ Maris quidem, non Jordanis incolæ, imò verò cibus ex delicatioribus, ut ipse Apicius πλασιώτατος κεί τευonthis, ditissimus & luxu solutus (sic Athense audit Dipnosoft. L. I. c. 6. IV. c. 19.) ex Campania iter secerit in Libyam, propter squillas præstantiores heic Italicis. Aliis, quæ contra adferri possent, rationibus supersedeo.

Neque his consensum largiri possumus, qui apud Euthymium & Theophylactum seruant quidem angiss, sed intelligunt médanges, herbas certas, Monachis Syris coqui solitas. Hermol. Barbarus Coroll. 256. in Diosc. interpretatur Pedem Locusta, vel Blitum, vel Rapunculum, quo sensu nullibi dictam vocem legimus apud Scriptores probatos. Et videntur sententiæ hujus Par

troni μέλαγεα formasse ex μέλι άγειον.

Excluso sic vegetabili regno à possessione vocis angle, reddimus eam veluti possiminii jure animali, quod nobis suggerit locustas insectorum genus, quæ in cibum venerunt jam olim Æthiopibus, anedopano hinc dictis, testibus Strabone L. XVI. c. 8. Diodoro Siculo Bibl. L. III. c. 11. Suo etiam tempore Æthiopes in Abysection

sinia ex locustis sole siccatis juscula parare, magnique facere, quæ tamen ingrati sint saporis atque odoris, testatur Lobo Voyage de l' Abyssinie p. 86. De Parthis idem memorat Plinius L. XI. c. 29. de Africanis Leo Descript. Afric. de Gracis Plutarch. in Sympos. Et constat ex Leuit. XI. 21. 22. fuisse ex locustis genera quædam ipsis Judæis in cibum concessa, de quibus fusius egi tum ad locum citatum, tum occasione selavim, locustarum, quas in deserto comederunt Israëlitæ pro carnibus. Huic sententiæ, quam solam præserimus omnibus aliis, haud obstat, quod soleant locustæ fumo siccari, coqui, affari, vel & muria condiri. Fortè enim diuo præcurfori haud defuit lebes, ut nec desunt hujusmodi vasa culinaria pauperrimis apud nos vagabundis. Ignis sanè deficere haud poterat, neque lignum. Ut omnino viuere potuerit locustis in melle syluestri costis, vel ei intinctis.

Sequitur nunc pro prima secundaue mensa Diui Johannis mán areson, mel syluestre, de quo iterum variant sententiæ.

Sunt, qui ex eo faciunt de co o prime in incluir imo ipsam Mannam, qualis hodienum ex Oriente, Syria cumprimis, in Europam deferri solet. Placet hæc Suida Lex. Sculteto Exerc. Euang. L. I. c. 15. Hildebrand. Antiquit. Cbytræo in Matth. Buntingio Reise, qui insuper addit, in Palæstina, Libani præsertim περιχώρω, rore melleo fluere, esseque hoc ipsum mel, quo fluere Sanctam Terram toties memorat Scriptura; gustasse idem Jonathanem 1. Sam. XIV. 27. inter Michmas & Ajalon in Jordanis vicinia. Quin imo prætendit Christianus Druthmarus Expos. in Matth. vixisse hac ipsa Manna Israëlitas in deserto per annorum 40. decursum. Verum enim verò demonstrauimus suis locis, fuisse Mannam Israëliticam miraculosam prorsus, & gustasse Jonathanem ipsum mel apum. Non prorsus quadrat huc Manna nostra officinalis, purgans remedium, multò minus ros melleus, δεοσόμελι, qui ejusdem cum Manna ordinaria est originis, exfudans ex arborum foliis, fæpeque noxiæ in-Aliud est δροσόμελι, αερόμελι, aliud μέλι αdolis.

Non majoris æstimii est opinio, quam souet Beda in Matth. III. & de Locis sanctis c. 13. quæ mel hoc explicat per mellei saporis solia, quibus vixerit Johannes, & corruit cum præcedenti, si sapor ille debetur sluido exsudanti. Illa item Anshelmi, Cantuariensis Episcopi, in Matth. & Thoma apud Montacutium, qui mel hoc quærunt in medulla arundinum, quam exsuxisse utique dici posset Eremicola, si in Deserto quopiam Indiæ Orientalis vel Occidentalis vixisset, arundine saccharifera feraci. Recedunt hi nimiùm à melle vero syluestri.

Accedunt propius, qui cum Isidoro L. I. Epist. 32. & Euthymio admittunt μέλι όξειον ὑπὰ μελισσῶν ἀγείων γινόμενον πικεότωτον ὅν κεὰ πῶση γεύσει πολέμιον, verum ab apibus agrestibus collectum

mel, sed saporis amarissimi, ingrati. Inuenitur, quod diffiteri haud possumus, hujusmodi mel. Nouimus variare gustu mel pro varia plantarum indole, è quibus mel exfugunt apes. In Corfica Infula dicitur Diodoro Siculo Bibl. Hist. L. V. p. 295. πικείζειν παντελώς, amaricare valde ob copiam Buxi, quæ ibi nascitur; cujusdem saporis est propter absinthium abundans Sardiniæ mel, apud Diosc. L. II. c. 102. & quod colligitur ad Phasin vel Colchidem fluuium teste Strabone L. XI. c. 5. imo venenatæ prorsus indolis in municipe Ponti Euxini, ubi Chamærbododendron copiosè crescit, teste Tournefort. Voyage du Leuant. Num verò hæc quadrent ad Textum nostrum, & Terram Sanctam, jure merito dubitatur. Neque Scriptura Sacra fuffragatur, neque experientia. Illa celebrat hanc terram multoties melle (certè haud ingrato, multò minus venenato) fluentis elogio. Josephus Bell. Jud. L. V. c. 4. viciniam Jordanis tanquam μελιττοτεόφον χώς αν; Rabsakes ille blasphemus Assyriam suam, quod Canaanitidis ad instar oleo fluat & melle.

Tutissima iterum heic est via, quæ planissima, simplicissima. Sit in literali sensu μέλι αyeur mel commune, sed syluestre, collectum in syluis, heic in Deserto, reperiundum in cauis arborum truncis & faxorum fissuris atque speluncis, ubi id recondere solent apes syluestres. Distinguendum proin ab illo peter seguior, quod colligunt apes domesticæ. Hujusmodi melle syluestri vixerunt olim Nationes integræ, Scythæ, Sarmatæ, viuuntque adhuc passim Poloni atque Russi. De Hyrcanis, Medis, Armenis testem habemus Strabonem L. II. c. 5. de Palastina Codicem sacrum. Inuenerat Simfon examen apum in corpore (sceleto) Leonis & mel. (examen apum in ore leonis, ac fauum mellis.) Jud. XIV. 8. Promiserat ipse DEUS populo suo mel de petris, Deut. XXXII. 14. & Ps. LXXXI. 17. Melle de petra te satiassem. Ne quis autem existimet, dare mel solidum corpori nutrimentum, jejunasse dici potest Johannes, dum locustis vixit & melle, & ægrè traxisse vi-De Acridophagis notum ex Strabone, fuisse βεμχοβίκε. Audi testimonium Hippocratis Lib. de Affection. c. 50. sect. 5. to min to mis etéçοις ἐοθιόμενον καὶ τρέφει , καὶ ἔυχροιαν παρέχει. 'Αυτὸ δὶ έφ' έωυτῷ λεπτύνοι μᾶλλον. Mel cum aliis quidem comestum & nutrit, & bonum colorem exhibet. Ipsum autem per se ipsum attenuat magis qu'am reficit. Abstergentis est facultatis, imo spicula in finu suo gerit acria, quæ destillatio euoluit. Constat hinc, non laute, sed pauperrime vixisse præcursorem Messiæ, utpote de quo CHRI-STUS ipse testatur Luc. VII. 33. non comedisse panem, unte aetor isiwr. Et in Pythagora laudem legitur apud Eustathium, aded tenuem traxisse vitam, ut subinde non gustauerit nisi parum mellis, ευτελές ατα διαβιές, πολλάκις μέλιτι μόνω ή εκώται.

Jac. Bajer Specim. I. Animaduers. in Loca Noui Fœd. p. 11. Mel enim & aque frigiditatem, & locustarum cruditatem, atque ad putrescendum procliuitatem corrigere potuit, ne corpore morboso reddito asperam cateroquin suam victitandi rationem in opprobrium adduceret, aut ineptus binc euaderet ad munus obeundum vir Diuinus, non morbo, sed sanguine veritatis causa profuso periturus Martyr. Cui sententiæ corroborandæ faciat insuper balsamica mellis natura, & vireus specialis anthelmintica.

Notandum tandem, sese non alligasse Johannem voto quopiam ad locustas & mel syluestre. In urbem fortè veniens, vel ipsam Herodis aulam frequentans, vel Hierosolymæ Festa celebrans, imo & carcere clausus comedit haud dubié, quod sibi obuenerat. Ponitur heic species pro genere. Sic de Daniele legicur, non comedisse ipsum & socios nisi originara, legumina, pane scilicet haud excluso. Sic nos dicimus, hanc illamue familiam non viuere nisi oleribus, vel seguminibus, vel fructibus, non carnibus, qua loquendi formula à mensa non remouemus panem quotidianum, nec vini haustum. Certum hoc est, Johannem vitam egisse tenuem, temperatissimam, minimè lautam, ut Judæi alii, ut Sacerdotum filii, abstinuisse à conuiuiis. Cum grano salis intelligi proin debent verba illa Luc. VII. 33. ἀψλυθε Ιωάννης ο βαπτιτής μήτε άςτου έιθίωυ, μήτε δινου πίνων... Imo verò si literæ inhærendum foret Matth. XI. 18. jade ludvens unte ichiur, unte mirur, ab iplis quoque locultis & melle syluestri abstinuisse, & inediam continuam seruasse dici deberet. Legantur præter Scriptores varios Paulus Rabe Diss. de Amiciu Johannis Baptista, Resp. Chriftopb. Conr. Falke , Regiom. 1693. de Victu Jobannis Baptista, Resp. Dan. Dressler. 1b. 1894. 6 1689. Withus Miscell fact. T. U. Exerc. XV.

TABB. DCLX. DCLXI. DCLXII. DCLXIII.

Matth. Cap. III. verl 7.

Cum vidisset autem multos ex Pharisæis & Sadducæis venientes ad baptismum suum, dixit illis: Progenies viperarum, quis (4) docuit vos fugere à ventura ira? (a) Submonstrauit vobis ut fugeretis.

Videns autem multos Pharifæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demon-Arauit vobis fugere à ventura ira?

'Ιδών δὲ πολλές των Φαρισάμου κής των Σαδδουάμου έρχομένες έπὶ τὸ βάπτισμα άντε , όπου άντοξε' Γεννήματα έχιδυών. τોς ὑπέδειξεν ὑμῖν Φυγείν ἀπὸ τῆς μελλέσης δεγῆς;

Luc. Cap. III. vers. 7.

Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipso: progenies viperarum, quis (b) docuit vos fugere à ventura ira?

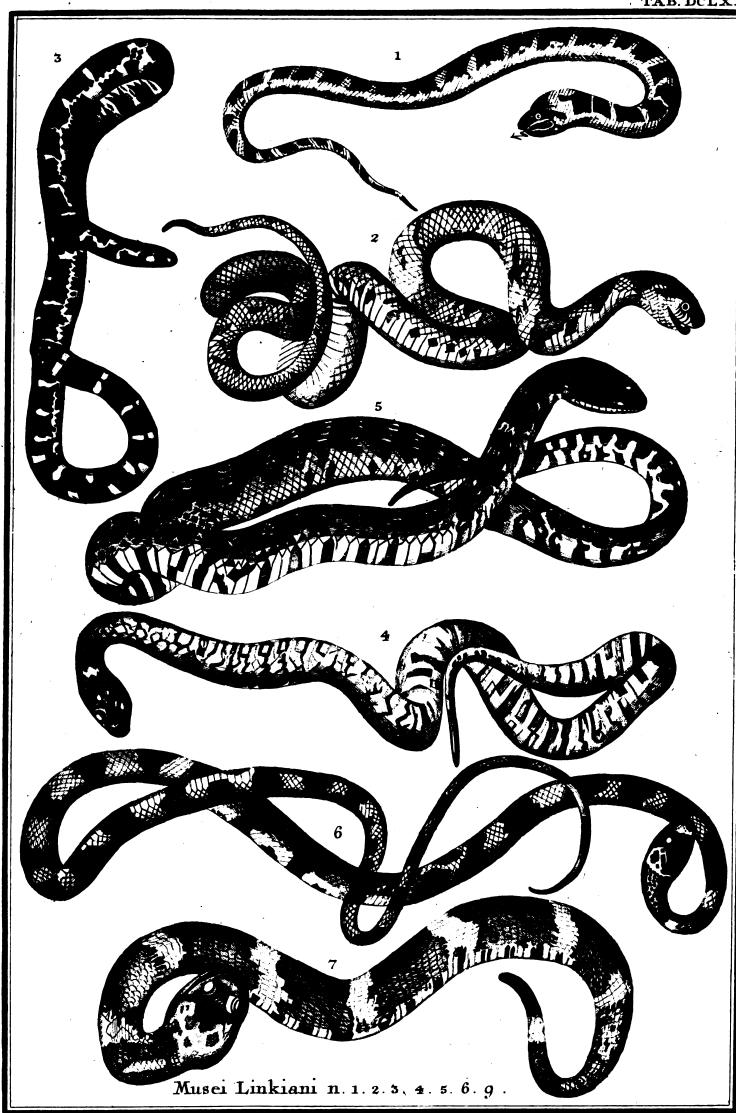
ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

(b) Vel, quis submonuit vos, ut sugeretis, aut, ut sugere posse putetis imminentem iram?

*Ελεγεν εν τοῖς έκποςευομένοις ὄχλοις βαπτιωθίναι ὑπ' ἀυτε. Γεννήματα έχιδνών, τὸς ὑπέδειξεν ὑμῶν Φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλέσης όξγης;

X Historia Gentis Judaicæ constat, Cleri authoritatem haud inferiorem fuifse, quam est, vel esse potest, in Ecclesia Catholico-Romana, Protestantiue; nemo non proin rapietur in admirationem, quod CHRISTUS & Johannes neglecto Titulo, Reuerendiffimi, Doctiffimi, Clarissimi, Honoratissimi, Sacerdorum primipilos, & maximæ apud Judæos æstumationis Pharifæos & Sadducæos nuncupauerit som & ymiματα έχιδνών, quod crimen læsæ Majestatis sacerdotalis hodie grauissimas posceret pœnas.

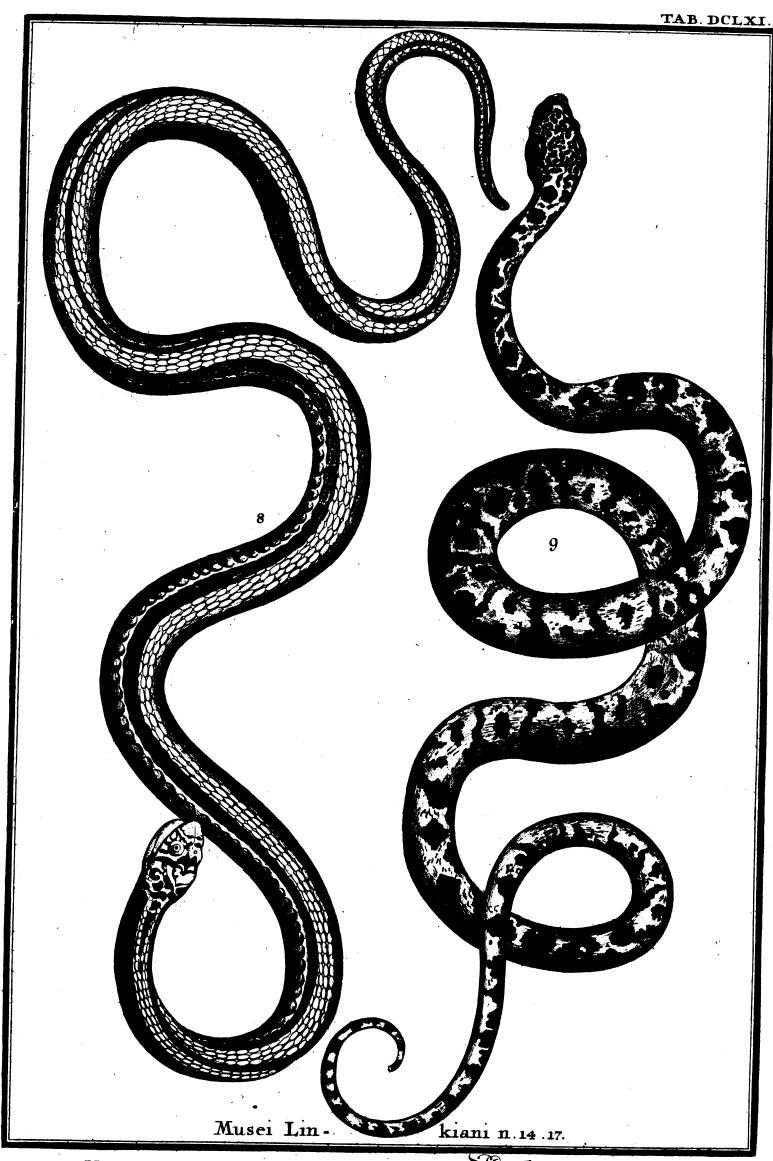
Sed quoque digna est inquisitione res, cur adeò odiosum sit serpentum atque viperarum nomen, quum tamen animalia hæc rarò vel nunquam vel mordeant, vel morfu fuo noceant; nisi irritata, & ad iram commota. Sunt, qui respiciunt ad partum viperarum violentum, qui

МАТТН. Сар. ш. v. 7. Serpentes.

Math. Cap. III. v. 7.

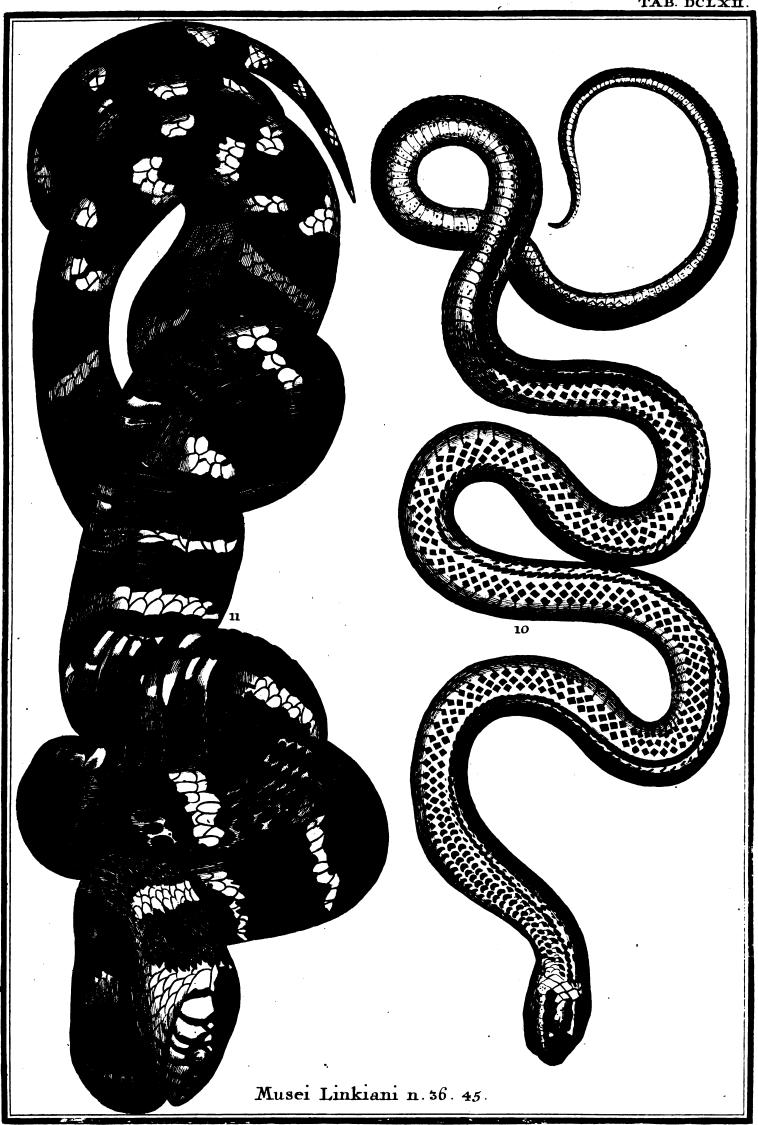
I. G. Pintz sculps.

MATTH. Cap. III. v. 7. Serpentes.

Frhlangen.
I.A. Pfeffel Iun. sculps.

•

МАТТН. Сар. пр. v. 7. Serpentes.

Faff. Cap. II. v. 7.

I. G. Pintz sculps.

I. G. Pintz sculps.

Matth. Cap. III. vers. 7. Luc. III. 7. TAB. DCLX. seqq. 1311

fiat erosione ipsius matris & uteri, & hunc applicant ad modum, quo CHRISTUM ejusque Apostolos & Prophetas trastarunt Judæi, horumque Præpositi, indignissimum. Sed fabulam anilem redolet prius Lemma comparationis, adeoque non claudicare non potest alterum, licet in se verissimum. Quinimò per abfurdam consequentiam DEUS ipse & sanctissimi Prophetæ Veteris Testamenti serpentum & viperarum titulum gessisse vel mereri dici deberent. Legatur interim Isidorus Epist. 105. Ad rhombum melius quadrat, si dixerimus simpliciter, fuisse Judæos אמאצ אלפמאסק אמאלי שניי , mali corui malum ouum. Ut sanè non majori elogio dignos cos judicauit Protomartyr Stephanus Act. VII. 51. Ita is: Σκληςοτς άχηλοι, ηση απε-જ્રાંમામાના ગર્મે મલરબીલ મુણે મનાદ હેલો , ઇપાસંદ હેસે મણે જ્રાજકાંપાલમાં મણે જેγίφ αντιπίπτετε ώς δι πατέρες ύμων και ύμως. Et diu ante Regio Psalti cluent similes patribus suis, natio deficiens & rebellis, (generatio praua & exasperans,) Ps. LXXVIII. 8. Dubio procul omni atri carbonis nota, qua inustum est serpentinum genus, fundatur ipso Adami lapsu, & seductione primæ matris per serpentem Diabolum; cujus progenies in parallelismo collocari potest cum γεντημασι έχιδνῶν. Ita adlocutus est Diuus Paulus Magum Elymam Act. XIII. 10. vil Διαβάλε. Et Saluator ipse Judæos, vos eftis ex Patre Diabolo. Sed quadrat in Pharifæos cumprimis comparatio cum ferpentibus, qui tacito reptatu obuios circumueniunt aggressuri, vel nemine animaduertente insiliunt, ut illisub specioso sanctitatis prætextu sæuissimi fuere CHRISTI & Christicolarum persecutores, ouillis pellibus induti rapacissimi lupi.

In gratiam, vel opprobrium potius, Pharisaicæ Gentis apponimus Serpentum Tabulas aliquot, ex Museo Linckiano.

Fig. 1. TAB. DCLX. Vipera Surinamensis alba fasciis latis vix semicircularibus fuscis, pari fere interuallo lineæ ab inuicem distantibus, & punctorum nigrorum serie ad latera, macula quoque arcuata per orbitam oculi ad occiput ducta, infignita, ventre albido.

Vipera Surinamensis lurida, fasciis albis in dorso notata.

Serpens tenuior cinericeus ventre albo, dorso tæniato. Vincent. Cent. III. 30.

Vipera Africana ex fusco cinericea, laterculis elegantibus & striatis, cauda acuminata, & mediocriter longa. Vinc. Cent. III. 92.

Fig. 2. Serpens Americanus grisei coloris, maculis per dorsum diuersæ figuræ & magnitudinis, minoribus etiam ad latus rhomboidalibus flauis notatus.

riegatus.

maculata. Vinc. Cent. II. 21.

Serpens minor Americanus griseo variegatus marmoreus. Vinc. Cent. V. 59.

Serpens minor fusco-variegatus marmoreus, Prom. Bona Spei. Vinc. Cent. VI. 168.

Fig. 3. Amphisbæna Americana nigra atris punctis in nigro notata, sed præterea maculis albis, in capite & collo ferme tæniatim coëuntibus, cæterùm alterno ordine versus dorsum ascendentibus, ventre sulphurei vel rubescentis coloris.

Amphisbæna Americana minor nigra, variis maculis & striis albis, ventre aliquo modo

μελαφομένη υπό βώλω 'Αιθιώπων (ἀσπὶς) όιη δὲ πολύςομος εἰς ἄλα Νείλος Πλησάμενος κατέχευεν άσιν, προύτυψε δε Πέντω.

atratus sub gleba (Serpens) Æthiopum, quale lutum plenus Nilus multis In Mare fundit, & in Pontum instigit.

Arkamo Serpens albo & nigro distinctus tanquam Phrygium opus, seu interpunctus. Da-

Sippbon, Suppbon serpens albo & nigro distinctus. Arkamo Alcamo, qui serpens perniciosissimus, & homini infensissimus partim niger, partim albus. Unde conjectat Bochartus Hieroz. p. 417. esse Hæmorrhoum.

Serpens major maculis albis & nigris nota-

tus. Vinc. Cent. I. 43.

Serpens minor Orientalis annulis nigris & albis à capite ad caudam æqualiter distantibus ornatus. Vinc. Cent. IV. 96.

Serpens minor Orientalis maculis magnis nigris albo colore intersectis. Vinc. Cent. V. 61.

Fig. 4. Serpens Americanus ex luteo & griseo (vel fusco) in capite & collo veluti reticulatus, reliquo corpore tæniatus, tæniis veluti

Serpentis Americani ex luteo & griseo variegati species.

Fig. 5. Serpens Americanus dorso nigricante, lineolis per maximam dorsi partem albis, iisque parallelo situ positis, tandem sine regula coordinatis, picto ventre flauescente nigricantibus tæniis notato.

Serpens Americanus vulgaris subniger variis striis transuersis in dorso albis.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum, Quam paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

Lucan. L. IX. v. 716.

Boycupecanga in tergo notulis quibusdam Serpens Americanus ex luteo & griseo va- distinctus. Raj. Syn. Quadr. p. 330.

Serpens minor Americanus dorso nigrican-Vipera Africana versicolor instar marmoris te, per quod decurrunt lineæ albæ & nigræ tenuissimæ. Vinc. Cent. VI. 177.

Fig. 6. Vipera l'ebequensis toto corpore ex coloribus terreo, luteo & albo varia, collo te-Ggggggggggggg 2

1312 TAB. DCLX. feqq. Matth. Cap. III. verf. 7. Luc. III. 7.

nui, nigris punctis notato, maculis per totum corpus fuscis veluti tæniatis in dorso latioribus, versus ventrem imum contractioribus.

Vipera Isebequensis luteo, albo terreoque colore inter le mixtis, Iride oculorum coloris

Serpens Americanus variegatus capite oblongo & crassiusculo, cauda tenui, & in acumen desinente. Vinc. Cent. IV. 61.

Fig. 7. Vipera Guineensis crassa subcœrulea, tæniis per digiti interualla ex albo & rubro (flauo) variis angularibus, nigro colore marginatis, ventre flauo, nigro colore tæniato, capite variis coloribus marmorato, macula in dorso colli oblonga, atro quoque colore marginata.

Vipera Guineensis subcœrulea, variis annulis ex albo, rubro & nigro mixtis, capite perbellè ex rubro & aliis coloribus depicto.

Serpens indigena maculis nigris & cœruleis. Vinc. Cent. I. 88.

Serpens Americanus fubcœruleus marmoreus, tæniis albis. Vinc. Cent. III. 37.

Fig. 8. TAB. DCLXI. Vipera Americana, linea nigra per longitudinem in dorso, & duabus lineis in latere, una ex albo & nigro oculato, altera oculis nigris intermixto rubro, capite perbellè notato ex albo & nigro, ventre albo nigro colore tæniato.

Serpens malignus duabus lineis nigris in dorso notatus, tusiet Turcis. Meninzk. Lexic. 3115.

Serpens Americanus rarior, juxta corporis longitudinem lineis nigris & albis notatus. Vincent. Cent. I. 79.

Fig. 9. Vipera Surinamensis coloris luridi, capite perbellè maculato, maculis toto corpore fusco-nigricantibus, tum rhomboidalibus, tum subrotundis caudatis, passim medio albis pulcherrime picta.

Vipera Surinamensis perbellè notata.

Jaculus maculis nigris oculorum instar interspersus. Bellon. Singular. L. I. c. 31. L. II.

Serpens Indicus spadiceus sagittatus, ad ceruicem & dorsum maculis sagittiformibus inscriptus. Raj. Syn. 332.

Serpens Surinamenfis versicolor elegantisfimus. Vinc. Cent. II. 55.

Serpens Surinamensis maculis majoribus nigris, cauda longa & in acumen definente. Vinc. Cent. III. 39.

Serpens Surinamensis fuscus variegatus, cauda acuta, majoribus maculis nigricantibus & flammis notatus. Vinc. Cent. IV. 50.

Gekrunkelt en curieus gevlakte Slang. Merian Insect. Surin. p. 5. & 46.

Fig. 10. TAB. DCLXII. Dipías Angolenfis capite ex flauo albicante veluti reticulato. Ex occipitio descendunt per omnem dorsi longitudinem tres lineæ (media digitali interuallo punctis irregulari situ nigris consperso) constan-

tes punctis seu lituris atris. Ad latera sequuntur tres utrinque series dilutioris nigredinis, in collo macularum semilunarium, in reliquo corpore ad caudam fere quadratarum. Venter est albo flauicans punctis obscurioribus notatus.

Dipías Angoleníis perbellè notata.

Δεψες όφε ε πανυ μέγες εχίδης όμοιος. Diplas Serpens non valde magnus, viperæ similis. Lucian. in Dipladib.

Acontias, Jaculum, trium palmorum longitudine, minoris digiti crassitie: color cinereus ad lacteum tendens: venter prorfus candidus, paruis maculis oculorum instar in dorso varius. A ceruice nigra binæ albæ lineæ per dorfi longitudinem usque ad caudam excurrunt. Maculæ lenticula minores non funt, coloris nigri albo orbe cinctæ. Raj. Syn. 290. ex Bellonio.

Elops, Elaps, Elapbis, Lemni incolis Lapbiati. Longitudo 3. pedum circiter, venter lutei coloris, tergus leucophæi, cum tribus !neis nigris à capite ad caudam decurrentibus.

Raj. I. c.

Fig. 11. Anguis Asculapii crassus, capite turgido ex albo flauescente & nigro vario tæniis latioribus nigris & angustioribus albis, & flauescentibus pulchrè pictus, in medio fere corpore tæniæ latiores purpurascunt, interstincto colore albo, versus caudam tæniæ sunt albidæ, alterna serie dimidiatæ.

Vipera Æsculapii.

Δήρις κεγχρίνα δολιχών τέρας, όντε λέοντα "Αιολον αυδάξαντο, περίςικτον Φολίδεσσι-

Inuenies Cencbrinis longum monstrum, quem & Leonem

Varium vocarunt, squamis maculosum. Nicand. Ther. v. 463.

TAB. DCLXIII. Pharifæum fiftit in fuo vestitu.

TAB.

TAB. DCLXIV.

Matth. Cap. III. ver£ 16.

Et baptizatus JESUS ascendit protinus ab aqua: & ecce, aperti funt illi cœli, & vidit Spiritum DEI delcendentem tanquam columbam, & venientem super ipsum.

Baptizatus autem JESUS confestim ascendit de aqua, & ecce aperti funt ei cœli: & vidit Spiritum DEI descendentem sicut columbam, & venientem super se.

Καὶ βαπτιωθείς ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἀνέβη ἐυθυς ἀπὸ τε ΰδατος. Καὶ ίδε , ἀνεώχθησαν ἀυτῷ ὁι είςανοὶ , καὶ είδε τὸ πνευμα τε ΘΕΟΥ καλαβαίνον ώσει περιςεραν, χεμ έρχομενον έπ' αυτόν.

Luc. Cap. III. vers. 21. 22.

- 21. Et euenit, quum baptizaretur omnis populus, ut & JESU baptizato & orante apertum sit colum.
- '22. Et descendit Spiritus Sanctus corporca specie, sicut columba, super ipsum. Et vox de cœlo edita est, dicens: Tu es filius meus dilectus, in te mihi bene com-placitum eft.
- 21. Factum est autem, cum baptizaretur omnis populus, & JESU baptizato & orante, apertum est cœlum.
- 22. Et descendit Spiritus Sanctus corporali specie sicut columba: & vox de cœlo facta est: Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.
- 21. Έγενετο δε εν τῷ βαπτιοθήναι ἄπαντα τὸν λαὸν, κὰ ΙΗΣΟΥ βαπτιοθέντος, κὰ περσευχομένε, ἀνεφχθήναι τὸν ἐ-
- \$2. Καλ καταβήναι το πνεύμα το άγιον σωματικώ elder, ώσει περιςεραν έπ' άυτον, καλ Φωνήν έξ είρανε γενέωναι, λέγεσαν Σύ & ο ύιος με ο άγαπητος, έν σοι ήυδοκησα.

Joh. Cap. I. vers. 32.

Et testificatus est Joannes, dicens: Vidi Spiritum descendentem (a) - ficut columbam è cœlo, & manfit fuper eum.

Et testimonium perhibuit Johannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem, quasi columbam de colo, & mansit super eum.

(a) Erasmus, specie columbæ.

Καλ έμαςτύςησεν Ίωαννης λέγων. "Ότι τεθέαμαν το Πνευμα καταβαίνον ώσελ πεςιςεςαν έξ έςανε, καλ έμενεν έπ' αυτον.

dimus in natiuitate, videbimus in morte. Quis miretur, si nascentem confideret & morientem Naturæ Dominum? Heic, in Baptismo Saluatoris, fissum aperitur cœlum, non uti in Chasmatibus fieri solet. Meteoro huic, quo inflammata materia

Tipantur vitæ CHRISTI circumstantiæ sindere videtur cœlum nocu, heic nullus est qualescunque miraculis. Miracula vi- locus. Contigit Chasma, de quo nunc, interdiu, neque visim id, nisi à baptisato & baptizante. Eadem est ratio columbæ, cujus specie sese demiserat Spiritus Sanctus super JE-SUM. De hac columba non omnes sentiunt idem. Persuasi sunt Tertullianus Lib. de carne CHRISTI c. 3. & Augustinus de Agone Christia-Hhh hhh hhh hhh hhh

no c. 22. splendida duo Ecclesiæ lumina, corpoream fuisse formam creatæ tunc columbæ. Pollicem premunt cum Thoma omnes penè Theologi Scholastici teste Sixto Senensi Bibl. L. VI. Annot. 13. Sed omnes quatuor Euangelistæ dicunt, descendisse Spiritum Sanctum अंवले ज्ञाहाद्वर्वेष , Lucas व्यामामाम् लेवेल केवले ज्ञाहाद्वर्वेष, Justinus, Epiphanius, Chrysostomus, Isidorus, iv midei mierseas. Cyrillus receseças ir grunn, itom, ir नम् नार महाम्बद्धे अनुभवनान्यम् atque his expressionibus innuere volunt, & cum ipsis quicunque alii Patres, comparuisse Spiritum Sanctum CHRISTO & Johanni in vissone specie columbæ, quemadmodum in primo Pentecostes Festo Apostolis ωρθησαν διαμεςιζόμεναι γλώσσαι ώσεὶ πυ-كان, Act. II. 3. non quod adfuerit materialis quidem linguæformis ignis. Ita namque afficiebantur tum CHRISTI, tum Johannis, sic & A-

postolorum, sensus tum externi tum interni, ut affici solent comparente columba, vel linguis igneis. Par ratio fortè est vocis è cœlo de Messia testantis. Operatur DEUS extra & supra naturæ ordinem in hos illosue sensus, sed tunc semper miraculosè. Ubi aperiuntur cœli, & videt solus Ezechiel visiones DEI, I. 1. solus Stephanus dauged The newser wisewy putrue, and Tor vier The ανθεώπε έςωτα έκ δεξιών τε ΘΕΟΥ, Act. VII. 57. In hujusmodi occasionibus agit DEUS immediatè in sensus, excitatque has illasue ideas, quæ excitari solent juxta naturæ cursum ab objectis externis, vel in somniis naturalibus. Hanc sententiam, quia ego quoque amplector, condonabit beneuolus Lector, si Historiam hanc Baptilmatis CHRISTI non illustrauero chasmatis columbæ ullis Iconismis.

TAB. DCLXV.

Matth. Cap. IV. vers. 2.

Et cum jejunasset dies quadraginta, Et cum jejunasset quadraginta diebus totidemque noctes, tandem esu-

& quadraginta noctibus, postca

Καὶ νης εύσας ήμέρας τε σσαράκοντα καὶ νύκτας τε σσαράκοντα, ύς ερον έπείνασε:

Iraculum heic occurrit, quod CHRI-STUS mirabilis fortisque DEUS operatus est in se ipso, sed & Phænomenon merè naturale, cui se verus, sed avapagentes, homo sub-

jecit sponte.

Consistit miraculum in jejunio quadragesimali. Jejunauit in deserto dies quadraginta. Occurrunt equidem in Scriptis Medicorum Inediæ diutinæ exempla, quæ ad 40. dies sese protendunt, & ultra, sed in hominibus ægris, qui vel exiguam passi funt corporis consumtionem, vel tantà copià congestos habent viscosos humores, aut pinguedinem, tit hæc vel illi in massam sanguinis resumti nutrimenti loco seruire queant. Sed heic nihil tale. Est Salua-

tor noster corpore sanus, fluida seruant circulum, eumque ordinatissimum, consumitur corpus, deberetque necessariò restaurari absumtum cibo & potu, tantò quidem magis, quia durante hoc tempore dimicandum ipsi fuit cum Diabolo, in diuersis locis tentatore.

Naturalis passio, quam sustinuit optimus Saluator, est Fames, vergen ineivage. Tot animi corporisque motibus, μονομαχία cum Satana, per preces continuas exhausti fuere Spiritus, defatigatum corpus, & excitatus naturalis ille fensus, quo feruntur mortales ad cibum & potum, quiue confistit in vellicatione tunicæ nerueæ ventriculi ab ipso fermento stomachi-

Matth. Cap. IV. vers. 5.

Tunc adsumit illum Diabolus in san- Tunc assums teum Diabolus in san-&am ciuitatem, & statuit eum super pinnulam Templi.

ctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum Templi.

Τότε παςαλαμβάνει αυτόν ὁ Διάβολος είς την άγιαν πόλιν, κομ ίζησιν αυτόν έπὶ τὸ πτεςύγιον τὰ ίεςᾶ.

Memi-

MATTH. Cap. III. v. 16.

*Iesus baptizatus.

Mutth. Cop. m. v. 16. Ete Cauffe Christi.

I. A. Fridrich sculps.

I. G. Pintz sculps.

Eminisse juuat, pro illustrandis his locis, tecta ædium in Orientalibus Regionibus fuisse jam olim, ut sunt adhuc, plana, non in angulum acuminata, ut sunt Europæa, ut super iis deambulare liceat, & aërem frigidum haurire. Hinc est, quod jusserit DEUS loricam facere tecto ne quispiam caderet ex eo. Deut. XXII. 8. Num verò par fuerit ratio pinnæ ipsius Templi, dubitatur non fine ratione. Certum hoc est, duxisse Satanam Saluatorem nostrum in editum quendam Templi locum. Et sollicitus cumprimis est Herm. von der Hardt Ephemer. Philolog. p. 33. ut inueniat eum, num forte fuerit Lorica Sanctuarii, vel Thronus Regius in Templo, vel pulpitum Regis in Templo, vel Basilica Templi Gasith dicta. Videamus hæc singula.

De tecto ipsius Templi judicat citatus mostò von der Hardt ex Rabbinis, non fuisse planum, ut ædificia alia, sed acuminatum. Fuis-16 nempe parietes sanctissimi hujus ædificii connexos inuicem trabibus & afferibus cubitum crassis, his incubuisse stratum ex calce & lapillis contusis etiam cubitale; Stratum autem hoc non fuisse subdiale, sed opertum tecto decliui & fornicatæ intus contignationis. In circuitu tecti hujus locat L'Empereur in Middoth p. 161. loricam ejusdem cum tecto altiaudinis, nempe tricubitalem: in summo hujus loricæ fastigio erectam sterisse laminam terream acuminatam, ne fortè corui aliæque aues sanctiffimo insisterent loco, eumque excrementis suis sædarent. Hæc si suit tecti constitutio, statui utique potest, non esse hoc, de quo Euangelistæ, πτεςύγιον τε isça. Locus hic debebat effe talis, ad quem CHRISTUS ascendere potuisset, ab eodem descendere, eique commodè insistere, imo ex eo undique prospicere, id quod de lorica acuminata 4. cubitos alta dici nequit. Et notandum, vocem iseou non denotare semper sanctissimum locum, sed totum, qua latè patnit, ædificium cum suis atriis.

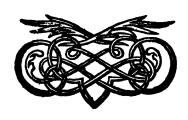
In Templo, ex communi Judæorum sententia, nemini licuit sedere, nisi Regibus ex Familia Dauidica. Sed poscebat authoritas regia locum ab aliis distinctum, ubi poterant Re-

ges commodè locari, precibus & cultui diuino vacare. Hunc proin in finem erigebatur Thronus præaltus, extra & supra muros alios Templi eminens, columnis marmoreis nixus. Hic Thronus turritus, quoniam ædificiis aliis fuit altior, & alæ instar auis eminens, vocabatur Ala Templi, πτερύγιον, τος canaph, Dan. IX. 27. ubi LXX. habent πτερύγιον. Neque erit absonum, τὸ πτερύγιον τῶ iερῶ in Textu nostro explicare per hanc ipsam alam, in qua veluti Cathedra disputandum suit Messiæ cum Satana.

Septennio quouis erigi solebat in Tabernaculorum Festo βτμα ligneum in atrio mulierum, ex quo veluti ex Cathedra prælegere solebat Rex jura sua regia. Posset & ipsum hoc βτμα intelligi per πτεςύγιον τῶ iεςῶ, ubi CHRISTUS collocari voluit tentandus à Satana tanquam Rex & Messias. Pondus accederet huic sententiæ, si probari posset congruitas Festi dicti cum anno tentationis.

Superest Ædificium seu Conclaue ex illustrioribus Templi Gasith dictum, ubi colligi solebat Sanhedrin, 71. virorum Concilium. Hujus Palatii verè Regii medietas respiciebat atrium, occupata à Rege, altera Sanctum, in qua confidebant Senatores. Patuit autem ad locum hunc duplex aditus, unus ex parte atrii, alter à Sancto. Meretur hic locus præ aliis alæ nomine insigniri, dummodo euinci possit, eminuisse præ aliis ædificiis, locus sanè percommodus, in quo Satanas conflictari poterat cum JESU de officio hujus Regio & Pontificali, vel & accusare Messiam & condemnare in foro. Addit huic sententiæ pondus ascensus ad hunc locum per scalas. Et admittunt hæc verba, εἰ ὑιὸς εἶ τε ΘΕΟΥ, βάλε σεαυτὸν κάτω, exponente von der Hardt hanc vel similem ignynom. Num tu sis Filius DEI? Tunc es Messias, Rex Israelis? Apage te, descende aut! Nisi te illico subduxeris, præceps datus senties, qu'am egregiè scilicet in te impleatur dictum Dauidis. Extat lanè locus modò citatus cum figno interrogationis in Exemplaribus editis Basileæ 1519. fol. ex officina Joh. Frobenii, Hagenouiæ 1521. 4. ex ædibus Thomæ Anshelmi Badensis,

Argentorati 1524. 8. Typis Wolffii Cephalæi.

TAB.

TAB. DCLXVI.

Matth. Cap. IV. vers. 24.

- Et adduxerunt ad illum omnes male affectos, variis morbis ac torminibus contractos, & dænioniacos, & lunaticos, & paralyticos, fanauitque illos.
- Et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, &: paralyticos, & curauit eos.
- Καλ περοσήνεγκαν αυτώ παντας τες κακώς έχρυτας, ποράλαις νόσοις καλ βασάνοις συνεχομένες, καλ δαμιονίζομένες; κά σεληνιαζομένες, κά παραλυτικές, κά έθεραπευσεν αυτές.

St CHRISTUS Doctor, fed fummus, Theologiæ ac Medicinæ; loquebatur & docebat tanquam Doctor bisπεμπτος, de quo Judæorum ipforum testimonium notum, non docuisse unquam quenquam, ut ille: sanabat quoque quos morbos volebat sanare cunque, præsertim incurabiles, remediis ordinariis inuictos. Ex reprogéous hisce duplicis officii certifimis constare debebat, esse illum Messiam promissum. Occasionem suppeditabit passim Euangelica Historia disserendi de morbis, quos superauit, variis. Heic agam duntaxat de δαμονιζομένοις.

Obsidet & affligit Diabolus tum impios, tum pios, illos jure dæmonii, hos ex fanctiflima ipfius DEI permissione: Exemplo sunt Jobus & Paulus. Materiam hanc pro viribus illustraturus ante omnia è medio tollere necesse habeo æquiuocum. In Ecclesia primitiua obsessi dicebantur infantes omnes non baptizati, sed quoque adulti, sacra baptismatis unda haud abluti; hinc in Ecclesiam introductus Exorcismus; hinc Catechetæ nuncupati Exorcistæ. Balsamon in Can. 26. Concilii Laodiceni: Κατηχηται έξοςκιςαι, έξοςκίζου ήγεν κατηχού απίσες. De hac animæ humanæ per Satanam captiuatione, & per baptismatis facrum sontem liberatione meum non est judicium ferre, ut nec de obsessione spirituali, qua Diabolus mentes impiorum fascinat, obdurat, possidet, ad omnis generis scelera incitat, ipseque in filiis inobedientiæ, infidelibus, operatur, cujus obsessionis tremendum dedit exemplum Judas Iscarioth: dederint & Judæi, horumque Præsides Ordinis Ecclesiastici; ad quos ipse Saluator Joh. VIII. 44. ύμεις έκ πατεός τε διαβόλε ές , κυλ τας έπιθυμίας τε πατρός ύμων θέλετε ποιείν. Objectum, erunt obsessi corpore, insessi, possessi, Energumeni, Dæmoniaci.

Obsessos fuisse inprimis temporibus CHRI-STI dubitari nequit; testes sunt quotquot sana-

Euangelica. Dæmones ipsi, qui è corporibus hominum loquebantur cum CHRISTO; donum ejiciendi Dæmonas Apostolis à CHRI-STO concession Matth. X. 8. quod aliquandiu mansisse in Ecclesia perhibent Justinus, Tertullianus, Ladantius. Num verò adhuc hodie dentur verè obsessi, neque affirmare cupio, neque negare, id saltem asserere haud religioni duco, ex 100 ita dictis obsessis esse 99 melancholicos, maniacos, deliros, vel & impostores. Par fere est ratio obsessorum, quæ Magorum. Hos vix reperias, nisi ubi corum existentia creditur. Haud leuis & momenti & negotii est signorum diagnosticorum examen, num ea vires naturæ superent. Certioribus adnumerari debet loquela in idiomate, quod quis per vitam non addidicit; reuclatio rerum prorsus occultarum, quæ absque immediata. reuelatione sciri nequeunt; pronuntiatio vocum articulata & distincta, quæ fit ore aperto, immotis linguâ & labiis. Ad dubia figna pertinent fastidium omnis cultus diuini, robur ingens, quod vires naturæ videtur excedere, clamores & ululatus, blasphemia, artuum distensio fortis & dolorifica, imitatio a+ uium, ouium, boum, canum, porcorum in

Existentia obsessorum hodiernorum quia vel nulla est, vel rarissima, supersedere potero facile beganning eorundem, quam Exorcistis linquo, curiosos ablegans ad Casuistas. Certum hoc est, CHRISTUM ejecisse Dæmones propria sua virtute Diuina, & hoc ipso manisestalse, se esse verum Messiam, & Filium DEI.

Noutim prorfus systema, propriæ suæ famæ periculo & jacturâ fabricauit Balthasar Bekker, S. Theol. D. & Pastor Amstelodamencirca quod versabitur præsens hæc tractatio, sis, quod Fascinati Mundi titulo orbi erudito obtulit. In eo disputat Diabolo, quam ei omnes Christianorum Sectæ tribuunt, potentiam, alligatum tenet catenis in ipso inferno, tanto quidem magis, quod quiuis homo sibi ipsi & ti fuere à CHRISTO, consignati in Historia aliis sit Diabolus. Huic systemati sese oppo-

I. G. Pintz sculps.

nebant cumprimis δαιμονιζόμενοι, quos necesse habebat alio prorsus velare pallio. Contraham paucis, quam latius exponit L. II. c. 27. sententiam. Obseruat primò, altum esse in Libris Veteris Testamenti de Dæmoniacis silentium, eorum etiam temporum, quibus à cultu veri DEI defecerant ad δαμονολατερίαν, uti sub Manasse: cui equidem observationi opponi possit, quod Diabolus cumprimis sub Noui Fœderis initium vinculis suis liberatus omnes suos furores exercere tentauerit, ut amplam inueniret occasionem Messias destruendi opus Diaboli, qui ad hunc finem venire debebat in hunc mundum; fingulare quid esse dominium tantum Satanæ in medio DEI populo; níl tale -auditum in ipsa Ægypto, ubi DEUS suscitauerit Pharaonem, ut per pænas prorsus extraordinarias potentiam suam manifestaret in hoc Tyranno domando, & gloriam suam tot miraculis exaltaret: reponi obsessos, ut hesc ab Euangelista, in numero ægrorum, & in sanatorum classe eos, qui à dæmonibus fuere liberati, Luc. XIII. 32. Saluator ipse testis: 'Id' έκβάλλω δαιμόνια, και ιάσεις έπιτελώ. Petrus de CHRISTO Act. X. 38. quod fuerit ιώμενος πάντας postolis asportati fuere αω ενείς κων όχλωμενοι ύπὸ πνευμάτων ακαθάςτων, qui omnes fuerint sanati. Notabile inprimis esse, quod uni eidemque ægro nomen tribuatur spiritus impuri, & morbi. Matth. XVII. 15. ita afflicti miserrime filii mœstus pater ad Saluatorem, σεληνιάζεται κομ κακώς πάχει, de quo eodem legitur v. 18. objurgante IESU exiuisse ex co dæmonium, έξηλθεν απ' αυτέ τὸ δαμόνιον. Imò videtur morbus ipse gestasse nomen dæmonii, Luc. XIII. 11. γυνή ἢν πνευμα εχεσα αωθενείας --- καὶ ἦν συγκύπτεσα. Nullibi porrò legi in Sacris prænuntiatam à Prophetis eje-Gionem dæmonum. Allegari oraculum illud illustre Jesaiæ LIII. 4. Ipse portat nostras insirmitates, & dolores nostros ipse bajulat, à Matthæo VIII. 16. 17. ubi narrat, allatos CHRISTO fuisse δαιμονιζομένες πολλές. Καζ έξέβαλε τα πνεύμαζα λόγω, χωὶ πάντας τὰς κακῶς ἔχοντας έθεράπευσεν. Unde concludit ille, fuisse obsessionem unum ex morbis à Messia sanandis. CHRISTUS ipse discipulis Johannis demonstraturus, se esse Messiam, ita ad illos Matth. XI. 4. 5. mogen Séptes aπαγγείλατε Ιωάννη, α ακέετε και βλέπετε. Τυφλοί αναβλέπεσι, ησή χωλοί περιπατέσι, λεπροί καθαρίζονται, ησή κωφοί ακέκσι, νεκεοί έγειεονται, ή πτωχοί έυαγγελίζονται, nulla prorsus dæmonum, vel ejectionis horum,facta mentione. Judæos ipfos,dum CHRI-STO tribuerunt dæmonium, vel spiritum impurum, Joh. VII. 20. Marc. III. 30. idem videri dixisse, ac, majres. Ex his omnibus inferre videtur noui systematis faber, fuisse δήμονας illos deliria cum vel sine febre, & δαιμονιζομένες, Maniacos, Melancholicos. Judaizare adhuc illos ex Christianis, qui occasione hujusmodi morborum, vel & philtrorum Diaboli actiones in partes vocant, illos item, qui, mutatâ

licet scena, discursus etiam pios ab ipsis fidelibus durante ecstasi vel conuulsionibus recitatos, pro inspirationibus diuinis venditant, vel & illos, qui illusionibus Satanicis tribuunt. Non latere Medicos, quod in fensuum internorum morbis, mente ipsa affecta, mira sæpe contingunt, ipsisque solutu vel difficilia vel inexplicabilia prorsus. Experientia teste pati ut plurimum sensus externos, si interni sint affecti. Fuit sane δαμονιακός ille τυφλός και κωφός» Matth. XII. 22. obstructis nempe simul optico & linguæ motorio neruis. Qui morbus complicatus πνευμα άλαλον και κωφον cluet Marc. IX. 25. δαιμόνιον κωφόν, Luc. XI. 14. denominationis hujus originem arcessit Bekkerus ex Gentilismo, speciatim ex Philosophia Platonica & Pythagorea, Judæis amica. Huc faciunt, quæ extant in Fragm. Galen. ex Apbor. Rabbi Mosis Coll. Exp. 4. in Libr. Timei §. 99. Aliqui antiquorum inspicientes apoplexiam esse ægritudinem diram, dæmonium nominauerunt. Et aliqui eam Lunam, Lunam autem dixerunt, quia in circulatione Lunæ accidere consueuit. Et Plato imposuit buic morbo nomen dæmonis, quia capiti accidit, & manifeste nocet loco DEI, scilicet cerebro. Et quæ Hippocrates narrat Lib. meet iseas vous, ex communi suæ ætatis opinione, esse morbum hunc, qui Epilepsiæ nomine venit, θείον τι, sed addit is, υπό αποιείης ητή θαυμασιότητος, præ inexperientia ජ admiratione, magicis certè incantamentis ජ lustrationibus nihil juuari. Hujusmodi opiniones inualuisse apud Judæos constat ex Josepho, qui CHRISTO fuit vel coætaneus, vel paulò posterior, & Ant. Jud. L. VII. c. 26. mentionem facit δουμονίων, qui mentes hominum obsideant & occidant. Lightfootus ipse comprobat ex Judæorum scriptis, quod soliti atque insoliti morbi animi atque corporis dæmonibus fuerint adscripti. De Kordyco vel Cordiaco morbo Interpres Libri Gittyn c. 7. S. 1. dæmona esse, qui dominetur vino cumprimis recenti madidis; Maimonidis filius, oriri ex repletione nimia vasorum cerebri, esseque Epilepsiæ speciem, qua obfuscetur intellectus. Kondriacus, id est, Hypochondriacus, melancholicus, judice R. Houna in Libro Aruch, est Schibbtha dæmon infantium ceruici insidens, & neruos horum tum exiccans, tum contrahens, noctu quoque manibus præsertim illotis insidens. Vid. Buxtorff. Synag. Jud. c. 11. In parallelo quoque ponit Lightfoot in Matth. XVII. 13. δαιμόνιον & morbum. Δαίμονες quoque vocari scribit Bekkerus in ipsa Scriptura sollicitationes certas vel motus animi ad bonum siue malum. Alium illum Spiritum, qui in Calebo fuit Num. XIV. 24. fuisse heroicum ipsius animum, fide nixum, pufillanimitati fociorum oppofitum. Spiritum illum (seu ventum) quem miserat DEUS contra Sennacheribum, cujus sonitum protinus ut audierit, reversurus sit in terram suam, Jes. XXXVII.7. terrorem fuisse panicum, conceptum ex clade inopinata 185000. Assyriorum Iii iii iii iii iii

v. 36. 37. Spiritum fornicationis Hos. IV. 12. V.4. folicitationem ad hoc peccatum. alti soporis, πνεύμα κατανύξεως, Jes.XXIX.10. Rom. XI. 8. obstinatam insensitatem, in quam prolapsi fuerint, justo DEI judicio, Judæi. Spirisum DOMINI, qui recessit à Saule, 1. Sam. XVI. 14.15. heroicum, qui Regem decet, animum, quiue successionis jure possederit postea Dauidem, spiritum autem illum malum, qui Saulem turbauerat, tristitiam insanam, quæ nunc sese manifestauerit per excandescentiam, nunc per furorem, Musica toties dispulsum. Malum autem Spiritum DOMINI nuncupari, ut Dauidicus Exercitus DEI Exercitus, id est, ingens numero, 1. Chron. XII. 22. altissima montium juga montes DEI, Psal. XXXVI. 7. Cedri præaltæ Cedri DEI, Psal. LXXX. 11. Et quis est, qui ignoret, Philosophos pariter ac Medicos in artium suarum & scientiarum systemata incroduxisse spiritus, multos facere sermones de spiritibus animalibus, vitalibus, chymicis, ex triplici regno elicitis? qui tamen omnes, nemine dissentiente, sint corporei. Ita vult Bekkerus, accommodasse se Saluatorem ad genium & formulas loquendi Judæis usitatas. Hæc hactenus de Bekkeri Hypothefi, orthodoxis ut Inuisa, ita integris consutata Libris, ut neque opus habeam ei inhærere, neque mens sit ei adhærere, tantò quidem minus, quod miraculis certò accensenda veniat dæmoniacorum per CHRISTUM liberatio, siue illam Bekkeri adoptemus, siue aliorum Interpretum sententiam, qui Diaboli ipsius immediatas actiones accusant. Neque etiam è re mea esse existimo, latius excurrere in Pneumatologiam, speciatima damuno dopiam, in qua maxima certè pars eorum, quæ scimus, est minima eorum, quæ ignoramus. Legatur Job. Mich. Lang Disp. de Corporali obsessione. Resp. Isaaco Laurbecch. Altdors. 1700.

Fuere às manue exertes non quidem omnes ejusdem generis, sanabiles, insanabiles, obuit qualescunque, id tamen negari nequit, fuisse & hos & illos miraculose sanatos, dicto facto, citò, tutò, jucundè, quod officium triplex genuini Medici esse voluit Asclepiades, votumque Celsi fuit L. III. c. 4. cum fore periculosa esse nimia & festinatio & voluptas soleat, & binc moderatione utendum fit, ut, quantum fieri potest, omnia ista contingant, prima semper babita salute. O igitur, verba sunt Ill. Job. Jac. Bajeri Specim. L. Animado. in quedam Loca Noui l'æderis p. 14. incomparabile perfectumque Medici & sanitatis Magistri Exemplar! quod nos miseri bomunciones, cum per infirmitatem nostram baud imitari ipfo opere, nedum affequi valeamus, ita tamen in oculis jugiter feramus, ut pia promptaque erga curandos voluntate & misericordia, persequamur vestigia += 'Aexidree Sanctissimi, sub assidua numinis ac prafidii ipfius imploratione.

Matth. Cap. V. vers. 13. coll. Marc. IX. 50. & Luc. XIV. 34.35.

Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salietur? Ad nihil valet ultra, nisi ut projiciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis sal terræ. Quod si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

Ίμρις έςε τὸ ἄλας τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῆ, ἐν τίνι άλιθήσεται; κὸς ἐδὲν ἰχύκι ἔτι, κὶ μὴ βληθῆναι ἔξω, ξ καθαπατείθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Omparatur, quod ex triga horum locorum constat, sal bonæ notæ cum præcone Verbi DEI dosto, prudenti, zelote; anas arano Prædicatori inspido, Indisferentistæ, Hypocritæ, desidia torpenti, qui caret vocatione interna, & externæ non alium habet charasterem, quam Præbendam. Salis acris epitheton merentur conciones solidæ, benè elaboratæ, dostrinæ farstæ, ad salutem auditorii applicatæ, arano insipidæ, fatuæ. Pro illustratione hujus Parabolæ exponendum est, quid sit sal bonum, quid fatuum, insipidum.

Tantas in toto orbe laudes promeruit sal, ut Chymici id eleuarint ad supremam principiorum dignitatem, & huic tanquam basi superstruxerint omnem de saporibus doctrinam.

Diis etiam minorum gentium placuere molæ salfæ. Sale carere nequit etiam infimæ sortis Paterfamiliàs. Non sapit esca benè, quæ datur absque sale. Medico sal est ex præcipuis remediis. Sed purum fit oportet, nullis heterogeneis partibus sociatum, omnis alieni saporis, odoris & coloris expers, tale, quod vel natura ipsa ex ditissima sua penu producit, vel ars probè depurat. Par ratio est dostrinæ diuinorum sermonum sanæ, quæ non admittit humanarum traditionum, additionumue μίγμα. Est omnis humana sapientia insipientia coram DEO. Vacet sanorum sermonum Minister suo officio, non sit αλλοτειοεπίσκοπος. Salis quidem nec naturam perdit nec nomen, quod deliquium est passum, sed pro usu multiuario præfertur semper consistens, solidum. Est ex præcipuis salis dotibus conditura ciborum, conciliatio grati saporis, præseruatio præ putredine; quapropter symbolum est animæ piæ, deuotæ, vitiis neque inquinatæ, nec obrutæ. Omne munus sacrificii tui cibarii sale condias, ne unquam desit sal sæderis DEI tui in cibariis tuis sacrificiis, sed in omni munere tuo sal adbibebis. (Quicquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal sæderis DEI tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal,) Leuit. II. 13. Dum sal adsumimus in cibo potuue, viui quasi insalimur, pars impenditur digestioni ciborum in ventriculo, pars appetitui, pars nutritioni, & quod supersum est, excernitur per urinam.

Quid sal sit bonæ notæ, acre, sapidum, facile est & judicatu, & dictu, ex cuborum, è quibus constat, angulis acutis, in Crystallisatione conspicuis. Sed explicatu non ita facile, quid Tit ädas μωςον, sal fatuum, imo verò σιδηςοξυλον videtur ana arador. Mugor veteribus Græis est infipidum. Hippocr. L. II. de Diæt. c. 27. ονόσα ύγελν Φύσιν έχει, κ ψυχελν, κ μωελν, quæ naturæ sunt frigida, bumida & infipida. Sal si sapore suo natiuo exui non posset, possent verba CHRI-STI allegorice ita explicari; si possibile foret, ut sal salsedinem suam deponeret, quid, quæ-10, effet, quo condiremus? Sed exui potest reuera sal salsedine sua, solutione nempe, euaporatione liquidi, falis refidui calcinatione, & his operationibus aliquoties iteratis, sic tandem prodit terra insipida. Propriá id experientia confirmat Blasius Vigenerius de Igne & Sale c. 68. qui causam insipiditatis hujus dare ne-Quorsum igitur salsedo salis mei deuenit? certe de bac re quid dicam, nescio, rem autem ita se babere ipsa veritas est. Hunc nodum si quis mihi solueret, gratum faceret. Wedelio Dec. V. Exerc. IV. de sale insulso ætiologia est facilis. En ipsius verba! Id non difficile effe deprehenditur, si nouerimus, sal esse sœtum terræ, ut sulpbur aquæ, Mercurio utrisque communi, ex secretiori Chymia. Est materia secunda ex prima nata, est terræ quædam δύνομις, ενέργοια ac virtus terra sale exuta,damnata audit Chymicis & relollacea, inutilis. Ignis verò elementa salis destruit, particulas acuminatas, rigidas, acres, solubiles, sapidas inuertit, aqueas proportionatas abigit, acidas ab alcalibus urinosis, seu ammoniacalibus, paucis licet, separat, sulpbureas exiguas destruit, singulas è loculis suis deturbat, quo sepius repetito necesse est tandem nil superesse quam matricem primam, terram inertem. Eidem sato obnoxia sunt alia quoque salia, tum alcalica, tum acida. Quis nescit infatuari acetum acerrimum? Ipsiim Sal Tartari processu ante memorato, repetitis nempe calcinationibus & folutionibus abit in terram insipidam. Nota est confectio panaceæ

mineralis ex nitro. Destilla sal commune cum tribus partibus Boli seu terræ insipidæ, obtinebis spiritum salis acidum, remanente au aνάλω. Ipsum hoc sal, si commisceatur rebus insipidis, pro rata portione perdit de sua acrimonia. Est &, quod in salinarum cortinis præcipitatur ad fundum, vel & stalactitæ ad instar ftramini suspenso accrescit, insipidum prorsus, μωςον, αναλον, caput mortuum, terra damnata, ικ Chymici loqui amant. Et reuera hujusmodi fal eic woer igue ett, समह eic भूमण, समह eic nometan suberon, નં μη βληθήναι έξω, η καταπατείωται ύπο των ανθρώπων» quum è contra omnia alia putrescentia conducunt stercorationi. Nutriri nouimus plantas limoso quodam vel viscido succo, quo sal hoc arakov est orbum. Imo est ipsum sal sapidum vegetabilibus inimicum. Experimento rem comprobabis, si arboribus aquam salsam affuderis vel urinam. Et cum grano salis accipienda sunt verba illa Borelli Cent. II. Obs. 21. Sal esse adipem terræ, quo fertilis quotidie redditur, cum à pluuiis & aliis aquis ad loca decliuiora sal dissolutum defertur, unde sit aquam & terram fossarum terras fertiliores reddere, & montes steriles remanere, fertiles è contra planities. Hincque sit, terram, à qua sal eductum suit, sterilem per triennium omnino remanere; donec ab aere vi terræ magnetica sal denuò attrabatur. Ideò dixit optime Dottor Doctorum, sal rem optimam esse, & Apostolos ideo sali similes esse asseuerauit. De cineribus, qui stercorandis agris conducunt, observandum, inesse illis ipsis succum illum viscosum nutritium, qui à particulis salinis resolutus aptior tantò redditur nutritio-Huic fundamento innititur vis stercoris ipfius, & stercorarii fluidi nutritia. Hinc videmus fœcundari agros, in quibus vel frumentorum manipuli, vel frutices varii in cumulos congesti comburuntur. Haud ignorauit hanc regulam Virgilius Georg. L. I.

Sepe etiam steriles incendere profuit agros,
Atque leuem stipulam crepitantibus urere stammis.

Licet verò non salinæ, sed viscosæ limosæ particulæ vegetabilibus dent nutrimentum, negari tamen nequir omnibus plantis inesse sal, quod per incinerationem elicimus.

Annotari tandem meretur, sumi in Sacris vocem מְלֵחָה melechab, quæ propriè terram salsam denotat, pro solo sterili, Psal. CVII. 34. Terram frugiseram vertit in sterile solum in salsuginem) מְלֵהְלָּה. Hinc & Abimelechus destrustam à se urbem Sichem sale conspergi jus-

fit in æternæ defolationis fignum. Jud. IX. 45.

lii iii iii iii 2

Matth.

Matth. Cap. V. vers. 36.

Neque per caput tuum jurabis, quia Neque per caput tuum juraueris: non potes unum pilum album aut nigrum facere.

quia non potes unum capillum, album facere, aut nigrum.

Μήτε έν τη κεφαλή σε ομόσης, ότι ε δύνασαι μίαν τρίχα λεικήν ή μέλαιναν ποιήσαι.

Ui pilum attentis & armatis microscopio oculis considerat, cylindrum videt læuem, diaphanum, per cujus axin ad extremum usque decurrit vasculum, quod succum nutritium continet; hic autem succus pro vario hominis temperamento varium pilis conciliat colorem. Sed est hic succus, licet subtilis, ac tenuis, aqueæ indolis, qui etiam post vitam per pilos fluere haud definit, legibus proin circulationis haud subjectus, ut videatur, quod superfluum est, auolare per pilorum extremitates. Non sunt tamen hi, de quibus nunc, pili, excrementitium quid, & corpori inutile, sed multiuarii usus. Inseruiunt capilli operiendo & fouendo capiti; reliqui pili vestiendo animalium corpori: palpebrarum pili defensioni oculorum à puluisculis. Pili in genere omnes abducendis extra corpus superfluis humoribus, qui usus promouetur tonsura, in Cephalalgiis, & oculorum variis affectibus tum prophylacticus, tum curatiuus. Sunt tandem pili ornamento

Turpe pecus mutulum, turpis sine gramine cam-Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Ex his omnibus prono alueo fluit, pilos non procrescere casu ex corpore, sed artificiosa gaudere structura, ad certum finem à Creatore ordinatà. Id quod præprimis inculcare videtur Saluator noster, quando inquit, & divacay

μίαν τείχα λευσήν η μέλασαν ποιήσαμ. Color quippe ipse dependet à structura, à qualitate succi nutritii, à temperamentorum diuersitate, quæ omnia iterum pendent à DEO. Literalis stri-Etus sensus, si ei inhærere vellemus, subsistere nequit, quoniam arte tingi possunt pili coloribus varia. Extat in *Dioscoridis Euporistis* L. I. c. 98. 99. Titulus, πρός το ποιήσαι ξανθάς και μελαίνας τείχας. Sed optime monet Exc. D. Job. Jac-Bajer Specim. I. Animaduers. in Loca Noui Food. p. 17. non esse tincturam hujusmodi radicalem, sed omne illud artificium fucatum & inconstans, saltem in bomine, aut animali viuo: non esse boc to moinau, sed illinere pigmento sugaci, nil mutata natiui coloris indole in originibus pilorum. Imo nec temporario quocunque artificio posse capillos coloris alieni dealbari. Canos quidem posse reddi bumana cura capillos etiam ante senectutem, ut tales fiunt ærumnosam vitam agentibus; fed aliud effe to remove, aliud to morior. Canos posse effici sola pinguedine Taxi, Canos Microscopio examinatos apparere inanes & medulla vacuos, pellucidos instar glaciei, ad cujus similitudinem canities Germanis apposite dicatur Eise-grau. Sed coloratos quosuis etiam albos naturá capillos medulla farctos conspici. Horum aliquid ut aliter nascatur, ad arbitrium suum efficere bominem neutiquam posse. Esse canos capillos physicè consideratos exarentes, & casui proximos, qualium artificiosa effectio non magis commendet artificem, quam eum, qui arbores aut berbas velocissime ad marcorem & interitum perducere se posse gloria-

Matth. Cap. V. vers. 45.

lis; quia Solem suum exoriri sinit super malos ac bonos, & pluuiam mittit super justos & injustos.

Ut sitis filii patris vestri, qui est in co- Ut sitis filii patris vestri, qui in colis cst, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.

"Οπως γένησθε ύιοὶ τὰ πατζὸς ὑμῶν τὰ ἐν ἐζανοῖς , ὅτι τὸν ἥλιον άυτὰ ἀνατέλλΗ ἐπὶ πονηζὰς ἢ ἀγαθὰς ἢ βρέχΗ ἐπὶ ἀι-મલાયુ મું લેઠામયુડ્

Uamuis motus diurnus terræ competat, non Soli, nil tamen decedit effato Saluatoris. `Ton hoson aute, mare illud immentæ molis igneum, quod DEUS in cen-

tro vorticis planetarii posuit, avarsme, exoriri, lucere, facit smi movners neg ayabrs. Aut cui lux illius non oritur? (Super quem non surget lumen illius?) Job. XXV. 3. Non est terræ punctum,

quod non collustretur & foueatur à Sole, sic ori autès xensés ésu ent rue axagésus à mongues. Luc. & irrigetur. Beixen yag o GEOD imi dunairs neg adines, VI. 35.

TAB. DCLXVII.

Matth. Cap. VI. vers. II.

Panem nostrum quotidianum da no- Panem nostrum superstantialem da bis hodie. nobis hodic.

Τον άρτον ημών τον επιέσιον δος ημίν σημερον.

Vid. Luc. Cap. XI. vers. 3.

Omine agra, panis, veniunt heic, ut alibi, omnes cibi, qui in nutrimentum veniunt, in substantiam corporis transmutari apti. Audi votum Jacobi Gen. XXVIII. 20. Quandoquidem DEUS mibi adfuit, & custodiet me in via ista, qua proficiscor, & dabit mibi panem ad comedendum, & veftimentum ad induendum. Elisei adlocutionem ad Regem Israelis 2. Reg. VI. 22. Appone eis, Syris, qui fascinatis oculis intrauerant Samariam, panem & aquam, ut comedant & bibant. Non solum autem exhibitum panem, sed splendidum iis apparatum fuisse conuiuium constat ex v. 23. Letus ede panem tuum, Eccles. IX. 7. Est hæc communis aliis gentibus locutio. Nos Germani, der oder dieser trachtet, sein Stuck Brod mit Ehren zu gewinnen: Das bringt kein Brod ins Haus: Fremd Brod dünckt uns allezeit besser, als das unserige: Das Brod vor dem Maul abschneiden: Es ist in andern Orten auch gut Brod essen: Des Brod ich is, des Lied ich sing: Einem ab dem Brod belffen. Ansam generali huic denominationi dedit panis ipse, familiaris omnibus gentibus cibus, nemini non gratus, optimi nutrimenti, antidotus famis genuina, pabulum vitæ, virium, sanguinis, spirituum, roboris. Quam

panis prærogatiuam & ratio comprobat, analysin instituens, & experientia. Legatur fusius Wedelius Dec. IV. Exerc. III. de Pane quotidiano.

Nemo est, qui ignoret Panis Europæi confectionem & usum, sed non omnibus notus Americanarum Gentium panis, quem parant ex planta succi venenati. Describit eam plenissimè omnium III. Hans Sloane Nat. Hist. of Jamaica Vol. I. p. 130. II. p. 363. Nomina illius hæc funt: Ricinus minor viticis obtufo folio, caule verrucoso, store pentapetalo, albido, ex cujus radice tuberosa, succo venenato turgida, Americani panem conficiunt. Sloane Jucca Mus. Swammerd. p. 12. Manibok stue Ogilby. Afr. p. 556. Mandiboca de Esquemeling. p. 55. Manyoc Rochef. Tab. p. 52. Worm. Mus. p. 160. Cassaui vel Yuca. Contant. p. 2. Magnoc de Biet p. 336. Giucca Mus. Moscand. p. 260. Ricinus farinifera beptapbyllos, ex cujus radice venenata placentas & panem conficiunt Americani. Pluk. Mant. p. 161. Ricinus Americanus pentaphyllos, radiis foliorum integris, subtus glaucis, Cassaua Barbadensibus dictus, Bobart Hist. Oxon. P. III. p. 348. Manihot Theueti, Jucca & Cassaui I. B. Cassado Hubert. p. 39. Cazaui ex Herba Yucca. Tradescant. p. 27. Plantam hanc sistit præsens Tabula.

Matth. Cap. VI. vers. 19.

ra, ubi ærugo & tinea corrumpit, & ubi fures perfodiunt & furantur.

Ne recondatis vobis the fauros in ter- Nolite the faurizare vobis the fauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur.

Μη θησαυείζετε ύμιν θησαυεχες έπι της γης, όπα σης η βεώσις άφανίζει, η όπα κλέπται διοεύσσασι η κλέπτασι.

Vid. Luc. Cap. XII. vers. 33.

Ildentur bina hæc vocabula, જોડ કે કિલ્પેંગડ, denotare duplicis generis tineas. Constat id ex Jest L. 9. ubi by asch a LXX. & Theodorione

vertitur σης, ab Aquila βεωσις, & Baruch VI. 11. de Diis Gentilium, ετοι δὶ ε διασώζονται ἀπὸ τε ἰε κ βρωμάτων, ubi iterum βρώμα vel βρώσις est tineæ Kkk kkk kkk kkk

1322 TAB. DCLXVII. Matth. Cap. VI. vers. 22. 23. Luc. XI. 34.

species. Græcum or manische descendit ab Hebræo Do sas, quod occurrit Jes. Ll. 8. veluti vestimentum, sic eos corrodet tinea. Mansit affinis vox in Oriente. Arabibus est uffet, Plur. us & uses, diminut useiset, tinca lanam erodens, item blatta libros rodens. Meninzk. Lex. 3215. Notum, infestas esse tineas vestibus, speciation lancis. Arift. Hift. L. V. c. 32. is is in the second मुद्रों ठेंटल हेर्द हंद्रांकर हेट्रोर , ठें। ठर ठें। ठरें नहर , ठें। हंक्ष्मिंगर का मिले όταν κονιοςτόδη ή τα içια. Menander probè distinguit rubiginem à tinea.

> Καὶ πάντα τα λυμαινόμεν ένοςιν ένδοθεν, *Οιον ὁ μέν ίὸς τὸν σίδηςον, ἄν σκοπῆς, Τὸ δ΄ ἰμώτιον ὁι σῆτος, ἡ δὲ θρίψ ξύλον.

Et quecunque corrumpunt, intus sunt, Ut rubigo ferrum, fi aduertas, Et vestem tineæ, & teredo lignum.

Idem testatur Jobus XIII. 28. Ipse velut putrida res vetustate conficiendus sum, & ficut vestis, qua comeditur à tinea. (Qui quasi putredo consumendus fum, & quafi vestimentum, quod comeditur à tinea.) Sir. XLII. 13. Tinea nascitur è vestimentis. Si cui fortè dubium obuersetur, qui CHRI-STUS loqui potuerit de thesauris, quos tinea corrumpit, quum hæ vestes erodant, non lapides & metalla, is sciat, veteribus vestimenta etiam venisse sub generali thesaurorum nomine. Esdr. II. 69. dabant ex pracipuis patribus nonnulli ad thesaurum operis aurearum drachmarum unam & Sexaginta millia, & argenti minas quinquies mille, & vestes sacerdotales centum. (Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos quadraginta millia & mille, argenti minas quinque millia, & vestes sacerdotales centum.) Neh. VII. 70. dedit Hatbirsatba in thesaurum auri solidos mille, pelues quinquaginta, tunicas facerdotales quingentas & triginta. Job.XXVII. 16. St coaceruet impius argentum ut puluerem, & paret vestem ut argillam. Sic legitur apud Plutarchum inuenisse Alexander, occupată Susă, in Thesauris Regiis πορφύρας έρμιονικής τάλαντα συντακιχίλια, συγκομένης έξ έτων όθια διόντων διακοσίων. Purpuræ Hermionicæ 5000. Talenta, asseruata ibi per 190. annos. Et quis nescit, inter Christianos passim sacra celebrare Sacerdotes,

– divites pictai veftis & avri,

ut Messapus ille apud Virgilium Aneid. L. IX? Quis, plenas esse in priuatorum ædibus cistas vestibus, quæ solis tandem tineis in cibum veniunt?

Matth. Cap. VI. vers. 22. 23. Luc. Cap. XI. vers. 34.

Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum crit. Quodsi oculus tuus (a) malus fuerit, totum corpus tuum tenebricolum crit. (a) Vel, vitiosus.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrofum crit. —

22. Ο λύχνος τε σώματος ές τι, ο ορθαλμός έαν εν ο ορθαλμός σε απλές ή , όλον το σώμα σε φωτουόν ές με 23. Εαν δε ο οφθαλμός σε πονηρός ής άλον το τώμα σε σκοτονον έςω.

Ommentarii loco mea faciam verba III. D. Job. Jac. Bajeri Animaduers. jn quedam Loca Noui Foed. Specim. I. p. 19. Ita autem ille: Quam rectè sustineat oculus Elogium lucernæ corporis, ipsi adeò cœci intelligunt, quando illius beneficiò carentes, Sole quantumuis meridiano splendente, in profundis versari tenebris sibi videntur: uti contra illius lucernæ, extrinsecus accepto lumine sufficienter instructæ, usu gaudentes, totum corpus illuminatum quasi promptè circumferunt. His tanquam oculate sunt manus, recte versantes circa quælibet objecta, quæ visu dignoscuntur: pedes itidem oculati, ac veluti prospicientes, quonam tutò insistere aut progredi debeant. Neque ulla unquam lucerna velocius irradiare poterit obscurum a- Job. de Mey Physiol. Sacr. Append. p. 230. mu-

liquem locum, quam oculus humanum corpus, quatenus idem lumine indiget.

Externo etiam aspectu produnt oculi frequenter valetudinem totius corporis, secundum illud Hippocratis effatum: oculi ut valent. ita & corpus. Epidem. VI. 48. quem locum interpretans Galenus To Yvios significare docet To σῶμα ὅλον, totum corpus: pulchra fic emergente analogia hujus dictionis cum Phrafi Biblica. Ostendit etiam idem Galenus, quod colorum mutatio celerius in oculis quam in aliis partibus appareat, ob eorum munditiam nitoremque naturalem.

Ceterum, quis, tam physica quam morali fignificatione, fit oculus fimplese, aut malus, vix melius puto me explicare posse, quam verbis à

MATTH. Cap. VI. v. n.
Panis quotidianus.

Matth. Cap. VI. p. 11. Las tägliche Frod.

P. G. Harder sculps.

Matth. Cap. VI. vers. 26.27. Luc. XII. 24.25. TAB. DCLXVII. 1323

tuatis. Dicitur oculus simplex, qui sanus est, & externis bumoribus, qui visum perturbant, non miscetur, ideoque purus est & clarus. Q. d. si oculus est naturaliter & rede constitutus, totum corpus tuum lucidum erit,& quasi oculatum: quia præuia oculi sui luce & directione omnes actiones fuas recte obibit. Si autem oculus tuus male affectus fuerit, & vitioso bumore imbutus, adeoque impurus, totum corpus tuum tenebrosum erit: quia carebit luce & duce, illustratione scilicet & directione visus. Si ergo lumen oculare, quod in te est, id est, esse debebat, jam offuscatum, non lumen, sed tenebræ & cæcitas sit, ipsæ tenebræ quantæ erunt; id eft, ipfum reliquum corpus, natura fua tenebrosum, ac, ut ita dicam, cœcum, cum nullum nifi ex oculis lumen babeat, jam oculis suis

& luminibus quafi ducibus destitutum & priuatum, quam tenebrosum erit, quamque in tenebris errabit? Parabolice autem CHRISTUS per oculum intelligit mentem & sensum internum. Quod enim oculus est corpori, boc intellectus est animæ. Errores quippe & vitia animæ in operando nascuntur ex errore & vitio intellectus practici; quod tamen vitium sæpe oritur ex inclinatione praua, consuetudine, & affectuum inordinato motu. Mihi liceat hoc unum addere, quod Franc. Vallesius Sacr. Philosoph. c. 84. animaduertendum esse monet, in Sacris Literis τὸ ἀπλῶν, fimplex, in relatione ad hominem, idem esse ac bonum & lucidum, rò morngòr verd nequam ac tenebrosum. Hæc omnia laudatissimus Bajerus.

Matth. Cap. VI, ver£ 26.

ferunt, neque metunt, neque conuehunt in horrea, & pater vester cœlestis alit illas. Nonne vos longe præcellitis illis?

Intuemini volucres cœli, quia non Respicite volatilia cœli, quæ non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cœlestis pascit illa: nonne vos magis pluris citis illis?

Έμβλέψατε eis τὰ πετεινά τὰ ἐξανὰ, ὅτι ἐ σπέιξεσιν, ἐδὲ θεξίζεσιν, ἐδὲ συνάγεσιν εἰς ἀποθήκας, χεὴ ὁ πατής ὑμῶν σ ઝેરૂલંગાલ્ડ જારૂકંભુલ લેખજારે. 'Ουχ' ύμεις μαϊλον διαφέρετε αυτών;

Luc. Cap. XII. vers. 24.

Considerate coruos, quia non semi- Considerate coruos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est (a) penarium, neque (b) horreum, & DEUS pascit illos. Quanto magis vos præstatis volucribus?

nant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & DEUS pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

(a) Vel, cella.
(b) Vel potius, repositorium.

Κατανοήσατε τες κόρακας, ότι ε σπάρεσιν, εδε θερίζεσιν δις εκ έςι ταμάον, εδε αποθήκη, κή ο ΘΕΟΣ τρέφα αυτες πόσφ μάλλον υμείς διαφέρετε των πετεινών;

Vid. Job. Cap. XXXVIII. vers. 41.

Matth. Cap. VI. vers. 27. Luc. Cap. XII. vers. 25.

Quis autem ex vobis sollicité cogitando potest addere ad staturam fuam cubitum unum?

Quis autem vestrûm cogitans, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

Τις δε έξ ύμων μεςιμνών δύναται προσθώναι έπε την ηλικίαν άυτε πηχυν ένας

Onfiderandam hefe damus fimulque admirandam præcisam hominum, & sic quoque animalium cuicunque generi propriam magnitudinem, adæquatam simul

& actionibus quorumlibet à DEO optimo Creatore commensuratam magnitudinem, cui non possumus addere cubitum unum, pesquivartes licet, omnes intellectus voluntatisque vires in-Kkk kkk kkk kkk kkk 2

1324 TAB. DCLXVIII. Matth. Cap. VI. vers. 28.29.30. Luc. XII. 27.28.

tendentes. Qua ipsa occasione patescunt angusti, quibus anima nostra coërcetur, limites, arcti adeò, ut illa nil quicquam vel possit velsciat earum rerum, quæ ad corporis necessitatem, nutritionem, augmentum, secretiones spectant. Demonstrare vult hoc ipso argumento optimus Saluator impotentiam nostram, dependentiam à DEO, nosque docere, ut omnes nostras curas confidamus ipsi, & prouidentissimæ ejus bonitati nos committamus totos. Rem ipsam confirmat experientia, nutrimur, crescimus, ne cogitantes quidem de nutritione vel accremento; accidit idem animantibus, cognitionis omnis expertibus. Et quàm sæpe, quàm frustra, impendimus omnes voluntatis vires ad curandum morbum, ipsa nostrà voluntate fortiorem? Reservauit nempe fibi DEUS & directionem, & executionem, folà eum glorificandi glorià nobis relictà. Cauillatur, sed in vanum, Lucretius L. I. v. 200.

Denique cur bomines tantos natura parare Non potuit, pedibus qui Pontum per vada pos-Transire, & magnos manibus diuellere mon-

Eam accepit præcisè magnitudinem homo, quæ ipsi conuenit. Pygmæi statura ut expofuisset Dominum hunc aliarum creaturarum contemptui, & in prædam dedisset non solum majoribus brutis carniuoris, sed etiam minoris molis rapacibus, ineptum reddidisset ferendis oneribus grauibus, aliisque hujus generis actionibus, ita è contra gigantea multis modis fuisset incommoda, & ad Tyrannidem exercendam disposuisset. Quis ei subministrasset. alimentum suffenum? Qualibusnam brutis inequitasset? certe non equis, nisi & hi fuiffent pro ratione majores, quam nune - funt.

TAB. DCLXVIII.

Matth. Cap. VI. vers. 28. 29. 30.

- 28. Ac de indumento quid solliciti estis? Considerate (a) Lilia agri, quomodo crescant; non laborant, neque nent.
 - (a) Vel flores.
- 29. Attamen dico vobis, ne Solomonem quidem in uniuersa gloria fua fic amictum fuific, ut unum ex his.
- 30. Quodfi gramen agri, quod hodie cum fit, cras in clibanum mittitur, DEUS sic vestit, annon multò magis vos, ô parum fidentes?
- 28. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent.
- 29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria fua coopertus est sicut unum ex istis.
- 30. Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, DEUS sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?
- 28. Καὶ περὶ ἐνδύματος τὶ μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τε άγρε πώς ἀυξάνει ε κοπια εδε νήθε.
- 29. Λέγω δε ύμιν, ότι εδε Σολομών έν πάση τη δόξη άυτε περιεβάλετο ώς έν τέτων.
- 30. 'Ει δὲ τὸν χόρτον τῶ ἀγρῶ, σήμερον ὄντα, καὶ ἄυριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ ΘΕΟΣ ἔτως ἀμφιέννυσιν, ἐ πολλφῖ μαλλον ύμας, όλιγόπιςοι;

Luc. Cap. XII. vers. 27. 28.

- crescant: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec 50-... lomon in omni (6) gloria fua vefliebatur ficut unum istorum.
- -. (b) Id est, stores. Species pro genere, juxta Hebraismum. (c) Vel, magnificentia.

for the contract of the contract of

27. Considerate (b) Lilia, quomodo crefcunt: non laborant, nequenent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria fua vestiebatur ficut unum ex istis.

Digitized by Google

G.D. Heumann sculps.

Matth.Cap.VI.vers.28.29.30.Luc.XII.27.28. TAB. DCLXVIII. 1325

- 28. Si autem (d) gramen, quod hodie 28. Si autem fænum, quod est hoest in agro, & cras in clibanum mittitur, DEUS sic vestit, quanto magis vos, ô parum fidentes? (d) Siue, herbam.
 - die in agro, & cras in clibanum mittitur, DEUS sic vestit; quanto magis vos, pufillæ fidei?
- 27. Κατανοήσατε τὰ κείνα, πῶς ἀυξάνει, ἐ κοπιῷ, ἐ δε νήθει. Λέγω δε ύμιν, ἐδε Σολομών ἐν πάση τῆ δόξη ἀυτέ περιεβάλετο ώς έν τέτων.
- 28. Ει δε τον χόςτον εν τῷ ἀγςῷ σήμεςον όντα, κὰ ἀυςιον εἰς κλίβανον βακλόμενον, ὁ ΘΕΟΣ ἔτως ἀμφιέννυσι, πόσω μαλλον ύμας, όλεγόπιςοι;

N Nummis antiquis Dea Spes, SPES PU-BLICA, manu gestat Lilium, docente Spanhem. de Præst. Numism. Diss. II. p. 118. Let heic optimus Saluator Lilium spectandum exhibet tanquam fymbolum spei & fiduciæ in DEUM, plantam ex pulcherrimis, cujus quidem flores sunt fugaces, sed fœcunda multiplicatio per radices. Paulò ante Doctores audiuimus aues, quæ dulci modulamine nos excitant; heic Cathedram conscendunt muti Doctores, & immoti, τὰ κρίνα τε άγρε, Lilia non hortensia, sed sponte in agris crescentia, ayeia, syluestria, imo plantæ qualescunque, ο χόρτος τε αγεέ. Lucem Textui fænerantur feræ agri, Dan. II. 38. omne animal agrorum, ut Glossæ nostræ marginales habent ex originali Pfal. CIV. 11. Flos in agro, Pfal. CIII. 15. quæ omnia contradistinguuntur plantis hortensibus, & animalibus domesticis. Confirmat interpretationem circumstantia loci. Concionem dixit CHRISTUS in monte, loco inculto, ubi transuolantes fortè aues, & proximæ quæuis plantæ materiam præbent Textui & applicationi; & exemplo hoc fuo monet quoscunque Verbi sui diuini præcones, ut non negligant occasionem ullam in hortis, agris, vineis, syluis, montibus, pratis, sementi, messe, vindemia, ea docendi, quæ saluti hominum conducunt. Dabit herbula, frutex, animalia obuia materiam Textui. Sunt hujusmodi Conciones ad hominem. Videtur sanè Doctor ipse Doctorum summus vel Lilium fortè obuium digito monstrasse, vel florem ipsum decerpsisse. Λέγω υμιν, ότι κός Σολομών εν πάση τη δόξη άυτε περιεβέλετο ΩΣ EN TOTTΩN. Ita qui tractat mysteria sacra ubique locorum docere potest & discere, το καταμάθετε, perpendite probè, ruminate sedulò, ad ipsum non minus pertinet, quam ad Auditorium. Docendo ipse discet. Difficile est, & forsitan non ita necessarium, dicere, qualisnam hæc fuerit vel Lilii, vel Iridis species, quam pro materia Textus sumsit CHRISTUS. Haud refragabor, si quis selegerit Lilium ex Byzantinis, speciatim Lilium Byzantinum miniatum C.B. Lilium flore miniato nutante, quod Hemerocallis est Chalcedonica aliquibus. I. B. quod forte est Crinanthemum Hippocratis de Nat. Mulier. Sect. II. T. 14. vel Lilium Orientale latifolium flore luteo maximo odoratissimo ex Tournef. Coroll. p. 25. Florem illum re-

flexum, vel aliuscunque Lilii, imò florem quemuis alius plantæ, qui attentè considerat vel nudis oculis, vel armatis, fatebitur sponte, ne Solomonem quidem in universa gloria sua sic amictum fuisse ut unus ex his: fatebitur, vestes omnes holoserica arte laboratas, Tyrio subtegmine sulgentes, & in genere arte facta omnia, aspera esse & incondita, si conferantur cum operibus DEI, nihil, collata cum unico Lilii petalo. Non hoc indiget ullo, quo sese commendet, fuco, non ornatu mutuatitio ex auro, serico, purpura, margaritis, gemmis: Martagi auricolor radix, longa virentia folia, pulcherrimi reflexi flores palmam præripiunt regiis quibuscunque diadematibus & coronis. Nullus hic affectatus splendor, omnia natiuo nitore fulgent, & sese commendant satis superque. Non sine causa binc relinquit post se multis parasangis bic sulgor Majestatem Solomonis, Regum maximi & incomparabilis. Ille coronam gratia parentis, si à DEO discesserimus, acquisitam impetrauerat: Lilium etiam si syluestre connatam. Ibi ars variorum bominum ad apparatum concurrit, mutuatitio atque palliatiuo ornatu, aliunde diuersimode petito, quod paræmia Cornicis Æsopicæ alienis plumis ornatæ notum est. Hic aurum croceis antheris, hic argentum splendore lunari coruscat, bic punctata pictura, ineffabili singula pompa refulgent nitentque, nullo artis auxilio indiga. Quin ipsi bi stores ornatui inseruiunt non solum inter corollas & serta, sed & aliena illa & fucata sua accessione, vel depicta, vel expressa fulgidiora reddenda. Wedel. Exerc. de Lilio Agri p. m. 62. Pondus addit justæ Saluatoris reprehensioni, si consideremus, quot opus habeat misellus homo netricibus, lotricibus, artificibus utriusque sexus ad ornandum caducum corpus, to reliver è contra ย มดทาญ, ย่งติ หรุ่งผ, natiuo suo splendore fulget, non opus habens nisi nutrimento communi, Sole & aëre. His germinant, crescunt, florent, fructificant, exposita nuda injuriis tempestatum, ventorum, pluuiæ, ariditati, bestiis agri.

Placet pro confirmatione dictorum, seligere Lilium, vel Narcisso-Lirion Sarniense, de quo integrum scripsit Tractatum Jacobus Douglas, Lond. 1725. cujus elegantissimæ plantæ synonyma sunt: Lilio-Narcissus Japonicus rutilo store. Morison. Narcissus Japonicus rutilo slore. Cornut. Narcissus Indicus rutilo store scintillis au-LII III III III III

reis afperso. Jonquet. Guernsay-Lilly Angl. Seki San, Sibito Banna, Doku Symira Japon. Sistit eam Fig. I. florem expansum cum suis petalis Fig. II. In Fig. III. est 1. stylus. 2. Stamina cum suis apicibus. 3. Umbilicus floris. 4. Vasculum seminale. 5. Pedunculus. 6. Duo Petala. In Fig. IV. conspicua sunt vasculi seminalis tria loculamenta. Notandum vis iv magidiu, quod simul tamen Textus explicationi inseruit, esse flores viscera quasi, in quibus alimentum multiplici circulatione ad primam oui amplificationem euadat aptius, hinc cadere, si adoleuit satis fructus; stamina esse vasa excretoria, per quæ supersluum vel ineptum alimentum deferrur ad apices, quorum puluisculos multi aspiciunt pro semine masculino.

Matth. Cap. VII. verf. 6.

bus, neue objeceritis margaritas vestras porcis; ne quando conculcent eas pedibus suis, & conuersi lacerent vos.

Ne dederitis, quod sanctum est cani- Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne fortè conculcent cas pedibus suis, & canes conuersi dirumpant vos.

Μή δώτε το άγιον τοις κυσί, μηδέ βάλητε τὰς μαργαρίτας ύμων εμπροώτεν των χοίρων μήποτε καταπατήσωσα ἀυτὰς έν क्टाइ क्टांड क्याच्डि, म्यो इट्ट्यक्डम्बर विद्याल विवाद

Otum ex Lege veteri, immundis animalibus accenseri & canes & porcos. Est cibus immundus, per confequens & caro immunda. Níl adeò fœtens, imo níl horribile adeò visui, quod non deuorent illi auidè. Socia hæc animalia occurrunt & alibi Jes. LXVI. 3. Qui pecudem cædit, canem jugulat: offerens molam offert suillum Sanguinem. (Qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanouinem suillum offerat.) 2. Pet. II. 22. Κύων έπι-ξεάψας εἰς τὸ ἰδιον ἐξέεμμα. "Τς λεσαμένη, εἰς κύλισμα βοςβός». Non duntaxat exulabant hæc animantia cibis & sacrificiis, sed fuit ipsum a hayua xuwe abominationi DEO. Deut. XXIII. 18. Ne inferas mercedem meretricis aut pretium canis in domum DOMINI DEI tui in quocunque voto, quoniam abominatio est DOMINO DEO tuo utrunque. (Non offeres mercedem profibuli, nec precium canis in domo DOMINI DEI tui, quicquid illud est, quod vouerint: quia abominatio est utrunque apud DOMINUM DEUM tuum.) Sunt mystici canes atque porci contemptores DEI & verbi sui impii, quibus non objiciende funt margaritæ, non dandum sanctum, sacratissima Euangelii Mysteria, quoniam ea proculcant pedibus suis, contemptui exponunt & ludibrio: Utitur hac ipsa loquendi formula Gentium Apostolus Hebr. X. 29. ubi de impiis, τὸν ὑιὸν τἔ ΘΕΟΥ καταπατησα. Heic valeat illud

Procul, ô procul este profani.

Έκας, έκας ὅςις αλιτεὸς. Θύζας δ' έπίθεωθε βεβήλοις.

Frequens in Nouo Testamento mentio fit margaritarum. Matth. XIII. 45. 46. ομοία έςὶν ή βασιλάα των έςανων ανθεώπω έμποςω, ζητέντι καλές μαςγαείτας. Ος έυρων ένα πολύτιμον μαργαρίτην, απελθών πέπρακε πάντα, όσα ώχε, καὶ τρόρασεν άυτον. 1.Tim. II. 9. τας γυναικας έν καταςολή κοσμίω, μετα αιδίες και σωφροσύνης ποσμείν έαυτας, μη έν πλέγμαση, η χρυσώ η μαργαρίτακ, ή ίματισμῷ πολυτελά. Apoc. XVII. 4. ή γυτή ή περιβεβλημένη πορφύρος ησή κοκκίνω, ησή κεχευσωμένη χρυσῷ τὰ λίθφ τιμίο τὰ μαργαείταις. ΧVIII. 12. Γόμον χρυσε και αργύρε, και λίθε τιμίε, και μαργερίτε. 16. εαδ υα) ή πόλις ή μεγάλη, ή πεςιβεβλημένη βύσσινον η πορφυpur , મે માંમાના , મે મક્ષ્રફાવ્યામાં કે પ્રદૂષ્ટ એ મેં મેં છે નામાં મે મેં μαργαρίταις. ΧΧΙ. 21. κ οι δώδεκα πυλώνες, δώδεκα μαργαρίται, ανα είς έκας ος των πυλώνων γν έξ ένος μαργαρίτε. In Veteri Testamento è contra margaritarum nulla fit mentio, sanè LXX. nullibi habent papyapíras. Credibile tamen haud est, fuisse mercem adeò pretiosam Judæis ignotam, quam ex Arabia comparare sibi facile poterant. Quapropter sicuti urinatores piscari solent ex fundo maris, doctissimus Bochartus margaritas quoque piscatur ex Libris Codicis veteris sacris, ostendens fusius, lapillos hosce pretiosos intelligi debere per ברולח bedolach Gen. II. 12. Num. XI. 7. בְּנִינִים peninim Job. XXVIII. 18. Prov. III. 15. VIII. 11. XX. 15. XXXI. 10. Thren. IV. ז. בר. dar Esth. I. 6. qua de re in allegatis locis plura. Sunt autem margaritæ in conchis margaritiferis obuiæ, lapilli calculis similes, in renibus vel vesica hominum & brutorum generari solitis, quibuscum ratione structuræ, pellicularum inuicem superstratarum conueniunt, apprime inprimis cum calculis illis renalibus, plerumque pisiformibus, bouinis, aureo, æneo, imo & albo margaritarum fulgore splendentibus. Qui amplius informari cupit de margaritarum piscatione, nominibus, forma, varietate, usu, & abusu, ei commendo Stolterfohti Uniologiam, editam

Lubecæ, A. 1700.

Matth.

Matth. Cap. VII. vers. 10.

Et si piscem petierit, num serpentem Aut si piscem petierit, nunquid serporriget illi? pentem porriget ei?

Kaj šav iz Bur airfon, più opn šaidaon auro;

Vid. Luc. Cap. XI. vers. 11.

Matth. Cap. VII. verf. 16.

Nunquid colligunt de spinis uuam? aut de tribulis ficus?

A fructibus ipsorum cognoscetis cos. A fructibus corum cognoscetis cos. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus?

Από των καρπών αυτών έπιγνώσεωθε αυτές Μήτι συλλέγεσαν από ακανθών ςαφυλήν, η από τριβόλων σύκας

Vid. Luc. Cap. VI. vers. 44.

St hoc ex enquérois imo renungiois Prouidentiæ Diuinæ, immutabilis, fibi constantissimæ, quod planta quæuis pro-■ generet alias fibi fimiles, proles à parentum natura nunquam degenerent; quam regulam vegetabilia potius seruant quam animalia, hæc præ homine: quamuis & hæc infinita varietas haud careat legibus. Dant vites uuas, ficus colliguntur ex ficubus, suasov derdeov en të idin naemë yivoonstai. Perrara funt in vegetabili regno monstra, & irriti fuere hactenus hortulanorum conatus in mutanda formâ plantarum.

De ακάνθαις & τειβέλω legatur Gen. III. 18.

Arboris bonitatem nec flos, nec folia, nec proceritas, nec senium probat. Floret salix, sed fru-

gem perdit: foliis superbit ficus à CHRISTO maledicta. Procera est tilia, sed fructum ejus nulla auis attingit: annosa est quercus, sed glandium parca. Bona est arbor, que bonos tulerit fructus, mala, que malos. Hiller. Hieroph. P. I.

Unicum hoc, monente Exc. D. Bajero Spec. I. Animaduers. in Loca Noui Foed. p. 25. memorasse sufficiat, heic pro tribulo non tam sumendum esse aquaticum, qui frugibus terræ & 2grorum fœcunditati impedimento esse nequit, sed potius terrestrem, qui in Syria luxuriat, teste Rauwolfio Hodæpor. p. 55. agris maxime noxius, præsertim leguminibus. Bellon. Observ. L. I.

c. 18.

TAB.

TAB. DCLXIX.

Matth. Cap. VIII. vers. 2. 3.

- 2. Et ecce, leprosus cum accessisset, 2. Et ecce, leprosus veniens, adoraadorauit eum, dicens: DOMI-NE, si velis, potes me mundare.
- SUS, dicens: Volo, mundus fias. Ac protinus mundata fuit illius lepra.
- bat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.
- 3. Protensaque manu tetigit illum JE 3. Et extendens JESUS manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus.
- 2. Καὶ ίδε λεπρὸς έλθων προσεκύνει αυτώ, λέγων ΚΥΡΙΕ, έαν θέλης, δύνασαί με καθαρίσας
- 3. Καί έκτοινας την χοίςα, ήψατο αυτέ ο ΙΗΣΟΥΣ λέγων. Θέλω, καθαςίωθητι. Καί έκθέως έκαθαςίωθη αυτέ ή λέπεα.

Marc. Cap. I. verf. 40. 41. 42.

- 40. Et venit ad eum leprosus, orans 40. Et venit ad eum leprosus, depreeum, eique genua ficcens, ac dicens illi: Si vis, potes me mundare.
- 41. JESUS autem intime misertus, 41. JESUS autem misertus ejus, exprotensa manu, tetigit illum, & dicit ei: Volo, mundus esto.
- 42. Quod quum dixisset, statim (a) reliquit cum lepra, & mundatus
- cans eum: & genu flexo, dicit ei: Si vis, potes me mundare.
- tendit manum suam: & tangens cum, ait illi: Volo, mundare.
- 42. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est.
- (a) Verbi interpretatione, discessit ab eo.
- 40. Καὶ ἔρχεται πρὸς ἀυτὸν λεπρὸς, παρακαλών ἀυτὸν, κὰ γονυπετών ἀυτὸν, κὰ λέγων ἀυτῷ. "Ότι, ἐὰν θέλης, δύγασώ 'με καθαρίσαι.
- 41. Ο δε ΙΗΣΟΥΣ σπλαγχνιωθείς, έκτεινας την χειρα, ήψειτο αυτέ, ε λέγει αυτώ θέλω, καθαρίωητι.
- 42. Καὶ εἰπόντος ἀυτᾶ, ἐυθέως ἀπῆλθεν ἀπ' ἀυτὰ ἡ λέπρα, ἢ έχαθαρίοθη.

Vid. Luc. Cap. V. vers. 12.13.

St, quod nemini non notum, lepra abominabilis simul & plerunque infanabilis morbus. Ex lege veteri feparabatur leprosus, & mittebatur extra castra. Et hodie ubique fere gentium sunt leprosoria, fundata vel à Magistratibus, vel à priuatis hominibus beneficis. Degunt heîc fœdo morbo infecti, separati à sanis, & si fortè, cogente necessitate, stipem cogantur colligere, indui folent palliis, vel notari aliis signis, ne sani inficiantur. Insanabilitatem mali & ratio comprobat, & experientia, de qua re alibi plura. Hic morbus si neque temporis morâ mitescit, neque fortissimis mercurialibus aliisque remediis cedit, prolucet sponte miraculum à CHRISTO heic patratum. Fuit

lepra misero huic non incipiens, sed radicata, incurabilis prorsus. Fuit is, Luca teste, majone λέπρας. Cura ipsa peragitur neque edulcorantibus, diaphoreticis, mercurialibus, neque aliis remediis, fed prolato unico verbo. surávas riv χείρα ηψατο αυτε ο ΙΗΣΟΥΣ λέγων Θέλω, καθαρίωθητι. Καὶ έυθέως έκαθαρίωθη αυτά ή λέπρα. Merentur heic adduci verba Christiani am Ende Diss. de Medicina CHRISTI diuina & miraculosa p. 36. ubi graphice gravitatem morbi ita describit. Lepra est veluti simulacrum mortificinæ: in boc enim affectu adest humorum naturalium specialis coagulatio, visciditas & immobilitas, in crasi occurrit salsa acrimonia, valde sermentatiua & contagiosa impuritas, que per totum masse sanguinee latifundium disseminata est; solidæ corporis par-

G. D. Heumann sculps!

Matth. Cap. VIII. vers. 6.13. Luc. VII. 2.10. TAB. DCLXX. 1329

tes internæ & externæ cum eodem inquinamento sunt imprægnatæ, sanguis deprauatus in omnibus membranosis & tuniaceis partibus suo affluxu stagnationes & stases diversorum humorum infert, inde oriuntur salsæ corruptiones, partium erosiones, stimulationes, humorum extrauasationes, so-

lidarum partium intumescentia, relaxationes & connexæ infirmitates ad ordinarias functiones vitæ & sanitati inservientes. Quare in leprosis totus homo deprauatus est, adeò ut malum scorbutica & venerea infectione deterius sit, &c.

TAB. DCLXX.

Matth. Cap. VIII. vers. 6. 13.

- decumbit domi paralyticus, ac grauiter discruciatur. (a) Puer pro famulo, Græcismus est.
- 13. Et dixit JESUS Centurioni: Abi, & ficut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est famulus ejus in hora illa.
- 6. DOMINE, (a) famulus meus 6. DOMINE, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur.
 - 13. Et dixit JESUS Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et fanatus est puer in illa hora.
- 6. ΚΥΡΙΕ, ο παίς με βέβληται έν τη οικία παραλυτικός, δονώς βασανιζόμενος.
- 13. Καὶ ἐπεν ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ ἐκατοντάρχῳ. ὑπαγε, κὰ ὡς ἐπίςευσας, γενηθήτω σοὶ. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἀυτὰ ἐν τῆ ώρα ἐκήνη.

Luc. Cap. VII. vers. 2. 10.

- 2. Centurionis autem cujusdam ser- 2. Centurionis autem cujusdam seruus male habens, erat moritu-
- 10. Et reuersi, qui missi fuerant, domum, inuenerunt seruum, qui ægrotauerat, lanum.
- uus male habens, erat moritu-
- 10. Et reuersi, qui missi fuerant, domum, inuenerunt seruum, qui languerat, fanum.
- 2. Έκατοντάρχε δέ τινος δέλος κακώς έχων, ημελλε τελευτάν.
- 10. Κα) ὑποςρεψαντες οι πεμφθέντες eiς τον δικον, ἔυρον τον αοθενάντα δάλον ὑγιαίνοντα.

Ingularem meretur casus hic, qui Capernaumi contigit, & attentionem & tractationem. Æger Matthæo audit mais, Lucæ δέλος, nos utrobique reddimus famulum, seruum, Knecht. Meum non est inquirere, num hic fuerit à seruitiis, vel à militia, vel Centurionis filius?

Morbus ipse dilucidatione opus habet, ex Medicinæ principiis haurlenda. Lucæ dicitur in generalibus terminis κακῶς ἔχων, sed Matthæus denominat morbum, παράλυσιν. Est autem πάρεσις vel παράλυσις άναφθησία καὶ άκινησία τῶν πεπουθότων τόπων, Sensus & motus priuatio, definiente Tralliano L. X. c. 2. Quæ vox, si generali sumatur sensu, sub se comprehendit non solùm Paralysin strictè sic dictam, seu resolutionem partis vel partium infra caput positarum, quo sensu sumsere veteres Medici, sed & Apoplexiam, Paraplegiam, Hemiplegiam. Omnes quippe hi morbi in eo conueniunt, quod

resoluantur, relaxentur nerui, & spirituum per eos influxus impediatur, & ex variis quidem causis, quarum enumeratione pro nunc superfedeo; examinaturus eam cumprimis circumstantiam, quod fuerit δεινώς βασανιζόμενος, grauiter discruciatus. Norunt quippe Medici, quod vel ex definitione data liquet, priuari ægros sensu & motu, imo, si supersit sensus, spem adesse recuperandæ valetudinis. Dolor quia consistit in nimia tensione fibrarum, παράδοξον videtur, resolui neruos, ægrumque dolere, imo acutis doloribus cruciari, quod vult vox βασαvisar, doloribus adeò vehementibus, quales experiuntur homines à tortura. Heic si fuit adeò dolorifica τάσις, quam vox βασανίζειν indicat, fuit morbus ex rarioribus Contracturæ seu Paralyseos speciebus, imo periculo haud vacans, ut sanè Lucas inquit, " pueste relevan. Notandum probè, in Paralysi, quæ torquens, spasmodica, conuulsiua audit, ab uno latere, æ-Mmm mmm mmm mmm mmm

1330 TAB. DCLXXI. Matth. Cap. VIII. vers. 14. 15. Luc. IV. 38. 39.

gro nempe, esse reuerà sensus priuationem, sed in opposito, propter sublatum neruorum & musculorum æquilibrium, tensionem nimiam, spasmo stipatam & conuulsionibus, tantò dolorificam magis, si laborauit massa sanguinis acrimonia, seu alcalica, seu acida, seu aromatica, scorbutica. Confirmat hoc ratiocinium experientia, in illa speciatim Paralysi, quæ oritur ex ictu vel casu, meningibus vellicatis à lympha acri extrauasata, vel cranii fragmento acuto, presso simul cerebro, & impedito fluidi neruei influxu, tractis interim in confensum membranis certarum partium. Ita explicat hunc casum Wedelius Dec. V. Exerc. II. de Paralysi torquente, sumens vocem Basarissperoe in strictissimo sensu. Sed sumi quoque potest in latiori, & dici, ægrum fuisse multa passum; id quod enuntiare solemus de Paralytico non dolente, qui jam diu decubuit, sensu, motu, & auxilio proprio prinatus, qui tandem ex diutino decubitu gangrænam patitur dolorificæ inflammationis sequelam, vel, qui jam lu-Clarur cum ultima rerum linea, morte, vel anxietatibus est pressus, vel melancholicus, vel plane das portanis. Cui strictior ille sensus vocis βασανίζου præ posteriori & generaliori arridet, ei auxilio veniunt casus recensiti ab Hippocrate L. IV. Epidem. Sect. 4. Auicenna III. Fen. 2. Foresto L. X. Obs. 95.121. Aureliano L. II. Chron. c. 1. Schenckio L. I. Obs. 172. 179. Zacuto Hist. Med. 48. Forsan & Paralysin prægressus fuit

dolorificus alius morbus, uti Tertiana febris apud Fernelium; Colica apud Paulum Æginet. L. III. c. 18. 43. Trincauellium L. III. c. 1. qualem, & atrocissimam quidem, experti sunt ante annos aliquot, qui vinum hauserant Lithargyrifatum, Paralyfin vel Parefin reuerà torquentem. Grauiter autem decubuisse hunc ægrum vult verbum βίβληται, quod apud Matthæum legitur, ut omnino ita vernaculè potuerit reddi Textus: Mein Knecht ist bey Hause tieff in das Bett geworffen worden durch einen Tropfschlag. Virgil.

Sternitur, & toto projectus corpore.

Ex quacunque causa, interna externaue, ortus fuerit hic morbus, certum hoc est, fuisse periculosissimum; & inferet, quicunque Historiam hanc attenté legerit, operatum fuisse CHRISTUM miraculum in sanatione hujus ægri. Non mittit Medicus ægrum ad Pharmacopolam cum formula, non præscribit usitatas alias in his casibus inunctiones, frictiones, spirituosa volatilia aromatica intus & extus adhibenda: non balnea, vel thermas; imo ne quidem visitat ægrum, sed curat absens omnipotenti, quod protulerat, verbo: บักษางะ, หน่า พ่ร ส่หา ςευσας, γενηθήτω σοὶ. Dictum factum. Ἰαθη ο παϊς **εν τη ώρα εκκίνη. Και υποςρέψαντες δι πεμφθέντες κίς τον** όμων, ξυρον τον αωθενέντα δέλον ύγιαίνοντα. Legatur Thomas Bartholinus de Paralyticis Noui Testam.

TAB. DCLXXI.

Matth. Cap. VIII. vers. 14. 15.

- 14. Et cum venisset JESUS in domum Petri, vidit socrum illius decumbentem, & febricitantem.
- quit illam febris, surrexitque ac ministrauit illis.
- 14. Et cum venisset JESUS in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem & febricitantem.
- 15. Tetigitque manum illius, & reli- 15. Et tetigit manum ejus, & dimisit eam febris: & furrexit, & ministrabat eis.
- 34. Καὶ έλθων ο ΙΗΣΟΥΣ, εἰς την οικίαν Πέτεκ, εἶδε την πενθεραν αυτέ βεβλημένην, κοί πυρέσσεσαν.
- Καὶ ἢψατο τῆς χριεὸς ἀυτῆς, καὶ ἀφῆκεν ἀυτὴν ὁ πυρετὸς, κὶ ἡγέρθη, κὶ διηκόνει ἀυταῖς.

Vid. Marc. Cap. I. vers. 30. 31.

Luc. Cap. IV. verf. 38. 39.

- tur febri magna, & rogauerunt illum pro ca.
- 38. Socrus autem Simonis teneba- 38. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

39.Et

G. D. Heumann sculps.

MATTH Cap VIII v. 14 . 15. Socrus Petri febricitans fanatur. Math. Cap. vm. v. 14. 15. Vetre Hehmieger von Freber geheilet.

G. D. Heiman sculps. 1

Matth. Cap. VIII. vers. 14. 15. Luc. IV. 38. 39. TAB. DCLXXI. 1331

- 39. Et adstans (a) supra eam increpa- 39. Et stans super illam, imperauit uit febrem, & (febris) dimisit eam. Statimque surrexit, & ministrabat illis.
 - febri, & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.
- (a) Id est, juxta illam, ut Latini dicunt: Sepultus est super slumen, id est, juxta slumen. Est item loquutio significant conatum & molimen rei grandis.
- 48. ή πενθερα δε τε Σίμωνος ήν συνεχομένη πυρετώ μεγάλω, η ήρωτησαν αυτόν περί αυτής.
- 29. Καὶ ἐπιςὰς ἐπάνω ἀυτης, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, κὰ ἀρηκεν ἀυτην. Παραχρημα δὲ ἀναςᾶσα διηκόνοι ἀυτοῖς.

Orbis tantum non omnibus, qui hostis ad instar validi fortalitium corporis nostri aggrediuntur, imo & expugnant, si commune quoddam nomen dare lubeat, percommodè appellabis febres, exercitum febrilem. Anomalia quæuis in motu sanguinis & fluidorum, motus quilibet fibrarum inordinatus causatur febrim. Vix proin erit morbus, qui non comitem habeat febrim. Communes quoque morborum causæ, viscositates in sanguine, & ortæ inde obstructiones febrium sunt causæ. Sed ipsæ febres, præterquam quod in aliorum quoque morborum territorio, veluti alieno, sunt frequentissimæ, sua peculiari gaudent jurisdictione, & partem pene præcipuam exercitus formant, ut dicere ausim, mori dimidiam, vel tertiam saltem, hominum partem febri. Intermittentes licet rarò perimant, stragem ingentem causantur acutæ & hesticæ. Neque sine causa febrium expressa sit mentio Deut. XXVIII. 22. in serie morborum, quos iratus DEUS comminatur rebelli populo suo.

Fuit & mugeries, febris, morbus ille, quo socrus Petri decumbebat, imò, Luca Medico interprete, πυζετος μεγάλος, magna febris. Circa magnitudinem morborum generalem tradit Hippocrates Lib. de Alim. c. 5. t. 6. regulam: μέγεθος άυτων (νέσων) μέγα κ ε μέγα. Indicare nempe vult, esse morbos magnos & graues, qui magni videantur, & tales reuerà sint; non videri magnos, & tamen esse, magnos tandem videri, fed non effe. Dubium haud eft, magnam hanc fuisse febrim, qua correpta fuit hæc ægra, magnam respectu periculi, ætatis, forsan & temporis; nouimus quippe variare morborum magnitudines pro constitutione varia temporis. Hippocr. L. II. Epidem. Sect. III. t. 38. μέγα δ દંν απασί τα καθ' έξης, κે દંν ῷ χρόνῳ, κે દંφ' δισι, όλως δισι. Magnum autem in omnibus, id quod & consequenter fit, & in quo tempore, & in quibus. Magnitudinem hujus, de qua nunc, febris, indicat vox συνεχομένη, qua Lucas utitur, ήν συνεχομένη πυςετῷ μεγάλῳ. Nos reddimus, tenebatur febri magna, fie war mit einem harten Fieber bebafftet. Codex Cantabrigiensis habet κατεχομένη. Sed præferenda recepta Lectio, est quippe in Medicorum quoque Scholis nota vox συνεχής, qua denotatur febris continens & continua. Galenus de Cris. L. II. c. 2. Durexã pèr sì muestor ovoμάζω τὸν είς ἀπυρεξίαν, πρὶν τελέως λυθήναι, μη παυόμε-

vov, मद्रेण नवश्वस्थानं नाइ बांकीनानं किवीनान्या. Continuam quidem nomino febrem, quæ ad infebricitationem, antequam ex toto soluatur, non definit, etsi declinatio aliqua sensilis appareat. Idem Lib. 1. Epidem. Comm. 3. Sect. 2. Eviol Two vswtegwy iargur Tes μηδεμίαν αξιόλογον ίχοντας μεταβολήν, ε συνεχώς, κίλλο συνόχες ονομάζεσι. συνεχείς δε μόνες εκείνες, οσοι μήτ είς απυξεξίων λύγεσι, η διαλιμπάνοντας τοῖς κατα μέξος παξοξυσμοῖς. Medici quidam juniores, quæ non magnam mutationem habent, non continuas, (oursxeis) caterum synochos nominant: continuas autem eas solas, qua non veniunt ad integritatem, & intermittunt singulis accessionibus. Exprimit proin vox συνεχειώναι melius naturam febris, quam vox अप्रवास्त्रकेश vel simplex इंद्रक्किश, verteremque ego verba Lucæ ita, continua acuta febris eam corripiebat, das schwere bitzige Fieber verliesse sie nicht einen Augenblick, vel, sie war mit einem schweren Fieber beständig angehefftet, συνεχομένη, veluti circumsessa, constricta. Et illustrando sensui facit 2. Cor. II. 4. συνοχή καρδίας, angustia, oppressio, constrictio cordis, wann einem Menschen so ang st und bang ist, das ibm gleichsam in der weiten Haut zu enge wird. Et quadrat morbo nostræ focrus locus, qui extat in Hippocratis L. I. Epid. Sect. 3. t. 16. οξύταται μέν κ μέγιςαι κ χαλεπόταται νέσοι κ θανατωδές αται έν τῷ ξυνεχει πυρετῷ. Sunt autem acutissimi & maximi ac grauissimi morbi E maxime lethales in continua febri. Si, quod omnino conjectare licet, morbus hic fuit febris continua, acuta, fuit haud dubiè magnus, ac grauis, jacuit corpus in continuo æstu, fauces fuere aridæ, caput delirans, confusim; magnus ratione temporis, jam enim "µeille Teλευτάν, magnus propter oppressiones præcordiorum; magnus ob vires magis magisque deficientes; magnus ratione ætatis, in qua quidem ordinarie sunt minus acutæ, sed ed magis periculosæ hujus indolis febres; magnus tandem respectu habito ad Clima, ubi sebres acutæ breui perimunt. Glorificat hæc ipsa febris magnitudo Potentiam DEI, & miraculi patrati magnitudinem auget. Adlistit ægrotæ Saluator, adstat lecto, increpat febrim, prehendit manum, & ecce, παραχρημα ανας εσα διηκό-ทศ สมาจารีง Quum contra doceat experientia, quod reconualescentes ex hujusmodi febribus, jam folutis per crisin, debiles admodum sint, & pedibus vix insistere queant. Audi Wedelium de Febri magna Dec. VIII. Exerc. 4. Non obstat morbi maximitas, ut Lucretiano verbo utar. Ni-Mmmmmmmmmmmmm 2

1332 TAB. DCLXXI. Matth. Cap. VIII. vers. 20. Luc. IX. 58.

bil Saluatori magnum est, quod non superari possit, obsequii relicta gloria, nibil tam periculosum, quod non auerti, tam lethale, quod à lethi Domino non in melius verti queat, imo debeat. Iria fecit Diuinus Medicus, venit, vidit, vicit. Accedit gratioso affectu, & adstat, insue, adstat Magister, remittit morbus: videt, & contingit, 65 erigitur prostrata; increpat febrim, & dictum factum omnis fugata est. O adstitem presentaneum, & บัพงคลอพโรคง inopinatum! O misericordem Archiatrum, qui videns mouetur, & motus junat! O potentissimum victorem, qui verbo profligat hostem! — Curatio hac erat promptillima, prono & gratioso affectu exbibita. Erat momentanea & præsentissima, ob vires statim & in momento omnes redditas. Erat majestatica, & inimitabilis. Ad nutum, ad jussum morbos profligare, ut inferre quoque, solius DEI est, non bominis. Erat plenissima, in qua nibil desideraueris, radicalis & intima, simul ac semel agra sana. Adeoque uno verbo miraculosa, procul omnibus berbis, & undecunque conquisitis remediis, ablata radicitus. Adde, quod subitaneæ curationes febrium, qualis hæc fuit, fuspicione haud careant, impersectæ & fallaces fint, quoniam hostis corpore non expellitur, imo ex post grauius recrudescant. Exemplo sint suppresse citò nimis à Cortice Peruuiano intermittentes febres, sæpissime in grauissimos morbos decliues. De increpatione tandem non multa, quæ dicam, habeo. Fuit hæc mandatum DEI omnipotentis, distinguenda probè ab increpatione illa superstitiosa, magica, von dem Besprechen der Kranckheit, Segensprechen, de qua legatur Brauo de Medicina dogmatica prastantia Sect. I. Resolut. 19. p. 66. Utrum Medicina dogmatica debeat pro morbis curandis uti Impsalmis & Salutatoribus? Rejes Camp. Elys-Quest. jucund. Qu. 22. 23. 24.

Matth. Cap. VIII. vers. 20. Luc. Cap. IX. vers. 58.

Et dicit illi JESUS: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: at filius hominis non habet, ubi caput reclinet.

Et dicit ei JESUS: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.

Καὶ λέγο ἀυτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. ΄ Αι ἀλώπεκες Φωλεὲς ἔχεσι, κὰ τὰ πετονὰ τὰ ἐξανᾶ κατάσκηνώσος. ὁ δὲ ὑιὸς τᾶ ἀνθεώπε ἐκ ἔχοι, πᾶ τὴν κεφαλὴν κλίνη.

Estimonium en avarrissimor paupertatis Messia, & humilitatis extremæ terræ cœlique Monarchæ! Adeò is suit egenus, ut ejus misertæ mulieres nonnullæ deuotè ei seruierint από τῶν ὑπαρχόντων ἀνταῖς pro eleemosyna. Luc. VIII. 3. Inferior vulpibus, quæ suos habent Φωλεὰς, auibus, quæ sua κατασκηνώσεις. Φωλεὸς occurrit quoque apud profanos Scriptores pro fouea seu latibulo vulpis. Oppianus:

Καὶ πισυτή γαίει πυμάτοις ένὶ Φωλειοῖσιν.

Et callida babitat intimis in foueis.

Vocantur hæ aliàs ἀλωπεκίαι. Hesychius: 'Αλωπεκίαι, αὶ τῶν ἀλωπέκων καταδύσεις. Isidoro si sides, non ipsæ sibi excauant has foueas vulpes, sed paratæ à melibus occupantur à vulpibus, & fœtor excrementorum vulpinorum illas sugat.

Sed non adeò firmo stat talo hæc traditio: Vulpes dantur, ubi nullæ sunt taxi. Non ignorant venatores, astutæ vulpi haud unum esse ex latibulis exitum, sed sæpe diuersos, ne à canibus agitatæ astutæ vulpi desiceret euadendi via. Oppianus iterum:

Επταπύλες διξασα δόμες, τεητας δε καλίας, Τηλόθ' απ' αλλήλων, μη μιν θηςήτοςες ανόςες, 'Αμφὶ θύρη λοχόωντες, επὶ βροχίδεσσιν αγωνται.

Septem portarum aperiens domos, perforatosque nidos
Procul à se inuicem, ne ipsam venatores
Circa ostium insidiantes in laqueos conjiciant.

Infinitam auium restricem sapientiam perspiciet facile, qui attentè considerare dignatur nidos, horum varias formas, Architesturam artificiosissimam, locum.

TAB.

TAB. DCLXXII.

Matth. Cap. VIII. vers. 24. 25. 26.

24. Et ecce, (a) motus magnus ortus est in mari, adeò ut nauis operiretur à fluctibus: ipse verò dormiebat.

(a) Vel, tempestas magna.

- 25. Et accedentes discipuli excitauerunt eum dicentes: DOMINE, serua nos, perimus.
- 26. Et dicit illis: Quid timidi estis, ô exigua fide præditi? Tunc excitatus increpauit ventos & mare, & facta est tranquillitas magna.
- 24. Et ecce, motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.
- 25. Et accesserunt ad eum, & suscitauerunt eum, dicentes: DOMI-NE, falua nos, perimus.
- 26. Et dixit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.
- 24. Καὶ ἰδὰ, σοισμός μέγας έγένετο ἐν τῆ θαλάσση, ώςε τὸ πλοῖον καλύπτεωα ὑπὸ τών κυμάτων ᾿Αυτὸς δὲ ἐκάθευδε.
- 25. Καὶ προσελθόντες ὁι μαθηταὶ ἀυτὰ Ϋγειραν ἀυτὸν, λέγοντες ΚΥΡΙΕ, σώσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.
- 26. Καὶ λέγοι ἀυτοῖς τὶ δοιλοί ἐςε ολιγόπιςοι; τότε ἐγερθοὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις κυὴ τῆ θαλάσση κυὴ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Vid. Marc. Cap. IV. vers. 36. 37. 38. 39.

Luc. Cap. VIII. vers. 23. 24.

23. Cæterum nauigantibus illis obdormiuit, & ingruit procella venti in stagnum, & (b) complebantur, ac periclitabantur.

(b) Id est, obruebantur scilicet aquis.

- 24. Accesserunt autem, & suscitauerunt eum, dicentes: Præceptor, Præceptor, perimus. At ille experrectus increpauit ventum ac tempestatem aquæ, & cessauerunt, factaque est tranquillitas.
- 23. Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti in stagnum, & compellabantur, & periclitabantur.
 - 24. Accedentes autem suscitauerunt cum, dicentes: Præceptor, peri-At ille surgens increpauit ventum & tempestatem aquæ; & cessauit, & facta est tranquilli-
- 23. Πλεόντων δε αυτών αφύπνωσε. Καὶ κατέβη λαίλαψ ανέμε δις την λίμνην καὶ συνεπλης έντο, καὶ ἐκινδύνευον.
- 24. Προσελθόντες δε διήγειραν αυτόν λέγοντες 'Επιςάτα, έπιςάτα, απολύμεθα. 'Ο δε έγερθείς έπετίμησε τῷ ανεμφ καὶ τῷ κλύδωνι τὰ υδατος καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήν,

stuosos fluctus attollitur, non sese demittit momento, sed per gradus. Et pone, quod aliquando contingit, à turbinis irruentis impetu complanari mare, non ideò securior est rerum status, mox enim atque pressio illa undique circa nauim æqualis cessat, procellosi assurgunt fluctus, & velut agmine facto inten-

Uxta Leges Naturæ & motus fundamenta- tant sæua pericula nautis. Sed heic horrendo les mare, quod excitata tempestate in æ- murmure resonant, τὸ πλοῖον καλύπτεται ὑπὸ τῶν κυμάτων, ώς ε αυτό ήδη γεμίζεωση, perniciem minantur omnia, iterant timoris pleni discipuli suum lamentabile ຜ່າເປັນບຸ່ມຄຽນ. CHRISTUS dormiens excitatur, increpat ventos & æstuosum mare, filentium imponit & undis & ventis, & ecce parent protinus mandato, γίνεται γαλήνη μεγάλη. Volebat nempe miraculo hocce demonstrare Nnn nnn nnn nnn nnn

TAB. DCLXXII. Matth. Cap. VIII. vers. 28. 32.

dulciffimus Saluator, esse se ventorum, maris & fluctuum Dominum & Creatorem, subjacere suo dominio & hos & illos, ut alibi, sugari fuo nutu dæmonas impuros, pelli insanabiles morbos, redire ex mortuis defunctos. Non mirum proin, si Nautæ & quicunque ferebantur hac naui, admirabundi glorificauerint potentiam Messiæ. Ποταπός έςω έτος, ὅτι κωὶ ὁι ἀνεμοι 20) ή θαλαστα ύπακέκουν αυτώ; Matth. VIII. 27. Conclusio, eaque optime fundata, crat, esse DEUM, Legum Naturæ Authorem & Dominum. Cum borriferi aquilones consurgunt, increbescunt ac flant, imo cum toto sonuerunt æthere nimbi, ut Virgilius loquitur, fluctuosum ac feruens mare fæpe borrifonum edit fremitum, & decumani flu-Etus, accrescentibus borrendis procellis, ingenti flamine agitati, borribilem emittunt sonitum, adeb ut fluctivagi nautæ videantur jam ad ætbera tolli, fam in profundum ruere, & sine funibus vix durare carinæ possint imperiosius æquor, ut Horatius ait: at unico CHRISTI fluctifrago verbo cogitur impetuolum mare tranquillum effe; cum JESUS mari dicit, file, tunc statim silent venti, tunc filent flabra Aquilonis, tune sedantur tumidi fluctus, & mare turbidum, agitatum, ac tumefa-Aum, statim, posito Borea, nullisque succibus turgidum, aut tumens alto torpore ligatum jacet sine murmure, & stat placidum ventis, stratis equaliter undis. — Cum CHRISTUS non tantim mari, ut & vento & fluctuationi aqua dicit, suima, sile, sed etiam mossimum, capistrator, (verbum hoc opundu sus & doctissime explicat) ostendit, se verè esse potentem illum Imperatorem maris, ventorum ac stuctuationum aquarum, ad cujus voluntatem ac imperium & mundus coeli vastus constitit silentio, & turbidum ac commotum mare illico quasi capistro injecto cogitur conticescere. Theocritus Idyll. 22. v.15.16.19.

— καταγεί δ΄ ευρεία θάλασσα, Κοπτομένη πνοιαίς τε καὶ έκ βυθεί έλκετε νᾶας, ^{*}Αιψα δ΄ απολήγοντ' ανεμοι, λεπαρά δε γαλάνα 'Αμπέλαγος.

— cum fremitu resonat amplum mare Pulsatum statibusque ventorum & validis grandinibus, Statim verò venti desinunt, & mitis tranquil-

Per mare.

Ita Clar. Gerardus Outhouius, V. D. M. in Ecclesia Embdana, Dist. in loca nostra, quæ tota mereretur exscribi, vel ob profundam eruditionem. Extat autem in Bibl. Brem. Class. I. Fascic. II. p. 60.

TAB. DCLXXIII.

Matth. Cap. VIII. vers. 28. 32.

- 28. Et cum venisset in ulteriorem ripam in Regionem Gergesenorum, occurrerunt ei duo Dæmoniaci è monumentis egressi, sæui valde, ita ut nemo posset transire per viam illam.
- 32. Et ait illis: abite: Illi verò egressi

 (a) abierunt in gregem porcorum.

 Et ecce, ferebatur totus grex porcorum per præceps in mare, & perierunt in aquis.

 (a) Vel, inuaserunt.
- 28. Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes, sæui nimis: ita ut nemo posset transire per viam illam.
- 32. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce, impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis.
- 28. Καὶ ἐλθόντι ἀυτῷ એς τὸ πέςαν એς την χώςαν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν ἀυτῷ δύο δαιμονίζόμενοι, ἐκ τῶν μνημάων ἐξεςχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ῶςε μη ἰχύων τινὰ παςελθῶν διὰ τῆς ὁδᾶ ἐκώνης.
- 32. Καὶ εἶπεν ἀυτοῖς 'Υπάγετε. ὁι δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίςων. Καὶ ἰδὰ, ὧεμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίςων κατὰ τῶ κερμνῦ εἰς τὴν θάλασσαν, χεὰ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

Marc.

I. G. Pinez sculps.

Marc. Cap. V. verf 2. 3. 4. 5. 13.

2. Egressoque ei de naui, statim oc- 2. Et exeunti ei de naui, statim occurrit (b) è monumentis spiritui immundo obnoxius.

(b) Hebraismus est, pro ex quodam monumento; sic alibi, in urbibus, id est, in aliqua urbium.

3. Qui domicilium habebat in monu-Et ne catenis quidem mentis. quisquam poterat eum ligare.

- 4. Propterea quod quum sæpe compedibus & catenis vinctus fuisset, discerptæ essent ab illo catenæ, & compedes effent comminutæ, neque quisquam valuisset eum domare.
- 5. Et semper die ac nocte in montibus & in monumentis erat, clamans, & concidens seipsum lapidibus.
- 13. Et permisit eis statim JESUS. Et egressi spiritus immundi, ingressi funt in porcos. Et ferebatur grex per præceps in mare: erant autem corum ferme duo millia, & suffocati sunt in mari.

- currit de monumentis homo in spiritu immundo.
- 3. Qui domicilium habebat in monumentis: & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare.
- 4. Quoniam læpe compedibus & catenis vinctus, disrupisset catenas, & compedes comminuisset: & nemo poterat eum domare.
- 5. Et semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concidens se lapidibus.
- 13. Et concessit eis statim JESUS. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati fünt in mari.
- 2. Καὶ ἐξελθόντι ἀυτῷ ἐκ τὰ πλοία, ἐυθέως ἀπήντησεν ἀυτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθεωπος, ἐν πνεύματι ἀκαθάετῳ.
- 3. Ος την κατοίκησιν έχεν έν τοῖς μνημείοις, καὶ έτε άλύσεσιν έδεις ηδύνατο άυτον δῆσαι.
- 4. Διὰ τὸ ἀυτὸν πολλάκις πέδας καὶ άλύσεσι δεδέωλαι καὶ διεσπᾶωλαι ὑπ' ἀυτες τὰς άλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετςίφθαι. Καὶ જ δεὶς αυτὸν ίχυε δαμάσαι.
- ς. Καὶ διαπαντός νυκτός καὶ ημέρας ἐν τοῖς ὅρεσιν καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, κὰ κατακόπτων ἐπυτὸν λίθοις.
- 13. Καὶ ἐπέτρεψεν ἀυτοῖς ἐυθέως ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τὰς χοίρες. Κὰὶ ὧεμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τὰ κεημνὰ εἰς τῆν θάλασσαν (ἦσαν δε ως διοχίλιοι). Καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῆ θαλάσση.

Vid. Luc. Cap. VIII. vers. 27. 29. 33.

Ubium haud est, quin Gadareni hi vel Gergeseni, porcorum proprietarii, Gentiles, quoniam Judæis non fuit permissim, alere porcos, vel ex iis facere commercium. Fusus id ostendi posset ex Josepho & aliis, ut &, quod Gadara & Gergesa, vel Gerasa, duo distincta fuerint oppida, quorum incolæ pascua videntur habuisse communia eo in loco, ubi præsens patratum fuit miraculum. Legatur Bocbart. Hieroz. P. I. L. II. c. 57.

Qui ad circumstantias miserorum horum à CHRISTO curatorum curate attendit, ei facilis suboriri potest suspicio, fuisse maniacos, tales, quales in Nosocomiis, vel peculiaribus ædibus iis destinatis obseruari solent, & tractari. Fuere xaxemoù xíav, indomiti, furiosi; disrumpebant médac y allors, quibus fuerant vincti, degebant is unqueious, quæ, quod notum, fuere extra oppida & pagos; excisa saxis vel collibus. Hæc omnia communia sunt phreneticis, maniacis, Melancholicis nostris, nullibi, nisi catenis ligentur, securis, syluiuagis & montiuagis, si sibi relinquantur, à commercio hominum fugitiuis, & tali pollentibus robore, quo vincula disrumpant, catenas diffringant, fpiritibus ab acrimonia salina in enormes motus concitatis, & continuò stimulatis. Sed discrimen manifestant insigne aliæ Historiæ circumstantiæ, colloquium obsessorum, vel in iis hospitantium, cum CHRISTO: venia, quam & petierunt & obtinuerunt, obsidendi porcos; ingressus in eos: horum præcipitatio in mare; confessio nominis, reyewr, quod non unum in-Nnnnnnnnnnnnn 2

Digitized by Google

Matth, Cap. IX. vers. 2. 6. 7. TAB. DCLXXIV. 1336

dicat sed plures. Qui hæc, inquam, seria reuoluit mente, persualus mox erit, morbis ordinariis huncce casum adnumerari non posse, fed fuisse reuera dayuovianis, sed &, miro meta-

schematismo, δαιμονιακώς ipsos porcos.

Non fauet hæc Historia Bekkerianismo, qui stante illa subsistere nequit. Videamus tamen, quomodo is rem capiat. CHRISTUS ad obsession: εξελθε το πνεύμα το ακάθαρτον έκ τῶ aνθεώπε, Marc. V. 8. Imaginabatur sibi miser mente captus; se esse possessum à Dæmone: accommodat se huic conceptui CHRISTUS, & idem valet न्हें हैं। अर्थ ac curator miser à morbo graui tuo. Clamat alta voce Gadarenus: Τὶ έμοὶ κὰ σοὶ , ΙΗΣΟΥ ὑιὰ τῶ ΘΕΟΥ τῶ ὑψίςκ ; ὁρκίζω σὰ τον ΘΕΟΝ, με με βασανίσης, vers. 7. Sibi videbatur à multis dæmonibus obsessus, loqui hos ex suo corpore, mutuari debere horum discursus, metuendum & sibi, ut his, esse à præsentia magni Prophetæ, qui passim alia dederit hujusmodi ejectionum specimina: ut passim observamus in praxi, dari maniacos, de obsessione dæmonum persuasos, blasphemandum sibi esse, quod faciant dæmones. Ad quæstionem Saluatoris v. 9. 71 001 010 µ2; respondet Gadarenus: Δεγεών ὄνομά μοι, ὅτι πολοί έσμεν. Quod responsum neque unius dici potest, neque plurium. Non unius, qui forte fuerit ex primariis; ut belli dux ineptè responderet, si interrogatus de nomine suo responderet, nomen mihi est cohors, Imperator exercitus: non plurium, hi quippe non dixissent, reysur oroqui µ01, copia 6000. dæmonum. De transmigratione dæmonum ad porcos Bekkerus breuiter, non fuisse hanc, & secutam mox præcipitationem opus dæmonis unius vel plurium, sed omnipotentis DEI, non proin diminui miraculum, sed potius augeri: testatum esse hoc ipso Saluatorem, se venisse, ut complementum daret Legi & Prophetis, judicia exerceret in populo suo, vindictam sumeret de violatoribus Legis, misericordem se præberet erga mileros, justissimum vindicem erga impænitentes, quales fuerint hi Gadareni. Quæ contra dici possunt, aliis, ne extra oleas vagari videar, lubens relinquo.

TAB. DCLXXIV.

Matth. Cap. IX. vers. 2. 6. 7.

2. Et ecce attulerunt ad illum Paralyticum in lecto decumbentem. Cumque vidisset JESUS fidem illorum, dixit Paralytico: Bono animo esto, fili, remittuntur tibi peccata tua.

6. Ut autem sciatis, filium hominis in terra potestatem habere remittendi peccata, (tunc dicit Paralytico:) Surge, tolle tuum le-&um, & abi domum tuam.

7. Et cum surrexisset, abiit domum 7. Et surrexit: & abiit in domum fuam.

- 2. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns JE-SUS fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua,
- 6. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (tunc ait.paralytico:) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
- luam.
- 2. Καὶ ίδὰ περοτέφερου αυτώ παραλυτικόν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδών ὁ ΙΗΣΟΥΣ την πίςτι ἀυτών, ἔπε τῷ παεαλυτικώ θάεσει τέκνον, αθέωνταί σοι αι αμαετίαι σκ.
- 6. Ίνα δε είδητε, ότι έξεσίαν έχει ό ὑιὸς τὰ ἀνθρώπα έπὶ της γης, ἀφιέναι άμαρτίας, (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ) Ἐγερθείς αρόν σε την κλίνην, και υπαγε είς τον δικόν σε.

7. Καὶ έγερθεις ἀπηλθεν είς τον δικον ἀυτῦ.

Vid. Marc. Cap. II. vers. 3. 10. 11. 12.

Luc. Cap. V. vers. 18. 24. 25.

hominem, (a) qui erat paralyti-

18. Et ecce viri portabant in lecto 18. Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & cus,

B. S. Sedletzke sculps

Matth. Cap.IX. vers. 2.6.7. Luc. V. 18. 24. 25. TAB. DCLXXIV. 1337

cus, & quærebant eum inferre, & ponere ante illum.

(a) Verbi interpretatione, qui erat resolutus.

24. Ut autem sciatis, filium hominis habere potestatem in terra remittendi peccata, (b) ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectulum tuum, & abi domum tuam.

(b) Anacoluthon est, & mutatio personæ, pro, dico paralytico.

25. Isque confestim cum surrexistet 25. Et confestim consurgens coram coram illis, sublato, in quo jacuerat, (lectulo), abiit domum fuam, (c) glorificans DEUM.

(c) Vel, DEUM gloriosè prædicans.

- 18. Καὶ ἰδὰ, ἄνδρες Φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, δς ἦν παραλελυμένος. Καὶ ἐζήταν ἀυτὸν ἐνσενεγκῶν, καὶ θῶναι ἐνώ-אוסט מטדצ.
- 24. Ίνα δε είδητε, ότι έξεσίαν έχει ο δίος τε ανθρώπε έπι της γης αφιέναι άμαρτίας, (είπε τῷ παραλελυμένῳ) Σοι λέγω "Εγειραι, κὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σε, πορεύε εἰς τὸν δικόν σε.
- 25. Καὶ παραχρημα άνας ας ένωπιον άυτων, άρας έφ ώ κατέκειτο, άπηλθεν είς τον δικον άυτη, δοξάζων τον ΘΕΟΝ.

E Paralyfi dictat & ratio & experientia, esse, cumprimis inueteratam, vel infanabilem prorfus, vel curatu perdifficilem. Heic occurrit miser hoc morbo decumbens, quem viri quatuor portabant in grabbato seu lectulo. Curatur is confession absque applicatione ulla remediorum, corpore & anima. Absoluitur cura binis formulis, quæ Potentiam DEI infinitam manifestissimè indicant. Una harum est: τέχνον, ἀφέωνταί σοι αὶ ὰμαρτίαι σκ, altera: દેγερθείς αἰεόν σε την κλίνην, και υπαγε είς τον δικόν σε. Dictum factum. καὶ έγερθεὶς ἀπηλθεν εἰς τον δικον άυτε. Εχ circumstantiis colligere licet, fuisse Paralysin hanc grauissimam, arungia sociatam, quapropter gestari debuit ab aliis. Paralysin autem fuisse, non Apoplexiam, exinde constat, quod mentis suæ fuerit compos, fide in CHRISTUM firmus, & CHRISTUS ipse eum fuerit adlocutus: Θάρσα τέχνον.

Difficile id est conceptu, quanam ratione æger unà cum lecto demitti potuerit per te-Rum. De hac circumstantia hæc habet Mar-CUS II. 4. Καὶ μη δυνάμενοι προσεγγίσαι ἀυτῷ διὰ τὸν Τχλου, απεςέγασαν την ςέγην, όπε ήν, κ εξορύξαντες, χαλώσι τὸν κεάββατον, ἐφ΄ ῷ ὁ παεαλυτικὸς κατέκειτο. Lu-Cas V. 19. Καὶ μη ευρόντες δια ποίας είσενεγκωσιν αυτόν δια τον όχλον, αναβάντες έπι το δωμα, δια των κεράμων καθηκαν αυτον συν τῷ κλινιδίο είς το μέσον έμπροω εν τέ IHEOT. Pro resolutione hujus dubii consideranda est forma Tectorum Orientalium plana, quæ omnium fortè est antiquissima & naturæ congrua; usus quippe tectorum generalis est, defendere ædem à pluuiæ injuria, quæ ipsa quia per tecta plana non probè ferruminata facile perpluens incommoda est structuris, excogitata successu temporis fuere testa decliuia, per quæ facilior est aquæ pluuialis defluxus.

quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

- 24. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:) tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
- illis, tulit,in quo jacebat: & abiit in domum fuam, magnificans DEUM.

Audi Vitruuium Archit. L. II. c. 1. Alii luteas glebas arefacientes struebant parietes, materia eos jugumentantes: vitandoque imbres & æstus, tegebant arundinibus & fronde: postea quoniam per bybernas tempestates tecta non poterant imbres suftinere, fastigia facientes, luto inducto proclinatis tectis stillicidia deducebant. Patet hinc, antiquam simplicitatem contentam suisse tectis ex gleba, vel arundine confectis, qualia funt rusticorum passim ex frumenti culmis, successiu temporis assulis. Sanè orbis illam victricem Romam per annorum 470. decursum tectam fuisse robore assulatim secto instarque tabularum tectis instrato, testantur Vitruuius & Cornelius Nepos apud Plinium L. XVI. c. 10. Sequebantur postea tegulæ & fissiles lapides. Quis crediderit, Romuli tectum fuisse stramineum, ni testem haberemus Ouidium Fast. L. III.

Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati, Aspice de canna straminibusque domum.

Etiam veteribus Germanis ignota fuere tecta ex tegulis, tradente Tacito de Mor. Germanor. Obseruauimus alibi, tecta Judæorum fuisse plana. Deambulabat Dauid super teaum domus regiæ, & videbat de tecto lauantem se mulierem quandam forma supra modum venusta, 2. Sam. XI. 2. In tectis Moab & plateis ejus quisque ululabat, atque in fletum soluebantur. (Super tetta Moab, & in plateis ejus omnis ululatus, descendit in sletum.) Jes. XV. 3. Similes euadent fæno, quod in tectis nascitur, quod arescit, antequam quisquam euellat. (Fiant ficut fænum tectorum, quod, priusquam euellatur, exaruit.) Psal. CXXIX. 6. Intelligi debent loca omnia de tectis planis, inprimis verò Lex illa à DEO lata Deut. XXII. 8. Quum extruis domum nouam, facias loriçam tecto 00000000000000

1338 TAB. DCLXXIV. Matth. Cap. IX. verf. 17. Marc. II. 22.

tuo, ne ponas sanguinem in domum tuam, quum quispiam caderet ex ea. (Cum ædificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente alio, & in praceps ruente.) Lorica hac in originali Textu vocatur pyo maakeb, Hieronymus vocat murum, LXX. 550 avr., Philo 6 wg x x 100, Osiander peribolum. Dubium sanè haud est, fuisse & hoc tectum, per quod demissius suit æger, planum, & conjecturæ locus, transportatum fuisse ex vicino quopiam atque contiguo tecto ægrum; Conceptu quippe difficile admodum, quâ viâ ægrotus potuisset per hominum domum obsidentium confusaneam turbam eleuari ad tectum usque. Dubium quidem mouere videntur *ig=µ01 apud Lucam, quod solutu haud est difficile, si dixeris, stratum fuisse hoc ipsum tectum planum tegulis, ut solent sterni conclauia nostra lapidibus co-Vel cum Heinsio Exercit. sacr. intelligi possunt per sugapus non tam tegulæ, quam tectum ipsum, ut apud Plautum legitur in Mil. section finiam in tegulis. Hoc sensu etiam sumitur siyos apud Thucydidem. Fictiles fuisse lapides, seu parallelepipedorum forma strato cæmentitio immersos, siue tegulas cantheriis, ut nos folemus, impolitas, mihi haud est dubium. Est xéexuos terra figularis, ex qua fictilia fiunt, fed quoque tegula. Si, quod mihi placet, tegulæ fuerunt afferculis impositæ, detegi facilè poterat tectum, & per aperturam factam lectulus unà cum ægro demitti.

Prolucet ex hac, ut omnibus aliis à JESU peractis curis, miraculi Diuinitas, demonstrata ab initio hujus tractationis. Is namque, cui uniuersus mundi paret orbis,

Πάντα λόγφ πεάττων, πασάν τε νόσον θεεαπεύων.

Sibyll. Carm. paralyticum ita affatur, σοὶ λέγω, sympa. Et Verbo huic æterno paret protinus & morbus & æger. Distingui autem probe debet imperiosa hæc CHRISTI adlocutio à Medici qualicunque alloquio, vel & increpatione, ad melancholicum quempiam vel delirum, à curis item illis Musicalibus Tarantismo affectorum, & magis adhuc à curis illis, quas Magi certarum vocum vel syllabarum enuntiatione perficere tentant. Fuit illa CHRISTI Diuina, Medicorum est naturalis, Magorum diabolica. Mandato Saluatoris obsequens surgit æger, tollit lectum, κλίνην vel κράββατον, in quo jacebat: ubi notandum, κλίνην aliàs vocari fandapilam, arcam sepulcralem hominum ex ima plebe, κείββατον tenuioris fortunæ lectum, unde & cratem ligneam vocat Maximus de adv. Cbr. Cicero quoque L. II. de Div. inter lectos distinguit & grabbatos, quando inquit, Deos circumcursitare non modo lectos, verum & grabbatos.

Icones hujusmodi lestorum, vel grabbatorum, quibus gestari solebant Paralytici, vide in Bosii Roma subterr. L. II. с. 8. р. 101. & L. Ш. e. 4. 23. p. 159. 233. quas quia lucem fœnerantur Textui, ex Antiquitatibus Romanis huc ap-

ponere volui.

Matth. Cap. IX. vers. 17.

Neque mittunt vinum nouum in u- Neque mittunt vinum nouum in utres veteres, alioqui rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres percunt. Sed mittunt vinum nouum in utres nouos, & utraque conferuantur.

tres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres percunt. Sed vinum nouum in utres nouos mittunt, & ambo conseruantur.

'Ouds βάλλεσιν δινον νέον εκς άσκες παλαιες. εκ δεμήγε, βήγνυνται δι άσκοι, και ο δινος έκχεται, και δι άσκοι άπολενται. 'Αλλά βάλλεσιν δίνον νέον είς άσκες καγνές, κ' άμφότεςα συντης ένται.

Marc. Cap. II. vers. 22.

Et nemo mittit (a) vinum nouum in Et nemo mittit vinum nouum in uutres veteres, alioqui rumpit vinum nouum utres, & vinum effunditur, & utres pereunt, fed vinum nouum in utres nouos mittendum est.

tres veteres, alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, sed vinum nouum in utres nouos mitti debet.

(a) Vel; mustum.

Καὶ έδεις βάλλει δίνον νέον εἰς ἀσκὲς παλαμές εἰ δὲ μη , ῥήσσει ὁ δίνος ὁ νέος τὰς ἀσκὰς , κὰ ὁ δίνος ἐκχείται , κὰ ὁι ἀσκοὶ απολένται. 'Αλλα δίνον νέου είς ασκές καινές βλητέον.

Vid. Luc. Cap. V. vers. 37. 38.

In

Matth.IX.18.23.24.25. Marc. V.22.23.35.39.41.42. TAB. DCLXXV. 1339

N nostris oris loquendum de doliis, non de utribus. Et nos si adlocutus fuisset CHRISTUS, in hunc modum fuisset fa-L tus: Nemo recondit vinum nouum in doliis cariofis, vetustate exess, vel fissuras jam agentibus, disrumperentur enim inde dolia, & vinum omne effunderetur, sed vinum nouum immittendum est doliis nouis, iisque firmiter ligatis; fic conferuabitur & vinum & dolium.

Docet quippe nos experientia, dilatare se vinum nouum, præuiá fermentatione, vi aëris, quem continet, compressi, adeò validè, ut incurrant ruptionis periculum dolia. Par ratio est, si ætiologiam spectes, utrium coriaceorum, quibus Orientales populi utuntur, quos commodè comparaueris cum lagenis illis vitreis, quibus vina inprimis exotica, Gallica, Hispanica, asseruari solent.

TAB. DCLXXV.

Matth. Cap. IX. verf. 18. 23. 24. 25.

- 18. Hæc cum illis loqueretur, ecce, Primas quidam venit & adorauit eum, dicens: Filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone manum tuam fuper illam, ac vi-
- 23. Et cum venisset JESUS in ædes (a) Primatis, vidisset que tibicinem, & turbam tumultuantem, (a) Vel, Principis.
- 24. Dicit illis: Secedite, non enim mortua est adolescentula, sed dor-Et deridebant illum. mit.
- 25. Cum autem fuisset ejecta turba, introgressus (b) tenuit manum illius. Et surrexit adolescentula. (b) Vel, apprehendit.
- 18. Hæc illo loquente ad eos, ecce, princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens: DOMINE, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam fuper eam, & viuet.
- 23. Et cum venisset JESUS in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem,
- 24. Dicebat: Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. deridebant eum.
- 25. Et cum ejecta esset turba, intrauit & tenuit manum ejus. Et surrexit puella.
- 18. Ταῦτα αὐτε λαλέντος ἀυτοῖς, ίδε ἄςχων έλθων προσεκύνει αὐτῷ, λέγων ὅτι ἡ θυγάτης με ἄςτι ἐτελεύτησεν, ἀλλώ έλθων έπίθες την χάρα σε έπ' αυτην, η ζήσεται.
- 23. Κα) όλθων ο ΙΗΣΟΥΣ είς την δικίαν τε άςχοντος, κ ίδων τες άυλητας, κ τον όχλον θοςυβέμενου.
- 24. Λέγει αυτοῖς ᾿Αναχωρεῖτε, ἐ γὰρ ἀπέθανς τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων ἀυτῦ.
- \$5. "Ότε δε έξεβλήθη ο όχλος, લેσελθών έκρατησε της χαρός αυτής. Καὶ ηγέρθη το κοράσιον.

Marc. Cap. V. vers. 22. 23. 35. 39. 41. 42.

- Synagogæ, nomine Jairus, & cum vidisset eum., procidit ad pedes
- cens: Filiolamea in extremisest, (oro) ut venias, & imponas illi manus, ut salutem consequatur, & viuat.
- 22. Et ecce venit quidam Principum 22. Et venit quidam de archisynagogis, nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus.
- 23. Et precabatur eum multum, di- 23. Et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manus fuper eam, ut salua sit, & viuat.

35. Ad-O00 000 000 000 000 2

1340 TAB. DCLXXV. Matth. IX. 18.23.24.25. Luc. VIII. 42.52.53.54.55.

35. Adhuc eo loquente, veniunt à 35. Adhuc eo loquente veniunt nun-Principe Synagogæ, qui dicerent: Filia tua mortua cst, quid ultra vexas Magistrum?

39. Et ingressus ait illis: Quid tumultuamini & ploratis? Puella non

est mortua, sed dormit.

41. Et præhensa manu puellæ ait illi: Talitha cumi, quod est, si quis interpretetur: puella, tibi dico, furge.

42. Et statim surrexit puella, & am-Habebat enim annos duodecim, & inualit cos stupor

magnus.

22. Καὶ ἰδὰ, ἔρχεται εἶς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰακερος. Καὶ ἰδών αὐντὸν, πίπτει πρὸς τὰς πόδας ἀυτᾶ.

23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριον με έχατως ἔχει, ἴνα ἐλθών ἐπιθῆς ἀὐτῆ τὰς χείρας, ὅπως σω-Iñ, ngà Chostae

ge.

pore magno.

35. "Ετι αυτέ λαλέντος έχχονται από τε αρχισυναγώγε, λέγοντες" ότι ή θυγάτης σε απέθανε" τὶ έτι σκύλλεις τὸν διδάσ-

39. Καો લંહદારે ઉલાગ ર્રક્ષ્યુલ લેપાર છે. તો ઉલ્લાહિલ કહ્યું પ્રત્યાં કાર મેં જવાર્કાળ રેલ લેજક જાય છે. તે જેલ

41. Καὶ κρατήσας τῆς χριρὸς τὰ παιδία, λέγρι ἀυτῆ. ταλιθὰ κᾶμι, ὅ ἐςι μεθερμηνευόμενον. τὸ κοράσιον, σοὶ λέγρι, ἔγριραμ

42. Καὶ દંપ ઉદ્દેશ્ક લેગ્દરંતુ το κοξάσιον, મુણે જાદદૃદજાલંતાન મેંગ γαὶς દંતરસ્થ δώδεκα. Καὶ દંદુંદરતુ σαν દેκξάση μεγάλη.

Luc. Cap. VIII. vers. 42. 52. 53. 54. 55.

- ferè annorum duodecim, & ca moriebatur. —
- gebant illam. At ille dixit: Ne flete, non est mortua, sed dor-

53. Et deridebant eum, scientes, esse mortuam.

54. Ipse autem, ejectis foras omnibus, & appræhensa manu ejus, clamauit dicens: Puella, surge.

rexit continuo. Justitque illi dari cibum.

42. Quoniam unigenita filia erat ei, 42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. —

cii ad archifynagogum, dicentes:

Quia filia tua mortua est, quid-

mini & ploratis? puella non est.

li: Talita cumi, quod est inter-

pretatum, puella, (dico tibi) fur-

ambulabat: erat autem annorum

duodecim. Et obstupuerunt stu-

39. Et ingressus ait illis: Quid turba-

41. Et tenens manum puellæ, ait il-

42. Et confestim surrexit puella, &

ultra vexas magistrum?

mortua, sed dormit.

- 52. Flebant autem omnes, & plan- 52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.
 - 53. Et deridebant eum, scientes, quod mortua esset.
 - 54. Iple autem tenens manum ejus, clamauit, dicens: Puella, furge.
- 55. Et reuersus est spiritus ejus, & sur- 55. Et reuersus est spiritus ejus: Et surrexit continuo. Et jussit illi dare manducarè.
- 42. "Οτι θυγάτης μονογενής ήν αὐτῷ (Ἰακίςῳ) ώς ἐτῶν δώδεκα, κὰὶ αιτη απέθνησκεν. —
- 52. Εκλαιον δε πάντες, κ εκόπτοντο άυτην. Ο δε είπε μη κλαίετε ουκ άπέθανεν, άλλα καθεύδοι.
- 53. Καὶ κατεγέλων αυτέ, εἰδότες, ὅτι ἀπέθανεν.
- 54. 'Αυτός δε εκβαλών έξω πάντας, κ κρατήσας της χειρός αυτης, ερώνησε, λέγων 'Η πάζε, έγείρε
- 55. Καὶ ἐπέςςεψε τὸ πυεῦμα ἀυτῆς, ἡ ἀνέςη παςαχζημα. Καὶ διέταξεν ἀυτῆ δοθηναι Φαγείν.

Vita

MATTH. Cap. IX. v. 18. 23 . 24. 26. Filia Iairi refulcitata. Faith. Cap. IX. v. 18. 23. 24. 25. Faire Cochterlein vom Code erwecket.

I.A. Fridrich soulps.

Matth. Cap. IX. vers. 18. 23. 24. 25. TAB. DCLXXV. 1341

Ita nostra, ab animæ & corporis, entium duorum diuersissimorum, unione pendens, ut non est naturæ opus, sed DEI, ita semel amissa, nullis naturæ, sed solius DEI viribus restitui potest. A supremi hujus vitæ sontis nutu stat, ut dare vitam, ita reddere deperditam. Constat hinc, esse resuscitationem ex mortuis opus omnipotentis. Miraculum proin fuit hæc filiæ Jairi refuscitatio. Mortuam autem fuisse, constat ex omnibus circumstantiis. Testimonium en patris mæsti apud Matthæum! ή θυγάτης με άςτι ετελεύτησεν. Marco referente, fuit hæc filia eo tempore, quo αξχισυνάγωγος CHRI-STI implorauerat opem, agonizans, τὸ θυγάτεμν με έχάτως έχει. Sed aduolarunt mox triftes de obitu nuntii, ή θυγάτης σε ἀπέθανεν. Et patrato miraculo redierat anima in corpus, ἐπέςςεψε τὸ สงยังผล ลังรกีร, tradente Luca, demortuæ nempe, αυτη απέθνησκεν. Justitque Saluator resuscitatæ porrigere cibum, διέταξεν αυτή δοθήναι φαγών, non quod eo habuerit opus, sed ut adstantes conuinceret de veritate miraculi, quod non pluris constiterat Medico, quam ταλιθα κέμι, imo uni-

co nutu voluntatis omnipotentis. Distingui probè debet hic casus, ac alii ita dictorum bis mortuorum, ab illis, qui vel grauillima decumbunt syncope, ut animam exhalasse videantur, vel & tanquam mortui sandapilæ fuere illati & tumulati, vel recentes ex patibulo ad Theatra Anatomica delati vel reuiuiscunt sponte, vel ope remediorum applicatorum ad vitam redeunt. In his omnibus non exhalauit anima, sed profundo veluti sopore oppressa latuit, ut proin non mirus sit reditus ad vitam, quam nondum amiserant. Sed soluto semel animæ & corporis vinculo restitutio vitæ fieri nequit absque omnipotentis nutu. Non proin funt exempla refulcitatorum ex mortuis, quæ occurrunt in sacris paginis, ad curationes medicas referenda, sed accensenda miraculis. Mirum quid fuit, sed non miraculum, quod Romæ patrauit Asclepiades Prusiensis. Summa autem (fama est) Asclepiadi Prufiensi — relato à funere homine & seruato. Plin. L.VII. c.37. Magna auctoritate, nec minore fama, cum occurrisset ignoto funeri, relato homineab rogo, atque servato, ne quis levibus momentis tantam conuersionem factam existimet. Idem L.XXVI.c.3. Fuit namque Asclepiades hic, Mithridati coætaneus, Reformator Medicinæ in Roma, rem autem tanti momenti effectui dare non poterat, nisi prætento miraculo, & curâ histrionica ægri fortè decumbentis, in quo haud dubiè signa obseruauerat critica, quem tamen pro mortuo efferri jusserat. Sanè Hippocrates Latinus, Celsum nomino, hanc Asclepiadis curam non magni fecerat, de Medicina L. II. c. 6. In vicino quædam sæpe notæ positæ non bonos sed imperitos Medicos decipiunt: quod Asclepiades sciens funeri obuius inclamauit, eum viuere, qui efferebatur. Si Apulejo fides, qui amplam dat hujus casus

recensionem, non adeò fuere contenti demortui hæredes hac Asclepiadis ementita cura. Ita is inter alia in Floridis p. 362. Asclepiades ille inter præcipuos Medicorum, si unum Hippocratem excipias, cæteris princeps, primus etiam vino opitulari ægris reperit, sed dando scilicet in tempore : cujus rei observationem probe callebat: ut qui diligentissime animaduerteret venarum pulsus inconditos, vel præclaros. Is igitur cum for-te in ciuitatem se reciperet, & rure suo suburbano veniret, aspexit in pomeriis ciuitatis funus ingens locatum, plurimos bomines ingenti multitudine, qui exequias venerant, circumstare, omnes tristissimos & obsoletissimos vestitu. Propius accessit, ut etiam incognosceret, more ingenii bumani, quisnam esset, quoniam percontanti nemo responderat. At verò ipse aliquid in illo ex arte deprebenderat. Certè quidem jacenti homini ac prope deposito fatum abstulit. Jam miseri illius membra omnia aromatis perspersa, jam os ipsius unguine odoro dilibutum, jam eum pollinctum, jam cenæ paratum contemplatus eum diligentissime quibusdam signis animaduertit: etiam atque etiam pertractauit corpus hominis, & invenit in eo vitam latentem. Confestim exclamauit, viuere bominem, procul ergo faces abigerent, procul ignes amolirentur, rogum demolirentur, cœnam feralem à tumulo ad mensam referrent. Alurmur interea exortum: partim Medico credendum dicere: partim etiam irridere Medicinam. Postremo propinquis etiam hominibus inuitis, quod ne jam ipsi bæreditatem babebant, an quod adbuc fidem illi non babebant: ægrè tamen ac difficulter Asclepiades impetrauit breuem mortuo dilatio-Atque ita vespillonum manibus extortum velut ab inferis, postliminio domum retulit, confestimque spiritum recreauit, confestimque animam in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis prouocauit. Meretur Historiæ huic adjungi alia fœminæ, apud Pictauos bis tumulo illatæ. Dans un village de Poitou une femme eut une grosse maladie, a la fin de la quelle elle tomba en letargie: son mary & ceux, qui etoient autour d'elle la crurent morte. Ils l'enveloperent seulement d'un Linge selon la coutume des pauvres gens du Pays, & la firent porter en terre. En allant a l'Eglise celui qui la portoit passa si prés d'un buisson, que les epines l'ayant piquée, elle revint de sa Letargie. Quatorze ans aprés elle mourut encore, au moins le crut on ainsi, comme on la portoit en terre, & que l'on approchoit d'un buisson, le mary se mit a crier deux ou trois fois: N'approchez pas des bayes. Menagiana p. 117. Et nobis Medicis haud ignota esse potest Historia, quæ Oxonii contigit Anno 1650. mense Decembri. Anna Greene 22. annorum juuencula ob commissum infanticidii crimen ad laqueum condemnata è patibulo mansit per semihoræ spatium suspensa. Fecerant, pro more gentis maleficæ, agnati omnia, quæ accelerandis ultimis miseræ fatis conducere poterant, hi pectus contundendo pugnis, Ppp ppp ppp ppp ppp

1342 TAB. DCLXXVI. Matth.IX.2021.22. Marc.V.25.26.27.28.29.34.

alii trahendo pedes, alii eleuando corpus, iterumque spontaneo lapsui committendo, crudelem hanc misericordiam prosecuti eò usque, ut increpationem incurrerint adstantium judicum. Infertur mortua vel quasi Theatro Anatomico. Apertà sepulcrali Arca observatur lenis halitus, & suit ex adstantibus, qui miseræ pectus cædebat pugnis, vitam sic omnem sublaturus. Sed accessere mox insignes Medici, Petty, Willisus, Battburst, Clerke, qui post-

quam vitam observarunt superstitem, corpus transferri jusserant ex frigido conclaui in calidius, & porrò externis internisue remediis trastauerant, selici adeò successu, ut inde à 14. ad 19. Dec. in eum suerit redasta statum, quo sponte surgere, & cibos assumere potuerit, curata tandem plenè. Casum & Ætiologiam dostissimam lege in exasciato Hippocratis Heluetici, quem titulum jure meretur Wepferus, Trastatu de Apoplexia p. 181.

TAB. DCLXXVI.

Matth. Cap. IX. vers. 20. 21. 22.

- 20. Et ecce mulier, quæ sanguinis profluuio laborauerat duodecim annos, cum accessisset à tergo, tetigit simbriam vestimenti illius.
- 21. Dicebat enim secum: Si tantum tetigero vestimentum illius, salutem consequar.
- 22. At JESUS conuersus, ut vidit illam, dixit: Bono animo esto, filia, fides tua saluam te reddidit. Et sanitati restituta est mulier ab hora illa.
- 20. Et ecce mulier, quæ sanguinis suxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti ejus.
- 21. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salua ero.
- 22. At JESUS conversus, & videns cam, dixit: Confide, filia, fides tua te saluam secit. Et salua facta est mulier ex illa hora.
- 20. Καὶ ἰδὰ γυνή αἰμοβροῦσα δώδεκα ἔτη προσελθέσα ὅπιοθεν, ῆψατο τὰ κρασπέδα τὰ ἰματία ἀυτᾶ.
- 21. Έλεγε γαξ έν έαυτη έαν μόνον αψομαι τε ίματίε αυτέ, σωθήσομαι.
- 22. Ο δε ΙΗΣΟΥΣ επιςραφείς , મુધ્રો ιδών αυτήν , હોπε θάρσει , θύγατες , ή πίςις σε σέσωκέ σε. Καὶ ἐσώθη ή γυνή ἀπδ
 τῆς ώρας ἐκείνης.

Marc. Cap. V. vers. 25. 26. 27. 28. 29. 34.

- 25. Et mulier quædam, quæ laborauerat profluuio sanguinis annos duodecim,
- 26. Fueratque multa perpessa à compluribus Medicis, & insumpserat omnes facultates suas, neque quidquam adjumenti senserat, sed (4) plus detrimenti acceperat:
- (a) Al. magis in deterius venerat.

 27. Quum audisset de JESU, venit in turba à tergo, & tetigit vestimentum ejus.
- 28. Dicebat enim, si vel vestimenta ejus tetigero, salua ero.

- 25. Et mulier, quæ erat in profluuio fanguinis annis duodecim,
- 26. Et fuerat multa perpessa à compluribus Medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat:
- 27. Quum audisset de JESU, venit in turba retro, & tetigit vestimentum ejus.
- 28. Dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salua ero.

29.Et

Cath. Sperlingin sculps.

Matth.IX. 20.21.22. Marc. V.25.26.27.28.29.34. TAB. DCLXXVI. 1343

29. Et confestim siccatus est (b) fons sanguinis ejus, & sensit corpore, quod sanata esset (c) à supplicio.

(b) Id est, scaturigo.(c) Verbi interpretatione, à flagello.

- 34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te seruauit, vade cum @ pace, & esto sana à supplicio tuo.
 - (d) Id est, incolumitate.
- 25. Καὶ γυνή τις ἔσα έν ρύσει αματος ἔτη δώδεκα.
- 26. Καὶ πολλά παθέσα ὑπὸ πολλών ἰατρών, κοὶ δαπανήσασα τὰ πας ἐαυτοῖς πάντα, κοὶ μηδὲν ἀφεληθῆσα, ἀλλά μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθέσα.
- 27. 'Ακέσασα περὶ τε ΙΗΣΟΥ' έλθεσα έν τῷ ὄχλῷ ὅπιῶεν, ἢψατο τε ἰματίε ἀυτε. •
- 28. Έλεγε γας, ότι καν των ίματίων αυτέ άψομα, σωθήσομαι.
- 29. Καλ έυθέως έξης άνθη ή πηγή τε αματος αυτής, και έγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάςιγος.
- 34. Ο δε લેંπεν αυτή θύγατες, ή πίςις σε σέσωκέ σε, υπαγε લેς લેલ્યુંગην, κυλ ίοθι ύγιης από της μαςιγός σε.

Vid. Luc. Cap. VIII. vers. 43. 44.

X circumstantiis Historiæ colligere facile est, fuisse hunc sanguinis fluxum insanabilem: transiuisse malum à fluidis partibus ad solidas : fuisse oscula vasorum hæmorrhoidalium, quæ vaginam uteri irrigant, & menstruatim supersluum sanguinem educunt, rigefacta jam, vel planè erosa, mansisse saltem aperta: defecisse ex continuo sanguinei laticis fluxu vires; non ullam reliquam fuisse spem recuperandæ sanitatis mulieri, quæ jam όλον τὸν βίον, omnia vitæ subsidia, consumpserat, & Medicis dederat. Neque est dubium, quin continuatum hoc malum conjecisset miseram in febrim hecticam, consumpto omni eo, quod nutritioni debebat impendi, & per aperta vasa amandato foras; vel in hydropem, quoniam euacuato sero tenui manfisset in corpore lympha crassa, obstructionum mater, qui morbi, hic illeue, haud dubiè accelerassent miseræ fata. Ita sanè Francia illa Martella apud Poterium Cent. III. Obs. & Cur.

c. 49. post biennalem sanguinis ex utero fluxum præcipitata fuit in Leucophlegmatiam, cum febre hestica, siti inextinguibili, appetitu dejecto. Et fortè hæc ipsa nostra muliercula miraculo fuit per 12. annos seruata, ut sanaretur miraculo, confestim, sola fide in atta-Rum fimbriæ vestimenti, & ante quidem, quàm audire poterat à Medico corporis & animæ hæc solatii plena verba: θάρσει, θύγατες, ή πίςις σε σέσωκέ σε, ίωτι ύγιης από της μάςιγός σε. Id inficias ire non possumus, mira sæpe præstare imaginationem, & fiduciam in Medicum, sed talia, quæ vires naturæ haud transcendunt. Huc spectat casus ille mulieris Lausannensis, à diuturno sanguinis fluxu curatæ sequenti schedula cartilagini Xiphoidi imposita. In sanguine Ada orta est mors: In eodem sanguine CHRI-STI extincta est mors. In eodem sanguine CHRI-SII impero tibi, o sanguis, ut fluxum tuum

29. Et confestim siccatus est fons san-

34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua

quia sanata esset à plaga.

esto sana à plaga tua.

guinis ejus: & sensit in corpore,

te saluam fecit: vade in pace, &

contineas. Helmont. p. 672. ex Vita Hildegardis L. III.

TAB.

TAB. DCLXXVII.

Matth. Cap. IX. vers. 27. 29. 30.

- sequuti sunt illum duo cœci, clamantes & dicentes: Miscrere nostri, fili Dauid.
- 29. Tunc tetigit oculos illorum, dicens: Juxta fidem vestram fiat vobis.
- 30. Et aperti sunt eorum oculi.
- 27. Et cum discederet illine JESUS, 27. Et transeunte inde JESU, secuti funt eum duo cœci, clamantes & dicentes: Miserere nostri, fili Dauid.
 - 29. Tunc tetigit oculos corum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis.
 - 30. Et aperti sunt oculi corum.
- 27. Καὶ παράγοντι ἐκεθεν τῷ ΙΗΣΟΥ, ἡκολέθησαν ἀυτῷ δύο τυρλοὶ, κράζοντες κοὶ λέγοντες ἐλέησον ἡμᾶς, ὑκὶ Δαβίδ.
- 29. Τότε ήψατο των όφθαλμων αντών, λέγων κατά την πίςου ύμων γενηθήτω ύμαν.
- 30. Καὶ ἀνεώχθησαν ἀυτών ὁι ὀφθαλμοί.

Ualis fuerit cunque causa hujus cocitatis, cataracta, amaurosis, glaucoma, neruorum obstructio, humorum confusio, membranarum disruptio, certum id est, & ex circumstantiis Historiæ clarum, patratum heic fuisse miraculum, imo duplex: duo cœci, fortè non ex eadem causa, sanantur non manuali operatione, non applicatione remediorum oph-

thalmicorum externorum internorumue, sed momento, folo attactu oculorum, non imaginatione aut fiducia morali, sed xara riv mism, juxta fidem. Adlocutus illos JESUS v. 28. Tissusτε, ότι δύναμαι τέτο ποιήσαι; Responso dato, Nai KT-PIE. Τότε ήψατο των οφθαλμών αυτών, λέγων κατά πίς το υμών γενηθήτω υμίν. Καὶ ανεύχθησαν αυτών όι όθ-

Matth. Cap. IX. vers. 32. 33.

- adduxerunt illi hominem mutum dæmoniacum.
- 33. Et ejecto dæmonio loquutus est mutus. Et admiratæ, sunt turbæ, dicentes: Nunquam tale quid visum est in Israel.
- 32. Illis autem egredientibus, ecce, 32. Egressis autem illis, ecce, obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.
 - 33. Et ejecto dæmonio locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit sic in Ifrael.
- 32. 'Αυτών δε εξειχομένων, ίδε, πιοσήνεγκαν αυτώ ανθιωπον κωφόν, δαμμονιζόμενον.
- 33. Καὶ ἐκβληθέντος τὰ δαιμονία, ἐλάλησεν ὁ κωφὸς. Καὶ ἐθαύμασαν ὁι ὅχλοι, λέγοντες ὅτι ἀδέποθεν ἐφάνη ἄτως ἐν τῷ Ἰσεωλ.

Vid. Luc. Cap. XI. vers. 14.

est haud facilè resoluenda à Philosopho. Ne quidem constat nobis, quomodo uniatur anima nostra corpori nostro, quomodo ens illud spirituale agat in corpus nostrum. Quamuis certissimi simus de re ipsa.

Ualinam ratione agat Diabolus, per- Ita heic difficile dictu, an lingua, hujusue nermittente DEO, in corpus animam- ui, fuerint à Diabolo constricti spassico motu, ue hominis, quem obsidet, quæssio vel nimiùm relaxati? impossibile explicatu rò Sióri. Complicato morbo laborabat hic æger, dæmoniacus simul & mutus. Poscebat utrumque malum Medicum operantem per miracula. De surditate ipsa, ejusque causis commodior

dabitur alibi disserendi occasio.

TAB.•

P. G. Harder sculps.

TAB. DCLXXVIII.

Matth. Cap. X. vers. 16.

Ecce, ego emitto vos velut oues in Ecce, ego mitto vos sicut oues in memedio luporum. Estote igitur prudentes veluti serpentes, & simplices ficut columbæ.

dio luporum. Estote ergo prudentes ficut serpentes, & simplices ficut columbæ.

ໄόκ, έγω αποςέλλω ύμας ώς πεόβατα έν μέσω λύκων. Γίνεως έν Φεόνιμοι ώς δι όφοις, καὶ ακέςαιοι ώς αἡ περιςεεαί.

Vid. Luc. Cap. X. vers. 3.

Tunt fideles, genuini subditi CHRISTI, veri Oeo-lyci, Oui-lupi. Epitheton hocce dat Herodotus L. IV. Spartæ filio, de quo in Nauigaturo ad Callistham Insulam Theras, debere ipsum καταλείψειν διν εν λύκοισι, relinquere ut ouem inter lupos. Ex Historia naturæ constat, esse oues animalia imbellia, inermia, lupos è contra, harum hostes, armatos, voraces. In sensu morali funt oues viri probi, innocentes, lupi Tyranni, qui illis infidias struunt continuas, deuoraturi, ubi occasio fert. Ezech. XXII. 27. Principes ejus in medio ejus funt quemadmodum lupi discerpentes prædam, ut effundant sanguinem, ut perdant animas, & ut auaritiæ & lucro inbient, (& auarè sectentur lucra.) Zeph. III. 3. Proceres ejus sunt in ea leones rugientes, judices ejus lupi vespertini, ossa non reliqua faciunt usque manè. Est nempe hæc luporum indoles, rapax fimul & vorax, & hoc duntaxat inter lupos naturales & morales discrimen, quod illi non, hi grauiter peccent, illi conuenienter suæ naturæ agant, hi rationem reddere debeant de suis a-Ationibus malis.

Videntur quidem peccare & illi, dum oues innocuas dilacerant, si verum est, esse öφως Φεονίμες in sensu proprio, περιςτραίες απεραίες. Non hac **f**olâ occafione ad brutorum fcholas ablegatur homo. Prov. VI. 6. I ad formicam, o piger, inspice vias ejus, ut sapiens sias. (Vade ad formicam, o piger, & confidera vias ejus, & disce sapientiam.) Jes. I. 3. Agnoscit bos Dominum suum, ිහි asinus præsepe beri sui: at Israel non agnoscit, populus meus sese non intelligit. Jer. VIII. 7. Ciconia in aëre nouit sua stata tempora, turtur, grus & birundo obseruant tempus profectionis suæ: at populus meus non cognouit judicium DOMINI. (Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & birundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit judicium DOMINI.) In schola apum erudiebatur Horatius L. IV. Od. 2.

Ego Apis Matina More modoque

Grata carpentis thyma per laborem Plurimum, circa nemus uuidique Tiburis ripas operofa paruus Carmina fingo.

Redit quæstio ad modum, quo serpentes dici queant prudentes, columbæ simplices. Astutici serpentinæ triste exemplum suppeditat Protoplastorum lapsus. Erat serpens callidior omni bestia agri, Gen. III. 1. Quin imo Euam έξη-สนางุธเท ย์ท าทุ สนายอุทุโฉ ฉบาชิ, 2. Cor. XI. 3. In fenfu figurato serpenti tribui potest & παναργία, & Φεόνησις, mechanica nempe promptitudo extricandi se ex insidiis, liberandi à periculis, nempe miris conuolutionibus fuis. Qui proprium in fauorem rationalitatis brutorum heic adoptat sensum, non extricabit se ex obuiis difficultatibus, sed potius intricabit; coactus rationem tribuere cœlo, stellis, aëri, imo toti mundo. Plura in hanc rem lege ad locum supra citatum Gen. III. 1. ubi docuimus, non intelligi debere seductoris nomine serpentem naturalem, sed mysticum. Par ratio est simplicitatis columbarum, quam Tzetzes etiam explicat per Φεόνησιν, τὸ Φεόνιμον κωὶ ἀκέξαιον agnoscens pro fynonymis, in Chil. IX. Hift. 263.

> Ακέραιοι δε γίνεωε, ώς αι περισεραί, μοι, Καὶ τέτο πάλιν τὸ ἀυτὸ δηλοῖ τε καὶ σημαίνοι. 'Ακέραιοι γας λέγονται περιςεραί τοιώσδε, Φεόνιμοι, ώσπες λέγεται περιςερά τε Νώε.

Simplices autem mihi sitis sicut columbæ, Et boc rursus idem indicat ac significat. Simplices enim dicuntur columbæ tali modo Prudentes, ut dicitur columba Noæ.

Et consistit juxta Tzetzem prudens columbæ simplicitas in eo, ut ad exemplum Columbæ Noachicæ ad Arcam, Ecclesiam, aduolent fideles, inde nulla vi separandi. Notandum nihilominus, serpentem distingui à columba, & sic quoque in Lingua Græca το Φεόνιμον ab ακεραίω, imo contra distingui, ita tamen, ut in applicatione

1346 TAB. DCLXXVIII. Matth. Cap. X. vers. 16.

morali contemperari queant inuicem. Sic apud Martialem Epigr. 47.

Prudens simplicitas, pares amici.

Prudentia absque simplicitate est versuties, & simplicitas absque prudentia fatuitas. Apud Solomonem oppositas haud semel leges binas hasce qualitates. Prov. I. 4. Sapientia tradit simplicibus solertiam. VIII. 5. Intelligite,0 vos inçauti, solertiam. (Intelligite, paruuli, astutiam.) XIV. 15. Simplex omni sermoni credit, at cautus prudentur disponit gressus suos. (Innocens credit omni verbo: aftutus considerat gressus suos.) XIX. 25. Prudentem si corripias, intelliget scientiam. XXII. 3. Cautus videt malum, & sése abscondit : simplices autem perrumpunt, & damnum accipiunt. (Callidus videt malum, & abscondit se: innocens pertransiit, & afflictus est damno.) Φείνιμος audit ierpens Gen. III. 1. fed columba mp fatua. Hof. VII. 11. Factus est Ephraim ficut columba stolida. (Seducta non babens cor.) Et forsitan ad bina hæc Veteris Testamenti loca modò allegata inprimis respexit CHRISTUS, licet in utroque non virtutes exprimantur, sed vitia. Sciendum tamen, vocem my arom sumi quoque pro prudenti, sapienti, uti in allegatis locis Solomoneis, & sic quoque vià pethi pro sincero, honesto. Ut in Germanica quoque Lingua æquiuoca sunt listig & einfältig, vitiis atque virtutibus communia. Virtus prodit ex justa horum attributorum combinatione, uti solent & possunt Medici remedia parare salutaria ex mixtura oppositorum salium, spirituum acrium cum aquis destillatis simplicibus. Simplicitatis rectrix esto prudentia, & prudentiæ sinceritas, candor: ne transmutetur illa in versutiem, hæc in stoliditatem. Egregia sunt verba Isidori L. III. Epist. 175. 7 906-שחפור דק מהאסדודו עופטשונייו לפוסי דו צניינום, סיוולם, פידפλες άτην άξετην άποτελεί. εί δε θατέςα θατέςαν χωριώτη, ή μέν εἰς πονηρίαν εμπίπτει, ή δε εἰς μωρίαν τελευτά. Prudentia simplicitate temperata divinam quandam rem, hoc est, numeris omnibus absolutam virtutem parit. At si altera ab altera sejungatur, illa in peruersitatem incidit, hec verò in stultitiam definit. Similia legas apud Greg. Nazianz. de Patre Orat. 19. Hieron. ad Paulinum de Institutione Monachi. Faust. de Lib. arbitrio L. II. c. ult. Gregor. in Job. L. I. c. 2. S. Bernard. Epist. 327. 'Ausques nonnullis idem significat, quod απέρως, απέρατος, qui cornua non habet, άβλαβης, innoxius; sed potiori jure deriuatur anseasos abja priv. & *egaw, misceo, notat proin hominem, qui rectà incedit vià, quam dictat conscientia ab omni falsitate aliena. Huc quadrat admonitio Apostoli Rom. XVI. 19. conformis monito CHRISTI: θέλω δὲ ὑμᾶς σοφὰς μὲν εναι εἰς τὸ ἀγαθὸν, ἀκεραίες δὲ εἰς τὸ κακὸν.

Dictu non ita est facile, in quo consistat columbarum simplicitas, an in eo, quod pullos sibi abripi patiatur, & occidi, & tamen reuerta-

tur ad nidum sium? quum contra aliæ aues contra nisos aliasque aues rapaces pullos suos desendant sæpe cum jactura propriæ vitæ, ja-Eturam saltem querula voce deplorent. Hujusmodi cogitata reperias apud Arabes, & Patres, Theodoretum, Theophylactum, Hieronymum. Contra alii Pinosogyiar columbarum erga pullos collaudare satis non possunt. Lege Aristot. Hist. L. IX. c. 7. Ælian. Hist. L. III. c. 45. Varior.L.I.c.15. Athenaum L.IX. c.11. Porphyrium περὶ ἀποχτς, Plinium L. X. c. 34. de mare & fœmina. Amor utrique sobolis aqualis, sape ex bac causa castigatio, pigrius intrante sœmina ad pullos. Alii simplicitatem in eo consistere putant, quod laqueos aliasue infidias fibi paratas haud euitent, sod sese ipsas in pericula præcipitare foleant: notum illud Juuenalis:

— vexat censura columbas.

Et est apud Suidam ἡμίνη πελοιὰς · columba sedens symbolum τῶν ἀπλες άτων · hominum simplicissimorum, qui capi & decipi se facile patiuntur. Ut Aloysius Cadamusius Nauigation. c. 40. descensiu suo in Canarias Insulas adeò domesticas offendit columbas, quæ manibus fere capi potuerint. Hoc sensu volunt Hoseam Israëlitarum incuriam comparasse cum simplicitate columbarum. Alii quærunt τὴν ἀπεραιότητα columbarum in indole miti, unde Ouidio L.VII. Fab. 12. cluent placida. Cyrillus Lib. de Adorat. πρὸς ἄπρον πραίτητος, supremum mansuetudinis fastigium attingere. Imo sunt, qui columbam ἀχολον, bile carentem, prædicant. Sedulius L. II. Carm.

Mansuetumque decet, multumque incedere mitem, Per volucrem, que selle caret.

Sed refragatur experientia.

Ex Linckiano Museo

Fig. 1. Serpens Americanus flauo cinereus, striis per dorsum nigris, caput versus densioribus pictus, caudâ longâ tenui.

Serpens Americanus ex flauo cinereis striis in dorso variis per longitudinem notatus.

Serpens Americanus tenuis maculis nigris & variegatis, cauda longa ac tenui. Ex Noua Hispania Vinc. Cent. III. 91.

Serpens minor Americanus striis variegatis, cauda longa tenui. Vinc. Cent. V. 46.

Fig. 2. Amphisbæna Americana ex albo & nigro varia, tæniis nigris angularibus angustioribus, albis iisque veluti reticulatis latioribus.

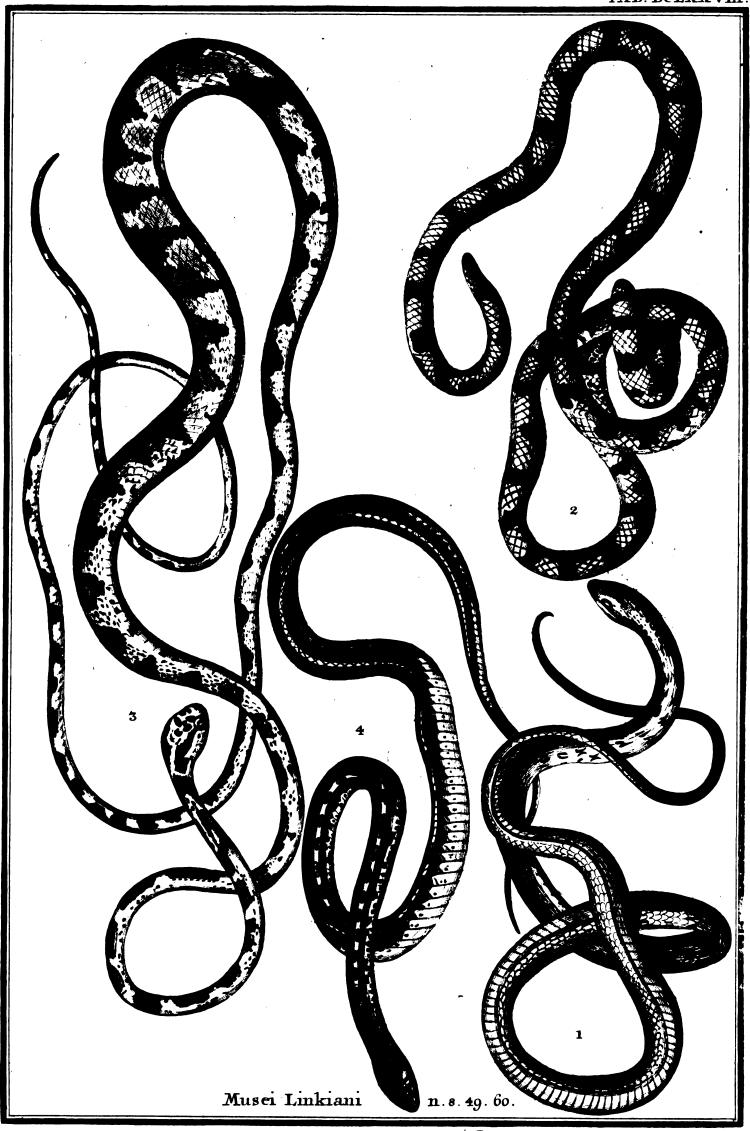
Amphisbæna Americana ex albo & nigro

varia, capite rubro.

Amphisbæna siue Serpens biceps Africana, cute alba, tergo & ventre diuersis laminis & maculis notato, marmorea, annulata. Vinc. Cent. IV. 60.

Amphisbæna Americana siue serpens biceps eleganter maculata, tæniata, marmorea. Vinc. Cent. V. 1.

Fig. 3.

MATTH. Cap. X. v. 16. Serpentes.

Fehlangen .

I.G. Pinte sculps.

Matth. Cap. X. vers. 28. 29. 30. 3L. TAB. DCLXXIX. 1347

Fig. 3. Dipías longa tenuis capite ex fuíco & albo perbellè picto, ex carneo, fuíco, nigro & albo flauescente varia, collo & cauda prætenuibus longis: dorsum pingitur maculis, in collo & cauda sublongis, in medio corpore triangularibus fere suscis, sed atro colore punchatis.

Dipías ex albo subnigro aliisue coloribus varia.

Hæmorrhous corpore pusillo, pedem longo, oculis igneo quodam fulgore micantibus, cute splendidissima, dorso multis albis & nigris notis maculato, ceruice angusta, cauda præ-

fig. 4. Vipera capite ex lurido & nigro vario, linea alba per mediam dorsi longitudinem, eaque nigris oualibus lineis picta, ad ejus la-

rio, linea alba per mediam dorsi longitudinem, eaque nigris oualibus lineis picta, ad ejus latus utrinque subnigra, ventre albo flauescente, nigris punctis notato supernè, cauda tenui acuta.

Serpentis genus albis nigrisque punctis variegatum, Haris Turcis. Meninzk. Lex. 1752.

Serpens Surinamensis elegantissimus, tenuissimus, collo longo. Vinc. Cent. I. 75.

Serpens minor Surinamensis cauda longa & tenui. Vinc. Cent. IV. 80.

Matth. Cap. X. verf. 28.

- Ne metuatis ab his, qui occidunt corpus, animam autem non poffunt occidere; sed metuite magis illum, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna.
 - Nolite timere cos, qui occidunt corpus, animam autem non poffunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.
- Μη Φοβηθήτε από των αποκτεινόντων το σωμα, την δε ψυχην μη δυναμένων αποκτείναι. Φοβήθητε δε μαϊλλον του δυνάμενον & ψυχην κ σωμα απολέσαι εν γεέννη.

St immotæ veritatis indestructibilitas animæ, omnibus naturæ viribus inuicta illius essentia. Nihil heic valent omnia tormenta, omnes Tyrannorum conatus, nihil omnes naturæ motuumque leges, harumque mechanica applicatio. Solius DEI est, qui illam creauit, à quo immediate dependet, eam, si vult, annihilare. Sed non velle docet & ratio, & Scriptura Sacra, sierique animas solutas à corpore vel æternùm beatas, vel sine sine miseras. Fundamentali

hac veritate nititur CHRISTI hoc, de quo nunc, effatum. Μη Φοβηθητε, ô Apostoli, omnesque sideles, à Tyrannorum sæuitia, ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, qui corporis mortalis partes ab inuicem, imò illud ab anima separare valent, τὴν δὲ ψυχὴν, animam immortalem, à tota natura independentem, μη δυναμένων ἀποκτείναι. Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον ἢ ψυχὴν ἢ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γε-έννη. Creatorem omnium rerum, DEUM, Judicem sanctissimum & justissimum.

TAB. DCLXXIX.

Matth. Cap. X. vers. 29. 30. 31.

- 29. Nonne duo passerculi minuto asse vencunt? & unus ex illis non cadet in terram sine Patre vestro.
- 30. Vestri verò etiam pili capitis omnes numerati sunt.
- 31. Ne igitur metuatis. Vos pluris estis, qu'am multi passerculi.
- 29. Nonne duo passeres asse veneunt? & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro.
- 30. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.
- 31. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.
- 29. Όυχι δύο ςρυθία ασσαρίε πωλείται ; κ εν έξ αυτών ε ποσένται έπι την γην, ανου τε πατρος ύμων.
- 30. Τμών δε κ αι τείχες της κεφαλής πάσαι ή ειθμημέναι είσι.
- 31. Μή દેν Φοβηθήτε. πολλών ςςκθίων διαφέρετε ύμες.

Luc.

Qqq qqq qqq qqq 2

1348 TAB. DCLXXIX. Matth. Cap. X. vers.29.30.31. Luc. XII. 6.7.

Luc. Cap. XII. vers. 6. 7.

- 6. Nonne quinque passerculi veneunt 6. Nonne quinque passeres veneunt minutis assibus duobus? & unus ex illis non est in obliuione coram DEO.
- merati funt. Ne igitur metua-Multis passeribus præstatis.
- dipondio? & unus ex illis non est in oblinione coram DEO.
- 7. Sed & pili capitis vestri omnes nu- 7. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergò timere: multis passeribus pluris estis vos.
- 6. 'Ουχί πέντε ςραθία πωλότται άσσαρίων δύο; ησή δυ έξ άυτων ακ έςιν έπιλελησμένον ένώπιον τα ΘΕΟΥ.
- 7. Αλλά και αι τρίχες της κεφαλής ύμων πάσαι ήριθμηνται. Μή έν φοβοιών σπολλών ερυθίων διαφέρετε.

Xiguæ sæpe res magnas habent difficultates, ut heic passerculi unius, duorum, vel quinque, pretium. Non 🖋 enim adeò planum, quid fit Accaelor, *Assarium.* Ex Glossis Latino-Græcis veteribus idem videtur cum asse. Alibi habent sesquas, ir muiou acoaleior, pro quo legendum, εν ημισυ καλ ασσάριον. Glossæ Philoxeni. 'Ασσάριον. Hic As, Ασσαρία ημισυ, sesquas, ubi iterum legendum છે લેન્ન્લ્લિફાળ મુખ્યે મુખાના, assis & dimidius. Notandum, apud Romanos assem pro ere (as pro as) in ære ponderasse 8. uncias; pretium reducit Eisenschmid. Pond. & Mens. p. 184. ad 18. crucigeros. Sed sumitur quoque as pro 77. Denarii, ut heic, & Eisenschmidio dat 1. crucigeri. Celeberrimus noster Job. Baptista Ottius, Capituli Thuricensis Canonicus, Epist. ad Reland. p. 85. assario, assiculo, assi minuto dat dimidium crucigerum, ein balbs Berner-Kreutzerlin, zwey Zürich-Angster, & 120. poscit pro Siclo. Juxta Eisenschmidium Siclus constat 45. crucigeris, qui responderent 90. assariis. In Maimonidis Tractatu de Siclis c. 13. hæc legas: Siclus valet 4. denarios. Denarius 6. obolos. Obolus autem Gera vocabatur diebus Magistri nostri. Obolus valet duo pondia, & pondium duo assaria. Et Peruta est assarii octaua pars. Oboli pondus, qui gera dicitur, est 16. granorum bordei. Pondus assarii 4. granorum, Peruta dimidii grani. Juxta hunc computum, & valorem Sicli in 45. crucigeris, denarius foret 11. crucig. 1. denar. Obolus 1. crucig. 3. denar. 1. obol. Pondium 3. denar. 12. obol. Assarium 1. den. 14. obol. cui calculo respondet fere Versio nostra vernacula, quæ assarium vertit Pfenning. Sed forsitan Textus in genere vult pretium minutum valde, quo veneant duo vel quinque passerculi. Hoc sensu assem sæpe sumsere Veteres. Catullus in Lesbia.

> Rumoresque senum seueriorum Omnes unius astimemus assis.

Idem in Vibennios.

Fili, non potes affe venditare. Alibi.

Non assis facis? o lutum, lupanar!

Cicero pro Quintio, affem sese negat daturum, nisi prius de rebus rationibusque societatis omnibus decidisset. Juuenalis Sat. 10.

Quisquis adbuc uno partem colit affe Mineruam.

Hoc fensu Græci sumserant objet nomen. De Philocrate querelas mouent aues apud Aristophanem, quod fringillas septem vendiderit obolo.

- συνήρων τὰς σπίνες, πωλή καθ ἐπτὰ ἐβολέ.
- Fringillas connectens septem vendit uno obolo.

Obolo, id est, duobus assariis, fere ut CHRI-STUS de passerculis. Oboli significatus peti potest ex Polybio Hist. L. II. os μὸν ἐν ἐπὶ τὸ πολύ παρίενται τες καταλύτας , δι πανδοχείς ήμιασσαρία , τέτο δ' isì τέταςτον μέςος όβολε. Hospites suos plerunque caupones accipiunt semisse, seu dimidio assario, quod est oboli quarta pars. Quinque igitur passerculi in Textu, qui veneunt duobus assariis, veneunt obolo. At Eisenschmid pro obolo ponit 21.crucigeros, assarium proin erit 1.cruc. 1.obol. Athenis proin si septem frangillæ venditæ fuere obolo, fuit pretium unius 1. den. 3. obol. vilius adhuc illo auicularum temporibus CHRI- 🤈 STI inter Judæos. Quadrabit magis Aristophanis allegatus locus Textui nostro, si pro fringilla ponamus passerem. Sanè in Glossis Philoxeni legitur: Σπίνος, ὁ ςρεθὸς, frincillus, fringillus. Nos Germani solemus dicere: Ich wolte nicht einen Kreutzer, einen Heller, geben. Galli, je ne donnerois pas un liard. Nota, quod in reductione

Digitized by Google

Matth. Cap. X. vers. 29.30.31. Luc. XII. 6.7. TAB. DCLXXIX. 1349

ductione ad nostras monetas usuales obolum sumam pro Heller, Haller, 1/8. crucigeri. His omnibus addi potest, sumsisse Heszchium Asarin pro ἀσσαείω. Si verum hoc, minus rectè interpretatus est Lucam Chrysoftomus, δύο λεπτών, τἔτ' έςιν δύο οβόλων.

Immorati fortè nimis, quàm par est, fuimus rei minutæ. Certum quippe, CHRISTI intentionem non fuisse, ut maxima sollicitudine inquireremus verum & genuinum assarii significatum, sed adoraremus specialissimam DEI Prouidentiam circa res adeò contemptibiles & parui pretii, quandoquidem duo passerculi veneant uno, vel quinque duobus assariis, nullus tamen illorum cadat in terram absque Diuinæ voluntatis nutu. Congrua funt Regii Psaltis verba CIV. 27. Uniuersa ex te pendent, ut eis cibum des suo tempore. De veritate hac fundamentali nemo dubitabit, qui vel ex solo rationis lumine ideam sibi formauit de DEI omniscientia, omnipræsentia, aliisque perfectionibus infinitis. Et parum abest, quin vel à fanioribus moderni æui Philosophis albo (vel nigro potius) Hæreticorum inscriberetur Diuus Hieronymus, qui ita in Habacuc c. 1. Abfurdum est, ad hoc DEI deducere Majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quotue moriantur: quæ cymicum, & pulicum & muscarum sit in terra multitudo: quanti pisces in aqua natent: E qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Ne simus tam satui adulatores DEI, ut, dum potentiam ejus ad ima detrabimus, in nos ipsos injuriosi simus: eandem rationabilium quam irrationabilium prouidentiam effe dicentes. Dura nimis sancti Patris verba temperari vix alia ratione possunt, quàm si dixeris, follicitam magis esse DEI Prouidentiam pro hominibus, quàm pro hujusmodi animantibus. Sed stringit magis literalis ipse Textus nostri fensus: si res adeò contemptibiles, quales sunt passerculi & pili, specialissimæ DEI Prouidentiæ sunt subjectæ, quidnî potius nobilissima creaturarum, homo? Neque DEUS regere & conseruare dedignatur, quæ creare dignatus est. Cauendum, ne figamus limites illius prouidentiæ, quam ut nec maxima onerant, si nec minima effu-

giunt, aut ab ea negliguntur. Bochart. Hieroz. P. II. L. I. c. 23. Quis quæso adeò injurius in summas DEI perfectiones dicere ausit, ignorâsse DEUM numerum illarum seu coturnicum, seu locustarum, quibus populum suum cibauit in deserto? vel numerum ranarum illarum & pédiculorum, quos immisit Ægyptiis? vel locustarum illarum, quæ Joel II. 11. Exercitus DEI cluent? Quidní sciat Imperator numerum suarum copiarum? Quadrant, quæ ex Talmude Hierosolymitano allegat Buxtorf. Lex. Talm. p. 553. Rabbi Simeon Ben Jochai latebat in quadam spelunca. Die quodam sedens ad ostium spelunca, & videns aucupem aues capientem, & rete extendentem, audiuit filiam vocis (oraculum), que cum dicebat rior dimos (id eft, liberatio) tum euadebat auis. Quando verò filia vocis dicebat פפיקוּלָ הַּ fpicula, (id est, sententia mortis,) tum auis capiebatur. Proinde dixit Oraculum: Auicula sine cœlo, (id est, sine DEI voluntate & providentia,) non perit, quantò minus homo? Non poterat hæc luce ipsius rationis collustrata veritas de oculo omnia vidente, voluntate omnia regente, sapientia cuncta disponente, latere Gentiles ipsos. Docet alicubi Plutarchus ex Homero, persuasissimas fuisse antiquissimas Gentes, curæ esse DEI & μόνον βόας, αλα του πάντα τα αλα ζωα, & Ælianus Hift. L. XI. C. 3 I. ίδιον δὲ ἄρα των ζώων χολ έκεινο άγαθον, πρόνοιαν αυτών χολ δι Θεοί ποιᾶνται , χολ έτε αυτών καταφρονέσιν , έδε μην ολιγώρως έχεσιν. Etiam brutis competit boc bonum, quod iis Dii provident, neque illa despiciunt, aut susque deque babent.

Optimus Saluator noster, ut ostenderet, prouidentiæ hujus specialissimæ regimini subesse totum hominem, hujus actiones & passiones, cogitationes, dicta, facta, intellectum, voluntatem, fata prospera & aduersa, vitam & mortem, sanitatem & morbos, animam & corpus, in testes vocat pilos, qui ne quidem à multis inter partes corporis numerantur, vumo de non af τείχες της κεφαλης πασαι ήριθμημέναι είσὶ. Argumentatio hæc est à minori ad majus. De pilorum

autem structura egi alibi.

A. Passer montanus.

B. Passer canarius.

TAB.

Recererenterere

TAB. DCLXXX.

Matth. Cap. XII. verf. 10. 13.

- 10. Et ecce, homo erat manum ha- 10. Et ecce, homo manum habens bens aridam. -
- 13. Tunc dicit homini: extende ma- 13. Tunc ait homini: extende manum tuam: & is extendit, ac restituta est (4) sanitati, sicut altera. (a) Al. sana.
- aridam. -
- num tuam. Et extendit: & restituta est sanitati sicut altera.
- 10. Καὶ ίδὲ, ἄνθρωπος ἢν τὴν χείρα έχων ξηράν. -
- 13. Τότε λέγοι τῷ ἀνθρώπῳ Εκτουον την χοιρά σει κοι ἐξέτοινε. Κοι ἀποκατοράθη ὑγιης ὡς ἡ ακλη.

Vid. Marc. Cap. III. vers. 1. s. Luc. Cap. VI. vers. 6. 10.

Nalogus est hic morbus cum illo impii Jeroboami, cui manus extensa contra Prophetam protestantem arescebat, ut eam ad se retrabere non posset, 1. Reg. XIII. 4. Hoc observato discrimine, quod ibi & morbus & cura miraeulo fuerint inducta, heic verò cura duntaxat fit miraculosa. Adest utrobique paralysis manus vel brachii, ab obstructis, vel contractis, vel relaxatis nimiùm neruis orta, quæ non sine emphasi dicitur ξηςα, έξης μμώνη. Casum hunc fi conferas cum Hippocrate, fuit hic homo manibus tantum resolutus. Ita is Epid. L.VI. Sect. 7. 2. 16. is xeigas movor auguantrymer, & Epid. L. II. Sect. 2. t. 22. ή χρος ή δεξιή παςελύθη παςαπληγικώς αλλο δέ κόθη αλλοιώθη, ετέ πρόσωπον, ετε γνώμην, manus dextra apoplecticum in modum refoluebatur, quoad alia verò non alterabatur corpus, neque facie, neque mente. Pradict. L. H. C. 16. t. 28. xeie Asath ny anearis, manus tenuis ac impotens. Quamdiu nempe membrum quodcunque corporis libeto animatur liquidi neruei & fanguinis influxu, quamdiu musculi, horumque tendines in statu funt sano, tamdiu adest & sensus, & morus, & vita, & nutrimentum. Deficientibus spiritibus animalibus progreditur quidem sanguinis circulus, sed relaxantur neruorum & musculo-

rum fibræ, minus rité procedit secretio cutanea, deficit nutritio, corrugantur omnia, fit contractura, membrum aridum. Sunt autem hujusmodi morbi ejus indolis, ut vel eludant omnes Medicorum conarus, vel longæ moræ poscant curam, quæ institui debet inunctionibus oleoso-spirituosis, somentis, balneis, roborantibus neruinis. Satis autem superque indicant modi loquendi, quibus tres Euangelistæ utuntur, fuisse hanc paralysin viribus naturæ & Medicorum inuictam: manum, at illa fuit ficus, εξηςαμμένην έκ ρίζων, Marc. XI. 20. Quinimo non tam intelligi debet manus propriè ita dicta, xele aker, manus extrema, quam totum brachium, quod quoque xeigos nomine venit. Extendit Propheta ille Altari adstans contra leroboamum non solam manum, sed integrum brachium, & tamen de Rege legitur, wi ist, ifnξάνθη ή χείς άυτε. Fruit procul omni dubio cura, quam ibi effectui dedit seruus DEI, sed operante DEO, heic DEUS ipse, miraculosa. Haud suffenæ sunt omnes humanæ, imo totius naturæ, vires tendendis fibris relaxatis, restituendo spirituum influxui, reparandis secretionibus, reddendæ nutritioni & robori, & quidem solo verbo, έκτωνον την χώξα σε.

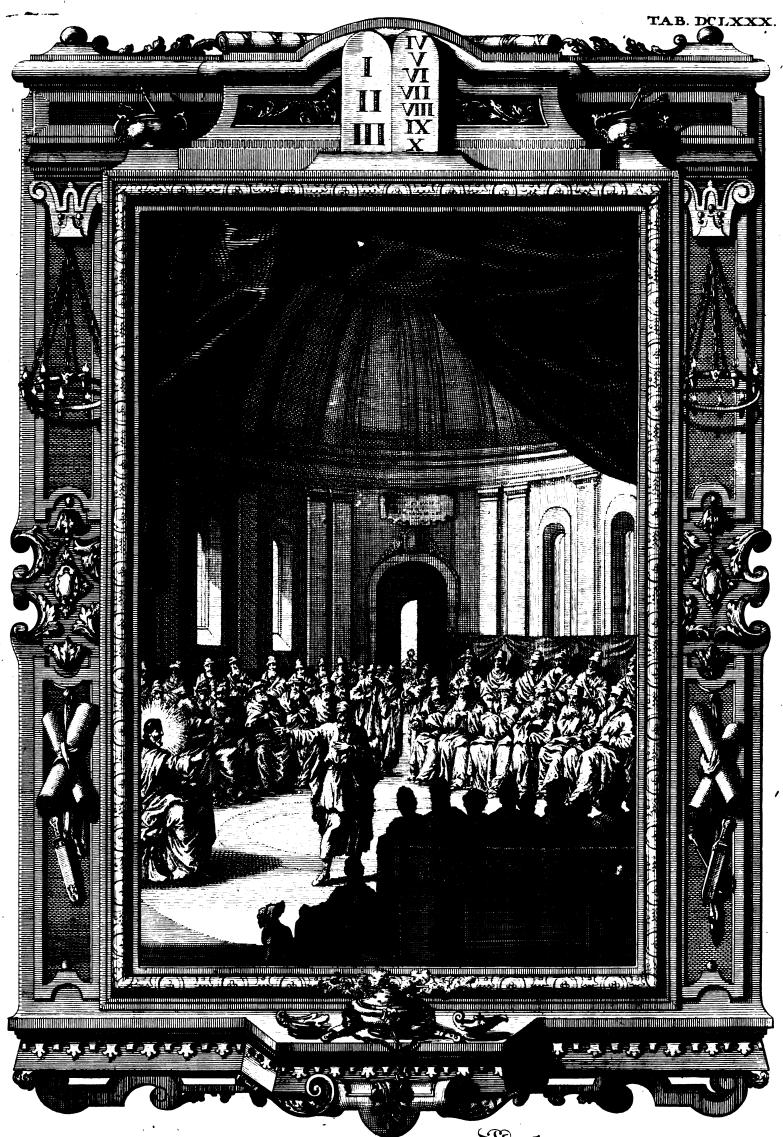
Matth. Cap. XII. vers. 22.

Tunc adductus est ei dæmoniacus, Tunc oblatus est ei dæmonium hacœcus ac mutus, & sanauit illum, ita ut cœcus ac mutus & loqueretur & cerneret.

bens, cœcus & mutus: & curauit eum, ita ut loqueretur, & videret.

Τότε προσηνέχθη αυτώ δαμμονιζόμενος, τυφλός καὶ κωφός καὶ έθεραπευσεν αυτόν, ώςε τὸν τυφλόν κὶ κωφόν κὶ λαλών κὸ βλέποιν.

Supra

MATTH. Cap. XII. v. 10.13. Manus arida miraculo extensa. Fin dürre Mand wird gefünd.

G. D. Heimann sculps.

Matth. Cap. IX. verf. 34. 40. TAB. DCLXXX. 1351

Upra, Matth. IX. 32. constrinxerat dæmon duntaxat neruos linguæ motorios, heic insuper deuinstos tenet opticos. Fuit δαιμονιζόμενος τυφλός & κωφός. Et ecce, tan-

tæ est esticaciæ miraculosa DEI potentia, ut triga hæc malorum naturâ insanabilium momento fuerit pulsa. Dictum factum. Exalurer κ έβλεψεκ τυφλός κ κωφός.

Matth. Cap. XII. verf. 34.

Progenies viperarum, quomodo po- Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, quum sitis mali? Siquidem ex abundantia cordis os loquitur.

testis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

Τεννήματα έχιδνών, πώς δύνακθε άγαθα λαλών, πονηξοί όντες; έκ γας τε περισσεύματος της καςδίας το ςόμα λαλώ.

Vid. Luc. Cap. VI. vers. 45.

E viperarum progenie legatur exegelis Matth. III. 7. Si juxta Saluatoris effatum έκ περισσεύματος της καρδίας λαλοι τὸ ςόμα, inferet facile quis, sedem animæ in corde esse, non in cerebro. Ita sanè philosophatur tota Scriptura Sacra. Notandum heic, posse ex abundantia cordis os loqui, & tamen animæ sedem esse in cerebro. Est cerebrum, si ita loqui licet, regia sedes, sed cor præcipua officina, ubi effectui dantur man-

data animæ. Vix excitari potest affectus in mente hominis, & protinus transeunt spiritus ex cerebro ad cerebellum, ex cerebello per neruos paris vagi ad cor. Prouti verò palmaria hæc corporis rota celerius mouetur vel tardius, pellitur pari ratione sanguis sicuti in omnes totius corporis partes, ita & ad os & linguam, & conformabit se loquela ad nutum patlionum.

Matth. Cap. XII. vers. 40.

ventre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus; sic erit filius hominis in (a) penetrali terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Quemadmodum enim fuit Jonas in Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti, tribus diebus, & tribus nocibus: fic erit filius hominis in corde terræ, tribus diebus, & tribus no-Ctibus.

(a) Vel, in recessu, vel, in interiore parte terræ. Nam in corde terræ Hebraismus est, & metaphora Latinis insueta. "Ωσπες γας ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τὰ κήτας τςεῖς ἡμέςας κὰ τςεῖς νύκτας" "Ουτως ἔςαι ὁ ὑιὸς τὰ ἀνθςώπα ἐν τῇ καςδίφ THE YHE TEHE મેમર્કફલદ મે TEHE PURTUS.

Vid. Jon. Cap. I. vers. 17. Cap. II. vers. 2.

TAB.

TAB. DCLXXXI.

Matth. Cap. XIII. verf. 3 - 8.

- litudines, dicens: Ecce, exiit seminator ad seminandum.
- 4. Et cum seminaret, alia quidem ceciderunt juxta viam, veneruntque volucres, ac deuorauerunt ea.
- 5. Alia verò ceciderunt in loca faxuosa, ubi non habebant multum terræ, & protinus exorta sunt, quod non haberent profunditatem terræ.
- 6. Cum autem exortus esset Sol, exusta sunt, & quia non habebant radicem, exaruerunt.
- 7. Alia rursus ceciderunt in spinas, & (4) succreuerunt spinæ, & sutfocauerunt ea.

(a) Vel, ascenderunt, aut insurrexerunt.

8. Alia verò ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum: aliud quidem centuplum, aliud verò fexagecuplum, aliud vero trigecuplum.

- 3. Ac locutus est illis multa per simi- 3. Et locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce, exiit, qui seminat, seminare.
 - 4. Et dum seminat, quædam ceciderunt lecus viam: & venerunt volucres cœli, & comederunt ea.
 - 5. Alia autem ceciderunt in petrola, ubi non habebant terram multam, & continuò exorta sunt, quia non habebant altitudinem
 - 6. Sole autem orto æstuauerunt, & quia non habebant radicem, aruerunt.
 - 7. Alia autem ceciderunt in spinas: & creuerunt spinæ, & suffocauerunt ca.
 - 8. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum: aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum.
- 3. Καὶ ἐλάλησεν ἀυτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων ἱδὰ, ἐξηλθεν ο σπείρων τὰ σπείρων.
- 4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν ἀυτὸν, ὰ μέν ἔπεσε παρὰ την οδόν. ἢ ηλθε τὰ πετεινά, ἢ κατέφαγεν ἀυτὰ.
- 5. "Αλλα δε επεσεν επί τα πετρώδη, όπα αν έχε γην πολλήν. Και ευθέως εξανέτειλε, δια το μή έχειν βάθος γης.
- 6. Ήλια δε ανατείλαντος, εκαυματίωτη. Και δια το μη έχειν ρίζαν, έξηρανθη.
- 7. "Αλλα δε έπεσεν έπε τως ακώνθας, κ αιτέβησαν οί ακανθοι, κ απέπνιζαν αυτά.
- 8. "Αλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, κὰ ἐδίδε καρπὸν, ὁ μὲν ἐκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Vid. Marc. Cap. IV. vers. 3-8.

Luc. Cap. VIII. verf. 5-8.

- 5. Exiit seminator ad seminandum se- 5. Exiit, qui seminat, seminare semen men suum: & inter seminandum aliud cecidit circa viam, & conculcatum est, & volucres cœli deuorauerunt illud.
- 6. Et aliud cecidit super petram, & 6. Et aliud cecidit supra petram: naenatum aruit, quia non habebat humorem.
- iuum: & dum ieminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.
- tum & aruit, quia non habebat humorem.

7. Et

MATTH. Cap. XIII. v. 3 - 8. Exit feminator ad feminandum.

Ein Gaemann gehet aus zu faen.

G. D. Heumann sculps.

Matth. Cap. XIII. vers. 3-8. Luc. V. 5-8. TAB. DCLXXXI. 1353

- 7. Et aliud cecidit inter spinas: & si- 7. Et aliud cecidit inter spinas: & simul enatæ spinæ suffocauerunt illud.
- 8. Et aliud cecidit in terram bonam, 8. Et aliud cecidit in terram bonam: & enatum attulit fructum centuplum.
- mul exortæ spinæ suffocauerunt illud.
 - & ortum, fecit fructum centuplum. -
- 5. Ἐξῆλθεν ὁ σπάρων τὰ σπάρω τὸν σπόρον άυτὰ. Καὶ ἐν τῷ σπάραν ἀυτὸν , ὁ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν , κὰ κατεπατήθη, κે τα πετοινά τε έξανε κατέφαγεν άυτό.
- 6. Καὶ ἔτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ Φυὲν ἐξυράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχριν ἰκμάδα.
- 7. Καὶ ἔτεςον ἔπεσεν ἐν μέσω τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυρόσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν ἀυτδ.
- 8. Καὶ έτερου έπεσεν έπὶ την γην την άγαθην, καὶ Φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἐκατονταπλασίονα.

Ercommodam heîc nanciscitur occasionem Verbi Diuini præco instruendi colonos & hortulanos tum de literali, tum de mystico, horum Textuum senfu. Schola & Cathedra poterit esse ager, hortusue quiuis, vinea quæuis, pratum quoduis: demonstrandi ea, quæ concernunt plantarum nutritionem, radicationem, augmentum. Quàm semen quoduis contineat tum materiam primæ nutritioni idoneam, tum germen, quod sensim protruditur, & constat ex radicula, binis foliis radicalibus & gemma. Quomodo ex gemmula quauis fuccrescere possit integra arbor: foliola radicalia inseruiant nutriendæ & maturandæ gemmæ; in quouis geniculo siue nodo, unde folia emergunt, lateat germen cum sua radice: quæ ascendentem per corticem succum nutritium attrahat: tota planta, medulla cumprimis, plena sit gemmarum. Succrescit autem, quod ex Celeb. Wolsii Wunderb. Vermehr. des Getreydes p. 60. discimus, ex semine planta, ex grano siue nucleo arbor sequenti ratione. Latent in quouis semine partes, quæ intumescenti ab aqua nutriendo inferuire valent. Subintrat hic fuccus germen, & folia radicalia, quæ inde expanduntur; Radix, naturâ suâ deorsum tendens, succum terrâ exuctum affert foliolis radicalibus, ubi ille ulterius præparatus alendæ gemmæ redditur idoneus. Gemma ubi ad maturitatem suam peruenerit, germinat ita, ut succus ex radice in culmum vel truncum protrusus, partes omnes plantæ magis euolutas & magis expandat. Ex his jactis jam fundamentis illustrari possunt omnia, quæ agricolæ in Textu acciderunt, vel accidere possunt. " μων, inquit Saluator, έπεσε παρά την όδον, και ήλθε τα πετεινά, aues nempe frugiuoræ, καὶ κατέφαγεν αυτά. Addit Lucas, xaremary 97, nempe ab hominibus, qui fortè triuerunt illam viam. Intelligi hæc possunt de semine, quod non tam cecidit in viam ipsam. fed παςα την όδον, ad viam, in agri ipfius extremos limites, conculcari sæpe solitos ab hominibus, & ubi passeres aliæque aues frequenter conspici solent. Poscit semen, quod germinare debet, terram porosam, quamobrem ager

integer aratro sulcari debet & occari: In hujusmodi enim terra radices deorsum, & truncus sursum trudi facile possunt, quum contra tanta sit in terra compressa resistentia, quæ à

tenerrima plantula superari nequit.

Αλλα δε επεσεν έπι τα πετρώδη, όπε εκ έχε γην πολλην και έυθέως έξανέτειλε, δια το μη έχειν βάθος γης. Lucas: Ἐκαυματίοθη, καὶ δια τὸ μη ἔχον ἰκμάδα έξηeavon. Heic loci per το πετεωδες intelligi debet non tam ager lapidibus quasi obsitus, quales in terris nostris Helueticis occurrunt frequentissimi. De hujusmodi agris facile nasci potest suspicio aduenis, esse steriles, suspicio, inquam, quam haud fulcit experientia. Sunt quippe silices, aliique lapides, magno usui agris nostris, quoniam calorem à Sole conceptum diutius retinent, terræque subjacenti communicant, unde felicius progerminant & succrescunt plantæ; ut omnino hoc naturæ beneficium comparare commodè possis cum domunculis illis fenestratis, Glaß - oder Treib - Cassa, quibus hodie solent Hortulani plantas exoticas, ardenti fub Sole Indico natas felicistimo euentu colere, & ad maturitatem perducere. Sed intelligitur, Luca interprete, mérça in terra latens pauco solo tecta, ubi germinare quidem potest semen, imo, propter reflexos ab ipía petra radios, petramque ipsam, majorem vim caloris concipientem & servantem, έξενατείλαι έυθέως, citius, quam in solo secundistimo. In hoc quippe casu promptius & fortius truditur succus nutritius in germen & foliola radicalia, quàm in ipsas radices. Propterea duo Euan-gelistæ ita se explicant, διὰ το μη ἔχειν βάθος γῆς. Non proin mirum, si planta exusta veluti exarescat, δια το μη έχου ικμάδα Deficit & terra, & terræ nutritius succus, & aquæ vehiculum. Et fortean inquas utrumque significat. Sanè apud Galenum occurrit dineia tupas run pogiun, bumor vitalis vel proprius partium, fucci plantarum nutritii mucilaginosi, in terræ poris delitescentis æmulus: sed quoque in genere notat bumorem, vaporem. Euaporat mox pluuia in merewies decidua,tantò autem citius, si interdiu à Solis ardore incaluerint petræ. Unde & Matthæus & Marcus Solem ipsum in consortium actionis tra-Sssssssssssss

Digitized by Google

1354 TAB. DCLXXXI. Matth. Cap. XIII. vers. 3-8. Luc. V.5-8.

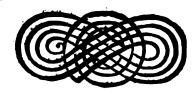
hunt. Hair avaratures, postquam Sol radiis suis locum natalem verberare & calesacere cœpit, διανματίων, καὶ διὰ τὸ μὰ ἔχον μίζαν ἰξηςάνθη. Est namque radix injuriis ardoris non ita exposita, sut aliæ partes plantæ, quæ exarescere possunt à continuato Solis æstu, integra manente radice. Vidimus A. 1719. & in aliis quoque annis torresacta à Solis ardore prata & pascua, sed breui post pluuiam sapsam reuirescentia. Euidens ita sit ratio, cur binas allegent pereuntis seminis causas Euangelistæ, τὸ ὁκαυματίων respicit Solis actionem in culmum enatum, & τὸ ἱξηςάνθη radicem, διὰ τὸ μὰ ἔχον μίζαν, ἱξηςάνθη.

"Αλλα δε επεσεν έπε τας ακάνθας, ησή ανέβησαν οι α. κανθαι, ησι απέπνιξαν αυτα. Num intelligat CHRI-STUS per analyses omnis generis frutices spinosos, vel & herbas aculeatas, quales sunt cardui, vel peculiarem quandam speciem agris infestam, non ita facile est dictu; auget difficultatem, si insurrexere radicetenus unà cum semine. Darem ego suffragium sepibus spinosis jam ante seminationem plantatis, sed eo tempore, quo semen projectum fuit in terram apúillois & decurtatis, intelligerem proin τὸ συμφυπναι de illarum luxuriatione, ut sub carum umbra surgentes culmi assurtexerint quidem, sed non peruenerint ad plenam spicarum maturitatem, tum propter deficientem solis calorem, tum propter fucci nutritii inopiam confumpti à sepibus ipsis.

"Αλλα δε έπεσεν έπε την γην την καλην, και εδίδε καςwir, o use ination, o de ifficerta, o de teranorta. Id cit, dedit unica frumenti spica 100. 60. 30. grana, quæ juxta modernorum hypotheses delituerant antea in unico frumenti grano. Commodam heic nanciscor occasionem disserendi de artificiosa frumenti multiplicatione, quæ hodie exercet ingenia politissima atque fatigat. Adfert Wallemont dans ses Curiositez de la Nature & de l'art sur la vegetation, ou l'agriculture, & le jardinage dans leur perfection p. 171. inter alia exemplum ex Eph. Nat. Curiof. A. 1671. spicæ hordeaceæ, quæ gestauit 15. spicas majores, & 9. minores, plenas granis omnes, p. 184. Experimentum institutum à Dionysio, Medico Regio, qui ultra 200. spicas produxit

ex unico grano, p. 187. Hordei, quod ostenderant Patres Doctrinæ Christianæ Parisiis, culmorum 249. granorum 18000. ex unico grano natum p. 196. ex Itinerario Monconyfiano, Nobilis Angli, qui resectione frumenti, quod nondum in culmos furrexerat, ex fingulis radicibus protruserit ad 100. usque spicas p. 208. ex Mem. de l'Acad. Roy. des Sciences A. 1700. de binis granis, quorum unum dederit spicas 100. alterum 60. item binorum aliorum tritici, è quorum uno enati culmi 32. in quouis culmo spicæ 10. in quauis spica grana 30. in media 36. ut in totum computatæ fuerint spicæ 320. grana 9792. Tanta hæc, & extraordinaria multiplicatio, sed & ordinaria quæuis trigecupla, sexagecupla, centupla opus est soli Diuinæ Potentiæ adscribendum. Sine euolutionis adoptes systema, siue quodcunque aliud, recurrendum tibi tandem est ad DEI voluntatem atque potentiam. Euolutionem si assumas pro basi, non explicabis facile artificiosam frumenti multiplicationem, neque unico anno perduces ad maturitatem germina, quæ juxta ordinarium naturæ cursum secundo demum, tertio, quartoue anno procrescerent: ex hypothesi quippe latent grana secundi anni in grano primi, grana tertii in grano secundi, prima proin matura esse debent, antequam proles secundi anni euolui queunt, & hæ iterum ante, quàm tertii anni grana. Conforme magis naturæ, rationi & experientiæ est Cel. Wolfii systema, quod huc breuiter redit, contineri in unico grano unicum germen, ex quo surgat unicus culmus cum unica spica; sed in quouis geniculo seu nodo latere nouum culmum, nouamque spicam, qui, si terra obtegens adsit, radices agat & germinet. Ad artificiosam proin multiplicationem necesse id duntaxat esse, ut femen profunde satis recondatur sub terra, quò germinantes nodi possint enutriri. Ipse laudatus Vir experimentis variis institutis prosecutus est multiplicationem ad 1000. & 2000. Experimenta alia lege in Cel. Kanoldi Breßl. Naturund Kunst-Gesch. 17 18. p. 1002. & passion ali-

bi in Collectaneis hisce omnigeno rerum Physico-Medicarum apparatu refertifimis.

TAB.

TAB. DCLXXXII.

Matth. Cap. XIII. vers. 25.

Dormientibus autem hominibus, ve- Cum autem dormirent homines, venit illius inimicus, & seminauit zizania inter triticum. -

nit inimicus ejus, & superseminauit zizania in medio tritici. —

Έν δὲ τῷ καθεύδουν τὰς ἀνθρώπας ἦλθεν ἀυτᾶ ὁ έχθρὸς, καὶ ἔσποιρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τᾶ σίτα.

Tunt in mundo morali impii commixti piis, sic & in mundo materiali sunt bona mixta malis. Quemadmodum in hoc omnes homines, metaphylico fensu, sunt boni, ita & in regno vegetabili omnes plantæ, neque est ulla adeò abjeta, cui non competat sua à Creatore ordinata structura, suus in harmonia uniuersali locus, suus usus. Culinæ si non inseruit, vel nutritioni, adhibetur ad Medicinam, vel usui cedit artificibus. Ita agri zizania, & hæc inter lolium, cibo inidoneum, imò sanitati nociuum, suo tamen haud caret usu. Num Saluatori ζιζανίων nomine veniant herbæ qualescunque sponte inter frumenta nascentes, vel certa quædam ab aliis distincta species, determinatu haud ita est facile. Id quidem ex circumstantiis Historiæ colligi potett, non intelligi debere herbas vel herbulas repentes, sed surgentes æquè altè ac triticum. Constat id ex mandato, quod Paterfamilias dedit messoribus, vers. 30. Dunλέζατε πρώτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε άυτὰ εἰς δέσμας πρὸς To และสมสมัยสม สมาล. Circumstantiæ huic omnimodè respondet Lolium Dioscoridis seu gramen loliaceum spica longiore C.B. Gramen loliaceum spica longiore aristas babens C. B. Lolium gramineum spicatum, caput tentans I.B. quod describit in Agrostographia sua charissimus frater p. 31. Germ. Lolch, Twalch, Trespe, Trümmel. Scriptoribus Talmudicis in Kilaim c. 1. זוֹנִין zonin, cui vocabulo affinia funt Turcarum ziwan, züan, Arabum züwan, Meninzk. Lex. 1645. 2480. 6071. quin imò ex Oriente videtur ad Græcos delatum ipsum & Gavior. Veteribus Græcis, Dioscoridi, Aristoteli, Theophrasto, Galeno, Æginetæ, & aliis hæc planta vocatur Aiça. quam Suidas vocat τῶ σίτε διαφθόζαν, frumenti corruptionem. Eodem sensu occurrit zizanion ipfum apud Constantinum, quod idem sit ac σιζόσινιον à σίτος & σίνω, quod noceat frugibus. Etiam Hispani utuntur voce zizania, Auicenna zinzania. Planta hæc, quam sistimus Fig. I. pedalis & bipedalis, tritico non solum suffuratur alimentum, sed semen ejus frumento commixtum, panique immixtum, Virgilio infelix lolium, vertiginem & temulentiam homini infort, imò sæpe soporem profundum atque le-

thalem, graue hinc dictum Theophrasto & caput tentans, oculis insuper nociuum. Ouidius Fast. I.

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Potest & heic locus concedi Festuca graminea glumis hirsutis C. B. seu Gramini Gros Montbelgardenfium I.B. Scheuchz. Agroftograph. p.250. Fig. II. quod Lobelius, Dalechampius, Tragus agnoscunt pro vero Lolio Dioscoridis & Zizanio, vel age, ad binos usque assurgens cubi-

Allegorizare ut alibi ita & heic licet Verbi Diuini præconi; cum lolio comparari utique possunt Pseudo-Christiani Hypocritæ, ixorres μόρφωσιν έυσεβείας, την δε δύναμιν αυτής ήρνημένοι, 2. Tim. III. 5. Sed caue nominare hos degener triticum. Antiqua fuit opinio, mutari lolium in triticum, triticum in Iolium. Vid. Scaliger. in Theophr. Libr. de Caus. Plantar. p. 141. 148. 274. Theophrast. L. II. cui & subscribit Cl. Hiller. Hierophyt. P. II. p. 119. Fabulam hanc discussere Camerarius Diss. de Frument. sement. & messe p.5. Malpighius opere posthumo, Vallisnerius de Arcano Lenticulæ palustris semine p. 3. ubi inter alia de lolii transmutatione in triticum, uuarum in capreolas, arborum in agnos, frondium in aues, fructuum in vermes, granorum in mures, ita: Alterari posse ultronei concedimus, transformari in totum ambigimus. Statutas & plantæ suas leges babent, & monstrorum ipsa generatio non est penitus exlex. Creationis etenim non mutationis naturam redolet perfecta metamorphosis. Seminum illa turpis immixtio suas seruat motuum & sigurarum coordinationes, cognatasque cobærentias, quorum quodlibet suo munere fungitur, non violato penitus primo illo indito imperio, sed alterato, propter diuersum aliqualiter loci genium, diuersos contactus, intrusasque diversas, sed amico plexu moleculas. Hinc monstra utriusque parentis naturam sapiunt. Iisdem & plantæ, si specierum ordinem spectes, obstringuntur legibus, ac animalia. Alterari posfunt, immisceri semina, non antiquam penitus

> exuere formam, fiue structuram nouam induere. Sssssssssss 2

TAB.

TAB. DCLXXXIII.

Matth. Cap. XIII. vers. 31. 32.

- 31. Aliam Parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum homo seminauit in agro suo.
- 32. Quod minimum est omnium seminum, cæterum ubi excreuerit, maximum est inter olera, & in arborem excrescit, adeò ut veniant volucres cæli, & nidulentur in ramis illius.
- 31. Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo.
- 32. Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creuerit, majus est omnibus oleribus, & sit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus.
- 31. "Αλλην παραβολήν παρέθηκεν αυτοϊς λέγων" 'Ομοία ές ν ή βασιλώα των έρανων κόκκω σινάπεως, δν λαβών ανθρωπος Εσποιρεν έν τῷ αγρῷ ἀυτε.
- 32. *Ο μικρότερου μέν έςι πάντων τῶν σπερμάτων ὅταν δὲ ἀυξηθῆ, μείζου τῶν λαχάνων έςὶ. Καὶ γίνεται δένδρου, ὡςε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τὰ ἀρανὰ, κοὶ κατασκενὰν ἐν τοῖς κλάδοις ἀυτὰ.

Vid. Marc. Cap. IV. vers. 31. 32. Lud. Cap. XIII. vers. 19.

Gitur primariò heic de sinapeos specie, quæ descriptioni Saluatoris respondeat, & judicibus Rosenbach. meth. omnisc. Christ. p. 256. & Wedelio de Sinapi Scripturæ Dec. V. Exercit. III. p. 11. est sinapi satiuum siliqua latiuscula glabra semine ruffo. I. B. Sinapi 2. satiuum Ger. emac. quod folia habet rapacea, caulem teretem, superius glabrum, tres, quatuor, vel quinque cubitos altum, in multos ramos diuisum, foliis angustis, oblongis deorsum dependentibus, superiore præsertim parte vestitos, siliquas breues, cauli appressas, & fere quadrangulas, semen ruffum, aut ex ruffo nigricans. Occurrunt apud Aëtium Tetrab. Sect. I. p. 50. & Athenaum L. IX. c. 1. bina loca verbis CHRI-STI propemodum parallela. Ille ita: "Agisov di (σίναπι) και το 'Αιγύπτιον, ε το Συριακόν, μικρότερον δε τω όγκω καλ αναμότεςον κεκςωσμένον. Optimum Ægyptium aut Syriacum (cum Judaico nostro idem) & quod mole minus est, & minus cruente coloratum. Hic illud vocat Νάπυ. διον νάφυ, δτι ές ές ηται Φύσεως. άφυλς γας καλ μικεον, ώσπες καλ ή άφύη, destitutum à natura. Abjectum enim & paruum est sicut Apua. Sicut nempe apua minimus est inter pisces, ita finapeos fèmen minimum inter alia. Est autem, quod explicando effato CHRISTI seruit, semen sinapeos non absolute minimum, sed relatiue. Dantur quippe plantarum semina incredibiliter minora, vix sub microscopio conspicua. Exiguum est respectu plantæ, quæ inde furgit, exiguum, fimul & magnum respectu aliarum plantarum hortensium, quæ in Textu

generali xaxávor, olerum, nomine veniunt, & in Vernacula nostra melius reddi potuissent Garten-Gewächse quam Köhl, hæc quippe vox speciali ideæ est alligata. Oleribus autem adsociatur finapi, quod culinæ feruiat magis, quàm officinis Medicorum, ad cibos magis quàm medicamenta utile, quamuis in Medicina egregio suo haud careat usu. Sic quoque vox Asirder non accipi debet stricto arboris sensu, sed latiori pro alta dendroide planta, ut apud Botanicos occurrunt Sedum, Malua, Hypericum, Geranium, Tithymalus, arborescentia, non quod ad arboris usque excrescant altitudinem, fed alias suorum generum species proceritate superent. Est sinapi planta, quæ seminatur, ut alia hortensia olera: de arboribus non eadem utimur sationis voce. Cluet, quod Iupra dedimus, finapi Rajo Hist. Plant. p. 803. omnium bujus generis nobis cognitorum ramosissimum, & elatissimum, licet è tam exiguo ouulo enatum: ita ut aues cœli, nempe aërei, commodè possint ramis hujus plantæ insidere, ibique morari, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀυτᾶ, potius quàm nidula-Correctionem heic admittunt Versiones nostræ, notat quippe κατασκηνέν propriè morari, diuertere, quo sensu etiam sumitur Ps. XXIII. 2. de pascuis herbidis, in quibus accubare licet. Sciendum interim variare multum plantas ratione altitudinis pro climatum varietate. Vidit Alonso d'ouaglie ex Jesuitarum ordine, teste Marggrauio Append. L. VIII. Hift. Rer. Natur. Brafil. c. 6. p. 291. in Regno Chili Sinapi brachii crassitie adeò altum, ut superauerit equi-

I.G.Pintz sculps.

G.D. Heuman sculps

Matth. Cap. XIII. vers. 33. 45. 46. TAB. DCLXXXIII. 1357

tem insidentem equo. Sed hyperbolica sunt forsan, quæ leguntur in Talmude Hierosolymitano Tract. Peab f. 20. Fuit in Sichin arbuscula sinapis, que tres babuit ramos: auulso uno tectum fuit tugurium figulorum, repertique in eo tres seminis cabi. Testatur quoque R. Simeon silius Chalaphtab, se caulem sinapis babuisse in borto suo, in quem conscendere solitus sit, ut in sicum. Memorari heic quoque merentur Sinapi Orientale maximum rapi folio, item Sinapi Orientale altissimum Erysimi folio ex Tournes. Corollario, quarum specierum non hactenus nouimus nisi nomina. Coronidis loco animaduerto, oc-

currere arbores grandissimas ex paruo semine natas. Cupressi damus exemplum ex Plinio L. XVII. c. 10. Minimis id granis constat, ut vix perspici quædam possint: non omittendo naturæ miraculo, è tam paruo gigni arbores, tanto majore tritici & bordei grano: ne quis Fabam reputet. Quid simile originis sue babent malorum pyrorumue semina: bis principiis respuentem secures materiam nasci, indomita ponderibus immensis præla, arbores velis, turribus murisque impellendis arietes? Hæc est naturæ vis, bæc potentia.

A. Sinapi Rapi folio. C.B. B. Sinapi Erucæ folio. C.B.

Matth. Cap. XIII. vers. 33.

- Simile est regnum colorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totum.
 - Simile est regnum colorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus. donec fermentatum est totum.
- 'Ομοία έςὶν ή βασιλεία τῶν έζανῶν ζύμη, ἡν λαβεσα γυνὴ ένέκςυψεν εἰς ἀλέυςε σάτα τςία, **ἔως ἕ έ**ζυμώθη ὅλον.

Vid. Luc. Cap. XIII. vers. 21.

Buia ubique res est fermentatio, haud ignota pistoribus, ancillis, agricolis, patribusfamiliàs, quibus vel vinum fermentat in doliis, vel massa panis in mattra. Sed mirè cruciat hæc vel attio vel passio ruspatores naturæ. Dictu est facile, expandi particulas fermenti acidas & volatiles per omnem massam. Sed quæritur, an & quomodo sese multiplicet fermentum? qua ratione hoc, accedente subactione, massa porosa reddatur & intumescat, quæ si non subigatur compacta manet & densa. Multa in hanc rem scripta legimus passim, experimentis potius quàm rationibus folidis nixa. Solutionem haud ita esse facilem vel ex eo constat, quod Academia Scientiarum Burdigalensis Problema hoc de fermentorum multiplicatione doctis foluendum

proposuerit sub 1. Maji 1718. oblato 300. librarum pretio. Extricabimus nos forsan ex labyrintho difficultatum, si panis fermentationem conferamus cum illa vini, & potissimas partes tribuamus aëri densiori: de qua re aliàs egimus fulius.

Σάτε, Sati, Seab, notionem dedimus ad TAB. LXXVIII. quod mensura hæc aridorum respondeat 674. pollicibus cubicis Parisinis, 6232. modiolis Tigurinis; cujusmodi 16. conficiunt Quartale, ein Viertel. Hæc reductio si justa, correctionem admittit Versio Vernacula nostra, quæ σάτα τεία reddit drey Viertel, siue 48. modiolos, proinde peccat excessu 2918. modiolorum, tria quippe sata ex hac hypothesi duntaxat dant 1826. modiolos.

Matth. Cap. XIII. vers. 45. 46.

- 45. Rursum simile est regnum cœlo- 45. Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti pulchras margaritas.
- 46. Qui quum inuenisset unam pre- 46. Inuenta autem una preciosa martiolam margaritam, abiit, & vendidit omnia, quæ possidebat, & mercatus est illam.
- rum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.
 - garita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam.
- 45. Πάλιν όμοία ές ν ή βασιλεία των έςωνων ανθρώπιο έμπορο, ζητέντι καλές μαργαρίτας.
- 46. 'Ος έυρων ένα πολύτιμον μαργαρίτην, απελθών πέπρακε πάντα, όσα έχε, και ήγορασεν αυτόν.

Tet tet tet tet tet

Voca-

1358 TAB. DCLXXXIV. Matth. Cap. XIV. ver £19.20.21. Joh. VI.9-13.

Ocatur hujusmodi selecta & pretiosa margarita, in quam incidit mercator, unio, tanquam unica, quæ sui similem vix habet, ad discrimen aliarum communium, quas Zabl-Perlen vocant gemmarii. Corrigendus heic venit Plinius, qui L. IX. c. 35. unionum nomen aliunde deriuat. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere, haud promtis rebus, in tantum, ut nulli duo reperiantur indiscreti, unde nomen unionum Romana imposuere delicia. Ni sensus viri Historiæ naturalis peritissimi fuerit, inter innumeras vix reperiri duas prorsus æquales. Non impedit hoc, quò minus raræ magnitudinis margarita unionis nomen mereatur præ alia. Subjungam nonnulla magnarum margaritarum exempla. Narrat Ramufius Peregr.

T. I. inuentam fuisse in Insula Perlarum margaritam nucis juglandis magnitudine, venditam 1200. aureorum pretio. In Sinu Persico ad Catiffam A. 1633. inuenta & à Rege Persarum pro 32000. Tomanis empta, cujus meminit Tauernier in suis Itinerariis. Coronæ Rudolfi Imperatoris inserta pyri minoris magnitudine & figura, de qua Boëth. à Booth. c. 37. p. 170. In Capite Bonæ Spei vidit Herm. Nic. Grimm uncialem pondere, sed erosam in superficie, Epb. Germ. Dec. II. Ann. III. Obs. 36. Egnatio teste Itiner. c. 19. in Regno Bisnagar vendita fuit Regi Odialcam margarita pro 1000000. aureis. Una forte ex maximis & pretiosissimis fuit illa, quam aceto folutam apposuit Antonio Cleopatra, de qua Plin. L. IX. c. 35. Macrob. Saturn. L. III. c. 17. Atheneus Deipnosoph. L. IV.

TAB. DCLXXXIV.

Matth. Cap. XIV. vers. 19. 20. 21.

19. Et jussis turbis discurrere super gramina, sumptisque quinque panibus ac duobus piscibus, sublatis in cœlum oculis, (a) benedixit: & cum fregisset, dedit discipulis panes, discipuli verò turbis.

(a) Vel, benè precatus est, aut, laudes egit, vel, gratias egit. Hoc enim sibi vult Hebraismus hic. 20. Et comederunt omnes, & laturati funt. Et sustulerunt, (b) quod superfuerat fragmentorum, duodecim cophinos plenos.

(b) Vel, reliquiarum de fragmentis.

21. Porrò qui consederant fuere virorum ferme quinque millia, præter mulieres ac pueros.

19. Et eum jussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem dederunt turbis.

20. Lt manducauerunt omnes, & laturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmento-

rum plenos.

21. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulicribus & paruulis.

- 19. Καὶ κελεύσας τὰς ὅχλες ἀνακλιθήναι ἐπὶ τὰς χόςτες, καὶ λαβών τὰς πέντε ἄςτες, καὶ τὰς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας eis τὸν ἐξανὸν, ἐυλόγησε. Καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τὰς ἄξτας, ὁι δὲ μαθηταὶ τοῖς ὅχλοις.
- 20. Καὶ ἔραγον πάντες, καὶ έχοςτάθησαν. Καὶ ἦςαν τὸ πεςισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνες πλήςεις.
- 21. 'Οι δε εωθίοντες ਮੌσαν ανδεες ώσει πεντακιχίλιοι, χωείς γυναμιών και παρδίων.

Vid. Marc. Cap. VI. vers. 41 - 44. Luc. Cap. IX. vers. 16. 17.

Joh. Cap. VI. vers. 9 - 13.

9. Est puellus unus hic, qui habet panes quinque hordeaceos, & duos © pisces, sed hæc quid sunt inter tam multos?

9. Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter

(c) 'Officion diminutiuum est ab 1400, quod significat edulium, quod pani additur. Sed & apud Latinos pro piscibus po-

10. Di-

•

Matth.Cap.XIV.vers.19.20.21. Joh.VI.9-13. TAB. DCLXXXIV. 1359

10. Dixit autem JESUS: Facite, ut ho- 10. Dicit ergo JESUS: Facite homimines discumbant. Erat autem gramen multum in eo loco. Difcubuerunt ergò virorum numero ferme quinque millia.

II. Accepit autem panes JESUS, quumque gratias egisset, distribuit discipulis, discipuli verò discumbentibus. Similiter & ex pisci-

bus, quantum volebant.

12. Ut autem saturati sunt, dicit discipulis suis: Colligite, quæ superfuerunt, fragmenta, ne quid percat.

13. Collegerunt ergo, & impleuerunt 13. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerant his, qui comederant.

- nes discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.
- II. Accepit ergo JESUS panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus, quantum volebant.
- 12. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite, quæ superauerunt, fragmenta, ne pereant.
- duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducauerant.
- 9. Εςι παιδάριον εν ώδε, ο έχρι πέντε άρτες κριθίνες, και δύο ο ψάρια. άλλα ταυτα τί έςιν είς τοσέτες;
- 10. Ειπε δε ο ΙΗΣΟΥΣ ποιήσατε τες ανθεώπες αναπεσών. ην δε χόςτος πολύς έν τῷ τόπῳ. Ανέπεσον εν οι ανδεες τὸν ἀριθμὸν ώσεὶ πεντακιχίλιοι.
- ΙΙ. Έλαβε δε τες αξτες ο ΙΗΣΟΥΣ, και ευχαριςήσας δέδωκε τοις μαθηταις, οι δε μαθηται τοις ανακοιμένοις. Όμοίως κ έκ των οψαρίων όσον ήθελον.
- 12. "Ωςε δε ένεπλήθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αυτέ" Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ΐνα μή τι ἀπόληται.
- 13. Συνήγαγον έν, η έγεμισαν δώδεκα κοφίνες κλασμάτων έκ των πέντε άζτων των κζιθίνων, α έπεζίσσευσε τοῖς βεβρωχόσιγ.

Onfiderandum heic venit miraculum, quod non solùm attentos, sed quoque attonitos reddit Philosophos quoscunque; quod vel solum Judæam Gentem conuincere & potuifset & debuisset de Diuinitate CHRISTI Messiæ; majus longè illo, quo tres incirca milliones hominum cibati fuere Manna & coturnicibus, seu locustis. Cibantur heic & saturantur 5. panibus & duobus piscibus 5000. viri, vel 10000. ad minimum homines. Et remanent, saturatis his omnibus, cophini pleni duodecim. Heic nemo cogitet de fascinatione quadam, vel cibis duntaxat pictis, ad videndum, non ad gustandum appositis. Venter caret auribus. Nutrimento, eoque folido, indigebat, in loco deserto, à pagis remoto, hominum, qui per totius diei decursum CHRISTI sequaces fuere defatigati, turba. Ipsos discipulos sollicitos tenet temporis & loci circumstantia, & cibi necessitas. Ita hi v. 15. ad Magistrum: Εξημός કંદ્રાષ્ટ્ર ઇ જાઇત્રાહદ, મુખુ મું હિંદુલ મેં છેમ જાલદુરો એક્ષ્ય. લેજાઇના જાઈ જો પ્રેયદ્ર છે.

ίνα απελθόντες οις τας κώμας αγοράσωσιν έαυτοῖς βρώμαra. Poterat equidem Saluator, ut unico verbo, voluntatisque nutu sanauit insanabiles morbos, resuscitauit mortuos, ita & sedare totius populi famem, saturare nihilo. Suffecisset certè unicum xoetaconte. Sed volebat illos cibare, imo cibis saturare. Necessaria fuit heic panis pisciumque multiplicatio, quæ infinitis parasangis superat Philosophorum Horizontem; uti quoque Matth. XV. 36. 37. quâ occasione 7. panes & pauci pisciculi saturauerant 4000. viros, relictis σπυρίδισι septem. Fuit & heic & ibi immediata creatio, an ex nihilo, aëre, aliaue materia jam existente, meum haud est operosè inquirere. Æquari fortè possint hese σπυρίδες feptem cum *οφίνοις illis duodecim. Notat quip-. pe or corbem, eumque sat magnum, in dorso gestari solitum, qualis ille suit, quo demittebant Paulum ex muris Damasci, Act. IX. 25.

Sed no pros corbiculum, sportellam, qualis manibus, vel sub axillis gestari potest.

TAB.

Ttt ttt ttt ttt ttt 2

TAB. DCLXXXV.

Matth. Cap. XIV. vers 25.

Quarta autem noctis vigilia abiit ad Quarta autem vigilia noctis venit ad illos JESUS ambulans super mare. cos, ambulans super marc.

Τετάρτη δε φυλακή της νυκτός απήλθε πρός κυτές ο ΙΗΣΟΥΣ περιπατών έπε της θαλάσσης.

Marc. Cap. VI. verl 48.

do. (Erat enim ventus aduersus cis.) Et circa quartam vigiliam noctis venit ad cos ambulans super mare.

Viditque eos laborantes in remigan- Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius cis) circa quartam vigiliam no-Etis venit ad eos ambulans supra mare.

Καὶ δίδεν αυτώς βασανιζομένες έν τῷ έλαύνοιν (ἦν χαὶς ὁ ανεμος έναντίος αυτοῖς) κοὶ πεςὶ πετάρτην Φυλακήν τῆς νυκτὸς έρχετου πρός αυτίες, περιπατών έπί της θαλάσσης. —

Joh. Cap. VI. vers. 18. 19.

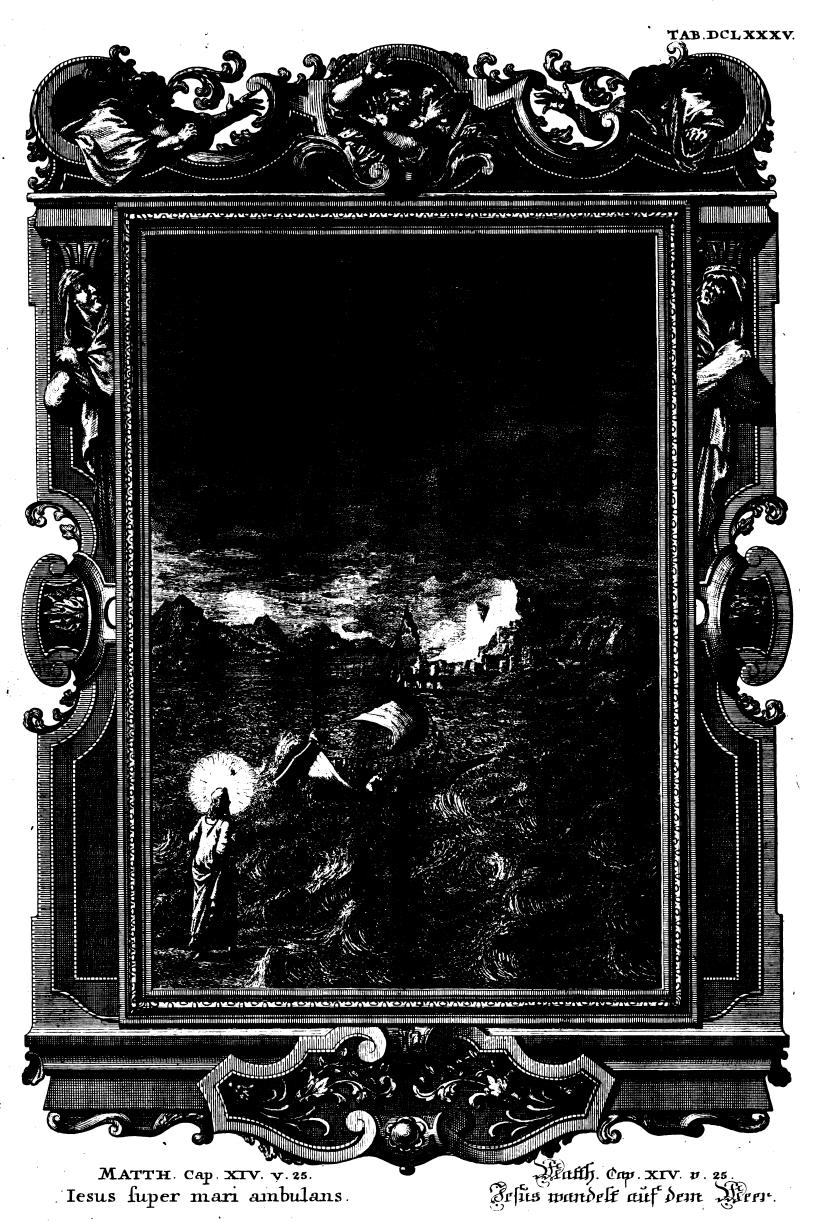
- intumescebat.
- 19. Quum remigassent ergo ferme stadia viginti quinque, aut triginta, vident JESUM ambulantem super mare, & adpropinquantem naui: ac timuerunt.
- 18. Mare autem vento magno flante 18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.
 - 19. Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident JESUM ambulantem super mare, & proximum naui fieri: & timuerunt.
- 18. Ή τε θάλασσα ανέμε μεγάλε πνέοντος διηγέιετο.

Ccurrunt heic confideranda circum-

19. Ἐληλακότες τη ως ςαδίκς είκοσι πέντε η τριάκοντα, θεωρίσι τον ΙΗΣΟΥΝ περιπατίντα έπο της θαλάσσης, κ έγγυς τε πλοίε γινόμενον. Καὶ έφοβή θησαν.

stantia temporis, locus, & miraculum ipſum patratum. Tempus est τετάρτη Φυλακή, quarta noctis vigilia. Dispartiebantur nempe veteres Judæi nochem in certas vigilias, custodias, אַשְּׁבְרוֹרוֹ, aschmyroth, ita dictas, quod certi homines, aliis dormientibus, vigilauerint, per vices, id quod hodienum fit in urbibus & pagis. Hujusmodi vigilia fuere primum tres. Prima vocabatur סעוֹ , vespera, שאיז אַשְּׁמְרוֹרד, rosch aschmyroth, caput vigiliarum, prima vigilia Thren. II. 19. Extendebat sese per trihorium inde à Solis occasu. Secunda ab hora nona, juxta nostrum computandi modum, usque ad μεσονύκτιον, unde & vocatur μεσονύκτιον, ή δευτέρα Φυλακή, secunda vigilia, Luc.

XII. 33. media vigilia, Jud. VII. 19. Nox concubia, intempesta Latinis. Tertia vigilia, Luc. XII. אַשְׁמוֹרֶר הַבּקּר aschmoreth habboker, vigilia matutina Exod. IV. 24. αλεκτοροφωνία, αλεκτρυοφωνία, Gallicinium, quoniam tunc primum auditur galli cantus, ad discrimen secundi gallicinii, Marc. XIV. 30. Protendebat se hæc vigilia à media nocte ad horam tertiam antemeridianam. Quarta denique vigilia, cujus mentio fit in Textu, instituta fuit Pompeji & Romanorum tempore, durauitque ab hora tertia ad sextam, siue a gallicinio secundo ad diem apertum. Vocatur mpwi mane, conticinium, quo galli conticere incipiunt. Aliàs integram notlem nuncupabant Judæi יָרֶע erebh, vesperam, όψίαν, όψε, contradistincte ad בָּקָר boker, mane. Videtur Lucas XII. 38. ex veteri consuetudine

I. G. Pintz sculps.

duntaxat posuisse tres vigilias, ut tertia fuerit ultima.

Locus, ubi miraculosum contigit Φαινόμενον, tuit Mare Galilæum, & quidem 25. vel 30. stadiis, sudiois, dissitum à Nazaretho versus Bethsaidam. Est autem Στάδιον, Στάδιος, mensura 600. pedum. Apud Herodotum L. II. legas: αί δε έκατον οργυια δίκαια είσι ςάδιον εξάπλεθρον. Centum orgyiæ justæ sunt stadium sex plethrorum. Et memorat Strabo L. XVII. fuisse Pyramides Ægyptias altitudine stadii. Inuenit autem maximæ longitudinem vel latitudinem Chazelles, licet inæquali paulum solo 690. Pedum Parisinorum, apud du Hamel Hist. Reg. Scient. Acad. L. IV. c. 2 quæ parùm discrepat à P. Elzeari Capucini computo, qui ponit 682. Pedes apud Thevenot Voyag. P.I. p. 412. pro altitudine habet is 520. pedes, 208. nempe gradus, 21. singulos: Chazelles 600. Quod si exterior Pyramidis superficies, tradente Chazellio, constat ex 4. triangulis æquilateris, erit altitudo perpendicularis æqualis semissi diagonalis baseos, proin non major 482. pedibus. Est autem Pyramis hæc maxima truncata, & area in ſummo quadrata, cujus latus 163. pedd. subtrahi proin debent à memorata modò altitudine insuper 12. pedes, eritque altitudo duntaxat 470. pedum, quæ 25. pedibus transcendit Argentoratensium turrim. Dat Eisenschmidius Pond. & Mens. p. 111. pedes Parisinos 575. Ex qua hypothesi conficiunt 25. stadia 14275.30. verò 17250. Pedes Parisinos. Positis pro Milliari Germanico 5000. passibus, & singulis, quales Roma-

ni fuerunt, 4,862. Pedd. erit hujusmodi Milliare 229927. pedd. dissiti proin suere discipuli ab. oppido Nazareth in circa 12. milliare.

Patrauit Saluator optimus miraculum hocce in se ipso & Petro. Habebat CHRISTUS corpus aliis humanis similé, sed αναμάςτητος. Proin non poterat quà homo inambulare aquis, elemento fluido. Quiuis enim homo specificè grauior est aquâ, ut in superficie aquæ neque stare possit, neque jacere, nisi artis subsi-Tantò minus autem succedere potuisset hæc deambulatio, quoniam το πλοῖον ηδη μέσον τῆς θαλάσσης ήν, βασανιζόμενον ύπο των κυμάτων. ήν γας έναντίος ὁ ἄνεμος, Matth. XIV. 24. Erant βασανιζόμενος έν τῷ ἐλαύνειν (ἦν γὰς ὁ ἄνεμος ἐναντίος ἀυτοῖς,) Marc. VI. 48. η τε θάλασσα ανέμε μεγάλε πνέοντος διηγείζετο, Joh. VI. 18. Absorberi debebant à fluctibus & CHRISTUS, & Petrus, qui vadum periculofissimum & profundissimum quoque tentaue-Sed hoc non fit. Ambulat CHRISTUS in mari, eoque æstuoso, tanquam in æquabili folo, per horam & dimidiam. Tentat & Petrus passus nonnullos. Uterque conscendit nauim, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἀνεμος, v. 32. Est hoc tertium miraculum, quod patrauit JESUS in aëre, & aqua. Non poterat autem non stupendum adeò miraculum attonitos reddere quosuis periculi focios. οι δε έν τω πλοίω έλθοντες προσεκύνησαν αυτώ, λέγοντες· αληθώς ΘΕΟΥ ύιος ε. γ. 33. έν έαυτοῖς έξίςαντο, καὶ έθαυμαζον, admirati magis hoc,quàm breui ante cœnam miraculosam in deserto 5000. viris appolitam, ε γας συνήκαν έπι τοις άςτοις. ἦν γὰς ἡ καςδία ἀυτῶν πεπωςωμένη, Marc. VI. 51. 52.

Matth. Cap. XIV. vers. 26.

Et quum vidissent eum discipuli super Et videntes eum super mare ambumare ambulantem, turbati funt, dicentes: Spectrum est, ac præ metu exclamauerunt.

lantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est, & præ timore clamauerunt.

Καὶ ίδόντες αυτόν όι μαθηταλ έπὶ την θάλασσαν περιπατέντα, έταράχθησαν, λέγοντες. ὅτι Φάντασμά έςι καλ από τέ Φόβε έκςαξαν. Vid. Marc. Cap. VI. vers. 49.

¶ St φαντασμολογία pars abstrusæ & maximâ fui parte occultæ adhuc Philosophiæ spirituum. De spectris plus di- ■ fputamus quàm nouimus. Sunt, qui spectra fingunt ex quouis insolito motu, vel miro quodam Φωρομένω. Sunt alii è contra, qui Bekkero duce de spectris nihil credunt. Juxta illos circulat Diabolus ubique, diuque noctuque: dum hi eum canis ad instar catenis deuinctum volunt, nullibi nisi in Tartaro obuium. Illis commodo venit uniuersale hominum apud omnes gentes præjudicium: Hi placere cupiunt nouitate, opinionisque singularitate. Medio fortè ibimus tutissimi. Negari nequit, fultas esse plerasque spectrorum historias dolo, vel imaginatione, ignorantia, metu, superstitione, credulitate. Attamen propterea omnia negari nequeunt. Nulla ratione negari id potest, quod non cognoscimus. Certum id est, credidisse discipulos hunc de existentia spestrorum articulum. Magistrum suum CHRISTUM in mari ambulantem habent pro spectro. Non tamen legimus alibi, an Saluator hunc discipulorum conceptum approbauerit, vel reprobauerit. Sic quum ex improuiso viderunt in medio sui stantem CHRISTUM post resurre-Rionem, πτοηθέντες και έμφοβοι γενόμενοι έδοκεν πνευμα θεωςείν, Luc. XXIV. 37. At neque hac occa-Uuu uuu uuu uuu uuu

1362 TAB. DCLXXXV. Matth. Cap.XV. vers.17. Marc. VII.18.19.

sione resoluit CHRISTUS dubium hoc de existentia & apparitione spirituum vel spectrorum problema, sed philosophatur duntaxat de entium spiritualium & corporeorum discrimine.

Vers. 39. There Tas Xengas pur, not Tes mobas pur, ott લેυτος έγω લેμι. ψηλαφήσατε με κે ίδετε, ότι πνεύμα σάχκα κે ός τα έχ έχα, καθώς τμε θεωράτε έχοντα.

Matth. Cap. XV. ver£ 17.

ingreditur in os, in aluum abit, & in secessum ejicitur?

Nondum intelligitis, quod, quidquid Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in fecessum emittitur?

"Ουπω νοιτε, ότι πῶν τὸ ἐισπορειόμενον εἰς τὸ ζόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεί, κὰ εἰς ἀφεδρώνα ἐκβάλλεται;

Marc. Cap. VII. vers. 18.19.

telligentia caretis? Nondum intelligitis, quod omne foris introiens in hominem, non possit cum inquinare?

in ventrem, & in secessum exit, expurgans omnes cibos.

- 18. Et dicit illis: Siccine & vos in- 18. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne, extrinfecus introiens in hominem, non potest eum coinqui-
- 19. Quia non intrat in cor ejus, sed 19. Quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, & in secessium exit, purgans omnes escas.
- 18. Καὶ λέγει αυτοῖς. "Ουτω κὰ ὑμεῖς ασύνετοί έςε; κὰ νοεῖτε, ὅτι πῶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, κὰ δύ-मक्रम्या विधम्हेष स्टाम्ब्रेटका ह
- 19. "Οτι εκ είσπος ένεται αυτέ είς την καςδίαν, αλλ' είς την κοιλίαν, κ είς τον αφεδρώνα έκπος ένεται, καθαςίζων πάντα τα βεώματα.

Otum est ex Euangelica & Judaica Historia, magni fecisse Judæos, horumque proceres, externæ munditiei leges, quas hodienum ad rigorem usque obseruant Turcæ. Marc. VII. 3. 4. Οι Φαρισαΐοι η πάντες οι Ἰεδαιοι, ελν μη πυγμη νίψωνται τας χάξας, εκ έωθίεσι, κρατέντες την παράδοσιν των πρεσ-Βυτέςων. Καὶ ἀπὸ ἀγοςᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωντος, ἐκ ἐωθίεσι. Καὶ ἄλλα πολλά έςιν, ἄ πας έλαβον κρατείν, βαπτισμικες ποτηρίων κ ζεςών, κ χαλκίων, κ κλινών. Injuncta fuit mundities Lege Diuina, sed per traditiones ad excessium usque superstitionis veluti sublimata, si ita rem chymico termino exprimere licet, eò quidem usque, ut apud Judæos obsertiantia hujusmodi legum stricta totum penè cultum absoluerit. Ut passim hodie, in Ecclesiis etiam orthodoxis, frequentatio concionum, celebratio Festorum solennium, modestia in vestibus, gestibus, aliaque cultus externi officia, plurimis maximam Diuini cultus partem explent. Populus iste ore suo ad me accedit, & labiis suis me honorifice prædicat, cor autem ejus longe abest à me, Jes. XXIX. 3. Videntur ita philosophati Judæi veteres: Impuritas etiam minima, quæ per os corpus hominis intrat, vel & per poros ipfius cutis penetrat, sanguinem

vitiat, & per consequens impuritatis labem adspergit ipsi animæ humanæ, de qua alias formarunt fibi materiales nimis conceptus. Sed foluit hunc nodum CHRISTUS, philosophatur & ipse, clarè docens, in quo puritas & impuritas consistant propriè. Distinguit sollicité immunditiem corporis & animæ. Eò autem pergit usque, ut diserté demonstret, ne impurum quidem materiale, per os assumtum, impurum reddere corpus aut sanguinem. De hac veritate conuincetur facile, cui ex Anatomiæ principiis constat negotium secretionum, & perspecta est viscerum fabrica. Παν το είσπος ευόμενον eis τὸ σόμα, quodcunque homo ore adfumit, dentibus comminuit, mediante saliua masticat, per gulæ artificiosissimum canalem deglutit, vel proprie loquendo, deprimit, ε δύναται τον ανθεωπου κοινωσαι, ότι έκ લેσπος έυεται લેς την καςδίαν, ΠΟΠ rectà, absque præuia mutatione transit ad rotam illam corporis primariam, cor, ex quo sanguis in omnes partes expellitur, sed es The Moilian xwge, in ventriculum, & intestina, quæ bina viscera commodè heic xollius nomine venire posfunt. De hac voce apposite Galenus & Philotheus Aphor. 20. Sect. 6. adnotant, omnem cauitatem, etiam cerebri, thoracis, cordis, **** voca-

Matth. Cap. XV. vers. 22. 28. 32 - 38. TAB. DCLXXXVI. 1363

ri absque articulo præpositiuo, sed ubi de ventre inferiore sermo sit, τὸν κοιλίαν cum articulo, ἢ κάτω κοιλίαν cum adjectione dici. Et Erotianus, τὸν κοιλίαν ab Hippocrate dici πᾶσαν τὸν ὑπὸ τὸ διάφεαγμα ἐυρυχωρίαν, omne, quod sub diapbragmate est spatium latius. Subeunt ingesta in memoratis modò partibus, ventriculo & intestinis, ἐν τῷ κοιλίη, tot mutationes, ut mox ab assumptione cibos potusue distinguere haud liceat. In ventriculo nempe mutantur, trituratione partim, partim beneficio lymphæ stomachicæ, in lastei coloris chylum, sed multis adhuc impuritatibus commixtum. Chylus hic per pylorum ad intestina delatus, diluitur statim in duodeno,

ab affluente bile & succo pancreatico, lymphaque intestinali, & secernitur: Potissima autem & propriè ita dicta secretio peragitur in minimis osculis intestinorum tenuium, per quæ, tanquam cribrum subtilissimum nonnisi purissimus & desæcatissimus chylus transit ad vasa lactea, excrementis crassioribus remanentibus in intestinis, & mediante peristaltico motu ad aluum detrusis. Id est, quod Saluator vult, eis τὸν ἀφεδρών a ἐκβάλλεται, vel ἐκπορώνεται, ubi fortè ἀφεδρών non tam est latrina, ut Scapula explicat, quàm aluus ipsa, intestini recti exitus. Sanè à Græco ἀφεδρών descendere videtur Germanicum vocabulum Assier.

TAB. DCLXXXVI.

Matth. Cap. XV. vers. 22.28.

- finibus illis venerat, clamabat ad illum, dicens: Miserere mei, DO-MINE, fili Dauid, filia mea miferè à dæmonio agitatur.
- 28. Tunc respondens JESUS, dixit illi: O mulier, magna est sides tua, siat tibi sicut vis. Et sanata suit filia ejus ex hora illa.
- bus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei, DOMINE, sili Dauid: silia mea male à dæmonio vexatur.
- 28. Tunc respondens JESUS, ait illi: O mulier, magna est sides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est silia ejus ex illa hora.
- 22. Καὶ ἰδὰ, γυνὰ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁςίων ἐκάνων ἐξελθᾶσα, ἐκραύγασεν ἀυτῷ, λέγεσα· Έλέησον με ΚΥΡΙΕ, ὑιὰ Δαβὶδ, ἡ θυγάτης με κακῶς δαμιονίζεται.
- 28. Τότε ἀπολειθείς ὁ ΙΗΣΟΥΣ είπεν ἀυτῆ. ΤΩ γύναι, μεγάλη σε ἡ πίςις. Γενηθήτω σοι ώς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτης ἀυτῆς ἀπὸ τῆς ώςας ἐκείνης.

Coll. Marc. Cap. VII. vers. 25. 26. 29. 30. Vid. Matth. Cap. IV. vers. 24.

Matth. Cap. XV. vers. 32-38.

- lis suis dixit: Intime miseret me turbæ, propterea quod jam triduum perseuerant apud me, & non habent, quod edant, & dimittere eos jejunos nolo, ne quando desiciant in via.
- 33. Et dicunt ei discipuli ejus: Unde nobis in solitudine panes tam multi, ut saturemus turbam tantam?
- lis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo jam perseuerant mecum, & non habent, quod manducent, & dimittere eos jejunos nolo, ne desiciant in via.
- 33. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tanti, ut saturemus turbam tantam?

Uuu uuu uuu uuu uuu 2

34.

1364 TAB. DCLXXXVI. Matth. Cap. XV. verf. 32-38. Marc. VIII. 2-9.

34. Et dicit illis JESUS: Quot panes 34. Et ait illis JESUS: Quot habetis habetis? At illi dixerunt: Scptem, & paucos pilciculos,

35. Et jussit turbas discumbere hu-

mi.

36. Et sumpsit septem panes ac pisces, & actis gratiis, fregit, deditque discipulis suis, discipuli verò turbæ.

37. Comederuntque omnes, & saturati funt. Et sustulerunt, quod supererat, fragmentorum septem sportulas plenas.

38. At hi, qui comederant, erant quatuor millia virorum, præter mu-

lieres & pueros.

paruulos & mulieres. 32. Ο δέ ΙΗΣΟΥΣ προσκαλεσάμενος τες μαθητας άυτε, είπε Σπλαγχνίζομαι έπὶ τον όχλον, ότι ήδη ήμέρας τροκ

panes? At illi dixerunt: Septem,

fces, & gratias agens, fregit, & de-

dit discipulis suis: & discipuli de-

rati funt. Et, quod superfuit de

fragmentis, tulerunt septem spor-

quatuor millia hominum, extra

35. Et præcepit turbæ, ut discumbe-

36. Et accipiens septem panes, & pi-

37. Et comederunt omnes, & latu-

38. Erant autem, qui manducauerunt,

& paucos pisciculos.

rent luper terram.

derunt populo.

tas plenas.

προσμένεσί μοι , χεὴ ἐκ ἔχεσι τὶ Φάγωσι. Καὶ ἀπολύσαι ἀυτες νής μς ἐ θέλω , μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῷ ὁδῷ. 33. Καὶ λέγεσιν αυτώ οι μαθηταὶ αυτέ. Πόθεν ήμιν έν έξημία αξτοι τοσέτοι, ώςε χοςτάσαι όχλον τοσέτον;

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ΄ πόσες άρτες έχετε; ὁι δὶ ἐἶπον' ἐπταὶ, καὶ ὁλίγα ἰχθύδια.

35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὅχλοις ἀναπεσείν ἐπὶ τὴν γῆν.

- 36. Καὶ λαβών τὰς ἐπτὰ ἄρτες, κοὶ τὰς ἰχθύας, ἐυχαριςήσας ἔκλασε, κοὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ἀυτέ οι δὲ μαθηταὶ τῷ
- 37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάωθησαν: καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἐπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

્ર38. 'Oા ઠેકે કંઈનંગમકદ મેંદ્રસંગ મદમગસાદ્વાંતાના સંગ્લેગ્કદ, ત્રખારેદ ગુળવામાં માણે જવારીં અપ

Marc. Cap. VIII. vers. 2-9.

2. Intime misereor turbæ, quia jam 2. Misereor super turbam, quia ecce triduo manent apud me, nec habent, quod edant.

3. Et si dimisero eos jejunos domum fuam, deficient in via: Quidam enim ex eis è longinquo venerunt.

4. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos quis poterit hic satiare

panibus in solitudine?

5. Et interrogabat eos: Quot panes habetis? Illi verò dixerunt: Se-

ptem.

6. Et præcepit turbæ, discumbere hu- 6. Et præcepit turbæ discumbere sumi. Et acceptis septem panibus, cum (a) gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis, ut adponerent, & adposuerunt turbæ.

jam triduo lultinent me, nec habent, quod manducent.

3. Et si dimisero cos jejunos in domum fuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

4. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos quis poterit hic saturare panibus in folitudine?

5. Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

per terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis ut apponerent: & apposuerunt turbæ.

(a) Hic liquet, quid sit benedicere, quod mox in eodem sensu ponitur.

7.Et

G. D. Heiman sculps.

7. Et habebant pisciculos paucos, & 7. Et habebant pisciculos paucos, & quum (b) benedixisset, jussit adponi & hos.

(b) Id est, gratias egisset, vel, benè precatus esset.

8. Comederunt autem, & laturati lunt, ac sustulerunt, quæ superfuerant, fragmentorum septem sportas.

9. Erant autem corum, qui comederant, ferme quatuor millia.

- ipsos benedixit, & justit apponi.
- 8. Et manducauerunt, & saturati sunt: & fustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas.

9. Erant autem, qui manducauerant, quasi quatuor millia. —

- 2. Σπλαγχνίζομαι έπὶ τὸν ὅχλονς ὅτι ἤδη ἡμέρας τρῶς προσμένεσί μοι, καὶ ἐκ ἔχεσι τί Φάγωσι.
- 3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω ἀυτὰς νής εκς δίκον ἀυτών, ἐκλυθήσονται ἐν τῆ ὁδῷ. Τινὸς γας ἀυτών μακρόθεν ἤκεσε
- 4. Καὶ ἀπεκρίθησαν ἀυτῷ ὁι μαθηταὶ ἀυτὰ. Πόθεν τέτες δυνήσεται τις ώδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;
- Καὶ ἐπηρώτα ἀυτὰς Πόσας ἔχετε ἄρτας; ὁι δὲ ਜੌπον ἐπτὰ.
- 6. Καὶ παςήγγειλε τῷ ὄχλῷ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ λαβών τὰς ἐπταὶ ἄρτας, ἐυχαριςήσας ἔκλασε, κοὶ ἐδίδα τοῖς μαθηταζς άυτε, ΐνα παραθώσι. Καζ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
- 7. Καὶ είχον ίχθύδια όλίγα. Καὶ ευλογήσας, είπε παραθείναι καὶ αυτά.
- 8. Εφαγον δε, καὶ έχοςτωθησαν. Καὶ ἦςαν πεςισσεύματα κλασμάτων, έπτα σπυρίδας.
- 9. Ήσαν δε οι Φαγόντες, ως τετρακιοχίλιοι. -

Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 19. &c.

Matth. Cap. XVI. verf. 2. 3.

- 2. At ille respondens, dixit eis: Cum 2. At ille respondens, ait illis: Facto aduesperauerit, dicitis: Serenitas (erit) nam rubet cœlum.
- 3. Et mane: Hodie tempestas, rubet 3. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim cœlum triste.
- vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cœlum.
 - enim triste cælum.
- 2. Ο δε αποκριθείς, είπεν αυτοίς 'Οψίας γενομένης λέγετε' 'Ευδία' πυβράζει γαρ ο έρανος.
- 3. Καὶ πρωί Σήμερον χειμών πυβράζει γαρ συγνάζων ὁ έρανὸς.

Agnificum quid, reuera usyahan, ostentant colores apparentes in aëris nubiumque theatro, quibus oculi mentesque mirè delectantur: ex primariis niger in nocturnis tenebris, eclipsibus decidua pluuia densa, sæuiente tempestate, mediis quandoque nubibus densis: albus interdiu, post pluuiam lapsam, in medio nubium tenuium: cœruleus cœlo sereno, aliquando & in nubibus, oculo & Soli interjectis: Itiner. Alpin. Edit. Lugd. Bat. p. 127. ruber in nubibus Soli oppositis, quandoque etiam, licet rarius, in nubibus Soli orienti appositis: flatus in Sole ortiuo & occiduo, nubibus Soli circumjectis, imminente etiam graui tempestate. Præter colores hosce primarios in oculos quoque incurrunt fecundarii, mixti, innumera eorum genera, citæ mutationes, pulcherrimæ umbrarum gradationes, peritissimis quibusque pictoribus inimitabiles prorsus. Ex horum mixtorum colorum ordine exhibet Saluator in Textu mujio, nobis rubentem, roth. Ubi notan-

dum, rubri coloris esse species varias: roseus de albo participat, conspicuus subinde in nubibus pruinosis, æquam fere luminis & umbræ partem transmittentibus: rutilus, vel igneus, conspicitur in flamma, ubi sese terminat ejus color flauus, & transeunt pauciores lucis partes: sanguineus ubi transit eadem fere lucis portio, sed fulgore destituta: observabilis in nubibus roridis, à Sole collustratis: rubidus, qualis in charta apparet à contusis rubi Idæi fruetibus, vel cerasis: hic ut plurimum est uti crepusculi vespertini sequax, ita matutini, utriusque rubri, prodromus, estque incipiens veluti rubedo: puniceus, purpureus, affinis magis cœruleo, quam sanguineus, quem etiam pictores producunt ex mixtura cœrulei pauci cum rubro. Nostra Philosophorum lingua in Saluatoris effato, sudia, πυρράζει γας δ εξανός, intelligi debet color rutilus, qui sese exhibet in nubibus pruinosis & sterilibus, instar πυρὸς, ignis, cum splendore rubens. Hunc sistit charta oleo tincta, sæpius complicata, noctu per candelæ clarum Xxx xxx xxx xxx xxx

1366 TAB. DCLXXXVII. Matth.XVII.15.18. Marc.IX.17.18. seqq.

lumen visa. Hujusmodi nubes quia sunt tenues, paucis constantes vaporibus, qui & ipsi noctu decidunt, pro crastino die vix dabunt pluuire materiam. Sed πεωί, σήμεςον χαιμών πυβράζει γας συγνάζων ο κεωνος, trifte rubet eælum. Intellige helc colorem, sanguineum, qualis apparet in nubibus ad pluuiæ effusionem pronis, ejus proin indicibus. Hunc colorem fistit charta humestata, complicata aliquoties, & candelæ Iumini exposita. In Orientalibus Regionibus uti sunt aëris mutationes regulares magis, ita funt earum indicia certiora quoque, quam in nostris climatibus, hinc dicit CHRISTUS Judæis, posse cos τὸ μὰν πζόσωπον τὰ ἀρανὰ διακρίνειν. In nostris oris præsagia eadem aliquando fallunt, propter variantes magis, inprimis à ventorum inconstantia, mutationes. Par ratio est prognosticorum, quorum mentio fit Luc. XI. 54.55. "Οταν ίδητε την νεφέλην ανατέλλεσαν από δυσμών. ένθέως λόγετε. "Ομβρος έρχετας Καὶ γίνεται έτω. Καὶ GTAV VOTOV TVEOVTA, KEYSTI. "OTI KKUGON ESAL HAY YISSTAL

Commoda heîc sese offerret occasio, si digressionibus delectarer, ostendendi, quàm ficulneo nixa sint fundamento prognostica illa, quæ formantur vel finguntur ex fitu & motu syderum, & in Christianæ Religionis ignominiam adhuc comparent in Calendariis: fic & loquendi de variis rusticorum prognosticis, Bauren-Reglen, ex quibus sæpe integros vel mensium, vel annorum decursus hariolando determinant. Haruspicinæ huic, ut benè multis superstitionibus aliis, addicti fuere Judæi. Sanè de Zipporensis Academiæ Rabbinis gloriatur R. Acha in Talmude Hierofolymitano f. 65. b. potuisse eos, nasutulos, ex primæ anni pluuiæ odore prognosticari constitutionem totius anni humidam. Legatur Funccius de Colorib. Cœli p. 123.

TAB. DCLXXXVII.

Matth. Cap. XVII. verf. 15. 18.

- 15. DOMINE, miserere filii mei, 15. DOMINE, miserere filio meo, quoniam lunaticus est, & misere adfligitur, nam læpe cadit in ignem, & sæpe in aquam.
- 18. Et încrepault illud JESUS. Et exiit ab eo dæmonium, & sanatus est puer (4) ab hora illa.

(a) Vel, à tempore illo.

- quia lunaticus est, & male patitur: nam sæpe cadit in ignem, crebrò in aquam.
- 18. Et increpauit illum JESUS: & exiit ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora.
- ές. ΚΥΡΙΕ, ελέησου με του υίου, ότι σεληνιάζεται, και κακώς πάχει. Πολλακις γαις πίπτει είς το πύς, και πελλάκις είς τὸ ῦδως.
- 18. Καὶ ἐπετίμησεν ἀυτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Καὶ ἐξηλθεν ἀπ ἀυτε τὸ δαμώνιον. Καὶ ἐθεραπέυθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ώρας ἐκείνης.

Marc. Cap. IX. verf. 17. 18. 20. 21. 22. 25. 26.

- 17. Et respondens unus è turba, dixit: 17. Et respondens unus de turba di-Præceptor, adduxi filium meum ad te, habentem spiritum mu-
- 18. Et quandocunque eum corripuerit, (b) lacerat eum, & spumat, ac stridet dentibus suis, & arescit. —
- b) Vel, lacerat eum, ut spumet, ac firideat dentibus suis, & arescat. Varius enim usus est unus conjunctionis copulativæ apud Hebræos. --
- 20. Et adduxerunt illum ad eum. Et 20. Et attulerunt eum. Et cum viviso illo, continuo spiritus (c) discerpebat eum. Et prolapsus in terram voluebatur spumans.
 - (c) Vel, raptabat.

- xit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum.
- 18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit. —
- disset eum, statim spiritus conturbauit illum: & clisus in terram, volutabatur fpumans.

21. Et

MATTH. Cap. XVII. v. 15.18. Lunaticus fpumans miraculo fanatus.

Fatth. Cap. XVII. v. 15. 18. Fünder = Eur an einem Fonlüchtigen.

I. G. Thelot sculps.

Mat.XVII.15.18.Mar.IX.17.fqq.Luc.IX.39.42. T.DCLXXXVII. 1367

- 21. Et interrogauit patrem illius: Quantum temporis est, quod hoc accidit ei? At ille dixit: A puero.
- 22. Et frequenter illum & in ignem abjecit, & in aquas, quo perderet eum. Age, si quid potes, subueni nobis, intime misertus nostri.
- 25. Quum vidisset autem JESUS, turbam simul accurrere, increpauit spiritum immundum, dicens illi: Spiritus mute & surde, ego tibi impero, exi ab isto, & ne posthac ingrediaris in illum.
- 26. Et quum clamasset (spiritus) multumque discerpsisset eum, exiuit. Et euasit similis mortuo, adeò ut multi dicerent: mortuus est.

- 21. Et interrogauit patrem ejus: Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.
- 22. Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, ut eum perderet: sed si quid potes, adjuua nos, misertus nostri.
- 25. Et cum vidisset JESUS concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum.
- 26. Et exclamans, & multum discerpens eum exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.
- 17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἐκ τὰ ὄχλε, εἶπε. Διδάσκαλε, ἦνεγκα τὸν ὑιόν με πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.
- 18. Καὶ ὅπε ἄν ἀυτὸν καταλάβη, ἡήσσει ἀυτὸν καὶ ἀφείζει, καὶ τείζει τες οδόντας ώυτε, καὶ ξηραίνεται.
- Καὶ ἢνεγκαν ἀυτὸν πρὸς ἀυτὸν. Καὶ ἰδών ἀυτὸν ἐυθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν ἀυτὸν. καὶ πεσών ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων.
- 21. Καὶ ἐπηςώτησε τὸν πατέςα ἀυτε. πόσος χρόνος έςὶν, ὡς τετο γέγονεν ἀυτῷ; ὁ δὲ εἶπε. Παιδιόθεν.
- 22. Καὶ πολλάκις ἀυτὸν κρὶ εἰς πῦς ἔβαλε, κρὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέση ἀυτὸν· ἀλλ' εἰ τι δύνασαι, βόηθησον ἡμῖν, σπλαγχνωθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
- 25. Ἰδων δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, ὅτι ἐπισυντεέχει ὅχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάετῳ, λέγων ἀυτῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ ἀυτῦ, καὶ μηκέτι ἐισέλθης ἐς ἀυτὸν.
- 26. Καὶ κράξαν, η πολλά σπαράξαν αυτόν έξηλθε. Καὶ έγένετο ώσεὶ νεκρὸς, ώς ε πολλές λέγειν ότι απέθανεν.

Luc. Cap. IX. vers. 39. 42.

- 39. Et ecce, spiritus corripit eum, subitoque clamat, & conuellit eum cum spuma, & vix discedit ab eo conterendo eum.
- 42. Adhuc autem accedente illo, laniauit illum dæmonium, & conuulsit. Increpauit autem JESUS
 spiritum immundum, & sanauit
 puerum, reddiditque illum patri
 suo.
- 39. Et ecce, spiritus apprehendit eum, & subitò clamat, & elidit, & disfipat cum spuma, & vix discedit dilanians eum.
- 42. Et cum accederet elisit illud dæmonium, & dissipauit. Et increpauit JESUS spiritum immundum, & sanauit puerum: & reddidit illum patri ejus.
- 39. Καὶ ίδὲ, πνεῦμα λαμβάνει ἀυτὸν, κοὶ ἐξάφνης κεάζει, κοὶ σπαεάσσει ἀυτὸν μετὰ ἀφεξ, κὰ μόγις ἀποχωεει ἀπ' ἀυτξ, συντείβον ἀυτὸν.
- 42. "Ετι δὲ προσερχομένε αὐτε , ἔβρηζεν αὐτὸν τὸ δαμμόνιον , κὰ συνεσπάραζεν. Επετήμησε δὲ ὁ ΙΗΣΟΥΣ τῷ πνεύματε τῷ ἀκαθάρτῳ , κὰ ἰάσατο τὸν παϊδα. Καὶ ἀπέδωκεν ἀυτὸν τῷ πατρὶ ἀυτε.
- Occurrit heic æger ex rarissimis, & obstinatissimis, qui sanè Neo-Doctoribus illis,

1368 T. DCLXXXVII.Mat.XVII.15.18.Mar.IX.17.fqq.Luc.IX.39.42.

vel potius consentire videntur. Matthæus de misero solliciti Patris filio, อาเ อนางแล่ द्वारत्य, Marcus, habuisse πυεύμα αλαλου. Lucas simpliciter, πνευμα λαμβάνη αυτόν. Variant iidem in circumstantiis, apud Matthæum pater, **axios **ages, πολαάκις γαις πίπτει είς το πύς, η πολλάκις είς το ύδως, apud Marcum, ὅπε αν αυτὸν καταλάβη (τὸ δαμόνιον,) ρήσσει αυτον મું αφείζει, મું τείζει τὰς οδόντας αυτε » મું ξηgairsta, apud Lucam, πνευμα λαμβάνει αυτον, ή κράζει, η σπαράσσει άυτον μετα άφες, η μόγις αποχωρεί απ' aura, ourreicor auror. Addit Marcus hanc circumstantiam, quod morbo hoc afflictus fuerit madio 9 sv . Lucas irruisse paroxysmum præsente Medico, εξήτες αυτον το δαμμόνιον, κ συνεσπάραξεν, corripuisse tantà violentià, ac si dilaniare vellet. Marcus porrò, de ultimo hocce paroxysmo, κράξαν κ πολλά σπαράξαν αυτον έξηλθε. Και έγένετο ωσεί νεκρος, ώς ε πολλές λέγου, ότι απέθανεν. Qui unquam Epilepticos vidit, hunc ipsum pro tali agnoscet. Consentiunt in eo Interpretes, in hoc duntaxat variantes, potiores & saniores epilepsiam hanc nuncupare dæmoniacam, morbo comitem dantes dæmonem, quem scenâ excludunt Bekkeriani. Considerabimus nos, majoris dilucidationis ergo, unam post aliam circumstantiam,

epilepsiæ applicaturi.

Σεληνιαζόμενος audit miser hic, haud dubie, quod paroxysmus eum corripuerit præcipuè in phasibus oppositis, Luna noua & plena. Obseruamus id ordinariè non solum in epilepticis, sed aliis quoque motibus spasticis seu conuulsiuis. Neque airiología nos latet: pressio quippe fortior est in hanc terram, posito nempe, Lunam in Plenilunio atque Nouilunio esse in suo perigeo: Dæmon si sese huic scenæ immiscuit, poterat tanquam dasquer, naturæ peritus, attendere ad hanc ipsam motus lunaris circumstantiam, & disponente ad paroxysmum ipså naturå, rem quoque suam agere. Sed quid, inquies, opus dæmone, si naturæ ipsi & soli tribui potest effectus? Immiscuit sese utique impurus spiritus, quia adfuisse dicitur Scriptoribus facris. Haud diffiteor, quod Bekkero fauere videtur, adhuc hodie multa tribui Lunæ, ejusque phasibus, crescenti, decrescenti, quæ satelliti huic terræ nullo jure conueniunt. Ordinant pro variis phasibus Calendariographi seminationem, plantationem, transplantationem, scarificationem, venæsectionem, unguium resectionem, & quæ hujus generis aniles sunt fabulæ aliæ: Inspice, si lubet, Calendaria, videbis mox, esse inania cerebri otiosi figmenta. Influere omnia Zodiaci signa in Lunam, & cum Luna in omnia & singula corporis membra, capiti dominari arietem, pectori taurum, aliis partibus figna alia; &, fi fortè credere nolles, ipsum hoc signorum & Lunæ eminens dominium æri vel ligno saltem incidi. Hæc nos non morantur, quia vidisse vel legisse est refutasse. Videamus nunc porrò, quid lunatico huic contigerit, pro basi ratiociniorum ponentes, quod Anatome nos docet, esse epilepsiam

spasmodicam membranarum totius corporis contractionem, cujus causa ut plurimum hæret in lympha acri extrauasata duræ matri af-

Hinc est, quod hujusmodi miser, pedibus stare nescius procidat, πίπτε, πολλάκις είς το πυε, πολλάκις είς τὸ ὕδωρ. Sublatis & sensibus & motibus voluntariis ea subit vel pericula vel fata, quæ supremi Numinis directio decreuit. Prolabens in faciem, & facie in lectum mollem, suffocatur facilé: in ignem, comburitur: in aquam, submergitur: per scalas, allisione & concussione in mortis iterum irruit fauces. Hæc est ratio, quod in rebus publicis benè ordinatis hujusmodi ægri foleant in Nosocomiis publicis excipi, & sollicitæ curæ tradi.

Est hoc Lunaticum Dayhoviov, vel mvenjum nunc άλαλον, nunc κράζον. Docet nos experientia, quod Epilepticis lingua nunc foluatur, speciatim in primo insultu, ut altum clament, motis violenter linguæ musculis motoriis; nunc constringantur ita, ut alii totius corporis nerui, sic & linguales, ut neque loqui possint, neque deglutire quidpiam. Illas conuulfiones vocare solemus clamantes, schreyende Gichter, oder Kindenwebe, ita & clamauit noster, σπ=e=σσύμερος. Clamori autem succedit κώφωσες, constrictis, qui relaxati ante fuerant, neruis. Exprimunt voces, σπαράσσειν, συνσπαράσσειν, raptare, laniare, discerpere, emphatice morbi ipsius causam proximam, supra jam explicatam. In dura matre est σπάς»ξις, in aliis neruis & membranis corporis συνσπαιραξις.

Est spuma, appos ex signis morbi sacri (sic epilepsiam nuncuparunt vetustissimi Medici, isçav vxxov) pathognomonicis; oriturque à contractis spasmodicė glandulis saliualibus, oris, faucium, gulæ, tracheæ, è quibus expressa lympha aërique intermixta ore prodit. 'A११०ेः 🌬 τε ςόματος προέρχεται έκ τε πνεύμονος. όταν γώρ το πνεύμα μη εισίη ές έωυτον, αφρέει και αναβλύει, ώσπερ αποθνήσκων. Spuma ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit & ebullit velut moriens. Hippocr. περί ίερης νέσε. §. VIII. Aliter paulo περι Φύσων. §. XXII. Utrobique sano explicandus sensu.

Το τρίζειν τες οδόντας fymptoma est non solum epilepticis familiare, sed & aliis, qui morbis vel spasticis vel conuulsiuis afficiuntur, oriturque à forti contractione musculorum maxillæ inferioris.

Sequitur το ξηράγνεωθαι, tabescere. Deficit tandem fibris toties violenter contractis, iterumque relaxatis tonus, ut non sufficiant amplius adaptando nutrimento. Et est hoc ex epilepsiæ radicatæ, & infanabilis indiciis.

Luca teste συνέτριψε dæmon miserum. Solent namque epileptici pugnis aliquando & pe-Rus & caput cædere. Est hoc symptoma haud infrequens in aliis quoque spasticis morbis, ubi motus sanguinis circa præcordia sufflaminatur,

Digitized by Google

Matth. Cap. XVII. vers. 27. TAB. DCLXXXVIII. 1369

& tanto veluti pondere opprimitur æger, ut omni nisu sese ab eo liberare tentet.

Eodem fundamento nititur rò mulculoheic animaduertenda sit inæqualis musculorum spasmus.

Observamus tandem in praxi, quod de lunatico quoque memorantur, affligere epilepsiam persepe παιδιόθει. & terminari aliquando ordinarias conuulsiones in epilepsia. Et siint hujusmodi morbi iterum insanabiles. Vendunt sepe Pyrgopolynices, qui magna jactant, pro arcanis sumum. Ἰητον είναι (μοι δοκέει), κὰ ἐνδὲν ἦσσον ἐτέρων. ὅτι ἤδη μὴ ὑπὸ χρόνε πολλε καταβεβιασμένον ἔη, ῶςε ἦδη είναι ἰχυρότερον τῶν Φαρμάκων τῶν προσφερομένων. Sanabilis mibi videtur nibilo minus quàm alii morbi, nisi jam præ temporis longitudine inualuerit, ut fortior sit medicamentis, quæ adhibentur. Hippocr. περὶ ispῆς νέσε §. V.

Mirum habet & tremendum præsentibus aspectum epilepsia, ut haud mirum sit, si Judæi, vel tacentibus Euangelistis, diuini quid vel dæmoniaci subesse judicauerint. Hinc morbi sacri nomen, quasi ἀπὸ μηχανῆς inducatur à Diis. Sic audit Hippocrati Libello integro. Sic Cœlio Aureliano L. I. Chron. c. 4. Diuersas allegat denominationis hujus rationes Aretaus L. I. c. 4. Dignus est, quem integrum heic sistamus, locus. ᾿Ατερπης μὲν ἡ τῶ παροξυσμῶ θέη, αἰγομαίτω κοιλίη. ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμορφὴ. δοκέει γὰς τοιτομάτω κοιλίη. ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμορφὴ. δοκέει γὰς τοιτοι ἐς τὴν σελήνην ἀλιτροῖσι ἀφικνειωθαι ἡ νῶσος. Τῶνεκεν ispὴν κικλήσκεσι τὴν πάθην. ἀτὰς καὶ δὶ ἄλλας προφάσιας, ἡ μέγεθος τῶ κακῶ (isρὸν γὰς τὸ μέγα) ἡ ἰήσιος ἐκ ἀνθρω-

πώης, αλλα θώης, η δαίμονος δόξης ές τον ανθρωπον ώσόδε, ή ξυμπάντων όμε, την δε εκίκλησκον ίσρην. Trifte medius fidius est ipsius inuasionis spectaculum, turpis & ejus desinentia, cum stercore & lotio, & spontanea ventris solutione. Ipsius quoque morbi origo mirabilis, & præter hominum opinionem est: quippe nonnullis flagitiosis hominibus à Luna immitti existimant: cujus rei causa & sacrum bunc morbum nominant. Verùm & aliis rationibus id nomen ei fuit impositum: aut ob magnitudinem (omne enim magnum sacrum dici consueuit) aut quod non bumana ope tolli queat, sed diuina: aut quoniam dæmone correptus esse bomo videatur: aut ob bæc fimul omnia sacer morbus appellatus est. Confirmamur autem tantò magis in hujusmodi præjudiciis, si, quod haud rarò contingit, ægri durantibus conuulfionibus vifiones vident, fermones pios, confessiones fidei, admonitiones ad pietatis officia serunt, ipsis illis, qui loquuntur, rerum harum, dictorum, factorum penitus ignaris, animâ, ut ita loquar, in se ipsam concentrata, in ideis formandis liberâ & exercità. Lucem fœnerari potest fortè hæc meditatio modernis inspirationibus, quas orthodoxi pro ludibriis Satanæ venditant, alii pro Spiritus Sancti immediatis operationibus. Nota mihi pientissima virgo, alienissima ab omni fuci suspicione, tremendis conuulsionibus agitata à multis annorum lustris, corporis animique debilitatem inde passa, quæ durante paroxysmo de rebus diuinis pulcherrime, & ad stuporem adstantium disserit, extra paroxysmum in-Sed de hisce unicuique liberum linquo judicium, quod & mihi reseruo.

TAB. DCLXXXVIII.

Matth. Cap. XVII. vers. 27.

Verum ne simus illis offendiculo, profectus ad mare, mitte hamum:
& eum piscem, qui prodierit primus, tolle, & aperto ore illius,
inuenies staterem; acceptum eum
da illis pro me & te.

Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te.

Ίνα δὲ μη σκανδαλίσωμεν ἀυτὲς, ποςευθεὶς εἰς την θάλασσαν, βάλε ἄγκιςςον, κὰ τὸν ἀναβάντα πςῶτον ἰχθυν ῷςον. Καὶ ἀνοίζας τὸ ζόμα ἀυτὲ, ἐυςήσεις ςατῆςα. ἐκεῖνον λαβών, δὸς ἀυτοῖς ἀντὶ ἐμε κὰ σε.

Ffert se heic miraculum ex rarissimis. Justi ejus, qui nutu suo uti creauit, ita gubernat uniuersum, cui cœlum solium, terra scabellum pedum suorum, terrigenæ verò non erat in possessione didrachma, quod soluere posset Capernaumi, justu inquam pauperrimi

fimul & ditissimi, commutatur piscis in argentisodinam, imò in officinam monetariam. Cuditur moneta, eaque signata, in sluidissimo aquæ elemento, in ore vel faucibus piscis, absque metallo & modulo. Adest heic verus & unicus Philosophorum lapis, qui & aquam, imo nihil, commutat in metallum, imo numis-

Yyyyyyyyyyyy

ma

Matth. Cap. XVIII. verf. 24. 1370 TAB. DCLXXXVIII.

ma cusum. Non poterat non id esse Omnipotentiæ Dininæ τεκμήριον, CHRISTI Messiæ argumentum demonstratiuum, Omnisapientiæ item, quoniam nouerat, primi piscis, quem capturus sit Petrus, ori inesse sariga, monetam argenteam æqualem τετροδράχμω, sine Siclo, crucigeris 54.

Lucem fœneratur hic locus valori veterum numismatum. Ex commate 24. constat, pro tributo personali soluendum suisse dideaxua, nos in Vernacula nostra reddimus generali termino Schatzungs-Pfenning, v. 27. verò Petrus hamo piscaturus est sarreas soluendo pro CHRISTO & se. Fuit igitur sarrie rereadeaxpor, Siclus. Qui-

uis enim Judæus tenebatur quotannis Templo inferre dimidium Siclum, sine δίδεαχμα. De hac Sicli Judaici cum Tetradrachmo Athenienfrum convenientia erudit nos Josephus Ant. L.III. C. 9. ο δε Σίκλος νόμισμα εβραίον ων αττικώς δέχεται δραχμας τέσσαρας. Siclus autem Nummus Hebræorum Atticas capit drachmas quatuor. Inuenit Eisenschmid. Pond. & Mens. p. 53. ex accurata collatione Siclorum veterum & τετραδράχμων, Sicli pondus 260. gran. Parisiensium, 8. granis superans femunciam Romanam veterem, sed 64. granis leuius Tetradrachma Attica, unde Siclo Hebræo valorem dat 45. Tetradrachmæ verò 54. crucigerorum.

Matth. Cap. XVIII. vers. 24.

Et quum copisset conferre, oblatus Et cum copisset rationem ponere, est ei unus, qui debebat ei decem millia talentorum.

oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

'Αεξαμένα δε αυτά συναίρου, πεοσηνέχθη αυτώ δε δφοιλέτης μυρίων ταλάντων.

Ommoda heic sese offerret occasso celebrandi laudes & usum Arithmeticæ, quæ una est ex binis columnis totius Mathesews, & quam late se extendat is ad omnes homines, patresfamilias, creditores & debitores, adeò latè, ut absque hac scientia societas humana subsistere nequeat. Sed est hæc res adeò nota, ut demonstratione haud indigeat. Pergo ad talentum, ponderum maximum, quod quidem in usum traxere veteres, & lucem fœneratur non solùm Scripturæ Sacræ, sed quoque profanæ Historiæ.

De Talento Graco, ejusque collatione cum ponderibus Romanis extat infignis locus apud Liuium L. XXXVIII. Argenti probi Attica Talenta duodecim millia dato, intra duodecim annos Talentum ne minus pondo pensionibus æquis. LXXX. Romanis ponderibus pendat. Inita nempe Antiochum Regem inter & Romanos pace pactum fuit, ut ille duodecim annorum spatio tot talenta persolueret, quorum summa ascenderet ad 12000. & pondustalenti præcisim determinatum 80. librarum. Habebat autem Talentum Atticum 6000. Drachmas, quæ respondent 6720. Denariis Consularibus. Ita Plinius L. XXXV. c. 11. Talentum Atticum (6000. Drachmarum) X. VI. (id est, denarium sex millibus) taxat M. Varro. Et L. XXI. c. ult. Drachma Attica denarii argentei habet pondus. Hujusmodi autem seu drachmæ seu denarii 84.

dabant libram. Scribon. Largus ad Callifthum. Erit nota denarii unius pro Græca drachma, æquè enim in libra denarii 84. apud nos, quot dracbme apud Grecos incurrunt. Apud quos Mina feu Libra Attica constabat 100. Drachmis, Græcis nempe. Reductum Talentum Græcum ad pondera moderna dat libras 54. uncias 2. drachmas 5. grana 24. 00. ponderis Parisini: siue marcas 113. semuncias 6. drachm. 1. grana 60, 19. ponderis Coloniensis, siue libras 56. semuncias 8. drachmas 2. grana 11, 32. Argentoratensis, siue libras 74. uncias o. drachmas 2. scrupulos o. grana 2. 99. Veneti. In valore monetario prodeunt 900. Imperiales.

De Talento Hebraico בָּבַר, ciccar dicto, egimus alibi. Id juxta computum initum, fi argenteum fuerit, æquiualet 1500. Imperialibus, in Auro 12220. Ducatis. Erunt proin 10000. Talenta, de quibus in Textu, in Argento 15000000. Imperiales, in Auro 122200000. Ducati. Quæ summa ad éxaròv dyvágia y. 28. siue 20. florenos relata rationem habet ut 244400000. ad 1. Ducato fiue Nummo aureo sumto pro 4. florenis. Quæ sanè ratio, denariorum scilicet ad illa talenta, oppidò est exigua, Luthero, wie ein Birenstiel gegen eine Tonne Golds. Quâ Saluator optimus eleganter exprimit rationem debitorum siue peccatorum nostrorum, quam reddendam habemus DEO.

& corum officiorum, quæ po scimus à proximo.

Matth.

G. D. Heumann sculps.

Matth.Cap.XVIII.verf. 28. XIX. 24. TAB. DCLXXXVIII.1371

Matth. Cap. XVIII. vers. 28.

num conseruorum suorum, qui debebat ipsi centum denarios. —

Egressus verò seruus ille, inuenit u- Egressus autem seruus ille, inuenit unum de conseruis, qui debebat ei centum denarios. -

Έξελθών δε ὁ δέλος έκεῖνος, ευρεν ένα των συνδέλων άυτε, ος ώφειλεν άυτῷ έκατον δηνάρια. —

Identur beatæ memoriæ translatores Bibliorum nostrates vocem *Pfenning* fumfisse in genere pro qualicunque moneta: supra quippe hac ipsa voce expressere dispazua, Matth. XVII. 24. sarnpa, v. 27. heic ອີກູນລົດເວນ , qui tamen Numi omnes certò sunt diuersi quoad valorem & pondus, & non majori jure eodem denariorum, Pfenninge, nomine venire possunt, atque nostri Imperiales, Floreni, Bazii, Asses, Crucigeri, Oboli. Quæritur proin, numne versio nostra vernacula locis citatis admittat correctionem, qua

sensus planior reddi posset.

Δηνάριον est heic Numus Romanus argenteus; conficiebant autem 7. unciam, & duodecies 7. siue 84. libram. Celsus de Re Medica L. V. c. 17. Sciri volo, in uncia pondus denariorum septem esse. Plin. L. XXXIII. c. 9. Justum esse LXXXIV. (denarios) è libris signari. Eadem autem subiere fata denarii, quæ hodienum subeunt modernæ monetæ; valor internus non idem semper fuit. Republica florente, sub Consulibus, & usque ad finem Imperii Augusti pondus denarii ut plurimum est 74. vel 74², granorum Parisiensium. Sub Tiberio, Cajo, Claudio 9. granis fuere leuiores & sub

Nerone ponderant duntaxat 65. grana, & horum 8. sumi debebant pro uncia. Ejusdem prope erant tenoris usque ad Septimium Seuerum. Sub Pupieno & Balbino auctum quidem fuit pondus usque ad 90. grana, sed debilitatus valde valor immixto plumbo, & subsequentibus temporibus magis magisque ad Gallienum usque & Posthumum, quibus imperantibus corruit penitus fere rei monetariæ antiquæ splendor. Denarii autem vocabantur hæ monetæ, quoniam decem asses æquiualebant denario. Sub Consulibus & binis primis Imperatoribus cudebantur hi denarii ex argento puro, & marcæ uni 5. grana duntaxat alieni metalli admixta fuerunt, juxta вощин-Pond. & Mens. p. 135. Pondus nempe denarii consularis est juxta Parisienses 1. gros. 2, 29. gran. Colonienses 1. drachm. 6, 08. gran. Argentoratenses 1. drachm. 5, 17. gran. In Veneto, 1. drachm. 3. 45. gran. In valore monetæ dat 1. denarius 16. assibus constans 12. crucigeros, fiue 8. asses Tigurinos, ein doppeltes Pieclin. Assis quippe æquiualet 3. crucig. proin 100. denarii in Textu memorati florenis 20.

Matth. Cap. XIX. verf. 24.

melum per foramen acus transire, quam divitem in regnum DEI

Et iterum dico vobis: Facilius est Ca- Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum.

Πάλιν δε λέγω υμίν ευκοπώτες όν εςι κάμηλον δια τρυπήματος βαφίδος διελθών, ή πλέσιον ώς την βασιλώαν τε ΘΕΟΥ MOEL PHY.

Vid. Marc. Cap. X. vers. 25. Luc. Cap. XVIII. vers. 25.

difficultatem: consentiunt in eo Interpretes omnes, locutionem hanc esse prouerbialem, sed nec dissentiunt circa scopum. Difficultates mouet tum Camelus, tum foramen acus.

Sunt, qui prætendunt, non loqui heîc Saluatorem de Camelo animali, sed de fune crasso nautico, κάμιλος dicto. Τὸ παχύ χοινίον, ῷ χεῶνται οι ναῦται πρὸς τὸ βίπτουν τὰς άγκύςας , crassus rudens,

Ffert exegefis hujus loci non unam quo nauta utuntur ad jaciendas anchoras. Occurrit hæc vox hoc fenfu apud Cyrillum Alexandrinum, Theophylactum, Euthymium, Phauorinum, Scholiasten Aristophanis, Suidam, sed ubique scribitur κάμιλος, non κάμηλος. Et conjectat Drusius, legi debere κάβιλος, voce affini Belgarum Cabel, Gallorumue Cable. Etiam Hebræis. Chaldæis, Syris, Æthiopibus, & Arabibus nauticus funis vocatur "an chebhel, & chabhal, & hinc apud Jonam & Ezechielem nautæ di-**Y**yyyyyyyyyyy 2

1372 TAB. DCLXXXIX. Matth. Cap. XX.30.34. Luc. XVIII.35.42.43.

cuntur הֹבְלִים chobbelim. In Oriente proin potius Asiatico quæsiuerit Drusus suum Cabel quàm in Græcia. In Arabica lingua nominetenus affines funt Camelus & rudens nauticus. Ille Arabibus & Turcis audit abal, Meninzk. Lex. p. 11. gemel, geml, Plur. gimal, egmal, gimalet, gimalat, & Plur. Plur. gemail, Id. 1652. Hic giomal, giommal, gioml, geml, gimal. Unde & Hispanorum gumena, Italorum gomena, Gallorum gomeine. Syris gamol notat & Camelum & funem nauticum. Videatur Nouaria in Nomenclatore Arabico - Syro - Latino Trad. q. c. 8. Bapt. Ferrarius Lexic. Syr. voce נסריי. Volunt namque, qui pro fune nautico stant, quadrare rudentem nauticum melius foramini acus quam Camelum animal, & allegant insuper Talmudicorum prouerbium, grauis est exitus animæ ex corpore, ut rudentis per for amen angustum, quod Buxtorffius producit in פיטורין ex Moed Katon.

Sed placet Camelus animal plerisque Interpretibus, quoniam tres Euangelistæ κάμηλον scribunt per n non per L Et sunt ex iis, qui, explanaturi difficultates, volunt, fuisse Hierosolymæ portam à foramine acus nomen sortitam, angustam adeò, ut Camelo, præsertim onerato, introitus per illam haud patuerit.

Grotius, Bochartus, alii, admittunt simpliciter Camelum, & in sententiæ hujus patrocinium adferunt prouerbium Judæis usitatum de Elephante per foramen acus transeunte. In Baua Metsia legitur: Forte ex urbe Pompoditha es, ubi immittunt Elephantem per foramen acus. In Beracoth. Non oftendunt homini (res insolitas) neque Palmam auream, neque Elephantem, qui intret per foramen acus. Ita heic Elephantis loco sumérit CHRISTUS Camelum, animal Judæis notius, ut Matth. VII. 3. placuere oculi præ dentibus. Τὶ βλέπεις τὸ κάςφος τὸ ἐν τῷ οφθαλμῷ ΤΕ ἀδελος σε, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀρθαλμῷ δοκὸν ἐ καταvoñs; qua phrasi usi sunt Judæi de dentibus, non de oculis. Seligit quoque Camelum Prudentius L. III. Er. II.

Tunc sic discipulis vitæ spes unica fatur: Difficile est terris affixos diuite gaza Auelli, cœlique leues in regna venire. Nam citius tenuis per acus transire foramen Deformis poterunt immania membra Cameli, Quam valeat diues cœlestia regna videre.

Κάμηλον si conferas cum καμίλω, dixeris, faciliorem esse rudentis nautici transitum per foramen acus, quàm Cameli, si nimirum is resoluatur prius in tenuia filamenta.

TAB. DCLXXXIX.

Matth. Cap. XX. verf. 30.34.

- viam, quum audissent JESUM præterire, clamauerunt, dicentes: Miserere nostri, DOMINE, fili Dauid.
- 34. Intime autem affectus miseratione JESUS tetigit oculos corum: & confestim visum receperunt oculi illorum, & sequuti sunt eum.
- 30. Et ecce, duo cœci sedentes juxta 30. Et ecce, duo cœci sedentes secus viam, audierunt, quia JESUS transiret: & clamauerunt, dicentes: DOMINE, miserere nostri, fili Dauid.
 - 34. Misertus autem eorum JESUS, tetigit oculos corum, & confestim viderunt, & secuti sunt eum.
- 30. Καὶ ίδὰ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παξα την όδον, ἀκέσαντες, ὅτι ΙΗΣΟΥΣ παξάγει, ἔκραξαν, λέγοντες . Ἐλέησον ήμας, ΚΥΡΙΕ, ύιὸς Δαβίδ.
- 34. Σπλαγχικώνς δε δί ΙΗΣΟΥΣ ήψατο των δρθαλμών αυτών. Καί έυθέως ανέβλεψαν αυτών δι δρθαλμοί, καί ήκο-**กะ** ธิทุธผม ผู้บรุ่มั.

Vid. Marc. Cap. X. vers. 46. 52.

Luc. Cap. XVIII. vers. 35. 42. 43.

- 35. Euenit autem, quum adpropin- 35. Factum est autem, cum approquaret Hiericho, ut cœcus qui
 - pinquaret Jericho, cœcus quidam

H. Sperling sculps .

Matth. Cap. XXI. vers. 2.5. Joh. XII. 14.15. TAB. DCXC. 1373

dam sederet juxta viam, mendicans.

- 42. Et JESUS dixit ei : Recipito vifum, fides tua faluum te reddidit.
- 43. Et confestim visum recepit, ac sequebatur illum, (a) glorificans DEUM. Et omnis populus ut vidit, (b) dedit laudem DEO.
 - (a) Vel, gloria extollens.(b) Vel, laudauit DEUM.

- dam sedebat secus viam, mendicans.
- 42. Et JESUS dixit illi: Respice, sides tua te faluum fecit.
- 43. Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans DEUM. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem DEO.
- -35. Έγενετο δε εν τῷ εγγίζου ἀυτὸν οἰς Ἱεριχω, τυφλός τις εκάθητο παρά την οδόν προσαμτών.
- 42. Καὶ ὁ ΙΗΣΟΥΣ ἔπεν ἀυτῷ· ἀνάβλεψον· ἡ πίςις σε σέσωκέ σε.
- 43. Καὶ παραχρημα ανέβλεψε καὶ ήκολέθει αυτώ, δοξάζων τὸν ΘΕΟΝ. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ίδων, ἔδωκεν αῖνον τῷ ΘΕΩ.

St cœcitas morbus ex difficillimis, maximè incommodis, persæpe insanabilibus, si nempe pro causa agnoscat permixtionem humorum, obstructionem nerui optici rebellem, vulnus, quo omnes humores oculi effluunt; Cataracta sola ferè spem facit recuperandi visus, si deponatur acu seu pellicula pupillam obducens, seu crystallinus ipse humor. Qualisnam fuerit causa cœcitatis in binis illis viris, ad mœnia urbis Hierichuntinæ mendicantibus, in Textu haud exprimitur. Certum id est, suisse cœcos, egenos, certum item, adhibuisse CHRISTUM neque medicamenta, neque operationem manualem, sed oculis reddidisse visum solo omnipotenti verbo, ἀνάβλεψον. Quale quid omnium δφθαλμιάτεων & voluntatem, & facultatem, & captum superat.

TAB. DCXC.

Matth. Cap. XXI. vers. 2.5.

- vestri, & statim inuenictis asinam alligatam, & pullum cum ca: foluite & adducite mihi.
- 5. Dicite filiæ Sion: Ecce, Rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super afinam, & pullum (4) filium
- 2. Ite in vicum, qui est è regione 2. Ite in castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: foluite, & adducite mihi.
 - 5. Dicite filiæ Sion: Ecce, Rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subjugalis.
 - (a) Malim interpretari, natum subjugi: quamuis Golumella quoque silios equorum vocet pullos eorum.
- 2. Πορεύθητε εἰς την κώμην , την ἀπέναντι ύμων. Καὶ ἐυθέως ἐυρήσετε ὄνον δεδεμένην , χαὶ πώλον μετ ἀυτης λυσαντες αγαγετέ μοι.
- ς. Ειπατε τη θυγατεί Σιων ' Ιδέ ο βασιλεύς σε έςχεταί σοι πραύς, και έπιβεβηκώς έπι όνον, και πώλον ύιον ύποζυγίκ.

Vid. Marc. Cap. XI. vers. 2. Luc. Cap. XIX. vers. 30.

Joh. Cap. XII. vers. 14. 15.

- 14. Nacus autem JESUS (b) afellum, 14. Et inuenit JESUS afellum: & feinsedit ei, sicut scriptum est.
 - (b) 'Order, asellum, quem Propheta vocat pullum asinz.
- dit super eum, sicut scriptum est.

Zzz zzz zzz zzz zzz

15.Ne

1374 TAB. DCXCI. Matth.Cap.XXI.vers.18.19. Marc.XI.12.13.14.20.

- 15. Ne metue, filia Sion: Ecce, Rex 15. Noli timere, filia Sion: Ecce, Rex tuus venit, sedens super pullum asinæ.
 - tuus venit tibi, sedens super pullum asinæ.
- 14. Έυρων δε ο ΙΗΣΟΥΣ οναξιον, εκάθισεν έπ' αυτό, καθώς έςι γεγραμμένον.
- 15. Μή φοβέ, θύγατες Σιών 'Ιδὰ ὁ βασιλεύς σε έςχεται καθήμενος έπὶ πώλον όνε.

Ecturà asinorum utebantur olim, ut adhuc in Italia, viri fæminæque illustres authoritate graues. In Sacris Abrahamus Gen. XXII. 3. Moses, Exod. IV. 20. Bileamus, Num. XXII. 21. alii duo Prophetæ, de Bethel unus, ex Juda alter, 1. Reg. XIII. 13.23. Acfa, Calebi filia, Jos. XV. 18. Jud. I. 14. Abigail, 1. Sam. XXV. 20. Ahitophel, Confiliarius Regius, 2. Sam. XVII. 23. Mephiboseth, nepos Regis, 2. Sam. XIX. 26. Judicum Israëliticorum, Jairi 30. & Abdonis 40. filii, atque 30. nepotes, Jud. X. 4. XII. 14. Hinc Debora in Cantico Jud. V. 10. Vebentes mulis nitidis, qui præsidetis judiciis. (Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis in judicio.) Sic & Saluator optimus in humillimo fimul & majestatico suo introitu vehi voluit asino, ut implerentur Prophetiæ, Jacobi morientis, verbis quidem ambigui sensus, Gen. XLIX. 11. Ligans ad vitem pullum suum, & ad Sorek filius meus asinam suam; (Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili mi, asinam suam;) sed cla-

rissimis, quæ omni Judæo aperire debuissent oculos, & digitis monstrare Messiam, Zach. IX. 9. Exulta vebementer, filia Zion, jubila, filia Jerusalem, en Rex tuus veniet tibi justus & seruator ipse, mitis, vebens super asino, & pullo asinarum. (Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: Ecce, Rex tuus veniet tibi, justus & saluator: ipse pauper, & ascendens super asinum, & super pullum, filium asinæ.) Est hæc vectura percommoda, asinorum incessus tardus, & blandus, æqualium fimul & longorum paffuum, ut commodè ægri à loco in locum transuchi possint. Alcairi asinis vehi malunt nobiles fæminæ quam equis, teste Leone Africano L. VIII. Idem testimonium de sexu nobiliori & sequiori Romanæ Nationis legas apud Lampridium in vita Heliogabali. Superbiæ notam incurrit Chrysostomus, Episcopus Constantinopolitanus, quod οἰκέτας ἔχη τες διακονεμένες ἀυτῷ, και έπι ονε οχώται, seruos babet, qui illi ministrent, of afino vebitur, teste ipsomet in Hom. I.

TAB. DCXCI.

Matth. Cap. XXI. verf. 18.19.

- 18. Mane autem reuertens in ciuita- 18. Mane autem reuertens in ciuitatem eluriit.
- 19. Et quum vidisset fici arborem, u- 19. Et videns fici arborem unam senam in via, venit ad cam, & nihil inuenit in ea nisi folia tantum, & ait illi: Ne posthac ex te fructus nascatur in æternum. Et arefacta est continuo ficus.
- tem cluriit.
- cus viam, venit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tantùm, & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.
- 18. Πρωίας δε έπανάγων είς την πόλιν έπεινασε.
- 19. Καὶ ίδων συκήν μίαν έπὶ τῆς όδε, ἦλθεν έπ' ἀυτήν, καὶ κόξεν ἔυςεν έν ἀυτή, Η μη Φύλλα μόνον, καὶ λέγει ἀυτή Μηκέτι έκ σε καρπός γένηται είς τον αίωνα. Καὶ έξηρανθη παραχρημα ή συκή.

Marc. Cap. XI. vers. 12. 13. 14.

- thania, esuriit.
- 13. Quumque vidisset arborem fici pro- 13. Cumque vidisset à longe ficum hacul, habentem folia, veniebat, an
- 12. Et postero die, quum exiissent Be- 12. Et alia die, cum exirent à Bethania, esuriit.
 - bentem folia, venit, si quid forte videli-

MATTH. Cap. XXI. v. 2. 5. Asini triumpho parati. Fel Jun Grunph-Züg gebrauchet.

P. G. Harder sculps.

MATTH. Cap. XXI. v. 18. 19.
Ficus maledicta.

Fatth. Cap. XXI. v. 18. 19. Per verstüchte Freigenbaum.

G.D. Heumann sculps.

Matth.Cap.XXI.vers.18.19. Marc.XI.12.13.14.20. TAB. DCXCI. 1375

videlicet inuenturus esset aliquid in ea. Et quum venisset ad illam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat (a) tempus sicorum.

(a) Vel, tempestiuitas.

14. Et respondens JESUS dixit ficui: Ne posthac ex te in æternum quisquam fructum edat. Et audiebant discipuli illius.

20. Et mane prætereuntes viderunt ficum aruisse radicitus.

rum.

14. Et respondens, dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fru- ætum quisquam manducet. Et

inuenerit in ea. Et cum venisset

ad eam, nihil inuenit præter fo-

lia: non enim erat tempus fico-

audiebant discipuli ejus.

20. Et cum manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

- Ι 2. Καὶ τῆ ἐπάυριον ἐξελθόντων ἀυτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε.
- 13. Καὶ ἰδων συκῆν μακρόθεν ἔχεσαν Φύλλα, ἦλθεν, εἰ ἄρα ἐυρήσει τί ἐν ἀυτῆ. Καὶ ἐλθων ἐπ' ἀυτὴν, ἐδὰν ἔυρεν εἰ μῷ Φύλλα. ἐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.
- 14. Καὶ ἀποκριθείς ὁ ΙΗΣΟΥΣ εἶπεν ἀυτῆ. Μηκέτι έκ σε εἰς τὸν αἰωνα ἐδεὶς καρπὸν Φάγοι. Καὶ ἤκκον ὁι μαθηταὶ ἀυτε.
- 20. Καὶ πρωί παραπορευόμενοι બેδον την συκην έξηραμμένην έκ ρίζων.

Ccurrunt in hac ficus maledictæ à CHRISTO historia difficultates variæ. Venerat Saluator Bethaniâ, ubi beneficos habuit hospites, qui certè eum dimiserant haud famelicum, & tamen esurit, bono manè, mewias, nondum multo labore fatigatus. Mirum est, quæsiuisse CHRISUM fructus in ficu, inuenisse nullos. Objecerit cornutum Pharifæus Logicus: vel sciuisse, arborem fuisse anaemon, vel ignorasse: ex utroque lemmate sequi defectum vel sapientiæ, vel prudentiæ. Prudentis sanè non est, quærere, quod quis certò certius haud inueniet. Ut probabilius omnino sit, nesciuisse, Marco ipso suffragante, ที่ A 9 ฮา , ค่า สี ศูลา อับคุท์ ฮคา สา อ่า น่งหกั. Sed quî ignorasset, in quo resederat spiritus sapientiæ, cognitionis & consilii? qui ne quidem oculari inspectione indiguit? qui arcana nouit hominum cogitata? Qui nouit omnia? Numquid fructuum tempus ignorat fructuum & arborum temporisque Creator? Eusebius Emissenus. CHRISTUM si consideremus tanquam hominem, ignorare is haud poterat, quod nemini non ex vulgo notum erat, nondum maturos esse ficus. Contigit quippe Historia hæc quatriduo ante Pascha, die 11. mensis Nisan, sub Martii finem, quo tempore fructus ficus nondum sunt maturi, sed demùm æstate. Ipse Saluator à matura ficu parabolas fuit mutuatus, Matth. XXIV. 32. από της συκής μάθετε την παραβολην. "Όταν ήδη ο κλάδος αυτής γένηται άπαλος, κοί σα φύλλα έκφύη, γινώσκετε, ότι έγγυς το θέρος Luc. XXI. 29. 30. "Idere την συκήν, και πάντα τα δένδρα. "Όταν πεοβάλωσιν ήδη , βλέποντες άφ' έαυτων γινώσκετε , ότι ήδη έγγυς το θέρος ές iv. Vix proin tunc temporis progerminarunt folia. Et quî excandescere ita poterat mansuetissimus JESUS, ut ficui innocenti maledixerit? & yae in nageos σύνων. Vel, annon stetit à potentissimo Saluatore, sterili ha-

Renus arbori mandare, ut confestim protruderet maturrimos fructus, & tantâ copiâ, tantoque selectu, quibus fames sedari posset? demonstrare insimul infinitam suam potentiam, Apostolorum corroborare sidem? Arborem anagmor secundare pro longa annorum subsequentium serie? tantò hæc magis, quod omnia alia à CHRISTO patrata miracula remuniqua sint immensæ suæ bonitatis, hocque solum maledictionem habuerit comitem. Eo tandem quæstio redit, quid sibi voluerit CHRISTUS raro adeò miraculo & prorsus singulari?

Non impediunt propositæ hactenus difficultates, quò minus Gloria Sapientiæ, & Sanclitatis, & Bonitatis, & Diuinitatis Saluatoris saluari queat. Certum id est, esuriisse CHRISTUM; ineirare est vox, qua utuntur Euangelistæ, ubi sermo est de fame Dauidis & sociorum Matth. XII. 3. Marc. II. 25. Apostolorum Matth. XII. 1. CHRISTI ipsius Matth. IV. 2. An fuerit fames hæc naturalis, vel œconomica, ut quidam subtiliter nimis distinguunt, inquirere meum non est. Contingere facile poterat, ut CHRISTUS pridie docendo defatigatus vesperi Hierosolymis Bethaniam venerit, & præ lassitudine nimia cibos haud assumserit, noctem insuper vel magnam ejus partem precando consumserit, & meditando, quò præpararet sese ad passionem instantem. Quid mirum igitur, si postero mane ad iter sese accingens esuriit? in ventriculo teneram illam senserit titillationem, quæ famis nomine venit? Mirum omnino, fi tot animi corporisque laboribus fatigatum non ceperit amor edendi. Adfuit proin fames, sed à labe omni peccati immunis, quæ CHRISTO non magis vitio verti poterat, quam somnus ille in naui, sitis in cruce.

Ex dilemmate illo: CHRISTUS aut sciuit, esse anaemov ficum, aut ignorauit; nil inferri Zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz potest,

1376 TAB. DCXCI. Matth.Cap.XXI.vers.18.19. Marc.XI.12.13.14.20.

potest, quod diuinæ sapientiæ suæ præjudicio esse possit. Si sciuit, ut sciuit, ad ficum accessit haud absque sanctissimis rationibus. Dederat propria sua fames ipsi ansam loquendi de fidei in DEUM efficacia; absentia fructuum & insecuta arboris maledistio instillandi diuinos suos sermones Apostolorum animis. nesciuit, nesciuit ut homo. Quà DEUS quippe & Mediator nihil ignorare poterat. Fuit in omnibus ομοιος ανθεώποις, ανομίω folâ exceptâ. Scrupulum, quem mouent verba Marci, à vae ξυ καιεός σύκων, soluit Heinsius in suis Exercitationibus unica accentus & commatis mutatione, legens: ર્કે 7 લેફ મેંગ, મલાફેલ્ડ જઇમબા, ubi enim erat tempus erat ficuum, quam mutationem ne orthodoxissimi quidem improbare possunt, quoniam constat, verustissimos Codices carere commatibus & accentibus, Textui proin originali nihil dece-Sed id demonstrare debet, potuisse hoc tempore, & heîc loci, ficus esse maturos. Plinio teste crescunt ficus in Climatibus Orientalibus Martio mense, seu Nisan. Hac de re extat testimonium Cant. II. 13. Ficus protrust grossos suos, & vineæ storentes odorem reddunt. Sunt nempe hæc indicia veris. Nam paulò ante vers. 11. legitur, ecce byems præteriit. Et forte ab hisce phagim, grossulis, ficubus præcocibus, nomen accepit ipse pagus Betbpbage, quod ibi citius maturuerint quam alibi, deliciosi præ aliis. Loquitur & Jesaias XXVIII. 4. de hujusmodi præcoquo fructu antequam autumnus (aliis æstas) adest, quem simul atque videt aliquis, dum adhuc in manu est, eum deuorat. Quis ergò, inquit Heinsius, dubitet, ouin, ubi DOMINUS tum fuit, maturas fuisse ficus Euangelista dicat? istam autem ideò damnatam, quod dissimilis tum cæteris spem dubitantis ac esurientis DOMINI eluderet, aut frustraretur. Celeb. Witho Diff. de Ficu diris à CHRISTO deuota, quæ Commentario huic præbet materiam, nil fere obstat, quò minus sententiæ huic subscribat, quam unanimis omnium Codicum atque Versionum consensus, discedens ab Heinsio. Nouam lectionem pro arbitrio sibi fingere, quantumuis plausibili prætextu, ab hominis Theologi modestia alienum esse arbitror. Sic ille, totus in eo, ut absque ulla Textus mutatione explicationem det Sapientiæ simul & Justitiæ CHRISTI congruam. In antecessium autem memorat, sentire quosdam cum Hammondo, mayer nomine non venire heic mensem vel diem, quo Historia hæc contigit, sed annum integrum, effeque verba Marci, צֹא אָר אוֹע אמעפָסֹג סטֹאנשי, interpretanda ita, non erat annus ficuum ferax, want het en was geen goed Vyge Jaar, es war kein gut Feigen-Jahr, ut apud Horatium legitur pomifer & locuples frugibus annus. Ita nos Germani, ein Wein-Jahr, Obs-Jahr. Quæ sententia admitti facile posset, si Græca Lingua nobis suppeditaret hujusmodi loquendi formulas, speciatim verò Scriptura Sacra, ubi è contra occurrit καιρός θερισμέ, Matth. XIII. 30. Καιρός

τε καρπε τε αμπελώνος, Luc. XX. 10. Withi ipfius cogitata nunc sequuntur. Ex supra jam dictis constat, duplicis generis fuisse ficus in Judæa, pracoces, pracoquas, maturas vere, & serotinas, vergente æstate. Vocantur illæ Hos. IX. 10. בכורות. Uuas in deserto reperi Israelem, quast primos fructus in ficu, in initio ejus vidi patres eorum. (Quasi uuas in deserto inueni Israel: quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus, vidi patres eorum.) De serotinis lege Num. XIII. 24. Venerunt denique usque ad torrentem Eschol, inde decerpserunt termitem, & botrum uuarum acceperunt quoque de malogranatis & de ficubus. Sic & Matth. XXIV. 32. De præcocibus ficis Plinius L. XV. c. 18. Paruarum genus arborum post autumnum simo contegunt, deprebensasque in byeme grossos: que mitiore cœlo refosse cum erbore, atque in lucem remissa, nouos Soles, aliosque, quam quibus vixere, auide tanquam iterum natæ accipiunt: & cum venientium flore maturescunt, alieno præcoces anno, in tractu vel gelidifsimo. Hujusmodi igitur ficus quærebat Saluator in arbore πολυφύλλω, nec tamen inueniebat, quoniam non fuit ex præcoquarum genere. Et asserit celebratissimus Theologus, neutiquam præjudicio esse CHRISTO, si dicatur, quà homo, eminus conspectam arborem haud distinxisse, num esset ex præcocibus, vel serotinis. Addi potest ex Lightfooto & Talmudistis, fuisse in Judæa diuersi generis ficus, fructus tulisse aliquas quotannis, in aliis maturuisse demuna altero tertioue anno fructus, seruasse tamen folia etiam per hyemem.

Pergimus ad memorabilem ficus maledi-Ationem, de qua pulchrè Chrysostomus, voluifse mansuetissimum per omnem vitam Saluatorem manifestare potentiam, qua polleat, puniendi, argumento Apostolis pariter atque Judæis, posse, si vellet, eos, qui ipsum crucisixuri essent, verbo unico prolato internecioni tradere; & potius quidem hanc suam potentiam exerere in ficu succi plena, quàm alia quacunque siccioris constitutionis arbore, ut Diuinitas sua illucesceret magis. Sanè portentificæ CHRISTI potentiæ validum argumentum est, quod tam subitò hæc arbor, tam succulenta, tamque frondosa, non apposito igne, non ferro cædente, non euulsa vento, non defossa radicibus, solo omnipotente DOMINI verbo tota exaruerit. Withus. Chrysoftomo fuccinit Grotius. Clementissimus DOMINUS, quum innumeris miraculis sua in nos æterna beneficia figurasset, seueritatem judicii, quod infrugiferos bomines manet, uno duntaxat signo, idque non in homine, sed in non sensura arbore, adumbrauit, ut certi essemus, bonorum operum sterilitatem gratiæ fœcundantis ademtione puniri.

Quanam ratione potuerit exemplo maledictæ hujus ficus sibi ipsi meritissimam dictare pænam populus Judaicus, qui alibi in Sacris Jer. XXIV. 2. Luc. XIII. 6. ficui comparatur, à quo pracocem fructum præstolabatur DOMI-NUS.

Digitized by Google

NUS, Mich. VII. 1. Discipuli CHRISTI occasione hujus miraculi efficaciam fidei edocti? Saluator ipse fiduciam suam in DEUM Patrem tolerantia famis manifestauerit? Has & alias hujus generis meditationes explanandas linquo Verbi Diuini præconibus.

Matth. XXIII. 23. Luc. XI. 42. TAB. DCXCII. DCXCIII. 1377

A. Ficus Indica maxima folio oblongo, funiculis è summis ramis demissis radices agentibus se propagans, fructu minore sphærico fanguineo Fig. B. Ill. Sloane Natural History of Jamaica Vol. II. p. 140.

TABB. DCXCII. DCXCIII.

Matth. Cap. XXIII. vers. 23.

Væ vobis, Scribæ & Pharisæi, Hypo- Væ vobis, Scribæ & Pharisæi, hypocritæ, quia decimatis Mentham, & Anethum, & Cyminum, —

critæ, quia decimatis mentam, & anethum, & cyminum, —

Ουαλ ύμιν, Γεαμματείς καλ Φαεισαίοι ύποκειται, ότι αποδεκατέτε τὸ Ἡδύοσμον, καλ τὸ Ἅνηθον, καλ τὸ Κύμινον. —

Luc. Cap. XI. vers. 42.

Sed væ vobis Pharisæis, quia decima- Sed væ vobis Pharisæis, quia decitis Mentham, & Rutam, & quoduis olus. -

matis mentam, & rutam, & omne

'Αλλ' καὶ ύμιν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατετε τὸ ἡδύοσμον, κὰ τὸ πήγανον, κὰ πῶν λάχανον. ——

Inorum, imo fortè minimarum, decimarum heic occurrit exemplum, quales non præcepere unquam Leges Civiles aut Canonicæ, sed spontanea introduxit generositas, vel potius, hypocritica Reverendorum Pharifæorum fanctitas, qui maximæ duxere laudi, ebuccinare per omnia viarum compita, quod decimas soluant de omnibus, quas possiderent, reculis, vel minimis, Thrasonis ad instar illius, Luc. XVIII. 12. αποδεκατῶ πάντα, ὅσα κτῶμαμ.

Anatomen horum Hypocritarum, vel & applicationem ad Christianismi moderni corruptos mores, linquo aliis. Fori mei est descriptio & repræsentatio plantarum ab Euangelistis memoratarum, quæ res non adeò est facilis, ut quidem existimatur vulgò, indaginis. Norunt id Botanici moderni, ii cumprimis, qui in $oldsymbol{D}io$ scoridem , $oldsymbol{T}heophrastum$, $oldsymbol{P}linium$, alios sunt commentati.

Πῶν λάχανον, quoduis olus, alles Köhl, meliùs fortè redderetur, allerhand Garten-Gewächs, vox quippe, Köhl, ideam specialem Brassica alligatam habet. Καλέμεν λάχανα τὰ πρὸς την ήμετέςαν χετίαν, vocamus olera, quæ nobis usui cibario sunt : Theophrast, Hist. Plant. L. VII. c. 7. Veniunt proin laxavor nomine omnes illæ plantæ hortenses, quæ costæ mensis inferri solent. Fuere quidem, & funt, etiam λάχανα ἄγεια, olera splvestria, sponte in pratis, agris, syluis nascentia, quorum mentio fit apud Theophrastum, Hippocratem, Aristophanem in Pluto. Et nemini non notum, in cibos quæri & venire Gallis

hujusmodi olera agrestia, quorum consideratio hujus loci non est. Suppeditat Textus noster plantarum hortensium nouam, inusitatam saltem, distinctionem in cibarias & condimentarias. Illæ funt inprimis πῶν λάχανον, omne olus, quod venit in cibum, & nutritioni inseruit, licet Celsi judicio, parum solidæ. Tales sunt, pro regionum varietate variæ, Allium, Capa, Porrum, Asparagus, Beta, Brassica, Lastuca, Atriplex, Petroselinum, Nasturtium, Cucumis, Cucurbita, Raphanus. Habebant Græci insuper alias, hodie minus usitatas, Mercurialem, Senecionem, Lampsanam, Lapathum, Urticam, laudatque speciatim Maluam & Asphodelum Hesiodus Oper. & Dier. v. 41.

> Νηπιοι εδ Ισασιν, όσω πλέον ήμισι παντός, Ουδ΄ όσον έν μαλάχη τε καὶ ασφοδέλω μεγ' όνοιας, Κευψαντες γας έχεσι θεοί βίον ανθεώποισι.

Stulti neque sciunt, quanto plus dimidium sit Neque quam magnum in Malua & Asphodelo bonum.

Occultarunt enim victum Dii bominibus.

In condimentariarum plantarum Classem eæ veniunt, quæ non tam nutriunt, quàm oleribus, cibisue aliis gratum, aromaticum conciliant saporem, imo & stomachicis aliisue præditæ sunt qualitatibus. Huc speciatim pertinent Allium, Cepa, Nasturtium, Saluia, Sinapi, Coriandrum, Pulegium, Hyssopus, Basilicum, Thy-Aaaaaaaaaaaaaaa

1378 TAB. DCXCII. DCXCIII. Matth. Cap. XXIII. vers. 24.

mus, Mentha, Ruta. Ex hujusmodi plantis quatuor memorat Saluator, ordine describendas.

1. 'Ηδύοσμον vertit Gaza apud Theophrastum Menthastrum, sed rectius redditur Mentha, Müntz, imo Mentha bortensis, Garten-Müntz. Constat id ex Galeno L. VI. Simplic. novoquos, inou δε μίνθην περοσωγοςεύεσι, Hedyosmos, quidam verb Mentham appellant. Plin. L. XIV. c. 8. Mentæ nomen fuauitas odoris apud Græcos mutauit, cum alioqui Mintba vocaretur, unde nostri nomen declarauerunt. Grato menta mensas odore percurrit in rusticis dapibus. Diosc. L. III. c. 41. 75000-μωτώδις. Hedyosmos, alis Mentham — in summa bominibus utilis est, & in condimentis peculiarem babet gratiam. Menthæ hortensis seu fatiuæ aliquot habemus species. Nobis impræsentiarum sistitur Fig. I. Mentha bortensis verticillata Ocymi odore C. B. Mentha verticillata minor acuta, non crispa, odore Ocimi I. B. præeminens reliquis Menthæ speciebus suauissimo odore ocymi, & sapore Melissæ. Chara-Steres ad marginem quoque exhibentur Lit. A.

2. Πήγανον, Ruta, nempe domestica, sylue-Aris quippe aberos πεδς βεωσω, cibis non apponitur. Diosc. L. III. c. 52. quum contra illa sit မိစ်မှာ မှုတ်အ gos, magis edulis, commendata olim magis quàm hodiè, licet fint, qui ad visum acuendum cum Butyro comedant, vel & masticent. Schola Sa-

Nobilis est Ruta, quia lumina reddit acuta: Auxilio Rute, vir lippe, videbis acute.

Fœniculum, Verbena, Rofa, Chelidonia, Ruta, Ex bis fiet aqua, que lumina reddit acuta.

Platet ex Rutarum genere bortenfis latifolia C. B. satiua vel bortensis I. B. Fig. II. & Litera B. notantur Characteres ad marginem.

3. "Arrior - Anetbum, non est Anisum, Anis, ut nos in vernacula Versione reddimus, sed faniculo similis planta, qua adhuc condimenti loco utimur ad Brafficam muriaticam, Cucumeres, pro carminatiuo. Sistitur hoc Anethum hortense C.B. Anethum I.B. TAB.DCXCIII. Fig. III. atque Litera C. ostendit Charasteres ad marginem.

4. Kuluror, Cuminum, condimentorum omnium fastidiis amicissimum Plinio. Hoc semine adhuc utimur ad condienda Rapa, ipsum quoque panem. Mentio hujus fit Jes. XXVIII. 27. Neque tribula dentata exteritur vicia, nec circunducitur rota plaustri super cyminum, sed virga excutitur vicia, & cyminum baculo. (Non in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.) Unde Cumini usus apud Judæos inferri potest antiquissimus. Sed non tam heic intelligi debet Cuminum pratense seu Carui officinarum C. B. sed potius Cuminum semine longiore, item semine rotundiore & minore C. B. Cpminum fiue Cuminum fatiuum I. B. Melitensibus Cumino agro, i.e. acre dictum, qui id copiosè ferunt, eoque pro condiendo pane mercantram exercent. Id, quod seligimus, fæniculum est Orientale Cuminum dictum. Tournes. Fig. IV. Plantam exhibet & Characteres Lit. D. Legatur Wedelius Dec. VIII. Exercit. V. de Decimatione Olerum.

Matth. Cap. XXIII. verf. 24.

Duces cœci, excolantes culicem, ca- Duces cœci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

melum autem glutientes.

Οδηγοί τυφλοί, δι διϋλίζοντες τον κώνωπα, την δε κάμηλον καταπίνοντες.

Atiuis coloribus heic depinguntur, qui obliquato incedunt capite, ami-Bodizano homines, Hypocritæ, qui decimas soluebant de Cumino, Anetho, aliis minutiis, interim dum præcipua Legis officia neglexerunt, διυλίζοντες τον κώνωπα, την δε κάμηλον καταπίνοντες.

Musca infinities fere minora dantur animalia, féd & Camelo majora: interim huic contradistinguitur illa: ut Libanius ad Casilum Muscæ opponit Elephantem, διον κώνωψ ελέφαντι παραβαλλόμενος. Notior autem Judæis Camelus fuit Elephante, à CHRISTO propterea in Prouerbium ductus. Paruum animal Musca vel Culex, nam utrumque κώνωψ significat, sed Cameli proportionem habet collata cum aliis minoribus, quæ microscopia detegunt, animalculis. Vitrum tenuissimum describens Martialis L. VIII. Epigr. 33.

Illa potest culicem longè sentire volantem.

Et de prædiolo quodam Lupi L. XI. Epigr. 19.

Consumpto moritur culex salisto.

Sed funt innumeræ Muscarum species. Heic κώνωψ notat propriè vinulam, vinarium culicem. qualis generatur in vino acidulo, vel aceto ipfo. Aristot. Hist. L.V. c. 19. on de neuvemes in Green, news, οι γίνονται έκ της περί το όξος ίλύος. Vinulis origo eft ex vermiculis, qui ex aceti fæce oriuntur. L.IV.c.8.

Digitized by Google

I.A. Fridrich sculps.

G. D. Heumann sculps.

Matth. Cap. XXIII. verf. 24. 33.

ο δε κώνωψ πρὸς ἐδὲν γλυκύ προςτρέχει, ἀλλα πρὸς τὰ ὀξέα. Vinarius culex non aduolat ad dulce quidquam, sed solum ad acida. Plutarch. contra Stoic. xaiεκσι γας (οι κώνωπες) λάμπη και όξει. Τον δε ποτιμον και χεηςον δινον αποπετόμενοι Φεύγεσιν. Spuma vini 5 aceto vinulæ gaudent: poculentum verò ac suaue vinum auolantes fugiunt. Et præcipit Anatolius Geopon. L. VI. uuis in torculari preflis aream mundare probè, ne residuus liquor vinarium culicem generet, τον κώνωπα ποιεί. Hujusmodi vinum debebat percolari, & in colo vel cribro remanentes culices rejici. Incumbebat id inprimis Judæis, nè fortè musca aliudue impurum insectum, lege prohibitum, imprudentius deglutiretur. Hinc Interpretes Græci Amos עו. 6. pro Hebræo השותים בְּמִוּרְמִי יַיוֹן ponunt, οι πίνοντες του διϋλισμένον δινον, qui vinum percolatum bibunt. Et mentio apud Talmudistas fit Two יַבְקוּשִיז jabbkuschin, vinularum. Quadrant huc inprimis, quæ Maimonides scribit de Cib. vetit. c. 2. f. 22. Qui colat vinum aut acetum, aut siceram, & comedit jabhkuschin, aut culices & vermiculos, quos percolauit, vapulat. Vinulas hasce describit, earumque generationem ex vermiculo demonstrat Vallisnerius Dialogbi p. 151.

Ex hactenus dictis clarum, qualesnam muscas, & quomodo, colarint Judæi & Pharisæi, sed non æque, quomodo deglutiuerint Camelos. Quapropter suspicio nata Cajetano, deno-

Tab. DCXCII. DCXCIII. 1379

tare for an κάμηλον certum muscarum genus, sed majus vinulis, quæ una cum vino deglutiri potuerint; in Parabola enim intelligendas esse res, quæ deglutiri possint, & forsan ipsum Textum tum Græcum, tum Latinum esse corruptum. Sed pro defensione Textus, & omnium omnino, etiam Arabicæ & Æthiopicæ Verfionum faciunt, quæ Ambrosius Catharinus habet Annot. ad Cajetani dogmata p. 76. Verè non solet deglutiri Camelus, sed nec solet Asinus ad Lyram: & tamen etiam jucunde dicitur, Asinus ad Lyram, congrud certè metaphord, quum bominem ad rem quampiam ineptum volumus significare. Verum, ut per Scripturas confutetur, nonne dixit Dominus: Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Nunquid ergo solet esse Trabs in oculo? Item, sciebat Dominus, qui nouit omnia, non solere deglutiri Camelum: sed ob boc ipsum conueniebat Parabola. Talia enim erant Phariseorum crimina, quale illud animal, nempe immanitate ingentia, iniquitate tortuosa, ac per boc suapte natura inglutibilia, quæ tamen illi facile admittentes tanquam glutiebant, quum nihilominus vitarent parua. Confert Erasmus Parabolam hanc de Musca & Camelo cum Græcorum illa, ανδείαντα γαργαλίζειν, ftatuam colare gutture: sed notat γαςγαλίζου non colare, sed titillare.

Matth. Cap. XXIII. vers. 33.

quomodo effugietis (a) judicium gehennæ?

(a) Judicium pro supplicio, Hebraismus est & Synecdo-

Serpentes, progenies viperarum, Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugictis à judicio gehennæ?

Ορκς, γεννήματα έχιδνών, πώς Φύγητε από της κείσεως της γεέννης;

Vid. Mattb. Cap. III. vers. 7.

TAB.

TAB. DCXCIV.

Matth. Cap. XXIII. verf. 37.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te ipsam missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum Gallina congregat pullos fuos fub alas, & noluiftis?

Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas cos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos (uos fub alas fuas, & noluisti?

. Ίερυσαλήμ, Ίερυσαλήμ, ή αποκτώνυσα τυς Προφήτας, ηψή λιθοβολύσα τυς ώπεςαλμένυς πρός άυτην, ποσάκις ήθέλησα કૈπισυναγαγών τα τέκνα σε, δε τρόπου έπισυνάγοι δρεις τα νοσσία έαυτης ύπο τλς πτέρυγας, και έκ ηθελήσατε;

Luc. Cap. XIII. vers. 34.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occi- Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis dis Prophetas, & lapidas eos, qui missi sunt ad te, quoties volui congregare liberos tuos, quemadmodum auis (a) nidum fuum fub pennas, & noluistis? (a) Id est, pullos suos, continens pro contento.

Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum luum lub pennis, & noluisti?

Ιεςυσαλήμ, Ίεςυσαλήμ, ή αποκτείνυσα τυς Προφήτας, και λιθοβολύσα τυς απεςαλμένυς πρός αυτήν, ποσακις ήθέληση έπισυνάζαι τα τέκνα σα, ον τρόπον δρνις την έαυτης νοσσιαν ύπο τας πτέρυγας, ή εκ ηθελήσατε;

Ignificat Græca vox "grus in genere auem, heic gallinam. Sic & apud Platonem L. VII. de Leg. sunt oeviswe besumara, gallinarum pulli. Aristoph. in Vespis, deviθων γάλα, gallinarum lac. Aristot. Hist. L. IX. c. 50. devides, galli; de Generat. Anim. L. I. c. 21. a oguides, gallinæ. Aliis locis supersedeo. Ante Platonis æuum in Homeri & Hesiodi Scriptis devis notat in genere auem. Athenæus L. IX. 'Αλλά μην κ δενιθας κ δενίθια νον μόνον ή συνήθεια καλά τὰς θηλάας. Nunc quidem fert consuetudo; ut folæ (gallorum) fæminæ ögvides dicantur & ögvi-Sia. Constat hinc, quam reste ognis in Textibus vertatur a Cypriano, Hilario, Hieronymo, Augustino, omnibus aliis Interpretibus, per gallinam.

Est omnibus auibus connata, admiranda nobis, erga pullos Φιλοςοργία, licet merè mechanica, & materialis. Gallinarum in specie est, non duntaxat fouere oua, & fœcundare, fed & pullos custodire sub alis, & fotu defendere. Antholog. L. I. c. 87. ex Alpheo Mityle-

> Χημερίας νιφάδεσσι παλυνομένα τιθας δρυις Τέχνοις ἐυναίας αμφέχεε πτέρυγας.

Μεσφάμιν έράνιον κρύος ώλεσεν. ή γαρ έμεινεν 'Ανθέρος μρανίου αυτίπαλος υεφέων. Πρόκνη, καὶ Μήδεια, κατ' αίδιος αιδέσθητε Μπτέρες, ορνιθίων έργα διδασκόμεναι.

Hyemalibus niuibus aspera mitis gallina Pullis söporiferas circumfudit alas. Donec illas perdidit cœleste frigus: certè per-

Cælestium oppugnatrix nubium. Progne, & Medea, in inferis erubescite O matres, gallinarum opera discentes.

Legatur & Plutarchus Lib. de Philostorgia. Augustin. Quæst. Euangel. L.I. Quæst. 36. Quod difficilius in cateris animantibus inuenies, alis suis silios protegens contra Miluum pugnat. Idem in Ps.LVIII. Infirmatus est (CHRISTUS) usque ad mortem, & assumpsit insirmitatis carnem, ut pullos Jerusalem colligeret sub alas suas, tanquam gallina infirmatur cum paruulis. Certè notam rem dico, quæ in conspectu nostro quotidie versatur. Quomodo raucescit vox? quomodo hispidum sit totum corpus, demittuntur alæ, la-

MATTH. Cap. XXIII. v. 37.

Hierofolyma Gallinæ pullis comparata. Gerüfalem denen Lüchlein der Gene verglichen.

P. G. Harder sculps.

Matth. Cap. XXIV. vers. 27. Luc. XVII. 24. TAB. DCXCIV. 1381

xantur plumæ! Hinc apud Euripidem in Hercule furente sollicita pro liberis ex Hercule genitis Megara describitur symbolo pullis insidentis gallinæ.

Οι θ' Ήρακλειοι παιδες, ες ύποπτέρες Σώζω νεοσσες, όρνις ώς ύφειμένη. Et quos sub alis seruo natos Herculis, Pullis ut incubare gallina affolet.

Matth. Cap. XXIV. vers. 27.

relucet usque in Occidentem: ita erit aduentus filii hominis.

Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ita erit & aduentus filii hominis.

Ωσπες γας ή αςςαπή έξεςχεται από ανατολών, ή Φαίνεται έως δυσμών έτως έςαι ή ή παςεσία τε ύιε τε ανθρώπε.

Luc. Cap. XVII. verf. 24.

Nam sicut fulgur fulgurando è regio- Nam sicut fulgur coruscans de sub ne, quæ sub cœlo est, in alteram, quæ sub cœlo est, relucet regionem, ita erit filius hominis in die

cœlo, in ca, quæ sub cœlo sunt fulget: ita erit Filius hominis in die fua.

"Ωσπες γας ή αςςαπή ή αςςαπτυσα έκ της ύπ' υςανόν, είς την ύπ' υςανόν λαμπει. "Ουτως έςαι ή ό ύιος τυ ανθεώπυ έν τη ήμέρα αυτέ.

Espicit Ortus & Occasus vel globum duntaxat hunc terr-aqu-aëreum, vel cœlum, per cujus immensa spatia protendi potest linea. Heic locum habet prior ille fensus, certum quippe, fulgur, Meteorum igneum, ex accensis halitibus sulphureis ortum, in aëre esse, non in cœlo stellifero, imo ne quidem in superiori aëris regione versus Lunam, sed prope terram. Posfunt & verba, ἀπὸ ἀνατολών ἔως δυσμών, intelligi de integro Horizonte ortiuo & occiduo, & aduentus Filii hominis, judiciique tum generalis illius, tum particularium quorumcunque comparari non solùm cum celeritate fulguris, quod

momento citius à puncto Horizontis tendit ad oppositum, omnemque Atmosphæram nocle tenebricosa collustrat, sed quoque cum incerto loco, unde fulgur venit. Prorumpit quippe Meteorum hocce nunc ex hac, nunc ex alia plaga, & repetitis sæpe vicibus ex una eademque. Ne quis putet, viam fulguris esse duntaxat ab Ortu ad Occasum, Lucas in genere loquitur de plagis, de omnibus plagis. Quin-

imò experientià teste persæpe ex Occidentali vel Austr - Occidentali plaga sese protendit ad Horizontem ortiuum.

TAB.

TAB. DCXCV.

Matth. Cap. XXIV. vers. 28.

Ubicunque enim fuerit cadauer, illic Ubicunque fuerit corpus, illuc concongregabuntur aquilæ.

Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

Οπο γκε είν ή το πτώμα, ένδι συναχθήσονται οι αετολ

Luc. Cap. XVII. vers. 37.

- Ubicunque fuerit corpus, illuc Ubicunque fuerit corpus, illuc concongregabuntur & aquilæ.

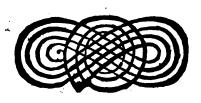
 gregabuntur & aquilæ.
- ਹੈਜ਼ਣ το σώμα, છાલે συναχθησονται οι αιστολ

Irca explicationem horum locorum conueniunt Historiæ Naturalis Scriptores citius quam Theologi. Norunt illi, esse aquilam ex auibus carniuoris, possidere ad hunc finem structuram vitæ generi adæquatam, pollere visu & odoratu, ut eminus & videat cadauer, & odoretur. Commentarii loco sint verba Jobi XXXIX. 28-30. Habitat (aquila) in petra, & moratur in praruptis saxis, & loco inaccesso. Indeque speculatur, ut cibum nanciscatur, cujus ocu-li prospiciunt longinquas res. Ejusque pulli sanguinem lambunt, & ubicunque sunt cadavera, eum locum frequentat. (31-33. In petris manet, & in praruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, & delonge oculi ejus prospiciunt. Pulli ejus lambunt sanguinem, & ubicunque cadauer suerit, statim adest.) Et conjectat Bochartus Hieroz. P. II. L. II. c. 3. 4. intelligi non tam communem aquilam, quàm Percnopterum vel Gypæetum, vulturis speciem, que sola aquilarum exanima fert corpora. Plin. L. X. c. 3. ex Aristot. Hist. L. IX. c. 32. Σῶμα apud Lucam idem est, quod πτῶμα Matthæo, nempe cadauer, & hoc quoque sensu sumitur apud Homerum, Xenophontem, Plutarchum, Porphyrium, alios. Mysticum quod attinet sensum, in diuersa abeunt, imo opposita Interpretes; Beza, Chrysostomo, Bocharto cadaueris nomine venit CHRISTUS, aquilætitulo sideles: aliis verò Satanas, vel sæui Tytanni. Hanc controuersiam Theologis linquo.

Percnopteri seu Pygaeti, Oripelargus etiam dicti, damus & iconem, & descriptionem ex Willoughby Ornithol. p. 34. Magnitudine aquilam æquat superatue. Caput & collum plumis destituta, alba tantum lanugine vestiuntur. A rostro ad oculos usque cutis nuda est, colore cœruleo. Plumæ fere omnes corpus vestientes dilute ferrugineæ: ad imum colli infra lanuginem quidam veluti torquis longiorum plumarum albarum. Remiges alarum & cauda nigra. Rostrum magnum lari quàm aquilæ similius, rostri extremum albet. Nares cute nigra integuntur. Oculorum Irides ex rubro auellaneæ. Medius digitus reliquis multò longior. Extimus ad primum usque articulum membrana medio junctus. Pedes plumbei, ungues nigri. Crura ex parte interiore

alba. Ungues minores minusque incuruati quam in aquilis.

Hæc ille.

TAB.

MATTH. cap. XXIV. v. 28. Ubi cadaver ibi aquilæ.

Matth. Cap. xxIV. v. 28.

P. G. Harder sculps.

TAB. DCXCVI.

Matth. Cap. XXIV. verf. 29.

Statim autem post adflictionem die- Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, viresque colorum commouebuntur.

rum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen fuum, & stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

Ευθέως δε μετα την βλίψιν των ήμεςων εηκίνων ο ήλιος σκοτιωθήσεται, και ή σελήνη ε δώσκ το Φέγγος αυτής. Και οι ας έξες πεσένται από τε έξανε, και οι δυνάμεις των έξανων σαλευθήσονται.

Marc. Cap. XIII. vers. 24. 25.

- 24. Cæterùm in illis diebus, post adflictionem illam, Sol obtenebrabitur, & Luna non dabit splendorem fuum.
- 25. Et stellæ cæli decident, & (a) vires, quæ in cælis funt, concutientur.
 - (a) Siue, robora & moles.

- 24. Sed in illis diebus post tribulationem illam, Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem luum.
 - 25. Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis funt, mouebuntur.
- 24. 'Αλλ' έν έκείναις ταις ήμέραις, μετά την θλίψιν έηκινην, ο ήλιος σκοτιοθήσεται, καλ ή σελήνη ε δώσει το Φέγγος auths.
- 25. Kaj ર્રા લેડ્ક્ફિક જરે રેફ્લારે કેંઠભજવા કંમ્પ્સાંજજભજક, ત્રણે વર્ષે તૈમ વેદ તે કેંમ જાદ રેફલાબંદ, હ્વામકાઈનેક્ઠભજના

Luc. Cap. XXI. vers. 25. 26.

- & stellis: & interraanxietas gentium in (b) perplexitate, resonante mare & fluctu.
 - (b) Vel, potius angustia, scil. animi, & quasi contractio.
- 26. Extabescentibus hominibus præ timore, & expectatione corum, quæ superuenient orbi(terrarum.) Nam vires colorum mouebun-
- 25. Et erunt signa in Sole, & Luna, 25. Et erunt signa in Sole & Luna & stellis: & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum.
 - 26. Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ fuperuenient uniuerso orbi: nam virtutes colorum mouebuntur.
- 25. Καὶ દેડવા σημεία દેν ήλίω, તાલે σελήνη . તાલે વૈકદુભાર. Καὶ દેશો τῆς γῆς συνοχή દેશિઓ દેν ἀπορία, ήχέσης θαλάσσης, પાસે σάλυ.
- 26. Αποψυχόντων ανθεώπων από φόβε καλ περοσδακίας των έπερχομένων τη δραμένης ωλ γας δυνάμεις των έξεινών σειλευθήσονται.

Act.

1384 TAB. DCXCVI. Matth. Cap. XXIV. 29. Marc. XIII. 24. 25. &c.

Act. Cap. II. vers. 19. 20.

19. Et dabo prodigia in cœlo superne, 19. Et dabo prodigia in cœlo sursum, & signa in terra infernè, sanguinem & ignem, & (c) vaporem fu-

(c) Hebraismus est, pro vaporem fumidum.

- 20. Sol convertetur in tenebras, & Luna in languinem, antequam venict dies ille DOMINI magnus atque illustris.
- & signa in terra deorsum, sanguinem & ignem, & vaporem
- 20. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in languinem, antequam veniat dies DOMINI magnus & manifestus.
- 39. Καὶ δώσω τέρατα έν τῷ ἐρανῷ ἄνω, κὸ σημεία έπὶ τές γης κάθω, αμα, κὸ πῦρ, κὸ ατμίδα καπνέ.
- 20. Ὁ ἦλιος μεταςραφήσεται એς σκότος , κું ή σελήνη એς αμα , πρὶν ἡ έλθῶν τὴν ἡμέραν ΚΥΡΙΟΥ τὴν μεγάλην κું ἐπίφανή.

2. Petr. Cap. III. vers. 10.

Veniet autem dies DOMINI sicut Adueniet autem dies DOMINI ut fur in nocte, qua cœli 🐠 procellæ in morem transibunt: Elementa verò æstuantia soluentur, terraque, & quæ in ea sunt opera, exurentur.

fur: in quo cœli magno impetu transient, elementa verò calore foluentur, terra autem & omnia, quæ in ipla lunt opera, exurentur.

(d) Augustin. magno impetu transcurrent.

Ήξα δε ή ήμερα ΚΥΡΙΟΥ ώς κλέπτης εν νυκτί, εν ή οι είρανοί ροιζηδόν παραλεύσονται, ςοιχαία δε καυσέμενα λυθήσονται, મું γη મું ταે દેષ લેળામું દેદુγα κατακαήσεται.

Apoc. Cap. VI. vers. 12. 13. 14.

12. Et vidi, quum aperuisset sigillum 12. Et vidi, cum aperuisset sigillum fextum, & ecce, terræ motus magnus factus est. Et Sol factus est niger tanquam faccus cilicinus: & Luna tota facta est sicut sanguis.

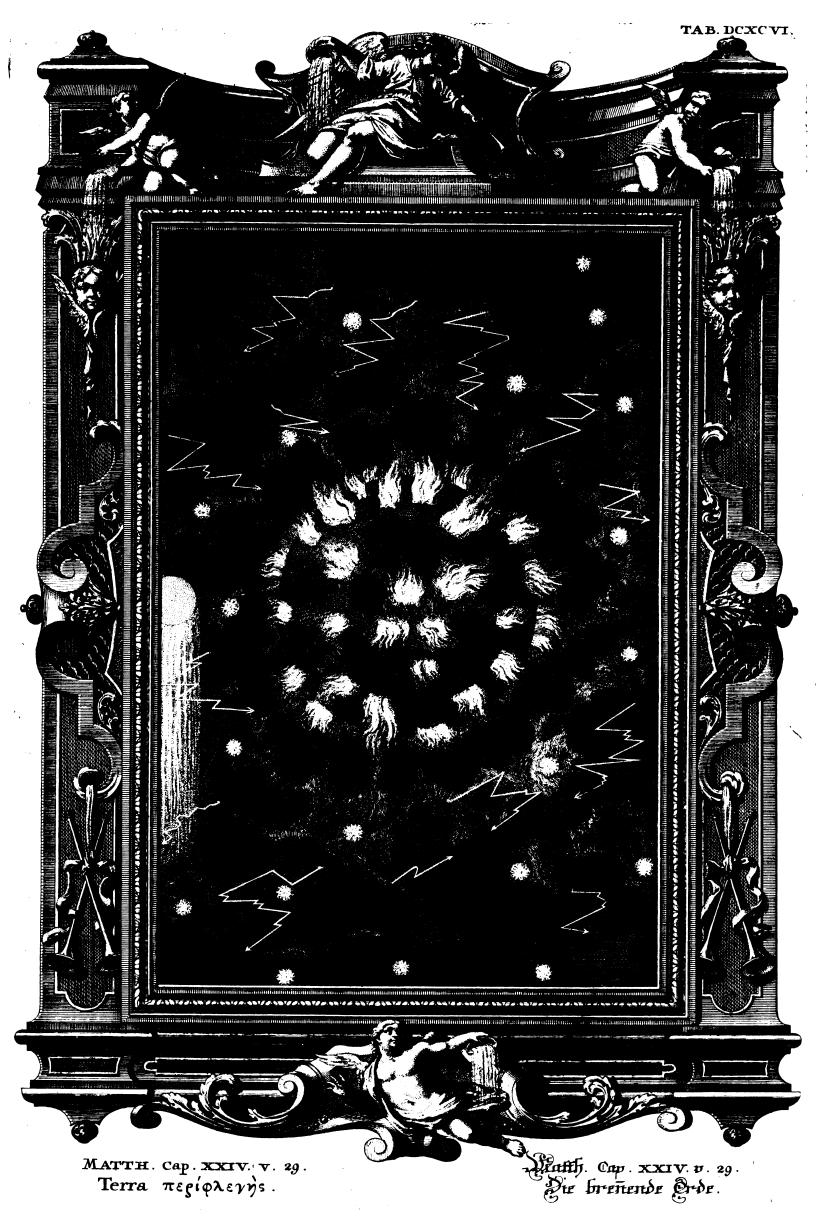
13. Et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, ficut ficus abjicit (?) grofsos suos, quum a vento magno mouetur.

(e) 'Oxungo, ficus funt immaturæ.

14. Et cœlum recessit, sicut liber, qui 14. Et cœlum recessit sicut liber inuocircumuoluitur: & omnis mons & Insulæ de locis suis motæ sunt.

- fextum: & ecce, terræ motus magnus factus cst, & Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: & Luna tota facta est sicut languis.
- 13. Et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, ficut ficus emittit grossos fuos, cum à vento magno mouctur.
- lutus: & omnis mons, & infulæ de locis suis motæ sunt.
- 12. Καὶ είδου, ότε ηνοιξε την σφεαγίδα την έκτην, κὶ ίδε σεισμός μέγας έγένετο, κὶ ὁ ηλιος έγένετο μέλας ώς σάκκος τείχινος, κλ ή σελήνη όλη έγένετο ώς αίμα.
- 13. Καὶ ὁι ας έρες τὰ ἐρανὰ ἐπεσαν κις την γην, ως συκή βάλλκι τὰς ὀλύνθες άυτης, ὑπὸ μεγάλε ἀνέμε σκομένη.
- 14. Καὶ ἐξανὸς ἀπεχωςίωτη ως βιβλίον είλισσόμενον, ή πῶν όξος. Καὶ νῆσοι ἐκ τῶν τόπων ἀυτῶν ἐκινήθησαν.

Eadem

I. G. Pintz sculps.

Matth. Cap. XXIV. 29. Marc. XIII. 24. 25. &c. TAB. DCXCVI. 1385

Adem certitudine, quâ primæua terra Paradifiaca per aquam destructam nouimus, constat nobis, hanc, quam incolimus, terram igne destructum Eminus conspiciebant Veteris Testamenti Prophetæ triste hoc terræ slammantis, fumantis, & trementis spectaculum. Jefaias XIII. 9. 10. 13. Ecce, dies DOMINI sauus aderit, & excandescentia atque astus nasi, ut redigat terram in solitudinem, & peccatores ejus ex ea excindat. Nam stellæ cœlorum & sydera eorum non splendebunt lumine suo. Obtenebrescet Sol in ortu suo, & Luna non lucebit lumine fuo. — Propterea concutiam cœlos, & terra loco suo mouebitur in excandescentia DOMINI Exercituum, & in die caloris furoris ejus. (Ecce, dies DOMINI veniet, crudelis, & indignationis plenus, & ira, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam stella cœli, & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo. Super hoc, cælum turbabo: & mouebitur terra de loco suo, propter indignationem DOMINI exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.) XXIV. 19. 20. Vehementer crepabit terra, grauiter rumpetur terra, atrociter commouebitur terra. Nutando nutabit terra sicut ebrius, & transferetur ficut tabernaculum nodurnum. (Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur Agitatione agitabitur terra, sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis.) Ezech. XXXII. 7. 8. Obtegam colos in extinctione tui, & obfuscabo stellas eorum, solem obducam nubibus, & Luna non lucebit lumine suo. Omnia luminaria lucentia in cœlis obfuscabo super te, & dabo tenebras super terram tuam, dicit DOMINUS DEUS. (Et operiam, cum extin-Etus fueris, cœlos: & nigrescere faciam stellas ejus: Solem nube tegam, & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cœli mœrere faciam fuper te: & dabo tenebras super terram tuam, dicit DOMINUS DEUS.) XXXVIII. 19. 20. Ascendet furor meus in indignatione mea, in zelo meo, in igne iræ meæ loquutus sum, si non in die illa fuerit commotio magna in Terra Israel. Commouebuntur enim à facie mea pisces maris, & volucres cœli, & bestiæ agri, & omne reptile, quod reptat super terram, omnes homines denique, qui funt in superficie terræ, & subruentur montes,& -cadent aggeres, & omnes muri in terra cadent. Joel. II. 10.31. Contremiscit terra, quin & cæli -commouentur, Sol & Luna obtenebrantur, Stel-Leque splendorem suum contrabunt. — Sol versetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies ille DOMINI magnus & tremendus. Uno ore loquuntur, quod vides, Prophetæ, CHRISTUS, Petrus, & vidit Aposto-Îus Johannes Vates, qui mira notabat visa DEI justi, sexto sigillo aperto terram flammis undique surgentibus coopertam, argumento eui-

dentissimo, certò impletum iri vaticinia. Quodsi consideremus & nos ultimam hanc & fatalem mundi mutationem, incerti prorsus, quandonam illa futura sit, illucebit oculis nostris quoque Majestatici aduentus CHRISTI fulgor cœlestis, Sodoma igne & sulphure comburenda; Sanguine rubentia, igne fumantia omnia; æstu bulliens mare; igniuomi cum fragore collabentes montes; tristis Solis nigerque aspe-Rus; Luna coloris sanguinei; tremores, clamores, ejulatus ubique. Difficile admodum dictu, qualisnam secunda futura sit tremendæ adeò & fatalis Catastrophes causa, Scriptura tacente. Num erupturus sit ex carceribus suis centralis ignis, quemadmodum in fatali illa & uniuersali diluuiana inundatione rupti fuere omnes fontes abyssi magnæ, Gen. VII. 11? Num Atmosphæram nostram trajecturus sit Cometa à Sole ignitus, quæ plurimorum modernorum, & maximi nominis Philosophorum est sententia? Certum id est, combusturum esse DEUM hocce indignissimorum incolarum habitaculum, qualibuscunque placuerit mediis. Liberum interim est cuique Philosopho, cogitata fua de tanti momenti conflagratione in medium proferre, dummodò ea Scripturæ Sacræ sint conformia. Cum illis nihil mihi est negotii, qui omnia loca citata in allegorias vertunt, & metaphoricos de internecione hostium CHRI-STI conceptus, qui utique tandem pudefacti interibunt, ut Babylon Jes. XIII. Pharao Ezech. XXXII. Non latet eos, qui in Scriptis Propheticis vel parum sunt versati, posse unum eundemque locum sumi in naturali & mystico senfu, applicari Tyrannis veteris & noui æui, destructioni Hierosolymæ, & finali mundi; posfe unum esse typum, alterum antitypum. Confluunt tandem specialia DEI de his illisue DEI & Ecclesiæ hostibus judicia, veluti totidem riuuli, in vastissimum illum ultimi judicii Oceanum. Natent, per me licet, Interpretes in allegoriarum vasto mari: Manebo ego intra sphæram & limites Philosophiæ Naturalis, & simul literali fensu.

Sexto sigillo aperto vidit Diuus Johannes σεισμόν μέγαν. Notum est de hoc, si tale est, Meteoro, esse ei obnoxias inprimis Regiones Vulcanis vicinas, vel ignem in visceribus suis nutrientes. Inflammabilis prostat materia ubique in terræ penetralibus, & sunt cauernæ subterraneæ repletæ aëre pro ratione incumbentis ponderis compresso; qui à quouis igne, vel prætereunte fortè Cometa mirum in modum sese expandet, quinimò eleuabit strata terræ ita, ut oppida, urbes, Prouinciæ nictu oculi citius fere absorberi queant. Huc quadrant loca supra citata Ezech. XXXVIII. 19. 20. Jes. XXIV. 17-19. Quemadmodum autem prima terra non solùm inundata fuit tempore diluuii, sed totalem destructionem passa, ita & hæc nostra terra non consumetur lentè instar carbonis vel cespitis bituminosi igniti, sed fissuras Ccc ccc ccc ccc ccc

1386 TAB. DCXCVI. Matth. Cap. XXIV. 29. Marc. XIII. 24. 25. &c.

patietur & hiatus ingentes, & comites excidii hujus ultimi erunt tremores, fragores, crepitus terribiles.

Mentionem Lucas facit नंत्रभंदगढ़ विभेश्वंतदगढ़ में द्रवंभार. Rebus sic, ut dictum jam fuit, stantibus, ebullit mare, & in spumosos enormes agitabitur fluctus. Imò passim promicabunt slammæ ex mediis fluctibus. Interim dum tristia hæc subit fata terræ habitaculum, erit iπὶ τῆς γῆς συνοχή ilνων εν εἰποςία, erunt homines εἰποψύχοντες εἰπο Φόβε के πεοσδοκίας των επεςχομένων τη δικαμένη. Quotus quæso est, qui non summo premetur angore, si videat adeò enormes paroxysmos in cœlo ac terra, mari & arido? omnia adeò violenter commota: omnia ruinam minantia? si medios inter ignes, veluti malleum inter & incudem, præcipiti lapsu videt cadentes montes, absorptas urbes? Posse autem slammas ipsas erumpere ex medio mari, testari possunt, qui in Archipelago viderunt ex fundo maris surgentem Infulam Santerinam A. 1709. Pari ratione volunt nonnulli exortas fuisse Insulas illas Vulcanias Siciliæ adsitas, à terræmotibus nempe, qui bumum intus suscitantes sursum propellunt immanissimas moles. Ammian. Marcellin. L. XVII. Idem ortus tribuitur Insulæ inter Theram jacenti & Therasiam in Archipelago. Testis est locus apud Strabonem L. I. dignus, qui heic inferatur: ανα μέσον θήρας η θηρασίας έκπεσασαι Φλόγες έκ τὰ πελάγες ἐφ' ἡμέςας τέσσαρας, ώς ε πάσαν ζῶν κὰ Φλέγε. ωται την θάλασσαν. ανεφύσησαν κατ ολίγον εξαιρομένην ώς αν όργανικώς, η συντεθειμένη έκ μύδρων νησον, έπέχυσαν δώδεκα ςαδίων τον περίμετρον. Medio inter Theram & Therasiam loco è mari slammæ emicuerunt per quatuor dies, adeò ut totum ferueret, atque arderet mare. Eæque flammæ paulatim, elatam veluti instrumentis quibusdam, atque è massis compositam Insulam ediderunt, ambitu 12. stadiorum. Alia hujus generis exempla filentio nunc prætereo. Hujusmodi eruptiones si contingent versus mundi finem, & in diuersis Oceanis, non mirum erit, si in enormes excitabuntur maria flu-Aus, commercio omni inter Nationes cis - & transmarinas rescindendo.

Judicare facile est ex dictis, qualisnam mutatio futura sit in arido. Vidit Johannes mãn õços si nor sin toman autan nesconsulatives. Collabentur passim montosa juga cum crepitu & fremitu, explebuntur valles, absorbebuntur oppida, Prouinciæ, Insulæ, ædium ad instar, quæ slammis consumptæ cum cantheriis, trabibus & contignationibus integris concidunt. Neque immunes ab hoc excidio erunt montes illi Septentrionalium Regionum æternâ niue tecti.

Ultra Sauromatas fugias licet, & glacialem Oceanum, non te eripies bis, improbe, flammis.

Eleuantibus nobis cum CHRISTO & Prophetis oculos in cœlum, tristissimus iterum obuenit rerum aspectus. ὁ ἥλιος σποτιωθήσεται, καὶ ἡ σελήτη ἐ δώσει τὸ Φέγγος ἀυτῆς. — ὁ ἥλιος μεταςςαφήσεται

લોક σπότος, καὶ ή σελήνη εἰς αίμα. — Vidit Johannes του ήλιου μέλανα ώς σάκκου τρίχινου, και την σελήνην ώς αίτ Quis in tanta rerum Catastrophe miretur tantam metastrophen? si tota atmosphæra implebitur igne, fumo, halitibus? In testes accerfimus Ætnæ & Vesuuii accolas. Meretur heic adduci locus ex Dione Cassio L. XVI. de flammiuomo Vesuuio sub Tito Vespasiano, quo simul exposita hactenus confirmantur. Postbac consecuta est maxima siccitas, ac repente ita graues terræ motus facti, ut omne id folum efferuesceret, & culmina montium subsiderent. Ad bec sonitus tum subterranei, tanquam tonitrua, tum super terram mugitibus similes extiterunt. Deinde mare fimul fremere, omne cœlum quasi una sonare, ingensque & repentinus fragor, quasi montium simul corruentium, exaudiri. Ium exilire primum immensi lapides, & ad summos vertices peruenire: deinde magna copia ignis, fumique, ita ut omnem aërem obscuraret, occultaretque Solem non aliter, ac si defecisset. Igitur ex die nox, & tenebræ ex luce factæ erant, putantibus nonnullis, gigantes seditionem inter se facere, quod multæ imagines eorum in fumo conspicerentur; quodque clangor tubarum audiretur. Alii exiftimabant, aut mundum in Chaos redigi, aut igne consumi: ob eamque causam properabant alii ex adibus in vias, alii de viis in ades confugere: atque è mari in continentem, & ex continenti in ma, re se recepere: omnem aliam conditionem proprià tutiorem existimantes. Tanta verò erat copia cineris, ut terram, mareque, adeoque ipsum aërem compleret. Que res multa damna, ut cuique sors tulit, apportauit: non solum hominibus, prædiisque & pecoribus, sed etiam pisces volucresque o mnes peremit: duasque integras urbes, Herculanium & Pompejos, populo sedente in theatro, penitus obruit. Postremò tantus suit cinis, ut inde peruenerit in Africam, Syriam & Ægyptum: introieritque Romam, ejusque aerem compleuerit, & Solem obscurauerit. Id Romæ accidit paugis post diebus, cum omnes ignorarent id, quod factum erat in Campania, nec, quid effet, conjectura affequi possent. Itaque etiam ii putare cœperunt, omnia sursum deorsum ferri, Solemque in terram cadere, ac terram in cœlum conscendere. Non est res ita concipienda, ac si Sol reuerà, uti tempore CHRISTI patientis & morientis factum, lucem suam sit amissurus: pleno suo fulgore collustrare is potest, ut primum illud terræ Chaos in creatione, ita in ultimum hunc telluris chaoticam σύμμιξη, sed is haud penetrat per densam adeò & confusaneam atmosphæram: quapropter nunc inconspicuus euadet prorsus, nunc variis & terrificis comparebit formis, pro varietate refractionis radiorum. ater, fanguineus, pallidus. Contendere nolo, si quis in Sole ipso desectum lucis statuerit; maculæ si ita augeantur, ut magnam sideris hujus partem sint obducturæ, poterunt & Planeticolæ alii notabilem hanc & finalem mundi mutationem contemplari, imò & flammantem terram. Præcisè determinare velle, quousque pertingant mutationes hæ in vortice Solis, vel aliis Fixarum, arduum est.

His ultimis cogitatis ansam præbere posfunt Matthæus, Marcus & Lucas, qui uno ore, ai δυνάμεις των έξανων σαλευθήσονται, Lucas in Actis, fore τέςατα έν τῷ ἐςανῷ ανω, Petreis, ὁι ἐςανοὶ ροιζη-· δον παρελεύσονται, ςοιχεία δε καυσέμενα λυθήσονται. Vidit ipse Johannes τον εξανον απεχωρισμένον ως βιβλίον iniorojusvov. Sed haud opus est aded scandere altum in Planetarum, vel & Fixarum vortices, possunt quippe hæ εξανών δυνάμεις terminari in solo vortice terræ. Non interim adstipulor Burnetio, qui pertendit, in ultima hac mundi conflagratione terram iterum ex obliquo situ in rectum ad Eclipticæ axin restitutum iri, quem obtinuisse vult ante diluuium, quo casu utique alia futura foret cœli facies, & stellæ comparituræ veluti sedibus suis dimotæ. Commodè sand applicari possunt duraques illæ atmosphæræ nostræ, siue aëri extenso inde à terra usque ad Lunam, tantò quidem longius, quia ab igne rarefit, fortè usque ad confinia Martis, ut omninò crepuscula in hoc rerum statu futura sint & altiora ratione situs, & longiora ratione durationis. Undatim assurgentes è terra fumi ideam formabunt βιβλίε είλισσομένε, vel corrugatæ ab igne pellis. Sæuientibus insimul, ut in omni incendio spirare fortius solent, ventis, auribus percipientur frementes in aëre sonitus, quibus inprimis applicari debet illud joigneor apud Petrum.

Quod tandem attinet casum stellarum ex cœlo, cujus Matthæus meminit & Marcus, quasue lapsas vidit Johannes, છે હો દુર્દ્દ નર દેવલાઈ દેન દળલા είς την γην, ως συκή βάλλει τές ολύνθες άυτης, ύπο μεγάλε ανέμε σκομένη, explicari ille haud facile potest de Planetis, quorum plerique terra funt majores, & lapsu suo nunc contererent, vel saltem orbita fua extruderent; multò minus de Stellis Fixis, quarum singulæ tellurem millionesies forsan superant, sed potius de Meteoris stellæformibus, quæ denso comparebunt agmine, discursitantes hinc inde, & pluuiæ ad instar cadentes, ut olim, apertis cœlorum fenestris, per amphoras effusæ fuerunt aquæ in diluuiana catastrophe. Vel, si literæ inhærere malis, commode applicabis hoc vaticinium transcuntibus in nostrum Solis vorticem Cometis, causa fortè ipsius conflagrationis occasionalis extituris. Sunt enim hi reuerà stellæ, trajicientes ex uno vortice in alium, ordinato cursu cadentes versus Solem, indeque renertentes, quo sensu reuerà possunt terrorem incutere terricolis.

Elementa, τὰ ςοιχεία, α καυσέμενα λυθήσονται, funt procul omni dubio aqua & aër. Abibit illa in vapores, exiccabuntur fluminum, lacuum, maris aluei. Extra modum rarefiet aër, & totus quantus implebitur tonitrubus, fulminibus, fulguribus, meteoris ignitis aliis. Magno fragore incensa videbitur atmosphæra integra.

Tragoediæ finis hic est, ที่ หูที่ หู ชน ตั้ง ผืบรที ตัวหล натаная́ овтан. Urbes omnes, pagi, fyluæ, camp1, montes, valles, homines, animalia, plantæ, thesauri omnes, & diuitiæ ignis voracissimo elemento in rapinam cedent, eritque tota terra testa vel pumex exustus, cinerum nullius pretii cumulus. Si cui eminus conspicere daretur triste hoc spectaculum, videret is Phlegetontis undas, fauces auerni, Tartarum igneum, vasta voragine gurgites æstuantes, flammas undique ex nigrore promicantes, lacus sulphureos, flumina ignea.

Matth. Cap. XXIV. vers. 32.

Ab arbore autem fici discite similitu- Ab arbore autem fici discite parabodinem, quum jam ramus ejus tener extiterit, & folia fuerint enata, scitis, prope esse æstatem.

lam: cum jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, scitis, quia propè cst æstas.

'Απὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν. "Οταν ἦδη ὁ κλάδος ἀυτῆς γένηται ἀπαλὸς , καὶ τῷ Φύζλα ἐκρύη , γινώσκετε, ότι έγγυς τὸ θέρος.

Vid. Luc. Cap. XXI. vers. 18.

TAB.

TAB. DCXCVII.

Matth. Cap. XXV. vers. 6.

Ecee, sponsus venit, exite obuiam ci.

Porrò medio noctis clamor factus est: Media autem nocte clamor factus est: Ecce, sponsus venit, exite ob-

Μέσης δε νυκτός κραυγή γέγονεν εδε, ο νυμφίος έρχεται, εξέρχεισε είς κατάντηση άυτε.

Arabola hæc de virginibus prudentibus ac fatuis, atque aduentu sponsi uti in fensu mystico intelligenda venit de ultimo CHRISTI aduentu ad judicium, ita per μεσονώστων is adumbratur Ecclefiæ status, quo socordia, torpor, atque securitas supremum attigit gradum, & peccatorum lethargo oppressus stertit totus orbis, periculorum venturorum incuria. Erit utique tunc temporis alicubi terrarum perovierios. Non datur quippe in mx+nuies minutum temporis, quo

non heic sit media nox, meridies alibi, nempe apud Antipodas. Hinc constat, errasse priscæ Ecclesiæ Patres, persuasos, aduenturum CHRISTUM præcisè media nocle. Qui ideam sibi formauit de diei decursu, dierum atque noctium vicissitudine, is facile concipit, uno eodemque tempore uno in loco mediam esse noctem, alio medium diem, alio aliam diei partem. Fluit etiam ex hac consideratione scientia de longitudinibus locorum.

TAB. DCXCVIII.

Matth. Cap. XXVI. vers. 7.

Accessit ad eum mulier, habens ala- Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit fuper caput ipfius accumbentis.

bastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

Προσηλθεν αυτώ γυνη αλάβαςρον μύρε έχρσα βαρυτίμε, και κατέχρεν έπὶ την κεφαλήν αυτέ ανακομάνε.

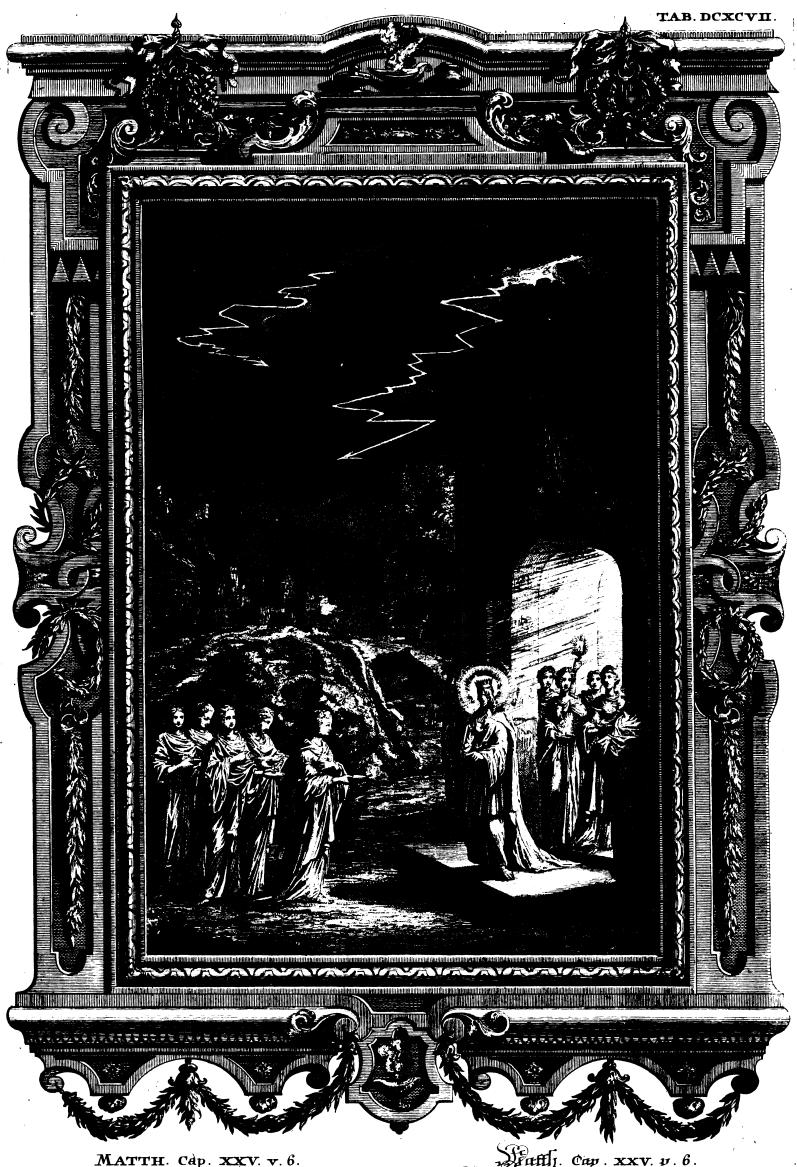
Marc. Cap. XIV. verf. 3.

- Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi (4) pisticæ pretiofæ, & comminuto alabastro, effudit illi in caput.
- Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati preciosi: & fracto alabastro, effudit super caput ejus.
- (a) Id est, synceræ, incorruptæ, quasi sidem merentis, grecht und gut.
- Ήλθε γυνή έχεσα άλάβαςςον μύςε, νάςδε πιςκής πολυτελές, καὶ συντςίψασα τὸ άλάβαςςον, κατέχου άντε κα-דמ דאָק אוּסְמאאָק.

Luc. Cap. VII. vers. 37. 38.

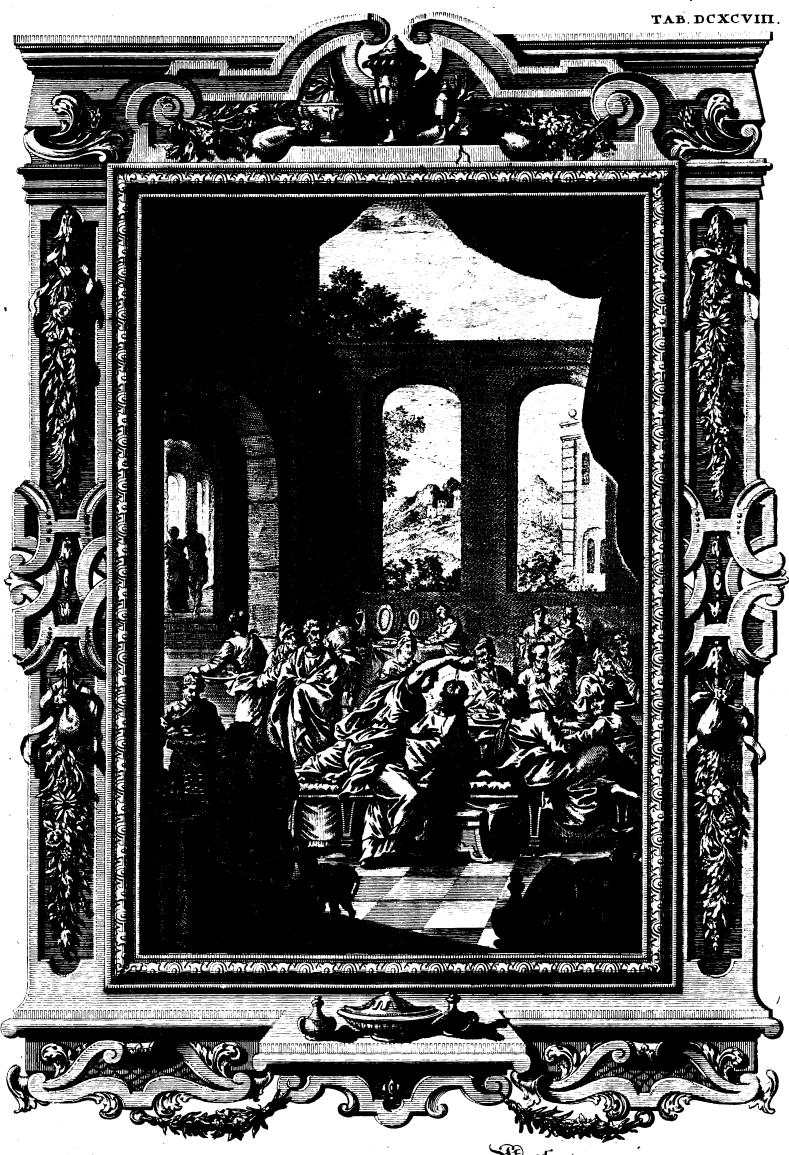
37. Et ecce, mulier, quæ erat in ci- 37. Et ecce, mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit eum

uitate, peccatrix, ut cognouit, accu-

MATTH. Cap. XXV. v. 6. Sponsus media nocte veniens. Fattlj. Cap. xxv. v. 6. Filje, der Fraiktigam kommt.

I. A. Fridrich sculps.

MATTH. Cap. XXVI. v. 7.

Iesus unguento pretioso unctus.

Fatth. Cap. xxvI. v.7. Pelis mit fostlicher Falbe begollen.

P.A.Kilian sculps

Matth.XXVI.7.Marc.XIV.3.Luc.VII.37.38. TAB. DCXCVIII. 1389

accubuisse in domo Pharisai, attulit alabastrum unguenti.

quod JESUS accubuit in domo. Pharifæi, attulit alabastrum unguenti.

38. — unguentoque ungebat.

38. — & unguento ungebat.

37. Καὶ ἰδὲ, γυνη ἐν τῆ πόλει, ἦτις ἦν άμαρτωλὸς, ἐπιγνέσα, ὅτι ἀνάκειται ἐν τῆ ὀικία τε Φωρισάμε, κομίσασα ἀλάβα-

38. — Καὶ ηλειφε τῷ μύςῳ.

Joh. Cap. XII. vers. 3.

Nardi (4) pisticæ pretiosæ, & unxit pedes JESU, & extersit pedes ejus capillis suis: domus autem impleta est odore unguenti.

Maria ergò accepit libram unguenti Maria ergo accepit libram unguenti Nardi pistici preciosi, & unxit pedes JESU, & extersit pedes ejus capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.

(a) Id est, synceræ, non adulterinæ, sed sideliter paratæ, q. d. mera nieum innerine.

Η εν Μαεία λαβεσα λίτεαν μύευ νάεδυ πιςικής πολυτίμυ , ήλοιψε τυς πόδας τυ ΙΗΣΟΥ , χομ έξεμαξε τους θειξίν αυτής τες πόδας αυτέ, ή δε δικία έπληςώθη έκ της δομής τε μύςε.

N explicatione memorabilis hujus, & folatii plenæ Historiæ, quam uno ore attestantur Euangelistæ quatuor, dignissima, quæ prædicaretur in toto orbe, one sav unευχθη τὸ ευάγγελιον τέτο εν όλω τῷ κόσμω, λαληθήσεται κά δ έποίησεν αυτη, εἰς μνημόσυνον αυτής. Matth. XXVI. 13. In hac, inquam, Historia consideranda nobis, veniunt continens, contentum, & pondus siue mensura.

Hodie veniunt unguenta, folo Pomato excepto, in usum medicum, non voluptuarium, ut olim. Notum Democriti illud responsum; ad quæstionem, quanam ratione vitam agere pollimus commodam & sanam; si extus ungamur oleo, intus melle. Fuit unguentum, quo Maria, Marthæ & Lazari foror, CHRISTUM paucis ante diram passionem diebus veluti ad sepulturam præunxerat, ex pretiosis, μύρον βαεύτιμον, πολύτιμον, πολυτελές. Calculo subducto judicarat Oeconomus & Quæstor Iscariota, vendi potuisse ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων Marc. XIV. 5. id est, 37. florenorum & dimidii pretio, denario sumto pro 7½ crucigeris. Nouum non fuit excedere quadringenos denarios libras. Plin. L. XIII. c. 3. Denarium si sumamus pro Drachma Atheniensi, quæ 13½. crucigerorum pretium habet, ascendit libra hæc unguenti ad 67½. florenos.

Inspicienda nunc venit propius materia, ex qua hujus unguenti pretiosi. Matthæus & Lucas ingredientium nullam faciunt mentionem, sed simpliciter memorant μύςον, sed Marcus & Johannes μύρον νάρδε πιςικής. Notum est hoc unguentum veteribus Medicis, quibus audit nunc ή νάρδος, nunc το δια της νάρδε μύρον, nunc μύςον νάςδινον, unguentum nardinum, quoniam ex

præcipuis ingredientibus fuit Nardus siue Spica Indica. In maximo fuit hoc unguentum, ut Nardus ipsa, æstimio veteribus propter odoris flagrantiam. Cant. IV. 13. 14. Emissiones tuæ sunt Paradisus malorum punicorum cum fru-Etu pomorum, & Cyperi cum nardis. Nardus & Crocus &c. Apud Horatium Epod. V. legitur: Nardo perunctum, quale non perfectius meæ la-borarunt manus. Tibullus:

Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo.

Illius puro diftillent tempora nardo.

Seneca Herc. Fur. Fortem vocamus, cujus borrentes comæ maduere nardo. Vox πιςική denotat, ut Glossæ Latinæ nostræ explicant, aliquid fincerum, non fucatum, haud adulteratum. Constat hodie, exemplo lapidis Bezoar, Opobalsami, Orientis & Indicorum, Theriacæ, Moschi, pretiosorum quorumcunque materialium, non ad lucrum duntaxat augendum, sed ad malitiam usque excogitari adulterationes. Hoc. idem fatum subiit nardinum unguentum: Quod Neapoli parabatur, pro nihilo fere habitum fuit, collatum cum Asiatico. Galen. Meth. med. L. XI. c. 16. हैं इक ठीडे मुख्ये मह्म में बहाइठण. 'Ou σμικρά γαρ ή διαφορά τε τοιέτε πρός το Φαυλον. Ο γ έν Νεαπόλη τῆς Ἰταλίας σκευάζεσιν, ὄνομα μόνον ἐςὶ μύξε ναςδίνε, παςαβαλλόμενον τῷ κατὰ την Ασίαν. Εμπεοαθεν μέν έν Λαοδικεία μόνη σκευαζόμενον, νυνί δε έν πολλαίς ήδη πόλεσιν. Esto autem optimum id quoque. Neque. enim parum interest inter id, quod vitiosum est. Cum id, quod Neapoli in Italia conficiunt, nomine tantum Nardinum unquentum sit, si cum eo, quod in Asia sit, conferatur. Id antea Laodicea Ddd ddd ddd ddd d

1390 TAB. DCXCVIII. Matth.XXVI.7.Marc.XIV.3.Luc.VII.37.38.

tantum componebatur; nunc etiam in multis fit oppidis. Prima igitur quæstio agitabatur circa locum, ubi unguentum hoc fuerit paratum. Deinde Nardus seligebatur optima Indica, huic enim substituebant nouem alia plantarum genera. Plin. L. XIII. c. 1. Nardinum fiue foliatum constat Omphacio, Balanino, Junco, Costo, Nardo, Amomo, Myrrba, Balsamo. In boc genere conueniet meminisse herbarum, que Nardum Indicum imitentur, species nouem à nobis esse dictas: tanta materia adulterandi est. Specialior est Dioscorides L. V. c. 76. Νάξδινον μύξον ποικίλως σκευάζεται δια τε μαλαβαθείνε Φύλλε, και δίχα τέτε. ώς τὸ στολύ δὲ μίγνυται τῷ βαλανίνο ἐλαίο, η ομφακίνο. Πεὸς μάν την σύψη τε έλαμε χίνος. Πρός δε την ευωδίαν πόσος, αμωμον, νάρδον, σμύρνα, βάλσαμον. 'Εςὶ δὶ χρηςη ή λεπτη , μη δειμεία, έχυσα την ευωδίαν της ξηςας νάςδυ η αμώμε. — Σκευάζεται δε και λετή δι ομφακίνε ελαίε, και αχίνα, καὶ καλάμα, καὶ κόςα, καὶ νάςδα. Ratio nardini faciundi euariat. Nam aut Malabathrino folio, aut fine eo fit: plerunque autem balanino oleo, aut omphacino: Juncus odoratus spissamenti gratia adjicitur: ficuti propter odoris suauitatem Costus, Amomum, Nardum, Myrrba, Balsamum. Laudatur tenue, non acre, Nardi arida, aut Amomi odorem referens. — Fit etiam simplex ex omphacino Oleo, Junco, Calamo, Costo & Nardo. Sunt, qui mismir idem volunt, quod mirmir, à πίνω, q. d. unguentum potabile, siue liquidum, quod vel tenue fuerit & fluidum, vel forte etiam internè adhibitum, ut hodie Balsama, Orientale, Peruanum, Copaiuæ interno externoue usui seruiunt. Licet substitutio vocis, mumin, fundata non sit, certum tamen id est, fuisse unguentum nardinum internè quoque propinatum. Testis est Galenus de Comp. Med. L. VIII. C. 4. η ναρδινον μύρον, η των λίαν πολυτελών τὶ δίδε μετ' υδατος. Aut unguentum nardinum, vel aliquod pretiosum datum ex aqua.

Pergo ad vas, pretiofum hoc unguentum nardinum continens, & ex quo in Sanctillimum Saluatoris corpus fuit effusium. Tres Euangelistæ vocant illud adasser, quod recte redditur alabastrum, eine alabasterne Büchs, hæc quippe vox denotat non folum marmoris mollioris genus, quod ad distinctionem durioris alabagri nomine apud omnes Gentes Europæas venit, sed quoque vas ipsum, quod inde torna-Testimonium extat in Euchologio p. 637. τὸ δὲ ἀλάβαςςου άγγειον ὑελινόν έςι ἄνευ λαβης πεποτημένον τινός, ο δη βυκίον έτωσι λέγεται. p. 630. χαι έμβαλ. λεται παξα τε πεωτοπαπα τω έν τω αλαβάς ξω μύξον είς τὸ ἀγγείον ἔνθα έςὶ τὸ ναεδιον. Loquitur nempe de chrismate seu unguento sacro, & vase, quo illud continebatur, cui vasiculo simul & lapidi nomen quoque datum Onychis. αλάβαςς της λίθος ό καλώμενος ἄνυξ. Alabastrites lapis, qui vocatur Onxy. Diosc. L.V. c. 153. Horatius:

Nardi paruus Onyx eliciet cadum.

Propertius.

Cum dabitur Syrio munere plenus Onyx.

Martialis,

Profertur Cosmi nunc mibi siccus Onyx.

Quantitatem quod attinet effusi super CHRI-STI corpus unguenti, sciendum, libram, rirear, apud Johannem constitisse apud Romanos 12. unciis, ut adhuc in pondere Medico seu Veneto. Reductum hoc pondus ad Parisiense dat 10. uncias, 6. drachmas, 48, 00. grana: ad Coloniense Marcam, semuncias 6. drachmas 2. grana 54, 90. ad Argentoratense semuncias 22. drachmas 2. granum 1, 95. ad Medicum uncias 11. drach. 0. scrupula 2. grana 9, 54. Eisenschmied. Ponder. 65 Mensur. p. 152.

Restant pauca circa hanc unstionem monenda. Memorat Marcus, confractum fuisse vas hoc alabastrinum super caput CHRISTI, non casu, ac si suisset tenuioris testæ, sed studio, ne superesset pretiosi liquoris guttula, quæ non impenderetur facro ufui, quo fenfu haud dubie ex fragminibus absterserat omnes unguenti guttas sancta scemina, digitis nempe, quod integro manente vasculo commodè fieri non poterat. Est hæc communis interpretatio, quam sustinent Versiones. Si quis tamen forte metueret, ne cadant ipsa fragmina in caput Saluatoris, vel & confracto vase in terram decidat quid de pretioso liquore, poterit is, præeunte Job. Fabricio Spicileg. Explicat. Sele&. Script. locor. p. 23. vocem συντείβων reddere per conquassare, concutere, quo sensu occurrit quoque in Glossario veteri, & apud Phauorinum, συντείβει, συνθλά, conquassat. Ita sanè non solùm poterat omnis liquor effundi, sed & odor fortior per aëra vicinum diffundi.

Sanè π δικία ἐπληςωθη ἐκ τῆς δσμῆς τὰ μύςς, à particulis oleofis aromaticis volatilibus, teste Johanne.

Matthæo & Marco scriptoribus effusium suit hoc unquentum non solum sin την καφαλήν ΙΗΣΟΥ, sed Johanne narrante Maria ήλουψε τὰς πόδας. Ubi memorandus venit Orientalium mos ungendi & lauandi hospitum pedes, qui constat ex Gen. XVIII. 4. Luc. VII. 44. & sceminas decebat ipsas teste Paulo 1. Tim. V. 10. ubi laudatur vidua, quæ αγίων πόδας τουψεν. Etiam in conuiuiis apponebantur non cibi duntaxat, sed quoque unguenta odorifera pretiosa. Horat. L. II. Od. 11.

Dum licet, Assyriaque nardo potamus uncti.

Wedel. de Unguento Nardino in Dec. IV. Exercit. I.

Matth.

Matth. Cap. XXVI. verf. 15. 34. 37. 38. TAB. DCXCIX. 1391

Matth. Cap. XXVI. verf. 15.

go vobis tradam illum? At illi constituerunt ei triginta argen-

Et ait : quid vultis mihi dare, & e- Et ait illis : quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argen-

Teme' τὶ θέλετέ μοι δεναι , καγώ υμίν παραδώσω αυτόν ; δι δε έςησαν αυτώ τριακοντα αργύρια.

Proglar siue Siclorum pretium determinatum alibi 45. crucigerorum: ascendit proin maledicta turpissimo proditori promissa atque soluta merces ad florenos 22½. Debebat vel sola hæc circumstantia Judaicæ Nationi aperire oculos, ad literam quippe prædicta & impleta. Zach. XI. 12. 13. Et dixi ad eos: Si vobis videtur, cedite mercedem meam: sin minus, omittite: appenderunt igitur mercedem meam triginta, nempe argenteos. Aitque DOMINUS ad me: Abjice

boc ad figulum, magnificum illud, videlicet, pretium quo licui ab eis. Tuli itaque triginta argenteos, & abjeci ad figulum in domo DOMI-NI. (Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: & si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit DOMINUS ad me: Projice illud ad ftatuarium, decorum precium, quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: E projeci illos in domum DOMINI ad statuarium.)

Matth. Cap. XXVI. verf 34.

Ait illi JESUS: Amen dico tibi, hac Ait illi JESUS: Amen dico tibi, quia nocte antequam gallus cantet, ter negabis me.

in hac noce, antequam gallus cantet, ter me negabis.

Έρη αυτώ ο ΙΗΣΟΥΣ: Αμήν λέγω σοι, ότι έν ταυτή τη νυκτί, πεὶν αλέκτωρα Φωνήσαι, τεὶς απαρνήση με.

Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

TAB. DCXCIX.

Matth. Cap. XXVI. vers. 37. 38.

- 37. Et adsumto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit affici mæstitia & anxietate.
- 38. Tunc ait illis JESUS: Moesta est anima mea usque ad mortem: manete hic, & vigilate mecum.

¢

- 37. Et assumto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cæpit contristari, & mæstus esse.
- 38. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.
- 37. Καὶ παραλαβών τὸν Πέτρον, καὶ τὰς δύο ὑκὰς Ζεβεδαία, ἡρξατο λυπείοθαι καὶ αδημονείν.
- 38. Τότε λέγει αυτοῖς. Πεςίλυπος έςιν ή ψυχή με έως θανάτε μείνατε ώδε, κεὶ γεηγοςείτε μετ έμε.

Marc.

Ddd ddd ddd ddd d a

1392 TAB. DCXCIX. Matth. Cap. XXVI. verf. 37. 38. &c.

Marc. Cap. XIV. verf. 33. 34.

- & Johannem secum, coepitque expauescere, & (4) adflictari.
- (a) Vel, angi. 34. Et dicit illis: Dolore afficitur a- 34. Et ait illis: Tristis est anima mea nete hic, & vigilate.
- 33. Et assumit Petrum, & Jacobum, 33. Et assumit Petrum, & Jacobum, & Johannem secum: & cœpit pauere & tædere.
 - nima mea usque ad mortem. Ma- usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate.
- 3 3. Καλ παραλαμβάνοι του Πέτρου, πολ του Ιακωβου, πολ Ιωάννην μεθ έσυτε, πολ ήρξατο έκθαμβείοθαι πολ αδημονείν.
- 34. Καὶ λέγει ἀυτοϊς. Πεείλυπος ός τι ή Ψυχή με δως θανάτε. Μείνατε ώδε, καλ γεηγορέτε.

Uit CHRISTUS, quod nemini non Christicolarum notum, nobis per omnia fimilis, sed arapagernros, verus homo, verus DEUS. Quà DEUS, immutabilis, infinitè perfectus, nulli infirmitati, nulli passioni, sed quà homo omnibus infirmitatibus, sed minime peccaminosis, obnoxius. Quà DEUS, præuidet, veluti in speculo, passiones omnes, easque dirissimas, quæ ipsum manebant, quà homo λυπεται κεὶ αίδημονει, εκθαμβείται καὶ εἰδημονείν. Exprimit speculum hocce passionale, angor hic extremus dulcissi-

mo Saluatori amarissimam hanc querelam. Πεείλυπός έςτιν ή ψυχή με έως θανάτε. Fuit acerbiffima hæc, in quam totius orbis peccati CHRI-STUM conjecterant, ex affectibus humanis, sed aliena ab omni infirmitate peccaminosa. Explicari proin deberet ex naturæ legibus, sed non molietur Philosophorum Christianorum ullus, conceptum formare rei adæquatum, quæ infinities transcendit intellectus humani Horizontem; adorari potius sanctissima deuotione meretur, quam curiose inquiri.

Matth. Cap. XXVI. vers. 43.

Et venit, & reperit eos iterum dor- Et venit iterum, & inuenit eos dormientes. Erant enim oculi corum grauati.

mientes: erant enimoculi eorum grauati.

Καὶ έλθων έυςίσκει αυτές πάλιν καθεύδοντας. Εσαν γας αυτών δι όφθαλμοί βεβαεημένοι.

Marc. Cap. XIV. vers. 40.

Et reuersus, offendit illos rursum dor- Et reuersus, denuò inuenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum grauati,) neque sciebant, quid illi responderent.

mientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant, quid responderent ei.

Καὶ ὑποςςεψας , δυςεν αυτές πάλιν καθεύδοντας , (ξσαν γας δι δφθαλμοί αυτών βεβαρημένοι) ακὴ έκ ήδοισαν , τὶ ἀυτῷ €πο**κ**ειθώσι:

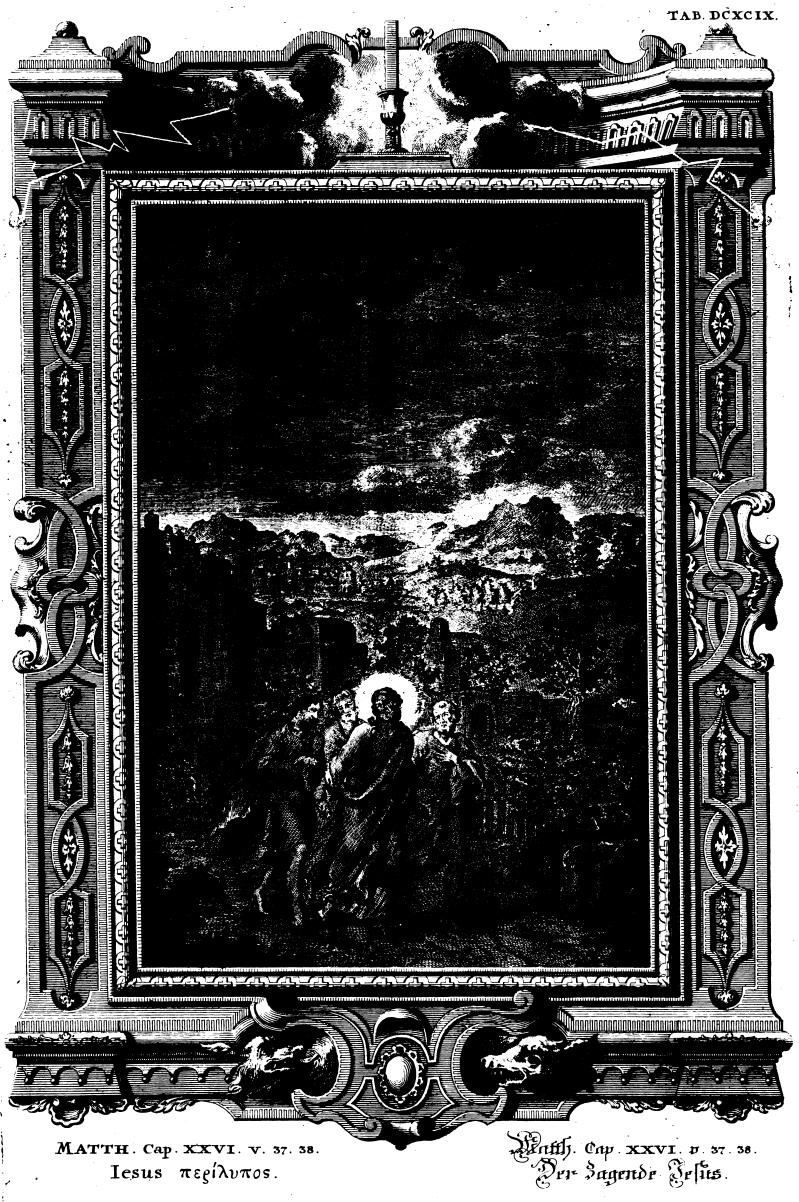
Luc. Cap. XXII. vers. 45.

nissetque ad discipulos suos, reperit eos dormientes præ mæstitia.

Et quum surrexisset à precatione, ve- Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia.

Καὶ ἀναςὰς ἀπὸ τῆς πεοσευχῆς, έλθων πεὸς τὰς μαθητάς άυτῶ, ἔυεν ἀυτὰς κοιμωμένας ἀπὸ τῆς λύπης:

Sunt

P. A. Kilian sculps.

.

Matth. Cap. XXVII. vers. 5. Act. I. 18. TAB. DCC.

"Unt fomni cause naturales, est & finis salutaris. Fuit heic quoque discipulorum CHRISTI fomnus naturalis, non exclusâ, ut in omnibus aliis rebus, speciali DEI Prouidentiâ. Debebat DEI Filius iræ diuinæ torcular folus calcare, & nemo discipulorum illi adesse, laturus auxilium. Jes. LXIII. 3. Et hactenus fuere aliàs discipuli lethargo spirituali veluti oppressi. Præ foribus stabat Hannibal, instabat ignominiosistima Magistri passio, & tamen adhucdum manserant cœci. Naturalis autem eorum fomni quatuor hasce allegare possumus rationes, nostem irruentem, cœnam paulò ante peractam, motum finità cœna susceptum, sollicitas varias plenas timoris curas. Per diei decursum impenduntur spiritus variis & corporis & animi motibus, & exhausti tandem atque fatigati hominem disponunt ad quietem, qua durante sunt reficiundi.

Post pastum replentur sanguisera vasa, speciatim cerebri, & illorum diametris ampliatis prohibetur, presso simul cerebro, liquidi neruei influxus, & neruorum ipsorum viua oscillatio: & qui in extremis sensuum organis veluti excubant spiritus, sese retrahunt ad meditullium τε έγκεφάλε. Hinc οι οφθαλμοί βεβαζημένοι, grauatæ clauduntur oculorum valuæ, palpebræ. Luca tradente dormiebant discipuli από της λύπης. Abripit alias hæc passio somnum, & per septimanas fæpe, imo menses somnum vix inueniunt. qui tristitià sunt affecti: sed quoque ab animi follicitis meditationibus & curis exhauriuntur spiritus, & depauperati ad quietem redeunt. Est autem talis somnus grauis, profundus, homini inuictus. Adeò sanè grauati fuere somno discipuli, ut tertia vice repererit Saluator dormientes, in nocte hac sua passionali.

TAB. DCC.

Matth. Cap. XXVII. verf. 5.

cessit, & abiit, & laqueo se suffocauit.

Et projectis argenteis in Templo, re- Et projectis argenteis in Templo recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

Καὶ ἡίψας τα άργύρια ἐν τῷ ναῷ άνεχώρησε, κοὶ ἀπελθών ἀπήγξατο.

Act. Cap. I. vers. 18.

— (a) suspensusque crepuit medius, & — & suspensus crepuit medius: & difeffusa sunt omnia viscera eius. fusa sunt omnia viscera ejus.

(a) Remis produmes, id est, pronus factus. Expressit gestum suspensi. August. alibi legit, dejectus in saciem.

Καὶ περινής γενόμενος έλακησε μέσος, καὶ έξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα ἀυτε.

Agnam crucem omnis æui literatis fixit miserrima infausti proditoris Judæ, qui abiit in malam crucem, mors, & vel fola vocula, απήγξατο, qua Matthæus utitur, apertum concitauit bellum inter magni nominis viros Gronouium & Perizonium. Vox populi, Verfionibus plerisque fundata, hæc est, suspendisse feipsum nefandum proditorem laqueo. Sic & infaustum Pseudo-Politici Ahitophelis exitum describunt LXX. 2. Sam. XVII. 23. Κως απήγξατο, καὶ ἀπέθανε. Hac eadem voce, ἀπάγχεωθαι, Utitur quoque de spontanea strangulatione Hippocr. II. Aph. 43. των απαγχομένων, μήπω δε τεθνηκότων εκ αναφέρεσιν, δισιν αν αφρός ή περί το σόμα. Ex bis, qui strangulantur, nondum autem mortui sunt, non ad se redeunt, quibus spuma circa os fuerit. Galenus id de iis explicat, qui laqueo suffocati

pereunt. Hippocrates ipse, ubi de κυνώγχη, perniciosissima anginæ specie, loquitur, L. III. de Morb. c. 10. t. 5. suffocari hominem τῷ ὀρθωλμῷ πονίετον τε κὰ εξέχετον, ώς ἀπαγχομένοισι, Oculis affectis ac prominentibus, veluti strangulatis. Et Lib. de Virgin. Morb. c. 1. t. 8. præ metu melancholicos aliquando seipsos strangulare, and της τοιαύτης όψιος πολλοί ηδη απηγχονίω ησαν, ab bujusmodi spectris multi se jam strangulauerunt. Ubi per ou intelligi debent haud dubiè meticulosa, quæ sibi fingunt deliri vel melancholici, phantasmata. Hoc modo vitam desperatus finiit Judas, απελθών.

Difficilius est explicatu, quod legitur in A-Ais, shannos mésos, ubi intelligenda videtur talis disruptio, quæ fit cum sonitu, vel crepitu, veluti disrupta vesica, aut apostemate, siue illa fiat à vi quadam interna sese expandente, siue à

Eee eee eee eee e

1394 TAB. DCC. Matth. Cap. XXVII. vers. 5. Act. I. 18.

lapsii. Difficultatem haud soluit, si dixeris, ed usque mansisse Judam suspensum de trabe aut arbore, donec ab interna fermentatione disrupto abdomine έξεχύθη τὰ σπλάγχνα, putredine consumta. Apud omnes enim Nationes moratas liberantur mox hujusmodi autoxees laqueo, & incumbebat id Judæis effectui dare anre Solis occasium, quod ex Sacro Codice con-Rat. Impossibilem reddit suspensi talem disruptionem tot membranarum, musculorum & integumentorum abdominis fortissima resisten-Neque ullibi prostant exempla, quæ illam comprobent. Id quidem aliquando euenit hydropicis, ut extensum nimis ab aqua abdomen in umbilico, ubi minima est resistentia, disrumpatur, vel viuis, vel jam mortuis. Sed hæc disruptio morti Judæ haud quadrat, ut nec ruptura illa Peritonei, quæ contingit Herniosis. Præeunte Wedelio Dec. I. Exerc. I. de Morte Jude proditoris commodè applicari potest to inamore intestinis à pituita, flatibus, excrementis, obstructionibus extensis atque inflammatis & difruptis. Exempla prostant iliacorum, qui hac ratione miseram finiunt vitam; qui ipse morbus, Miserere dictus, & diristimis doloribus sociatus, justissimo DEI judicio corripuit forsan monstrum hominum, ut contracto præ acerbo dolore corpore difruptum fuerit intestinum, mox autem miserrimus mortalium arrepto laqueo sese ipsum strangulauerit, quæ interpretatio fimul explicat το περινής γενόμενος, έλώκησε μέσος, & ωπήγξατο. Sed ita το πρηνής γενόμενος non reddi debet suspensus, als er gestürtzet ward, sed potius, ut Latinæ nostræ Glossæ, pronus factus, corpore incuruus redditus, & marra ra σπλάγχνα non erunt omnia viscera, alles Eingeweid, scilicet abdominis atque thoracis, hepar, lien, renes, cor, pulmones, vesica, sed intenina duntaxat, quæ ಕಕ್ಷಣ್ಣ effusa fuere, una cum excrementis & fanguine, in cauum feilicet abdominis. Hujusmodi tragico & milerrimo fato ad plures abiit impiissimus ille Diuinitatis CHRISTI ofor Arrius, qui Athanasio teste L. I. contra Arian. p. 30. crastina luce, maximo fidelium scandalo, in communionem Ecclesiæ recipiendus, χερίας αυτόν έλκυσάσης ρίς τόπον, έκει κατέπεσεν, κ τε ζην έςερήθη, cum necessitas illum in locum detraxerat, ibi collapsus est, ut vita spoliatus. Quæ ultima fata idem Diuus Pater Epist. ad Serapion. p. 523. ex ore αυτόπτε Maca-Tii enarrat specialius. Θοηλθεν Θς θάκας ώς δια χρείαν της γαςρός, κ έξαφνης, κατά το γεγραμμένον, πρηνής γενόμενος έλακησε μέσος, κ πεσών ευθύς απένυξεν, in secesfum abiit quasi ad usum alui, & derepente, juxta uod scriptum est, pronus factus medius crepuit, bumique lapsus expirauit. In qua quidem narratione id animo meo hæret dubium, num abdomen aperuerit Macarius, vel sectioni cadaueris fuerit præsens, quandoquidem distuptio ante memorata intestinorum absque anatome constare nequit? vel, an inuenerit duntaxat in latrina jacentem & excrementis suis

fædatum? numne fortè mutuò petierit orthodoxæ fidei defensor Atbanasius verba Textus ex pio zelo, impiam Arrii dostrinam atro carbone notaturus?

De morte Judæ proditoris tot fere sunt sententiæ, quot capita. Sed aliquæ ex illis ridiculæ, quæ fidem hac nostra ætate haud inueniunt. Ridicula sanè, quæ legitur apud Oecumenium ex Papia, intumuisse adeò hydropico proditori caput & corpus, ut transitum haud inuenerit, quà currus transire solent, prolapsum dehinc crepuisse medium. Tolerabilius est, quod legitur apud Theophylactum, incuruatum fuisse & fractum, è quo suspensus fuerat miser, arboris ramum, & viuum adhuc decidisse. Jungit Thomas Bartholinus Morb. Biblic. c. 22. Morbum hypochondriacum hydropi, vultque is, tantùm non præfocatum fuisse miserum tum ab angore animi, tum ab aqua in cauo corporis collecta, hinc mente yeróusvov concidisse adeò duriter, ut medio crepanti & aqua & intestina fuerint effusa. Præsocationem fi intellexeris per το απήγξατο, potuit obiisse angina, Græcis ayxon dicta, quæ faucium inflammatio si in apostema abiit, effundi vel post mortem poterat puris copia.

De morte Judæ sequentia habet Isaacus Casaubonus Exercit. in Baronii Annales. Matthæus expressit facti initium, Lucas sinem, supplens divinitus, quod deerat narrationi Matthæi. Confilium proditoris fuerat, strangulatione sibi vitam eripere: aptat collo laqueum, impellit se, ut eò facilius fauces elidat. Placuit Diuinæ Prouidentiæ, ut non simplici morte sceleratus proditor periret. Frangitur laqueus, cadit in faciem Judas: id enim est renvns yevousvos. Cadit autem vel in saxum fortasse asperum, vel in ligni truncum acutum, aut alias. DEI judicio venter illi finditur, intestina effunduntur. Vox inauros suadet, non tam casus violentia, quam arcana DEI voluntate, fissionem in ejus corpore factam esse, vi quadam extraordinaria intus operante. Hac est Scripturarum simplex narratio. Quæ contra hanc illustris Casauboni sententiam afferri posfunt, lege apud Gronouium cap. 5. & 6.

Daniel Heinfius Exercit. Sacr. Hebræum machanac, quod legitur de morte Ahitophelis 2. Sam. XVII. 23. & Græcum ἀπήγξατο in Historia mortis Ahitophelis & Judæ, ita explicat, quod obierint ex mœrore. Ita, inquit, anima Jobi eò angustiæ fuit reducta, ut suspendium, machanac, sibi elegerit. Job. VII. 15. ubi Aquila, κὰ αἰρεῖται ἀγχόνην ἡ ψυχή μπ. Et Sara Tob. III. 12. ταῦτα ἀπάσασα ἐλυπήθη σφόδρα, ὡςε ἀπάγξαιθαι-Heinsio fauere posset ἀντοχαιρία illa mancipiorum Afrorum, qui præ fastidio vitæ retinendo halitum præfocantur. Id etiam vocari posset ἀπάγξαιθαι. Jungit & Æschines ἀγχόνην καὶ λύπηνταῦτα δὲ ἦν ἀγχόνη καὶ λύπηνταῦτα δὲ ἦν ἀγχόνη καὶ λύπηνταῦτα δὲ ἦν ἀγχόνη καὶ λύπηνταῦτα. Hac strangulatio 65 mæror illi erant. Ouid. Trift. L. V. El. I.

Strangulat inclusus dolor atque exastuat

Ipſæ

P. G. Harder sculps.

Matth. Cap. XXVII. verf. 5. Act. I. 18. TAB. DCC. 1395

Iplæ voces rangue; rangu in Actis Græco Idiomate notant vehementissimam animi passionem, qua veluti anima scinditur media. Quò pertinet vox διαβραγείη apud Aristophanem, pro qua Plautus, abi & suspende te, alii, inuidia rumpantur ut ilia Codro. Nos Germani, es möchte mir diß meine Seel durchschneiden: es muß den oder diesen Weg, und solte gleich jener Titius zerbersten. De hostibus Apostolorum & Stephani. Act. V. 33. διεπείοντο. Act. VII. 55. διεπειοντο ταίς καρδίαις. Foret aded το απάγχεωαι ρηγεύμενον, si quis ex mœrore vitam finit. Legatur de hac Heinsii sententia iterum Gronouius cap. 7. cui fociari potest illa Joh. Pricæi, cui ἀπάγχεωθαι apud Matthæum denotat quoque summi gradus mæstitiam, quæ mortis desiderium comitem habet, & idem, quod Apulejo, facinoris conscium mori cupere; Gellio, tædium vitæ capere, voluntas mortis obeunda. Qui extremus angor sollicitauerit sceleratum ad sui ipsius non tam suspendium, quam præcipitium, utrumque juxta Salmasium Ep. 111. de Cruce. Legatur Gronouius c. 11. & cap. 15. de sententia Lightfooti, qui Diabolo omnia tribuit, obsessionem, strangulationem, & præcipitationem.

Meretur cumprimis exponi sententia celebris Gronouii, qui primò ostendit, τὸ ἀπάγχενθαι procul omni dubio notare suspendium sui ipsius, ut πνίγειν & ἀποπνίγειν sumitur de omni alia strangulatione vel susfocatione per os, siue puluinis illi extrinsecus injectis, siue misso aliquo internè in gulam. Idem, quod ἀπαγξέμενος, denotare τὸ πρηνης γενόμενος apud Lucam in Actis. Qui enim se suspendio enecat, simul sese præcipi-

cat, licet non cadat in terram. Silius:

Imoque cadat barba bispida mento.

Stat. I. Theb. lapsus mons pro vergente. Non poterat autem manere suspensius proditor, & in medio aëre putrescere. Non permiserant id Leges Judæorum, imo nec permittunt naturales & ciuiles. Vult proin vir celebris, liberatum à laqueo triste spectaculum projectum fuisse in foueam profundam, & hoc præcipiti ad alia brutorum hominumue cadauera lapfu stipitibus nodosis, spinosis, vel & saxis allisum corpus vulneratum ita, ut viscera fuerint effusa. Quadrat huic ipsi præcipitio quoque rò mentine yerouses, intelligendum non in actiuo, quasi sese ipsum præcipitasset miser, sed in passiuo, quod præcipitatus suerit, id quod susius ex locis parallelis Scripturæ comprobat Gronouius p. 102. 103. Liberare debebant quidem à laqueo Judæi hujusmodi αυτοχείςων, uti & aliorum maleficorum corpora, sed non sepeliebant ea, verùm in foueas præcipitabant. Ita de Juda & Ario Arator Subdiaconus Hist. Apost. L. I.

- - Qui criminis auctor Errorisque tui est, susa ruit Arius aluo Infelix, plus mente cadens, letbumque peremptus

Cum Juda commune tulit; qui gutture pendens

Visceribus vacuatus obit: nec pæna sequestrat,

Quos par culpa ligat. Cœli terræque perosus Inter utrumque perit : nullis condenda sepul-

Viscera rupta fluunt.

Athanasius Cap. 14. ρήσεων καλ έξμηνειών τών παραβολών έυαγγελικών Judam insepultum auibus rapacibus fuisse expositum tradit. ं जमल्लु महल्माहन के लंड την ακανθαν ο Ίκδας. απελθών γας απηγέατο, και τα πετεινα τε είγανε κατέφαγον αυτον. Habuere & Gentiles foueas certas, in quas præcipitati fuere, viui vel mortui, autoxeness, vel serui Dominorum fuorum proditores. άλμυςίδες αίγιαλοί κ, τόπος έν τη Άττικη παρά τας έχατίας, ε τες νεκρές έξέβαλλον. Notus in specie locus Megaram inter & Athenas, ¿eyas dictus, quò projiciebantur sacrilegi & proditores. Sic explicant Grammatici illud βάλλ' είς κόρακας, quod idem sit ac, απαγε είς όρη καὶ κεημνώς. Et extat in Themistocle Plutarchi locus in Judam quadrans , & νῦν τὰ σώματα τῶν θανατεμένων οι δήμιοι πεοβάλλεσι, καὶ τὰ ίματια καὶ τὲς βεόχες των απάγχομένων και καταιρεθέντων έκφέρεσιν. Ταlem quoque locum describit Polybius L. VII.

Hæc hastenus ex Gronouio, qui præcipitationem ad cadauer Judæ, non ad viuum applicat, masculè resutatus à Perizonio. Ostendit hic, vocem remis notare ubique pronum. Te-

stis Homerus Il. Q. v. 11.

*Αλλοτ' ἐπὶ πλευςὰς κατακείμενος , ἄλλοτε δ' ἄυτε "Υπτιος , ἄλλοτε δὲ πρηνής. ——

Modo decumbens in latera, modo iterum Supinus, modo pronus. —

Tsvóµsvos non semper in passiuo sumi, sed & in actiuo, & medio. Act. I. 16. περί Ίκδα τῶ γενομένα όδηγε τοϊς συλλαβέσι τον ΙΗΣΟΥΝ, de Juda, qui fuit ductor eorum, qui ceperunt JESUM. Alia loca omitto. Non mansisse etiam apud Judæos, qui sibi ipsis consciuerant mortem, & malesicos insepultos, sed quidem in communia vilium cadauerum sepulchra conditos, quod constat exemplo Uriæ Jer. XXVI. 23. & Maimonide Tract. Sanbedrin. c. 14. Verba αγχω, αγχόνη, non semper habere suspendii significationem, sed denotare quoque dolorem, angorem, vexationem animi summam. Unde & Latinorum angina, & variantes hujus morbi species, ango idem quod αγχω. Sic & compositum απάγχων non duntaxat significare strangulationem, sed quouis modo elidere spiritum & letho dare. Sic & ἀπάγχεωω aliquando præ mærore, dolore mori; ut animus dicitur ἀπάγχεωω ab amicis, Aristoteli Polit. VII. 7. Pronum hinc, accedere Perizonium ad Heinsii castra. Eee eee eee eee cee c quid -

Lee eee eee eee ee e e e e

TAB. DCCI. Matth. Cap. XXVII. vers. 19. 1396

quid tandem sit de tot variantibus circa mortem Judæ sententiis, securissima tandem ea est, quam Versiones habent, laqueo sibi eripuisse vitam proditorem, quoniam in eo omnes conientiunt, απάγχεωνα in proprio significatu denotare strangulationem.

Legantur

Jacobi Gronouii Exercitationes Academica de pernicie & casu Jude Te meosoru habitæ. A. 1682. Lugd. Bat. ap. Dan. à Gaesbeck. 1683. 4.

Jacobi Perizonii Diss. de Morte Judæ ex verbo aπaγx∞a, in qua explicantur & conciliantur loca Matth. XXVII. 5. & Luca Ad. I. 18. ac vindicantur, que ad Æliani Var. Hist. V. 8. erant notata. Lugd. Bat. ap. Joh. du Viuie & Isaacum Seuerinum 1702. 8.

Wolfg. Wedelius de Morte Juda proditoris. Decad. I. Exercit. 1.

Warneccius sub Gæzio de Suspendio Juda. Röser de Morte Juda proditoris.

TAB. DCCI.

Matth. Cap. XXVII. ver£ 19.

Sedente autem ipso pro tribunali, mandata missi ad cum uxor ipsius, dicens: (4) Nihil tibi rei sit cum justo illo: multa enim passa sum hodie in fomnis propter cum. (a) Vel, missum fac justum istum.

Sedente autem illo pro tribunali, mifit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi & justo illi, multa enim passa sum hodie per visum, propter eum.

Καθημένε δε αυτε έπε τε βήματος, απέςειλε περς αυτόν ή γυνή αυτε, λέγεσα. Μηδέν σοι και τῷ δικαίῳ έκείνῳ, πολλά γαρ επαθον σήμερον κατ' οναρ δι' αυτόν.

N multis somniis vanitates multæ. Eccl. V. 6. Nempe ut vigilantibus motus spirituum animalium reguntur à ratione, ita in somno ducitur hæc hac illac ab illis. Prouti hæ illæue chordæ tanguntur in cerebro, menti observantur hæ illæue cogitationes. Hinc conttat, nihil ominosi secum ferre somnia naturalia, imò totam illam Oneirocriticam Veterum merum esse insomnium: excipias, per nos Medicos licet, signa temperamentorum diagnostica, & aliquando morborum prognostica. Sed alia prorsus est somniorum supernaturalium ratio. Operatur DEUS liberrime ut in macrocosmum, & in spirituum microcosmum, idque non solum juxta leges in naturam introductas, sed & supra eas. Ubi autem locum habent immediati tales influxus, & Auræ Diuinæ afflatus, cessat omne ratiocinium philosophicum. Repræsentantur hesc objecta, quæ Horizontem nostrum transcendunt. Ex hoc genere est insomnium uxoris Pilati, testimonium innocentiæ CHRISTI irrefragabile,

imo monitum pro Pilato diuinum, execrabilis Judæorum & Cleri Judaici odii index. Occurrunt exempla hujus generis insomniorum benè multa in Sacris & profanis Historiis, quæ etiam contigerunt Gentilibus: Abimeleco, Labani, Pharaoni, ejus Pincernæ & Pistori, Nebucadnezari. Ejusdem diei manè, quo Julius Cæsar suit intersectus, viderat Calpurnia, primi hujus Imperatoris conjux, Palatii sui fastigium collapsum, & thori socium in proprio suo sinu multis vulneribus transfoffum, id quod effectui dederant Cassius & Bru-Talis Prophetissa fuit & Pilati conjunx, paucis quippe post annis fuit injustissimus judex maritus à Cajo Caligula Lugdunum in exilium missus, ubi præ summo animi mærore violentam sibi ipsi consciuerat mortem, teste Eusebio Hist. Eccles. L. II. c. 7. Legendas omitto, quæ nostrum Pilati montem Lucer-

sunt Lugenda.

næ adsitum spectant, quia

TAB.

MATTH. cap. xxvn. v. 19. In fomno veritas. Anth. Cap. xxvn. p. 19. Filati traumendes Arech.

I. M. Preisler sculps.

TAB. DCCII.

Matth. Cap. XXVII. vers. 26.

- JESUM autem flagellatum tradidit, ut crucifigeretur. — JESUM autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.
- Τὸν δὲ ΙΗΣΟΥΝ Φραγελλώσας παρέδωκεν, ἴνα ςαυρωθη.

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 15. Job. Cap. XIX. vers. 1.

Cerbissimis, quos passus est Saluator noster, doloribus accensendi quoque veniunt, quos immiserat flagellatio, quæ alia fuit apud Judæos, apud Romanos alia. Ibi debebat patiens seminudus & pronus icus destinatos excipere, sed non supra 40. insligendos loris ex pellibus vitulinis vel bouillis, Deut. XXV. 2. 3. Cogitatu est facile, fuisse à numerosis iclibus, inprimis valido inflictis brachio, cutim sanguine suffusam, circulum sanguinis impeditum, fibras eleuatas in tumorem, passim etiam à loris dissectas, ut sanguine manarit corpus. Ast crudelior longè fuit flagellatio usitata Romanis, cujus frequentissimè meminit Plautus. Nudus toto corpore alligabatur columnæ duos circiter cum dimidio pedes altæ, ut flagellorum ictibus expositum fuerit pectus & dorsum, quorsum incertus fuit numerus, ut haud rarò miser sub carnificis manu exhalârit vitam, vel hic lassus prius fuerit flagellando, quam ille passionis expertus fuerit finem. Extrema lororum fuere vel nodis vincta, vel osliculis, spinis, uncis, calcaribus horrida. Vocabantur hujusmodi flagella μάςιγες έξ άςςαγάλων, lora taxillata, flagella borribilia, flagra pecuinis offibus catenata, Scorpiones quibusdam 1. Reg. XII. 14. Romana hæc, & barbara, flagellatio reddebat non solùm infames, sed crucifixionis ut plurimùm fuit antecedanea, unde Titus Vespasianus Judæos illos, quos durante obsidione Hierosolymæ & post eam crucifigi voluit, prius flagellari justit. Comites habebat flagellatio hæc, non ciuibus Romanis, sed seruis atque mancipiis adhibita, acerbiores longè dolores quàm Judaica. Dilaniabatur prorsus cutis, eique subjecti musculi ac tendines, imo carne nudata ossa, cruor copiosus manabat undique, durante carnificina & post, acutissimos sentiebat maleficus dolores urentes, & haud dubiè conciderat persæpe miser in λειποψυχίας. Sic flagellatus Saluator optimus, & dilaniatus crudelissime, Judæos commouisset utique ad com-

miserationem, nisi hominem exuissent ex ho-Commiseratione certè dustus supremus Judex ita ad Judæos, ίδε ὁ ἄνθεωπος, Joh. XIX. 5. & vult Augustinus, Pilatum hunc in finem adeò acerbè flagellari justisse JESUM, ut Judæi bæc ludibria cupidè biberent, nec ulterius sanguinem JESU sitirent. Sed fortean injustus hic judex pæna hac, veluti quæstionis genere, ulteriorem exprimere volebat læsæ Majestatis Romanæ confessionem. Fieri interim debebant hæc omnia in complementum Prophetiarum. Ps. XXII. 15. Effusus sum velut aqua, dissociantur omnia ossa mea, factumque est cor meum sicut cera liquescens in medio ventris mei. Jes. L. 6. Corpus meum præbui percutientibus. Jes. LIII. 3. 4. 5. Despectus est & contemptissimus virorum, vir dolorum, & qui insirmitatem est expertus: erit ut is, à quo absconderet quis faciem, nempe contemptus, ut eum nibili reputemus, quum tamen ipse portet nostras insirmitates, & dolores nostros ipse bajulet. Nos autem existimabamus eum tactum percussione DEI, & adstictum. Ipse verò vulneratus est propter transgressiones nostras, & attritus propter iniquitates nostras. (Despeaum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem insirmitatem : & quasi absconditus vultus ejus & despectus, unde nec reputauimus Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à DEO, & bumiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.) Ita factus JESUS vermis (תוֹלְעָרֹת fanguinei yel scarlatini coloris vermiculus) & non vir, opprobrium bominum, & contemptus à populo, Ps. XXII. 7. Ita debebant sanguine aspergi vestes ipsius, rubra fieri vestis & indumenta sicut ejus, qui calcat in torculari, Jes. LXIII. 2. 3. Elui in vino vestimentum, & in sanguine uuarum operimentum suum, Gen. XLIX. 11.

B. Flagellationem Romanorum, exemplo CHRISTI.

Fffffffffffffffff

TAB.

TAB. DCCIII.

Matth. Cap. XXVII. verf. 29.

Et coronam è spinis contextam im- Et plecentes coronam de spinis, poposuerunt capiti ejus, & harundinem in dexteram ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Auc Rex Judæorum.

fuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Judæorum.

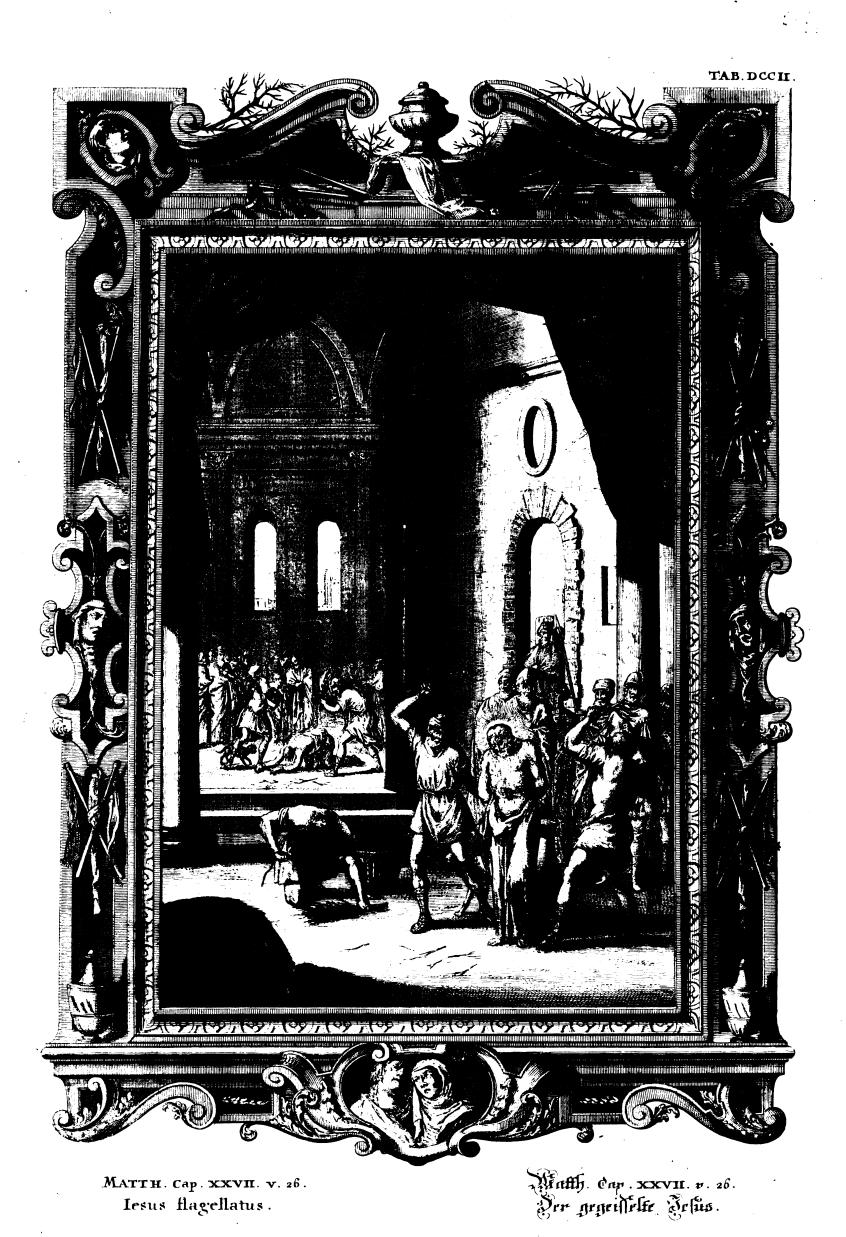
Καὶ πλέξαντες ςέρανου έξ ακανθών, έπέθηκαυ έπὶ την κεφαλήν αυτέ, κοι καλαμου έπὶ την δεξιαν αυτέ: Κκὶ γουυπετήσαντες έμπροθεν αυτώ, ενέπαιζον αυτώ, λέγοντες. Χάιρε ο βασιλεύς των 'Ιεδαίων.

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 17. Job. Cap. XIX. vers. 2.

Uadrat jure spineæ huic, quam sanchissimo capite gestabat optimus noster Saluator, coronæ inscriptio, OB HOMINES SERVATOS, ad imitationem querceæ illius apud Romanos, circa quam legitur, OB CIVES SERVATOS, gestari solitæ ab iis, qui ciuem Romanum vel aliquos morte eripiebant. Spineam coronam generali termino memorant Scriptores sacri, non spinosas vel plantas, vel frutices, ex quibus plexa fuerat. Spinas autem fiue aculeos offendimus in foliis, fructibus, truncis, ramis. Vix vero est simile, plexisse hos Tigrides coronam ex herbis spinosis, quod Marcellus voluisse videtur, qui sub Theodosio seniore vixit, Lib. de Medicamentis c. 23. Herba salutaris, id est, spina alba, qua CHRISTUS coronatus, que veluti unam habet. Est hæc dubio procul ex Carduorum genere, quibusdam Carduus sphærocephalus tatifolius vulgaris CB. aliis Carduus tomentosus capitulo minore C B. aliis Spina alba tomentosa latifolia spluestris CB. Sunt herbæ hæ spinosæ utplurimum mollioris, fragilis substantiæ: neque dubitare nos sinit ratio, sumsisse carnifices frutices aculeatos, qui tenacioris sunt texturæ, & tales quidem, qui in Hierosolymæ vicinia crescunt. Licet perdifficile sit præcisè dicere, qualesnam illi fuerint. Persuasus est Rauwolf. Itiner. P. III. c. 8. p. 381. fuisse fruticem Arabibus Hausegi dictum, qui Rhamnus est spinis oblongis flore candicante CB. & quem ipsum Bellonius L. II. Obs. c. 88. p. 45. copiosè crescentem vidit circa Hierosolymam, & præter hunc neque rubos, neque alios frutices aculeatos, exceptis Capparibus spinosis. Seligit Columna min. cogn. stirp. P. I. c. 10. p. 38. aliam Rhamni speciem sancta hinc dictam, quæ Rhamnus est alter foliis salsis flore purpureo C B. Placet aliis Uzeg Alpini, spinis apprime aculeatum, quod Lycium est Indicum alterum CB. Aliis Rhamnus folio subrotundo, fructu compresso CB. siue Rhamnus ter-

tius Diosc. & Matthioli Spina Judaica Crescentio, Spina CHRISTI aliis dictus. Cesalpino L. III. Plant. c. 37. Genista spartium seu Genista spinosa major CB. Bodeo Comm. in Theophr. Hist. Plant. L. III. c. 17. Mespilus Apii solio syluestris spinosa siue oxyacantha CB. Aliis Prunus syluestris CB. siue Acacia Germanica, familiaris Judææ, & anaron Veteribus nar ekonir dicta. Wedelio de Corona CHRISTI spinea Dec. IX. Exerc. III. Rosa, vel hortensis, vel syluatica, cui apud Diose. L. I. c. 124. sunt anaveay πορί τως ράβdus igueai, robusta circa ramos spina. Fuere autem Rosæ Judæis cumptimis gratæ, & ex Historia Romana constat, apud Plinium L. XXI. c. 4. inseruisse illas sertis siue corollis. Rosarum calyculis coronemur, antequam marcescant, Sap. II. 8. Ita sanè vero probabile videtur, rosarum frutices adhibuisse milites non solum in pœnam, sed quoque in ignominiam. Pondus addit huic sententiæ, quod Rosa de Saron Typus fuerit CHRISTI. Et conjectat laudatus sæpe Wedelius, Rosam fuisse vepretum illud, cui aries implicitus erat, ab Abrahamo postea immolatus, Gen. XXII. 13. Rubum item illum, qui ardebat igne, Mosi visum Exod. III. 2. ad quem locum vide plura, quæ ad rem faciunt præsentem. Quicquid sit de variantibus tot opinionibus, monendi id faltem fumus, ut quoties videmus vel rosam, vel rhamnum, vel fruticem qualemcunque spinosum, animis nostris obuersentur acerbi, quos passus est Saluator, dolores ex corona spinea, quæ non uno con-Rabat sarmento, sed, quantum conjicere licet, ex tribus ramis inuicem implexis. Suadet id trium Euangelistarum testimonium, qui habent, πλέξαντες ςέφανον. Fuit proin corona hæc plectitis Plauto, ςέφανος πλεκτός. Et à Græco πλέγου defcendit ut Latinorum plectere, ita Germanorum

Ita videmus CHRISTUM corona redimitum tanquam Regem, sed spinea ut miserabilem; maledictionem primæ terræindictamsta-

P. G. Harder sculps .

MATTH. Cap. XXVII.v. 29. Iesus fpinis coronatus. Ratth. Cap. XXVII. v. 29. Per mit Pornen gehronte Gesüs.

P. G. Harder sculps.

Matth. Cap. XXVII. vers. 34. Marc. XV. 23. TAB. DCCIV. 1399

tim à lapsu inductam Gen. III. 18. sed in CHRI-STO Redemptore completam: Lilium inter spinas, Cant. II. 2. Sed non terminanda venit meditatio nostra in sola spinas, è quibus plexa fuerit corona, inueniendi curiositate; conjiciendi sunt inprimis mentis oculi in patientem CHRISTUM, dolores acerbissimos, quos passus à spinis passim cutim ipsam perforantibus, imo conuulfiones & metamorphofes faciei fanchillimæ varias, quæ fortè ipsæ carnificibus crudelissimis ansam dederant ad irrisiones contumeliosissimas: de acerbissimis loquor doloribus, & diris spasmis, ortis ex perfossa non fola cute, sed puncto passim & læso Pericranio, quod immediatum habet cum ipsa Dura Matre nexum, unde fortè non solum facies in miras distorta fuit conuulsiones, sed per consensum spassice fuere consulsæ etiam remotiores corporis partes. Eat nunc Plinius, Usum rose in coronamentis prope minimum esse contendat, cum & in spinis sit maximus. Hæ ergò quotiescunque usurpantur oculis, uti frequentissimè omnium occurrunt, in memoriam vocent coronam CHRISTI spineam velut amuletum quoddam peccatorum, solamen animæ, excitabulum pietatis, materia deuotionis, remora excessiuum, qui cum alibi, tum in etate juuenili extimulant animos. In hanc intuentes, longè rectius Pilato auribus & pectori inclamari putabimus: ECCE HOMO. Wedelius.

Paucis, ne silentio prorsus transeat, tangimus purpuream CHRISTI vestem, quam Matthæus XXVII. 28. Vocat χλαμύδα κοκκίνην, Marcus XV. 17. 20. Ποςφύζαν, Johannes XIX. 2. 5. ίματιον ποςφυζέν. Non uno scilicet nomine venit scarlatinus sine coccineus color. Horatius L. II. Sat. VI.

Rubra ubi cocco Tincta super lectos candebat vestis eburnos.

Mox de eadem veste.

Ergo ubi purpurea porrectum in veste locauit.

Apud Eustathium in Odyss. v. Porphyrion auis dicitur à puniceo rostri colore. Καλείται δε ποςφυςίων δια τὸ τε ἐύγχες φοινικέν. Alia hujusmodi testimonia prætereo. Id tamen notari meretur, fuiffe quidem coccineum colorem & purpureum 11trumque rubedinis saturæ, sed tamen diuerfos: prior ille feu carmefinus pro matre agnoscit regnum vegetabile, hic ex sanguine purpuræ cochleæ ortum duxit. Permissus ille fuerat privatis quoque, ut Equitibus Romanis, hic proprius erat Imperatoribus.

Sisto heic Uzeg Alpini seu Lycium Indicum alterum C B. Lit. A.

TAB. DCCIV.

Matth. Cap. XXVII. verf. 34.

Dederunt ei potui acetum cum felle Et dederunt ei vinum bibere cum felmixtum: & quum gustasset, noluit bibere.

le mistum, & cum gustasset, noluit bibere.

"Εδωκαν αυτῷ πιῶν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον. Καὶ γευσάμενος ἐκ ἦθελε πιῶν.

Marc. Cap. XV. vers. 23.

rhinum; fed ille non fumpfit.

Καὶ ἐδίδεν αυτῷ πιῶν ἐσμυζνισμένον δίνον ο δε κκ έλαβε.

Dederuntque illi bibere vinum myr- Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

da cum illa, cujus meminit Johannes XIX. 29. 30. Illa propinata fuit ante quàm cruci fuit affixus Saluator, hæc post, mox expiraturo. Ut nempe hodienum vinum præsentari solet maleficis, qui ducuntur ad supplicii locum, ut ex-

On est amara hæc potio confunden- citentur spiritus metu instantis mortis oppressi, ita obtinuit hic mos apud Judæos & Gentiles. Præscribit hanc Legem Regum sapientissimús Prov. XXXI. 6.7. Damnatis date ficeram, & vinum his, qui amaro sunt animo, ut poti obliniscantur paupertatis sua, & molestia sua non recordentur amplius. (Date siceram mærentibus, Ffffffffffff 2

1400 TAB. DCCIV. Matth. Cap. XXIV. vers. 34. Marc. XV. 23.

& vinum his, qui amaro sunt animo: Bibant,& obliuiscantur egestatis sue, & doloris sui non recordentur amplius.) Dimicandum habet maleficus cum morte, ignominiosa sæpe & dolorifica, quam breui pati debet, in summum conjectus mœrorem, ut quò se vertat nesciat, quod loquatur nesciat, vel prorsus fiat ananos, obruitur mens variis, confusis peruersisque ideis, succumbit graui oneri cor, languescit fanguinis motus. Rebus sic stantibus, qui letho turpi mox perit, opus habet corroboratione virium quà animi, quà corporis, ut omnes depressi ingenii vires impendi queant unice rebus ad salutem æternam spectantibus. Huic autem scopo quadrat cumprimis vini potus, melius certè Turcarum Opio, quo obtunditur hebescitque mens, & veluti extra se rapitur, atque absque doloris sensu crudelia etiam fata fubit. Ad hunc ipsum insensilitatis procurandæ finem dicuntur Judæi vino immiscuisse thus. Talmudici Doctores in Sanbedrin c. 6. f. 43. Ei, qui exit neci tradendus, propinatur granum thuris in calice vini, ut mens ejus perturbetur; ubi Glossator, ne mœreat, atque ut stupidus siat, cum morti addicitur. Vim hanc stupefaciendi thuri quoque adscribit Dioscorides Lib. I. marindes esì πινόμενον, ύπο των υγιαινόντων, à sanis potum furorem excitat. Ubi funt, qui generali thuris nomine ctiam myrrham intelligunt, vel thus myrrhæ commixtum. De myrrhæ quippe vi torpefactiua testimonia passim legimus apud Veteres. Καρωτική, soporifera cluet Dioscoridi L. I. c. 78. Galeno simpl. Med. L. XV. c. 19. Apulejo Asin. aur. L. X. malesicus obsirmatus myrrhæ præsumtione nullis verberibus, ac ne ipsi quidem succubuit igni. Et Metam. L. VIII. alius multimodis sese commaculat ictibus, myrrbæ præsiumtione munitus. Vix hæc, quæ augmentum potius virium corporis & animi quam earundem oppressionem arguunt, conciliaueris cum ea yeterum hypothesi, quæ ex frigido & humido soporém deriuat; facilius cum modernorum systemate, quod myrrhæ, uti & opio, tribuit vires potius resoluentes, sanguinem rarefacientes, unde dilatata sanguifera cerebri vasa impediunt spirituum in neruos influxum. Teste Laur. Ramirez in Pentecontarcho c. 9. Hispani adhuc hodie torturæ vim elusuri thus & myrrham adfumere dicuntur. Sic & apud Romanos potum ex vino erucæ semen verbera subituris duritiem quandam contra sensum inducebat. Plin. L. XX. c: 13. Lucem fæneratur forte hic vinum myrrhatum damnatis propinandi mos Judæis ufitatis Locis Scripturæ variis. Satiaa beris & tu ignominia magis qu'am gloria, bibe & tu, ut consopiaris, versabitur super te calix dextera DOMINI. (Repletus es ignominia pro gloria, bibe tu quoque, & consopire: circundabit te calix dexteræ DOMINI.) Habac. II. 16. Sume calicem vini furoris hujus de manu mea, & fac ex eo bibant omnes gentes, ad quas ego te mitto; & bibent, commotique insanient metu gladii, quem

ego inter eos mittam. (Sume calicem vini furoris bujus de manu mea; & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. Et bibent, & turbabuntur, & infanient à facie gladii, quem ego mittam inter eos.) Jet. XXV. 15. Dura fecifti experiri populum tuum, potum dedifti nobis vinum lethale. (Oftendifti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis.) Ps. LX. 5. καὶ ἀντος πίσται ἐκ τῦ δινα τὰ θυμᾶ τὰ ΘΕΟΥ, τὰ κκικερασμένα ἀκράται ἐν τῷ ποτιρίω τῆς ὀργῖς ἀντῦ. Αρος. XIV. 10.

Dissipanda venit ἐναντιοφάνεια. Memorat Matthæus ὁξος μετὰ χολῆς μεμεγμένου, Marcus ἐσμυςνωμένου ὁινου. Intelligit fortè uterque Euangelista vinum mortuum & acetosum, vel acre, quale apud Horatium opponitur Chio & Falerno.

Si positis intus Chii veterisque Falerni Mille cadis (nibil est trecentum millibus) acre Potet acetum.

Xow non semper denotat bilem, sed in genere amarum omne, amaritiem, uti & Latinorum fel & Germanorum Galle. Est autem myrrha amara, δινος εσμυενισμένος proin ad literam erit vinum myrrhatum, amarum, genuinum, quale maleficis propinari debebat. Sed non negauerim, Judæos, mordaci felle plenos, acetum cum felle immiscuisse potui, ut solità miseris reis misericordia CHRISTO verteretur in vexationem. Quæ explicatio conciliari facilè posset cum illorum sententia, qui volunt, pias mulieres, Saluatoris ad crucem socias, ex deuota commiseratione attulisse verum vinum myrrhatum, quod postea corruperint milites, quorum corda felle erant lita atque acerba aceto. Vid. Lightfoot. Hor. Hebr. in h. l. Sed deest huic conjecturæ vestigium in ipsa Historia Sacra. Est vero similius, propinasse milites vel vinum myrrhatum, vel ex aceto ac felle mixtum, ad augendum CHRISTO supplicia, & vires ad grauiora tormenta roborandas, veritos, aliàs ne post vigilias, vexationes nocturnas, flagellationem, secutosque labores ante ultima fata obiret, guàm affigeretur cruci.

Addo sub finem hujus trastationis, quæ in rem præsentem habet Cl. Specht Geschicht unserer Erlösung p. 423. profundam spirantia eruditionem. Quæritur, quid illud, quo potum miscuerunt, propriè fuerit? Bilem fuisse adeò nullam rimari possum causam sinalem, ut dubitem vel maxime: sed ad argumenta. Duo sunt solummodo, qui banc materiam nominant, Matthæus & Dauid. Ille xoniv appellat: boc vocabulum adeò æquiuocum est, ut fere omne amarum illo nominetur, absinthium, bilis, venenum, videan. tur LXX. Nibil itaque binc certi possumus baurire. Sed Psalmus LXIX. 22. omne dubium tollit, banc materiam ראש nominando. Hoc vocabulúm in tota S. Scriptura bilem fignificat nullibi, sed in altera sua significatione venenum perpetuò, ita ut verba Psalmi propriè ita habeant: Sie geben mir Gifft zu essen. Confirmat boc Chaldeus, ut

MATTH. Cap. XXVII. v. 34.

Iesu acetum cum felle propinatur.

Felli wird Mig und Ballen gereicht,

G. D. Heimann sculps.

qui vel maxime, hanc vocem siquidem reddere solet ריטי חורטני venenum serpentum, præsentem locum ita interpretatur, מריר רישי חורטני, sie geben mir zu essen die Bitterkeit des Schlangen-Giffts. Hic potus itaque instar cicutæ suit: quemadmodum Judæi granum thuris in potum morti adjudicatorum injiciebant, ita hic milites, eundem ad sinem, ut intellectus abalienetur, & mors crucis tam tarda acceleretur, gutta veneni utun-

tur. — Aliud est σμύςνινος, quod è myrrbis constat, aliud ἐσμυςνισμένος, quod è myrrbis non constat, sed illarum saporem tantummodo imitatur. Nam σμυςνίζειν est verbum imitatiuum, prout terminatio indicat. Quemadmodum itaque Απτικίζειν non est Atheniensem esse, sed Atheniensem imitari, ita σμυςνίζειν non est, myrrbam esse, sed aliqualem myrrbarum similitudinem babere, nempe amaritudinem.

TAB. DCCV.

Matth. Cap. XXVII. vers. 35.

Postqua autem crucifixerunt eum — Postqua autem crucifixerunt eum — Etaugus autem crucifixerunt eum —

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 24. Luc. Cap. XXIII. vers. 33. Job. Cap. XIX. vers. 18.

Abet crux CHRISTI, in qua sese exerceat utilissime Christicola quiuis, cujuscunque is sit ætatis, sexus, conditionis, Pastor & Oues, Professor atque Discipuli, Theologus, Philosophus, Juris-Consultus, Antiquarius, Historicus, Pictor, Sculptor, Medicus. Exigit à me inprimis propositi ratio, ut Lectoribus ob oculos sistam acerbissimos, quos passus est pro nobis optimus Saluator noster, dolores in ligno crucis, & id quidem ex Anatomes fundamentis.

Ad hunc finem necesse est describere, quod paucis fiet, crucem ipsam, qua veluti per acerbissimorum dolorum scalam ductus fuit, vel tra-Aus, maleficus ad mortem. Fuit aliquando imo trunco affixum suppedaneum, ὑποπόδιον, non ut Cruciarius ei inniti queat, sed ut eo mediante conscenderet sedile, vel sedilis excessum, uti Tertullianus vocat, lignum nempe per truncum medium transfixum, & prominens, cui miser imponebatur, ne laberetur deorsum. Fuit id sedile aliquando cylindricum, aliquando triangulare prismaticum ad augendos cruciario cruciatus. Ita intelligenda venit acuta crux apud Senecam Epist. 101. Suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. Unicornis in medio stipite palus. Tertullian. Lib. adv. Judæos c. 10. quod prominuerit ab anteriore parte duntaxat. Hujusmodi acuta cruce mortificabant forsan Saluatorem Judæi bile toti suffusi, militesque rabiosi. Si hoc, sustinuit CHRI-STUS intensiores dolores quam crucis socii. Transibat prismatica hæc crux inter nudas nates, nec duntaxat excitare debebat dolorificam valde inflammationem, sed vulnerabat posteriora corporis, ut apertis hæmorrhoidalibus vasis largus profluxerit per crucis latera sanguis. Insessum hunc nuncupabant Veteres દેજાજ્યાં Justinus in Tryphonis Dialogo: Kai જો દેશ τῷ μέσῳ πηγνύμενον ὡς κέρας, κὰ ἀυτὸ ἐξέχον ἐςὶν, ἐφ' ῷ ἔποχᾶνται ὁι ςαυρέμενοι. Et quod in medio impactum est, instar cornu & ipsum eminet, cui inequitant, & quo vectantur, qui cruci affiguntur. Truncus ipse crucis, furca, patibulum, infelix arbor, infamis stipes, infelix lignum, fuit stipes seu palus longus & arrectarius, ex quo pendebat miferum miseri corpus. Huic stipiti infixum fuit tignum aliud transuersum, cui alligata fuere extensa primum brachia. Partem hanc crucis vocat Tertullianus antennam, ut crucem ipsam malum, aliàs staticulum, statumen. Extremitates crucis, Ta auga, cornua nuncupat Tertullianus, qui Diuus Pater palum medium crucis haud altiorem facit tignis transuersalibus, ut proin maleficus caput retrorsum slectere potuerit. Fuerit proin forma crucis eadem, quæ Græcæ Literæ Thau T. Dicit Dominus ad me, pertransi in medio portæ Jerusalem, & da signum Tau in frontibus virorum. Ipsa est enim Litera Græcorum Tau, nostra autem T. species crucis, quam portendebat futuram in frontibus nostris apud veram & Catholicam Hierusalem. Tertull. L. III. contra Marcion. c. 22. Juxta hanc sententiam fuit crux bicornis, habebatque duntaxat duo anea, nempe in extremis tignis transuersis, tertio terræ infixo. Dat Ireneus cruci in terra jacenti quinque anea, duo nempe in antenna, unum in summo, aliud in imo palo, quintum in sedili. Nam ei palus supereminuit tigno transuerso, ut affigi posset supra caput Titulus, qui quidem etiam poterat laminæ inscriptus affigi tigno transuerso. Alii tria auga statuunt in cruce erecta, bina in antenna, tertium ad sedile. Justinus quatuor, unum in summo palo, bina in antenna, quartum in sedili. Et comparat hic priscæ Ecclesiæ Pater crucem CHRISTI cum veru, in quo Gggggggggggggggg

affatus fuerat Agnus Paschalis, quod non so-Iùm habebat medium palum, sed quoque brachia bina per crura anteriora Agni transfixa. Ita is in Tryphone. Το γας οπτόμενον πρόβατον χηματιζόμανον όμοίως τῷ χήματι τὰ ςαυξὰ οπτάται. Εις γας δεθιος οβέλισκος διαπερονάται από των κατωκάτω μερών μέχει της κεφαλής, υιμ लेंद πάλιν κατά το μετάφεινον, એ περοσμετώνται και αι χρίεις τε περβάτε. Unum quippe directum veru ab infimis partibus usque ad caput transfixum pertinebat. Alterum rursus transibat per armos, cui & adfixi erant pedes agni anteriores. Ex hactenus dictis constat, sedisse partim, partim stetisse cruciarium. Insidebat sedilis cornui, quod totam sustinere debebat corporis molem, hujusque lapsum impedire, sed & simul torturam crucis cum vita prolongare, quæ certè finiisset citius absque sedili. Insistebat, non suppedanco, quod Gregorius Turonensis vult Lib. de Gloria Martyrum c. 6. sed pedibus per clauos affixis. Hujus quippe suppedanei nullam faciunt mentionem vetustissimi Patres, Irenaus, Justinus & Tertullianus, quorum æuo crucis pæna adhuc fuerat in usu, abolita demum à Constantino Magno. Poterat & sedile illud, quale descripsimus, corpus erectum seruare etiam post mortem, ad ultimam usque putrefactionem. Suppedanei usus supra ostensus. Hinc formulæ loquendi Veteribus familiares, Plauto, infilire in crucem, ascendere crucem, crucisalus in Bacchidib. A&. II. scen. 3. ubi Chrysalus ita: Quid mihi siet postea? Gredo bercle adueniens nomen mutabit mibi, facietque exemplo (fiue, extemplo) Crucisalum me ex Chrysalo. Legas subinde, in crucem leuati, fubleuati, quoniam carnifices aliquando corpus malefici eleuabant, donec insederat sedili, quod in crucifixione ordinaria fieri poterat facile, non adeò altè erecta cruce; altior si fuit crux, qualis fortè heic fuit CHRISTI, opus fuit scalâ, ut hodie in suspendii pæna. Sed vix poterat crux CHRISTI præeminere multum ordinariâ, quoniam moris erat, ut quilibet Cruciarius crucem suam portaret ad ipsum supplicii locum. Patibulum ferat per urbem, deinde affinatur cruci. Plautus in Carbonaria apud Nonium. Saluator etiam ipse corpore suo, doloribus licet & laboribus fatigato, portauit aliquandiu; Titulus etiam cruci affixus à quolibet adstantium legi poterat. Colligere idem etiam licet ex oblata spongia aceto intincta per calamum, & transfossione lateris per lanceam. Concipi id facile potest, non ejusdem fuisse longitudinis cruces omnes, postulabat qui longioris staturæ fuit longiorem, alius breuiorem. Constat id vel ex veteri disticho Lucillii in inuidum quendam, ex liuore in cruce mortuum, quod alium ejusdem pænæ socium viderit pendentem ex longiore, quam ipse habuit, cruce.

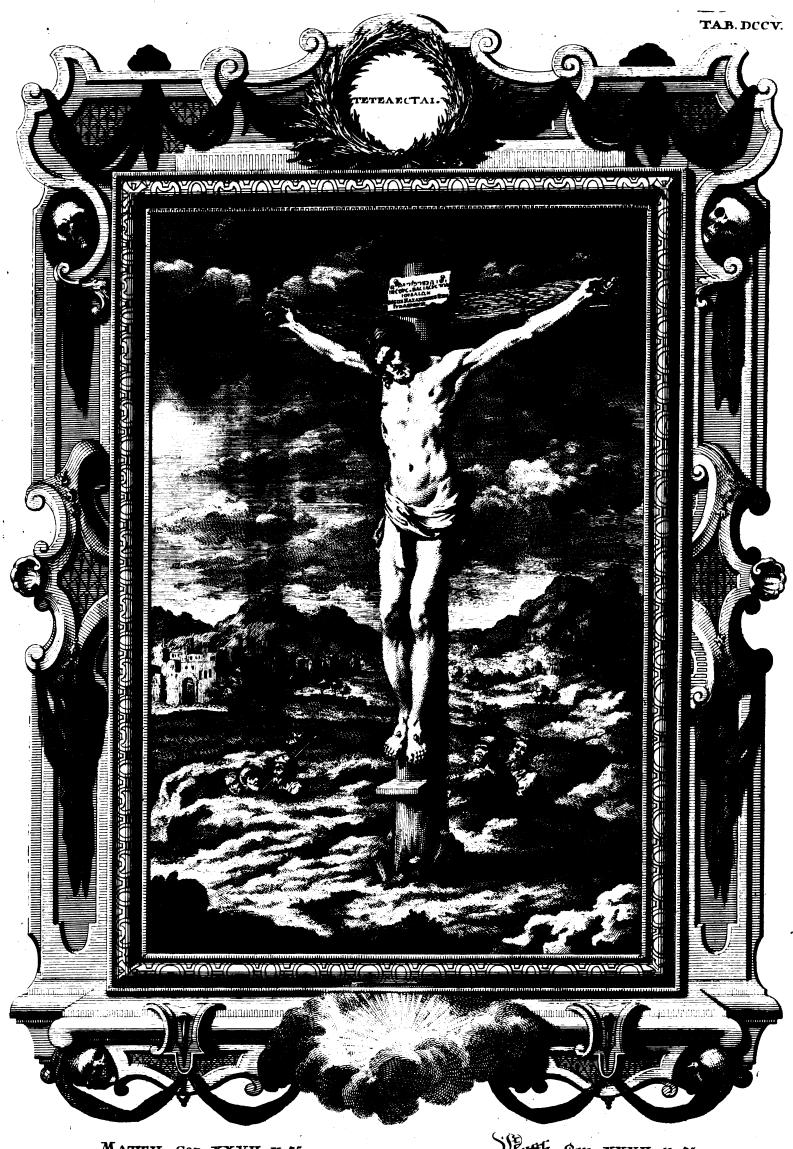
> Μακεοτέρω ςαυρώ ςαυρέμενον αιλλον έαυτα Ο Φθονερός Διοφών έγγυς ίδων έτακη.

Dum Diophon cruce, suffixum majore videret Altius esse alium, tabuit inuidia.

Seligebant allas altiorem crucem pro iis, qui ignominiosius tractandi erant, vel qui mage fuere scelerati. Hujusmodi crux audiebat improbum patibulum. Sallust. IV. Histor. apud Non. Inquis notissimus quisque aut malo dependens verberabatur, aut immutilato corpore improbo patibulo eminens affigebatur. Conferri tamen nulla crux potest cum patibulo illo extraordinariæ prorsus altitudinis, ex quo suspensus suit Haman, quoniam carnifices damnatorum cadauera clauis frangere consueuerant. Constat id ex ipfa Paffionali Historia Joh. XIX. 32. 33. % θον οι ςεατιώται, και τε μέν πεώτε κατέαξαν τα σκέλη, κά τε αλλε τε συς αυρωθέντος αυτώ. Επὶ δε τον ΙΗΣΟΥΝ Αθόντες, ως είδον αυτόν ηδη τεθνημότα, ε ματέαξαν αυτέ τα σπέλη. Executioni dabatur crudelis hæc misericordia ad promouendum ultimi momenti fata, & conferri potest illi rotæ ictui, quem carnifices infligunt pectori homicidarum ad rotas damnatorum. Et conjectare facile est, fuisse tractos artus non de scala, sed à militibus insistentibus solo, ut pedes cruciariorum non ultra tres pedes distare potuerint à terra. Notandum porrò, promotam fuisse miseris cruciariis lentam aliàs mortem ultimis aliis, sed crudelissimis mediis; fuere nonnulli igne adusti, alii à bestiis deuorati, alii à fumo & igne sustocati, surgentibus ex ligno viridi. Testimonium extat apud Ciceronem ad Quintum fratrem: illum crucem sibi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses, te curaturum sumo ut comburatur tota plaudente Prouincia. In Martyrologiis legas passim, plures confixos clauis in cruce, aggestis lignis combustos suisse. De Blandina martyre in Epistola Lugdunensium apud Eusebium: Blandina έπὶ ξυλα κεεμαώθεισα προύκειτο των είς βαλλομένων θηρίων. Blandina in ligno suspensa ferarum voratrinæ patebat. Cruciariam autem fuisse constat ex serie Historiæ, in qua saver gyuare extensa dicitur. Hodie cruci substituitur rota, in qua malefici cruciati aliquandiu viuunt, haud alte supra terram eleuati, ut etiam à lupis & canibus deuorari queant. Lentam autem fuisse crucis mortem vel inde patet, quod nonnulli fame perierint, alii ad nonum usque diem vitam miserrimam traxerint.

Pergo properante pede ad dolores, quos Saluator cruciarius sustulit, acerbissimos. Postquam is sedili fuerat impositus, suere brachia & crura in longum & latum crucis violentissimè extensa, illa prius funibus antennæ fortissimè alligata, mox clauis fortibus per medias palmas transsixa, quod idem contigit & pedibus, qui non, ut pingi passim solent, suere decussatim posita, sed singuli seorsim cruci affixi. Sola illa extensio socios habuit dolores, quorum natura consistit in forti nimis tensione. Interim dum hæc siunt, & tensio occupat artus, sanguis non velocius sluit, sed tardius,

quo-

MATTH. Cap. XXVII. v. 35.
Iesus crucifixus.

Per getreusigte Gefüs.

P.A. Kilian sculps.

quoniam vas tenfum oscillatorium suum & contractorium motum persequi nequit. tardior reddebatur fanguinis circulus alligatione per funes, ut extremitates artuum cœruleo primum dehine nigro colore fuerint suffusæ, imò gangræna fuerit ineuitabilis. Quàm acerbi autem imo urentissimi, in artubus tam superioribus quam inferioribus excitari debuerint dolores, attestari poterunt, qui absque adeò violenta causa ex inflammationibus incidunt in gangrænam, & ex hac in sphacelum. Dolores ex transfixis clauis ortos intenfishmos nemo in dubium vocauerit, cui sensilitas tot membranarum, neruorum, tendinum & ligamentorum est perspecta. niam per arterias major semper fuit sanguinis affluxus, quam per venas refluxus, fieri aliter non poterat, quàm ut sanguis ex vulneratis per clauos locis copiosus manarit. Interea fuit necessario cor magis & magis obrutum, succumbebant vires, deficiebat motus progressiuus sanguinis ad extrema, arteriæ, cor secundarium, munere suo haud fungebantur; Facies haud dubiè rubore, tandemque nigrore, fuit suffusa, quoniam progressus sanguinis per carotides minus, quam aliæ partes, sustinuerat impedimentum; quinimò ex violenta vasorum cerebri expansione oriri debebat acerbissimus capitis dolor: oppressio simul præcordiorum, corde grauato magis & magis. Neque immunia mansere viscera interna, in pulmonibus quippe & aliis partibus nobilioribus excitari debebant inflammationes stipatæ doloribus pungentissimis. Tot inter, dolorificos omnes, insultus succumbere debebat tandem miserum corpus, noua quæuis inflammatio nouos addebat prioribus cruciatus, nouas parabat ad mortem vias; quam citius obtinuit dulcissimus Saluator, tot præcedaneis cruciatibus defatigatus, citius, inquam, præ aliis cruciariis, quapropter demortuo haud fracti fuere artus, ut implerentur vaticinia.

TAB. DCCVI.

Matth. Cap. XXVII. vers. 45.

A (a) fexta autem hora tenebræ (b) A fexta autem hora tenebræ facæ funt super uniuersam terram usque ad horam nonam.

A sexta autem hora tenebræ facæ funt super uniuersam terram, usque ad horam nonam.

(a) Scilicet à sexta nostra antemeridiana (quæ Hebræis prima suit) numeranda. Ea autem sexta Hebræorum nostra est duodecima. Nona vero Hebræorum nostra est tertia postmeridiana.

(b) Vel, extiterunt, vel, fuerunt.

'Από δὲ ἔκτης ώγας σκότος έγένετο ἐπι πάσαν τὴν γῆν, ἔως ώγας ἐννάτης.

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 33. Luc. Cap. XXIII. vers. 44. 45.

N Veteri Testamento bina legimus miracula in Sole patrata, unum tempore Josue,
quo constitit Sol in medio cœli, Jos. X. 12.
alterum sub Ezechia Rege, Solis umbra retrasta per gradus, 2. Reg. XX. 11. 2. Paralip. XXXII. 24.31. Ibi, nondum orto Sole Justitiæ, Solis occasus fuit per aliquod tempus prohibitus. Nunc, prolucente Sole diuino ex densissimis Passionis suæ tenebris, mandat Soli
materiali ejusdem & uniuersi DOMINUS, ut

non oriatur, Job. IX.7.

Consideranda heic venit Eclipsis, quæ sui similem nec ante habuit, nec post. Miraculum omnes naturæ vires transcendens, quod non, ut alia à CHRISTO patrata, factum suit in angulo Templi, non in hoc illoue monte, agro, domo, non Hierosolymæ duntaxat, vel Nazarethi, vel Capernaumi conspicuum, sed in toto terrarum orbe, ini masa vi vi. Venit equidem passim Palæstina sola nomine terræ, imo terræ totius, passim Ruth. I. 1. Jer. IV. 20. XII. 11. XXII. 29. Luc. IV. 25. Jac. V. 17. Et

fuere viri dosti, Erasmus, Beza, Casaubonus, Gerh. Job. Vossius, Seldenus, persuasi, non obferuatam suisse hanc Eclipsin passionalem nisi in Judæa, ut olim suere tenebræ super universam terram Ægypti, Israeli autem lux in suis habitationibus in Gosen, Exod. X. 21. &c. Inuoluit hæc sententia duplex miraculum, unum patratum in Judæa, alterum in hemisphærio terræ tunc illuminando: Miraculum ibi tenebræ, heic lux; Ibi Judæis, heic Gentilibus. Pollicem, ne entia multiplicentur præter necessitatem, premo Grotio, de Dieu, Huetio, aliis, qui totam terram tenebris tunc inuolutam volunt densissimis.

Níl nos moretur Dionysii Areopagitæ testimonium Epist. 7. ad Polycarpum & 12. ad Apollophanem de maxima hac Eclipsi Heliopolis in Ægypto visa, de quo apud Suidam, η τὸ θεῖον πάσχει, η τῷ πάχοντι συμπάχει, aut DEUS naturæ patitur, aut patienti compatitur. Supposititia esse Dionysii illius Scripta jam pridem ostendit Joh. Dallæus.

Ggg ggg ggg ggg ggg 2

Digitized by Google

Ma-

TAB. DCCVI. Matth. Cap. XXVII. vers. 45.

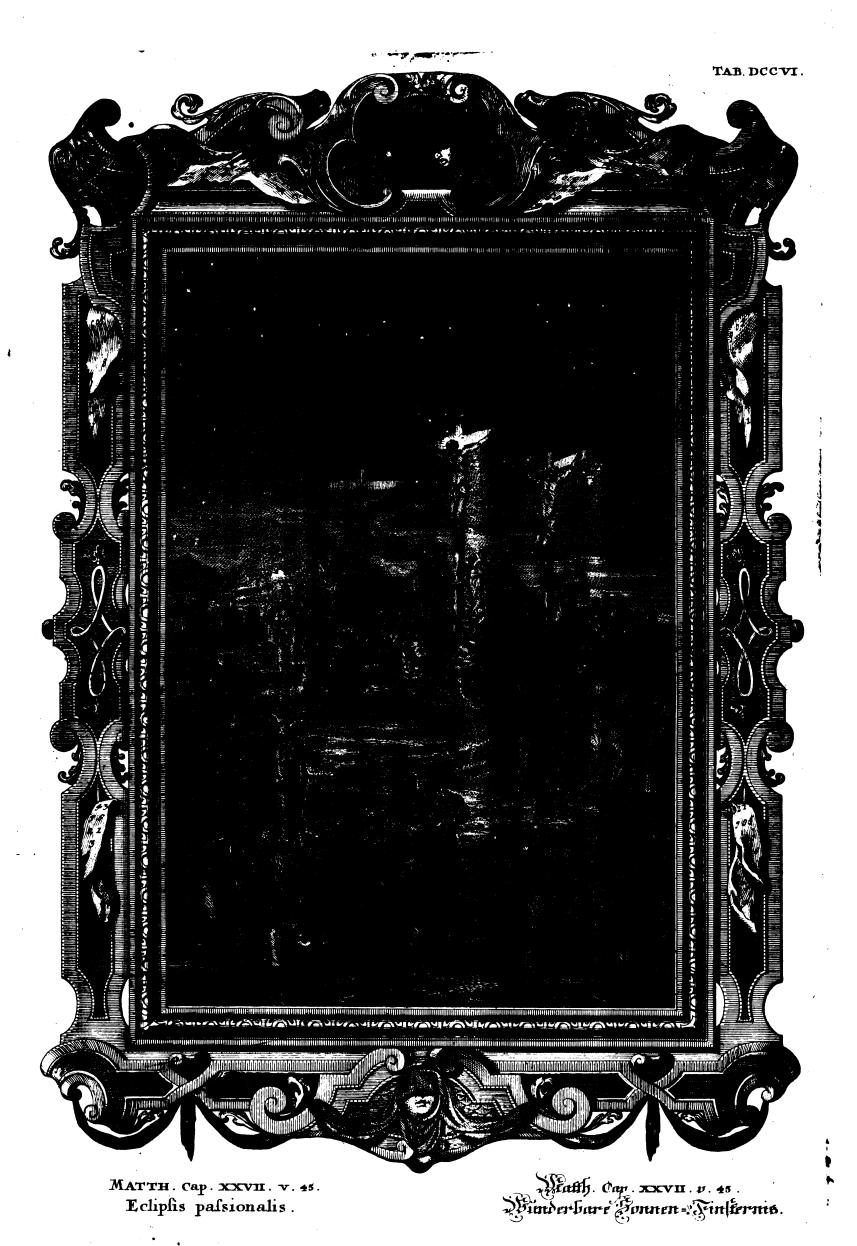
Majoris momenti est Phlegontis Tralliani testimonium, qui Augusti vel Hadriani Libertus accuratus Chronologus cluet apud Eusebium Canone Chronico in Vita Tiberii p. 202. & Chronic. in Olympiadas L. XIII. Textus integer Eusebii ita se habet. ΙΗΣΟΥΣ ο ΧΡΙΣΤΟΣ ο υίος τε ΘΕΟΥ ο κύριος ήμων κατά τας περί άυτε προφητέιας έπί τὸ πάθες πεορει έτες ιδ. της Τιβεείε βασιλείας, κάθ' έν καιρον, κοι εν άλλας μέν έλληνικοῖς υπομνήμασιν ευρομεν ίςοφύμενα κατά λέξιν ταυτα. ο ήλιος εξέλιπεν, Βιθυνία έσειω η, Νμαίας τα πολλά έπεσεν. α και συνάδει τοῖς περί το βάθος τα Σωτηρος ημών συμβεβημόσι. Γράφει δε και λέγει ο τάς Ολυμπιάδας - - - περί των αυτών έν τῷ ιγ. ἡήμασην αυτοίς τάδε. τω Δ. έτει της ΣΒ. ολυμπιάδος έγένετο इंस्ट्रेस्प्रेस मेर्डा महिल्ला क्रिक इंग्रिक्ट विष्टि हिल्ला क्रिक्ट के अपने क्रिक्ट ga ς' της ημέρας έγένετο, ώς ε και ας έρας εν κρανώ Φανηναι. Σεισμός δὲ μέγας κατά Βιθυνίαν γενόμενος τὰ πολλά Νικαίας κατεςρέψατο. Και ταυτα ο δηλωθείς ανής. Τεκμήφιον δ' αν γένοιτο τε κατά τόδε το έτος πεπουθέναι Σωτήςα η τε καία Ἰωάννην Ἐυαγγελίε μαςτυςία, ητις μετά το ιε. έτος Τιβερία τριετά. Χρόνον της διδασκαλίας αυτά διαγέ-אונסשו µשפדינפה. i. e. ut interpretor: JESUS CHRI-STUS Filius DEI, DOMINUS noster passus est juxta Prophetias Anno XVIII. Tiberii, quo tempore testantibus Scriptoribus_profanis Gentilibus Solem legimus obscuratum, Bithyniam terræ motu concussam, Nicææ collapsas multas ædes. Quæ omnia congruunt iis, qua patiente DOMINO contigerunt. Scribit autem bac de re Phlegon, accuratus Chronologus Olympiadum Libro XIII. ita: Quarto Anno CCII. Olympiadis Eclipsis Solis fuit maxima omnium, quæ antea visæ fuerant. Nam sexta diei horá adeò densa ingruit nox, ut & stellæ in cælo fulgentes conspici potuerint. Eodem tempore ingens terræ motus Bithyniam concussit, & in urbe Nicææ plures collapsæ sint ædes. Hæc scribit ante memoratus (Phlegon): Lodem autem anno passum fuisse Saluatorem nostrum testatur Euangelium Johannis, in quo legitur CHRISTUS per triennium inde à XV. anno Tiberii prædicasse. Prouocat & Origenes in Matth. Iract. XXXV. ad Phlegontis testimonium, in principatu Tiberii Cesaris deliquium Solis factum; & L. II. contra Celsum. De Sole autem Tiberii Casaris tempore obscurato, quo imperante JESUS creditur cruci fuisse affixus, & de magnis terræ motibus tunc factis scripsit Phlegon in XIII. vel XIV. ut. arbitror de Temporibus Libro. Porrò apud Africanum legitur, narrante Phlegonte sub Tiberio Solem obscuratum suisse έν πανσελήνω. In quo Phlegontis testimonio id utique attentionem meretur, congruere XVIII. Annum Tiberii, horam diei, magnitudinem Eclipseos, & eodem tempore concitatum terræ motum cum ipsa Historia Euangelica. Observant autem Astronomi, calculis subductis, Anno IV. Olympiadis CCII. nullam in Asia factam fuisse Solis Eclipsin, quæ à Phlegonte notari potuisset. Qui Annus IV. Olympiadis CCII. incepit Anno Christi XXXII. post Solstitium æstiuum, vid. Kirch. Miscell. Berolin. Contin. I.

p. 139. In testes adducit quoque Eusebius alios Chronologos Græcos, nominatim Thalhim, qui ita, ο ηλιος εξέλιπε, Βιθυνία έσειωη, Νικαίας The TOME in see. Hujusdem Thalli meminit quoque Africanus apud Grotium in Matth. XXVII. 45. Alii ex Christianæ Ecclesiæ Patribus si quando Gentilibus objecere rarissimam hanc & stupendam Eclipsin, prouocarunt ad Archiua & Acta publica. Ita Tertullianus Apolog. c. 21. Eodem momento dies medium orbem signante Sole subducta est. Deliquium utique putauere, qui id quoque super CHRISTO prædicatum nescierunt, & tamen eum mundi casum relatum in Archiuis vestris babetis. Ipsum Phlegontem intellexerat diuus Pater, conjectante Josepho Scaligero Animado. in Euseb. p. 186. De hac à Phlegonte annotata Eclipsi id reticendum haud est, quod celebris Astronomus Keplerus Tabb. Rudolphin. c. 17. p. 43. illam congruere haud putet cum Passionali nostra, quoniam Annus IV. Olympiadis CCII. respondent Anno XXXII. CHRISTI, Saluator autem passus fuerit Anno XXXI. Sed ostendit contra Ricciolus Chronol. Reform. T. I. L. VIII. c. 11. & 12. ex diuersis de Anno Mortis CHRISTI sententiis, variantibus inter Annum ætatis XXIX. & XXXVI. optimam eam effe, quæ Paffionem & Mortem CHRISTI refert ad Annum XXXIII. Æræ Christianæ. Probat id non solum ex ipsa hac Eclipsi, sed & ex eo, quod CHRISTUS obierit eo anno, quo Plenilunium Paschale incidit in Feriam sextam, Pilato Præside.

Aliam memorat, & ex maximis, Eclipsin Huetius Demonstr. Euang. Prop. III. §. 8. 9. visam in China testibus Annalibus Sinicis Anno VII. Quanguuti siue Cyclici Sinici XLVI. Anno 28. quæ incidit in Annum CHRISTI XXXI. Hoc anno ordinaria siue naturalis Eclipsis Solis in China observari debuit notabilis satis Solis desectus d. 10. Maji, nempe 9. digitorum & 26. minut. juxta calculum Cl. Kirchii lib. cit. p. 133. uti & anno præcedente VI. Quanguuti seu 30. Æræ Christianæ alia major 11. circiter digitorum, ut non necesse judicet laudatus Kirchius naturali substituere aliam præternaturalem, quum annus, mensis & dies, calculi & observationis planè congruant.

Id silentii sipario inuolui haud debet, quod calculante Ricciolo Almag. T.I. L. V. c. 18. §. 5. vesperà ejusdem diei, quo Eclipsis Solis Passionalis Hierosolymæ contigit horà circiter ab Occasu Solis ibidem obseruari potuerit Eclipsis Lunæ 6. digitorum, quæ durauit usque ad horam 9½, quà Judæi solebant manducare Agnum. Paschalem. Ut proin ad literam impletæ suerint Prophetiæ Veteris Testamenti Joel. II. 31. Sol vertetur in tenebras, & Luna in sanguinem. Ezech. XXXII. 7.8. Obtegam cælos in extinctione tui, & obsuscabo stellas eorum, Solem obducam nubibus, & Luna non lucebit lumine suo. Omnia luminaria lucentia in cælis obsuscabo super te, & dabo tenebras supra terram tuam, di-

LII

I. G. Pintz sculps.

tit DOMINUS DEUS. (Operiam cum extintus fueris, cœlos: & nigrescere faciam stellas ejus: solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cœli mœrere faciam super te, & dabo tenebras super terram tuam, dicit DOMINUS DEUS.) Amos VIII. 9. Quo die, inquit DOMINUS DEUS, essiciam, ut Sol occidat in meridie, claraque luce terram tenebris obducam. Vertam denique dies vestros solennes in luctum, & uniuersa Cantica vestra in carmen lugubre. (In die illa, dicit DOMINUS, occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis. Et conuertam sessivitates vestras in lutum, & omnia cantica vestra in planctum.)

Ex Astronomiæ principiis constat, esse ordinariam seu naturalem ita distam Solis Eclipsin terræ potius Eclipsin quàm Solis: Sol nihil deficit, sed radiis suis, propter intermedium corpus Lunæ terram collustrare nequit. Sed hæc, de qua nunc, vera suit Solis ipsius Eclipsis, licet per consequens & terræ. Eσποτίων ο κίλλος. Quin & densissimis tenebris inuolutum vidisses non solum Solem cum terra, non solum Terram Judaicam, sed totam, qua latè patet, imo non terram solum, sed totum cœlum planeticum omnes Planetas tum primatios tum secundarios, cum suis incolis, in toto vortice solari. Sedulius.

- - Sol nube coruscos Abscondens radios tetro velatus amictu Delituit, tristemque infecit luctibus orbem.

Fiunt ordinariæ Solis vel Terræ Eclipses in Nouilunio, sed Passionalis hæc fasta tempore Paschatis, per consequens in Plenilunio, quo terra interjecta fuit inter Solem & Lunam, adeoque Solem inter & terram nihil, quod radiis solaribus impedimento esse poterat. Aliud, & demonstratiuum, Diuinitatis miraculi, quod contigit, argumentum præbet duratio. Naturalis, totalis licet, talis non sese extendit ultra 3. vel 4. minuta. Sed hæc supranaturalis durauit per trihorium, à sexta usque ad nonam, vel, nostro loquendi more à meridiana ad tertiam pomeridianam. Thema Cæli ad Annum CHRISTI 33. d. 3. Apr. h. 2. p. ad Hierosolymæ Meridianum erectum vide apud Junctinum Comm. in Sphæram Job. de Sacro Bosco. p. 876.

Quomodo autem patrauerit DEUS miraculum hocce in corpore Solis, an ampliando Solis maculas, vel cingendo lucidissimum hoc corpus denso cortice, vel retrahendo vires centricas radiantes determinare non possumus, quoniam ex innumeris, quibus DEUS uti poterat, modis nullus per reuelationem nobis constat. Valeat Canon ille Jos. Scaligeri.

> Nescire velle, quæ Magister optimus Docere non vult, erudita inscitia est.

Legantur

Sigism. Kisling. Diss. de Labore Solis laborante Sole Justitie. Pres. Job. Andrea Schmidt. Jen. 1683. 4.

Theophr. Sigfr. Bayer de Eclipsi Sinica Liber singularis, Sinarum de Eclipsi Solis, quæ CHRI-STO in crucem acto facta esse creditur, judicium examinans. Regiom. 1718. 4.

Posner Disp. Phys. de singularibus ac mirandis quibusdam, que morte CHRISTI in natura

acciderunt, utrum à natura fuerint.

Christfried Kirch Breuis Disquisitio de Eclipsi Solis, quæ à Sinensibus Anno 7. Quanguuti notata est. In Miscellan. Berolin. Contin. I. p. 133.

Matth. Cap. XXVII. vers. 46.

Circa autem horam nonam excla- Et circa horam nonam clamauit JE-mauit JESUS voce magna. — SUS voce magna. —

Περί δε την εννάτην ώραν ανεβόησεν ο ΙΗΣΟΥΣ Φωνή μεγάλη. --

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 34.

I quis perpendat mecum, quæ & quanta Saluator noster ante perpessus suerit, quàm cruci suit affixus, quales & quam acerbos passus fuerit dolores in cruce, quàm tandem maximum molis sanguineæ onus, sociatum doloribus tum grauatiuis, tum pungitiuis, oppresserit cor atque pulmones; expleto simul, quod conjectare licet, cauo pectoris à lympha extrauasata, quæ maximo suit impedimento tum expansioni pulmonum, tum respirationi: quàm extrema artuum sensim ac sensim fuerint mortificata, & veluti lento igne

exusta; Cor tandem, uti in sensu spirituali æquè ac naturali, suit primum viuens, suerit heic quoque ultimum moriens. Quodsi inquam æqua animi lance perpendamus cruciatus crucis comites, & mortem necessario infecutam ex una parte, ex altera vires collapsas, φωνῆ μεγάλη minimè sussens, offeret sese hæc ipsa vox magna tanquam miraculum vires naturæ, & CHRISTI hominis superans: elata non sub initium dirissimi supplicii vel in mediis cruciatibus, sed sub sinem, circa boram nonam, à CHRISTO mox expiraturo; quæ Hhh hhh hhh hhh hhh hhh

Digitized by Google

1406 TAB. DCCVII. Matth. Cap.XXVII. vers. 48. Joh.XIX.28.29.

væ exclamat in terrores tenebrarum inferni: quæ ardentissimum iræ diuinæ ignem calenti diuino amore extinguit; quæ non solum Hierosolymá personauit Hierichuntem usque, quod de illa voce summi Sacerdotis propitiationis die elatà tradunt Judæi, sed ad ultimos usque mundi fines, personatque adhuc, ubicunque prædicatur דֹבְרֵי שַׁאֲנָתִי verba rugitus דַבְרֵי שַׁאֲנָתִי Psal. XXII. 2. ubi Hebraica vox Græcæ nostræ aveβόησε est parallela, & propriè sumitur de rugitu leonis, ut Græca de mugitu bouis. Sunt autem animantium horum clamores alti, terrifici, penetrantes. Vox, quæ manifestissimo fuit indicio mortis spontanea, haud coacta Έγω, inquit Saluator, τίθημι την ψοχήν με, ινα πάλιν λάβω αυτήν. జీరి ος αίζει αυτήν απ' έμε , αλλ' έγω τίθημι ἀυτής ἀπ' έμαυτὰ, Joh. X. 17. 18. Vox, quæ expressit extremum angorem, precum fusarum ardorem, ardens instantissimi diuini auxilii desiderium: quæ impleuit tot sub secespitis sacerdotum balantium ouium & mugientium boum typos; quæ sanctificauit miserabiles & anxios fidelium clamores: adlocutio tandem ad Judaicam Nationem, & uniuersi orbis incolas, fimilis illi, ô terra, terra, terra, audi verbum DOMINI, Jer. XXII. 29. Verbo, postquam Saluator optimus tot per vitam suam patrauit miracula in incurabilibus, in mari, terra, saxis, sole, Templi aulæo, mortuis, qui resurrexerant, ultimum hoc alti clamoris patrare voluit in proprio suo cor-

TAB. DCCVII.

Matth. Cap. XXVII. verf. 48.

Et continuo currens unus ex eis, ac- Et continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam, quam impleuerat aceto, imposuit harundini, dabatque ei potum.

ceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & da. bat ei biberë.

Καὶ ευθέως δεαμών એς εξ αυτών, καὶ λαβών σπόγγον, πλήσας το όξες, καὶ περιθώς καλάμω, επότιζεν αυτόν.

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 36. Luc. Cap. XXIII. vers. 36.

Joh. Cap. XIX. vers. 28. 29.

summata esse, ut consummaretur Scriptura, dicit: Sitio.

Vas igitur erat positum aceto plenum. Illi verò impleuerunt spongiam aceto, & hyssopo impositam admouerunt ori ejus.

Postea sciens JESUS, omnia jam con- Postea sciens JESUS, quia omnia jam confummata funt, ut confummaretur Scriptura, dicit: Sitio.

> Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

- 28. Μετα τέτο είδως ο ΙΗΣΟΥΣ, ότι πάντα ήδη τετέλεςαι, ΐνα τελειωθή ή γεαφή, λέγει Διψώ.
- 29. Σκεύος Εν έκειτο όξες μεςον. Οι δε πλήσαντες σπόγγον όξες, και ύσσωπω περιθέντες, προσήνεγκαν αυτέ τῷ ςόματι

Lius est fori sitis, eaque ardentissima, qua appetebat dulcissimus Saluator aquas folatii diuini limpidissimas, liberationem ex cruciatibus, gaudia cælestia, salutem suorum fidelium. Meum est, inquirere in causas naturales sitis, inuentu haud difficiles, & adeò obuias, ut omnes, quæ sitim excitare valent, in uno veluti centro concurrisse videantur. Causa communissima & generalis est defectus liquidi lymphatici in glandulis faucium, colli, gulæ &

tracheæ, quæ suas iterum subordinationes habet. Diu satis erat, ex quo CHRISTUS abstinuit à cibo & potu, caruit quiete & somno; ad vitam & humectationem necessariis: defatigatus tot laboribus, quos causabantur tot violentæ deductiones, & reductiones: consumptus penè doloribus acerbissimis, copiosà fanguinis profutione, pressura ipsorum fanguinis grumorum per spiracula cutis, crudeli coronæ spineæ ad sanctissimum caput applicatione, flagellatione plusquam barbara, ango-

MATTH. Cap. XXVII. v. 48. Acetum Iesu propinatum in spongia.

Feste mit Estig geträncket.

P.G. Harder sculps.

Matth. Cap. XXVII. vers. 48. Joh. XIX. 28.29. TAB. DCCVII. 1407

ribus internis, præuisâ ignominiofillimâ morte, cruciatibus crucis, noua in ipsa cruce hæmorrhagia, viscerum inflammatione pungentillima, γαγγεφιώσει extremorum artuum, effufione lymphæ in cauum pectoris. Quid mirum, si tot causis concurrentibus exaruit ut testa? Ps. XXII. 16. Quid mirum, si, postquam omnia & fingula corporis membra extremis fuere cruciata doloribus, ordo tandem tetigerit glandulas linguæ, faucium, colli? Ut omnino antitypus mutuari potuerit acerbam illam Simsonis querelam, summè defatigati à clade cruenta cum Philistæis. Tu effecisti magnam banc salutem per manum serui tui, & nunc siti enecor, & incido in manum incircumcisorum istorum. (Tu dedisti in manu serui tui salutem banc maximam, atque victoriam: & en, siti morior, incidamque in manus incircumcisorum.) Jud. XV. 18. Dauidis, qui in expeditione contra Philistæos siti cruciatus exclamat 2. Sam. XXIII. 15. Utinam quispiam mibi ex aqua fontis illius, qui est in Bethlehem ad portam potum serat. (O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam.) Ejusdem Typi Pfal. XXII. 15. 16. Effusus sum velut aqua, dissociantur omnia ossa mea, factumque est cor meum sicut cera, liquefactum intra viscera mea. Exaruit ut testa virtus mea, lingua mea adbærescit faucibus meis, & in puluerem mortis redegisti me.

Sed qui, quæso, obuiam itur intensissimæ huic Saluatoris optimi siti? num aquæ frigidæ potu, vel haustu vini? Audite querulum iterum Messiæ typum. Ps.LXIX. 21. 22. Opprobrium frangit cor meum, adflictor, & expecto, si quis mei causa circumcursitet, sed nemo erat: consolatores, nec inueni. Et dederunt in cibo meo fel; & quum sitirem, potarunt me aceto. (Opprobrium expectauit cor meum & miseriam. Et sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inueni. Et dederunt in escam meam fel; & in siti mea potauerunt me aceto.) Omnia hæc en impleta ad literam! Unanimi ore testantur omnes Euangelistæ, propinatum fuisse loco vini vel aquæ acetum, non ut abigerentur lipothymiæ, vel recrearetur CHRISTUS, quod beneficium largiri solemus moribundis, vel lipothymicis, sed ut ei illuderent, Luca teste. Ultimam en barbarorum sæuitiem, qua nemo facile tractaret infestissimum hostem! Discordant quidem Interpretes circa causam præsentiæ aceti. Sunt, qui volunt, Romanis in usu fuisse, vasa aceto plena deferre ad loca supplicii, ad promouendam, alii ad retardandam mortem, prolongandos cruciatus & augendos, fanguinemque fistendum. Quæ omnia acetum præstat, experientia teste. Excitantur Spiritus à partibus aceti volatilibus, ut adauctis viribus influant in cor. Est acetum ex potionibus vulnerariis, intus assumptum attenuat atque resoluit sanguinem ad coagulationem dispositum. Et hoc ipso fine poterant Romani cruciariis offerro

acetum, tum externè, tum internè, quoniam acerbissimi dolores frequentes inferre debebant lipothymias, illisque sanguis magis ac magis fuit coagulatus. Acetum vulneri infusum intensum quidem excitat dolorem spiculis nempe suis salinis, etiam sub microscopio conspicuis, sed insimul contrahendo tubulos læsos sanguinis effluxum sistit. Prætendunt alii, adfuisse acetum ex Judæorum more, sed immiscuisse hæc hominum monstra fel, fuisseque hoc ipsum acetum idem, quod CHRISTO Golgatham aduentanti propinabant. Simplicissima & fortè optima sententiarum hæc est, adfuisse acetum aquâ mixtum posca dictum (fortè à potando, ut esca ab edendo) in usum ipsorum militum, qui supplicii fuere adminiitri. Ut olim quoque plebejis Judæis in usu fuit hujusmodi potus pro leuanda fiti. In te-Itimonium vocamus Boas adloquium ad Ruth II. 14. Quum tempus est edendi, concede huc, & comede de pane, & intingito buccellam tuam in acetum. Quadrant hæc ipsi, cujus Lucas meminit, illusioni. Quemadmodum nempe loco Pallii Regii induebant ipsum vili, licet saturi coloris, tunica militari, Sceptri loco in manus tradebant debilem calamum, vice coronæ aureæ imponebant spineam capiti, pro Viuat Rex acclamabant illusorie, ei συ ei ο βασιλεύς των Ιουδαίων, σώσον σεαυτόν, Luc. XXIII. 37. heic loco vini generosi, quod meruisset Rex, propinarunt vilissimum potum militarem, vel talem, qualis conueniebat mancipiis. Quadrat huc jocus ille illusorius in Gripum sernum, qui regios somniabat conceptus. Sed hic Rex cum aceto pransurus est & sale, sine bo-no pulmento. Plaut. Rud. A&. IV. Sc. 2.

Potui respondebit haud dubie vas potorium. Ex Scypho CHRISTUS clauis affixus bibere haud poterat. Neque militum quispiam eam sibi creasset molestiam, ut eò ascenderet usque, quò scyphum admoueri potuisset cruciarii ori. Seligunt proin carnifices spongiam, quam exfugere posset Saluator, & quæ forte ad manus militibus fuit, ut ea sanguinem vestibus suis propriis abstergere possent: imo conjectare licet, fuisse hanc ipsam spongiam fanguine à militum manibus impuris absterso jam imbutam, ut tantò majus crearetur cruciario fastidium. Fuit autem hæc spongia, ut ori commodè admoueri posset, imposita arundini, καλάμω, Johanne αυτόπτη teste, ὖσσώπω. Diuersis opinionibus, imo Tractatibus integris ansam dedit hæc materia, & Euangelistarum ivavτιοφάνεια. Legit Joach. Camerarius in Joh. XIX. 29. ύσσῷ pro ύσσώπῳ. Fuit autem ύσσὸς pilum. basta. Hasta proin foret & κάλαμος apud Matthæum & Marcum. Quæ conjectura haud displicuit Beza, & aliis. Sed it a non facile reconciliantur Euangelistæ. Nam κάλαμος & υσσωπος non funt synonyma. Neque probati Scriptores Latini Græciue ealamum siue arundinem sumunt pro pilo, vel basta, socios dicta: sed qui-Hhhhhhhhhhhhhhhhh 2

1408 TAB. DCCVII. Matth. Cap.XXVII. vers. 48. Joh.XIX.28.29.

dem κάλαμος & arundo accipiuntur pro sagitta, quoniam in Oriente sagittæ sieri solebant ex arundine. Plin. L. XVI. c. 36. Calamis Orientis populi bella consiciunt. Calamis spicula addunt irreuocabili bamo noxia. Mortem accelerant pinna additis calamis. Hujusmodi sagitta veneno tincta vel lethalis vocabatur τοξικός κάλαμος. Virgilius.

Hæret lateri letbalis barundo.

Martialis.

Dotate uxori cor barundine fixit acuta.

Alia est ratio arundinum Indicarum, ex quibus non solum sagittæ parari possunt, sed quoque hastæ.

Minoris adhuc valoris est opinio Heinsi A-ristarch. Sacr. c. 29. qui δισύπω legit pro υσσώπω. Id negari nequit, in mediis Seculis Græcos pro υσσωπος scripsisse δισυπος. Et sunt Arabibus duo hyssopi genera, siccum & humidum, hoc vocabant υσσωπον, illud Oesypum Græcorum. Sed in veteri Græcorum Lingua est δισυπος ό τῆς κίγος βύπος Hesychio, demptus ab immundo ouis vellere succus, Ouidio. Sordes pecudum, sudorque feminum & alarum adhærentes lanis, Plin. L. XXIX. c. 11. Τὸ ἐκ τῶν δισυπρεῶν ἐςίων λίπος, succidarum lanarum pinguis succus, Dioscoridi. Qui huc prorsus non quadrat.

Mutat quoque Textum Bochartus Hieroz.
P. I. L. II. c. 50. sed tolerabilius illis. Pro υπωπω in Datiuo legit is υσσωπον in Accusatiuo, vult adeò is spongiam aceto impletam circumligatum suisse byssopum, ut scilicet aceti acore cum byssopi amaritudine mixto potus sieret ingratior. Ita spongia non infixa suisset hyssopo, sed eo cincta. Ita sere Vernacula nostra, sie silleten einen Schwamm mit Essig, und umlegten

ibn mit Hyssopen. Tutiores ibimus, si ivarrioquirias tollere allaboremus absque ulla Textus mutatione, ita nempe, ut quod Matthæus & Marcus in generalibus terminis proponunt, Johannes clarius explicet. Illi memorant **\lambda \mu ov hic plantam nominat, cujus fuerit ille κάλαμος, κάλαμος ώσσώπε. Notandum nempe ex antiquitate, κα-Adus nomine non venire duntaxat arundinem, sed culmum, vel caulem plantæ cujusuis. Apud Hesgchium legitur κάλαμος, καυλός τε σίτε, idem proin erit, quod caulis, culmus. Hac voce usi inprimis Poëtæ in describendis fistulis pastoralibus, factis ex calamis inuicem appositis. Apud Virgilium edocuit Pan pastores calamos conjungere. Hujusmodi calami etiam vocabantur harundines. Fistula, cui semper decrescit barundinis ordo. Hinc etiam scriptorii calami. Et LXX. reddunt culmos illos Lini, quibus Rahab texerat exploratores, λινοκαλάμην, Jos. II. 6. Est proin υσσωπος vel κάλαμος caulis hyssopi. Ita & rem concepit Origenes. A qua

simplicissima sententia desexerant posteriorum temporum Scriptores fortè propterea, quod visa ipsis fuerit crux alta, hyssopus humilis nimis, Europæus inprimis. Sed facile obuiam itur his difficultatibus. In confesso jam est apud eruditos, cruciariorum pedes terra haud fuisse altiores duobus, tribus, quatuorue pedibus, ut proin mediocris etiam staturæ homo potuerit bipedali baculo vel tripedali os cruciarii attingere. Redit autem huc inprimis quæstio, an in Orientalibus Regionibus crescat hyssopus caulis adeò firmi, qui heic adhiberi potuerit? Vero enim est simile, creuisse hanc plantam in ipso Golgotha monte, haud procul à loco supplicii. Testis est Isaacus Ben Omran Scriptor Arabs, extendi hystopi montani circa Hierosolymam crescentis ramos cubiti altitudine à terra: & ਕੇਰਾਰੇਸ਼ਾਸ਼ Job. Beuerouicius se vidisse hyssopum, cujus lignosi surculi duorum pedum superarint altitudinem apud Barthol. de Latere CHRISTI aperto p. 538. Et videtur ipsa Scriptura Sacra hyssopum adnumerare non tam plantis, quam arboribus, vel arbusculis. Differuit Solomon sapienter de lignis, à Cedro, que est in Libano, usque ad byssopum, que progerminat ex pariete, 1. Reg. IV. 33. ubi plura videsis. Ipse Josephus Ant. L. VIII. c. 2. vocat hystopum sides devotes. Ad frutices etiam moderni referunt, ob surculos lignosos, juxta cum rosmarino. Tradunt insuper Judæi Scriptores, caules hystopi inferuisse pro ligno, Parab. c. 2. §. 8. pro construendis tentoriis in Tabernaculorum Festo, Succab. f. 13. 1. quæ sanè poscunt in surculis robur & firmitatem. Sed suspicio nascitur, Judæos byssopi nomine intellexisse varios, sed odoriferos, frutices, qui hodie ad diuersa referentur genera & species. Talis fuit אברתא, quod congruit cum Græcorum 'Αβεότονον: Alia אוברין Græcorum ὑσόβευον, marum: Alia עתרי fpecies Origani: alia tandem אבד' פֿגּסאַריע אווב אין byssopus, cujus iterum variæ dantur in Oriente species. Sanè Dioscoridis L. III. c. 30. Hyssopus non est idem cum Europæo, cujus flores in forma thyrsi, illius verò Teoxomdiss, in umbellam dispositi. Pro Origano Cretico C. B. habet Anguillara. Iconem dat Alpinus Exot. II. c. 22. & cubitalem ei dat altitudinem. Sed est ipse Dioscoridis hystopus duplex, montanus, ορουνή, & hortensis, κηπευτή. Sumserant forte milites hyssopum potius quam aliam plantam in intentione reficiundi CHRI+ STUM odore nempe illius plantæ, existimantes, aduocari à CHRISTO Eliam. "Aoss, inquiunt, ίδωμεν, εί έχχεται Ήλίας σώσων αυτόν, Matth. XXVII. 49. Sanè Veteribus in usu fuere hujusmodi plantæ odoratæ unà cum aceto in lipothymiis, pulegio e.g. vel hyssopo. Galenus. πεός τό μη λειποθυμείν όξος χαι γλήχωνα όσφεαινέθω, ΔΔ deliquium acetum & pulegium olfaciat: महें के को τέτων ανακτησιν όξος και γλήχωνα προσαγωμεν τοις μυκ-नम्हन, ad eos reuocandos & recreandos acetura E pulegium admouemus naribus. Lucem id foe-

Digitized by Google

Matth. Cap. XXVII. vers. 50. TAB. DCCVII. 1409

neratur Epigrammati cuidam Lucillii in Critonem auarum.

Ου γλήχωνι κείτων ο Φιλάεγυεος αλλά διχάλκω Αυτον αποσφεαίνει θλιβομένε ςομαχέ.

Non Pulegii Criton auarus, sed nummi duos æreos valentis Odorem trabit naribus in oppressione ventriculi seu deliquio.

Si fortè neutra sententiarum hactenus propositarum arrideat, selige, si lubet, conciliatricem illam Cl. Hilleri Hieroph. P. II. p. 45. quæ arundinem hyssopo jungit, prouocans ad authoritatem Chrysostomi, Theophyladi, Hilarii, Augustini. Circa hyssopi fasciculum ligatam fuisse spongiam aceto plenam, & arundine in hyssopum infixa oppletam aceto spongiam CHRISTO porrectam. — Nimirum hyssopus & spongia arundinem circumdedere, hyssopus quidem proximè ei hærebat, hyssopo interjeda spongia. Sic nulla infertur mutatio literæ Textus, manent illibata Euangelistarum testimonia, nec opus est quærere hyssopum frutescentem.

Matth. Cap. XXVII. vers. 50.

JESUS autem cum clamasset iterum JESUS autem iterum clamans voce voce magna, emisit spiritum.

magna, emisit spiritum.

Ο δε ΙΗΣΟΥΣ πάλιν κράξας Φωνή μεγάλη, άφηκε το πνεύμα.

Vid. Marc. Cap. XV. vers. 37. Luc. Cap. XXIII. vers. 46. Job. Cap. XIX. vers. 30.

Stendimus supra ad v. 46. agonizantes ut plurimum debilitari ita, ut vix submissa voce loqui queant, infirmatis loquelæ & respirationis organis, inprimis verò aquevor sieri tandem cruciarium post tot diros cruciatus, per consequens ultimum hunc, repetitum nunc, altum clamorem adscribendum esse miraculis, neque σημείον duntaxat suisse, sed τεκμήσιον mortis spontaneæ, hilaris, victoriosæ & triumphantis. Exeruit sese sanctissima hæc spontaneitas immediate post altam emissam vocem, & enuntiatum gloriosissimum τετέλεςομ, quum emisserat spiritum, αφηκε το πνεύμα, animam corpori junctam, vel, εξέπνευσε. Voluntariam hanc,

minimè coactam, spiritus emissionem indicant speciatim voces, quibus utuntur Matthæus & Johannes, ἀφῆμε, παφέδωκε. Est mors hæc CHRISTI miraculorum, quæ unquam patrata suere, maximum, miraculorum omnium obsignatio: miraculum, quod infinitis parasangis superat omnem angelorum hominumque intellectum, μέγαε Θεὸς Πᾶν τέθνηκε, quam vocem Ægyptius nauta Thamus Echinadas Insulas præternauigans audiuisse legitur apud Plutarchum circa tempus mortis CHRISTI. Miraculum, quod, qui æternus

est, cruci affixus pendeat, qui ipse est ζωη αμώνιος, & vitam aliis dat, moriatur.

TAB.

TAB. DCCVIII.

Matth. Cap. XXVII. verf. 51.

Et ecce, velum Templi scissum est (a) Et ecce, velum Templi scissum est in bifariam, à summo usque ad imum: & terra mota est, petræque scissæ sunt.

duas partes, à summo usque deorsum: & terra mota est, & petræ scissæ funt.

(a) Vel, ut vetus interpres, in duas partes.

Καὶ ἰδὰ, τὸ καταπέτασμα τὰ ναὰ ἐχίωθη એς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἔως κάτω. Καὶ ἡ γῆ ἐσώθη, κοὶ αἱ πέτραι ἐχίωθησας.

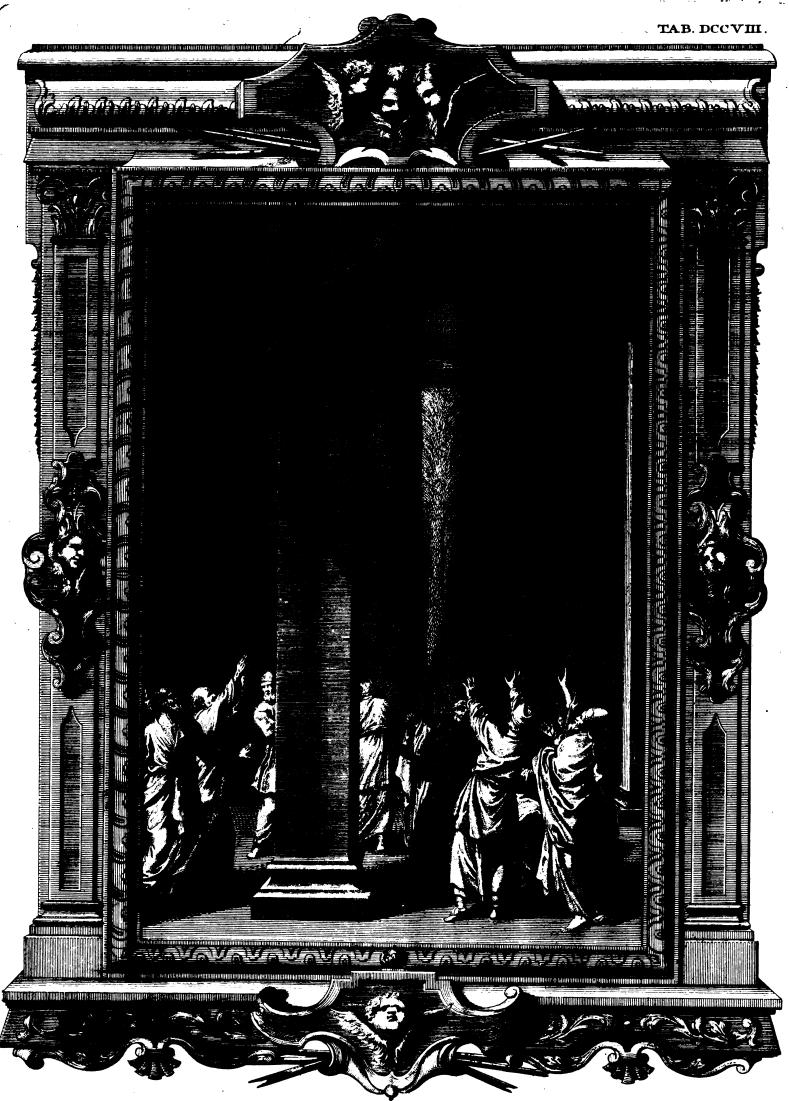
Vid. Marc. Cap. XV. vers. 38. Luc. Cap. XXIH. vers. 45.

Uid mirum, xersopan, si miraculosa miraculosi mors socia habet miracula ubique locorum, miracula in cœlo, in terra, sub terra, in Templo, petris, hominibus ipsis Marpesia caute durioribus?

Consideranda veniunt impræsentiarum miracula tria, 1. in velo Templi, 2. in terra, 3. in

axis. I. Illustrando primo horum miraculorum inseruit hæc notitia, quod in Templo fuerint duo vela siue aulæa, exterius, quo Sanctum separabatur ab atrio, & interius, Sanctissimum inter & Sanctum. Prius illud describitur Exod. XXVI. 36. 37. Et facies velum oftio tentorii ex byacinthino (ferico) purpureo, coccino bis tindo, & bysso torta opere acu pidoris. Et illi velo facies quinque columnas ex lignis Sitim, & obduces eas auro, & uncini earum erunt aurei, fundesque pro eis quinque bases æreas. (Facies & tentorium tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byso retorta, opere plumarii. Et quinque columnas deaurabis lignorum Setim, ante quas ducetur tentorium, quarum erunt capita aurea.) Posterius Exod. XXVI. 31.32. Facies & velum ex hyacinthino (serico) purpureo, coccino bis tincto, & bysso torta, Cherubim facies in eo opere textorio. Affigasque illud super quatuor columnas argenteas, que sunt factæ ex lignis Sitim, auroque obductæ, uncinique earum aurei super quatuor basibus argenteis. (Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byso retorta, opere plumario, pulchra varietate contextum: Quod appendes ante quatuor columnas de lignis Setim: quæ ipfæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, sed bases argenteas.) Qualenam horum velorum fuerit scissum, non memorant Euangelistæ, an exterius, κάλυμμα, ἐπίσπαςçον dictum, an interius? Priori fauet Hieronymus, posteriori post Cyrillum plerique Literati, Grotius, Gerh. Joh. Vossius, Bynæus, quod etiam Philo & LXX. reddunt καταπέτασμα. Fuit hoc, ex Judæorum

traditione, digitos 4. crassium, 30. cubitos altum, & addunt illi, quotannis factum fuisse nouum; imo in secundo Templo duo hujusmodi aulæa ejusdem texturæ & magnitudinis Sanctum inter & Sanctiffimum suspensa. Scilicet, quia in primo Templo Sanctum inter & Adytum paries fuit cubitalis crassitiei, dubium nascebatur in ædificatione secundi Templi, num hic paries intergerinus Sancto accentendus sit, vel Sanctissimo, è re judicarunt Judæi plenam meniuram dare Sancto & Sanctiflimo, illi nempe 60. cubitos, huic 20. & utrumque inter spatium linquere cubitale, & ad ejus extremitates fingulas fuspendere velum. Hæc si ita fuerint, statui utique potest, utrumque horum velorum fuisse moriente CHRISTO discissum, ambo nempe, quia seruiebant pro uno, monadico exprimuntur numero. Fuit veli hujus, tanquam parietis inter veterem & nouam Oeconomiam mystici intergerini discissio verum miraculum, idque μέγα λίαν. Scissum laceratumque velum, manu non bumana, sed diuina, tanquam nullius usus postbac futurum, aternum valitura redemptione impetrata. Witf. Misc. Sacr. L. II. Diff. II. §. 93. Quotus est, quæso, quisque, qui concipere queat, tantæ altitudinis, crassitiei, imo tanti pretii, & artificii, & æstimii, tam facrum, tamque studiosè custoditum, fuiffe sponte, absque manuum humanarum ope, discissim, eo tempore, quo Sacerdotes, occupati erant accendendis suffitibus & lampadibus, omnisque populus precibus intentus, eo inquam præcisè tempore, horâ nempe tertia pomeridiana, qua CHRISTUS in cruce expirauit, & quidem απο ανωθεν έως κάτω, forfan eo impetu, ut Sacerdotes in Sancto munera sua obeuntes stridorem frementem audire potuerint. Persuasi sunt Buxtorsius, Casaubonus, Bochartus, viri eruditi alii, esse hoc idem miraculum, cujus mentio fit in Talmudico Trachatu Joma c. 4. f. 39. b. Portæ nempe Templi sponte sua apertæ quadragesimo ante destructionem Templi anno, in complementum va-

MATTH. Cap. XXVII. v. 51. Velum Templi scissum. Fer Servillene Forhang un Gempel.

I. M. Preifsler soulps.

zicinii Zach. XI. 1. Aperi, Libane, portas tuas, ut ignis Cedros tuas deuoret. Conf. Juchasin p. 26. Vice enim portæ aderat hoc velum. Et exprimit Syrus interpres miraculum hocce apud Matthæum his verbis: Et confestim fuit facies porta Templi scissa bifariam. Vult è contra Grotius, fuisse portam illam, de qua Talmud & Jo*sephus*, æream illam magnam, cui vel claudendæ vel aperiundæ vix susseni erant 20. viri, quæ breui ante deuastationem Templi sese aperuerit sponte. Quicquid sit, certum id est, voluisse DEUM hac veli discissione manifestare justissimam suam indignationem de CHRI-STIcidio Judæorum: replicam dare discissioni illi vestium summi Sacerdotis, audita rotunda Messiæ confessione: ostendere abolitionem plenariam omnium umbrarum, typorum, totiusque cultus Leuitici, quibus Redemptor & nouæ Oeconomiæ fundator hactenus inuolutus fuerat: remotum, qui DEUM à nobis separabat, parietem intergerinum; apertam ad cœleste Sanctuarium viam. Quæ omnia egregiè exprimit Paulinus, Christianus Poëta, Panegyrico de Obitu Celfi pueri ad parentes Pneumatium & Fidelem.

Tunc & discusso nudata altaria velo
Amisere sacri religionem adyti,
Ut monstraretur vacuandum Numine Templum,
Et sore ab hostili sancta prosana manu.
Quod duce Romano docuit post exitus ingens,
Euersis Templo, ciuibus, urbe, sacris.

II. Terra motum folus memorat Matthæus, າໝໍ ກໍ ຈຸກິ ຄວາຄິວາ. Maximarum mutationum fignum veluti dare debebat terra sui concussione, quæ fortè obseruata fuit non solum Hierosolymæ, & in περιχώρω, fed & alibi terrarum, quod fupra ex *Phlegonte & Eusebio* adnotauimus. Non fuit terræ hic motus naturalis, ex accensis halitibus sulphureo-nitrosis, vel violenta aëris subterranei expansione, aut delapsu saxorum in caua terræ ortus. Tempus coincidit cum Solis Eclipsi, discissione veli in Templo, scissura petrarum, refurrectione mortuorum, quæ Phænomena omnia accenseri debent miracu-Valeat heic illud: Noscitur ex socio, qui non cognoscitur ex se. Fuit reuera DOMINUS in hac commotione, 1. Reg. XIX. 11. Quid mirum, tremere terram, imo uniuersum, si occiditur terræ totiusque mundi Creator? Quid mirum, nutare totam naturam, si è medio tollitur, qui omnia verbo virtutis suæ sustentat? Imo, quis miretur, si collaberentur omnia? Si, qui comprehendit tribus digitis puluerem terræ, Jes. XL. 12. clauditur sexpedali tumulo? Tremant oportet creaturæ sensu destitutæ quàm maxime, si summa Creator afficitur injuriâ. Annon bujus rei gratia terra contremiscat? annon omnis eam inhabitans lugeat? (Nunquid super isto non commouebitur terra, & lugebit omnis babitator ejus?) Amos VIII. 8. Præ-

uiderat concussionem hanc CHRISTI Typus Dauid, & tum occasionem, tum causas prædixerat Pfal. XVIII. 5 - 8. Circumdederant me funes mortis, & torrentes quidam hominum perditorum terruerant me. Circuncinxerant me funes inferorum, laquei mortis anteuerterant me. Dum itaque angebar, inuocabam DOMINUM, ಟ್ರ ad DEUM meum clamabam. Et exaudiuit de Templo suo vocem meam, ut primum clamor meus ad aures ejus peruenit. Commouebatur ac contremiscebat terra, fundamenta montium concutiebantur, quoniam ipse irascebatur. (Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumdederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocaui DOMINUM, & ad DEUM meum clamaui: & exaudiuit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu ejus, introiuit in aures ejus. Commota est & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.) Iratus propter summam Judæorum malitiam, qui digni non erant, quos terra portaret, dignissimi, qui absorberentur à terra viui, ut rebellium illa Koritarum cohors. Interim patitur Judæà suas conuulsiones, easque mortis politicæ & ecclesiasticæ prognosticas, instantis documenta rogi. Contremiscebat olim terra coram facie DOMINI, coram facie DEI Jacob in voµo9soía. Nunc tremit iterum, abolità lege. Alludit huc Hagg. II. 21. Ego commoueo cœlos & terram, & subuertam folium regnorum.

III. Aι πέτραι ἐχίωπσαν. Forsitan, inquies, ab illa terræ concussione, ut observamus à terræ motibus, & ipso puluere pyrio in cuniculis accenso non solum vacillare turres & ædes, contremiscere sylvas, sed & disrumpi saxa, ubi nempe vis superat resistentiam, vel ignis erumpere cogitur per angustas rupium sissuras. Est autem περίχωρος Hierosolymæ scopulosa, ut montanæ aliæ regiones quælibet. Meretur heic commemorari terræ ille motus, quem describit Talthybius in Seneca Tragico Troad. At. II.

Pauet animus, artus borridus quassat tremor, Majora veris monstra vix capiunt sidem. Vidi ipse, vidi, summa jam Titan juga Stringebat: ortus vicerat noctem dies, Cum subito cœco terra mugitu fremens Concussa cœcos traxit ex imo sonos. Mouere syluæ capita, & excelsum nemus Fragore vasto tonuit, & lucus sacer, ldæa ruptis saxa ceciderunt jugis.

Accrescit in mente mea idea patrati heic miraculi, quò attentius hanc petrarum rupturam considero. Non valet petras solidas disrumpere terræ motus utcunque fortis; Ignis licet hic vel ibi erumpat, attolli quidem possunt, vel & excuti saxa, vel saxum ab alio contiguo dilii iii iii iii iii i 2 uelli:

1412 TAB. DCCIX. Matth. Cap. XXVII. vers. 52. 53.

uelli: eruptioni si liber est locus, haud diffinditur petra, nisi fortè ab æstu nimio: sed ignis particulis sulphureo-nitrosis elasticis constans si concentratus fuerit & clausus, cedent ei durissima quæque saxa. Ostendit id saxorum diffissio, quæ sit arte, & ignis pyrii ope. Sed heic nihil tale est. Non adsunt in vicinia Vulcani, non in angustias coactus pyrius puluis, nullus erumpit ex terræ visceribus ignis. Hic fi erupisset ullibi, inprimis durante Solis totali Eclipsi, videri potuisset facile, neque ejus commemoratione supersedissent Historici sacri. Imo, si erupisset, saxa nondum distidisset. Judicamus ex hisce, diffissa fuisse petras miraculo, uti in deserto fissa miraculo petra aquas limpidas reddebat, quæ solatio essent sitibundis Israëlitis. Sed Legendis accenseo fabulosis rupturam illam Petræ Cajetanæ, quam contigisse volunt tempore mortis CHRISTI, sed nullis authenticis testimoniis probant. Adusus pios & facros si applicare lubeat hoc mereogueμα, occurrit ante omnia considerationi nostræ ira DEI ad inferos usque feruentissima, ut omnino exclamare liceat cum Propheta Nah. I. 6. Sub ejus excandescentia quis persisteret? in estu nasi ejus quis duraret? Calor ipsius constat in morem ignis, ut filices ab ipso dissoluantur. (Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira suroris ejus? Indignatio ejus effusa est ut ignis: & petræ dissolutæ sunt ab eo.) Fuere Judæi σκληςοκώςδιοι, ut ille Leuiathan, cujus cor durum est ut lapis, & durum ut inferioris lapidis molaris fragmen. (Cor ejus indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.) Job. XLI. 15. Sed heic finduntur durissimæ cautes, sensibiles ob insensilitatem Judæorum. Οι λίθοι κράζεσι, Luc. XIX. 40. Creaturæ mutæ altum clamant de mortuo JESU Messia testimonium. O duriora saxis Judzorum petto-ra! scinduntur petrz, sed borum corda durantur. Horum immobilis durities manet, orbe concusso. Ambrofius.

TAB. DCCIX.

Matth. Cap. XXVII. vers. 52. 53.

- 52. Et monumenta aperta sunt, multaque corpora Sanctorum, qui dormierant, suscitata sunt.
- 53. Et egressi è monumentis post (4) resurrectionem ejus, intrauerunt in sanctam ciuitatem, & adparuerunt multis.
 - (a) Vel, suscitationem.

- 52. Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.
- 53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus venerunt in sanctam ciuitatem: & apparuerunt multis.
- 52. Καὶ τὰ μνημεία ἀνεώχθησαν: Καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων άγίων ηγέρθη.
- :53. Καλ έξελθόντες έκ των μνημέων μετά την έγερσιν άυτε, είσηλθον είς την άγίαν πόλιν, καλ ένεφανίαθησαν πολλοϊς.

Νημεία fola si fuissent aperta, resurgente nemine, potuisset illa apertura tribui ipsi terræmotui, & sociæ petrarum scissuræ. Fuere enim monumenta Judæorum ut plurimum è petris excisa, & saxis prægrandis molis custodita, quod ex sepulchro CHRISTI constat, quæ saxa proin facile poterant forti concussione remoueri. Testimonium allegat ex Aristide Grotius in h. l. de terræmotu, qui Rhodum subuerterat, μνήματα ανεβρήγηνυντο — εξωμέν τὰ μνήματα ανεβρήπτε τὰς κοιμένας. Seneca in Troade.

Tunc scissa tellus aperit immensos specus Et biatus Erebi peruium ad superos iter Tellure fracta præbet, ac tumulum leuat.

Sed heic altioris momenti memorantur papiμενα. Πολλά σώματα, cadauera, των κεκοιμημένων, demortuorum, αγίων ηγέρθη. Quorum corpora dudum in puluerem & cineres fuere collapsa, vel jam putrefacta. Et fortè in hoc miraculorum theatro comparuere Abrahamus, Isaacus, Jacobus, Josephus, Zacharias, Elisabetha, Johannes, cruciarius ipse conuersus, forsan & in remotissima Regione Jobus, san-Rique alii. Ille si resurrexit, vidisset, quod sperabat c. XIX. 25. 26. 27. Noui ego, quod vindex meus viuit, & nouissimo tempore adhibebit vim suam pulueri. Postquam vero circundederint hoc mea cute, spectabo DEUM è carne mea. Quem ego mibi contemplabor, & oculi mei videbunt, & non alius. (Scio, quod Redemtor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: Et rur-

MATTH. Cap. XXVII. v. 52. 68.
Sancti monumentis apertis prodeuntes.

Heatth. Cap. xxvII. 21. 52. 53. Die aus den Grabern auftehende Heiligen.

I. G. Pintz sculps.

fum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo DEUM. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.) Sanè alibi quoque extra Judææ limites obseruatum fuisse terræmotum & Eclipsin Solis, memorauimus supra. Fuerit hæc resurrectio prodromus refurrectionis illius uniuerfalis in extremo judicio, & forfitan implementum vaticinii Enochi, de quo Judas v. 14. 15. 'Ιδέ, ἦλθε ΚΤΡΙΟΣ έν μυριάσιν αγίως αυτέ, ποιήσω κρίσιν κατά πάντων. De resuscitatis his Euangelista: έξελθόντες έκ τών μνη-

μείων μετα την έγερσιν αυτέ, είσηλθον είς την αγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίοθησαν πολλοκ. Apparuere non ut spe-Ara, vel spiritus, sed corporibus suis. Siue nunc hi resurrexerint in morte CHRISTI, & visi fuerint resurgente Saluatore, siue post, suit id procul omni dubio verum, magnum, à DEO patratum miraculum. Certum quippe, haud suffenas esse totius naturæ vires resuscitando mortuo, putredine consumto corpori, & reuniendo cum anima sua, ut insuffenæ sunt formando & uniendo.

EVANGELIUM MARCI.

Marc. Cap. I. vers. 6.

Vid. Matth. Cap. III. ver f. 4.

Marc. Cap. I. vers. 10.

Vid. Matth. Cap. III. ver [. 16.

Marc. Cap. I. vers. 13.

Vid. Matth. Cap. IV. ver s.2.

TAB. DCCX.

Marc. Cap. I. vers. 23 - 27.

- mo obnoxius spiritui immundo, & exclamauit,
- 24. Dicens: (a) Eja, quid rei nobis te- 24. Dicens: Quid nobis & tibi, JEcum est, JESU Nazarene? venisti ad perdendum nos? Noui te, qui sis, nimirum ille Sanctus DEI. (a) Vel potius, Sine.
- 25. Et increpauit illum JESUS, di- 25. Et comminatus est ei JESUS, dicens: Obmutesce, & exi ab eo.
- 26. Et cum laniasset eum spiritus immundus, exclamassetque voce magna, exiit ab co.
- 27. Et obstupuerunt omnes, ita, ut rogitarent inter se, dicentes: Quid

- 23. Et erat in Synagoga eorum ho- 23. Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo: & exclamauit,
 - SU Nazarene? venisti perdere nos? Scio, qui sis, Sanctus DEI.
 - cens: Obmutesce, & exi de homine.
 - 26. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.
 - 27. Et mirati sunt omnes, ita,ut conquirerent inter se, dicentes: Quid-Kkkkkkkkkkkkkkk

1414 TAB. DCCX. Marc. Cap. I. vers. 23 - 27. 30. 31. 40. 41. 42. &c.

est hoc? Quæ doctrina noua hæc? Quia cum authoritate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

nam est hoc? Quænam doctina hæc noua? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

- 23. Καὶ ἦν ἐν τῆ συναγωγῆ ἀυτών ἀνθρωπος ἐν πνεύματε ἀκαθάρτῳ, κοὶ ἀνέκραξε,
- 24. Λέγων "Εα, τί ήμῶν κοὶ σοὶ, ΙΗΣΟΥ Ναζαρινέ; ἦλθες ἀπολέσει ήμᾶς; διδά σε τίς δί, ὁ ἄγιος τὰ ΘΕΟΥ.
- 25. Καὶ ἐπετίμησεν ἀυτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, λόγων Φιμώθητι, κοὶ ἔξελθε έξ ἀυτῶ.
- 36. Καὶ σπαράξαν ἀυτὸν τὸ πνευμα τὸ ἀκάθαρτον, κοὶ κράξαν Φωνή μεγάλη, έξηλθεν έξ ἀυτώ.
- 27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντης, ώςε συζητών πεὸς άυτὰς, λέγοντας τί ἐςι τᾶτο; τίς ἡ δίδαχὴ ἡ καφή ἄυτη; δτι κατ ἰξω σίαν κεὴ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάετοις ἐπιτάσσω, κεὴ ὑπακένσω ἀυτῷ.

Vid. Luc. Cap. IV. vers. 33 - 36.

Rit forte hic primus ex Dæmoniacis à CHRISTO fanatis. De hoc feu malo seu morbo egimus ad Matth. IV. 24. ubi ostendimus, ex communi saniorum Interpretum mente intelligi debere veram & realem à Diabolo obsessionem, qui ex speciali DEI permissione cumprimis temporibus CHRISTI cum infernalibus fuis furiis Leonis ad instar rugientis circumcursitanit, quæsiturus quem deuoraret: ex singulari verò Bekkeri opinione per πνώμα δωμενία สีนลย์ส่งระ intelligendam esse imaginationem corruptam, similem illi, quâ Nebucadnezar per septennium fuerat persuasus, se esse brutum, Dan. IV. 33. ut adhuc hodie in Nosocomiis detinentur, qui sibi ipsis obsessi, damnati, organa Diaboli, imo Diaboli ipsi videntur; & ille quoque, de quo nunc, fuerit persuasus, pugnam sibi acerrimam ineundam esse cum JE-SU, inprimis postquam in Synagoga ipsa au-

ribus fuis perceperat argumenta pro Diuinitate Messiæ demonstratiua: increpasse proin CHRISTUM & virum ipsum, quod falsos sibi finxerit de obsessione corporali conceptus, & Sayuorior, id est, morbum, ut increpauerat febrim, Luc. IV. 39. ventos & mare, Matth. VIII. 26. 27. Exiuisse autem morbum post diras conuulsiones, siue omagažo, rediisse mentem sanam ad corpus sanum. De stupore, quo perculsi fuere automia, nulla est inter dissentientes lis, ut nec de judicio, quod hi tulerant. Τί έςι τῶτο; τἴς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ ἄυτη; ὅτι κατ' έξεσία κὸ ग्राहे क्रम्मा कार्र वंश्वरीयंत्राह देवान्यंत्राह , मुक्षे र्याव्या αυτώ. Vel, juxta Lucam, τίς ο λόγος έτος; ότι έν केर्देयजॉक अल्पे वेष्णवं μक हेमार वंजन कार्र वंभविव्र कार्य क्षाया अस्थे iξίεχονται. Certum quippe id est, fuisse curam hanc miraculosam, siue Diabolus ipse fuerit expulsus, siue corruptae hic imaginationis homo derepente sanatus.

Marc. Cap. I. vers. 30. 3L

Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 14.

Marc. Cap. I. vers. 40. 41. 42.

Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 2. 3.

Marc. Cap. II. vers. 3. 10. 11. 12.

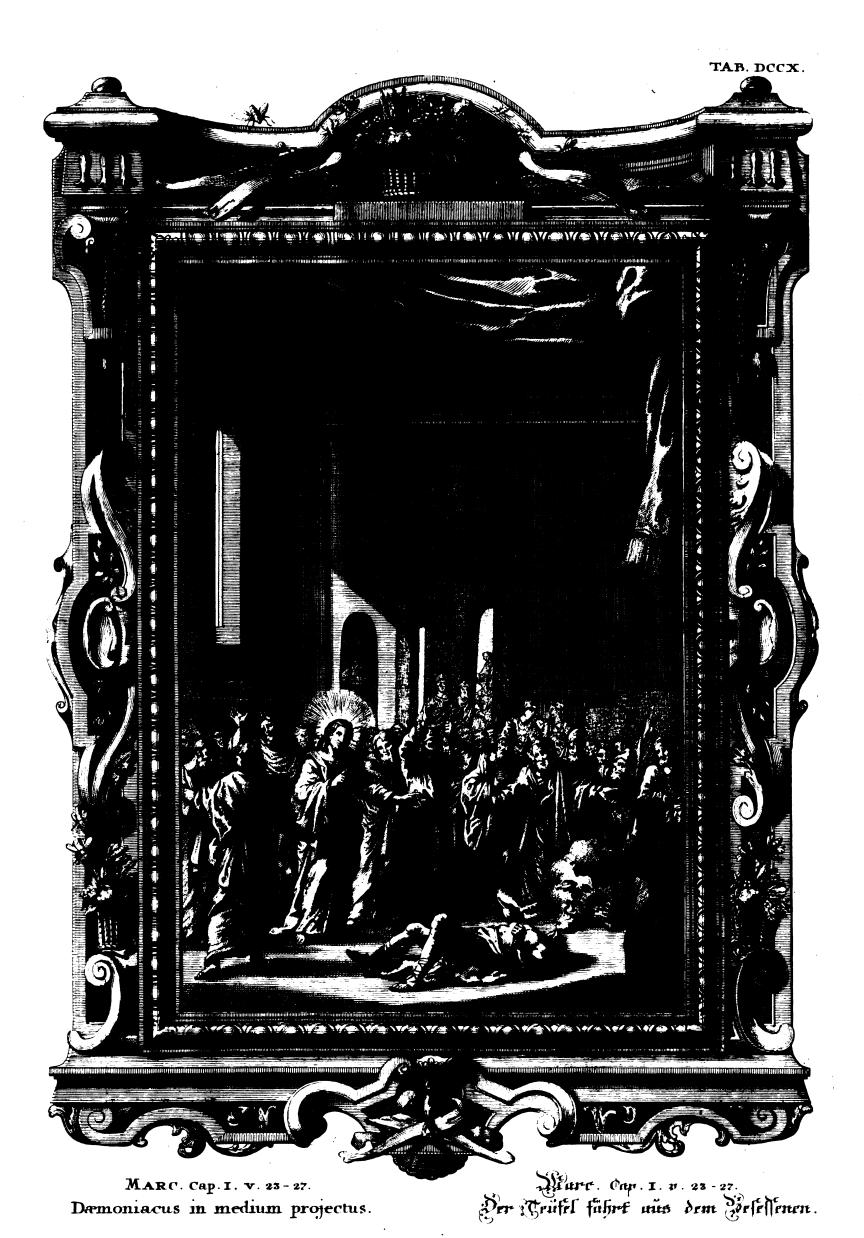
Vid. Matth. Cap. IX. vers. 2. &c.

Marc. Cap. II. vers. 22.

Vid. Matth. Cap. IX. vers. 17.

Marc.

, I. A. Pfeffel Iun . sculps.

Marc. Cap. III. vers. 1.5. IV. 3-8. &c. TAB. DCCX. 1415

Marc. Cap. III. vers. 1.5.

Marc. Cap. IV. vers. 3-8.

Vid. Matth. Cap. XIII. vers. 3-8.

Marc. Cap. IV. vers. 31. 32.

Vid. Matth. Cap. XIII. vers. 31.

Marc. Cap. IV. vers. 36 - 39.

Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 24.

Marc. Cap. V. vers. 2. 3. 4. 5. 13. Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 28.

Marc. Cap. V. vers. 22. 23. 35. 39. 41. 42.

Vid. Matth. Cap. IX. vers. 18.

Marc. Cap. V. vers. 25-29.34.

Vid. Matth. Cap. IX. vers. 20. &c.

Marc. Cap. VI. vers. 41 - 44.

Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 19.

Marc. Cap. VI. vers. 48.

Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 25.

Marc. Cap. VI. vers. 49. Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 26.

Kkkkkkkkkkkkk 2

Marc.

1416 TAB. DCCXI. Marc. Cap. VII. ver£18.19.25.26.29.30.32-35.

Marc. Cap. VII. verf. 18.19.

Vid. Matth. Cap. XV. vers. 17.

Marc. Cap. VII. verf. 25. 26. 29. 30.

Vid. Mattb. Cap. IV. vers. 24. Cap. XV. vers. 22.

TAR DCCXI.

Marc. Cap. VII. verf. 32 - 35.

- 32. Et adducunt ei surdum, (4) impe- 32. Et adducunt ei surdum & mutum, ditumque ad loquendum, & precantur eum, ut imponat illi ma-
- (a) Vel, impeditæque linguæ scil. hominem. 33. Et quum (b) leduxisset èum a turba feorfum, milit digitos fuos in aures ejus, & sputo emisso tetigit linguam ejus.
- (b) Vel, assumplisset. 34. Ac suspiciens in colum ingemuit, & ait illi: Ephphata, quod est, aperire.
- 35. Et statim apertæ sunt ejus aures, 35. Et statim apertæ sunt aures ejus, & folutum est vinculum linguæ ejus, ac loquebatur recte.

- & deprecabantur eum, ut imponeret illi manum.
- 33. Et apprehendens eum de turba scorsum, misit digitos suos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus.
- 34. Et suspiciens in cœlum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire.
- & solutum est vinculum linguæ cius, & loquebatur rectè.
- 32. Καὶ Φέρεσιν αυτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλέσιν αυτὸν, ίνα αυτῷ ἐπιθῆ τὸν χῆρα.
- 33. Καὶ ἀπολαβόμενος ἀυτὸν ἀπὸ τε όχλε κατ ίδίαν, έβαλε τες δεκτύλες ἀυτε είς τα ώτα ἀυτε. Η πτύσας ψύμετο τῆς γλώσσης άυτε.
- 34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὰν ἀςανὸν, ἐςἐναζε, ἢ λέγει ἀυτω Ἐφφαθά, ὅ έςι, διανοίχθητε.
- 35. Καὶ ἐυθέως διηνοίχθησαν ἀυτὰ αἱ ἀκοαὶ κὰ ἐλύθη ὁ δεσμός τῆς γλώσσης ἀυτὰ, κὶ ἐλάλει ὀεθῶς.

Larum est ex circumstantiis hujus Historiæ, fuisse hominem hunc mutum fimul & furdum, ut plerumque esse solent, quibus malum est connatum. Pendet loquela ex auditu: docet nos quoque experientia, addisci linguas per imitationem, præloquenda sunt, quæ alii exprimenda habent; ita organa loquelæ, lingua cumprimis & labia, eodem modo mouentur, ut syllabæ & voces integræ prodire queant, & unus alii animi sui sensa exponere. Qui sapientissimi regiminis diuini est essectus. Auditus si nobis deesset, haud aliter possent homines sibi mutuò cogitata sua communicare quam fignis, vel scriptis, vel impressis, vel per

digitos factis, id quod fieri haud posset absque magna in-hominum societate confusione. Possunt equidem & linguæ à mutis addisci imperato tali labiorum & linguæ motu, qualem poscunt literæ, syllabæ, verba; qua arte mutos erudiendi celebrem se reddidit in Belgio Cl. D. Ammianus Scaphusianus. Sed longi temporis requiritur mora. Heic occurrit ***φὸς μογίλαλος, cui nerui auditorii fuere obstructi, ut, à nativitate forsan, non perceperint unquam soni aliquam impressionem, qui, si quæ est, sed difficulter, esfatus, id addidicerat imitando, ut proin primaria mali causa delituerit in neruis acusticis, vel interioris organi auditorii partibus. Qualis morbus pro incurabili

MARC. Cap. VII. v. 32-35. Surdo ἔφφαθα.

Chur dich auf.

I. G. Pintz sculps.

Marc. Cap. VIII. vers. 2-9. 22-25. TAB. DCCXI.

habetur à peritis rei medicæ. Verùm enim verò quem subibit admiratio, audire confestim furdum, loqui mutum, si is aperit portas clausas, qui formauit aurem? si is vincula linguæ soluit, qui artificiosissimum hoc organum fabricauit ipse? Augetur miraculum, si mutus hic ab ortu fuit furdus, linguam enim loquitur, quam per vitam non audiuit unquam. Sunt autem media, quibus optimus Saluator utitur, ex naturæ viribus insuffena prorsus huic curæ. Tanta autem fuit adstantium fides, ut

non petierint à CHRISTO aliud, quam manuum impositionem, sva aur क् इंगा कि न्त्रेष प्रस्तृ . Suffecisset Medico omnipotens ¿ppa9a, imo unicus voluntatis omnipotentis nutus. Sed ex liberrimo arbitrio mittit digitos suos in aures egri, πτύοι κ απτεται, saliuâ nempe, της γλώσσης αυτε. Καὶ αναβλέψας εἰς τὸν ερανὸν, ές έναξε, κὶ λέγει αυτώ. Έφφαθα, ο έςι, διανοίχθητι. Καὶ έυθέως διηνοίχθησαν αυτέ αι ακοαί κ έλυθη ο δεσμός της γλώσσης αυτέ, κ έλάλη δέβως. De modo autem, quo miraculum hoc patratum fuerit, philosophari non licet.

Marc. Cap. VIII. vers. 2-9.

Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 19. Cap. XV. vers. 32. &c.

Marc. Cap. VIII. verf. 22 - 25.

- fecrant eum, ut illum tangeret.
- 23. Et adpræhensa manu cœci, eduxit illum extra vicum: & quum expuisset in oculos illius, imposuissetque illi manus, interrogabat eum, an quid videret?
- 24. Et recepto (4) visu, dicebat: video homines, quoniam velut arbores cerno ambulantes.

(a) Vel potius, cum sustulisset oculos, scilicet qui prius clausi erant, utrunque enim significat disartérem, oculos attollere, ut hic, & visum recipere, ut mox.

25. Deinde rurlum impoluit manus fuper oculos illius, & fecit ut vifum reciperet. Et restitutus est, ac discernebat dilucide omnes.

- 22. Et adducunt illi cœcum, & ob- 22. Et adducunt ei cœcum, & rogabant cum, ut illum tangeret.
 - 23. Et apprehensa manu cœci, eduxit cum extra vicum: & expuens in oculos ejus impositis manibus fuis, interrogauit eum, fiquid videret?
 - 24. Et aspiciens ait: Video homines velut arbores, ambulantes.
 - 25. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: & cæpit videre, & restitutus est, ita ut clare videret omnia.
- 22. Καὶ Φέρεσιν αυτώ τυφλόν, καὶ παρακαλέσιν αυτόν, ἵνα αυτέ άψηταμ
- 23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειζὸς τὰ τυφλά, ἐξήγαγεν ἀυτὸν ἔξω τῆς κώμης. Καὶ πτύσας εἰς τὰ ὅμματα ἀυτά, ἐπιθείς τας χείρας αυτώ, έπηρώτα αυτον, εί τι βλέπει;
- 24. Καὶ ἀναβλέψας, ἔλεγε· βλέπω τὰς ἀνθρώπας ὡς δένδρα περιπατάντας.
- 25. Ειτα πάλιν επέθηκε τας χείας έπὶ τες οφθαλμές άυτε, καὶ εποίησεν άυτον άναβλείμαν καὶ άποκατεςάθη, καὶ ένέβλεψε τηλαυγώς απαντας.

X variis causis pendet cœcitas: gignit neruorum opticorum obstructio, vel retinæ inflammatio Amaurofin: opa-🛮 citas humoris crystallini glaucoma; membranula in aqueo humore pupillæ obtensa catarrhactam: visum quoque adimit nimia dilatatio pupillæ, commixtio seu confusio humorum oculi: Qui hasce, & alias, cœcitatis causas cognouit, artis medendi simul gnarus, & hanc à CHRISTO susceptam curam cum methodis medendi usitatis confert, adscribet mox illam miraculis: sed non mirabitur, si vi-

det visum reddi cæco ab eo, qui ipse oculorum admirandam structuram condidit. Singularem tamen attentionem meretur methodus medendi heic adhibita à Medico animæ corporisque supremo, remedium, quod & ignominia & remedii charactere est insignitum, quod vel ex Historia Passionis CHRISTI constat. Conf. Deut. XXV. 9. Imo vel fola exspuitio in præsentia alterius fuit contemptus & ignominiæ nota. Job. XXX. 10. Me abominantur omnes, & longe discedunt à me, neque sputum

1418 TAB. DCCXI. Marc. Cap. IX. vers. 17.18.20.21.22.25.26.&c.

giunt à me: & faciem meam conspuere non verentur.) Quanto magis expuitio in faciem? Mirjam illa leprosa miraculo curata per septiduum exclusa castris suit DEI ipsius mandato, qui ita. Num. XII. 14. Si pater ejus serio spuisset in faciem ejus, annon septem diebus pudore suffundi deberet? Audi Patrem silio matrimonium incongruum dissuadentem apud Sophoclem Antigon. v. 663.

"Αλλά πτύσας ώσει τε δυσμενή, μέθες Την παιδ' εν άδα την δε νυμφεύσειν τινί.

Sed despuens velut inimicam, sine Puellam apud inseros nubere.

Plaut. Curcul. Att. IV. Sc. 2. v. 17. Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vituperatur. Nos communi loquendi more, ich möchte darüber speiien, speiitzen. Agnoscit haud dubiè commune adeò pluribus gentibus vituperii signum causam naturalem communem. Gratum quid palato si appetimus, saliua mouetur, das Maul wässeret uns, ob copiosiorem sanguinis & spirituum in glandulas saliuales influxum: quæ saliua debet cibis commista deglutiri. Sed fastidium si oboriatur, exerit se nisus vomendi, contrahunt sese fortiter ventriculi & gulæ fibræ, præseruaturæ quasi naturali hoc mechanismo corpus ab iis, quæ vel ingrata sunt, vel molesta, vel noxia: expressa glandulis lympha furgit quoque ad oris cauum, wann uns das Hertz-Wasser ankommt, & mox exspuitur. Sed distinguendum est sputum à sputo: quod salutare dicimus saliua est, quod contumeliosum, mucus ex palato excrementitius. Datur tamen & morbus insputatus, sputatione, insputatione, curandus. De eo Plautus Captiv. Act. 3. Sc. 4.

Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit,
Et eum morbum mibi esse, ut qui me opus sit insputarier.

H. Ne verere. Multos iste morbus bomines macerat,
Quibus insputari saluti suit, atque aliis prosuit.

Videtur hæc esse epilepsia. Plinius L. X. c. 23-XXVIII. c. 4. despuimus comitiales morbos, boc est, contagia regerimus. Sed forsitan despuere hoc Plinii alium fignificatum habet quam Plauti inspuere, nempe abominari. Hoc tamen non impedit, quo minus insputatus morbus Plauti epilepsia sit, potest quippe una eademque res & despui & inspui, despui aduersum, inspui, quod salutare est. Forsitan veteres hunc ipsum morbum, qui epilepsiæ nomine venit, habuere pro Magiæ effecto, unde & iseov vegov, sacrum morbum appellitarunt, contra quem præmuniri volebant expuendo & insputando. Forsan & hujusmodi ægri, uti primitus fuere insputati, postmodum affusa frigida vel salsa supra caput fuere curati, quæ remedia magni facit Celsus L. III. c. 23. Interea saliuæ deneganda non est vis resoluens, in multis morbis salutaris, uti solemus jejuna saliua uti in variis morbis cutaneis impuris, scabie, herpete, cicatricibus, strumis, gangliis; imò & in oculorum affectibus, inflammatione, rubore, ardore, doloribus. Exemplo est ipse CHRISTUS, qui έπτυσε χαμαί, και έποίησε πηλον έκ τε πτύσματος, και έπέχρισε τον πηλον έπο τές οφθαλμές τε τυφλε, Joh. IX. 6. Solent & οφθαλμίατεοι in depositione catarrhastæ frigidam ore haustam in oculos ægri inspuere, ut subito veluti terrore compulsæ fibræ sese contrahant, sicque symbolam quoque fuam ad pelliculæ liberationem conferant. Hic ipse noster æger, si laborauit catarrhactâ, & hic modus infpuendi tunc temporis quoque fuisset usitatus, significasse videtur alexiartos noster, se sola inspuitione plus præstare posse, quam operator acu valet; quin imò verbo, impositione manuum esticere omnia. Quicquid sit, non fuit hæc insputatio remedium naturale, quo cœcus curari possit, sed est & manet hæc cura miraculum.

Legatur Wedelius de Morbo insputato Dec. IV. Exercit. VIII. p. 37.

Marc. Cap. IX. verf. 17. 18. 20. 21. 22. 25. 26.

Vid. Matth. Cap. XVII. vers. 15.

Marc. Cap. IX. vers. 50.

Vid. Matth. Cap. V. vers. 13.

Marc. Cap. X. vers. 25.

Vid. Matth. Cap. XIX. vers. 24.

Marc.

Marc. Cap. X. vers. 46. 52. XI. 2. &c. TAB. DCCXI.

Marc. Cap. X. vers. 46.52. Vid. Matth. Cap. XX. vers. 30.

Marc. Cap. XI. vers. 2. Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 2.

Marc. Cap. XI. vers. 12. 13. 14. 20. Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 18.

Marc. Cap. XII. vers. 42.

Et venit quædam vidua pauper, mi- Cum venisset autem vidua una pausitque minuta duo, qui est qua-

per, misit duo minuta, quod est quadrans.

Καὶ ελθέσα μία χήρα πτωχή, έβαλε λεπτα δύο, δ έςι κοδράντης.

Vid. Luc. Cap. XXI. vers. 2.

du quia, teste Matthæo, dant Quadrantem, inter 16 & 16. differentia.

Oδεάντης heic est idem quod Romano- erit λεπτον 3. crucigeri. Germanicè non prærum Quadrans, 14. Denarii, qui va- cisè vel adæquate expresseris hos Nummos. lor reductus ad Germanorum mo- Accedit proxime ad Kodeavrne obolus, ein Heller, . netas æquiualet 13. crucigeri. λεπτὰ qui 15. vel 16. est crucigeri, est quippe exigua

Marc. Cap. XIII. vers. 24. 25.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

Marc. Cap. XIII. vers. 28.

Vid. Matth. Cap. XXII. vers. 18. Cap. XXIV. vers. 32.

Marc. Cap. XIII. vers. 35.

Vigilate igitur, nescitis enim, quando Vigilate ergo, (nescitis enim, quandominus domus (a) venturus sit, vesperi, an medio noctis, an in gallicinio, an diluculò. (a) Vel, veniat.

do Dominus domus veniat, serò, an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Γεηγορείτε εν ('Ουκ διδατε γκε, πότε ο κύριος της δικίας έρχεται' όψε, η μεσονυκτία, η άλεκτοροφωνίας, η πρωί)

Vigi-

Igiliarii loco est gallicinium, quod excitat domesticos è somno, Præconi Verbi Diuini argumentum præbet ad infinuandam pænitentiam, nempe in Historia Petri, Physico occasionem ad inquirendum in causas, forte & Astronomis ad inueniendas locorum longitudines, Chronologo ad dispartiendum tempus: pigris porrò est incitamento, sedulis imitationi, & ad labores prosequendos stimulo. Est hæc ελεκτοςοφωνία, άλεκτευοφωνία, galli cantus, gallicinium, medium tempus inter mediam noctem & mane, vel Euangelista nostro teste. Suffragatur locus apud Macrobium Saturnal. L. I. c. 3. Primum tempus diei dicitur media noctis inclinatio: deinde gallicinium, inde conticinium, cum & galli conticescunt, & bomines etiam tum quiescunt: deinde diluculum, id est, cum incipit dignosci dies. Inde mane, dum dies clarus. Sed bis cantat gallus, prima vice immediate post μεσονύκτιον, altera inter mediam noctem & manè. Est hoc gallicinium secundum. Aristophanes in iounguiçi-Gays p. 735.

> 'Ουδ' ei μα Δία τότ' ἦλθες , ὅτε τὸ δεύτεςον 'Αλεκτςυών έφθέγγετο. —

Neque per Jouem si tunc venisses, cum secundo Gallus canebat. —

Hinc natum prouerbium, πείν ή τὸ δεύτεςον άλεκτευών έφθέγγετο. Priusquam gallus secundo canat. De quo legatur Erasmus. Est hoc secundum gallicinium idem cum vigilia quarta. Ammianus L. XXII. de Sole. Casium montem ascendit, unde secundis galliciniis videtur primò Solis exortus. Sed Mela L.I. ut ex summo vertice à quarta vigilia ortum Solis ostendat. Plinius L. X. c. 22. Casius, cujus excelsa altitudo quarta vigilia Orientem per tenebras Solem aspicit. Gallicinii igitur nomine, nisi exprimatur primum, intelligi debet secundum, quo galli vel canunt acutius, vel homines opportune ad labores excitantur, vel galli funt lucis prænuntii. Isidor. Orig. L.V. c. 31. Neque ita difficile erit, rationem reddere clamoris altioris, eamque deriuare à perfecta digestione, refectis per quietem nocturnam viribus, nouo & efficaci fluidi neruei in omnes partes corporis, speciatim quoque organa vocis, influxu, potius sanè quam à singulari quapiam galli & Solis sympathia. Obseruamus sanè, alias quoque aues statim bono manè laudes DEI decantare, atque euigilant, omnia animalia exacto somno esse alacriora, hominem ipsum. Tribuit Heliodorus L. I. Æthiopicwn ญ่อท์ สด Φυσική της τε ήλίε καθ' κμάς περιςρο-Φης επί την τε ΘΕΟΥ πεόσεησιν κινεμένες, naturali sensui Solis ad nos conuersionis ad DEI salutationem incitatos. Faciunt dicta hactenus de gallicinii differentia conciliandis Euangelistis circa tempus, quo Petrus abnegauit CHRISTUM. Marcus XIV. 30. σήμερον έν τη νυκτί ταύτη, πρίν ή δίς

αλίκτωςα φωνήσαι, τείς απαρνήση με. Cantauit autem gallus prima vice post primam abnegationem v. 68. secundâ postquam ter abnegauerat DOMINUM. v.72. Sed apud alios Euangelistas non cantat gallus ante tertiam abnegationem, Matth. XXVI. 34. πείν αλέκτωςα Φωνήσω, τείς απαενήση με, Luc. XXII. 34. ε μη Φωνήσει σήμεεον αλέκτως, πείν ή τείς επαρνήση, μή είδεναι με, Joh. ΧΙΙΙ. 38. ε με αλέκτως Φωνήσει, έως ε απαρνήση με τρές. Marcus primum memorat gallicinium & fecundum, cæteri Euangelii præcones secundum tantùm. Quæ contra dici possiunt, refutent alii. Coronidis loco ad confirmandum ea, quæ supra de causis gallicinii naturalibus attulimus, allego Textum ex Cicerone de Diuinat. L. II. Quid in mente venit Callistbeni dicere, Deos gallis signum dedisse cantandi? — Democritus optimis verbis causam explicat, cur ante lucem galli canant. Depulso enim de pectore, & in omne corpus diuiso, & modificato cibo, cantus edere quiete satiatos. Placent hæc præ occulta natura proprietate, quam in scenam producit Bochartus Hieroz. P. II. L. I. c. 17.

Dubium gallicinio & gallo cantori in Historia Abnegationis Petri mouere videtur Lex Judæis lata, qua prohibita Hierosolymæ ciuibus gallorum educatio legitur in Babha Kama VII. 7. ne scilicet immundi quid ex terra protraheretur ab his auibus. Procul hinc esto inprimis, infortunata auis, à Cajaphæ summi Sacerdotis palatio. Sed nodum soluit exceptio Legi addita, quâ non educari quidem poterant galli à ciuibus, sed emtione comparari. Præterea notandum, antistitio proximam susser ergiam arcem, quam occupauerat Pilatus cum Præsidio Romanorum, qui Legi Judaicæ haud poterant esse adstricti. Vid. Specht. Geschichte unserer Erlösung p. 235.

Aliter sesse extricat Cl. Altmannus in Bibl. Brem. Class. V. p. 451. per αλέκτωςος φωνην intelligens non galli propriè disti cantum, sed vigilum vel buccinatorum stationariorum sonum, qui vel in proxima turri, vel ob temporis circumstantias in ipsa Pontificis æde stabant. Subsidio huic explicationi venit locus apud Atbenai Deipnosoph. L. IV. p. 184. ubi αλέκτωςος nomine venit tubicen, qui pariter ut gallus homines è somno excitat.

"Ιων δ' εν Φοίνικι ή καινεί , αλέκτος α τον αυλον καλεί εν τάτοις.

Ἐπηθ' ἀυλὸς ἀλέκτως λύδιον ὕμνον 'Αχαιών Ἐν δε Φρεροῖς τὸν ἀλεκτρυόνα Ἰδαῖον ἔκηκε σύριγγα διὰ τέτων.

Προθεί δε τεὶ σύριγξ Ἰδαίος αλέκτως.

Jon in Phænice siue Cæneo tibiam gallum sic vocat,

Canebat verò buccina siue tibia Lydium bymnum. Achiuorum laudes continentem.

Idem

Marc. Cap. XIV. verf. 3. 30. 33. 34. 40. &c. TAB. DCCXI. 1421

Idem in custodibus, Ideam buccinam, sistulam Similem adéntoses sensum habet Theognides p. vocauit in bis, Præcurrit verò fiftulæ Idæus buccinator.

682. Aristophanes in σφηκ. 100.

Marc. Cap. XIV. verf. 3. Vid. Matth. Cap. XXVI. vers. 7.

Marc. Cap. XIV. vers. 30. Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

Marc. Cap. XIV. verf. 33. 34. Vid. Matth. Cap. XXVI. vers. 37.

Marc. Cap. XIV. vers. 40. Vid. Matth. Cap. XXVI. vers. 43.

Marc. Cap. XIV. verf. 68. Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

Marc. Cap. XIV. verf. 72. Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

Marc. Cap. XV. vers. 17. Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 29.

Marc. Cap. XV. verf. 23. Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 34.

Marc. Cap. XV. vers. 2 Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 35.

Mmm mmm mmm mmm m

Marc.

1422 TAB. DCCXI. Marc. Cap. XV. vers. 25. Joh. XIX. 14. &c.

Marc. Cap. XV. vers. 25.

Erat autem hora tertia, (a) cum cru- Erat autem hora tertia: & crucifixecifixerunt eum.

(a) Et, Ebraismus est, in quo creberrima est ista enallage conjunctionis pro quauis copula etiam aduerbiali-Ήν δε ώρα τείτη, καὶ ές αύρωσαν αυτόν.

Joh. Cap. XIX. vers. 14.

Erat autem Parasceue Paschæ, hora Erat autem Parasceue Paschæ, hora verò ferme sexta. Et dicit Judæis: Ecce, Rex vester.

quasi sexta: & dicit Judæis: Ecce, Rex vester.

Ήν δὲ παρασκευή τὰ Πάχα, ώρα δὲ ώσεὶ ἔκτη. Καὶ λέγει τοῖς Ἰεδαίος. "Ιδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Rucem figit Interpretibus hora, qua CHRISTUS cruci fuit affixus. Johanne teste mortis sententia lata circa boram sextam, wea de woed exty. Crucifixus juxta Marcum hora tertia, το δε ωρα τρότη.

Volunt Lud. de Dieu, Clericus, & alii, Johannem numerare Horas Romanas, Judaicas Marcum. Illi verò, quod nos hodie, diei ciuilis initium computare solebant à media noete. Vid. A. Gell. Noct. Attic. L. III. c. 2. Censor. de Die Natali c. 23. Plutarch. Quest. Rom. 83. Judæi verò à Sole oriente. Ex illorum proin mente mortis sententia fuit lata horâ sexta antemeridiana, sed executioni data juxta Marcum horâ tertiâ Judaica, id est, nona antemeridiana, nostro loquendi more. Pondus addit sententiæ huic, quod Johannes Euangelium suum scripserit post Hierosolymæ destru-Aionem, tempus proin computarit Romanorum more. Obstat autem, quod vix potuerint ea omnia fuisse peracta ante horam sextam matutinam, quæ quidem peracta leguntur.

Steph. Morinus verba Marci, ην δέ ως ε τείτη, non conjungit cum sequentibus, 294 is a u jeu es a u je aυτον, sed posius cum omnibus prægressis, interponens punctum. Ut proin Marcus non

indicare velit horam crucifixionis, sed primæ præsentationis JESU coram Pilato, nonam nempe, illam verò fuisse sextam juxta Johannem, id est meridianam. Sed minus placet aliis illa verborum Marci cum præcedentibus connexio potius quàm cum sequentibus, quod ipso Marco teste XV. 1. JESUS extraditus fuerit Pilato bono manè, inì rò mewi, quæ temporis circumstantia non quadrat horæ nonæ antemeridianæ. Legatur interim tota Morini Diss. de Horis saluifica Passionis JESU CHRISTI, DO-MINI nostri, Lugd. Bat. 1686.

Tertiam sententiam fouet Bynæus de Morte JESU CHRISTI, L. III. c. 4. cui Literati benè multi subscribunt. Legunt hi apud Johannem, pro interp, reity, quam Lectionem fulcit Codex Cantabrigiensis, qui Beze fuit, Wechelii item siue Franç. Junii Lectiones. Hanc correctionem si admittimus, cadit condemnatio in horam tertiam fiue nonam, sed crucifixio ipsa in sextam sine duodecimam. Sic nodus soluitur quam optime, & respondet antitypum typis; horâ quippe tertiâ oblatum fuit sacrificium matutinum, & nonâ fiue tertiâ pomeridianâ, quâ CHRISTUS expirauit, vesperti-

Marc. Cap. XV. verf. 33.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 45.

Marc. Cap. XV. vers. 34.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 46.

Marc. Cap. XV. vers. 36.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 48.

Marc.

Marc. Cap. XV. vers. 37. 38. Luc. I. 15. TAB. DCCXI. 1423

Marc. Cap. XV. vers. 37. Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 46.

Marc. Cap. XV. vers. 38.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 51.

EVANGELIUM LUCÆ.

Luc. Cap. I. vers. 15.

- Et vinum siceramque non bi- Et vinum, & siceram non bi- bet. —
- Kaj δινον κας σίκεςα ε μή πίη: —

Emperanter viuere debebat præcurfor CHRISTI, absque ullo luxu in vestitu, cibo & potu, καὶ ὅἰνον καὶ σίκεear μη πίνειν. Notauimus alibi, פמי μη πίνειν. schecar, omiges, nomine intelligi debere potum omnem inebriantem, qualis fuit veterum Ægyptiorum Zythum, paratum ex hordeo, affine nostræ cereuisiæ, unde apud Æschylum in nestan μέθυ. Huc pertinet Babyloniorum & Indorum palmeum vinum. Hieron. ad Nepotianum: Sicera Hebræo sermone appellatur omnis potio, quæ inebriare potest: siue illa, quæ frumento consicitur, siue pomorum succo, aut quum faui decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus aqua colatur. Omnis proin potus, qui rarefactiua sua virtute vasa sanguisera expandere, rationem obfuscare, vel & è throno dejicere valet. Spectat huc Lex illa à DEO Naziræis præscripta Num. VI. 3. A vino & sicera abstineat Nasir, acetum vini & sicera non bibat, imo quidquid reliquum est ex uuis non bibat, præterea nec recentes uuas nec passas comedat, idque toto tempore, quo ipse Nasir est. (A vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia portione, & quicquid de uua exprimitur, non bi-

bent: uuas recentes ficcasque non comedent, idque cunctis diebus.) Talis Nasiræus fuit Simson inde ab utero matris. Mater quippe ipsa non edere poterat, quidquid de vite vinifera exit; non bibere vinum & siceram, Jud. XIII. 14. Sacerdotibus permissum fuit vinum, sed non in officio. Leuit. X. 9. extat Mandatum ad Aharorem: Vinum & siceram non bibes, tu & filii tui, qui tecum sunt, quum ingressi fueritis territorium constitutionis, ne moriamini: statutum boc sit sempiternum per posteritates vestras. (Vinum, ල් omne, quod inebriare potest, non bibetis tu ල් filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.) Hæc Lex, quia immediate postponitur Libertinismo filiorum Aharonis, ansam dedit Rabbinis cogitandi, quod hi sese inebriare soliti fuerint, dum cultui vacarent facro. Hæc Lex Nasiræis, Sacerdotibus, data, cujus obseruantissimus quoque fuit Johannes, ad id saltem facit Noui Fœderis Præconibus, ut sollicitè sibi caucant ab

ebrietate, tanquam à peste, in omni suo officio & vita, in omni societate, conuiuiis nuptialibus, baptismaticis, aliis.

TAB.

TAB. DCCXII.

Luc. Cap. I. verf. 20. 22. 64.

- 20. Et ecce, eris tacitus, nec valebis 20. Et ecce, eris tacens, & non poloqui, ad cum usque diem, quo fiant hæc. –
- 22. Egressus autem non poterat loqui 22. Egressus autem non poterat loqui illis. — Et ipse (4) innuebat illis, permansitque mutus.
- (a) Vel, nutu ligna dabat. 64. Apertum est autem os ejus illed 64. Apertum est autem illied os ejus, & lingua ejus, & loquebatur (b), benedicens DEO. (b) Vel, prædicans DEUM.
- teris loqui usque in diem, quo hæc fiant. -
- ad illos. Et ipse erat innuens illis: & permansit mutus.
 - & lingua ejus, & loquebatur benedicens DEUM.
- 20, Καὶ ίδὰ, ἔση σιωκών, καὶ μιὴ δυνάμενος λελήσαι, άχρι ής ήμέρας γένηται ταῦτα. —
- 22. Έξελθών δε εκ ηδύνατο λαλησαι αυτοίς. Καὶ αυτος ην διανέυων αυτοίς, ητι διέμονε κωρός.
- 64. 'Ανεφχθη δε το ζόμα αυτέ παραχρημα, και ή γλώσσα αυτέ. Και ελάλει ευλογών του ΘΕΟΝ.

Onjectare licet, fuisse Zachariam factum furdum fimul & mutum, ligatos ei neruos tum auditorios, tum linguales, arcta alias affinitate inuicem junctos, and an in infrance role hoγοις τε αγγέλε, v. 20. Interpretationem hanc fulcit genuinus sensus vocis **** quæ mutum fimul & furdum fignificat apud LXX. & Euangelistas. Indicium amadas fuit & hoc, quod amici & cognati non collocuti fuerint cum Zacharia, sed irireur - To Ti ar line nahonday autir, v. 62. Quæ non conueniunt muto audienti. Sed ut miraculo ligati fuere illi bini sensus, ita &, nato Johanne filio, foluti miraculo. De modo non licet philosophari.

Luc. Cap. III. vers. 7. Vid. Matth. Cap. III. vers. 7.

Luc. Cap. III. vers. 21. 22. Vid. Matth. Cap. III. vers. 16.

Luc. Cap. IV. vers. 2. Vid. Matth. Cap. IV. vers. 2.

Luc. Cap. IV. verf. 9. Vid. Matth. Cap. IV. vers. 5.

Luc.

G. D. Heumann sculps.

Luc, Cap. IV. vers.25.33-36.38.39. V.4-7. &c. TAB. DCCXIII. 1425

Luc. Cap. IV. vers. 25.

Vid. 1. Reg. Cap. XVII. vers. 1 - 6.

Luc. Cap. IV. vers. 33 - 36.

Vid. Marc. Cap. I. vers. 23-27.

Luc. Cap. IV. verf. 38. 39.

Vid. Matth. Cap. VIII. verf. 14. 15.

TAB. DCCXIII.

Luc. Cap. V. verf. 4 - 7.

- Simonem: Age nauim in altum, & laxate retia vestra in capturam.
- 5. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborando, nihil cepimus, (4) tuo tamen justu laxabo rete.

6. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Difrumpebatur autem rete eorum.

altera naui, ut venirent, & adjuuarent ipsos: cumque venissent, impleuerunt ambas naucs, ita ut mergerentur.

- 4. Ut cessauit autem loqui, dixit ad 4. Ut cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.
 - 5. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.
 - 6. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum.
- 7. Et innuerunt sociis, qui erant in 7. Et annuerunt sociis, qui erant in alia naui, ut venirent, & adjuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas: ita ut mergerentur.
- 4. 'Ως δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, ἦπε πρὸς τὸν Σίμωνα. Ἐπανάγαγε ἐς τὸ βάθος, κὰ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν ἐς ἄγραν.
- 5. Καὶ ἀποκριθείς ὁ Σίμων, ἔπεν ἀυτῷ. Ἐπιςάτα, δί ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, ἐδεν ελάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ἡήματί σε χαλάσω τὸ δίκτυον.
- 6. Καὶ τέτο ποιήσαντες συνέκλεισαν ίχθύων πλήθος πολύ. Διεββήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον ἀυτῶν.
- 7. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς έν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ , τἔ ἐλθόντας συλλαβέθοαι ἀυτοῖς. Καὶ ἦλθον, χὰ ἔπλησαν ἀμφότερα τα πλοία, ώς ε βυθίζεω αμ αυτα.

Joh. Cap. XXI. vers. 6.

At ille dixit eis: Mittite in dextras Dicit eis: Mittite in dexteram nauipartes nauigii rete, & inuenietis.

Miserunt gii rete, & inuenictis. Mise-Nan ana ana ana ana a

1426 TAB. DCCXIII. Luc. Cap. V. vers. 4-7. Joh. XXI. 6. &c.

Miserunt ergo, & jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. ergo: & jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.

'Ο δε όπτιν αυτοίς. Βάλετε ός τα δεξιά μέρη τε πλοίε το δύετυση, αξή έυρήσετε. Εβαλον έν , αξή έκ έτι αυτό έυνώσει Ισχυσαν από τε πλήθες των ίχθύων.

Ebebant piscatores illi, prædestinati αλικς ανθεώπων, certiflimis non σημκίως duntaxat, sed τοκμηρίους, esse conuieti tum de extraordinaria sua vocatione, tum de Diuinitate Domini sui & Magistri. Ex his fuere miracula bina, quorum unum piscantibus obueniebat ante passionem, alterum post resurrectionem CHRI-STI. Ibi δι'όλης της νυκτός κοπιάσαντες κόλν έλάβαν, fed justu DOMINI χαλάσαντες τὰ δίκτυα συνέκλεισαν έχθυων πλήθος πολύ διεβρηγυστο δε το δίκτυον αυτών. Heic ex sinistra nauis parte in vanum laborantes, in dextram nauigii retia mittentes 🚧 हैंगा 📆 δίκτυον έλκυσαι ίχυσαν από τε πλήθες των ίχθυων. Αςcurrent, & heic, & illic, pisces, lique numerosissimi, sed justu ejus, qui pisces, imo totum mundum, creauit. Num veluti ad signum datum ex omni lacu huc aduolarint, vel de noto fuerint creati, inquirere nostrum haud est. Dependebat utrumque à liberrima DEI, qui humana aderat specie, voluntate. Seruiebant autem cibario usui hi hospites. Aliud & majus miraculum, si non Legenda est, legimus in Annalibus nostris Helucticis de Fromino, doto alias & pio Monasterii Angelimontani Præfule. Hic aliquando ex Portu Stationis Subsyluanorum, Stansstad, Lucernam trajiciens tempore hyberno benedictionem impertiebatur Albulis maximo numero & copia capita sua extra aquas erigentibus, hac quidem conditione, impleta ex post, ut quotannis circa idem tempus copiosi adessent pro comobii mensa. Legatur Celeb. Hottinger. Helv. Kirchen-Gesch. L. IV. p. 783. Lang. Grund-Riß p. 879. Ibi

mansere pisces tales, quales suere, ¿¿ aλογα, sed heic siunt, mirâ metamorphosi, λογικὰ: ibi capiuntur ad patinas & culinam: heic cum attentione summa audiunt prædicantem Monachum, benedictionem slagitant, & impetrant. Commutatur Lacus in Templum; est Abbas Missionarius, Pisces Proselyti. Miraculis illis, quæ CHRISTUS patrauerat, demonstrari debebat veritas promissi & missi Messiæ, sed pseudomiraculis, in mediis seculis cumprimis frequentibus, procurari & augeri monasteriorum reditus.

Restat observatio circa piscaturam hanc miraculosam, quam suggerit Mandarum à CHRI-STO Simoni datum, επανάγαγε είς το βάθος. Latini, age nauim in altum, nam βάθος non solùm profunditatem fignificat, sed & altitudinem. Ita Germani, fabr auf die Höbe binaus, auf das bobe Meer. Ridicula est, quam ex hac phrasi deducunt nonnulli, consequentia, esse mare altius terra, quam vel solum barometrum ut nebulam tenuem dissipat. Designat una eademque linea & altitudinem & profunditatem, illa in puteo est linea ex fundo ad summum, hæc eadem à summo ad imum ducta. Significantius tamen de naui ex portu soluente dixeris, agi in profundum, quàm in altum, imo Mathematico fensu, si Oceani superficiem æquidistantem à centro consideres, neque in altum vehitur nauis, neque in profundum. Sensuum verò testimonium si valet, nauis è portu soluta descendet, ascendet verò, quæ urbi appropinquat.

Luc. Cap. V. vers. 12. 13.

Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 2.3.

Luc. Cap. V. vers. 18. 24. 25.

Vid. Matth. Cap. IX. vers. 2.

Luc. Cap. V. vers. 37.38.

Vid. Matth. Cap. IX. vers. 7.

Luc.

Luc. cap. v. v. 4-7. Captura piscium copiosa. Bur. Cap. V. p. 4-7. Leicher Fischstäng.

G. D. Heumañ sculps.

Luc. Cap. VI. 6.10.44.45. VII. 2.10.12-15. TAB. DCCXIV. 1427

Luc. Cap. VI. verf. 6. 10. Vid. Matth. Cap. XII. vers. 10.

Luc. Cap. VI. vers. 44. Vid. Mattb. Cap. VII. vers. 16.

Luc. Cap. VI. vers. 45. Vid. Matth. Cap. XII. vers. 34.

Luc. Cap. VII. vers. 2.10. Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 6.

TAB. DCCXIV.

Luc. Cap. VII. verf. 12-15.

- 12. Cum autem adpropinquasset portæ ciuitatis (Nain), ecce, defundus efferebatur, filius unigenitus matri suæ, & ea vidua erat, turbaque ciuitatis multa cum illa.
- 13. Quam cum vidisset DOMINUS, intime misertus ejus, dixit illi: Ne fleas.
- 14. Et accessit, tetigitque loculum. Porro qui portabant, substiterunt, & ait: Adolescens, tibi dico, sur-
- 15. Et resedit, qui fuerat mortuus, & 15. Et resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui, tradiditque illum matri suæ.

- 12. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce, defunctus efferebatur, filius unicus matri suæ, & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa.
 - 13. Quam cum vidisset DOMINUS. misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.
 - 14. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem, qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico: Surge.
 - cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ.
- 12. 'Ως δε ήγγισε τη πύλη της πόλεως, καὶ ίδε, έξεκομίζετο τεθνηκώς, ύιὸς μονογενής τη μητεί αυτε καὶ αυτη χήρα, καὶ έχλος της πόλεως ίκανός ήν συν άυτη.
- 13. Καὶ ίδων αυτήν ο ΚΥΡΙΟΣ, ἐσπλαγχνίωθη ἐπ' αυτή, κ, ἔπεν αυτή μη κλούε.
- 14. Καὶ προσελθών ήψατο τῆς σορῦ (ὁι δὲ βαςάζοντες ἔςησαν), κὶ ἔπε Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθη
- 15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, κὰ ἦρξατο λαλείν, κὰ εδωκεν ἀυτόν τῆ μητρὶ ἀυτέ.

Alra sæpe occurrunt in Medicina, quæ tamen non funt miracula: vulnera lethalia, aliique morbi, quos insanabiles judicant

Medicorum peritissimi, qui sanantur, ad stuporem usque nostrum, qui modi licet nescii non tamen ad miracula propriè sic dista ejus-Nnn nnn nnn nnn nnn n 2

1428 TAB. DCCXIV. Luc. Cap. VII. vers. 33. 37. 38. VIII. 5-8. &c.

modi curas reponimus. Huc fortè pertinent mam corpore solutam reuniendi, qui bina illa curæ multæ, per pias fraudes extortæ. For- entia toto cœlo diuersa primitus conjunxit. tè & Judæi curas miraculosas CHRISTI adspe- Unde non est cur miremur, stupore & terrore xere ut miras, sed quæ vires naturæ haud transcendunt. Sed ex mortuis resuscitare filium viduæ Nainiticæ, tumulo mox inferendum, La- ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο zarum, qui jam ante triduum sepulchro illatus in putrilaginem abire coepit, non poterat non haberi pro miraculo. Docet quippe nos & καὶ ἐν πάση τῆ πεμχώρμ, v. 16. 17. ratio, & experientia, ei soli competere jus, ani-

correptos fuisse omnes, qui exequiis aderant. Ελάβε Φίβος ἄπωτας, καὶ ἐδόξαζον τὸν ΘΕΟΝ, λέγοντες ό ΘΕΟΣ τον λαόν άυτε. Καὶ έξηλθεν ό λόγος έτος, factum hoc, fama hæc, iv öny rɨğ Ludaia sreçi aurē,

Luc. Cap. VII. verf. 33. Vid. Matth. Cap. III. vers. 4.

Luc. Cap. VII. verf. 37. 38. Vid. Matth. Cap. XXVI. vers. 7.

Luc. Cap. VIII. verf. 5-8. Vid. Mattb. Cap. XIII. vers. 3. &c.

Luc. Cap. VIII. vers. 23. 24. Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 24.

Luc. Cap. VIII. verf. 27. 29. 33. Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 28.

Luc. Cap. VIII. vers. 42. 52. 53. 54. 55. Vid. Mattb. Cap. IX. vers. 18. &c.

> Luc. Cap. VIII. vers. 43. 44. Vid. Matth. Cap. IX. vers. 20. &c.

.uc. Cap. IX. verf. 16. 17. Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 19. &c.

Luc.

Luc. cap. vII. v. 12-15.

Mortuus refurgit.

Euc. Cap. VII. v. 12-15. Per auferweckte Gungling.

Catharina Sperlingen sculps.

Luc. Cap. IX. vers. 39. 42. 58. X. 16. 19. TAB. DCCXV. 1429

Luc. Cap. IX. verf. 39. 42.

Vid. Matth. Cap. XVII. vers. 15.

Luc. Cap. IX. verf. 58. Vid. Matth. Cap. VIII. vers. 20.

Luc. Cap. X. vers. 3. Vid. Matth. Cap. X. vers. 16.

TAB. DCCXV.

Luc. Cap. X. vers. 19.

Ecce, do vobis potestatem calcandi Ecce, dedi vobis potestatem calcanfuper Serpentes & Scorpiones, & fuper omnem (4) virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. (a) Vel, potentiam.

di supra Serpentes & Scorpiones, & fuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.

16ε, δίδωμι ύμιν την έξεσίαν τε πατών έπανω δφεων ή σκορπίων, ή έπι πασαν την δύναμιν τε έχθρε. ή έδεν ύμας έ μη adingon.

Uere ex priscæ Ecclesiæ Patribus, qui verba hæc mysticè interpretati sunt de dæmonibus, Clemens Alexandrinus, Beda, Theophylactus, & hic quidem nomine serpentum intellexit Diabolos illos, qui aperto Marte aggrediuntur, Scorpionum nomine verò eos, qui clanculum vel astu. όσοι μέν έμφανές εξον πλήττασιν, άτοι όφεις. όσοι δε άφανέτειον, έτοι σκοιπίοι. Nil impedit hoc, quò minus dicamus, intellexisse CHRISTUM naturales quoque Serpentes & Scorpiones, & muniuisse Apostolos contra horum venena. Constat id ex Marc. XVI. 18. opens agras nav baνάσιμόν τι πίνωσιν, ε μη αυτες βλάψει. Promissis steterat Saluator Paulo A&. XXVIII. 5. qui amoriνάξας τὸ θηρίον (έχιδναν) εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν ἐδὲν κακὸν. Extat parallela promissio Ps. XCI. 13. Pardum calcabis & aspidem, conculcabis Leunculum atque Draconem. (Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.) Quid mirum, si qui miracula patrarunt in aliis, patrauerint quoque in semetipsis, virtute nempe superiori diuina? Ut sanè hoc est miraculum, fi animal naturâ venenatum & noxium vel ita cohibetur, ne morsu inferat noxam, vel morsus illatus redditur innoxius.

quod pientissimis his Missionariis Itinera fuerint suscipienda benè multa, longinqua, periculorum plena, illique præmuniendi contra omnis generis noxas. Non tollit sensus hic proprius figuratum: occurfabant Apostolis hostes & naturales, & mystici, Serpentes & Scorpiones, merenturque & illi nuncupari δύναμις τε έχθεε. Est Diabolus Princeps ut tenebrarum ita & mortis, possuntque illi pro organis inseruire venenata quælibet, ut carnifici torturæ instrumenta, quibus maleficos cruciat.

Ex Serpentibus, qui in Linckiano Museo asseruantur, adsint.

Fig. 1. Serpens Americanus tribus fasciis per totam dorsi longitudinem ferrugineis in collo punctatis, quas sequitur ad latus utrumque series quadratulorum seu rhomborum dilutioris coloris in area albida, hanc iterum linea obscurioris coloris angulata, tandemque venter alboflauus transuersim striatus.

Serpens Americanus variis striis ferrugineis & maculis per longitudinem exporre-Ctis.

Typhlops fuscus per totum corpus, aut obscurè maculosus.

Gess. Serp. p. 36. sed est hæc Cæcilia. 000000000000000 Пожа-

1430 TAB. DCCXVI. Luc. Cap. X. verf. 34. XI. 3.

Homan & allanderra.

Sæpe etiam fuliginosus.

Nicand. Ther. v. 172. de Aspide.

"Amore ute xeon todons, ost & surear eiles.

Quandoque colore est ardens, quandoque fuliginolus.

Id. v. 288. de Hæmorrhoo.

'Aidahoèis μέν νώτα.

Dorso quidem fuliginosus.

Id. de Dryino. v. 420.

Jarara epeba, linea rubri coloris catenulæ instar supra dorsum & sub ventre discurrit, cæterà fuscus aut cinereus. Raj. Syn. 330.

Fig. 2. Jaculatrix Surinamensis variis lineis subcœruleis & nigris à capite ad caudam in dorso, longa & tenuis. Belgis Ratten-Vanger.

Serpens Americanus longissimus & tenuifimus, vulgo Gliricarpus Vinc. Cent. I. 65. VI.

Serpens tenuissimus flagelli instar, punctis marmoreis & variegatis, capite lato & oblongo, ex America. Preneur des Rats. Vinc. Cent. III. 16.

Acontía fiue Jaculus versicolor longus angustus lori instar, vulgo Gliricarpus ex utraque India. Id. Elench. Tab. p. 25.

TAB. DCCXVI.

Luc. Cap. X. verf 34.

Et accessit, obligauit que vulnera ejus, infundens oleum ac vinum. — Et appropinquans, alligauit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. —

Καὶ προσελθών κατέδησε τὰ τραύματα ἀυτε, ἐπιχέων έλαιον καὶ δινον.

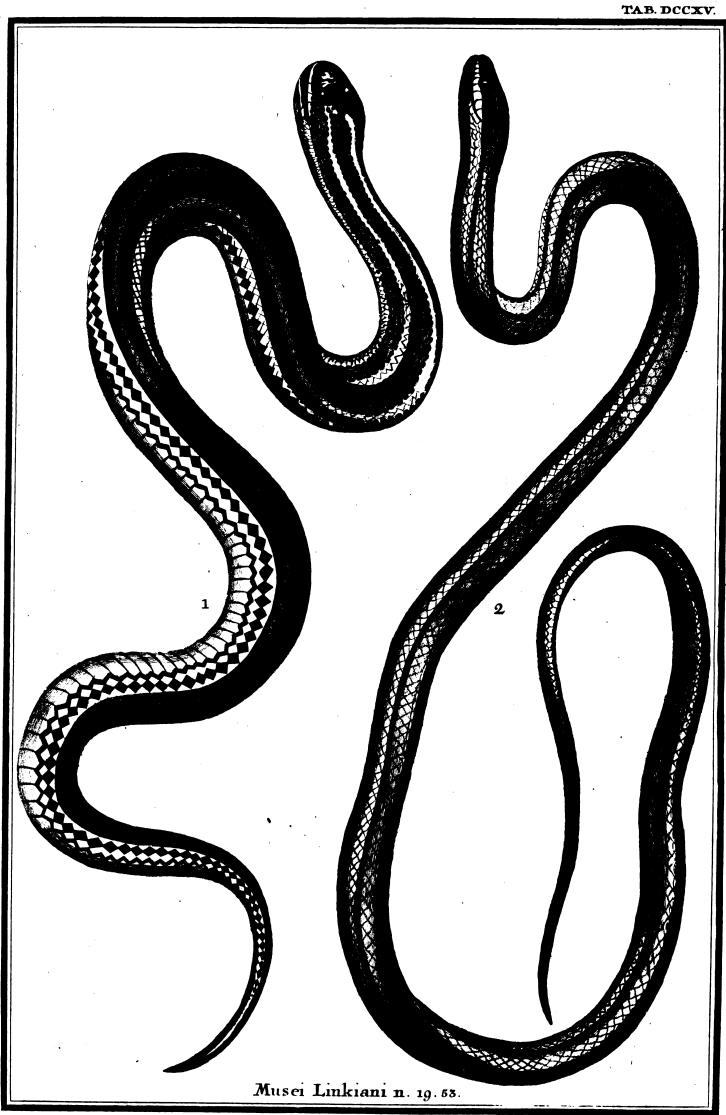
Eriti Chirurgi officio defungitur misericors Samaritanus, qui semimortuo in sanguine suo jacenti, ac vulnerato grauiter applicat remedia congrua. Est vulnus quoduis continui folutio, fibris nerueis ac musculosis discissis stipata effusione sanguinis, dolore, inflammatione, anomalo sanguinis motu, sebri, symptomatibus aliis, de quibus multa ex modernæ Medicinæ mechanicæ principiis dicenda forent, si angustia chartæ id permitteret. Sed contrahenda funt vela. *Vinum*, cumprimis Orientale illud & generosum, mundificat vulnera, à putredine præseruat, claudendo vasorum orificia aperta fanguinem fistit, & circulum ejus promouet: Oleum, in neruofarum cumprimis partium vulneribus, iisque dolorificis præstans, dolores mitigat, tensionemque nimiam relaxat: juncta hæc dant onéxagor, quod balsami vulnerarii vicem præbet, vel teste Samaritano illo oleo, quod ex anaticis olei vinique partibus coctum interno externoue valet usu. Sic præcellentibus traumaticis adnumerandus venit spiritus vini, subtile illud อิเทร์กอยุดท in omnibus vulneribus, contusionibus, tumoribus, inflammatio-

nibus adeò utile, ut eo Chirurgus castrensis carere nequeat. Videtur Samaritæ nostro oleum & vinum inseruiisse digestiui unguenti, vel balsami vulnerarii loco, quo deligari solent hodie vulnera, parato ex terebinthina, melle rosato vel communi, & oui vitello. Est sanè olei usus perantiquus. Egregius extat locus Jes. I. 6. A planta pedis ad verticem usque nibil est integrum in eo, vulnus, tumor, purulentaque plaga. Non funt fota, non obligata, non oleo emollita. (A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, vulnus, & liuor, & plaga tumens: non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.) Sed dubia manet quæstio, an hoc, de quo nunc, oleum Samaritanum fuerit commune oliuarum oleum, vel ex fructibus & herbis coctum? imò, num oleum fuerit, vel unguentum? ut unguenti consistentiam habet ipsum ita dictum oleum Samaritanum. Nominant & moderni Græci isgénauov suum, quo ægrotos ungunt, μύρον, unguentum. Sed de oleorum & unguentorum apud Veteres multiuario usu legatur Le Clerc Hist. de la Medicine P. III. L. II. c. 1.

Luc. Cap. XI. vers. 3.

Vid. Matth. Cap. VI. vers. 11.

TAB.

Luc. cap. x. v. 19. Serpentes.

Anter Cup . X . v . 19 .

I. G. Pintz sculps.

P.G. Harder sculps.

TAB. DCCXVII.

Luc. Cap. XI. vers. II. 12.

11. — Et si piscem, num pro pisce ser- 11. — Aut piscem, nunquid pro pisce pentem dabit illi?

12. Aut si petierit ouum, num porri- 12. Aut si petierit ouum, nunquid porget illi Scorpium?

ferpentem dabit illi?

riget illi Scorpionem?

11. — Ἐι χὰ ἰχθῦν (ἀιτήσει), μὴ ἀντὶ ἰχθύος ἔφιν ἐπιδώσει ἀυτῶ;

12. Ή και έων αίτηση ώον, μη έπιδώσει αυτώ σκορπίον;

**Erpentibus heic conferuntur pisces, haud dubie anguilliformes, vel & anguillæ ipsæ, structura sua serpentibus similes, & ut hi in limo aquoso proserpentes. Sed qui, inquies, conuenit Scorpio cum ouo? nonne discrepant & figura, & magnitudine, & colore? Sciendum heic, dari non solum nigros Scorpiones, sed & albos, qui memorantur Nicandro, Æliano, Auicennæ & aliis, in Syria quoque, & circa Hierosolymam magnitudine Astacorum nostrorum fluuiatilium. In Nubia ad Nili fontes nigri dantur, qui ad passerum magnitudinem accedunt, & subitò necant, teste Geographo Nubiensi Climat. I. Part. 4.

Adfunt iterum ex Linckiano Museo Serpentes. Fig. 1. Serpens carnei coloris lituris in dorso nigricantibus, & in capite duabus sagittæ-

formibus, in acutum angulum coeuntibus parallelis notatus.

Serpens carnei coloris, cum variis punctis nigris, in capite duabus lituris sagittiformibus

nigris.

Fig. 2. Jaculatrix subcœrulea ex viridi major, capitis rostro acuto, coloris viridis dilu-

tioris, vulgò die Augschlang.

Bojobi Brasiliensibus, Cobre verde Lusitanis, ulnæ est longitudine, digiti crassitie, coloris porracei, & pulchrè micantis: amplum os, nigra lingua. Raj. Syn. 328.

Luc. Cap. XI. vers. 14.

Vid. Mattb. Cap. 1X. vers. 32.

Luc. Cap. XI. vers. 42.

Vid. Matth. Cap. XXIII. vers. 23.

Luc. Cap. XII. vers. 6.7.

Vid. Matth. Cap. X. vers. 29.

Luc. Cap XII. vers. 24.

Considerate coruos, quia non seminant neque metunt: quibus non est (a) penarium, neque (b) horreum, & DEUS pascit illos. QuanConsiderate coruos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & DEUS pascit illos. 000000000000000000000 tò

1432 TAB. DCCXVII. Luc. Cap. XII. vers. 24.25.27.28.33.38.54.55

to magis vos præstatis volucribus?

Quantò magis vos pluris estis il-

(a) Vel, cella.(b) Vel potius, repositorium.

Κατανοήσατε τὰς κόρακας, ὅτι ὰ σποίρεσιν, ἀδὰ θερίζεσιν, δις ὰκ έςι ταμοῖον, ἀδὰ ἀποθήκη. Καὶ ὁ ΘΕΟΣ τρόφοι αυτές. Πόσφ μάλλον ύμεις διαφέςετε των πετεινών;

Vid. Job. Cap. XXXVIII. vers. 41. (XXXIX. 3.)

Dmirare heic quoque prouidentissimam supremi Diribitoris sapientiam, quæ ita disposuit omnia, ut nis occurrat, quod non cedat in usum, vilissima, fœtidissima quæque in alimentum & plantis & animalibus. Non eadem placent omnibus. Quæ salutaria sunt his, noxia existunt aliis; quæ grata his, aliis sunt fastidiosa. Sic consumuntur omnia, satiantur animalia quæque. Ipsa, quæ mephitim exhalant, vel absorbentur à vegetabilibus, teste stercoratione proficua adeò & necessaria, vel deuoran-

tur à brutis. Cadaueribus ipsis, quæ aërem putredine sua inficerent, viuunt in aere corui, aliæque aues rapaces, in terra canes, bestiæ aliæ carniuoræ, in aqua carchariæ, aliique pisces marini. Sic terra conseruatur integra in nitore suo, in integritate sua. Agnouerat hoc pro DEI existentia insigne argumentum Cicero Nat. Deor. L. II. c. 53. Sed illa quanta benignitas naturæ, quod tam multa ad vescendum, tam varia, tam jucunda gignit: neque ea uno tempore anni, ut semper & nouitate delectemur & co-

Luc. Cap. XII. vers. 25. Vid. Matth. Cap. VI. vers. 27.

Luc. Cap. XII. vers. 27. 28. Vid. Matth. Cap. VI. vers. 28. &c.

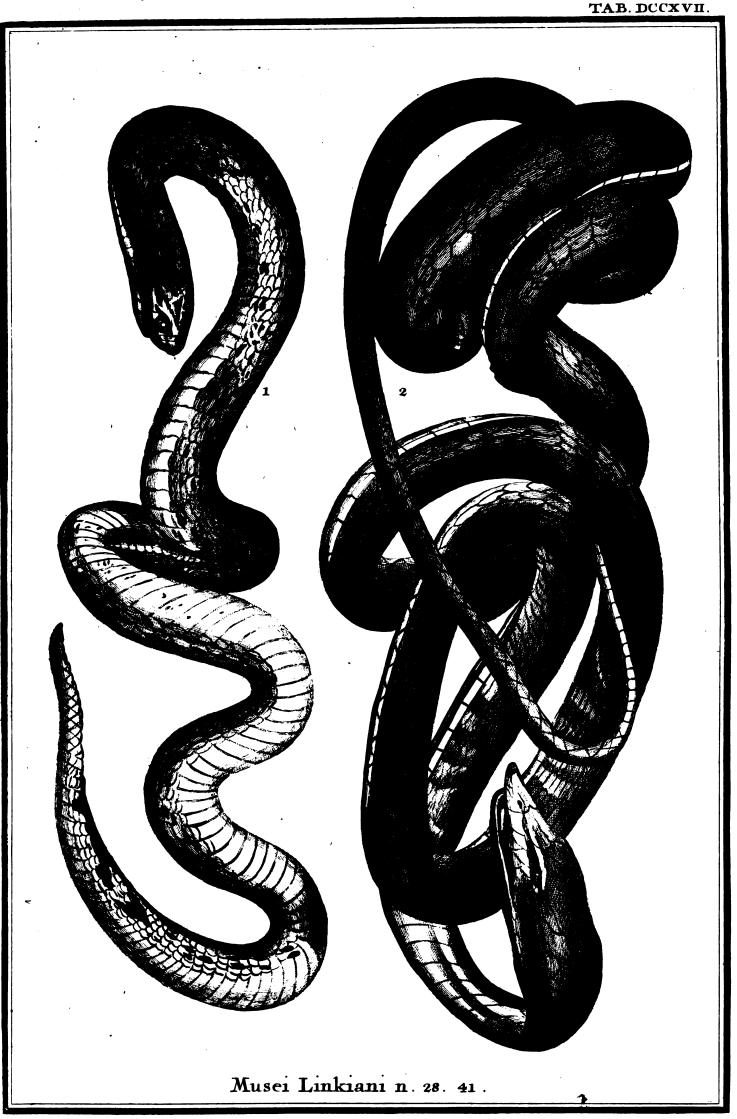
Luc. Cap. XII. verf. 33. Vid. Matth. Cap. VI. vers. 19.

Luc. Cap. XII. vers. 38. Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 25.

Luc. Cap. XII. verf. 54. 55.

- videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Imber venit, & ita fiet.
- 55. Et cum (videritis) Austrum slan- 55. Et cum Austrum slantem, dicitis: tem, dicitis: Æstus erit, & sit.
- 54. Dicebat autem & turbis: Cum 54. Dicebat autem & adturbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit, & ita fiet:
 - quia æstus erit, & fit.
- 54. Έλεγε δε και τοῖς οχλοις όταν ίδητε την νεφέλην ανατέλλισαν από δυσμών, ευθέως λέγετε "Ομβρος ερχετας καί วูโรรชน ซีรษ.
- Κωὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετες ὅτι καύσων ἔςαι, καὶ γίνεται.

Bina

Luc. cap. x_1 . v. n. Serpentes.

Lic. Cap. XI. n. 11.

I. G. Pintz sculps.

Luc. Cap. XII. vers. 54. 55. XIII. 8. TAB. DCCXVII.

Ina heic occurrunt à Saluatore ipso pro veris agnita tempestatum prognostica, quorum prius subministrat Zepbyrus, alterum Auster.

De Zepbyro CHRISTUS: ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ανατέλλεσαν από δυσμων, ευθέως λέγετε: "Ομβρος έρχεται, καὶ γίνεται έτω. Non cum Astrologis, si Planetas videritis in hoc illoue situ, aspectu. Non ascendit, prognosticon laturus, in cœlum Planeticum, nedum Fixarum, sed mutationes tempestatum quærit in περιχώρω ipsius terræ, subscribentibus peritissimis quibusque naturæ ruspatoribus. Veritatem hanc sustinet & firmissimis rationibus demonstrat x = e165 aros meus Præceptor Job. Christoph. Sturmius Disp. de Aëris Mutationibus mireque per uniuersum terrarum orbem variantibus tempestatibus, Altorff. 1695. Animaduertendum quidem id est, mutationes ipsas tempestatum, per consequens & signa, variare pro situ locorum & terrarum, & Judææ illum situm propemodùm congruere cum situ Europæ. Fuit illi ad Occasum amplum longumque Mare Mediterraneum, ut Europæis nobis ad eandem plagam jacet Oceanus Atlanticus. Hinc igitur, vel illinc, adspirantes venti adducunt nobis immensam aquearum vesicularum seu bullularum copiam, qui vapores collecti in nostra atmosphæra, allisi inuicem & fracti pluuiam effundunt in terram. Hæc nos, ut olim Judæos, quotidiana docet experientia. Sic videbat puer Eliæ in cacumine montis Carmel, paruam nubeculam, ac si esset bominis manus, (vestigium) ascendentem de mari. — Interea cœli tenebrescebant nubibus & vento, & facta est pluuia magna, 1. Reg. XVIII. 44. 45. Est nempe atmosphæra fluidum veluti mare, terricolis bono in perpetuo motu, & continua mutatione, adferens his illisue Regionibus tempestatem nunc serenam & siccam, nunc pluuiam & humidam, hanc hoc, aliam alio anni tempore. Tranquillum mare ficuti nauigationi haud foret commodum, ita quietus aër sanitati hominum, animalium & plantarum haud esset proficuus. Hinc constat ineuitabilis ventorum necessitas, quorum vehiculo aquei vapores feruntur per omnem terræ siccæ siue continentis superficiem. Et ex Meteorologicis Observationibus id certò inferri potest & debet, neutiquam hasce mutationes contingere casu, sed pro basi agnoscere sapientissimum ordinem.

Καλ όταν Νότον πνέοντα, λέγετε ότι καύσων έςαι, κα

γίνεται. Valet & hæc regula nobis Europæis. Calidus est Auster, calidior Italis, quam nobis Heluetiis, temperatur quippe in transitu suo per Alpes particulis glacialibus, niuosis, vaporibus innumeris aqueis ex montibus ascendentibus. Aër interim sicuti condensatur ab aquilonaribus ventis, rarefit ab australibus: unde fæpe & his spirantibus colligunt sese bullulæ aqueæ, atque sub formâ pluuiæ præcipitant. Nigerrimus Auster nascitur, & pluuio contristat frigore cœlum. Hinc veteribus quoque calidus & humidus cluet Auster. Hipp. L. II. de Diæta C. 5. t. 6. ανάγκη δε του νότον θερμού τε και ύγρον είναι, όκε μη των χωρίων αι θέσεις αιτιαι είσην. Notus necefsariò calidus est & bumidus, nisi situs locorum communem hanc proprietatem mutet. Ne quis autem miretur, Europæis nobis ventum hunc esse humidum, in transitu enim suo per Mare Mediterraneum innumeros secum abripit, nobisque adfert, vapores. Hinc est, quod Hippocrates in omni anni tempore combinet τi iπόμβειον και νότιον · Pluuiam & Austrum , Aph. III. 11. 12. 13. hyberno tempore τὸ νέτιον ὑγεὸν, μαλαxòr, sudior, Australe tempus humidum, temperatum, gratum. Hujus loci non est, inquirere in effectus, qui inde redundant in corpora hominum, animalium, vegetabilium: id duntaxat monitum velim, esse Australes ventos, qui Palæstinam perstant, calidiores longe & sicciores, quam in nostris Europæis Regionibus, quia Arabiam arenosam, desertam transeunt; Hinc in Textu nostro, καύσων έςαι, æstus haud vulgaris, sed admodùm siccans, & penè suffocans intellligitur. Ut in re medica καύσων,καῦσος fumitur pro acutissima febri, ardenti febri. Hujusmodi æstum meridionalem indigitat Jobus XXXVII. 17. Num intelligis — ut tuæ vestes caleant, quum terræ quietem ac tranquillitatem inducit à meridie? (nunquid nosti — ut vestimenta tua calida fint, cum perstata fuerit terra Austro?)

Luc. Cap. XIII. vers. 8.

Domine, sine illam & hoc anno, — Domine, dimitte illam & hoc andonec (4) ablaqueauero illam, ac adjecero stercus.

no, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora.

(a) Ablaqueare aliàs is coronin dicitur, quod fit, cum circum arbores fodimus, radices superiores recidimus, ut magis fructificent.

Κύειε, ἄφες ἀυτην καὶ τῶτο τὸ ἔτος, ἔως ὅτα σκάψω πεςὶ ἀυτην, καὶ βάλω κοπείαν.

TEminem hortulanorum, & agricolarum, fugit, ablaqueandas esse arbores ad exarescentiam pronas, & stercorandas. Similes sunt

eæ homini, qui fame emaciatus in fatales,imo lethales incidit morbos, ni laudabili succurratur alimento. Contrahunt sese tubuli, inpri-Ppp ppp ppp ppp ppp p

TAB. DCCXVII. Luc. Cap. XIII. vers. 11. 12. 13. 1434

mis extremi, ut tandem fluidis transitum difputent. Usus stercorationis generalis in pratis, agris, vineis, hortis in eo confistit, ut limo nutritio depauperata terra codem faturetur de nouo: sed ut affusum hoc alimentum omnes terræ poros penetret, & oscula radicum in arboribus subeat, ipseque aër grauitatem suam elasticam exerere queat, & succum ipsum nutritium ex radicibus trudere in truncum,omnesque ramos, aperiri debet terra, frangi, arbor circumfodi.

Luc. Cap. XIII. verf. 11. 12. 13.

- 11. Et ecce, mulier, quæ laborabat (4) 11. Et ecce, mulier, quæ habebat spispiritu infirmitatis annos decem & octo, eratque (b) contracta, neque poterat erigere se omnino. (a) Spiritus infirmitatis, pro graui infirmitate.
 (b) Vel, incurua.
- 12. Quam cum vidiflet JESUS, aduocauit eam, & dixit ei: Mulier, liberata es ab infirmitate tua.
- 13. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat DEUM.
- ritum infirmitatis, annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.
- 12. Quam cum videret JESUS, vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.
- 13. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat DEUM.
- ΙΙ. Καὶ ἰδὰ, γυνή ἦν πνεῦμα ἔχασα ἀιθενείας, ἔτη δέκα κεὰ ὀκτώ՝ κεὰ ἦν συγκύπτασα, κεὰ μή δυναμένη ἀνακύψοι εἰς τὸ
- 12. Ιδών δε αυτήν ο ΙΗΣΟΥΣ, προσεφώνησε, κώ ώπεν αυτή. Γύναι, απολέλυσαι της αιθενώας στ
- 13. Καὶ ἐπέθηκεν αυτή τας χάρας, καὶ παραχρήμα ανορθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν ΘΕΟΝ.

HRISTUS, verus & unicus Medicus iσόθιος, imo ΘΕΟΣ, ní v. 16. ipse Satanam introduceret tanquam mali causam, (nu idnosu o Daravas) facile posset vel Bekkerus, vel alius quispiam per πνεῦμα hoc advirias intelligere vel morbum ipsum, vel genium indolemue morbi, per 18. annos ægræ molesti absque ullo Satanæ concursu, tantò quidem magis, quod nulla δαμονίε vel δαμονος heic fiat mentio; quod in δωμονίζομένων cura usurpetur το έκβάλλου vel έξελθου των δαμονίων.

Occupauerat hic morbus corporis partes solidas, aderat incuruatura spinæ dorsalis, & tanta, quâ ægra prono capite terram semper respicere tenebatur; id vult vocabulum ovyκύπτων. Adfuetæ jam erant huic situi vertebræ dorsi, harumque ligamenta & musculi, quem nulla omnino remedia in pristinum restituere poterant statum. Συγκύπτων heic idem est, quod κατακύπτειν, ὑποκύπτειν, incuruare se, curuo incedere corpore. Non proin fuit hic morbus συγκοπη, syncope, lipothymia fortis, qua homo fubitò procidit, sed potius ξύμπτωσιε, contractio, q. d. concidentia, contractura, contradistincta apud Hippocratem de Humorib. c. 3. t. 17. τω ασυμπτώτω, non contracto: stipata haud dubiè τε σώματος σκληρότητι ξηρή, corporis duritiei sicca, L. IV. Epid. c. 27. t. 10. ut fuerint ligamenta & musculi veluti exiccata, rigefacta, totius nempe spinæ dorsi. Ne quis existimet, incur-

uatum fuisse solum caput, præ potentibus musculis capitis & colli slexoribus: hi quippe sursum quoque spestare possunt, modò dorsi spina sit resta, id autem impossibile suit ægræ nostræ, utpote quæ fuit μη δυναμένη ανακύψαι είς τὸ πωτελές. Spectat huc morbus memoratus Hippocrati Lib. de intern. affect. c. 50. t. 13. quo το μετάφερον έγκυετον γίνεται, dorsum incuruum red-Silentio haud prætereundæ sunt forditur. mulæ loquendi, quibus Lucas utitur, in descriptione tum morbi tum curæ, & ex ore quidem ipsius Saluatoris v. 16. explicari potest के डेवेन्ड tum de nimia ligamentorum & musculorum tensione conjuncta incuruationi, sed tali, quæ per tot annorum decursum abiit in arovize, ut relaxatæ fibræ ad pristinam suam elasticitatem redire haud potuerint: tum de pressione internorum thoracis viscerum & abdominis tali, quâ ægra vinctam veluti se sentie-Curam suscepturus aexiareos DEUS ita ad ægram v. 12. amohéhusay the awsvéas sz. & v. 16. extat phrasis λυθηνοι από τε δισμέ. Ubi iterum intelligi commodè potest tensio relaxata, ligamentorum, musculorum & vertebrarum in pristinum statum restitutio. Id vult essectus secutus v. 13. και παραχερμα ανορθώθη, confestim erecta steterat, & incesserat: rediere ad rectitudinem incurua: relaxatum, folutum, quod antea fuit δεδημένον, vinculo quasi constrictum: cessauit infirmitas, rediit robur. Utuntur &

Digitized by Google

Luc. Cap. XIII. verf. 19.20.21.34. XIV. 2.4. TAB. DCCXVIII. 1435

veteres Medici voce avog são ay in cura Paralyticorum. Et in sensu mystico Paulus Hebr. ΧΙΙ. 12. τὰς παρομένας χείρας ἢ τὰ παραλελυμένα γόνατα ανοεθώσατε. Pro causa sæpe agnoscunt hujusmodi contracturæ chronicæ conuulsiones fiue spasmodicas contractiones diutinas, ali-

quando fedendi, incuruo corpore laborandi, & deorsum spectandi consuetudinem. Legantur Wedelius de Contractura demoniaca, in Dec. VI. Exercit. II. Johannes Christoph. Rahe de Ποεύματι αω ενώ ας seu Anima Morborum 1725. Am Ende Medicina CHRISTI divin. & miracul. p.25.

Luc. Cap. XIII. vers. 19.

Vid. Matth. Cap. XIII. vers. 31.

Luc. Cap. XIII. vers. 20. 21.

Vid. Matth. Cap. XIII. vers. 33.

Luc. Cap. XIII. vers. 34.

Vid. Matth. Cap. XXIII. vers. 37.

TAB. DCCXVIII.

Luc. Cap. XIV. verf. 2. 4.

- 2. Et ecce, homo quidam hydropi- 2. Et ecce, homo quidam hydropicus erat ante illum.
- 4. Ipse verò adprehensum sanauit 4. Ipse verò apprehensum sanauit cum, ac dimifit.
- 2. Καὶ ίδὲ, ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικές ἔμπροιθεν ἀυτέ.
- 4. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο ἀυτὸν, κὶ ἀπέλυσε.
- Unt Hydropis variæ species, abdominis, quæ Ascites vocatur, pectoris, capitis, quæ Hydrocephalus audit, totius corporis, quæ Leucophlegmatia seu Anasarca. His adnectitur Tympanitis, quæ flatulentia mera est. Ascite laborasse videtur ægra nostra, abdomen adeò repletum fuisse lympha ex disruptis lymphaticis vasis extrauasatâ. Hanc causam qui perpendit, communem & Hydropi pectoris, & Hydrocephalo, non potest non perspicere difficultatem curæ, quâ scimus saluari paucos, nec nisi longâ temporis morâ. Quis enim est, qui disrupta sanare poterit vasa? quis lympham extrauasatam, vel, per quas vias, educere? visceribus diu in lympha veluti natantibus, relaxatis, ventriculo, intestinis, omento, hepati restituere tonum? Sed heic extemplò, absque remediis,

Non adest heic tumor fictions, qualis ille

solo voluntatis diuinæ nutu, curatur Medico-

rum illud opprobrium, dirus hydrops, miraculo.

- cus erat ante illum.
- eum, ac dimisit.

fuit fæminæ Argentoratensis, quæ per 6. lustra pro hydropica habita ex eleemosynarum copioso affluxu largiter vixit; non imprægnata, quæ partu felici judicium pro hydrope factum eludit: sed hydrops consummatus, immedicabilis, sanatus extemplo sine diureticorum, purgantium, paracentheseos usu, euanescente aquæ ingenti colluuie per miraculum. Audiamus Spenerum Lauterkeit des Evangelischen Christenthums p. 456. Dieses war abermal ein stattliches Zeugnis der Göttlichen Allmacht des HERRN, diejenige Kranckheit, an dero insgemein die Medici sich zu Schanden curiren, mit einem blossen Angreiffen zu vertreiben. Dazu nöthig mar, das an des Krancken Leib verhandene Wasser der Kranckbeit zu verzebren, gut Geblüt in den Aderen zu schaffen, und die verdorbene innerliche Glieder, Leber, und was mit dem Blut zu thun bat, wieder in gantz guten Stand zu setzen, daß sie wiederum gutes gesundes Geblüt ins künftige zeugete. Wozu Schöpfers-Krafft geböret. Ppp ppp ppp ppp ppp 2

1436 TAB. DCCXIX. Luc. Cap. XIV. vers. 34. 35. XV. 16.

Luc. Cap. XIV. verf. 34.35.

Vid. Matth. Cap. V. vers. 13.

TAB. DCCXIX.

Luc. Cap. XV. vers. 16.

de siliquis, quibus porci vescebantur. Neque quisquam illi dabat. bant: & nemo illi dabat.

Et cupiebat implere ventrem suum Et cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manduca-

Καὶ ἐπεθύμοι γεμίσαι τὴν κοιλίαν ἀυτε ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤΦιον ὁι χοῖροι καὶ ἐδολ ἐδίδε ἀυτῷ.

Copus meus non est, integram explanare prodigi filii Historiam, sed ex ca duntaxat confiderare cibum ex abjectissimis, quo se pauerat in spontaneo suo exilio, & ne ad fatietatem quidem, famelicus. Keçariwe nomine is venit Lucæ, nos. vertimus filiquas, nomine æquiuoco, quod sumseris facilè pro thecis illis, quibus leguminum & aliarum benè multarum plantarum femina clauduntur, Kleyen in Vernacula, quo titulo venit furfur, Krüsch, Grüsch, quod ex frumenti grano inter molendum abicedit, & in magna annonæ inopia pauperculis panem dat furfuraceum, de quo fortè Horatius:

Viuis filiquis, & pane secundo. Sed segátia fiue filiqua à corniculorum fimilitudine sic dicta Dioscoridi L. I. c. 159. Galeno & Æginetæ κεςατώνια, quasi cornuta siliqua, recentioribus Græcis xylocerata. Arbor est calidioris foli amans, crasso caudice in magnam excrescens altitudinem, late ramos spargens, longos, firmos; Folia alata majora, breui pediculo costæ adnexa, subrotunda, tres uncias plus minus lata, paulò longiora, crassa, rigida, ner--uosa, superius atro virore splendentia, internè pallidiori. Flores rubescenti thyrso inserti plurimi, lacteo candore perfusi, quorum foliolis dilapsis flauescentes apices superstites remanent, & ipsi tandem decidui. Succedunt siliquæ Indicæ digito longiores, latiores, modicè intortæ, compressæ, callo dulci eduli, quæ semina claudunt membranis distincta, seminibus Cassia solutiua fere aqualia, minora tamen, colore spadiceo obscuriore, compressa modicè, pulpâ buxeâ durâ, & leguminosi quid resipiente. Frequens arbor in Apulia, Neapolitano Regno, Sicilia, Ægypto, inprimis Palæstina, & circa Hierofolymam. Depingitur Lit. A. qua eadem literà ad marginem pictos vide characteres. Vocatur filiqua arbor siue Ceratia I B. Siliqua edulis CB. Panis S. Jobannis, St. Joban-

nes-Brod Germanis & Belgis, quod filiquis his pro cibo usus fuerit præcursor CHRISTI in deserto. Harum quippe cortex ipse, Dioscoride & Plinio testibus, manditur, estque melleo ac dulci sapore. Virides sumtæ stomacho incommodæ funt,& aluum foluunt. Diosc. L. I. c. 159. Κεζάτια χλωζά μέν λαμβανόμενα κακοςόμαχα τυγχάνα, ησή κοιλίας λυτικά, ξηρανθέντα δὲ ἴςησι κοιλίαν, ἐυςομαχώτέςα όντα καὶ διεςητικά. Μάλιςα δέ έκ τῶν ςεμφύλλων συν-Tibipera. Siliquæ recentes stomacho adversantur, aluum soluunt: eædem siccatæ sistunt, stomacboque utiliores fiunt. Urinam cient, sed precipue, que vinaceis condiuntur. Plin. L. XXIII. c. 8. Šiliquæ recentes stomacho inutiles, aluum soluunt: eædem ficcatæ fistunt, stomachoque utiliores fiunt. Alpino teste de Plant. Ægypti c. 3. Ægyptii mel ex ipsis extrabunt dulcissimum, quo Arabes sacchari loco Cassia solutivas recentes ac parvas, zinzibere, myrobalanos, tamarindos, atque alios multos fructus condiunt. Hujus quoque mellis ufus est frequentissimus vice veri mellis ad clysteres, & aliqui etiam per os sumendum concedunt ad subducendum aluum. Ut omnino vero sit admodum fimile, filio prodigo filiquas hasce, vel fructus porcis projici solitos, suisse pro cibo; ut hodie in nostris Regionibus, qui fame premuntur, glandibus faginis, quercinis, & castaneis uti folent pro pane. Migrauit vox "50 par vel ex Oriente in Græciam, vel ex Græcia in Asiam. Nam adhuc hodie filiquæ dulcis bacca Turcis vocatur kyrrat, kyrat, Plur. kæratyt, Meninzk. Lex. 3658. qui obseruat deriuari inde vocem karat Aurifabris notam, pondus 4. granorum feu 2, unciæ. Syrus usçátia in Textu exponit per charub, charubo, Arabs per charnub, kharnub. Arabes & Persæ hodie chyrnub, churrub, churnub, Turcæ churnub, chærrub, chærnubi, Men. Lex. 1887. 3886. 5612. Transierunt hæ voces quoque ad Europæos, Hispani appellant Carabole Garofas, Garouo, Angli Carobe-Tree, Galli Carouge, Carabe, Itali Carobe, Carobole.

I. G. Pintz sculps

P. G. Harder sculps.

Luc. Cap. XVI. vers. 6.7. XVII. 12. 14. &c. TAB. DCCXIX. 1437

Luc. Cap. XVI. verf. 6.

- Centum batos olei. —

— Centum cados olei. —

– Έκατὸν βάτες έλαμε. ——

rinæ agrestis, siue mensuras 15. cum 11. quar- cum 11. mensura urbicas.

aros, Batus, sumtus pro 2022. digitis cubicis Parisinis, ex mea reductione dat menBati 100. Amphoras 19. mensuras 34. cum 13. suras 12. & 13. dimidiam mensuræ Tigu- dimidia mensuræ agrestis, siue amphoras 24.

Luc. Cap. XVI. vers. 7.

— Centum coros tritici. —

— Centum coros tritici. —

– Έκατὸν κόςες σίτε. -

Quiualet x6005, Corus 20220. digitis cu- bus 11. modiolis 610. Dabunt proin 100. Cobicis Parisinis, reductione autem fa- ri 1141. Quartalia 2¹⁴. modiolos, siue 285. mo- cta ad mensuras Tigurinas, Quartali- dios, 1. quartale 2¹⁴. modiolos.

Luc. Cap. XVII. vers. 12. 14.

vicum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt procul.

14. Quos ut vidit, dixit illis: Profecti, 14. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostenostendite vos Sacerdotibus. Euenitque, ut inter abeundum mundati fint.

12. Et quum ingrederetur quendam 12. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe.

> dite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

12. Καὶ લેσερχομένε αυτε κές τινα κώμην, απήντησαν αυτώ δέκα λεπροί ανδρες, οι έςησαν πόβρωθεν.

14. Καὶ ἰδων, είπεν αυτοῖς πορευθέντες ἐπιδείζατε ἐαυτὰς τοῖς ໂερεῦσι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν ἀυτὰς, ἐκαθαρίωθησαν.

uersæque ætatis viri, temperamenti diuersi, quando mundandus est: adducetur ad sacerdo-absque unguentis, balneis, lotionibus, solo, tem.)

Ebebat si ulla, hæc certè miraculosa sed omnipotenti verbo, πορευθέντες ἐπιδείζατε ἐαυcura aperire Judæis oculos. Nam Très Tois legenou, nempe vi Legis Leuit. XIV. 2. ecce, sanantur decem leprosi, incu- Hac Lex est leprosi, in die emundationis sua. rabili malo affecti, consistentis, di- Adducetur ad sacerdotem. (Hic est ritus leprosi,

Luc. Cap. XVII. vers. 24.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 27.

Luc. Cap. XVII. vers. 29.

Vid. Gen. Cap. XIX. vers. 24.

Qqq qqq qqq qqq qqqq

Luc.

1438 TAB. DCCXIX. Luc. Cap. XVII. verf. 37. XVIII. 25. &c.

Luc. Cap. XVII. vers. 37.
Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 28.

Luc. Cap. XVIII. vers. 25.
Vid. Matth. Cap. XIX. vers. 24.

Luc. Cap. XVIII. vers. 35. 42. 43. Vid. Matth. Cap. XX. vers. 30.

Luc. Cap. XIX. vers. 4. Vid. 1. Reg. Cap. X. vers. 27.

Luc. Cap. XIX. vers. 30.
Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 2.

Luc. Cap. XXI. vers. 2.
Vid. Marc. Cap. XII. vers. 42.

Luc. Cap. XXI. vers. 25. 26.
Vid. Mattb. Cap. XXIV. vers. 29.

Luc. Cap. XXI. vers. 29. 30.
Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 18.

Luc. Cap. XXII. vers. 34.
Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

TAB.

TAB. DCCXX.

Luc. Cap. XXII. vers. 44.

Et correptus angore (a) prolixius ora- Et factus in agonia, prolixius orabat. Et erat sudor ejus sicut guttæ sanguinis, decurrentes in terram.

(a) Vel, impensius.

Et factus est sudor ejus sicbat. ut guttæ sanguinis decurrentés in terram.

Καὶ γενόμενος εν αγωνία, εκτενέτερον προσήυχετο. Ἐγένετο δε ο ίδρως αυτά ώσει θρόμβοι αίματος, καταβαίνοντες έπε דאָע אָאָע.

Ccurrunt hodienum in arte medica mira, subitaneæ mutationes siue ad sanitatem, siue ad mortem, quæ peritissimorum etiam Medicorum superant captum, quibus non datum est perspicere omnes corporis recessus; funt hæc θῶον τι, sed non θαύματα, miracula. Est hoc beior ignorantium Medicorum asylum, doctorum sincera confessio, esse & horum scire haud longe distans à Nihilo. Agnouerat hoc befor in रहेन एडेन्टा प्रांत्र Hippocrates. Sed verum beio, propriè sic dictum, idque multiuarium, exeruit se in summa optimi Saluatoris persona, & iis, quæ ei acciderunt. Fuit ille mirabilis, El fortis, sed insimul infirmitatibus quibuscunque humanis obnoxius, sed αναμάςτητος. In iis proin, quæ dulcissimo Seruatori acciderunt in Passione, ex una parte consideranda venit Diuinitas personæ, passio diuina, id est, talis, quæ omnibus omnino hominibus, collectim licet sumtis, qui vixere unquam, vel victuri funt, est impossibilis; ex altera verò parte humanitas, corpus infirmum humanum, sentiens, in quo Actiones & Passiones contigerunt conuenienter Legibus Naturæ & motus. Huc pertinet sudor CHRISTI sanguineus, Phænomenon naturale simul, vel, ut loqui amamus in Scholis nostris, præternaturale, sed & supernaturale, diuinum & humanum. Naturalis fuit sudor ipse, sanguis, qui effluxit ex corpore Saluatoris. Naturæ autem vires superauit caufa, vis mouens, & effectus. Agite, tentemus vadum, separaturi unum ab alio.

Est sanguis pretiosissimus vitæ nostræ thefaurus, cui intra limites arteriarum & venarum continendo fortes posuit aggeres Creator optimus, ne dissiparetur. Et est integrum quà latè patet corpus cribrum pertusum, ex quo incredibilis halituum copia exhalat omni momento, manente nihilominus sanguineo latice intra sua vasa: penetratis ad extrema usque cutis punctula, & tamen non transgreditur hosce sibi destinatos limites. Adeò angusta sunt canaliculorum lateralium secretoriorum ostiola,

ut globulis sanguinis non liber sit in illa aditus, sed quidem pertransire valeant aliæ subtiliores particulæ, globulis interim transeuntibus per extremas arteriolas in ultimas venulas, & redeuntibus hinc ad cor. In hoc sanguinis circulo consistit vita nostra, ejusque conseruatio. Quodsi fortè vel nimia mole accrescat, vel acrimonia inficiatur purpureus ille latex, perrumpit quidem is vel impetu, vel perfodit, repagula, non tamen transit per poros cutis, sed quidem & potius per patentiora oris, faucium, nasi, oculorum, aurium, pulmonum, ventriculi, intestinorum, uteri orificia, unde hæmorrhagiæ oriuntur variæ. Occurrunt nihilominus in rerum medicarum Annalibus exempla sanguinis, qui fortissimos ipsius cutis perrupit aggeres, sudoris sanguinei. Sufficit nempe ad id, ut amplientur extremæ arteriolæ laterales eò usque, ut globulis sanguineis concedant transitum. Legantur Marcell. Donat. Hist. Med. Mirab. L. I. c. 1. Thom. Bartholin. Cent. II. Ep. 11. Ledelius in Misc. Curios. Dec. II. Ann. 11. p. 63. Georg. Agricola L. II. de Peste, Andr. Libav. Singular. P. I. p. 172. Stolterfobt Disp. de Sudore sanguineo. In omnibus his casibus est sudor sanguineus morbus, acris qualiscunque διαθέσεως effectus, quæ heic nullum inuenit locum. Fuit optimo Saluatori nostro sanissima corporis constitutio, temperamentum perfectissimum non ad justitiam duntaxat, sed quoque ad pondus. Prodiit in exemplis memoratis ichor tenuis sanguineus, qui vestigia sui reliquit in Indusiis. Sed hesc suit sudor ώσει θεόμβοι αματος, καταβαίνουτες έπὶ την γην. Collectus fuit in grumos crassos, quales nunquam videre contigit in hominibus, quoniam nemo hominum passus est unquam, quod Saluator optimus, neque pati poterat. Egregia sunt, quæ hanc in rem habet Bernhardinus Senensis Tom. I. Serm. 51. de Passione DOMINI c. 12. Tanta fuit in CHRISTO orationis vehementia; atque tam horribilis in anima ejus sensibilis agonia. Quod sicut Lucas refert factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et Q9999999999999 2

licet plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo, nibilominus dici potest, quod aliqualiter dispositiue timor & amor, bellantes in corde JESU, quoad sum sensitiuum in causa extiterunt: dum enim attenderet, tam graue bellum super se verissime imminere, timore concussit sensitinum suum, ex quo sanguineus bumor fuit ad interiora reductus. Super bunc autem timorem rejiciendum fortissimus & feruentissimus amor, tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipsum excludens, omnes poros corporis JESU CHRISTI, & venam largiter relaxauit, ut fic de toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. His Bernhardini verbis subjungi posset sequens Philosophema. Grauabat Messiam, sponsorem tremendum Angelis, insuperabile omnibus hominibus onus peccatorum totius generis humani; atque in extremos coëgit angores ut fa-Aus fuerit περίλυπος έως θανάτε, έκθαμβείς, αδημονών, ysvojusvos sv ayuvia. Angor hic, omni intellectu finito superior causabatur violentissimam fibrarum cutanearum contractionem, tantam circuli per extrema difficultatem, atque versus cor repressionem, ut juxta consuetum naturæ ordinem extrema debuisset subire fata: nulla, generosissima licet, suffena fuissent naturalia remedia vel promouendo circulo, vel tollendo angori. Cordiale cœleste adferre debebat Angelus, άγγελος απ' κερανε ενισχύων αυτόν , V. 43. Amore vincente timorem cor tantum non oppressum, cardiaco animatum & refectum nouas resumebat vires: ad limina mortis jam adductus Saluator, totus voluntati paternæ resignatus superabat summam liquidi neruei in extremis resistentiam, & tanto quidem impetu ejecit ex thalamis suis sanguinem, ut perruperit is, relaxatis nunc fibris extremis, extrema arteriarum repagula, ampliata ita canaliculorum lateralium ostiola, ut sanguis ipse proruperit forma sudoris, & guttatim ab innocentissimo Sanctissimi sponsoris & sponsi corpore defluxerit in terram. Sed ut nemo mortalium, imò nec Angelorum, ideam sibi formare poterit extremo illi angori adæquatam, ita pariter nemo concipere valet modum, quo tristitia illa fuerit superata, vel angor discussis. Affectus nostri humani uti magnam efficiunt peccatorum nostrorum partem, ita debebat, ad eluenda ea, optimus Saluator adigi ad extrema affectuum suorum, sed sanctissimorum, atque ex una parte conjici in extremos mœrores & tremores tristissimos, ex altera reduci ad extrema gaudia, quorum comes fuit acquiescentia fumma in voluntate DEI Patris. Ita debebant expiari partim, partim sanctificari nostri mortalium peccatorum affectus, qui in binas redigi solent primarias classes, tristitiam & gaudium. Illam έμφατικωτάτοις terminis expressere Euangelistæ; hoc colligere licet ex dolorifico quidem sudore sanguineo, quem, pace
aliorum, aspicio non ut sequelam tristitiæ, sed
ut confortationis effectum, quo CHRISTUS
generoso & heroico animo obuiam iuit instanti suæ Passioni, & ignominiosissimæ morti.
Ea est sudoris hujus sanguinei ratio, ut à quouis Philosopho Christiano deseri mereatur potius lachrymis sanguineis, quam ut possit atramento describi.

De precibus, sudore, siti, de morte cruenta Disce homo, quod summus sit dolor, ira DEI. Sed nîl scire tuum tibi prodest, bæc nisi credas, Omnia te propter sustinuisse DEUM.

Ex hactenus dictis vel conciliare licet, vel & ad rationis trutinam examinare diuersas Eruditorum de sudore CHRISTI sanguineo sententias. Fuere quippe, qui pro naturali eum aspexere, Leuin. Lemn. L. H. de Compl. Job. Maldonat. Comm. in Matth. Sebast. Barradius, Cornel. a Lapide, Cornel. Jansenius, Gisb. Voetius, Gerbard. Joh. Vossius, Sol. Albertus, alii, quos refutat Clotzius Diff. de Sudore CHRISTI sanguineo Exerc. XII. quoniam in corpore Seruatoris nostri nulla fuerit cachexia, nec ulla babitus corporis deprauatio, ut profluere sanguis potuisset vel per anastomosin, vel diapedesin, vel diæresin; optimum ejus extiterit temperamentum, nec venis sanguis seruata sud forma substantiali naturaliter per sudorem emitti possit: sanguis etiam ichorosus, qualis est sanguinem sudantium, per naturam non concrescat, unde infert, supernaturalem fuisse bunc sudorem vel miraculosum, ratione subjecti, materiæ, quantitatis, qualitatis, modi, consequentis coagulationis, grumorumque. Adde, non tuitle fluidum quoddam sanguini simile, sed verum fanguinem. To work, quod in Textu extat, non combinatur αματι, sed θεόμβοις, in terram deci-Vidisses, & adhuc vides, Christicola, Heroem proprio sanguine conspersum undique, qui eluit in vino vestimentum suum, & in sanguine uuarum operimentum (pallium) suum, Gen. XLIX. 11. JESUM torculari iræ diuinæ pressum; Sacerdotem summum sanguinem fuum altari adspergentem; Sanguinem fœderis pleno alueo fluentem.

Legantur
Wedelius de Sudore CHRISTI cruento. In
Dec. III. Exercit. II.

Joh. Jac. Stolterfoht Diss. Epistolica de Sudore sanguineo, Lubec. 1698.

Job. Nicol. Quistorp. Programma, quo ad pias de salutari in DOMINUM nostrum & Regem unicum JESUM CHRISTUM grumos

unicum JESUM CHRISTUM grumos fanguinis sudantem aspectu meditationes suos ciues Academicos excitat.

Luc.

Luc. cap. xxII. v. 44.

Iesus sudore fanguineo diffluens.

Sitt = Schwetz Fest.

P. G. Harder sculps.

Luc. Cap. XXII. vers. 45. 51. XXIII. 33. &c. TAB. DCCXX. 1441

Luc. Cap. XXII. vers. 45.

Vid. Mattb. Cap. XXVI. vers. 43.

Luc. Cap. XXII. verf. 51.

- Et quum tetigisset auriculam ejus, Et cum tetigisset auriculam ejus, fanauit eum.
 - sanauit cum.
- Καὶ άψάμενος τε એτίε ἀυτε, ἰάσατο ἀυτὸν.

Hænomenon est hoc ex rarissimè obuiis, amoris simul erga perditissimos hostes, & thaumaturgicæ manus *41τήςιον. πατάσσει Πέτςος, ex intempestiua atque præcipiti animolitate, τὸν δἔλον τε ᾿Λεχιεgέως, και αφείλεν αυτέ το ές το δεξιον, v.50. Et ecce CHRISTUS, captiuus mox atque vinctus summo Sacerdori adducendus, tangit Tyranni hujus sæuissimi seruum, ejusque auriculam vel abscissam restituit, vel pendulam aut grauiter sauciatam sanat. Phænomenon, quo vel solo

attente considerato 'Agxiegeus ille totumque Synedrium debuissent esse conuicti de Diuinitate CHRISTI Messiæ. Phænomenon tantò miraculosum magis, quod auriculæ cartilaginosæ vulnera neque ligari facilè queant, neque curari; heic autem neque adhibitæ fuerint ligaturæ, neque emplastra, neque balsama vulneraria, sed is ipse, quem persequuntur militum turmæ tanquam latronem & perduellem, µsτὰ μαχαιρών κὰ ξύλων, V. 52. tangit auriculam læfam, & fanat.

Luc. Cap. XXIII. verf. 33.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 35.

Luc. Cap. XXIII. verf. 36.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 48.

Luc. Cap. XXIII. verf. 44. 45.

Vid. Mattb. Cap. XXVII. vers. 45.

Luc. Cap. XXIII. verf. 45.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 51.

Luc. Cap XXIII. verf. 46.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 50.

Luc.

References

1442 TAB. DCCXXI. Luc. Cap. XXIV. vers. 13. Joh. I. 32. II 6-10.

Luc. Cap. XXIV. vers. 13.

in Castellum, quod aberat spatio stadiorum sexaginta ab Hierosolymis, nomine Emaus.

Et ecce, duo ex illis ibant codem die Et ecce, duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emaus.

Καὶ ἰδὰ, δύο ἰξ ἀυτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν ἀυτῷ τῷ ἡμέρᾳ οἰς κώμην, ἀπέχυσαν ςαδίυς ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερυσαλήμ, ἦ ὄνομα Έμμακς.

St Stadium, στάδιον, στάδιος, mensuræ genus, qua dimetimur locorum distantias. Sed ut mensuræ aliæ fluidorum & folidorum, pondera item variarum Nationum variant, fic & variant mensuræ distantiarum. Nullum tamen est dubium, quin intelligi heic debeant Stadia Græcorum & Romanorum, qui ea ab illis fuere mutuati. Plinio L. II. c. 23. & Columella L. V. c. 1. testibus, Stadium Romanum confecit 125. passus Romanos, 8. proin stadia dabant Milliare. Reducit Eisenschmid stadium ad 95. hexapodas, 41252 pedes, vel 5741250 Pedes Parisinos. Ex hac Hypothesi distabat Emaus ab Hierosolyma 34492. pedibus. Apud Herodotum L. II. le-

gas æquationem Stadii cum 6. plethris fiue 600. pedibus, બે જે દેશમાર્જ હંદુપાયો હૈયાયાર્ય નેના કર્યકાળ εξέπλεθεω, centum orgyjæ justæ sunt stædium sex pletbrorum. Quandoquidem autem Strabone teste L. XVII. Pyramidum Ægyptiarum altitudo fuit unius stadii, & altitudo hæc ipsa hodie nota, comparari possunt tantò facilius mensuræ modernæ cum Veteribus, qua in re inprimis sese exercuit Astronomus insignis Cassinus, vid. Mem. de l'Acad. Roy. A. 1702. Quodsi pro milliari Germanico maximo ponamus paffus 5000. pro minimo 4000. & 125. pro Stadio, habebit illud 40. hoc 32. Stadia, eritque distantia Hierosolymæ ab Emaus 11. Milliaria Germanica ex priori, & ferme 2.ex posteriori hypothesi.

EVANGELIUM JOHANNIS.

Joh. Cap. I. vers. 32.

Vid. Matth. Cap. III. vers. 16.

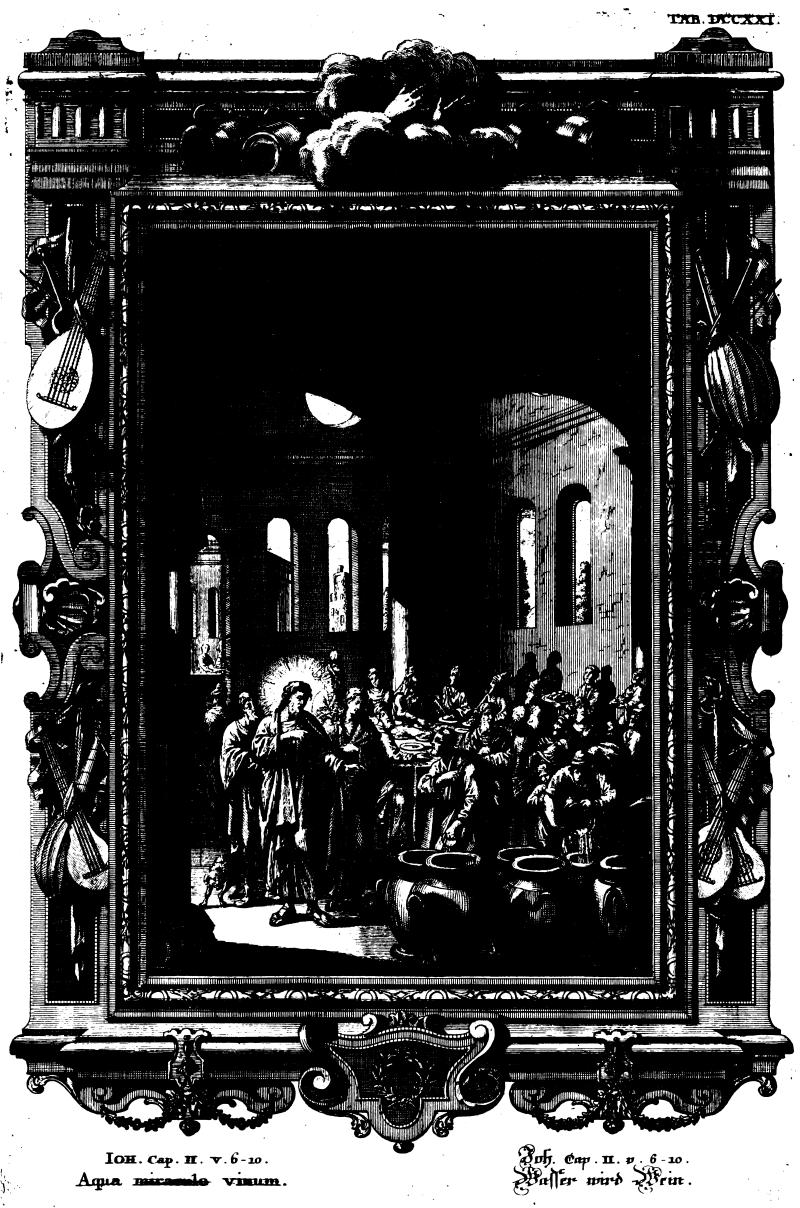
TAB. DCCXXI.

Joh. Cap. II. vers. 6 - 10.

- deæ positæ secundum purificationem Judæorum, capientes fingulæ metretas binas aut ternas.
- 7. Dicit eis JESUS: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad fummum.
- 8. Et dicit eis: (a) Haurite nunc, & 8. Et dicit eis JESUS: Haurite nunc, ferte (b) Architriclino: & tule-

 - (a) Al. infundite.
 (b) Significat eum, qui præsectus est apparando conuiuio.
- 6. Erant autem ibi sex hydriæ lapi- 6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.
 - 7. Dicit eis JESUS: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt cas usque ad fummum.
 - & ferte architriclino. runt.

9. Cum

I. G. Pintz sculps.

9. Cum autem gustasset architriclinus 9. Ut autem gustauit Architriclinus © aquam in vinum versam (nesciebat autem, unde esset, sed ministri sciebant, qui hauserant aquam) vocat Sponsum architriclinus.

(c) Al. aquam vinum factam.

10. Et dicit ei: Omnis homo (4) primò bonum vinum ponit, & quum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: tu seruasti bonum vinum (e) usque ad hoc tempus.

(d) Vel, primùm, aut primo loco. (e) Vel, usque nunc.

- 6. Ήσαν δε έκει υδριαλ λίθιναι έξ, κείμεναι κατά τον καθαρισμόν των Ικδαίων, χωράσαι άνα μετρητάς δύο ή τρος.
- 7. Λέγει αυτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ: γεμίσατε τὰς ὑδείας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν ἀυτὰς ἔως ἄνω.
- 8. Καὶ λέγει αυτοϊς. 'Αντλήσατε νῦν, καὶ Φέρετε τῷ αςχιτρικλίνω. Καὶ ἤνεγκαν.
- 9. 'Ως δε έγεύσατο ο άγχιτρίκλινος το ύδως δινον γεγενημένον, (κο) εκ ηδει, πόθεν έςίν οι δε διάκονοι ηδεισαν οι ηντληκότες τὸ ὕδως) Φωνει τὸν νυμφίον ὁ ἀξχιτείκλινος,
- 10. Καὶ λέγει ἀυτῷ. Πᾶς ἄνθεωπος πεωτον τὸν καλὸν δινον τίθησι, κοὶ ὅταν μεθυοθώσι, τότε τὸν ἐλάσσῳ. σὸ τετήρηκας τὸν καλὸν δίνον ἔως ἄςτι

sequuntur.

Nitiauit CHRISTUS potentissimam suam Thaumaturgiam in Nuptiali Festo Canæ in Galilæa, demonstraturus primo hocce fuo miraculo, se esse verum Messiam, elementorum & totius Naturæ Dominum, DEUM & Creatorem; se præstare posse momento citius, quod juxta Leges ab ipso in natura stabilitas exacto fit anno. Naturæ miraculum videmus & gustamus quouis anno, sed hoc transcendentale θαυμα semel duntaxat datum fuit effectui. Mutatur aqua quotannis in vinum: fit hæc metamorphofis in omnibus vineis: assumunt vites pro nutrimento partim aquam, partim succum in ipsa aqua & terra latentem viscosum, qui certè non est vinum, sed quidem sensim atque sensim, modo nobis incomprehensibili, per aliquot mensium decurfum mutatur in vinum. Sed heic in Hydrias effunditur aqua, & mandato CHRISTI prodit, bibiturque vinum, idque generosum. Par autem hujus transmutationis est ratio, quæ mutationis illius aquæ in sanguinem: hac quidem differentia, quod hæc Ægyptiis facta fuerit in pœnam, illa conuiuis nuptialibus recreationi fuerit & gaudio.

Quantitatem aquæ in vinum mutatæ determinaueris facilè, si noueris capacitatem metreta. Fuit autem usrentns mensura fluidorum apud Græcos æqualis Batho Hebræorum, quem reducimus ad 2022. digitos cubicos Parifinos. Alias vocatur nados, negamior, Cadus, Ceramium, & apud Athenienses capiebat 12. congios, siue 72. sextarios. Nicandri Scholiastes 🖥 μετεητής έχει ξέςας εβδομήκοντα δύο. Eisenschmied

Pond. & Mens. p. 80. 166. Commoda sese heic offert Bathum ipsum ad nostras mensuras Tigurinas reducendi, imo & παρόραμα alibi commissium corrigendi occasio. Ansam nactus A. 1731. publicata jam maxima Veteris Codicis parte exactius determinandi mensuras no-

stras tum siccorum tum fluidorum inueni, quæ

aquam vinum factam, & non

sciebat, unde esset, ministri autem

sciebant, qui hauserant aquam,

vocat sponsum architriclinus.

10. Et dicit ei: Omnis homo primum

num vinum usque adhuc.

bonum vinum ponit: & cum ine-

briati fuerint, tunc id, quod dete-

Tu autem seruasti bo-

In mens. urbic. Stadtmäs - agrariis, Landmäs. mensur. quartar. – mensur. quartar. Bath. 26. 2131. 22138. Hin. I 131. 2112 Log. I 131. 1134. Ouum 131.

Ex qua Hypothesi dabunt sex Hydriæ (sumtis duobus metretis pro singulis Hydriis)

Mensuras urbic. quart. mens. agrar. quart. O_{131}^{28} . — 264. -(sumtis tribus metretis pro singulis Hydriis) $2^{\frac{41}{131}}$. — 397.

Pariter pro mensuris cauis aridorum prodiere in Mensuris Tigurinis sequentia.

Q	Modioli				
Corus, Chomer	19.	-	-	-	6126
Lethech	9.	-	-	-	11 63
Ephah	ı.	-	-	-	I 5 17.
Satum, Seah -	-	-	-	-	10,4.
Homer, Gomer	-	-	-	-	3 TT.
Kab	-	-	-	-	1 ₁₁ .
Ouum Rabbinori	ım	-	-	•	71 2 •

Reference 2

Se-

1444 TAB. DCCXXI. Joh. Cap. III. vers. 8. Cap. IV. vers 24.

Sequuntur mensuræ interuallorum reductæ ad mensuras Tigurinas, decimales.

	,	•	"		///
Milliare	4943-	_	4134	•	
Stadium	617.		9134	•	
Iter Sabbath	i 3558.		260 267.		
Arundo	10.		6.		73 1 -
Cubitus	ı.		7.		767-
Spithama	0.		8.		884.
Palmus	0.		2.		9131.
Digitus	-		-		7:01.

Nempe ex Hypothesi unius & simplicis cubiti, sumti pro 2384. partibus Parisinis. Differentiam si feceris inter cubitum sacrum & profanum, sumtis pro illo 2953. partibus, obtinebis, quod sequitur.

Iter Sabbath	i 4	, 407.		4 84 4 1 3 2	t.	""
Arundo		13.		2.		0134.
Cubitus		2.		2134	;•	•
Spithama		ı.		1 268	•	
Palmus .	-	-	-	3.		6884.
Digitus	-	-	-	-	-	9 9 1 6.

Inseruient hæc, quæ monere & volui & debui, corrigendis benè multis Textibus Sacri Codicis.

Silentii sipario inuolui haud debet Judæorum mos obseruatus in conuiuiis, quo apponebant prius vinum generosum, sed conuiuis jam inebriatis, ολιγόφοςον, vel & aquam meram. A quo dissentimus nos, in ultima mensa conuiuis apponentes vinum vel nostras generosius, vel exoticum ex Marchionatu Badensi, Burgundia, vel & Moschatellinum, Spiritum vini, vel cerasorum, liquoresque arte paratos, qui roris Solis nomine veniunt. Rationem si quæras inæqualitatis hujus, aliam dare non possum, quam quod Judæi more suo reducere voluerint conuiuas ad sanam mentem, nos verò ratione eos velimus priuare. Subscribet facile, qui ad naturam liquorum spirituosorum modò memoratorum attendere velit. Quem corpori infert æstûm vinum, extinguit aqua. Rarefacit illud, generosius inprimis, sanguinem, & ampliat vasa, sed latice sanguineo æquabilem reddit circulum aqua. Quò generosius est vinum, vel & ad spiritus subtilitatem eleuatum, eò impeditur magis digestio ciborum in ventriculo, contra quod judicare solemus vulgò, quam operationem promouet è contra aqua, vel infusum Theæ. Altri tempi, altri costumi: altre natione, altri costumi.

Joh. Cap. III. vers. 8.

Vid. Jer. Cap. X. vers. 13. Cap. LI. vers. 16.

Joh. Cap. IV. vers. 24.

Spiritus est DEUS. —

Spiritus est DEUS, —

Πνεύμα ὁ ΘΕΟΣ. —

St de Natura DEI Idea firma Religionis basis; falsa illa si fuerit, non poterit non esse cultus absurdus ac superstitiosus. Idea de DEO potentissimo quidem, sed malo, qui gaudeat cæde & destructione creaturarum, timorem quidem incutiet, sed & odium pariet, quin & mutuam inter creaturas ipsas discordiam, utpote quæ Creatorem suum imitari volunt ac debent. Persectissimam simul & acceptissimam ideam de DEO Spiritu sistit nobis Gratiosissimus Saluator, & inde statim pro cultu salutarem nobis ducit sequelam, rès meoscaventas autòn, én musulatura appi alapseia dei meoscaven. Cultum alium prorsus

à ceremoniali illo, quem Judæis præscripserat DEUS, carnalibus ideis & idololatriæ addictis; cultum naturæ suæ magis congruum. In veteri illa Oeconomia cluebat DEUS magnus, terribilis, Exercituum DEUS. In Nouo Fædere gratiosiori longè facie, DEUS & Pater DOMINI nostri JESU CHRISTI: Pater compassionum; DEUS omnis consolationis, patientiæ omnis: DEUS pacis & charitatis. Conceptum hunc de DEO Spiritu dictat quoque ipsa sana Philosophia ex consideratione proprietatum, quæ Entibus vel materialibus

vel spiritualibus competunt; quem explicatum dedimus alibi.

Joh.

Joh. Cap. IV. verf. 46 - 53.

- 46. Erat autem quidam (a) regius, 46. Et erat quidam regulus, cucujus filius ægrotabat Caper-
 - (a) Videntur hic Basississes legisse, qui regulum interpretati sunt, cum omnia exemplaria Basissis habeant, id est, hominem regium, vel regali genere natum, vel, qui regio munere sungeretur.
- 47. Hic quum audisset JESUM ad- 47. Hic cum audisset, quia JESUS uenisse à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, ac sanaret ipsius filium. (b) Erat enim moriturus. (b) Al. siquidem is agebat animam.
- 49. Dicit ei regius: DOMINE, deicende, prius quam moriatur filius
- 50. Dicit ei IESUS: Vade, filius tuus viuit. Crediditque homo fermoni, quem dixerat ei JESUS, & ibat.
- 51. Jam autem eo descendente serui ejus occurrerunt ei, & renuntiauerunt, dicentes: Puer tuus viuit.
- 52. Sciscitatus est ergo ab eis horam, in qua melius habuisset, & dixerunt ei: Heri hora septima reliquit eum febris.
- 53. (c) Intellexit ergo pater, (d) illam esse horam, qua dixisset sibi JE-SUS: Filius tuus viuit. didit ipse, & tota domus ejus.
 - (d) Ad verbum, quod in illa hora, scilicet reliquisset eum sebris, in qua &c.
- · 46. Καὶ ἦν τις βασιλικός, ἔ ὁ ὑιὸς ἡωθένει ἐν Καπερνακμ.
- -47. "Ουτος ακέσας, ότι ΙΗΣΟΥΣ ήκει έκ της Ίκδαίας είς την Γαλιλαίαν, απήλθε πρός αυτόν, κοι ήρωτα αυτόν, ένα καταβή, καὶ ἰάσηται ἀυτὰ τὸν ὑιὸν ήμελλε γὰς ἀποθνήσκειν.
- 49. Λέγει πρὸς ἀυτὸν ὁ βασιλικὸς. ΚΥΡΙΕ, κατάβηθι πρὶν ἀποθανείν τὸ παιδίον με.
- 50. Λέγκι αυτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ: Ποςεύκ, ὁ ὑιὸς σκ ζῆ. Καὶ ἐπίςευσεν ὁ ανθρωπος τῷ λόγῳ, ῷ ἔπεν ἀυτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ, મુણે કંજ ભૂકંગ્રહ્મ છે.
- 5 Ι. Ἡδη δὲ ἀυτῶ καταβαίνοντος, δι δῶλοι ἀυτῶ ἀπήντησαν ἀυτῷ, καὶ ἀπήγγκλαν, λέγοντες. Ὁτι ὁ καῖς σε ζη.
- 52. Ἐπύθετο ἐν πας ἀυτῶν τὴν ώςαν, ἐν ἢ κομιψότεςον ἔχε. Καὶ εἶπον ἀυτῷ. "Οτι χθὲς ώςαν ἐβδέμην ἀφῆκεν ἀυτὸν ό πυρετός.
- 53. Έγνω εν ο πατής, ότι εν έκενη τη ώςα, εν ή είπεν αυτώ ο ΙΗΣΟΥΣ, ότι ο δίες σε ζή. Καὶ επίς ευσεν αυτός, χώ ή ouna aut & on-

ex actionibus in distans. Diei itinere distat ab ægro Medicus. Remediorum loco, quæ alii vel darent, vel præscriberent Medici, inquit ille ad mæstum ægroti patrem, o vides ou Çā. Et en, sanatur hic subitò, à sebre, ut quidem videtur, acuta; nam

St hæc febricitantis cura miraculosa intermittentium non est vel raro, tollere è medio affectos. Hic verò filius, referente patre, morti erat proximus, nueme anosvionen. Liberatus à morbo integræ restituitur sanitati cadem. quâ relatio facta fuit de morbo, horâ, eadem, quâ Medicus sanitatem reducem fuit pollicitus, septimâ nempe, quæ nobis prima est pomeridiana. Sss sss sss sss sss s

jus filius infirmabatur, Caphar-

adueniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus: incipiebat enim mori.

- 49. Dicit ad eum regulus: DOMI-NE, descende prius, quam moriatur filius meus.
- 50. Dicit ei JESUS: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei JESUS, & ibat.
- 51. Jam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt, dicentes: quia filius ejus viueret.
- 52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.
- 53. Cognouit ergo pater, quia illa hora esset, in qua dixit ei JESUS: Filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus ejus tota.

TAB. DCCXXII.

Joh. Cap. V. vers. 2-9.

2. Est autem Hierosolymis ad probaticam (a) piscina, quæ cognominatur Hebraice Bethesda, quinque porticus habens.

(a) Koduphidea à natando dicitur, quali dicas natatorium.

- 3. In his jacebat multitudo magna ægrorum, cœcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
- 4. Angelus enim descendebat certo tempore in piscinam, & turbabat aquam. Itaque qui primus descendisset post turbationem aquæ, sanus fiebat, à quocunque detineretur morbo.
- 5. Erat autem quidam homo illic, qui triginta & octo annos morbo tenebatur.
- 6. Hunc quum vidisset JESUS decumbentem, & cognouisset eum jam (b) multo tempore affici, dicit ei: Vis fanus fieri?
- (b) Vel, quod jam multum temporis morbo teneretur. 7. Respondit ei ægrotans: DOMI-NE, hominem non habeo, ut quum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Sed interim dum ego venio, jam alius ante me descendit.
- batum tuum, & ambula.
- le, & fustulit grabbatum suum, & ambulabat.

- 2. Est autem Hierosolymis super probatica pilcina, quæ cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus habens.
- 3. In his jacebat multitudo magna languentium, cœcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
- 4. Angelus autem DOMINI descendebat secundum tempus in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacunque detinebatur infirmitatc.
- 5. Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.
- 6. Hunc cum vidisset JESUS jacentem, & cognouisset, quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis fanus fieri?
- 7. Respondit ei languidus: DOMI-NE, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.
- 8. Dicit ei JESUS: Surge, tolle grab- 8. Dicit ei JESUS: Surge, tolle grabbatum tuum, & ambula.
- 9. Et statim sanus factus est homo il- 9. Et statim sanus factus homo ille, & fustulit grabbatum suum, & ambulabat.
- 2. Εςι δε έν τοις Ίσροσολύμοις έπε τη προβατική κολυμβήθρα, ή έπιλεγομένη Έβραϊςὶ Βηθεσδα, πέντε ςόμς έχεσα.
- 3. Έν ταύταις κατέκειτο πλήθος πολύ των αωθενέντων, τυφλών, χωλών, ξηρών, έκδεχομένων την τε δόατος κίνησεν:
- 4. "Αγγελος γας κατα καιρον κατέβαινεν έν τῆ κολυμβήθρα κας έταρασσε το ύδωρ" ο Εν πρώτος έμβας μετα την ταραχην τε υδατος υγιής έγένετο, ῷ δήποτε κατέιχετο νοσήματι.
- 5. Ήν δέ τις ἄνθρωπος έκει τριάκοντα οκτώ έτη έχων έν τη άωθενεία.
- 6. Τέτον ίδων ο ΙΗΣΟΥΣ κατακήμενον, καὶ γνες, ότι πολύν ήδη χρόνον έχει, λέγει κυτώ θέλεις ύγιες γενέωαι;
- 7. Απεκείθη αυτώ ο αωθενών ΚΥΡΙΕ, ανθεωπον έκ έχω, ίνα όταν ταςαχθή το ύδως, βάλλη με είς την κολυμβήθεων કંગ બેં ઈકે કૅલ્સ્ટ્રાંબલા કંગ્રુએ, જેંગ્રેગ્ડ મલ્ગે કંપ્રસે મયમ્યβર્વાગન.

8. Aéyes

Ion. Cap. v. v. 2-10. Miraculum ad piscinam Bethesdae. Fah. Cap. v. v. 2 - w. Munder um Priche Getheson.

G. D. Heumann sculps.

- 8. Λέγει αὐτῷ ὁ ΙΗΣΟΥΣ΄ ἔγειραι, ભૃદુંον τὸν κράββατόν σε, κὰ περιπάτει.
- 9. Καὶ ἐυθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον ἀυτῶ, καὶ περιεπάτει.

St hæc una ex rarissimis Historiis, in Biographia dulcissimi Saluatoris nostri obuiis, adeò singularis, ut sint, qui ei fidem haud præbeant, quod neque alii Euangelistæ, neque Judæorum fidelissimus Historiographus Josephus ullam ejus faciant mentionem, persuasi, inuolasse in Sacrum Codicem ex Archihæretici Tatiani Euangelio. Sufficiat nobis, memoratam esse Johanni cum omnibus suis circumstantiis; extare in optimis quibusque & vetustissimis Codicibus; agnitam fuisse pro vera à plerisque tum Græcæ tum Latinæ Ecclesiæ Patribus. Mirum hocce Phænomenon ad rationis trutinam perpendens miracula video miraculis accumulata, miracula in piscina ipsa siue balneo, miracula patrata in iis, quibus datum fuit descendere primis à descensu Angeli turbatoris simul & Medici; Miracula, si oculos conjiciam in ægrum triginta & octo annorum, cujus cura miraculosa Thaumaturgo summo CHRISTO fuit reservata. Omnis proin philosophandi occasio cessat, quoniam omnes Historiæ hujus circumstantiæ vires naturæ, omniumque balneorum superant. Neque assentiri possim opinioni Scholasticorum quorundam, qui vires balnei hujus miras tribuunt sacrificiis ante oblationem in piscina hac ablutis; vires adeò sanatiuas in balneo hoc fuisse inhæsiue & qualitatiue, ut loqui amant, qui intelligi nolunt. Quantum quidem capere ego possium, eò redit horum Philosophorum mens, quod vires accesserint aquæ non ab Angelo, fed hunc certo tempore fecialis ad instar descendisse, ut mirificam illam virtutem annuntiaret, & aquam veluti inauguraret. Sunt ex classe superstitiosorum, qui in fauorem miriticæ, quâ crux CHRISTI pollet, virtutis allegant ex Petro Comestore apud Sixtum Biblioth. p. 583. fuisse consilio Reginæ Sabæ Solomoni dato fundum hujus piscinæ stratum ligno, è quo ipsa crux CHRISTI fuerit facta, & quotannis semel descendisse Angelum, singulari ergo hoc lignum deuotione tactum. Haud majorem meretur attentionem eorum opinio, qui vim hujus balnei tribuunt ossibus Jesaiæ ibi sepulti, de qua vid. Wagenseil. in Gemar. c. 1. excerpt. 47. Securissimi omnium ibimus, si nudo fidamus & inhæreamus Textus testimonio, iuxta quod αγγελος κατα καιρον κατέβαινεν έν τη κολυμβήθεα, καὶ έταξασσε τὸ εδως, nempe non ut αυτοκεασης, sed tanquam λειτενγικόν πνευμα, Hebr. I. 14. Legatus DEI, qui solus miracula patrat, imo omnia operatur. Incertum prorsus est, quandonam cœperit mirifica hujus balnei vis, & quamdiu durauerit. Haud contemnenda est conjectura Lightfooti Hor. Talmud. in Joh.p. 1009. manifestasse se supernaturalem hanc virtutem

paulò ante incarnationem Messiæ, in complementum Prophetiæ Zach. XIII. 1. In die illa vena aperietur domui Dauidis, & babitatoribus Jerusalem ad (expiandum) peccatum, & menstruam immunditiem, (In die illa erit fons patens domui Dauid, & babitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris & menstruate,) quæ vena applicari potest potius CHRISTO ipsi, ejusque pretiosissimo merito. Chemnitius: Postremis temporibus populus Judæorum non tantum patebat direptionibus, & tyrannidi Ethnicorum, sed libertas ipsorum plane oppressa, imo extincta erat: ne igitur vel de promissionibus desperarent, vel totam religionem abjicerent, mirabile boc donum sanationis statuit DEUS in illo loco, ubi victima, que figure erant propitiatorii sacrificii, lauabantur & præparabantur, ostendens, se posteritatem Abraha, & cultum à se institutum adbuc amare, ut ita firma expectatione usque ad Messie aduentum sustentarentur. Et probabile est admodum, quod Pellicanus noster scribit in IV. Euang. f. 106. cessasse miraculum hocce cum morte CHRISTI, uti & Tertullianus contra Jud. c. 13. cessantem hanc virtutem mirificam tribuit perseuerantiæ furoris Judaici contra CHRISTUM. Legatur omnino Cl. Job. d'Outrein Diss. Historico - Philolog. de Piscina Bethesdæ inserta Bibl. Brem. Cl. I. p. 597. qua miraculosam hujus piscinæ virtutem contra Thomam Bartbolinum & Henr. Hammondum comprobat. Solidiffima ejus argumenta huc paucis redeunt. neque in S. Scriptura, neque apud Josephum aut Philonem, vel apex occurrit, ex quo probetur, Thermas Medicinales fuisse Hierosolymis. 2. Quia thermæ naturales tantum inseruiunt aliquibus morbis sanandis, verum aqua bæc tollebat omnem, quocunque quis detineretur, morbum. 3. Thermarum aqua nonnisi sapius usitata & per interuallum temporis ægros curare possunt: sed bic è vestigio sanabatur, quisquis post motam aquam eam ingressus fuerat. 4. Thermarum aqua medicinales semper eandem vim habent, saltem certo tempore anni: Verum bæc aqua tantum sanabat ната нацов, aliquo breui tempore, quod statum & fixum non erat, sed patienter debebat expectari. 5. Aqua bæc non sanabat, nisi postquam mota esset. 6. Et quidem per Angelum, descendentem in eam, vel super illam. 7. Neque id beneficium præstabat pluribus, sed uni tantum, & quidem primo, post turbationem eam ingresso. Tractarunt eandem hanc materiam J. C. Harenberg. in Bibl. Brem. Cl. VII. p. 82. Mich. Arnold. Præs. Frischmutho Jen. 1663. 4. David Wendeler Witt. 1676. 4. Sam. Schelguig Diss. II. Gedani 1681. 4. Joh. Conr. Hottinger. Præs. Joh. Bapt. Ottio Tig. 1705. 4. Dav. Ebersbach Præs. Job. Oleario Lips. 1714. 4.

Sssssssssssss 2

Per-

1448 TAB. DCCXXII. Joh. Cap. V. vers. 2 - 9. VI. 9 - 13. 18. 19.

ipsum, quod effecit non Piscina miraculosa, non Angelus creatus, sed Angelus Fæderis CHRISTUS patrauit in viro 38. annos laborante, morbo per consequens chronico. Morbi genus ipsum non exprimit Euangelista, cui vir ille duntaxat dicitur Exw iv Th acornia, id est, adervis, æger. Paralyfin volunt Heinfius Aristarch. sacr. 887. Pelargus in Job. V. Theophylactus, Gregorius, Wedelius de Paralysi uniuersali & particulari in Dec. VIII. Exercit. III. p. 22. Nonnus:

> Ειχε δυσαλθήτω πεπεδημένα γένατα νέσω. Habebat incurabili ligata genua morbo.

Chrysoftomus vocat ipsum dedentiror, ligatum, ut sane ligatus est, cui nec stare, nec ambulare, nec functiones suas obire licet. Diffitendum interim haud est, minus quadrare locutionem hanc naturæ paralyseos, quæ reuerà est mageous, solutio, relaxatio toni. Sed sensu illo priori ægroti quiuis dici possunt dedinéros, ad lectum relegati. Ita CHRISTUS de ægra illa 18. annorum, ทิง อังทุธยง o Daravas, Luc. XIII. 16.

Vers. 6. quæ leguntur verba, ਹੈ ਰਾ ਸਾਹਨ ਹੈ ਹੈ ਹੈ xebror ixes, intelligi possunt & de ætate senili, & de diutina ægri mora ad piscinam, quem sensum æquiuocum adoptat Vernacula nostra, daß er schon eine lange Zeit gelegen. De cura ipsa dubitare haud licet, fuisse miraculum patratum in ægro insanabili, patratum momento. Imperat CHRISTUS, dicto jungit factum, gratiam largitur præstandi id, quod jubet. Solius

Pergo, properante pede, ad miraculum DEI proprium est, ut sic imperare possit. Cyrill. L. II. in Job. c. 126. Dictum, eyenças, acor tor κεάββατόν σε , κεὶ περιπάτει. Fuit hic lectus, vel lectulus, κεάββ=τος, grabbatum indicium ut morbi, ita restitutæ sanitatis. Heic tollit sanus grabbatum, ibi portat lectus ægrum. Chrysoft. Serm. 50. Tolle lectum tuum, ut quod est instrmitatis testimonium sit probatio sanitatis: ut lectus doloris tui, fit meæ curationis indicium; ut receptæ fortitudinis magnitudinem ponderis asserat magnitudo. Jubet CHRISTUS ægro mseimaren, redire domum, vel hac illac ire, ut fides accedat miraculo, neque ulli vel minimus hæreat scrupulus. ως εκαί το γινόμενον πις εύσασθαι θαυμα. χαὶ μηδένα νομίσαι Φαντασίαν είναι το γεγενημένον, η υποxeism. Chrysoft. Homil. 36. Successus curæ legitur v. 9. και έυθέως έγένετο ύγιης ο ανθεωπος και ήρε τον κεάββατον άυτε, και πεειεπάτει. Audi, quomodo ægrum hunc nostrum adloquatur Nazianzenus Orat. in Sanct. lauacr. Heri in lecto decumbebas, derelictus & neglectus, nec babebas bominem, qui, cum aqua turbata esset, te in piscinam mitteret: bodie inuenisti bominem, eundem & DEUM, Seu potius DEUM bominem. Apposite am Ende Medicin. Christ. Diuin. p. 34. Benedictus Saluator majestatico suo Imperio unico verbo irmeu omnia in afflicto redintegrauit, subinde maxime corruptum morbi statum, extreme vitiosos motus, deperditam macbinam corporis, exarefactos & summopere deprauatos succos corporis, labefactatos humorum progressus, omnium organorum desperatam inversionem uno momento, & solo verbo cum divine sue virtutis comitatu sanavit, eidemque ad nouam velut vitam nouas largitus est vires, quibus surgere, grabbatum suum attollere & ambulare potuit, & id intimes &c.

> Joh. Cap. VI. verf. 9 - 13. Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 19.

Joh. Cap. VI. verf. 18. 19. Vid. Matth. Cap. XIV. vers. 25.

TAB.

TAB. DCCXXII.

Joh. Cap. IX. vers. 1. 6. 7.

- 1. Et præteriens JESUS vidit homi1. Et præteriens JESUS vidit hominem cœcum à natiuitate.
- 6. Hoc quum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo: & illeuit lutum fuper oculos cœci.
- 7. Et dixit ei : Vade, laua in piscina 7. Et dixit ei : Vade, & laua in nata-Siloam, quod interpretatione est, missus. Abiit ergo, & lauauit, & venit videns.
- Ι. Καὶ παράγων είδεν άνθρωπον τυφλον έκ γενετής.
- 6. Ταῦτα ἐπτων, ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τε πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τες ὀφθαλμές τε τυφλεί
- 7. Καὶ ਜੌπεν αυτῷ. Τπαγε, νίψαι κός τὴν κολυμβήθεαν τε Σιλωαμ (ὁ ἐξιμηνέυεται, απεςαλμένος). Απῆλθεν ἔν, καὶ έγίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.
- N cœcitas hæc fuerit amaurosis, vel catarrhacta? an causa mali resederit in hac illaue membrana, hoc illoue oculi humore, vel & neruis opticis? nescimus cum ignarishimis, Sacra si-Iente Scripturâ. Omnia tamen hæc crediderim potius, quam quod statuere priscæ Ecclesiæ Patres, Cyprianus, Chrysostomus, Theophylactus, Augustinus, nouos creasse oculos CHRI-STUM cœco huic nato. Nam v. 10. sciscitantur Judæi, πως ανεώχθησαν σοι δι δφθαλμοί; & v. 11. respondet sanus factus, ἐπέχρισέ με ΙΗΣΟΥΣ τες ορθαλμές. Unde liquidò patet, habuisse oculos, fuisse eosdem apertos, non recens creatos. Quamuis haud constitisset pluris CHRI-STO, nouos fabricari, vel creare oculos, quàm

curare infanabiliter cœcos. De Collyrio, ex fanctissima Messiæ saliua, & terra parato, non habemus quod dicamus, nisi quod in parallelo collocari debeat cum omnipotenti verbo, quod suffecisset solum, imo solus voluntatis diuinæ nutus. Adhibuit proin αρχίατρος ισόθεος Collyrium non tanquam remedium, sed tanquam omnipotentiæ suæ τεκμήςιον, facile quippe fuit judicare adstantium cuiuis, cœcum à natiuitate curari haud posse remedio tam vili. Bartholin. de Morb. Biblic. c. 20. ex L. VII. Carm. 42.

nem cœcum à natiuitate.

venit videns.

6. Hæc cum dixisset, expuit in ter-

ram, & fecit lutum ex sputo, &

toria Siloe, quod interpretabatur

Abiit ergo, & lauit: &

liniuit lutum super oculos ejus.

Prima luto debent nostræ primordia vitæ, Exque luto reficit languida membra DEUS. Viderat boc cœcus, cui reserantur ocelli, Ut quoque discamus nos meminisse luti.

Joh. Cap. X. vers. 4.

Nouerunt (oues) vocem ejus.

"Οιδασι (τὰ πρόβατα) την Φωνην ἀυτέ.

Sciunt (oues) vocem ejus.

Ouerunt oues vocem pastoris sui, ut agnoscit bos Dominum suum, & asinus præsepe beri sui, Jes. I. 3. Est hæc cognitio, si ita loqui licet, mechanica, purè materialis, aloyos. Possunt nempe animalia bruta, canes, feles, corui, psittaci, etiam stupidissima, assuefieri ita, ut ad certas voces, signa, certas, & miras sæpe, obeant functiones. Seligit Saluator in hac parabola, fidelibus deuotam sui imitationem commenda-

turus, ouem, animal ex mitissimis, quod duci se patitur non à solis hominibus, sed & à canibus, capris. Ælian. L. VII. c. 27. ἐυπειθές ατα δλ άρα των ζώων τα πρόβατα ήν, καὶ άρφεωα (lege άρχε-એવા) Φύσει πεπαιδευμένα. ὑπακέει γεν καὶ τῷ νομει, καὶ τοῖς κυσί, καὶ μέντοι καὶ ἔπονται ταις αἰξί. Oues præ omnibus animalibus obedientes, & ad parendum natura factæ sunt. Obtemperant enim & pastori, & canibus, & capras quoque sequuntur. Lingua, quâ vel oues, vel gregis duces arie-Ttt ttt ttt ttt ttt t

Joh. Cap. XI. verf. 1. 17. 43. 44. TAB. DCCXXIV. 1450

tes vocari solent, & allici, non eadem est omnibus gentibus. Veteribus Græcis usitata erat vox σίττα, vel ψίττα, quod constat ex Theocrito & Eustathio. Arabes, ut sunt ονοματοπλάσκοι, diuersa habent vocabula, quibus adloquantur oues: increpaturi eas dicunt pha pha, gair, gair, ausa ausa, allecturi bus bus, ribaralibala: mul-Eturi adhag adhag, azar azar, bahar hahar: ad potandum deducturi birbir, barbar. Miserè degunt oues absque pastore. Videntur inde ipsi Judæi mutuati esse prouerbium, quo & Saluator utitur, & pallim Scriptura. Num. XXVII. 16. Pracipiat DOMINUS, DEUS spirituum uniuerse carnis, virum super bunc cœtum,

qui egrediatur ante eos, quique ingrediatur ante eos, qui educat eos, & qui introducat eos, ut non fit coetus DOMINI veluti oues, que pastorem non babent. (Provideat DOMINUS, DEUS spirituum omnis carnis, bominem, qui sit super multitudinem banc: Et possit exire & intrare ante eos & educere eos vel introducere: ne sit populus DOMINI ficut oues absque pastore.) Videbat Micha Propheta 1. Reg. XXII. 17. 2. Paralip. XVIII. 1. uniuersum Israelem dispersum in montibus veluti oues, quibus non est pastor. Et Saluator noster Matth. IX. 36. Marc. VI. 35. σπλαγχνίως περί (των οχλων) ότι ήσαν έκλελυμένοι καὶ έβριμμένοι ώσεὶ πεόβατα μη έχοντα **α**οιμένα.

TAB. DCCXXIV.

Joh. Cap. XI. verf. 1. 17. 43. 44.

- 1. Ægrotabat autem quidam, nomi- 1. Erat autem quidam languens Lane Lazarus. -
- 17. Venit itaque JESUS, & inuenit cum quatuor dies jam in monumento habentem.
- 43. Atque hæc quum dixisset, voce magna clamauit: Lazare, veni foras.
- 44. Et prodiit, qui fuerat mortuus, manus & pedes habens reuinctos fasciis funereis, & facies illius sudario crat obuincta. Dicit cis JESUS: Soluite eum, & sinite abire.
- 17. Venit itaque JESUS, & inuenit cum quatuor dies jam in monumento habentem.
 - 43. Hæc cum dixisset, voce magna clamauit: Lazare, veni foras.
- 44. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario crat ligata. Dixit eis JESUS: Søluite eum, & sinite abire.
- I. Hu de TIS a adevar A a Cagos.
- 17. Έλθων ων ο ΙΗΣΟΥΣ ευρεν αυτόν τέσσαρας ημέρας ηδη έχοντα έν τῷ μνημείω.
- 43. Καὶ ταῦτα εἰπων, Φωνῆ μεγάλη ἐκραύγασε Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.
- 44. Κα) όξηλθεν ο τεθνηκώς, δεδεμένος τὰς πάδας καὶ τὰς χρίζας κριζίαις, καὶ ή δψις ἀυτέ σεδαρίω περιεδέδετο. 🛚 Λέγρε αυτοῖς ὁ ΙΗΣΟΥΣ. Λύσατε αυτόν; καὶ αφετε ὑπάγειν.

Uo morbo laborauerit, occubueritue, altum in Sacris est silentium. Vers. 1. legitur fuisse and original Vers. 4. Morbus ipse vocatur and svere, cujus apud Suidam synonyma sunt rakayτωςία, νόσος, αδυναμία. Nonnus in Paraphrasi habet mue, quæ apud Hippocratem aliosue veteres Medicos febrem denotat, qua æger veluti in igne jacet, igne uritur. Imo verò videtur Lazarum corripuisse febris ex acutis, vel peracutis, quæ tertio die eum sustulit. Nam primo statim die nuntios miserant ad CHRISTUM forores, λέγεσαι KTPIE, ίδε, ον Φιλάς, αωθενά,

v. 3. Manserat autem CHRISTUS v. 6. & 🕉 📅 τόπφ δύο ημές ες. Postea absens corpore, sed omnisapientia sua præsentissimus de amico suo Lazaro παρρησία dicit, απέθανε, v. 14. Inde ab obitu Lazari postquam transiere aliquot dies, & aduenerat Medicus, inuenit illum réorages 3μέςας ηδη έχοντα έν τῷ μνημάψ. Vers. 17. & 39. ita CHRISTUM adloquitur Martha: KTPIE, หือก อζει τεταρταĵος γάρ içu Sunt, qui ex hoc ipso foetore præsumunt, occubuisse morbo peracuto: obseruamus quippe, ipsa peste, quæ febris est omnium acutissima, aliisue venenatis morbis demortuos putrescere citius & fœtere præ aliis.

IOH. Cap. IX. v. 1.6.7. Coecus lotione fanatus. Fin Flinder wird sehend dürch waschen.

G. D. Heumann sculps.

•

H. Sperling sculps

Sed dantur & alii, iique chronici, morbi, quibus qui obeunt, breui in putrilaginem abeunt, inprimis constitutione aëris calida, & in Climate calido, quale suit hæc quoque Lazari patria. Addit momentum διώθεσις corporis. Putrescere citius videmus, qui laxioris sunt structuræ, præ aliis macilenti. Mox nempe ac anima discessit à corpore, & sibris tonus ademptus, persuunt veluti aggeribus disruptis humores, ut ante sæpe in putrilagine sætida quasi natet corpus, quàm infertur tumulo. Exoritur mox fermentatio, rarescunt sluida, & repagula obuia perrumpunt. Soluto inter sluida & solida, imo sluida inter & sluida vinculo auolant subtiliores partes, & naribus sætorem

adferunt, tandemque totum corpus abit veluti in pultem saniosum. Quinimò, ægro nondum mortuo sœtet sudor lethalis frigidus, toni mox finientis, & virium cordis breui cessaturarum indicium. Ex his omnibus luce meridiana clarius innotescit magnitudo miraculi in Lazaro patrati. Reuocatur anima defuncti verbo CHRISTI omnipotenti, Λαίζαρε, δεῦρο ἔξω, & cum corpore reunitur. Fibræ recipiunt, quem amiserant prorsus, tonum; mutantur in totum suida ab illis, redit sanguini circulus. Ἐξῆλθεν ο τεθνηνως, δεδεμένος τὰς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κερείαςς καὶ ἡ ὅψις ἀντῦ σεδαρίω περιεδέδετο. Et mandato CHRI-STI solutus vinculis ὑπάγει.

Joh. Cap. XI. vers. 18.

Erat autem Bethania juxta Hierosolymam fere stadiis quindecim. Erat autem Bethania juxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim.

Ήν δὲ ή Βηθανία έγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ώς ἀπὸ ςαδίων δεκαπέντε.

EX collatione Luc. XXIV. 13. constat, esse distantias Emauntis & Bethaniæ ab Hierosolyma ut 60. ad 15. vel 4. ad 1. Inuenta prior

34492. Pedd. Parisinorum. Erit proin hæc, de qua nunc 8623. qui conficiunt fere dimidium Milliare Germanicum.

Joh. Cap. XI. vers. 33. 35.

33. JESUS ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & (a) conturbauit seipsum.

(a) Vel, conturbatus est. 35. Lachrymatus est JESUS.

33. JESUS ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum.

35. Lachrymatus est JESUS.

- 33. ΙΗΣΟΥΣ ἔν ώς εἶδεν ἀυτὴν κλαίμσαν, καὶ τὰς συνελθόντας ἀυτῆ Ἰκδαίκς κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἀτάραζεν ἑαυτὸν.
- 35. Έδακρυσεν ο ΙΗΣΟΥΣ.

Peritur heic Theatrum sanctissimorum Seruatoris affectuum magnisicum, quibus deprauatæ nostræ hominum passiones sanctissicantur, nosque ipsi ad imitationem incitamur. Conturbationem en! quam per έμβριμαωθαι exprimit Euangelista, quæue lachrymas exprimit CHRISTO. Has ter profudisse legitur homo DEUS, 1. heic in resurrectione Lazari, 2. occasione solennis & regii introitus in urbem sanctam, Luc. XIX. 41. ως τηγισεν, ίδων την πόλιν, έκλαυσεν έπ' αυτη, 3. in ipsa cruce. Extat testimonium Hebr. V. 7. ος έν ταις ήμέραις της σαρκός άυτα, δεήσοις τε καὶ εκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σωζειν αυτὸν έκ θανάτα, μετα κραυγής ίχυρας καὶ δακρύων προσενέγκας.

Videamus hac occasione, qualisnam sit differentia inter lachrymas CHRISTI, & cas, quas nos profundimus mortales. Sunt lacrymæ humanæ lympha superslua, in innominata oculi glandula & lacrymali secerni, & per dutus lymphaticos excerni solita, quæ partim per puncta lachrymalia, in angulo oculi interiori conspicua, ad nares deuehitur, partim verò superabundans per genas defluit; sit autem id non una duntaxat occasione. Exprimit inprimis lacrymas tristitia, λύπη, quam Etymologus deriuat παρὰ τὸ λύσιν εἰς δάκρυα τὰς ὧπας. Ita lachrymabatur infortunatus ille Boethius de Confol. Philos. metro I. L. I.

Carmina qui quondam studio storente peregi, Flebilis buc mœstos cogor inire modos. Ecce mibi laceræ dictant scribenda Camænæ, Et veris elegi stetibus ora rigant. Tttttttttttttttt 2

Joh. Cap. XI. vers. 33. 35. XII. 3. 14. 15. 1452 TAB. DCCXXIV.

Octavia apud Senecam Tragicum.

Scindit vestes · Augusta suas, laceratque comas, Rigat & mæstis sletibus ora.

Hinc & in Sacris per Metonymiam fumuntur lacrymæ pro afflictionibus ipiis. Píal. XLII. 4. Dauid querulus: Fuit mibi lacbryma mea pro cibo dies noclesque. (Fuerunt mibi lacbryma mea panes die ac nocte.) Psal. CII. 10. Cinerem ut panem comedi, & potum meum sletu miscui. DEUS si eripit animam morti, eripit & oculos lacrymis. Pi. CXVI. 8. Sic εξαλείψει ο ΘΕΟΣ παν δάκευον απὸ τῶν ὀφθαλμῶν (τῶν ἀγίων), Apoc. VII. 17. Fluunt autem tunc lachrymæ ex tristium oculis, contractis ob prædominium fluidi neruei glandulis Jachrymalibus, hinc emphatica Germanorum locutio, mein Creutz und Widerwärtigkeiten pressen mir die Thränen aus den Augen. Et certo, sed figurato sensu nubes in animo collectæ atræ funduntur per lacrymas veluti

in pluuiam.

Profundimus aliquando lachrymas præ gaudio. In hoc affectu prædominium obtinet cor: pellitur sanguis solito majori impetu ex visceris hujus thalamis ut in omnes alias corporis partes, ita quoque in glandulas oculorum, abundantior fit lymphæ lachrymalis secretio, quæ proin continuato impetu per lachrymales ductus effluit. Ita ouans Jacob Patriarcha osculatus est Rahelem, sublataque voce sua sleuit, Gen. XXIX. 11. Josephus, dum se cognoscendum præbebat fratribus suis, emittebat vocem suam cum sletu, Gen. XLV. 2. Et ante, adspiciens fratrem suum Benjaminem, Gen. XLIII. 30. Haud immorabor quæstionibus variis, quæ formari possunt circa fletum. Cur e. g. promptius lachrymentur fæminæ quàm viri? pueri, vel bis pueri senes præ viris ætatis confistentis? cur lacrymas exprimat sinapi, fumus, cœpa? cur homini proprium sit slere & ridere?

CHRISTUM quod attinet, fleuit is tanquam verus homo, neque præbet hic fletus Ārrianis argumentum contra Diuinitatem Saluatoris. Manifestarunt se in Immanuele alii quoque affectus. Heic ένεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἐαυτον. Inchoata Passione sua legitur λυπέμενος καὶ άδημονων, Matth. XXVI. 37. A-

libi γγαλιώσατο τῷ πνεύματι, Luc. X. 21. In statu humiliationis suæ bumani nibil fuit ab ipso alie= num, præter peccatum. Ipse portauit nostras infirmitates, & dolores nostros ipse bajulauit, Jes. LIII. 4. Graphice Diuus Augustinus de Civ. DEI L. XIV. c. 9. Neque enim, in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat bumanus affectus. Ille bos motus certæ dispensationis gratia ita, cum voluit, suscepit animo humano, uti, cum voluit, factus est homo. Cur euitasset affectus, qui ipse sese, voluntariè quidem, subjicere voluit morti ipsi, quæ culmen est & finis infirmitatis humanæ? **\infty frag **\infty κεφαλήν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, Joh. XIX. 30. Voluntariè, inquam, his omnibus infirmitatis gradibus sese submissit, quoties requirebat id vel fuum, Mediatoris, officium, vel postulabat æterni Patris voluntas, non necessitate naturæ. Nos illas affectiones habemus ex humanæ conditionis insirmitate: non autem ita DOMINUS JESUS, cujus & infirmitas fuit ex potestate. Augustin. l. c. Præcurrunt semper corrupti affectus nostri, sed affectibus Saluatoris dominabatur sanctissima simul & potentissima volun-

Causas fletus mouentes quod attinet, videntur heic, in resurrectione Lazari, concurrisse τώραξιε, commiseratio & amor. 'Ως είδεν την Μαρίαν κλαίκσαν — έταραξεν έαυτον, sese sponte submisit conturbationi mentis, sed alienissimæ à peccato, indignationi contra communes generis humani hostes, Diabolum & Mortem, quæ non sola inutilia terræ pondera è medio tollit, ied & gratissimos DEO fideles: & fuit το έμβρη μαωθαι CHRISTI έν πνεύματι non præcipitantiæ effectus, sed sociam habuit præsentissimam & fanctissimam animi tranquillitatem. Hic fremitus non cum animi præcipitatione, aut effræni impetu conjunctus, sed debita tranquillitate & placida moderatione temperatus fuit. Agid. Hunnius in h. l. Commiserationis objecta fuere sorores Lazari, & Judæi ipsi, qui aduenerant mœ-Itas consolaturi, & in lachrymas fuere profusi-Amorem in specie testatus fuit erga defunctum. Judæorum en testimonium v. 36. Ἰδε, πως ἐφίλει αυτον; Saluator ipse illum amici nomine donat, V. I I. Λάζαρος ο Φίλος υμών κεκοίμητας.

Legatur Jac. Kuderling Diff. de Lacrymis CHRISTI. Praf. Joachimo Hildebrand. Helmst.

1696. 4.

Joh. Cap. XII. vers. 3.

Vid. Matth. Cap. XXVI. ver ſ.7.

Joh. Cap. XII. vers. 14. 15.

Vid. Matth. Cap. XXI. vers. 2.

Joh.

Joh. Cap. XII. vers. 24. XIII. 38. &c. TAB. DCCXXIV. 1453

Joh. Cap. XII. verf. 24.

Amen, amen dico vobis, nisi granum Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti dejectum in terram mortuum fuerit, ipfum folum manet; si verò mortuum fuerit, multum fructum affert.

frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, iplum solum manet: Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Αμην, αμήν λέγω ύμιν, εαν μή ο κόκκος τε σίτε πεσών είς την γην ομποθάνη, αυτός μόνος μένει εάν δε αποθάνη, πολύν καρπόν Φέρει.

Ara est hæc, quæ tantum non σιδηρίζυλον videtur, locutio, śαν αποθάνη ο κόκκος τε σίτε, πολύν καρπον Φέρει. Nonne fi emoritur vel semen, vel radix, vel palmes alicujus plantæ, & putrescit, spe omni excidimus capiendorum inde fructuum? Nonne granum frumenti, quod in terram haud conjicitur, viuum licet, mortuum dici potest, id est, sterile, ad propagationem sui ineptum? Huc proin redit quæstio, quomodo granum frumenti dici possit emori, & tamen esse trugiferum? Hæc ut ritè capiantur, & soluatur παγάδοξον, introspicienda est natura grani, & consideranda structura; inquirendum, quid in eo Viuat, quid moriatur. To a To Saver heic non, quod multi volunt, significat defodi, sub terra recondi. Latior est, & morti propior, significatus. Semen constituit non duntaxat planta ipsa in illo latens jam figurata, sed & exterior pellicula, & cotyledon farinaceus, quæ potiorem

seminis partem absoluunt. Quemadmodum in ouo non duntaxat est structura pulli, sed & albumen cum vitello, & omnia hæc obducta cortice: non homo solus fere infinité paruus, fed & fecundina, cum suis tunicis. Et quemadmodum ibi albumen adæquatum dat pullo tenerrimo nutrimentum, sed hoc excluso ouum totum redditur inutile, amosmone, vel in partu hominis secundina tanquam rejectanea abscedit, tanquam inutile quid defoditur, & putrescit: ita si in terram conjiciatur frumenti granum, reuera emoritur potior ejus pars, pellicula nempe & cotyledon farinaceus, & prodit in dias luminis auras sola planta, frumentum euolutum, quæ excrescens, & à succo terræ nutrita, atque ad maturitatem perducta modifie καςπον Φέςει. Augustinus: CHRISTUS est granum illud mortificandum, & multiplicandum, mortificandum in infidelitate Judæorum, & multiplicandum in fide omnium populorum.

Joh. Cap. XIII. vers. 38.

Vid. Marc. Cap. XIII. vers. 35.

Joh. Cap. XIX. vers. 2.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 29.

Joh. Cap. XIX. verf. 14. 18.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 35.

Joh. Cap. XIX. verf. 28. 29.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 48.

Joh. Cap. XIX. vers. 30.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 50.

Uuu uuu uuu uuu uuu u

TAB.

TAB. DCCXXV.

Joh. Cap. XIX. vers. 34.

Sed unus militum lancea latus ejus Sed unus militum lancea latus ejus fodit, & continuò effluxit sanguis & aqua.

aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua.

ΑΜ΄ οις των ςεατιωτών λόγχη άντε την πλευεάν άνυξε, και έυθυς έξηλθεν άμμα και ύδωε.

I ulla mortis vitæque CHRISTI circumstantia crucem fixit Eruditis, hæc est, de qua integri prostant Tractatus, vide-

Gisb. Voëtii Selett. Disput. Theolog. P. II. Diff. 12. & 13. de perfosso Latere CHRI-STI cum Auctario.

Sagittarii) Diff. de Latere CHRISTI aperto. Ritteri J In Thef. Theolog. Philol. Amstel. 1702. f. Tom. II. p. 381-401.

Job. Andr. Quenstedt de Aqua ex CHRISTI latere profluente.

Thomæ Bartholini de Latere CHRISII aper-

to Differtatio. Lugd. Bat. 1646.

Georg. Wolfg. Wedel. de Latere CHRISTI

aperto, in Dec. III. Exercit. I.

Neque fori mei est, neque propositi, inquirere in nomen hujus militis, an is vocatus fuerit Longinus, quod afferit Ecclesia Romano-Catholica, num Inafius, Ignatius, quod nomen illi dat Evangelium Xauerii Perficum; non in conditionem illius, an fuerit ex gregariis militibus, vel equitibus, vel ipse Hecatontarcha, qui cruci JESU adstitit; non in λόγχην, lanceam, quæ plusquam Alchymica arte ita fuit multiplicata, ut Romæ, Parisiis, Burdigalæ, Norimbergæ inter Clinodia Imperatorum, & forfan alibi in Europa pro vera ostendatur; Lubens linguo disquisitiones hasce iis, δι έμβατεύεσι α μή šωςαναν, Col. II. 18. Neque, tacente Scriptura, animus est determinare, an vulnus hoc transierit dextrum latus, vel sinistrum, vel utrumque thoracis? Sufficit, fuisse illud adeò latum, ut manum in ejus cicatricem immittere potuerit incredulus, sed diuus, Thomas. Joh. XX. 25. 27.

Meditationi huic præsenti submittam asua κωρ υδως, quæ effluxere ex vulnere CHRISTI thoraci inflicto; hac quidem præmissa protestatione, quod neutiquam animus sit, in certamen descendere cum iis, qui hoc sanguinis & aquæ profluuium statuunt miraculosum, subscribente tota antiquitate, pollicem præbentibus doctiffimis non solum Theologis, sed & Medicis; qui pro sua sententia allegant insuper singularitatem exempli, sanguinem & aquam, quæ profluxerint separatim, testimo-

nium quoque emphaticum ipfius Euangelista, V. 35. ે કેબ્લુલમબેડ μεμαρτύρηκε, ત્રણે લેમ્ફિઝામે લેખજે કેડલ મે μαρτυρία κακοινος διδεν , ότι αληθή λέγοι , ένα ύμιος πιswore. Persuasus tamen sum, licere etiam sincero CHRISTI Saluatoris adoratori philosophari ex principiis Physico-Anatomicis. Fuit CHRISTUS verus homo, fed & DEUS, accidentibus & infirmitatibus humanis obnoxius, αναμάςτητος licet, qui quà homo comedit, bibit, dormiuit, vigilauit, ambulauit, famem, dolores sensit, lachrymas profudit; ἐνεβειμέσατο τῷ πνεύματι, χαὶ ἐτά ραξεν ἐκυτὸν, Joh. XI. 33. παρέδωκε τὸ πνευμα, Joh. XIX. 30. per consequens & poterat ex vulnere hoc sui thoracis profluere sanguis & aqua, ut negari nequit, ex perfossis artubus

defluxisse sanguinem.

Tentemus vadum, linquentes unicuique, an tranemus feliciter, judicium. Crucifixionis ea fuit ratio, ut cruciarius debuerit vel clauis affigi, vel saltem fortibus vinciri funibus. Siue hoc fiue illo modo fuerit executioni data diriffima hæc pæna, dolorisque plena, refrigescere debebant necessariò extrema corporis, digiti manuum pedumque, dehinc manus ipíæ & pedes, tandemque brachia & crura præuia gangræna dolorifica emori, fusco primùm tingi colore, tandem nigrescere. Est in aprico causa præmemoratorum accidentium. Per extremos artus circulus sanguinis fuit interceptus: impossibile fuit cordi, superare artuum violentissime tensorum, fortissime ligatorum, inflammatorum, per clauos infixos læsorum resistentias; frangi debebat rota hæc corporis primaria laboribus. Debebat, quamdiu miseram traxerat miserrimus cruciarius vitam, sanguis, hujusque partes fluidiores accumulari in præcordiis; ventriculi cordis à sanguine nimium expandi; distendi quoque ultra modum arteria magna tum ascendens, tum descendens. Ventriculus cordis sinister, quoniam fese liberare non poterat ab onere incumbente, non poterat quoque languinem recipere ex dextro cordis ventriculo, qui eò per pulmones vehi debebat: hinc & sequi debebat inflammatoria expansio pulmonalium vasorum, dextri cordis thalami, & venæ cauæ. In his rerum circumstantiis patiebatur miser do-

Ion. Cap. xix. v. 34.
Iesu Latus Lancea apertum.

Boh. Cap. XIX. v. 34. Die eröffnete Feite Gest.

G. D. Heumañ sculps.

lorem urentissimum, de quo conqueri satis non possunt, qui gangrænâ moriuntur; sentiebat idem simul onus ingens cordi & pectori quali impolitum. Dilatatis adeò violenter aorta, venâ caua, arteria & vena pulmonali, thalamis cordis, auriculis, venis & arteriis coronariis, vena azygo, venis & arteriis intercostalibus (quæ Pleuritidis sensum dabant exquisitissimum) omnibus item pericardii & pleuræ vasis lymphaticis, horum necessariò debebat fequi difruptio, cauum proinde pectoris repleri lymphâ extrauasata. Quodsi nunc consideremus, cruci intulisse optimum generis humani Saluatorem non folum onus peccatorum omnium creaturarum humeris tremendum, fed & corpus tot prægressis martyriis & laboribus defatigatum, concipere haud erit difficile, quomodo ex aperto CHRISTI latere effluxerit languis & aqua, aqua ex cauo pectoris, fortè & pericardio, sanguis ex læsis à lancea valis sanguiferis, jam sanguine turgidis, vel & perfosso corde ipso, absque quod necesse sit, confugere ad miraculum: Aquâ præeunte, sanguine sequente.

Locus memorabilis hujus vulneris dicitur m/പെട്ട്. quâ voce intelligi haud debet (quod Vincent. Ferrerius Serm. unic. Pasch. de CHRI-SII Paff. voluit) latus illud Imi ventris, quod sese extendit à costis ad ilia, siue ab hypochondrio ad hypogastrium; neque pleura κατ' έξοχεν ita dicta, quæ pectoris cauum intus fuccingit, & pleuritidi nomen dedit, sed pectus, hujusque dextrum, vel potius finistrum, latus. Julius Pollux Onom. L. II. c. 4. τα μέν ύπο μαχάλην, πλευβα ονομάζεται τα δε όςα, πλευβαί. ών τα μέσα μεσόπλευςα, χολ μεσοπλεύςια. Huc quadrat distinctio dolorum pectoris apud Hippocratem VI. Aph. 5. in eos, qui sentiuntur ἐν πλευςἦσι, in latere thoracis, κώλ ςήθεσι, in anteriore parte. Extra controuersiam id est, non solam cutim, musculosue intercostales, & pleuram fuisse perfossa, fed & viscera alia thoracis nobiliora, quorum vulnera pro lethalibus communiter habentur. Et ante omnia quidem, absque quòd S. Brigittæ testimonio opus habeamus L. IV. Reuel. c. 70. oculos nostros conjicere possimus in cor ipsum, memoratum ob id in Veteris Ecclesiæ Hymnis facris.

> Dulcis hasta, latus DEI Te repleuit sanguine: Dulcis mucro per cor DEI Voluitur in stumine.

Si cor habes maculatum, Inspice vulnus tam latum Cordis ejus illinc sluit Unda, qui sordes abluit.

Cor si fuit perfossium, vulnus necessariò penetrare debuit per pericardium, cujus quidem aqua sola à Johanne non poterat distincta videri à sanguine : lædi quoque pulmones, & majora cordis pulmonumque vasa sanguifera. Magnum ratiocinii momentum pendet à latere, quod suit perfossum, dextro, vel sinistro: si hoc suit istum, petiit instrumentum lædens facilius cor, pulmo sinister, & subjecta aorta: si illud, citius feriebatur pulmo dexter, yena caua, vena sine pari: in utroque casu vena dextra sinistraue axillaris. Neque parum pendet à situ vel statione ejus, qui vulnus instixt, an is fuerit in fronte crucis, vel ad dextrum sinistrumue ejus latus? item ab altitudine crucis respectu vulnerantis. De his omnibus, quia tacet Scriptura, nihil habemus, quod proferamus.

In renuntiatione vulnerum considerari quoque solet instrumentum lædens. Fuit id λόγχη, lancea. Nonnius Johannis interpres vocat id μάχως αν , gladium. CHRISTUS ipse ita adloquitur militum turmam, Matth. XXVI. 55. Luc. XXII. 52. Marc. XIV. 48. ως έπὶ ληςην έξήλθετε μετα μαχαιρών και ξύλων. Ubi sciendum, gestasse Milites Prætorianos μάχωραν, & quidem, quod ridiculum hodie, in dextro latere. "Aux δε τῷ θυρεῷ μάχαρραν, ταύτην δε περί τὸν δεξιὸν Φέρα μηgòr. Polyb. Sed præterea gestarunt hastas. Ansam dedit hæc armatura dubitandi eruditis, an latus CHRISTI perfossum fuerit gladio, vel ha-Applausum inuenit tantò facilius Nonnii paraphrasis, quia Romanorum gladii adhibiti fuere potius ad pungendum, quam ad cædendum, adeoque veri fuere pugiones, quod ex Polybio & Vegetio L. I. de Re Militari c. 12. constat. Hasta, quas nomine ξύλων intellexeris commodè, fuerunt vel pura, nullo armatæ ferro, militibus fortibus in præmium datæ, vel, ut hodie funt, acuatæ ferro. Posterioris generis hasta vel ejus apex veteribus dicitur λόγχη, τὸ τε δόςατος ἰςάμενον, ςαυςωτής, ςύςαξ, ςυςάκιον, και το προύχου σιδήριου λόγχη, αίχμη, έπιδορατίς. Ferrum, scil. bastæ prominens, λόγχη, cuspis, acies dicitur. Jul. Pollux L. X. Onom. c. 3. Ét 207χοφόροι dicebantur ex Militibus Prætorianis illi, qui hujusmodi hastas, easque breues, gestabant, unde forté nomen traxere die Lands-Knecht, rectius Lanz-Knecht. Fuerit hæc lancea jaculo similis, vel hastæ, vel gladius, µáχαιρα δίτομος, utrinque scindens, intelligi facile potest, qua ratione potuerit hoc instrumentum penetrare per costarum interstitia, vel & verarum & spuriarum confinia, atque in cauo pectoris lædere nobiliora viscera, tale quoque vulnus, & tam latum infligere, per quod collecti in thorace humores potuerint unà cum fanguine effluere.

Coronidis loco, & pro usu salutari Lectoris appono Thomæ Bartholini Epigramma ad JESUM CHRISTUM.

Vidimus inductum patulo tibi pectore vulnus, Lamberet ut gladios, sed sine corde, cruor:

Uuuuuuuuuuuuu 2 Nam

TAB. DCCXXV. Joh. Cap. XIX. vers. 39. 1456

Nam latuit cor, CHRISTE, tuum: Patuere dolores,

Quum stetit ambiguis spes tua mixta malis. Pectore nos amplo vitiis expandimur. Altum Ut scelerum purges nomina pectus biat. Nos proprium vanos corpus reseramus in usus. Heu! tua sed nobis viscera tota manent. Clausus eras non clausus amor, nec gratia vita, Quique refers pacem Numinis, ense pates.

Non satis in vita fuerat reperisse laborum, Nec potuere cruces te moriente mori. Mortis ut augerent poenas bis perfida turba Ne foret illius, quem timuere, necant. Gratia sit nobis scelerum. Præcordia mundo Jam redeunt fractis inspicienda locis. Frigida lympha stuit, mixti cecidere cruo-Sed manet in tepido viscere flamma DEI.

Joh. Cap. XIX. vers. 39.

Venit autem & Nicodemus, qui ve- Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad JESUM noce primum, ferens mixturam Myrrhæ & Aloës, ad libras ferme centum.

nerat ad JESUM nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quasi libras centum.

⁷ΗΜΙ δε μαλ Νικόδημος (ὁ ελθών πρός του ΙΗΣΟΥΝ υυυτός το πρώτου) Φέρων μύγμα σμύρνης μαλ αλαύης ώσει λίτρας έκκτου.

St cadauerum balsamatio antiquissimi usus apud Orientales populos, & illam mutuati sunt fortè ab Æpyptiis 🛮 Judæi, Gen. L. 2. 3. Patriarcham Jacobum in Ægypto defunctum per quadraginta dies aromatibus conditum legimus à Medicis Josephi seruis; & sic quoque Josephum Proregem, v. 26. Sed non fuit balsamandi ratio eadem Judæis & Ægyptiis. Solebant hi aperire corpora, eximere viscera, ex cranio, thorace, imo ventre, postea caua ventrum replere myrrha, aloë, oleo cedrino, balsamis aromaticis, vel mumiis testibus, quæ millenis aliquot annis elapsis adhuc conspiciuntur integra. Sed Judæi demortuos inungebant duntaxat oleis balsamicis, & aromatibus operiebant. Ελαβον το σώμα τε ΙΗΣΟΥ, και έδησαν αυτό οθονίοις μετὰ τῶν ἀξωμάτων, καθώς ἔθος ἐςὶ τοῖς Ἰνδαίρις ἐνταφιάζειν, Joh. XIX. 40. Aromatum horum bina nominantur in Textu, tanquam ingredientia palmaria, Myrrba & Aloë.

Myrrha, succus peramarus, resinosus, ex inciso myrrhiferi fruticis cortice sponte fluens, postea concrescens, magni usus tum interni, tum externi inter potissima medicamenta balfamica, plurium Elixirium, Tincturarum, Essentiarum, Pillularum, mater, ballamationibus quoque cadauerum adhibitus, & ipsis horum combustionibus. Martialis L. X. Epigr. 97.

Dum leuis arsura struitur Libitina papyro, Dum Myrrbam & Casiam slebilis uxor emit.

L. X. *Epigr.* 55.

Unguenta, & Casias, & olentem funere Myr-Thuraque de medio semicremata rogo.

Prudentius in Cathem. Hymno in exequiis defun-Storum.

> Candore nitentia claro Prætendere lintea mos eft. Aspersaque Myrrba Sabæo Corpus medicamine seruat.

Aloës nomine intelligi debet mon tam Apphaltum seu Bitumen Judaicum, and ogwern, Aloë fosfilis, dictum Nigro apud Dioscor. in Praf. neque Agallochum, seu Xyloaloë, sed potius ipse ille coagulatus amariflimus fuccus, adhuchodie frequentissimo usu notus. Tum Myrrha, tum Aloës specialiori consideratione supersedere commode possumus, quia alibi cas descripsimus simul & delineari justimus.

Non fuere aromata hæc refinosa forma pulueris cadaueri duntaxat inspersa, sed oleo speciatim cedrino, resegua, mixta, & illita. Id vult μίγματος vox in Textu obuia, sed & balsamationis descriptio, quæ occurrit apud Veteres. De Cedrino Oleo elegans extat Locus apud Diosc. L. I. c. 90. Κεδεία δύναμιν έχρι ςυπτικήν μέντων έμψύχων , Φυλακτικήν δὲ τῶν νεκζῶν σωμάτων , ὅθεν ৠ νεκές ζωήν τινες αυτήν έκαλεσαν. Vim babet constringendi viuentia, defuncta verò incorrupta seruandi corpora, unde & mortui vitam quidam ipsam dixere. Plin. L. XVI. c. 11. Pix liquida in Europa è Teda coquitur, naualibus muniendis, multosque alios ad usus. Lignum ejus concisum surnis undique igni extra circundato feruet: primus sudor aquæ modo sluit canali: boc in Syria Cedrium vocatur, cui tanta vis est, ut in Ægypto corpora bominum defunctorum eo perfuja jeruentur. Id. L. XXIV. c. 5. Cedri succus defuncta corpora incorrupta æuis seruat, viuentia corrumpit. Ad quæ loca notandum, in Syria, præfertim Palæstina, ex Cedro picem fuisse excoctam, uti apud nos pix vel resina ex abiete, terebinthina

Digitized by Google

Joh. Cap. XXI. verf. 6. Act. Cap. I. 12. 18. TAB. DCCXXV. 1457

ex larice. Hippocrati Lib. de Ulcerib. c. 9. oleum hoc cedrinum vocatur μέλι κέδειον, quod confistentia & colore sit melli simile. Forsan & Balsamationi CHRISTI accessit pretiosum illud Balsamum Judaicum vel Syriacum, Opobalsamum dictum.

Memorat Textus adhibitas à Nicodemo σμύχνης κελ όλωης ωσεὶ λίτεως έκατον. Heic certè non

intelligendæ veniunt Libræ pecuniariæ, des Livres, Pfunde, sed pondera, quæ redusta dant uncias medicas 1110. drachmas 2. scrupulum 1. 7. gran. Librâ Romanâ veteri sumta pro unciis 11. scrup. 2. gran. 9 %. Librarum communium, quæ 32. semunciarum sunt, obtinebimus 69. drachmas 6. grana 27.

Joh. Cap. XXI. vers. 6.

Vid. Luc. Cap. V. vers. 4.

ACTA APOSTOLORUM.

Act. Cap. I. vers. 12.

Tunc reuersi sunt Hierosolymam à monte, qui vocatur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter Sabbathi.

Tunc reuersi sunt Jerosolymam, à monte, qui vocatur Oliueti, qui est juxta Jerusalem, Sabbathi habens iter.

Τότε ὑπέςςεψαν εἰς Ἱεςεσαλημ, ἀπὸ ὄςες τε καλεμένε ἐλοιώνος, ὅ ἐςιν ἐγγὺς Ἱεςεσαλημ, σαββάτε ἔχων ὁδὸν.

On eadem est apud omnes Itineris Sabbathici mensura, per consequens & distantia Montis Oliueti ab Urbe Sancta. Josephus Ant. L. XX. c. 6. quinque habet Stadia. De Stadio autem Suidas: Στάδιον έςὶ μερός τι τὰ λεγομένα μιλία. ἐπτὰ γὰς ὅμισυ ςάδια, ποιᾶσι μίλιον. — Τὸ δὰ ςάδιον ἔχει πόδας χ΄. ὁ πᾶς δακτύλας ις΄. Stadium pars est milliaris. Nam τΞ. Stadia conficiunt milliare. Sed Stadium habet 600. pedes. Pes 16. digitos. De

reductione Stadii ad cognitas mensuras egi alibi. Rabbini communiter Itineris Sabbathici nomine intelligunt distantiam cubitorum 2000. quam Sabbatho ire licuit Judæis. Aliis placent cubiti 3000. siue passus 2000. Eisenschmidio de Pond. & Mens. p. 120. 182. conficiunt 2000. Cubiti Hebraici Stadia Olympica 5\frac{2}{4}. & præcisè 5. Alexandrina, vel Samia, quæ æquiualent Pedibus Ægyptiis 3000. siue 551. Hexapodis Gallicis & 5\frac{160}{1440}. Pedibus.

Act. Cap. I. vers. 18.

Vid. Matth. Cap. XXVII. vers. 5.

TAB.

Xxxxxxxxxxxxxxx

TAB. DCCXXVI.

A&. Cap. II. verf. 13.

Alii autem irridentes dicebant: Mu- Alii autem irridentes dicebant: Quia sto expleti sunt isti.

musto pleni sunt isti.

Ετεροι δε Χλευάζοντες έλεγον. ότι γλεφικέ μεμεςωμένοι είσλ

A est ordinariè nostra hominum indoles, ut occasione insolitorum euentuum afficiamur admiratione primùm, sed hæc ipsa nos præcipitet in præjudicia. Huic scenæ immiscent se credulitas, superstitio, metus, amor, inuidiæ, zelus indiscretus, passiones aliæ. Aliquando veluti per microscopium visæ res naturales habentur pro miraculis, & è contra minorantur ita vera miracula, acsi conspecta fuerint per lentes intellectus nostri obtenebrati concauas. Rarò admodùm fuspendimus judicium; judicium promptum est stante, ut ajunt, pede, format pirauria. Rari quid est, si intellectu nostro utimur, uti quidem debemus, rarò colligimus undique experimenta sensuum, vires naturæ examinamus ad trutinam. Judicamus rarò conformiter regulis rationis. Ita fals & præcipites judicabant de miraculis patratis à CHRISTO, nouæ Occonomiæ fundatore. Fuere, qui illa aspectabant cum stupore, imo deuota fide, occasionem nacti celebrandi và μεγαλεία νε ΘΕΟΤ. Sed &, qui judicio admissuere venenum inuidiæ, contemptus, qui Theonino dente rodebant sanctissimum Saluatorem.

Par fuit disparium judiciorum ratio aperto Pentecostali Theatro. हंप्रकार व विषय के नह बेहवार के absque signis præuiis, ως ἀπὸ μηχανης, ἦχος ώσπες Φεgoμένης πνοής βιαίας, και έπληςωσεν όλον τον δικον. Ε ήσαν καθήμενοι. γ. 2. ώφθησαν διαμεριζόμεναι γλώσσαι ώσε πυρος, εκάθισε τε εφ' ένα έκαςον αυτών, scilicet Spiritus Sanctus. v. 3. ηςξαντο λαλείν ετέςσης γλώσσαις, καθώς то สงรบินุล ร่อ๊เอิร ลับาอรีร ฉัสออุปิร์ทุรอาณ. --- ที่หลอง คีร รัหน-505 τη ίδια διαλέκτω λαλέντων αυτών. V. 4. 6. Εκcitabant Phænomena adeò insolita, & vires naturæ transcendentia admirationem in Auditorum animis, qui, quò se verterent illicò, nesciebant. εξίςαντο πάντες, και διηπόρεν, αλλος προς αλλον λέγοντες' τί αν θέλοι τετο είναι; V. 12. Dum interim alii præjudiciis titubantes miracula hæc mysterii plena aspiciebant non aliter atque scenam ridiculam. Χλευάζοντες έλεγον ὅτι γλεύκες μεμεςωμένοι είσὶ, id est, Petro ipso interprete, Ετοι μεθύεσιν, V. I 5.

Est γλεῦκος, quod reddimus nos mustum, siifser Wein, vocabulum indagine dignum, ex

απαξ λεγομένοις in Nouo Testamento. Occurrit utique in prima instantia mustum ipsum, utpote dulce vinum, quod hoc yhimme nomine venit Hippocrati, Galeno, Dioscoridi, aliis Scriptoribus Græcis. Sed obstare videtur, quod mustum in Sacris vocetur divos vecs, nouum; recens vinum, Matth. IX. 17. Jes. XLIX. 26. Lu. cem fœneratur inprimis, sed musto fauet, locus Hippocr. L. II. de Diæt. S. XXII. Edit. Lind. סו של שלטו עבואס דהי פושש לום אשפנה, לוסדו פועד יושי בל ום γκεύκεδς είσι. Noua vina aluum magis mouent, quia proniora musto sunt. Vox alias ipsa vinum quoduis dulce denotat, Galen. L. VIII. simpl. Facult. C. 15. 6 YASUNOS OVOMAÇOMENOS ONOS. Et Omnino videtur intelligendus inebrians potus, dulcis saporis, qui ante meridiem hauriri solet. Fuit autem heic weareirn ris huiens, v. 15. This xos, à quo Eustath. Odyss. a- v. 1385. deriuat ipfum γλωκώ, quamuis illud non minori jure ab hoc, mustum à dulcedine deriuari queat. Musto contrariatur porrò circumstantia temporis anni, Festum Pentecostes, quo recens ex unis expressus succus haberi nequit, inebriansitem vis, quam musto non tam competere quam vino nouo experientia docet. Hanc quidem quod attinet, distingui debet mustum à musto; quod dulce est, neque fermentationem subiit, largiori copia bibi potest absque turbatione capitis, quoniam elasticus internus aër nondum ita est euolutus, ut sese fortiter expandere, vel vasa cerebri dilatare queat: sed quidem, quod vel in actu ipso est fermentationis, vel recens à fermentatione jam præterita bibitur, nobis der Suser, inebriat valide, & fortius ipso vino caput petit, er steigt in den Kopf. Est tunc aëris illius interni elasticitas in pleno & summo vigore, tanta sæpe, quâ dolia ipsa rupturæ periculum subeunt; quidni potius tenera cerebri vasa? Ex allata modò ratione per γλευκος nostrum intelligi nequit vinum, quod vel superfuso oleo, vel fortissimis doliorum aggeribus fuit in actu fermentationis præpeditum, ein verschlagener, verhaltener Wein, Rappisser, per hyemem dulce manens usque ad vernale tempus. Olim manè bibi solebat mulsum. Horat. L. II. Sat. 4. Vacuis committere venis nil nisi lene decet, leni præcordia mulso prolueris melius. Sed potus hic rarius potatur in Regionibus vi-

I. A. Fridrich sculps .

ni feracibus, neque in Sacris vocatur γλεῦκος, fed σίκεςα.

Commode proin intelligetur per y λεῦνος vinum dulce, Jüsser Wein, contra distinctum acido, δινος μελινδής Homero. Tale describit Theocritus Ιάγμ. 14. V. 15. ανωξα δε βύβλινον αυτοῖς ευώδη, τετοεων έτεων 9 εδον ώς από λανώ — γν πότος αδυς, 1. C. aperui illis vinum quatuor annorum Byblinum pergrati odoris, adeò dulce, quale recens in Torculari exprimitur. Inprimis verò γλεύκεος titulum meretur τὸ ἀπόςαγμα της ςαφυλής, πεὶν πατηθή, liquor uuarum ante, quàm prematur, stillans, Hesychio, prochyma, vinum lixiuum, der erste Druck, Vorlaß. Quò inferius longè est vinum secundò expressum, der Nachdruck, inferius inquam dulcedine, puritate & bonitate. Τευξ Græcis, quæ quidem vox est æquiuoca. Τευξ δε κυείως δ νέος δινος. λέγεται δε καταχεηςικώς χαλ ο παλαιος. Principaliter dicitur vinum recens, improprie verò & abusiuè etiam antiquum. Scholiastes Theocriti 1d. ζ. v. 70.

Videntur χλευάζοντες illi Apostolos Diuinitus inspiratos aspexisse tanquam Bacchantes, qui vino saturi miros habuere gestus, atque enuntiarunt varia minus ordinata & insolita. Extat locus apud Arrian. Epistet. L. II. c. 22. ἡνάγκας τον ἐξαγγέλλειν τὰ ἀυτε κακὰ ιόσπες τὰς Γάλλες ἡ μανία κὰ ο δινος. Coëgerunt enuntiare sua mala, veluti Gallos (Cybeles Sacerdotes ebrios) suror & vinum. Sunt sanè ebrii maniaci vel quasi. πίνοντες κὰ μαμνόμενοι ταυτὰ διαπερήσσονται. Bibentes & insanientes eadem perpetrant. Hipp. L. I. de Diæt. c. 7. t. 15. Legatur Wedel. de Vini dulcis plenis Dec. VI. Exercit. VIII.

Est inter x λευάζοντας de miraculoso linguarum dono impius ille Vanninus, qui ita Dial. 54. p. 403. Mens bumana omnium rerum scientiam, omnium linguarum notitiam in se complectitur, est enim cœlestis originis & Diuinitatis particeps. At corporis mole oppressa insitas vires palam non exerit, & veluti ignis cineribus obductus exsuscitari postulat. Ita excitari debent ingenii nostri igniculi, ut densis bumoribus discussi

elucescant, quare scire nostrum reminisci est apud Platonem. Alex. Scio, sed quid concludis? Jul. Cæs. Ubi feruentissima sit humorum ebullitio, vehemens quoque spirituum agitatio subsequitur. Quare concitatissimo motu ad cerebrum delati peregrini Idiomatis notitiam, quæ in eo latebat, quodammodo extorquent, non secus quam ex silicis collisione emicantes scintillas elici videmus. Nonne sub astiuo sydere quotidianis constat experimentis, æstuosa febre correptos extranei Idiomatis voces edere? Generosum meracissimumque vinum affluenter baustum bomines, quamlibet stupidos, disertos reddit, quod notauit Horatius. Sic in Thraciæ Regione aditus erat Libero sacer, ex quo vaticinia & Oracula reddi solebant. At ejus Templi Antistites nonnisi vino affatim epoto res peragebant. Acuit sanè mentem vini calor, sopitosque spiritus expergefacit, qui in cerebrum delati, qua in ejus latebris voces delitescunt, pro-Quapropter Apostolos variis linguis loquentes veteres Philosophi cum exciperent, ebrios temerè dixerunt, ut Diuus Lucas bis testatur verbis: Alii irridebant eos dicentes, quia musto pleni funt. Est utique mens nostra innumerarum idearum rebus extra nos existentibus respondentium conceptaculum, & amplissimum promptuarium. Sed hæ ideæ exsuscitari debent longo rerum usu & studio. Et linguarum alia longè ratio est quam rerum & qualitatum, colorum, odorum, saporum, sonorum. Pendent illæ ab hominum arbitrio, hæ ab ipso Creatore. Sunt illæ variabiles, hæ constantes, ubique terrarum sibi similes. Horatianum illud:

Quid non ebrietas designat? operta recludit, Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem, Sollicitis animis onus eximit, addocet artes. Fæcundi calices quem non secere disertum?

in peruersum detorquet sensum Vanninus. Quis unquam vel fando audiuit ebrium peregrino, quod non addidicit, Idiomate loquentem?

Act. Cap. II. vers. 19. 20.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers.29.

TAB.

XXX XXX XXX XXX XXX 2

TAB. DCCXXVII.

Act. Cap. III. vers. 2. 6. 7. 8.

2. Et quidam vir, qui erat claudus ex 2. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur, quem ponebant quotidie ad portam Templi, quæ dicitur Speciofa, ut peteret (a) Eleemosynam ab introëuntibus in Templum.

(a) Vel, Stipem. Aurum non cst mihi: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine JESU CHRISTI Nazareni

furge, & ambula.

7. Et adprehensa manu ejus dextra, crexit cum. Protinus autem consolidatæ sunt plantæ illius ac tali.

8. Et exiliens stetit, & ambulabat, intrauitque cum illis in Templum, inambulans & saliens, ac laudans DEUM.

- utero matris suæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.
- 6. Petrus autem dixit: Argentum & 6. Petrus autem dixit: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine JESU CHRISTI Nazareni furge, & ambula.

7. Et apprehensa manu ejus dextra, alleuauit eum: & protinus confolidatæ funt bafés ejus & plantæ.

- 8. Et exiliens stetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum, ambulans, & exiliens, & laudans DEUM.
- 2. Καὶ τὸς ἀνῆς χωλὸς ἐκ κοιλίας μητςὸς ἀυτὰ ὑπάςχων ἐβαςάζετο, ον ἐτίθαν καθ ἡμέςαν πςὸς την θύςαν τὰ ἰκρὰ τὴν λίγομέτην 'Ωράμαν, τε αιτείν ελεημοσύτην παρά των εισπορευομένων είς το ίερον.
- 6. Ειπε δε ο Πέτρος 'Αργύριον χολ χρυσίον εκ υπάρχει μοι' ο δε έχω, τετό σοι δίδωμι' 'Εν τῷ ὀνόματι ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ-ΣΤΟΥ τέ Ναζωραίε έγειραι και περιπάτει.
- 7. Καὶ (١) πιάσας ἀυτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἦγειρε παραχρῆμα δὲ έςερεώ θησαν ἀυτὰ αἰ βάσεις καὶ τὰ σφυρὰ. (b) Kearieus, al. miaeus.
- 8, Καὶ ἐξαλλόμενος ἔτη, καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σύν ἀυτοῖς εἰς τὸ ἰερὸν, περιπατών καὶ ἀλλόμενος, καὶ αἰνών τὸν ΘΕΟΝ.

St nunc mirabilis ipse κατ' έξοχην, & solus θαυματέργος CHRISTUS translatus in cœlum, absens corpore suo san-Rissimo & glorificato, sed potentissimâ suâ gratiâ Discipulis præsentissimus. Et est hæc ipsa, quâ Petrus insigne hoc patrauit miraculum, literarum testimonialium seu credentialium loco Apostolis. Aperitur Ministerii Apostolici Theatrum, non in angulo quopiam urbis occulto, non in æde remota, ad lectum ægri vel incogniti, vel dubii, sed in ipso Templo & præ foribus ejus, in totius populi conspectu, patratur miraculum in viro, qui non claudicabat duntaxat, sed χωλὸς fuit ex κοιλίας μητρος, jam quadragenarius, Act. IV. 22. ut portari debuerit Paralyticus, & reponi ad Templi Portam; cui proin per omnem vitam non licuit esse felici adeò, ut unquam vel pedibus stare potuerit vel ambulare: relaxatis

neruis, musculis, ligamentis, ossibus temons forsan luxatis, cruribus ἀτροφία affectis. Miser hic, viribus naturæ incurabilis, πρώτον l'etti θαυμα, qui de omni alia re cogitauerat potius, quam de recuperanda sanitate, non poscebat à Petro & Johanne nisi stipem, ἐλεημοσύνην V. 3. Et en! muneribus donatur tum corporeis, tum spiritualibus, quæ superant diuitias omnes & thesauros mundi. Sanus fit simul, & Christianus, & quidem momento fere citius. Sa. nus neque unctionibus, fotibus, epithematibus, neque ullis aliis externis internisue remediis, sed solo verbo, έγειραι κολ περιπάτει. παραχέρο μα έςορεώθησαν αυτε αίβασοις και τα σφυρά, nerui, ligamenta, musculi, ossa. Non ambulabat tantum, sed subsiliebat. ¿Eξαλόμενος έςη, κώ περιε-, πάτει, χει είσηλθε σύν άυτοῖς είς το ἱερον.

περιπατών και άλλομενος, και αίνών τὸν ΘΕΟΝ.

TAB.

Act. cap. III. v. 2.6.7.8.
Surgens ambula.

Frhe auf, und wandle.

P. G. Harder sculps.

TAB. DCCXXVIII.

Act. Cap. V. vers. 5. 9. 10.

- 5. Audiens autem Ananias hæc ver- 5. Audiens autem Ananias hæc verba, collapsus expirauit. —
- 9. Petrus autem ait ei: Cur conspirastis inter vos, ut tentaretis Spiritum DOMINI? Ecce, pedes corum, qui sepelierunt virum tuum, (4) in foribus, & efferent te. (a) Vel, ad offium adfunt.
- 10. Confestim autem concidit ad pe- 10. Confestim cecidit ante pedes ejus, des ejus, & expirauit. -
- ΄Ακέων δὲ 'Ανανίας τὰς λόγες τέτες, πεσών ἐξέψυξε. -
- 9. 'Ο δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς ἀυτήν' Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα ΚΥΡΙΟΥ; 'Ιδὲ, ὁι πόδες τῶν θαψάντων τον ανδρά σε, έπὶ τη θύρα, καὶ έξοίσεσί σε.
- 10. Έπεσε δε παραχρημα παρα τες πόδας αυτε, και έξεψυξεν. —

Xeruit nuperrime DEUS per Petrum misericordiam suam erga χωλον έκ κοιλίας μητρος, nunc per eundem Aposto-Ilici agminis primum ἐκδίκῳ ὄμματι aspicit & prosternit perjuros ejusdem thori socios, Ananiam & Sappbiram, qui jun-His consiliis tentarunt, ψεύσαωθαι τὸ πνευμα τὸ αγιον , πειράσαι το πυεύμα ΚΥΡΙΟΥ , καὶ νοσφίσαω αι απο της τιμής τε χωείε, v. 3. 9. Neutra harum subitanearum mortium effectus dici potest terroris naturalis, qui quidem inferre potest λειποθυμίαν. Sed concidere subitò, & expirare res est extraordinaria prorsus, & altioris ut originis, ita indaginis. De veritate autem miraculi erimus conuicti magis, si perpendamus acta cum Sapphira. Interrogat eam Petrus: Ἐιπέ μοι, εὶ τοσέτε το χωρίον απέδοωε; Mentitur illa audacter: Naj, roosits, v. 8. Heic ne terror quidem sese manifestat ullus. Et Petrus judex sententiam fert mortis, imo ventura prædicit Propheta: 'Ιδὲ, ὁι πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρά σε ἐπὶ τῇ θύρα, καὶ

ba, cecidit & expirauit. — 9. Petrus autem ad eam: Quid utique conuenit vobis tentare Spiritum DOMINI? Ecce, pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum,

ad oftium, & efferent te.

& expirauit. –

iğolozol oz. Id, quod sanè neque præuidere poterat, neque prognosticari ex naturalibus signis. Dictum factum. Επεσε παραχρημα παρὰ τὰς πόδας αυτὰ, καὶ ἐξέψυξεν. Neque Ananiam neque thori sociam occidit Petrus, sed δάκτυλος ΘΕΟΥ. Par fuit annuntiatio mortis Ahasiæ Regi facta ab Elia 2. Reg. I. 4. De lecto, quem ascendisti, non descendes, sed moriendo morieris. Benhadado ab Elisa 2. Reg. VIII. 10. Certissime conualesces: ostendit tamen mibi DOMINUS, quod certissimè moriturus sit. Hananiæ à Jeremia XXVIII. 16. Hoc anno morieris tu, quoniam defectionem loquutus es contra DOMINUM. Legatur Job. Pelsoczi Diff. Historico - Philologico - Theol. Tremendum vindicta Diuina Monumentum in perennem memoriam Anania & Sapphira Act. V. 1-12. miraculose erectum exhibentis Pars I.

Præs. D. Petro van Mastricht, Traj. ad Rhen. 1699. 4. Pars II. Præß D. Melch. Leydecker. Ibid.

TAB.

TAB. DCCXXIX.

Act. Cap. IX. vers. 3. 8. 9. 17. 18.

git, ut appropinquaret Damasco. Lt subito circunfulgurauit eum lux è cœlo.

(4) Vel, inter proficiscendum vero.

8. Surrexit autem Saulus a terra, apertisque oculis fuis neminem videbat, sed manu ducentes illum. introduxerunt Damascum.

9. Et erat tribus diebus non videns, ac non comedit, neque bibit.

17. Et abilt Ananias, & introiuit in 17. Et abilt Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus, dixit: Saul frater, DOMINUS misit me, qui visus tibi est in via, qua veniebas, ut vilum recipias, & implearis Spiritu San&o.

ejus quali iquamæ, & vilum recepit: & surrexit, ac baptizatus est.

- 3. (a) Porrò itinere faciundo conti- 3. Et cum iter faceret, contigit, ut appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cœlo.
 - 8. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum.

9. Et erat tribus diebus non videns, & non manducauit, neque bibit.

- domum, & imponens ei manus, dixit: Saule frater, DOMINUS JESUS misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu San&o.
- 18. Et confestim deciderunt ab oculis 18. Et confestim ceciderunt ab oculis cjus tanquam squamæ, & visum recepit: & furgens baptizatus cít.
- 3. Έν δε τῷ πορεύεωται ἐγένετο ἀυτὸν ἐγγίζου τῆ Δαμασμῷ. Καὶ ἐξαίφνης περιήςραψεν ἀυτὸν Φῶς ἀπὸ τὰ ἐρασά.
- 8. Ήγερθη δε ο Σαύλος από της γης ανεωγμένων δε των οφθαλμών αυτέ, εδένα έβλεπε χειραγωγέντες δε αυτώ, εἰσήγαγον είς Δαμασκόν.
- 9. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μη βλέπων, χαὶ ἐκ ἔξαγεν, ἐδὲ ἔπιεν.
- 17. Άπηλθε δε Ανανίας, και εισηλθεν είς την δικίαν και έπιθεις έπ' αυτύν τας χείρας, είπε Σακλ αδελφέ, δ ΚΥΡΙΟΣ απέςαλκέ με (ΙΗΣΟΥΣ ο οφθείς σοι έν τη οδώ, η ήγχες) όπως αναβλέψης, και πληοθής πνεύματος αγίε.
- 18. Καὶ ἐυθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀυτε ώσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρημα καὶ ἀναςὰς ἐβαπτίθη.

Vid. Att. Cap. XXII. vers. 6. 11. 12. 13.

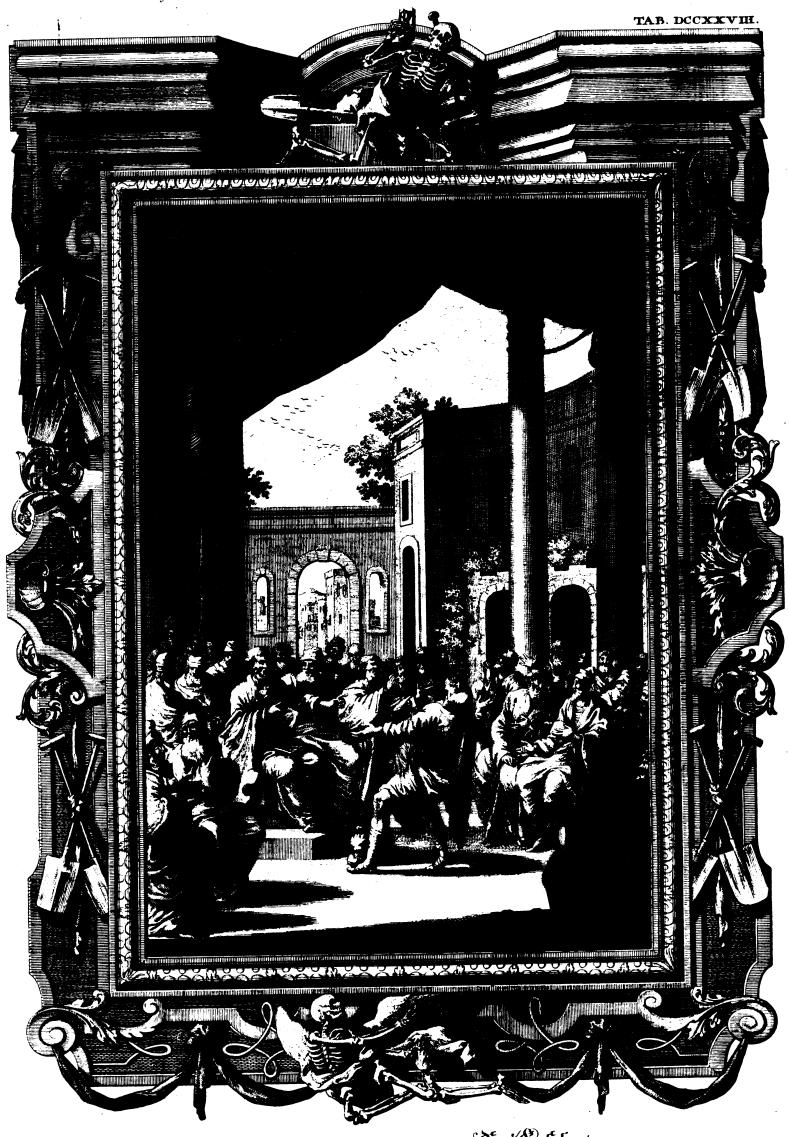
Act. Cap. XXVI. vers. 13.

Die medio, Rex, in via vidi è cœlo, Die media, in via vidi, Rex, de cœ-(a) supra splendorem solis, circumfulfisse me lumen, & cos, qui mecum faciebant iter. (a) Id est, lumen Sole splendidius.

lo supra splendorem Solis circumfullille me lumen, & eos, qui mecum fimul erant.

Ήμέςας μέσης, κατα την όδον είδον, βασιλεύ, έςανόθεν ύπές την λαμπςότητα τε ήλίε, πεςιλάμψαν με Φώς και η έμοὶ πορευομένες.

IN Historia Conuersionis Pauli, & vocationis miraculi plena. Saul, sæuus Ecclesiæ Christianæ nascentis persecutor, fit Paulus, seleextraordinariæ prorfus mira funt omnia, &

Acr. Cap. V. v. 5. 9. 10. Trifte Ananiæ fatum. An. Pelch. Com. v. p. 5.9. w.

G. D. Heiman sculps.

P. A. Kilian sculps.

Aum DEI organum. Saul cœcus, Paulus videns. Saul mente & affectibus obtenebratus, Paulus illuminatus: fed quoque Saul ante conuersionem & illuminationem videns, post eam cœcus. De conversione των συνοδευόντων legimus nihil, videntur hi fulgorem extraordinarium aspexisse pro fulgure, & alloquium CHRI-STI ad Paulum pro tonitru. anzovres μέν της Φωνης, μηδένα δε θεωρέντες, Act. IX. 7. Sonitum audierunt grauem, sed nullam vocem articulatam, neque viderunt eum, qui apparuit Saulo. Et Att. XXII. 9. Το μέν Φως έθεάσαντο, την δέ Φωνην εκ τιεσαν τε λαλεντός μοι, id est, haud intellexerunt. Planè ut qui adfuere glorificationi CHRISTI, ό όχλος ό έςως καὶ άκεσας (την Φωνην έκ τε έςανε) έλεγε Beouthu yeyovérau, Joh. XII. 28. 29. Sed JESUS, ad quem adlocutio facta, eam intellexit. Nos, omissa hac circumstantia, considerabimus, quantum quidem chartæ angustia id permittit, Saulem ante videntem, quam fuit cœcus, & post. Dubium haud est, oculis fuisse sante conuersionem. Sed ex improuiso in itinere Damascum versus περιήςραψεν αυτον φως, ίκανον έκ τε έςανε, ύπες την λαμπςότητα τε ηλίε. Lux illuxerat fulgida adeò, quæ excedebat naturalem cum oculi structura, & inde pendente visu proportionem, in oculis Sauli, veluti in foco, concentrata. Ut qui aliquandiu aspicit Solis fulgidum sidus, vel ardentissimam in fornace vitrario flammam, vel aliquandiu niuem, vel ex tenebris subitò in dias protrahitur luminis auras, visu debilitatur, quinimò sæpe excœcatur. Violentam patitur contractionem pupilla oculi, extensionem nimiam ciliaria ligamenta, corrugationem retina. Sed id mirum, quod elici videtur ex Act. IX. 8. Saulum, qui CHRI-STUM non solum loquentem audiuit, sed fulgentem & radiantem vidit, non illicò, quod Leges Naturæ poposcerant, factum fuisse cœcum, sed vidisse. ανεωγμένων δε των οφθαλμών αυτέ, ε δένα εβλεπε. Hæc oculorum apertura non intelligenda videtur de sola palpebrarum diductione, sed de visione ipsa, εδίνα εβλεπε, neminem scilicet præter itineris socios. Id inquam mirum, videntem mox factum fuisse cœcum. XXII. 11. Paulus ipse testis: ως δε εκ ενέβλεπον απὸ τῆς δόξης τὰ Φωτὸς ἐκείνα, χειραγωγάμενος ὑπὸ τῶν συν-

όντων μοι, ਜλθον είς Δαμασκόν. Durauit hæc cœcitas per triduum, integas reis, IX. 9. quo spatio temporis fuit plane abstemius, zx equyev, zde iπιεν. Sed miraculosa cumprimis est Sauli cœci curatio. Adit illum ex mandato diuino Ananias, έπιθεις έπ' αυτον τως χείρας, είπε Σακλ αδελφε, ο ΚΥΡΙΟΣ απέςαλμέ με (ΙΗΣΟΥΣ ο οφθείς σοι έν τη όδῷ, ἦ ἦξχε) ὅπως ἀναβλέψης, καὶ πληδθής πνεύματος άyis, IX. 17. Heic ne nev quidem legitur de applicatione ulla medicamentorum, seu externorum, seu internorum, solius impositionis manuum fit mentio. Attamen felicissimè succedit extemporanea cura. Vers. 18. Καὶ έυθέως απέπεσον από των οφθαλμων αυτέ ώσει λεπίδες, ανέβλεψέ τε παραχεήμα. Colligere licet ex notabili hac circumstantia, non fuisse hanc Sauli cœcitatem αμαύρωσιν, siue guttam serenam, non glaucoma, vel catarrhactam, neque materiam sebaceam, quâ palpebræ duntaxat fuerint concretæ, quod in variolis sæpe videmus contingere, oculo ipso manente clauso licet, sed sano: dixeris potius, malum hæsisse in cornea tunica hujusue exterioribus pelliculis, vel sebaceam illam materiam, si ei inhærere lubeat, ita obsedisse corneam, ut radiis lucis non patuerit ad interiora oculi accessus. Quicquid harum causarum vel rerum sit, extra controuersiam id est, squamarum illarum depositionem solo verbo tam citò factam, cœcitatem jam triduanam curatam, fuisse miraculosam. Historiæ huic affinis quodammodo est casus, qui contigit Iberiæ Regi apud Theodoretum Hist. L. I. c. 24. Hujus conjunx à graui morbo liberabatur precibus mancipii fœminæ. Rex ipse dum venando persequebatur feras, inuoluebatur subitò densissimis tenebris, comitibus interim sereno cœlo venationem prosequentibus. Tenebricosa hac caligine pressus Rex implorat DEUM captiuorum Christicolarum, recipit visum, redit ad se & ad viam, ædificarique jubet Templum, quod irrito successu antea persuadere tentabat mancipium illud. Legatur D. Joh. Guil. Bajer Diff. de Cœcitate Pauli. Resp. Joh. Hæster. Altorsf. 1725. 4. Job. Georg. Seidel Diff. de Saulo illuminato per triduum oculorum lumine destituto. Jen. 1702.

Act. Cap. IX. verf. 33. 34.

- 33. Reperit autem ibi hominem quen- 33. Inuenit autem ibi hominem quendam nomine Æneam, annis jam octo decumbentem in grabbato, qui erat paralyticus.
- 34. Et ait illi Petrus: Ænea, (a) sa- 34. Et ait illi Petrus: Ænea, sanet te net te DOMINUS JESUS CHRI-
- dam nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabbato, qui erat paralyticus.
- DOMINUS JESUS CHRI-STUS: Yyyyyyyyyyyyy 2

1464 TAB. DCCXXX. Act. Cap. IX. vers. 36. 37. 39. 40. 41.

STUS, furge, & sterne tibi ipsi. Et continuo surrexit.

STUS: Surge, & sterne tibi. Et continuò surrexit.

(4) Vel, sanat. Nam ire tam indicatiui modi est, quam conjunctiui.

33. Ευρε δε έκρι ανθρωπόν τινα Αινέαν ονόματι, έξ έτων όκτω κατακήμενον έπε κραββάτω, ος ήν παραλελυμένος.

34. Καὶ ἔπεν ἀυτῷ ὁ Πέτρος ᾿Αινέα, ἰᾶταίς σε ΙΗΣΟΥΣ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἀνάςηθι, κὶ ςρῶσον σεαυτῷ. Καὶ ἐυθέως ἀνέςη.

Eminem Medicorum latet, quantæ difficultatis sit cura paralytici, quàm lentis ea eat progressibus etiam in iis, quibus spes restitutionis assulget; quot opus sit unctionibus, frictionibus, lotionibus; imo pro infanabili renuntiari ho-

Rum. Experientiæ suffragatur ratio, quæ neruos adeò vel relaxatos videt, vel obstructos, vel contractos, ut nulla spes adsit restiruendi illis tonum. Est proin cura hæc à Petro facta ex miraculosis. Omne Recipe Petri Aneæ præscriptum huc redit : Ἰᾶταί σε ΙΗΣΟΥΣ δ ΧΡΙminem inde ab octo annis hoc morbo affe- ΣΤΟΣ ανάςηθι, καὶ εξώσον σεαυτώ. Καὶ ἐυθέως ανέςη.

TAB. DCCXXX.

Act. Cap. IX. vers. 36. 37. 39. 40. 41.

36. Joppæ autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas: Hæc erat plena bonis operibus, & Eleemolynis, quas præstabat.

37. Euenit autem in diebus illis, ut per infirmitatem moreretur:quam cum lauissent, posucrunt in cœ-

naculo.

- 39. Cum exurrexisset autem Petrus, venit cum illis: Et cum adueniffet, duxerunt illum in conaculum, & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes tunicas vestesque, quas faciebat Dorcas, cum esset cum ipsis.
- 40. Ejectis autem omnibus foras, Petrus politis genibus orauit, & conuerlus ad corpus, dixit: l'abitha, furge. At illa aperuit oculos suos, visoque Petro, resedit.
- 41. Data autemilli manu, erexit eam: & cum vocasset sanctos ac viduas, exhibuit eam viuam.

- 36. In Joppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas., Hæc erat plena operibus bonis & Lleemolynis, quas faciebat.
- 37. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. cum lauissent, posuerunt in cœnaculo.
- 39. Exurgens autem Petrus, venit cum illis: Et cum aduenisset, duxerunt illum in conaculum, & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas

& vestes, quas faciebat illis Dorcas.

- 40. Ljectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit, & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, furge. At illa aperuit oculos suos, & viso Petro, resedit.
- 41. Dans autem illi manum, erexit eam: Et cum vocasset sanctos & viduas, affignauit eam viuam.
- 36. Έν Ἰόππη δέ τις ἦν μαθήτεια ὀνόματι Ταβιθα, ἢ διεεμηνευομένη λέγεται Δορκας. ἄυτη ἦν πλήεης άγαθῶν ἔεγων, κζ έλεημοσυνών, ών έποίει.
- 37. Έγενετο δε εν ταις ημέραις εκείναις, αω ενήσασαν αυτήν αποθανείν λέσαντες δε αυτήν έθηκαν εν υπερώω.
- 39. 'Αύας ας δὲ Πέτρος συνηλθεν αυτοῖς' ον παραγενόμενον ανήγαγον εἰς τὸ ὑπερώον, κὰ παρέςησαν αυτώ πασαι αί χηραι κλαίκσαι, κὶ ἐπιδεκκυύμεναι Χιτῶνας, κὶ ἱμάτια, ὄσα ἐποίει μετ' ἀυτῶν ὧσα ἡ Δοςκας.
- 40. Ἐκβαλών δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύζατο· κὰ ἐπιςρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε· Ταβιθὰ, ἀνάςη-. Η δε ήνοιξε τες ορθαλμές αυτής, κ ίδεσα τον Πέτρον, ανεκάθισε.
- 41. Δες δε αυτή χείζα, ανέςησεν αυτήν. Φωνήσας δε τες αγίες η τας χήζας, παζέςησεν αυτήν ζώσαν.

Quid

Act. cap. ix. v. 40. Tabitha surge. Tulutha liehe auf.

F.M. Recenfus sculps. ;

Uid sit hominis vita? quàm superet omnes naturæ vires, animam unicam unire corpori organico? vel & reunire, quæ jam est separata? demonstratum dedimus alibi. Fuit proin hæc Tabithæ resuscitatio, fasta nomine & potentia Saluatoris, μέγα λίαν θαῦμα. Fatis illa functa Joppes, & pro Gentis Judaicæ more lota, exponebatur tanquam mortua ἐν ὑπεςώῳ,

in cœnaculo perflatili. Pétrus Lyddâ vocatus Joppen adesse non poterat statim. Formula remedii, quo usus est Medicus, hæc est: Taλιθα, ανάςηθι. Et ecce, ηνοιξε τες όφθαλμες αυτης. κ ίδεσα τον Πέτρον, ανεκάθικε. Δες δε αυτή χείρα, ανέςκουν αυτήν Φωνήσας δε της αγίας κ τας χήρας, παρέςησεν αυτήν ζώσαν, viuam & fanam, ac fi nunquam vel ægra fuisset, vel defuncta.

TAB. DCCXXXI.

Act. Cap. X. verf. 10.

Cœpit autem esurire, & appetebat ci- Et cum esuriret, voluit gustare. Pabum. Parantibus autem illis, ingruit in eum mentis excessus.

rantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus.

Έγενετο δε πρόσποινος, χωὶ ήθελε γεύσαωθαι. Παρασκευαζόντων δε έκοίνων, επέπεσεν επ' αυτὸν εκςασις.

Eriuatur susasis ab szisama, quæ vox generatim notat dimotionem rei alicujus è statu, in quo erat, sed menti in specie applicata nunc consternationem, & admiratione sociatum terrorem, quo veluti extra se rapitur homo, Marc. V. 42. XVI. 8. Luc. V. 26. nunc talem dispositionem, qua ita alienatur mens, ut cessantibus externorum sensuum functionibus, ipsa eorum, quæ in corpore geruntur, prorsus ignara tota vehementibus fixisque cogitationibus occupata est. Wits. Miscell. Sacr. L. I. c. 4. Est autem hæc Ecstasis vel naturalis, vel Satanica, vel Diuina.

Ecstasis naturalis est, quâ homo ex causis naturalibus in sensibus suis externis vinctus quali αναίωτος & ακίνητος trunci ad instar prostratus jacet, nihil audit, videt, sentit, & ad se ipsum redux mira, quæ vel viderit, vel audiuerit, narrat. Hujusmodi Ecstasibus obnoxios videmus Melancholicos, quorum mens aliàs uni alicui objecto intenta per septimanas & menses, sepositis & neglectis quibusuis aliis ideis miras fibi factas apparitiones enarrat, & firmissimè credit. Eò utique pertingere potest talis homo, acri meditationi intentus, ut in profundo somno spiritus animales suppressi quasi, vel in angustum cerebri angulum coa-Ai per somnia menti miras res offerant, quæ euigilans in omnibus circumstantiis pro vera Historia enarrare nouit. Et prætendunt nonnulli, posse quempiam abstractis & subtilioribus studiis, profundâ meditatione mentem ita à sensibus externis retrahere, ut ad objecta quæuis externa minimè attendat. Quod multis accidit Literatis, acri cogitatione defixis, ut quæ ante se jacent, non videant, loquentes

non audiant, imo ne strepitus quidem ingentes percipiant, id de se ipso jastat Cardanus L. VIII. variar. rer. c. 43. quoties velit, in ecstasin se transire, ita ut voces quidem adstantium leuiter audiat, non tamen intelligat, vellicationem validam, & ne Podagræ quidem dolores prorsus sentiat. Narratur idem de Thoma Aquinate, adeò fixum sæpe inhæsisse suis cogitationibus, ut in Ecstasi jacuerit veluti mortuus, arcana Religionis interim ruminans, quæ finita Ecstasi narrauerit aliis. Verum enim verò licet de veritate hujusmodi Ecstasium naturalium simus persuasissimi, fatendum id tamen est, non constare nobis, quomodo fiant; ut conuicti sumus, animam unitam esse corpori, ignarissimi, si quæstio est de modo, de relaxatione hujus vinculi, de modo operandi animæ in corpus, & corporis reciproca actione in mentem, de alienatione, vel elongatione mentis à corpore, & noua cum eodem reunione, de modo, quo intellectus in seipsum possit operari, omniaque alia objecta externa negligere; quo voluntas dominium suum in corpus eò usque possit extendere, ut id, quod amasiam suam, corpus, spectat, nolit. Hanc ignorantiam doctam licet fateamur ingenuè, non tamen negare vel volumus, vel audemus Ecstases naturales, minus adhuc adscribere vel Satanicis, vel Diuinis.

Ecstases Diabolica sunt, quando Dæmon hic impurus ex permissu DEI, in animam hominis operatur immediate, eique mira phantasmata sistit. Sed perdifficile est de τῷ ὅτι, διότι, & tempore judicium. Multa quippe ex naturalium causarum nexu contingere possiint, quæ vulgò adscribuntur Satanæ. Perdifficile, inquam, quum ignotæ sint nobis vires spirituum Zzzzzzzzzzzzzzz

TAB. DCCXXXII. Act. Cap. XII. vers. 6-10. 1466

malorum, & modus operandi in mentes ho-

Dantur & Ecstases sicta, quæ pro basi habent hominum dolos ac fraudes, pro scopo seductionem aliorum. Unicum afferam ex antiquitate exemplum, quod legitur in Maximi Tyrii Diff. 22. Fuit in Proconneso Philosophus quidam, cui Aristea nomen erat : cujus sapientia primo omnes derogabant, quod nullum ejus præceptorem proferret. Huic ut occurreret, tale adbibuit remedium. Animam dixit suam relicto corpore restà cœlum petiisse, unde totam Græcorum Barbarorumque Terram, omnes Insulas ambiuisset, fluuios & montes: tandemque in byperboreis constitisse sinibus. Hinc se ritus omnes, omnium Rerumpublicarum obseruasse mores: terrarum omnium ingenia, mutationes aëris, alluuiones maris, fluuiorum ostia: quin & cælum ipsum multo facilius qu'am inferiora lustrasse. Et tamen plus fidei boc ipso Aristeas consecutus est, quam Xenagoras aut Xenophanes ille, aut si qui alius rem, ut habebat, proposuit. Et fuere fortean, qui sub hujusmodi Ecstasium prætextu nouas cuderunt Regiminis formas, ut Muhamed nouum Religionis Systema.

Dantur tandem Ecstases Diuina, quibus Spiritus DEI animam hominis totam occupat, eam pro tempore à commercio cum corpore abstrahit, & in profundam Mysteriorum Diui-

norum Abyssum quasi demergit. Heic omne, quod terrenum est & peccaminosum, tanto fulgori majestatico & gratioso cedere necesse habet. Pro exemplo sit Daniel. X. 8. 9. Ego autem solus relicius sum, & vidi hanc magnam visionem, neque reliqua facta est in me virtus, & meæ formæ bonitas versa est in deformitatem, nec virium aliquid retinui. Et audiui vocem verborum ejus; cumque audiuissem vocem verborum ejus, velut graui somno dejectus sum in faciem meam, ut attingeret terram mea facies. (Lgo autem relictus folus vidi vifionem grandem banc: & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec babui quicquam virium. Et audiui vocem sermonum ejus: E audiens jacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus bærebat terræ.) Johannes Apoc. I. 17. Καὶ ὅτε εἰδον ἀυτὸν, ἔπεσα περς τὰς πόδες αυτέ ως νεκρός. In Textu nostro πρόσπανος Petrus. Paulus Act. XXII. 17. Idem ecstas in tertium cœlum raptus, quem raptum graphicè ipse describit 2. Cor. XII. 2. 3. 4. Oida avbeuπον έν ΧΡΙΣΤΩ πρό έτων δεκατεσσάρων (είτε έν σώματι, κα διδα· ετε έκτος τε σωματος , εκ διδα· δ ΘΕΟΣ διδεν·) άρπαγέντα τὸν τοιἔτον ἔως τρίτε έρανε. Καὶ διός τὰν τοιξτον ανθρωπον, (Ατε έν σώματι, Ατε έκτὸς τὰ σώματος, ἐκ διδα. ὁ ΘΕΟΣ διδεν.) "Οτι ήςπάγη εἰς τὸν παςάδεισον, κολ ηνεσεν αβρητα βήματα, α εκ έξον ανθεώπω λαλήσα. Αδ quem locum vide plura.

TAB. DCCXXXII.

Act. Cap. XII. vers. 6 - 10.

- 6. Cum autem producturus eum es- 6. Cum autem producturus esset eum set Herodes, in ipsa nocte dormiebat Petrus inter duos milites, vinctus catenis duabus, & custodes ante oftium custodiebant carcerem.
- 7. Et ecce, Angelus DOMINI adstitit, & lumen refulsit in domicilio, percussoque latere Petri excitauit cum, dicens: Surge velociter. Et exciderunt catenæ de manibus ejus.
- 8. Dixit autem Angelus ei : Præcingere, & lubliga loleas tuas. Quod cum ita fecisset, dicit illi: Indue vestimentum tuum, & sequere me.
- 9. Et exiens sequebatur eum, & ne- 9. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat rem veram esse, quod fie-

- Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante oftium custodiebant carcerem.
- 7. Et ecce, Angelus DOMINI aftitit, & lumen refulfit in habitaculo, percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge veloci-Et deciderunt catenæ de manibus ejus.
- 8. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me.
- sciebat, quia verum esset, quod fie-. bat

P. A. Kilian sculps.

A& Cap. XII. vers. 6-10. TAB. DCCXXXII. 1467

bat per Angelum, sed putabat se visum videre.

- 10. Cum autem præterissent primam ac secundam custodiam, venerunt ad Portam serream, quæ ducit in ciuitatem, quæ ultrò aperta est eis. Cumque exissent, processerunt vicum unum, & continuo discessit Angelus ab eo.
- bat per Angelum: existimabat autem se visum videre.
- 10. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ ultrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, & continuò discessit Angelus ab eo.
- 6. Ότε δὲ ἔμελλεν ἀυτὸν προάγοιν ὁ Ἡρώδης , τῆ νυκτὶ ἐκοίνη ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο ςρεπιωτών , δεδεμένος ἀλύσεσι δυσὶ , Φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρεν τὴν Φυλακὴν.
- ້7. Καὶ ίδε, ἄγγελος ΚΥΡΙΟΥ ἐπέςη, καὶ Φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ ὀικήματι, πατάξας δὲ τὴν πλευςὰν τε Πέτςε, ἦγειςεν ἀυτὰν, λέγων 'Ανάςα ἐν τάχει' καὶ ἐζέπεσον ἀυτε αἱ άλύσεις ἐκ τῶν χειςῶν.
- 8. ⁷Ειπέ τε ὁ ἄγγελος πεὸς ἀυτὸν. Πεείζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλία σα. ³Εποίησε δὶ ἄτω. Καὶ λέγει ἀυτῷ περιβαλᾶ τὸ ἱμάτιὸν σα, καὶ ἀκολάθει μοι. ⁸
- 9. Καὶ ἐξελθων ήκολέθει ἀυτῷ, καὶ ἐκ ήδει, ὅτι ἀληθές ἐςι τὸ γινόμενον διὰ τε ἀγγέλε ἐδόκει δὲ ὅξαμα βλέπειν.
- 10. Διελθόντες δε πεώτην Φυλακήν καὶ δευτέραν, ήλθον έπὶ τήν πύλην τήν σιδηράν, τήν Φέρεσαν εἰς τήν πόλιν, ήτις αὐτομάτη ήνοίχθη αὐτοῖς* καὶ έξελθόντες προήλθον ρύμην μίαν, καὶ ἐυθέως ἀπέςη ὁ ἄγγελος ἀπ' ἀυτᾶ.

Iracula heic, in liberatione Petri ex vinculis Herodis, fiunt in hominibus, vinculis, portis.

Permagni intererat Tyranni ar-Sta Petri custodia: vi suffocari debebat in ipso ortu dostrina noua, ne altas ageret radices: Tò principiis obsta norma fuit, ad quam modus tractandi Christianos fuit commensuratus tum in Consilio Herodis, tum in Synedrio magno. Atqui habebatur Petrus pro nouæ Sectæ duce, in manus proin Judæorum quum incideret, debebat custodiri probè, ne euaderet; traditus τέσσαςσι τετςαδίοις fiue 16. militibus, noctem transigere medius inter duos custodes, δεδεμένος αλύσεσι δυσί. Aderant alii προ της θύρας, ante oftium carceris clausum. Sed nocte sequenti adstabat Angelus DOMINI, Petri ex vinculis liberator, Φως έλαμψεν έν τῷ δικήματι. Quomodo subintrare potuerit Angelus ille Liberator fores clausos, inanis est quæstio de ente naturâ spirituali: superuacanea item de Phosphoro, luce illa in tenebris lucente. De hoc Angelo ita Textus: Πατάξας την πλευς αν τε Πέτςε, ηγειρεν αυτον, λέγων 'Ανάςα έν τάχει καὶ έξέπεσον αυτέ αἡ αλύσεις ἐκ τῶν χειςῶν. Heic nullus mechanicis artibus locus, quibus malefici vincula foluunt, & carceres frangunt. Excident catena sponte

de manibus, absque ullo manuum auxilio, nullà interueniente potentià mechanicà. dum, quo id fieri potuerit, solus nouit faupaτεργος. Έιπε ο άγγελος προς Πέτρον Περίζωσαι, και ύπόδησαι τὰ σανδάλιά σε. Fulgore utere, qui fulget circum lumine, quod te de somno excitat, & fopore obruet custodes: splendore necessario ad colligendam farcinam. Καὶ λέγει αυτῷ περιβαλε τὸ ἱμάτιον σε, καὶ ἀκολέθει μοι. Paret admonitioni Petrus vigilans & videns, sibi tamen visus somnians. idones ος αμα βλέπειν. Rem aded miram capere haud poterat; vigilans dubitabat, an dormiret; rem veram habebat ipse pro somnio, ut è contra sæpe, quæ somniamus, nobis videntur reuera contingere. Heic somniat vigilans, ibi qui somniant vigilare sibi videntur. Ita securus transibat Petrus satellite ex cœlo stipatus per duas carceris portas, διελθόντες πρώτην Φυλακήν και δευτέραν, ήλθον έπι την πύλην την σιδηραν, την Φέρκσαν είς την πόλιν, η τις αυτομάτη ηνοίχθη αυτοῖς. Duplex heic occurrit miraculum. Obrutos en! custodes, qui alterni debebant esse in excubiis ex mandato superiorum: apertas sponte portas, reserata repagula, omnia benè

clausa: rectius dixeris, manu DOMINI, qui fidum sibi Apostolum è vinculis liberare volebat.

Aa.

Act. Cap. XII. vers. 23.

gelus DOMINI, eo quod non tribuisset Gloriam DEO: & erosus à vermibus, expirauit.

Confestim autem percussit eum An- Confestim autem percussit eum Angelus DOMINI, eo quod non dedisset honorem DEO: & consumtus à vermibus, expirauit.

Παραχρημα δὲ ἐπάταξεν ἀυτὸν (Ἡρώδην) ἄγγελος ΚΥΡΙΟΥ, ἀνθ' ὧν ἐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ ΘΕΩ. Καὶ γενόμενος σκωυριόβεωτος έξέψυξεν.

🖣 Xemplo sit, de quo impræsentiarum, Herodes Tyrannis omnibus, qui non spirant nisi cædes & fulmina, adorari ✓ volunt tanquam Dii, DEO unico, foli, vero rapiunt gloriam suam, ipsum hunc Creatorem de solio suo dejicere tentant, mandata ejus & leges nihili pendunt, Passionibus suis solis corruptis morigeri, ne unquam quidem cogitantes, se vermiculos esse, imò vermium agmina secum circumferre, qui etiam viuentibus ipsis excludi possunt, & certè ex cadauere delicatulo ac molli cœnam sibi parabunt lautissimam. Τακτη ημέρα ο Ηρώδης ένδυσαμενος έοθητα βασιλικήν, καὶ καθίσας έπὶ τὰ βήματος, έδημηyoge, v. 21. Splendidâ veste, quæ Arabio lucebat bombyce, Tyrio fucata murice, amictus sermonem habuit Pyrgopolynices iste ad populum, haud dubiè de sui ipsius, & dominii sui absoluti laudibus, ad plebem, quæ ut plurimùm externâ specie contenta vera rerum pretia haud æstimat, & heic viuum Regem ano-Sewore honorat. GEOT pwvn, acclamabant adulatores illi, κοι ἐκ ἀνθεωπε, v. 22. Sed en mox mutatam turpiter ἀποθεώσεως scenam! Παραχρημα έπαταξεν αυτόν άγγελος ΚΥΡΙΟΥ, ανθ ών εκ εδωκε την δόξαν τῷ ΘΕΩ. Και γενόμενος σκωληκόβρωτος έξεψυξεν.

Σκωληκόβεωτος έξεψυξεν. Morbum hunc diuersimodè explicant Sacri Codicis Interpretes. Bochartus Hieroz. T. II. L. IV. c. 18. Bartholinus Morb. Biblic. c. 23. aliis suffragantibus verfionibus nostris pollicem premunt, quæ vermibus corrosum dicunt, comitibus haud dubiè acerbissimis doloribus, vel Josepho teste. In testes vocamus illos, qui sub Torrida Zona à cubitalibus lumbricis sub cute crescentibus dolorosissimè vexantur ad lethum usque. Occurrunt vermicularium hujusmodi morborum exempla passim. Scatet aliquando sanguis innumeris vermiculis, qualem ex venâ sectâ vidit Borellus c. 3. Obs. 4. quinimò vermiculos pro pestis causa accusant multi ex modernis. Apud Marcellum Donatum Med. Hift. Mirab. L.I. c. 5. legitur casus viri præpinguis, cui maximo numero ex cute prorupere vermiculi Acaris caseariis similes, nullis fugandi, necandiue remediis, qui miserum tandem intulere sepulchro. Haud rarò occurrunt nobis casus lumbricorum intestina ipsa perforantium, tan-

demque ex abdomine, speciation in herniosis, prorumpentium. Galerio Maximiano vel Maximino id accidisse testis est Pomponius Lætus Comp. Rom. Hift. Eodem tristi fato obiisse Tyranna illa Pheretrina, vel Pheretina Barcæorum Regina legitur apud Herodotum in Melpo-Sed ex potiori Eruditorum sententia Phthiriafi occubuit Herodes, morbo tanti Regis charactere indigno, digno quidem Tyranno. Est hic morbus vel uniuersalis, ubi totum corpus pediculis scatet, vel particularis, si animalcula hæc hanc illamue partem, caput, supercilia, inguina occupent. Sunt & ipsi pediculi duplicis generis, ordinarii capitis, & plani seu latiores, Italis *Piattole*, Germanis *Filtz*-Läuse dicti. Et forsitan utriusque generis agmina fuere Tyrannum aggressa. Illustrando Textui id facit, quod Græcis Φθάιρες & σκώληχες idem passim significent. Isidoro Orig. L. XII. c. 7. Pediculi vocantur vermes cutis à pedibus sic dicti. Et Kubnio Not. ad Ælian. var. Hist. σκωλημόβεωτος idem est quod peneisewros apud Hesjeb. in Vit. Philosoph. Forfitan ipsi Veteres vocem office. corrumpo, putrefacio, deriuarunt à obble pediculus, vermis, persuasi namque, generari insecta hæc ex putredine, quæ opinio, si præualeret, baseos loco substerni posset erroneæ illi Atheorum de prima hominum brutorumque origine doctrinæ. Generantur utique & vermes & pediculi in putredine, putridis ulceribus, sed ibi excluduntur duntaxat, non formantur. Exempla Φθαςοβςώτων occurrunt passim. Herodis heic, Antiochi Epiphanis 2. Maccab. IX. 9. ubi etiam legitur vox σκώληξ. ώςε ἐκ τε σώματος τε δυσσεβές σκώληκας αναζείν, χεμ ζώντος έν οδύναις καὶ αλγηδύσι τὰς σάρκας αυτ $\tilde{\mathbf{x}}$ διαπίπτειν. Ferchardi Scotorum Regis apud Buchananum L.V. Hist. Scot. Philippi II. Hispaniarum Regis, si nonnullis Scriptoribus fides. Huic morbo obnoxii dicuntur Acridophagi. Diod. Sicul. L. IV. Rer. Antiq. Propinquante senecta pediculi alati non solum visu varii, sed specie borridi ac turpes in corporibus nati, ventrem primò, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt: qui morbum patitur, primum veluti scabiei cujusdam pruritu allectus corpus scalpit, voluptate simul & dolore perceptis, deinde exeuntibus pediculis simul effluente sanie morbi acerbitate ac dolore percitus unguibus corpus magno cum gemitu lacerat, tanta verò vermium copia effluit, aliis super alios tanquam ex perforato vase scaturientibus, ut deleri nequeant. Superbum Herodis corpus, de quo nunc, à pediculis fuit corrosum non mortuum, ut omnes mortales σκωληκόβεωτοι fiunt, sed viuum, σκωληκόβεωτος έξεψυξεν. Debebant esse vilia hæc & turpia animalcula mortis suæ prænuntii, & simul carnifices. In Comitatu Regio funebri primam aciem formabant pediculi, postremam vermes. Utplurimum enim obseruamus, discedere fugatos ab appropinquante morte vermes. In Apollonii Mirabilib. C. 27. locus extat Aristotelis ex ζωικοῖς. οι Φθείξες έν τη κεφαλή έν τοις μακροίς ε Φθίνεσι νόσοις, μελλόντων τελευταν των παρχόντων, αλλ έπὶ τα προσκεφάλαμα ευρίσκονται προλελοιπότες την κεφαλήν. Non disparent pediculi capitis in diutinis morbis, & appropinquante morte, sed discedunt à capite, affigentes se puluinaribus.

De Herode vermibus exeso Dissertationem Physicam methodo mathematica elaborauit Yuo Gaukes, quam insertam inuenies Bibl. Brem. Class. V. p. 959. Probat in ea, morbum non suisse pedicularem, sed vermicularem, industum ab Angelo bono, vel à DEO per voluntatem Angeli boni. Angelum illum vermes

in Herode produxisse, oua maximo numero è muscis mouendo per os in fistulam intestinalem, nec non per galaxiam & poros vasorum fanguiferorum pulmonalium in fanguinem: vermes productos in uniuerso ejus corpore, calore ouis excludendis proportionato, qui vermes uniuersum corpus exedendo attulerint mortem. Quintuplex fic patratum fuisse miraculum, 1. dum ouula à quiete transierunt ad motum, 2. dum è muscis ad Herodis corpus ferebantur, à corporibus interpositis à linea sui motus recta ad curuam deflexa funt, 3. Aëri minus forti occurrentia nihil de fuo motu amiserunt, 4. è muscis non sursum, sed deorsum in corpus Herodis delata, 5. transiere ex motu in motum, ad caloris gradum ouis excludendis conuenientem. Quæ omnia repugnent legibus motus. Qua in re nimium philosophari mihi videtur vir dostissimus. Miraculum si, quod ipse fateri videtur, fuit patratum, siue per Angelum justu DEI, siue per DEUM ipsum, haud necesse existimo, oua illa deducere à muscis extra Herodis corpus volitantibus, quæ volente DEO poterant exfuscitari & fœcundari ex ipsis rudimentis in corpore Tyranni latitantibus. De modo, quo id factum fuerit, quia miraculum agnosco, anxius haud inquiro.

TAB. DCCXXXIII.

Act. Cap. XIII. vers. II.

(a) Et nunc, ecce, manus DOMINI
(b) intentata tibi, & eris cœcus,
non videns Solem, usque ad tempus. Et confestim ingruit in eum
caligo ac tenebræ, & circumiens
quærebat, qui se manu ducerent.

(a) Et, pro ergo, Hebraismus. (b) Verbotenus, super te. Et nunc ecce manus DOMINI super te, & eris cœcus, non videns Solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat, qui ei manum daret.

Καὶ νῦν ἰδὰ, χεὶς τὰ ΚΥΡΙΟΥ ἐπί σε, κὰ ἔση τυφλὸς, μη βλέπων τὸν ῆλιον ἄχρι καιρᾶ. Παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' ἀυτὸν ἀχλὺς κὰ σκότος, κὰ περιάγων ἐζήτει χειραγωγὰς.

Onomachiæ religiosæ implicitus Paulus cum Elyma, organum DEI electum cum filio Satanæ, ὑιῷ Δια-βόλω, sincerus Christicola cum Mago. Obstat hic Paulo & Barnabæ, & omni nisu conatur Proconsulem Sergium Paulum diuertere à fide, διαςς είναι τὸν ᾿Ανθύπατον ὑπὸ τῆς πίςς ως, γ. 8. Vincit Paulus, gladio Spiritus, & sano oculis aduersario pro temeritatis

impiæ pæna annuntiat cæcitatem. "Εση τυφλός, μη βλέπων τὸν ἥλιον ἄχει καιρᾶ. Et ecce, non demum post annorum aliquot decursum, non decrepito seni, non aliis jam accidentibus debilitato, sed παραχεῆμα, ὡς ἀπὸ μηχανῆς, manu DEI, qui solus operatur miracula, ἐπέπεσεν ἐπ' ἀντὸν ἀχλὸς κὰ σκότος, ut opus ha-

τὸν ἀχλὺς κὲ σκότος , ut opus habuerit Elymas χειξαγωγοῖς.

Act.

Aaaaaaaaaaaaaaaaa

1470 TAB. DCCXXXIII. Act, Cap. XIV. vers. 8. 9. 10. 15. 16. 17.

Act. Cap. XIV. vers. 8. 9. 10.

- 8. Et quidam vir Lystris, inualidus 8. Et quidam vir Lystris infirmus pepedibus fedebat, claudus ab utero matris suæ, qui nunquam ambulauerat.
- 9. Hic audiuit Paulum loquentem. 9. Hic audiuit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns eum fide esse præditum, fore, ut saluus ficret,
- 10. Dixit magna voce: (4) Surge in 10. Dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exiliit, ambulabatque.
 - (a) Additur hic in Æditione Hispana, so Myo is inquare to KYPIOT INXOT XPLXTOT. id est, tibi dico, in nomine DOMINI JESU CHRISTI.

laucrat

ambulabat.

- 2. Καί τις ανής ἐν Δύργοις άδύνατος τοῖς ποτίν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητχὸς άυτῷ ὑπάρχων, ὡς ἐδέποτε περιεπεκα-
- 9. "Ουτος ηκεε τε Παύλε λαλέντος" ος αντιίσας αυτώ, κ ίδων, ότι πίςν έχρι τε σωθήναι,
- .10. Έρπε μεγάλη τη Φωνή. 'Δνάςηθι έπὶ τὰς πόδας σε άρθὸς. Καὶ ήλλετο, κὶ περιεπώτει.

Quæ de miraculo hocce dici queunt, lege ad Act. III. 2. &c.

A&. Cap. XIV. vers. 15. 16. 17.

- ad DEUM viuum, qui creauit cœlum & terram, & mare, & omnia, quæ eis comprehendun-
- 16. Qui præteritis ætatibus sinebat o- 16. Qui in præteritis generationibus mnes Gentes (a) viuere institutis fuis.
- 17. Quanquam non expertem teltimonii leiplum elle linebat, ut qui
- se præberet beneficum, de cœlo nobis dans pluuias, ac tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra.
- 15. Ut ab istis vanis conuertamini 15. Ab his vanis conuerti ad DEUM viuum, qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis funt.

dibus sedebat, claudus ex utero

matris fuæ, qui nunquam ambu-

Qui intuitus cum, & videns, quia

pedes tuos rectus. Et exiliuit, &

fidem haberet, ut saluus fieret,

- dimisit omnes Gentes ingredi vias fuas.
- (a) Ingredi vils suis. Hebraismus est, pro, uti institutis suis, & suo more modoque viuere. 17. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens, de cœlo dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra.
- 15. 'Από τέτων των ματαίων έπιςεέφειν έπὶ τὸν ΘΕΟΝ τὸν ζωντα, ος ἐποίησε τὸν ἐςανὸν, κὰ τὴν γῆν, κὰ τὴν θῶλασσαν, η πάντα τὰ έν αυτοῖς.
- 16. Ος έν τώς παρωχημέναις γενεώς είασε πάντα τα έθνη πορέυεω αι τάς όδοις άυτών.
- 17. Καίτοιγε εκ αμάρτυρον έαυτον αφηκεν, αγαθοποιών, εξανόθεν ήμιν ύετες διόες, η καιρές καρποφόρες, έμπιπλών τροφης κ ἐυφροσύνης τὰς καρδίας ήμῶν.

PRo existentia DEI demonstranda utitur diuus Gentium Apostolus iis argumentis, quæ mutuò petuntur ab operibus. Gentilibus Ly-

caoniis ostendit, calos enarrare Gloriam DEI, & extensionem opus manuum ejus annuntiare, Ps. XIX. 1. DEUM fecisse terram robore suo, or-

Digitized by Google

M. Tyroff sculps.

bem constituisse sapientia sua, atque intelligentia sua extendisse cœlos, Jer. Ll. 15. DEO jubente creata esse omnia, eaque ita esse stabilita, ut æternum perstent, Ps. CXLVIII. 5. DEUM operire cœlum nubibus, & parare pluuiam texra, Pf. CXLVII. 8. DEUM coronare annum bonis, Pf. LXV. 11. Adeò illuxere omni tempore etiam vilissimæ plebi hujusmodi argumenta, ut, fatentibus ipsis Epicureis, mortalium plerique ansam hinc sumserint DEUM statuendi, agnoscendi, de eo loquendi, quod viderint præ oculis amplissimum firmamenti orbem, Stellas numero innumeras, ordinatisfimum Solis ortum & occasium, constantissimas noctium ac dierum, & temporum anni vicissitudines. Lucret. V.

Præterea cœli rationes ordine certo, Et vario annorum cernebant tempora verti.

Plutarch. de Placit. Philos. I. 6. ΘΕΟΥ γὰς ἔννοιαν ἔχον ἀπὸ τῶν Φανομένων ἀς έρων, ὁρῶντες τάτες, μεγάλης συμφωνίας ὄντας αἰτίες, καὶ τεταγμένας ἡμέραν τε καὶ νύκτα, χειμῶνάτε καὶ θέρος, ἀνατολας τε καὶ δυσμάς. Cic. Nat. Deor. L. II. Quis hunc hominem dixerit, qui tum tam certos cœli motus, tam ratos Astrorum ordines, &c. Sunt hæ mutæ quidem voces, sed quas nemo mortalium non intelligit; testes omni exceptione majores. Hanc linguam loquuntur maxima illa mundi corpora, Sol & Stellæ tum Fixæ tum Erraticæ, Plantæ omnes à Cedro Libani ad usque Muscum, qui parieti innascitur, imo ad minimæ molis puluisculum.

Judæis, peculio suo, reuelauit suum Verbum, sed tamen Gentibus κα αμαίρτυρον έαυτον αφηκεν, લેγαθοποιών (addit Syriaca Versio έξ દેરુવામાં) મું છેકτες διδες, η καιρες καρποφόρες, έμπιπλών τροφές η έυφροσύνης τὰς καιδίας ἡμῶν. DEUM proin & tangere & inuenire poterant ipsi Gentiles, quoniam DEI æternam Potentiam & Diuinitatem sufficientissimè demonstrant cœlorum, terra, maris mirifica structura, cœlestium corporum elegantissimus ordo, ordinatissimi motus, immensa magnitudo, terræ fertilitas, magnitudo, proportionatissima inæqualitas, maris amplitudo, tranquillitas & exasperatio: omnia animalia & vegetabilia maris, ditiflimum animalibus & mortalibus inseruiens penuarium, omnium denique prouidentissima conservatio, ut excusationi non sit locus Atheorum ulli. Dignior est tantò materia hæc omni nostra attentione, quòd conentur eludere Athei hanc nostram, & Pauli, argumentationem, nonnulli quidem ex eo, quod fabricam hanc mundi prætendant extitisse talem, qualis nunc est, ab æterno: alii, formas singularium mundorum generationi obnoxias esse, & corruptioni; Terræ e. gr. nostræ, & puluisculis omnibus vim motiuam competere connatam, subsistentem, inseparabilem: sensim atque sensim, vel & simul & semel fortè, infinitam naturà materiam multiua-

ria concussione, & combinatione, formasse infinitos mundos, & sic prodisse hoc, quod nunc suspicionus, cœli terræque systema: alis circa modum & causam hujusmodi productionis allegent fortunam vel casum, vel naturam, vel mechanicam quandam vim. Nobis proin incumbet probare, esse hæc omnia vana mentis deliramenta, inania somnia, quæ ne umbram quidem verosimilitudinis ferant secum.

Structura sanè *mundi* nil minus quàm *æter*nitatem ejus ostendit. Concedimus, posse quid esse æternum, quod ex una parte est finitum: ita funt animæ hominum, quia immortales sunt, æternæ. Fuit aliquando tempus. quo non extiterant: incipit duratio infinita à principio sui esse. Ita posset, si DEUS vellet, terræ reliquorumque Planetarum motus circa Solem, postquam semel coepit, durare æternùm. Sed est hujusmodi æterna duratio animarum humanarum potentialiter duntaxat infinita; confistit ea in possibilitate continuandi existentiam, in futuritate (sit venia verbo) æterna, quæ exhauriri nequit. Longissimè differt hæc ab æternitate positiua. De nullo momento illiusmodi existentiæ dici potest, reapse jam durasse æternúm, sunt omnia durationis momenta aut præsentia, aut præterita. Est hæc infinita duratio limitate, & ab una parte, à parte antè, finita; infinities minor æternitate propriè sic dicta infinita. Sequitur hinc, mundum hunc non potuisse esse æternum, de Planetis dici non posse, quod jam infinitas numero circa Solem absoluerint periodos. Qualisnam, quælo, hæc erit infinitas, quæ suam habet originem, & in horas atque momenta finitur? quàm abfurda infinita, quam fingunt, motuum & temporum præteritorum successio? Alia longè est ratio æternitatis infinitæ, quam possidet DEUS, excludens omnem successionem & motum. Adoranda venit heic omnipræsentia tum ratione loci, tum ratione durationis. Pone, quod neutiquam concedimus, infinitas hactenus terram absoluisse periodos circa Solem, de nulla tamen vel hora, vel momento dicere poteris, infinities distare à momento præsenti. En igitur infinitatem durationis utrinque limitatam, id est, σιδηχόξυλου! Si infinitæ hactenus fuere terræ periodi annuæ, infinitiores erunt ejusdem gyrationes diurnæ, vel Lunæ motus menstrui. Id quod iterum manifestam inuoluit contradictionem.

Si, quod ultrò fatentur Athei, homines habuere suam originem, habebit & principium præsens hæc terræ constitutio, mundiue facies. Nam certè æterna hæc terra, quæ ab æterno inanis suisset & vacua, produxisset sponte sua homines absque accedente noua quapiam extra illam operante causa, absque mutatione suæ structuræ, quod iterum est absonum. Et militant, quæ communiter in medium proferuntur argumenta, desumta à tardigrado societatis humanæ accremento, nota

Aaaaaaaaaaaaaaaaaaa

1472 TAB. DCCXXXIII. Act. Cap. XIV. vers. 15. 16. 17.

plerarumque gentium origine, terrarum habitatione, artium ac scientiarum inuentione, non minus contra æternitatem mundi, quàm contra infinitas hominum ab æterno generationes.

Porrò neque materiæ, neque motui competere potest æterna duratio, neque casualis ex informi Chao ortus, quod demonstratum dedimus alibi. Sed recurrendum necessariò est ad causam producentem, terræ cælique Creatorem, imo producentem ex Nihilo. Minimè pugnat Axioma illud, ex Nibilo Nibil fit, cum possibilitate Creationis. Nihil se ipsum transmutare haud valet in Aliquid ex Nihilo. Inde id duntaxat sequitur, materiam seipsam non potuisse producere, neque ullam substantiam sponte prodire ex Nihilo. DEO soli competit hoc jus, producendi Aliquid ex Nihilo. DEO, inquam, soli, cujus natura necessariam includit existentiam, & infinitam potentiam, qui dare potest rò esse iis, quæ non fuerunt antea, vocare ea, quæ non funt, ut effent. Certum est, animas hominum creatas fuisse ex Nihilo, non ex Materia, quia non sunt substantiæ diuisibiles, aut compositæ, & ratione dignitatis suæ præcellentiores longè materia, quæ substantia est merè passiua, insensilis. Quis ergo dubitaret, hanc quoque creatam fuisse ex Nihilo, quum hujus idea haud includat necesfariam existentiam? Si ab alio pendet nobile adeò Ens, cogitando actuosum, judicans, ratiocinans, sentiens, quis, quæso, materiam, partes Entis merè passiui, saxi, terræ, dixerit æterna, increata, necessariò existentia? Si atomorum natura necessariam includeret existentiam, non tanto nisu opus habuissent Epicurei, Lucretius e. g. L. I. ad demonstrandum, quod in corruptionibus & diffolutionibus non pereant vel annihilentur illæ. Quod autem dici potest de unico puluisculo, id quadrat toti Uniuerso, utpote ex meris atomis composito. Hinc fequitur, DEUM, Ens æternum, à se & per se existens creasse mundum hunc materialem, siue, ex Nihilo produxisse.

Materiæ si nullo jure competit æternitas, competet ea minus adhuc motui, qui materiæ accidit, & absque ea subsistere nequit, qui incipit & desinit unicè pro lubitu Entis supremi liberrimè operantis. Quæ consideratio iterum incompatibilis est necessariæ atque æternæ cuicunque durationi.

Quinimò, concedas licet Aristoteli ex Atheis, contra jam demonstrata, materiæ motusque æternitatem, caderet nihilominus Epicureismus, præsupponens tempus, quo nec Sol, nec Stellæ, neque Terra, aliiue Planetæ suere, sed atomi in chaotica massa sine ordine dispersæ. Dispersæ quippe hæ & volitantes particulæ nunquam potuissent sponte sua, motu ullo naturali, fortuito, accidentali, vel & ad mechanicas regulas conformato sabricam hanc cœli terræque producere. Fortuitum si probè

consideretur, idem est cum mechanico. Fortuitum quippe omne materiales suas habet & necessarias causas, licet homini, cui fortuna vel fauet vel contrariatur, ignotas adeò, ut illas, illarumue directiones præuidere haud potuerit. Genuina hæc est idea fortuna. Qui proin fortuitam mundi productionem statuunt, præsupponere debent Ens mundo præexistens, intelligens, operans, sed tale, quod præcepit sibi operari quid, vel à materia præstolabatur, sed propter causas sibi ignotas, materiæ clinamina, alium ex post vidit mundum natum, quàm is fuit, qui reuerà extitit. Hunc autem fortunæ sensum difficulter admittent illi beiµaxo, quoniam præsupponere deberent Ens intelligens cœlo terraque antiquius. Vel, recurrendum ipsis est ad solas quasdam mechanicas leges, quæ coincidunt cum natura ipía, & necessitate.

Tanti æstimatus in Scholis Atheorum Casus cos comprehendit accidentales chsus, qui spectat corpora inanimata naturaliter & merè mechanicè agentia, quæ ipsa illa, quæ agunt, ignorant, multò minus confilia formant, quibus hoc illudue sit dandum essectui. proin dicunt, mundum casu esse ortum, prætendunt, ex casuali occursu atomorum, per mechanismum quendam, vel fatum necessarium extitisse, ipsis illis atomis prorsus insciis, nil fentientibus, nil prænoscentibus, vel prædeterminantibus. Ex quo casus conceptu iterum patet, esse Fortunam, Casum, Naturam, Mechanismum, unum idemque. Nobis autem probandum incumbit, atomos illas siue particulas cœli terræque constitutiuas non pomisse unquam ex statu suæ dispersionis, vel separationis, per mechanicas leges, vel fatalem necessitatem, absque interuentu DEI, transire ad præsentem mundi conformationem.

Hæc ut ritè concipiantur, consideranda veniunt præcipua & communia quædam in mundo occurrentia phænomena.

Nominari primo meretur communis illa grauitatio, quâ omnia corpora in toto terræ vortice premunt versus centrum terræ, etiam leuissima, & in locis suis singula, aër in aëre, aqua in aqua. Respondet hæc grauitatiua vis quantitati ipsius materiæ. Libra scilicet plumbi tantundem materiæ continet ac libra plumarum. Est namque intelligendum id de æquali à centro grauitatis communi distantia; decrescit enim grauitatio in proportione duplicata ad incrementum distantiæ. Inde demonstrant, haud ægrè subscribentibus ipsis Epicureis, Newtoniani necessitatem spatii vacui. Imo in hac ipsa noua Philosophia totum ferme cœlum Stellarum & Solis spatium est vacuum, vel quali, & summa spatiolorum vacuorum firmamenti excedit 6860. 000. 000. 000. 000. 000.000.ies materiam in iis contentam, folius vorticis solaris (sumti pro semidiametro firma-

Digitized by Google

menti) 8575. centies millies bimillionesies. Unde conceptum formare licet de Chao.

Hoc uniuersi mundi Chaos ex mente vetustiffimorum Philosophorum habuisse dicitur μίαν iδέαν, μίαν μοςφήν, unam eandemque formam, ita ut omnes materiales atomi fuerint ubique in eadem ab inuicem distantia, ejusdem vel densitatis, vel raritatis. Ita intelligendus Diodorus Siculus L. I. κατά την έξ άρχης των όλων σύσασιν μίαν έχειν ίδέαν έςανου τε και γην, μεμιγμένης αυτών της Φύσεως. Apollon. Rhod. L. I. ως γαίμα και κερανός ήδε θάλασσα το πείν επ' άλλοίλοισι μιῆ συναεηρότα μοεφῆ. Ex æquabili hac materiæ distributione, & præmemorata ejusdem ad spatia vacua proportione sequitur ultrò, hunc mundum vel solarem, vel uniuersum, non potuisse unquam existere talem, qualis est. Quæuis enim atomus circa se habuisset (in vortice solari) spatium vacuum 8575. centies millies bimillionesses majus se ipsa. Quælibet adeò particula, licet mechanica quadam lege mota, absque certa directione, vel attractione, plusquam centies bimillionesies præteruolasset aliam sibi vicinam particulam, absque quod hanc tetigisset. quies si competiit illis particulis, quanam quæfo ratione sese accingere, vel sollicitare potuere ad motum?

Ex chaotica hac & confusanea atomorum & vacui mixtura congesta fuere in globos corpora mundi totalia, siquidem ad mentem Epicureorum philosophari velimus, aut directo materiæ motu, qui impulsui particularum reciproco respondet, & cohæsione mutua; vel introducto fortè vorticoso motu, & coactis ad centrum atomis; vel vi interna, essentiali seu grauitante seu attractiua. Quam ipse Epicurus fingit causam efficientem, atomorum nempe descensum per spatium infinitum, non tam versus alias atomos, quam versus spatium vacuum, seu Nihilum, & deslexionem factam à perpendiculari linea, nec regione loci certa, nec tempore certo, ut ait Lucretius, adeò infirmis stat paradoxa illa opinio pedibus, ut ne quidem mercatur ullam refutationem.

Primo, ex recensitis modò sictis modis, non potuere chaoticæ atomi, absque interuentu potentiæ alicujus attractiuæ, coire in globos seu lucidos, seu opacos, neque motus, quos nunc habent aut inchoare, aut continuare. Qui vel obiter introspicit μίγμα illud chaoticum, & quam dedimus supra proportionem atomorum ad spatia vacua, ei innotefcet mox abfurditas hypotheseos, & impossibilitas facti. Rem illustrabimus simili. Imponantur Oceano Atlantico duæ naues, destitutæ rectoribus & nautis, una in hoc, altera in altero dicti maris extremo. Pone, jactari illas à fluctibus, & cogita, quàm multa annorum millia decursura ante sint, quam concurrant dictæ naues. Vel, cogita circumfluam toti terræ globo aquam, & huic impone iterum duas naues in oppositis vel Polis, vel aliis pun-

Nonne transibunt annorum myriades, antequam illæ fibi venerint obuiam, vel inuicem sese sint allistiræ? Et tamen, ex Hypothesi supra data, ratio distantiæ duarum atomorum vicinarum respectu interjecti spatii vacui est decies millies fortè major, quam illarum nauium terraqueo globo impositarum. Augebitur difficultas millionesies, si consideremus volitasse illas atomos non in directionibus rectilineis, fed infinitis confusancis; & non accrescere probabilitatem mutui occursus per decursum temporis, sed euentum æquè incertum esse motu

millies jam repetito, quam primo.

Posita licet possibili collectione materiæ chaoticæ in Globos Planeticos, impossibilis tamen sit horundem motus circa Solem, talis, qualem observamus. Sit exempli loco terra nostra. Hujus motus annuus, ex ipsorum Atheorum Hypothesi, considerari debet aut ut fumma totalis ex motibus fingularum partium composita, aut ut effectus extranei cujusdam impulsus, qui terræ jam formatæ accidit. Prius erit ipsis illis παράδοξον, quoniam partes, quæ formarunt terræ globum, undique tendere debebant versus Centrum, per consequens illam jam formatam tenere in æquilibrio & quiete. Et illud, quod fortè præponderaret, neutiquam sufficeret promouendo tantæ molis corpori tantâ celeritate. Sed neque poterat id, quod quærimus, effectui dare qualiscunque impulsus ab extra. Non autem alius terræ tribui potest motus, quam vorticosus in æthere circa Solem, qualis etiam reliquis competit Planetis. Sed huic obstat infinita & vacuo similis tenuitas ætheris, omni resistentia carens, quam comprobant non solùm constantissimi Planetarum motus progressiui, omnis retardationis expertes, sed & ipsi Cometæ, qui in ipso cœlo planetario mouentur nunc ex opposito Planetarum, nunc transuerfim, imo in omnibus ad Eclipticam angulis. Præterea in tenebricofillima congerie chaotica non poterat oriri vortex sufficiens vel formandis illis globis, vel reuoluendis. Materia qualiscunque inanimata, palliua, fequitur, fi mouetur, lineam rectam, non reflectitur formâ anguli, multò minus linea ducitur circulari, quæ formatur ex infinita in omnibus punchis reflexione; nisi cogatur à recha linea dessectere ab impulsu quopiam externo, vel vi quadam attrahente, aut grauitante, circa aliquod De qua posteriore dicendi nunc non est locus: prior verò, quod ex supra dietis constat, insuffena prorsus fuit in tam immensæ tenuitatis Chao formandis vorticibus. Docet nos experientia, omnia in orbem mota corpora constantem exerere nisum recedendi à centro, & recederent actu in tangentibus. nisi impediantur ab alia materia occursante. Sed in Chao illo nihil tale statui potest. Heic non deest spatium, quò tendere queant atomi: & præsupponit vorticosus omnis motus pleni-Bbb bbb bbb bbb bb

1474 TAB. DCCXXXIII. Act. Cap. XIV. vers. 15. 16. 17.

tudinem materiæ, & attactum immediatum cohæsionemque partium. Inde proná fluit consequentia, Planetas non potuisse continuare suos circa Solem motus, inchoatos licet. Ejusdem quippe densitatis esse deberet ætherea materia cum Planetis ipsis, quæ densitas & experientiæ repugnat, & Hypothesi ipsorum Aduersariorum.

Materiæ innatam, vel essentialem vim vel attractiuam destruit & ratio & experientia. Qui, quæso, ageret passiua materia in aliam absque contactu? qui ageret in distans per spatium vacuum? Si talismodi vis non est materiæ essentialis, communicata illi necessariò sluit à Potentia immateriali diuina, haud dependens à motu, quiete, situ, sorma, alioue ullo accidenti.

Posità licet, sed non concessa, vi vel grauitatiuâ vel attractiuâ materiæ essentiali non poterat unquam mundus prodiisse ex Chaotica Atomorum congerie. Demonstrat Philosophia moderna grauitatem mutuam Solis, Lunæ, omniumque Planetarum, camque respondentem præcisè quantitati materiæ cujusque corporis, deducendam ex summa grauitatum seu attractionum, quas habent singulæ partes: materiam omnem e.g. in superficie terræ non grauitare duntaxat deorsum, sed & sursum, & ad omnia latera, ad plagas omnes, licet prior illa deorsum tendens aliis omnibus præualeat, propter magnitudinem & viciniam corporis terræ attrahentis; attrahere & vicissim attrahi partes fingulas totius vorticis: subesse vim hanc certis & constantissimis legibus, neque debilitari aut subuerti posse motu, quiete, mutatione fitus aut formæ; neque esse hanc vim quandam magneticam, neque effectum vorticosi motus. Quæ omnia certè non possunt dari effectui à materiali ulla causa, vel etiam mechanicè operante. Quis quæso conciperet, posse quoduis materiæ punctum uno eodemque momento premere uniformiter in omnia imaginabilia totius mundi puncta? & infinitas hujusmodi pressiones reciprocè suscipere? Quis est, qui non videat, transcendere hujusmodi vim uniuersalem grauitantem, qualem in rerum natura obseruamus, omnes Mechanismi qualiscunque, & omnium causarum materialium vires, acceptam proin esse ferendam principio altiori longè, Diuinæ nempe operationi ?

Demus porrò Aduersariis, potuisse vi præmemorata grauitante vel attractiua coire chaoticas atomos, & formare corpora mundi totalia, demonstratu tamen haud erit dissicile, quod in hoc suo statu, in adeò ordinatis orbitis haud potuerint consistere absque prouidentissima supremi Numinis cura. Si propiora fuere olim Soli, quàm nunc sunt, quis est, qui ea altius euexit, contranitenti vi essentiali attractiua, quæ illa coëgisset ad centrum, ubi maxima suisset materiæ copia? Si substitissent

in orbitis, in quibus nunc degunt, ubinam inueniemus causam, quæ illis morum adeò regularem, adeò mensuratum concessisset? ut neque præualuisset vis centrifuga, neque centripeta? Si altiori hæsere loco, quam nunc funt, & descenderunt postea, quid est, quod impediit ulteriorem corporum labentium descensum, ad ipsum usque Solem? quò ea trudisset tum vis attractiua, tum acceleratus per lapfum motus? quid, quod truferat ad latus, & tantâ quidem vi, quæ resistere poterat sufficienter tum grauitati, tum velocitati jam acquisitæ? Et si fortè cadendo præteriissent Solem, nonne ex altera parte iterum ascendere debuifsent, & mirè hac illac per eccentricas admodùm vias vagari hinc inde? Concentricas sanè, quas nunc habent, revolutiones obtinere haud poterant absque DEO, qui adeò exquisitè commensurauit vires centripetas atque centrifugas, ut tum primarii Planetæ, tum secundarii, manferint in orbitis sibi assignatis, & hoc ipso consilio conseruat mundum. Et quid est, obsecro, quod Fixas continet in fixo suo statu, in eadem semper ab inuicem distantia, non obstante continuo nisu recedendi ex suis centris? DOMINUS, isque solus est, qui ea stabiliuit, ut æternum perstent, ac legem præscripsit, quam transgredi nequeunt, Ps. CXLVIII. 5. 6. Confirmat insuper palmariam hanc veritatem duratio imperturbata Systematis mundani per tot, quæ jam effluxere, Secula, in constantissimo ordine, motu regularissimo.

Descendamus อ์อีการตุ๊ Paulo in hanc nostram terram, nottram non facientes controuersiam, an fines secundarii, quos DEUS sibi proposuit in Creatione corporum omnium mundi totalium, unicè colliment ad usus hominum, qui quidem funt præstantissimi & summa attentione dignissimi, à Sole omnibusque Stellis tum Erraticis tum Fixis, Polari in specie redundantes, e.g. nautici: à Luna, ejusque efficacia in Æstu Maris, & Septentrionalibus Regionibus, ubi incolæ noctibus menstruis à Lunæ lumine à niue reflexo non minus ferè hauriunt commodum quam corum Antipodes a mora menstrua Solis supra Horizontem: sed fortè non foli hominum familiæ proprii, qui quales recipiant usus ab immensa illa Stellularum in Galaxia congerie, quas ne oculis quidem nudis contemplari possumus, non constat, ne quid dicam de remotioribus illis & remotissimis, quæ ne per telescopia quidem detegi possunt. Ut omnino conjectare liceat, ad alios quoque, nobiliores fortè usus condita esse tot in cœlo fulgida maximæ molis corpora, & ideam de infinita DEI Majestate & Bonitate ampliare. Vel, quis est, qui absurdam declaret conjecturam, volui circa Fixas has illasue Planetica corpora nobis hactenus inconspicua? & cui bono, si non sunt habitata? nonne maximo Gloriæ Diuinæ augmento, si habitata ab Entibus intelligentibus, quæ Laudes DEI perfectiore lon-

Digitized by Google

Act. Cap. XIV. vers. 15. 16. 17. TAB. DCCXXXIII. 1475

gè quàm nos modo decantent? Vel, quis dubitet, potuisse DEUM innumeras creare animarum rationalium series, easque corporibus certis sub conditionibus aliis unire?

Necesse habebat terra nostra, ut omnes Planetæ reliqui, lumine & calore, à Sole, absque cujus beneuolo influxu massa foret inanis, tenebricosa, deserta, nullæ progerminarent aut fuccrescerent Plantæ, non vitam trahere posfent animalia & homines. Sed undenam inexhaustus hic Solis fons suam obtinuit lucem, fuum ignem? Non certé à causarum naturalium ulla necessitate, non à cœlorum fabrica. Potuissent Planetæ per suas decurrere orbitas, eademque, quæ ipsis nunc competit, velocitate, & Sol tamen esse massa frigore rigens, lumine destituta. Sed qualisnam quæso hæc fuisset, quam sterilis, quam deserta, terræ & reliqui mundi facies! Non sanè respondisset talismodi constitutio Diuinæ Bonitati & intentioni pro vegetabilium, animalium & hominum commodo. Sequitur inde, prouidentissimam fuisse optimamque dispositionem, qua medius in vortice Planetario Sol debuit esse fons caloris & lucis.

Omnium Planetarum reuolutiones circa Solem si motus sunt compositi ex grauitatiua ad Solem vi, & laterali impulsu juxta tangentes orbium: si quilibet Planetarum proprio gaudet impulsu, certos habet velocitatis gradus, distantiæ à Sole, & quantitati ipsius materiæ solaris proportionatos, enuntiari idem potest ac debet de terra, tantò majori quidem jure, quoniam latæ toti vortici solari leges omnibus Planetis tum primariis, tum secundariis funt communes, proin terræ nostræ applicari possunt omnia, quæ hactenus de nullitate casus rerum materialium fortuiti, & necessaria ab æternæ sapientiæ sonte dependentia, nempe de Creatore cœli atque terræ, an yswustervit, fuere prolata. Valet heic quoque demonstratio ad absurdum. Si Planetæ in suis, quas nunc decurrunt, orbitis velociores fuissent vel tardiores, vel, si iisdem, quibus gaudent, velocitatis gradibus positis Soli fuissent viciniores, vel ab eo distantiores; vel, si materia Solis ipsa copiosior fuisset, vel paucior, vis attra-Aiua fortior seu debilior, non mouerentur illi in circulis, vel curuis circulo affinibus, sed in hyperbolicis, parabolicis, ellipticis à foco longissimè excurrentibus: Hæc si ita forent, descenderent aliquando ad confinia Mercurii usque, elata alias ad Sphæram usque Saturni; imo forsan adeò euagarentur nonnulli, eo, unde redirent nunquam. Tanta autem situs mutatione subsistere minime possent triplicis Regni, vegetabilis, animalis & humani subditi. Sunt proin circulares illæ, vel quasi, orbitarum planeticarum reuolutiones præaliis omnibus curuis tam necessariæ, quam bonum est, imo valde bonum, Gen. I. esse homines, animalia, plantas, & ex his omnibus demonstratiua fluunt pro DEI Potentia, Sapientia, argumenta.

Spatia cœlorum si adeò sunt subtilia atque tenuia, ut pro vacuis haberi possint, utpote quæ Planetarum motus nec promouent, neque impediunt, potuissent utique hi decurrere per infinitas alias lineas, & Eclipticam secare in innumeris gradibus atque angulis. Undenam igitur id est, quod tum primarii, tum secundarii, easdem semper decurrunt orbitas, eandem ineunt viam ab Occasu ad Ortum, in eodem plano, absque notabili variatione? Quis est, qui concipiet in fortuito casu eundem semper millionesies jastum? Quis non vel ex sola hac constantissimi pulcherrimique ordinis, & regularissimi motus consideratione perspiciet Diuinam & Potentiam & Sapientiam?

Eum habet terra nostra situm, quo Plantæ germinant, crescunt, florent, fructus ferunt, animalia viuunt. Id testatur experientia. Numne verò est hic terræ situs fortuiti cujusdam casus productum, vel Diuinæ Prouidentiæ effectum? Quis est, qui vim terræ grauitatiuam & centrifugam adeò commensurauit exquisitè, ut illa maneat in sua orbita? Per deductionem ad absurdum probari facilè potest, solum hunc, quem habet terra, nec alium situm terricolis esse accommodum. Recepta est à Mathematicis veritas, respondere calorem densitati radiorum solarium, esseque in reciproca ratione ad quadratum distantiæ à Sole. Fac, appropinquet terra propius Soli, & colloca eam in orbita Mercurii, videbis mox æstu ebullire maria, exhalare in vapores, confilmi Plantas omniaque viuentia tanquam in fornace ardenti. Transfer illam in orbitam Saturni, congelascent heic ad fundum usque maria etiam sub Æquatore: actum erit de omni germinatione & vita. Pone illam, ubi velis cunque, in vortice solari, prodibit semper tristis rerum facies. Judica hinc, an terram in hoc, quem obtinet, situ collocauerit vel cœcus fortunæ casus, vel fatalis quæpiam necessitas, vel Entis infinitè sapientis confilium?

Haud minoris vigoris argumenta peti posfunt ex motu terræ annuo, diurno, inclinationis, & inde pendentibus vicissitudinibus dierum ac nostium, & temporum anni, de quibus astum alibi.

TAB. DCCXXXIII. A&. Cap. XV. vers. 20. 29. 1476

'Ducit nos porrò Paulus ad mare, inexhauftum illud & pretiofiffimum hydrophylacium, cujus immenia amplitudo primo intuitu videtur præjudicio esse habitabili terræ, sed penitius inspecta vestigia manifestissima sistit Diuinæ Prouidentiæ. Societati humanæ plures adfert diuitias Oceanus Atlanticus, quam si quintam continentis constitueret partem. Sed inprimis animaduertendum id est, esse thesaurum illum aquarum neque amplum, neque angustum nimis, sed necessitudini terræ & terricolarum præcisè adaptatum. Fusius id demonstratum dedi alibi ex æquilibrio marium, fluminum, nubium.

Sunt, quibus externa hæc terræ facies aspera nimis videtur, montes præcipites, valles profundæ, maris fauces excauatæ nimis.

Nequaquam nobis diuinitus esse creatam Naturam rerum, tanta stat prædita culp**a**. Principio, quantum cœli tegit impetus ingens, Inde auidam partem montes syluaque fera-

Possedere, tenent rupes, vastaque paludes, Et mare, quod late terrarum distinet oras.

Lucret. L.V. Momis hisce omnia videntur deformia, terræ externa superficies collapsa,rudis, vel massa fortuito casu ex atomis composita. Ornatior hic Planeta, si plana foret, globi ad instar tornati, ut fingi solent Elysii campi, & ut apparet hujusmodi rigidis Censoribus, si sese vibraret per milliaria aliquot in altum. Heic iterum, qui res penitius introspicit, clarissima cernit Sapientiæ Diuinæ vestigia, & Bonitatis summæ certislima monumenta. Pulchritudinis ideam dant non solæ figuræ regulares, æquilateræ & æquiangulæ, sed & irregulares, dummodo latera & anguli respondeant fini & usibus. Hoc sensu regularissimum quodque corpus irregulare dici meretur, si figura haud respondeat necessitati ac usui: regularia è contra littora maris infinitis modis inflexa, cum suis promontoriis & sinibus: Montes cum suis diuersæ altitudinis pascuis: De qua regulari irregularitate, & columnarum terræ ordine decomposito pluribus egi in Historia Heluetiæ naturali, & in hoc ipso opere pallim. Confer, si lubet, commoditatem & usum Regionis planæ cum montosa Heluetica, cum Thessalica Tempe apud Ælianum Var. Hist. L. III. quæ vallis fuit, riuo pellucido perflua, montibus utrinque ascendentibus stipata, imo cum ipsis Elysiis campis, clarum fiet, DOMINUM sapientia fundasse terram, cœlos autem intelligentia condidisse, Prov. III. 19. Legantur Bentleji Conciones duæ de hac materia habitæ.

Act. Cap. XV. vers. 20. 29.

- 20. Sed scribendum ad cos, ut abstineant le ab inquinamentis simulachrorum, & scortatione, & suffocato, & sanguine.
- 29. Ut abstineatis ab his, quæ sunt immolata simulachris, & sanguine, & fuffocato, & scortatione; (a) à quibus si coseruaueritis vos ipsos, bene facietis.
- 20. Sed scribere ad cos, ut abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & fuffocatis, & fanguine.
- 29. Ut abstineatis vos ab immolatis fimulachrorum, & fanguine, & suffocato, & fornicatione: àquibus custodientes vos, benè agetis.
- (a) Hispana Editio hic inserit, 200 800 au 81/2000 investigation, iriseus par rouves, id est, quecunque vobis fieti non vultis, nec vos aliis facite.
- 20. Άλλα έπις ελαι αυτοϊς τε απέχεωαι από των αλισγημάτων των είδωλων, και της πορνέας, και τε πνικτέ, και τε
- 29. Απέχεωω είδωλοθύτων, και αίματος, και πνικτέ, και πορνέας έξ ων διατηρέντες έαυτες, ευ πράξετε. —

Oscunt hi Textus Theologum & Phygionis præconem. Confiderabo duntaxat ea, quæ pertinent ad sanguinem & suffocatum.

Intelligi heic debet non humanus, sed brutorum sanguis, pretiosissimus vitæ latex, cujus globuli ruberrimi in lympha pellucida natant, ex lacteo chylo formatus, qui omni momento

per multas minimorum tubulorum milliones sicum, Interpretem Veteris & Noui pressus in perenni est motu, absque quo vita Fœderis; Judaicæ & Christianæ Reli- nostra ne per momentum quidem subsistit. Sanguis venis animalium sauciatis effusus, à quo abstinuere prorsus Protochristiani seu solo, seu aliis cibis immixto. Constat id ex Synodi VI. Constantinopolitanæ Canone 67. Sacra Scriptura nobis præcipit, ut abstineamus à sanguine & suffocato, & fornicatione. Meritò igitur damnamus eos, qui cujuscunque animalis Janguinem arte aliqua condiunt, & sic comedunt. Qui hoc fecerit Clericus deponatur, laicus excommunicetur. Prohibitus proin non solum suit purus sanguis jusculi formà coctus, dictus olim jus nigrum, αίματὶς, αίματία, Polluci & Moschopulo, sed & omnis generis farcimina ex sanguine, lardo & jure carnis, vel & carne ipsa, Lucanicæ dicta, quod artem conficiendi eas didicerint Romani à Lucanis, testibus Varrone L. IV. de Ling. Lat. & Isidoro XX. 2. Græci nominabant αλας, αλλαντοπώλας.

Πνικτον est quoduis animal, in cujus vasis sanguis coagulatus mansit; caro quæuis costa una cum sanguine; θτησιμασον Syn. Constantinop. VI. Can. 2. κεέας ἐν αματι, ὅπές ἐςι νεκειμασον, Justino Martyri. Comprehenduntur eadem voce animalia à canibus, accipitribus, falconibus capta & occisa, θηςιάλωτα, morticina, Tertull. Apolog. c. 4. Apud Judæos τος erat animal absque consueta sanguinis emissione interfectum.

De hoc antiquissimæ Legis Præcepto fufius agere debuissem ad Gen. IX. 4. Carnem in anima sua, sanguine scilicet suo non comedetis. Quem locum plenius explicandi alia fortè suppetet occasio, & ostendendi, difficiles quidem inuentu non tamen impossibiles esse causas physicas, deriuandas speciatim ex facili liquoris hujus vitalis degeneratione in alcalescentiam, & elasticitate aucta, quâ vasa nimiùm dilatata morbos accersere valent, vel mortem, quam subiit fortè Midas, Phrygiæ Rex, ex largo sanguinis bouini potu, apud Plutarchum & Strabonem, & fere ex haustu sanguinis caprilli M. Liuius Drusus apud Aurelianum Victorem c. 66. Non equidem eò pergerem usque, ut vel crederem, vel aliis persuaderem, αματόφαyou ipfos animalium affumere mores, quod statuerat Sennertus Instit. L. II. P. II. SS. 2. c. 4. Magnam vim (sanguinis) inesse ad corporis & morum mutationem, præcipuè arteriosi. Is enim sanguis calens, & spiritibus plenus, potus, miras mutationes inducit, ut vel generatim saltem bestiarum feritatem exprimat, vel speciatim alicujus bestiæ mores imitetur. Cum enim sanguis naturam sui animalis babeat, & omnes animalis aationes, potissimum spirituum & caloris natiui beneficio perficiantur, illo ab bomine assumto credibile est in spiritibus ejus & calore, & consequenter in bumoribus & solidis partibus sieri mutatio-

Quid enim, obsecto, impediret, quò minus hic mutetur in porcum, ille in bouem? Ratiocinio Physico accedit propius Plinius L. XI. c. 38. Yaurorum (sanguis) celerrimè coit, atque durescit, ideò pestiser potu maximè. Acceslisset propius fortè, si non tam coagulationem accusasset promptam, quam dissolutionem. Quicquid sit, Præceptum hoc primæ Synodi Hierosolymitanæ prohibitorium ceremoniale potius statuimus, quam morale, proin in sensu religioso potius sumimus quàm vel Physico, vel Medico, contra quod statuunt Judæi, Turcæ, Essæi, plerique ex Græcis modernis, & ex Christicolis Curcelleus, Angelocrator, Christianus Becmannus, Salmasius. Valeat nobis illud Diui Pauli : τῆ ἐλευθεςία ἔν, ἢ ΧΡΙΣΤΟΣ ἡμᾶς ἢλευθέεωσε, ςήκετε, ηθη μη πάλιν ζυγώ δελώας ένέχεως, Gal. V. 1. Alia pro Libertate Christiana Loca silentio prætereo, Rom. XIV. 14. 17. 1. Cor. X. 25. Col. II. 16. 17. 20. 21. Tit. I. 15. 1. Tim. IV. 1-4. Ne quis autem inhæreat Præcepto Apostolico, imo conciliari. Consilium est potius quam Mandatum: benè acturos fratres in prima Christianismi infantia, εν πεάξετε, si abstinuerint à sanguine & suffocato ex pio affectu erga nouellos fratres, quorum fides nondum est radicata satis. Intelligendum, quod præscripsere, κατα συγγνώμην, ε κατ' έπιταγήν, I. Cor. VII. 6. Ut hodienum benè agunt, qui scandali euitandi ergo à sanguinis esu, aliisque adiaphoris abstinent. Græcos inter si viueremus, qui præceptum hoc sanguinis prohibitorium retulere inter Articulos Fidei, Libertate Christiana foret utendum, न्युक्त कर्ने oportet महने प्रमेष αλήθοιαν τε Έυαγγελίε, Gal. II. 14. Fuere hæc, quæ placuere Apostolis non avayraña, absolutæ necessitatis, sed έπάναγκες, Act. XV. 28. Adsociatio sanguinis cum scortatione non infert æqualitatem. Junguntur persæpe in Scriptura Sacra res diuersi ponderis, non ejusdem necessitatis; morales & ceremoniales sub communi comprehenduntur titulo. Deut. VI. 1. Hac sunt pracepta, ritus, judicia, qua pracepit DOMINUS DEUS vester. Sic & Hebr. VI. 1.2. in eadem stant serie μετάνοια από νεκεων έργων, πίςις έπὶ τὸν ΘΕΟΝ, βαπτισμοὶ διδαχης, ἐπίθεσις χριρών, ἀνάsacis venção, refina alávior, quæ sand nemo

referet ad eundem Articu-

lorum Fidei titu-

lum.

TAB.

TAB. DCCXXXIV.

Act. Cap. XVI. vers. 26.

Subito verò terræmotus factus est Subito verò terræ motus factus est magnus, ita ut concuterentur fundamenta carceris. Et statim aperta funt omnia oftia, & omnium vincula foluta funt.

magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta funt omnia oftia: & uniuerforum vincula foluta funt.

Αφνω δὲ σοισμὸς έγένετο μέγας, ώςε σαλευθήναι τὰ θεμέλια τὰ δεσμωτηχώς, άνεῷχθησάν τε παςαχρῆμα αλ θύραι πάσαι, યુવો જલગમામ મને ઉંક્રુળ ને લેગ્કીમ.

Unt aliquando terræ concustiones fortes miris stipatæ accidentibus. Terras ficcas momento videas mutatas in lacus & maria, ex maribus furgere Infulas; collabi ædes, & miraculo fere seruari sepultos ruinis homines. Sunt mira quidem hæc, sed non miracula. Sed heic occurrent φαινόμανα, quæ nemo Philosophorum relegauerit ad naturæ effectus. Philippis conjiciuntur Paulus & Silas in carcerem, imo, ne evaderent, είς την έσωτές αν Φυλακήν, και ο δεσμοφύλαξ τες πόδας αυτών ήσφαλίσατο είς το ξύλον, V. 24. κατα δ τό μεσονώστιον περστυχόμενοι ύμνεν τον ΘΕΟΝ, V. 25. Antiphonia resonat terræ motus θεήλωτος Concutiuntur τὰ θεμέλια τὰ δεσμωτηςία. Num tremuerit quoque reliqua urbs, quod in terræmotibus ordinariis fieri solet, ex Historia haud constat. Quod inprimis in admirationem abripit, funt effectus hujus concussionis. 'Average Process' αί θύραι πάσαι, και πάντων τα δεσμα ανέθη. Quum collabi potius debuisset ædes, & sub ruinis comprimi vincti, stat illibata illa, sed reserantur repagula, rumpuntur seræ, & vincula serrea, miraculo.

Act. Cap. XVII. vers. 18.

Quidam autem Epicuræi & Stoici Quidam autem Epicuræi & Stoici Philolophi. — Philosophi. —

Τινές δε των Έπρικεροίων η των Στωϊκών Φιλοσόφων.

Vid. A&. Cap. XVII. vers. 27. 28.

Act. Cap. XVII. vers. 24.

quæ in eo sunt, hic cæli & terræ quum sit DOMINUS, non in manufactis Templis habitat.

DEUS, qui fecit mundum, & omnia, DEUS, qui fecit mundum & omnia, quæ in co funt, hic cæli & terræ cum fit DOMINUS, non in manufactis templis habitat.

Ο ΘΕΟΣ ὁ ποίησας τὸν κόσμον , ѝ πάντα τὰ ἐν ἀυτῷ , ἔτος ἐςανᾶ ѝ γῆς ΚΥΡΙΟΣ ὑπάςχων , ἐκ ἐν χειςοποίητοις ναοῖς

Vid. Att. Cap. XIV. vers. 15. Cap. XVII. vers. 27. 28.

A&.

I. M. Preissler sculps.

Act. Cap. XVII. vers. 25.

Nec manibus humanis (a) colitur, in- Nec manibus humanis colitur, indidigens aliquo, quum ipse det omnibus vitam & halitum per o-

digens aliquo, cum ipse det omnibus vitam & inspirationem, &

(a) Irenæus legit, tractatur. Idem enim fignificat Græcis becarrien.

Ουδε από χειρων ανθρώπων θεραπέυεται, προσδεόμενος τινος, αυτός διδες πασι ζωήν, κ πνοήν, κ τα παντα.

Gnoscebant & sapientiores ex Gentilibus omnisufficientiam DEI, Creatoris & Conservatoris, qui non opus . habeat conseruari per alios, neque etiam placari per sacrificia; hinc est, quod ipsi Philosophi atque Poëtæ ipsam suarum Gentium Idololatriam naso suspenderint adunco. Testimonia lege in Cel. Witsii Exercit. de Theol. Gentilium circa Justificationem S. 13. Quis sanæ mentis dixerit, indigere eum aliquo, qui ipse dat omnibus ζωήν, κὶ πνοήν, κὶ τὰ πάντα? vel, ex Curcellai Lectione, κατα πάντα, ubique, in uniuerso mundo. Jungit non sine emphasi Apo-Itolus Curry if woody, conficient oculos in homines, animalia, plantas. Respicit ζωή in sensu proprio homines & bruta, sed much etiam vegetabilibus conuenit, utpote quæ sua habent vasa aëriueha, ut illi pulmones, pisces branchias. Hoc sensu generaliori sumitur muon à Pricae Not. ad h. l. Et extat egregius locus apud Ciceronem de Nat. Deor. Hoc omnes mortales sic babent — vineta, segetes, oliueta, ubertatem frugum & fructuum, omnem denique commoditatem, prosperitatemque vitæ à Diis se babere. Obseruabant ipsi Gentiles miranda multa in vegetabilium Regno: hinc plantarum amosswoes, hinc plantis præfecti Dii Deæque, Seja, Segesta, Segetia, à serendo, vel segete, ita dicta, Tutullina, Nodinus vel Nodotus, Hostilina, Patulena, vel Patulenus, Rancina, Robigus, Puta, Spinensis, Pomona, Flora, Ceres, quorum quarumue ingens varietas Gentium Apostolo fortè ansam dedit in Theatrum producendi plantas, tantò quidem magis, quod vetustissimi ex Gentilibus, cumprimis Græcis, Diis in sacrificia obtulerint non animalia, sed plantas. Testis Porphyrius de Abstinentia L. IV.

C. 14. ex Asclepiade. Τὸ πςῶτον ἐκ ἐθύετο τοῖς Θεοῖς κόξυ εμψυχου, αλλ κόξ νόμου ην περί τέτκ, δια τῷ νόμο Φυσικώ κεκωλύωσα. Ipfi Judæi tenebantur DO-MINO offerre panes facierum, spicas tostas, decimas similaginis, Exod. XXV. 30. Leuit. XXIII. 10.11. Addebant Ethnici sal, hinc mola salsa, έλαὶ, έλοχυτα, έλοχύται, quæ ita describit Ěustathius. મફાθαὶ μετα άλων μεμιγμέναι, άς ἐπέχειν τοῖς ἰερυργεμένοις ζώοις προ τε θύεωα. Habebant & fua Thymiamata ex Thure, hinc Thura incendere, θυμιαν Græcis idem quod buen. Habebat Paulus rem cum Stoicis & Epicuræis. Plantis autem ζωήν ней пропр adscripserant Zeno Citticus, Stoicorum Coryphæus, μετέχειν πνεύματος καλ της ψυχης είναι μέρος το και απόσπασμα. Theodoret. L. V. Affect. ipsi quoque Epicuræi, teste optimo horum interprete Gassendo Syntagm. Philos. Epicuri p. 347. Habent quidem planta commune quidpiam cum ipsis animalibus, puta nutritionem, accretionem, generationem, verùm ista sponte natura, non animæ ductu peragunt: & proinde non nisi imitatione quadam viuere & mori sicut animalia dicuntur. Illucescit clariùs hæc plantarum (307) 203 πνοή modernis naturæ ruspatoribus, qui non solum post Malpigbium ac Grew agnoscunt tracheas, vasa aërifera, per totum corpus, uti in insectis, diffusa, sed innumeris comprobarunt experimentis respirationem ac transpirationem, esse aërem causam incrementi plantarum, quo succus nutritius sustollatur. Diss. de la Respiration des Plantes dans les Mem. de Trevoux. 1712. m. Maj. p. 895. Henr. Scharbau Obs. Philolog. de Plantis ab voce woons comprebensis & respirantibus ad illustrationem Loci A&. XVII. 25. in

Miscell. Lips. T.V.

167.

A&.

1480 TAB. DCCXXXIV. Act. Cap. XVII. verf. 26. 27. 28.

Act. Cap. XVII. vers. 26.

Fecitque ex uno (a) fanguine omne genus hominum, ut inhabitaret Juper uniuersam faciem terræ, cum definiisset præstituta tempora, & (b) terminos habitationis

Fecitque ex uno omne genus hominum, inhabitare fuper uniueriam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis corum.

(a) Vetus interpres a maron omilit.
(b) Ocomo a constitutionem terminorum significat.

Έπολησέ το έξ ένος αιματος παν έθνος ανθρώπων, κατοικών έπλ παν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, όρίσας προτετωγμένως καιμώς, પ્રલો જ્યોર હેફ્લ્ડિક્ટોલર જોડ પ્રલજ્ઞભાવર હોળજાંગ

Uodfi omne genus bominum non folùm ex una eadem qua materia, sed ex uno sanguine, it ivòs aquaros, ab uno eodemque Patre ortum trahit, inhabitaturum terram, concidet non folum absurda Epicuræorum de origine hominum opinio, quam examinabimus ad v. 27. 28. sed fumi ad instar dispergentur, quos fabricauit Peirerius, Præadamitæ, ad quos fratricida interfecto Abele transiisse dicitur, apud eos consedisse, & urbem ædificasse. Fundant Peireriani somnia sua traditione Ægyptiorum, horumque Astronomicis Observationibus, quæ ad 100000. annos, ac fortè supra, ascendere perhibentur, ut Chaldæorum ultra 7000. Indorum supra 783762. Græcorum ultra 184000. id est, anilibus Fabulis. Diffiteri id non possumus, variare etiam Christianos Doctores in fua Chronologia circa mundi primam originem, esse Gentium præcipuarum primordia obscura, incerta, obtenebrari Historias ipsas pro ratione ætatis. Eccles. I. 11. Non durat memoria rerum priorum, neque apud posteros memoria rerum, que postbac erunt, durabit. (Non est

priorum memoria: sed nec eorum quidem, que poftea futura funt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo.) Et certè spississimis adhuc dum inuoluta esset tenebris primi orbis Historia, ni Moses alique Scriptores sacri diuinis de origine & progressu mundi reuelationibus venissent auxilio. Præadamitarum opinio si fundata foret, & Adamus parens duntaxat Judæorum fuisset, falsa esset omnis Gentium quoque reliquarum, quam struxit, Genealogia: falsum, quod Paulus scribit Rom. V. 12. હોં કેમ્પ્રેડ લેમ્પ્રેટ્સિંગ મેં લેમલફર્માલ લેંડ મ્પ્રેમ માંહમાગ્ય લેક્સેન્ડિક, મનો હોને της αμαφτίας ο θάνατος. Alia peccati origo foret Præadamitis, Adamitis alia. Impossibilem prorsus reddit Præadamitarum existentiam & fublistentiam status terræ inprimis tribus vel quinque diebus Creationis. Vitam transegissent illi miserrimam, imo nullam, ante productionem animalium & plantarum, densistimis immersi tenebris ante comparitionem Solis, in mediis aquis ante separatam ab his aridam, fuffocationi in momenta expositi ante expansum formatum, terrà inani & vacua, Gen.

Act. Cap. XVII. vers. 27. 28.

- palpenteum, & inueniant. Quamuis non longe absit ab unoquoque nostrûm.
- 28. Per ipium enim viuimus, & mouemur, & fumus: ficut & quidam vestratium (4) Poëtarum dixerunt: Ipfius enim & genus fumus. (a) August. & Irenæus Poëtæ vocabulum non habent.
- 27. Ut quærerent DEUM, si forte 27. Quærere DEUM si forte attrectent eum, aut inueniant: quamuis non longe sit ab unoquoque nostrům.
 - 28. In iplo enim viuimus, & mouemur, & fumus, ficut & quidam vestrorum Poëtarum dixerunt: Ipsius enim & genus sumus.
- 27. Ζητών τὸν ΚΥΡΙΟΝ, εἰ ἄξαγε ψηλαφήσειαν ἀυτὸν καὶ ἔυξοιεν καίτοιγε εἰ μακξάν ἀπὸ ἐνὸς ἐςάς εἡμῶν ὑπάζχοντα.
- 28. Έν αυτῷ γὰς ζῶμεν, καὶ κινέμεθα, καί έσμεν ὡς καί τινες τῶν καθ ὑμᾶς ποιητῶν ἐρήκασι. Τέ γας καὶ γένος έσμέν.

Sunt

Act. Cap. XVII. vers. 27. 28. TAB. DCCXXXIV. 1481

Unt hæc verba portio Sermonis à Diuo Paulo ad Concionem Atheniensem habiti. In celebri hac urbe haud diu moratus rem habuit tamen & lites cum Epicureis & Stoicis Philosophis v. 18. binis Se-Atis à Christiana Fide remotissimis. Una quippe harum vel non agnoscebat DEUM,vel eum Ens agyou new amendes, otiofum & incurium. Altera tanta inflata erat superbia, ut qui sibi videbantur sapientes, vel seipsos deificarint, vel & supra Deitates elevarint. Arrian. Epidet. L. I. C. I 2. 'Ως κατάγε τὸν λόγον, ἐδὲ χάςων τῶν Θεῶν, ἐδὲ μικεότειος. Seneca Epist. 53. Est aliquid, quo sapiens antecedat DEUM: ille naturæ beneficio, non suo, sapiens est. Homines hi inter se quidem in suis opinionibus diuisi, sed ambitione, quam inspirabat Scientia Philosophica, corrupti corripiebant Apostolum, ducebantque in Areopagum v. 19. locum urbis celebrem, ubi conuenire solebant exteri, ciues ex optimatibus, Oratores, Philosophi, ut rationem redderet de persona sua & noua doctrina. δυνάμεθα γνώναι, ajunt illi, τίς ή καμνή αυτη ή ύπο σε λαλεμένη διδαχή; ξενίζοντα γάς τινα εἰσφέςεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. Βελόμεθα εν γνώναι, τί αν θέλοι ταυτα εναι, V. 19. 20. Adeò autem dextrè, concinnè, & appositè perorabat Paulus ad conuentum, ut non fuerit periodus sermonis, quâ non prostrauerit errorem ab Auditoribus his illisue receptum, præjudiciisque firmatum.

Inscriptio Aræ τῷ ἀγνώς ΘΕΩ dicatæ, cujus mentio quoque extat apud Lucianum in Philopat. Philostrat. Vit. Apollon. L. VI. c. 2. Pausaniam in Eliacis, ansam dederat Oratori nostro, demonstrandi v. 24. esse DEUM omnium rerum Creatorem, ο ΘΕΟΣ ο ποιήσας τον κόσμον, καὶ πάντα τα εν αυτώ. Quod de DEI existentia dogma diapphdny contraibat Epicureis, utpote qui mundi ortum & σύςασιν attribuebant, non omnipotentiæ DEI, sed fortuito atomorum concursui; sed & inuisum erat Peripateticis, æternitatem mundi statuentibus, independenter à DEO. Outos, pergit Orator, v. 24. 25. seave καὶ γης ΚΥΡΙΟΣ ὑπάξχων, ἐκ ἐν χειξοποιήτοις ναοῖς κατοικει. 'Ουδε ύπο χειρων ανθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αυτός διδές πασι ζωήν, και πνοήν, και τα πάντα. Dogma oppositum Religioni ciuibus Atheniensibus communi, qui DEO seruiebant Templis & Sacrificiis, ac si iis indigeret, quod ex Aristophanis Pluto & Luciani Dialogis videre est. Sed Philosophos haud feriebat fulmineus hic ictus. Omnes enim Sectæ statuebant τὸ ἀνταςxès, omnisufficientiam Deitatum, litabant proin his vel rarò, vel nunquam, nisi dare voluerint aliquid trium literarum Tyranno, qui mos audit. Neque excludi debet ipsa Epicureorum Secta. Lucret. L. II.

Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri.

Quis Philosophum sacrificare compellit? Apolog. Tertull. c. 46. Cultum proin idololatricum &

facrificia repudiabant Philosophi pariter atque Christicolæ, sed ex principio haud uno. In quo conniuebant illi, id vitio vertebant hi.

Εποίησε τε εξ ενὸς αματος παν έθνος ανθρώπων, κατοικείν έπὶ πῶν τὸ πεόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας πεοτεταγμένες καιρες, και τας δροθεσίας της κατοκίας αυτών, V. 26. Offendebat hæc de humani generis origine doctrina, haud ingrata licet Platonicis & Stoicis Philosophis, Epicureos, Aristotelicos, & ipsum Atheniense vulgus. Sibi enim videbantur hi urbis Mopsopiæ incolæ, Isocrate in Paneg. Demosthene in Epitaph. Cicerone Orat. pro Flacco, Diogene Laertio Praf. testibus, Aborigines, αυτόχθουες, in ipsa Patria primitus enati, non aliunde huc adducti, & eò forsan superbiæ animos quorundam Cecropidarum inflauit amor & proprius, & patriæ, ut omne genus humanum Athenis ortum putarint: quorundam, inquam, communiter enim non seipsos solos Aborigines dicebant Athenienses, sed & Ægyptios, Siculos, Nationes alias, quod ex Thucyd. L. VI. Herodoto, aliis, constat.

Verba Textus nostri, द्वानलंग न्हेंग KTPION, से देξαγε ψηλαφήσειαν αυτόν, πομ έυξοιεν καίτοιγε ε μακεαν από ένος έκας ε ήμων ύπας χοντα, έν αυτώ γας ζωμεν, κα κινέμεθα, καί έσμεν, corroborata testimonio Scriptoris, qui ante tria floruerat Secula, ως καί τινες των καθ' ύμας ποιητών είξηκασι. Τέ γας κ γένος έσμέν. Verba, inquam, hæc placere haud poterant Epicureis, qui odio habebant Poëtas, quod nullam hi prætermiserint Deos laudandi, horumque cultum commendandi occasionem. Quum contra plebs magni æstimauerit Poëtas. utpote suos Theologos, & Philosophiæ moralis Professores. Accedit, quod inuise alias fuerint allegationes ex Poëtis hominibus Epicureis, quorum antelignanus ne unicum quidem adduxit testimonium in suis Scriptis, teste Laërtio Vit. Epicuri.

Γένος ἐν ὑπάρχοντες τε ΘΕΟΥ, ἐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χευσῷ, ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης κὰὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπε, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον, V. 29. Verba è diametro opposita crassæ plebis idololatriæ. Constat quippe ex Sacris Pandestis, Protochristianorum Apologiis, & ipsis Scriptoribus profanis, coluisse Athenienses idola aurea, argen-

tea, saxea pro Diis.

Hactenus ad ea, quæ loquebatur Paulus, cum silentio aduertebant Auditores, quod impetus non suerint facti in omnes simul, sed posteaquam v. 30. 31. locutus fuit illis de Resurrectione ex mortuis, altum clamarunt omnes, ut coactus suerit Apostolus abrumpere Orationem. Ἐξῆλθεν ἐκ μέσε ἀντῶν, v. 33. Mirari subit, quænam causa fuerit tantæ omnium auersionis & inuidiæ, quum tamen omnes serme crediderint Articulum de animæ immortalitate. Sunt nonnulli ex viris eruditis post Chrysostomum persuasi, accepisse Athenienses vocem ἀνάςασις pro noua quadam seu Dea, seu Deastra. Fundant hanc suam conjecturam v. 18. ubi nonnulli dicebant: Τί ἀν θέλοι ὁ σπεςμολόγος ἐ-

Ddd ddd ddd ddd dd " ro

1482 TAB. DCCXXXIV. Act. Cap. XVII. vers. 27. 28.

τος λέγειν; alii: ξένων δαμμονίων δοκει καταγγελεύς είναι, (Deorum Dearumue, est utrisque enim comπιιπε δαμώνιον) ότι του ΙΗΣΟΥΝ και την ανάς αστο άυτοις ευγγελίζετο. Scilicet Deitates in plurali fumentes credidissent, avasaum non minus esse Deam, quam JESUM DEUM. Sed occurrit haud rarò apud Scriptores pluralis numerus pro fingulari: in ipso nostro Textu, ώς καί τινες των καθ' υμάς ποιητών Αρήκασι. Quum tamen certum sit, indigitasse Oratorem conciuem suum Aratum, ex Cilicia Poëtam, in cujus Poëmatibus Astronomicis Phan. v. 5. legimus: marris di Aios Meχρήμετα, πάντες τε γας γένος έσμεν. Ut omnino potucrit Paulus appellari ξένων δαιμονίων καταγγελεύς, licet Atheniensibus solum prædicauerit JE-SUM. Est hæc usitata loquendi formula. Sed neque ignota poterat esse Atheniensibus vox ανάςασις, αναςήσασου. Occurrit quippe apud Homerum Il. &. 551. Æschylum Eumen. 655. Sophoclem in Electra 136. sed alio, quam in Christianorum ore, sensu, pro reditu nempe ex mortuis in hanc terram, comedendi, bibendi, conuersandi, & elapso certo tempore moriendi ergò. Videtur & hoc sensu avasasın sumsisse Festus Romanus in sua ad Agrippam narratione de captiui Pauli dostrina, quæ versetur circa ζητήματά τινα περὶ τῆς ἰδίας (τῶν Ἰεδαίων) δεισιδαιμονίας, καὶ περί τινος ΙΗΣΟΥ τεθνηκότος, ον έφασκεν ο Παῦλος ζην, Act. XXV. 19. Videbatur Atheniensibus hujusmodi αναςασις αντίρητος rationi atque experientiæ, languescebat proin ipsum audiendi patientia. Ἐράνισαν ένώπιον ἀυτῶν ώσει λῆςος τὰ ἡήματα สมาธิ, Luc. XXIV. 11. ut sanè videbantur Apostolis ipsis prima de resurrectione ipsius CHRI-STI noua. Fuere tamen ex ingenti Auditorum numero pauci, qui genuinum Propositionis Paulinæ sensum assecuti videntur, qui ad Oratorem: 'Ακεσόμεθά σε πάλιν περί τέτε, V. 32.

Pergo ad argumenta Pauli pro existentia DEI demonstratiua, desumta ab hominis natura, à nobis ipsis, à corporibus & animabus

nostris.

Est anima nostra Ens immateriale, toto, quod ajunt, cœlo à corpore distinctum. Nemo nostrûm ignorat, esse in nobis aliquid, quod cogitat, percipit, meditatur, ratiocinatur, dubitat, affirmat, negat, differt, eligit, rejicit, sentit impressiones varii generis factas ab extra in sensuum organa, quod denique voluntarias in corpore exerit actiones. Hæc omnia non negabit vel pertinacissimus Scepticus; dum enim vel dubitat, vel negat, fatetur hoc ipso, se habere hujusmodi ideas vel dubitantes, vel negantes. Est & id extra controuersiam, pendere vires hasce cogitantes, vel operationes voluntatis, & sensationes à causa quadam efficienti, certè non à Nihilo: certum, idem tribui non posse qualicunque materiæ, ejusue motui, vel mutationi, & necessariò competere Enti cogitando actuoso, quod immateriale, nobis inest, & à nobis spiritus vocatur, vel anima.

Materiæ si competeret sensatio & perceptio, absurdissima inde fluerent consectaria. Truncus quilibet, saxum quodlibet xrious foret sentiens, ratiocinalis: abscissio capilli non minus foret sensibilis atque vulneratio nerui. Imo quæuis corporis pars foret creatura sentiens, & de sensatione percepta cogitans. Et quî, quæso, compositum ex innumeris atomis cogitantibus constitueret animal unicum, unicâ rationali animâ præditum? Aduerfariis autem Atheis seu Deistis probare incumbit, esse cogitationes attributa materiæ, hoc illoue modo figuratæ, motæ, agentis, patientis. Quum nos contra in materia nil inueniamus, nisi Ens extensum, impenetrabile, diuisibile, passiuum. Quinimo ipsæ qualitates sensibiles, calor, frigus, odores, sapores, soni, lux, colores, non insunt materiæ ipsi, quærendæ in organis nostris sensoriis, imo in mente ipsa, quæ sola videt, audit, percipit, imaginatur. Quocunque igitur se vertant illi, non poterunt unquam ex materia, ejusque figura, motu qualicunque, situ, connexione, qualitatibus aliis ullam vel minimam elicere cogitatiunculam, nedum ingenium acutum, judicium fubactum, memoriam tenacem, liberalitatem, justitiam, prudentiam, generolitatem, amorem DEI vel proximi, scientiarum & linguarum notitiam, Eloquentiam, Poësin, Mathesin, Theologiam, quorum omnium unus sæpe hominum est capax. Certum proin est, sensum omnem tribui debere non organis, non cerebro, non spiritibus sic dictis animalibus, non materiæ ulli, sed Enti, quod in nobis est, immateriali. Quamuis non constet nobis, quomodo anima hæc operetur, vel patiatur, agatue in corpus, vel afficiatur ab eo, de re tamen ipsa sumus adeò certi, quàm de veritatibus ipsis Mathematicis, iis saltem, quæ demonstrantur per deductionem ad absurdum. Causas equidem finales unionis animæ cum corpore, easque grauis momenti perspicimus, modum & vincula ignorantes, quæ à solo pendent Creatoris liberrimo nutu.

Id haud diffitemur, To sugitation Tor KTPION præcedere debere το ψηλαφέσο. Sed est hoc ipsum ψηλαφέων nec tædiosum, nec difficile. Καίτοιγε ε μακράν από ένος έκας ε ήμων ύπαρχει. Έν αυτώ γας ζωμεν, και κινέμεθα, και έσμεν. Attamen labore, meditatione, inquisitio hæc opus habet. Valet hæc consideratio contra Atheos, ogganientes nobis, DEUM, si esset, impressisse nobis viuidas adeò sui ideas, ut nemo non ipsum posset inuenire & agnoscere, ingioner absque τῷ ψηλαφῶν, credere inuiti etiam in eum. nimė firmat illorum incredulitatem aded maleíana perfualio. Decorauit DEUS homines viribus intellectus finitis, limitatâ ratione, quâ si restè utamur, aberrare haud possimus, sed DEUM, quem quærimus, haud dubiè inueni-

Præsertim si consideremus porrò artificiosissimam corporis nostri fabricam. Licebit autem autem circa eam, & argumenta inde petenda pro DEI existentia, esse breuiori, quia nullam hactenus in hoc *Physica Sacra* opere prætermisi occasionem explanandi latius ea, quæ ad rem faciunt præsentem. Ne autem & hinc discedat jejunus Lector, ea duntaxat tangam, quæ alibi fortè non occurrent.

Inficias ire nemo vel audebit, vel poterit, esse hominum & animalium membra aptissima vitæ, motui, sensui, & quoduis horum suis functionibus peragendis: oculum visui, linguam gustui & loquelæ, aures auditui, manum labori & apprehensioni, pulmonem respirationi, ventriculum digestioni, vasa lactea recipiendo & transmittendo chylo, cor expellendo sanguini in omnes corporis partes. Est hæc res facti. Non inficiantur id Athei, sed id duntaxat & disputant & negant, dependere aptitudinem hanc ad usum ab Ente intelligenti, quod partes illas ad certos usus præordinauerit, & formauerit, non aliud agnoscentes principium præter materiam passiuam.

Est inter alias μεθοδώας της πλάνης, quibus se ipsos fascinant Athei, hæc: Si nos nostraque corpora, simus μέγα λίαν DEI θαυματέςγημα, quî fiat, quod Creator ille potentissimus & sapientissimus nobis duntaxat concesserit quinque fensus, non plures, & hos ipsos quinque non dederit perfectiores, quam reuera sunt? corpus subjectum tot infirmitatibus, sinistris cafibus, morti denique ipsi? vitam adeò in dura- spiramen? tione contractam, adeò tenui pendentem filo? Artificem sanè non commendare Automaton adeò irregulare, adeò incerti motus. Ita dimetiuntur miseri hi DEI Ter Optimi, Ter Maxumi fapientiam atque potentiam ad rationis suæ corruptæ decempedam. Est DEUS immensus, sed aptitudo & vires creaturarum limitatæ. Undenam nouit Atheus, pluribus opus esse sensibus quam quinque? vel, quos possidemus? Habetne is ideam de aliis? Imo ne has quidem haberet, quas habet, nisi per ipsos illos sensus. Ut sanè à natiuitate cœcus non habet ideas de coloribus, furdus de fonis. Concede Atheo, per impossibile, sensus ter quaterue numero plures, poscet is, pro impudentia sua, alios insuper & alios, in infinitum. Est proin objectio hæc vana, ficulnea, ἄλογος. Sed pertendimus porrò, habere fensus nostros eum perfectionis gradum, qui statui nostro præsenti respondet. Pone aciem oculorum acutam adeò, ut ad centum abhinc milliaria minimas quasque reculas distinguere liceret, cuinam, quæso, illa nobis foret usui? nonne terminaretur illa in proximis montibus, syluis, arcto paucorum milliarium Horizonte, nisi fortè alis mediantibus vibrare nos possemus in aëra, quoties lubido incesseret videndi integra regna. Et alas si haberet genus humanum, nonne jam dudum esset cædibus, rapinis confumtum, vix nunc securum, alis licet destitutum? Acies visus si ea foret, qua veluti

per microscopia conspiceremus subtilissimos muscarum aranearumue pilos, in maledictionem cessisset illa potius quam usum: res omnes asperæ nobis viderentur & deformes, politissimum quodque speculum inæquale; periret omnis mundi nitor & elegantia: læuissima cutis lorica foret squamosa, erectis palis pilosis horrida: terrori essemus nobis ipsis. Quinimò fimul & semel visus noster non sese extenderet ultra digiti latitudinem, & multùm requireretur temporis ad peruidendam montosam corporis nostri fabricam. Esset hujusmodi acies cœcitate ipsa vix melior. Notandum præterea, concessisse nobis optimum Creatorem inueniendi artem, qua per lentes opticas compensare possimus imaginarium visus defedum, per telescopia attingere res remotissimas, per microscopia detegere minimas. Par ratio est auditus, aliorumque sensuum. Qualianam, si ille foret acutior, tractare possemus vel inire consilia secreta? quomodo euitare aëris murmura? dormire in abditissimis etiam & desertissimis locis, absque quod euigilaremus à lenissima quaque aura? & unicum, vel ex leuioribus, tonitru priuaret nos vel auditu, vel vita. Fac, tactum esse subtiliorem, quis nostrûm sufferret vel solam vestium pressionem? quis portaret grauiora onera? quis absque dolore pateretur allapsum muscæ, aliusue insecti? plumæ lenislimum per cutim motum, aëris

Haud firmiori stant talo, quæ inferunt rigidi & insensati Operum Diuinorum Censores ab infirmitatibus corporis, quibus obnoxii sumus, & vitæ breuitate. Níl mehercle adeò formidabile est homini, qui omne suæ felicitatis punctum reponit in in divas corporis, ac sunt dolores, morbi, mors terribilium rerum terribilissima. Hanc si meditatur Atheus, abit spes omnis in desperationem, & terminatur omne votum annihilatione. Certissimè formaret Atheus, si penderet ab eo, corpus æterno fœdere cum cupiditatibus insatiabilibus junctum, omni crapulá & libidinibus carnis inuictum. Respondeat ad hanc objectionem Paulus Rom. IX. 20. Msvžvys, & avgewns, où tí; & ό ανταποκεινόμενος τῷ ΘΕΩ; μη έξει τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι' Τί με έποίησας έτως; Nonne satis nobis est, esse creaturas omnium visibilium nobilissimas? De fragilitate corporum nostrorum, ejusque causa, satis nos informat superque reuelata religio. Notum, fuisse hominem, qualis prodierat ex Creatoris manu, vas honoris, dotatum omnibus, quæ viuenti & sentienti creaturæ competere possunt, perfectionibus, ad id usque fatale momentum, quo per avousar irre-pserunt morbi & mors. Sed non sunt ipsæ corporis infirmitates terrificæ adeò homini pio, ac sunt impio; aliis ille oculis adspectat illas atque hic, persuasus firmissimè, præstare longè statum præsentem securitate perenni, quæ nos alliceret ad DEI Creatoris contemptum, Ddddddddddddddd 2

1484 TAB. DCCXXXIV. Act. Cap. XVII. vers. 27. 28.

& spem melioris vitæ extingueret: esse morbos castigationes paternas, quibus auocantur cupiditates à mundi hujus deliciis; slagrans unicè desiderio cœli, veræ patriæ. Sed quoque inficiari haud possumus, plerasque infirmitates accidere nobis propriâ nostrâ culpâ, abusu bonorum, voluptuaria vitâ: ut proin minimè accusandus sit Creator, qui pro infinitâ sua erga nos misericordia abunde nobis suppeditat malorum, quibus obruimur, remedia.

Sed est, inquiunt illi, vita nostra breuis nimis, somnoque simillima, sugiens ceu præpete penna? Ah misellos homunciones, quibus non licet esse adeò felicibus, ut sese æternúm volutent in voluptatibus carnis! Pone, protendi vitam ad aliquot Secula, nonne maneret

eadem querela?

Breuis est bic fructus bomullis.

Lucret. L. III. Æternitas, quam adeò reformidant Athei, nec longior est, nec breuior essuior essuiore es

Circa primam hominum originem in diuortia abeunt opinionum absurdissimarum potiùs quam sententiarum, quæ ipsa contrarietas doctrinæ salsæ non enpesor duntaxat est, sed rempission. Paradoxum æternæ ut mundi, ita hominum successionis discussimus alibi, quæ nullo modo præjudicat æternitati DEI.

Haud melioris commatis est Astrologorum vel 2500 mirror Hypothesis, quæ ab influxu Astrorum, & certo, potius incertissimo, Planetarum Aspectu hominum ortum deriuat. Cui refutandæ inhærerem longius, nisi sese ipsam ridiculo schemate præsentaret, & hæc asgonavías ab asperouia toto colo remotissima, ex Mathematicarum Disciplinarum castris dudum esset rejecta. Prouocant hi in omni sua ψευδεπιςήμη ad argumenta à posteriori, & antiquissimorum seu Chaldæorum seu Ægyptiorum obseruationes, apud quos tamen ne ver quidem extare potest, quum illi mundi potius & hominum æternitatem statuerint, hi verò ne ullum hominis ex influxu siderum producti allegare posfint testimonium, & si vel unicum hominis ysoysves nouissent exemplum, id fœcunditati Nili adscripsissent potius quamAstris, ut sanè limo hujus fluminis attribuerunt productionem ranarum,& insectorum. Testimonium en Diod. Sic. L. I. c.2. Φασὶ τοίνυν 'Αιγύπτιοι κατὰ τὴν έξ ἀξχῆς τῶν ὅλων γένεσιν

πεώτες τες ανθεώπες γενέωται κατά την "Αργυπτον, διάτε την ευπρασίαν της χώρας, και δια την Φύσιν τε Νείλε. Quodsi fortè vim hanc hominum productricem sæpius exeruerunt Astra, qui fit, quod nihil horum retulerint Ptolemæus, & Albumazar? si semel tantum, qui potuerat hoc innotescere? Et fuerint sanè hi terræ filii intelligentiores omnibus aliis mortalibus, si constitit ipsis, esse Stellas suos Patres. Vix ipsi Chaldæi extremis tetigisse labris videntur Astronomiam veram, si ne quidem nouerunt, esse Lunam, Planetarum proximum, corpus opacum. Seu illa Luna proprio & perpeti fulgore, ut Chaldei arbitrantur, parte luminis compos, parte altera cassa fulgoris. Apulej. de Deo Socr. Astrologiam modernam per Babylonios ex Græcorum μυθολογία profluxisse constat, influxus proin tantopere jactatos omni carere fundamento. Cœlum dispescuit Poësis in certas Constellationes, & finxit postea Astrologia suos influxus. Cadit hæc tota systemate veteri Ptolemaico nixa, si terra non est motuum Planeticorum centrum. De experientia, quam crepant illi useomareis, dici potest idem, quod de Tiresiæ Ora-

O Laërtiade, quicquid dico, aut erit, aut non.

Excusari præ modernis Astrologis quodammodo merentur veteres Chaldæi & Ægyptii, qui Stellas venerati sunt pro Diis, & proin conjectare poterant, regi illis mentes hominum. Euseb. Demonstr. Euang. L. I. c. 6. Φοίνωμας τοιγαξῶν κολ Ακγοπτίας πρώτας ἀπάντων κατέχει λόγος, ηλιον κολ σελήνην ἀς έρας Θεὰς ἀποφηναμ. Cujusmodi quid nemo modernorum statuere ausit. Hinc est, quod optimo jure condemnata fuerit Astrologia à priscis Ecclesiæ Patribus, & Imperatoribus Orientalibus, in Concil. Laod. Can. 36. Concil. VI. in Trullo Can. 61. Cod. Justin. L. IX. Tit. 18. Cod. Theodos. L. IX. Tit. 16. βασιλικών Lib. 60. Tit. 39.

Ridicula porrò est, si quid, humani generis origo ex necessario causarum naturalium nexu, quem explosimus alibi, independentem nempe a DEO. Hujusmodi vis e. g. grauitatiua, licet concederetur Atheis, concipi tamen nunquam potest, quomodo formari per eam potuerit corpus humanum. Incumbit illis, ostendere, quomodo vago impetu materiæ produci potuerit tanti artificii machina, & inde à primo illo tempore cessarit cœca natura à talibus productionibus? quanam vel ratione, vel occasione amiserit tanti momenti virtutem? cur hodienum non proserpant viui homunciones ex terra, vel putredine? & tamen conseruetur genus humanum à sola materia in statu pristino? Non sanè audent illi in medium producere ridicula illa commenta Anaximandri apud Plutarch. de Placit. Philosoph. L. V. c. 29. Sympos. L. VIII. c. 8. Censorin. de Die natali c. 4. quod & primus homo, & omnia animalia ge-

nerata fuerint primitus in humore calido, intra cortices duriores, & fic prodierint ex tenebricoso carcere. Pari passu ambulat illud Empedoclis fomnium, apud Plutarchum & Censorinum ll. cc. ex terra matre procreuisse ingentem brachiorum, crurum, capitum, aliorum membrorum numerum, quæ casu fortè concreuerint in unum corpus, ut concrescunt dissect a cochleæ. Illud item Epicuri & Ægyptiorum apud Censorinum 1. c. Lucret. L.V. Diod. Sic. L. V. c. 2. procreuisse primò matricem in terra radicatam, succo terræ nutritam, sætum autem

illa clausum prorupisse. Concedant, si sibi constent ipsis, Athei necesse est, in productione primi hominis easdem obtinuisse motus leges, quales nunc sunt, eandemque fuisse maris, terræ, & atmosphæræ faciem, quæ nunc est, fuisse & tunc, si contigisset, natationem securis in aqua 2. Reg. V. 6. non minus miraculum, atque fuit temporibus Elisæ. Statuant item oportet, productum fuisse primum hominem ex fluido, de solido enim & inanimato corpore nemo dicere ausit, aptum esse productioni corporis viuentis. Obtinuere proin mechanicæ fluidorum leges, ad quas prouocant ipsi mechanici Athei. Est autem ex fundamentalibus Staticæ legibus una hæc, quod ex ejusdem magnitudinis corporibus grauius in fluido subsidere debeat, vel eò saltem usque demergi, ut fluidi moles æqualis parti immersæ ejusdem sit ponderis cum corpore toto, nisi violenta concussione inuertatur hic ordo, quæ violentia heic, in corporis humani ordinatissima formatione, locum haud obtinet. Destruit autem vel sola hæc consideratio primi naturæ filii mechanicam genesin. Inuenias quippe in fabrica corporis humani leuiores partes inferiori, grauiores superiori loco, imo grauissimas omnium, nempe osseas, ubique in medio, contra Hydrostaticæ Leges. Haud minus mirabere id, quam natationem ferri in aqua, vel spontaneum Nebucadnezarici Colossi ortum, cujus caput fuit aureum, pedes ferrei atque argillacei. Nemo fibi heic fingat tardam, quæ sensim sine sensu ad perfectionem tendat, figurationem. Ordinatissima adeò, qualis est corporis humani, fabrica, quæ innumeros harmonicè conspirantes habet motus & funetiones, non potest non adscribi simultaneæ productioni, tribuique Enti intelligenti summo, quod in infiniti sui intellectus idea illam præuidit, & potentia pariter infinita effecit. Neque sanguis prior potuit esse corde, quia demùm post multas circulationes purpuram suam induit, neque cor formatum ante sanguinem, quia sanguine nutritur. Par est ratio omnium totius corporis partium. Fluidæ auxilio veniunt solidis, solidæ sluidis. Ejusdem sunt ætatis omnes. Minimè suffenæ sunt omnes leges mechanicæ formandis arteriis, quæ sanguinem partibus aduehant, & venis, quæ per conos inueríos eundem reuehant ad cor: dispartiendis his omnibus valis sanguiferis in canaliculos numeri innumeri, paruitatis incredibilis: determinandis certis creaturarum viuentium quoad magnitudinem limitibus: tantæ varietati in tot diuersis generibus: constantissimo ordini. Et quæ hujus generis sunt alia. Ut omnino necesse sit, statuere DEUM, qui omnibus creaturis assignauit determinatam magnitudinem, certam figuram, durationem, qualitates alias, quæ quidem omnia semel à vi immensa effectui data, nunc quidem hoc ipso Conservatore constanter operante mechanice operari possunt.

Producunt Athei, ut productionem corporum cogitantium spontaneam firment, bruta, insectorum ortus ex corporibus putrescentibus, fimoque fœtido; prætenduntque, potuisse naturam in vigore suæ juuentæ pari modo producere etiam equos, elephantes, homines ipsos. Sed est asylum hoc, Atheis frequentatum, generationis æquiuocæ destructum penitus à Philosophis modernis, & innumeris experimentis jacet confossium. Manca est etiam fides de majori fertilitate & robore naturæ, quod habuerit olim; eadem constanter manente & grauitate & altitudine atmosphæræ, ut omnino afferere possimus, totum globum terr-aquaaëreum inde à creatione mundi ad nostra usque tempora nihil amissifie de sua substantia: Inundationes Nili, Nigri, Gangis, fieri quotannis, ut olim; eodem gaudere situ Prouincias illis adjacentes, eodem Solis influxu, absque quod prodeant homines ex terra in Ægypto, Æthiopia, Siam: In vegetabili regno adhuc superesse robustissimas quercus, altissimos abietes, proceras Cedros, non fola gramina & muscos, & fungos: Animalia & Plantas à Diluuio nobis reliqua ejusdem esse & figuræ & magnitudinis cum modernis: neque in statura defecisse homines, quod constet ex Mumiis Ægyptiacis, Urnis annulisque Romanis, aliisue Antiquitatibus: metamorphoses, quas quoque allegant illi, vermium in muscas, erucarum in papiliones esse duntaxat partium antea latentium euolutiones; sic quoque plantarum generationem tribuendam minimè esse Archeo cuidam, sed euolutioni rudimentorum primitus à DEO creatorum, testibus vel ipsis microscopiis, quæ in seminibus ostendunt plantam integram cum foliis, trunco, fructu: non denique esse testacea, pisces, vegetabilia in ipsis saxis reperiunda lusus Archei, sed vera inundationis uniuersalis leivava.

Mater terræ utcunque benigna, si sibi fuisset relicta, mansisset certò inanis & vacua. Ne minimus quidem prodiisset ex ea vermiculus, non in mari natasset piscis, non germinasset gramen, destituta fuisset omni incola viuente. Vestis, quâ nunc superbit, πολύχεους productum est non terræ, sed omnipotentis illius Fiat: Progerminet terra germen berbam seminificantem semen, lignum frugiferum, ferens fructum juxta Eccecceccec

1486 TAB. DCCXXXIV. A&. Cap. XVII. vers. 27. 28.

speciem suam, cujus semen sit in semetipso super terram. Et siebat ita. (Germinet terra berbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiserum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et sactum est ita.) Gen. I. 11. Sic DEUS mandauerat aquis, ut scaturirent reptile anima viuentis, & terra, ut produceret animans viuens secundum speciem suam. Sic ipse DEUS, non natura, creauit bominem in imagine sua, Gen. I. 20. 24. 27. Hujus solo nu-

tu viuimus, mouemur, & sumus.

Restat diluenda simul & delenda hominis origo ex fortuna & casu, Diis Deabusque sinistro omine natis, quorum nomina saltem adhuc supersunt, quibus velificantibus facilis portum securitatis intrat Atheus, absque quod Philosophiæ Mechanicæ seu corpuscularis operosis ambagibus habeat opus. Breuissima hæc foret ad subuertendam virtutem & religionem via. Disputationi nullus est locus, dummodò fortunam & casum veneremur pro causis efficientibus, qua opinione imbuti fuere Gentiles, & fortè adhuc indocta plebs. Præter corpus & inane seu Nihilum nihil admittunt Athei. Si casus corpus est, pars erit uniuersalis materiæ, legibus mechanicis proin subjecta. Actiuitatem autem materiæ jam destruximus supra. Deuiatio proin qualiscunque materiæ passiuæ à legibus illis attribui deberet Enti cuidam efficienti, neque casus foret, sed miraculum. Sed est casus, si rem attentius contemplemur, non-Ens, Ens nominale, iis tributum effectibus, qui quidem agnoscunt causas veras reales, sed tales, quæ omni carent cognitione. Ut casus suit id, quod pictori contigit apud Plutarchum πεςὶ τύχες, qui diu, sed frustra, in exprimenda spuma equi laborans ex animi indignantis impetu picturam deleturus spongiæ litura, ne cogitans quidem de tali effectu, ipumam desideratam expressit. Par est ratio fortune, nisi quod heic agant Entia operantia in περοαιεέσεως, quo sensu, quod accidit memorato modò pictori, fortuna potius dici meretur quàm casus. Homo ipse fortunæ est faber, non fortuna hominis. Casus & fortuna idem funt, quod natura veterum. Plato X. de Leg. πῦς χοὶ ὕδως, χοὶ γῆν καὶ ἀέςα Φύσει πάντα εναι καὶ τύχη Φασίν. — Ετε δια τινα θεον, έτε δια τέχνην, αλλα ό λέγομεν φύσει δὲ τύχη. Cujus naturæ impotentiam demonstrauimus supra.

Mediam ineunt inter rigidas mechanicæ leges, & casuales simulque spontaneos motus viam, qui ortum rerum omnium tribuunt fato necessario, quod quidem initio haud produxerit animalia persecta, sed tumores immaturos, molis analogos, variæ formæ, βεγενη ἀνθεόπεως Επρεdocli, fœtus vitâ & motu carentes, alios viuentes quidem, sed vi propagatrice destitutos, paucos tandem omnibus numeris absolutos, qui sui similes partus progenerare pote-

rant, qui soli manserint superstites, prioribus illis pereuntibus. Qua hypothesi stante caderet omnis ab usu partium desumta Entis infiniti operantis demonstratio. Hujusmodi Casuistas, vel fatuos Fatistas refellit vel sola consideratio oculi, cujus omnes & fingulæ partes tum solidæ tum sluidæ respondent præcisissimè usui visionis, cui sunt destinatæ, & certè neque cœcæ alicujus naturæ, neque mechanicarum legum, neque fati necessarii, sed Entis infinité perfecti intelligentis sunt productum, quod demonstratum dedimus ad Ps. XCIV. 9. Qui oculum finxit, quo pado non videret? (Qui finxit oculum, non confiderat?) Stringunt præter partes absoluté ad esse, & viuere, & propagari necessarias tum corporis humani, tum brutorum omnium, etiam eæ, quæ ad 🗝 🛍 🕯ray pertinent, duplex sensuum, visus, auditus, odoratus, organum, ungues, pili. Aliqua pofsent fatui hi fatuum de fato dogma colorare specie, si Nationes darentur integræ partibus illis commoditati duntaxat inferuientibus carentes, monoculi Cyclopes Siculi, Arimaspi Scythæ, αγοίποδες Satyri & Panisci, aliæ capitibus cornutis, Jouis ad instar Hammonis, vel Bacchi, formæ variæ, quas finxere Poëtæ atque Pictores, & quærere necesse habent Athei in terris incognitis. Fateantur illi ipsi necesse est, adeò affabrè esse constructum corpus humanum, ut concinnius ab Ente infinité perfeeto elaborari haud potuerit. Quis quæso eò delabitur dementiæ, ut credere possit, Numisma affabrè factum', quod ex parte prona exhibet Caput Romani Imperatoris, ab altera memoriam alicujus facti, Trajani vel Antonini columnas, Persepolis vetustæ rudera, non este opera manuum humanarum, artificiosa, sed terræ saxorumue cumulos occasione terræmotus alicujus erectos? Sed infinities plus artis inest unico oculo, quàm artificiosissimis vel Nummis, vel Ædificiis, Amphitheatris, Statuis, Obeliscis, Pontibus, Aquædustibus, quæ tamen opera omnia referenda forent ad naturæ lusus. Contulerunt multi veterum atque recentiorum Philosophorum fortuitos seu casuales hominum, animalium & plantarum ortus jactibus illis in officina libraria extantium literarum alphabethicarum, ex quibus nunquam prodibit vel Æneis Virgilii, vel Annales Ennii. Confirmabunt hanc refutandi rationem artis combinatoriæ periti. Diu satis, & diutius fortè, quàm par est, detinui Lestorem in demonstranda materia graui quidem, sed refutandis objectionibus, quæ tantam, quam impendimus, operam vix merentur. Si cui verò nec diximus, nec scripsimus satis, eum ablegemus

ad Richardi Bentleji Conciones secundam, tertiam, quartam & quintam contra Atheos habi-

tas.

Act. Cap. XIX, verf. 11. 12. 13. TAB, DCCXXXIV. 1487

Act. Cap. XIX. verl II. 12.

- 11. Virtutesque non vulgares edebat 11. Virtutesque non modicas quasli-DEUS per manus Pauli.
- 12. Ita ut etiam super infirmos deferrentur à corpore ejus sudaria & semicinatia, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali ab eis egrederentur.
- bet faciebat DEUS per manum Pauli.
- 12. Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore ejus sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.
- ΙΙ. Δυνάμεις τε ε τας τυχέσας έποίει ο ΘΕΟΣ δια των χειρών Παύλε.
- Ι 2. ΤΩςε χει έπὶ τες ἀωθενέντας έπιφέςεωθαι ἀπὸ τε χρωτός ἀυτέ σεδάςια ή σιμικίνθια, κεί ἀπαλλάσσεωθαι ἀπ' ἀυτών τας νόσες, τά τε πνεύματα τα πονηξα έξέχχευται απ' αυτών.

Rimis Christianismi temporibus non duntaxat debebat prædicari doctrina de CHRISTO, cordibus hominum profundè imprimi, sed & obsignari immediata Spiritus Sancti effusione, confirmari miraculis: Quod miraculorum donum credentiale fuit primatum ex Apostolis. Neque inferioris virtutis esse debebant ज्यविद्धा अभे जामा-

nir 914 Pauli, quam Petri onuà, Act. V. 15. imò suo sensu majoris. Umbra Petri non poterat este absque corpore ejus, sed linteamina Pauli transferri poterant eò, ubi corpus deerat. Teltimonium hocce de curis Pauli miraculofis auxilio venire posset Ecclesiæ Romano-Catholicæ, si non essemus persuali, desiisse miraculorum donum, utpote haud amplius necessarium.

Act. Cap. XIX. vers. 13.

Tentauerunt autem quidam è circumeuntibus Judæis Exorcistis inuocare super cos, qui habebant Spiritus malos, nomen DOMI-NI JESU, dicentes: Adjuramus vos per JESUM, quem Paulus prædicat.

Tentauerunt autem quidam & de circumeuntibus Judæis exorcistis, inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen DOMINI JESU, dicentes: Adjuro vos per JESUM, quem Paulus prædicat.

'Επεχείρησαν δέ τινες από των περιερχομένων Ίκδαίων έξοριιςων , όνομάζειν έπὶ τώς έχοντας τα πνεύματα τω πονηρα τδ ονομα τε ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ, λέγοντες. 'Οξκίζομεν ύμας τον ΙΗΣΟΥΝ, ον ο Παύλος κηρύσσει

Ullo jure quærunt Exorcistæ moderni in hac seu Historia seu Scena parallelismum. Abigi se haud patiuntur impuri Dæmones verbis & ceremoniis: adsit oportet vera fides, & ex parte DEI sanstissimæ causæ, quibus brachii potentissimi vires manifestare vult. In Judaica Ecclesia familiares fuere Exorcismi malorum spirituum per certas formulas, & Solomonem Regem expertissimum fuisse Exorcistam prætendunt non soli Judæi Dostores, sed ipse Josephus Antiq. L. VIII. c. 2. Quin & eam artem divinitus consecutus est ad utilitatem & medelam hominum, quæ aduersus Dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & conjurationum modos scriptos reliquit,

quibus cedentes Dæmones ita fugantur, ut in posterum nunquam reuerti audeant. Addit Historicus, in usu fuisse adhuc suo tempore hanc per conjurationes curandi artem, quam exemplo Eleazari cujusdam comprobat, qui præsentibus Vespasiano, Filiis, & Belli Ducibus curauerit multos δαιμονιζομένες, objecto naribus annulo, sub cujus sigillo delituerit radix Solomoni olim cognita & indicata. Hujusdem farinæ homines fuere οι περιερχόμενοι Ίπδοῦοι in Textu, qui licet fide CHRISTUM haud apprehenderint, sanctissimo tamen ejus nomine, ut multi ex modernis Magis, usi, potius abusi sunt, dicentes: Όςκίζομεν ύμας τον ΙΗΣΟΥΝ, ον ο Παύλος พฤดุบัสสุด. Nominantur v. 14. บ้างโ โทธบลี ไมช์สุด 'Aeχυείως έπτα, unius nempe ex 24. Sacerdotum Ecceeceeeceeece 2

1488 TAB. DCCXXXV. A&. Cap. XIX. vers. 19. XX. 9. 10. 12.

ordinibus, vel, secundum Seldeni opinionem, ex Archieratica Familia. Sed ridiculus suit, circulatoribusque his ipsis infaustus curationis susceptæ exitus. Vers. 15. 'Αποκριθέν το πνευμα το πονηρον, είπει Τον ΙΗΣΟΤΝ γινώσκω, κεὶ τον Παυλον επίςαμω, υμες δὲ τίνες ἐςὲ; Vers. 16. Καὶ ἐραλλομενος ἐπὶ ἀυτὰς ὁ ἄνθρωπος, ἐν ῷ ἡν τὸ πνευμα τὸ πονηρον, κεὶ κατακυριεύσες ἀυτῶν ἔχυσε κατὶ ἀυτῶν, ῶςε γυμνὰς κεὶ τε τραυματισμένες ἐκρυγεῖν ἐκ τὰ ὁκει ἐκείνε. Debebat singulare hoc emergens prouidente DEO certos reddere Ephesios, quod cura morborum haud pendeat à certis characteribus, figuris, signis, ritibus, & sanctissimum Filii Nomen minus adhuc quadret ceremoniis superstitiosis,

atque quadrata rotundis. Ephesios, inquam, Magicis artibus nimium quantum addictos, eò quidem usque, ut Magica carmina nuncupata fuerint Ephesia Litera. Suidas: Ἐφέσια γεάμματα ἐπωδαί τινες δυσπαρακολαθότητοι. Allegat & Hesychius alicubi Magicam sequentem Ephesiis usitatam formulam, ἀσει κατάσει, οὖξ τέτραξ δαμναμενεύς αὐσιον. Quod heic Ephesi accidit, tantam secerat in superstitiosorum alias citium mentes impressionem, ut Dæmonis Imperium valde suerit debilitatum. Ἱκανοὶ τῶν τὰ περίεργα περαξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλας, κατέκαμον ἐνώπιον πάντων. Καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμας ἀυτών, τεὶ ἔυρον ἀξγυρία μυριάδας πέντε, V. 19.

Act. Cap. XIX. vers. 19.

— Et inuenerunt argenti (4) miria— — Et inuenerunt pecuniam denadas quinque.

(4) Id eft, quinquagies mille numûm.

— Kai šveor aegroeis proceádas सर्वास

Vid. Att. Cap. XIX. verf. 13.

TAB. DCCXXXV.

Act. Cap. XX. vers. 9. 10. 12.

9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, in senestra, quum degrauaretur somno profundo, disserente (diu) Paulo, magis depressus somno decidit (4) ex tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

(a) Verti poterat, ex tertia contignatione, quod Germani dicimus, us dem dritten Gmach.

10. Cum descendisset autem Paulus, 10. Ad quem cum des incubuit super eum, & comple- lus, incubuit super xus, dixit: Nolite turbari, ani- plexus dixit: Nolite

ma enim ejus in ipso est.

12. Adduxerunt autem puerum viuentem, & refocillati funt non mediocriter. 9. Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus, super sene-stram, cum mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio connaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

10. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

12. Adduxerunt autem puerum viuentem, & consolati sunt non minime.

- 9. Καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι "Ευτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος , καταφερόμενος ὖπνω βαθοι, διαλεγομένα τε Παύλα ἐπὶ πλοιον , κατενεχθοις ἀπὸ τε ὖπνα, ἔπεσεν ἀπὸ τε τριςέγα κάτω, κοὶ ῆρθη νεκρὸς.
- 10. Καταβας δε ό Παύλος έπέπεσεν αυτώ, καὶ συμπεριλαβων είπε μη θορυβείωθε, ή γαρ ψυχή αυτά έν αυτώ ές το.
- 12. Ήγαγον δε τον παίδα ζώντα, καλ παςεκλήθησαν ε μετείως.

IN somnum propensissimus est juuenis, qui diu jam sedit in concione longa, in climate calido, post exantlatas diurnas molestias. Mi-

multorum ex Verbi Diuini præconibus, qui illum inattentionis, & somnolentiæ peccami-

I. A. Fridrich sculps.

A&. Cap. XXII. vers. 6.7.9. 11. 12. 13. &c. TAB. DCCXXXV. 1489

nofæ accusant, vel plane Diabolum producunt in Theatrum, adolescentem mediante somno in retia sua allicientem, & concionem piam turbantem. Naturales prostant rationes. Fatetur Lucas ipse, protraxisse Paulum Orationem suam & Cultum sacrum in seram noctem, fuisseque Eutychum à somno victum, διαλεγομένε τε Παύλε έπὶ πλοιον, κατενεχθοίς από τε υπνε. Imo verò allegat Historicus duas hasce somni causas. Fatigatæ jam nimis fuere aures, & ad audiendum, ut oculi ad videndum, ineptæ. Recurrebat fluidum nerueum ab externis sensuum organis ad interiora, & fortè, quod adhuc sæpe fit, Auditore inuito, quo casu certè minimè merentur acrem Zelotarum censuram, qui dum sacro vacare deberent cultui profundè dormiunt. Imo verò fingulari DEI prouidentià debebat casus, qui heic accidit, promouere salutem juuenis, confirmare Diui Pauli ministerium, solatio esse piis, augmento Christianismi. Non mirum, terrore fuisse obrutam integram concionem, & Paulo videtur in me-

moriam rediisse, quod Elias suscepit cum filio viduæ Sareptanæ, & Elisæus cum filio Sunamitidis, 1. Reg. XVII. 21. 2. Reg. IV. 34. quoniam cum descendisset incubuit super juuenem mortuum, eumque complexus dixit: M? logußeiωε, η γας ψυχη αυτε έν αυτώ ές το. Qua quidem negare noluit, esse ex casu mortuum, neque ansam præbere vitilitigationibus inanibus de anima soluto informationis vinculo fortè in corpore superstite. Sic Paulus locutus est vel in ipso editi miraculi momento, vel de re mox secutura certissimus. Sic CHRISTUS, & quidem Dominus vita & mortis, quamuis de verè mortua puella: Non est, inquit, mortua, sed viuit. Matth. IX. 24. Beza. De vera quidem mortis hujus causa nil certi determinare possumus, num adfuerit contusio totius corporis, num sanguis ex rupto intra cerebri confinia vase, vel alibi, effusus? Id certum saltem, fuisse curatum miraculo. ήγαγον τὸν παζδα ζώντα, κοὶ παρεκλήθησαν ε' μετείως.

Act. Cap. XXII. vers. 6. 7. 9. 11. 12. 13.

Vid. Att. Cap. IX. vers. 3. &c.

Act. Cap. XXII. verf. 17.

Vid. Act. Cap. X. vers. 10.

Act. Cap. XXVI. verf. 13.

Vid. Act. Cap. IX. vers. 3.

Act. Cap. XXVI. verf. 24.

stus magna voce ait: Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conucrtunt.

Hæc autem quum pro se diceret, Fe- Hæc loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit: Infanis Paule: multæ te literæ ad infaniam convertunt.

΄ Ταυτα δὲ ἀυτἔ ἀπολογεμένε, ὁ Φῆςος μεγάλη τῆ Φωνῆ ἔφη· Μαίνη, Παυλε, τὰ πολλά σε γξάμματα εἰς μανίαν περιτεέπει.

Uod si quis oculos conjicit in tenerrimam corporis humani structuram, vasculorum capillarium tot milliones, per quæ omni momento circulare debent fluida, ei non mirum videbitur, ægritudinibus nos esse obnoxios, sed mirum, esse vel per momentum sanos. Sic qui menti suæ præsentat infinitas numero

ideas animis noitris concreatas, quarum juita coordinatione, connexione, separatione, multiplicatione, diuisione absoluitur sanæ rationis usus, mirabitur, ratione nos uti posse per momentum: Sequitur hinc ultrò, esse corporis animæque sanitatem singulare Bonitatis Diuinæ beneficium: sed quoque, corrupto intellectui nostro remedio esse Logicam, artem di-Fffffffffffffffff

1490 TAB. DCCXXXVI. feqq.

rigendi mentem in cognitione rerum, ideas addendi, subtrahendi, ex principiis certis ratiocinia formandi: quá in re excellunt Scientiæ Mathematicæ præ aliis. Constat hinc, mairer facile, qui nec naturalem possidet Logicam, neque artificialem addidicit, multa absque ordine congerit, legit, scribit, jungenda disjungit, disjungenda conjungit: Labyrintho immergi, unde nullus datur exitus. Id nuncupat Plinius L. VII. c. 51. Sapientia agritudinem c. 50. per Sapientiam mori. Festus, licet in applicatione peccans. Μαίτη Παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα eis μανίαν περιτρέποι. Paulinæ Historiæ similem sere offendimus in vita Democriti. Adeò altè volitabat hic in philosophicis suis conceptibus, ut metuerent conciues Abderitæ, ne sese maceraret ad pursiar usque, & propterea aduocarint Hippocaatem, ut wow cook detentum curaret. 5705, ita illi in literis ad Diuum Senem vocatoriis, மாம் கலியிரு எரிர களாலுக்கு ம்பாம்

Act. Cap. XXVIII. vers. 3 - 6.

σοφύης νενόσηκεν, bic præ multa, quæ detinet ipfum, Sapientia egrotat, ut metus sit, ne Φθαςή του λογισper per dat rationem. Epist. Hips. 10. t. 4. & Epift. 13. t. 8. pro causa mali allegant autresar maj Sed inquisitione facta viderat magnus Hippocrates, sapientiorem esse ægrum omnibus Abderitis. Catullo morbus hîc, de quo impræsentiarum, imaginosus audit, Carm. 42.

> Propinqui, quibus est puella cura, Amiços Medicosque conuocate. Non est sana puella, nec rogate Qyalis fit, solet bæc imaginosum.

Describit Poëta puellam hanc Carm. 44. detormem, sed ante speculum fronte tumentem ela-Sic stultescere solent, pages, mortales superbia, amore infano, passionibus aliis. Legatur Wedel. de Morbo Sapientia Dec. II. E-

TABB. DCCXXXVI. DCCXXXVII. DCCXXXVIII. DCCXXXIX.

Act. Cap. XXVIII. vers. 3. 4. 5. 6.

- 3. Cum congregasset autem Paulus sar- 3. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum multitudinem, & imposuisset in ignem, vipera è calore prorepens inualit manum e-
- 4. Ut verò viderunt Barbari pendentem bestiam de manu ejus, inter sese dicebant: Omnino homicida est homo hic, quem seruatum è mari (4) ultio non finit viuere.

(a) Vel etiam, justitia. Ut sic ipsam Deam intellexerint. 5. Et ille quidem excussa vipera in ignem, mali nihil passus est.

6. At illi existimabant futurum, ut incenderetur, aut concideret repente mortuus. Diu autem illis expectantibus, & intuentibus nihil mali illi accidere, mutata (b) mente dicebant, eum esse Deum. (b) Vel, sententia.

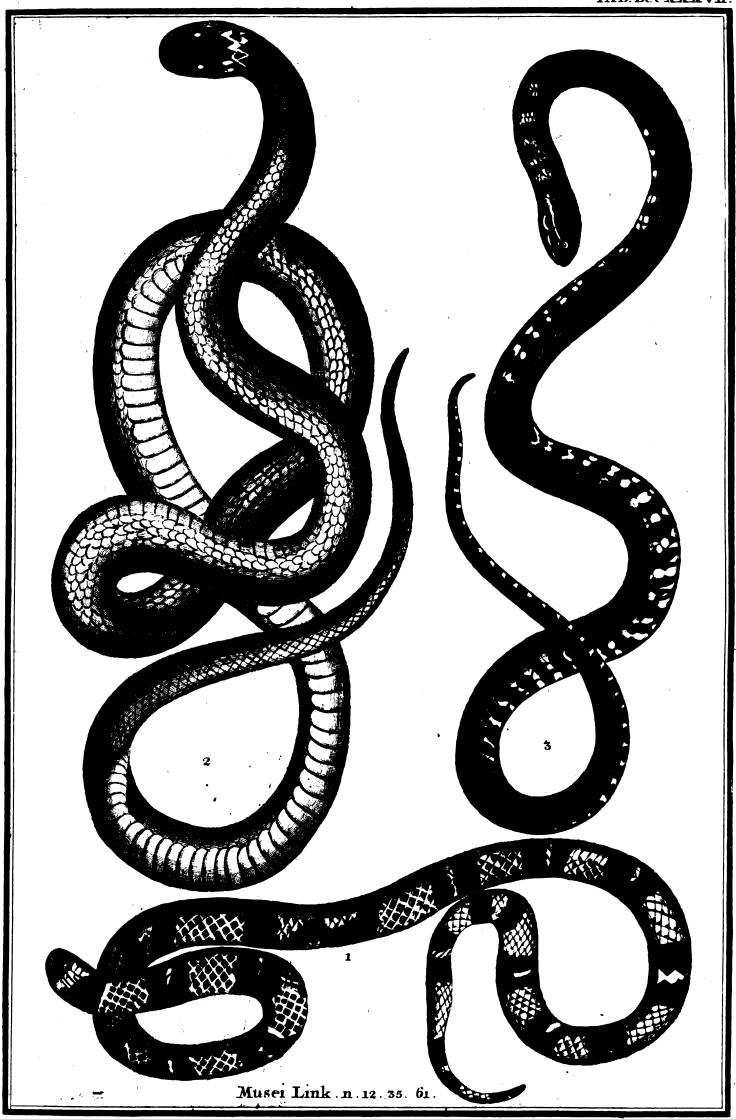
mentorum aliquantam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à calore, cum processisset, inualit manum ejus.

4. Ut verò viderunt Barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad inuicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum cuasit de marijultio non finit eum viuere.

- 5. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est.
- 6. At illi existimabant cum in tumorem convertendum, & subito cafurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes se, dicebant esse Deum.
- 3. Συςρέψαντος δὲ τὰ Παύλα Φρυγάνων πληθος , καλ ἐπιθέντος ἐπὶ την πυράν , ἔχιδνα ἐκ της θέρμης ἐξελθέσα καθη Le דקק אפופסק משדצי
- 4. 'Ως δε είδον οι βάςβαςοι κεεμάμενον το θηςίον έκ της χριος άυτε, έλεγον πεος καλήλες. Πάντως Φονεύς ές ο άνθεω πος Έτος, ον διασωθέντα έκ της θαλάσσης, ή δίκη ζην κκ κασεν.
- Ο μέν ἔν ἀποτινάξας τὸ θηςίου κὶς τὸ πῦς, ἔπαθεν ἐδὲν κακόν.

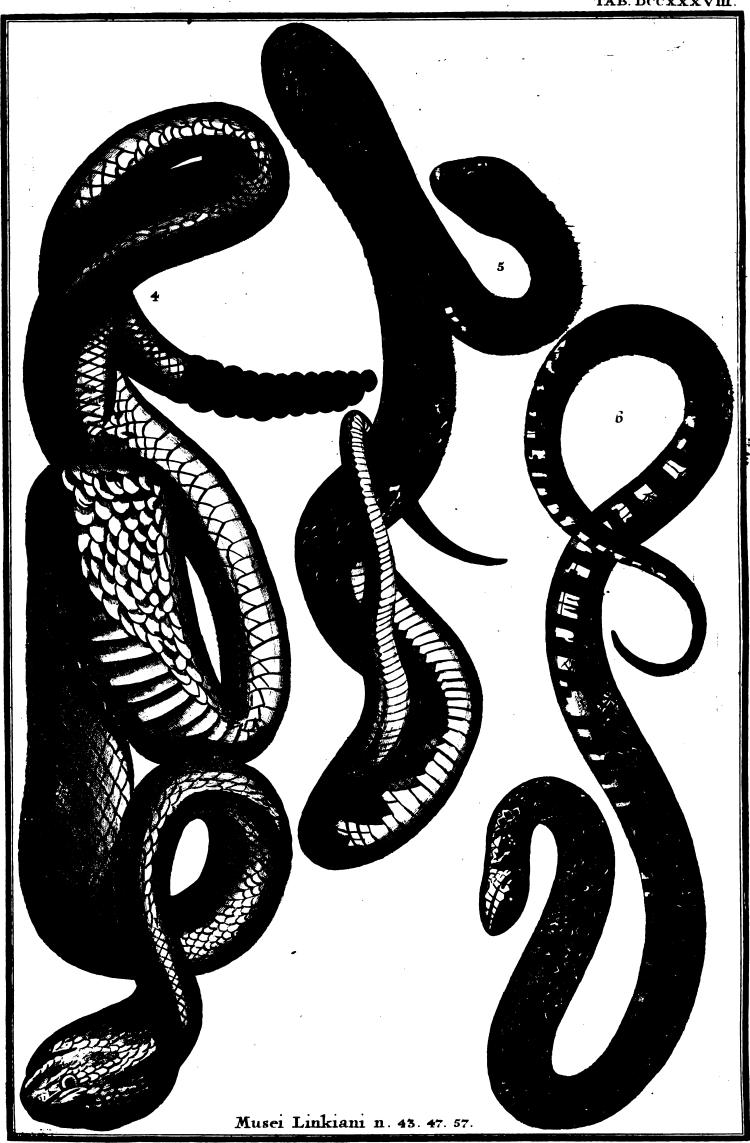

I. A. Fridrich sculps.

ACT. Cap. XXVIII. v. 5.5. Serpentes.

I. G. Pintz sculps.

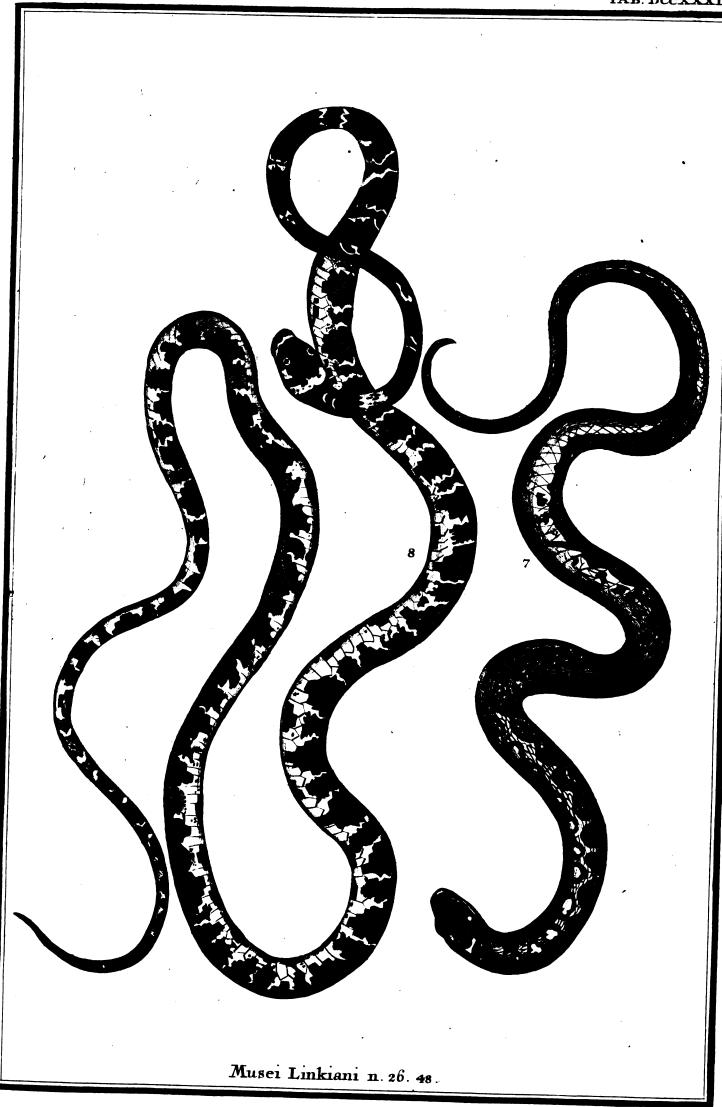

Act. cap. xxvm. v.3.5. Serpentes.

Feldangen.
1. G. Pin

1. G. Pin

I. G. Pintz sculps.

ACT. Cap. XXVIII. v. 3. 5. Serpentes. Fr. Pesch. Cop. xxvm. v. 3. 5

I. G. Pintz soulps.

Act. Cap. XXVIII. vers. 3-6. TAB. DCCXXXVI. seqq. 1491

6. Οι δε προσεδόκων αυτον μέλλον πίμπραστα, ή καταπίπτον άφνω νεκρόν. Ἐπὶ πολύ δε αυτών προσδοκώντων, καὶ θεωρείντων μηδεν ατοπον εἰς αυτόν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι έλεγον, Θεόν αυτόν είναι.

Egitur in Antholog. L. III. c. 22. Epigramma egregium Statyllii Flacci, quo Historia narratur hominis sæui maris undis erepti, qui in Lybiæ oris in arena obdormiens à vipera suerit occisus.

Λαίλαπα η μανίην όλοης περοφυγόντα θαλάσσης,
Ναυηγόν, Λιβυκαίς κείμενον εν ψαμάθοις,
'Ουκ εκας η ίσνων, πυμάτω βεβαεημένον υπνω,
Γυμνόν, από συγερης, ός κάμε ναυφθυείης,
"Επτανε λυγεός έχις. Τί μάτην πεός κύματ' έμόχθω,
Την επί γης φεύγων μοιξαν όφωλομένην.

Turbinem & infaniam perniciosi maris effugientem, Naufraoum, Labicis in arenis iacentem.

Naufragum, Lybicis in arenis jacentem,
Non procul à littore ultimo grauatum somno,
Nudum graui naufragio adhuc laborantem
Occidit funesta vipera. Quid cum studibus frustra laborabat,

Fatum in terra debitum frustra sugiens?

In Paulo naufrago paria præstolabantur fata Melitenses. Sed alia eos docuit euentus. Non fuit vipera mauhourovos, sed Paulus vir DEI 12/16νόκτονος. Fuit hic casus ex rarioribus, qui Paulo acciderant in Itinere Romano, & omni no-Atra attentione dignissimus. Collegerat Paulus (Φευγανιζόμενος Bafil. in Hexaem. Hom. 9.) Φεύγαvz, virgulta, quæuis arida, quæ facile ignem concipiunt, cremia, impositurus ea pyræ, smi Triv mugar, & en! οφις έν Φευγάνοις, έχιδνα έκ της θέεμτς έξελ-Φεσα καθηψε της χειρος αυτέ. Notum, latitare perfæpe ut angues in herba, sic serpentes in perγάνοις. Macarius puteum cauaturus πλησίου θεύων καὶ Φρυγάνων έκει κειμένων υπό κοπίδος εδήχθη, prope juncos & sarmenta seu virgulta ibi jacentia ab Aspide morsus est. Pallad. Lausiac. c. 20. Apud Lucianum in Philopseude accidit Midæ vinitori, ut dum ligaret palmites, & pedamentis circumligaret, inde adrepens bestia maximum pedis digitum momorderit, αναδώντι αυτώ τα κληματα, κ ταίς χάςαξι πεςιπλέκοντι, προσέςπυσαν το θηρίον δακείν τον μέγαν δάκτυλον. Notari meretur, viperam, de qua nunc, Paulum non fuisse aggressam tunc, quum sarmenta collegerat, quod dormierit tempore hoc brumali, vel quasi mortua jacuerit, vitæ demum reddita, imo pene rabida, posteaquam ignis senserat ardorem, sanguini celeriorem reddi motum. Expertus fuerat id ille in Gabriæ Fabulis apud *Phedrum Fab.* 75.

> "Εθαλπέ τις γεωργός έν κόλποις όφιν, "Ωρα κρύες. έπεὶ δὲ θέρμης ἦΘετο, "Επληξε τὸν θάλψαντα, κάκτεινεν τάχος.

Gelu rigentem quidam Colubrum sustulit,

Sinuque fouit contra se ipsum misericors: Namque ut resecta est, necuit bominem protinus.

Gelu rigente, & animalibus his dormientibus, colligi nouimus pinguedinem, sic quoque succum illum venenatum in vesiculis illis subdentalibus. In sensu morali videas passim, qui maxima benesicia non officiis compensant, sed odio. Vipera hæc inuaserat manum Pauli, nadifus tire cares autri, illigans fortè se manui & brachio, ut securius tantò & fortius nocere posset, quod facere solent inprimis serpentes ex constringentium classe, postea demum nesquapuéra su tis cares autri. Prudentius:

Quæ postquam intepuit fomite fumeo, Laxauitque ferox colla rigentia, Jam slecti facilis retulit ad manum, Vibrato capite, spicula dentium, Hærentem digiti vulnere mordicus Pendentemque gerens Paulus inborruit.

An reuerà fuerit Paulus à vipera hac demorfus, quod volunt Arabicæ Versiones, & Patrum nonnulli, Tertullian. in Scorpiaco, Ambrof. in Hexaem. L. VI. c. 6. incertum est. Lucas inquit, καθηψε της χειρος αυτέ. Sed καθάπτευ non significat mordere, verùm illigare, ut simplex απτειν. Xenophon in Cynegetico: in των τειμμων είς τὰ συμφέροντα καθάπτων τὰς περιδρόμας έπὶ την viv. Ex tramitibus ad loca commoda bumi plagas alligans. Καθαπτός, ligatus. Καθαπτά λύεις apud Heischium, ligata, vel nodos foluis. Alii reddunt καθήψατο, pependit, quoniam αράπτον & έξαναπτων denotat appendere, suspendere, & in versiculo proxime sequenti nesualusvos dicitur bngion in της χοιρός. Qui καθηψε reddunt, demordit, legunt cum Chrysostomo καθήψατο, nam समिवंतराक्ष्ये राम्लं significat, aliquem mordere, in morali sensu, cauillis & disteriis. Vernacula nostra Versio το καθηψε sumsit pro ήψατο, inuasit, sie ist (an die Hand) gefahren, aggressa est eum. Ita Chrysoftomus: Ειτα έχιδνα έκ της θέρμης έξελθεσα της χριζός αυτέ απτεται, ή ότι ήψατο, δήλον ποιલ τέτο έκ της έπαγωγης. Deinde vipera è calore egressa, manum ipsius inuadit: inuasisse enim palam facit ex sequentibus. Απτεωαι ανθεώπε apud Græcos, Platonem, Thucydidem, Plutarchum notat, inuadere bominem, qua de re Stepbanus. Potuissemus etiam reddere vernaculo sermone, sie bat ibn ergriffen.

Pergimus ad judicium, sed præceps, Melitensium. Barbari hi ως είδον περμάμενον το θηείον έκ της χειρος αυτά, έλεγον περός αλλήλας. Πάντως Φονεύς έςιν ο άνθεωπος άτος, ον διασωθέντα έκ της θαλάσσης ή δίμη ζην έκ είασεν. Βαεβάξας νος at Lucas, quod neque Græci fuerint, neque Romani, sed ex Bar-

Ffffffffffffff bai

1492 TAB. DCCXXXVI. seqq. Act. Cap. XXVIII. vers. 3-6.

baria, ut hodienum vocantur Africæ littora oriundi, φοινίκων ή καςχηδόνων αποικοι, Phænicum aut Carthaginensium Coloni, quod ex Scylace, Diodoro, Stephano constat. Quapropter in Bello primo Punico à Sicilia pendentes Infulas Liparam & Melitam vastauerunt Attilius, Romanorum Consul, teste Orosio L. IV. c. 8. Et in secundo Bello Punico T. Sempronius à Lilybeo in Insulam Melitam, que à Carthaginensibus tenebatur, trajecit. Aduenienti Amilcar, Gisgonis filius, præfectus præfidii cum paulo minus duobus millibus militum oppidumque in Insula traditur. Liv. Dec. III. L. I. Viderant Melitenies hi κεξμάμενον το βηςίου. Vox hæc, βηςίου, à qua fortè Germanorum Thier, denotat in genere quidem bestiam, animal quoduis, sed in specie serpentem, aliudue animal venenatum. Hinc bygodyym, morfus animalium venenatus, θηριόδημτος, ab hisce demorfus, θηριακά Φάρμακα, antidota, bresoreo pos apud Joseph. Ant. L. II. c. 5. ferpentum nutritor, apud Galenum breioteopos ungooi quibus ferpentes veniunt in cibos. Quinimò Thiron, Tyrus, Tirus Arabibus, Tirmar l'ersis ipsa, quæ Paulum momordit, vipera est. Lege Gesnerum de Serpentibus, Tit. de Vipera, & Meninzk. Lex. p. 1500. Incolæ Paulum homicidii, vel grauium aliorum, fi accumulare calumnias lubeat, reum faciunt, quod 🕬, Justitia Dea, vindicta bominem viuere baud finat. Hesiod. Oper. v. 254.

Ή δέ τε παρθένος έςὶ Δίκη, Διὸς έκγεγαῦια
Κυδνη τ' αἰδοίη τε Θεοῖς, ὁι "Ολυμπον ἔχεσιν,
Καὶ μόπότ' ἄν τις μὶν βλάπτη σκολιῶς ὀνοτάζων,
'Αυτίκα παρ' Δίι πατρὶ καθεζομένη κρονίωνι,
Γηρύετ' ἀνθρώπων ἄδικον νόον.

Virgo autem est Dice, Joue prognata, Clara, & veneranda Diis, qui cœlum tenent. Et cum quis ipsam læserit oblique conuitiis incessens,

Statim patri Joui Saturnio assidens Narrat bominum iniquam mentem.

De hac Græcorum Dea legantur Orpheus Argon. v. 349. Eurip. Medea v. 1389. Chrysippus ap. Gellium L. XIV. c. 4. Plutarch. Lib. de sera Numinis vindicta. Arat. in Phænomenon. Nazianz. Carm. 3. Innotescere autem poterat Melitæ incolis hæc Vindicta Dea, ante Romanorum aduentum nunc Græcorum, nunc Phænicum subditis. In hoc Melitensium judicio sunt laudanda nonnulla, vituperanda alia. Agnouerant, & rectè, sceleratos δίκην haud esse euasuros. Sic & Gentiles alii. Τημωρία δ' αδικίας απόλαθος πάσης. Plato L.V.de Leg. Horat. L.III. Od. 2.

Rarò antecedentem scelestum Deseruit pede pæna claudo.

Et speciatim agniti fuere serpentes pro vindita Diuinæ administris seu carnificibus. Ongiwo οδόντες και σκορπίοι, και όφρις, και βολφαία έκδικάσα είς ο-Assign a a spers, Ecclesiastic. XXXIX. 35. Aspidem perhibuere Ægyptii Φάδεωαι μέν των αγαθών, τές di aσεβεντας αποκτανούναι, Ælian. L. X. c. 31. parcere piis, occidere sceleratos. Sed in eo errarunt Melitenses, quod vindistæ hanc iram haud tribuerint unico & vero DEO, sed Deabus fictitiis, Dien, Themidi, Astrea, Erigoni, Nemesi, Adrastia; quod impiorum pænas præsenti alligauerint vitæ; quod crediderint ingentes calamitates magnorum criminum testes: quod de Paulo judicarint ante præcipites, quam euentus fuerit secutus, ut illi de Hieropsalte Psal. XLI. 9. Perfudit istum graue aliquod scelus, & iste decumbens baudquaquam postbac surget. (Verbum iniquum constituerunt aduersum me: Nunquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat?)

Verùm enim verò immunes euasere, contra quod præstolabantur hostes, & Dauid & Paulus, ille à grauissimo morbo, hic à vipera. ὁ μὰν ὧν ἀποτινάξας τὸ θηςίον κὶς τὸ πῦς, ἔπαθεν ἀδὰν κακὸν. Ad literam sic impleta Saluatoris promissio Marc. XVI. 18. ὄφεις ἀςῶσι. Prudentius:

Excussumque procul decutit Aspidem: Adjectus coluber verberat acra.

Admiratione percellebat insolitum Phænomenon incolas. προσεδόκων αυτον μέλλεν πίμπραωθαν, ή καταπίπτειν άφοω νεκζον. Notat πίμπεαωα propriè ardere, exuri, sed &, præ ardore instari, intu-Non contrariantur hæc inuicem. Sanguine ab acri quopiam veneno coagulato oritur in extremis tubulis obstructio, 52015, inflammatio, tumor. Et venenatus admodùm fit Serpentum Orientalium morfus necesse est, quoniam paucis momentis inde incrassatur sanguis, & instantaneo vitæ discrimine intumescit totum corpus. De Psyllis narrat Ælianus L. I. c. 57. eos facile curare demorfos à Ceraste, πείν η πειθήναι παν το σωμα, antequam totum corpus intumescat. Nam Dioscoride teste L. VII. c. 17. κερασόδηκτος Κιβροειδής γίνεται περί το σύγκριμα όλον, toto concretu varicosus intumescit. Genuinum vocis πίμπεραωθαι sensum exponit Etymologus, titulo Buprestis, quæ venenata est planta. Bézenςις λέγεται, δια το τες γευσαμένες αυτής μεγάλως πίμπρχ-லவு, ரசுர்த்து фமுக்கிய. Nicander de Bupresti, venenato animali. Alexiph. v. 344.

> Ή καὶ πε δαμάλοις ἐξιγάςοςας ἄλλο τε μόχες Πίμπεαται.

Qua interdum juuencas, interdum ventriosos vitulos

Inflat. —

Et Theriac. v. 306. de Hæmorrhoo.

Της γας οδαζομένης τὰ μὲν ἀθςοὰ πίμπς αται ἔλα.

Cum illa mor det, intumescunt tota gingiua.

Lucia-

Act. Cap. XXVIII. vers. 3-6.

Lucianus de Dipsade, πίμπεραθαι ποιες, tumesacit, socio ardore, demorsi quippe καὶ βοῶσιν ὥσπες ὁι ἐν πυςὶ κείμενοι, clamant ac si in igne jacerent. De ἐχιοδήκτοις testimonium extat apud Diosc. L. VII. c. 10. τοῖς ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεῖσιν ὀἰδεῖ καὶ ἐφὶ ἰκανὸν τὸ σῶμα ξηςαίνεται. Si vipera momordit, corpus intumet, vehementer arescit. Nicander de morsibus pariter viperinis Theriac. v. 240.

Φλύκταιναι άξαιαὶ,
 Οια πυξικική τοιο χξοὸς κλαδόωσιν ὖπεξθεν.

- - Tumores noxii, Ac si corpus sit igne ambustum, supernè ebulliunt.

Supersedeo testimoniis aliorum Medicorum, Ægineta, Aetii, Auicenna. Arabibus giaria viperæ est species, qua demorsi moriuntur protinus, quale quid expectabant Melitenses de Paulo. Quid dicam de vipera illa caudisona, quæ paucorum minutorum spatio, imo sæpe vix unius bruta hominesque letho infert? Notandum autem semper, esse viperarum morsus venenatos magis in Regionibus seu Climatibus calidioribus, tempore æstiuo, si bestiæ sint same prius pressæ, vel irritatæ, quæ circumstantiæ ex parte etiam heic inueniunt locum.

Extremos faciunt saltus Melitenses, & in contraria currunt. Ἐπὶ πολῦ ἀυτῶν προσδοκώντων κοὶ θεωράντων μηδὰν ἄτοπον εἰς ἀυτὸν γενόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον, Θεὸν ἀυτὸν εἶναι. Sic

Rustica progenies nescit babere modum.

Quem in cœlum nunc eleuant, mox præcipitant in Tartarum. Peccarunt ante contra charitatis leges, nunc ruunt in idololatriam. Ad Lystrensium exemplum, qui eundem Paulum nunc diuinis afficiunt honoribus, nunc lapidare tentant. Att. XIV. 10.19.

Superest aliquid pro secunda mensa. Vipera illa impudentissima, si Oecumenio sides, in ... pœnam promeritam sponte sese præcipitem dedit in ignem. Quinimò, si Melitæ modernis incolis credimus, θαυματειγία Pauli adhuc vires fuas exerit. Serpentes omnes totius Infulæ, justu Apostoli mulctati, obriguere in lapides, & qui fortè mansere superstites veneno fuere priuati. Audiamus Cardinalem Baronium: Ex eo tempore fuit loco diuinitus impertitum, ut serpentes omnes veneno carerent, & quantumlibet aliquem momorderint, nibil prorsus adferant detrimenti. Si enim olim à natura, sicut & aliis locis, id datum fuisset, cur loci incole tam certi erant de interitu Pauli? — Sed & terra ibi, ejusdem merito contra venena parat antidotum. Noli, si Melitensibus placere studes, dubitare de tanti miraculi fide, ostendunt ingratiis tuis linguas serpentum petrificatas, & venum portant terram effigie Diui Pauli & serpentis, ipsiusque Equestris Ordinis signo notatam: Sed hæc

TAB. DCCXXXVI. feqq. 1493

non persuadeant facile Historiæ Naturalis peritis. Sunt linguæ illæ antiquiores longè æuo Pauli, veræ diluuianæ inundationis reliquiæ, tubuli nempe marini Fig. A. quas capite è terra essisto ornant, vel Carchariæ Dentes Fig. B. & Terræ Melitenses sigillatæ non majoribus pollent in re medica dotibus, quam hujus generis aliæ Fig. C.

neris aliæ Fig. C.

Veritati Historicæ, quam discussimus, aduersari videtur indoles Terræ Melitensis, quæ non ferre dicitur serpentes, neque olim tulit forsan, petrosa fere tota, frumento & arboribus destituta, ut ligna ipsa in culinarios usus ex Sicilia petere necesse habeat. Dixerimus proin, viperam ipsam, quæ Paulum momorderat, vel saltem aggressa est, non Melitensem suisse, sed Siculam potius, in sarmentorum fasciculo forte latentem. Kanold. Bress. Samml. XVIII. Versuch. p. 491.

Adsint pro Ornamento Historiæ ex Linckia-

no Museo Serpentes.

TAB. DCCXXXVII. Fig. 1. Serpens Surinamensis, punctis nigris, albo colore intersectis, & tæniis nigricantibus plerunque bifurcatis pictus.

Serpens Surinamensis cinereis variis annu-

lis subnigris intermixta linea alba.

Serpens minor egregie variegatus & tæniatus. Ex Promontorio Bonæ Spei. Vinc. Cent. VI. 125.

Fig. 2. Vipera Americana capite & collo nigro, diademate albo, dorso flauo rubente, ventre flauicante, dilutius annulato.

Vipera Americana subflaua, capite & col-

lo nigro.

Serpens Orientalis longus variegatus capite nigris albisque maculis notato. Vinc. Cent. IV. 40.

Fig. 3. Serpens ex fusco, nigro & albo varius, tæniis angularibus nigris, nunc integris, nunc in dorso ipso fractis, maculis subrotundis candidis, veluti ocularibus pictus.

TAB. DCCXXXVIII. Fig. 4. Coluber Americanus venenatissimus, sonorus, ad extremitatem stridulis nolis & crepitaculis verticillorum instar instructus. Vipera Americana caudisona. Radelschlang.

Synonyma exposui alibi.

Fig. 5. Dipsas ex coloribus bruno & purpureo varia, lituris albis passim in dorso notata, ventre flauicante, coloribus in cauda dilutioribus.

Dipsas ex bruno & purpureo variis striis albis.

Jarara coaypitinga, Serpens, cujus cauda magis alba est, quam fusca Jarara coaypitinga. Piso Hist. Nat. L.V. c.7. p. 280.

Serpens Vipera Orientalis fusci coloris.

Vinc. Cent. IV. 85.

Fig. 6. Serpens dorso bruno, lituris albis picto, ventre dilutiore, albido, fuscis tæniis cincto.

Ggg ggg ggg ggg ggg gg

1494 TAB. DCCXXXVI. feqq.

Vipera parua fusca Promontorii Bonæ Spei.

Vinc. Cent. III. 49.

TAB. DCCXXXIX. Fig. 7. Serpens Americanus tractibus nunc tortuosis longis, nunc subrotundis nigris medio cœruleis, & ad latera maculis subrotundis candidis, nigro colore marginatis, nec non lituris variis nigris per ventrem album dispersis.

Serpens Americanus ex cœruleo albo &

nigro varius.

Fig. 8. Diplas Zeylanica longa, tenuis, collo & cauda prælongis, prætenuibus,

Act. Cap. XXVIII. vers. 8. 9.

maculis per totam dorsi longitudinem alternis atris & fuscis, in imo ventre albo fere coëuntibus, & nigris quidem plerisque dorfalibus deorfum ut pinnæ funt murorum figuratis.

Dipías Zeylanica, ex albo, nigro, luteo ele-

ganter varia.

Serpens Americanus gracilis, eximius & longissimus, Dipsadis species, Vinc. Cent. II.

Serpens tenuior Surinamensis variegatus, fundo cutis flauescente, tæniata & maculis nigris interstincta. Vinc. Cent. V. 72.

A& Cap. XXVIII. verf. 8. 9.

- 8. Contigit autem, patrem Publii fe- 8. Contigit autem patrem Publii febribus & dysenteria vexatum, decumbere. Ad quem Paulus intrauit, & cum orasset, imposuissetque ei manus, sanauit eum.
- 9. Hoc igitur facto, cæteri quoque, qui habebant infirmitates in Infula, accedebant, & fanabantur.
- bribus & dysenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intrauit, & cum orasset, & imposuisset ei manus, saluauit eum.
- 9. Quo facto & omnes, qui in Insula habebant infirmitates, accedebant, & fanabantur.
- 8. Έγένετο δε τον πατέρα τε Ποπλίε πυρετοϊς και δυσεντερία συνεχόμενον κατακείωση προς ον ο Παύλος είσελθων, και προσευξάμενος, έπιθεις τος χερους αυτώ, ιάσατο αυτόν.
- 9. Τέτε έν γενομένε, και δι λοιποί δι έχοντες αθθενώας έν τη νήσω, προσήρχοντο, και έθεραπέυοντο.

ne, feruenti climate. Adest heic intestinorum ræ aliæ à Paulo solà xesposessia patratæ.

Es est periculi plena, certè sola manuum ipsorum erosio ab acri materia, qua dejectioimpositione haud sanabile malum, dy-nes fiunt sanguineæ. Miraculis proin annusenteria, febri acuta sociata, in viro se- meranda venit curatio Publii patris, sed & cu-

EPI-

EPISTOLA AD ROMANOS.

TAB. DCCXL.

Rom. Cap. I. vers. 19. 20.

- 19. Propterea quod id, quod de DEO cognosci potest, manisestum est in illis. DEUS enim illis patefecit.
- 20. Siquidem quæ funt inuisibilia illius, ex creatione mundi, (a) dum per opera intelliguntur, peruidentur; ipsa nempe æterna ejus potentia ac diuinitas, in hoc, ut sint inexcusabiles.
- 19. Quia quod notum est DEI, manifestum est in illis. DEUS enim illis reuelauit.
- 20. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & diuinitas: ita ut sint inexcusabiles.
- (a) Verbi interpretatione, operibus intellecta: vel, per creaturas intellecta. Quamuis rosuna hic præsens sit.
- 19. Διότι το γνωςον τε ΘΕΟΥ φανερόν έςιν έν αυτοίς ο γαρ ΘΕΟΣ αυτοίς έφανέρωσε.
- 20. Τὰ γὰρ ἀόρατα ἀυτε ἀπὸ κτίσεως κόσμε, τοῖς ποιήμασι νοέμενα καθοράται, ή τε ἀἰδιος ἀυτε δύναμις καὶ θειότης· εἰς τὸ εἶναι ἀυτες ἀναπολογήτες.

Ui verba hæc Diui Gentium Apostoli confert cum Concione illa ad Athenienses in Areopago habita Act. XVII. ei clarum fiet, non solùm non vilipendisse illum Theologiam Naturalem, qualis ex operibus fluit, sed fecisse magni, & traxisse in usum: Gentiles haud caruisse naturali hoc lumine, & multos ex iis id haud extinxisse, sed veluti ex cineribus suscitasse; differre Theologiam Naturalem à Theologia Gentilium, licitam illam esse, & hominibus omnibus, Christianis, Judæis, Gentilibus communem, hanc peccaminosam, verbo DEI reuelato, & ipsi rationis lumini aduerfam. Illam pandit Textus, hanc condemnant commata sequentia: 21. διότι γνόντες τὸν ΘΕΟΝ, έχ ώς ΘΕΟΝ έδοξασαν, η έυχαρίςησαν αλλ' έματαιώθησαν έν τοῖς διαλογισμοῖς άυτῶν, κεμ έσκοτίω η ή ασύνετος αυτῶν καεδία. 22. Φάσκοντες είναι σοφοί, έμως άνθησαν. 23. Καὶ ηλλαξαν την δόξαν τε άφθάςτε ΘΕΟΥ, έν ομοιώματι είκονος Φθάςτε ανθρώπε, και πετεινών, και τετραποδων, καὶ έρπετων. 25. Οιτινες μετήλλαξαν την αλήθειαν τῦ ΘΕΟΥ έν τῷ ψεύδα, καὶ έσεβάωησαν, καὶ έλάτις ευσαν τῆ κτίσει παζά τὸν κτίσαντα, öς έςιν ευλογητός eis τες αμωνας. Triplex est hæc Gentilium Theologia Varroni apud Augustinum de Civ. DEI L. VI. c. 5. Mythica, qua comprehenditur, quicquid finxere Poëtæ de Diis, horum origine, copulationibus, generationibus, incestibus, metamorphofibus: *Physica*, quæ agit de eorum forma, origine, ex igne juxta Heraclitum, vel ex nume-

ris juxta Pythagoram, vel ex atomis ad Epicuri mentem, vel æterna juxta paucos: Politica seu ciuilis, quæ docet cultum, sacrificia, oracula, ritus authoritate publica præscriptos. Sed Theologia Naturalis, quam DEUS ipse από καταβολης κόσμε mentibus hominum impreß sit, definiente Apostolo nostro est to yrusor të ΘΕΟΥ, scilicet ex rationis lumine, Φανερον έν αυτοῖς mentibus hominum insitum, quod ο ΘΕΟΣ έφανέρωσε. Sed & γνωσις των αοράτων τε ΘΕΟΥ της τε αιδίκ αυτε δυναμεως καλ θωότητος, τοις ποιήμασι νοκμένων. Quod attinet το γνωςον τέ ΘΕΟΥ φανερον έν αυτοῖς, explicari id potest de argumentis pro existentia DEI Metaphysicis ex Idea de DEO depromptis, infinita in intellectu finito, quibus simpliciora, & ad hominem magis, sunt, quæ petuntur ab operibus. De hac Theologia egregiè & applicatiue ad Gentiles scribit Augustinus Serm. 143. de temp. Sapientes Gentium, quos Philosophos dicunt, scrutati naturam, de operibus artificem cognouerunt. Prophetam DEI non audierunt, Legem DEI non acceperunt, sed eis DEUS quodammodo filens de ipsis mundi operibus loquebatur, & eos ad quærendum rerum artificem mundi species inuitabat. Nec potuerunt in animum inducere, cœlum & terram sine Authore constare. Et Philo de unius Imperio: Nihil artem præferens casu oritur, maximam autem artem mundus præfert, testaturque à summe perito, summeque perfecto se fabricatum. tia, qua DEUM esse credimus, binc ortum Ggg ggg ggg ggg gg 2

TAB. DCCXL. Rom. Cap. II. vers. 14. 15. 1496

babet. Non licet nunc esse dissussori circa Physica sacra est impleta, ne dicam, infarhanc rem: specialibus argumentis tota hæc eta.

Rom. Cap. II. vers. 14. 15.

- 14. Nam cum Gentes, quæ Legem 14. Cum enim Gentes, quæ Legem non habent, natura, quæ Legis funt, faciant, hæ Legem non habentes fibi ipfis funt Lex.
- 15. Qui ostendunt opus Legis (4) scriptum in cordibus suis, simul attestante illorum conscientia, & cogitationibus (b) inter se accuiantibus, aut etiam excusantibus.
 - (a) reason Nomen est, non Participium, q. d. scriptitium.
 - (b) Vel, inuicem, ut Hieronym.

- non habent, naturaliter ea, quæ Legis funt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex.
- 15. Qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis confcientia iplorum, & inter se invicem cogitationum acculantium, aut ctiam defendentium.
- 14. Όταν γας έθνη τα μή νόμον ποιή, άτοι νόμον μή έχοντες, έαυτοίς είσι νόμος.
- 15. "Οιτινες ενδείκνυνται το έργον τε νόμε γραπτον έν ταις καρδίκις άυτων, συμμαρτυρέσης άυτων της συνειδήσεως, και μεταξύ αλλήλων των λογισμών κατηγοςέντων, ή χολ απολογεμένων.

Uæ illustrandis his Diui Pauli Textibus faciunt, integris comprehendi queunt Libris, sed & succincto claudi Commentario. Sufficiat mihi pro re præsenti ad palmaria reducere capita hominis & societatis humanæ ciuis, cujuscunque sit religionis, osticia.

Qui DEUM agnoscit cunque tanquam Ens infinité perfectum, Creatorem & Conferuatorem omnium rerum, non poterit non eum, à quo omni momento dependet, pro omnibus animæ suæ viribus humillimå deuotione venerari; tanquam fontem omnis boni amare: à quo omne su esva, præsens atque futurum, præftolatur, in eum fiduciam omnem collocare: voluntati ejus & providentislimæ Bonitati sese totum tradere: persuasus, DEUM nobis benè velle, & optime ea, quæ nobis funt necessaria, scire: timere Omnipotentem, utpote qui osores suos gravissimis potest afficere pœnis: DOMINO & Creatori Ter Optimo Ter Maximo submississimè obedire: pro beneficiis omnibus summas agere gratias: Gloriam Majestatis infinitæ indesinenter celebrare, & admirari: ad eum omnes suas preces dirigere, ut largiri dignetur necessaria nobis & salutaria, auertere noxia: juramenta soli huic cordium nostrorum scrutatori præstare atque seruare: de infinito hoc Ente deuotissimè & cogitare & Ioqui: omni nisu exequi ejus mandata, jure naturali præscripta, officia: quod naturæ simul atque diuinum jus simul comprehendit officia erga proximum, & nosmet ipsos.

Amabit proin & curabit θεογνώς ης semetipsim: curæ ipsi erit & cordi animam suam

immortalem, tanquam pretiolissimum depositum saluare, ejus religionis cultui se addicere, quæ nos æternùm unire valet summo illi bono: studere τῷ γνῶθι σεαυτον, agnoscere suam & nobilitatem, & vilitatem, dignitatem atque miseriam: quæ vel suscipit, vel agit cunque, ad rationis sanæ decempedam metiri, ad finem certum, licitum, possibilem dirigere: de æqualibus idem, pro intellectus sui viribus ferre judicium: nihil agere vel contra rationem, vel contra conscientiæ dictamen: vires suas commensurare sanæ rationi: ca non tentare, quæ illas superant, vel labore nostro sunt indigna; omnium rerum euentum DEO foli committere, ejusque prouidentissimæ dispositioni sese accommodare: præsenti rerum statui non nimiùm fidere, de futuro non esse nimis sollicitum: in statu prospero cristas haud erigere, in aduerso non desperare: ea, quæ concupiscit probè cognoscere, considerare, æstimare pro merito: probi viri titulum virtutibus & quærere, & promereri: honores ambire per unicam meritorum viam, & intuitiuè ad societatis humanæ usum: opes quærere per media licita, ut iisdem sese conservare queat, & proximo seruire; Auaritiam & prodigalitatem, binos periculosissimos scopulos, præternauigare: voluptates illicitas, peccaminosas, vitare, licitis moderate uti : digito compescere labellum, & fræno passiones, gaudium, tristitiam, amorem, odium, inuidiam, metum, iram, vindictæ cupidinem, ne illarum excessu in discrimen conjiciatur anima & corpus: Scientiis & artibus honestis atque utilibus vacare: vires corporis fouere & augere moderato victu, at-

I. G. Thelot sculps.

Rom. Cap. VIII. vers. 19. 20. 21. 22. TAB. DCCXL.

que labore: sese ipsum, honorem, samam, vitam modo per Jus Naturæ licito defendere.

Tandem, qui DEUM cognoscit, in id allaborabit, ut possit seruire societati humanæ, cujus ipse est membrum: nemini nocere, vel malè facere: damnum proximo fortè illatum fponte refarcire; omnes homines amare ex æquo, & ut semetipsum; suum cuique tribuere; cuique pro viribus seruire; sese supra alios non euchere, alios haud contemnere: proximi commodum pro posse promouere; beneficia beneficiis rependere; promissis stare, &, quæ hujus generis sunt officia alia, præstare.

Rom. Cap. VIII. verf. 19. 20. 21. 22.

- Catio expectat, ut palam fiant filii DEI.
- 20. Quippe (a) vanitati creatura subjacet,non volens, led propter eum, qui subjecit illam sub spe. (a) Vanitas hic frustrationem sonat, cum scilicet non assequimur, quod cupiebamus.
- 21. Quoniam & ipla creatura liberabitur à (b) seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum DEI. (b) Id est, à seruitute corrumpente, cujus nimirum stipendium est mors.
- 22. Scimus enim, quod omnis creatura congemiscit, simulque nobiscum parturit usque ad hoc tempus.

- 19. Etenim sollicita creaturæ expe- 19. Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum DEI expectat.
 - 20. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens, sed propter eum, qui subjecit eam in spe.
 - 21. Quia & ipsa creatura liberabitur à feruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum DEI.
 - 22. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque ad huc.
- 19. Ἡ γας αποκαςαδοκία της κτίσεως την αποκάλυψιν των δίων το ΘΕΟΥ αποκδέχεται.
- 20. Τῆ γὰς ματαιότητι ή κτίσις ὑπετάγη, ἐκ ἐκᾶσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.
- 21. "Οτι καὶ αυτή ή κτίσις έλευθεςωθήσεται από της δελέιας της Φθοςας είς την έλευθεςίαν της δόζης, των τέκνων τω OEOT.
- 22. "Οιδαμεν γάς, ότι πάσα ή κτίσις συνεςάζει, κώς συνωδίνει άχρι τέ νυν.

Iuus Paulus si, quod vero est simile, Epistolam hanc ad Romanos scriptit Anno post CHRISTUM natum 52. vel circa, qui secundus est Neronis, altos jam erexerat culmos Euangelii bonum triticum, sed & zizania. Fuere ποιέντες διχοςασίας χαὶ σκάνδαλα --- δελέυοντες τῆ έαυτων κοιλία δια της χρηςολογίας και ευλογίας έξαπατώντες τας καρδίας Two ananwo, Rom. XVI. 17. 18. Sanguinem Christianorum sitiebant Judæi atque Gentiles. Inundabant Romanum orbem θλίψις, ςενοχωεία, διωγμός, λιμός, γυμνότης, κίνδυνος, μάχαιςα, Rom. VIII. 35. Fundamenta secutæ mox persecutionis postierat jam mater Neronis Agrippina. Natura ipsa jam ante sub antecessore Claudio manifestasse videtur temporum injurias insolitis meteoris, incendiis, terræ motibus. Fuere proin tempora, quibus excitari debebant, & Tolatio muniri fideles, & conuinci, quod 🚧 🕰ξια τα παθήματα τε νυν καιρε πρός την μέλλεσαν δόξαν αποκαλυφθήναι els ήμας, v. 18. Animum addere poterant & debebant verba Textus, quæ jure possunt referri inter duevorra Paulina, 2. Pet. III.

Krígswe vocabulum fumit Paulus fenfu lato, vel latissimo, pro omni eo, quod DEUS effecit: ut intelligi debeant creaturæ omnes, spirituales & corporeæ, ipíæ mentis cogitationes, corporum mutationes. κα έςι κτίσις αφανής ένώπιον αυτέ, Hebr. IV. 13. Huic jam κτίσει, his κτίσεσι, tribuit Apostolus, αποκαραδοκίαν, propriè expectationem, quæ fit arrecto collo, prospectum ex fenestra, circumspectationem, sit venia verbo, qualis sensu stricto non competit nisi hominibus & brutis: præterea απεκδοχήν, imo σύςεναγμον, συνωδίνα. Ubi notandum, quod ςεναγμός, gemitus etiam apud profanos Scriptores, Poëtas inprimis, tribuatur corporibus inanimatis, cœlo tonanti, cauernis Equi Trojani, sutili Charontis cymbæ, plaustris onustis, nemoribus vento flagellatis. Virgil.

— Congemit omne nemus.

ผ่าง fignificat non folum, dolores suffero, quo fensu de doloribus Polyphemi Homerus Od. x'. V. 415.

Hhh hhh hhh hhh hhh hh

-- Στε-

1498 TAB. DCCXL. Rom. Cap. VIII. vers. 19. 20. 21. 22.

--- Σารงส์วัฒร าร หญิ ผู้สังของ ผู้สังทุสน

- Gemens, vebementesque cruciatus perferens.

Oculo nempe, quem unicum habebat, ignito stylo ab Ulysse persosso: Sed quoque, & inprimis, parturio, sum in sructu mox essundendo debitis nixibus: uti mulier illa in γαςςὶ ἔχωσα, κάζω ωδίνωσα, κὰ βασανίζομένη τοιεῖν, Apoc. XII. 2. Usurpatur & hæc vox de rebus inanimatis. Resuscitauit DEUS CHRISTUM λύσας τὰς ωδίνας τὰ θανάτα. Quasi mors ipsa desiderasset parere pretiosum adeò fructum. Notum illud Horatii:

Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.

De *Tigh hac Diuus Apostolus, anxiis gemitibus præstolari dolorosam liberationem, partumque jam dudum, axe va, subjectam interim τη ματαιότητι, ης τη δελεία της Φθοράς. Deriuatur ματαφότης à μάτην, frustra, notatque nunc vanos frustraneosque conatus, quales sunt eorum, qui laterem lauant, nunc talem rei statum, quo facile ca dissipatur & auolat in auras, nebulæ ad instar, nunc rem nihili, nunc vanas cogitationes, διωλογισμές, atque fermones, Rom. I. 21. 1. Cor. III. 20. quo sensu vanitatis voce persæpe utitur Cicero, & Italis Astrologi, non Mathematici, perbella क्रम्बक्ष्यं वस audiunt matti matti. Forsitan & Italorum matto, & Germanorum maz descendunt ab ipsa hac voce μάτην. Φθοςα in genere significat corruptionem, sumitur & de variis animi vitiis. Sic πόρον ista μεγάλη έφ-មិលខេ Tทิง ๆทึง รัง Tที πος เหตุ ลับรทีร · Apoc. XIX. 2. Δ= λεία proin της φθοςας crit necessitas quædam, qua มาเฮเร in tam misero statu permanere cogitur aliquandiu, εχ έκεσα, αλλά διά τον υποτάξαντα, non propter naturalem quandam diaftern, sed quia ab alio in hujusmodi statum fuit redacta, ἐπ' ἰλ-หเอง , อีน อังอบชองออง อังออน คร หาง อังอบรองเลข หาร อิงรุ้น หา้ TÉRYON TE OEOT. Ubi notandum iterum, tribui spem non solis Entibus intelligentibus, sed & inanimatis. Sperant Insula Jes. XLII. 4. Arbores Job. XIV. 7. ELEUGERÍA TRE do Ene el ELEUGERÍA ENdoξος, gloriosa liberatio.

Allata hactenus attinent sensum verborum, quibus Paulus utitur. Sequitur proximè explicatio, quam diffusiorem Theologis linquo; ea tamen haud prætermissurus, quæ ad rem præsentem facere videntur.

Majores nostri, Zwinglius, Bullingerus, & post eos Riuetus, Ittigius, πτίσεως nomine intelligunt fideles, imo Ecclesiam integram militantem, quæ κινδυνεύε πᾶσαν ῶραν, 1. Cor. XV. 30. δ ἐλπίζει δι ὑπομονῆς ἀπεκδέχεται, Rom. VIII. 25. Placent è contra Hammondo, Lightfooto, aliis, Gentiles nondum conuersi, qui CHRISTUM salutis fontem anxii quærunt, vera fide amplexuri. Aliis animæ fidelium demortuorum, quæ ad exemplum illarum ὑποκάτε τε θυσιαςηρίε, Apoc. VI. 9. 10. adspirant ad reunionem cum suis corporibus. Origenistis Angeli lapsi, ali-

quando liberandi. Boni è contra Angeli multis Patribus, Petro Martyri, Coccejo, quæ πνεύματα λαταργικά vix diutinam in hac terra sceleribus ubique referta perferunt moram.

Accedo propius sententiæ, quam souent Romano-Catholici plerique, ex Reformatis Heideggerus, Suicerus, Altingius, multi ex Lutheranis, præeuntibus Chryfostomo, Hieronymo, Ambrofio, qui omnes «ríos» vocabulo intelligunt omnes cœlo terraque creaturas, Stellas fixas & erraticas, animalia & plantas, quæ omnia vanitati & corruptioni funt obnoxia. Stellis Fixis, ut Soli, maculæ lucem nunc augent, nunc minuunt. Stellas nouas comparere videmus subitò, sed & disparere protinus: patiuntur erraticæ suas Eclipses, Jupiter, quantum ex maculis conjicere licet, suas inundationes. Omnium fortè sufferunt maximè Cometæ, Soli dum appropinquant ferri ad instar candentes, ab eo remoti Saturno frigidiores. Liberari volunt nonnulli hæc corpora omnia à tot incommodis annihilatione totali, qualem somniant ex Atheis illi, qui in ipsa annihilatione summum quærunt bonum: alii restauratione, innouatione, many personal nomine nota. Sed haud contemnendis difficultatibus premitur hæc de totius mundi liberatione, recepta licet, Hypothelis. Sejungit se Paulus à xxion, de qua loquitur, licet & ipse haud ignorauerit, se esse κτίση. In quæstione est, quod illi pro basi ponunt, num loquatur Paulus de mutationibus, quas subiturus est mundus ultimo judicii uniuersaliis die? Sermo est Apostolo de re Romanis haud ignota, odaus, inquit, quum tamen de rebus supra tactis paucissimis, imò fortè nullis Romanorum constare potuerit aliquid. Neque To oisaus ad solum spestat Apostolum. Præterea mutationes illæ, de quibus supra, in altiori cœlo neque grauamina funt, neque incommoda, aut turpitudines, sed pulcherrimi, ad perfectionem universi pertinentes status & ordines. Veteribus illis Theologis, Astronomiæ ignaris, abjectæ nimis fuerunt de cœlestibus corporibus cogitationes, de terra superbæ. Meliora edocti sentimus aliter: persuasi terrellam nostram, in qua adeò erigimus cristas, vix esse millionesimam partem Solis, & hunc ad Fixas vix eam rationem habere, quam Cicindela ad ampliffimum campum. Et sanè mirari satis non possum, esse ex Eruditorum numero, qui metuunt, ne magnifica nimis sentiamus de cœlorum & cœlestium corporum fabrica, magnitudine & amplitudine, quam tamen immensam deprædicat Sacra Scriptura. Sed non miror, deridiculo fieri hos ipsos iis, qui vel primis Mathesin degustarunt labris. Est fortè hæc ipsa ab illis contracta nimis systematis mundani amplitudo in causa, quod tantæ molis structuras vanitati subjecerint & corruptioni. De Stellis nouis vix nouerat aliquid Paulus, & si eas cognouisset, imo si forte in immensis cœlorum spatiis vortex unus absor-

Rom. Cap. VIII. vers. 19. 20. 21. 22. TAB. DCCXL. 1499

beretur ab aliis, nondum tamen inde sequitur, esse hunc peccati fructum, quod pestis ad instar totum mundi systema infecerit. Sed quidem tantæ, si contingerent, mutationes, nobis exiguæ visæ, forent & sunt Diuinæ Potentiæ atque Sapientiæ effecta. Cometarum alia quam Stellarum est ratio, & haud ego negauerim, inseruire eos debere puniendæ terræ & comburendæ. Eclipses Solis sunt potius deliquia terræ, & certissimum pulcherrimi ordinis τεκμήςιον, quo sydera mouentur, fæderis, quod potentissimus Creator pepigit cum nocte, Jer. XXXIII. 19. Solem quod attinet, inuertere licet argumentum; infelix si dici potest hic mundi oculus, dum fulgore suo collustrat & calore fouet corruptos terricolas, felix dici poterit eclipfatus, ut sibi gratulabitur aliquando Cometa ille, qui hoc Terræ Nosocomium, vel μωςοδοχείον, combusturus est aliquando, jubente & prouidente DEO. De maculis solaribus certissimè nihil nouerat Paulus, quæ A. 1611. primum fuere detectæ, minus adhuc de Fixarum maculis, quas ipsi lyncei moderni Astronomi ignorant. Siue sint maculæ illæ sumolæ exhalationes, siue è corpore Solis prominentes solidæ partes, nullo pertinebunt jure ad vanitatem & corruptionem, sed considerari debent tanquam partes totius constituentes, fueruntque ante forte, quam peccati labe infectus fuit mundus. Posito, non concesso, Fixis & Planetis influxus esse malignos in hanc terram, patietur hæc inde, non sidera. Nisi fortè Basiliscorum sint indolis, qui seipsos in speculo contemplandos occidunt. In Sacris Literis passim equidem dicuntur cæli consenescere, cum fremitu dissolui, Stellæ cadere, obscurari, sed demonstratum alibi, intelligi debere hujusmodi loca potius de cœlo illo, quod terram nostram ambit. Ut certè aliud intelligi nequit Matth. XVI. 3. σήμεζον χειμών, πυββάζει γάς, ςυγνάζων ο εξανός. Et notum, Cœli Emblemate intelligi passim Ecclesiam Judaicam, vel & Noui Testamenti militantem, quæ utraque suos passa est, patiturque manes. De Stellis propriè ita dictis ridiculum est cogitare, quod lapsuræ fint, immensæ molis corpora in puluisculum. Sumi debent Stellæ cadentes aliquando fensu metaphorico, imo & ironico, applicatiuè ad Meteora, quæ hoc Stellarum cadentium nomine veniunt. Tales sunt Christiani nominis maculæ illæ, ας έγες πλανηται, Jud. v. 13. Aduersatur tandem Hypothesi illi de totius systematis mundani corruptione & subuersione, quod in locis benè multis Codicis sacri sistatur illud pro Emblemate constantiæ, pulchritudinis, puritatis, gloriæ, perfectionis, qui characteres sanè non competunt structuræ ætate corrosæ, suffossæ, ad lapsum pronæ, Sedi & Throno DEI, Jes. XVIII. 4. LXVI. 1. Matth. V. 34.

Securissimi tandem ibimus, si cum eruditissimo piæ memoriæ Gotthardo Heideggero Prælection. de Creatura gemente utione nomine

intelligamus terram hanc nostram cum suo vortice, globum terr-aqua-aëreum, habitaculum nostrum, cujus multiuariæ & quotidia. næ fere mutationes in Romanorum incurrebant oculos: per masar urisir, cœlum nostrum aëreum, terram, mare, abyssos, fontes, montes, quo sensu etiam sumi possunt cœlum & terra, Gen. I. 1. potiori tantò jure, quod Hexaëmeron hunc ipsum terræ vorticem spectet, quod abundè ostendimus in Genesi. In hac terra offendit Paulus ματαιότητα, δελέμαν της φθοράς. Coincidit id cum eo, quod toties inculcat Regum sapientissimus, quoties in Theatrum producit negotia nostra, curas, fortunam, spem nostram, & quo veluti frontispicio Ecclesiasten ornat: Extrema inanitas, extrema inanitas, & omnia quidem sunt inanitas.

— O quantum est in rebus inane!

Ab hac labe nemo mortalium est immunis. Et habet non minus Democritus, cur rideat Regum & Principum miseriam, quam Heraclitus, cur deploret imæ plebis conditionem. Neque exclusos puta charissimos quosque DEI filios. Quinimò e έν τη ζωή ταύτη ήλπικότες έσμέν έν ΧΡΙΣΤΩ μόνον, έλεκινότεςοι πάντων άνθεώπων έσμεν, 1. Cor. XV. 19. Pro demonstranda hac veritate haud opus est ascendere ad ænum Pauli, ad tempora Claudii & Neronis, de quibus conquerentes lege Tacitum, Plutarchum, Juuenalem, Senecam, alios: haud opus adire Indos & Garamantas, Tartaros, Turcas, Hottentottos. Nonne corruptionis est plusquam satis in Orbe Christiano, in singulis Christianorum sectis. Tempus & charta deficeret prius & atramentum, quam finiremus omnem vel moralem, vel politicam, vel Physicam φθοςαν. Ut quotannis redire videantur dies Hiobi IX. 24. Quanta, optime DEUS, est Mammonæ iniquitatis seruitus, & artificiolorum, quibus colitur, negotiositas! Quanta ambitionis! quæ artes, quæ laruæ, qui sancti prætextus, quæ sycophantiæ, quæ cursuræ, quæ alludiationes & basiationes — intermittuntur, ut nobis nostrisque emendicemus bonores, aliis præripiamus! Quanta omnium ordinum inter sese æmulatio, qu'am barbarus contemptus, & vicissim serox contumacia! Que calumniandi rabies, &, que longè pejor est, calumniarum auide admittendarum facilitas! Quæ injustitia in foro, quæ domi libidines, quæ in Prouinciis exactiones, que in Sacris mendacissime histrionie, que in Comitiis tribunitiis πεοσωποληψίω, que ubique nundinationes, proditiones, oppressiones, perdiæ & perjuria! Heidegg. Creat. Gem. p. 217.

Meum erit, attendere inprimis ad naturalem terræ corruptionem, fundatam maledictione illa, quam DEUS interminatus est occasione Lapsus Adamici, Gen. III. 17. Execrata est bumus propter te, in dolore comedes eam cunctis diebus vitæ tuæ: spinam atque tribulum progerminabit tibi. Ubi clarè videmus riv dia-Hhh hhh hhh hhh hhh hh

Digitized by Google

τάξεντα, eum, qui terram maledictioni subjecit: DEUM justissimum Judicem, Adamum, generis humani parentem. Commentarium amplum dant Deut. XXVIII. quinquaginta ultima commata. Quanta, quæso, est in aëre αταξία? Sulphureorum halituum accensiones terroris plenæ, penetrantissima fulmina, grandines horridæ, pruinæ gelidæ, Ecnephiæ impetuosæ, asperæ hyemes, æstates siccæ, aquilones rigidi, aëris infectiones pestiferæ? In his omnibus exserit sese summi DEI Majestas, sed ita, ut nemini non perspectum fiat, hanc διώταξιν non primam esse Creatoris, sed secundam Judicis. Ex aëre si demittamus nos in terram ipsam, manifestat se iterum ubique vanitas, duném, poque. Perpetuo implicata funt bello animalia, quæ sesè deuorant reciprocè: vix millesimam partem prouentus reddunt vegetabilia. Exeduntur viscera terræ ab igne subterraneo: Bella gerit mare cum terra, terra cum mari: Et nos ipsi hostiliter tractamus terram matrem: proscindimus vomere, perfodimus penetralia, aggrauamus maximæ molis structuris, quum contenti esse possemus casulis: Inseruiunt metalla, lapides, ligna voluptati potius & pompæ, quàm necessitati & usui: integros deflectimus fluuios à suis alueis, perforamus montes, excauamus interiora terræ: Laboramus non aliter, ac si æternùm in hac terra essemus victuri, & tamen experimur in dies, esse omnia vana, morti & corruptioni obnoxia. Nibil bic viuax est prater malos mores, & odium Theologicum. Heidegg. lib. cit. p. 222. Moriuntur nobiscum animalia, plantæ, durissima saxa & marmora. Pereunt Regna, Monarchiæ; collabuntur montes, siccantur lacus, depauperantur agri, prata. Multæ terræ non sunt nisi cadauera veteris fertilitatis.

Ipsa etiam non rarò periere ruina. Nunc seges est, ubi Troja fuit.

Legatur integra de maledictione terræ, Diluuio inprimis illata, Historia.

In tam misero ac deplorato rerum statu aπεκδέχεται ή κτίσις, universa terra, σύν αποκαφαδοκία την αποκάλυψιν των ύιων τε ΘΕΟΥ, figurato nempe lenfu, τε έλευθερωθηναι από της δελοίας της φθορας, εις την έλευθερίαν της δόξης των τέκνων τε ΘΕΟΙ. Præstolatur finalem, in Sacris Literis reuelatam, conflagrationem, commutanda, argenti ad instar in cupella, in terram nouam, in qua sedem figet justitia.

Rom. Cap. XI. verf 17. 18.

17. — Tu verò, cum es Oleaster, insitus 17. — Tu autem, cum Oleaster esses, es illis, & confors radicis, & pinguedinis Oleæ factus es.

18. Ne glorieris aduersus ramos: quod- 18. Noli gloriari aduersus ramos: si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

- insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es.
- quodsi gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

🕆 17. --- Σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ένεκεντρίοθης έν ἀυτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς έλαίας έγένες

18. Μή κατακαυχώ τών κλάδων ei δε κατακαυχάσαι, εί συ την ρίζαν βαςάζεις, αλλ' ή ρίζα σε.

Níam dat Paulinus hic Textus loquendi de plantatione & propagatione arborum, speciatim per insitionem trunci in radicem, quam inprimis profert & commendat Georgius Andreas Agricola, Versuch der Universal-Vermehrung aller Bäume, Stauden - und Blumen - Gewächse, cujus Libri frontispicio ipsa Diui Pauli verba præfixit, & in præfatione inter alia hæc habet: Es will Paulus ohne mystischen Verstand so viel sagen: Wann an dem Stamm die Wurtzel natürlicher Weise besindlich, so träget der Stamm die Wurtzel, dann die Wurtzel ist nur ein prolongirter Stamm: Wird aber der Stamm auf die Wurtzel gepfropfet, wie es auch zu seiner Zeit üblich war, so traget alsdann die Wurtzel den Stamm. Dann wann ich nach gemeiner Art in Spalt pfropffe, so träget ja der Beltzer nicht den Wildling,

sondern der Wildling träget das Aestlein, so in ibm, oder auf ibm, geimpfet ist. Consideretur attentè germinans Amygdali nux cum germinis tribus partibus essentialibus, capite siue corona, trunco, & radice, patebit visui tum nudo, tum armato, naturâ insitum esse truncum radici.

Fig. 1. Cicatricis seu gemmulæ in Amygdalo fœcundatæ dilatatio in subtiles arboris ramulos.

Fig. 2. Mediæ partis seu trunci euolutio. qui in radicem mox demergitur.

Fig. 3. Radicis euolutio, ubi & nudis & armatis oculis conspici potest trunci x. in radicem implantatio.

Fig. 4. Arboris partes tres effentiales sub microscopio, corona seu caput, truncus & ra-

Fig. 5 -

Fig. 5. Radicis ex Persici nucleo prima e-uolutio.

Fig. 6. Nuclei in coronam superna, & in radicem ima euolutio.

Naturalissimus & ordinarius plantas propagandi modus fit per semen. Ordinatum id à DEO, ut berba seminificet semen — lignum ferat fructum, quod semen babeat in semetipso, Gen. I. 11.12. Est tardior is quidem modus, sed melior.

Haudeabs re erit, enumerare varios propagationis modos. Proponit Theoph. Erefius Hift. Plant. L. I. c. 5. Flores ipsos, sed absque fundamento & effectu.

Tentarunt alii, ad exemplum Opuntiæ, propagationem per folia: alii per furculos, quos anniculos infra nodum resectos nudæ implantarunt terræ.

Aliis placuit inforatio, surculorum nempe ex frugiseris arboribus insertorum terebrato salicis ramo: Modum hunc correctum dedit Agricola lib. cit. p. 111.

Lignonius surculos tenellos Lagenæ vitreæ aquâ plenæ inditos, & Soli meridiano expositos vidit infernè agere radices. Vid. Vallemont Curiositez de la Nature. p. 230.

Tentarunt alii insertionem surculorum in incisuras arborum, alligato vase terreo ad latus sisso, & terra bona repleto, & anno exacto, vel biennio, resecarunt ramos insra vas distum, & sic arbusculam nouam transplantarunt. Modum hunc artis periti vocant das Ansetzen, Abhässerlen.

Alii demergebant ramum vel surculum ab arbore non recisum, incisurá prius facta, in terram. Modum hunc vocant das Sencken, & adhibent speciatim vitibus ac ross.

Alii transplantarunt stolones ad imum truncum ex radice surgentes.

Alii tandem propagarunt arbores per ipsas radices.

Præter insitionem ordinariam commendatur inprimis duplex vel triplex, quâ primo surculo jam insito inserunt secundum, secundo tertium, & hac ratione augent inprimis fructuum magnitudinem, delicatumque saporem.

Arboribus sterilibus quadrat insitio per crenam, surculorum nempe in crenas cortici vel & ligno ipsi incisas.

Insitio per ramos fit in multis ramis arboris

Insitio sub camino sit Februario mense, surculis in terram, arenam, in figlina vasa reconditis, & Aprili sequenti protractis.

Deliberatione inseritur surculus inter lignum & corticem.

Ablactatione surculus ab arbore haud recifus crenæ alius vicinæ arboris inseritur, & sex septimanis elapsis demùm rescinditur à sua matre.

Adulatione uniuntur bini duarum arborum surculi, & consolidatione sasta rescinduntur, alii inserendi arbori.

Complexu uniuntur bini surculi cruciatim positi per incisuras.

Inoculatione inferitur gemma arboris cortici alius furculi.

Per modum inuersum deorsium crescunt surculi, & varii generis Pyramides formari possunt.

Inoculatione per fistulam quatuor vel quinque gemmæ eadem serie locatæ abstrahuntur, & alii arbori implantantur.

In ipsa arborum per radices propagatione, & surculorum in eas implantatione sele manifestat veritas essati illius Hermetis Trismegisti: Quod est superius, est sicut id, quod est inserius. Non solum enim agunt radices rami, & in arbores excrescunt, sed quoque surgunt radices in ramos, & arbores.

A. est Oleaster siue Olea syluestris I. B.

Rom. Cap. XI. verf. 24.

Vid. Rom. Cap. XI. vers. 17. 18.

EPI-

EPISTOLA PRIOR AD CORINTHIOS.

I. Cor. Cap. II. vers. II.

Quis enim hominum nouit ea, quæ Quis enim hominum scit, quæ sunt funt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in co? Sic & ca, quæ funt DEI, nemo nouit, nisi Spiritus DEL

hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & quæ DEI sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus DEI.

Tis yag διόου લેખીલુર્વજ્ઞાના તતે તરે લેખીલુર્વજર, એ μή το જાબ્દોમલ તરે લેખીલુર્વજર તરે દેખ લેખાવું ; રેંગન પણ તતે તરે ΘΕΟΥ રેઇનેડ હૈાઈના , એ μή τὸ πνεύμα τὰ ΘΕΟΥ.

X contemplatione mundi| cognoscimus quidem DEUM Creatorem & Conservatorem, sed & animam rationalem hominis, qui illum videt & confiderat. Attamen ex confideratione mundi non constat animæ ipsius estentia, ac proprietates, sed quidem ex ipsa experientia, proprioque sensu. Ingrediamur oportet intra nos ipsos, attendendum ad ea, quæ

operatur anima, & patitur, ad cogitationes omnes, harumque mutationes. Viam hanc ad nostri cognitionem docet nos Paulus. Tie oiden લેમ્લિક્સ માટે તરે લેમ્લિક્સ , બે માત્રે તરે જ્ઞારણમાં તરે લેમ્લિક્સ તરે ຄ້າ ຂໍ້ນາຍຸ ; De DEO nunquam acquirimus Ideam Diuinæ Essentiæ adæquatam, quoniam Ens finitum capere nequit infinitum. Ta ve OEOT i-હેલેς હૈાલેલ , લે μή το πνεύμα τε ΘΕΟΥ.

L Cor. Cap. III. vers. 2.

Lactis potu vos alui, & non cibo, Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. -

nondum enim poteratis. —

Γάλα ύμᾶς ἐπότισα, καὶ ἐ βρώμα, ὅυπω γὰς ἦδύναω -

St lac cibus tenerrimis infantibus quam aptissimus, qui ulteriorem digestionem fere haud poscit, utpote jam ante in corpore vel humano vel bruto in fanguinem commutatus, indeque iterum fecretus, ab omnibus heterogeneis particulis tantum non liber. Poscunt panis, caro, olera, cibi alii concoctionem, vires ventriculi, quas debiles possidet infans. Suppeditat lac cibum & potum, transit facile ex ventriculo ad

intestina, ab his per vasa lastea ad sanguinem. induitque post aliquas circulationes purpuram, facileque affimilatur fubstantiæ corporis nostri. Unde અંદોંમ જ્વબંધિમ constat, esse lastissuam Regionem, qualis est Heluetia nostra, fuitque Palæstina, pretiosum Creatoris depositum, tantùm non æquiparandam Indiæ illis Prouinciis, in quibus unica palmæ arbor dat cibum, potum, vestes, stragula, omnia fere

alia vitæ necessaria.

I. Cor. Cap. V. vers. 6. Cap. VII. vers. 18. TAB. DCCXL. 1503

I. Cor. Cap. V. verf 6.

- An nescitis, quod paululum fer- Nescitis, quia modicum fermenmenti totam conspersionem fermentat?
 - tum totam massam corrumpit?
- · *Ουκ διδατε, ότι μικρά ζύμη όλον το Φύραμα ζυμοί;

Uamuis speciatim loquatur Diuus Paulus de fermentatione panis, ubi massa integra ex farina & aqua ab intermixto fermento rarescit, & έυπεπτος redditur atque έυχυλος, pofset tamen heic locum habere tota de fermentationibus doctrina, calidis & frigidis, quoniam

in omnibus unica acidi vel alcalici spiritus guttula in magnam aquæ quantitatem sese diffundit, atque adeò moralis Apostoli applicatio locum inuenit. Sed Librum posceret integrum hæc de fermentatione doctrina, non breuem Commentarium. Legantur inprimis Memoir. de l'Acad. Roy. 1700. & 1701.

I. Cor. Cap. VII. verf. 18.

Circumcifus aliquis vocatus est? non Circumcifus aliquis vocatus est? non accersat (præputium.) -

Πεςιτετμημένος τις έκλήθη; μη έπισπάθω. -

E Epispasmo informare nos possunt Historici & Medici. Accidit persæpe, ut Judæus Apostata circumcifionis pertæsus ambiuerit præputium, & obtinuerit protrahendo, elongando, quod ipsum est rò imiomadou in Textu obuium. Ita nempe vel placere magis volebat Principi alius Religionis, vel ostendere zelum indiscretum contra Religionem pristinam, quam abjurauerat, vel gratior fieri sexui sequiori, vel derisionem populi euitare in Ludis publicis, ubi nudi corpore debebant incedere. Ita legimus 1. Maccab. I. 15. 16. de Judæis, qui Hierosolymæ vixerant sub Antiocho Epiphane, quod gymnasium ædisicauerint more Gentium, & præputiis sibi factis defecerint à sancto sœdere, (ædificarunt Gymnasium in Hierosolymis secundum leges Nationum, & fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento sancto.) εποίησαν εαυτοϊς ανέοβυςίας. Clarius rem tradit Josephus Ant. L. XII. C. 6. την των αβδοίων περιτομήν έπεκάλυψαν, ώς αν δίεν καβ τὰ περὶ τὴν ἀπόδυσιν ἔλληνες. Genitalium circumcifionem obtexerant, ut Gentilibus fierent fimiles. Talis Judæus cluebat אַשוּם maschuk, attractus, attractum præputium habens , repræputiatus. Habebatur is autem pro incircumcifo, quod viadducat (præputium.)

dere est in Libro Jeuammoth c. 8. f. 72. Relegat Talmud Tratt. de Synedrio f. 44. in hanc classem Achanem Jos. VII. Sic explicant Judæi in Jalkut f. 63. incircuncisos Jer. IX. 25. Et repræputiati dicuntur Ægyptii, qui sub Prorege Josepho circumcidi se fuere passi, mortuo eo: quod verò refutat Cunæus Rep. Hebr. L. III. c. 5. quoniam ex Herodoto, Strabone, aliis constat, mansisse circumcisionem illi Genti. De nouo autem circumcisi leguntur repræputiati multi in diebus Pseudo - Messiæ Ben Cosiba 52. annis post Templi destructionem, teste Talmude Babylonico & Hierosolymitano.

Operatio ipsa, qua repræputiandi utuntur, alia non potest esse quam inionasis, attractio, productio, qua præputii reliqui fibræ sensim elongantur. Fidem enim penè superat spontanea repræputiatio. Succedit autem res melius, si præputium prius cultello acuto vel phlebotomo circumcirca glandem separetur. Plura de hac re habent Celfus L. VII. c. 25. Ægineta Re Med. L. VI. c. 53. Galenus Meth. Med. L. XIV. c. 16. Wedel. de Epispasmo Judæorum in Dec. V.

I. Cor.

1504 TAB. DCCXL. 1. Cor. Cap. IX. verf. 9. XII. 18. 25. 26.

L Cor. Cap. IX. vers. 9.

Etenim in Lege Mosi scriptum est: Scriptum est enim in Lege Moysi: Non obligabis os boui trituranti. Non alligabis os boui trituranti.

Εν λας τὰ Μουξος κόμφ λέλδακται. Ου Φιπορως βχι αγουκτα

Vid. Deut. Cap. XXV. vers. 4.

I. Cor. Cap. XII. vers. 18. 25. 26.

- bra, unumquodque corum (fingulatim) in corpore, quemadmodum voluit.
- 25. Ne sit dissidium in corpore, sed inuicem alia pro aliis eandem solicitudinem gerant membra.
- **26.** Et fiue patitur unum membrum, fimul patiuntur omnia. —
- 18. Nunc autem DEUS posuit mem- 18. Nunc autem posuit DEUS membra, unumquodque corum in corpore, ficut voluit.
 - 25. Ut non sit schisma in corpore, sed id ipfum, pro inuicem folicita fint membra.
 - 26. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. -
- 18. Νυτί δε ό ΘΕΟΣ έθετο τα μέλη, δι διαςοι αυτών έν τῷ σώματι, καθώς ήθέλησεν.
- 25. Ίνα μή ਜੌਂ χίσμα έν τῷ σώματι, αλλά τὸ ἀυτὸ ὑπές αλλήλων μεςιμνώσι τὰ μέλη.
- 26. Καὶ ετε πάχει έν μέλος, συμπάχει πάντα τὰ μέλη.

Obile & speciale pro Sapientia, Potentia atque Bonitate DEI argumentum suppeditat demonstratiuum situs partium corporis humani, earumque mutuus consensus, harmonica pro totius corporis commodo conspiratio. Sitæ sunt omnes & singulæ ibi, ubi commodissimus est pro functionibus locus, ubi mutuo sibi posfunt esse auxilio. Sensuum præcipua organa, tanquam speculatores, in capite. Sensus, interpretes ac nuntii rerum, in capite, tanquam in arce, mirifice ad usus necessarios & facti & collocati sunt. Nam oculi tanquam speculatores, altissimum locum obtinent: ex quo plurima conspicientes fungantur suo munere. Et aures cum sonum recipere debeant, qui naturâ in sublime fertur, redè in illis partibus collocatæ sunt. Cic. Nat. Deor. L. II. c. 56. Cerebro hæc visus, auditus, odoratus, gustatus, organa proxime adsunt, tanquam sensorio communi. Tastus verò commodissimè per totum corpus est dispersus. Manus corporis auxiliatrices, pedes columnæ, cor in centro fere corporis, ut ex æquo posset dispensare fluidum vitale. Digestionis, sanguificationis, secretionum organa omnia, osfa, musculi, arteriæ, venæ, nerui, cutis; verbo,

omnia ibi, ubi commodissimus est, & toti ut necessarius, ita utilissimus situs. Persectissimæ Architecturæ exemplar.

Συμπαθής corporis inferuiunt speciatim nerui, dispositi ita, & diuino artificio, ut impresfiones quasuis excipere, & inuicem communicare possent. Ingredere, si lubet, Anatomicorum Theatra, & admirandam admirare cerebri, cerebelli, medullæ spinalis artificiosissimam structuram. Fatigaberis citius speculando, quam mirando. Lege, si ex Ethnicorum Schola desideres testimonium, Galenum de usu part. L. V. c. 9. si solidissima ratiocinia, Willisium de Cerebro, & Neurologiam. Inde mirabilis organa inter sensum, imaginationem, passiones animi consensus. Inde faciei, quæ speculum dici potest animæ, varia & mira ad affectus configuratio. Frons homini trifitiæ, hilaritatis, clementia, seueritatis index. In ascensu ejus supercilia bomini, & pariter, & alternè mobilia, & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maximè indicant fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed bic sedem babet.

In corde nascitur, buc subit, bic pendet. Plin. L. XI. c. 37.

TAB.

TAB. DCCXLI.

I. Cor. Cap. XV. verf. 36. 37. 38.

- 36. Stulte, tu quod feminas, non viuificatur, nisi mortuum fuerit.
- 37. Et (hoc) quod seminas, non corpus, quod nascetur, seminas, sed nudum granum. Exempli causa, tritici aut alicujus ex cæteris.
- 38. Sed DEUS illi dat corpus, (a) ut voluit, & unicuique seminum suum corpus.
 - (a) August. ut voluerit.
- 36. "Αφρον, συ ο σπάρας, ε ζωοποιάται, έλν μη αποθάνη.
- 37. Και ο σπάρας, ε το σώμα το γενησόμενον σπάρας, αλλά γυμνον κόκκον, ά τύχοι, σίτε, ή τινος τών λοιπών.
- 38. Ὁ δὲ ΘΕΟΣ ἀυτῷ δίδωσι σῶμα, καθως ήθέλησε, κὰ ἐκάςῳ τῶν σπεςμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

Llustrat Diuus Paulus mysterium resurrectionis ex mortuis naturæ quodam mysterio, in vegetabilium regno ubique obuio. συ ο σπώςως, ε ζωοποιώται, non herba, frutex, arbor fit, sav un amobavn. Est principium vitæ in vegetabilibus exiguo loco, in intima gemmula, optimè custoditum, membranis ambientibus cinctum & inuolutum. Sed non moritur gemmula illa vel cicatricula, sed cortices duntaxat seu membranæ ambientes, ut in hominum & brutorum regno tanquam inutile quid rejicitur secundina unà cum membranis fœtus. Et mori quidem debet id, quod manere nequit, sensim, pro ratione ejus, quod ex-Crescit, vitæ destinatum. καὶ ο σπάζεις, ε τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπέιρεις, άλλα γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτε, η τινος των λοιπων. Certo sensu seminatur utique τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον, semen nempe, euoluendum sensim in ramos, folia, flores, fructus: in terram projiciuntur prima stamina, augenda sensim & amplianda, in omnem dimensionem. Sed quoque non seminatur το σώμα το γενησόμενον, non planta in omni sua perfectione, folia, flores, fructus jam ferens. 'Ο δε ΘΕΟΣ αυτώ δίδωσι σώμα, καθώς ήθέλησε, ησή έκάςω των σπεςμάτων τὸ ίδιον σωμα. Non tribuendum infiniti artificii opus naturæ idolo, non legibus motus, sed DEO soli, qui non solùm cuiuis plantæ suum dedit σωμα, structuram peculiarem, qua distinguitur ab omni alia, sed fuere omnes plantæ, quæ fuccrescunt, tanquam infinite parua, primæ matri incorporatæ, & concreatæ, quod opus non potest non esse Entis infinitè potentis atque sapientis.

Paulo philosophante viuunt non homines foli & animalia, sed & plantæ. 🕫 🔊 🗗 नामिन्स , 🗉 ζωοποιείται, έαν μη αποθάνη. Ita sentit quoque Hoseas XIV. 7. Revertentur qui babitabant sub umbra ejus, reuiuiscent ut frumenta, & florebunt ut vitis: (Conuertentur sedentes in umbra ejus : viuent tritico, & germinabunt quasi vinea.) Dauid Pf. LXXVIII. 47. Perdidit vineas eorum grandine, in Textu originali יהֵרֹג occidit, vitâ priua-

36. Insipiens, tu quod seminas, non

37. Et quid seminas? non corpus, quod futurum est, seminas, sed

38. DEUS autem dat illi corpus ficut

aut alicujus cæterorum.

prium corpus.

viuificatur, nisi prius moriatur.

nudum granum: ut puta tritici,

vult: & unicuique leminum pro-

uit. Philosophorum antiquissimus & præstantissimus Hiob XIV. 8. Quum radix ejus consenuerit in terra, & stirps ejus in humo (puluere) emortuus fuerit. Scriptores profani. Horat.

L. I. Ep. 12.

Verum seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas.

Seneca Ep. 58. Placet enim, satis & arbustis animam inesse, itaque & viuere illa & mori dicimus. Quinimo terræ ipsa vita tribuitur & mors. Ægyptii ad Proregem Josephum Gen. XLVII. 19. Cur morimur te id cernente? non solùm autem nos, sed & agri nostri. Moritur nempe ager, si jaceat incultus, viuit, si cultus proferat fructus. Martial. L. XIII. Epigr. 12.

Suburbanus ne moriatur ager.

Statius Theb. L. V.

Percussæ talidis afflatibus berbæ Qua tulit ora cadunt, moriturque ad fibila campus.

Attamen animalibus vita tribuitur proprio magis sensu, quoniam sensu, appetitu & motu gaudent. Hinc Græcis infuxor idem quod animal, Goor, Hebræis Tin.

Kkk kkk kkk kkk kk

Illu-

Illustrando Textui inseruiunt sequentes Ico-

1. Amygdalini nuclei Geometrica figura

2. Amygdali cortex clausus a. pars crassior & durior, in qua latens ductus b. pars tenuior c. cauitas cum tenui seta d. descendens per occultum canalem usque in e.

3. f. f. f. Ductus occultus apertus, in quo fasciculus venarum, neruorum & ductuum aquosorum, terminatus in imo puncto g.

4. h. Funiculus umbilicalis, inde à placenta descendens ad imum apicem h. i. vasa minuta k. placenta, à qua funiculus umbilicalis incipit.

5. l. Placenta conspicua remotâ exteriori tunica fusca, interior item tunica venulis con-

6. Nucleus Amygdali omnibus fuis tunicis

7. m. Tunica fusca n. Tunica interior o. Placenta p. peluis.

8. Nucleus apertus & diuisus q. Cicatricula r. rimula, ad alterum latus spectans.

9. Gemmula exemta, ouali figurâ clausa.

10. Gemmulæ tres partes principales, s. caput t. truncus u. Radix.

11. Gemmula post fœcundationem tumida.

12. Arboris ramuli in fœcundato jam capite conspicui.

13. Truncus x.

14. Radix y.

15. Omnes tres partes, caput, truncus, radix, distinctiores, z. vegetabilis animæ sedes.

16. Radix prodiens primùm per exiguam aperturam ex nucleo Perfici mali.

17. Idem nucleus superne coronam, infernè radicem cum suis fibrillis protrudens.

18. a a. Cortex durus, b b. Foliola prima seu cordialia, c. unio trunci cum radice.

19. Truncus lætè surgens d. ejus arcta cum radice unio e. ubi simul videre licet, quàm contribuant multum foliola cordialia incremento plantæ.

20. Docet, ineptam seminis depositionem præjudicio esse accremento plantæ, l. unio trunci & radicis, sed inuersa, m. Trunci curuatura, n. foliolum cordiale in terra semimortuum jacens, quod plantæ haud sufficiens suppeditare potest alimentum propter situm inversum, o. durus exterior cortex, quo foliolum cordiale adhuc est clausum, y. Radix, quæ à foliolis cordialibus plus nutrimenti recepit quam ipse truncus, propterea longior, sed curuata ma-

21. f. Pars folioli cordialis, g. arbuscula ipía, h. nodus, ubi peluis i. maculæ forma conspicitur, k. vegetabilis animæ sedes.

Extracta hæc omnia, fi benè memini, ex Agricola.

I. Cor. Cap. XV. verf. 39.

Non omnis caro cadem caro: sed Non omnis caro, cadem caro: sed alia quidem caro hominum, alia verò caro pecorum, alia verò piscium, alia verò volucrium.

alia hominum, alia pecorum, alia piscium, alia volucrium.

Όυ πάσα σάςξη ή άυτη σάςξη άλλα άλλη μέν σάςξ άνθεώπων, άλλη δε σάςξ κτηνών, άλλη δε ίχθύων, άλλη δε πτηνών.

Ui attendere dignatur ad infignem plantarum & animalium varietatem, sibi persuadebit facilè, disserre quoque in minimarum particularum structură. De hac re informare nos poterit Chymicus, qui mixta corpora ad fua principia reducere nouit. Sed miræ quoque occurrunt metamorphoses, & de quanis planta, de animali quouis effari licet, esse Officinam Chymicam. Quæuis planta ex terra attrabit succum sibi utilem, colat, & excoquit eum, ducit ad omnes partes, imo commutat in propriam suam substantiam. Vegetabilibus rias aliam prorsus formam assumbt.

viuunt pleraque animalia, sed heic iterum contingunt miræ & nouæ Metamorphoses. Ostendit Chymicorum Joniparia, differre carnem animalium à fubstantia plantarum. Homines viuunt partim vegetabilibus, partim animalibus, sed est iterum alia hominibus caro, quàm his illisue. Est alimentum adæquatum ei, quod nutritur, sed differt tamen hoc ab illo. Quoniam autem homo vescitur plantis & animalibus, & hæc viuunt plantis, poterit homo considerari tanquam corpus, quod originaliter constat ex plantis, sed per mutationes va-

I. Cor.

1. COR . Cap . XV. v. 36 . 37. 38 . Suum cuique semini corpus.

I. Opr. Cap. XV. p. 26. 27. 28.

I. G. Pintz sculps.

I. Cor. Cap. XV. verf. 41. 2. Cor. IV. 6. &c. TAB. DCCXLI. 1507

I. Cor. Cap. XV. vers. 41.

Alia gloria Solis, & alia gloria Lu- Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia gloria Stellarum: Stella siquidem à Stella (a) differt in gloria.

næ, & alia claritas Stellarum. Stella enim à Stella differt in claritate.

(a) Potest etiam legi: Stella siquidem Stellam antecellit, suspicer enim Græcis non differre modò, sed etiam excel-

"Αλλη δόξα ηλίκ, ησή άλλη δόξα σελήνης, ησή άλλη δόξα αςέρων αςής γας αςέρος διαφέροι έν δόξη.

St effatum hoc Diui Pauli verum sensu communi & Astronomico. Heic est δόξα ήλίε, fic & Fixarum, ignis flam-🗾 mans, lucens, urens, δόξα σελένης, uti & Planetarum, lumen à Sole mutuatitium.

Solem esse igneum corpus, proprià luce fulgens, ex Veteribus statuerunt Anaxagoras, Democritus, Epicurus, Plato, Pythagoras, ex recentioribus Keplerus, Scheinerus, qui primus maculas in Sole detexit, Bullialdus, Astronomi omnes. In telles vocamus vires inprimis in lentium speculorumue causticorum focis concentratas, penè incredibiles, sed quoque Ordinarias calefacientes, illuminantes, autoliav.

Fixas quoque propriâ gaudere luce, credebant Veteres, & comprobant recentiores. Argumenta præbent, scintillans lux, & immensa à terra distantia. Quid aliud inde colligimus, quam Fixas lumina sua ab intus emittere, Planetas opacos extrinsecus pingi, boc est, ut Bruni verbis utar, illas esse Soles, bos Lunas, seu Tellures? Kepler.

De Lunæ opacitate nulli dubitamus hodie. Fuere tamen, qui ex Scripturæ Sacræ fontibus subuertere tentarunt, quod optimi quique Astronomi ex certissimis asseruerunt observationibus. Gen. I. 16. Luna audit Luminare minus. Paulus tribuit ei, ut Soli, & Fixis, δόξαν, Matth. XXIV. 29. Φθέγγος. Ridicula planè sunt Judæorum, speciatim R. Simeonis apud Hieron. de sancta fide Hebraor. L. II. c. 4. somnia, esse Lunam Solem contractum, fuisse primum nec minorem Sole, nec minus fulgentem, sed ambitione concitatam à Creatore petiisse Lucis Monarchiam, in pænam autem superbiæ redditam suisse minorem, tristitia inde affestæ haud modica solatio venisse, quod ampliora obtinuerit fere quam Sol ipse privilegia, collustratura terram diu nostuque, & determinatura Judæorum Festa. In demonstranda opacitate Lunæ haud ero diffusus, neque immorabor refutandis argumentis contrariis, speciatim à rubore in Eclipsibus totalibus desumtis. Lestorem remitto ad Systemata tum Physica, tum Astronomica.

EPISTOLA POSTERIOR AD CORINTHIOS.

2. Cor. Cap. IV. vers. 6.

Vid. Gen. Cap. I. vers. 4.

2. Cor. Cap. XII. vers. 2. 3. 4.

- 2. Noui hominem in CHRISTO an- 2. Scio hominem in CHRISTO ante te annos quatuordecim: (an in corpore, nescio: an extra corpus, nescio: DEUS nouit,) raptum hujusmodi in tertium usque cœlum.
- annos quatuordecim (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: DEUS scit;) raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum.

Kkk kkk kkk kkk kk 2

3.Et

TAB. DCCXLI. 2. Cor. Cap. XII. vers. 2.3.4. 1508

3. Et scio hujusmodi hominem, (an 3. Et scio hujusmodi hominem, (siue in corpore, an extra corpus, nefcio: DEUS nouit.)

4. Raptum fuisse in Paradisum, & audisse arcana verba, quæ fas non sit hominem loqui.

"Affera, id est, non dicenda, vel, inessabilia.

- in corpore, fiue extra corpus, nefcio: DEUS fcit.)
- 4. Quoniam raptus est in paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet hominem loqui.
- 2. Οιδα ανθρωπον εν ΧΡΙΣΤΩ πρό ετών δεκατεσσάρων, (Ατε εν σώματι, κλ διδα Ατε εκτός τε σώματος, κλ διδα ό ΘΕΟΣ διδεν') αξπαγέντα τὸν τοιᾶτον ἔως τζίτα εξανᾶ.
- 3. Καὶ διδα τὸν τοιῦτον ἄνθρωπον, (ἐτε ἐν σώματι, ἔτε ἐκτὸς τὰ σώματος, ἐκ διδα, ὁ ΘΕΟΣ διδεν.)
- 4. "Οτι ήςπάγη એς τὸν Παςάδωσον, καὶ ἦκεσεν ἄβρητα βήματα, α ἐκ έξον ἀνθρώπω λαλῆσαι.

Ccidit besares hæc Gentium Doctori hine à quatuordecim annis, nempe ante Epistolæ hujus posterioris ad Corinthios Datum, quod ipsum verò quia est ignotum, certi nihil de tempore definire licet. Cui volupe est scire diuersas de eo opiniones, is legat Gotthardi Heideggeri Prælectionem 1. de Raptu Pauli, Eruditione & succo, ut omnia sua, plenam.

Dubium haud est quin ipse Diuus Paulus fuerit raptus. Est formula loquendi, dida av- $\theta_{\xi\omega\pi\sigma\sigma}$ in XPICTO, humilitatis index, familiaris Populis Orientalibus. CHRISTUS haud semel, ὁ ὑιὸς τἔ ἀνθεώπε pro ἐγῶ. Dauid, Rex pro ego. Formula, quæ nos de re ipsa reddit certillimos, coincidens cum illa adlocutione ad Festum: ου μαίνομαι, αλλ' αληθείας και σωφροσύνης βήματα αποφθέγγομαι, Act. XXVI. 25. Noui certò, me haud somniasse, accidisse mihi reuerà, quod

De Raptu ipso Paulus, ette ev owuati, ex dida, είτε έκτὸς τε σώματος, ἐκ διδα· ὁ ΘΕΟΣ διδεν, idque iteratò. Quibus verbis exprimere vult ingens rei ipsius momentum, & indicare simul, dari Ecstales in supart, & into the suparts. Qua posteriori, & propriè sic dicta insulan veluti extra se rapitur homo, & mens à corpore quasi abscedit, incuria earum rerum, quæ corpus attinent. Ita raptus Paulus A&. XXII. 17. Petrus Act. X. 10. Johannes fæpius, qui statum hunc vocat γίνεω αι έν πνεύματι, Apoc. I. 10. Sic rapti Prophetæ Veteris Testamenti, speciatim Ezechiel. Circa quam susaum monendum, animam non auolare ex corpore, ut passer ex cauea: non foluitur vinculum animam inter & corpus: manent Entia hæc duo unita; sed ita in se ipsam quasi concentrata immergitur mens, ut ad impressiones externas prorsus non attendat. Agit in eam immediate DEUS, sed modo mortalibus nobis incomprehensibili, & talia præsentat objecta, quæ à naturali corporis Suabéres minime dependent. Sed est raptus in & cum corpore iterum opus Diuinæ Potentiæ. Ita raptus Philippus Act. VIII. 39. Elias 1. Reg. XVIII. 12. 2. Reg. II. 16. Utrumque ensagewr genus imitatur Simia Dæmon. Familiare olim fuit Gentilibus Sacerdotibus, & Sacerdotiss,

ut post assumtos certos cibos potusue, & peractas ceremonias, spumantes veluti Epileptici conciderint, & reduces ad se oracula protulerint. Pertinent huc mortes illæ philosophicæ Epimenidis & Aristeæ apud Plin. L. VII. c. 52. Sic Hermotimus Clazomenius, narrante, vel fabulante Apollonio Hist. Mirab. subinde extra corpus suum expatians conjugi seuere injunxerat, ne quis illud tangeret. Idem de se ipso jastat Cardanus Var. Rer. VIII. c. 43. & de vita propria. Ita Sagæ & Magi euolare dicuntur ad suos congressus. Nota de Dadalo fabula. Virg. Æn. VI.

Fugientem Minoja Regna Præpetibus pennis, ausum se credere cœlo.

De Perseo ad pugnam se parante contra Medusam: de Bellerophonte Pegaso insidente contra Chimæram. Et leuissimæ armaturæ miles fuerit Abaris ille Scytha, si quoties vibrauit sagittam, cum ea volauit in nubes. Narratione indigni funt raptus illi fabulofi Apollonii Thyanei apud Philostratum & alios, qui paucis momentis à Tribunali Domitiani Puteolos, & Ephesum, imo à fontibus Nili Romam volasse dicitur; Romuli item apud Plinium, Liuium, Florum, Ouidium; Cleomedis aliique, omnes dudum ab ipsis prudentioribus Ethnicis cachinnis explosi.

Ingenué fassus Paulus, se ignorare, an fuerit έν σωματι, vel έκτὸς τε σωματος, DEUM id scire. Prouidet ita sapientissimus DEUS, adesse gloriosissimis Fidelium & Sanctorum illuminationibus aliquid obscuri. Sciebat Paulus, dede uéνος τῷ πνεύματι, se Hierosolymam venturum, sed ignorabat τα εν αυτή συναντήσοντα αυτώ, Act. XX. 22. Discant heic Sacrorum Mystæ & Philofophi doctam fateri ignorantiam in rebus obscuris, gnari probè, se sibi ipsis haud facere saus.

Locus, fiue terminus ad quem fuit raptus Paulus, est εξανός τείτος, & παράδεισος, non terrenus ille Edenis hortus, sed Beatorum sedes, ubi CHRISTUS gloriose residet. Ubinam verò locorum tertium hoc cœlum sit, & an primum sit aëreum, secundum Planetarum & Fixarum,

Digitized by

xarum, tertium Fixis altius, quæ communis est Judæorum & Christianorum persuasio, quæstio est, non melius nec aliter enodanda, quàm Paulina loquendi formula, 6 OEOE õidev. Quod si in tanta rerum incertitudine conjectare licet, poterit utique primum cœlum statui terram inter & Lunam, secundum Solis & Planetarum, tertium Fixarum.

2. Cor. Cap. XII. vers. 7.

pra modum efferrer, datus est mihi stimulus in carne, angelus Satan, ut me colaphis cæderet, ne supra modum efferrer.

Et ne excellentia reuelationum su- Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus fatanæ, qui me colaphizet, ne supra modum efferrer.

Καὶ τη ὑπεςβολή των ἀποκαλύψεων ίνα μη ὑπεςαίςωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τη σαςκί, άγγελος Σατάν, ίνα με κολαφίζη, ίνα μη ύπεςαίςωμαι.

N quæstione heic inprimis est σκόλοψ έν σαρκί. datus Paulo, ne efferretur excellentia reuelationum, in specie έκς άσεως, vel & άγγελος Σατῶν, qui eum colapbis cædebat, ne supra

modum efferretur.

Σκόλοψ Græcis est propriè ἀποξυσμένον ξύλον. lignum acuminatum, acutum factum Scholiasta Homeri, ξύλον οξύ, lignum, vel palus acutus Suidæ, ut adhuc acuminantur pali, les pallissades, pedamenta, quibus alligari solent vites. De palis in antiquissima & naturalissima Architectura militari contra insultus hominum, & bestiarum circa ædes, pagos, urbes erectis, qui hodienum conspiciuntur in viis coopertis & campis contra insultus hostiles, intelligendus est locus apud Homerum Iliad. XII. v. 55. υπερθεν δε σκολό-क्रहतनार ठेट्टेंनार मेर्ट्स्ट्र desuper autem palis acutis munita erat. v. 63. σκολοπες γας έν αυτη όξέες ές ασιν, pali enim in ipsa acuti stant. Euripides in Rheso, πώς γας πεςάσει σκόλοπας έν τροπή ςςάτος; quomodo enim transibit exercitus in fuga palos? Benè multis Scriptoribus σκόλοψ est crux, σκολοπίζω idem quod saveto, crucifigo: hinc dulcissimus Saluator noster Celso, Luciano, aliis Christiani nominis hostibus per contemptum audit avegnoλοπισμένος. Notum impalationis pœna affici adhuc maleficos in Turcia, Hungaria, Japonia. Vechnerus Tract. de Palo Pauli, & alii, per σκόλοπα intelligunt lignum transuersum, quo veluti jugo animalium colla grauantur, ne per viarum sepiumue angustias transire, vel transilire queant; quoue in Persia Seculo XII. rebelles facti Judæi à Pseudomessia Almusarem fuere onerati, Elmacino teste, ut manerent domi, neue sese exponerent obuiorum quorumuis ictibus. Isaaco Vossio Not. in Catull. p. 223. σκόλοψ idem fignificat, quod flagellum, lorum, noma, onomos taurea, lorum è corio bubulo, sic & σκόλοπα per flagellum interpretatur Faber Stapulensis, Caluinus per serulam. Aliàs apud Vechnerum & Buxtorfium σωλοψ non tam est instrumentum, quam μάςιξ, gubernator, præses, præfectus, coercitor, corrector. Sunt & Medicis

noti σκόλοπες. Hoc nomine venit omne, quod carni vulneribusque infixum causatur dolores, sagittæ, ligna, acus, globuli. Et obuia sunt apud illos medicamenta, quæ σκόλοπας ανάγεσι. Apud *Dioscoridem* L. II. c. 209. Anagallis, L. I. c. 115. Arundo, L. III. c. 6. Aristolochia, L. III. c. 37. Dictamnus. Estque scolopomachærium instrumentum scindens, lanceola dictum.

Quis proin miretur variantes vocis σκόλοψ fignificatus, quæ Tertulliano est sudes, Cameroni assula, Beza surculus, Tigurinis & Polano palus, Pfal, Coccejo stirps, urtica, aculeus, Stepbano vallum, Belgis een Scherpe Dorn, Italis stimolo, surcolo, o stiezza, Anglis à Thorne, a pricke, Gallis echarde, aiguillon, quâ varietate ni-

tentur quoque explicationes.

Infixus fuit hic Pauli σπόλοψ τη σαρκί. Notat hæc vox σὰςξ etiam in genere corpus humanum. Pf. XXXVIII. 4. legunt LXX. Ex ésiv l'agis év. τη σαρκί με. Diog. Laert. L. X. inter alia egregia præcepta moralia hoc est, την γεν σάγκα το παρον μόνον χειμάζειν, την δέ ψυχην και το παρεχθον, και το πα. çòv, καὶ τὸ μάκλον. Itaque carnem quidem, quod tantummodo præsens est, malum angit: animus & præteritis, & præsentibus, & consequentibus angitur; — ε χρονίζει το άλγεν συνεχώς έν τη σαικί, in carne dolor perpetuò non permanet. Hipp. L. IV. Aph. 16. & Lib. de Veratri usu t. 5. έλλέβοςος έπικίνδυνος τοΐσι τὰς σάςκας ύγιέας έχεσι. Elleborus periculosus est iis, qui corpora habent sana. Aliàs denotat σάςξ, caro, partes molliores corporis, quales funt musculosæ. Hoc sensu ipse Seruator noster dividit solidas corporis partes in σάρκα κολ ος έα, Luc. XXIV. 39.

'Aγγελος in genere est Legatus, Σατανας Satanas, Cacodæmon, sed & in genere omne nobis aduersum. In Historia Bileami collocauit se Angelus DOMINI in viam, ut impediret eum, לְטַתוּ, in aduersarium, Num. XXII. 22. Koλαφίζειν tandem est depalmare, pugnis cædere, υπωπιάζειν, dentilegos facere mortales. Quæ pœna dicata olim fuit seruis, & ignominiæ notam adhuc fecum fert; fed quoque in gene-

L111111111111111111

re fignificantur hac voce omnes contumeliæ.

Pergimus ad varias de Scolope Pauli sententias.

Intelligunt Chrysostomus, Theophylactus, Theodoretus, Photius, Athanasius, Cyprianus, Erasmus, Bullingerus, Heideggerus, in genere omnis generis aduersitates, persecutiones, ignominias, quas Paulus sustinuit speciatim ab Hymenæo, & Phileto, sed generose & repulit, & superauit. Quæ sententia vel ipso generali sensu se

se reddit suspestam.

Placent aliis, quæ displicuere patienti, varii animi corporisque affectus morboli. Utuntur sanè LXX. voce σκόλοπος de ingentibus animi doloribus, tristitia, anxietate. Num. XXXIII. 55. Futurum est, ut quos residuos seceritis, sint sudes præacuti in oculis vestris, & lanceæ lateribus vestris: (Qui remanserint, erunt vobis quasi claui in oculis, & lanceæ in lateribus:) Ubi LXX. ημή έςαι ες έχν καταλίπητε έξ αυτών σκόλοπες έν τοῖς ο φ-Θαλμοῖς ὑμῶν χαὶ βολίδες ἐν ταῖς πλευραϊς ὑμῶν. Ezech. XXVIII. 24. Et non erit ultra domui Israelis sentis pungens, (offendiculum amaritudinis,) & spina dolorem inferens, σκολοψ πικ. ίλει κ ακλυθα οδύνης. Hos. II. 6. Obducam viam tuam spinis, & sepiam sepem, (sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria) έγω φεάσσω την όδον αυτών έν σκελεψι Sed quia onoxof hic Pauli suit in oaeni, intelligi potest, yel addi cum Wedelio Exerc. de Paxillo Carnis, morbus corporis dolorificus valde, qui aculei instar pupugit. Talis aculeus pungitiuus est Pleuritis, Odontalgia, quam Galenus 3. Aph. Comm. 25. Phrasi Paulianá comparat palo infixo, καθάπες όταν έμπεπαςμένος η σκόλοψ σαςκί, κ πλέον γ iςι τὸ κατὰ τὰς οδόντας, ἢ τὰς σκόλοπας, τὸ τῆς ἀνίας. ψε_ luti cum paxillus carni fuerit impactus. Atque profectò plus dentes affligunt, quàm infixus paxillus. Simili phrasi acutos dolores exprimit Hippocrates Lib. de intern. Affection. c. 9. t. 8. xevrisοθαι ύπο οδύνης, διαμπερέως, ώς οι βελόνη τις κεντόιη, 40lore perpetuo pungi, velut si quis acu stimulet. Lib. III. de Morb. C. 7. τὰς πλευξὰς ώς βελόναι κενties, latera velut acubus punguntur. L. I. de Morb. Mulier. c. 61. t. 6. describit uteri tumorem cum fluentibus mensibus, δοκάκι ως ακάνθια δια των μετείων ιέναι, videtur veluti spina per uteros ire. Nobis in usu congener Phrasis, es ist, als ob man mich mit Messeren oder Nadlen stäche. Et fortè denotat vox κολαφίζειν dolorem aliquando diutinum, sed & recidiuum, adæquatum contra superbiam remedium, ινα μη ύπεςαίςωμας. Scribit ipse Paulus v. 10. se viuere in awandays, & 2. Cor. X. 10. ή παρεσία τε σώματος αωθενής. Posset itaque pali nomine intelligi morbus quispiam dolorificus, Odontalgia, Cephalalgia, (speciatim Clauus, qui pali infixi speciem habet,) Colica, Dolor Stomachi, vel, quod Wedelio placet, Malum Hypochondriacum, quod Hippocrati Φεοντίς, νέσος χαλεπή, cura, morbus difficilis audit; & quadrat inprimis, quod diuus senex Scribit L. II. de Morb. c. 70. δοκέρι έν τοῖσι σπλάγχroisti era διον anarla, i neuriem, i as autòn λάζεται. In visceribus velut spina esse videtur, & pungere, & anxietas ipsum corripit. Et utique de Hypochondriacis dici potest, pati σκέλοπα ir σας-κὶ, dolores lancinantes, pungentes, simul adesse άγγελον Σαταν, ος κολαφίζει, inquietudines, curas, tristitiam, ideas terroris plenas, diu imo ad tumulum sæpe durantes.

Interpretes alii intelligunt subitaneas mentis anxietates, terrificas cruciatuum ipsiusque mortis ideas, tentationes graues, cogitationes blasphemas, angores conscientiæ propter vi-

tam anteaclam.

Camero, Gernlerus, alii ad literam, fuisse reuera Paulum à Cacodæmone vel spectro toties colaphis cæsum, quoties gloriosi quid & superbi de se ipso cogitauerat. Quæ contra dici possunt, lege in Heideggero de Raptu Pauli p. 135.

Vechnerus è contra comitem dat Paulo Angelum bonum, qualis & in Historia Bileami no audit, qui sese opponere debuerit gloriosulis jastantiis. Cui opinioni præter alia obstat v. 8. unie tette teis tor KTPION magenálisma, in

वंस ०५में वंस इंधरे.

Aliis est σωλοψ Pauli dispositio vitiosa ad fastum, iram, imo & ad urticam veneream; allegantes vitia sæpe vitiis, ut Cadmæi sunt fratres, pelli, auaritiá prodigalitatem. Placet hæc Paulo per tot aduersitates, persecutiones, jejunia, vigilias, indecens opinio Bellarmino, Cornelio à Lapide, Lyrano, Hugoni, quod solatio sit Monachis utriusque sexus stimulo vel

uredine punctis.

Laudato sæpe Heideggero placet dosta ignorantia: mauult is stare ex corum parte, qui se beic nescios & lusciosos prositentur. Non agi heic de Articulo Fidei, sed circumstantia personali, quam sine dubio Paulus expressisset clarius, si è re id fore judicasset. Attamen ex opinionibus, quas fuse perstringit vir doctus. eam aliis præfert, quæ per σκόλοπα intelligit infirmitates varias, ignominias, persecutiones, quas pro CHRISTO & Euangelio est passus, & longo ordine recenset Cap. XI. ipse verò confideret tanquam verefiquata, residuas micas, guttas, spicilegium Passionis CHRISTI infinitæ, eò intendens omnes suas cogitationes, ut queat reddi σύμμοςφος της είκονος τε ύιε, Rom. VIII. 29. Ut CHRISTUS αλ αξπαγμον εγήσατο το είναι ίσα ΘΕΩ. Phil. II. 6. non ostentauit res suas, passionibus ipsis obediens, ita Paulo haud dedisse reuelationes sibi factas jactantiæ ansam: tot, quot passus fuit aduersitates, non esse nisi unicum ex minimis Coronæ CHRISTI aculeum, colaphum unicum, ex crucis & infinitis palis unicum, infixum fibi à fatanica Pseud-Apostolorum progenie, ut CHRISTO à Clero Judaico. Ut CHRISTUS tertia vice Patrem rogauit calicis amarissimi ablationem, ita se ter sollicitasse Angeli Satanæ remotionem. Ut CHRISTUS tandem post repetitas preces ab Angelo fuit roboratus, ita & se voce cœlesti, vel per Angelum, fuisse admonitum v. 9. a gree σοι ή χάρις μπ. Conciliaueris facile sententiam hanc doctissimi viri, amici mei, dum viueret, optimi, cum

aliis, speciatim, quæ mihi præ aliis placet, sententia Wedelii, quæue inprimis ansam mihi dedit Textum, qui aliàs mei fori non est, explanandi.

CÆTERÆ EPISTOLÆ PAULI.

Gal. Cap. V. vers. 9.

Vid. 1. Cor. Cap. V. vers. 6.

1. Theff. Cap. V. vers. 23.

Ipse autem DEUS pacis sanctificet Ipse autem DEUS pacis sanctificet vos per omnia perfectos. Et integer vester spiritus, & anima, & corpus, ita ut in nullo possitis culpari in aduentu DOMINI nostri IESU CHRISTI, seruetur.

vos per omnia: ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in aduentu DOMI-NI nostri JESU CHRISTI serue-

'Αυτὸς δὲ ὁ ΘΕΟΣ τῆς εἰρήνης αγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελείς. Καὶ ὁλοκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, κοὴ ἡ ψυχή, κοὴ τὸ σῶμα αμέμπτως έν τη παρεσία τε ΚΥΡΙΟΥ ήμων ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τηρηθείη.

Ocet nos ratio, experientia, omnium Naturæ & Scripturæ Interpretum authoritas, compositum esse hominem ex duobus Entibus diuersissimis, corpore & anima. Sed qui hæc conciliaueris cum Diuo Paulo, qui tres hominis enumerat partes, πνευμα, ψυχήν, σώμα? qui ipse Hebr. IV. 12. ψυχήν à πνεύματι distinguit. Ζῶν ὁ λόγος τὰ ΘΕΟΥ, καὶ ἐνεςγης, καὶ τομώτεςος ὑπὲς πασαν μάχαιραν δίσομον, καὶ διικνέμενος άχρι μερισμέ ψυχης τε καὶ πνεύματος, άρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ένθυμήσεων καὶ έννοιῶν καςδίας. Imo verò ex posteriori hoc loco liquere videtur, tribuere Paulum τας ένθυμήσεις και τας έννοίας non tam animæ vel spiritui, quam cordi, compositum proin esse hominem ex quatuor partibus, spiritu, anima, corpore & corde. Mira mehercle Philosophia, si ad literam explicari debeat. Subsistere nequit quorundam Veterum opinio, qui cum Eusebio tertium quoddam Ens homini attribuerunt, quo veluti glutine jungatur anima corpori: minus adhuc Manichæorum doctrina erronea, qui duplicem statuerunt animam in homine, de qua Augustinus Har. XLVI. & L. VI. contra Faust. c. 8. inprimis Lib. de duab. animab. contra Manichæos. Cui errori pollicem quoque premebant Jacobitæ illi in Syria, condemnati in Constantinopolitano Synodo con-

tra Photium habita sub Imperatore Basilio Can. XI. Haud quoque placet allegorica de triplici interpretatione Scripturæ, Historica, Tropologica & Allegorica explicatio, de qua Hieronym. Epist. ad Hedib. Qu. 41. Sacra Scriptura pariter atque ratio duas duntaxat homini dat partes, puluerem, qui redit in terram, qualis fuit, & spiritum, qui redit ad DEUM, qui dedit illum. Id certum, Ens illud spirituale cogitando actuosum nunc πυεύματος nomine venire in Sacris, Luc.VIII.55. XXIII.46. Act.VII.59. 1.Cor. VI. 20. VII. 34. 2. Cor. VII. 1. Col. II. 5. Jac. II. 26. nunc animæ Gen. XXXV. 18. 1.Reg. XVII. 21. Pf. XXXIII. 20. XLII. 2. 3. 6. 7. 12. XLIII. 5. LVII. 2. LXIII. 9. Matth. X. 28. Animæ huic nostræ rationali, licet Ens sit indiuisum, adscribuntur, quod notum, diuersæ vires, facultates & effectus, intellectus, voluntas, sensus, affectus. Ex quibus anima & spiritui tribui possunt intellectus atque voluntas, cordi passiones animi, quæ Bezæ, Caluini, Zanchii, Piscatoris, aliorum est Loci Paulini exegesis. Neque abfonum est dicere, unum idemque hoc Ens cogitans spiritum dici per se, animam respectu corporis, quod eo animatur. Ita Augustin. Explicat. Cant. Unus spiritus ad se ipsum dicitur spiritus, & ad corpus anima. Spiritus verd, in quantum est substantia spiritualis. Hoc sensu LIIIIIIIIIIIIIII 2

1512 TAB. DCCXLI. 1. Tim. Cap. II. vers. 9. Cap. V. vers. 18. 23.

Ambrosius in 1. Thess. V. Spiritui tribuit cogitationes, animæ affectus. Pollicem premit Lutherus Tom. 1. Jen. f. 479. Das erste Stück der Geist, ist das böchste, tiefsste und edelste Theil des Menschen, damit er geschickt ist, unbegreisliche, unsichtige, ewige Dinge zu fassen, und ist kürtzlich das Haus, da Glaube und GOTTES Wort innen wohnet. Das andere, die Seel, ist eben derselbige Geist nach der Natur, aber doch in einem andern Werck, namlich in dem, als er den Leib lebendig macht, und durch ihn würcket, und wird offt in der Schrifft vor das Leben genommen. Dann der Geist mag wol obne den Leib leben, aber der Leib kebt nicht obne den Geift. Sensu

altiori est aveopue anima Spiritu DEI illuminata, sanctificata, contradistincta of same Ita Paulus v. 19. το πυεύμα μη σβέννυτε Hoc sensu concupiscet caro contra spiritum. Facile conciliare inuicem licet postremas has in Locum Pauli exegeles, cujus hic sit planus sensus: कंग्रेंड के ठें ΘΕΟΣ της ειρήνης αγιάσαι ύμας ολοτελείς. Και ολοκληγον υμών τὸ πνεύμε, omnes intellectus & voluntatis vires, with Voxit, omnes animæ rationalis in corpus influxus, omnes affectus, אין דּיִּס סבּיים בּיבּים בּיבים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבים בּיבי μέμπτως εν τη παρεσία τε ΚΤΡΙΟΥ ήμων ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ-ΣΤΟΥ τηρηθών, quò & corpus, animæ organum adhibeatur unicè ad Gloriam & Laudes DEI.

I. Tim. Cap. II. verf. 9.

Consimiliter & mulieres in ami&u Similiter & mulieres in habitu ornamodelto , cum verecundia & castitate ornare semetiplas, non tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut vestitu sumptuoso.

to, cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel peste preciosa.

Εσάυτως ητὰ τὰς γυναϊκας ἐν καταςολή κοσμίφ, μετὰ αἰδές ητὰ σωφροσύνης κοσμεῖν ἐαυτὰς, μή ἐν πλέγμασιν, ἡ χρυσῷ, η μαγγαγίταις , η ίματισμῷ πολυτελεί.

Vid. Matth. Cap. VII. vers. 6.

I. Tim. Cap. V. vers. 18. Vid. Deut. Cap. XXV. vers. 4.

L Tim. Cap. V. vers. 23.

Ne posthac bibas aquam, sed vino Noli adhuc aquam bibere, sed modipaululo utere propter stomachum tuum, & crebras tuas infirmitates.

co vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Μηκέτι υδροπότει, αλλ' όινφ όλίγω χρω δια τον ςόμωχον σε, και τας πυκνάς σε αωθενείας.

Edicum agit Paulus Timotheo suo stomachi & crebris aliis infirmitatibus laboranti confilium daturus. Στόμαχος antiquissimis scriptoribus Homero Iliad. + v. 266. Hippocr. Lib. de Carnib. c. 3. t. 1. Galen. L. XIII. Meth. Med. c. 17. Celso L. IV. c. 1. denotat Oesophagum, per quem cibi descendunt από ςόματος, ab ore; aliquando superius ventriculi orificium, 70 5042 τῆς γαςεὸς & ventriculus iple est γαςτρε, κοιλία, ut plurimum verò, & posterioris ætatis Scriptoribus, Tralliano, Nemesso, Scholiasta Nicandri, Celfo, Horatio, Junenali est Stopacos, Stomachus iple ventriculus, coctionis officina, prænobile

viscus cauum, ex artificiosissimis constans tunicis, quod cibos suscipit, coquit, vel digerit, in succum lactei candoris modo inimitabili prorsus commutat, qui postmodum sanguinis induit purpuram. Quo sumitur & heic à Diuo Paulo. Constat hinc, quanti momenti sit fana stomachi constitutio pro sanitate totius corporis. Fibræ si præ flacciditate nimia ingesta non ritè comprehendant, non satis triturent, stomachicus liquor si non est talis, qualis esse deberet, si à nimia pituità vel bile oppressus, stomachi nascitur debilitas, qualis fuit Timothei, quæ comites fortè habuit oppresfionem, inappetentiam, flatulentiam, vomitu-

ritionem, vomitus, cardialgiam. Hujusmodi ægri teste Galeno L. VIII. Comp. Med. sec. loca. c. 2. nuncupabantur 50μαχικοί, morbus ipie 50μαχική διάθεσις, affectio stomachica l. c. c. 7. multorum aliorum morborum fœcunda mater. Hinc Cephalalgiæ, fomnus inquietus, vigiliæ, vertigo, torpor fensuum, cordis palpitatio, lipothymiæ, anxietates, tusses, dyspnæa, colica, diarrhœa, nephritides, calculi renum & vesicæ, hydrops, malum hypochondriacum, malorum ilias. Ut omnino habeamus necefse, curare salutem stomachi, & occasionem na-Etus fuerit Bernhardus Smalue conscribendi elegantissimum de ventriculi querelis & opprobriis Libellum. Ea est quidem stomachi ratio, ut non omnis ventriculi indispositio in lectum conjiciat hominem, vel aperto marte in sanitatem depugnet. Sunt benè multi, qui debiles stomacho quocunque modo suis defunguntur officiis. Singulari DEI Prouidentia ni id foret cautum, maxima pars hominum affixa decumberet lecto, quoniam in plerisque constitutioni ventriculi aliquid deest. Primos quosque hostiles sustinet impetus nobilissimum hoc viscus, ut in fortalitiis propugnaculorum facies, ab inordinata Diæta, cibis crudis, potu excessivo. Peccat proin homo non solum crapulâ, sed quouis ordinario vel prandio vel cœnâ, admonitus semper, uti Timotheus noster, per adsvéixs, ad quas depellendas præscribit Paulus, fortè ab ipso Luca Medico edo-Etus, haud sesquipedales formulas, sed ordinatam diætam. Congruit confilium hocce præscripto Hippocratis, qui L. III. de Diet. c. 201. t. 8. Ventriculum calefieri vult diæta in cibo & potu, atque laboribus, παρασκευζσαι τῆ κοιλίη θερμασίαν ἀπὸ τῆς διαίτης, ἀπότε τῶν πόνων. Suadet Paulus Timotheo suo agenda atque vitanda. Μηκέτι ύδεοπότει, αλλ'δινώ ολίγω χεώ. Hodie huic illiue debili stomacho dixeris μηκέτι θεο-Ventriculi fibris flaccidis nimis haud feruiunt aquea, sed nocent, id quod experiuntur passim, qui vel Theæ potum ingurgitant nimis, vel etiam decoctorum infusorumque usum continuant aliquandiu, per septimanas & men-Spectat huc illud Ciceronis L. XVI. Epist. Famil. 4. ad Tyronem: jus dandum tibi non fuit, cum κακος έμαχος effes. Non impedit hoc, quò minus præstantissimum sit remedium aqua, refoluens & diluens viscositates vel insipidas, vel falsas, depurans & attenuans sanguinem, calidè inprimis epota, quo citius tantò ex ventriculo transit ad intestina, & sanguinem, unde excusationi inueniant locum.

Hydropotæ Timotheo vinum suadet Paulus pro stomachico. δίνος θερματικός έυς όμαχος, όρεκτικός. Vinum calefacit, stomachum juuat, appetitum ciet. Diosc. L. V. c. 11. Sanguis hic terræ, ut Plinio audit, non solum constat particulis aqueis, sed & sulphureis, balsamicis, salinis, fibras stomachi tendentibus, roborantibus, sanguinis & fluidi neruei motum promouentibus, vasa sanguifera expandentibus, obstructiones reserantibus. Exhilarat vinum cor hominis. Verùm enim verò non debebat Timotheus madere vino, feruere, sepeliri mero, sed δινω ολίγω χρεωσι, pretiolo hoc terræ succo moderate uti, μη πολλῷ ὄινῳ παςέχειν, quam Regulam ipsi Timotheo, omnibusque Verbi Diuini Ministris præscribit 1. Tim. III. 8. Norunt Medici, naturam paucis este contentam. πάντα μέτρια, omnia moderata, est Regula Hippocratis. Vino utendum & ad voluptatem, & ne noceat. Cicer. L. II. de fin. c. 20. Parallelus Paulino nostro est locus Alex. Iralliani L. I. c. 10. τοῖς δὲ ἔχεσιν ἀωθενέςερον τον ςόμαχον, κὰ ολίγον δινον παρέχειν, κὰ μάλιςα τὸν ὑδατώδη, διος έςιν ο Κνίδιος, κὸ ο Σάμιος κὸ ο Σεραυθίνιος. Qui debiliores sunt stomacho, vinum bibant modicum, vel oligophorum, quale est Cnidium, Samium, vel Sareptanum. Mensura neque per uncias, neque per guttas præscribi potest; optimam Regulam dat experientia. Ad voluptatem, non μέθην. Exposita hactenus explicatio per δινον ολίyov intelligi vult, ut Versiones nostræ habent, paululum vinum, modicam vini quantitatem, ein wenig Weins, sic & Deodati, un poco di vino, forian & alii. Idem sentit Chrysostomus Hom. 16. in h. l. non ipsum vino permittit implere, sed ad sanitatem, non ad delicias præcipit bibere. Accedat, quod vocabulum oxígos quantitatem respiciat, non qualitatem. "Ανθρωπος ολίγος Homero Iliad. β. est paruus statura homo. ολίγη τραπεζα Odyss. 5. parua mensa. Quo sensu poterat Paulus Timotheo suadere vinum optimæ notæ, generolissimum, ut nos præscribere solemus vinum bonæ notæ rubrum, vel moschatellinum, maluaticum, vel patrium aromatibus medicatum, sed ejus parum, ολίγον. Sed haud absona quoque est eorum sententia, qui per δίνον όλίγον intelligunt όλιγόφορον, tenue, dilutius, non generosum, diureticum, debili stomacho amicum magis, quàm quod est generolissimum. Præsertim, si vogomorns suit Timotheus, nam ab aqua non statim transire licet ad vinum generosum, forte lucem fœ-

neratur & huic explicationi locus

fupra allegatus *Tral-*liani.

2.Tim.

1514 TAB. DCCXLI. 2. Tim. Cap. II. vers. 17. Hebr. I. 10. 11. 12. &c.

2. Tim. Cap. II. verl 17.

Et sermo illorum ut Cancer (mor- Et sermo corum ut cancer serpit. — bus) passionem habebit. —

Καὶ ὁ λόγος ἀυτῶν ὡς γάγγρανα νομήν έξει. —

Tayypapu, Gangrana in Medicorum Scholis non est Cancer, der Krebs, ut nos vertimus, sed incipiens mortificatio, qua pars quæpiam corporis ex defectu circulantis sanguinis vitam & sensum post excession æstum & intensissimos dolores amittit, tandemque sphacelatur. Επεται δε τας μεγάλαις Φλεγμονάς ή καλυμένη γάγγραινα, γέκρωσίς τε έσα τε πάχοντος μορίε, κὰ ἐὰν μη διὰ ταχέων τις αυτήν ιάσηται, νεκρέται βαδίως το παθον έτω μόριον, ἐπιλαμβάνει τε τὰ συνεχή, κὰ ἀποκτείνει τὸν ἄνθρωπον. Sequitur autem magnas inflammationes, que Gangrena vocatur: que & mortificatio est affecte partis, & nisi quis celeriter ei medeatur, facile mortificatur, que sic affecta pars est: queque continua sunt apprehendit, bominemque intersicit. Galen. de Tumorib. c. 8. Id quidem Gangræna cum Cancro commune habet, quod sit διαβρωτικόν πάθος. Ubi nempe sedem fixit Gan-, græna, proserpit plus ultra, ni penetrantissimis remediis antiphlogisticis interrumpatur progressus, & lanceolis ipsis discindantur fibræ.

Constat hine, commodius reddi potuisse $\gamma = \gamma$ yeurer per Gangrænam, den Brand, ex hac quoque alia ratione, quod citius proserpat Gangræna quam Cancer; uti Pseudo-Doctores, & seductores, ad quos Paulus dirigit suam applicationem, haud tardare solent, sed citis passibus errores suos disseminant. Nihilominus in fauorem Versionum nostrarum allegari potest, quod Veteres nonnulli Cancrum dixerint ferpens quodcunque malum malignæ indolis, & Gangrænam speciem ejus. Id genus (Cancer) diductum in species est, nostris vocabulis non - Nam modò super instammationem rubor ulcus ambit, isque cum dolore procedit, έςυσίπελας Græci nominant: modò ulcus nigrum est - modo oritur ea, quam Græci yayyeuwar vocant. Cels. L. V. c. 26. Intelligit nempe heic loci non tam Gangrænam omnem, & generatim ita dicham, quam Cancrum in Gangrænam abeuntem, καρκίνωμα γαγγραινώδες.

Hebr. Cap. I. vers. 10. 11. 12.

Vid. Psal. CII. vers. 27. Jes. Cap. LI. vers. 6.

Hebr. Cap. IV. vers. 12.

Viuus enim (est) sermo DEI & essicax, & penetrantior quouis gladio (a) ancipiti, ac pertingens usque ad diuisionem animæ simul ac spiritus, compagumque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. (a) Vel, utrinque incidente. Viuus est enim sermo DEI & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens usque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.

Ζων γαις ο λόγος τε ΘΕΟΥ, και ένεργης, και τομώτερος ύπες πάσαν μάχαιραν δίςομον, και δικνέμενος άχρι μερισμέ ψυχης τε και πνεύματος, φρμών τε και μυελών, και κριτικός ένθυμήσεων και έννοιών καιρδίας.

Vid. 1. Thess. Cap. V. vers. 23.

Hebr.

Hebr. Cap. IV. vers. 13. V. 7. XI. 3. II. TAB. DCCXLI. 1515

Hebr. Cap. IV. vers. 13.

Nec est ulla creatura, quæ non ma- Et non est ulla creatura inuisibilis in nifesta sit in conspectu illius. Sed omnia nuda, & resupinata oculis ejus, ad quem nobis est sermo.

conspectuejus: omnia autem nuda & aperta funt oculis ejus, ad quem nobis fermo.

Καὶ ἐκ ἔςι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον ἀυτῦ· πάντα δὲ γυμνὰ χοὶ τετεαχηλισμένα τοῖς οφθαλμοῖς ἀυτᾶ, πεὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

St Omnisapientia ex essentialibus DEI perfectionibus, ex ratione ipsa demonstrata alibi, fulcrum fiduciæ nostræ, creaturæ debemus Creatori. In quem, quæso, collocabimus spem nostram? Quem colemus? Quem fatigabimus votis supplicibus? Quem venerabimur Doctorem? Ratio ipía sana nos ducet ad eum, cujus hóyas est suseyis, nei τομώτερος ύπερ πασαν μάχαιραν δίσομον, και διϊκνέμενος άχει μεεισμέ ψυχης τε και πνεύματος, άξιμών τε και μυελών, κριτικός ένθυμήσεων καὶ έννοιών καρδίας, V. I 2. A-Sylum nostrum sit, qui omnia nouit, cujus oculis omnia sunt nuda, & resupinata; cujus infinito intellectui obuersantur, & ab æterno quidem, omnia, quæ fuerunt, sunt, erunt, márτα τετεαχηλισμένα. Τεαχηλίζω denotat proprie, in collum seu ceruicem resupino, loquendi formula desumta à gladiatoribus, qui in Ludis publicis tali politura ab omnibus spectatoribus conspici poterant, & ab inuicem probè distingui. Inuentis licet ditiflimus sit orbis, inficiari tamen haud possumus, quantæ difficultatis sit opus occultarum veritatum ex ignorantiæ fundo protractio, nouarum rerum inuentio, & quam hodienum ne umbram quidem noscamus earum rerum, quas DEUS spatio sex dierum creauit, & creare potuisset, si voluisset, momento unico.

Hebr. Cap. V. vers. 7.

Vid. Job. Cap. XI. vers. 33.

Hebr. Cap. XI. vers. 3.

sæcula verbo DEI, ut ex his, quæ non adparebant, ea, quæ videntur fierent.

Per fidem intelligimus perfecta fuisse. Fide intelligimus aptata esse secula verbo DEI: ut ex inuisibilibus visibilia fierent.

Πίςοι νοθμεν κατηςτίωσαι τες αλώνας βήματι ΘΕΟΥ, ολς το μή έκ Φαινομένων τα βλεπόμενα γεγονέναι.

Nuisibilia illa, ex quibus mundus fuit crea-tus, non sunt atomi illæ Enicuræorum pun tus, non funt atomi illæ Epicuræorum, pun-Ra nec Physica, nec Mathematica indiuisibilia, multò minus Essentia ipsa Diuina, sed me-

ex Nibilo Nibil fit, in Nibilum nîl potest reuerti, superari nisi Potentia Diuina.

Hebr. Cap. XI. vers. II.

piendum ac retinendum semen accepit, ac præter ætatis rationem peperit, quod (a) fidelem judicaret eum, qui promiserat. (a) Vel, veracem & fidum.

Per fidem & ipsa Sara vim ad conci- Fide, & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, præter etiam tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat.

Πίς η και μα αυτή Σαρρα δύναμιν είς καταβολήν σπέρματος έλαβε, η παρα καιρον ήλικίας έτεκεν, έπει πιςον ήγήσατο τον έπαγο γειλάμενον.

Vid. Gen. Cap. XVIII. vers. 11. 12.

Mmmmmmmmmmmmm 2

Hebr.

1516 TAB. DCCXLI. Hebr. Cap. XI. vers. 12. 29. 30. Jac. I. 10. 11.

Hebr. Cap. XI. vers. 12.

Quapropter & ex uno nati funt (po. Propter quod & ab uno orti funt, (& steri), coque jam annis effcto, tanto numero, quanto sunt stellæ cœli, & velut harena, quæ est juxta (4) marginem maris innumerabilis.

hoc emortuo) tanquam sidera cœli in multitudine, & sicut arenæ, quæ est ad oram maris, innumerabilis.

(a) xiñer i. e. labium. Sed labium maris pro littore sumitur per metaphoram.

Διὸ χοὶ ἀφὶ ἐνὸς ἐγοννήθησαν, χοὶ ταῦτα νενεκρωμένε, καθώς τὰ ἄςρα τε ἐρανε τῷ πλήθοι, χοὶ ώσοὶ ἄμμος ἡ καρὰ τὸ χῆλος της θαλάσσης η αναφίθμητος.

Vid. Gen. Cap. XVIII. vers. 11. 12. Cap. XXII. vers. 17.

Hebr. Cap. XI. vers. 29.

Vid. Exod. Cap. XIV. vers. 16.

Hebr. Cap. XI. vers. 30.

Vid. Jos. Cap. VI. vers. 20.

EPISTOLA JACOBI.

Jac. Cap. I. vers. 10. 11.

10. Contra, qui diues est, in humi- 10. Diues autem, in humilitate sua, liatione sui: quoniam veluti flos (4) herbæ præteribit.

(a) Vel, graminis. exaruit herba, & flos illius deci-

dit, & decor aspectus illius periit. Sic & diues in (b) viis suis marcefcet.

quoniam ficut flos fœni transibit.

II. Exortus est enim Sol cum æstu, & II. Exortus est enim Sol cum ardore, & arefecit fænum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & diues in itineribus suis marcescet.

(b) Vel etiam, successibus, vel, si mocian legas, significat abundantiam, quod huc non ineptè quadrabit.

10. Ο δε πλέσιος εν τη ταπεινώσει άυτε, ότι ως άνθος χόςτε παςελεύσεται.

11. 'Ανέτωλε γὰς ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, κὰ ἐξήςανε τὸν χόςτον, καὶ τὸ ἄνθος ἀυτὰ ἐξέπεσε, καὶ ἡ∖ἐυπεέπεια τὰ πεοσώπε αυτε απώλετο όυτω και ο πλέσιος έν τως ποζείως αυτε μαζανθήσεται.

Vid. Job. Cap. XIV. vers. 2.

TAB.

TAB. DCCXLII.

Jac. Cap. III. verf. 4.

& à sæuis ventis agantur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocunque impetus dirigentis voluerit.

Ecce, naues quoque cum tantæ fint, Ecce, naues, cum magnæ fint, & à ventis validis minentur, circumferuntur autem à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.

'Ιδὲ, κὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα , κὲ ὑπὸ σκληςῶν ἀνέμων έλαυνόμενα , μετάγεται ὑπὸ έλαχίςε πηδαλίε , ὅπε ἀν ἡ όςμη τε ευθύνοντος βέληται.

Uanta vi polleant Potentiæ Mechanicæ, constat exemplo vectis, ad quem omnes illæ reduci possunt, heic gubernaculi & remorum omnium. Est aqua in G. Fig. I. refistens gubernaculo B E. Hypomochlium, corpus mouendum ad dextram versus H. Nauis ipsa. Applicatur vis motrix ab eo, qui ad clauum sedet, in A. Hæc si dirigatur versus H. Hac ratione mouetur nauis sinistrorsum versus I. Facilitatur autem motus ex eo, quod nauis aquæ innatans exiguam habeat ad vires mouentes resistentiam, & præterea A B. longitudo vectis, fiue distantia virium mouentium ab hypomochlio BE. est triplo circiter longior

distantia nauis ab hypomochlio C B. Ex hac Hypothesi non erunt gubernacula vestes heterodromi, sed homodromi.

Par ratio est aliorum remorum. In Fig. II. est iterum corpus mobile nauis F G. Hypomochlium in ipsa aqua B. Remex itaque si anteriorem remi partem moueat versus F. & posteriore remi parte describat arcum BL. trudetur tota nauis versus F. & tantò quidem celerius, quo CB. longius est quam AC. siue BL. arcus major quam A a. Cognoscitur hinc velocitas Triremium, quæ remos habent longè ultra marginem nauis protensos, sed &, quantæ adhibendæ sint vires à remigibus, qui vires mouentes breuiori applicant brachio.

Jac. Cap. V. vers. 2.

Vid. Job. Cap. XIII. vers. 28. Matth. Cap. VI. vers. 19.

Jac. Cap. V. vers. 3.

Vid. Matth. Cap. VI. vers. 19.

Jac. Cap. V. vers. 7.

Vid. Jer. Cap. V. vers. 24.

Jac. Cap. V. vers. 14.

(a) Infirmatur quis inter vos? accer- Infirmatur quis in vobis? inducat fat Presbyteros Ecclesiæ, & orent fuper eum, ungentes eum oleo in nomine DOMINI.

Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine DOMINI.

(a) Vel, ægrotat.

Αωενεί τις εν ύμιν ; προσκαλεσάωω τες πρεσβυτέρες της έκκλησίας, κ προσευξάωωσαν έπ' αυτόν, αλείψαντες αυτόν έλαίω έν τω ενόματι τε ΚΥΡΙΟΤ.

Nnn nnn nnn nnn nnn nn

Eft

1518 TAB. DCCXLII. Jac. Cap. V. vers. 14. 17. 18. 1. Petr. I. 7. &c.

St Oleum, succus ex oliuis expressus, præstantissimum multis morbis remedium, speciatim in Regionibus Orientalibus, ad relaxandum sibras nimiùm tensas, dolores leniendum, transpirationem nimiam cohibendam, vera Panacæa. Ipsi discipuli Saluatoris καιρον ελαίφ πολλὲς ἀξιώς ες. Marc. VI. 13. In primis Christianismi Seculis tantæ observantiæ fuit mandatum Jacobi, quo ungi debebant oleo ægroti in nomine DOMINI, ut tandem in Sacramentorum numerum suerit Oleum insirmorum receptum. In Concilio Niceno Can. 68. in mandatis datum Sacerdoti, ut ad anni sinem benediceret aquæ & oleo, non

quidem uti in Baptismo, vel Chrismate, sed applicatiue ad ægros. Extat Benedictionis Formula, qualis primo Seculo ab Episcopo, vel in ejus absentia à Presbytero suit adhibita apud Clementem Romanum L. VIII. Constitut. Apostolic. c. 29. DOMINE Sabbaoth, DEUS virtutum, qui dedisti aquam ad bibendum, & oleum ad exbilarandam faciem in exultationem letitia, ipse etiam nunc sanctifica per CHRISTUM banc aquam & oleum in nomine ejus, qui obtulit, & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbum, sugandi Dæmones, expellendi insidias per CHRISTUM STUM Spem nostram.

Jac. Cap. V. vers. 17. 18.

Vid. 1. Reg. Cap. XVIII. vers. 1. Cap. XVIII. vers. 41.

EPISTOLA PRIOR PETRI.

L Petr. Cap. I. vers. 7.

Vid. Job. Cap. XXIII. vers. 10. Prov. Cap. XVII. vers. 3.

1. Petr. Cap. I. vers. 24.

Vid. Job. Cap. XIV. vers. 2.

EPISTOLA POSTERIOR PETRI.

2. Petr. Cap. II. vers. 6.

Vid. Gen. Cap. XIX. vers. 24.

2. Petr. Cap. II. vers. 16.

Vid. Num. Cap. XXII. vers. 22. 28.

2. Petr. Cap. II. vers. 17.

Vid. Jude v. 12. 13.

TAB.

I. A. Fridrich sculps.

TAB. DCCXLIII.

2. Petr. Cap. II. vers. 22.

uerbio (dici solet:) Canis reuerfus ad fuum ipfius vomitum; & sus lota reuersa ad volutabrum

Verum accidit illis, quod vero Pro- Contigit enim eis illud veri Prouerbii: Canis reuerfus ad fuum vomitum: &, sus lota in volutabro luti.

Συμβέβηκε δε αυτοῖς το της αληθές προοιμίας κύων επιςρέψας έπε το ίδιον εξέραμα. Και 'Υς λεσαμένη, ος κύλισμα βοεβόεz.

Eriuerbia en bina ab impuris duorum brutorum impurorum actionibus mutuò fumta, quibus perbellè repræsentat Diuus Petrus impiorum facile à veritatis & virtutis via regia ad erroneas vitiorum semitas deslectentium indolem! Uno horum usus Regum sapientisfimus Prov. XXVI. 11. Ut canis ad vomitum suum redit, sic stultus iterat stultitiam suam. Altero Crates apud Apostolium Adag. 1910. De en Boesboen έλυσσαται, sus in cœno se prouoluit. Persuasi fuere Veteres, prouolutione hac impinguari porcos, non quod cœnum mutetur in iplam pinguedinis substantiam, sed forsitan, quod coenoso hoc balneo impediatur transpiratio, major proin nutrimenti portio impendatur pinguedini. Fidem facit porcorum incarceratio in angusta stabula, vitaque sedentaria. Hinc est, quod apri vago motu hinc inde errantes macriores fint porcis domesticis. Addimus testimonia Zoologorum. Aristot. Hist. L. VIII. C. 6. τὰς δὲ ἔς (πιώνει) κομ τὸ λέεω αμ ἐν πηλῷ. Porcos impinguat volutatio in cono. Ælian. Animal. L.V. C. 45. παχύνεωθαι δε τον σῦν ακέω μη λεομενον μάλιςα, αλλ' έν τῷ βοςβόςῳ διατςίβοντά τε, καὶ ςςεφόμενον καλ πίνοντα ύδως τεθολωμένον. Porcum impinguari audio, non lotum, sed volutatum in cæno, & bibentem aquam turbidam. Sed forsitan prouoluunt sese impura hæc animantia in luto, mitigandi pruritus gratia, ut scabiosi, & leprosi leuamen quærunt & inueniunt in balneis. Huc respexisse videtur Varro Rustic. L. II. c. 4. Ad-

missuras (suum) cum faciunt, prodigunt in lutosos limites, ac lustra, ut volutentur in luto, quæ est illorum requies, ut lauatio bominis. Columella L. VIII. c. 9. In luto volutentur, quod est huic pecori gratissimum. c. 10. Cum sit astuosissimum (animal) non est contentum potione aquæ, nist obesam illuuiem, atque distentum pabulo aluum demerserit & refrigerauerit. Nec ulla re magis qu'am riuis atque cœnoso lacu volutari. Plin. L. VIII. c. 5. In luto volutatio fuillo generi grata. Clemens in Protreptico. បិទទ ที่ชื่องาณ βοςβόςω μάλλον, η καθαρφ ύδατι και έπι Φορυτφ μαργαίνεσιν κατα Δημόκρι-Tov. Amant porci magis lutum, quam aquam, puram, & illo valde delectantur, juxta Democritum. Eadem loquendi formulâ utitur Aratus

- Σύες Φοςυτῷ ἐπιμαςγαίνεσαι.

Sit aliquid, quod porcum alliciat ad cœnum necesse est. Comosa hujusmodi loca Græcis nuncupantur องกุ้งวนุ , suum, aprorum volutabra. Hesigchius: Συήλου, τόποι βοςβοςώδεις, Latinis Lustra, lacunæ, lamæ. Festus: Lustra significant lacunas, (alii lamas) lutosas, que sunt in syluis aprorum cubilia: à qua similitudine ii, qui in locis abditis & sordidis ventri & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. Descendit forte à συηλω Gallorum seuil, quæ vox pariter hujusmodi lu-

strum cœnosum significat.

TAB.

TAB. DCCXLIV.

2. Petr. Cap. III. vers. 5. 6. 7.

quod cœli jam olim fuerint ac terra ex aqua ac per aquam confistens DEI sermone.

(a) Vel, scire nolunt. 6. (b) Per quos is, qui tum erat mundus aquà inundatus periit.

- (b) August. legit, per quem. 7. At qui nunc sunt cœli ac terra, e-
- jusdem sermone repositi sunt, & seruantur igni in diem judicii, & perditionis impiorum hominum.
- 5. Nam illud (4) volentes nesciunt, 5. Latet enim eos hoc volentes, quod cœli erant prius, & terra, de aqua & per aquam, consistens DEI verbo.
 - 6. Per quæ', ille tune mundus aqua inundatus periit.
 - 7. Cali autem, qui nunc funt, & terra, codem verbo repoliti lunt, igni reservati in diem judicii & perditionis impiorum hominum.
- 5. Λανθάνοι γας αυτες τετο θέλοντας, ότι εςανοί ήσαν έκπαλαι, η γη ές ύδατος η δι ύδατος συνεςώσα, τῷ τε ΘΕΟΥ λόγφ.
- 6. Δί ων ο τότε κόσμος υδατι κατακλυώθεις απώλετο.
- 7. 'Οι δέ τῦν ἐρανοὶ ἢ ἡ ἡῆ ἀυτὰ λόγφ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρέμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως ἢ ἀπωλείκς τῶν ἀσεβῶν வ்சூழம்கமு.

Undo, terrestri scilicet, tres palmariæ competunt mutationes. Primå transiit ex Nihilo in Aliquid, in id, quod est, sex dierum spatio, τῷ τὲ ΘΕΟΥ λόγῳ. Secunda universalem subiit Inundationem & Catastrophen. Tertia peritura est igni, sed in nouam terram Prima contigit tunc, quum commutanda. Spiritus DEI motabat supra aquas, Gen. I. 2. quum terra fuit έξ ύδατος κ δί ύδατος συνεςώσα. Explicauimus hanc in Historia Creationis. Secundæ subjectum iterum est aqua, quâ o rote κόσμος κατακλυοθείς απώλετο. De hac egimus in Historia Diluuii. Tertia præsentis inprimis est considerationis, explicata licet passim alibi. Ultima erit hæc terræ per ignem δοκιμασία, qua habitaculum hocce nostrum, à scoriis purgandum, πυρί τηρέμετον είς ημέραν κρίσεως, κι απωλείας των ασεβων ανθεώπων. Die nobis plane incognito. Ήξει ή ήμέςα ΚΥΡΙΟΥ ώς κλέπτης έν νυκτὶ, έν η ὁι μεανοί ροιζηδον παςελεύσονται, σοιχεία δε καυσέμενα λυθήσονται, κ γη κ τὰ ἐν ἀυτη ἔςγα κατακαήσεται, V. 10.

Mutabitur terræ structura, non annihilabitur, παράγει το χημα τε κόσμε τέτε, το χημα, forma, non ipsa substantia. Conciliabit facile vetustissimorum Philosophorum opiniones circa μεταμόςφωσιν hanc nobiscum, & cum Scriptura Sacra, qui distinguere nouit Schema totius mundi cum hac nostra terrella. Locum illum egregium Platonis, qui extat in Timeo. 'AM' & γας τ αγαθώ έςιν όςμαν έπι Φθοςαν γεννάματος καλλίςω, διαμένει άξα, τοῖος δὲ ὢν, ἄφθαςτος χεὴ ἀνόλεθςος χεὴ μακάence. Artificis boni, Creatoris optimi, non est, destruere egregium, quod parauit, opus. Hoc quia ex omni parte est persectum, semper perstat. Quadrat hoc effatum non solùm mundo sidereo & torsan Planetico, sed quoque terræ, manebit hæc, mutata licet, imò pulchrior prodibit, Pani instar argenti, qui ignis douquarin sustinuit. Hoc sensu tolerari quoque potest Aristotelis de æternitate mundi doctrina, nempe ex parte post; imo & Anaximandri, Anaximenis, Anaxagora, Archelai, Diogenis, Leucippi, aliorum Stoicorum, qui φθαςτον τον κόσμον λέγκσι apud Stobaum Ecl. Phys. L. I. c. 24. applicatiue nempe ad terram, quæ ματοιρότητι est subjecta, mutationi obnoxia, mutanda igni. Quacum doctrina, in Verbo DEI fundata, conciliare licet, si unicam duntaxat periodum ponamus, non infinitas, Stoicorum illam de mundi unius ejusdemque corruptione & renouatione. Locus extat apud Simplicium. Tevetor 32 καὶ Φθαςτον τὸν ἔνα κόσμον ποιᾶσι, ὅσοι αἰκὶ μὲν Φασιν κναι κόσμον, ε τον αυτόν αικ, αλλά αλλο τε άλλον γινόμενον κατά τινας χρόνων περιόδες: "Ως 'Αναξιμένης τε , καὶ Ἡράκλατος, καὶ Διογένης, καὶ υςερον δι ἀπὸ τῆς Στοᾶς. Generabilem & corruptibilem statuunt mundum, qui eundem semper perstare dicunt, sed mutatum post certas temporum periodos ab illo: uti Anaximenes, Heraclitus, Diogenes, & Stoici, Huc in specie pertinet, quod Sestatores vetustissimi Græcorum Philosophi & Theologi, Orpheum puto, tradiderunt, vel finxerunt, de terra ex Chao per amorem nata, & per elementorum

I. A. Bridrich scuips

п. Рет. сар. ш. v. 7. Ultima terræ per ignem бонцавіа.

II. Itet. Cap. III. v. 7. Petste Ferbrennung der Groen.

I. G. Pintz soulps.

•

discordiam dissoluenda; illud item, quod Veteres scripserunt de maximis mundi mutationibus, & Apocatastasibus. Cui dostrinæ saue. bant non solùm Stoici, sed & Platonici, & Pythagorici, Græci pariter atque Ægyptii, quod constat ex Origene contra Celsum L. V. imo & Druidæ, qui mundum, non obstantibus tot reuolutionibus, declararunt incorruptibilem. Strabo L. IV. 'Αφθάςτες δὲ λέγεσι τὰς ψυχὰς καὶ τὸν κόσμον. Ἐπικεατήσει δέ ποτε καὶ πῦς κὰ ὕδως. Incorruptibiles dicunt animas & mundum; prædominaturum autem nunc ignem nunc aquam. De Platonico Reuolutionis Anno, & Cometa fortè terram aliquando combusturo, locuti sumus alibi. Aristotelis de incorruptibilitate mundi, si materiam respexit simul & formam, (de terra in specie loquor,) pugnat illa non solùm experientiæ, & Scripturæ sacræ, sed ipsi antiquissimorum populorum opinioni, qui Diluuio propiores faciles sibi persuadere poterant, obnoxiam fore terram aliis magnis mutationibus, dissolutum iri, quod compositum est. Sic Ægyptii statuebant τον κόσμον γεννητον και φθαςτον, testibus Manethone & Hecatao apud Laertium in Proœm. Brachmanes quoque apud Strabonem L. XV. Et intelligenda venit Chaldæorum illa ἀφθαρσία, de materia, non de forma: destructio verò, tot testimoniis vetustissimis roborata, de forma, non de materia. Ælianus Var. Hist. L. VIII. C. 11. oi eti maillor donertes triv των όλων Φύσιν κατεσκέφθαι, λέγεσι καὶ τὸν κόσμον διαφθάρεωθαι αυτόν. Qui naturam rerum penitius introspexisse videntur, dicunt: Mundum ipsum corruptum iri.

In facris Pandectis exprimuntur clara, quæ obscura reperias in Literis profanis. Ps. CII. 27. 28. Interibunt cœlum & terra, tu autem perstas, & universa ut vestis veterascunt, teque immutante illa immutantur. Verum Tu idem es perpetuò, & anni tui non finiuntur. (Ipfi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.) Jes. LI. 6. Attollite oculos vestros in cœlum, & terram subtus inspicite, quoniam cæli ut fumus corrumpentur, & terra ut vestis vetustate peribit, & qui in ea habitant ad eundem modum peribunt, salus autem mea in æternum durabit, & justitia mea non concidet. (Leuate in cœlum oculos vestros, & videte sub terra deorsum: quia cœli sicut sumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur, & babitatores ejus ficut bæc interibunt: salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non desiciet.) Matth. XXIV. 35. Ὁ ἐςανὸς κελ ἡ γῆ παςελεύσοντας ὁι δὲ λόγοι με ε μή παρέλθωσι. I. Cor. VII. 3 I. παράγει το χήμα τε κόσμε τέτε. Cæterùm huc pertinent loca omnia de nouo cœlo & noua terra, utpote quæ mutationem prioris cœli priorisque terræ præ-Supponunt. Explicata hactenus destructio terræ minimè repugnat rationi, quin imò ei est quam maxime conformis. Vidit ratio originem bujus mundi sublunaris, vidit è suo Chao prodeuntem: & quem orientem vidit, si eundem viderit occidentem, non mirabitur: mortalem genuit, celebrauit natales, funus etiam celebrare poterit: nec id resolui posse negabit, quod non ita pridem vidit coalescere. — Quotidianæ corruptiones & generationes parui sunt, & communis ordinis: sed cum de mundis struendis aut demoliendis agitur, Diuinum opus est, & admiratione dignum. Hic etiam illustres siunt Sapientia & Justitia DEI, cum quæ naturam regit, atque unà res bumanas, Prouidentia, utriusque momenta ita temperat, ut consilium iramque DEI in genus humanum ipsa natura exequatur. Burnet. de Constagrat. Mundi c. 2. sub sin.

Memoratu id est dignum, antiquissimas pariter & à DEI Verbo remotissimas Gentes persuasas fuisse de destructione & quasi expurgatione mundi per ignem vel aquam. Unam harum sustinuit jam terra in diluuio, alteram sustinebit in fine mundi. Hanc sententiam fouebant non solùm Stoici, sed &, qui ante Zenonem Stoicorum Principem vixit, Heraclitus, apud Laërtium, καὶ πάλιν έκπυς εωθαι κατά τινας περιόδες, igne conflagraturum mundum exactis certis periodis, qui ex igne constitit. Et qui Heraclito anterior Empedocles, της των πάντων αναλήψεως μέμνηται, ως έσομένης ποτέ είς την τε πυρός εσίαν μεταβολης, quod in restitutione rerum transmutatio sieri debeat per ignem, vel, in substantiam ignis, apud Clementem Alexandrin. Strom. L.V. Sic Ægyptii. Scythæ, Druidæ, alii inprimis Orientales populi *Phænicis* auis symbolo repræsentare solebant combustionem mundi. Hujusmodi opiniones fouebant Græci atque Romani, quod constat ex Scriptis Sophoclis, Lucani, Lucretii, Ouidii. De Stoicis egregius extat locus apud Philonem. Δύναται δε κατά Στοικές ο μέν τις κόσμος αίδιος, ό δέ τις Φθαφτός λέγεωλαι. Φθαφτός μεν ό κατα διακόσμηση, ἀίδιος δε δ μετα της έκπυςώσεως παλιγγενεσίαις κ πεειόδοις αθανατιζόμενος εδέποτε ληγέσαις. Juxta Stoicos potest mundus certo sensu dici corruptibilis, alio æternus. Corruptibilis respectu ornatus sui, vel formæ, æternus, quatenus combustione facta exa-Etis certis temporum periodis renouabitur iterum & subsistet. Apud Laertium nunc submergetur aquis, nunc conflagrabit igni, καὶ έξαυχμῶται καὶ ἐξυδατεται. Idem de Stoicis testimonium suppeditat Cicero Somn. Scip. Propter eluuiones exustionesque terrarum, quas accidere tempore certo necesse est, non modo non æternam, sed ne diuturnam quidem gloriam assequi possumus. De Nat. Deor. L. II. Ex quo euenturum nostri putant id, de quo Panætium addubitare dicebant, ut ad extremum omnis mundus ignesceret, cum, bumore absumpto, neque terra ali posset, neque re-mearet aer. — Ita relinqui nibil præter ignem, à quo rursus animante, ac Deo, renouatio mundi fieret, atque idem ornatus oriretur. Sed animaduertendum probè, in eo dissentire Stoicos à Sacræ Scripturæ infallibili testimonio, quod illi innumeras successiuè statuerint inundatio-00000000000000000

nes & conflagrationes, παληγενεσίας καὶ περιόδες εδέποτε κηγέσως, apud Philonem, των τοιέτων περιόδων έξ αιδία γινομένων ακαταπαύσως. Numenio apud Euseb. Prap. Euang. L. XV. C. 19. ywousver is Obnεομένες (κόσμες) έπ' αποιρον, αίλων μέν ακ γινομένων, αλλων δε Φθαιρομένων. Quum contra Christicolas nos certos reddant Sacræ Literæ, post conflagrationem uniuersalem defore tempus. Alium errabant errorem Stoici, recuperaturum esse mundum pristinam formam, cosdem homines, qui vixerant olim, resurrecturos, eandem fore rerum omnium olim gestarum, virtutum, vitiorum, scenam. Illi putant, sic eadem temporum temporaliumque rerum volumina repeti, ut v. g. ficut in isto Seculo Plato Philosophus in urbe Atheniensi, in ea Schola, que Academia dicta est, discipulos docuit, ita per innumerabilia retro Secula, multum prolixis quidem interuallis, sed tamen certis, & idem Plato, & eadem ciuitas, eademque Schola, iidemque discipuli repetiti, & per innumerabilia Secula repetendi sunt. Auguftin. de Civ. DEI L. XII. c. 13. Incertum autem prorsus, undenam tot Populi & Philosophi dostrinam adeò uniuersalem de conflagratione hauserint, an quod observarint, bina hæc clementa, aquam & ignem, depurare omnia? an, quod oculis obuersati fuerint Vulcani, & mentibus traditio quædam à Noachi posteris? Columnis Sethi si fides habenda, conflagratio mundi aliquando futura Gentibus antediluuianis fuit cognita, utpote illis insculpta.

Certissima, imo infallibilia de conflagratione mundi testimonia suggerit Sacra Scriptura utriusque Testamenti, ea quidem disserentia, quod Prophetæ Veteris Teltamenti illam viderint eminus, veluti per nebulam densam, Apostoli verò, Petrus inprimis, incendium hoc descripserint ita, ac si fuerint autorras. En Pauli Testimonia! 1. Cor. III. 13. Exist to igyor pareεὸν γενήσεται ή γας ήμέςα δηλώσει ότι έν πυςὶ αποκαλύππεται και έκας το έγγον οποίον ές: , το πυς δοκιμάσει. Hebr. VI. 8. Έκφές κσα (γη) ακάνθας και τριβόλας, αδόκιμος κώ κατάξας έγγυς, ής το τέλος είς καύσιν. 2. Theff. I. 7. 8. futuram scribit ἀποκάλυψισ τὰ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗ-ΣΟΥ απ' εξανε έν πυρί Φλογός. Hebr. X. 27. Φοβερά τις έκδοχη κείσεως, και πυρος ζηλος, έωθίσο μέλλοντος τές บัพยงแหน่งระ Saluator ipse conflagrationem veluti digitis monstrare videtur Matth. XIII. 40. &c. "Ωσπες εν συλλέγεται τα ζιζάνια, και πυςί κατακαίεται" ετως έςαι έν τη συντελεία τε αίωνος τέτε. Αποςελει ο ύιος σε ανθρώπε τες αγγέλες άυτε, και συλλέζεσιν έκ της βασιλώας αυτέ πάντα τα σκάνδαλα, και τές ποιέντας την άνομίων. Καλ βαλέσιν άυτες είς την κάμινον τε πυρός. Εχ Veteri Codice pertinent huc, quæ sequuntur Psal. XI. 7. Pluet super impios laqueos, ignem & fulpbur, ventum tempestuosum ardentem, hæc sors calicis illorum. (Pluet Juper peccatores laqueos: ignis & sulpbur & spiritus procellarum, pars calicis eorum.) L. 3. Veniet DEUS noster, neque dissimulabit, ignis vorax ante ipsum (præcedet), circa eum undique turbo vehemens. (Veniet DEUS noster, & non silebit. Ignis in conspectu ejus ex-

ardescet: & in circuitu ejus tempestas valida.) LXVIII. 3. Quemadmodum dispellitur sumus, tu dispelles eos: & sicut cera colliquescit ab igne, sic dispereunt impii à conspectu DEI. (Sicut desicit fumus, deficiant: ficut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie DEL.) LXXXIII. 15: 16. Ut ignis incendens sylvam, & ut slamma montes comburens: sic persequitor eos procellis tuis, & turbine tuo consterna illos. (Sicut ignis, qui comburit syluam, & sicut slamma comburens montes: Ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos.) XCVII. 3. Ignis ante eum præcedet, ut circunquaque bostes ejus instammet. (Ignis ante ipsum præcedet: & instammabit in circuitu inimicos ejus.) Jes. LXVI. 15. Ecce, DO-MINUS in igne veniet, & quadrigæ ejus turbini fimiles erunt, ad reddendum cum furore iram suam, & increpationem suam in flammis ignis. (Ecce, DOMINUS in igne veniet, & quafi turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in slamma ignis.) XXXIV. 8. 9. 10. Dies est ultionis DOMINO, annus repensionum ad judicium Zion. Et conuertentur torrentes ejus in picem, & puluis ejus in sulphur, & erit terra ejus pix ardens. noctu, neque interdiu extinguetur, in æternum ascendet fumus ejus, à generatione ad generationem vastabitur, in perennem æternitatem non erit, qui per eam transeat. Dan. VII. 9. 10. prouectus etate supremus Judex repræsentatur sedens in Tribunali, cinclus igni. Spectabam sanè, donec posita sunt subsellia, & prouectus ætate sedit, cujus solium flammæ igneæ, & ejus rotæ ignis flagrans. Igneum flumen dimanabat, egrediebaturque ab eo, — quumque judicium consedisset, libri aperti sunt. Mal. IV. 1. Ecce, dies venit, ardens ut clibanus (caminus), tum erunt omnes arrogantes, & omnis, qui impietatem patrat, stipula, inflammabit eos dies ventura. Zeph. I. 18. III. 8. Nec argentum, nec aurum eorum liberare eos poterit in die excandescentiæ DOMINI, quin in igne zeli ejus deuorabitur uniuerfa terra, quoniam in uniuersum conficiet, idque illico, omnes habitatores terræ, (quia confummationem cum festinatione faciet cunctis babitantibus terram.) Ad viuum tandem sistit hanc κοσμ - εκπύςωσην Moses in Cantico sito Deut. XXXII. 22. Ignis succensus est in furore meo, & exardescet ad insimos inseros usque, deuorabitque terram cum frudu ejus, & inflammabit fundamenta montium. Locus Petrino nostro παράλληλος.

De tempore hujus conflagrationis audiamus responsum ipsius Saluatoris Matth. XXIV. 36. Marc. XIII. 32. περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης κὰ τῆς ὧρας ἐδεἰς διδεν, ἐδὲ δι ἄγγελοι τῶν ἐρανῶν, κὶ μὴ δ πατής με μόνος. Αct. I. 7. ἐκ ὑμῶν ἐςι γνῶναι χρένες ἡ καιρεὲς ἐς ὁ πατὴς ἔθετο ἐν τῆ ἰδίᾳ ἐζεσίᾳ. Confunduntur nasutuli omnes hocce responso, & omni sapientiæ humanæ aditus præcluditur ad hæc adyta. Vana sunt omnia Philosophorum ratiocinia, vani omnes Astrologorum computi. Concedamus licet Stoicis, nutriri sidera flam-

Digitized by Google

mantia halitibus è terra surgentibus, & his depauperatam terram tandem siccari (quod ridiculum) incertum nihilominus est, quando Pyrophylacium hocce, vel Atmophylacium potius, fuerit exhaustum. Recenset hanc opinionem Cicero Nat. Deor. L. II. Sunt Stella secundum Stoicos natura flammea, quo circa terra, maris, aquarum vaporibus aluntur: bis, qui à Sole, ex agris tepefactis & ex aquis excitantur, quibus altærenouatæque Stellæ, atque omnis æther, refundunt eodem, & rurfus trabunt indidem: nibil ut fere intereat, aut admodum paulum, quod astrorum ignis & ætheris slamma consumat. Ex quo euenturum nostri putant, id, de quo Panætium addubitare dicebant, ut ad extremum omnis mundus ignesceret: cum humore consumpto neque terra ali posset, neque remearet aer: cujus ortus aqua omni exhausta esse non potest. Ridiculum æquè, si dixeris, ali igniuomos montes, Ætnam & Vesuuium, unicâ aquæ, oleiue guttula, quâ consumtâ igni conslagrarent Sicilia atque Italia.

Haud majorem applausum merentur Astrologi, fatalem hanc mundi catastrophen ex aspe-Ctibus fiderum deducentes. Uti Berofus apud Senecam Quaft. Nat. L. III. c. 29. Diluuianam inundationem deduxit ex conjunctione magna omnium Planetarum, Jouis inprimis & Saturni in Capricorno, finalem verò conflagrationem tribuit conjunctioni eorundem siderum in Cancro. Cui pollicem premit Petrus Alliac. de Cons. Theol. & Astrol. c. 1. Maluere alii pro temporis norma ponere motum proprium Fixarum ab Occasu versus Ortum, quo finito conflagraturus sit orbis, exacto nimirum spatio 36000. annorum juxta Ptolemæum, 25000. juxta Tychonem, 25200. juxta Cassinum, cujus observationes omnium exactissimæ firmamentum prouolui volunt gradu unico spatio 70. annorum. Est hæc Periodus Annus ille magnus Platonicus, cui assignauit Aristarchus 2484. Aretes Dyrrhachinus 5552. Heraclitus & Linus 10800. Dion 10884. Orpheus 100020. Cassandrus 3600000. annos apud Cenforinum L. XVIII. Quodsi ex Veterum sententia pro definiendo hoc anno magno requiritur non duntaxat Fixarum reuolutio, sed idem prorfus Stellarum tum Fixarum tum erraticarum situs, qualis fuit initio mundi, nulla forsan planè foret unquam expectanda conflagratio, & pro Calculo formando deberet necessariò situs ille esse cognitus. Tricis haud minoribus implicatur Annus magnus Cluueri, & aliorum modernorum Cometicus, Cometæ illius, qui diluuianam inundationem concitasse dicitur, reuolutio, quà finità conflagraturus sit mundus. Utrumque licet concesserimus, incertum tamen adhuc est, an Diluuianæ Catastrophes causa occasionalis fuerit Cometa? an idem ipse, vel alius, terram sit combusturus? qualisnam fit illius periodus? Id quidem inficiari nemo poterit, Cometam hunc illumue à Sole can-

١

defactum, si forte haud longe à terra, vel hujus vorticem trajecerit, causam occasionalem incendii fatalis esse posse. Adducam verba Cluueri Geol. p. 258. In Herannahung desselben würde erstlich eine grosse Aufschwellung des Wassers in dem weiten Abgrund entsteben, und durch die neue, mehr nachdrückliche und mehr gewaltige Erhebungen in die aufstehende Theile, und länglichte runde Fläche der Erden, würden die alten Risse und Brüche abermals eröffnet, und nicht wenige von neuem wieder gemachet werden, nicht allein als wie zur Zeit der Sündstut, in den bergichten, und mehr löcherichten Columnen, oder Säulen, so über der Fläche des Wassers berfür stehen, sondern in allen dessen Theilen, so wohl unter den Seen und dem groffen Welt-Meer, als in andern Plätzen: welche Ritze zugleich die größte Massa oder Menge des Wassers, so auf der Fläche des Grundes befindlich, in sich schlucken, und zu den andern Neben-Wasseren in dem Inneren der Erde würden abfertigen müssen: welches der erste und fürnebmste Ansatz und Fortgang ist zu einer allgemeinen Verbrennung. Worauf 2. die Dünste, so von des Cometen Atmosphæra sind bergekommen, welche zur Zeit der Sündstuth, wegen ihrer langen Abwesenheit von der Sonnen, in der weit entferntesten Gegend jenseit des Saturni, zimlich kühl maren geworden, zu dieser Zeit als überaus heiß und brennend müssen geachtet werden, weil sie ohnlängst der Sonnen so sehr in dem Peribelio sich genäheret baben, und muß diese Hitz von solchem extraordinairen Grad seyn, daß nichts denn die idea eines Rachens von Feuer auswerffendem Berge, so eben eine unsägliche Menge von füssigen und brennenden Strömen und Ausgüssen einer feurigen Materie beraus stosset, die Gewalt darvon einiger massen fürzubilden, sich dazu anschicken kan. Man bilde sich derohalben ein, als wenn die Erde eben das Mittel dieser Atmosphær sey berdurch gegangen in die 2000. Meilen auf einander, und davon mit sich geführet habe eine cylindrische Säul, deren Basis etwas breiter wäre gewesen, als ein grosser Circkel dieser Erde, und worvon die Höhe eben die Zahl der Meilen, so jetzt erwähnet: und bekenne nur, ob nicht alsdenn die Lufft, und derselben angräntzende oder oberste Region nicht genugsam heiß und ausbrennend seyn wurde, welches der ander Schritt zur allgemeinen Verbrennung ist. Uber dem alles ist nicht nöthig zu sagen, was für eine Menge dieser feurigen Ausdämpfungen und Ausgusses der geflossenen Materie in den Ritzen der inneren Theilen der Erde herunter sliessen, und durch Hinbeyfügung der centralen heissen Dünste dieselben verstärcken, und die erschröckliche Entziindung beschleunigen würde: und was für durchdringende und brennende feuerige Corpuscula der Central-Corper selbst, währender solcher Näbe von sich auslassen mer de.

1524 TAB. DCCXLIV. 2. Petr. Cap. III. vers. 5. 6. 7.

quod unicè dependet ex liberrima Creatoris voluntate, qui sibi soli præcisum tempus, dies & horas reservauit. De reuelationibus specialibus, quæ fidem mereantur, nil nobis constat. Examinent alii illas Librorum Sybillinorum, Prophetiæ Enochi, cujus meminit Judas v. 14. 15. R. Elie, qui binis Seculis ante CHRI-STUM vixisse, & Inani ante Legem adscripsisse dicitur annos 2000. Legi 2000. diebus Melliæ 2000. Quæ ipsa sex millenis mundi duratio fundata Creationis & Sabbathi Historia magnum inuenit applausum apud priscæ Ecclesiæ Patres. Videantur Barnabas c. 15. de Sabbatho. Irenæus L. V. c. 28. Lactantius Instit. L.VII. c. 14. Cypriamus Exbort. ad Mart. c. 11. Hieronym. Epist. 139. & in cap. IV. Mich. Augustin. de Civ. DEI L. XX. c.7. Author Responsionum ad Orthodoxos apud Justinum Quast. 71. In id incumbamus potius, ut aliquando in die illo judicii gaudere possimus, aduentu benignis-simi Saluatoris & Judicis.

Neque de causa instrumentali constagrationis certi quid pronuntiari potest, silente reuelatione. Pendet tota natura à DEI nutu: poterit terra propius accedere Soli, imo sublatis vel debilitatis viribus centrifugis præcipitari in mare illud igneum; ignis, si quis est, erumpere centralis; Cometa à Sole candesactus præterire terram. Imo DEUS, ut Abrahamo liberos excitare ex lapidibus, saxum commutare in aquam, sic & saxa, aquas, terram in

ignem.

Pronum est judicare, quam tristis futura sit rerum omnium facies. Ἐμφατικώτατα funt, quæ tradunt Pandectæ Sacræ. Jes. XIII. 9. 10. Ecce, dies DOMINI sæuus aderit, & excandescentia atque æstus nasi, ut redigat terram in solitudinem, & peccatores ejus ex ea excindat. Nam stellæ cælorum & sydera eorum non splendebunt lumine suo. Obtenebrescet Sol in ortu suo , & Luna non lucebit lumine suo. (Ecce, dies DOMI-NI veniet, crudelis & indignationis plenus, & ira, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.) XXIV. 17.18.19.20. Pauor ergo, & fouea, ac laqueus fuper te, o habitator terræ, ut qui fugiat à voce terrifica, incidat in foueam: & qui è fouea ascenderit, laqueo capiatur, quoniam fenestræ supernè aperientur, & concutientur fundamenta terræ. Vebementer crepabit terra, grauiter rumpetur terra, atrociter commouebitur terra. Nutando nutabit terra sicut ebrius, & transferetur sicut tabernaculum nocturnum. (Formido, & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. Et erit: qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam: & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: quia cataracta de excelsis aperta sunt, & concu-

tientur fundamenta terræ. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra. Agitatione agitabitur terra, sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis.) XXXIV. 4. Contabescet omnis exercitus cœlorum, & conuoluentur cœli ut codex, & omnis exercitus eorum defluet, ut defluunt folia vitis & ficus. LI. 6. Cæli ut fumus corrumpentur, & terra ut vestis vetustate peribit. (Cœli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur.) Ezech. XXXVIII. 19.20. In indignatione mea, in zelo meo, in igne ira mea loquutus sum, si non die illa suerit commotio magna in terra Israel. Commouebuntur enim à facie mea pisces maris, & volucres cœli, & bestiæ agri, & omne reptile, quod reptat super terram, omnes bomines denique, qui sunt in superficie terræ, & subruentur montes,& cadent aggeres, & omnes muri in terra cadent. Matth. ΧΧΙΝ. 29. 30. Μετά την θλίψην τών ημερών έκείνων δ ήλιος σκοτιωγίσεται, και ή σελήνη ε δώσει το Φέγγος αυτής, મુભુ ર્દા હેર્દ્દદ્દદ્દ πεσένται હેπό τε έξανε , મુભુ αί δυνώμεις τώ**લ** έρανων σαλευθήσουται. Και τότε Φανήσεται το σημείου τέ ບໍ່ເຮັ τຮ ຂໍາຄະພິກະ ຄຳ າຫຼື ຮໍເລາຫຼັ, &c. Luc. XXI. 25. *E5aq σημεία εν ήλίω, καὶ σελήνη, καὶ άςγοις, καὶ έπὶ τῆς γῆς συνοχή έθνων έν απορίω, ηχέσης θαλάσσης, καὶ σάλε. Ττίstissimum denique rerum statum viuis depingit coloribus Diuus noster Petrus, clarè docens, v. 10. quid futurum sit de cœlo, elementis, terra, integroque ejus vortice; quomodo cœli sint consumendi, joisnoo, cum stridente sonitu, qualem obseruamus in incendiis, conspirantibus fimul ventis. Quod idem prædicit Jefaias XXXIV. 4. & Johannes Apoc. VI. 14. Egaνὸς ἀπεχωςίως ὡς βιβλίον είλισσόμενον. Tunc nempe stridentes cum sonitu vel frementes irruent venti, si prius fuerint οι δέλοι τε ΘΕΟΥ έσφεαγισμένοι έπὶ τῶν μετώπων ἀυτῶν, Apoc. VII. 3. Sequentibus autem Tragædiæ scenis soluentur elementa, aqua & aër, igni; cuaporabunt maria, lacus, flumina, fontes, dislipabitur nimia rarefactione aër, mutatus in presterem uniuersalem: comparebunt magno numero meteora ignita, fulgura, fulmina, tonitrua, ac si tota Atmosphæra fuerit commutata in ignem. Tandem ή γη καὶ τὰ ἐν ἀυτή ἔργα κατακαήσεται. Omnes fyluæ, montes, arbores, plantæ, urbes, Regum & Principum Palatia, Monumenta sumptuosissima, omne, quod humana parauit industria, conflagrabunt, concident in cineres.

Altioris indaginis res est, an terra exusta sit præcipitanda in vastissimum corpus Solis, indeque iterum ejicienda? an terræ centrum suturum sit damnatorum infernus, vel potius Sol, cujus causam integro Trastatu desendit

Swinden Recherches sur la Nature du seu de l'Enser, & du lieu, ou il est situè. Amsterd. 1728.

2. Petr.

2. Petr. Cap. III. vers. 10. 12. 13. Jud. vers. 21. TAB. DCCXLIV. 1525

2. Petr. Cap. III. vers. 10. 12.

Vid. 2. Petr. Cap. III. vers. 5. 6. 7. Matth. Cap. XXIV. vers. 29.

2. Petr. Cap. III. vers. 13.

Sed cœlos nouos ac terram nouam Nouos verò cœlos, & nouam terram juxta promissum illius expectamus, in quibus justitia inhabitat.

& promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat.

Καινες δε έξανες και γην καινήν κατα το επάγγελμα άυτε προσδοκώμεν, έν δις δικαιοσύνη κατοικώ.

Erræ, quatenus est Planeta, statui posfunt tres Periodi: prima sese extendit à Creatione ad Diluuium, per 1656. annos: secunda à Diluuio ad conflagrationem, cujus duratio soli DEO est cognita: tertia à conflagratione ad æterna usque secula. In prima fuit terra ratione fertilitatis innocentiæ Protoplastorum adæquata: in secunda respondet aspera facies, massa sudore & labore vincenda, tristi peccatoris lapsui: tertia sedes erit beatorum. Prima destrui debebat aquâ, corrumpi mixturâ particularum mineralium sterilium, cum pretiosissima nigri coloris matre, quæ ante diluuium terram obtegebat pura: tertia exusta restituetur vel in pristinum, vel meliorem adhuc statum. Metallis omni-

bus fusis, lapidibus & mineralibus vitrificatis, purissima remanebit terra, quam ne Tschirnhausianæ quidem lentes in vitrum redigere valent. Nouus comparebit Paradisus, remouebuntur longè omnes morborum, halituum noxiorum, tempestatum grandinosarum & fulminearum causæ occasionales. Noui erunt cœli, noua terra. Ecce, ego creo cælos nouos, & terram nouam, & veterum nulla erit mentio, neque in cor venient. (Ecce, ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor.) Jes. LXV. 17. Ειδον κρανόν καιρόν και γην καινήν ο γάρ πρώτος κρανός και ή πεώτη γη παεηλθε καὶ ή θάλασσα ἐκ ἔςιν ἔτι, Apoc. XXI. 1.

EPISTOLA JUDÆ.

Jud. vers. 12.

Hi funt inter charitates vestras maculæ, inter se conuiuantes, absque (ullius) timore, (a) seipsos pascentes, nubes aquam non habentes, quæ à ventis circumaguntur, arbores autumno marcelcentes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradicatæ.

Hi funt in epulis suis maculæ, conviuantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ.

(a) Vel, suopte viuentes arbitrio, soupaisor enim non tantum de pabulo dicitur, sed etiam pastoris in morem regere sibi commissos significat.

Ουτοί είσιν εν τως αγάπως ύμων σπιλάδες, συνευωχέμενοι, αφόβως έαυτες ποιμαίνοντες νεφέλαι ανυδροι, ύπο ανέμων περιφερόμενα, δένδρα Φθινοπωρινά, ακαρπα, δίς αποθανόντα, έκριζωθέντα.

Gapæ, ἀγάπα, non tam funt Xenodochia locandis cibandisue aduenis dicata, sumtibus Ecclesiæ extructa, qualia Hospitalia Synagogis Judæorum erant adsita, sed po-

tius conuiuia sumtibus diuitum habita, pauperibus quoque communia, adornata communiter sub vesperam Dominicæ, vel & ante ac post Cœnam Sacram, in testimonium com-Ppp ppp ppp ppp ppp pp

munis $\alpha \gamma \alpha \pi \eta s$, & commemorationem mortis CHRISTI. In hujusmodi conuiuiis debebant omnia esse ad ordinem, amorem mutuum, concordiam, temperantiam disposita, quod testimonium primis Christianis perhibet Plinius ad Trajanum, stato die coiuisse ad capiendum cibum promiscuum & innoxium. Tertullian. Apolog. c. 39. Nibil vilitatis, nibil immodeftiæ admittit, non prius discumbitur, quam Oratio ad DEUAl prægustetur. Editur, quantum esuriențes capiunt, bibitur, quantum pudicis est utile, ita saturantur, ut qui meminerint, etiam per noctem adorandum sibi DEUM esse: ita fabulantur, ut qui sciant DOMINUM audire. Post aquam manualem & lumina, ut quisque de Scripturis san-&is, vel de proprio ingenio potest, prouocatur, in medium DEO canere: binc probatur, quomodo biberit. Æquè Oratio conviuium dirimit. Sed irrepserunt ipsis Apostolorum temporibus abusus circa agapas, excessus, lasciuiæ, ut abolere conuiuia hæc necesse judicauerint Patres in Concilio Laodiceno Can. 28. Synodo Trullana Can. 74. Concilio Carthaginensi Can. 42. Inuitabantur ab opulentis amici ejusdem ordinis, vel dignitatis, remotis egenis. Hujusmodi abusus, & cos, qui hosce introduxerant, reprehendit Judas, nuncupatque σπιλάδας, συνευωχυμένυς, αφόβως δαυτές ποιμαίνοντας, νεφέλας ανύδευς, ύπο ανέμων πεξιφερομένας. Qua loquendi formulà utitur etiam Petrus 2. Ep. II. 17. mutuò petita à Solomone Prov. XXV. 14. Nubes & ventus absque imbre est, qui magnifice pollicetur, sed præstando fallit. (Nubes & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.) Hos.VI.4. Quid faciam tibi, o Epbraim? Quid faciam tibi, Juda? Pietas vestra est quasi nubes matutina, & veluti ros mane veniens & abiens. Formula, quâ simul exprimitur vitium & exitium. Nubes collectæ, à quibus fœcundum præstolamur imbrem, sed mox dissipatæ à ventis, & quasi abeuntes in nihilum, quæ multa pollicentur, sed promissis haud stant, sunt. Symbolum egregium animi leuis, inconstantis, magno promissoris oris hiatu. Δένδρα Φθινοπωρινα, ακαρπα, δίς αποθανόντα, έκριζωθέντα. Significat Φθινώπορον 1. Autumnale tempus inde à 15. vel 22. Aug.

ad 22. Dec. quo fructus colliguntur, folia decidunt, plantæ ornatu suo & decoro priuantur habitu: deficiente calore, cessante succi nutritii motu, clausis tubulis & orificiis extremis, in vegetabilium ipsorum commodum, ut exacta æstate hyemis gaudere queant quiete. Sunt proin dévoles paronuers talia, qualia conspiciuntur किल्पंजार मेर्नेन कह जेंद्रबर, desinente jam tempestate, sub autumni finem, moribundis similiora quam viuis. 2. Hoc nomine venit vocos Φθίνεσα οπώςας, morbus corrumpens fructus, quo hi ante maturitatem arescunt, putrescunt, arboribus decidunt, Phauorino. Locum heic inuenit utraque significatio, speciatim posterior, quam seligit Clericus, quod Apostolo dicantur δίνδςα hæc ἄκαςπα, quod Epitheton haud quadrat naturali fructuum maturorum vel foliorum casui, sed potius dispositioni morbosæ. Quinimò sunt divdea hæc die aimodavorra, vel, si mauis, prorsus mortua, ut solemus dicere, bis terque beatus. Sed emphatico magis significatu arbor dici potest bis mortua, si in arido arenoso solo crescenti ob desectum succi nutritii folia fint decidua, sed emarcescens in pinguius transplantata solum iterum diligenter curata germinet, reuirescat, sed & heic nouo & immodico superueniente æstu pereat, adeoque bis moriatur: in priori casu restabat aliquid succi in tubulis radicum, in posteriori verò est omnis regerminationis spes euanida. Applicatio Parabolæ difficultate omni caret. Sunt homines mundo, carni, voluptatibus dediri. licet viui, tamen mortui, νευςοί τοῖς παςαπτώμασι καὶ ταῖς ἀμαςτίαις, Eph. II. 1. Est hæc mors prima. Arbor talis emortua, vel quasi, transplantata in Paradisum DEI, verbo Euangelii vocata, & ad communionem Ecclesiæ externam admissa, externis quoque Christiani hominis officiis defungens, folia fructusque exhibens, viuere visa, sed agnita veritate ad pristina peccata, injustitiam, idololatriam, Hypocrisin rediens, alterâ vice moritur. Erunt tunc τὰ ἔχωτα χάξονα των πεώτων, Matth. XII. 45. Imo eradicatur justissimo DEI judicio arbor talis, igni comburenda.

Jud. vers. 13.

Undæ efferæ maris, despumantes sua Fluctus feri maris, despumantes suas ipsorum dedecora; stellæ erraticæ, quibus caligo (a) tenebrarum in æternum feruata est. (a) Hebr. pro tenebricosa.

confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum seruata eit in æternum.

Κύματα αγεια θαλάσσης, έπαφείζοντα τὰς έαυτων αίχύνας ἀς έρες πλανήται, δις ὁ ζόφος τὰ σκότες εἰς τὸν αίωνα τετή-

Sunt

Unt ergò Hypocritæ, & omnes, qui Christiano nomine sunt indigni, κύματα αγεια βαλάσσης, ἐπαφείζοντα τὰς ἐαυτῶν αἰχυνας. Euripi instar fremunt, qui nescit quiescere, cum aquæ ejus limo & luto turbantur; (Quasimare feruens, quod quiescere non potest, & redundant sluctus ejus in conculcationem & lutum.)

Jes. VII. 20. Fluctus à ventis agitati, qui omnia absorbere videntur, tandemque leuiculas res

omnes, cadauera, ad littora ejiciunt: mystico sensu homines ambitione & superbià instati, omnia, præter se ipsos, contemnentes, supprimentes, qui nauiculam Ecclesiæ periculis exponunt, tandem tamen nil nisi spumam ostentant. assists adainam, incerto motu errantes, nunc directæ, nunc stationariæ, nunc retrogradæ, ignium fatuorum ad instar alios seducentes, & ad loca paludosa abducentes.

APOCALYPSIS.

Apoc. Cap. I. verf. 15.

Et pedes ejus similes Chalcolibano, Et pedes ejus similes aurichalco, sicut velut in camino ardentes. — in camino ardenti. —

Κα) όι πόδες αυτε όμοιοι Χαλκολιβάνω, ως έν καμίνω πεπυρωμένοι. —

Ubium haud est, quin χαλκολίβανος Johannis sit Ezechielis - Chasmal I.4. ubi fusius ostendimus, intelligi debere Aurichalcum quoddam pretiosum. Videtur ipsa vox נָחֹשֵׁר־ת לְבָנָה respondere Hebræorum נָחֹשֵׁר־ת לְבָנָה quod fignificat as album; Reddit quoque Hieronymus Aurichalcum. Vel sit χαλικολίβανος æs in igne candens, notat enim 127, libben, candidum quid reddere igni, יבון libbon, metallorum in igne candefactio. Sensum hunc confirmat ipse noster Textus, πόδες ως έν καμίνω πεπυςωμένοι vel πεπυεωμένω, Vulgata, pedes ejus similes Aurichalco sicut in camino ardenti. Sic & Syrus, Arabs, Æthiops. Posset etiam quis χαλκολίβανον commutare in χαλκολιβιανον, Æs Liuianum, de quo Plinius L. XXXIV. c. 2. Proximum (Aurichalco) bonitate fuit Sallustianum in Centronum alpino tradu, non longi & ipsum æui. Successitque ei Liuianum in Gallia. Utrumque à metallorum dominis appellatum, illud ab amico Diui Augusti, boc à conjuge, velocis defectus. Liuianum quoque certè admodùm exiguum inuenitur. Summa gloria nunc in Marianum conuersa, quod & Cordubense dicitur. Hoc à Liuiano Cadmiam maxime sorbet, & Aurichalci bonitatem imita-

Andrea & Aretha, Cæsariensibus, quos sequuntur alii, Syriacâ & Æthiopicâ versionibus nixi, χαλκολίβανον est χαλκὸς εν τῷ Λιβάνῳ δερι μεταλλευόμενος, Æs, quod in Libano Monte eruitur. Suffragatur Deut. XXXIII. 25. ubi de Tribu Aser, Libano Monti adsita, ferrum & as sub calceamentis tuis. Et legitur 2. Sam. VIII. 8. Dauid tulisse as admodum multum de Betha & Berothai Cinitatibus Hadaraser, quæ binæ urbes 1. Paral. XVIII. 8. ad radicem Libani inter Emath & Damascum sitæ nominantur Tibchath

& Chun. Ab Antilibano quoque distabant haud longè Sidon & Sareptæ, urbes metallorum diuites. Sidon sanè πολύχωλκος cluet Homero Odyss. 6. v. 424. & Sarepta, צַּרָפַּר, deriuatur à אָרַצְּ fundere. Sed repugnat filentium veterum modernorumque Scriptorum, qui nihil memorant de metallis Libani. Deut. XXXIII. 25. vox بنبي feram potius denotat, quam calceamentum, ut sensus loci sit, esse Aseriticas urbes veluti seris ferreis & æreis munitas, vel, si calceos velis, finitimos populos ab Aseritis pressum iri veluti à calceis ferreis. Memoratas supra Urbes Regni Soba quod attinet, ostendit Bochart. in Phaleg L. II. c. 6. remotas longè fuisse à Libano, esse Chun vel Berothai Ptolemæi βαςάθημα, urbem Desertæ Arabiæ. Sarepta non minus poterit nomen accepisse à fusione vitri quàm à liquatione æris, tantò quidem magis, quod vitrum fuerit in illo Tractu inuentum. Sidon πολύχαλκος dici potest ab opulentia. Audi veterem Scholiasten: Σιδώνος πολυχάλκε σεβράς, εν άυτη γαρ χαλκός ε γίνεται, η πλεσίας, ώς πορφύρας έν αυτή γινομένης, Sidonis πολυχάλκε, id est, validæ, neque enim ibi gignitur æs, aut divitis, ut in qua fiat purpura. Sic & Troja cluet πολύχαλκος, πολύχρυσος Homer. Iliad. σ'. 289. Cœlum ipsum, έςανὸς πολύχαλκος *Ody*[[.γ΄. quod & Jobus XXXVII. 18. comparat Speculo fuso.

Intelligit porrò Anton. Nebrissensis Quinquagenæ tertiæ c. 4. ex Andrea & Aretha per χαλκολίβανον τον χαλκοκόη Λίβανον, ον Ίατρων παίδες ἄρρενα καλεσιν, ἐυώδεις καὶ ἀυτὸν πυρὶ ὁμιλεντα ἀτμες ἀποπέμποντα, thus æris speciem habens, Medicorum siliis masculum dictum, quod & ipsum igni admotum suaues emittit odores. Hinc & Salm. in Solin. p. 1154. ex Scriptore anonymo, κὶ ὁ μεν ἄρρεν ὀνομάζεται χαλκολίβανος ηλιοειδης (l. χαλκοειδης) καὶ πυβρὸς ηγεν ξανθὸς. Μαςculus Thus vocatur Chalcolibanum,

Ppp ppp ppp ppp ppp pp 2 g

quo

1528 TAB. DCCXLIV. Apoc. Cap. II. vers. 18. Cap. III. vers. 18.

quod æris speciem babet, & fuluum aut flauum est. Sed est id extra controuersiam, χαλχολίβανον non esse thus. Licet concederetur, flauum esse optimum thus (quod verò contrà albi est coloris) certum tamen id est, intelligi debere ali-

quid in igne confisens & fulgens.

Alius opinionis est Suidas: χαλκολίβανον -δος ηλέκτρα τιμιώτερον χρυσά. έςὶ δέ το ηλεκτρον άλλότυπον χευσίον μεμιγμένον υέλφ χαλ λιθεία. οποίας έςλ συνθέσεως χεψ ή αγία τεμπεζα της μεγάλης έκκλησίας. Chalcolibanum electri genus auro pretiosius. Est autem electrum aurum ex alienis conflatum, vitro 65 gemmis mixtum. Cujus compositionis est sacra mensa magnæ Ecclesiæ, nempe S. Sophiæ, quæ Constantinopoli est, & describitur à Cedreno. Sed neque hæc sententia applausum inuenit. Non poterat Euangelista, quod viderat, comparare cum mixtura Justiniani æuo inuenta.

Restat id solum, quod per xalxolisarov intelligi debeat Aurichalci pretiosum genus. Con-

stabit id plenius, si visionem Johannis contulerimus cum illa Danielis X. 5. 6. Ubi sistitur vir indutus linea veste (Johannes, ἐνδεδυμένος πο-Sien. v. 13.) Cujus femora (renes) cincta fuerunt obrizo auro. (Joh. περιεζωσμένος πρός τοῖς μαςοῖς ζώ-ขลง xeบาลึง) Cujus corpus velut byacintbus, & cujus facies fulguri similis erat, & oculi ejus ut lampades ignitæ. (Corpus ejus quasi Chrysolithus, & facies ejus velut species fulguris, & oculi ejus ut lampas ar dens.) (Joh. v. 14. h of uspan, auth nel af τείχες λευκαί ώσε έμιον λευκόν, ώς χιών και όι όρθαλμοί αυτε ως Φλόξ πυρός.) Et brachia ejus cum iis, quæ pedes attinent, velut splendor politi Chalybis, (Et bracbia ejus , & quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candentis,) בַּעִין נַחשָׁר בָּעָין ut color æris Kalal. (Joh. v. 15. και δι πέδες άυτε ομοιοι χαλκολίβανώ, ώς έν καμίνω πεπυρωμένοι.) Lt υοχ verborum ejus ut vox multitudinis.) (Joh. મર્લ્ય ને φων, αυτε ώς φωνή υδάτων πολλών.) Plura de hac materia lege locis citatis.

Apoc. Cap. II. verf. 18.

Vid. Apoc. Cap. I. vers. 15.

Apoc. Cap. III. verf. 18.

tum ex igni, ut locuples fias: & vestimenta alba, ut induaris, ne adpareat (a) dedecus nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos, ut videas.

Suadeo tibi emere a me aurum igni- Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias: & veltimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ; & collyrio inunge oculos tuos, ut videas.

(a) Hebr. ignominiosa tua nuditas, vel etiam dedecus tuum nudum, omniumque oculis expositum.

Συμβελεύω σοι άγοςΣσαι πας έμε χςυσίον πεπυςωμένον έκ πυςὸς , ἵνα πλετήσης* ηθή ίμάτια λευκά, ἵνα πεςιβάλη, ηθή μή Φανερωθή ή αλχύνη της γυμνότητος σε καλ κολλέριον έγχρισον τες ο φθαλμές σε, ίνα βλέπης.

Ira videtur, si non paradoxa, hæc lo-CUtio, χευσίον πεπυεωμένον έκ πυεός .quum teste Aristotele Meteor. L. I. c. 6. & fuffragante experientia μόνος ο χευσός & πυεκται, solum aurum non uratur, vel cremetur, & id ob ipsam hanc incorruptibilitatem symbolum sit æternitatis. Legunt propterea nonnulli πεπειραμένον, aurum probatum, sed licentià nimiâ, quia varians hæc lectio in nullis extat Codicibus. Defendendo simul Textui, & explicandæ rei inseruit, quod ignis soluat & separet omnia impura. Erit igitur χευσίον πεπυεωμένον έκ πυρός, quod omnem sustinuit ignis δοκιμαvíav, aurum ab omni heterogeneo liberatum, purum putum, fin Or, Oro fino, à fine, quia finem siue supremum attigit puritatis gradum. Urere quidem, singulari operatione, etiam solent Chymici aurum, sed nihil ei de sua substantia abscedit. Adeò firmiter connexa sunt

auri principia, ut separari ab inuicem nequeant, & inter Adeptos siue summos in Philosophia Magistros is referri possit, qui aurum & argentum ita destruere nouit, ut sint irreducibilia. Qualis fortè fuit Moses, qui vitulum aureum combussit igne, & comminuit in puluerem, & Spargens in aquam, potum dedit filiis Israel, Exod.

XXXII. 20. ubi de hac re plura.

Komágiov in genere denotat pastillum oblongum siue rotundum, ex succis, seminibus, fructibus, metallicis pulueribus compositum, quale inseruit erodendis fistulis apud Celsum L. V. curandis narium ulceribus apud Galenum de Loc. L. III. pro suppositoriis apud Scribon. Largum, Columellam L. VI. c. 6. Aetium L. VIII. Sed usitatius est hoc vocabulum pro medicamentis oculorum, quæ vel ξηςυκολλέςια, in forma sicca, vel, ύγεοκολλέρια, in forma humida, siue unguenti, quale fuit Johannis.

Apoc. Cap. IV. vers. 3. 6. VI. 12. 13. 14. &c. TAB. DCCXLV. 1529

Apoc. Cap. IV. verf. 3.

Vid. Apoc. Cap. XXI. vers. 19. &c.

Apoc. Cap. IV. verf. 6.

Vid. Ezecb. Cap. I. vers. 22.

Apoc. Cap. VI. verf. 12. 13. 14.

Vid. Matth. Cap. XXIV. vers. 29. 32. 2. Petr. Cap. III. vers. 5. &c.

TAB. DCCXLV.

Apoc. Cap. IX. verf. 3. 4. 5. 10.

- 3. Et de fumo exierunt locustæ in ter. 3. Et de fumo putei exierunt locustæ ram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ.
- 4. Et præceptum est illis, ne læderent sænum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent fignum DEI in frontibus fuis.
- 5. Et datum est illis, ne occiderent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque. Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii, quum percusserit hominem.
- 10. Et habebant caudas fimiles scorpionum, & aculei erant in caudis earum.

- in terram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ.
- 4. Et præceptum est illis, ne læderent fænum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantùm homines, qui non habent signum DEI in frontibus fuis.
- 5. Et datum est illis, ne occiderent eos, ied ut cruciarentur mensibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii, cum percutit hominem.
- 10. Et habebant caudas similes scorpionum: & aculei erant in caudis earum.
- 3. Καὶ ἐκ τε καπνε ἐξηλθον ἀκρίδες εἰς την γην, καὶ ἐδόθη ἀυταις ἐξεσία ὡς ἔχεσιν ἐξεσίαν ὁι σκορπίοι της γης.
- 4. Καὶ ἐρρέθη ἀυταις, ἴνὰ μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόςτον τῆς γῆς, ἐδὰ πᾶν χλωςὸν, ἐδὰ πᾶν δένδςον: Η μὴ τὰς ἀνθρώπας μόνες , διτινες εκ έχεσι την σφραγίδα τε ΘΕΟΥ επί των μετώπων άυτων.
- 5. Καὶ εδόθη ἀυταῖς, ἴνα μὴ ἀποκτείνωσιν ἀυτες, ἀλλ ἴνα βασανιοθώσι μῆνας πέντε Καὶ ὁ βασανισμὸς ἀυτῶν ὡς βασανισμός σκοεπία, όταν παίση ανθεωπον.
- 10. Και έχεση είρας ομοίας σκορπίοις, και κέντρα ήν έν ταις έραις αυτων.

Escribuntur heic locustæ mysticæ, quarum definitionem aliis linquo, ea duntaxat tacturus, quæ naturalibus locustis conveniunt.

Vers. 2. 'Ανέβη καπνὸς έκ τε Φρέατος ώς καπνὸς καμίνε μεγάλης, και έσκοτίοδη ο ήλιος και ο αίρε έκ τε καπνέ τε φείατος. Præcipitantur & naturales locustæ fumo in terram, capiunturque sic ab --Q99 999 999 999 999 99

Agatharchides : अवसम्ब हो नवांनवह छन्ειοσιν , έκ τε αίχος έπὶ γην καταφέροντες. Strabo : iv ταις χαράδρας δε εμβάλλοντες ύλην καπνώδη, και εράψαντες μικρον υπερπετάμεναι γάρ τον καπνον σκοτάνται, κά πίπτεσι In fossas projicitur materia fumans, & accenditur, quo facto præteruolantes locustæ caligine obrutæ decidunt. Inter alia hæc habet Diodorus L. III. εγειρομένε δε καπνε πολλέ, και δριμέως, α μέν ακρίδες υπερπετόμεναι την χαράδραν, και διά την τΕ καπνώ δριμύτητα πνιγόμεναι καταπίπτεσιν έπὶ την γην, δλίyor diamstace educate tomov. Surgente fumo multo & acri suffocatæ decidunt locustæ in fossas & terram. Fumum, & sulphureas ejus partes sufferre nequeunt insecta, imo pereunt, contractis spasmodicè tracheæ tenerrimis ramusculis per totum corpusculum extensis, & suffocato fluidorum circulo.

Quadrant & naturalibus locustis menses quinque, quibus debebant mysticæ illæ cruciare, βασανίζει, homines. Illæ quippe per æstiuos duntaxat menses noxas suas interunt, disparentes hybernis.

Vers. 7. describuntur τα ομοιώματα τῶν ἀκείδων όμοια ίπποις ητοιμασμένοις είς πολεμον. Sic & Joel. II. 4. Aspectus ejus ut aspectus equorum, currunt instar equitum.

Vers. 8. Os oddutes autor of redutor from Joel. I. 6. Gens ascendit super terram meam, robusta, innumer abilis, cujus dentes dentes sunt leonini, babet molares leana. (molares ejus ut catuli leo-

Vers. 9. Erxer busquear oir busquear vidreus. Claudianus s

Cognatus dorso durescit amictus, Armauit natura cutem.

Applicant Interpretes Arabes thoraces hosce tum alis, tum pectori locustarum.

Η Φωνη των πτεςύγων αυτών ώς Φωνη αςμάτων, ίππων πολιών τρεχόντων είς πόλεμον. Joel. II. 5. Irruunt strepitu quodam per cacumina montium ut currus, & sicut crepitus flammæ ignis deuorantis stipulam: ut populus præualidus instructus ad prælium

Sed habent quoque Apocalypticæ Locustæ, quæ in rerum natura frustra quæras. Surgit fumus έκ τε Φρέατος της αβύσσε, v. 1. 2. ex inferno, non ex fossis manuum humanarum operá cauatis. ἐκ ἀδικέκοι τὸν χόςτον τῆς γῆς, ἐδὲ πῶν Χλωξον, κός παν δένδεον. Η μή της ανθρώτης μόνης, δίτινες έκ έχεσι την σφεαγίδα τε ΘΕΟΥ έπὶ τῶν μετώπων άυτων, ν. 4. Έχεσιν είας ομοίας σκοιπίοις, και κέντια ήν έν ταις εξαις αυτών. - Και ο βασανισμός αυτών ώς βασανισμός σπορπίε, όταν παίση ανθρωπον, V. 5. 10. Ἐπὶ τὰς ιεθαλας αυτών ώς ςέφανοι όμοιοι χρυσώ, και τα πρόσωπα αυτων ως πεόσωπα ανθεώπων, V. 7. Έιχον τείχας ως τείχας γυναικών, v. 8. Locustæ naturales regem non habent, Prov. XXX. 27. Sed mysticæ hæ sxxσιν έφ' αυτων βασιλέα τον άγγελον της αβύσσα όνομα αυτώ έβραζεὶ 'Αβαδδών, καὶ ἐν τῆ ἐλληνικῆ ὄνομα ἔχει 'Απολλύων, ע. וו. Joel. I. וו. legitur אָבַר מְצִיר שָּרֶה, מֹתּסֹגשּ, מֹתּסֹגשּ, מֹתּסֹגשּ

λε τεύγητος έξ αγεν, periit messis campi. Ubi in Hebræo legitur vox אבר in Græco Textu שמים in Græco Textu

Scorpiones quoque confiderandos nobis otfert Propheta, & tum ratione formæ, tum ratione morsum noxiorum comparat locustis Propheta noster. Memorantur autem σκοςπίοι της γης, terrestres, qui in terra viuunt atque repunt, distincti ab alatis, volantibus. Extat de hoc discrimine egregius locus apud Lucianum in Dipsadibus: Σκορπίων γένος διττον. Το μέν έτερον έπίγεκόν τε, χεμ πεζόν υπές μέγα χεμ πολυσφόνδυλον. θάτεςον δε ένα έχιον, χομ πτηνόν, υπενύπτερον δέ, δια τους ίκτοισι, κομ τέττιζι, και νυκτερίσι τὰ πτερά. Scorpionum genus duplex: Unum est terrestre, pedatum, magnum, babetque (in cauda) plures vertebras, siue articulos: alterum vidit volatque in aëre, tenues babet alas, ut locusta, (nam pro interior legendum arcior) cicadæ ac vespertiliones. Sic & Strabo L. XVI. in Mauritania inueniri scribit जम्ब्युमिक्य विदेशस्थे निकाνῶν καὶ ἀπθέρων πληθος, Scorpionum volatilium, & non alatorum multitudinem. Ælianus L. XVI. c. ult. Pammenem in Ægypto vidisse Scorpiones alatos, duplici aculeo præditos. Alia testimonia dant Plinius L. XI. c. 25. Strabo L. XV. Pausanias in Bœoticis, Nicander in Theriacis, Epiphanius in Hieracitas. De hujusmodi Scorpionibus alatis nil habet Aristoteles, sed describit eos Jonstonus L. I. Insect. p. 113. depingitque TAB. XVIII. Dantur & præter terrestres & alatos Scorpiones marini, qui præter venenum nihil commune cum illis habent, quod venenum non caudæ inest, sed capiti totique corpori. Horum mentionem faciunt Dioscorides, Aristoteles, Agatharchides, Plinius, Ælianus, Athenæus, Galenus, alii. Si cui proin volupe est scribere quidpiam de Scorpione terrestri, is epitheton simul addere necesse habet. Ita Ctesias, σκόςπιος ο ηπειριώτης. Arist. Hist. L. V. c. 26. δι σκοςπίοι δι χεςσαίοι. Plinius L. XI. c. 25. Scorpiones terrestres. Hesychius: βλήσας, ο χεςσαίος σκοςπίος. Philoxenus: γrivoς σκοςπίος. Diuus no-Aer Johannes σποςπίος της γης, Scorpiones terræ, rectius Erd-Scorpionen vernacule, quam Scorpionen auf Erden.

Ex omnibus Scorpionis partibus memorat Diuus Johannes caudam, & aculeum venenatum, κέραν και κέντεον. Sic & Julianus Epigr. de signis cœlestibus.

Libra subit, caudaque animal quod dirigit ictum.

Libraque lance pari, & violentus acumine cauda.

Eusthenius.

Hilasius.

Momentumque sequens, caudaque timendus

De qua cauda dicere licet, quod Chrysippus effatus est de cauda Pauonis, το ζωον γεγονοναι ένεκα

APOC. Cap. 1x. v. 3. 4. 5. 10. Scorpius.

Salar Sa Salar Sa Henb. Cap. IX. v. 3. 4. 5. w.

I.A. Fridrich sculps.

Apoc. Cap. XII. vers. 7. 9. 14. 16. TAB. DCCXLVI. seqq. 1531

TË xéexx, animal factum esse propter caudam. Descripsi hanc cum suo veneno alibi, & delineatam dedi, una cum aculeo, qui in admirationem fummam rapuit Bafilium, excauatus à Creatore, ut venenum in vulnus deponeret, Basilius in Hexaem. Hom. 9. το λεπτότατον τε σκοςπίε κέντεον, πως έκοίλανεν ώσπες αυλον ο τεχνίτης, ώς ε δί αυτε τον ίον τοῖς τρωθεισιν ένίεωω. Cauam hanc fiftulam vocat Ælianus L. IX. c. 4. κολπώδη διπλόην, sinuosam duplicitatem, subtilem aded, ut visum effugiat, ύπο της άγαν λεπτότητος ε πάντη σύνοπτον, foramine inconspicuo pariter apertam, omn elναι, δι' ής έξεισιν (τὸ Φάρμακον) έδε ταύτην έψει θεωρητήν. Conformia funt Scholia in Nicandrum. martos de σκοςπίκ τὸ κέντρον τετρημένον ές ν, έχον διπλόην τινά δυσός ατον δια λεπτότητα, δί ής τον ιοβόλον ίχως α πεοίησιν. Omnis autem Scorpionis aculeus perforatus est, habens fistulam quandam, quæ præ tenuitate videri nequit, unde venenosa sanies emittitur. Conjectabant veteres feliciter, quod armatus visus detexit modernis; non poterant scilicet illi tantæ noxæ effectus tribuere soli aculei solidi puncturæ, tantæ, inquam, noxæ, quæ non hominem duntaxat interimit, sed ipsum Leonem. Ambros. in Hexaëm. L. VI. c. 6. Leo quidem rex ferarum, qui comantes ceruice toros excutit, exiguo Scorpionis aculeo exagitatur, & veneno Serpentis occiditur. Sed quis non miretur, tam breui Scorpionem aculeo, ut incorporeum putes, ingentium corporum excire mortem?

De effectibus ictus scorpionini sequentia narrat Dioscorides L. VII. c. 7. Tois de vπο σκορπία δηχθείσιν ο μέν τόπος έυθέως άρχεται Φλεγμαίνειν ο σκληρός η ένερευθής η περιπαθής, σύν οδύνη γινόμενος έναλλάξ. ότε μεν γαρ πύρωσις αυθις δε ψύξις έπιλαμβάνεται, κὶ πόνος έξαπίνης, κὶ ποτέ μεν βαίζει, ποτέ δὲ έπιτείνεται. παρέπεται δ' άυτοῖς ίδρως κζ Φρικώδης αφολησις, κ τρόμος, κ περίψυξις ακροτηρίων, κ βεβώνων έπαρσις, Φύματα διὰ της έδρας όρθοτριχία τε, κ δύσχροια, έπαλγης περί την επιφάνειαν της οφολήσεως, καθάπερ από βελόνης κεντημάτων οδυνώμενος. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, vicissimque dolore premitur. Modò siquidem exastuat, modò frigore occupatur. repente fatigat, & aliquando meliuscule babet, aliquando verò recrudescit. Consequitur sudor,

borroris sensus & tremor: extremæ corporis partes refrigescunt, inguina extolluntur, per sedem flatus exeunt, capilli eriguntur, pallor membra decolorat, & dolor, tanquam expungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Hinc conjicere est facile, veneno hocce spiculeis pungentissimis prægnanti neruos acutissimo dolore affici, & totum corpus tum sanguinis tum neruorum ductu compati. Acutos hosce dolores graphice exprimit Propheta noster v. 5. 6 Baravisμὸς ἀυτῶν ὡς βασανισμὸς σκοςπία, ὅταν παίση ἄνθςωπον. Sic σκοςπιόδηκτος Orion apud Orpheum de Lap. cap. de Scorpio lapide.

Πικεήσιν τότε γηα πεπαεμένος αμφ' οδυνήσι.

Acerbis tum circa membra punctus doloribus.

Hercules de urentibus, quos passus, doloribus apud Senecam Herc. Oet. Act. 4.

> Eheu! quis intus Scorpius, quis feruidâ Plagā reuulfus Cancer infixus meas Urit medullas?

Notandum præterea, noxium inprimis esse hoc animal æstiuo tempore, innoxium hyemali. Tertullianus: Familiare periculi tempus, astus: Austro & Africo sæuitia velisicat. Macrob. Saturn. L. I. c. 21. Scorpius byeme torpescit, & transacta bac, aculeum rursus erigit vi sua, nullum natura damnum ex hyberno tempore perpessa. Hinc, Leone Africano teste, Urbis Pescaræ, quæ in Africa est, incolæ Scorpionum metu agresti fruuntur aëre, & Nouembri mense redeunt. Inseruiunt hæc illustrando commati 5. 3609 n avτοίς - ίνα βασανιοθώσι μήνας πέντε.

Pro Scorpione, quem alibi repræsentaui-

mus, adfint sequentes figuræ.

A. Scorpio cochlea, Cornuta nodosa, Podagra, Scorpioen. Rumph. Amb. Rarit. p.111. TAB. XXXVI. k.

B. Scorpius minor vel Scorpæna Rondeletii. Gessn. p. 1018. Aldrov. L. II. c. 24. Scorpæna Saluiani seu Scrofanello p. 94. Willougby Ichthyol. p. 331.

TABB. DCCXLVI. DCCXLVII. DCCXLVIII. DCCXLIX.

Apoc. Cap. XII. vers. 7. 9. 14. 16

- 7. Michael & Angeli ejus præliabantur cum Dracone: & Draco pugnabat, & Angeli ejus.
- 7. Michael & Angeli ejus præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli ejus.

9.Et Qqqqqqqqqqqq 2

1532 TAB. DCCXLVI. seqq. Apoc. Cap. XII. vers. 7. 9. 14. 16.

9. Et projectus est Draço ille magnus, 9. Et projectus est Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanas. —

14. — à facie Serpentis.

- 16. quod ejecerat Draco ex ore 16. quod misit Draco de ore fuo.
- Serpens ant quus, qui vocatur Diabolus & Satanas. –

14. — à facie Serpentis.

- fuo.
- 7. Ὁ Μιχαήλ καὶ ὁι ἄγγελοι ἀυτὰ ἐπολέμησαν κατὰ τὰ δράκοντος , καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε , καὶ ὁι ἄγγελοι ἀυ-
- 9. Καὶ ἐβλήθη ὁ Δεάκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλάμενος Διάβολος, καὶ ὁ Σατανᾶς.

14. — 'Απὸ προσώπε τε οφεως.

16. — 'Ον έβαλεν ο Δεάκων έκ τη σόματος αυτή.

Roduximus variis occasionibus in Theatrum Serpentes benè multos ex instru-Rissimo Nobilissimi Linckii Lipsiensis, Amici conjunctissimi, Museo. Sequentes si adjunxerit Historiæ Naturalis amator, potiorem habebit ο ρεογεμφίας partem. Occalionem præbet ο Δεάκων ο μέγας, ο όφις ο άξχαιος, qui Protoplastum matrem seduxit.

TAB. DCCXLVI. Fig. 1. Vipera Americana coloribus albo, nigro, flauicante, rubro pulcherrime picta, lituris nigris sine ordine discurrentibus, capitis vertice albo, sed macula sagittæformi nigra à rostro per occiput ad medium collum, quæ αμφήνης est, notato, cauda ex rubello & albido coloribus tæniata.

Vipera Americana ex albo, nigro, rubro perbellè notata.

Amaranthus tricolor Ruyschii Mus. Idolum Nigritarum.

Fig. 2. Vipera subcœrulea & nigra tessellata,

ventre flauicante. TAB. DCCXLVII. Fig. 3. Serpens capite & dorso atro, sed maculis albis variæ figuræ mire interstincto, lituris etiam atris passim absque ordine ad imum ventrem album descendentibus, eumque cingentibus, cauda ex coloribus atro, fuico & albo tæniata.

Serpens Americanus nigris annulis & punctis albis.

Haris Arabibus serpentis genus albis nigrisque punctis variegatum. Meninzk. Lex. 1752.

Fig. 4. Amphisbæna dorso ex albo & nigro, lituris innumeris in collo densioribus, in dorso ad extremam usque caudam veluti segmentis circularibus nigris tessellata, ventre flauo & lato.

Amphisbæna dorfo ex albo & fubnigro tefsellata, ventre subflauo.

Giraupiagara, Serpens niger oblongus,

substauo pectore. Raj. Syn. 329.

Amphisbæna siue Serpens biceps, superius colore fusco & marmoreo, ventre aureo & lato, capite & cauda quasi acuminata. Vinc. Cent. III. 40.

Fig. 5. Serpens tenuis, dorso fusco, maculis nigricantibus per æqualia interualla pisto, ventre albido & ad latera stellulis atris ornato, intercurrentibus punctis albis.

TAB. DCCXLVIII. Fig. 6. Amphisbæna Isebequensis ærei vel rubicundi cotoris, maculis vel lituris albis in collo & ad dorsi latera notatus, capite veluti reticulato cupreo, sed in occipite albo diademate infignito, extrema

Amphisbæna Isebequensis cuprei coloris, variis lineis albis & punctis nigris in dorso.

Serpens rubicundus, besiteg Arabice. Meninzk. Lex. 5956.

Fig. 7. Vipera Surinamensis capite fusco, diademate albo, in cujus medio macula nigricans, semitæniis latioribus slauo-suscis, annulis albidis in ventrem ejusdem coloris sese terminantibus.

Vipera Surinamensis cingulis albis minoribus subflauis, majoribus in dorso.

Fig. 8. Serpens Americanus ex coloribus nigro, albo, griseo, flauido varius, lituris per totum corpus atris variæ figuræ & magnitudinis, characteres Orientales fere referenti-

TAB. DCCXLIX. Fig. 9. Vipera Indica ex coloribus flauo, fusco, subalbido veluti marmorata, in collo gutturoso è fusco nigricante alba macula nigro colore marginata conspicilli terè figura notata.

Vipera Indica vittata gesticulatrix ad ceruicem conspicillo insignita, Cobras di Capello

Lufitanis, Brillslang Belgis.

Serpens venenatus Naja dictus, Lusitanis Cobras de Cabelo, cujus tripudia & gesticulationes describit Kampfer. Amænit. Exot. p. 565.

Serpens Indicus coronatus diademate seu conspicillo insignitus, Raj. Syn. 330.

Vipera Indica vittata gesticularia. Catal.

Mus. Ind.

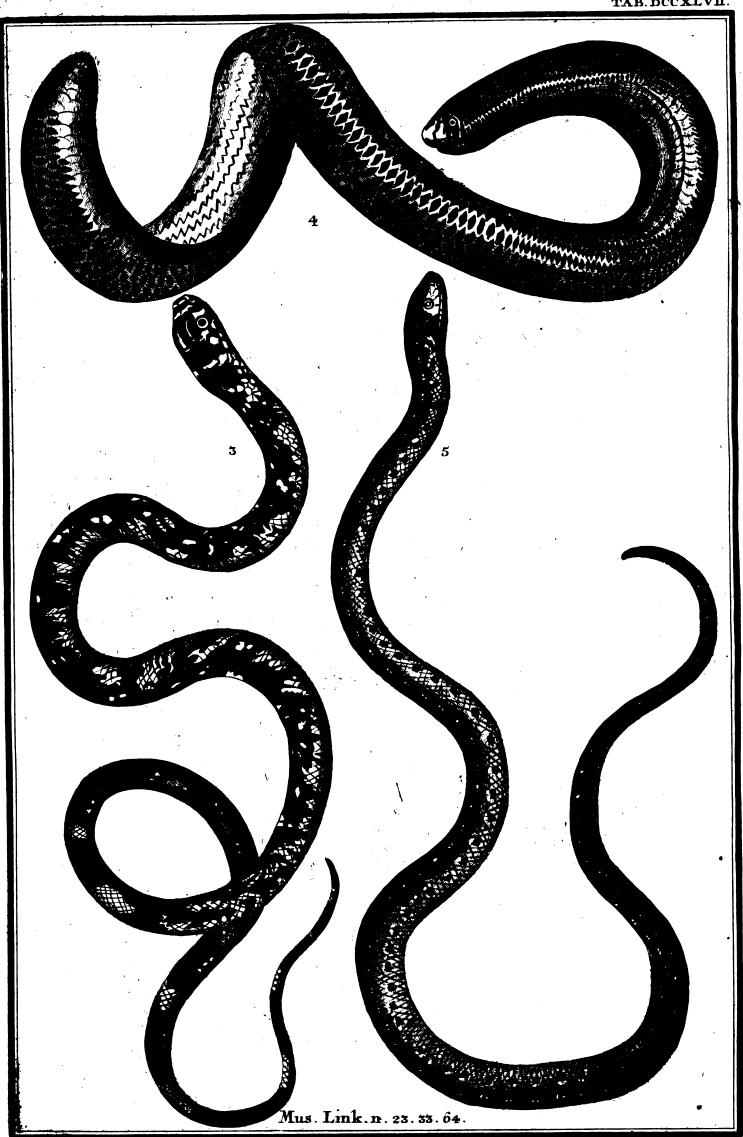
Vipera pileata quibusdam. Serpens duos pedes longus, rostro oblongo, capite plano seu depresso, latissimo, cum ocularibus seu conspiciliis in summo, cujus oculi ad imam capitis partem se extendunt, Raj. 1. c.

APOC. cap. XII. v. 7. 9.
Serpentes:

्रीत्रितास्य म् १८०० भूतिर्वासस्य स्टब्स्

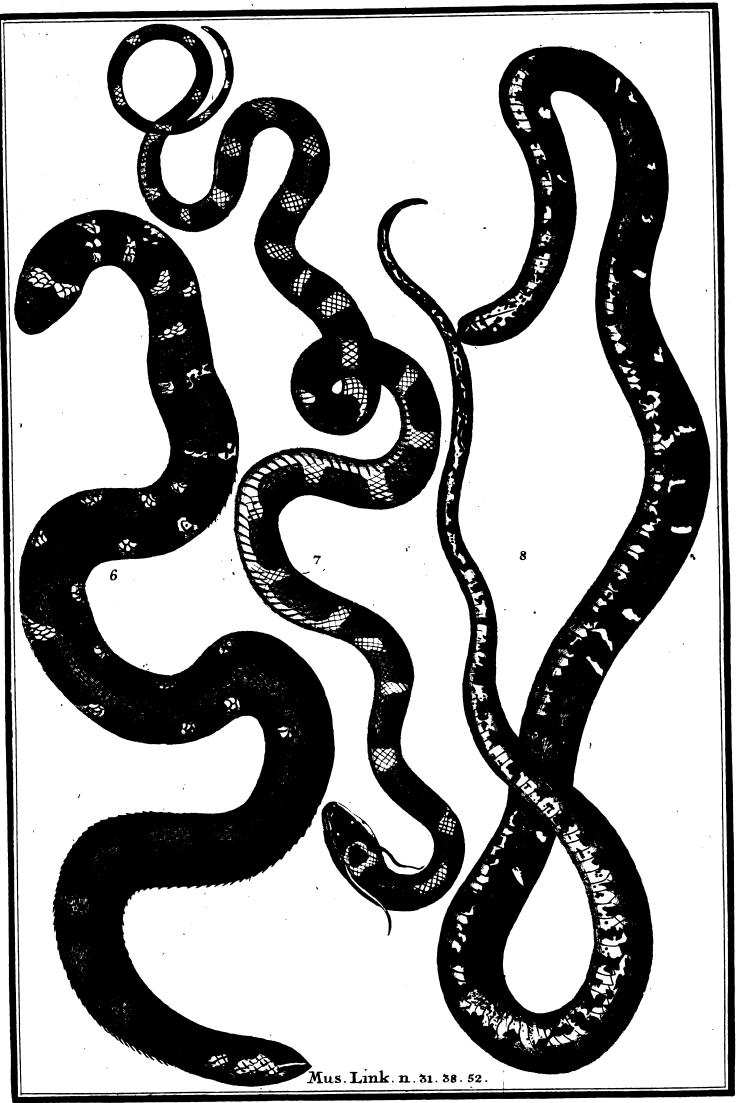
I. G. Pintz sculps.

APOCAL. Cap. XII. v. 7. g. Serpentes.

Pffenb. Cap. XII. v. 7.9. Zehlangen.

I. G. Pintz sculps.

APOC. Cap. XII. v. 7. 9. Serpentes.

Henb. Cap. XII. v. 7. 9.

I. G. Pintz sculps.

APOC. Cap. XII, v. 7.9. Serpentes.

Pffenb. Cap. XII. v. 7.9.
Zehlangen.

1.G. Pintz sculps.

•

.

Apoc. Cap. XXI. vers. 11. 18. TAB. DCCXLVI. seqq. 1533

Serpens Indiæ Orientalis, dictus Cobra de Cabelo, forma faciem humanam sub ceruice referens. Vinc. Cent. I. 6.

Serpens Orientalis maximus, Cobra de Cabelo dictus, facie anili. Vinc. Cent. I. 12.

Coluber venenatus Orientalis, Indis Cobra de Capello, cum humanæ faciei figura in ceruice. Vinc. Elench. Tab. p. 24.

Fig. 10. Amphisbæna Americana nigra variis lineis albis notata, iisque sine ordine transuersim positis, versus caudam copiosioribus, capite pene toto albido.

Fig. 11. Serpens ex coloribus nigro, albo, flauescente, purpureo, veluti marmoratus, maculis in dorso nigricantibus, lituris ad latera in

fundo albo nigris.

Apoc. Cap. XXI. vers. II.

- Et lumen ejus simile lapidi pretio- Et lumen ejus simile lapidi presissimo, tanquam lapidi Jaspidi crystallizanti.
- ficut crystallum. Καὶ ὁ Φωςης ἀυτης ὅμοιος λίθω τιμιωτάτω, ως λίθω ἰασπίδι κευςαλλίζοντι.

Aspidis eadem sunt fata, quæ multarum aliarum rerum, quarum pretium ab arbitrio hominum pendet. Infertus hic lapis, vel hoc nomine pretiosus, Pectorali Aharonis, licet in quarta serie, Exod. XXVIII. 20. Jaspidi confertur ciuitas DEI, Hierosolyma noua. η ενδόμησις τε τέιχες αυτης ίασπις, Αρος. ΧΧΙ. 18. δ θεμέλιος δ πεωτος (τε τέχες) laoπis, 19. In veteri Disticho præfertur auro.

Auro quid melius? Jaspis. Quid Jaspide? Virtus. QuidVirtute? DEUS. Quid Deitate? Nibil. In hac ultima mundi senecta, ut virtus ipsa, reponitur inter viliores gemmas. Imò dubitare licet, annon Jaspis, cujus in Sacris mentio fit, sit, quod Wedelius conjectat de Jaspide Scripturæ Exercit. VIII. Dec. X. ipse Adamas, λίθος reuera τιμιώτατος, auro pretiofior? Maximum in rebus bumanis, non solum inter gemmas, pretium babet Adamas, diu non nisi Regibus, & iis admodùm paucis cognitus. Plin. L. XXXVII. c. 4. Pondus accedit huic sententiæ ex Textu nostro, ubi mentio fit iασπίδος κουςαλί-Corros. Est quippe Adamas Crystallorum pretiofissima. Meminit & Orpheus de Lap.p. 207. 'Ιωσπίδος ἐαροχρόε (an ἀεροχρόε?) quam fulgenti confert Crystallo.

'Εκ δ' άξα βωμών "Ηυτε πες κεύςαλλος, ἄνευ πυςὸς ἐκ Φλόγα πέμπεις. Atque in aris

Haud secus ac Crystallus sine igne slammam emittis.

Quod Prædicatum certè non Jaspidi competit, sed Adamanti. Marbod. de Lapid. pret.

Ultima præcipuum genus India fert Adaman-

cioso, tanquam lapidis Jaspidis

De Crystallorum natum sumptumue metallis, Hunc ita fulgentem crystallina reddit origo, Ut ferruginei non desinat esse coloris.

Accedit argumentis hactenus allatis, quod Adamantis nullam faciat mentionem Orpheus, neque Dioscorides, & Adamantis ipsum nomen, quà lapidem pretiosum denotat, nouum fit. Adamas olim fuit ferrum. Apud Hefiodum est αδάμαντος θυμός, ferreus animus, πυνένη αδάμαντος, galea ferrea. Tribuebatur quoque Adamantis nomen Magneti, qui etiam est Martialis indolis, & hodienum Gallis appellatur Aiman.

Si cui placet modernorum Jaspis, poterit is 'Ιασπίδι κουςαλλίζοντι sequentia adjungere Synonyma. Ἰασπις κευςαλλώδης, έωικος Φλέγμωτι. Jaspis crystallum imitans, colore similis pituita. Diosc. L.V. c. 160. Jaspis Crystallo similis, aut myxis. Plin. L. XXXVII. c. 8. "Ιασπις κουςάλλω ΰδατος όμοια. Epiphan. "Ιασπις ύδατόεσσα. Jaspis Cypria, glaucoque pingui. Plin. l. c. Ίασπις κρυςαλλοοιδής, ολίγε έπιτεινομένη την χροιαν. Jaspis Crystallum penè referens, paulò vehementius colorem intendens. Psell. "Ιασπις έμφεςης άςνα έγκεφάλφ. Jaspis hirci cerebrum referens. Id. Jaspis merè alba. Wolfart. Amœnit. Hass. Specim. I. p. 23. Hist. Nat. Hass. P. I. p. 19.

Apoc. Cap. XXI. verf. 18.

Et erat structura muri ejus ex Jaspi- Et erat structura muri ejus ex lapide de. Ipsa verò ciuitas aurum mundum, similis vitro mundo.

Jaspide: ipsa verò ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo.

Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τὰ τέχες ἀυτῆς ἴασπις κοὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὁμοία ὑάλφ καθαρῷ.

Vid. Apoc. Cap. XXI. vers. 11.

Χευσίον καθαεον, δμοιον υάλφ καθαεφ percommode repræsentat aurum per lentes causticas vitrificatum. Receiverererere

١

1534 TAB. DCCXLVI. seqq. Apoc. Cap. XXI. vers. 19. 20. 21.

Apoc. Cap. XXI. vers. 19. 20. 21.

- 19. Et fundamenta muri ciuitatis o- 19. Et fundamenta muri ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, Jaspis: secundum, Sapphirus: tertium, Calcedonius: quartum, Smaragdus.
- 20. Quintum, Sardonyx: sextum, Sardius: septimum, Chrysolithus: octauum, Berillus: nonum, Topazius: decimum, Chryfoprasus: undecimum, Hyacinthus: duodecimum, Amethystus.
- 21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ funt, per fingulas, & fingulæ portæ fingulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum pellucidum.

- mni lapide precioso ornata. Fundamentum primum, Jaspis: secundum, saphirus: tertium, Chalcedonius: quartum, Smaragdus.
- 20. Quintum, fardonyx: sextum, fardius: septimum, Chrysolithus: octauum, Beryllus: nonum, Topazius: decimum, Chrysoprafus: undecimum, Hyacinthus: duodecimum, Amethystus.
- 21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: & fingulæ portæ erant ex fingulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanguam vitrum perlucidum.
- 19. Καὶ δι θεμέλιοι τὰ τάχες τῆς πόλεως παντὶ λίθφ τιμίφ κεκοσμημένοι δ θεμέλιος δ πεώτος, ἴασπις δ δεύτεεος, σάπφοιξος· ο τείτος, χαλκηδών· ο τέταςτος, σμάςαγδος.
- 20. Ο πέμπτος, σαρδόνυξι ό έκτος, σάρδιος ο έβδομος, χρυσόλιθος ο όγδοος, βήρυλλος ο έννατος, τοπάζιον ο δέκατος, χευσόπερασος ο ένδέκατος, υάκινθος ο δωδέκατος, άμέθυςος.
- 21. Καὶ οι δώδεκα πυλώνες , δώδεκα μαργαρίται ἀνὰ οις ἔκαςος τῶν πυλώνων ἦν έξ ένὸς μαργαρίτα καὶ ἡ πλατοία τῆς πόλεως, χευσίον καθαεόν, ώς υαλος διαφανής.

On dubitatur absque causa, num hæ duodecim gemmæ, quas Johannes vidit in noua Hierosolyma, præcise respondeant duodecim illis Pestoralis Pontificalis? vel, an hæ illis, vel illæ his lucem fœnerari queant? Est hæc materia una ex δυσνοήτοις, quoniam certum est, mutasse gemmas sua nomina, & colorum descriptio nobis utrobique deest, qui soli ideam formant adæquatam. Considerationi nihilominus subjiciemus gemmam unam post alteram.

I. Jaspis, si quæ alia gemma, deberet esse cognita, quoniam Hebræum Græcumue nomen suum seruauit in plerispue Europæ linguis. Sed animaduertimus jam supra ad v. 11. inter incertas etiam hanc esse reponendam. Est modernorum Jaspis lapis minus pretiosus, opacus, ut plurimum viridis vel ruber, Achatæ adeò affinis, ut sæpius confundi soleant, & Imperatus fuerit persuasus, esse Dioscoridis & Plinii Jaspidem ipsum modernorum Achaten, & hunc veterum Jaspidem. Certum id quoque, Veteres Jaspides nomine complexos esse varias gemmas, fingularibus hodie nominibus discretas, quas inter forsitan recensentur Turcois,

Malachites, Carneolus, Nephriticus, Helio-

tropius.

II. Est modernorum Sapphirus gemma cœrulea diaphana, diuersus à Sapphiro veterum, qui aureis punctis collucebat. Plin. L. XXXVII. c. 9. & dubio procul omni est Lazuli Lapis. Conjectare proin licet, esse modernorum Sapphirum veterum Amethystum, vel Hyacinthum, & speciatim Epiphanii Hyacinthum thalassiten, voueste eov. Qua de re pluribus consuli possunt Salmasius in Solinum, Laetius, alii.

III. Chalcedonius est gemma albi coloris pellucida, vel semidiaphana, nobilior, si ex cœrulescenti transluceat, uti Orientales, vilior, si opacus magis, & flauescat. Cum Achate sæpe confunditur, item cum Onyche, si in strata diuersi coloris sit dispartitus. Nomen in omnibus fere Idiomatibus Europæis residuum lapidi dedit Chalcedon Asiæ urbs.

IV. Smaragdus gemma est viridis pellucida, ex communi veterum & modernorum Scri-

ptorum consensu.

V. Sardonyx est ex parte Sardius, ex parte Onyx, ex parte ruber ut Carneolus, ex parte albus. Sardonychès olim, ut ex nomine ipso apparet, paret, intelligebantur candore in Sarda, hoc est, velut carnibus unque hominis imposito, & utroque translucido. Plin. L. XXXVII. c. 6. Optimi ex hoc genere sunt diaphani, alii viliores opaci, Plinio cœcæ dicti. Pars una si non sit rubra, vel carnea, sed cœrulescens, aut nigra, Cameus dicitur & Onyx.

VI. Sarda, Sardius rubri est, vel rosacei co-Ioris, aliquando flammei, vocaturque Carneolus.

VII. Chrysolithus aureo colore translucet. Plin. L. XXXVII. c. 9. Modernorum est Topazius, sed veterum Topazius viridis.

VIII. *Berillus, aqua marina* dictus, quia viridanti colore aquæ marinæ similis: Bootio judice Gemm. L. II. c. 69. 70. veteres Berylli nomine complexi funt, Topazium, Citrinum, Sapphiri & Hyacinthi nonnullas species.

IX. Topazius veterum fuit viridis. Egregia etiam nunc Topazio gloria est, suo virenti genere. — Ejus tota similitudo ad porri succum dirigitur. Plin. L. XXXVII. c. 8. cognominatus hinc υαλοειδής, υάλω παλεμφερής, vitrei coloris, vi-

tro similis, Orpheo, Diodoro Siculo, aliis, sed viror ille flauicare dicitur, ad instar olei. Modernis Lithologis veterum Topazius est noster Chrysolithus, veterumque Chrysolitus modernorum Topazius.

X. Chrysoprasus vi nominis sui saturi est viroris, ad aureum colorem deflectens. Sed Plinio L. XXXVII. c. 5. viroris diluti, Berylli species. Vicinum genus (Beryllis) est pallidius, & à quibusdam proprii generis existimatur, vocaturque Chrysoprasus.

XI. Hyacinthus veterum coloris est disutè cœrulei, vel violacei. Ille emicans in Amethysto color violaceus, dilutus est in Hyacintho. Plin. L. XXXVII. c. 9. fed modernorum Hyacinthus

est flauus, vel rubro-flauus.

XII. Amethystus usque ad vini colorem accedit, — fulgor purpura non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens. — Perlucent omnes (Amethysti) violaceo colore, scalpturis faciles, Indicæ absolutum felicis purpuræ colorem habent. Plin. L.XXXVII. c. 9.

Apoc. Cap. XXI. vers. 25.

- Nox enim non erit illic.

— Nox enim non erit illic.

Nut yag six કંડવા દંમને.

▼Ingulari hac prærogatiuâ gaudet Hierofolyma noua. માટે ક્રેમ કેંદ્રવ્ય કંમલે મુખે જિલ્લામ ક્રેમ έχεσι λύχνε καὶ Φωτὸς ήλίε ὅτι ΚΥΡΙΟΣ ὁ ΘΕΟΣ φωτίζει αυτες, Apoc. XXII. 5. Terra, habitaculum nostrum, si maneret in sua circa Solem orbita, cessare deberet gyratio diurna, & idem semper Hemisphærium Soli obuerti, quod Phænomenon offert Luna: id autem, ex Cluueri mente Geolog. p. 264. Terræ contingere posset ex approximatione Cometæ terram combusturi. Sed nouæ Hierosolymæ vix quadrare videtur hic situs. Cœlestem hanc Beatorum ciuitatem si ex terra transferamus in cœlum stelliferum, nullibi melius locari poterit, iudice Clar. Müllero Disp. de Galaxia p. 30. quàm in ipsa hac via lactea, quæ innumerarum Stellarum est congeries. Ansam his cogitatis dedit Fontenellius Entretiens sur la pluralité des mondes, ubi ita adloquitur sexum sequiorem, erudità curiositate sese distinguentem. Vous voyez cette blancheur, qu' on appelle la voye ce que c'est? Une infinité de petites Étoiles invifibles aux yeux a cause de leur petitesse, & semées, si prés les unes des autres, qu'elles paroissent former une lueur continue. Je voudrois que vous vissiez avec des Lunettes cette fourmilliere d'Astres, & cette graine des mondes (si ces expressions sont permises.) Ils ressemblent en quelque sorte aux Isles Maldives, à ces 12000, petites Isles ou Bancs de Sable, separez seulement par des Canaux de Mer, que l'on sauteroit presque comme des fossez. Ainsi les petits Tourbillons de la voye de lait

font si serrez, qu'il me semble, que d'un monde à l'autre on pourroit se parler, ou mesmes se donner lamain. Du moins je croy, que les Oiseaux d'un monde passent aisement dans un autre, & que l'on y peut dresser des Pigeons à porter des Lettres, comme ils en portent ici dans le Levant d'une ville à une autre. Ces petites mondes sortent apparemment de la regle generale, par laquelle un soleil dans son Tourbillon efface des qu'il paroit tous les soleils etrangers. Si vous êtes dans un de ces petites tourbillons de la voye de lait, vostre soleil n'est presque pas plus proche de vous, & n'a pas sensiblement plus de force sur vos youx, que cent mille autres soleils de petits Tourbillons voisins. Vous voyez donc vostre Ciel briller d'un nombre infinites feux, qui sont fort proches les uns des autres, & peu eloignez de vous. Lorsque vous perdez de veue votre soleil particulier, il vous en reste encore assez, & vostre nuiet n'est pas moins eclairée que le jour, du moins la difference ne peut pas estré sensible: & pour parler plus juste. L'ous n' avez jamais de nuict. Ils seroient bien & onnés, les gens de ce monde là, accoutumez comme ils sont à une clarté perpetuelle, si on leur disoit, qu'il y a des malheureux, qui ont des veritables nuicts. qui tombent dans des tenebres profondes, & qui quand ils jouissent de la lumiere, ne voyent meme qu'un seul soleil. Ils nous regardervient comme des Estres disgraciez de la nature, & nôtre condition les feroit fremir d'horreur. Non displicere potest sententia hæc illis, qui beatorum sedem collocant in cœlo astrifero, vel & supra Reference 2

Digitized by Google

illud. Ad literam sanè congruit testimonio Di- τῦ ἡλίεν ἐδὲ τῆς σελήνης, του Φαίνωσιν ἐν αὐτῆ. ΧΧΙΙ. ζ. ui Johannis. Apoc. XXI. 23. ἡ πόλις ἐ χρόαν ἐχει τοξ ἐκ ἔςαι ἐκεῖ ἢ χρόαν ἐκ ἔχειι λύχνε ἡ Φωτὸς ἡλίε.

Apoc. Cap. XXII. verf. 5.

Vid. Apoc. Cap. XXI. vers. 25.

TAB. DCCL.

Olophonem Physicæ Sacræ imponat Monumentum ex Diluuianis, quod Museum meum exornat; Lapis est fissilis niger ex monte Blattenberg Glaronensium, exhibens siguras ultra planam superficiem extantes, quas ænigmatis loco propono Antiquitatum Diluuianarum amatoribus.

Pro Monumento Diluuiano.

Antipodes funt Φίλαυτοι & inuidi, proprium illis, alienum his pecus grandius uber habet. Errores scilicet accrescunt & pondere & numero, si peruersis judiciis accesserint affectus deprauati. In omni hominum genere offendas erroneos & deuios hujusmodi saltus. Qui naturæ artisque thesauros in scriniis suis recondunt lentibus utplurimum conuexis, ea, quæ possident, aspiciunt, concauis aliena, nubem pro Junone fæpe amplexantes. Quinimò ut plurimum in reculis propriis dijudicandis adulamur nobis ipsis, fortè quia omnium nostrum oculis lens inest crystallina conuexa admodùm. Perdifficilis est æstimatio pretii, & ut unica ad verum rerum æstimium linea recta, sic curuæ ad falsum innumeræ, obuiæ cumprimis in casibus dubiis, qualis est de quo impræsentiarum, ne in eundem cum aliis scopulum incidam, proprium meum suspendo judicium, licet ipsa agatur res mea, dijudicanda aliis me fortè oculatioribus. Ad rem ipsam eo, ne Proœmium tractatione ipsa sit diffusius.

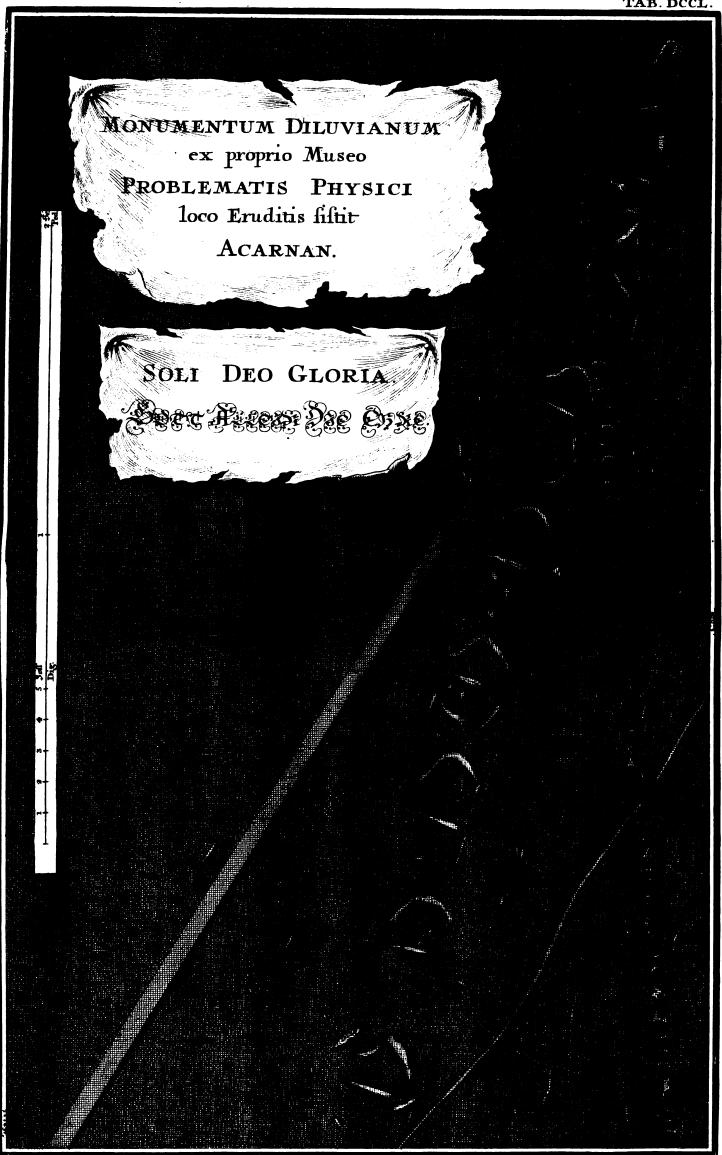
Extat in Diluuiano meo Museo Tabula, quam heic in Icone sisto, Ardesiæ illius Glaronensis nigræ, quæ Marmor mensarium nigrum Cardo audit, & longè latèque per omnes terræ prouincias ob varium usum desertur, descripta in Itinerib. Alpin. Lugd. Batav. 1723. editis p. 120. cruda qualis ex monte erui solet, attamen veluti naturâ polita longa 40. dig. 4. lin. Parisinæ mensuræ, lata 17. digg. In ea conspicuæ sunt, quas delineatas vides, figuræ, eodem situ & ordine, ut quæ characteres repræsentare videntur una eademque rectà linea sint protensæ, quæ hieroglyphica obliquè, angulum formantes cum illa acutum ex una, obtusum ex altera parte. Sunt hæ figuræ ultra planam superficiem eleuatæ ad ½. fere lineam elatiores tamen characteriformes; respondent omnibus ectypæ &

concauæ, quarum fragmenta extant tum apud me, tum apud alios naturæ curiosos conciues. Quamuis dubius hæream, quid sibi velit, vel quid significet, rarum hocce cimelium, si φι-Aduren licet, id tamen extra dubium pono, Diluuianæ esse Antiquitatis monumentum, siue artem id agnoscat fabrum, siue polydædalam, ut vulgo audit, naturam matrem. Ne quis præjudicet in eundem me fortè incidere errorem cum celebri quodam viro, qui effigiata arte etiam rudi, & clanculum in lapicidina quapiam depolita pro pretiolis collegit Diluuianæ Catastrophes monumentis. Lapis est hic durissimus, durior & intractabilior ipso marmore, cælatoriis instrumentis inuictus, figuræ nullá arte imitabiles, in substrata namque hac materia. Casum omnem fortuitum delet certus figurarum se subsequentium in eadem serie ordo, characteres & aues, (si ita ænigmara baptizare licet,) quæ aliquoties recurrunt, eædem semper & forma & magnitudine. Locus natalis mons est, imo montis altissimi decliuitas ab omni vel lacuum vel fluuiorum vicinia remo-Tabulæ ab immensi ponderis stratis incumbentibus pressæ, in quibus tamen jucundo spectaculo conspicias pisces affabre cum omnibus suis partibus delineatos, eosque non inquilinos, sed marinos: Xiphiam inter alios possideo integrum, quo collectionem meam augere & ornare voluit Amicus optimus D. Cappelerus, Lucernensium percelebris Medicus. Sed alii funt hi pisces ab illis Veronensibus, Oningensibus, Pappenheimensibus, aliis, qui aristas, squamas, carnes exhibent vix mutatas nisi colore: sunt pinnæ, aristæ, vertebræ, partes aliæ essentiales & characteristicæ ejusdem cum lapide ipso substantiæ atque duritiei, gorgoneum saxum: de quorum origine per canales ex mari subterraneos nemo ne cogitauerit quidem, qui situm considerat regionis & loci altissimum, ut de familia siue prosapia nemo dubitare potest, qui vel parum attenderit ad structuram organicam. Adfunt ibidem plantæ, sed oppidò piscibus rariores. Hordei spicam hujusmodi

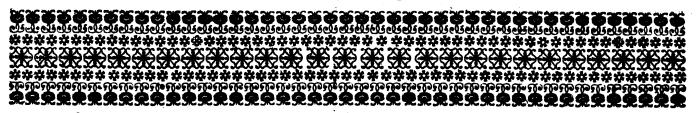
fissili saxo impressam, quæ mihi monstrauit veram Diluuii Epocham, vide in *Herbario* meo *Diluuiano*.

Soli DEO Gloria.

I.IN-

I.G. Pintz sculps.

I. INDEX AUCTORUM

in hoc Opere vel laudatorum vel notatorum

A.

Abadie, Jaque, Art de se connoitre soy mêmes laud.
942.
Abicht, Jo. Georg. Diss. de Cultris saxeis laud. 450. de
Transitu Israelitarum per Jordanem laud. 449. de Statione Solis laud. 459.
Agricola, Georg. Andr. Versuch der Universal-Vermehrung aller Bäume laud. 1500. sq.
Agrippa, Henr. Corn. not. 28.
Allatius, Leo, in Hexaëmeron not. 1268.
Alpinus, Prosper, de Medic. Ægypt. laud. 137. not.
124. de Plantis exoticis laud. 237. 241. 369.
Ambrosius, de Arca & Noë not. 59. 60.
Antoninus, Marc. Aurel. de seipso ad seipsum laud. 1045.
Antonius Nebrissensis, Quinquag. tert. not. 1527.

Arndius, Jo. de vero Christianismo laud. 739.

Arnobius, contra Gentes not. 1285.

Astruc, Dist. sur l'origine des maladies epidemiques laud.
136.

Augustinus laud. 1293. 1495. not. 725. 315. Libri Con-

Augustinus laud. 1293. 1495. not. 725. 315. Libri Confession. laud. 715. de Civitate Dei laud. 68. 1452. not. 37.

B

BAjerus, Jo. Guil. laud. 9. 167. Pajeri, Jo. Jac. Animadv. in Loca Novi Foederis laud. 1310, 1320, 1322, 1327. Baronii, Cæsar. Annal. not. 1493. Bartholinus, Erasmus, de Nive laud. 784. not. 806. Bartbolinus, Thomas, laud. 1455. de Paralyticis N. T, laud. 1330. de Morbis Biblicis laud. 1394. Bartoli, Ricreaz. del Savio laud. 797. Beda, in Matth. & de Locis sacris not. 1309. Bekkeri, Balth. Mundus fascinatus, not. 29. 1316. 1317. 1336. 1414. Bellonius laud. 241. Bentleji, Rich. Conc. contra Atheismum laud. 872. 1476. 1486. Bernardinas Senensis laud. 1439. Bernardus, Eduard. de Mens. & Pond. antiquis laud. 37, Bernbardus laud. 1043. Bernoulli, Dan. Diss. de Respiratione laud. 732. Bernoulli, Jac. Method. ratiocinandi laud. 877. Beverland, Hadr. not. 28. Bocharti, Sam. Hierozoicon laud. 26. 56. 86. 97.111. 121. 192. 193. 203. 232. 233. 246. 285. 288. 293. 297. 299. 307. 373. 386. 390. 392. 393. 415. 477. 493. 505. 612. 627. 713. 745. leq. 823. 836. 844. 925. 1019. 1024. 1085. 1090. 1091. 1107. 1109. 1112. 1154. 1183. 1201. 1207. 1268. 1326. 1468. not. 26. 29. 57. 126. 130. 243. 281. 282. 296. 297. 299. 374. 375. 387. 391. 504. 505. 712. 837. 1019. 1420. Phaleg laud. 572. 747. 1527. Bodinus, Jo. not. 1259.

Bæbmius, Jac. not. 5.
Boëtbius, de Consolat. Philosoph. laud. 716. 735. 1451.
1486.
de Bon, Franc. Xaver. laud. 1026. 1135.
Borellus, Jo. Alph. de Vi percussionis laud. 452. 472.
Centur. Observat. not. 1319. de Mota Animalian laud.
691.
Boyle, Rob. Diss. de Fundo Maris laud. 803.
Briggii, Ophthalmographia laud. 935.
Budeus, Guil. Philolog. laud. 832.
Bullingeri, Comm. in Ep. ad Col. laud. 670. 1141.
Bünting, Reise nach Palest. not. 1308. 1309.
Burnet, Thom. Theoria Telluris laud. 5. 1138. not. 24.
feq. 707. 927. 994. 1138. 1387.
Byneus, de Morte JESU CHRISTI laud. 1422.

C.

Cajetanus, Thom. not. 29. Calvinus, Jo. laud. 456. 929. Camerarius, Joach. not. 1407. Camerarii, Rud. Jac. Diff. de frumenti semente & messe laud. 619. Campanella, Thom. de Sensu rerum & Magia not. 1262. Cardanus, de Plantis not. 976. Cartefius, Renat. laud. 2. 60. 736. not. 2. 725. Cartwright, Comm. in Proverb. laud. 1014. Cafaubonus, Isaac. laud. 1394. Cassini laud. 796. 927. 1442. Castalio, Sebast. not. 35. 491. Celsus laud. 319. 1341. Charas, Anatome vipere laud. 711. 712. Chevalier laud. 461. Chrysostomus, Jo. laud. 819. 1376. not. 945. 1448. Chytrei, Dav. Comm. in Matth. not. 1306. 1309. Cicero, M. Tull. laud. 419. 1479. Clauderus, Gabr. de Methodo balsamandi corpora not. 114. Clemens Alexandrinus in Pedagogo laud. 1005. 1006. Clericus, Dan. in Historia Medicine laud. 1430. Diss. de Lepra laud. 319. Clericus, Jo. in Comm. in Pentateuchum laud. 25. 217. 319. not. 46. 192. 193. 217. 276. 277. 335. 373. 433. Comm. in Libros V. T. bistoricos laud. 478. not. 458. 459. 463. 473. 514. 532. 586. 631. 640. Diff. de Statua Salis not. 73. Diff. de Maris Idumei trajectione not. 164. seqq. Diss. de Lepra laud. 326. Clotzii, Steph. Diss. de Sudore CHRISTI sanguineo laud. Cluverus, Dethlev. in Geologia laud. 4.8.27.44.1523. not. 1535. Philosophischer Zeit - Vertreib not. 48 Coccejus, Jo. Comm. in Johum laud. 718. 729. 780. not 723. 727. 738. 780. Cogrossi, Car. Franc. Nuova idea del male contagios de Buoi laud. 135. Collinus, Ant. de Libertate cogitandi not. 1031. Contarinus not. 1262.

(A)

Crame-

Cramerus, Jo. Jac. de Ara Templi secundi laud. 219. 641.
1250. 1251.
Cujacius, Jac. not. 1308.

Cunaus, Petrus, de Republica Hebraorum not. 277.

D.

DAssovii, Theodor. Diss. de modis seminandi diversa semina &c. laud. 338. Democritus, Christianus, h. e. Conradus Dippelius, im Wegweiser zum: verlohrnen Licht und Recht not. 4.5. Derbain, Theol. Phys. laud. 462. 944. 972. Deufingii, Anton. Dist. de Mandragora laud. 82. Deufingius, Hermann. not. 879. Didymus Alexandrinus not. 31. de Dien, Lud. not. 900. 1307. 1422. Dio Cassius laud. 1386. Doppelmaier, Jo. Gabr. de Globo calesti laud. 69. Dorschei, Jo. Georg. Diss. de 70. bebdomadibus Danielis laud. 1261. Douglas, Jac. Tr. de Narcisso-Lilio Sarniensi laud. 1325. Drusius not. 1371. seq. Druthmari, Christian. Exposit. in Matth. not. 1309.

E

Elumart, Jo. Christ. Ichnograph. nova contemplat. de sole laud. 15.

Eisenschmid, Jo. Casp. de Ponderibus & Mensuris vet. laud. 37.75. 183. 253. 564.

am Ende, Christiani, Dist. de Medicina CHRISTI Divina & miraculosa laud. 1328.

Epitletus laud. 1045.

F.

Faber, Jo. Matthias, laud. 619.

Fenelon, Franc. Salign. de la Mothe, de l'existence de DIEU laud. 687.

Ferrand, Remarques sur la Religion Chrêtienne not. 258.
259.

Ferrerii, Vincent. Serm. de CHRISTI passione not. 1455.

Fontenelle Entretiens sur la pluralité des mondes laud.
1535.

Franzii, Wolfgang. Hist. Animal. not. 1306.

Freyeri, Alb. Frid. Dist. de Mari enco Templi Salomonei laud. 557. 561. 562.

Fulleri, Nicol. Miscellanea Sacra not. 232. 612. 1085.
1154. 1177.

Funccius, Jo. Casp. de Coloribus Cæli laud. 357. 725.
802. 1366.

G.

Galileus a Galileis laud. 69. 736.

Galileus a Galileis laud. 69. 736.

Galfendus, Petr. in Syntagm. Philosophie Epicuri laud.
1479.

Gaukes, Yvo, Diss. de Herode vermibus exeso not. 1469.
Goldmanni, Nicol. Anweisung zur Civil Bau. Kunst laud.
549. 550. 551. 554. 555. 556.

Grevius, Jo. Georg. laud. 453.

Gravesande, Wilh. Jac. Phys. Elem. Mathem. laud.
725.

Gregorius M. laud. 715. 749. 1032. not. 1072.

Gregorius Nazianzenus laud. 797.

Gregorius Nyssenus laud. 1045.

Grew, Nehem. laud. 695.

Gronovius, Jacobus, laud. & not. 1395.

HAlefins laud. 695. Hallejus, Edmundus, laud. 247. 751. 1035. von der Hardt, Hermann. de Monumento uxoris Lothi not. 73. Ephemerid. Philol. laud. 1315. not. 161. Harenbergius, Jo. Christoph. laud. 635.735. 930. 977. Harvens, Guil. laud. 690. 736. Haseus, Jac. laud. 578. 846. 1271. Haseus, Theodorus, de Leviatbane laud. 19. 844. 1290. Heideggerus, Gotthart. de Creatura gemebunda laud. 2. 4. 1499. de Raptu Pauli 1508. 1510. 1511. Heideggeri, Jo. Henr. Historia Patriarcharum laud. 15. 22. 90. 111. Heinsti, Dan. Exercit. in N. T. laud. & not. 1376. 1394. Aristarchus Sacer not. 1408. Herbinii, Jo. Dist. de admirandis mundi cataratis laud. Hermannes de Materia Medica laud. 239. Herodotus laud. & not. 114. Heumanni, Christoph. Aug. Diss. de fato axoris Lothi not. 73. Hieronymus laud. 1293. in Jesaj. not. 1078. in Habac. not. 1349. in Epift. ad Galat. not. 945. Hildebrand, Joach. Antiquitates Sacre not. 1308. 1309. Hilleri, Matthæi, Hierophyticon laud. 97. 395. 1061. 1409. not. 115. 142. 470, 612. 536. Hippocrates laud. 93. 159. 1490. de la Hire laud. 927. 1035. Hobbesius, Thom. de Cive not. 871. Hombergias laud. 867.719. ab Horto, Garcias, laud. 392. Hottingeri Helvetische Kirchen - Geschichte laud. 1426. Hottingeri, Jo. Henrici, Historia Creationis laud. 6. Hostingeri, Salomonis, Specimen Physiologie Sacre laud. Huetius, Petr. Dan. laud. 25. de Concordia rationis & fidei not. 170. Diss. de Navigationibus Salomoneis laud. 579. Hugenii, Christiani, Cosmotheorus laud. 717.

I.

Josephi, Flavii, Antiquit. Jud. laud. 75. 164. 234. 384. 612. 1253. 1304. 1447. not. 29. 164. 485. 504. 531. 541. 1202. 1259. 1290. 1sidorus laud. 715. 1346. de l'Isle laud. 579. Judæ, Leo, laud. 613. not. 419. Junius, Franc. not. 302. 612. 850. Justinus Martyr, in Dialogo cum Tryphone Judeo laud. 150.

R.

K'Aempferi Amcenitates Exotice laud. 757. 758. Kanoldi, Jo. Sendschreiben von der Pest in Marsilien laud. 136. 137. Bresslauische Natur - und Kunst - Geschichten laud. 86. 304. 806. 1354. Kurtze Jahr-Historie von den Seuchen des Viehes laud. 135. Karlii, Petri, Diss. de miraculoso solis vel umbræ decem lineis &c. laud. 624. Keplerus, Jo. laud. 8. 1167. 1404. Kimchi, R. David, laud. 4 472. 476. 506. 586. Klausingii, Henr. Diss. de Symmetria maris enei laud. 557. Klein laud. 1079. Knatchbull, Northon. Animadvers. in N. T. not. 1308. Kæleser de Kæles-eer, Sam. Auraria Romano-Dacica laud. 5. Kolbius,

in hoc Opere vel laudatorum vel notatorum.

Kolbins, Petrus, de Capite Bone Spei laud. 467. 591. 685. 770. 836. 1268.

Ĺ.

a LApide, Cornel. Comment. not. 374. Leeuwenhæk, Ant. Experimenta & Contemplationes &c. laud. 13. 131. 698. 700. 721. Arcana nature Leo, R. Juda, laud. 541. 542. 562. not. 526. 539. 561. 565. Leopoldus, Jo. Frid. de Alce laud. 415. Lightfootus, Jo. laud. 527. 1447. Linckius, Jo. Henr. laud. 303. 1087. 1283. 1532. Linschot, Jo. Hugo, laud. 392. Lochnerus, Mich. Frid. de Nerio laud. 171. 364. de Phthiriasi cordis Plinii Valeriani laud. 130. Lucianus in Dipsadibus laud. 1530. Lucretius de Natura rerum not. 683. 684. 1476. Ludolfi, Jobi, Hift. Ætbiop. & Commentar. rerum Ætbiop. laud. 82. 181. 373. 390. 393. 844. Lundii, Jo. Jüdische Heiligthümer laud. 218. 219. 526. 534. 535. 554. 562. not. 561. 565. Lutherus, Mart. laud. 321. not. 563.

M.

MAimonides, R. Moses, de Lepra laud. 319. Malebranche, Nic. Recherche de la verité laud. 1040. Malpighii Anatomia plantarum laud. 736. Manasses, Constantinus, not. 1259. Mantuanus, Jo. Bapt. de Loco Conceptionis CHRISTI not 1304. Marcellus de Medicamentis not. 1398. Marckit, Jo. Diss. de vero Paradisi situ laud. 25. Mariotte du Monvement des eaux laud. 1033. 1035. Marsigli, Lud. Ferd. Comitis de, Historia maris laud. Martini, Godofr. Diss. de Vulpibus Simsonis laud. 475. Meibomii, Jo. Henr. Comm. de Cerevisiis &c. laud. Mel, Conr. de Mari eneo laud. 557. 560. 561. not. 565. Observat. laud. 1131. Meninzki Lex. Arab. Turc. not. 1059. Mercurii Trismegisti Pimander not. 5. Mersennus laud. 453. de Mey, Jo. Physiologia S. laud. 1322. Michaelis, Gregor. Note ad Gaffarellum not. 622 Minucius Felix laud. 750. Mollerus, Dan. Guil. laud. 415. Molyneux laud. 1279. Montaus, Hieron. de tuenda sanitate not. 1308. Morbofii, Georg. Dan. Hieroclastes laud. 452. 453. Morini, Steph. Diss. de Horis salvisica passionis JESU CHRISTI, DOMINI nostri, laud. 1422. Mori, Henr. Expositio Mercave not. 1187. de la Motraye Voyage laud. 615. Marerus, Christoph. laud. 39.

N.

NEwtonus, Isaac. laud. 60. 198. 674. Philos. Nat. princip. Mathem. laud. 796. 813. Optica laud. 807. 877. 944.

0.

Oldermanni, Jo. Diss. de Opbir & Tarsis, laud. 578.
Oleastrius not. 153. 243.
Origenes, contra Celsum not. 36. 1306.

Ottius, Jo. Bapt. laud. 75. 344. 1348. Ovidius in Libr. Metamorphof. laud. 5. Outhovius, Gerh. laud. 1334. d'Outrein, Jo. Diss. de Piscina Bethesde laud. 1447.

P.

PAulini Panegyricus de obitu Celsi pueri laud. 1411. Pecblinus, Nic. de aeris & alimenti defectu laud. 1147. de Colore Ætbiopum laud. 1156. Pellicanus, Conr. laud. 879. 1034. Perizonius, Jac. laud. 1395. Perralt laud. 1035. Pestalossius laud. 1290. Peyrerii, Isaac. Syst. Theol. not. 46. 457. 458. 1480. Philo laud. 45. not. 28. Pinede, Jo. Comm. in Johan laud. 722. 736. 778. 782. 789.811. Piscator, Jo. not. 302. Placentini, Jac. Diss. de Barometro laud. 725. Plinii, Historia naturalis laud. 141. 301. 743. not. 227. 237. 241. 370. 711. 767. 811. 1023. 1083. 1358. Plot. Nat. Hift. of Staffordsbire laud. 127. Praun, Otto Phil. laud. 904. 1046. 1047. 1052. Pufendorff, Sam. de Officio bominis & civis laud. 686.

R.

RAji Historia plantarum laud. 1294. 1356. Synopsis Quadrupedum laud. 1297. Ramaszinus de Origine fontium Mutinensium laud. 1070. Rambertus in Genesin laud. 9. Ravius, Christian. Diff. de Dudain laud. 82. Ranwolfius laud. 181. Reaumur laud. 966. Redi laud. 712. Relandi, Hadr. Diss. de Paradiso laud. 25. 26. Diss. de Opbir laud. 574. 576. Not. ad Joseph. not. 621. Reyberi, Sam. Mathesis Mosaica laud. 40. 314. 560. Rudbeckius, Olaus, Philologem. Etymolog. Biblici nominis DEI, Schaddai, laud. 305. de Herba Borith laud. 1140. 1141. Rumphii, Georg. Eberh. t'Amboinsche Rariteit-Kamer laud. 243. 1187. Ruysch, Frid. Thesaurus Anatomicus laud. 23. 681. 736.

S.

S'Achsius in Ampelographia laud. 62. Sarravius, Alex. du Flux & Reflux de la Mer laud. Savary, Jac. de Venatione laud. 900. de Saumarez laud. 1022. Schelborn, Jo. Georg. laud. 846. Scheuchzeri, Jo. Agrostographia laud. 671. Schickardi, Guil. Diss. de Numis Hebreorum laud. 252. Schindleri Lexicon Pentaglotton not. 1306. Schmidii, Jo. Andr. Diss. de Sciaterico Achas, laud. 624. Schmidii, Sebast. Comment. in Matth. not. 1307. Schulze, Walther. Ost-Indische Reise laud. 1288. Sculteti, Abrah. Exercitationes Evangelicæ not. 1309. Seneca, M. Annæus, Quest. natural. laud. 728.783.791. 1115. not. 380. Seneca Tragicus laud. 716. Sennerti, Dan. Institut. Phys. not. 1477. Sieuvertius de Morbis a motu bumorum laud. 682. Simplicii Comm. in Episteti Enchiridion laud. 1045. Sloane, Hans, Nat. Hist. of Jamaica laud. 445. 1294. 1321. Socinus, Faustus, not. 687. Sophocles laud. 1054. ·Specht, (A) 2

.. II. Index Locorum Scripturæ Sacræ &c.

Specht, Jo. laud. 550, 557. Geschichte unserer Erlösung laud. 1400. Spencerus, Jo. de Legibus Hebteorum ritualibus not. 95. 337, 3381 Speneri, Phil. Jac. Lauterkeit des Evangelischen Christenthums laud. 1435. Spinoze, Bened. Trad. Theol. Polit, not. 458. 559. 598. 649.687. Stolterfobti Uniologia laud. 1326. Sturmit, Jo. Christoph. Diss. de aëris mutationibus laud. 1033. 1433. Sturmii, Leonh. Christoph. Erklärung der Stellen Heil. Schrifft &c. laud. 25. 37. 38. 39. 65. 73. 550. not. 5. 7. 9. 10. 38. de Mari eneo laud. 37. 557. 558. 561. 562. 563. 565. not. 566. Sciagraphia Templi laud. 523. 527. 1213. 1217. 1222. 1233. 1239. Goldmanns Anweisung zur Civil - Bau - Kunst laud. 549. 550. 551. 555. leq. Suidas not. 1528. Sulpicius Severus not. 514. 1290. Smalve, Bernh. de ventriculi querelis & opprobriis laud. Swammerdam, Hift. Infectorum laud. 131.

T

Swinden, Recherches sur la nature du feu de l'Enfer &c.

Thevenot, Voyage laud. 836.
Thymi Diff. de Labro eneo laud. 557.
van Till, Salomo, laud. 25.
Tournefort, Voyage du Levant laud. 25.
Tremellius, Eman. not. 302. 612. 850.

Swedenborgh, Observat. Miscellan. laud 6.

laud. 1524.

V.

Vallessi, Franc. Philosophia Sacra, not. 5. 170. 314. 604.

Vallisnerius, Anton. Esperienz. & Osservas. laud. 200. 291. 825.494. Tr. de Chameleonte laud. 310. Nouove Osservas. laud. 663. Consid. & Esper. de' Vermi laud. 721. dell' Origine delle Fontane laud. 1035. 1264. de arcano lenticule palustris semine laud. 1355.

Valsalva, de aure bumana laud. 774. 933.

Vannini, Jul. Cæs. Dialogi not. 1459.

Varenius, Aug. laud. & not. 365.

Verdries, Melch. de equilibrio mentis & corporis laud. 275. 665.

Veslingius, not. 581.
Vieusseins, laud. 682.
Vigenerius, Blasius, de igne & sale not. 1319.
Villalpandus, Jo. Bapt. Comb. in Ezech. laud. 37. 252.
546. 547. 553. 556. 562. 570. 1219. 1222. not.
529. 560. 564. 1217. 1236. 1238. 1239.
Virgilius laud. 1056. not. 689.
Vitruvius, de Architestura laud. 1245.
Vnselt Diss. de Chao Mundi laud. 5. 6.
Vogleri, Val. Henr. Sacra Physica & Medica laud. 314.
Vrsini, Jo. Henr. Arboret. Biblic. laud. 996. 997.
Vsserii, Jac. Annales V. T. not. 621.

W

WAgenseil, Jo. Christoph. laud. 377. *Wainewr*ight laud. 683. *Wallemont* , Curiofitez de la nature laud. 1354-Wedelius, Georg. Wolfg. in Exercitationibus Medico-Sacris laud. 73. 156. 902. 1050. 1052. 1319. 1321. 1330. 1331. 1394. 1398. 1510. sq. 1533. Wegneri, Godofr. Tr. de Rattis laud. 485. Wepfer, Jo. Jac. de Historia ac noxis cicutæ laud. 1150. de Apoplexia laud. 1342. Werenfelfius, Sam. laud. 1034. Wbistoni, Guil. Theoria Telluris laud. 4. 25. 44. Wichmannshausen, Jo. Christoph. Dist. de Asere metallifossore laud. 439. Wierus, Jo. de Prestigiis Demonum not. 1259. Wilkins, Jo. Vertheidigter Copernicus laud. 456. 878. Willisius de Cerebro laud. 682. Neurologia laud. 1504. Willoughby, Franc. Ichthyologia laud. 19. Ornithologia laud. 1382. Witsen, Nicol. de Architectura navali, laud. 578. Witsii, Herm. Ægyptiaca laud. 95. 259. Miscellan. S. laud. 73. 1046. 1048. 1479. not. 1052. Diss. de Ficu diris à CHRISTO devota laud. 1376. Wolsii, Christiani, Aërometria laud. 877. Wunderbare *Vermebrung des Getreydes* laud. 1353. 1354. Woodwardi Diss. de Vegetatione laud. 6. Hist. nat. tellur. illustr. laud. 1286.

Z.

Zanchius, Hieron. laud. 456.
Zimmermanni, Jo. Jac. Scriptura Sacra Copernizans
not. 1187.

II. INDEX LOCORUM

Scripturæ Sacræ

obiter passim illustratorum.

946.	Píalm. LXXVIII. 66.	484-
715.	CXVIII. 27.	218.
•	CXXI. 6.	88•
	Eccles VIII. 1.	250.
ib.	Jerem. XVII. 11.	497-
218.		448•
357•	Nah. III. 16. 17.	971.
258.	Hagg. II. 9.	521.
949.	Malach, III. 10.	436.
	Sapient, XVII. 1. legg.	147.
		1007
1036.	Matth. XXIV. 29.	727.
918.	Luc. VII. 38. 46.	240.
	•	Ac.
	715. 95. 219. ib. 218. 357. 258. 949. 946. 629.	715. CXVIII. 27. 95. CXXI. 6. 219. Ecclef. VIII. 1. ib. Jerem. XVII. 11. 218. XVIII. 14. 357. Nah. III. 16. 17. 258. Hagg. II. 9. 949. Malach, III. 10. 946. Sapient. XVII. 1. feqq.

III. Index Vocum Hebræarum & Græcarum.

A&. II. 3.		Rom. VIII. 22.		.		2.
25.	949•	1. Cor. V. 8.		•		ISI.
VII. 14.		Ephes. VI. 16.				907
XVI. 16.	713.	Hebr. I. 7.	•	• "	•	947
XVII. 23.	1125.	2. Pet. III. 5.			•	6.

Parendarendarendarendaren ar daren arentaren arroaren arentaren arentaren barentaren

III. INDEX VOCUM HEBRÆARUM & GRÆCARUM,

HEBRÆAKUM & GRÆCAKUM,				
quarum tum Significatio tum Emphasis eruitur & exponitur.				
A. VOCUM HEBRÆARUM.				
quid notet, & unde sit derivandum 677. phorice bomines superbi ib. nux juglans 1075. affinia Persica, Arabica, Turcica ib. non uncum, sed juncum, & funem ex junco contortum denotat 845. phorice 322. 1184. qualem notet gemmam 225.	קרבור proprie sunt senestre, improprie vero nidi atque foramina 1137. וְּשָׁרְ quid notet 199. affinia ei Chaldaica & alia ib. unde vox ista deriuanda ib. ייי ערו אַרְ חַבּי notat leonem cujusuis etatis 107. 472. 662. affinia ei Arabica 107. אַרוֹנוֹר pinus 1122. ייי מוֹנוֹר מֹנִי afine 68. affinia Arabica ibid. unde ita dicantur 89.			
קהלות quid notet 635. quænam illa sit 395. 902. quænam illa sit 395. 902. quid notet 420. קיי stultus, proprie levis 667. קיי stultus, proprie levis 667. איי stultus, proprie levis 667. איי stultus, speciatim Sol, specialissime Sol oriens 771. ab aliis quoque redditur fulgur aut pruina 807. איי sultus, speciatim Sol, specialissime Sol oriens 771. ab aliis quoque redditur fulgur aut pruina 807. איי איי sultus, speciatim Sol, specialissime Sol oriens 771. איי איי sultus, speciatim Sol, specialissime Sol oriens 771. איי sultus, speciatim Sol, specialissime Sol oriens 771. איי sultus, specialissime Sol oriens	קבולים quid notet 654. קבולים quid notet 628. 679. קבולים quid notet 628. 679. קבולים notat & ventrem imum s. ventriculum, & medium s. cor ipsum 706. קבולים quid notet interpretibus 101. קבולים quid notet 1050. קבולים quid notet 1050. קבולים qualem notet farraginem 669. 1102. אולים quid notet 68. affinia ei Arabica ib. קבולים quid notet 68. affinia ei Arabica ib. קבולים quid notet 68. affinia ei Arabica ib. קבולים quid notet 2. 380. קבולים quid notet 2. 380. קבולים quid notet 2. 380. קבולים quid notet 467. 468. קבולים quid notet 467. 468. קבולים qualem notet gemmam 226. קבולים qualem notet gemmam 226. קבולים quale notet lignum 502. 572. קבולים quale notet lignum 502. 572. קבולים quale notet lignum 502. 572. קבולים pullos suos immisericors 769.			
אלומי Aries, unde dicatur 69. אלומי אלומי quodnam notet lignum 576. אלומי quamnam notet arborem 1082. אלומי quamnam notet arborem 1082. אלומי quamnam notet arborem 1082. אלומי cauda arietis 232. affinia ei Arabica ib. אלומי cauda arietis 232. affinia ei Arabica ib. אלומי cauda arietis 232. affinia ei Arabica ib. אלומי num sit Adamas 1285. est plumbum vel stannum ib. speciatim libella, perpendiculum ib. אלומי quamnam notet auem 298. אלומי quamnam notet auem 298. אלומי quid notet 308.309. אלומי quid notet 713. potiores rationes militant pro vipera ibid. notat vero etiam alios serpentes אלומי locusta, unde dicatur 143.1023. est nomen locustarum generale 303. quamnam locustam speciatim notet 304.	Jaliis est elatio, saperbia scutorum, aliis robur scutorum 848. Dil plerisque Judæis est unio s. margarita 743. fortasse notat Adamantem aut Sapphirum album ib. Dil locusta, unde descendat 1284. assinia ei Arabica, Persica, Turcica ib. Dil quid notet 70. 430. assinia ei Arabica, Syriaca, Phænicia 70. Il notat catulum leonis & aliorum quoque animalium 107. 472. 662. 1197. Dil unde dicatur & quid notet 1270. Dil unde dicatur & quid notet 1270. Dil camelus, plerisque aliis linguis nomina hujus animalis dedit 68. nomina Arabum ei assinia ib.			

III. Index Vocum

quale notet lignum 35. קרון guttur 918. ברע est vox technica Arithmetices, & notat subtra-Bionem 777.

٦

notat vel caulam vel dutum 1080.

3—1<u>7</u>27 apis 1083.

ַרְבָּשׁ Mel non tam apum, quam vegetabilium productum, generatim omnis dulcedo fructus 408. 217 Urstes, unde derivandum 597. 1017. assinia ei o-

rientalia ib. • qualem notet auem 298. num milius sit, an vultur 416. quale notet animal 415. quid notet 706. 77 quid notet 654, 655.

קררר quid notet 32.

aliis est birando, Bocharto omne columbarum genus, speciatim palumbus & turtur 925. 1012. alias notat libertatem 925. affinia ei Arabica & Turcica

gramen, berba tenera progerminans 669. 896. affinia ei Arabica & Turcica 669.

notat eloquium, sonum, strepitum, rugitum 782. num notet lignum ebenum, an pauones 1205. notat non solum dormire, sed & in sommo loqui aut latrare, in morbis delira proferre 1133. TOO & fremitum urfi & latratum canis denotat 1135.

proprie notat lupum aureum, sed etiam lupum quemnis 112. affinia ci in linguis aliis ib. און musca, unde derivandum 1041. 1083. affinia Chaldaica, Syriaca & Arabica ib. unde deriuandum 633.743. ejus vestigia apud Arabes, Chaldzos, &c. 633. 17 quid notet 903. 904. ji quid notet 679. ובוכיר num notet vitrum an cryftallum, adamantem an succinum 743. in genere notat pellucidum aliquid ib. unde hæc vox sit deriuanda ib. קלור ז quid notent 868.

קבן quale notet animal 415. חורייר בתנים num notet canem venaticum, an equum 1028.

num sit rofa, an alius flos 1061. Hillero est asphodelus ib.

קברברורת quid notent 1157.

qualem notet locustarum speciem 303. 304. notare videntur astra circa polum antarcticum 676.

חובר quid proprie notet 908. quo sensu de incantatore sumatur ib.

Min notat spinam, & bamum instar spine acutum 617. ากัก rectius vertitur arena quam palma 757.

rin notat fulgur tonitrui pracedaneum 754.

חויר aper 923. quid notet 151. unde juxta Gemaristas deriuetur ib.

יים vita, appetitus 773.

num notet aprum sub arundineto degentem, an dippopotamum, an exercitum lanceis & sagittis ex arundine armatum, speciatim Ægyptiam 916. 917. חלכ adeps, medulla, i.e. optimum cujusuis rei 231. Tin num notet mustelam an talpam 306. 307. קְּלְכִישׁ filex, faxum fumme duritiei 741. הַּבְּׁכִישׁ butyrum, unde derivandum 755. าเอก afines, unde dicatur 68. affinia ei Turcica, ib. ଅନ୍ତମ quale notet reptile 309. 310. עְבֶּא quid notet 995. affinia ei Turcica ib. חַבּה bitumen 63. lutum, argilla 254. limus, qui facile dissoluitur in aqua 665. quid proprie notet 957. qualem significet auem 297. non videtur notare strutbionem 957. וְסִיר locusta, unde deriuetur 1270. affine Arabicum ib. num una an duæ lint voces 1078. quam أيقارة רור varie exponantur ab interpretibus ib. qualem notet plantam 370. קצח quid notet 1221. anotat & coruum & desertum 1300. חַרְעור quamnam notet locustarum speciem 303. num notet urticam, an sentes & vepreta 763. עָרוּץ quid notet 915. קירְתְּבְּלֹן qualem notet plantam 152. קרונים quid notent 611. 612. 613. קריץ quid notet 896. קְיַחָ quid notet 148. τρώπ variis varia notat 1186. Bocharto est mixtura ex auro & ere ib. videtur notare aurichalcum veterum 1187. בחח proprie lignificat obsignare, claudere, consirmare figillo 786.

ורות a האם illinere, obducere, notant renes 815. cur? ibid. proprie notat rorem matutinum 1071. quomodo differat a קלוש quomodo differat a קלוש

יְהַלוֹם quid notet 226. 227. notat jecur iplum, non cuticulam, qua contegitur 232. unde sit deriuandum 233. quale notet animal 413. 414. P?! locusta, a PP? lingere, lingendo deuorare 1176. 1270. affinia ei Arabica ib.

non notant mulos, nec aquas calidas, fed Emeos

קינשוף, קושיי qualem notet auem 294. 1107.

701 fignificat quoque creare 948. אין aliis est ceruus, aliis binnulus, aliis dama, capreolus, aliis rupicapra vel capra syluatica, Bocharto ibex

יְעָנָה, בַּרִדוֹ יִעְנָה qualem notet auem 290. 291. notat olus omne 996. unde sit deriuandum ib. וֹרַקּוֹן, notat morbum & segetum & hominum, rubiginem nempe & auriginem 1165.

קייי quamnam notet gemmam 228.

3

qualem notet formationem 860. Did quamnam notet auem 293. no quodnam notet reptile 309.

Hebræarum & Græcarum.

fucus 617. veltigia ejus in lingua Æthiopica & Arabica ibid. קירון quid notet 490. notat Pleiades 676. 811. quid notet 253. בֶּכֶּב canis, unde deriuandum 148. affinia ei Arabica & Æthiopica canum nomina, ib. renes, unde dicantur 233. אָם, בּסֹק Cuminum 1100. affinia ei orientalia ib. num sint culices 129. an pediculi 130. apud Jobum notant mercatores, & quidem Phœnices 845. חַבָּן notat tum alam auis, tum extremitatem rei cujusuis 782. notat Orionem 676. 812. quid notet 707. ባርጋ quid notet 75. unde deriuandum 633. פפיר leo junenis 472. 662. 1197. notat etiam serpentem 931. auid notet 36. DUD notat agnum medie etatis 83.

5

quid notet 1009. חסכו notat leenam 107. eamque lastantem 664. affinia ei Coptica & Arabica 107. qualem denotet arborem 85. Ar responder Arabum Lauz, & denotat amygdalum varie a variis exponitur 98. חלותן notat immanis molis belluam 844. szpe occurrit in societate vocis [imo & pro eadem ib. unde deriuanda sit hæc vox juxta Bochartum 919. quale notet reptile 309. יְלִירְדּן num notet auem nodurnam, an spectrum nodurnum 1108. চাঁ? est leo non decrepitus, sed fortis ex sæuissimis 662. 663. 1027. affinia ei Arabica 662. num ab hoc nomine plurima Europæorum nomina leonis descendant 1027. בשֶׁיֵי quam varie exponatur 227.

2

mid qualem notet mensuram 339. 797. vio quid proprie notet 949. minoio fundamenta, notant sæpe principes terra & magistratus 949. wind de metallis usurpatum notat venas eorum Tio Myrrba 902. affinia ei Turcica & Arabica ib. varie exponuntur 812. notare videntur //nerem planetam ib. daiq notet 1980. variis notat varia 760. חַרֶּחָה falfugo, locus sterilis 821. 1319. עַם iter, profettio, nonnunquam etiam telum 851. mado quid notet 320. myo notant omnes partes internas nobiliores, etiam præçordia, cor & pulmones, 765. קפולי בַשׁר quid notent 850. Supplient rem jam extantem invenire 96. invenire bostes idem est ac incidere ac irruere in illos ib. הַלְנְהוֹ notat opes quasuis 598. קים ליכוים quid notet apud Hebræos 504. קרי quid notet, 1086. quid notent generatim ac speciatim 152. קשורה guodnam notet mensuræ genus 339. ກ່ານວິ່ງຕົວ quid notet 69.

quid notet 153. תבו latrare 1133. duid notet 803. unde נְבָבֵי derluandum ib. quale noter animal 1477. notat & rugitum leunculi & fremitum 1000. fremere, frendere 1081. 1180. חום notat & vallem & torrentem 1020. בחרם מצרים torrens Ægypti, est Nilus 839. unde veterum veix, & Græcorum veikos ib. רחר roncbus, fremitus equorum 1149. ហា្លា quid notet 118. unde deriuetur ib. affine ei Arabicum ib. יחש בַּרִיחַ varia variis notat 729. notat es 570. aurichalcum 633. קלל quid notet 1261. 1262. **ካ**ዩ፤ quid notet 241. 242. quid notet 97. רַבֶּוֹ Pardus 1068. affinia ei Arabica, ib. עזעץ) quid notet 1132. עצר vox afinina tribuitur etiam leoni 1180. ুলুটা qualem notet gemmam 226. notat etiam appetentiam 371. quid proprie notet 881. קצה quid proprie denotet 1063. נצה pluma 824. קירן quid notet 83. quomodo differat a אלוים ib. נרך Nardus; hac vox in omnem Occidentem abiit. licet & in Oriente manserit 1057. נטר Aquila, unde sit derivandum 186. 288. חות num notet nitrum 1009. 1139. an cretam ib.

Ö

קריר qualem notet imbrem 1015.

Did notat equam 1112. affinia ei Arabica & Turcica ibid.

And fignificat papyrum 115. fucum etiam & algam ib.

And fignificat papyrum 115. fucum etiam & algam ib.

And furbo, it. auster 787.

Did plurimis notat gruem, Bocharto birundinem 1112.

And plurimis notat

¥

III. Index Vocum

lignum, Orientalibus notat omne illud, quod ignem concipit 445. 702. mpy unde dicatur 84. quid notet ib. TPY Scorpio, unde dicatur 409. affinia ei Arabica קַרְבִּים quid notent \$82. 279 est musca canina, non collunies insectorum 133. מֶרֶב וָבֹקֵר notat שׁרֶב וָבֹקָר notat אַרֶב וָבֹקָר. מַנְבָה מְנִבָּה מְלֵבָה notat agrum incultum, terram inbabitatan 821. num notet clamorem cervi 900. non est ceruo proprium, sed & aliis animalibus commune ib.

affine ei Græcum ib.

ירור onager, a ruditu suo ita dictus 820.

ערער quid notet 1159. 1172. py vena, ab Py fugere, sequi, 764.

Wy tinea 666. 1265. affinia ei Arabica, Chaldaica, Græca ib.

קרה quid notet 271. unde derivandum ib. The Gracorum possos, Latinorum fucus 614.615.1131.

num notet etiam alabastrum aut marmor 1131. 71700 qualem notet gemmam 225. 226. 747. non quid notet 707. affinia ei Græca & Latina ib. 131 varie ab interpretibus exponitur 1206.

quid notet 955.

notant margaritas 744. aliis alia 745.

quid notent 536.

notat juuencum, bouem circiter biennem aut triennem 89. 230. descendit à radice Arabica pharra, detexit dentes ib. inde est Germanorum Farr ib. માં onager 685. num descendat à માટ્રે currere ib.

קרָה סֹרְרָה quid notet 1263. qualem notet auem 288.

חחם quid notet 1217.

in num notet aspidem 712.713.930.

quid notet 68. 983. affinia ei Arabica 68.

Dy quale notet reptile 307.

אבוע notat Fullero lupum rufum vel etiam quamcunque bestiam rapacem sanguine tindam, Bocharto autem byenam 1154.

אבי notat decus & capream 413. affinia ei Chaldaica & Arabica ib.

ארן candidum esse 1206. assinia ei Arabica 1207. quam varie exponantur ab interpretibus 1089.

Bocharto notant feles syluestres ib. צַרְשָׁוֶר־עַ umbra mortis notat ultima vite momenta 708. אַרָע notat costam hominis & latus cujusuis rei 1235.

צַלַעוֹר־נּ cur notent trabes 1235.

אָלָצָר quid notet 428. אַלְצָר דְּנָים innt tela piscatoria 845.

צלצה num notet cymbalum 845. aut cymbam piscatoriam ib.

קשאון quid notet 410.

quid notet 1008. notat quandoque interpretibus bemispherium cœli superius, rectius vero aer ultimi septentrionis densus & compressus intelligitur 724.

אוץ quid notet 327. 328. 925. affinia ei Arabica &

Turcica 327. אורים notant generatim aues omnis generis, speciatim passeres 327.

יצָפְענִי , אַפְּענִי qualis sit serpens 1005.

hydy pipire, 1085. לבוֹעִים denotant non crocodilos, sed ranas 126. varie exponitur ab interpretibus 98. num sit frutex opobaljami 1149. קעח quid notet 193. affinia ei Turcica, Arabica & Persica ib.

אָרַעַררן quid notet 319.

notat & fasciculum & crumenam 1057.

qualem notet auem 295. 938. nip quid notet 238.

qualem notet morbum 345.

De est ventus orientalis tum ad meridiem tum ad boream deflectens 706. communiter vertitur Eurus 100.

qualem notet nigredinem 1055.

p regula, perpendiculum, libella, pertica mensoria 561. notat etiam fragorem grauem, tonitru, 782.

קופי quid notent 576.

יוֶד qualem notet auem 497. 498.

V.P. notat estatem, ver & messem 990.

ישיף quid notet 1293. quid notet 495. 508.

nop quid notet 516.

קנה calamus, arundo 839. affinia ei Persica & Turcica ibid.

TIBP quid notet 1091. 1092.

nap varie ab interpretibus exponitur 1109.

proprie notat lignum cedere & dedolare 1066. quo sensu de dentibus dicatur ib.

notat leguminis vel aliud hortense genus 1099.

עיעורד Cafia 902. funt cincinni ab ante ex fronte pendentes 1071.

affine Arabicum ib. notat & ouem & nunumum 92.

ביי, ביים, quale notet animal 390. UNI notat berbam, eamque noxiam, cicutam 1150.1267.

1284. 1400. Hillero est centaurium minus 1182. idem sæpe quod primarium, precipuum 838.

disrupit, quieuit 728. בהב elevatio, superbia, robur, fortitudo 728.

non tantum animam rationalem, sed etiam vitam, balitum notat 1038.

רָתְּמָה, בַּתְּמָה qualis sit auis 296.

num sint corallia, an cutis aut cornu Rbinocerotis, aut sardonyx 744. י פה vermis, putredo 721.

notant aues, sed quasnam, in eo dissentiunt interpretes 822.

נְיַלָּה funt ros no durnus & vespertinus 1071.

quid notent 722.

חשר etiam notet fremitum, binnitum 827. an potius jubam equi 828.

קצַן stillauit, destillauit rorem 778.

3P7 putredo, teredo 1265. affine Arabicum ib.

yp? notat non cælum astriferum, sed aëreum, atmospheram 9. 946.

ባሮን qualis lit morbus 434.

num notet juniperum, an genistam, aut pinum 592. 762. 976.

ぜ

notat & rugitum leonis 1081. 1180. & irati bominis fortem feramque vocem 783.

אָר quid notet 381. 723. 1019. 1291.

ゴダ

Hebræarum & Græcarum.

ነጋሮ qualem notet gemmam 227. varie vertitur ab Interpretibus Græcis 910. quid Rabbinis & aliis notet ib. unde vox hæc sit

deriuanda 911.

קשרש, חשרש quid notet 1282.

qualem notet gemmam 26.228. quam varie LXX. Græci hanc vocem vertant ib.

are quamnam habeat emphasin in conjugatione Hiphil 928.

שוּעַלִיל num sint vulpes, an manipuli straminis 475. notat bouem cujuscunque ætatis & sexus 107. affinia ei vocabula aliarum linguarum ib. TIO notat intueri & canere 776.

שושו, שושנה, unde descendat 1061.

qualem notet morbum 426. 659.

ากับ notat leonem nigrum 662.930. quandoque etiam serpentem nigrum 930. it. Pardum, Pantberam 1265.

קַחֶלֶּי quid notet 242. 243.

จกับ qualem notet auem 292.

qualem notet morbum 345. 425.

Phy nubes tenuis, rorulenta 778. cœlum aëreum s. atmosphera 792.

קים fouea, sepulcbrum 709.

quale notet lignum 204. 215.

קבר ficera, notat potum inebriantem omnem 1423.

קלָדָ qualem notet auem 294.

unde dicantur 6. quid notent 11.

קיר qualis fit lapis 1158.

notat non solum oleum, sed pinguedinem quamuis

notat non tam cuniculum, quam potius murem montanum, forte alpinum 281. 282. 1023.

प्राण्डेल qualem notet arborem १८१.

שריה communiter notat loricam, sed & quandoque spiculum, paruam sagittam ex Arabismo 851. Hasko est dissolutio, dimissio, retorsio ib.

שרץ qualia notet reptilia 306.

ชชุ Bysius, num notet etiam pinne lanam 201. notat etiam marmor Parium 654.

קשים quid notet 1162.

niu quid notet 83. affinia ei Arabica ib. jui quid notet 1509.

ישְׁבָה a שְּבָה cogitare, imaginari, notat cor 815. aliis gallum ib.

713♥ notant missilia 845.

חשלוים num sint coturnices 180. an locuste 181. an pisces volantes 373. videntur esse locusta 180. 373. quid notet 1023. affinia ei varia 1024.

שעיר bircus, unde ita dicatur 1090.

שערה bordeum, vocabula Arabica & Turcica ei affinia 482. 508. unde hæc vox sit deriuanda 507. new est serpens, sed quinam sit, variant interpretes

notant & labia & uncinos s. clauos 1229. בלקים רלקים labia leuigata, notant linguam dolo-∫am & blandam 1014.

Min, in quid notet 415.

רְאַשוּר qualem notet arborem 1119. quamnam notet arborem 1119. num Ulmum aut fagum in specie ib.

קרון בווו quid notet 4. variis gentilium diis nomina

num sint pauones, an psittaci 576. an simie

£78• กฎที่ก quid notet 851.

סבַחַחַ qualem notet auem 292.

whin num notet taxum, an colorem purpureum 1195.

חיש notat bircum, non arietem, nec taxum 84. & quidem gregis ducem 1028.

תלערת שני quid notet 199. occurrit etiam inuersis vocibus ib.

חֹבֶּחָ notat etiam stuporem mentis 728.

חנון notat quoque serpentem, Arabibus speciatim draconem 121. 766. 768. alias cetum 844. it. Leuiathanem 919. speciatim thyunum 920. affinia huic voci in aliis linguis ib.

קנְשָׁבֶּר qualis lit auis 295. notat nonnunquam et-

iam reptile 310.

תְרָוָה qualem notet arborem 1121. 1122.

ירָשׁישׁ lapis, qualem notet gemmam 227. 228. lumitur etiam pro mari, & tunc notare videtur mare mediterraneum 1201. quandoque notat & locum, & tunc alii illum quærunt in Cilicia, alii in Africa, alii in Hispania 1202.

B. VOCUM GRÆCARUM.

A.

'Arrès, aquila, videtur ab Hebræorum by deriuandum 186.

Anseasos quid notet, & unde sit deriuandum 1346. Angémores, quid notent 1308.

Angis ab angor cur deriuetur 1308.

Axeis aliud est quam axeis 1308.

Axeodeva quid notent 1069.

Αλέκτως notat etiam tubicinem 1420. feq.

Aλιμα vel αλιμα unde deriuentur 761.

"Αλως, άλων, area, notat quoque circulum 466. 467. Avasaois, avisacoa, quid notent Poetis, 1482.

Avogbeico a, quo sensu utantur Medici veteres hac

voce 1435. 'Απάγχεωα notat apud Hippocratem & τές LXX. seipsum strangulare 1393. 1395. aliis notat pra mærore ac dolore mori 1394. 1395. Αποκαραδοκία quid proprie notet 1497.

Ansueov quid notet 516.

Amonviyew quid notet 1395. 'Aργύριον unde deriuandum 915. 'Auh; quid notet 1221. Apsoleur non est tam latrina, quam aluas ipsa 1363.

В.

Baravilen, quænam sit vocis emphasis 1329. 1330. Βέτομος quid notet apud Græcos Botanicos 671.

Γ.

TASUNOS notat mustum, vinum dulce quoduis, potum inebriantem dulcis saporis 1458.

Γρύζουν est vox suum 148. dicitur a LXX. etiam de canibus ib. hinc force est Germanorum grochsen ib. Tues, ambitus, forte ab Hebræorum Il area circularis, 466.

E. Eyneis

III. Index Vocum Hebræarum & Græcarum.

E.

'Εγωρις quid notet 1308.
'Εκςωσις quid notet 1465.
'Επίτωυρος quid lignificet 884.
'Επόφθαλμιαν qualem notet aspectum 1060.

Z.

Ζιζάνια, vox ex Oriente ad Græcos delata, 1355. affinia ei Talmudica, Arabica, Hispanica ib.

Θ.

Ongior in genere notat animal, in specie serpentem 1492.

I.

Depar quid notet 1353. Lusnada quid notet 867.

K

Kalaster quid notet 1491. Kahapos notat non solum arundinem, sed & canlem plantæ cujusuis 1408. Kamidos notat funem nauticum 1371. Kagua notat & corylum & anggdalum 85. Karaguyer proprie lignificat dinertere, morari, non nidulari 1355. Kavour notat & estum exsiccantem & sebrem ardentem Kspeus notat binnulum, qui adbac lastatur a matre 820. Kienuos notat & terram figularem & tegulam 1338. Kieuria, silique, cur ita dicantur 1436. affinia Syriaca, Arabica & alia ib. Krivn quid notet 1338. Kradador quid notet 903. Koldia notat omnem cauitatem 1362. quando speciatim notet ventrem 1363. Kolkien quid notet 1528. Komos quid notet apud Medicos veteres 858. Koea Zau quid notet 818. Kopwos notat corbiculum manibus vel sub axillis portabilem 1359. Κεάββατον qualem notet Lectum 1338. Kricer, zrieus quid notent 2. 1497. Κυτομύια est musca canina, ab impudentia ita dicta, 133. Korny qualem notet muscarum speciem 1378.

Λ.

Αακείν, λημείν, λάκησις, qualem notent disruptionem 1393. nonnullis notant vebementissimam animi passionem, qua ille veluti discinditur 1395. Λαμπὰς fortè est ab Hebræorum 15? tæda, 475. Λάχανα, olera bortensia 1377. Λοφίη, juba, unde dicatur, 828. Δύπη unde deriuetur 1451.

M.

Mairen quid notet 1490. Maλάχη, malua, unde dicatur, 761. Marmorns quid notet 1498.

Mugunus sur run LXX. quid notet 663.

N.

Meßeic notat binnihm, qui jam exit ad querendum villum 820. Neixec, Nilus, unde nomen fuum habeat 839.

0.

"Ομφαξ quid proprie notet 995.
"Ορικ, δρίθιον, ante Platonis æuum notarunt anem in genere 1380. post illud Scriptoribus Græcis & Patribus Ecclesiæ in specie gallinam ib. 327.
"Ορις, unde hæc vox sit deriuanda 1005.

Π.

Πηδάλια quid notent in insectis & in nauibus 302.
Πίμπεραθαι quid notet 1492.
Πνίγειν quid notet 1395.
Πνικτύν quid notet 1477.
Πόρις, juuenca, videtur ortum ab Hebræorum 2 230.
Πρηγής ubique notat pronun 1395.

P.

'Pόδον, rosa, deriuandum videtur a Chaldæorum ΜΠ΄ 1061. 'Ρόιζον, ρόζον, ρύζον, exprimit vocem canum 148.

Σ.

Daek quid notet in S. Literis 1509. Ens, tinea, descendere videtur ab Hebræorum by 666. vel potius DD 1322. Derif notat culicem & vermiculum vitibus infestum 129. Drokov quid notet 1509. 1510. Σμυρνίζουν notat saporem myrrbe imitari 1401. Σπαράσσει, συνσπαράσσει, quid Medicis veteribus notet 1368. Σπάςτον, σπαςτίον, notat & certum graminis genus, & funem (. funiculum 1212. Exueis notat corbem magnum in dorso gestari solitum 1359. Experie, quænam sit emphasis hujus vocis 83. Στόμαχος quid notet 1512. Συγκύπ ου quid notet 1434. Durexendry, surexie, quid notent Medicis Veteribus Exorvos notat & funem & juncum 1212. Σώμα notat etiam cadauer 1382.

T.

Τράγος, bircus, unde sit deriuandum 1090. Τραχηλίζειν quid proprie notet 1515. Τρήρων quid notet 1268. Τρύζειν, τρυσμός, τρυγών, quid notent 1063. Τρύξ quid notet 1459.

T. Tooos

Υ.

Twos quid notet 1407. an apud Joannem legendum pro vocumos ib.

¢Ф.

Φθώςω, corrumpo, an a φθώς, pediculus, lit deriuandum

Φθινώποςον quid notet 1526. Φθοςα quid notet 1498.

quibusnam vocibus Hebræis respondent ib. quid notet interpretibus ib.

Xoly in genere notat amaritiem 1400.

Xgoods num ab ΥΠΠ Hebræorum sit deriuandum 915.

Ψ.

Yibuqie piès quid notet 664.

 Ω .

Χαλπολίβανος Joannis est Chasmal Ezechielis 1527. 'Ωοίνων quid notet 1497. 1478.

%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%%

IV. INDEX RERUM PRÆCIPUARUM,

quæ in hoc Opere continentur.

A.

Aron turpis Israëlitarum in deserto Idololatriæ adjutor 245. cur elegerit ad formandum idolum formam bouini generis 246. videtur id fecisse ad imitationem cultus Ægyptiorum idololatrici ib. loco aurei ligneum & deauratum vitulum illis substituisse falso accusatur 248. sacrificium ejus primum igne cœlitus delapso consumtum fuit 273. ejus filii, Nadab & Abibu, cur igne necati 274. ejus virga per miraculum unica noce floruit, germinauit & amygdala protulit 383.

Abdominis caui partes a renibus ad spinam ossis ilii designantur per Cesalim Hebræorum 272.

Abies num sit a Berosch Hebræorum 572. aptior est construendis nauibus, quam ædibus 1200.

Aborigines cur se vocarint Athenienses 1481.

Absalomi cæsaries densa num quotannis fuerit detonla 504. negat id Bochartus ib. affirmant non immerito plerique ib. detonsa quantum ponderis habuerit ib. variz circa pondus illud difficultates 505. Bocharti solutio earum ib. quomodo ab aliis tollantur ib. inprimis a Clerico ib. optime soluuntur, si sicli isti intelligantur de pretio, non de pondere capillorum detonsorum ib.

Absinthium qualis sit herba 429. cur in sacris Literis sit symbolum afflictionis, injustitiæ & salsæ do-Arinæ ib. fuit olim herba funebris ib. ejus usus

est admodum salubris 1150.

Abstinentiam a cibo & potu quousque homo absque

vitæ dispendio seruare queat 196.

Abyssi fontes quinam 44. ruptio illorum tempore Diluuii qua ratione facta sit ib. 949. certo id dici nequit 47. potiorem tamen partem ad inundationem terræ contulit ib. aby Jus inferne cubans quid

Acacia vera qualis sit arbor 204.

Accipiter quare & unde Hebræis vocetur Nets 292. 831. Ægyptiis ob celerem volatum fuit ventorum symbolum ib. ejus species sunt Nisus ib. & Æsalon 290. 741. accipitres sunt vel nobiles vel ignobiles 831. subinde deplumescit ac replumescit ib. qua ratione id fiat 832. quo sensu alas suas versus Austrum extendere dicatur ib. num apertis & immotis oculis Solem adspiciat ib. hujus auis ulus in venatione ib.

Acer, cur hac arbor ratione prastantia cedro proxima habeatur 1119.

Acerba ex quibusnam constent particulis 1166. quo-

modo dentes obstupefaciant ib.

Acetum ex quibusnam particulis & vermiculis constet 995. non his, sed illis sapor ejus acidus est tribuendus ib. est dentibus nociuum ib, cur nitro veterum affulum illud efferuefecerit 1010. nitrum autem modernum aceto irrigatum multo acidius fiat ib. acetum est potio vulneraria, coagulationem sanguinis impediens 1407. externe vulneri infusum sanguinis sluxum sistit ib. aquæ immistum fuit potio militaris ac plebeja apud Romanos ac Judæos ib.

Achasi Sciatericum num descriptum fuerit in tabula marmorea an ænea 621. altare ad modum altaris Damasceni constructum, num fuerit lapideum 641.

Achates videtur esse Schebho Hebræorum 227. 229. est variorum generum, colorum & figurarum gemma ib. cum illo sæpe confunduntur Jaspis & Chalcedonius 1534.

Acida ex quibusnam constent particulis 1166. quo-

modo dentes obstupefaciant ib.

Acontia, serpens, videtur Bocharto esse Kippoz Hebræorum 1109. unde nomen suum habeat ib. ejus morlus est omnium venenolissimus in tota Africa ib. ubi inueniatur ib.

Acria quænam dicantur 474. ex quibulnam constent

particulis 987.

Acridophagi quinam populi sint 182. 1308. obnoxii sunt præ aliis phthiriasi 1468. quomodo capiant locustas 1530.

Adus quid fuerit apud Romanos 487. isque vel sim-

plex vel quadratus ib.

Adamas num sit Odem Hebrzorum 225. nonnullis est Sapphir Hebræorum, albus nempe 226. fuisse videtur Jahalom illorum 227. 229. Rabbinis & aliis est illorum Sechuchith 743. est præ ceteris gemmis pretiosus ib. ejus affinitas cum crystallo ib. num sit Gabisch Hebræorum ib. in quonam conueniat ac differat a Smiri lapide 1159. num sit Anachites 1285. videtur esse Jaspis Scripturæ S. toties laudata 1533. est auro pretiosior ib. crystallorum pretiosissimus ib. nomen Adamantis, quo gemmam notat, est admodum recens

ib. notabat enim olim ferrum, imo & magnetem ib.

Adami status paradisacus quam felix suerit 27. sopor qualis 28. costa, vel potius latus, unde Eua suit formata ib. in quem finem post lapsum sub ficum se receperit 30. an sub fabuloso Poëtarum Sycea lateat ib. sacrificasse eum statim post lapsum, probabile est 33. carnem comedisse, ex sacrificiis recte concluditur ib.

Adeps quid sit 231. cur DEUS illum sibi in sacrificiis offerri voluerit ib. 432. adeps intestinum obtegens est omentum 232. ejus usus ib. an sit Peder Hebræorum 271. quo sensu DEUS adipis esum Israëlitis prohibuerit 272. adeps tritici quid notet 432. 433.

Adonidis, fluuii, annuus color sanguineus unde, 123.
Adulteri & adultera via tam fraudulentæ sunt, ut dissiculter detegi queant 1021. quibus proin rebus comparentur ib.

Adytum templi, vide Santiffmum.

Adificii qualitates necessaria 549. 633. 795. fundamentum optimum est solum petrosum 637. longitudo, altitudo & anguli, quibus mensurentur

instrumentis 797.

Ægypti decem plage plane miraculose, nempe aquarum in sanguinem conuersio 123. ranarum multitudo & damna 127. pediculorum ex puluere terræ excitatio 131. musca canina numerosissima 133. seq. lues pecoris pestifera 135. apostemata & ulcera 136. grando 139. locustæ 143. seq. tenebræ triduanæ 146. primogenitorum cædes 157. intra breue tempus, menstruum vel circiter, seipsas exceperunt 144. Ægyptus diues culicum 129. muscarum 134. duplici gaudet messe, hordeacea & triticea 142. 477. singularis in generanda bumana prole fæcunditas 159. admodum piscifera 287. 368. ob defectum pluuiæ annua Nili inundatione irrigatur 411. 808. comparatur cum Belgio ib. 1104. abundauit plantis hortensibus 369. speciatim cucumeribus, melonibus, anguriis ib. loto, cepis & allis 370. in Ægypto aspides sunt serpentum maximi 713. qui Alexandriæ funguntur officio carnificis ib. ibi ante usum cannabis & lini funes torquebantur ex junco, dehinc ex sparto, tandem ex papyro 845. Ægyptus arundinum ferax 917. num per feram arundinis a Dauide intelligatur ib. olim fuit populosissima 1083. per canales Nili tota fere diuisa 1104. cur arundini aculeatæ & fragili comparetur 1209.

Ægyptii balsamandi arte celebres 113. 1456. quem in finem mortuos condiuerint 113. triplex illis condiendi ratio 114. quibus aromatibus mortuos condicrint ib. 1456. illorum Magi non patrauerunt miracula 121. aque Ægyptie per miraculum a Mose in sanguinem converse sunt 123. cur pisces in aquis illis post editum miraculum statim mortui fint ib. memoria hujus miraculi apud hodiernos Ægyptios 124. ranarum multitudo miraculose a Mose producta quam molesta suerit Ægyptiis 127. pediculorum plaga Sacerdotibus illorum ad varios ritus ansam dedisse videtur 132. pestis Ægyptiis morbus endemius 136. 137. quæ ejus rei causa 137. tentatus ab iis per diuisum mare rubrum transitus est peruicacissimæ obdurationis indicium 166. totalis hinc illorum in isto mari interitus ib. Ægyptiorum sacerdotum vestes byssinæ 201. Ægyptiacæ naues onerariæ ex quo ligno factæ sint 204. eorum arce sacre 205. atria templorum 221. a Noacho cum Cananæis & Hebræis cubiti sui mensuram accepisse videntur 205. idem enim cubitus eorum cum cubito Hebræorum ib. eorum Nilometrion ib. veterum & modernorum Ægyptio-

rum cubitus unus idemque ib. ejus Mensura juxta Cumberlandium 206. Templorum apud eos fuere partes tres 221. corum differentia a Tabernaculo Mosaico & Templo Salomoneo ib. Ægyptii Sacerdotes qua ratione suffimenta sua composuerint 245. illorum superstitioni vitulina originem suam debet vitulus Israëlitarum aureus in deserto 246. Isis seu Cybele qua forma fuerit sculpta ib. immosabant Diis suis boues mares & integros 270. sacerdotes corum fuere vel plane abstemii vel valde sobrii 275. cæteri incolævero ebrietati dediti 275. animantia alia habuerunt pro mundis, alia pro immundis 276. unde hoc *animalium discrimen* hauferint ib. num ex politicis causis apud eos fuerit introductum ib. an DEUS ad hunc illorum morem in suis de hoc discrimine legibus se accommodauerit ib. Ægyptii non solum ab esu, sed & contactu suum abstinent 285. & sacerdotes sunt omnium *piscium osores* 287. plebi autem ichthyophagia permissa ib. Accipiter illis admodum sacer est 293. & ventorum symbolum ob celerem volatum ib. illis admodum familiaris est lepra 320. post coitum cum muliere ante lotionem adire templum non licuit 333. bircum coluère 335. 1090. & mulieres hircis sacris se submiserunt 336. frugum primitias consecrabant Isidi 343. cepas & allia pro Numinibus coluerunt 370. num vesci illis fuerit licitum ib. boues rufos immolare solebant 385. Ægyptiorum natio omnium maxime superstitioni dedita 403. imprimis Solem sub Ofiridis & Lunam sub Isidis nomine coluere ib. 771. eorum borti oleracei 411. Melochia vescuntur lubentes ib. astrologiæ & astromantiæ origo ab eis est deriuanda 418. Nilo increscente efflorescentia cutis dolorosa affici solent 426. 427. inuentores Geometrie esse creduntur 461. necessitatem eam excolendi imposuit illis annua Nili inundatio ib. duodecim cœlestium signorum inuentio & cultus ab Ægyptiis deriuandus 625. duodecim Zodiaci domuum ex mente eorum Dii præsides, symbola & nomina ib. 626. origo hinc idololatriæ eorum deducenda ib. *Schechin* est morbus nationi Ægyptiz infestus 659. ejus descriptio ex Aretzo ib. Ægyptiorum falsi de DEO non ubique præsenti conceptus 711. porcorum usus in agricultura loco aratri 924. aurei coloris basilisco cinxere capita Deorum suorum 1005. unde illis in tanto Solis ardore tam pinguis corporis habitus 1055. cur terram Judaicam deuastaturi comparentur muscis 1083. serpentes illis fuere symbolum regiæmajestatis ac potentiæ 1093. Ægyptiorum equorum laus in sacra ac profana historia 1103. cur recentiores Scriptores illorum nullam plane mentionem faciant ib. cur illorum cultura posteris temporibus apud Ægyptios desierit 1104. cur boues ab iis fuerint culti 1171.

Equator. Sub eo observatur generalis ventus orientalis, spirans per totum annum circa totam terram ab ortu in occasum 750. num ejus causa sit diurnus terra motus ab occasu in ortum? 751. an Sol aërem intra Tropicos rarefaciens & ante se ad occasum pellens? ib. cur horologiorum pendulorum motus sub eo sit tardior ib. horum decurtatio sub eo unde sit derivanda ib. sub eo omnium corporum vis centrisuga major est, quam in circulis parallelis ib. varii venti particulares sub eo spirantes, motiones sive Moussons dicti ib. Auster Peruvianus 752. venti certis anni dieique temporibus a continente versus mare, & vice versa, spirantes ib. Ecnephia ib. vicina ei regiones mitiori gaudent hyeme 753. sub eo duplex est in

Digitized by Google

anno hyems, eaque pluuiosa ib. unde pinguis hominum & animalium habitus sub eo 1055. 1156. cur tolerabilior sit Solis Æquatorem transeuntis æstus, quam quem ille ad Tropicos declinans excitat 1055.

Aër est expansum Mosis 9. insignis ejus usus 10. 877. cur fenestrarum cœli nomine in S. Seriptura veniat 45. quo profundior, eo compressior est & condensatus magis 482. 674. aëris tempestuosi descriptio Dauidica & Ouidiana 511. gradualis ejus expansio terricolis est utilissima & summe necessaria 674. densitas ejus præcise respondet viribus prementibus ib. variz de densitate aëris in superficie terræ observationes ib. aër ultimi Septentrionis densus & compressus quomodo se expandat, & quanto sit usui 724. ejus densitas increscit magis, quo propius acceditur ad polos ib. vi cujus in regionibus Septentrionalibus Sol infra Ho rizontem demersus supra illum tamen conspicitur ib. num ab ejus constrictione dependent suppressio pluuiæ 725. a Sole intra Tropicos rarefit, & ante illum ad occasum pellitur 751. unde ventus ille communis orientalis sub Æquatore & in Zona Torrida ib. compressus quantam exerceat vim elasticam 772. 793. tum subterraneus tum supraterraneus instar canalis aquas in flumina, riuos, fontes & nubes deducit 808. quot pedes sola aëris pressione eleuetur aqua ib. ei ab halitibus sulphureis aliisque noxiis depurando inseruiunt fulgura ac fulmina ib. leuior redditur instante pluuia 809. ejus dispositio est opus solius Dei 817. est elementum terræ summe necessarium 877. 878. quanta grauitate terram circumquaque premat 877. est corpus elasticum ib. quam necessarius ad accendendum & alendum ignem 1014. ejus mutationes in Oriente sunt regulares magis, quam in nostris climatibus 1366. quare & earum indicia ibi certiora, quam apud nos, ubi sæpe fallunt ib.

Ara Israëlitarum ab exitu ex Ægypto 257. ab hoc ad initium usque structuræ templi primi quot con-

tineat annos 521.

Erugo causatur quandoque tormina stomachi & intestinorum, doloresque urentes 386.

Æs quale sit metallum in Historia sacra 197. ejus ad structuram Tabernaculi collecti & insumti summa ad pondera Europæa reducta 253. 254. unde desumtum fuerit pro conficiendo serpente æneo 387. æs Phunonense quale ib. quale illud fuerit, ex quo Salomo vasa templi ænea fundi curauit 570. pretiofius fuisse videtur cupro vulgari 571. num fuerit æs Corintbiacum siue Aurichalcum ib. æs Persicum & Indicum quodnam 651. 1186. æris admodum fuit ferax Palæstina in regione Aseritarum 439. rarissime inuenitur purum putum, & non aliis mineralibus mixtum 734. nec antiquitate nec usu cedit aliis metallis ib. es fixum quid notet apud veteres ib. Persicum s. Indicum num sit Chasmal Hebræorum 1186. varia ex eo olim fuere confecta ib. æs Cyprium siue coronarium quid 1187. Pyropum ib. Corinthium quomodo & qua , occasione ortum sit ib. redolere hæc ejus origo videtur fabulam, ib. videtur potius esse Aurichalcum veterum ib. es candens, fulgens, apud Danielem qualenam sit 1262. 28 Liuianum quodnam

Æstus. Quomodo & cur oleum contra æstum vires corporis conseruet 956.

Aternitas DEO competit per necessitatem naturæ 777. 939. in DEO notat totum persectionum diuinarum nexum ib. ejus descriptio per esse ante

montes atque colles 927. 928. eternitas essentiæ & immutabilitatis decretorum diuinorum ib.

Æther est, in quo corpora mundi totalia libere natant 482. unde probetur infinita ejus & vacuo si-

milis tenuitas 1473.

Æthiopes nigredine gaudent nitente, non tristi 1155. cutis eorum teneritudo singularis ib. unde nitor ejus oriatur ib. quænam sit causa nigredinis eorum tam immutabilis ib. vera causa est fluidum fuliginosum ac oleosum secretum & in membranam reticularem, cuticulam inter & cutim stam, immissum 1156. causa non est fermentum cutis, partes sanguinis ibi depositas nigras reddens ib. neque maledictio a Noacho in Chami posteros jactata ib. neque intensus Solis ardor ib. Æthiopum corpulentia & fœcunditas unde ib. num de corum constitutione, labiis repandis, simis naribus & atro colore ex primo illorum stemmate judicari queat ib. num prima jam corporum corum rudimenta in lumbis Adami dispositionem ad nigredinem in se continuerint 1157. cur, translati licet in Europam, tales tamen maneant ac generent ib. prouerbium : Ætbiopem lauare, quid notet 1155. unde Æthiopes descendant 1156.

Æthiopia locustis admodum abundat 145. unde nonnullæ ejus gentes sunt acridophagæ ib. 1508. cur Æthiopici maris accolis tam pinguis corporis ha-

Ætne montis eruptio igniuoma quantam in distantia triginta milliarium commotionem terræ effe-

cerit 452.

Affectus bominum salubres cibos insalubres, & insalubres salutares reddere possunt 996. corum effectus & signa in facie 249. 250. 827. omnes similes sunt ventis impetuolis liue turbinibus 446. eorum curatio per Musicam 488. 489. proditores sunt oculi 492. quænam ejus rei ratio ib. aliorum affectus quare sint reformidandi ib. affectium brutorum differentia ab affectibus hominum 506. affectus animi quid lint 665.

Agallochum vulgare est Calambuc Orientale 902. hoc

& officinale sunt species ligni Aloës ib.

Agapa quid fuerint in Ecclesia Apostolica 1525. quomodo institui solitæ sint 1526. cur postea fuerint abrogatæ ib.

Aggeres quomodo a veteribus fuerint extructi 508. itor. 1190. eorum usus nostra ætate 509.

Agnus Paschalis unde desumi debuerit 149. quot conuiuz unius agni esse potuerint ib. tales & infantes, modo non recens geniti, esse potuere ib. quando seligendus ac mastandus fuerit ib. cur debuerit esse masculus 150. quare anniculus ib. quinam anniculus dicatur 347. agni anniculi triplicis fuere generis 150. quomodo assatus suerit ib. cur non crudus comedi potuerit 153. cur affari debuerit ib. quomodo totus assari potuerit ib. cur residuum ex eo altero die comburendum suerit ib. 154. quare Israelitæ eum in Ægypto calceati comedere debuerint ib. quo sensu inter duas vesperas mactari justus fuerit 257. 258. quænam sit Rabbanitarum & Karæorum circa hanc rem mens ib. ejus sanguine uterque ostii postis & superliminare illini debuit 259. 260. quo sensu sanguis signum fuerit 260. quibus in circumstantiis fuerit typus CHRISTI 149. 150. 259. veru, quo agnus paschalis assari fuit solitus, quamnam habuerit figuram 1402. crux CHRISTI num eandem cum veru isto habuerit formam ib.

Agros diuerso semine conserere cur a DEO Israelitis fuerit prohibitum 338. num sint steriles, qui lapidibus sunt obsiti 1353. petrosi quinam dicantur

ib. cur in his semen citius germinet, quam in aliis, sed & mox germen istud exarescat ib.

Agriculture auctor & inuentor est ipse DEUS, 1099. fuit omnium artium prima & antiquissima, quippe absolute necessaria ib.

Abasueri magnificentia in tapetibus 653. & conclauibus lithostrotis 654. 655.

Abitophel num mærore an sui suspendio perierit

Alabastrites est marmoris species 654. vocatur etiam Onyx 1390. an sit Dar Hebræorum 654. Alabastrum notat tum marmor ipsum tum vas ex illo consecum 1390.

Alcyon vid. Halcyon.

Alga num nascatur in Nilo 115.

Alimenti abundantia cur libidinosos reddat 433. necessitas ad conservandam sanitatem & vitam 773.

Alis pullos suos gestat aquila 186. idem facere solent milui, halcyones & ciconiz ib. alz auium cur in aquilibrio affixa 689.

Alkermes unde conficiantur a Medicis 200. quid hac

vox notet Arabibus 199.

Alia olim in Ægypto maximi sucre habita 370. corum hodienum Judzi sunt appetentissimi ib. illorum bulbi in Oriente præstantiores sunt Europæis ib.

Alni ex foliis exfudans materia viscida vocatur Man-

na 175.

Aloë lignum & herba 394. berba est odoris & saporis grauis & ingrati ib. num sit Ahalim Hebræorum ib. ejus succus vocatur vel Socoterina vel Hepatica Aloë 902. lignum videtur esse Ahaloth Hebræorum ib. ejus usus ac variæ species ib. Aloë magna liliaceis succo balsamico stillantibus superba 1072. aloës usus in balsamatione cadauerum 1456.

Aloruia est ibex 493. varii ejus characteres ib.
Alpes quantam Heluetiis adserant utilitatem 693.

694.

Alphonsus X. Castiliæ & Legionis Rex profana & blasphema censura creationis opera perstrinxit 814. quomodo excusari posset ib. Tabulæ astronomicæ Alphonsinæ ab eo nomen suum habent ibid.

Altare vid. Ara.

Altilia pro regia Salomonis aula sunt galli saginati 516. etiam Romanis suere ex genere Gallinaceo 517.

Altitudines mensurandi methodus plane singularis absque ullo instrumento geometrico 591.

Aluco minor Aldrouandi qualis auis 295.

Amare plante, Judzorum in paschate cibus, quales esse debuerint 151. quznam illæ suerint juxta Talmudistas 151. 152. cur a DEO non speciatim designatæ 153. quem in sinem pro cibo injunctæ ib. amare aque 170. amara ex quibusnam constent particulis 987.

Ambegne oues quænam dictæ fuerint veteribus Ro-

manis 1066.

Ambustio qualis sit morbus cutaneus 322. consequens ejus est Gangræna & Sphacelus ib. signa immunditiei ejus ac munditiei ib. medelæ ejus necessitas ib.

Americanorum homines immolandi ratio 405. usus lapidum acutorum loco cultrorum 450. panis quotidianus unde paretur 606. 954. 1321.

Amethystus videtur esse Achlamah Hebræorum 227. 229. qualis sit gemma 739. 1535.

Amiantus qualis lapis 653. confectum ex eo fuit linum, amiantinum si ue astessimum dictum ib.

Amor sai ipsius probe distinguendus est ab amore proprio 874.

Amphion quo sensu in Poëtarum fabulis dicatur mulica sua mouisse saxa, arbores & feras bestias 488.

Ampulla Rhemensis 236.

Amygdale sunt Hebræorum Schekedim 102. Canaaniticæ sunt orientalium optimæ ib. amygdale nucis germen cum tribus suis partibus essentialibus 1500. Amygdalus arbor protrudit slores, antequam germinant solia 384. ex ea suit Virga Aaronis ib.

Ana non inuenit mulos 96. nec aquas calidas ib. fed inuenit h. e. incidit in Emzos tanquam hoftes ib. num ab eo descendant Heneti ib.

Anachites an sit Adamas 1285. unde nomen suum habeat ib.

Anatomia fuit Sec. XVII. per varia inuenta adaucta 736. alicujus senis 109. annos vita transgressi descripta uberius 855.

Anaximander num sit inuentor mapparum geographicarum 461. ejus ridicula de ortu hominum sententia 1484. sq.

Anethem diversum est ab Aniso 1378. est planta sociale sociales

niculo fimilis ib. *ngeli* intelligendi funt p

Angeli intelligendi sunt per stellas matutinas DEUM laudantes 798. non nisi ex Sacra Scriptura de iis nobis constat 947. innumera eorum genera esse videnturib. annon aliqui eorum subtilia habeant corpora ib. num sint genii illi quandoque apparentes ib.

Angina qualis sit morbus 620. breui tempore interdum hominem strangulat 765. 1394. num Judas

proditor ed perierit ib.

Angoris effectus in manibus, corde, ventre, facie 1088. comes ejus est stupor ib.

Anguilliformes pisces cur lege divina sint immundi 287.

Angularis lapis quinam dicatur 797. terre, quinam lit ibid.

Anguria, fructus delicatissimus 369. illarum descriprio ex Alpino ib.

Ani fistula qualis sit morbus 646.

Animalium in munda & immunda distinctio 42. 276. num ab Ægyptiis sit deriuanda 276. ex mundis quot recipere debuerit in arcam Noachus 42. generationes successiva demonstrant DEI sapientiam & potentiam summam 126. num DEUS Israëlicis animalium mundorum & immundorum discrimen ex causis mere politicis injunxerit 276. fundatur illud in causis physicis ac medicis ib. viguit non apud Israelitas tantum & Ægyptios, sed & apud alios populos 277. quo respectu alia munda dicantur, alia immunda ib. metaphysice omnia sunt munda i. e. genere suo persecta ib. mundorum characteres interni & externi ib. animalia quadrupeda sunt vel ungulata vel unguiculata ib. illa vel solidungula vel bisulca ib. bisulca sunt vel ruminantia vel non-ruminantia ib. Unguiculata sunt vel bisida vel multisida ib. coitus animalium diuersæ speciei a DEO suit prohibitus 337. quænam ejus rei causæ ib. rapacium sæmellæ utplurimum fortiores & ferociores sunt maribus 393. 506. animalia eadem apud Orientales populos pro ratione sexus, ætatis, magnitudinis, coloris, &c. diuersa habent nomina 472. imo & pro variantibus actionibus 1000. DEI existentiam quomodo demonstrent 687. 688. non est animal nec ejus pars, quæ non vim phosphoricam habeat in recessu 849. cur promtius & certius cibum suum inueniant, quam homines ipsi 963. marina, & litoralia quidem, quæ vel plane non vel difficulter natant, quomodo ab jactatione per z-

stum maris sibi cauere queant 965. sunt adhæsionis vel voluntariæ vel inuoluntariæ ib. seua cur minori numero se multiplicent, quam quæ hominibus sunt utilia 1197.

Animantia cur a nimio pabulo libidinosa reddantur

433.

Anima humana persectiones ceu characteres imaginis diuinæ 22. 23. differentia ab anima brutorum 23. 699. sanitas in quonam consistat 483. prastantia unde intelligatur 679. num sibi ipsa corpus suum formet 680. anima brutorum & vegetabilium quid sit 699. animi tranquillitas quantum sit bonum 661. unio cum corpore est causa effectuum mirabilium 862. unde oriatur, quam indissolubilis sit, & cur tam arcta & limitata ib. dominium in corpus 864. quam limitatum sit 862. idez universales, æternæ, immutabiles ib. insirmitas in quo consistat 863. idea infiniti ib. ratio quantum sit DEI donum ib. oitemque voluntas ib. immortalitas unde demonstrari queat 864. 1347. dominium in ideas ib. naturale ac perpetuum immortalitatis desiderium 870. cura quam necessaria sit homini 874. immortalitas num a Salomone in Ecclesiaste suo fuerit negata aut in dubium vocata 1038. 1054. anima quo sensu non cognosci dicatur ib. origo in homine quam incognita sit omnibus philosophis 1043. 1044. quo sensu sit externa 1471. creata fuit ex nihilo 1472. existentia & immaterialitas unde probari queat 1482.

Anni longitudo sapientissime a DEO ordinata est 15.

Anni longitudo sapientissime a DEO ordinata est 15.

temporum usus & necessitas ib. Patriarcharum haud dubie solares 43. annus Judzorum duplex, sacer & ciuilis ib. 257. utriusque initium 43. cizilem habuere a suis majoribus, qui suit solaris 257. ecclesiassicus quando suerit introductus ibid. num lunaris, an solaris, an lunz-solaris suerit ib. apud Judzos quoque annus suit vel communis vel intercalaris ib. ille vel medius vel abundans vel deficiens ib. lunaris & solaris differentia 959. annus magnus Platonicus quot annos communes ex mente variorum contineat 1523. Cometicus Cluueri qualis sit ib. num illo absoluto constagratio mundi sit

futura ib.

Anterides substructionis templi Hierosolymitani 638.

Antimonium est materia suci oculorum 615. 1131.

quomodo in sucum præparetur ib. quale eidem adhiberi soleat ib. idem est cum stibio ib. ejus usus in depurando auro & argento 867. in supersternendis pauimentis 1131.

Anubis qualis sit Ægyptiorum Deus 1133. unde no-

men suum habeat ib.

Aper in arundineto degens est Hebræorum Chajah Kannæh 916. delectatur sylvis 923. agris vineisque est infestus 924. aper Calydonius apud Poëtas & in nummis veterum frequentissimus ib.

Apes quomodo hostes suos persequantur 400. sumo intersiciuntur ib. quænam sit ejus rei ratio ib. unde apud Hebræos nomen suum habeant ibid. non attingunt carnem, multominus cadauera 473. quæ adeo auersantur, ut nec propria fratrum tolerare queant ib. quomodo ergo in cadauere leonis a Simsone reperiri potuerint ib. Bocharti hac de re sententia ib. Clerici explicatio ib. varia habent admiranda 881. apum respublica ib. earum rex ib. communes & prædatrices sue suci ibid. admiranda alueolorum constructio & sigura ib. earum generatio & propagatio ib. 882. cera quomodo ab iliis colligatur ib. mel quotuplex sit, & quomodo colligatur ab iis ib. earum mundities

ibid. quomodo infecta ab aluearibus fuis abigant

ib. exquisito pollent olfactu ib. præsentiunt tempestates ib. amant calorem, & sunt laboriose admodum ib. examen apum quantas noxas inferat hominibus & jumentis 974. illo sæpius usi sunt homines ad abigendos hostes suos ib. apum immissio pæna olim suit adulterorum apud Judæos 975. noxa, quam pungendo inferunt, unde oriatur ib. examen apum ad alueare alliciebatur olim certo sibilo, hodie sit percussione vasis ænei tinnientis 1083. an apes gaudeant auditu ibid. num sibilo mane ad labores, & vesperi ad quietem seipsas excitent 1084.

Apostematum variæ species 321. illis laborans quando a sacerdote pro mundo vel immundo declarari

debuerit ib.

Apostolis data a Christo potestas calcandi super serpentes ac scorpiones num mystice an literaliter sit intelligenda 1429. collatum linguarum donum cur tam diuersa hominum judicia excitauerit 1458. cur ideo ab empæctis pro dulci vino ebriis suerint habiti 1459. eorum in Concilio Hierosolymitano decretum de non comedendo sanguine sufficcato num suerit consilium an mandatum, ceremoniale an morale 1477. donum miraculorum eis suit loco literarum credentialium 1487.

Appetitus ciborum cur homini a DEO fuerit inditus 773. 1014. cur Hebræis vocetur Chajah & Næphæsch ib. quibus rebus aboleatur ib. eo deperdito absumitur caro, partes sluidæ auolant, ossa prominent, & totum corporisædiscium ad mortem inclinat ib. quomodo excitetur 1014.

Aque omnium rerum ortum adscripserunt veterum Philosophorum multi 6. quorum opinio ex Mose non rite intellecto hausta suit ib, si aquæ nomine veniat omne fluidum, hæc sententia admitti potest ib. Aque supracalestes sunt nubes vel fluidum extremum terræ vorticem ambiens 9. infracalestes vero sunt aqua globum terra circumsuentes, vel atmosphæra integra cum nubibus, maribus, fluminibus, &c. ib. unde tanta aquarum copia in diluuio suppetierit, ut summi montes in tanta altitudine obtegerentur 46. aquarum tanta in terra copia est, ut illa tota ad altitudinem milliaris iis perfundi queat 47. diluuii cur tanta altitudo ib. calidarum num inventor sit Ana 96. aque dulces quænam 169. dantur in toto orbe ib. illis imprimis abundat Heluetia ib. per poros terræ transeuntes, assumtis variis particulis, fiunt minerales ib. amare unde existant ib. earum transmutatio in dulces in quonam confistat 170. summa ejus difficultas ib. triplex ejus modus hodie usitatus ib. fontes amari dantur passim, præsertim in Arabia ib. aque amare in Mara solo ligno sine miraculo dulcificari nequiverunt ib. qualisnam arbor lignum illud fuerit 171. aque proflucium e petra baculo Mosis percussa fuit miraculosum 185. bis illud miraculum a Mose fuit patratum ib. aquarum viuarum fontes quanto sint usui in terris imprimis calidioribus 407. aque regie menstruo aurum soluitur 247.719.867. aqua forti argentum ib. cur illa argentum, & hæc aurum non soluat 719. aque maleditte pro exploranda uxoris de adulterio suspectæ innocentia aut culpa ingredientia 364. effectus ib. quid notet femoris casus ib. num effectus isti naturales an miraculosi fuerint ibid quibus rebus aqua ista reddita fuerit amara ibid. num Nerium ei immixtum fuerit ib. cur vocetur amara, cur maledicta 365. gentilium aqua redargutionis videtur esse aquæ hujus simia ib. aqua niualis & fontana cur præ aliis aquis mundet 678.

quomodo aqua cauet lapides 705. ejus bullulæ quomodo colligentur inter se 725. singularum illarum rotundatio explicatu est difficilis, seposita attractione ib. quomodo expandantur ib. aquæ omnes tum superiores, tum inferiores, maria, flumina, sunt in æquilibrio 726. sapientissima in regionibus Zonz temperatz aquarum pluuialium & niualium per quatuor anni tempora dispensatio 752. aque amare Hierichuntis miraculose ab Eliseo dulcificatæ 596. aquæ absque præcedente vento & per miraculum ex prædictione Elisæ terram inundantes 600. earum color cur a reflexis Solis radiis crepuscularibus apparent ruber 601. quot pedes aqua eleuetur sola aëris aut aque pressione 808. quo sensu aque per glaciem in lapides conuerti dicantur 810. ex aquis in formam saxorum congelatis muri in Septentrione extructi fuisse dicuntur ib. vera particularum aquearum figura Physicis nondum perspecta est ib. earum congelatarum quies unde deducenda 811. aque petrificantes quænam ib. aquæ dulces quantum sint beneficium 951. usus carum in animalia redundans ib. aquarum terram inundantium in prima & secunda ejus creatione in certa loca collectio & restrictio 949. quo medio DEUS usus fuerit ad cohibendas aquas ab inundatione terræ 950. aqua frigida potus quantæ sit homini defatigato & languido refectioni 1011. aquæ superiores & inferiores quo sensu vesti comparentur 1017. ab aquis niualibus ac pluuialibus origo fontium ac fluminum deriuanda videtur 1034. 1035. quanta quotidie aquarum quantitas mari mediterraneo per influxum fluminum accedat, & per euaporationem decedat 1035. quomodo particulæ aqueæ per tonitrua in nubes colligantur, & per fulgura in pluuias resoluantur 1153. quomodo quotannis in vitibus ex aqua vinum fiat 1443. aqua Canz a CHRISTO per miraculum in vinum conuersa ib. aque potus ventriculo infirmo noxius, firmo præstantissimum est remedium 1513.

Aquatilia cur a Noacho in arcam non fuerint recepta 42. quænam sint lege divina munda, quænam immunda 286. 287. exanguia cur immunda ac prohibita sint 287. quot corum species a variis numerentur 963. reuera dantur innumera ib.

Aquila rex auium & inter rapaces prima 186. 288. 833. ejus disserentia a vulture & accipitre 833. alis pullos suos gestat 186. quænam ejus rei ratio ex mente R. Selomonis ib. vera ejus causa ib. ei tribuitur a nonnullis astorgia, ab aliis philostorgia in pullos suos 187. quæ ansam dedisse videtur ritui apotheoseos gentilium ib. 1174. ejus qualitates 288. ossifraga est Bocharto Peres Hebræorum ib. marina siue Halietus est nigra, & omnium aquilarum minima, sed robustissima 289. descriptio ejus ex Willoughy ib. num Anaphah Hebræorum sit certum aquilæ genus 298. quam longas aquila habeat alas 428. 1196. quantæ sit velocitatis 428. 677. 833. variæ hinc locutiones Sacræ Scripturæ metaphoricæ ib. quomodo excitet pullos suos ad volandum 430. num unum tantum, an plures pullos alat 431. ejus motus per aërem quomodo ex legibus motus sit explicandus 677. nomen suum habet a ruendo siue volatu vehementissimo 833. 1175. volatus ejus non solum pernix, sed & constans est ib. adeo alte volat, ut visum nostrum effugiat ib. ubi nidificare soleat 834. 1174. acuto gaudet visu ad escam eminus conspiciendam ib. pulli aquilæ aluntur sanguine cadauerum a parente in nidum relatorum ib. aquilæ in potum cedit sanguis pro aqua ib. quo sensu dicatur rejuuenescere 940.1117. de hac rejuuenescentia aquilæ fabulæ Judæorum & Arabum ib. num deuoret corpora demortua 1021. 1382. ubi cadauer, ibi aquila, juxta Bochartum non de aquila communi, sed Pernoptero vel Gypaeto intelligendum est 1382.

Ara bolocausti in tabernaculo Mosis 217. ubi steterit ib. constructa fuit ex ligno Sittim, sed ære obducta ib. cur non tota fuerit ænea ib. an facta fit ex larigno, ligno inflammabili ib. ejus longitudo, latitudo, altitudo & capacitas secundum mensuram Parisinam & Tigurinam 218. eadem tota cum Salomonea ejusdem fuisse videtur altitudinis ib. ejus cornua ib. cancellulææreæ ib. an habuerit arulam libi impolitam, & in ea craticulam ib. ejus cauitas ib. quinque vel quatuor partes essentiales 219, 1250, ad eam ascendebant Sacerdotes non per scalas, sed per planum inclinatum 219. supremæ areæ interna cauitas implebatur terra ib. cur aræ additi fuerint vectes ib. figuræ quadratæ & cornutæ quoque fuere gentilium ara ib. Are suffitus siue incensi figura, altitudo, area 235. ubi locata fuerit ibid. 537. ejus figura secundum Lundium & Scacchum 235. in consecratione are quæ dona a principibus tribuum fuerint oblata 366. Altaris enei in templo Salomoneo longitudo, latitudo & altitudo 641. distantia a porta vestibuli ib. num fuerit ex ære folido, an ligneum ære obductum ib. ejus forma ex mente Rabbinorum ib. fata ib. Altare Achasi isti substitutum lapideum fuisse videtur ib. altare secundi templi lapideum ibid. altare suffitus cur vocetur aureum, cum tamen fuerit ligneum 1242. ejus in templo Ezechielis dimensio ac proportio ad altare suffitus Mosaicum ib. Altaris Holocausti apud Ezechielem disserentia ab altari templi secundi 1250. ejus dimensiones, partes ac forma ib. 1251. 1252.

Arabia multos habet fontes amaros 170. clima Arabia Deserta aridum & molestum 371.1095. Arabia Felix aromatibus, auro & gemmis diues 572.733. Arabum Zebzeb quale sit animal 203. Santon qualis arbor 204. Gunni Arabicum ib. mos post coitum

bor 204. Gummi Arabicum ib. mos post coitum cum muliere sese lauandi 333. modernorum ratio formandi placentas 372. quam facile Leones aut sugent, aut capiant ac trucident 492. æstimant diuitias principum & nobilium gregibus camelorum, non nummorum copia 656. idololatria eorum 771. fabulæ de cetis 15. de Melanaëto rejuuenescente 940. Gazellæ quid sint 988.

Aram notat Syros 1205. Aramæi semper suere mercaturæ addicti ib. merces, quas Tyro intulerunt ibid.

Aranea num sit Semamith Hebræorum 1024. rationes dubitandi ibid. ejus descriptio quoad oculos, forcipem duplicem in capite, pedes instructos spongiola 1025. cur adultior & senex inepta sit incedendi super vitra plana, & restaurandi telam ruptam ib. ejus mammilla circa anum ib. quomodo telam formet ib. pro quot nouis telis sat materiæ habeat ib. telæ quomodo texantur ab araneis in hortis & plateis, in aëre libero ib. aranea quomodo se collocet in perfecta tela 1026. ubi degat nocu & tempore pluuiæ aut venti fortioris ib. facilius ascendit, quam descendit ibid. quomodo muscas capiat ib. sex aranearum genera oculorum præprimis numero inter se distincta ib. descriptio aranea domestica, hortensis, cellerariæ, vagabundæ, agrestis, tarantulæ ib. Scriptores de araneis ib. sericum aranearum ib. 1135.

Arare aliena vitula, quid notet 475.

Arbeiten

Arbeiten übern Stich und übern Gang oder krummen Ofen oder übers Hölzlein, quid notet fusoribus metallicis

Arbor scientia boni & mali ex quanam arborum classe fuerit 27. num ficus, an malus, an vitis ib.

Arborum generatio fit per euolutionem rudimentorum infinite paruorum seminibus primarum arborum in creatione a DEO impressorum 13.696. omnis generis flores in sua varietate & characteribus 14. ex quibus arboribus Jacobus patriarcha virgas suas desumserit pro promouenda conceptione ouium 85. arbores julifere quænam 94. quænam arbores fint fymbolum piorum 111.1160. implantate quot modis nascantur 395. truncus arboris in distantia sex linearum a præcedente sectione se-Etus tot nouos protrudit ramos, quot fuere antea 696. arboris partes essentiales sunt tres, radix, lignum & truncus 702. 703. multæ arbores, stirpe licet emortua, attracto humore regerminant 703. cur vocentur arbores DOMINI 956. late pandentes ramos suos a ventorum vi facile dejiciuntur 1082. quando ei fortius relistere queant ib. quomodo, licet prorsus dejectz, de nouo resurgere possint ibid. arbor quomodo crescat ex grano siue nucleo 1353. dantur arbores prægrandes ex paruo semine natæ 1357. ad exarescentiam prone ablaqueandæ & stercorandæ sunt 1433. arborum plantatio & propagatio per insitionem trunci in radicem 1500. alii illius modi 1501. emarcescentes quænam sint 1526. bis mortue quænam dicantur ibid. quorumnam hominum fint fymbolum ib.

Arca fæderis num ad imitationem Ægyptiorum 2 DÉO confici justa fuerit 205. fuit omnium sacerrima ib. in qua asseruatæ suere tabulæ sæderis ib. constructa suit ex ligno Sittim ib. ejus dimensiones secundum pedes Parisinos & Tigurinos ibid. 206. ejus operculum siue propitiatorium ib. variz illius formæ ib. ubi & quomodo locata fuerit in Sanctissimo templi Salomonei 537. de saxo, cui ibi fuit impolita, & inscripto ei nomine tetra-

grammato fabulæ Judæorum ib.

Arca Noachi ex quo ligno fuerit extructa 35. quali bitumine oblita 36. in quem finem habuerit cubicula ib. secundum quosnam cubitos fuerit ædificata ib. 37. ejus dimensionem omnem minus recte triplicauit Augustinus ib. sufficientia ad recondenda animantia & alia necessaria ad ductum Sturmii 37. seqq. figura qualis 38. nauiformis probabiliter in infima contignatione, in media autem & prima figura parallelogrammi ib. contignationum ejus singularum altitudines, longitudines, latitudines & diuisiones in conclauia ibid. ejus longitudo, latitudo, altitudo, basis & capacitas juxta Eisenschmidium 39. fenestra, num una tantum, an tot, quot opus fuit ad admittendam lucem in singula stabula & conclauia arcæ 40. num earum an tecti aut loricæ dimensio exprimatur a Mose ib. ostium ubi & qua magnitudine fuerit politum ib. num arca fuerit dimensionibus suis hodienum imitabile nauigium 41. num opus habuerit gubernaculo ib. fundus ejus videtur potius conuexus, quam planus fuisse ib. cur DEUS in ea omnia animalium, auium & insectorum genera conseruari voluerit ib. 42. cur aquatilia in eam non fuerint recepta ib. num insectis aditus ad eam fuerit occlusus ibid. cibus cuiuis animalium generi adæquatus arcæ fuit illatus ibid. duplex DEI circa animalia in arca miraculum, unum in eorum conuocatione, alterum in mansuefactione ib. arcam quo sensu DEUS post Noachum clausisse dicatur 45.

Architetti officium ante structuram ædificii 795. instrumenta dimetiendi ædificii longitudinem, altitudinem & angulos 797.

Architectura militaris est vel offensiua vel defensiua 508. alia fuit priscorum, alia nostrorum temporum ib. 647. 1101. 1190. hujus epocha quando inceperie

Ardurus qualis sit stella 676. 813. causatur graues tempestates, juxta veteres 676. qui hic commise-

re fallaciam non causæ ut causæ ib.

Ardea num sit Hebræorum Kaath 295. qualis sit auis ib. varia ejus nomina ib. num sit Chasidah Hebræorum 297. aut Anaphah 298. ardea stellaris iracunda auis in Ægypto esse traditur ib.

Area veterum pro ventilandis frumenti granis non tecto opertæ, sed sub dio positæ, fuisse videntur figuræ circularis 466. tales observantur hodie-

num apud Hottentottos 467.

Arene thesauri apud Mosen num notent vitrum 438. 439.

Arge in Poëtarum fabulis celebris 900.

Argenti ad structuram Tabernaculi collecti & insumti summa ad pondera Europæa reducta 253. solutio & probatio qua ratione fiat 719. rarissime reperitur in massis integris purum putum 733.866. undenam excoquatur ib. in communi usu est auro frequentius & antiquius 733. pretiosissimæ argenti venæ sæpe durissimis saxis immersæ sunt 741. depuratio argenti per ignem quomodo fiat 867. 1145. argenti panis quid sit 1145. & quomodo sit tractandus in fornace fusorio ib.

Aries quale fuerit instrumentum bellicum apud veteres 1191. unde nomen suum acceperit ib. quinam ejus sint inventores ibid. fuit vel rudis vel compositus ib. hujus descriptio ex Josepho ibid.

arietaria testudo quænam dicta fuerit ib.

Arietem loco filii sui immolandum unde Abrahamus desumserit 76. Judzorum de eo fabulz ib. de eo cornibus suis implicito variæ interpretum sententiæ 77. arietum pelles cui usui suerint in structura Tabernaculi Mosaici 203. caude in Oriente sunt admodum pingues 232. aries ab impetendo Germanis vocatur Widder 1191.

Aristoteli tria sunt generationis principia, materia, forma & priuatio 748. quo sensu ejus de æternitate mundi sententia excusari aut rejici queat

Aromata selectissima adhibebantur olim in condiendis mortuis 114. 1456. quænam speciatim 114. quomodo illis fuerint adhibita ibid. 1456. quantum usum habeant in confortandis corporis viribus

Arrius hæreticus quo mortis genere periisse dicatur 1394. dubia quædam circa hanc rem ib.

Artaxerxes filiam suam leprosam uxorem duxit 320. Arundines dantur in Oriente tam altæ & validæ, ut hastæ & lanceæ ex illis confici queant 917. 1408. arundinis graminee aculeate descriptio 1209.

As quantum ponderauerit apud Romanos 1348. ejus valor in moneta nostra ib. 1371. notat etiam

pretium valde minutum ib.

Asabelis vulnus ab Abnero acceptum cur fuerit lethale 501. pectus an abdomen transierit ib.

Ase regis morbus num fuerit podagra, an tumor pedum ædematolus 645.

Asclepiades Prusiensis, Medicus, an verè Roma mortuum ad vitam refuscitauerit 1341.

Aseritarum in Palæstina regio præstantissimis rebus abundauit 439. inprimis ære ib. Afilus, insecti genus, vid. Oestrum.

Afina

Afina Bileami locata per miraculum 388. fabulæ Judæorum de ea ib. qua ratione fuerit locata ibid. quare Bileamus ad loquelam ejus non obstupuerit ibid.

Afini ascendunt ad longum annorum numerum 388. unicornes quomodo describantur a veteribus 391. olim aratro fuere adhibiti 422. in locis nempe, ubi terra subactu facilis ac mollis est ibid. cur DEUS arationem cum boue & afino fimul Israëlitis interdixerit ib. videtur factum ob inæqualitatem roboris ibid. afini maxilla, qua Simson Philisteos adortus est, num notet agmen militum 478. seq. an ex illa aqua ad sitim Simsonis restinguendam per miraculum profluxerit 478. an alinus præ metu obuiam eat leoni 584. asini caput tempore famis sepius maximo constitit pretio 611. asini & afinæ fuere olim patriarcharum diuitiæ 657. eorum usus in Oriente ib. conuenientia & disconuenientia cum onagro 669. 685. quomodo afinus cognoscat presepe possessir 1076. asinis vehebantur olim personæ illustres 1374. quam commoda sit afinorum vettura ib.

Aspalatbi arboris descriptio 577. 578.

Asphaltites lacus unde its dicatur 71. vocatur & mare falsian ib. unde ortus sit, jam Strabo subodoratus est 72.

Asphaltum vid. Bitumen.

Asphodelus num sit Chabbazeleth Hebræorum 1061. quid hanc plantam commendet ibid. variæ ejus

species ib.

Aspidum sub dentibus num in certis vesiculis lateat venenum 712. sunt genus serpentum veneni acerrimi & nocentissimi 435.712.930. aspidis morsus prouerbialiter notat vulnus insanabile 712. sunt apud Ægyptios, Chinenses & Japonenses insigne imperii 713. carnificum loco sunt Alexandriæ, & maximi serpentum in Ægypto ib. earum longitudo ib. vocantur & dracones ib. juxta veteres gaudent acutiori auditu, quam visu 906. quo sensu aspis surda ac aures suas ad incantationem obturare dicatur 909. an sit Schachal Hebræorum 930. procul dubio est illorum Pethen ibid. ejus venenum est symbolum calumniatoris 982. unde Hebræis Acschuth vocetur ib.

Assarium quanti sit valoris 1348.

Assarium quanti sit valoris 1348.

Assarium quanti sit valoris 1348.

215. stabant erecti ib. eorum bases erant argenteæ ib. altitudo, latitudo & crassities ib. angularium connexio cum proximis ib. lateralium per vectes cylindricos ib.

Asterias qualis auis 295. num sit Thinsemeth He-

bræorum ib.

Astra vid. Sidera.

Aftrologi quo sensu vocentur Mathematici 418. 419. quo titulo in legibus Romanis occurrant ib. eorum pæna apud Romanos ib. tales quoque suere multi inter Babylonios 1126. quanti hodienum in Oriente æstimentur 1152. quam vane hominum originem ab astris deriuent 1484.

Astrologie judiciarie vanitas 860. 1484. inter Christianos reliquiæ 418. in quo consistat ib. origo ejus ab Ægyptiis est arcessenda ib. nullo nititur fundamento 419. num fundamentum habeat in Scriptura Sacra 785. a qua potius damnatur ac prohibetur 1151. non est timenda ib. ejus vanitatibus plena sunt hodienum calendaria ib.

Astronomia est scientia pulcherrima 859. unde sese commendet ib. 860. usus ejus in doctrina de DEO ibid. 1116. 1169. in societate humana 860. ejus cognitione clari olim suere Chaldæi inter Babylonios 1126. a quibus eam Græci didicerunt ib.

culta quoque & quam maxime ab Judzis ob feftorum computum 1151. ejus ignorantia & neglectus quam varie & olim nocuerit, & hodienum noceat 1152. ejus autem scientia ac usus variis varia nullo non tempore attulit commoda ib.
vindicatur a contemtu 1169. num liceat in astronomia dimetiri cœlos, sidera, terram 1170.

Atheniensum legati alia, quam præceptum illis erat, via ex Arcadia reuersi, morte id luêre 584. terrigena per excellentiam dicti 795. cur seipsos Aborigines vocauerint 1481. num anastasin, de qua Paulus in suo ad eos sermone disserebat, habuerint

pro noua Dea ib. 1482.

Atheus cur in sacris Literis vocetur stolidus, stultus 868. est vel theoreticus vel practicus ib. an dentur atbei theoretici ib. Deiste num sint Athei ibid. Atheorum infania & stultitia undenam elucescat 869. seqq. perpetuus timor 870. status omnium miserrimus ib. 871. tollunt omnem juramenti vim & ipsam hominum societatem ib. quam permiciosi fint in republica, sine sint magistratus sine subditi 871.872. quomodo ex structura oculi de existentia DEI conuinci queant 935. 936. modernis mundus est DEUS 1262. quibusnam argumentis utantur ad eludendum pro existentia DEI argumentum ab operibus creationis desumtum 1471. refutantur ista, speciatim illud ab æternitate mundi & alterum a fortuito atomorum concursu 1472. seqq. aliud a materialitate animæ 1482. & tandem illud a paucitate sensuum, infirmitatibus corporis & vitæ breuitate desumtum 1483. seq. sententiæ erroneæ de prima bominum origine reselluntur 1484. segg.

Atblete cur corpus suum oleo inungere soliti sint

956.

Atmosphera depuratio sine serenescentia suit opus secundi creationis diei 9. ea commode intelligitur peraquas infraculestes ib. illa aquis prægnatissima denotatur per catarastas culi 45. atmosphera Agyptiaca condensatio suit causa triduanarum Agypti tenebrarum 146. atmosphæra motum terræ diurnum ab ortu ad occasium sequitur, sed minori velocitate 751. intelligitur per niuis grandinisque thesauros 805. est in perpetuo motu ac continua mutatione 1433. cur nec nimis densa, nec nimis rara sit

1475.

Atomi nunquam ex statu suæ dispersionis vel separationis per mechanicas leges absque interuentu DEI transire potuerunt ad præsentem mundi conformationem 1472. id quod prolixe probatur ex defectu vis grauitatiuz & nimia a se inuicem distantia, qua nunquam una alteram contingere potuit ib. 1473. ex defectu potentiæ attractiuæ, unde in globulos coire nequiuerunt ibid. ex impossibili concessorum etiam ex atomis collectorum globorum planeticorum motu circa solem ib. ex concessa quoque vi vel grauitatiua vel attractiua materiæ essentiali 1474. &, si concedatur, potuisse atomos coire, & corpora mundi totalia formare, non tamen illa in suo statu ac ordinatis orbibus absque prouidentia diuina conseruari possunt ib. id quod probatur tum in genere ib. tum in specie ex consideratione terræ ejusque situs a Sole proportionati ob luminis ac caloris ab co hauriendi necellitatem 1475.

Atriplex salsa species Halimi 761. ejus usus in Medicina & in cibis ibid. modus eam condiendi ad

mensæ usum ib.

Atrium Tabernaculi quid fuerit 221. tale quoque fuit Ægyptiis in templis suis ib. an DEUS & hic ad Ægyptiorum mores se accommodauerit ib. ejus longi-

longitudo & latitudo ad menfuram Parifinam & Tigurinam reducta ib. ejus *aulea* , aulæorum materia, porta ib. 222. aulæa ista num reticulata an densa fuerint ib. ejus columna earumque altitudo ib. atria in templo Salomoneo tria 543. atrii interioris totius longitudo & latitudo 545. varia nomina & tres partes 543. atrii sacerdotum tres partes, nempe locus inter vestibulum & altare ib. quam san-Etus ille fuerit ibid. sæpe tamen profanatus 544. qualia vasa sacra continuerit ib. area altaris bolocausti & locus mactationis ibid. atrium sacerdotum stricte sic dictum ibid. atrium Israelis aliquot gradibus inferius fuit atrio sacerdotum ib. ejus longitudo & latitudo ib. in co fuit thronus regis ib. atrium *gentium* cur opus habuerit antemurali in templo Salomoneo 1213. ejus murus in templo Ezechielis quantæ fuerit crassitiei & altitudinis ib. murus hicce non ubique ejusdem crassitiei fuisse videtur ib. cur angelus atrium gentium in templo Ezechielis plane non mensurauerit ibid. atriorum porte 1215. atrium exterius, medium & Israëlis dictum, ex quot areis constiterit 1221. ejus cellæ ib. pauimentum ante cellas quibusnam lapidibus stratum suerit ib. porticu quoque suit tectum ib. ejus longitudo & latitudo ex mente Villalpandi 1222. porta ejus inferior quænam dicatur ibid. atrium interius siue sacerdotum 1225. quot gradibus ab uno atrio ad alterum fuerit ascendendum 1226. num numerus horum graduum aliquid mystici in se contineat ibid. atrii interioris dimensio 1231. inter atrium hoc & domum DEI fuit intersepimentum ib. in ejus medio stetit altare magnum aneum ib. atrium in genere quid sit 1221.

Attonitus quis dicatur Latinis 781. 782.

Attractio quid sit 725. per eam guttulæ siue bullulæ aqueæ rotundantur, & inter se in nubem colligantur ib.

Attritio datur in omni materia 195. quid sit ib. quomodo fiat in corpore humano 196.

Auaritia quam insatiabilis sit 1019. quibusnam comparetur ib.

Audacie descriptio 446. est consequens metus & terroris ib.

Auditus acutior num nobis esset usui 1483.

Auellane sunt Bathnim Hebræorum juxta Hillerum

Auena culmus 220. aristis onustus 99. Auium creatio est opus potentiæ & sapientiæ diuinæ 17. quo sensu inter animalia ruminantia referantur 287. sunt auibus tres ventriculi ibid. quænam illarum sint munde, quænam immunde ib. hujus rei ratio 288. carniuoræ Sacerdotibus Ægyptiorum erant prohibitæ ib. habent hæ rapaces structuram suo vitæ generi conuenientem ib. cur aues immundæ speciatim recenseantur ibid. harum signa immunditiei, & causæ prohibitionis 299. mundarum notæ characteristicæ ex mente Talmudistarum ib. num ratio prohibitionis diuinæ auium immundarum tota sit mystica, ib. Bocharti sententia affirmatiua examinatur 299. 300. auium pulli num certo naturæ instinctu veras suas matres agnoscant 498. aues quomodo existentiam DEI demonstrent 689. 690. gaudent structura scopo suo præcise accommoda ib. ale cur ibi affixæ, ubi auis est in æquilibrio ib. pennarum cauitas in pullis cui sit usui ib. pennæ cur in pullis grauiores, in adultis leuiores sint ib. rostrum quemnam habeat usum ib. cur gaudeant capite paruo, acri visu, longo collo 690. cur sint bipedes, & aliæ quidem alticruræ, aliæ breuicruræ ib. tetradactylæ ib. cur gaudeant cauda ib. it. musculis pecto-

ralibus fortibus ib. pulmones cur pleuræ affixi ib. quem in finem eis sit ingluuies ib. ventriculus alius in graniuoris, alius in carniuoris ib. oua eis connata ib. carum ars nidificandi ib. quanta sit illarum circa oua fua occultanda ac protegenda cura ib. quantus in pullos suos amor ib. actiones auium immediate DEO tribuendæ sunt ib. quomodo ramo insidere & stando secure dormire queant ibid. retractione capitis & colli centrum gravitatis mutant 691. dorsum earum cur sit cuniforme ibid. vires auium quoties superent corporum suorum pondus ib. volatus in aere ascendendo, descendendo, subsistendo, quomodo fiar ib. Scriptores de auium structura & volatu ibid. cur non hyeme, sed vere pennæ auibus excidant 832. 1295. aues migratorie quænam 1146. quonam migrent hyeme ib. hac de re duz eruditorum dantur sententiæ, ib. alii transmigrationem in prouincias calidiores eis tribuunt ib. unde eam probent ib. historiæ, ad quas prouocant, fabulas redolent ib. alii, has aues æstiuas per hyemem se occultare in aquis, antris montium, cauitatibus arborum &c. & verno tempore redire e suis latibulis, asserunt ib. quæ posterior sententia approbatur, & ratio soporis harum auium per totam hyemem reditusque tempore veris redditur 1147. ostenditur aliis exemplis, per tantum tempus & absque respiratione has aues viuere posse ib. quonam ex instinctu hæc auium migratio fiat ib. auium caluities in quonam constet, & quomodo differat a caluitie hominum 1295.

Auguria ex cantu & volatu auium 419. ex serpentum occursu vel slexu ibid. utraque a Græcis & Romanis magni suere æstimata ibid. pertinebant ad munus summi Pontificis apud Romanos 420.

Aulea Tentorii conuentus quatuor, una aliis superimposita 210. intimum quot partibus constiterit ibid. quid operuerit ib. quomodo partibus suis cohæserit ib. ejus longitudo & latitudo secundum pedes Parisinos & Tigurinos ib. secundum quot constiterit partibus 212. ejus longitudo & latitudo ib. usus ib. aulea atrii 221. eorum materia 222. num reticulata an densa suerint ib. alligata suere funibus ad palos terræ infixos ib. auleum in janua pendens Sanctium inter & Sanctissimum in templo Salomoneo 541. 1410. aliud in janua ex Vestibulo in San-Etum ducente in templo Herodiano 542. 1410. aulæa carpalina, byssina & purpurea in aula Ahasueri 654. auleum interius inter Sanctum & Sanctissi mum in templo secundo quam crassum ac altum fuerit 1410. cur fuerit duplex ib. utrumque hoc aulæum tempore mortis CHRISTI miraculose fuit discissum ib.

Aures ad internas via duplex aut triplex per meatum auditorium, per os, per solidam maxillæ superioris & cranii substantiam 759. auris, ceu auditus organum, ex quibusnam partibus sir composita 774. artificiosssssma ejus structura summum sui artificem DEUM demonstrat 932. singularum auris partium structura, fines & usus 933.

Aurichalcum vid. Orichalcum.

Aurora est symbolum gratiæ diuinæ illuminantis animam afflictam 1265. diffundit se per omnem Horizontem 1274.

Aurum Paradisi bonum num fuerit fossile an fluuiatile 26. auri potabilis tres occurrunt species 247. auri tinstura Chymicis tantopere deprædicata ib. aurum fulminans quid sit 248. aurum est omnium metallorum densissimum & grauissimum 247. maxime tamen diulsibile ib. 719. resolubile quoque igne, maxime solari per lentes Tschirnhusianas collecte.

(E) 2

cto, in partes subtilissimas 247.719.sq. aurifabri & monetarii resoluunt illud aquæ regiæ menstruo ib. aliam auri in puluerem vel liquorem solutionem quærunt Chymici 247. & illam a Mose in vitulo aureo adhibitam fuisse contendunt ib. 248. modus puluerisandi aurum datur varius, limatura, diductio in laminas & læuigatio, per viam bumidam h. e. per menstrua salina & corrosiua, per viam siccam h. e. per ignem 248. quo modo Moses fuerit usus ib. videtur Bocharto elimasse aurum in scobem subtilissimam ib. auri ad structuram Tabernaculi collecti & insumti summa ad pondera Europza reducta 253. Aurum mupbaz , pbaz & upbas a loco & flumine quodam dictum fuisse videtur 580. optimum est ex fluminum arenis ib. 738. locus ille aut fluuius Uphaz ubi situs sit 580. est metallorum optimum 633. Opbir quodnam sit ib. purum quodnam vocetur 733. in Arabia olim prostabat aurum tum purum tum heterogeneis particulis sociatum ib. sæpe pretiolissimæ auri venæ durissimis saxis immerse sunt 741. 742. guibusnam in saxis quibusue metallis ac mineralibus sociatum reperiatur ibid. obrysum quodnam vocetur 742. quo sensu ab aquilone venire dicatur 793. 794. auri color pallidus 915. purum putum quodnam dicatur 1528. auro, etiamsi ab Chymicis uri queat, nihil tamen de substantia sua decedit ib.

Austri penetralia apud Jobum indicare videntur astra circa polum antarcticum sita 676. non penetralia ventorum 677. auster in Arabia & Palestina est impetuosus 787. 930. quid causetur ib. quam sit violentus ib. eum non semper sequitur serenitas, sed potius tempestas pluuiosa, cumprimis Vere 792. quomodo ab ejus noxa se præseruent incolæ & itinerantes 930. ejus descriptio ex Theuenotio ib. quomodo ab Arabibus & Armeniis vocetur ib. apud Malabares est mitior ib. quantam stragem Balsoræ in Arabia A. 1665. fecerit ibid. quænam ejus causa ib. quando fiat mitior ib. quid causetur in corporibus animatis 1070. cur ab eo procellæ metuendæ 1095. cur sit calidior Italis quam Heluetiis 1433. rarefacit aërem ib. est calidus & humidus ib. cur Europæis sit bumidus ib. in Palæstina autem calidus ac ficcus ib.

Autochires quomodo a Judæis & gentilibus fuerint

tractati 1395.

Asyma quales fuerint panes 150. non præscripta suere Judæis in usum quotidianum 151. sed tantum
in paschatis sesto ib. usus eorum primo sesti die
fuit necessarius, sex reliquis vero liber, exclusum
tamen omne sermentum ib. dierum esus azymorum initium & sinis 260.

B.

Baal fuit generale Deorum nomen apud plurimas gentes orientales 625. speciatim autem Solis

Babylonica turris qualibus ex lapidibus fuerit extructa 63. quem in finem ædificata 64. altitudo ejus non ad cœlos usque stelliferos contingere ex mente ædificantium debebat 65. de illa fabulæ Judæorum ib. diuersæ aliorum sententiæ ib. probabilis ejus structura & altitudo ex mente Sturmii 65. sqq. numerus operariorum & annorum tantæ structuræ perficiendæ necessarius 67. historia ejus vera fabulosæ gigantum Theomachiæ originem dedit ib. Babylonici muri suerunt unum ex septem mundi miraculis 638. comparatur cum illis eisque longe præsertur substructio Templi Hierosolymitani ib.

Baculus Moss in serpentem mutatus vero miraculo 118. quot & quanta Moses baculo suo patrauerit miracula in Ægypto 123. 127. 131. 139. 143. ad mare rubrum 164. in deserto 185. &c. baculos suos promonende ouium conceptioni adbibitos unde Jacob patriarcha desumserit 85. num ex styrace, an populo alba ib. ex corylo an amygdalo ib. ex castanea an platano ibid. quomodo eos degluberit, & quem in finem 86. baculis quid & quomodo olim triturauerint veteres 1100.

Betyli siue Betuli sunt lapides, quos coluere Phœnices 80. originem suam ducunt a lapide ceruicali Jacobi patriarchæ in Bethele ibid. alia eorum nomina ib. Bætylus veterum est ipse modernorum Ceraunius ib. tales lapides inueniuntur in sepulchris veterum Germanorum ib. qui illis sorte inditi in tranquillam desunctorum quietem ib.

Balena num sit ille serpens vestis 729. variæ de ea tra-

ditiones falsæ 1289. vid. Cetus.

Ballista, Ballistria, unde nomen suum habeant 647. varia eorum nomina ib. vires habuere mortariis nostris pares vel majores ibid. unde se commendent prætormentis nostris ibid. earum forma descripta ex Ammiano Marcellino ib.

Balneorum usus & necessitas in Oriente 481.

Balsamandi mortuos ritus Ægyptiis imprimis samiliaris 113. 1456. quare corpori patris sui a Josepho suerit adhibitus 114. ex Ægypto hunc ritum transtulerunt Israëlitæ in terram Canaan ib. 1456. adhibebantur ad eum aromata selectissima ib. Ægyptiis suit triplex balsamandi ratio, ib. quæ differebat a Judaica balsamandi ratione 1456.

Balfamus, frutex, non in Judæa solum, sed & in Egypto & Arabia crescit 24t. imo ex Arabia in Judæam translatus suisse videtur ib. ejus descriptio ex Bellonio & Alpino ib. Balfami frondes num ad construenda tabernacula in sesto tabernaculorum suerint adhibitæ 652. Engeddi vicus celebris ob Balsameta 1058. nec non Gileaditis 1149. Balsamum Peruanum duplicis est generis 1150. arboris ejus descriptio ib. Balsami Tolutani arbor & liquor ib. Brasilianum, Copaiba dictum ib. nouum fructu racemoso I. B. ib. vulnerarium unde paretur 1430.

Balfore in Arabia quantam stragem auster astuosus

A. 1665. inter homines fecerit 930.

Barbari quinam dicantur 973. 1491.

Barba pili cur crassiores & longiores aliis 323.

Barometrum cur descendat instante pluuia 809. Basanitis pecoribus suit abundantissima 432. 437. 883.

unde nomen suum habeat 883.

Bafilicus quam venenatus sit 1005. quam longus ib. sibilo sugare dicitur alios serpentes ib. ubi reperiatur ib. de venenata ejus indole sabulæ Solini & aliorum 1093. veteribus erat rex serpentum ib. sabula est, quod de basilisco ex viperæ ouo nato narratur 1134.

Bathsana, Bathsania, quid notet Arabibus 883.

Bathus quantæ capacitatis mensura sit 183.1080.1254.

1437. juxta Josephum atque Rabbinos 564. ejus distinctio in sacrum & communem, aridorum & liquidorum ib. capacitas ejus juxta varios ib. diuersus Bathorum numerus, quorum capax suit mare æneum, quomodo sit conciliandus ib. non videtur bathus sacer alius suisse a batho communi ib.

Bdellium, Bedolach, num sit carbunculus, an crystallus, an beryllus 26. num margarita, an planta gummisera ib. videtur susse crystallus ibid. non est Schelcheleth Hebræorum 243.

est Schelcheleth Hebræorum 243.

Bekkeriana sententia de potentia diaboli in bomines & corpora nulla 1316. de obsessis a CHRISTO sanatis, cum

fuis

suis fulcris, addita epicrisi, 1317. 1318. de duobus illis obsessis in regione Gadarena a CHRI-STO liberatis, & insecuta gregis porcorum in mare præcipitatione, 1336. de primo, ut videtur, dæmoniaco a CHRISTO sanato 1414.

Belgium comparatur cum Ægypto 411. cur ibi plu-

uiæ tam frequentes ib. 668.

Bellorum bellicarumque artium & machinarum origo unde petenda 647. bella alia sunt offensiua, alia defensiua ibid. artes bellice aliz fuere vecerum, aliz nostrorum temporum ib. bellica instrumenta veterum in obsidionibus urbium 1190. 1191. clamor bellicus variis Orientis populis usitatus 1280. seq.

Belus fluuius præstantissimam habet pro conficiendo vitro arenam 438. 439. hinc forte Græcum vitri

nomen deductum 439.

Benaja, vir fortis, sub Dauide & Salomone clarus

627. facta ejus heroica ib.

Beneuolentia affectus quibus se signis in facie humana prodat 250.

Benjamin quo sensu a patre suo Jacobo lupus rapax vocetur, & ubi vaticinii hujus implementum sit quærendum 112. 113.

Berberis multis videtur esse Oxyacantha Galeni 468. ejus descriptio ib. orientalis ib. num sit Barkanim

de Bernbard, Gustaui, fanatici, jejunium quadragesimale 196.

Beryllus nonnullis est Schebho Hebræorum 227. aliis Tharschisch illorum 228. aliis Schoham ibid. cur sit in S. S. symbolum afflictionis, injustitiæ & do-Arinæ falsæ 429. cur olim aqua marina dictus 1535. quasnam gemmarum species sub Berylli nomine complexi fint veteres, ib.

Bestiole sæpe integras gentes sedibus suis pepulerunt

Betbel qualis fuerit urbs 596. ibi erat schola prophetarum, sed & cultus vitulinus ib. quapropter incolæ ejus Elisæo fuere infesti ib. & eorum pueri numero 42. ei illudentes a duobus ursis discerpti 597.

Bethesda piscina num vires suas sanatrices habuerit a sacrificiis ibi ablutis 1447. an a fundo ejus strato ejusmodi ligno, ex quo crux CHRISTI postea fuit confecta ib. aut ab ossibus Jesaiæ ibi sepultis ib. habuit eas a commotione aquæ per angelum in hunc finem a DEO missum certis temporibus excitata ib. quando cœperit mirifica balnei hujus vis, & quamdiu duraverit, ib. vis hæc fuit plane miraculosa ib. scriptores hac de re ib.

Betbphage unde nomen suum acceperit 1376.

Bileami afina per miraculum fuit locuta 388. cur ad loquelam ejus Bileam non obstupuerit 389. num ejus rei causa metempsychosin credidisse censendus sit 390. Bileami prophetia de stella ex Jacob oriunda num Magos Orientis eo deduxerit, ut stellam fibi apparentem pro certo nati Messiæ signo reputauerint 1305.

Bilanx quid sit 998.

Bilis quid sit 233. ejus vesicula ubi sit in corpore ib. bilis ubi præparetur ib. ejus usus ib. quomodo dulcissima quæque vertantur in bilem 711. bilis serpentum non est venenum 711.712. juxta veteres est bilis fluidum summe nociuum 712. at juxta modernos est fluidum summe utile & necessarium ib. experimenta modernorum de ea ib.

Bisulca animalia quenam sint 277. stricte loquendo sunt quadrisulca, sed anteriores ungulæ tantum fisse, & ad incedendum aptæ ib. eis quadruplex

est ventriculus 278.

Bitumen est vel liquidum vel solidum 63. fossile datur in Babylonia ib. quod adhibitum fuit in extructione turris Babylonicæ ib.

Bœotiorum superstitio de licite inferendo per faces dorso animalium alligatas incendio, num a vul-

pibus Simsonis deriuanda 477.

Bonitas DEI ex operibus ejus in regno naturæ demonstrata vid. Sapientia DEI. Quænam sint ejus in orbe nostro vestigia 890. est infinita 941.

Bora Arabum, salis genus, num sit Borith Hebreco-

rum 1140.

Borax, Borris, quid sit 1140.

Boreas est causa serenitatis cœli & frigoris 793. dislipat nubes 1011. quid causetur in corporibus a-

nimatis 1070.

Bos unde fiat cornupeta 190. quo sensu a DEO puniri jubeatur ib. varii ritus & leges gentilium de bobus cornupetis & canibus rabiosis ibid. quare bos cornupeta lapidibus obrutus comedi Israelitis fuerit prohibitus ibid. cur Dominus illius bouis reus factus fuerit ibid. leges aliarum gentium de dominis pecudum noxam aliis inferentium puniendis ibid. boum immolationem vocabant gentiles victimas opimas, & lautissimam Deorum placationem 270. bos mas & integer DEO immolari debebat ib. boues rufos immolare solebant Ægyptii 385. a boum mactatione & esu multi antiqui populi abstinuerunt 412. imo sub pœna capitis interdixerunt ib. Boues & afinos simul in arando adhibere, cur DEUS Israëlitis interdixerit 422. videtur id factum esse ob inæqualitatem roboris ib. Boues statura & formositate multis animalibus præstant 438. boum syluestrium descriptio poëtica 510. carnis bouine æstimium antiquis temporibus, etiam in mensis regiis 516. 996. est una ex sanissimis ibid. boues ingenti sunt usui & viui & mortui 657. eorum elogium apud Vegetium ib. usus in agricultura ib. pabulum 669. boatus propter famem ibid. calculi in boum renibus, vesica & intestinis generati, unde constent 747. cur alia cerebri structura gaudeant, quam equi & homines 827. eorum robur 883.884. jaginandi quomodo tractari debeant 996. bos quo sensu Dominum suum agnoscere dicatur 1076. certi boum Syrorum vel Africanorum generis descriptio ex Bellonio 1086. boues & in Orientalibus & nostris regionibus paleam quoque comedunt ibid. corum usus in triturando 1100. quomodo triturauerint 1101. bos cubitor quomodo ad officium apud veteres fuerit redactus 1166. boues pulchri in Oriente olim magni æstimati, 1171. eorum cultus apud Ægyptios ib.

Bratbys, siue bruta arbor, vid. Šabina.

Brutorum anima num sit sanguis 348. affectus quomodo differant ab affectibus hominum 506. nonniss sibi proficua appetunt 670. quomodo ex illis DEI exiltentia demonstrari queat 687.688. quo sensu veteres philosophi brutorum animas pro essentiæ diuinæ particulis habuerint 689. bruta num habeant rationem 775. num eorum adiones animæ cuidam rationali vel rationi analogæ, an DEO soli unice tribuende sint 689. quo sensu feliciora homine dici queant 700. 701. num & quomodo præjentiant futuras tempeltates 780. 786. quo sensu ad DEUM pro esca sua clamare dicantur 818. sapientia quo sensu brutis adscribatur 825. quænam cum brutis communia habeat homo 1038. brutis competit tantum amor mechanicus 1060. brutorum actiones sæpe magis regulares sunt quam actiones hominum 1129. 1130.

Bryonia alba videtur esse Gephen Sadæh Hebræorum 606. rationes hujus sententiæ ib. ejus descriptio ib.

Bubalus pertinet ad genus caprinum vel ceruinum 413. per errorem vulgi ad bouinum genus mi-

grauit 414. quantæ lit staturæ ib.

Bubo num sit Cos Hebræorum 293. videtur esse Jansuph illorum 294. 1107. qualis sit auis 294. est
auis solitaria 938. ejus ululatus 939. num sit auis
suturorum malorum prænuntia ibid. est auis nodurna, cujus clamor a veteribus ominosus habitus est 1107. imo & hodienum talis reputatur
1108. quali affici soleat pæna, si capta suerit ib.

Bubones pestilentiales videntur esse Apholim Hebræorum 484. sunt tumores critici in illis, qui peste

laborant ib.

Bullula aquea quomodo sese rotundent, remota attractionis idea, explicatu est difficile 725. colligantur inter se in nubes ib. quomodo expandantur ib.

Butaurus videtur esse Kaath Hebræorum 938. est auis terribili boatu insignis ib. amat etiam deser-

ta paludosa ib.

Butomus quid sit Botanicis veteribus 671. recentioribus est Sparganium ramosum C. B. ib. Cæsalpino Juncus storidus 672. Clusio Acorus adulterinus ibid. aliis tribulus aquaticus C. B. ib.

Butyrum unde nomen suum habeat 432.755. ejus usus & esus apud Orientales est antiquissimus 432.

quid sit 755. cujus naturæ ib.

Buxus num sit Theaschur Hebræorum 1119. 1201. ex ea olim confecta suere nauium transtra 1201.

Byssus est Indica quadam arbor 201.654. ex ea confecerunt veteres genus quoddam lini ibid. idque candidissimum 201. quod est hodiernum Gosspium ibid. Byssus num suerit lana a pinnis parata 201. 202. veterum non albi, sed saui vel purpureobruni suit coloris 202.

C

Cabbalismus, largus errorum fons 798.

Cadauer non tantum notat corpus putredine diffluens, sed & sceleton osseum 473. cadauerum contatus & portatio cur juxta legem diuinam immunditiem contraxerit 305.311. & animantium mundorum cadauera hominem reddidere immundum 312.

Cementum quid 63.

Casar, C. Julius, ob caluitiem jocis obtrectatorum fuit obnoxius 597.

Casaries Absalomi quotannis detonsa 504. num ducentorum sielorum pondere an pretio suerit æstimata 505. sub Salomone aulici in cæsarie prolixa gloriam quæsiuere ib.

Cairi in Ægypto pestis quotannis sæuit 137. quot hominum millia ibi A. 1580. peste perierint ib. incolæ Sycomorum fructuum causa colunt 581. quantum reportet præmium, qui captum Cairo infert crocodilum 847. incolæ cur tam pingui sint corporis habitu 1055.

Calambuc est species ligni Aloës 902. num differat a Calambac ib. quanti sit apud Orientales pretii ib.

Calamus Aromaticus quinam sit optimus 237. ubi inueniatur ib. idem cum calamo veterum Alpino esse videtur Cassabel Darrirà ib. calamus officinarum non est calamus veterum, sed acorus 238. num in sola India, an etiam in Arabia creuerit ib. Indicus est optimus, post Arabicus, & tandem Syriacus ib.

Calamus Mensorius quid sit 1212. quantæ longitudinis fuerit ille, quo templum Ezechielis suit commensuratum ib. 1213.

Calceamenta interdicta a Lycurgo Lacedamoniis 154. Cretensium pueris atque puellis ibid. quare illorum usus in esu agni paschalis Israëlitis in Ægypto a DEO suerit praceptus ib. calcei purpurei veterum 1195. imperatoribus & regibus proprii ib. Calcinationis quinam lapides sint capaces 1104. illa

cur poscat intensissimum ignis gradum ib.

Calendariorum prognostica de essectibus eclipsum, conjunctionum, oppositionum & similium, ratione tempestatis, actionum fatorumque hominis, bellorum, &c. sunt abominandæ astrologiæ gentilis reliquiæ 1151. 1366. adeoque a nemine timenda ib. eorum regulæ secundum varias Lunæ phases de seminatione, plantatione &c. nullo gaudent sundamento 1368.

Calido universali quo sensu Hippocrates divinitatem

tribuat 1262.

Caligare quid notet apud Latinos 708.

Calor est ut radiorum densitas h. e. reciproce ut quadratum distantiæ locorum a Sole 807. aque feruentis quanto major sit calore terræ aridæ a Sole æstiuo excitato ibid. ferri candentis quanto major calore aquæ feruentis ibid. & hoc quanto major suerit calor Cometæ A. 1680. in peribelio suo ib.

Caluities quando fuerit munda aut immunda 324. unde non senibus tantum, sed & viris ac juuenibus obtingat 597. apud Romanos suit probro ibid. auium unde oriatur 1295. quomodo disserat a cal-

uitie hominum ib.

Calumnia comparantur sagittis acutis & carbonibus juniperi 976. serpentis linguæ & aspidis veneno

982. morsui serpentis in silentio 1042.

Calx non est ejusdem semper bonitatis 1104. ubi afferuari debeat 1105. pori ejus repleti esse debent particulis igneis ibid. muris non solum est ornamento, sed & usui 1194. unde paretur ib. quomodo veteres Romani ex calce & arena mortarium confecerint ib.

Camelo-Pardalis num sit Zemer Hebraorum 415. Bo-

charti rationes, quod non sit ib.

Camelus apud Arabes varia habet nomina 68. 113. cur animal immundum 280. pedis ejus structura ib. ungula divisa & mollis ib. ventriculus quadruplex ib. Sacci in ventriculo ejus secundo videntur esse hydrophylacia pro toleranda siti in desertis arenosis 280. caro camelorum ad esum non inepta ib. hinc Arabes, Saraceni & Barbari carne & lacte eorum vescuntur 281. cur ejus esus Judæis fuerit interdictus ib. cameli fuere Patriarcharum, & aliorum orientalium, imo principum, diuitiæ 656. & hodienum opes Arabum, Persarum & aliorum orientalium iis absoluuntur ibid. eorum usus in bello 657. ad victum & amictum ib. ad trahendos currus 1096. pannus ex pilis camelorum confectus 1306. 1307. Prouerbium de camelo transeunte per foramen acus, num de fune nautico an animali sit intelligendum 1371. seq. camelum deglutire, prouerbialis locutio, quomodo sit intelligenda 1379.

Campbora ubi crescat 1058. ejus descriptio ex Kæm-

pfero ib.

Campsim videntur esse Kadim Hebræorum 100. unde nomen suum habeant ib. descriptio eorum ib. Canaan, terra melle abundans & celebris 101. amygdalæ ejus sunt orientalium optimæ 102. an tantæ Israëlitarum multitudini alendæ sussecrit 514.

Cancellulæ æreæ altaris bolocausti, num fuerint in suprema ejus horizontali superficie 218. an in media ara ib. an sub ejus ambitu ib. cui fini inseruierint 219.

Cancer

Cancer (morbus) in quonam conueniat ac differat a gangræna 1514. veteribus dicebatur malum quod-

cunque serpens malignæ indolis ib.

Canes dentes habent firmissimos forcipi comparandos 148.885. ignotos quosuis morsu, saltem latratu incessunt ib. iis dicata olim caro quæuis immunda in Sacris 916. sunt animalia vilia & contemta admodum 494. hinc ortus mos se ex humilitate, alios ex contemtu canes vocandi ib. 885. dilaceratio a canibus impiis diuinitus in pœnam dictata 916. canis est animal immundum 1073. 1326. canem auribus tenere, quid prouerbialiter denotet ib. canes venatici quales habeant lumbos 1028. canis est animal vigilantissimum 1133. sæpe latrat in somno ib. custodiæ gregis contra lupum destinatus ibid. canum impudentia 1134. canes Guineenses cur læues & attactu molles 1155. cutis eorum similis Æthiopum cuti ibid. canem cur immolarint Romani Deo Rubigo 1282.

Canis Carcharias est piscis ex genere cetaceo 1289. unde Lamia & Lamna dicatur ib. reperitur in omni
fere mari ib. quantus sit faucium ejus rictus ibid.
carni humanæ imprimis insidiatur ibid. num ab
hoc pisce Jonas suerit deglutitus ibid. hæc Jonæ
historia fabulæ Græcorum de Hercule in Carcharia
originem dedisse videtur ib. nec trajicit per fretum Byzantinum, nec reperitur in Ponto Euxino
1290. Hasæi rationes contra Carchariam Jonæ

deglutitorem ib.

Canities senum unde sit derivanda 319. 1049.

Cannabis num fuerit, sub cujus cauliculis exploratores Hierichuntis ab Rahab suere absconditi 445. Cantilenis magicis quantam in serpentes vim tribuerint veteres 908.

Capillamentorum artificialium inuentum num ad Dauidis aut Salomonis tempora referendum sit 505.

Capilli olim scobe aurea subtilissima interspersi suerunt 248. cur crassiores & longiores sint aliis pilis 323. eorum desectus inducit caluitiem 324. Absalomi capilli 504. 505. capilli coruina nigredine nitentes 1071. eos atro colore tingendi media, a veteribus in ipsis coruis quæssta 1072.

Capillitia unde veteres formauerint 202.

Capitellum quid sit Architectis 553.

Capitis dolor quomodo ortus sit in filio Sunamitidis 604. quomodo eum apoplexia insecuta ib. unstiones veteribus admodum frequentes 955. eæque largæ ex oleis odoratis balsamicis 956.

Cappadocia equis olim celebris 1203. nec non mulis

& asinis 1204.

Caprearum familiæ adnumerat Bochartus Reem Hebræorum 392. ejus rationes ib. earum caro erat veteribus in deliciis 413. & apud medicos antiquos melioris notæ, quam ceruina ib. caprea est animal mundum 441. caprearum velocitas 628. quanti eas æstimauerint veteres 988. ordinarie unum tantum pariunt fætum, aliquando tamen etiam

gemellos 1067.

Capris cum ouibus multa sunt communia 67. ad denas capras utplurimum unus hircus progignitur 89. capræ orientales longiores habent pilos, quam Europææ 202. 212. hinc in Oriente tondentur ibid. & ex pilis earum varia conficiuntur ib. capræ diis gentilium sacræ 336. cur ante octaum natiuitatis suæ diem sacrificare eas non licuerit 349. capræ Indicæ & Mambrinæ quænam 414. iis inequitare soliti sunt pueri in ludis Circensibus ib. & addiscendi artem equitandi gratia 415. perantiquus ladis caprilli usus pro cibo 1016. cur Medici veteres lac caprillum prætulerint lacti ouillo ib. quam caute sit procedendum in præscri-

bendo lacte caprillo pro usibus domesticis ac medicis ib. veteres usi sunt lacte caprillo melli conjuncto ib. capræ cur pascuis montium Gileaditicorum delectatæ suisse dicantur 1066.

Captiuitas Babylonica. Quot vicibus & quibus temporibus Judzei a Nebucadnezare in eam abducti fuerint 1164. anni durationis ejus septuaginta quomodo sint numerandi 1165.

Carbasinum linum unde dicatur 653. an sit linum ami-

antinum siue asbestinum ib.

Carbunculus, gemma, num sit Bereketh Hebræorum 226. an Nophech ib. veterum est modernorum Rubinus ib. a LXX. interpretibus sumitur quandoque pro Hebræorum Tharschisch 228. morbus vitium 1282.

Carbunculis pestilentialibus quid in remedium imponi soleat 136. tales non suisse videntur inslammationes illæ ulcerosæ Ægyptiis a DEO immissæ ib.

Carduus fullonum quid sit 1140. num sit Borith Hebraorum ib.

Carmelus mons ære fœcundus 439.

Carneolus, Carneola, Corneolus, Cornelius, est Sarda veterum 225. & Odem Hebræorum ib. 229. Carpionis branchiæ quot officulis, arteriis, neruis at-

que venis constent 698.

Carthaginensium lex contra ebrietatem 275.

Casei ouilli præstantia 432. caseus antiquior butyro, inque scriptis veterum frequentissima ejus sit mentio ib. caseus vaccinus 508.

Casia videtur esse Kidda Hebræorum 238. ejus descriptio ex Dioscoride & Plinio ib. non idem est cum Cinnamomo ib. hodie triplex Casia nota est 239. Casia lignea quid sit ib. num sit Hebræorum Kezioth 903.

Cassabel Darrirà Alpino est calamus aromaticus veterum 237. ejus descriptio ex eodem 237. 238.

Castellorum usus contra hostes, imprimis in clausuris montium 648.

Castorum Canadensium indoles & vitæ ratio 1092. ædiculas suas quam mire extruant ib. eorum venatio ib.

Castra Israëlitarum in deserto quomodo suerint posita 357. eorum acies & vexilla ibid. mundities, alæ, abundantia victus, portæ & ad eas excubiæ, ambitus 358. præsecti sibi inuicem subordinati 359. decadica exercitus diusso ib. hujusque diussonis præ aliis similibus prærogatiua & utilitas 360. tentoriorum series cum suis plateis 361. castrorum spatium pro singulis tribubus ibid. integrorum castrorum facies & spatium 362. castra extrema idem ac tota castra 367.

Castrata pecora per legem diuinam ab altari exclusa

342. castrationis modi quatuor ib.

Casus fortvitus quid sit 1472. 1486. mundum casu fortuito ortum, statuunt Epicurei & moderni Athei, qui resutantur 1472. sqq. etiam homines casu ortos, statuunt iidem, & simul resutantur 1484. seqq.

Cataratte cæli non sunt certa astra aquifera 45. sed cælum aëreum seu atmosphæra aquis prægnan-

tissima ib.

Catarrhades qualis sit auis 294. num sit Salach Hebræorum ib.

Catharrales affectus unde in senibus oriantur 1046.
Caudas ouium & arietum cur DEUS sibi in sacrificiis offerri voluerit 232. caudæ illæ in Oriente admodum sunt pingues ib. hinc plostello imponuntur, quod post se trahunt oues & arietes ibid. caudis destituta animalia Athenis immolare Diis non licebat 342.

Cayman, Crocodilus Americæ 844.

(F) 2

Cedrus

Cedrus num sit lignum Sittim 204. cedri magne descriptio ex Rauwolsio 518. character ib. vocatur & Larix orientalis ib. cedri magne num sint Ahalim Hebræorum 395. cedri ad aquas plantatæ magis crescunt, quam sitæ in montibus ib. cur semper vireant ibid. hodie in Libano paucæ superesse discuntur 518. cedrini ligni usus cur in extruendisædisciis alias euitandus 634. in structura autem templi Hierosolymitani obtinuerit ib. 957. cedrini olei vis ac usus 1456. singularis alicujus cedri longitudo & crassitudo 957. cedrus quam pulchra, sirma ac solida sit arbor 1210.

Cemas describitur ex Æliano 414. nomine & re con-

uenit cum rupicapra ib.

Cenchris siue Cenchrines, serpentis species, cur vocetur Leo 931.

Centaurium minus Hillero est Rosch Hebræorum 1182.

qualis sit herba ib.

Cepe olim maximi æstimatæ in Ægypto 370. eas edere vulgo Ægyptiorum licuit, non vero Sacerdotibus ib. Orientalium bulbi præstantiores sunt Europæis ib. cepa Ascalonica quænam sit 371.

Ceppbus Bocharto videtur esse Schachaph Hebrao-

rum 292. qualis sit auis 293.

Cera est vel susci vel albi coloris 882. quomodo colligatur ab apibus ib. ejus usus apud apes ib. ceræ liquescenti varia comparari solent apud Scriptores tum sacros tum profanos 913. 914.

Cerastes qualis sit serpens 768. Bocharto videtur esse Sephiphon Hebræorum 110. descriptio ejus ex Nicandro ib. morsus ejus lethalis ib. unde dica-

tur ib

Ceraunius lapis 80. 512. vulgaris & sicilex 119. ejus usus ad cultellos & alia instrumenta ibid. in circumcisione, sacrificiis, bello ib.

Cerebri equini & humani conuenientia, & utriusque

a bouillo differentia 827.

Ceruus est animal mundum, cujus esus permissus fuit Israëlitis 413.441. & jam olim principibus in deliciis 413. caro ejus male audit apud veteres Medicos ib. 441. cerui fuere frequentes in Palæstina 413. 441. Athenienses integrum mensem a captura ceruorum, qua per illum toti erant occupati, denominarunt 476. singularis DEI circa partum & fætum ceruarum providentia 819.820. partum earum num promoueat herba Seseli dicta 820. bimuli ceruorum non frumento, sed gramine vescuntur ib. ceruus cur vocetur eripes 876. leuitas pedum ad vitam suam suga saluandam ib. num vox cerue fortior lit voce cerui 899, soli mares sunt cornigeri 900. dantur tamen & ceruæ cornigeræ, sed raro ibid. sitis aquarum in ceruo quænam sint causæ naturales juxta Kimchium ib. examinantur & illustrantur 901. ceruos quanti fecerint veteres 988. ceruz nomine Arabibus veniunt hymni erotici ibid. ceruorum ætates sollicite Græci nominibus distinguunt 1062. num Opher Hebræorum notet cerui hinnulum ib. cur hinnulo ejusmodi comparetur CHRISTUS ceu Sponsus Ecclesiæ ib. 1110. velocitas cerui quanta sit 1110.

Cesalim quid notent 272. intelligi debent illæ abdominis caui partes a renibus ad ossis ilii spinam se

extendentes ib.

Cetus dentatus Haszo est Leuiathan 844. descriptio Leuiathanis diuina apud Johum quomodo ei applicetur ib. & seqq. est tam immense molis, grauitatis & ponderis bellua, quæ nec hamo, nec sune, nec spina, nec uncis aut jaculis lædi vel capi potest 844. 845. 846. adeoque magis indomita Crocodilo 847. ordinibus dentium horriscis & amplitudine oris insigni gaudet 848. horum den-

tium numerus, pondus, arctissima junctura & connexio cum superiori maxilla ib. gaudet oculis pedalibus eisque rutilis 849. aquam per fistulas ejaculatorias, que narium loco adfunt, magno cum impetu in altum ejicit ib. temperamenti quoque est quam maxime feruidi ib. non homines solum, sed & bruta ei occurrentia deglutit & commolit 850. caro ejus quomodo exscindatur, & adeps excoquatur ib. qua ratione contra arma quæuis sit inuica 851. incubat petris & scopulis præacutis 852. ejus sperma siue pinguedo pretiosa, qua totum contegit mare ibid. it. sanguis in tanta copia effusus, ut tingat naues & maria ib. tractus pinguedinosus ab illo post se relictus & aquæ commixtus luculam in mari spargit albam 853. neminem metuit ib. de cetis fabule Judæorum & Arabum 15. quot Bataui inde ab A. 1670. ad A. 1719. ceperint 844. quomodo hominibus metum & gaudium excitent 963. non sunt ouipari, sed viuipari, & catulos suos lactant 1183. faucium rictus iis est angustus 1289. piscis, qui Jonam deglutiuit, non fuit cetus ib. cetus ille magnus dentatus siue Orca Halzo videtur fuisse piscis iste Jonz deglutitor 1290.

Ceylon num sit Ophir Salomoneum 577. Chalazias, lapis grandinis 454. 744.

Chalcedonius qualis sit gemma 1534. sæpe confunditur cum Achate & Onyche ib. unde nomen suum habeat ib.

Chalcolibanus apud Joannem idem est cum Chasmal Ezechielis 1527. num sit æs montis Libani ibid. an thus masculum, slauum ut æs ibid. an electri genus 1528. est pretiosum Aurichalci genus ib.

Chaldei dicebantur viri eruditi & sapientes inter Babylonios 1126. habuisse dicuntur Observatorium Babylone ib. suere & Astronomi & Astrologi ib. ab iis didicerunt Grzci Astronomiam, inprimis Epigenes & Pythagoras ibid. quam misera suerit corum Astronomia 1484. num originem hominum primam derivarint ab astris ib.

Chalybs an fuerit illa materia, ex qua Salomo columnas illas binas, mare & labra, confici curauit

570

Chamaleon videtur esse Hebræorum Thinschemeth 310. fabula veterum de non alio ejus, quam aëris alimento ib.

Chaos. An omnia fuerint producta ex Chao 2. Chaos terræ primæuum quale fuerit 4. creatio illius non repugnat perfectioni operum diuinorum 6. notum quoque fuit gentilibus 795. qualenam uniuersi Chaos sibi conceperint veteres Philosophi 1473.

Chasgumis quale notet argentum apud Arabes & Tur-

cas 633.

Chasmal Ezechielis quid sit 1186. videtur esse Aurichalcum veterum 1187. num adumbret elementa Cartesii ib.

Chate, genus cucumerum, describitur ex Alpino 369.

Chersydrus vid. Hydrus.

Cherubinorum in Sanctissimo templi Salomonei magnitudo quanta suerit 539. forma in Scriptura S. non determinatur, hinc variis obnoxia est sententiis interpretum ib. quot alas & facies habuerint ib. quomodo facies eorum suerint introuerse ibid. compacti suerunt ex variis fragmentis ib. lignum, ex quo sculpti sunt, quodnam suerit ib.

Chiliasta quinam dicantur 1138.

Chinensium de Sole per decem dies aliquando apud ipsos non occiduo relatio, num à miraculo in Sole tempore Josus patrato desumta sit 459. potius alludere videtur ad historiam de excidio So-

domæ

domz ib. num maxima illa ab iis obseruata eclipsis Solis sit eclipsis Solis, que tempore passionis

CHRISTI contigit 1404.

Chiromantia quid sit 785. num fundamentum habeat in sacris literis ib. quomodo integrum cœli Systema in manu hominis inueniant Chiromantæ ib. nec fundata est in ratione, nec in experientia ib. niss quod Chiromantia Physica in rei ipsius natura quodammodo fundetur ib.

Chirurgi cur vulnera die tertio quartoue leniter tra-

tent 93.

Christianorum veterum cruciatus illis a paganis inslictus

per testas acutas 852.

CHRISTUS iris mystica 61. vermis mysticus 201. pafser mysticus 328. colocynthis mystica 536. Sol mysticus 879. qua ratione vaticinium Jacobi de Schilo in CHRISTO fuerit impletum 108.109. ejus typus fuit agnus paschalis 149. 150. jejunium quadragesimale miraculosum 196. 1314. est sapientia aterna 994. ejus divinitas atque eternitas quomodo describatur ac demonstretur ibid. oculi cur comparentur oculis columbarum 1059. 1060. cur comparetur capree & binnulo ceruorum 1062. quo sensu butgrum & mel comesturus dicatur 1083. cur comparetur agno 1130. cur agno, oui, leoni, &c. se comparari patiatur potius, quam creaturis rationalibus ib. in generatione CHRISTI occurrunt naturalia & supernaturalia 1303. naturalia sunt mora nouimestris in utero matris, & partus per viam ordinariam ibid. 1304. supernaturalia, conceptio absque copula carnali 1303. & mater pariens absque jactura virginitatis suz 1304. stella nativitatem ejus Magis indicans, quale fuerit meteorum ib. 1305. cur Phariszos, Sadduczos & Scribas serpentum ac viperarum titulo traduxerit 1310. 1311. in Baptismo CHRISTI quomodo Spiritus S. apparuerit, Deusque Pater locutus fuerit 1314. fames jejunium illius quadragesimale subsequens naturalis in eo fuit passio ib. ubi pinna templi, in qua Satanas CHRISTUM tentandi gratia collocauit, sit quærenda 1315. miraculosa demoniorum ejettio ex obsessis 1316. seqq. ex duodus obsessis in regione Gadarena 1335. 1336. ex primo, ut videtur, dæmoniaco ad CHRISTUM adducto 1414. miraculosa sanatio leprosi 1328. decem leprosorum 1437. paralytici centurionis Capernaitici serui 1329. 1330. alterius cujusdam 1337. 1338. febricitantis Petri socrus 1331. 1332. & filii Regii cususdam Capernaitici, eaque in distans 1445. fluxu sanguinis laborantis mulieris per duodecim annos 1343. cœcorum duorum 1344. aliorum ad Hierichuntem mendicantium 1373. alterius cujusdam 1417. 1418. cœci nati 1449. muti dæmonium habentis 1344. muti ac surdi 1416. manus aride 1350. lunatici 1367. seqq. mulieris contratte per octodecim annos 1434. bydropici 1435. 1436. hominis per 38. annos agroti 1448. auricula Malchi a Petro vel plane abscissa vel grauiter sauciate 1441. miraculosa mortuorum resuscitatio, filiæ Jairi 1341. 1342. juuenis Nainitici 1427. 1428. Lazari jam quarto die in sepulchro jacentis & fœtentis 1450. seq. maris estuosi ventorumque impetuosorum sedatio 1333. seq. saturatio paucis panibus quinque virorum millium 1359. ambulatio CHRISTI & Petri in superficie maris 1360. stateris inuentio per Petrum in ore capti piscis 1369. seq. piscium captura 1426. aque in vinum transmutatio 1443. CHRISTI singularis per sputum medendi methodus 1418. potestas cal-candi super serpentes & scorpiones Apostolis a CHRI-STO data, num mystice an literaliter sit intelligenda 1429. Zephyri ac Austri flatus cur pro certis mutande tempestatis signis venditet 1433. quoties lacrymas fuderit 1451. differentia lacrymarum ejus a nostris ib. cur apud sepulchrum Lazari fleuerit 1452. Varii CHRISTI hominis affectus, quorum in S. S. fit mentio ib. CHRISTUS, quomodo ut DEUS in ficu fructum non habente ficus quærere, & ut HOMO, ficubus nondum maturis, tales desiderare potuerit, salua sua omniscientia & lapientia 1375. quomodo summo mane, vespera præcedente Bethaniæ conuiuio largo exceptus, esurire potuerit ib. cur sicui isti maledixerit 1376. quæ per miraculum è vestigio exaruit ib. quare aduentum suum ad judicium comparet sulguri 1381. quomodo futuram terre per ignem destructionem describat 1385. seqq. num media noce ad judicium extremum sit venturus 1388. ejus unstio per Mariam, Lazari sororem, paulo ante passionem suam 1389. seq. quanto pretio a Juda fuerit proditus 1391. ejus tristitia in horto Gethsemane unde orta sit, & quanta fuerit 1392. discipulorum somnus ibidem ex quibusnam causis fuerit ortus 1393. Sudor sanguineus miraculosus 1439. 1440. fuit effectus angoris ejus, captum omnis finiti intellectus longillime transcendentis, propter peccata totius mundi ibid. flagellatio quam crudelis ac dolorosa fuerit 1397. corona spinea capiti ipsius imposita ac impressa quam acerbos dolores CHRISTO excitauerit 1398. 1399. qua ratione CHRISTUS Marco dicatur bora tertia, Johanni vero bora sexta crucifixus 1422. amara potio CHRISTO data duplici vice, ante crucifixionem & ante mortem ejus, 1399. vinum myrrbatum CHRISTO porrectum quo sensu vocetur biliosum 1400. videntur tamen milites acetum cum felle immiscuisse vino isti ibid. cur id factum fuerit ibid. Spechtio videntur guttam veneni admiscuisse ad accelerandam mortem crucis 1401. Crux CHRISTI quot habuerit cornua s. extremitates ib. num habuerit figuram literæ Thau Græcorum, aut illius veru, quo agnus paichalis assari debuit, ibid. 1402. Sessio in cruce quanta vulnera ac dolores non excitare non potuerit ibid. CHRISTUS quomodo fuerit cruci affixus ibid. tenfio brachiorum & pedum ejus in longum & latum, quam dolorosa fuerit, & cur? ib. 1403. sic & manuum ac pedum alligatio funibus & transfixio per clauos ibid. eclipsis Solis tempore CHRISTI in cruce pendentis extraordinaria plane ac miraculosa 1403. seqq. quo etatis anno CHRISTUS suerit passus ac mortuus 1404. magna CHRISTI in cruce pendentis paulo ante mortem suam vociferatio suit miraculosa, ac spontanez ejus mortis indicium 1405.1406.1409. Sitis ejus in cruce quænam fuerint causæ naturales 1406. seq. cur in tanta siti a militibus aceto potatus fuerit 1407. num arundine an hystopi caule spongia aceto plena ori ejus fuerit admota 1408. Mors CHRISTI miraculorum maximum 1409. tempore ejus miraculose contigit veli in templo scissio, una cum terræ motu & petrarum disruptione 1410. seqq. it. miraculosa sepulchrorum apertio sanctorumque demortuorum resuscitatio 1412. seq. Lateris CHRISTI jam mortui per lanceam unius militum apertio 1454. Scriptores hac de re ib. sanguinis & aque profluuium ex latere CHRISTI aperto num fuerit miraculosum ibid. quomodo ex causis naturalibus prouenire potuerit ib. per Latus CHRISTI heic intelligitur pectus, & latus ejus dextrum vel potius sinistrum 1455. *instrumentum vulnerans* num lancea siue hasta fuerit, an gladius ib. corpus CHRISTI mortuum quibus aromatibus a Nicodemo fuerit inuncum 1456. seq.

(G)

Cbryso-

Chryfelishes veterum est recentiorum Topasius 226. 228. 1535. Junio & Tremellio est Nophech Hebræorum ibid. videtur esse illorum Tharschisch 228. 229.

Chrysoprasie qualis sit gemma 1535. Plinio est species

Berylli ib.

Chymicorum tinetura auri 247. aurum soluendi modus per viam humidam & siccam 248. quærunt puluerem vel liquorem ex auro, in aurum non reducibilem 247. talem puluerem Mosen ex vitulo aureo parasse contendunt ib. veterum ars byforeix aurum francis 2011.

fopaica quenam fuerit 904.

Ciborum simplicitas apud veteres 78. necessitas ad sustentandum hominis corpus 196. insuls cibi quam sint nociui 670. ciborum salubritas vel insalubritas haud raro dependet ab affectuum qualitate 996. simplicitas sanitati est utilissima 1015. digestio ac secretio in corpore humano quomodo siat 1362. sq.

Cicer norari viderur per Chirjonim Hebreorum 612.

rationes pro hac sententia variæ ib.

Chonia Bocharto videtur esse Chasidah Hebræorum 297. 957. ejus pietas in parentes ibid. gratitudo erga homines ib. amor in pullos ib. est auis immunda ib. quam pulchre nidum suum construat 957. nidisicat non solum in cacuminibus ædium, sed etiam in arboribus altis ib. ubi brumam transsigat ibid. 1147. an Pelasgi populi a ciconiis ob transmigrationes frequentes nomen suum habeant 1148. quo sensu dicatur nosse tempas suum ib.

Cicuta succus ingratus, foetens, venenatus 1150. olim in poenam data ib. ex quibusnam particulis

venenum ejus constet ib.

Cinis est remedium ulcerum siccatiuum & abstersiuum 661. cineres cur stercorandis agris adhibe-

antur 1319.

Cinnamomum modernorum num sit verum veterum cinnamomum, an tantum casia sistula 237. ubi crescat ib. veteres de eo multas habent sabulas ib. hodierni descriptio ex Garcia ib. ex cortice radicis ejus paratur oleum, Cinnamomi & Camphoræ quædam species ib. non idem est cum Casia 238. dat non unius generis oleum ib.

Circulatio ventorum periodica sub equatore, in Zona

torrida & in climatibus Europæ 790.

Circumcifionis dolor cur die tertio intensissimus 93. hæc est causa, quare fili Jacobi, Simeon & Leui, Sichemitas circumcisos isto die fuerint adorti & facile occiderint ib. astus cur in deserto per quadraginta annos ab Israelitis suerit omissus 450. cur statim post transitum in terram Canaan susceptus ib. instrumenta ib.

Cistus arbor, ex qua paratur ladanum 98. 242. quomodo illud inde colligatur ib. Cisti ladanifera Cretica descriptio ex Alpino ibid. an sit Schecheleth

Hebræorum ib.

Citriarum arborum in festo Tabernaculorum usus 343.

344.

Clamor bellicus multis populis usitatus 830. 1280. seq. CHRISTI ante mortem suam penultimus, isque admodum fortis, suit miraculosus 1405. 1406. 1409.

Claudus a nativitate talis a Petro miraculose sanatus

1460.

Claui aurei in structura Templi Salomonei adhibiti, num junctim sumti an singuli pependerint 50. siclos auri 640.

Cnicus, planta carduiformis 32.

Cocabi Syrorum qualis sit auis 295. num noctua ib. Coccus tinctoria quid sit 199. 1077. scatet vermiculis, qui dant colorem coccineum 199. hic color in quonam differat a colore purpureo 1399. planta

ipfa vocatur ilex 199. Coccus Latinis vocatur ipfe quoque vermiculus ib. Græcis recentioribus σπώληξ ib. varia ejus apud Orientales & Occidentales nomina ib.

Cocbenilla unde defumatur 201. dat colorem Scarla-

tinum 200.

Cochlea siue Limax videtur esse Schabbelul Hebraorum 911. num tota quanta constet ex sanie saliuali ib. cui usui sit ei sanies glutinosa, qua abundat ib. cur prodeat cœlo pluuio ib. quo longior est via, eo plus muci glutinosi amittit ib. lima-

cis marinæ descriptio ib.

Cacitas Syris ad capiendum Eliseum emissis per preces ejus divinitus immissa, in quo constiterit 610. ejus periculum ex itinere per niues diuturno, & fubitaneo ex carcere tenebricoso in diam luminis auram exitu 793. quando lit carabilis vel incurabilis 1373. quandoque oritur ex improviso & nimis forti radiorum lucis in oculos illapiu 1463. miraculose a CHRISTO in duobus cœcis ad Hierichuntem mendicantibus curata 1373. quænam sint naturales coecitatis cansa 1417. singularis CHRI-STI methodus curandæ cœcitatis ib. 1418. 1449. cœcitas adnata quam miraculose a CHRISTO suerit fanata 1449. an nouos oculos CHRISTUS coco ilti creaucrit ib. num Pauli cacitas ex improuiso & nimis forti radiorum lucis in oculos illapsu orta, an miraculose ei a CHRISTO suerit inslicta 1463. miraculosa ejus a cœcitate ista liberatio ibid.

Culum in Historia creationis quid notet 2. 11. 792. ejus cataratte quænam vocentur 45. cælum ereum quid notet 351. 426. an detur cali medium 455. quo sensu Sol tempore Josuz in medio cœli stetisse dicatur 456. quo sensu contra Sisseram pugnasse dicatur a Debora 463. Coelorum fundamenta Columne quænam fint 482. 510. 727. quo fensu comparetur fornici depresso 511.945. color cyancus non est cœli stelliseri, sed aërei siue atmosphæræ ib. quo sensu cœlum steti dicatur, ib. & ratione ætheris & ratione aëris siue atmosphæræ extensium dici potest 674. 945. extensio hæc in particulas infinite paruas est opus solius DEI ib. 675. cali astriferi motus proprius ab occasu versus ortum, quot annorum spatio absoluatur 676. qui juxta Copernicanos tantum est apparens, & proprie terræ in libratione sua circa proprium axem competit ibid. Cœlum quando serenum dicatur 777. quando tempestuosum 778. sumitur quandoque pro aëre 792. cœli color ubi quærendus ib. quo fensu cœlum comparetur speculo suso & solido ib. 793. quomodo fit firmum & fluidum fimul ibid. cœli cœlestiumque corporum motus ad leges constantissimas accuratissimus est 813. que leges fundantur non causis mechanicis, sed liberrimo creatoris nutu ibid. quantus ex hoc ordinatissimo cœli motu usus in terram & terricolas redundet 814. cœlum est summa subtilitatis & immensi spatii fluidum 877. 941. unde infinita ejus temitas concludatur 877. transmittit radios Solis & fixarum ad aërem nostrum absque ulla refractione ib. cur tam subtilis fluiditatis sit ib. unde illa concludatur 945. quomodo enarret gloriam DEI 877.878. 880. 944. cœlum & æthereum & aëreum est finitum, & cum infinita DEI bonitate in parallelo poni nequit 941. cœli figura proprie loquendo determinari nequit 945. quomodo DEUS nouum cœlum sit creaturus, dici nequit 1138. cœli signa, vid. Signa cœli. Colores cœli primarii & secundarii siue mixti quinam sint 1365. cœlum quando sit rutilum ibid. cur vesperi rutilum indicet serenita-

tem sequentis diei 1366, cur mane coloris sanguinei indicet tempestatem pluuiosam ib.

Cognitio sui ipsus quam præstans sit ac utilis 861. quomodo hominem præseruet ab omni fastu 862. operum dininorum in regno nature & gratiz quam impersecta sit in hominibus 1039. 1040. DEI ex natura quam sit necessaria, & a plurimis tamen turpiter negligatur 774.775.961. quomodo comparari queat ex consideratione creaturarum

Coitus cum muliere intelligitur a Mose per projectionem seminis 333. post illum lotio apud varias gentes fuit in usu ibid. animalium dinerse speciei Judæis fuit interdictus 337. non vero ejusdem speciei, licet diuersæ indolis ib. prohibitionis hujus scopus & cause quænam ib. morales & symbolicas urgent plerique ib.

Colica spasmodica ex erugine 386.

Collyrium quid lit 1528.

Colocynthidis descriptio ex Dioscoride 536. sculptura ædibus est insigni ornamento ibid. applicatio ad flatum humiliationis CHRISTI ib. colocynthis agrestis vehementer aluum purgat 605.

Colon quale sit animal 415.

Color hyacinthinus 198. purpureus 199. coccineus ibid. 1077. scarlatinus 200. hysginus 203. niger pilorum 323. cyaneus atmosphæræ 511. ater, tristitiæ symbolum 766. cæruseus, ubi in cælo sit quærendus 792. argenteus i. e. albus 915. fuscus 1055. colores cœli primarii, niger, albus, cœruleus, ruber, flauus 1365. ex secundariis siue mixtis rutilus ib. coloris rubri species sunt variæ, roseus, rutilus vel igneus, sanguineus, rubidus, puniceus feu purpureus ib.

Colossi apud veteres quid fuerint 1256. in cujus honorem erigi soliti sint ibid. Colossus Nebucadnezaris quidnam repræsentare debuerit ib. ejus altitudo & crassities ib. Colossius Rhodius quam altus fuerit ib. ejus casus ib. Neronis quam altus fuerit ibid. quantus Alexandro M. a Dinocrate fuerit promif-

sus ib.

Columba prima quando à Noacho ex arca fuerit emilsa 56. altera emissa unde ramum olez desumserit 7. columbis tanquam legatis utendi antiquus Orientalium mos 58. cur eas DEUS sibi in sacrificium poposcerit 271. gentiles quoque illas Dils fuis obtulerunt ib. columbinum stercus num a Samaritanis famelicis in cibum fuerit adhibitum 611. aptum est præ aliarum auium stercore ad impinguandos agros 612. an loco ligni iis in usum cesferit ib. an usurpatum fuerit ad stercorandos agros in urbe litos ib. an pro sale ib. an columbæ fuerint eorum promi condi vel ore, vel ventriculo & intestinis suis ibid. columbarum cibus intelligi videtur per Chirjonim Hebræorum 612. 613. volatus citior elle dicitur ad nidos, quam ex nidis 905. alas cur sibi optauerit Dauid, ex mente Judæorum ib. columbe literifere ib. carum penne quo sensu dicantur argentee, & ale auree 915. nidulantur in trabibus ædificiorum 925. de illarum amore conjugali & pœna adulterii fabulæ Judæorum & Æliani 1059. oculis columbinis cur comparentur oculi CHRISTI, tanquam Sponsi Ecclesiæ 1059. 1060. dantur in Oriente nidi columbarum in cauernis petrarum ob nimiam earum copiam 1064. cur ad alucos aquarum ledere loleant 1072. columba eit auis meticulosa 1267. 1268. num corporea columbæ forma, an species tantum externa fuerit, in qua SPIRITUS S. in baptismo CHRISTI apparuit 1314. columbarum simplicitas in quonam consistat 1346. cur a CHRISTO ad imitationem

commendetur 1345. seq. philostorgia ib. quam facile capiantur ib. num bili careant ib.

Columna nubis & ignis in castris Israelitarum num fuerit columna fumi ab igne super altari constanter ardente continuo surgentis 161. fuit meteorum plane miraculosum ib. nomen habuit a forma ib. cui fuerit usui in castris ib. fuit tantum unica ib. interdiu quoque fuit splendens & candicans 162. affinitatem habuit cum nubibus fulmigeris ib. in itineribus nocturnis præluxit ibid. Columnæ atrii quot fuerint 221. earum altitudo ad mensuras Europæas reducta 222. materia lignum Sittim ib. bases znez ib. cincturz, capitella & uncini argentei ib. Columnarum aliæ sunt robustiores, aliæ teneræ 549. aliæ humiles, aliæ elatæ ib. ordinis facri ab ordinibus profanis quænam sit differentia ib. celumne bine ence templi Salomonei, Jachin & Boas, funt illustre pulcherrime symmetrie exemplum ib. earum locus 550. num duntaxat ante Sanctum, an vero etiam ante Sanctissimum tales fuerint erectæ ib. altitudo & crassities ib. quo sensu illis altitudo mox 18. mox 35. cubitorum adscribatur ib. peripheria 12. cubitorum num de una an utraque simul sit intelligenda 550. 551. densitas ib. fata ib. altitudines & ecphore baseos s. stylobatæ, capituli & epistylii 552. Zophori & coronicis 553. capitulum corone quid sit ibid. ejus altitudo in binis istis columnis mox quinque mox trium cubitorum quomodo intelligi debeat ibid. cancelli opere reticulato septeni ex mente Lundii, Villalpandi, Goldmanni 554. malorum punicorum in capitulo diuersus numerus quomodo sit conciliandus juxta Villalpandum & Goldmanaum 555. 556. opus florulentum siue lilii in eodem quidnam lit 556. 557.

Cometa terram preteriens causa ruptionis fontium abyssi & pluuiz quadragesimalis tempore diluuii fuit juxta Whistonum & Cluuerum 44. num & futuræ terræ catastrophes causa suturus sit 1385. Cluueri hac de re sententia 1523. cometæ videntur aliquando inseruituri terræ puniendæ ac com-

burendæ 1499.

Conceptio bominis naturalis absque copula carnali utriusque sexus fieri nequit 1303. quomodo fiat, determinari non potest ib. CHRISTI a SPIRITUS. fuit plane supernaturalis ib.

Conceptus genuini & rebus ipsis adaquati, ut formari queant de singulis rebus, quid requiratur 684. Conchyliorum lana magni olim fuit æstimata 201. inde vestes & tibialia confecta 202.

Congestio quid sit architectis 637.

Conopius, Conopion, cur vocetur Apollo & Hercules

Contractura laborauit mulier ista per octodecim annos ægra, a CHRISTO fanata 1434. in quonam illa constiterit ib. quo sensu mulier hæc ligata dicatur ib. quomodo ab hoc morbo fuerit liberata ibid. quænam contradurarum cbronicarum fint cause 1435.

Contractus emtionis & venditionis apud Judæos qualis fuerit ratione rerum immobilium, siue prædiorum tum rusticorum tum urbanorum 344. 345.

it. mobilium ib.

Conninia. Quam noxium sit in illis, vina generosiora vel liquores spirituosos jam ebriis apponere 1444.

Copaibe, arboris balsamiseræ Brasiliensis, descriptio

Copernicanismus per Alexandrum Sarrauium reformatus 950.

(G) 2

Coper-

Copernicanorum mundi fystema carteris est præserendum 455. quo sensu Scripturam S. ad captum vulgi loqui asserant 456. 878. cur ipsi loquendi formulis captui vulgi accommodatis utantur 4,76. quomodo medium culi, quo Sol tempore Joluz stetisse dicitur, explicent ib. qua ratione ex corum hypothesi Sol stetisse & quienisse dici queat 457. quomodo Chronologiam, que hoc miraculo interrupta fuisse videtur, saluent 458. quomodo Scripturam de quiete & columnis terre loquentem interpretentur 482. 510. 672. 673. quomodo Solis tentorium S egressim ex illo ab uno cali extremo ad alterum explicent 878.879. quomodo terræ quietem ex ejus fundatione, fundamentis & basibus & denegato ei motu conclusam, salua Scriptura S. autoritate, explodant 948. 949. num eo, quod terra sub Sole effe toties dicitur in Ecclesiaste Salomonis, credere teneantur, illam in centro mundi esse collocatam 1030. alia inde petita Ptolemaicorum argumenta quomodo Copernicani refellant 1031. 1032.

1137.1138.

Cor. Ejus talium sine affelium qua ratione sequantur lacryme 91. sq. cor quid sit 687. cordis & remm combinatio cur in S. Scriptura sit tam frequens 815. 1161. corum nomine quid intelligant Scriptores sacri 815. in quem finem cor a DEO sit fabricatum, ex mente Scholasticorum 851. verus ejus finis ib. quo durius, eo est validius ib. fabrica ejus commodissime comparatur cum hydracontisterio 892. ventriculi duo, corumque usus & necessitas, ib. proportionata capacitas, figura oblonga ib. cur quiuis cordis thalamus duobus orificiis, & horum quoduis valuulis lit instructum 893. auricula musculosa cur utrique ventriculo sit apposita ib. auricularum systole homochrona est cum diastole cordis, & diastole illarum cum hujus lyltole ib. qua ratione languinem expellat ib. superat viribus machinas omnes artefactas 894. 895. cordis prerogativa pre omnibus aliis antilis ib. quoties interuallo horæ ac diei omnis fanguis ope cordis in corpore circulet ibid. motus cordis quomodo fiat juxta leges mechanicas, absque directione animæ ib. demonstratio existentiæ diuinæ ex cordis fabrica ib. cor nimia pinguedine cinclum quam noxium sit 975. cor letum quantum sit bonum 1000. cor malum quid notet apud Hebraos 1009. 1010. cor quomodo in angore sese habeat 1088. quo sensu liquescere dicatur ib. it. vociserari 1094. sæpe idem est in S. Literis ac anima ipsa 1161. quo sensu dicatur vafrum ac erumnosum ib. per cordis clausuram quid intelligatur 1269. num sit sedes animæ 1351. quo sensu ex abundantia cordis *os loqui* dicatur ib.

Corallia num sint Ramoth Hebraorum 744. in Oriente olim pretiosis rebus fuere annumerata ib.

Coriandrum qualis sit planta 176. quo sensu Manna Israelitarum in deserto semini ejus simile suisse dicatur ib.

Cornua altaris quænam dicantur 218. num quatuor ejus anguli notentur ibid. fuerunt prismata quadrangula ib. an illis sacrificia fuerint alligata ib. sanguinem holocaustorum excipiendi gratia fuisse videntur ib. 219. talia quoque altaribus suis apposuerunt gentiles 219. imo & Diis suis affinxerunt 220.

orona Ammonitica Dauidi impolita num pondus an pretium talenti habuerit 503. si Dauidis capiti fuit imposita, videtur ex machina suspensa suisse ib. ornata fuit gemmis ib. juxta Josephum Sardonyche ib. Judzorum de illis fabulz ib. corona quercea Romanorum 1398. spinea CHRISTO pa-

tienti impolita ibid. non videtur plexa fuisse ex herbis spinosis ib. sed ex fruticibus aculeatis ib. qualesnam frutices isti fuerint ib. videntur fuisse frutices rolarum ib. quam acerbos inde dolores

CHRISTUS fuerit perpellus 1399.

Corpora omnia, ctiam solidissima, attritioni sunt obnoxia 195. non seipla mouent, sed mouentur, & quidem a DEO 863. corum mutationes differunt a mutationibus voluntatis ib. fluida quænis relistunt aliis folidis transcuntibus, pro diuersa grauitatis & densitatis corum ratione 877. Corpora animata quantis subinde mutationibus sint obnoxia 1070. unde illæ mutationes dependeant ib. quid in illis causetur flatus. Aquilonis & Austri ib. cur ad eorum conservationem ventorum alternatio lit necessaria ibid. corporum mundi totalium fines secundarii num unice colliment ad usum hominum

Corpus bominis etiam imaginis diuinæ fuit particeps 23. est in perpetuo motu & consumtione perpetua, quamdiu viuit, 196. hinc cibus potusque ci est summe necessarius ib. corporis integritas requisita olim in Sacerdotibus Leuiticis 340. etiam in sacerdotibus gentilium ibid. nec non in victimis utrorumque 341. Janitas in quonam consistat 483. est machina labilis & dissolubilis 665. unde domni lutea comparatur ibid. praflantia unde intelligatur 679. qualis sit machina 680. formatio ejus in utero num anime an soli DEO sit tribuenda ibid. 981. 982. quo sensu illa a Jobo comparetur susioni lastis & coagulationi casei 680. cutis ejusque pororum, carnis, ossim & nernorum structura admiranda & finibus suis plane adæquata 681. segq. corpus humanum tot morbis est obnoxium, quot dari possunt in eo errores 700. quo fenfu fimile fit flori & um; bre 701. ejus infirmitas, tremor officem & lassitudo unde oriatur 857.858. cur olim athletæ illud totum oleo inunxerint 956. ejus vires cur & quomodo tum in nimio æstu tum frigore per oleum conseruentur, ibid. motus quomodo mechanice fiant 677. illi sunt triplicis generis 981. quænam sit illorum caufa aut principium ib. firutura quam miraculosa sit ib. num impurum reddatur per impurum materiale ore assumtum 1362. 1363. secretiones in eo quomodo fiant ibid. infirmitates unde dependeant 1483. sq. fitus partium in eo accommodatissimus demonstrat existentiam, potentiam & sapientiam DEI 1504.

Cortex arboris quot constet partibus 703. & partes ille ex quibusnam sint composite particulis ib. Corus quantze capacitatis mensura sit 516.517.1254.

1437. est mensura aridorum & fluidorum 517. Coruus quem in finem a Noacho ex area fuerit emissus 56. num redierit nec ne, ib. Judzorum de eo fabulæ ib. est auis rapax & immunda 290. variæ ejus species ibid. corui Elie nutritores num proprie dicti fuerint, nec ne 586. an cibum ab eis, tanquam auibus immundis accipere potuerit Elias 587. singularis DEI circa coruos prouidentia 818. pulli cornorum ad DEUM pro alimento suo clamantes, num sensu proprio an allegorico accipiendi sint ib. Judzorum & aliorum fabulz hac de re ibid. non pulli recentes, sed coruuli, qui jam euolare cœperunt, derelinquuntur a parentibus 819. unde hi, non isti, ad DEUM pro alimento suo clamant ib. coruorum plume atro colore nitent 1071. ca pilli nigredine coruorum nicentes quanci jam olim fuerint æstimati ib. illos atro colore tingendi, veteres media in ipso coruo quæsiuerunt 1072. corui nocturni cujus sint indolis, & ubi degant

Costa Adami, ex qua Eua suit formata, de latere ejus intelligenda est 28. homo quot costas habeat 501. quomodo distinguantur ab Anatomicis ibid. costa quinta, Hebræis Hachomæsch dista, quænam dicatur ibid. sue sit verarum sue spuriarum costarum quinta, vulnus utrobique est lethale ib. costarum structura & usus 682.

Costus Arabicus videtur esse Ahalim Hebræorum 394. qualis sit planta ib. an hodiernus idem cum costo

veterum ib. Costus corticosus quinam ib.

Coturnices num fuerint Selauim Israëlitarum in deserto 180. ab iis nonnulli distinguunt ortygometras, alii pro iisdem habent ib. fuerunt illarum species ibid. pro vilissima Selauim specie habentur à Judæis 181. vescuntur elleboro, cicuta & venenis ib. argumenta Bocharti pro esu earum innoxio ib. Turcica, Persica, Arabica coturnicum nomina 182. volant quidem gregibus integris, non tamen tantis, quantis aduolarunt Selauim in castra Israëlitarum 374. in eas non quadrat immensus ille numerus Selauim ad duorum cubitorum altitudinem caltris Ilraelitarum adjacentium ib. refutantur Bocharti explicationes de hac Selauim castra operientium altitudine, in gratiam coturnicum excogitatæ ib. aduersatur coturnicibus collectionis & mensurationis Selauim modus ibid. exceptiones Bocharti refelluntur 375. coturnices certis temporibus mare mediterraneum transuolare dicuntur 1148.

Crabrones ante Israëlitas in gentes Cananæas a DEO immissi, num metaphorice an proprie dicti intelligantur 193. differunt à vespis 194. irritati homines infestant & turmatim irruunt ib.

Cranii usus 682.

Creatio mundi ex nibilo 1. est infinitæ DEI potentiæ opus 2. solo voluntatis diuinæ nutu sacta ibid. creationis bexaëmeron quo sensu sit accipiendum 8. Harmonia Moss & Dauidis in illius descriptione 866. creationis corporum mundi totalium sines secundarii num unice colliment ad usus hominum 1474.

Creatura gemebunda apud Paulum num notet fideles, imo totam Ecclesiam militantem, an gentiles, aut animas fidelium demortuorum, item angelos malos an bonos 1498. an intelligatur omnis creatura in cœlo & in terra ib. difficultates hanc sententiam prementes ibid. 1499. videtur intelligi a Paulo globus noster terraquaërius in suis mutationibus variis & quotidianis ib. 1500.

Crepusculorum necessitas & usus 8. 736. 802. quando sint longiora, & quando breuiora 802. eorum colores generantur a Sole ib. cur sint slaui & rubri, non vero albi & cœrulei coloris ib. progrediuntur ab una prouincia ad aliam ib. variant & ratione horizontis & ratione durationis ib. Scri-

ptores de hac materia ib.

Cricetus quale sit animal 1078. 1079.

Crisis perfecta & imperfecta quid sit apud Medicos 321. Crocodilus, lacertæ genus 308. est vel terrestris vel aquaticus ib. terrestris est scincus Ægyptiacus, &

Hebræorum Tsab 307. 308.

Crocodilus num sit ille Serpens vestis 730. Bocharto & Ludolfo est Leuiathan 844. quomodo Leuiathanis diuina apud Johum descriptio Crocodilo applicari queat 846. 847. num Crocodilus omni plane lingua careat, an tantum mobili 844. an hamis capi queat ib. a Tentyritis injecto freno insessus & ad littus tractus fuisse dicitur ib. qua ratione facile superari & occidi queat ib. quomodo ab Indis viuus capiatur 845. non est indomitæ plane indolis ib. num ludi cum eo possit ib. ab integris

nationibus comedi, ejusque adeps præstantissimis remediis accenseri solet ib. cutis ejus densissimis durissimisque squamis tecta est 846. adeoque contra omnes ictus inuicta 851. quantum horrorem incutiat hominibus 846. 850. quanta lit ejus longitudo 847. quam difficilis & periculosa ejus venatio ibid. pro veste ei est lorica squamata ibid. quam amplus sit ridus oris ejus 848. ejus dentes, dentiumque morsus venenatus ib. sternutatio tam violenta, ut instar phosphori aërem vicinum collustret ib. eoque frequentior, quo sæpius solem aspicit 849. cur oculi ejus comparentur auroræ ib. an acriori visu gaudeat extra aquam, quam in aqua ib. postquam aliquandiu sub aquis degit, halitum fortem eumque citatum cum scintillis phosphoricis exspirat ib. collum habet ibid. at breue. tantoque validius 850. cur cor ipsius tam firmæ sit compagis ibid. quare illud comparetur lapidi molari ib. num lacrymas fundat, antequam hominem absorbet 851. inuitus est hodienum contra sclopetorum etiam majorum globulos ib. pro le-&o ei sunt silices acuti vel testæ, cuti ejus loricatæ nil damni inferentes ibid. 852. in America 2quis se recondens relinquit odorem Moschi ib. hinc & primam Ambræ originem quidam in Crocodilo quærunt ib. degit non solum in fluuiis, sed & in maribus, maxime in India & Africa ib. pertinet ad animalia reptilia 853. num neminem metuat ib. unico caude ictu prosternit animalia alticrura quænis ibid. sæpe intelligitur per Hebræorum Thannin, quo nomine Propheta Ezechiel Regem Ægypti alloquitur 1208. eum in insignibus suis gerunt Ægyptiorum & Sinensium Reges ib.

Crocus, planta, num sit Ahaloth Hebræorum 902. unde se commendet 1069. croci Indici descriptio

ex Bontio ib.

Crux. Cur trunco ejus interdum appositum fuerit suppedaneum 1401. sedile ejus quale & quem in finem fuerit ib. quanta vulnera & quantos dolores illud cruciario acuta sua forma excitauerit ib. truncus qualis fuerit ib. varia ejus apud veteres nomina ib. tignum crucis transuersum quomodo vocatum fuerit ibid. num truncus altior fuerit tigno transuerso ib. Crux CHRISTI quot habuerit cornua fiue extremitates ib. num habuerit figuram Græcorum Thau, aut veru illius, quo agnus paschalis assari fuit solitus 1402. Sessio cruciarii in cruce qualem habuerit finem ib. insistebat cruci non in suppedaneo, sed pedibus per clauos affixis ibid. ipse portare debebat crucem suam ad locum supplicii ib. quid notet apud Latinos Scriptores crucisalus, in crucem eleuare, ascendere crucem, insilire cruci ibid. Crux CHRISTI num fuerit altior cæteris duabus ib. crux altior fuit signum majoris ignominiæ vel grandioris sceleris ib. Cruciariorum corpora in cruce cur clauis fracta fuerint a carnificibus ib. quomodo fracta fuerint ab illis, num stantibus an scalam conscensis ibid. quibus mediis lenta mors in cruce fuerit promota ib. alligatio manuum ac pedum per funes, eorumque transfixio per clauos in tigno crucis transuerso atque trunco quam dolorosos effectus in corpore cruciarii excitauerit 1402.

Crystalius num sit Bahat Hebræorum 654, aut Sechuchith 743. ubi nascatur ib. specie externa ei simile est vitrum ib. ejus assinitas cum Adamante ib. origo falso ex glacie deducitur 811. 1188. olim suit sluidum quid, statim autem post inundationem diluuianam in eam, quam habet, formam in cauis saxorum concretus ib. Græcis etiam Electri nomine venit 1186. in igne sædatur suligine ib.

Digitized by Google

Cubiti quales fuerint adhibiti in mensura arce Noachi 36. num Geometrici f. Ægyptiaci juxta Origenem ib. Cubiti Hebraici ad mensuram pedum Rhinolandicorum & Parisinorum reductio, ex mente Eisenschmidii, Bernardi, Sturmii & Villalpandi 37. 1213. ille idem fuisse videtur cum Ægyptiaco 205. Ægyptiaci mensura, secundum Cumberlandium 206. enbitus sacer quantus fuerit ex mente Goldmanni 551. & Sturmii 558. quomodo ejus longitudo ex capacitate labrorum zneorum determinari queat 570. quanto major fuerit cubitus Hebraicus Babylonico 1250. cubiti in dimensione altaris apud Ezechielem adhibiti quænam mensura fuerit ib. Cubitus Babylonicus quantus fuerit juxta Herodotum 1256. ejus reductio ad menfuram Parifinam ib.

Cuculus num sit Kore Hebrecorum 498. est symbo-

lum adulteri ib.

Cucumeres orientales longe delicationes sunt Europæis 369. in Italia olim non magni fuerunt æstimatæ ibid. Chate, genus earum Ægyptiacum, describitur ex Alpino ib.

Culex vinarius, vid. Vinula.

Culices unde nascantur 129. degunt circa aquosa & paludosa loca ib. maxima eorum datur in Ægypto copia ib. eorum aculeus qualis 130. sunt animalcula molestissima ibid. non sunt Hebræorum Cinnim ibid.

Cultris lapideis Josus populum Israëliticum circumcidit 450. eorum quoque mentio sit apud Scripto-

res profanos ib.

Cuminum ad quosnam cibos condiendos adhiberi foleat 1378. usus ejus apud Judzos antiquissimus ib.

variz illius species ibid.

Cuniculus num sit Schaphan Hebræorum 281. an ruminet ibid. suit animal Hispaniæ olim peculiare 282. cur suerit animal immundum apud Judæos ibid.

Cuniculorum, certi suffossionum apud veteres generis,

descriptio ex Vegetio 1190.

Cupressus suit probabiliter lignum illud, ex quo Arca Noachi suit exstructa 35. illius resina quoque arca bituminata suisse videtur 36. hac arbore usi fuisse videntur Judzi in construendis tabernaculis in sesto tabernaculorum 652. Cupressus num sit Thirza Hebrzorum 1122. aptior est singendis simulacris, quam pinus ib.

Cuprum unde nomen suum habeat 571.

Curculliones fuisse videntur vermes illi, qui ex Manna Israëlitarum in alterum diem relicta nati sunt 179.

Curiositas in minimis quando sit laudabilis 972.

Cusculia quid sint apud Plinium 199.

Cutis humani corporis quot constet partibus 681.

cur in volis manuum & plantis pedum sit densior,
quam alibi ib. pori ejus quam subtiles ib. 682.683.

cur oleo depuretur ab immunditie 955. itemque
nitens ac læuis reddatur ib. in fissiris cutis Medici oleum commendant 956. oleo & lacte cutis emollitur & tenera redditur ib. emollitio hæc quantum prosit ib. cutis candida & nitens commode

comparatur ebori 1073.

Cynosbatos Hillero videtur esse Atad Hebræorum

Cyperus num sit Hebræorum Copher 1059. ejus descriptio ib.

Cypri, insulæ, æs olim suit optimum 572. unde ab hac insula cupri nomen ortum suisse creditur ib.

Cyprus qualis sit frutex 1059. ejus descriptio ibid. num sit Copher Hebræorum ib. rationes pro sententia assirmativa ib. cui usui sint seeminis apud Turcas solia ejus siccata & puluerisata ib.

D.

DAtyli marini descriptio 965.

Demones olim hirciformes & sub Satyris culti
336.

Demoniorum ejectio vid. Obsessio.

Dane dantur platycerotes 392. cornibus suis adoriri solent alias bestias ib.

Damascus quales merces dederit Tyriis 1206. 1207. circumjacens regio illius admodum ferax est ib.

Daniel in leonum foueam Babele conjectus, illæsus a DEO conservatus suit 1260. ejus prophetia de 70. bebdomadibus annalibus quomodo a Judzis exponatur ib. quales anni ab eo intelligantur, lunares an solares 1261. quinam sit harum hebdomadum terminus a quo & ad quem ibid. quomodo sint supputandæ ib. Prophetiæ de Messa, forte per Orientem notæ, num Magos de stella ceu nati Messa signo informauerint 1306.

Daricum, moneta Persica, unde nomen suum habeat 635. quot darica confecerint talentum Babylonicum ib. est Adarcon Hebræorum ib. quanti sue-

rit pretii ib. 651. 652.

David num uno codemque tempore leonem & ursum adortus fuerit & interfecerit 491. non videtur id eodem tempore contigisse ob varias rationes ib. quomodo cos fuerit aggressus ib. heroicum adolescentiz ejus factum id fuit 492. corone Ammonitice, qua Dauid insignitus fuit num talenti pondus an pretium fuerit 503. quomodo ei fuerit imposita ib. quibus gemmis exornata ib. Dauid fortis ut leo 507. cur jam septuagenarius tam frigidus fuerit factus, ut calefieri nequiverit 515. nec etiam vestimentis ibid. cur virginem formosam & juuenculam ei in confortium dederint ibid. quibus rebus inungi debuisset ad calefaciendum Dauidem ex consilio Verulamii ib. Dauidis intentio DEO templum extruendi 521. id quod autem filio Salomoni relinquere diuinitus jussus est ibid. in exemplari tamen illud videre ei contigit ib. quod & filio Salomoni in archetypum futuri ædificii tradidit 631. procul dubio a DEO ipso illi præsentatum ib. sumtus ad suturam templi sabricam necessarios collegit 521. hæc collectio quantam auri, argenti, ærisque summam confecerit 630. cui non comparari merentur Cyri ex deui&a Asia, & Alexandri M. ex Persepoli reportati, celebres licet alias, thesauri ibid. Summa auri & argenti istius reducta ad ducatos & imperiales 631. it. ad libras sterlingicas ibid. Dauidi ex summa mentis tristitia ortus morbosus corporis status 857. 858. 890. ejus & Mosis barmonia in modo ac ordine describendi creationis historiam 866. varia ejus itinera ac persecutiones occasionem dedere ei ad varias allusiones in psalmis suis ad res physicas 957- 958-

Dedani duo in Scriptura S. occurrunt 1204. ubi utriusque posteri sedes suas habuerint ib. quinam per mercatores Tyri intelligantur ib. quænam sue-

rint eorum merces ib. 1205.

Deifte quinam dicantur 868. seq. num atheis sint annumerandi ib.

Denarii Romani valor 1371. 1389. Romæ non idem femper erat ib. unde nomen suum habeat ib. ex qua materia sub consulibus suerit cusus ib. valor ejus in pondere ac moneta moderna ibid. si pro drachma Atheniensi sumatur, quantus sit ejus valor 1389.

Dendrit e

Dendritæ niuofi & glaciales mire figurati 806.

Dentibus quanta insit vis, inprimis molaribus & incisoribus 910. molares unde dicantur ib. 1047. quinam eorum usus ib. unde vis illa dentium major euadat 910. quot & quam validi dentes infint leonibus ib. cur illis res maxime nociuæ in Scriptura S. comparentur ib. acetum cur dentibus sit noxium 997. dentes æstimantur, qui egregie nitent, ejusdem altitudinis & concinna serie positi sunt 1066. cur obstupescant acidis & acerbis rebus 1166. dentium dolor a Scriptoribus Medicis comparatur infixioni pali in carne 1510.

Dentifricia Arabum 97.

DEUS est Creator mundi 1. 2. ejus proprietates 1. cur terram primo creauerit Chaoticam 6. duplex, bonus & malus, veterum Philosophorum & hæreticorum rejicitur ibid. punit per gradus, id quod exemplo Pharaonis & Ægyptiorum patet 134. fumus e naso & ignis ex ore ejus prodiens repræsentat DEUM iratum 510.512. unde hæ locutiones desumtæ sint ib. quo sensu DEUS ventis vebi dicatur 511. & nubes dense ac atrate tabernaculum ejus vocentur ib. Vox DEI quid notet 511.888. it. ejus sagitte 512.668. terrores ib. ejus nutui præsto sunt omnia hujus uniuersi corpora in hominum vel salutem vel exitium 617, Magnus jure vocatur 667. unde magnitudo ejus cluceat ibid. 937. miracula facit semper & ubique 667. quomodo magnitudo ejus patescat ex pluuia 667. 668. quo sensu se bestiis sæuissimis comparari patiatur 683. 684. concipi nequit, nisi a seipso 684. num DEI existentia demonstrari possit ex lumine rationis 687. demonstratur illa ex quadrupedibus & auibus 687. segq. terra, & quæ in illa sunt 692. 693. plantis 695. 696. piscibus 697. 698. finibus rerum creatarum 737. ex structura cordis 892.894.895. auris 932. 933. oculi 934. 935. 936. ex terræ proportionata distantia a Sole, motu æquabili circa Solem, atmosphæra circumflua, inæqualitate superficiei &c. 1475. 1476. ex situ partium corporis humani, illius utilitati adaptato 1534. quo sensu omnia simul & semel creasse dicatur 697. ejus omnipresentia quomodo ex natura & ratione demonstrari queat 714. quo sensu ab Augustino mari, & mundus spongiz in mari jacenti comparetur 715. ejus omnisapientia & omniscientia quomodo ex natura & ratione demonstrari queat ib. 723. quo sensu descendere, ascendere & cognoscere aliquid dicatur 715. est omnis in mundo motus auctor 716. ejus thronus quinam dicatur 726. qualem de ejus omniscientia & gubernatione mundi conceptum sibi formauerint gentiles 749. ubi DEUM collocauerint ib. quomodo sanæ mentis Philosophus ejus omniscientiam & omnipræsentiam sibi concipiat ibid. quomodo DEUS pondus adbibeat ventis 750.751.752. & aquas comprehendat mensura 752.753.754. 1114. plunie quoque, fulmini & tonitrui viam & terminum presigere dicatur 754. DEI cognitio ex natura quam necessaria sit, & tamen a plurimis turpiter negligatur 774. 775. 961. quo sensu noctu cantum dare dicatur 775. quomodo ex creaturis cognosci queat, cognitione tamen essentiæ ejus admodum inadæquata & imperfecta 776. opera DEI ita sunt intuenda, ut laudes simul ei pie decantentur ib. 943. uo sensu eminus cognosci dicatur 776. Æternitas DÉI notat omnium infinitarum ejus persectionum nexum 777. DEUS ex necessitate naturæ suæ est æternus ib. quo sensu nubes inhabitare dicatur 779. ejus directio fulminum & tonitruum 782. 808. reuerenda DEI Majestas quomodo ex nubibus atris, fulgure, fulmine & tonitru elucescat 794. quo

fensu dicatur pater pluuie & mater roris 809. a gentilibus vocatur matripater ib. DEI ex operibus suis demonstratio debet esse captui singulorum adæquata, palpabilis & non longe petita 837. digiti manusque DEI quid notent 860. quomodo demonstrari queat ex hominis natura 861. anima & corpore 862. sq. dominio animæ in corpus & ideas 864. in varias creaturas 865. quomodo ex præscripto religionis naturalis sit amandus, timendus, obedientiaque, fiducia & patientia venerandus 873. quo sensu luce tanquam vestimento amistus dicatur 944. quomodo cæli & omnia, quæ sunt, gloriam DEI enarrent 877. 878. 880. 943. 944. quo iensu DEUS dicatur cœlum instar cortine extendere 945. & nubibus pro vehiculo uti 946. quo sensu arbores vocentur arbores DOMINI 956. 957. terra plena benignitate DOMINI 961. quid contemplatio operum diuinorum in nobis excitare debeat 972. quantis laudibus DEUM gentiles propter opera naturæ celebrauerint ib. DEI omniscientia & omnipresentia in quo consistat 980. ad que nos incitet ib. quo sensu mensure & pondera dicantur esse judicium ac opus DOMINI 998. DEUS est prouidus temporis omniumque ejus mutationum auctor 1036. cur & quomodo ejus ceu Creatoris nostri recordari semper debeamus 1045. quomodo creaturz irrationales celebrent laudem DEI 1076. quo sensu DEUS calum palmo estimare, terram pugillo comprebendere, montesque in statera appendere dicatur 1114. DEO comparatæ omnes gentes nihil sunt 1115. DEUS quo sensu dicatur manifestus & absconditus 1125. primus & ultimus 1126. scrutator cordium ac remm omniscius & justissimus 1161. DEUS de propinquo & longinquo 1163. DEI opus est fremitus maris & tumultuatio fluctuum ejus, sed & sedatio ejus 1169. quo sensu DEUS cælos, cæli terram, & terra frumentum, oleum ac vinum exaudire dicantur 1263. quo sensu se comparet tinez & teredini 666. 899. 1265. leoni & pantheræ 1265. 1268. quam necessarius sit genuinus de DEO conceptus ad eum rite colendum 1444, quam valida fint existentiæ diuinæ ex operibus DEI argumenta 1471. quomodo DEUS gentilibus sese manifestauerit ib. DEI in creatione corporum mundi totalium fines secundarii num unice colliment ad usus hominum 1474. DEI omnisufficientia 1478. quomodo sit quærendus & inueniendus 1482.

Diabolus seductor hominum sub specie serpentis 29. quo sensu pœna Gen. II. 14. dictata el applicari queat 31. non potest patrare miracula, sed mira 121. ejus vires in naturam nobis sunt incognicæ ibid. num sit ferpens ille vellis 729. cur sub forma hirci comparere credatur a multis Christianis 1090. quomodo Syri & Persæ diabolum vocent 1110. quod nulla sie diaboli in bomines ac corpora potentia, sententia Bekkeri 1316. obsessie bominum a diabolo corporalis & spiritualis, vid. Obsessio.

Dibapha quænam dicta fuerint veteribus 199. Dice qualis fuerit Dea apud veteres 1492.

Didymi Alexandrini sententia de serpente anodi creato, a Satana pedibus instructo, iisque rursus a DEO

priuato 31. refutatur ib.

Dierum nocliumque longitudo pro diverso provinciarum situ diuersa ac proportionata 8. 878. vicissitudo quam utilis & necessaria terræ ejusque incolis 959. 960. 735. 878. dierum naturalium diuersum apud diuerlos initium 8. cur apud Judæos illorum initium a vespera capiatur ib. 960. diem noctemque alterat gyratio centralis terræ 15. dies ob Solem non occidentem tempore Josuz prolongatus quo sensu sai similem babuisse negetur 456. dies no-(H) a

tat sæpe stilo Seripturæ S. annum integrum 473.504. quam utile sit hominibus, quod feræ bestiæ interdiu in cubilia sua se recipiant 960.

Diluculum vid. Crepusculum.

Diluuii aque non fluctuantes, sed tranquillæ fuisse videntur 41. diluuium quo anno mundi contigerit 43. vere an autumno terram inundauerit ib. contigisse verno tempore demonstratur ib. speciatim mense Majo inchoasse, ex reliquiis diluuianis probatur ibid. causa ejus duplex 44. ruptio fontium abyssi qua ratione facta fuerit ib. 949. num causa hujus ruptionis & pluuiæ quadragesimalis fuerit Cometa terram preteriens 44. 1523. an subitanea motus terræ centralis cohibitio ib. num causa diluuii fueric conjunctio Jouis & Saturni magna in fine cancri 45. 1523. tempore diluuii tristissima suit terræ conditio 45. universalis diluuii possibilitas 46. in eo cortex terræ primæuæ prorsus suit dissolutus 47. cur tanta fuerit diluuii aquarum altitudo ib. uniuersalis diluuii testes sunt reliquie diluuiane 48. montium strata, rupturæ, curuaturæ mire variantes ib. quot milliones hominum in eo perierint 55. post diluuianam catastrophen noua quasi creatio terra contigit 949. hujus catastropheos descriptio 1299. monumenti cujusdam diluuiani descriptio 1536.

Dipsa, serpens urens, describitur 387. 410. quid

causetur ejus morsus ib.

Discalceati sunt Orientales 154. olim & Lacedamonii fuerunt ib. it. Cretensium pueri & puella ib. alii plures ib. quanam hujus moris ratio ib.

Discipulorum CHRISTI opinio, quod dentur spectra, a CHRISTO non reprehensa 1361. sommus, CHRISTO in horto Gethsemane anima sua patiente, ex quibusnam causis ortus sit 1393.

Divinatio quid sit 418. naturali divinandi facultate quali & quibus in rebus gaudeant homines 598.

Divitis erga pauperes liberalis symbolum est nubes in

largam pluuiam se essundens 1042.

Dolor quare oriatur ex vulnere 93. cur die tertio & quarto adeo exacuatur ib. unde intensior siat ib. ex circumcisione die cumprimis tertio est vehementissimus ib. capitis in silio Sunamitidis unde ortus fuerit 604. ex dolore capitis quomodo oriatur apoplexia ib. dolores ossum unde sint tam sensibiles 764. dolorum ventris præ angore quænam sint causæ 1088. dolores parturientis unde oriantur ibid. 1175. sunt omnium vehementissimi ibid.

Dominium in creaturas est character imaginis divinæ in

homine 23.

Domás lepra 330. domus templi quid notet 632. Saltás Libani ubi a Salomone fuerit extructa 546. ejus longitudo, latitudo & altitudo ad mensuram Parisinam & Tigurinam reducta ibid. columnarum series ib. descriptio ex Villalpando ib. ubi ille quatuor ejus columnarum ordines collocet 547. fenestræ ejus quomodo fuerint locatæ ib. porticus ante eam columnis suffulta 548. atrium ejus ibid.

Donorum argenteorum & aureorum a principibus tribuum in consecratione altaris oblatorum pondus & summa 366.

Drachme Attice valor 1253. 1370. æquavit valorem Denarii 1370.

Dracones quid sint 434. num gaudeant veneno ibid. ita vocantur a nonnullis serpentes longiores 713.901. hoc nomine quoque veniunt ceti 766. de draconum magnitudine & volatu fabulæ veterum ib. 1093. 1158. quænam harum fabularum sit origo 767. quanti hodie deprehendantur maximi ib. deglutiunt homines integros ib. 1178. siguram portento-

fam illis vulgo tribuunt 767. sunt nec pedati nec alam ib. cristati tamen nonnunquam inueniuntur ib. de vi draconum absorptiua aëris auium praternolantium, itemque miserabili sibilo fabulæ veterum 768. diuersæ veterum de draconibus narrationes 1178. degunt in locis desertis 1180. sunt insignia regia apud varias gentes 1208.

Dromedarii quinam ex camelis vocentur 1137.

Dudaim. De illis varii scripsere 80. num suerint mandragoræ 80. 81. an lilia alba 81. aut viola seu Arabum Jesmin ib. an tubera subterranea ib. aut species quædam melonum sue peponum 82. aut ramusculi sicuum ibid. videntur susse sicus sicus

Dulcedo in quonam consistat 474. 987. mellis 474. Durities quomodo obtineatur in ferro 1159.

Dyfenteria per halitus excrementorum facillime propagatur ab uno ad alium 444. qualis sit morbus 646.

E.

EBenum lignum quale fuerit 1204. ubi crescat 1205.
num sit Hobhenim Hebræorum ib.

Ebrietatis descriptio 62. causa & effectus 274. 275. damna & incommoda ib. 874. hinc a DEO probibita sacerdotibus Leuiticis 275. 1002. 1004. 1005. 1006. lex Carthaginensium contra ebrietatem 275. Ægyptii ebrietati dediti ib. unde ebrietatem vita diutina & senectus sequatur sepius 1004. cur ebriis objecta appareant duplicia 1005. quare reges, principes ac judices ab ebrietate sibi cauere debeant 1029. quam detestandum sit vitium in personis publicis politici, ecclesiastici & scholastici ordinis 1098. num ebrietas homines aptos reddat, peregrinis signotis sibi linguis loquendi 1459.

Ebur olim materia domuum, thronorum, lectorum fuit 903. ebori commode comparatur cutis can-

dida & nitens 1073. ebur fossile 1200.

Ecclesia Judaica symbolum vinea 923.

Echinus marinus ouulis sœcundus 200. est animal motus tardissimi 966. terrestris num sit Kippoth Hebræorum 1091. ubi degat in æstate ac hyeme ibejus species est Hystrix ib.

ab Éckenberg, Jo. Carolus, Pseudo-Simson modernus 480. roboris ejus specimina naturæ artisque opera fuerunt ib. Simsoni ratione roboris compara-

ri nequit ib.

Eclipsis solaris tempore passionis CHRISTI vid. Sol. Maxima quædam in China observata 1404. lunaris eodem, quo eclipsis solis passionalis contigit, die circa Solis occasum observata ib.

Ecliptice, & motus Solis per eam, usus 8. Ecnephie quales sint ventorum turbines 752.

Ecstasis naturalis quid sit 1475. ei obnoxii sunt Melancholici ib. contingit & literatis profundæ meditationi deditis ib. quomodo siat, dici nequit ib.
diabolica quid sit ibid. difficulter a naturali distinguitur ib. sista quoque datur 1466. qualis suit Aristeæ philosophi ib. diuina quid sit ib. quæ datur
in corpore & extra corpus 1508. posterior in quo
consistat ib. an in illa anima separetur a corpore
ib. quibusnam ejusmodi eestasis obtigerit ib. ecstases gentilium sacerdotum ac sacerdotissarum
suere diabolicæ ib. ecstases variorum sistæ ib. ecstass Pauli diuina qualis suerit ib.

Elasticitas aëris quanta sit 772. 793.

Electrum Græcis denotat succinum, crystallum, aurum argentiserum 1186. nomen & usus ejus suit antiquissimus ib. quid sit 1528.

Elementa

Elementa in futura terræ destructione igne soluenda funt aqua & aër 1387.

Elephantiafis qualis sit morbus 660.

Elephantibus abundat India 575. quorum major vis est, quam elephantum Africæ ib. 576. num inde Salomoni allati fuerint elephantes ipsi, an tantum eorum dentes 575. unde Indis dicantur Barro 576. Elephas non est Behemoth Hebræorum 836. segq. in dorso est præduræ cutis, mollis autem in ventre 837. ei formidabilis maxime est culicis quædam species, eo quod ventrem ejus pungendo maximos ei dolores infert ib. a quibusnam bestiis interficiatur 838. aquam eo usque saltim intrat, quatenus est in vado 840. ad trajicienda flumina est timidus, imo ad natandum plane ineptus ibid. Elephas per foramen acus transiens, prouerbialis locu-

tio apud Judæos 1372.

Eliæ prophetæ jejunium quadragesimale 196. corui ejus nutritores, num fuerint ciues urbis Orbo 586. an mercatores aut Arabes ib. fuerunt proprie sic di-&i corui ib. an carnes & panem bis in die attulerint ib. unde illa desumserint ib. an Elias, salua diuina lege, cibum accipere ab iis, ceu auibus immundis, potuerit 587. prædicta ab eo & a DEO effectui data extraordinaria siccitatis triennalis calamitas 587. quam miraculose a DEO cum sua hospita, vidua Sareptana, fuerit nutritus atque seruatus 588. ejus mira & miraculosa filii Sareptane a mortuis resuscitatio 589. sacrificium igne cœlitus delapso miraculose consumtum 589. 590. quo sensu caput suum inter genua sua posuisse dicatur in monte Carmelo 591. quomodo sub umbra juniperi, fruticis humilis, recubare potuerit 592. an illam sibi ceu noxiam elegerit ex tædio vitæ ad accelerandam mortem ib. an duo illi Centuriones, Eliam ex mandato Regis captiuum ducturi, jure fuerint igne cœlitus delapso deleti 593. 594. miraculosa Jordanis, eaque duplex, per pallium Elia divisio 594. Elias viuus in coelum translatus 595. quid notent currus & equi ignei ibid. an tantum in superiorem aëris regionem, an vero extra cœli stelliseri vortices suerit raptus ib. qualisnam ventus ille fuerit in Horeb, contra quem caput pallio suo obuoluit 930.

Elisei prophetæ miracula patrata in Jordane pallio Eliæ diuiso 594. in aquis Hierichuntinis vitiosis 596. in lecytho olei viduz alicujus propheticz 602. in sterili matre Sunamitide & filio ejus mortuo 604. in pulte insalubri 605. 606. in centum virorum cibatione viginti panibus 607. in Naamane Syro leproso 608. & in Gehasio in pænam auaritiæ & mendacii leproso sacto 609. in securi in aquam prolapsa ib. in Syris eum capiendi gratia emissis 610. in mortuo post mortem suam 616. num ossa ejus tantam habuerint mortuum resuscitandi vim ib. undenam caluitiem sibi contraxerit 597. quare pueris Bethelicis fuerit irrisioni ib. num hac in re fuerit typus CHRISTI ib. grauissimam DEI pænam cur illis fuerit imprecatus ib. Musica quid attulerit ei ad vaticinandi facultatem 598. sq. refutatur Spinoza, naturalem Muficæ ad proferendas prophetias vim tribuens ib. fingulares ritus ab eo in refuscitando Sunamitidis filio mortuo adhibiti 604.

Eloquentia mellis elogio ornata 880. 881.

Elumbes quinam dicantur 837.

Embryonum paucorum admodum dierum forma & magni-

Empedoclis de Sole duplici sententia 15. renouata ab Eimmarto ibid. de orta bominum somnia 1485. de destructione mundi per ignem sententia 1521.

Enantiophania Scriptura S. tolluntur in genealogia Jacobi patriarchæ 105. Mosis & Stephani in historia ejusdem ibid. 106. ratione esus adipis modo prohibiti modo promissi 272. diuersi Leuitarum numeri 362. diuersæ suburbiorum pro Leuitis mensuræ 397. 398. ratione summæ populi a Dauide numerari justi 514. numeri columnarum in domo Saltus Libani Salomonea 547. altitudinis binarum templi columnarum, Jachin & Boas 550. & peripheriæ earundem 551. altitudinis capituli earundem 553. numeri malogranatorum in iisdem columnis earumque capitulis 555. ornamentorum maris ænei externorum, corumque a se inuicem distantiæ 562. numeri bathorum, quos continuisse dicitur 564. Esræ & Nehemiæ ratione summæ populi Judaici ex Captiuitate Babylonica reducis 649.650. Jeremiæ & Danielis in annis regiminis Jojakimi regis a Nebucadnezare primum subjugati 1164. inter libros Regum & Ezechielem Prophetam ratione mensuræ longitudinis Vestibuli in templo 1233. Matthæi & Marci circa vinum CHRISTO in cruce patienti propinatum 1400. Matthæi ratione instrumenti, quo spongia aceti plena CHRISTO in cruce pendenti fuit propinata 1407. seq. Marci & reliquorum Euangelistarum circa gallicinium in historia abnegationis Petri 1420. Marci & Joannis circa horam crucifixionis CHRISTI 1422.

Encrides quales sint placentæ 1308. unde parenturhodienum ib. num cesserint in victum Joannis Ba.

ptiltæ ib.

Encrypbias Atheniensium qualis suerit panis 1192.

Endorea Pythonissa vid. Saga Endorea.

Engeddi, Engadda, vicus, ubi situs fuerit 1058. unde nomen suum habeat ib. quid ejus nomen notet ib. cognomen illius ib. ad hunc vicum fuit palmetum & balsametum ib. Vinea Engeddi an notent ballameta ib.

Englirum num sit primus an quartus ventriculus in pecudibus 417. numeratur inter delicatiores corporis partes ib.

Epantbrax, placenta subcineritia 1192.

Epba quantæ capacitatis mensura fuerit apud Judæos 183.481.1080.1254. quid sit decima pars Epbe 234. it. sexta pars Epbe 1254.

Ephesie litere quenam olim dicte fuerint 1488.

Epidetus quam pius ac sapiens Philosophus fuerit 1045. sapienter dicta ejus de officio hominis erga DEUM ib.

Epicurei quid statuerint de DEO & ortu mundi 1481. cur odio habuerint poëtas ib.

Epicurus quomodo de DEO fuerit locutus 869. quid

de primo hominum ortu statuerit 1485. Epilepsia suos habet paroxysmos inprimis luna noua ac plena 1368. ægrum, ubicunque fuerit, ad procidendum necessitat ib. ei linguam mox ad clamandum soluit, mox, ne loqui aut deglutire queat, constringit ib. spuma in hoc morbo unde oriatur ib. nec non stridor dentium ib. homini tabem conciliat ib. ut suum caput & pectus pugnis cædat, sæpe adigit, ib. affligit haud raro a pueritia 1369. num sit sanabilis ib. tremendum præsentibus aspe-&um præbet ib. cur morbus sacer vocetur ib. 1418. sæpe ægri in his conuulsionibus mira ac stupenda vident & loquuntur ib. Epilepsia est Plauti morbus insputatus 1418. cur veteres contra epilepsiam exspuendo & inspuendo præmuniri volucrint ib.

Epilepticum fuisse lunaticum illum a CHRISTO sanatum, probatur ex morbi nomine, que lunaticus laborasse dicitur præcipue, quando luna noua aut plena fuit 1368. ex frequenti casu in ignem & aquam

ib. ex alternatione clamostatis & lingue nute ib. ex spuma, stridore dentium, tabe & contusione capitis & pe-Horis, ceu signis & symptomatibus epilepsiæ ibid. ex adherentia morbi inde a pueritia 1369. & tristi ægroti spectaculo ib. nil tamen obstat, quominus & simul a dæmonio obsessus fuisse dici queat

Epispasmus quid sit 1503. cur a Judzis quandoque adhibeatur ib. quomodo obtineatur ib.

Epistylium quid sit Architectis 553.

Equi cerebrum quomodo in structura sua conueniat cum humano, & differat a bouino 827. affectus humanis proxime accedentes ib. generofitas & alize qualitates unde deriuandz sint ib. fortitudo & robur ib. jaba 828. saltas cur comparetur saltui locusta ib. narium fremitus terribilis ib. pettus quomodo sit indicium roboris equini ib. pes terram feriens ib. 830. gloriosa indoles 829. equus nil curat sonitum pharetræ, sagittarum stridores, clypeorum & lancearum splendores ib. pro equis olim fiebant sacrificia, ne aspectu vel auditu nouarum rerum terrerentur 830. quo sensu bellum eminus odorari dicatur ib. ejus elogium ex Oppiano ib. ungu-Le cur comparentur silici 1081. & velocitas turbini ac ventis ib. imo & velocitati aquilarum 1142. cultura & prestantia in Ægypto olim atque Thebis 1103. cur ibi posteris temporibus desierit 1104. fremitus quid sit 1149. equis olim celebris Cappadocia 1203. 1204.

Ercius, Erinaceus, est animal solitarium 1091. num sit

Kippod Hebræorum ib.

Eruce, vermes plantis infesta 428. vescuntur certo duntaxat earum genere, ib. species earum est Innoluulus, vermis vitium ibid. plerunque sunt pilis horridæ 1176. eruca num sit Gasam Hebrzorum 1270.

Eryngium qualis sit herba 152.

Erz, vox Germanorum, notat omnem metalli venam fossilem 197. 570.

Esca animalium in arca Noachi unde suppetierit 38.

Etesia, venti hodie Moussons dicti, in Indico mari frequentes 577.751. dantur quoque in Zona temperata 752. per quas regiones spirent 751.752. quænam sint earum causæ ib.

Eue productio e costa Adami 28.

Eutychus juuenis, cur in somnum fuerit prolapsus 1488. feq. num ideo admodum sit culpandus ib. cur ejus lapsus ex tertia contignatione a DEO suerit permissus 1489. mortis ejus causa ib. per miraculum a Paulo ad vitam fuit resuscitatus ib.

Exemplar quid sit in Architectura 632. cur ante stru-Quram ædificii delineari soleat ib. tale templi ædificandi exemplar Dauid dedit filio suo Salomo-

Exercitus quo sensu ob velocitatem comparetur nubibus, ventis, aquilis 1142. equestres Orientalium velociores sunt Europæis ib. exercitui bellicoso cur comparentur agmina locultarum 1276.

Existentia DEI num ex ratione & natura demonstrari queat 687. demonstrata ex animantium, quadrupedian speciatim, structura artificiosissima ib. conservationis & defensionis mediis ac instrumentis ibid. miro studio alimenta quærendi & vitæ pericula euitandi 1b. pabuli concoctione & in chilum ac sanguinem conversione 688. generatione & propagatione ib. ex auium structura & volatu 689. 690. ex terra, & quæ in illa sunt 692. 693. 694. ex plantis 695. 696. piscibus 697. 698. ex finibus rerum creatarum 737. ex ventorum usibus & dispensatione 750. seqq. ex bomine ejusque partibus,

præstantia, dominio in alias res creatas 861. seggi ex cordis structura 892. 894. 895. ex auris fabrica 932. 933. ex oculi præstantia 934. segq. ex situ partium corporis bumani, illius commodis adaptato 1504. Varia Atheorum contra existentiam DEI argumenta diluuntur 1471. seqq. 1482. seqq.

Exorcifatio spirituum malorum per certas formulas Judæis jam olim fuit familiaris 1487. num illa jam Salomoni fuerit cognita ibid. exercita ab aliquibus Judzis in nomine JESU quam infauste illis

cesserit ib. 1488.

Expansian cœli quid notet 9. num sit aër, an extrema vorticis terræ linea ib. quo respectu confera-

tur cortine ac tentorio 1116.

Ezecbielis visio c. I. num adumbret vortices Cartesii & Systema Copernicanum 1187. quo sensu panem suum stercore bumano, saltim bouino, coquere jussus fuerit 1192. Visio de templo N. T. mystico quando ei obtigerit 1211.

FAba Greca quid notet 370.

Fabe C. B. Cyami leguminose I. B. descriptio 508. cur fabarum esus a Pythagora suis fuerit interdictus ibid.

Fabrorum ferrariorum labor in quo consistat 1121. est durus, famisque & sitis impatiens ib. fabri gentilium cur jejuni idola conficere soliti sint ib. fabri lignarii instrumenta ibid. varii modi lineas rechas ducendi ib. rubrica unde a veteribus fuerit

parata ib. materia ex qua ib.

Facies bominis est speculum & internæ corporis dispositionis & mentis ipsius 249. quomodo se habeat in affectu tristitie ib. gaudii 250. fauoris 🖯 beneuolentie ib. ire atque zeli ib. facies Mosis cur adeo sulserit ib. cur cornuta pingatur ib. etiam gentiles diis suis facies fulgentes & cornutas tribuerunt ib. 220. quomodo faciei cutis oleo depuretur, emolliatur & tenera reddatur 955.956. qua ratione sequior sexus in Italia faciem ab uredine & susco colore præseruare soleat 956. faciei unctiones apud veteres ib. inflammatio quomodo ex angore oriri queat 1088.

Falco montanus num sit Anaphah Hebræorum 298. Fame cur confumantur homines 434. 1184. ad cibos ipsi naturæ aduersos necessitantur 611. in quo conlistat 1314.

Far dicebatur veteribus Zea dicoccos 142.918. notat & quodeunque semen cortice nudatum inque cibum elixatum ib.

Farine usus in dulcificandis nauseosis & amaris, mitigandis acribus, mulcendis torminibus, commutandis virulentis in nutritiua 606.

Farrago quid sit 613. 669. 1102.

Febrium vulnerariarum causa 93. petechialium symptomata 425. earum per Musicam curatio 489. a qualibet motus fluidorum ac fibrarum anomalia febris oriri potest 1331. sebris est comes omnium fere morborum ib. & plurima pars hominum febribus moritur ib. *febris Socrus Petri* quo fenfu *ma*gna dicatur ib. febris continua quænam dicatur ib. quænam magna vocetur ib. quam miraculose Socrus Petri a febri sua fuerit sanata a CHRISTO 1332. febres intermittentes vel plane non vel raro homines è vita tollunt 1445.

Fel vid. Bilis.

Feles syluestres sunt Zijim Hebræorum juxta Bochartum 1089. ubi tales dentur ib.

Femoris casus in uxore adulterii rea post aquæ maledicte potum quid notet 364.

Fene-

Fenestrarum domás necessitas 529. Templi Salomonei Sanstissimum num habuerit fenestras ib. fenestrarum templi forma ib. 530. altitudo ib. ubi locatæ suerint 531. cur non in angulis domús ponantur 547. cur in linea perpendiculari sibi respondere debeant ib. earum forma cur in templis sit superius rotunda vel acutangula, in aliis autem ædificiis quadrata 548. apud veteres nonnis quadrangula suit 1242. quando arcuata sieri cæperit ib. cur quadrata præserenda sit arcuatæ ib. quomodo sirmitati ædificii, retenta licet sorma fenestrarum quadrata, consulendum sit ib.

Fermentum, corruptionis genus 150. ejus usus samini diali erat interdictus ib. fermentatio est via ad putresactionem 151. fermentatus panis præstantior est infermentato ibid. quare Judæis tempore paschatos suerit interdictus ibid. fermentum an &

quomodo se multiplicet 1357.

Ferro abundauit Palæstina montosa 408. imprimis regio circa Phunon siue Phæno 409. ferri lapides quid notent ib. ferrum natans per miraculum 609. cur secundum leges motus in sluido subsidat ibid. cur ligno siue naui impositum, aut in tenues laminas diductum aquæ innatet ibid. quare a Jobo præ ceteris metallis terrigenum vocetur 734. unde ita dicatur ibid. est optimum pessimumque vitæ instrumentum ib. vix datur regio, quæ ferro careat ibid. ferrum quomodo igne reddatur ductile

Ferule galbanifere descriptio ex Morisono 244.

Festum tabernaculorum apud Judæos suit sestorum maximum 652. ex quibusnam arboribus frondes atque ramos pro construendis in eo tabernaculis
Judæi desumserint ib.

Fiber an sit Kippod Hebræorum 1091. est animal amphibium, degens ad laçus & piscinas ib.

Ficedula, Judæis Sicli dicta, est præstantissima ræv Selauim species 181. denotat nunc Curucam nunc Rubricam ib. à veteribus in deliciis habita ib.

Fidilia vasa cur, illapso in ea cadauere, confringi debuerint 311. intelligenda funt non-incrustata ib. Ficils fructibus famem exfatiare, foliis autem nuditatem suam tegere voluit Adamus 30. an Dudaim de ramusculis ficus arboris sint intelligenda 82. rectius intelligitur fructus ficus Indice, que Muz siue Mauz Arabibus vocatur ib. ficus illius descriptio ib. fructus ejus qualis sit 469. singularis arboris character ib. ficus Indice maxime descriptio 470. 1377. ficus est remedium in inflammationibus, bubonibus pestilentialibus, & aliis morbis 620. non flores, sed grossos protrudit 1063. in climatibus orientalibus jam mense Martio ficus maturescunt 1376. dantur & ficus præcoces ibid. ficus a CHRISTO maledita qualis esse credita suerit ab eo ibid. cur fuerit ab eo maledicta ibid. quæ maledictio fuit mystica ad Judæos respiciens ib.

Fidelium tentationes a DEO immissæ comparantur cum

exploratione auri atque argenti 719.

Filii degeneris & immorigeri pœna diuinitus dictata apud Judæos 1020. quid ei Salomon ex diuino instinctu minitetur 1020. 1021.

Fimi columbini, ouilli, vaccini, usus loco ligni ad alendum ignem 612. 1192. 1193. unde simo insit vis sœcundandi terram 1319.

Fines rerum creatarum ex illarum structura prolucentes
DEI existentiam & prouidentiam demonstrant

Firmamentum vid. Expansum.

Fistula ani qualis sit morbus 646.

Fixarum stellarum classes sunt sex vel octo 68. numerus 68. 69. qua ratione vocetur imumerabilis ibid. di-

stantia a terra 675. certo determinari nequit ibidfixæ propria gaudent luce 1507. juxta Copernicanos sunt totidem soles, & aliæ subinde aliis superiores 717. 812. num voluantur circa fixas has illasue corpora planetica, inhabitata ab entibus intelligentibus 1474.

Flagella veterum unde confecta fuerint tum apud Judæos tum apud Romanos 1397. varia eorum nomina ib. fuere vel ex loris aut funibus confecta, vel aculeis spinisque armata 582. hæc dicta Græcis Maragnæ, Scriptoribus Latinis sequiorum seculorum Scorpiones ib. & his CHRISTUS in passione sua cæsus fuisse videtur ib.

Flagellatio alia fuit apud Judæos, alia apud Romanos usitata 1397. illa in quo constiterit, & quam dolorosa fuerit ibid. bæc quomodo saca & quibusnam slagellis instituta suerit ib. suit crucifixionis antecedanea ibid. crudelior & magis dolorosa, quam Judaica ib. in quem sinem CHRISTUS a

Pilato flagellari jussus fuerit ib.

Florum varietas cum notis suis characteristicis 14.

flos quid sit 701. quomodo exprimat imaginem
vitæ humanæ ib. florum us 707. quando decidant ib. 942. flores vitis ac oleæ 707.

Fluida corpora resistant transeuntibus aliis solidis pro ratione grauitatis & densitatis 877. quænam di-

cantur fluida 914.

Flumina, quæ ex montibus niue tectis oriuntur, in media æstate sunt altissima 448. eorum aquæ num quandoque resuant ad fontes suos 449. quænam sit resuxus hujus causa naturalis ib. eorum incrementa & decrementa unde dependeant 738. slumina ex metallisodinis erumpentia 738. 742. num suminum origo sit derivanda ex aquis de cœlo delapsis pluvialibus ac nivalibus, an ex mari 742. 1034. posteriori hypothesi quid opponi queat 1034. prior hypothesis quos habeat auctores ac fautores ib. quænam sint ejus sundamenta 1035. quomodo disferant hæ duæ hypotheses ib.

Fluxus seminis vid. Gonorrbæa.

Folliculus quid sit & quomodo differat a gluma 1118. Fontes amari dantur passim, præsertim in Arabia 170. fontes aquarum, cur, illapso in illos cadauere, non immundi facti fuerint 312. majales & periodici quinam dicantur 738. iis abundat Heluetia 951. fontium abysi sirmatio quid notet 994. fontium origo, unde sit deriuanda, de eo duplex datur hypothesis 1034. alii eam deriuant ex mari ib. quid his opponi queat ib. alii ex aquis pluuialibus ac niualibus ib. 742. quosnam hæc hypothesis habeat auctores ac fautores 1034. quænam sint ejus sundamenta 1035. Fontes Mutinenses ib.

Formica-Leo quale sit animalculum 663. ejus descriptio ex Poupartio ib. juxta Agatharchidem, Strabonem, Ælianum & alios est genus quoddam leonum, qui formicarum nomen gerunt ib. formica Indica, canum aut vulpium magnitudine existen-

tes, sunt fabulosæ ib. 1022.

Formicarum laboriositas 989. admiranda cibi collectio ib. in quonam actiones earum consistant ib. formica maxima nigra alata, ubinam locorum degere soleat 990. ubi nidificet ib. quam vorax sit ib. quomodo hæc animalcula pontem viuum ex seipsis construant ib. formicarum respublica absque rege atque duce ibid. quomodo æstate alimentum suum comportent ib. earum aceruus triplicem habet cauitatem juxta Plutarchum, pro habitaculo, promtuario & cœmeterio ib. Ælianus aliter conclauia formicarum dispescit ib. quomodo sint interstincta & anstractuosa ib. quando egrediantur ad colligendas fruges 991. quomodo grana demor-

deant, deglubant, domum reportent, excrescentia morsibus frangant, humectata siccent &c. ib. sunt serenitatis ac pluuiæ prænuntiæ ib. plenå luna laborant quoque noctu, noua quiescunt ibid. num gaudeant oculis ib. generantur ex ouulis ibid. morsu persodiunt ac deuorant pediculos terrestres ibid. formice visitantes in colonia Surinamensi Paramaribo, quænam dicantur a Belgis, & quanto sint usui 992. damna quoque inserunt calidarum regionum incolis ibid. per hyemem in profundo jacent somno ib. alimento comportato opus habent potius pro sua prole, quam pro seipsis ib. ob varias illarum actiones humanis similes, rationem, scientiam & prudentiam illis tribuerunt veteres 1022. imo virtutes omnes 1023. quo sensu vocentur populus & respublica ib. onera portant magnitudini suz disproportionata ib.

Fortitudo datur triplex, mechanica, rationalis & ir-

rationalis 507.

Fortuna quid sit 1472. 1486.

Fractura pedis vel manus, qua ratione hominem deformem aut ad actiones ineptum reddat 340.

Fraxini succus sine lacryma vocatur Manna 175.
Friderico Barbarossa in extrema senectute infantes & pueri caloris ergo suere adjuncti 515.

Frons affectuum humanorum index 1504.

Frowini, Abbatis Angelimontani in Heluetia, miraculum fabulosum in piscibus patratum 1426.

Frugum primitias DEO in sacrificium offerre, ritus suit

antiquissimus 343.

Prumentum pedibus conculcatum regerminare & maturas proferre potest spicas 618. quænam ejus rei sit causa ib. sæpe quoque dat uberiores & meliores messes ibid. id quod Sueuia in bello Gallico A. 1694. & 1704. experta est ib. 619. perdite quoque projectum, & simo hominum equorumue stercoratum regerminare, plenasque spicas dare solet 619. cur in montanis regionibus frumentum lætius ac densius crescat 919. frumentorum atque leguminum varia apud Judæos genera 1099. quomodo veteres frumenta triturare soliti sint 1100. artificiosa frumenti multiplicatio in quo consistat 1354. varia ejus specimina ib. ex systemate euolutionis plantarum explicari nequit ib.

Fruticum omnis generis flores in sua varietate & cum

suis charactéribus 14.

Fucus num nascatur in Nilo 115. ejus materia est antimonium siue stibium 615. 1131. modus fuco illinendi oculos varius ibid. fuci praparatio & usus hodiernus apud Turcas & Persas ib. quid sit pauimentum suco stratum 1131.

Fulgere ob fulguris subitum motum olim pronuncia-

batur, correpta syllaba media 783.

Fulgur est lumen illud super nubes a DEO extensum 779. habebatur a gentilibus pro monitorio, uti sulmen pro pœna diuina 782. ejus velocitas in prouerbium abiit 783. sulgura inseruiunt aëri ab halitibus sulphureis aliisque noxiis depurando 808. est meteorum igneum in aëre prope terram 1381. cur aduentus CHRISTI ad judicium comparetur sulguri ib.

Fuligo, quam Moses ex mandato divino in cœlum sparsit, non suit medium affligendi Ægyptios malo pesti analogo 136. quum potius sit pestis anti-

dotum-ib.

Fulminis motus celerrimus 140. fulminei sæpe glomeres observantur tempore grandinis 139.511. fulmina sunt stilo Scripturæ S. prunæ ardentes, carbones igniti 511. sagittæ DEI 512.730. num dentur
lapides fulminares 512. fulmen suit ex rarissimis,
quo oues Jobi cum pastoribus omnibus, excepto

uno, omnes non tantum tackæ, sed & consumtæ suerunt 658. corpora fulmine tacka triste suere iratorum deorum indicium apud gentiles ibid. sulmen num ob motum suum serpentisormem sit ille serpens vestis 729. sulminis istus an siant sortuito, an dirigente DEO 754. 780. 782. natura se genessa nobis peruestigari nequit 783. neque imitari illud ulla ars valet ib. cur prius videatur, quam sonus tonitrui auditur ib. quomodo generetur ex mente Lucretii 783. 784. sulmina inseruiunt aëri ab halitibus sulphureis aliisque noxiis depurando 808. dissiduntur ab aëris trementis resistentia in ramos 889.

Fumus cur tam cito euanescat 937. cur oculos dolorose afficiat 995. fumo locustæ præcipitantur in terram 1530. cur illum & sulphureas ejus parti-

culas infecta sufferre nequeant ib.

Fundamentum cur sit prima essentialis pars ædisicii 637. 797. templi Hierosolymitani ubi fuerit jacum ib. fundamenti hujus substructio, congestio & complanatio ib. optimum dat solum petrosum ibid.

Funes ex gramine sparteo quoque a veteribus suerunt contorti 1212.

Fungi num sint Pekaim Hebræorum 536.606.

Funiculus mensorius unde confici soleat 1211. oleo cur imbuatur ib. cui fini inseruiat ib. ejus usus apud Judæos 1212.

Furfur quid sit 1436.

Furum detedio in certis casibus num ope Magiæ siat, an imaginationi quærentium sit tribuenda 363. exploratio apud gentiles per certam aquam 365.

Furunculorum, morbi cutanei, descriptio 322. in podicibus quanta adferant incommoda 484.

Fusionis metallorum in metallifodinis quot dentur methodi 1145. fusorii fornaces quomodo formandi. & quando pertundendi ib. ignis fusioni inseruiens quomodo modificari debeat ibid. mystica & moralis fusionis hujus applicatio ib.

G

GAdareni siue Gergeseni, num fuerint Ethnici, an Judai 1335.

Galaxia est innumerarum stellarum congeries 69.

Galbanum gummi resinosi species 244. ejus descriptio ex Dioscoride & Hermanno ibid. planta, ex qua promanat, vocatur ferula ib.

Galilee fœcunditas 111.

Gallicinium, quænam sit noctis vigilia 1420. est vel primum vel secundum ibid. secundum est idem cum vigilia quarta ib. quomodo Marcus cum reliquis Euangelistis sit conciliandus circa gallicinium in historia abnegationis Petri ib. cause gallicinii naturales ib. quomodo gallicinium in palatio summi Sacerdotis audiri potuerit, cum Judæis non licuerit gallos alere ib. an hic per gallicinium tubicinium vigilis nosturni intelligi debeat ib.

Gallina montana 690. gallinæ pro suis ouis ac pullis quantus sit affectus, imo furor 690. 1380. quantus in pullos anatum a se exclusos affectus ibid. solet inprimis pullos suos sub alis custodire & so-

tu defendere 1380.

Gallus montanus & Syluestris num sit Dukiphath Hebræorum 298. Upupa num sit ex genere gallinaceo 299. galli saginati sunt Hebræorum Barbyrim Abusim 516. galli vis prolifica quanta sit 690. gallus ex animalibus irrationalibus rationalissimum audit Plinio 815. eo quod homines e somno excitet ad labores 816. quomodo cantu galli locorum Iongitudines se inuenturum nonnemo promiserit ib. gallus

gallus cur primo mane tam alte clamet 1420. num Judæis fuerit illicitum gallos alere ib.

Ganges, Indiæ fluuius, num fuerit auriuehus 575.

cur hodie non amplius talis sit ib.

Gangræna est consectarium ambustionis 322. quid sit 1514. in quonam conueniat cum cancro ib. ejus progressus quibus mediis interrumpi queat ibid. quomodo differat a cancro ib. veteribus fuit species cancri ib.

Gaudii effectus quandoque sunt lacrymæ 103. ratio ejus rei ib. effectus & signa in facie hominis 250.

Gazella quid sint apud Arabes 988.

Gebasi cur a Domino suo Elisa plaga lepræ suerit afflicus 608. hæc lepra eum miraculose inuasit, naturaliter autem in posteros ejus suit propagata

Gelu qua ratione corpus humanum adurat 88.

Gemelli & gemini cur sæpe Latinis idem notent ac si-

Gemitus quo sensu tribuantur etiam corporibus ina-

nimatis 1497.

Gemme pectoralis sacerdotalis duodecim 225. sqq. nomina illarum variis interpretationibus funt obnoxia ib. Scriptores de illis 228. ab Indis ex durissimis saxis eruuntur 737. 741.

Genæ faciei rubicundæ cur comparentur fragmini mali punici 1067. areolis aromatum & turribus seplasiariæ of-

ficinæ 1072. 1073. rofis & purpuræ 1185.

Generationes hodiernæ sunt rudimentorum infinite paruorum in prima jam creatione corporibus inditorum euolutiones 13. 695. sq. equiuoce Scholasticorum quam ablurdæ sint 121. 126. 131. 179.473. 688. 1018. generationis tria sunt principia juxta Aristotelem, materia, forma & privatio 748. generationis bumanæ negotio nec solus vir nec sola fæmina sufficit 1082. generatio ex intemerata virgine est merum miraculum ib.

Genista, frutex humilis, non arborescit 593. num sit Rothæm Hebræorum 762.976. est symbolum ca-

lumniatorum & maledicorum 976.

Gentes sæpe integræ sedibus suis a bestiolis pulsæsunt

Gentilibus quare quercus sacra fuerit 94. idololatrie eorum origo & progressus unde deducendus 95. illorum arce sacre 205. altaria quadrata & cornuta 219. Dii cornuti 220. Heliolatria 222. etiam gentiles Diis suis in sacrificiis offerebant adipem & optimum quoduis 231. interdum tamen etiam rejectanea, optimis sibi reservatis ib. offerebant quoque illis omentum 232. tribuunt Diis suis facies fulgentes 250. quibus quoque in sacrificia dabant animalia munda Simmunda 270. imprimis boues ibid. mentionem etiam faciunt bolocaustorum, licet plerunque partem tantum igne cremauerint ibid. immolabant quoque columbas 271. eorum ignis sacer, isque perpetuus 273. post coitum cum muliere se lauandi mos apud varias gentes fuit 333. coluerunt bircos & capras 335. 336. imagines Diis suis affinxerunt hirciformes 336. eorum sacerdotes corpore debebant esse integri 340. vitima Diis offerenda non minus corpore integræ esse debebant 341. eorum ritus nonnulli festiuales ritibus festi tabernaculorum apud Judæos similes 344. quotidianus mellis in sacrificiis illorum usus 346. Baccho præter vinum etiam mel offerebant ib. quo die fœtus pecoris apud eos ad lacrificia fuerit aptus 349. aqua redargutionis apud gentiles quænam 365. alii modi per aquam innocentiam explorandi ib. aque lustrales in sacris illorum 568. corpora fulmine tacta triste apud eos Deorum iratorum indicium 658. lotiones variæ ante sacrificia, preces at-

que vota 678. lustrationes ædium & aliarum rerum per sulphur 710. quomodo DEI omniscientiam & gubernationem mundi sibi conceperint 749. ubi Deos suos collocauerint ib. cur DEUM matripatrem vocauerint 809. Joui tribuerunt dominium in omnia corpora cœlestia 814. nendi & texendi artis inuentionem Diis adscripserunt 816. dominium hominis in alias creaturas agnouerunt 866. porci fuerunt sacrificiorum cruentorum omnium prima & antiquissima apud illos 924. qui Cereri & Baccho offerri solebant ibid. DEUM ex operibus naturæ agnouerunt & celebrarunt gentiles 972. 1471. quomodo tractauerint Autochiras 1395. quomodo DEUS se gentilibus manifestasse dicatur 1471. sacrificia incruenta obtulerunt Diis suis ex plantis 1479. plantarum apotheoses, & Dii Dezeque illis przfecti ib.

Geographie usus in Historia, Politica & re militari 460. ejus cumprimis peritus esse debet imperator bellicus ib.

Geographice mappe vid. Mappe.

Geometria in Ægypto nata ac inuenta fuit 461. nec ejus ignari fuerunt Israëlitæ ib.

Geoponica præcepta 786.

Gere valor 252. reductus ad pondera Europæa juxta Eisenschmidium 1253.

Gibbofitas hominem & deformem & imbecillem reddit 340.

Gibeon. Quo sensu Sol tempore Josuz super hac urbe stetisse dicatur 457.

Gigantum historia est admodum fabulosa 378. gigantes proprie dicti sunt homines staturæ proceræ 722. improprie dicti tyranni potentes ib. gigantes sub aquis quinam sint ib.

Gileaditis abundabat montibus, pecoribus, balsamo 1149. num Opobalsamum ibi creuerit, dubita-

tur ib.

Gith quale sit frugum genus 1099. num sit Kæzach Hebræorum ib.

Glaciei miranda varia 788. 810. glacies quid sit 810. crescit pro gradibus latitudinis ab æquatore ad polos ib. glaciales montes Heluetiæ, Gletscheri dicti ib. num ex glacie originem suam trahat crystal-

Gladius num fuerit, an lancea, qua latus CHRISTI mortui a milite fuit perfossum 1455. a militibus Romanorum prætorianis gestatus suit in latere dextro ibid. gladii Romanorum adhibiti fuerunt potius ad pungendum, quam cædendum ib.

Glandium descriptio 94.

Gletscheri vocantur ab Heluetiis montes glaciales

Gluma quid sit 1118. in re herbaria quomodo gluma distinguatur a folliculo ib.

Goliathi altitudo 490. loricæ (quamatæ & laminæ lanceæ ejus pondus ad nostras mensuras reductum ibid. Chidon ejus, quale fuerit armorum genus

Gomer vid. Homer.

Gonorrbæa cur hominem lege diuina immundum reddiderit 332. in Oriente est morbus acrior & virulentior, quam in Occidente ib. est vel benigna vel virulenta 333. quænam dicatur suppressa ib. est comes luis venereæ ib. eur a gonorrhæa mundatus per septem adhuc dies occlusus esse debuerit ibid. legum divinarum de ea icopus fuit puritas non tantum externa, sed & interna ib.

Gopher qualenam sit lignum 35. videtur esse Cu-

pressus ib.

Gossypia Turcica referent colorem hyacinthinum siue purpureum 198. gosspium Ægyptiacum videtur ef-

se veterum linum byssinum 201. ejus descriptio ex Plinio & Alpino ib.

Gracilitas, si cetera rece se habent, hominem nec deformem neque infirmum reddit 340.

Oraci videntur intelligi per Jauanitas 1203. eorum mancipia olim magni fuerunt æstimata ibid. illis fuit copia æris & ferri ib.

Graminis usus ad pabulum & nutrimentum animalium est præstantissimus 953. præsertim ejus, quod crescit in montibus & summis Alpibus 954.

Granata siue mala punica in ambitu simbriz vestis sacerdotalis quot suerint 229. granata, fructus arboris, describuntur ib. arbor ipsa describitur ex

Tournefortio ib.

Grando qualis sit nature essectus 139. ordinarie nunquam cadit in Ægypto ib. cur hæ isteue regiones grandini magis sint obnoxiæ quam aliæ ibid. quæ in Ægypto tempore plagarum cecidit, suit miraculosa ibid. ordinarie serit tantum aliquem tractum, non integram provinciam aut regnum 140. paucis quoque minutis alias transit ib. lapides grandinis a DEO in bostes Israëlitarum immissi, an suerint silices 454. sabulosi grandinis lapidosæ sluuii ib. grando saxea quid notet apud Scriptores ib. grandinis thesauri sunt atmosphæra 805.

Grania qua ratione in fluido specifice leuiori natan-

tia reddi queant 609. 610.

Granitatio quid lit 1472.

Greene, Anna, Angla, patibulo suspensa & in theatrum anatomicum Oxoniense illata, quomodo a Medicis vitæ suerit restituta, & quænam ejus rei sit ratio 1341. seq.

Grus qualis sit auis 1112. unde in plerisque linguis nomen suum habeat 1113. voci ejus clangose cur voces hominum querulæ comparentur ibid. ejus longænitas ibid. est auis migratoria 1148. variæ de hac aue traditiones veterum ib.

Gryphus, auis fabulofa 288. 289.
Gummi Arabicum, unde promanet 204.
Gustis organum quodnam sit 774.

H.

HAurse, lacus in ditione Tigurina, num A. 1623.
reuera in sanguinem suerit conuersus 123.
Hemorrhoidibus num afflicti suerint Philistai ob ca-

ptam DOMINI arcam 484.

Hemorrhous vel Hemorrhoides serpens, num sit Hebræorum Sesiphon 110. descriptio ejus ex Rajo ibid.

Halcyon non est Jaanah Hebræorum 291.769. est auis maritima, cantu tristi sed suauisono ib.

Halietus vid. Aquila.

Halimus Dioscoridis est Bocharto Malluch Hebræorum 760. quid sit 761. parari solet in cibum ib. ejus species atriplex salsa ib. est planta in maritimis locis crescens ib. imo & in sepibus, locis siccis & terræ salebris ib.

Haste apud veteres suerunt vel purz sue lignez vel acuatz ferro 1455. posterioris generis vocaban-

tur lanceæ ib.

Hebraorum Siclus quanti fuerit valoris 75. illis non fuit moneta signata ante templum secundum ib. habent voces clamoribus brutorum proprias 900.

Hecuba quare fingatur in canem mutata 148.

Heliolatria gentilium 222. 770. ei imprimis dediti femper fuerunt, qui vel in Zona ipsa torrida, vel prope eam habitant 403. Ægyptiorum ibid. ejus absurditas & impietas 404. 770. fuit antiquissima & fere communis omnibus gentibus 770. 771.

Helutia comparatio cum Palæstina 411. abundantia lasis & butyri 432. montes abundantes aquis, fœcundi pascuis, feraces vini, &c. 693. 694. 954. montes Diis olim dicati 727. venti periodici & stati 752. constitutiones tempestatum annuarum variantes 753. quanto usui ei sit nix in Alpibus 784. montes glaciales Gletscheri dichi 810. abundantia pecudum præ reliqua Europa 883. diues inprimis bouibus robustis & prægrandibus 884. fontibus & rinis abundat 1118.951. plunia 952. Heluetii cur sint robusto ac pleno corpore 1156.

Heneti num sint mulorum inuentores 96. num de-

scendant ab Ana, Esaui socero ib.

Hepatis lobus quinam DEO in facrificium offerri debuerit 233. maximus est, cui vesicula fellis incumbit ib. ille vocatur Græcis Trapeza ib. amoris sedes juxta veteres in hepate 992. cur 993. hepar non est sanguisicationis, sed secretionis bilis officina 993.

Hercules, veste indutus ab hydræ Lernææ veneno infecta, illa interemtus dicitur 386. leonicida 472. in Carcharia 1289. quænam sit hujus fabulæ origo

ib. cur leo trinodius audiat ib.

Hernia intestinalis, seminalis & carnosa 341. qualis sit morbus 646. ea laborantibus sæpe disrumpitur

peritoneum 1394.

Herodes M. Rex amplianit templi vestibulum quoad altitudinem, latitudinem & longitudinem 525. templum ipsum altius ædificauit Salomoneo, ib. vestibuli in templo Herodiano thalami & porta cum suo aulæo 526. ejus vitis aurea templo donata 542. Herodis Agrippa tyrannis in Apostolos 1467. fastus 1468. morbus num suerit vermicularis, an pedicularis 1468. 1469. Yuonis Gaukes cogitationes de morbo Herodis ib.

Herodion qualis sit auis 297. num sit Chasidah He-

bræorum ib.

Hexaëmeron creations quo sensu sit accipiendum 8. illud varii varie explicant 188.189. an mystice durationem mundi per sex annorum millia denotet 9.

Hierichuntis urbis mirabilis obsessio & occupatio 45 I. muri ejus nonnullis intra terram absorpti videntur ib. rationes corum ib. examinantur & refutantur ib. aliis non omnes in toto ambitu muri, sed tantum exercitui Israëlitico expositi collapsi videntur 452. quæ quoque rejicitur ib. asseritur ergo omnium in circulo murorum collapsus lateralis ib. an collapsus ille adscribi debeat clangori tubarum & vociferationi populi, tanquam caulis naturalibus ib. rationes affirmantium ib. 453. examinantur & refutantur ib. negatur ergo quæstio, & miraculosum fuisse istum collapsum, adstruktur 454. ejus distantia a Jordane & Hierosolymis 596. aque ejus unde tam vitiose, & solum adeo sterile fuerit ibid. miraculosa aquarum illarum per Elifæum dulcificatio ib.

Hierofolyma quomodo a Romanis fuerit obsessa & in-

clusa 1101.

Hin, mensura liquidorum, quantæ suerit capacitatis 234. 239. 379.

Hippocrates, quo sensu calidum & ipsum cœlum pro immortali ac ipso quasi DEO venditauerit 1262.

Hippopotamus videtur esse Behemoth Hebræorum 835. descriptio alicujus hippopotami nondum ex maximis 835. 836. alia ejusmodi animalis descriptio ex Theuenotio & Kolbio ib. cujus sit magnitudinis ib. ubi inueniatur 837. depascitur gramina & segetes ib. 839. cutis ejus tantæ est crassiciei, ut lædi, ipseque occidi nequeat, nisi globulo sclopeti per caput ejus trajecto 837. cauda ejus est crassa,

crassa, sed breuis & slecti nescia ib. quatenus illa cum cedro comparetur ib. ossa ejus æri serroque contra dura 838. durissimi quoque illius dentes, & instar salcis curuati ib. ejus astutia & voracitas ib. cubile 839. ab inundatione aquarum non sugit, sed securus degit sub undis 840. quomodo capiatur 841. Romæ haud semel in spectaculis publicis viuus suit productus ibid. hodie non viuus, sed enecatus in Europam transportatur ibid. nares ejus patulæ ignitum sumum spirant 849. num sit Hebræorum Chajah Kannæh 917.

Hiram, Rex Tyri, quare Salomonem omnibus fere materialibus ad structuram templi necessariis donauerit 571. & quantam ei summam auri dono

milerit ib.

Hirci singuli ad denas capras pariuntur 89. culti olim fuerunt ab Ægyptiis 335. 1090. sacri suere gentilium Diis 336. 1090. hircus dux gregis 1028. unde Christianorum multorum persuasio sit orta, diabolum sub hirci forma comparere 1090.

Hirdaphnin non tam herba, quam arbustum est 152.

Græcorum Rhododaphne ib. 153.

Hirudo qualis sit vermis 1018. vocatur & Sanguisuga ib. an sit & TONOS 1019. num habeat linguam bifurcatam ib. quales homines in sensu morali denotet ib. quænam sint binæ birudinis siliæ ib. ejus descriptio quoad formam externam 1020. quoad internam structuram ibid. quomodo sanguinem exsugat ib. Scriptores de ea ib. non est Hebræorum Semamith 1023.

Hirundinis descriptio 867. num vox illius sit tristis & querula 1112. num sit Sis Hebræorum ib. 1148. est auis migratoria & veris nuntia 1147. 1148.

Hirzen-Sprung unde locus prope Francosurtum & alius Baronatum inter Altosaxensem & vallem

Rheguscam situs dicatur 1110.

Hiskie regis morbus qualis fuerit 619. 620. conualescentia miraculosa ib. miraculum in Sciaterico Ahasi in ejus confirmationem de recuperanda mox sanitate patratum 621. seqq. cur Hiskias ser-

penti comparetur 1093.

Hispania abundat cuniculis 281. a quorum Hebræo nomine illa quoque nomen suum duxisse videtur ib. cuniculosa quoque aliis vocata 282. abundauit etiam olim argentifodinis 1202. stanno item, ferro & plumbo ib. unde in ea Tharsis Hebræorum sita fuisse videtur ib. copiose ibi crescit spartum 1212.

Historia de 38. annorum agroto, a CHRISTO miraculose sanato, num in Euangelio S. Johannis sit genuina an spuria 1447. affirmatur prius ib.

Hædi in latte matris sue cottio cur prohibita fuerit Israëlitis a DEO 192. de sensu legis hujus variæ interpretum sententiæ ib.

Holocaustorum mentio deprehenditur quoque apud gentiles 270. quamuis plerunque partem tantum corum concremauerint ib.

Homer quantæ capacitatis mensura fuerit 183. 350.

379. 516. 1080. 1254.

Homo cur omnium ultimus fuerit creatus 22.794. in imagine DEI fuit conditus 22. ejus facies est corporis mentisque speculum 249. quo propior est homo suo ortui, eo mollior est, quo remotior autem ab illo, eo rigidior 515. hinc ejus juuentus feruida, senectus frigida ib.585. hominum natura, indoles, virtutes, vitia, num ex lineamentis faciei dijudicari queant 628. quid de collatione faciei hominum cum certo animali sit statuendum 628. homo cur salem appetat, & insulsos cibos respuat 670. caducitas ejus comparata veloci cursui cursoris, nauis atque aquilæ 677. prestantia ratione animæ & corporis 679.861. ejus Crea-

tor est solus DEUS ibid. ex puluere formatus, in puluerem redibit 680. qua ratione ejus formatio comparetur a Jobo lactis fusioni & casei coagulationi ib. Vita in quo consistat 682. constat homo ex anima & corpore, quorum unio est plane admiranda ib. cur comparetur onagro 686. hominum immolatio ulitata apud Americanos 405. turpis in cognitione DEI ex illius operibus negligentia 692. 693. qui tamen, cum soli nouerint, quantum DEO debeant, præ ceteris quoque visibilibus creaturis DEUM celebrare deberent 699. quanta sit hominum miseria 700. 701. 861. 928. 942. qua ratione vita hominum comparetur flori & umbræ ib. quo sensu homo, quamdiu viuit, dolere corpore & mærere animo dicatur 705.706. in primis suis rudimentis est vermiculus 721. sit domicilium vermium mox atque viuit, & quamdiu viuit ib. metaphorice quoque est vermiculus 722. qui-busnam ex causis nigrorem induere queat 766. ex facie bumana indoles vel praua vel bona prolucæ 785. non tamen de indole ista judicandum tam ex faciei & manuum lineamentis, quam potius ex gestibus, vitæ ratione & actionibus 786. turpis circa rara curiolitas, & circa quotidiana incuria 790. 791. cerebrum hominis quomodo in structura sua conveniat cum equino, & differat a bouino 827. homini quoad affectuum in corpore suo essecus proxime accedit equus ibid. cur homines robore multum inferiores, ferocissima tamen animalia superare queant 846. seq. dominium hominis in corpus suum 864. in ideas ib. in alias quoque creaturas 865. etiam post lapsum, licet debilitatum admodum ibid. agnitum & a gentilibus ib. officia ex præscripto religionis naturalis erga DEUM 873. 1496. erga proximum 874.1497. erga seipsum 874. 1496. homini quam necessaria sit cura anime ib. ejus sanitas in quo consistat 483. 898. quam facile perdi queat ib. vitæ caducitas ac miseria quanta sit 898. 939. 941. quo sensu instar aquile rejuuenescere dicatur 940. quam utilis ei sit labor 960. quo sensu vocetur informis fætus in utero matris 982. luxuriei & veneri deditus quantopore sanitati corporis sui noceat 987. in quantum a brutis non differat 1037. 1038. hominis morientis emblema est ardor cadens 1042, 1043, post mortem homo fit esca vermium 1090. 1091. quomodo homines instar onium errare dicantur 1129. hominis statura quam proportionata sit ejus actionibus 1323. prima bominum origo unde sit deriuanda 1484. an ab influxu & aspectibus astrorum ib. aut a necessario causarum naturalium nexu independente a DEO ib. veterum philosophorum somnia de ea ib. 1485. ortus illorum ex terra instar fungorum refutatur ex mechanicis fluidorum legibus ibid. ordinatissima corporis bumani fabrica infert simultaneam totius hominis productionem ib. num ex putredine oriri potuerint ibid. aut casu fortuito orti sint 1486. aut fato ib. duas tantum partes esfentiales homini tribuit Scriptura Sacra 1511. num tres ei adscribat Paulus Apostolus ibid. quo sensu spiritum hominis ab ejus anima distinguat

Hora cracifixionis CHRISTI quare Marco tertia, Joanni sexta suisse dicatur 1422. num Marcus numeret horas Judaicas, & Joannes Romanas, an vero Marcus loquatur de hora præsentationis CHRI-STI coram Pilato, & Joannes de hora crucifixionis ejus ibid. quomodo Bynæus utrumque Euangelistam conciliet ib.

Hordeum satum suit in Ægypto ante hyemem 141. polystichi biberni descriptio ex C. Bauhino ib. hor-(K) 2

dei primitie qua ratione a Judæis DEO fuerint ob-

Horologium Solare vid. Sciatericum. Horologia pendula cur tardius moueantur, & linez spatio decurtanda sint sub æquatore 751.

Horripilatio, effectus terroris, quid sit 665.

Horti in climatibus orientalibus & calidioribus cur ad flumina & lacus locari debeant 394. cur non item in frigidioribus ib. horti oleracei Ægyptiorum 411.

Hortulanus quidam Succus in 18. ulnarum profunditate in aquam submersus, ibi vero crectus stans absque omni motu & sensu per 16. horas, protractus tandem ad vitam rediit per 18. adhuc annos durantem 1147.

Hottentottorum trituratio per equos 1267. In area ro-

tunda sub dio locata 467.

Huitsitzil, auicula Mexicana, quomodo contra aëremæstiuum calidum se viuam conseruet 1147.

Humanum genus cur priscis mundi extatibus in majori numero se multiplicauerit, quam nostris temporibus 160. cur istis temporibus longiori ætatis termino gauisum fuerit, quam nunc 1032. in propagatione ejus omnia exquisitissime ordinata sunt ib. ejus origo unde sit deriuanda 1484. veterum philosophorum somnia de ea 1485. nec non hodiernorum atheorum ib. 1486.

Hyacinthus flos & gemma 198. utriusque color, aliis purpureus potius esse videtur, quam violaceus ib. aliis vero cœruleus ib. 1535. quomodo uterque color conciliari queat 198. videtur tamen color hyacinthinus distinctus esse a purpureo ibid. byacintbus gemma videtur esse Leschem Hebræorum 227. 229. aliis est illorum Tharschisch 228. videtur fuisse veteribus, quem nos hodie vocamus Sapphirum 739. modernorum hyacinthus est fla-

uus vel rubro-flauus 1535.

Hyena est Bocharto Tsabhua Hebræorum 1154. est species lupi orientalis ib. varia ejus nomina Arabica ib. est bestia maculosa ib. mutat colores in oculis ib. est symbolum hypocritæ ib.

Hydracontisterii structura & vis 892.

Hydropbobi cur ab aspectu & potu aquæ abhorreant

Hydrophylacia in ventriculo cameli cui fini inseruiant 280. ad illa ipsis peregrinantibus in extrema siti est refugium ib. bydropbylaciorum subterraneorum usus 437. hydrophylacia in vesicis orygis 478.

Hydropis variæ dantur species 1435. quali laborauerit hydropicus ille a CHRISTO sanatus ib. quam miraculose ille a morbo suo fuerit liberatus ib.

Hydropicis aliquando contingit, ut nimis extensum abdomen in umbilico vel viuis vel mortuis disrumpatur 1394. hydropici simulati 1435.

Hydrus qualis sit serpens 386. quando vocetur Chersydrus ib. effectus ejus urentes ib. ejus veneno interemtus dicitur Hercules apud Poëtas ib. ejus descriptio ex Leone Africano & Ludolfo ib. bydræ fuisse videntur serpentes illi, a quibus Israëlitæ in deserto fuere morsi ib. degunt in aquis & paludibus fœtidis 387.

Hyeme mitiori gaudent regiones æquatori vicinæ, a-Speriorem sufferunt septentrionales 753. imo in iisdem altitudinis polaris gradibus ac sub eodem climate quandoque non eadem est hyemis constitutio ib. qualis sit hyems plerarumque Zonæ torridæ prouinciarum ib. duplex datur sub æquatore byems pluuiosa ib. in æquatorem inter & tropicum cancri sitis regionibus quando hyems illa pluuiosa ingruat ibid. item in illis æquatorem inter & tropicum capricorni sitis ib. hyems illa pluuiosa

quanto sit solatio incolis sub Zona torrida ob nimium Solis æstum 754.

Hypochondriaci cur plerumque sint nigricante corporis habitu 766. num malo bypochondriaco & hydrope simul Judas proditor perierit 1394. malum hypochondriacum Wedelio fuisse videtur palus in carne Pauli 1510. hypochondriaci dolores quam acuti lint ac diuturni 1510.

Hysginus color qualis sit 203.

Hyssopus qualis sit herba 155. Varia dantur ejus genera ib. bysopi vulgaris descriptio ib. est planta aromatica 156. quid mystice repræsentet ib. crescit copiose circa Hierosolymam in montosis regionibus 519. quo sensu ex muro progerminari dicatur ib. Hyssopaica ars quænam dica fuerit veteribus chymicis 904. Arabibus duo sunt hyssopi genera, ficcum & bumidum 1408. cauli bysopi imposita fuisse videtur spongia aceto plena, quæ CHRI-STO in cruce sitienti ad os admota fuit ibid. an tam firmi caulis hyssopus creuerit in monte Golgotha ib. hysfopus potius pertinet ad arbuscula aut frutices, quam ad plantas ibid. Dioscoridis non est idem cum Europæo ibid. Dioscoridis duplex est, montanus & bortensis ib. ob odorem blandum una cum aceto adhibebatur apud veteres in lipothymiis ib.

Hyfrix quale sit animal 1091.

Acobi patriarchæ ceruical Bethele in monumentum erectum 79. Judæorum fabulæ de eo ib. hunc lapidem & alios sub Bætylorum nomine coluerunt Phænices 80. artificium pro multiplicandis ouibus triplex 85. seq. num secundum an supra vires naturæ illud fuerit operatum 86. annon hac ratione contra conscientiam egerit 87. cur decies plures oues & capras Esauo fratri dono dederit, quam arietes & hircos 89. ejus lusta cam angelo non in somno vel visione facta, sed realis 90. claudicatio a relaxato ligamento in capite femoris, aut a contracto vel relaxato nimium triplici femoris musculo prouenit 90.91. quo mox divinitus restituto illa quoque non diu durauit ibid. cur Jacob & Elau le invicem amplexati & exosculati fleuerint ib. num ouibus an nummis agrum Sichemi sibi acquisiuerit 93. Enantiophaniæ quædam in Genealogia Jacobi conciliantur 105. seq. quem in finem patrem mortuum Josephus balsamandum curaucrit 114.

Janua ex Santto in Santtissimum pentagona in templo Salomoneo 541. constabat duabus ex valuis ib. ejus mensura ibid. aperta semper, sed aulzo tecta ib. inter Sanctum & vestibulum quadrangula, ib. ejus meniura ib. forma 542. ex mente Judæorum duplex, interior & exterior ib. fupra hanc fuspenium fuit in veitibulo templi secundi candelabrum aureum ex dono Helenæ, ib. & vitis aurea, donarium Herodis ib.

Jasminus Arabum num per Dudaim sit intelligendus 81. omne Jalmini genus grati est viroris & odoris 652.

Jaspis num sit Jahalom Hebræorum 226. est illorum Jaspeh 228. 229. num sit eorum Bahat 654. Jaspis Scripturæ S. videtur esse hodiernus Adamas 1533. hodie reponitur inter viliores gemmas ib. varia Jaspidis hodiernæ synonyma ibid. cujus sic coloris 1534.

Jauan videtur esse Græcia 1203. mercaturam exercebat circa animas hominum ib. alias juxta Bo-

chartum notat quoque Jeman, urbem intimæ A-rabiæ 1207.

lbex num sit Jachmur Hebræorum 414. juxta Bochartum est illorum Jaal 493. ejus rationes ibid. est Arabum Aloruia ib. ibicum cornua olim suerunt merx pretiosa 1204. cui usui suerint ib.

Ibis num sit Jansuph Hebræorum 294. 1107. est auis Ægyptiaca ib. extra Ægyptum aliorsum deducta

spontanea same perire dicitur ib.

Iderus qualis sit morbus 1165. ejus causæ ac symptomata ib. quando apud nos oriri soleat ib.

Idearum universalitas, eternitas & immutabilitas 862. est fundamentum omnis ratiocinii 863. cur apud omnes idea hæ fundamentales sint eædem ib.

Idololatrie gentilium origo & progressus unde deriuandus 95. 770. objectum ib. idololatria Israelitarum in deserto 245. seq. subtilis inter Christianos 770. ejus absurditas & irrationalitas 1123. ab ipsis gentilibus philosophis & poetis ludibrio exposita 1479.

Idolorum artifices quinam 1121. fabrefactio descripta ib. materia ex qua, varia lignorum genera ibid. arbores tamen illis eorumque usbus destinata, non hominum manibus, sed imbre cœli rigari de-

bebant 1122.

Jecur cur sibi DEUS in sacrificium exposcerit 232.

Jejunium quadragesimale Moss, Eliæ atque CHRISTI plane fuit miraculosum 196. 1314. Gustaui de Bernbard jejunium quadragesimale ips exitiale ib.

Jeremias quanto pretio emerit agrum in Anathoth tempore obsidionis Hierosolymorum 1170.

Jeroboami manus quomodo exaruerit 583. & quidem plane per miraculum ibid. cujus quoque fanatio fuit miraculosa ib. ara idololatrica per miraculum fissa 583. 584.

Jesabelis ultima fata 614. fucus oculorum ejus qui-

nam 615.

Igne cælitus delapso, eoque plane miraculoso, consumta sacrificia 273. 465. 590. 629. ignis perpetuus in altari ali debuit 273. talem etiam habebant gentiles ib. 629. ignis, quo necati fuerunt Nadab & Abihu, qualis fuerit 274. ignis e petra per miraculum elicitus 465. ignis cælitus delapsus, qui necuit duos centuriones cum suis 50. militibus 593. seq. & qui consumsit oues Jobi cum pastoribus 658. ignis sacer in altari quamdiu fuerit conservatus 629. ignis ab aëre ambeunte accenditur & alitur, illo vero absente extinguitur 1014. igne aliquando terram destructum iri, jam prædixerunt Prophetæ 1106. 1128. 1385. quænam hujus catastrophes sutura sit causa secunda 1385. quomodo illa concipienda 1097. 1128. 1385. seq. ejus descriptio ex verbis CHRISTI, Petri & Joannis ib.

Hex, planta Africana & Asiatica, cujus grana vermiculis scatent, ex quibus color coccineus conficitur 199. talis quoque datur in variis Europæ prouinciis ib. quæ describitur ib. Medici ex granis

ejus conficiunt Alkermes 200.

iliaci quandoque disruptione intestinorum vitam finiunt 1394. quo fato mortui suisse credantur Judas proditor atque Arrius hæreticus ib.

Imaginis divinæ in homine characteres, etiam post laplum superstites 22. 23. in quonam illa constite-

rit 27. 864.

Imber quid sit, & quibus plantis proficuus aut noxius 430. imbres largi & continui cadere solent mensibus hibernis sub & prope Zonam torridam 486. imber in terris istis æstate cadens est portentum ib. quænam sit ejus rei causa ib. cur diutinam siccitatem ordinarie sequantur imbres densi 591. imbris orientis in promontorio Capicis bonæ spei quænam sint singularia præsagia ib.

Imperator bellicus peritus sit Geographiz necesse, est maxime ob itinera militaria 460.

Impetigo qualis sit morbus 341. quatuor dantur ejus species ib.

Impurum materiale assumtum ore num impurum redde-

re possit corpus aut sanguinem 1362.

Incantandi ars in quonam consistat 420. est vel magna vel parua ib. Incantatio serpentum suit antiquissima & olim frequentissima 907. quid de ea sit habendum ibid. illi, quæ sit solo tassu, nihil mali subest ib. alii incantationum modi ib. modus per cantiunculas vel carmina ad quos sines suerit adhibitus 908. de variis istis incantationum modis judicium ib. eam cur & quando serpentes non curent 909. num a serpente neglecta recidat in incantatorem ipsum ib.

India diues auro & argento, ebore gemmisque variis 575. India ultra Gangem veteribus ignota fuit ibid, abundat quoque elephantis, fimiis, pauoni-

bus & plittacis 576. 577.

Indica ficus quænam sit, 82. ejus fructus sunt Dudaim

ib. unde ita dicantur ib.

Indorum de animabus potentum ac divitum in sidera post mortem commutandis sententia ridicula 798, quibusnam avibus canum loco in venandis seporibus ac vulpibus utantur 832, quomodo serpentes ad tibiæ modulamen saltare doceant 906, eorum modus curandi per incantationes magicas 908, unde panem sibi parent 954.

Inebriandi vis inest vino & omnibus vegetabilium suc-

cis expressis 274. unde ib.

Inedia quousque absque vitæ dispendio produci queat 196. varia ejus exempla ib. quid de ea judican-

dum 1314.

Infantes jam apud Hebraos nutricibus concredi solebant, ut hodie 254. sed magna hac in re opus est cautione 255. salubrius forte lacte vaccino, quam nutricum, aut etiam materno educantur ib. olim educati fuerunt primo melle, deinde lacte 1016. quomodo nutriantur in Italia & Heluctia ib. genuinos a supposititiis discernendi mos apud Psyllos 1087. infantum cum serpentibus ludentium exempla ib. cur infantes per nouem menses in utero materno lateant 313, quomodo se habeant, & unde nutriantur in illo ib. 1194. quomodo ex utero materno prodeant ib. qua ratione infans recens natus ab obstetrice tractari debeat 1195. cur ei umbilicus obligetur ib. & aqua tepida vel lacte abluatur, inungaturque oleo, &c. ib. cur lac infantibus in cibum præbeatur 1502.

Inferni sedes juxta nonnullos in septentrionali plaga

quærenda est 718.

Infinitatis terminus quo sensu ab hodiernis Physicis & Mathematicis usurpetur 697. idea a DEO animatimpressa 862.863. colorum infinitas quam longe diuersa sit ab infinitate DEI 941.

Inflammationes in que consistant 620. quomodo cu-

rentur ib.

Insectorum structura est stupendum diuinæ sapientiæ & potentiæ opus 17. singula genera in arca Noachi suere conseruata 42. illis cur omne oleum sit nociuum 240. eorum in Theologia usus maximus 301. insecta omnia, præter quasdam locustarum species, lege diuina suerunt immunda ib. 312. non solum polypoda, sed & apoda 301. cur Moses insecta vocet tetrapoda, cum pleraque sint hexapoda ibid. crura eorum saltatoria 302. causæ physicæ probibitionis esus eorum diuinæ ib. qualibusnam constent particulis ib. victicant cibis immundis ib.

in orientalibus regionibus acrioris sunt ac venenatæ naturæ ib. Xylophaga insetta quænam dicantur 312. comedi solent a quibusdam 313. insetta
alia sunt viuipara alia onipara 688. quare dulcia &
alealica ad fermentationem & putredinem disponant 1041. omnes plantæ insetta sibi habent certi generis insetta 1294. quænam ab iis sint securiores ib. insetta motum ac quietem accommodant præcise aëris constitutioni 1298. cur sumum
& sulphureas ejus particulas sufferre nequeant, ut
potius plane pereant 1530.

Infipidum quid lit 474.

Inspiratorum modernorum miræ consulsiones & inspirationes num epilepsiæ sint adscribendæ 1369.
Insulæ per terræ motus in mari exortæ 1386.

Insultare Latinis modo idem est ac saltare, salire, mo-

do gravi incessu comparere 850.

Intellectus bominis non adæquatum de DEO infinito conceptum formare sibi potest 684. ut genuinum de singulis rebus sibi conceptum formet, quid requiratur ibid. ideæ, quas format, quomodo sint universales, æternæ, immutabiles 862. intellectus i dininus cur sit omniscius 980.

Intercostales nerul qua ratione tangant ophthalmicos

91. leq.

Intestinorum motus peristalticus, in quo consistat 1052. in iliacis intestina interdum disrumpuntur 1394. id quod Judz proditori contigisse videtur ib.

Intybum qualis sit planta 151. Picris, intybum syluestre 152. Meruria, intybi syluestris species ib.

Inuidia descriptio 34. 667.

Involutius, Convolutius, Voluox, est vermis vitium 428.
1270. unde nomen suum habeat 428. est species

erucæ ib. ejus descriptio ib.

Joannis Baptiste vestis, num fuerit ex cannabi crassiori 1306. an ex panno camelotino, aut ex pilis camelinis & cannabe simul contexto ibid. 1307. an pellis camelina pilis hirta ib. aut faccus rudis pilis crassis hispidus ib. fuit ex panno rudiori, e pilis camelinis confecto, quali plebs infima uteba-tur ib. Zona coriacea ibid. Vitas primum genus num fuerint placentæ mellitæ 1308. an summitates arborum vel plantarum cum melle cocte ibid. an poma syluestria, aut squillæ ib. fuere locustæ 1309. alterum villes genus num fuerit Manna ordinaria, qualis ad nos deferri solet ib. an folia mellei saporis, aut medulla arundinum ib. an mel ab apibus agrestibus collectum saporis amarissimi ibid. fuit mel commune, sed syluestre ib. hoc victu ægre traxit vitam suam, & fere jejunasse dici potest ib. non sine prouidentia locustas cum melle conjunxit 1310. & alia sibi ad edendum apposita comedisse credendus est ib. quo sensu dicatur neque edisse, neque bibisse ib. Scriptores de victu & amictu ejus ib. cur Joannes Phariscos ac Sadduccos serpentum ac viperarum nomine traduxerit 1311. Nafireus ab utero matris cur esse debuerit 1423.

Jobi liber est schola physica 656. diuitia, in quo confiterint ib. bistoria, in quæ tempora incidat ibid.
854. cur certus ouium ejus numerus indicetur,
cum tamen illæ sese multiplicent fere in dies 656.
quot habuerit camelos ibid. juga boum 657. asinas ibid. oues ejus omnes igne cœlitus delapso
consumtæ una cum pastoribus 658. filii ac filiæ
interierunt, corruente per validissimam venti vim
domo, ibid. ejus morbus, in quo constiterit 659.
nempe in ulceribus longæ durationis, totum corpus occupantibus, inslammatoriis, subinde suppuratis ibid. quænam sit causa vehementissimorum
inde dolorum ib. morbi hujus effestus so consequentia,
fissa cutis & marasmus 660. aspectus horridus &

fœtor continuo exhalans ib. omnia figna elephantiaseos habuit hicce morbus ibid. cur Jobus testa se fricuerit ibid. mali granitas cognoscenda ex dispnoëa ingenti, lacrymis & suspiriis, mentis tristitia, informiis & phantasmatibus in somno, defectu quietis, continua stomachi anorexia ib. viscerumque inflammatione 661. quare omnis reconualescentiæ spes euanuerit ib. & ortum fuerit fastidium vitæ & desiderium mortis ib. cause bujus morbi naturales, fed & præter- & supernaturales ib. quali nomine sit insigniendus ib. cur Jobus in pulnere & cinere sederit ib. quo sensu ulcera sua urentes dolores ipli causantia vocet sagittas DEI sernore suo ebibentes spiritum ejus 668. videtur de astris loquens ex universo astrorum numero selegisse przcipua in punctis polaribus & zquinoctialibus sita 676. atque sic designare voluisse quatuor anni tempora, ver & autumnum, astatem & hyemem 677. an hominem post mortem totum annihilari statuerit 704. Jobus seipsum ut mortis candidatum considerans quo sensu sepulchrum patrem sum & vermes matrem suam appellet 709. num ei cognita fuerit via quoque humida metalla probandi, an solum sicca 719. per Septentrionem non intelligere videtur hemisphærium cæli superius, sed aërem ultimi Septentrionis densum valde ac compressum 724. ei terra est globus in fluidissimo aëre a nibilo pendens ib. qua ratione studium metalla ex terra eruendi comparet cum studio discendæ sapientiæ 734. sq. an aristotelizet, & priuationem pro principio generationis rerum agnoscat 748. nox, omnis alias doloris leuamen, quomodo Jobo facta sit tortura 764. num laboraucrit phthiriali, aut angina 765. quot annos vixerit ante suum afflictionis statum 854. quanta probabiliter fuerit integra ejus ætas ib.

Jonas propheta a DEO Niniuen abire jussus aufugit, & naui mare petit 1287. seq. quem DOMINUS persequitur excitando typhonem in mari ib. cujus causam ille agnoscens, quid faciendum secum, nautis ipse ostendit ibid. nec maris æstus aliter, quam projiciendo illum in mare, sedatur ibid. piscis, a quo fuit deglutitus, ex communi sententia fuit canis Carcharias 1289. unde hæc historia originem dedisse videtur fabulæ Græcorum de Hercule in Carcharia ib. & de Andromeda scopulo alligata & a Perseo liberata 1290. non ab hoc pisce in Pontum Euxinum usque fuit delatus ib. multominus ad oras Niniues ejectus ib. quid communi huic de Carcharia, Jonæ deglutitore, sententiæ objiciat Haskus ib. eui piscis ille fuisse videtur cetus magnus dentatus siue Orca ib. Jonasque versatus non in ventre, sed in faucibus illius ib. fuisse videtur piscis ille non ex carniuoris, sed herbiuoris, adeoque potius orca, quam carcharias 1291. Judæorum fabulæ de pisce Jonam deglutiente ibid. ejus conservatio in pisce per tres dies noctesque fuit plane miraculosa ib. Jonæ preces & epinicion ib. Scriptores de pisce Jonæ deglutitore ibid. exitus Jone ex pisce itidem suit miraculosus 1292. ubi suerit a pisce ejectus ibid. probabilissime prope Joppen vel in littoribus Palæstinæ ib. Kikajon Jone num sit cucurbita an hedera, gravissima olim fuit controuersia Hieronymum inter & Augustinum 1293. Rabbinis & aliis est Ricinus ib. ei respondet Kiki Ægyptiorum 1294. miraculose tam cito excreuit ibid. quomodo rursus cito exaruerit ibid. Eurus quid æstuoso flatu & Sol calore suo Ionæ causati sint, ut vitæ tædium illum inuaserit

Jorami

Jorumi regis morbus ventris vel viscerum aliis est dysenteria, aliis tenesmus, aliis sistula ani, aliis hernia, aliis colica 646. quid probabilissime de

eo dici queat ib.

Jordanis descriptio ex Bellonio 448. transitus per eum tempore Josue plane suit miraculosus ibid. cur tempore messis super ripas suas essundatur ib. id sit tempore messis hordeacee, non triticee 449. fabule Judeorum de transitu Israelitarum per Jordanem ib. an aque ejus superiores resuxerint ad suos sontes ib. miraculosus Eliæ & Elise per Jordanem pallio diuisum transitus 594.

Josephi patriarchæ lacryme coram fratribus unde ortæ sint 103. fratrum ejus terror unde suerit ortus ib. quem in sinem corpus patris balsamari curauerit 114. quinam suerint Medici ejus ibid. ad eum resertur a veteribus nonnullis cultus Serapidis in Ægypto 246.438. cur comparetur primoge-

nito bouis 438.

Josus dum Solem stare justit, num Ptolemaicum, an Copernicanum egerit 455. seqq. dux Israelitarum fortissimus & prudentissimus 460. in ejus tempora incidit inuentio mapparum Geographica-

rum 461.

Jouis planeta soliditas 3. distantia a Sole ibid. 1167. periodus circa Solem 3. 1168. satellites eorumque periodi & distantia a centro Jouis ib. aphelia pro 1. Jan. 1730. ibid. eccentricitas ibid. Joui Hammoni unde gentiles affinxerint cornua arietina 69. 402. quare quercus olim Joui suerit sacra 95. ei a gentilibus fulmen datum in manus 730. cur hoc ab illis suerit sactum 749. dederunt quoque ei in manum globum crystallinum, quem sixis semper oculis aspiceret, atque sic mundum gubernaret ibid. cur vocetur altitonans 782. dederunt ei gentiles dominium in cœlum & corpora cœlestia 814.

Joy, Guil. Pseudo-Simson modernus 480. roboris ejus specimina naturam & artem non superantia ib. Simsoni comparari non meretur ib.

tre descriptio 34. 666. 667. signa in facie hominis 250. 666. 667. iræ diuinæ descriptiones metaphoricæ 510. 512.

Iris. Variæ sunt de ea interpretum sententiæ 59.60. fuit jam ante diluuium, & post illud nouo duntaxat usu & significatu aucta ib. est meteorum valde admirabile ibid. breuis iridis historia ib. 61.
quomodo iris in sensu mystico ad CHRISTUM
applicari queat 61. Iris Florentina aromatica 238.

Isaaci immolationis impeditæ vestigia in mythologia
Græcorum 76.

Isidis siue Cybeles Ægyptiorum forma 246. coluerunt sub ea Lunam 403.

Ispide siue Alcyonis cantus tristis, sed suauissimi soni 769. num sit Bath Jaanah Hebræorum ib.

Ifraëlitarum numerosa in Ægypto multiplicatio 158. causæ illius naturales ibid. præcipua tamen causa in singulari DEI prouidentia quærenda 160. quomodo ex tam paruo stemmate intra 210. annos tam stupendum in modum multiplicare se potuerint 159.353.354.513. transitus per mare rubrum miraculosus 165. 166. Judæorum de illo fabulæ 167. gentilium de eo testimonia ib. ex temporis circumstantia miraculum illius demonstrari potest, nuo mare ad maximam intumescentiam progres sum est ibid. abominanda idololatria in deserto 245. seq. cur vitulum aureum sibi formauerint in idolum 246. quantam auri, argenti ærisue summam ad tabernaculi in deserto structuram contribuerint 253. 254. unde tantas habuerint diuitias, cum alias fuerint pauperculi 254. num d. 14. sole occidente, an d. 15. mensis Nisan sole oriente egressi sint ex Ægypto 258. numerationes corum tres occurrunt in scriptis Mosaicis 351. tabula genealogica illorum 352. singularum tribuum numerus, qua ratione ex quatuor generationum multiplicatione successiva prodeat 353.354. castrametationis corum in deserto ratio 357. totius exercitus quatuor acies ib. singularum tribuum vexilla, corumque colores & signa, ex mente Judæorum ib. castrorum mundities ib. 358. alæ versus omnes quatuor plagas ib. abundantia victus in his castris ib. portæ castrenses & excubiæ ad cas ib. amplitudo castrorum & ambitus quantus fuerit ib. castrorum presecti summi & infimi, ad progressionem denariam totius exercitus ordinati 359. decadicæ exercitus diuisionis prærogatiua & utilitas præ aliis distributionibus 360.tentoriorum series & plateæ 361. spatium castrense singularum tribuum ib. integrorum castrorum facies & spatium 362. 363. ignis castra Israëlitarum binc inde consumens videtur fuisse ventus urens 367. qui non sine miraculo ortus est 368. plebis Israeliticæ, cibos Ægypti anxie appetentis, insana contra DEUM rebellio 368. Israëlitarum ob necem turbæ Koraiticæ contra Mosen murmurantium pæna plane miraculosa 382. Israelitarum secunda vice ad Jordanem numeratorum numerus cur minor fuerit priori illo in deserto numero 396. cur ex corum urbibus stabula, horrea & fimeta exesse debuerint 397. suburbia pro Leuitis quomodo mensuranda suerint ibid. 398. vestes eorum in deserto quo sensu non attrite fuisse dicantur 405. Judzorum fabulz de hac re ib. Patrum Ecclesiæ sententia 406. non cum ipsis corporibus creuerunt ib. Hardtii, Noodii & Clerici de hac vestium conseruatione, sententia ib. non videtur illa miraculo, sed singulari DEI prouidentiæ adscribenda ibid. Israëlitarum transitus per Jordanem plane miraculosus suit 448. cur in illo spatium 20000. cubitorum inter ipsos & arcam DOMINI relinquere justi fuerint ibid. Israëlitz non fuerunt Geometriz ignari 461. duplex illis messis, hordeacea & triticea 477. illorum spatio annorum 472. multiplicatio mirabilis ex numeratione Dauidica perspici potest 514. quantus totius populi utriusque sexus omnisue etatis numerus tempore Dauidis præsumi queat ib. quomodo regio illorum non adeo magna tam insignem multitudinem alere potuerit ib. quoto ab exitu Israëlitarum ex Ægypto anno templum Salomoneum ædificari cœperit 521. calculus chronologicus istius epochæ ib. Israelitarum commercium cum Tyriis 1206.

Iter Sabbatbicum quantæ distantiæ mensura suerit 1457. Judea sertilis vino optimo 109. 954. lasti - & mellissua 255. abundauit sontibus aquarum viuis, tritico, hordeo, malogranatis, oleo & melle 407. seq. ejus sertilitas tempore Hiskiæ post deuastationem Assyriacam absque præcedente seminatione anno primo & secundo 618.619. naturalia DEI beneficia in hanc terram collata 913. abundauit serro & ere 408. ejus comparatio cum Heluetia 411. quomodo tantam populi multitudinem alere potuerit 514. suit mucisera 1075. it. pinisera 1122. eam persiant ex austro venti calidiores & sicciores 1422.

Judei quid intelligant per neruum obliuionis 91. quamnam carnis partem in memoriam luxati Jacobo ab Angelo increato femoris non comedant ibidcur in suis precibus faciem versus Occasum vertant 222. illorum era siue epocha ab exitu ex Egypto 257. annus duplex, ecclesiasticus & ciuilis ib.

utriusque initium ib. ciailis fuit solaris ib. ecclefiasticus num fuerit lunaris, an solaris, an lunæ-solaris ib. hodienum illorum annus est vel communis vel intercalaris ib. ille vel medius vel abundans vel deficiens ib. singuli diei vespera duplex illis datur 257. seqq. tres seminum apud illos classes 338. quid in satione illorum observare debuerint ib. itemque in oblatione primitiarum de frugibus 343. ac in festo tabernaculorum ib. nec non in contractu emtionis & venditionis 344. 345. quomodo apud eos uxor adulterii suspetta judicialiter tractetur ad explorandam ejus innocentiam aut culpam 364. confusa & intricata eorum in Talmude de Templo Hierosolymitano idea 527. descriptio laquearis & tecti templi Judaica 534. Judzorum ex captiuitate Babylonica reuerforum numerus, alius apud Efram, alius apud Nehemiam quomodo sit conciliandus 649. seq. reducti ab iisdem Hierosolymam auri argentiue summa pro rezdificatione templi quanta fuerit 651. Collecta pro reædincando templo instituta ib. 652. ex quibusnam arboribus frondes atque ramos in felto tabernaculorum pro erigendis tabernaculis desumserint ib. quænam fuerit apud Judæos adulterorum pæna 975. duo tantum illis sunt anni tempora, estas & hyems, vere sub illa, autumno autem sub hac comprehenso 990. 1011. varii Judzorum triturandi modi diuersaque instrumenta 1100. in quibusnam Regiminis Nebucadnezaris annis sensim in captiuitatem Babylonicam fuerint abducti 1164. anni, quibus in illa fuerunt, septuaginta quomodo sint numerandi 1165. Judzorum merces, quas Tyri emporio intulerunt 1206. panitentiarii quibusnam saccis induti esse debuerint 1 307. in quot vigilias Judzi noctem dispertiti sint 1360. fuere legum de externa munditie obseruantissimi 1362. prognosticationi future tempestatum constitutionis admodum dediti 1366. corum prouerbialis locutio de elephante per foramen acus transeunte 1372. cur vinum propter vinulas tam solicite percolare fuerint soliti 1379. num autochirum & maleficorum corpora soliti fuerint sepelire, an in foueas præcipitare 1395. Judæorum mos flagellandi 1397. & maleficls ad supplicium ducendis vinum ad bibendum porrigendi 1399. cur vino isti immiscuerint thus 1400. acetum aque mixtum fuit potio plebeja apud Judzos 1407. num illis interdictum fuerit alere gallos in domibus suis 1420. eorum mos in conuiuiis apponendi prius vinum generosum, postea vilius vel & aquam meram 1444. ars exorcisandi malos spiritus 1487. quorundam exorcismus in nomine CHRISTI a Paulo prædicati quam fatalis illis fuerit 1487. sq. epispasmus cur quandoque Judæis sit familiaris 1503.

Judeorum fabule de cetis 15. 1098. de coruo a Noacho ex arca dimisso 56. de solio olez a columba ex arca emissa decerpto 57. de ariete Abrahami 76. de Jacobi lapide ceruicali 79. de altitudine turris Babelicæ 65. de ranis Ægyptiacis 127.128. de transitu Israëlitarum per mare rubrum 167. de arbore Maræ a Mose in aquam amaram injecta 170. de Manna Israëlitarum in deserto 176. 178. 179. de oleo unctionis 240. de vitulo aureo 246. de auro potabili Mosis 247. de una magna Cananæa, ejusque pondere, gestatione, &c. 377. de virga Aaronis 384. de decem a DEO post finitam creationem productis entibus 389. de vestibus Israëlitarum in deserto 405. de transitu eorundem per Jordanem 449. de incolis Hierichuntis varios variarum rerum in templo Hierosolymitano sonos audientibus &c. 453. de lapsu murorum Hierichuntinorum per clangorem tubarum a Sephiroth tensarum ib. de Kore, aue 497. de corona Ammonitica capiti Davidis impolita 503. de vitulo Jeroboami a magnete suspenso ib. de verme Schamir 532. 1158. de nomine tetragrammato 537. de coruorum pullis a parentibus ex odio derelictis, & per vermiculos & muscas e fimo eorundem enatas a DEO nutritis 818. de ceruis parturientibus 820. de angelo hieracomorpho 832. de ceruo aquilege 901. de aue Ziz & aliis similibus 903. de Behemoth ib. de Sammiele angelo 930. de aquila rejuuenescente 940. de colosso Nebucadnezaris 1049. de Lilith 1108. de tritico Minnith 1206. de pisce, qui Jonam deglutiuit 1291. de Sinape 1357. de luna quali sole contrado 1507.

Jadas Ischarioth quanto pretio CHRISTUM prodiderit 1391. seipsum strangulasse videtur 1393. 1396. morbo iliaco prius correptus, & sic medius disruptus 1394. variæ de mortis ejus genere sententiæ Patrum Ecclesse & aliorum 1394. 1395. num insepultus auibus rapacibus suerit expositus ib. Scriptores de ejus morte 1396.

Jugerum unde dicatur 487. ejus magnitudo apud Romanos ibid. 1080. jugeri Hebraici quantitas non præcife constat 487.

Juli siue nucamenta quercus 94. juliserz arbores

Juliani Apostate physiognomia parum boni præse ferens ex Nazianzeno 785.

Juncus qualis sit planta 671. junci floridi descriptio ex C. B. 672.

Jamiperus in nostris Regionibus est frutex humilis 592. arborescit vero in Gallia Narbonensi & Hispania ib. Orientalis etiam arborescit ib. variæ ejus species ibid. num ambra ejus sit grauis atque noxia ib. 763. ejus descriptio 592. 593. num sit Rothæm Hebræorum 762. ejus radix non videtur in cibum venire ib. baccæ ejus Theæ vel Casseæ loco ad præparandum potum adhibentur ib. junipero acris inest sal & oleum penetrantissimum 976. an truncus juniperi accensus & proprio cinere contectus ignem seruet annuum ib. Juniperi alpinæ 1. B. descriptio ex Clusio ib. Juniperus videtur esse Arar Hebræorum 1159.

furare idem sæpe est, quod adjurare, obtestari 1062. quomodo phrasis, jurare per capreas & ceruas, sit intelligenda ib.

Juuencus & juuenca ætate tantum differunt a boue & vacca 89. 230. quomodo Hebræis appellentur ib. Juuenis cur & quomodo creatoris sui sedulo memor esse debeat 1045.

K.

KAb, mensura aridorum, quantæ suerit capacita-

Kadim Bocharto videtur esse ventus australis 100. habet in Oriente vim exsiccandi & urendi ibid. 706. videtur esse Kampsim, venti Ægypto hodienum funesti 100. communiter & generatim est ventus orientalis tum ad meridiem tum ad septentrionem desse centralis est infestus ib. cur in nostris regionibus sit temperatior ib.

Kakul Syrorum quid sit 760. quid Turcis hodie notet ib.

Kali siue Usen Hillero est Borith Hebræorum 1140. ex illo Syri conficiunt saponem, Veneti vitra ib. Kar est prænomen variarum auium apud Arabes

Kareo-

Kar corum de duplici velpera Judzorum sententia 258. Ladanum num sit Lot Hebrzorum 98. quid sit ibid. Ferrandi rationes pro hac sententia ib. 259. quomodo colligatur ibid. herba, ex qua sit lada-

Karon juxta Arabes inuentor fuit mulorum 96. videtur esse Core ib.

Kedareni, Kedrei, qualis fuerint natio 1055. ubi habitauerint ib.

Kermez Arabum quid sit 199.

Kikajon Jona magnum excitauit Hieronymum inter & Augustinum bellum 1293. juxta Hieronymum est ex genere Cucurbitarum ib. quinam stent ab ejus partibus ib. Augustino est Hedera ib. quinam ab hujus acie stent ibid. Rabbinis & aliis est Ricinus ib. ei respondet Ægyptiorum Kiki 1294. miraculose excreuit tam cito ib. quomodo tam cito rursus exaruerit ib.

Kiki Ægyptiorum est Ricinus 1294. oleum & unguentum ex fructu hujus plantæ paratum ib.

Kirsenna qualis sit herba 152.

Kupfer Germanorum, unde nomen suum habeat 571.

L

Laban restitutionem pecudis a seris laceratæ aut furto ablatæ absque illius culpa a genero suo Jacobo injuste petiit 88. ejus Teraphim quare a Rahele silia surtim illi ablata suerint 95. illorum materia, forma, usus ib.

Labia coccinea quænam dicantur 1067. unde eorum rubedo proueniat ib. cur comparentur liliis distillantibus myrrham probam 1072. 1073.

Labor quam utilis sit homini 960. 1001.

Labrum quid veteribus fuerit 569. labra enea in quem finem pro Templo Salomoneo fuerint confecta 568. 570. eorum bases enee, habentes areas pulcherrimis sculpturis exornatas ib. quarum laterales juxta Josephum figuris leonum, taurorum & aquilarum suere exsculptæ 569. cur bases illæ rotis suerint impositæ ib. bumeruli subter labris ib. os intra coronamentum quid suerit ib. ubi labra ista suerint locata ib. an eodem semper loco steterint ib. eorum capacitas 570. quomodo ex illa Eisenschmidius cubiti longitudinem determinet ibid. eorum pondus & gravitas ib.

Lac quot constet partibus essentialibus 1028. ejus præstantia & utilitas 71. 432. 1502. lastis suilli no-xa 284. lac emollit cutem, eamque teneram reddit 956. lastis caprilli usus in cibum fuit antiquissmus 1016. cur veteres Medici lac caprillum prætulerint ouillo ib. in præscribendo laste caprillo pro domesticis ac medicis usibus caute proceden-

dum est ib.

Lacerta est Hebræorum Coach & Arabum Guaril siue Alwardo 309. viridis Italorum ib. caudiuerbera siue cordylus ib. Iguana in India ibid. ad lacertarum genus quoque referendum est Hebræorum Letaa ib. & Chomet ib. nec non Semamith, quod videtur esse Stellio 1024. descriptio re Semamith

Stellioni applicata ib.

Lacryma cur ad affectum cordis exprimantur ex oculis 91. ratio est neruorum ophthalmicorum &
intercostalium, qui simul cardiaci sunt, consensus ib. quatenus sint effetus gaudii 103. 1452. duplex earum fons 103. sunt ordinarie consequens tristitia 708. 1451. quomodo nimiæ lacrymæ oculos obscuros reddant 708. quid sint, & quomodo
secernantur & excernantur 1451. notant sæpe afslictiones ipsas 1452. CHRISTI lacrymæ in quo differant a nostris ib.

Lattuca capitata, picris, satiua 151. illa suit Judzorum Chazareth in Paschate comedi solitum ibid. ista Hebrzorum Meror 152. lactuca syluestris ib.

Ladamm num sit Lot Hebræorum 98. quid sit ibid. quomodo colligatur ibid. herba, ex qua sit ladanum, vocatur Ledus ibid. duplex ladanum hodie cognitum est ib. Ladani Cretici descriptio ex Alpino 242.

Letitie affectus descriptio 470. ejus effectus in corpore 868. 995. quantum sit bonum 1000. quo-

modo excitetur potu vini 1029.

Leuigatione quomodo aurum in puluerem redigi queat 248. ea Moses in puluerisando vitulo aureo uti non potuit ib.

Lamia infantes rapere ac occidere olim credita 1108. 1109. 1183. Lamia piscis vid. Canis Carcharias.

Lana ex pinnis, certo conchyliorum genere, an sit byssus veterum 201. magni olim suit æstimata ib. ex illa vestes suere consectæ 202. netur ab ipsis conchis ib. ex ea consectum quoque suisse perhibetur vellus illud aureum in Colchide ibid. lane trastatio etiam seeminis principibus olim samiliaris suit 1030. lana migra nullum, alba omnes admittit colores 1077.

Lancea, quam piscatores in balænas vibrare solent, duplicis est generis 851. lancea num suerit, qua latus CHRISTI suit perfossum 1455. qualenam hastæ genus suerit ib. lanceæ gestatores quomodo suerint vocati ibid. hinc Germanorum Lanz-

Knecht nomen suum habere videtur ib.

Lapidis a Jacobo Bethele in monumentum erecti memoria Judzis admodum sacra 79. nomen dedit
Betylis, quos coluerunt Phænices 80. lapides dantur acuti instar cultri scindentes 450. usi illis sunt
Americani ante Europzorum aduentum ib. lapides quomodo ab aqua excauentur 705. quomodo a
modernis in suorem redigantur per ignem 734.
lapis angularis quinam dicatur 797. lapis terre angularis quinam dicatur ib.

Laquear templi quomodo formatum fuerit 534. fuit

concameratum 535.

Larignum lignum an sit inflammabile 217. an ex illo ara holocausti fuerit confecta ib.

Larus qualis sit auis 292, 293, num sit Schachaph Hebræorum 292, 345.

Lassitudo qualis sit corporis affectus 858.

Laterum parallelepipediformium usus in Architectura ciuili & militari 63. gluten eorum est bitumen & mortarium ib.

Latrinarum parietes quare tandem erosi fiant 330.

Laureole species datur duplex, vulgaris & semper virens 897. ejus descriptio ex I. B. ibid. quomodo sit symbolum felicis impiorum status, sed inconstantis ib. varia ejus nomina ib.

Laurus arbor in Oriente frequens 703. exarescente licet trunco, tamen germinat & fructificat ibid. est felicitatis & infelicitatis symbolum 896. ad varia olim a gentilibus fuit usurpata ib. ejus descriptio ib. 897.

Lazarus febri acuta laborasse videtur 1450. cur jam quarto post mortem die in sepulchro putruerit & fœtuerit ibid. per miraculum a CHRISTO vitæ fuit restitutus 1451.

Lazuli lapis videtur esse Sapphirus veterum 739. alia ejus nomina ib. reperitur non solum in Europa, sed olim quoque adserebatur ex Armenia ib.

Ledus ferreus in Oriente utilior est lecto ligneo 401. Ledus herba, ex qua sit ladanum 98.

Leges motuum coeli coelestiumque corporum fundantur non in causis mechanicis, sed in solo DEI nutu 813. 814.

Legislatio in monte Sinai cur tam majestatica fuerit 188. an tum per terræ motum mons Sinai tremuerit 974.

(M)

Len-

Digitized by Google

Lenfigo, Lenficula, qualis sit morbus ex cutaneis 324 Lentium cibus Greecis in magno fuit pretio 78. inprimis Stoicis ib. Medicis male audit ib. Esauo appositus a fratre Jacobo videtur paratus suisse ex

lente vulgari ib.

Leonis varia pro diuerlitate sexus, etatis, coloris, &c. apud Hebræos nomina 107.472.662. fortitudo 108. 393. 474. 475. 507. 1027. accubisus in autris 108. 817. Leena robore & seritate léonem aquat, vel etiam superat 108. 393. 664. Leo quo sensu sit symbolum tribus Judz & CHRISTI 108. est Rex minalium 3931474. degit in montibus & fyluis altioribus 393. 1143. hinc varia ejus epitheta apud veteres 393. somno indulget ubique securus, etiam in apertis campis 397. fuit frequentius olim, quam hodie in Palæstina animal 471. 472. 1142. Ger notat catulum leonis 472, 662, 1197, Cephir eundem paulo adultiorem 472. Arjeb leonem quemuis ibid. Schachal leonem coloris nigri 662. 930. leonis mento decies major relistentia vis inest 472. quomodo Simson in cadauere leonis post aliquot dies examen apum cum melle deprehendere potuerit 473. leo non prædatum it in confortio alierum animalium, imo nec lezne 491. leonum barba 492. Arabes facile leones aut fugant, aut capiunt ac trucidant ibid. leo a Dauide occisus ibid. leoni ob fortitudinem comparantur viri bellicofi 507.627.667. leo cur nec cadauer Prophetæ a se occisi, nec asinum adstantem deuoranerit 584. cur noui Samariz incolz a leonibus fuerint occisi 617. leonum irruptio in loca habitata est insolitum & singulare DEI judicium ibid. 1013.1143. appetunt homines demumætate prouecti & apprehendendis discerpendisque seris inepti 618. 1143. leonis robar num hyeme augeatur 627. leoninæ faciei descriptio 628. noctu prædam leo querit 960. Leonis nomen apud Gracos & Romanos transsit ad alia quoque animalia, imo & insecta 662. 931. Lajisch notat, non decrepitum, sed fortem leonem ex sæuissimis 663. 1027. Myrmecoleones quale unt leonum genus ibid. vocantur & formicz ib. leones decrepiti, & leznz catulos recentes habentes, non eunt prædatum, fed a leonibus junioribus ad prædæ participationem admittuntur 817. leo dura commolit dentibus, mollia discerpit unguibus 858. impius & tyrannus leoni comparatus ib. 1017. cur os leonis vastum & terribile sit 885. dentes illius quot & quam validi lint 910. Illis comparantur in Scriptura Sacra res maxime nociuæ ib. leonum fremitus 1000. est symbolum iræ Regis 1001. leo tardis & gravibus incedit gressibus 1028. est symbolum variarum rerum 1154. ejus vox varie in facris literis exprimitur 1180. aculeo suo leonem interimere potest Scorpio 1531. Lezne unicum tantum per totam vitam partum esse, fabula est 1197. quoties per vitam utero gestet, & quot catulos pariat, dici nequit ib. num leo capiatur retibus 1198. quo sensu DEUS se comparet leoni 1265. leonis rugitus quam sit terribilis & cur 1280. an ei sit tanta vis, ut animalia territa loco suo se dimouere nequeant 1281.

Lepas vide Patella.

Lepra manui Moss per miraculum inflica & ablata 118. ex esu carnis suillæ facile oritur 284. species lepræ triginta circiter numerant Judæi, comprehendentes sub iis omnes morbos cutaneos 319. tres ejus species a Mose recensitæ quomodo sint intelligendæ ibid. describitur a Mose ut malum Israëlitis jam cognitum, nec in Oriente rarum 320. fuit morbus familiaris Phœnicibus & Ægy-

ptiis ibid. ejus rei caufz ibid. Diztetica Leuitica -Israëlitas ab hoc & cognatis morbis præseruare debuit ib. inprimis prohibitio esus carnis porcinæ, serpentum & lacertarum ib. in lepram lues venerea transire potest ib. lepra non solis Judæis, fed & aliis morbus fuit abominandus ibid. inter Christianos contagium lepræ per leprosoria impeditur 321. 1328. lepre complete lignum pathognomonicum 321. quo respectu homo totus lepra obductus pro mundo declaratus fuerit ib. scriptores de lepra 322. lepra vestium & pannorum in quo consistat 326. cur DEUS de ca peculiares leges dederit ibid. ritus mundationis a lepra 327. lepra edium 330. num fuerit Judzis a DEO per miraculum immissa ib. corrosiua leprævis 376. lepra est morbus insanabilis 132?. ejus descriptio secundum sua symptomata ib. 1329. miraculosa lepræ a CHRI-STO sanatio 1328.

Lepus idem cum dasypode Græcorum 283. ab ejus esu semper abstinuerunt Judæi ib. an ruminet ib. ruminationis indicia ib. num caro leporis sit insalubris ib. cur lepus sit animal immundum, & esus

ejus interdictus ib. lepus cormaus ib.

Leucacanthe, Hagendorns, descriptio 763. videtur esse Charul Hebræorum ib.

Lence Gracorum, qualis sit morbus cutaneus 319. est Hebræorum Tsaraath ib. & species vitiliginis

Louisthan juxta Bochartum & Ludolfum est Crocodilus, juxta Hafzum bellua quzdam maxima & indomita ex genere cetaceo 844. utraque sententia probabiles admodum pro se habet rationes ib.

Libanus zeris ferax 439. nine semper obductus est 448. abundat cedris & abietibus 572.957. num & metallis, ac speciatim ære abundet 1527. Libani Saltus Domus vid. Domus.

Libellan quid vocent Architecti 797.

Liber nature & stripture, qui ad cognitionem DEI ducit, quam sedulo sit euoluendus 942.

Libido cur ex alimenti abundantia oriatur 433. Libra quot constiterit unciis apud Romanos 1390. 1457. reductio ejus ad pondera Europæa 1390. Lignum Orientalibus dicitur omne illud, quod ignem

concipit 445.

Lilia alba num fuerint Dudaim 81. lilium esse videtur Schoschannah Hebrzorum 1061. quid intelligatur per *lilia stillantia myrrham probam* 1072. quomodo naturalis lilii pulchritudo magnificentiam Salomonis in vestitu superare dici queat 1325. Narcisso - Lirion Sarniense lilii species ib.

Lilith notare videtur auem ex nocturnis, speciation ex bubonum vel ulularum genere 1109.

Limatura quomodo aurum in puluerem redigi queas 248. num Moses vitulum aureum in subtilissimam scobem elimauerit ib.

Limax, vid. Cochlea.

Lincurius, Lyncurius, num sit Leschem Hebræorum 227. qualis sit lapis, num Succinum, an Achates, an Belemnites ib. vecerum lincurius nobis penitus est ignotus ib.

Linea Meridiana usus in Astronomia & Geographia 926. per totam Galliam jussu Regis Ludouici XIV. ductæ fingularis præftantia & ufus 736.796. 926. Lingua dolosa vel blanda quo sensu comparetur vasi

testaceo argenti scoria obducto 1014. Lini usus & descriptio ex Plinio 141. ex Bauhino ib. quando seratur ibid. in Ægypto satum suit ante hyemem ib. linum confedum ex by so arbore 201.654. coloris candidissimi 201. vocatur & linum Xylinum ib. est hodiernum Gossypium ib. Ini cauliculis num fractis an integris tecti fuerint exploratores

Digitized by Google

terræ a Rahab 445. linum carbasinum 653. amiantinum siue asbestinum quodnam sit ib.

Linteamina quomodo hodie pura & alba reddantur 1139. quomodo a veteribus talia fuerint reddita ibid.

Liuor vid. Inuidia.

Lixiuium unde parari soleat 1139. quomodo illo linteamina pura & alba reddantur ib.

Lochia cur & quamdiu post partum fluant 313. fluxus lochiorum cur mulierem lege diuina reddat

immundam 314.

Locusta in climatibus calidioribus sunt formidabiles ac noxiz 143. raræ in frigidioribus, qualis est Heluetia ib. decem habent nomina in sacris literis ib. sunt facundissime ibid. 303. generantur successive 144. 1284. omnia demordent, & tandem seipsas deuorant 144. contactu etiam adurunt ibid. 1273. mortuæ fæpe plus nocent, quam viuæ, quum excitant fœtore suo pestem 144. 1278. quo sensu necare dicantur 145. sunt quandoque extraordinariæ magnitudinis ib. gregatim volant, & ventis adaehuntur & deuehuntur ibid. ex Æthiopia in Ægyptum adductæ fuisse videntur ib. quæ plaga Ægypti fuit plane miraculosa ibid. locustæ fuisse videntur Selauim illæ Israëlitarum in deserto 181. rationes Ludolfi pro hac sententia 181. 182. pro qua inprimis pugnant 1) ventus, quo fuere addu-&æ 373. 2) immensus earum numerus, quo aduenerunt, & duorum cubitorum altitudo, qua in castris jacuerunt 374. 3) collectionis & mensurationis illarum modus ibid. 375. locustæ pluribus populis funt in deliciis 182. 1308. earum esus lege ceremoniali licitus 182. crura cui usui sint eis 302. quænam illarum genera fuerint munda & ad efum licita, difficile est determinatu ibid. Arbe, Solam, Chargol & Chagab notant distincts locustarum genera ib. horum nomina apud interpretes Græcos ibid. nec non nomina, species & descriptio apud Talmudistas ib. variæ hodie dantur locustarum distinctiones 304. descriptio illarum generalis ib. variæ sistuntur illarum species ib. locustæ in symbola rerum & prouerbia tractæ a sacris & profanis scriptoribus 378. locusta num sit Tselatsal Hebræorum 428. unde ita dicatur ib. quomodo differant a vermibus plantarum ib. est animalculum inquietum & timidum 971. cui sedes instabilis ibid. quomodo irruant, ac enecari queant 1104. multæ in capite inprimis sunt birsutæ 1177. num Gasam, Arbe, Jelek & Chasil diversæ sint locustarum species 1270. an tantum diuersos ætatis illarum gradus denotent 1271. aut successiuas per quatuor annos locustarum inuasiones indicent ibid. num per eas locustæ proprie an improprie dictæ fint intelligendæ ib. in Oriente & Africa plurimæ dantur locustarum varietates 1270. homines locustis comparantur vel ob multitudinem vel ex contemtu 1116. 1271. quo sensu locustæ vocentur gens robusta, habens dentes leoninos ib. 1272. 1530. vitibus ac ficubus præcipue sunt infestæ 1272. quomodo arbores deglubant ac decorticent ibid. saliua illarum est virulenta 1273. eis competit potius constitutio aëris arida, quam humida 1274. quomodo abigi queant ex agris ibid. agminatim per aërem volant, diemque obtenebrant ib. 1278. unde Latinis locustæ dicantur 1275. comparentur ib. quibus in circumstantiis ab Arabibus comparentur decem diuersis animalibus ib. magno cum strepitu inuolant ib. locustarum vox 1276. qua ratione sonum atque stridorem excitent ibid. cur comparentur exercitui bellicoso ib. ubique penetrant 1277. nec homines nec arma metuunt ib. hominibus inprimis sunt insidiosæ ib. quo sensu terram contremesacere cælumque commouere dicantur 1277. 1278. sæpe integri locustarum exercitus in maria præcipitantur 1278. volant non solum interdiu, sed & noctu ib. oua sua recondunt in terra 1284. idque autumno ib. locusta, berba, 1308. locustæ suerunt cibus Joannis Baptistæ 1309. præcipitantur sumo in terram, & sic capiuntur 1529. 1530. peræstiuos tantum menses noxam inferunt, hyeme vero disparent ibid. locustæ mysticæ 1529. seg.

Log, Logus, quantæ capacitatis mensura fuerit 328.

Lolium quam noxium sit tritico, eodem in loco cum
illo crescenti 1355. pani immixtum homini vertiginem & temulentiam insert ib. num mutari

queat in triticum, & vice versa ib.

Loquela est homini propria 388. quomodo formetur ibid. quid lingua, trachea, glottis & palatum ad formationem ejus conferant ibid. exprimit sensa animi ib. loquela asima Bileami fuit maximum miraculum ib. loquela animalium varia dantur apud seriptores profanos exempla 389. quæ vel fabulis accensenda vel diaboli ac sacerdotum gentilium præstigiis adscribenda sunt ib. loquela organum non est collum, sed guttur 918. ad eam quænam requirantur instrumenta ib.

Lothi uxor videtur non solum retrospexisse, sed & retrocessisse 72. quo sensu in Salis statuam conuera sa dicatur 72. 73. an tantum ut statua salis diriguerit 72. an intus & soris sale oppleta obriguerit ib. an hæc commutatio per miraculum contigerit 73. non videtur ib. num hæc historia sabulæ poëtarum de Niobe in saxum conuersa ansam de-

derit ib.

Lotiones Ifraëlitis injunctæ variæ, ob contactum vel portationem cadauerum 305. 306. post sanatam lepram & alios morbos cutaneos 323. 327. post suxum seminis 333. post coitum conjugalem ib. Turcarum superstitiosæ unde sint arcessendæ 332. aliarum gentum ob coitum conjugalem 333. sunt in Oriente necessariæ & sanitati proficuæ 678. gentilium ante sacrificia, preces atque vota ib.

Lotus arbor 98. Ægyptia celebris est in nummis ib. 370. non videtur esse Lot Hebræorum 98. a Loto arbore distinguunt veteres lotum berbam 370. quæ sub nomine fabæ Grecæ olim in Italia magni suit habita ib. & planta Diis olim sacra ib. num sint eadem cum Nymphæa alba ib. species loti, ex qua olim Ægyptii potum parabant ibid. num sit Chatsir Hebræorum ib.

Ludouici XIV. Regis Galliæ, merita de dimensione terræ per lineam Meridianam per totam Galliam ductam 736. 796. 926. de nauigatione & commerciis per Oceani cum Mediterraneo mari con-

junctionem 736.

Luna, satelles terræ 3.958. quanto minor sit terra ibid. ejus periodus circa Solem ibid. quanto minor sit Sole 15. cur vocetur luminare magnum ib. est corpus opacum, lumen suum habens a Sole 720. 721.958. 1507. non habet vim calefaciendi, sed refrigerandi 88. 976. ejus influxus in terram nostuam 437.959. an etiam ad productionem frugum terræ aliquid conferat ib. cur in medio lunæ totaliter eclipsatæ corpore color ruber conspiciatur 601.721. ob fulgorem suum celebris est apu poëtas 720. leg. quo fenfu Luna nunquam magis illuminata dicatur, quam cum minus splendet ibid. est symbolum Ecclesiæ CHRISTI ib. juxta Alex. Sarrauium non luna mouetur circa terram, sed terra circa lunam 950. quænam sint ejus rationes ib. quam intricati sint ejus motus 958. quantos asus (M) 2

præstet terræ 959. quomodo dispertiatur tempus in septimanas, menses & annos ibid. cur reuolutionem suam plus quam semel in anno circa solem absoluat ib. dici potest Calendarium societatis bumane perpetuum ib. nec humectandi vim habet 977. quo sensu luna bomines noche pungere dicatur ib. cur luna noua ac plena motus epileptici ac alii spastici siue convulsiui sint vehementiores 1368. quid de Calendariographorum regulis de seminatione &c. pro variis lunæ phasibus conceptis sit habendum ib. num signa Zodiaci influant in lunam, & cum ea in lingula corporis humani membra ib. eclipsis lune eodem, quo eclipsis solis passionalis contigit, die observata 1404.

Lunaticus a CHRISTO sanatus epilepsia laborasse videtur 1368. unde ita dicatur ib. Vid. Epilepticus. Lupus aureus quinam dicatur 112. lupus est rex canini generis ib. animal summe rapax & seuum ib. 1143. 1199. ejus tempus & modus rapiendi 112. 1143. lupi Marti olim apud gentiles dicati 113. fortissimis viris luporum nomen jam olim suit impolitum ibid. aliās lupus est symbolum hominum injustorum ac tyrannorum 1143. per diem famelicus sub vesperam est seuior ib. lupis abundat Arabia ib. est animal velox & acutissime cernens 1299. lapus, insetti genus, grana corrodens

Lustra quid sint juxta Festum 923. 1519.

Lux qua ratione primo creationis die facta fuisse dicatur, cum jam ab initio fuerit in mundo 7. lux hæc primigenia non diuersa est a luce solari ibid. proportionata lucis in terram nostram dispartitio ib. lucis & tenebrarum alternatio quam utilis sit terræ nostræ, 7.8. lux est totius universi nobilissimum ens 944. quo sensu DEUS luce tanquam vestimento amidus dicatur ib.

Lychnites, Lygdus, marmor Parium 634. unde nomen

suum habeat 655.

M.

MAcula candicans subrusa quid Mosi denotet 321.

Macule Solis quid fint 1499. quando fuerint detectæ ib. num & fixe suas habeant maculas ib.

Magi in Ægypto an vera patrauerint miracula 121. 124. 127. 128. cur pediculos producere non potuerint 132. ridicula Judzorum ratio ibid. Magi recens natum Saluatorem querentes quinam fuerint 1304. Scriptores de illis ib. stella, quæ illis apparuit, fuit meteorum insolitum & miraculosum ib. . rationes pro hac sententia ib. 1305. quale fuerit præcise meteorum, dici nequit ib. quomodo ex stella ista Magi nativitatem Messie certò colligere potuerint ib. num id didicerint ex conservata in Oriente Bileami prophetia de stella ex Jacob oriunda, an ex oraculis Sibyllinis ib. num tum artes illorum magicæ fuerint eneruatæ 1306. an ex scientia sua astrologica intellexerint, natum esse Messiam ib. aut Judzi per Babyloniam & Persiam dispersi, & ex prophetiis Danielis de tempore nascituri Messiæ edocti id illos docuerint ib. Videntur per immediatam DEI revelationem hac de re fuisse informa-

Magicis cantilenis quantam in serpentes vim adscripserint veteres 908. Magica artes num CHRISTO in carnem aduentante eneruatæ fuerint 1306.

Maginnim inter & Isinnab Hebrzorum quanam sit

differentia 580.

Mahomedis fabulæ de gallo albi coloris, qui DEO est a seruitiis 904. de serpente quodam ib.

Mala Punica vide Malo - Granata.

Malacca, peninsula Indiæ, Relando videtur esse Ophir 574. seq. quomodo quadrent in eam merces ex Ophir allatæ 575. segg. nec non iter nauale trium annorum 577.

Maleficus idem sæpe est, ac Magus & occultorum præ-

dictor 419.

Malefici capitali affecti supplicio num apud Judzos fuerint sepulti 1395. apud Romanos solebant ante crucifixionem flagellari 1397. iis jam olim vini potio porrigebatur, quum ad locum supplicii ductrentur 1399. cur tali opus habeant 1400.

Malogranata siue Mala Punica quot fuerint in ambitu fimbriæ vestis sacerdotalis 229. fructus arboris describuntur ib. arbor ipsa describitur ex Tourne-

fortio 408.

Malua est planta non tam alimentosa, quam potius

medicamentola 761.

Mammas inter quænam a fexu fequiori & olim geftari solita sint, & adhuc soleant 1058. cur vel ipsæ vel earum papillæ a Salomone comparentur hinnulis gemellis caprez 1067. a veteribus comparantur quoque liliis ob nitentem albedinem ib.

Mancipiorum nundinatio quibus olim fuerit in usu 1203. mancipia Afra ex tædio vitæ, retinendo ha-

litum seipsos præsocant 1394.

Mandragore num sint Dudaim 80. sunt aptæad philtra juxta veteres ibid. profunt ex illorum mente purgando conceptui 81. genus earum candidum pastoribus in usu fuisse perhibetur ibid. radicis hujus abusus impius inter Christianos ibid. non possunt esse Dudaim ib.

Maniaci quam robulti sepe sint corpore ac furibun-

di 1335.

Manna naturalis est succus sine lacryma fraxini & orni 175. quæ Calabre titulo venit, triplex est ibid. quando colligi soleat ib. Laricea & Mastichina ib. aliæ ib. Mama miraculosa, Israëlitarum in deserto cibus 175. 176. quo sensu coriandri semini & bdellio comparetur 176. Manna Europaa & Asiatica medicamentola est, non alimentola, uti Israëlitarum 177. 309. num horum Manna habuerit omnes delicatissimorum ciborum sapores 177. unde nomen suum habeat ibid. quanta illius copia Israelitis quotidie fuerit necessaria 177. 178. quare singulis diluculis matutinis colligi debuerit ib. quo sensu nullus Israëlitarum plus minusue, quam opus habuit, de illa collegisse dicatur ib. quales vermes in Manna in alterum usque diem relicta orti fuerint 179. quomodo inde prognati fint ibid. duodecim Abarbanelis rationes, quod manna illa non fuerit naturalis, sed miraculosa ib. de manna hac Scriptores ib. præparatio mannæ in cibum, inprimis in placentas 372. Manna naturalis ac ordinaria num fuerit cibus Joannis Baptistæ 1309.

Manus pice fœdatæ melius mundantur oleo quam sapone 955. quomodo emolliri queant 956. quo sensu remitti & dissolui dicantur 1088. aquis suffocati arctissime stringunt manibus adhuc post mor-

Mapparum Geographicarum antiquitas 461. tales jam confectæ sunt tempore Josuz ibid. cuinam communiter adscribi soleat illarum inuentio ib. variz eas conficiendi methodi ib. methodus astronomica cur non sit applicabilis ad conficiendas mappas speciales ib. methodus Cheualerii prolixe describitur ib. 462. Geometræ Josuæ methodo geometrica mappas suas confecisse videntur 461.

Maragna

Maragna Græcorum notat vel lorum spinis siue aculeis armatum, vel fruticem spinis horridum \$82. qua frutex est rhamni tertii species ib.

Marasmus unde oriatur 660.

Mare mortuum est salsum vid. Asphaltites lacus. Marium . usus 11. mare rubrum per miraculum divisum tempore exitus Israelitarum ex Ægypto 164. seq. num a vento discissum, an tantum exsecatum suerit 165. refutatur Clerici de divisione maris per 2stum naturalem sententia 165. 166. de transitu Israëlitarum per mare rubrum testimonia gentilium 167. maris refluxus ex temporis circumstantiis refellitur ib. num inter rubrum & mediterraneum mare olim fuerit fossa siue canalis 579. quomodo maris altitudo sit intelligenda 675. 1426. maria cur terminos suos non egrediantur, terramque inundent 726. 727. 800. quid per radices maris intelligatur 779. maris fluctus quam alte afsurgant 728. imperium maris foli DEO competit ib. qui illud etiam vario modo exercet 729.799. maris creatio, divisio, &c. soli DEO competit 799. mare sæpe est organum iræ & gratiæ diuinæ ib. quænam sit maris origo 800. ex mente Burnetii & Cluueri ib. ab exhalationibus maris præcipue nubes oriuntur ib. maris equilibrium cum terra sicca quomodo diluuii tempore de nouo fuerit constitutum 801. num sit altius terra, adeoque continuo miraculo retineatur, ne illam inundet ibid. 891. maris estus qualis sit motus 801. ad horas & minuta hodie determinari potest ib. ejus harmonia cum motu lunæ, ibid. in quibufnam maribus obseruetur fortius aut minus fortiter ib. quenam ejus rei sit ratio ib. maxime sentitur circa plenilunium & nouilunium, & circa zquinoctia ibid. profundum maris est inequale 803. mare in profundo magis salsum est, quam in superficie ibid. infignis aquæ in profundum pressio quando sentiatur ab urinatoribus ib. malacia profundi, sæuiente desuper æquore ibid. scriptores de profundo maris ibid. mare quo sensu canescere dicatur 852. 853. quanta sit maris profunditas 962. quam varia & innumera contineat animantia 963. nauigationi magis inferuit aqua maris falfa,quam dulcis ib. num fontes & flumina e mari oriantur per ductus subterraneos, an per euaporationem particularum aquearum ex mari, earumque collectione in nubes, que per aquas pluuiales ac niuales in terram se demittunt 1034. 1035. quanta quotidie aquarum quantitas in mare mediterraneum per flumina influat, & per euaporationem illi decedat 1035. miraculosa maris exestuatio ac sedatio propter Jonam 1287. 1288. Miracula CHRISTI patrata in mari æstuoso ac procelloso 1333. 1334. miraculosa ejus super mari deambulatio 1360. 1361. in mari per terræ motus variæ subinde ortæ sunt insulæ 1386.

Mare eneum in templo Salomoneo ubi steterit 544. fuit illi magno ornamento 557. Scriptores de eo ibid. ejus diameter, altitudo & peripheria ex mente Sturmii, Bernardi & Eisenschmidii 558. seq. proportio inter diametrum ejus 10. & peripheriam 30. cubitorum quomodo concilianda sit cum Archimedea diametri ad peripheriam proportione 559. num habuerit siguram ellipticam an circularem ib. Anonymo Anglo & Villalpando placet sigura bemispherica 560. Reyhero & Sturmio bexagona ib. Melio rotunda superius incuruata ad modum cyathi ib. Rabbinis & Lundio sigura inferius quadrata, superius rotunda 561. Freyero cylindrica ib. omnibus anteserenda videtur sententia Sturmii, qui illud sub forma sontis salientis sistit ib. quomodo ver-

sio septuagintauiralis heic cum Hebreo textu sit concilianda ibid. ornamenta ejus externa quænam fuerint 562. variæ interpretum de illis sententiæ ib. epicrisis de istis 562. seq. sententia Sturmii omnium est convenientissima ib. boues ei substrati duodecim ib. quomodo illi locati fuerint ib. eorum altitudo & interna cauitas ib. maris ænei crassities & capacitas 564. quo sensu mox 2000. mox 3000. bathorum capax suisse dicatur ib. an heic supponendus sit bathus sacer a communi diversus ibid. an dicendum, 3000. bathos capere potuifse, sed 2000. tantum ordinarie continuisse ibid. num capacitas 2000. bathorum de aqua, 3000. vero de frumento in conum accumulato intelligi debeat 565. an hæc diuerlitas a duplici ejus figura, superius cylindrica, inferius quadrata, sit deriuanda ibid. quid dicendum sit de conciliatione Meliana, qua conchæ tribuuntur 1000. cupæ inferiori 2000. atque sic toti mari 3000. bathi ib. felicissime difficultatem tollit Sturmius, duplici ratione 565. 566. quænam in ejus explicatione fint defideranda ib. in cupa maris znei inferiori lauabant Sacerdotes manus ac pedes fuos 568.

Margarita videtur esse Dar Hebræorum 655. rationes pro hac sententia ib. profusa olim apud Persas & alios Orientales margaritarum copia ib. in templo Solis in India pauimentum margaritis stratum fuisse dicitur ib. Margaritæ funt Peninim Hebrzorum 745. rationes pro hac sententia variæ ib. cur vocentur lapides pinnini ib. earum piscatura ubi & quomodo olim fuerit instituta ibid. Indi olim & alii Orientales ex margaritis pretiosa pararunt monilia & corollas ib. auro gemmisque æquiparantur, vel & præferuntur 746. mulierum olim ex margaritis luxus quantus fuerit ibid. piscaturz earum hodienum sunt admodum frequentes & dinites ib. quales fint lapilli 1326. num pertineant ad regnum animale, an minerale 746. ad utrumque pertinent certo respectu 747. accensitæ fuerunt olim lapidibus preciosis 986. ordinarie sunt coloris albi 1184. dantur tamen etsam rubentes & flaue ib. num illarum nulla fiat in veteri testamento mentio 1326. quenam ex margaritis vocentur uniones 1358. varia magnarum margaritarum exempla ib.

Marifce sunt ex tumorum genere 484. & admodum molestæ ib. per annos circumferri possunt absque

vitæ discrimine ib. in Philistæis associauit se illis morbus pestilentialis ib.

Marmor engebinum quodnam vocetur 634. marmorei lapides absque glutine in structuram duraturam inuicem superimponi possunt 63. 533. marmora varii generis & coloris in structura templi Hierosolymitani adhibita fuisse videntur 634. usus marmoris in architectura osim & hodie frequentissimus sb. marmor Parium quodnam dicatur ib. marmor structura templi omnium saxorum commodissimum 635. Ophites & Porphyrites, marmoris species 654. it. Alabastrites ibid. marmor varicolot quid sit, quo pausmenta conclauium in aula Ahasueri strata fuisse leguntur 655. marmorea cujusdam tabula, ex marmore mensario nigro, varie sigurata, ceu monumenti cujusdam diluuiapi, descriptio 1536.

Marfus veteribus dictus incantator per cantilenas magicas 908. quantam vim incantationes ista in

serpentes habuerint ib.

Martes quale sit animal 203.

Martis planetæ soliditas 3. distantia a Sole ib. 1167.

periodus circa Solem 3. 1168. aphelia pro primo die Januarii A. 1730. 3. eccentricitas ib.

Ň) Materia

Materia non est externa, sed ex nihilo creata 1472. ei non competit sensatio, perceptio ac cogitatio

Mathematicarum scientiarum elogia apud veteres 419. augmenta per varia inuenta Sec. XVII. 736.

Mathematici quinam dicantur proprie 418. Astrologi quo sensu vocentur Mathematici 419. bene hos distinguit Cicero ab illis ib. hoc titulo male audiunt ib. Mathematici Gallici quantam mensurando invenerint terræ peripheriam & diametrum 796. quomodo detexerint graduum terræ inæqualitatem ibid. qualem deprehenderint figuram

Mausen, in der Maus seyn, quid notet Germanis 1295. unde hee vox sit derivanda ib.

Maus vid. Mus.

Mechanice dinine in corporibus viuentibus se exserentis, & bunane in machinis se exercentis differentia in quo consistat 677.

Medici olim & Pharmaceutze iidem fuerunt 114. Medicine per noua inuenta Sec. XVII. augmentatio

Mel olim & inter principum dapes fuit 101. Camaneum præ ceteris est laudatissimum ib. 1309. est liquor pretiolissimus ibid. triplicis generis hodie datur in Europa 101.882. Mellis in sacrificiis gentilium quotidianus fuit usus 346. Judzis vero usus ejus in sacrificiis a DEO fuit interdictus ib. Melli in facris literis & scriptoribus profanis comparatur, quicquid gratum est & delectabile 474. 999. Judzis mel fuit res vitz pretiolissima & utilissima 1006. ad quid sit utile ib. veteribus inseruiit pro saccharo 1007. cur nimis banfum cansetur vomiimm 1008. mel variat gustu pro varia plantarum indole, ex quibus exsugitur 1309. datur etiam mel saporis amari, imo & venenatæ indolis ib. mel agreste quodnam dicatur ib. fuit cibus Joannis Baptistæ ib. eo vixerunt olim integræ nationes ib. an mel mutrice ib. quænam interdicti mellis in sacrificiis usus sint rationes 346. oblatum Baccho fuit præter vinum etiam mel ib. mel palme quodnam dicatur 408. quo sensu mel de petra fluere dicatur 431. 432. quomodo colligatur ab apibus

Melancholici cur plerunque nigricante corporis habitu sint præditi 766. stupendo sæpe corporis robore gaudent 1335. ecstasibus naturalibus sunt ob-

noxii 1465. Melandrya quid fint 850.

Melanthium num sit Kzzach Hebrzorum 1099. qualenam intelligi debeat 1100.

Melis veterum quale sit animal 203.

Melita infula, quomodo in Romanorum potestatem venerit 1492. ejus incolæ quid de Paulo judicauerint, cum vipera manum ejus inuaderet ibid. quid in hoc judicio laudandum ac vituperandum ib. quid de eo judicauerint, cum a vipera ista nil mali pateretur 1493. cur terra Melitensis serpentes non toleret ib. num id factum a Paulo per miraculum in fui memoriam ib.

Melochia Ægyptium olus 411. ejus descriptio ex Alpino ib. characteres ib.

Melolonthe descriptio 1177.

Melones num fuerint Dudaim 82. corum apud Arabes, Perias, Syros & Ægyptios nomina ib. unde pepones dicantur 369. melones Ægyptiorum ib.

Mensa aurea in Sanctuario 207. ejus dimensiones ad pedes Parisinos & Tigurinos ibid. structura & forma ad mentem Judzorum ib. Tornielli, ib. Lundii 208. anonymi Angli, Scacchi ib. mense due in atrio Sacerdotum, argentea & marmorea 144. cui fuerint. ufui in templo Salomoneo ib.

Mensium fluxus in mulieribus unde oriatur 313. cur illas lege diuina immundas reddiderit 314.

Mensurarum diuersarum apud Hebræos nomina & capacitates 1253. Gomer siue Homer 183. Epha ib. Bathus ibid. Hin 234. Middah 339. Mesurah ib. Abhanim ib. Satum 71. eas cum Romanis & Græcis mensuris comparauit Josephus 1253. earum inequalitas internationes, imo haud raro inter fingulas civitates, quanto sit incommodo ib. quomodo tolli queat ibid. mensurarum Hebrzarum tum fluidorum tum aridorum ad mensuras Tigurinas reductio 1443. it. mensurarum distantiarum & internallorum 1444. juste solidorum & fluidorum menjure quanta lit in commerciis necessitas 998.

Mentha quid sit 1378. menthe hortensis varize dantur species ib.

*Mentum bomin*is quantas habeat vires ad fubleuanda onera 472. leonis decies majores relistentia vires habet ib. Dauid leonem in mento apprehendit, eumque occidit 492.

Mercurii planetæ foliditas 3. distantia a Sole ib. 1167. periodus circa Solem 3. 1168. aphelia pro 1. die

Januarii 1730. 3. eccentricitas ib.

Merops qualis lit auis 296. num lit Racham Hebræorum ib.

Mesech notare videtur Moschos, Caucasi montis accolas 1203. quibusnam rebus mercaturam olim exercuerit ib.

Mespilus, spina alba 468. ejus character ibid. multi illam habent pro Oxyacantha Dioscoridis ib. orientalis ib. an fit Barkanim Hebrzorum ib.

Messis duplex in Ægypto 142. 477. in Palæstina 477. cur in Oriente plunia & nix messi sint noxiz

Metallorum vene juxta veteres ad instar plantæ ex radice succrescunt 733. juxta alios tales a fossoribus inueniuntur, quales fuere diluuii tempore in terra depositz, aut ab illo tempore aliunde ad fisfuras delatæ ib. quam periculosum sit in cuniculis & cauernis subterraneis metalla effodere 737. duz metalla fundendi methodi dantur in fodinis metallicis 1145. quam caute & accurate in metallorum fusione procedendum ib.

Metempsychosis commune sere veterum orientalium philofophorum dogma fuit 390. 628. unde ortum fuum habeat ib. in quo consistat 1054.

Metensomatosis quid notet Platonicis 1054.

Metreta mensura fluidorum apud Grzcos 1443. 2qualis Batho Hebræorum ib. quot sextarios conti-

nuerit apud Athenienses ib.

Metus in quo consistat 446. ejus effectus in corpore ib. metu liquesieri vel dissolui quid sit ib. ejus consequens est desperatio aut audacia ib. quo sensu ex metu cor Nabalis fuerit emortuum, & factum ut lapis ibid. ejus effectus purgatorius in intestinis

Miluus, auis rapax & immunda 289. pertinet ad accipitres macropteros ib. est Hebræorum Daah ib. num sit illorum Ajah 290. aut Dajah 416.

Mina quanti fuerit valoris apud Hebræos 652. 1253. Minæ Atticæ valor 1370.

Minare proprie dicitur de pecore & jumentis 116. 1114.

Minium num sit Schaschar Hebræorum 1162. color miniaceus magni olim æstimatus & in usibus sacris frequens ib. quando sit inuentum ib.

Miracula solus DEUS facere potest 120. different a miris & mirandis ib. quid fint ib. cur opera naturæ, utpote etiam DEI, non sint miracula 121. diabolus

bolus non patrare potest miracula ib. Magi Ægyptü non ediderunt miracula, sed mira & præstigias ib. Miracula Mosis patrata in Ægypto 118. 123. 127. 131.133.135.136.139.143.146.157. in deserto 164. seq. 185. 181. 373. seqq. 368. 382. 175. &c. Elie 588. 589. 590. 593. 594. Elisei 594. 596. 602. 604.605.607.608.609.610.616. CHRISTI in femetiplo 1314. 1360. 1405. 1409. 1439. in dæmoniacis 1316. 1335. 1344. 1351. 1414. in leprolis 1328.1437. in paralyticis 1329. 1330. 1337. seq. in febricitantibus 1331. seq. 1445. in mariæstuoso ac procelloso 1333. seq. in muliere sanguinis fluxu laborante 1343. in mortuis ad vitam refuscitatis 1341.leg. 1427.1450. in cœcis 1344.1351. 1373.1417.1449. in mutis 1344.1351.1416. in manu arida 1350. in saturandis per paucos panes piscesque multis hominum millibus 1359. in lunatico 1367. segg. in pisce staterem in ore habente 1369. seq. in ficu arefacta 1375. seqq. in sole obscurato tempore passionis sue 1403. seqq. in velo templi tempore mortis CHRISTI discisso 1410. in terræ motu & petrarum disruptione codem tempore 1411. 1412. in sanctorum demortuorum resuscitatione 1412. in surdis 1416. in piscibus 1426. in muliere per 18. annos ægra 1434. in hydropicis 1435. seq. in auricula Malchi a Petro vel plane abicissa vel grauiter saltim sauciata 1441. in aqua in vinum conuerla 1443. in homine per 38. annos ægroto 1448. Petri Apostoli in claudo nato 1460. in Ænea paralytico 1464. in mortua Tabitha 1465. Pauli Apostoli Ephesi patrata 1482. in Eutycho juuene mortuo 1489. in febricitante Publii patre 1494. miraculum in tribus Danielis sociis in fornace ardenti a DEO conseruatis patratum 1257. seq. miraculum in mari propter Jonam editum 1287. seq. Miracula Veteris Testamenti maximam partem terrifica, hominibusque noxia, Noui vero Testamenti salutaria 381. Miracula mundi septem quænam sint 638. illis fimul sumtis longe præstitit Salomoneum tem-

Miserere quinam morbus dicatur 1394.

Moabitarum rex Mesa an tot agnorum & arietum tributum quotannis, an semel duntaxat in vita soluere Israëlitarum regi obligatus suerit 598. fallacia sensuum & imaginationis in Moabitis, aquas sole oriente rubras apparentes pro sanguine habentibus 601.

Modulus quid sit Architectis 551.

Mæris lacus in Ægypto admodum est pisciser 287.

Mærore nimio suffocatus num perierit Judas Ischarioth 1394. seq.

Moneta fignata non fuit Hebræis ante secundum templum 75. Persica, Daricum 635. 651. 652.

Monocerotis descriptio ex Plinio 391. ex Paulo Veneto ib. ex Arabibus & aliis ib. quæ tamen descriptiones admodum fabulas redolent ib.

Montes primi orbis an fuerint depressiones nostratibus, incertum est 47. suere jam ante diluuium ib.
706.707.927. montium strata, rupturæ, curuaturæ mire variantes testes sunt uniuersalis diluuis
48. quo sensu dicantur eterni 438. & a facie DOMINI suere & colliquescere instar ceræ 463. eorum
fundamenta concussa & conquassata stilo Scripturæ notant terræ motum 510.728. montes cur optimum
præbeantædisicio fundamentum 637. cur substructione & congestione opus habeant, si fundamentoædiscii inseruire debeant ibid. montium usus,
necessitas & prestantia 693. casus & ruinæ eorum
unde oriantur 705. montes cur intus sint caui 804.
quo sensu cacumina montium DEI esse dicantur 937.

it. subsilire at arietes 973. 974. montes seissionis quinam vocentur 1065.

Morborum cutaneorum origo unde sit arcessenda 319. tres illorum species a Mose recensitæ quomodo fint intelligenda ibid. Leuce Gracorum qualis lit morbus cutaneus ib. Morbi sepe denominantur a regionibus, ubi sunt vel primigenii vel endemii 320. morbi per Masicam curati 488. 489. quomodo hæc curatio principiis Medicinæ mechanicis conueniat ib. morborum in sacris literis memoratorum explicatio cur tam difficilis sit 645. morbus Ase Regis num fuerit podagra, an tumor pedum ædematosus ib. tot morbis corpus humanum est obnoxium, quot in eo dantur errores 700. quam facile morbi in corpore hominis oriantur 700. 705. Morbus Jobi in quo constiterit 659. seqq. Hiskie Regis qualis fuerit 619. 620. quomodo quis a morbo colore nigricans fieri queat 766. vertiginosus nauigantium (See-Kranckbeit) qualis sit 970. Morborum magnitudo siue gravitas unde sit æstimanda 1331. morbus insputatus Plauti est Epilepsia 1418. illius per 38. annos ægroti a CHRISTO sanati morbus num fuerit paralysis 1448. morborum vermicularium exempla 1468. tali num perierit Herodes Agrippa ib. morbus pedicularis est vel universalis vel particularis ib. varia hujus exempla ibid. huic morbo obnoxii funt Acridophagi ib. Morbus sapientie quinam vocetur 1490, unde oristur ib. eo Paulus laborare videbatur Festo ib. Democritus Abderites suis ciuibus ib. morbus sacer cur vocetur Epileplia 1418.

Moria mons fuit locus ille, cui templum Salomoneum est inædificatum 637. cur opus habuerit congestione, substructione & complanatione ib. substructionis orientalis altitudo, ima longitudo & muri crassities 638. congestionis latitudo ib. substructionis anterides & scamilli, ibid. collatio hujus substructionis operis cum muris Babyloni-

cis ib

Mortarium quid sit 63. paratur ex calce & arena 1194. Romani in quanta proportione ex utraque materia illud confecerint ib. ejus ingredientia Romani atque Græci diu & exacte commiscebant ib.

Mortis porte sunt cauernæ subterraneæ 804. mors quo sensu arboribus, plantis, imo terræ ipsi tribuatur 1505.

Morticina vid. Cadauera.

Mortuorum ad vitam resuscitatio est opus solius omnipotentis DEI 1341. quid statuendum de illorum reditu in vitam, qui pro mortuis habiti jam loculo aut sepulchro suerunt illati ib. varia horum exempla ib. 1342. quinam mortui præ aliis breui putrescant ac sæteant 1450. 1451.

Morus qualis sit arbor 502. mori nigra descriptio ib. num sit Schikmim Hebræorum 581.

Moschus siue Muscus quid notet Rabbinis 236. Moses infans arculæ inclusus, & in ripa Nili expositus, variis gentilium fabulis ansam dedit 115. arcula hæc Mosis facta ex papyro ib. 116. bitumine & pice fuit oblita, ne grauior per aquam neret & mergeretur 116. Moses pastor bonus ib. ejus baculus in serpentem mutatus per verum miraculum 118. manus miraculo ægra, miraculo rursus sana ib. miracula patrata in Ægypto 123.127.131. 133. 135. 136. 139. 143. 146. 157. ad mare rubrum 164. in deserto 175. 181. 185. 368. 373. 382. &c. jejunium quadragefimale 196. Moses num fuerit Chymicus 247. qua ratione vitulum aureum in puluerem redegerit 248. ejus facies unde tam fulgens euaserit 250.' cur cornutus pingatur ibid. enantiophania Mosen inter & Stephanum in historia Ja-

cobi patriarche quomodo tollenda 105. Moses cur in descriptione historiæ creationis statim descendat ad creationem terræ & eorum, quæ in ca sunt, omissis corporibus cœlestibus 866.

Motiones, Monssons, quales sint venti 577.751. ubinam sub equatore observentur ib. quenam sint

earum caulæ ib.

Motes non potest effe æternus 1472.

Multie olim certo pecorum numero solui solitze

Muli num inuenti fuerint ab Ana 96. an ab Henetis ib. non funt Jemim Hebræorum ib. ad generandos mulos Judzi in equorum stabulis aluerunt prægrandes asinos 337. mulorum usus tempore

Dauidis & Salomonis 504.

Mulierum sexui cur DEUS plus laticis sanguinei contulerit quam masculo 313. quomodo excessus ille sanguinis extra graviditatis tempus tollatur ib. in graviditate & post partum cui fini inscruiat ib. mulier cur ob fuxum mensium & locbiorum immunda fuerit lege diuina 314. mulieres menstruatæ non facile tractare debent res fermentationi obnoxias 335. leges diuinæ de profluuio sanguinis in mulieribus an in natura fint fundatæ ib. mulieris illius per duodecim annos sanguinis profluuio laborantis morbus quam gravis fuerit ac infanabilis 1343. adeoque curatio quoque fuit miraculosa ib. videtur quoque hac mulier per miraculum tot annis in vita conseruata fuisse ibid. exemplum mulieris per biennium continuo sanguinis fluxu laborantis in febrem tandem hecticam perlapsæ ibid. exemplum alsus a diuturno tali fluxu per solam imaginationem ac fiduciam in Medico politam lanatæ ib. mulier per 18. aunos egra, post per miraculum a CHRISTO sanata, quali laborauerit morbo 1434. quo sensu ligata dicatur ib.

Mulum olim mane bibi solebat 1498. rarius potatur

in regionibus vini feracibus 1499.

*Munie Æ*gyptiacæ 113.

Munditiem externam cur DEUS Israelitis tam seuere injunxerit 444. etiam in iis, quæ natura requirit ib. mundities faciei & cutis quomodo oleo obtinea-

tur 955. 956.

Mundus non est eternus 1.1471. sed creatus 1.1472. ex nihilo ib. quo anni tempore sit conditus 2. in omni sua pulchritudine in principio creatus suit, excepta terra ib. Mundi systemata varia 2. 3. vindicatur distinctio mundi Mosaica in cœlum & terram 4. an propter folos terricolas sit creatus f. Mundi corpora totalia natant in Ethere 482. consistentia eorum in pressione universali & mutua ad inuicem consistit, ibid. quo sensu Plato mundum vocauerit animal 689. 1262. Mundus ex mente Atheorum modernorum est Deus 1262, quo sensu posset statui eternus 1471. a parte ante non potest dici æternus ib. quænam contra æternitatem mundi pugnent ib. corporum mundi totalium fines secundarii, num unice colliment ad usus hominum 1474.

Muri edium quomodo lepra infici queant 330. it.peste ib. Babylonici sunt unum ex septem mundi miraculis 638. murorum contracture in ædificiis quem in finem fiant 530. in ædificio templi Salomonei quales fuerint ib. ob murorum templi crassitiem passim in iis loculamenta secreta fuisse videtur

Mus Alpinus videtur esse Schaphan Hebræorum 282. 1023. ejus descriptio apud veteres ib. cur sit animal immundum ibid. agrestis videtur esse Achbar Hebræorum 307. ejus descriptio ex Teixeira & Oleario ib. mures agrestes comeduntur ab Arabibus ib. prohibitum fuisse videtur Israclitis omne murium genus ib. quænam sit ejus rei ratio physica ibid. mus araneus num sit Anakah Hebratorum 308. mures insestarunt sepe integras nationes &

prouincias 485.

Musca canina dicitur ab impudentia 133. ejus descriptio ex Philone & aliis ib. vocatur etiam militaris & canis ibid. canibus imprimis est infesta ibid. ejus nomina apud Anglos, Germanos, Polonos, Arabes & Turcas ib. plaga miraculosa fuit in Ægypto ib. muscarum in ilice coccigera generatio 200. muscæ proprie loquendo non sunt bexapode, sed tetrapode 302. suis ouulis & excrementis omaia inficiunt & corrumpunt ib. musca est insectum vagabundum 1041. cur musce mortue unguentum reddant fermentescibile & fætidum, si in illud incidant ib. musce species est vinula sine culex vinarius 1378. muscam excolare quid prouerbialiter notet 1379.

Musculi fluniatilis & marini descriptio 964. utriusque ligamenta, motus progrelliuus, lingulæ, descensus & ascensus in aqua &c, ib. lingula ejus quid

Musculorum corporis admiranda structura 681. quo-

modo vectibus sint comparandi 687.

Musica Saulem Regem a spiritu malo liberauit 488. Orpheus & Amphion quo sensu saxa, arbores & bestias musica mouisse dicantur ib. Spartani hostes suos illa superasse leguntur ib. ejus efficacia in variis animi corporisque morbis ib. 1009. ea veteres usi sunt ad domandos affectus 489. 1010. Morsorum a tarantula curatio per musicam ib. hæc per musicam medendi methodus Philosophiæ ac Medicinæ Mechanicæ est conformis ib. Num etiam Mulicæ vis quædam lit in oblellos a Satana ib. illa quoque instrumentum divine inspirationis fuit ib. 198. vis ejus in flectendis & domandis affectibus ibid. quomodo & emollire animos & tristiores reddere queat 1010.

Mustela plurimis videtur esse Choled Hebrzorum

Mustum qualis sit liquor 1172. quomodo clarificetur ac defæcetur ib. 1173. quale sit vinum 1458. recens a fermentatione cur inebriet, dulce autem, fermentationem non subiens, non inebriet ibid. num mustum intellexerint per potum illum, quo inebriatos crediderunt empæctæ isti Apostolos in

festo pentecostes ib.

Mutationi omnia sunt obnoxia, que sunt in cœlo & in terra 939. mutatio & alteratio futura num ad uniuerlam mundi machinam le lit extenlura ibid. 940. mutatio corticis terre uniuerfalis in diluuio 970. particulares in variis proxinciis mutationes terre ibid. quænam fint illarum caufæ 971. quantis mutationibus corpora animantia subinde sint obnoxia 1070. quænam sint illarum causæ ibid. mutationes tempestatum unde dependeant 1431. cur pro diuerso locorum situ varient ib. quam utiles sint hominibus, animalibus atque plantis ib. quot sint mundi siue terræ mutationes palmariæ 1520. veterum philosophorum de iis sententiæ 1521.

Muti cur plerunque sint illi, qui sunt surdi 1416. quomodo linguas edoceri queant ib. muti ac fur-

di alicujus fanatio miraculofa 1417.

Muz vel Mauz Arabum est ficus Indica 82. fructus ejus omnium optime intelliguntur per Dudaim ib. ficus illius descriptio ib. num uua illa Cananæa ab exploratoribus terræ Canaan in castra Israëlitarum allata fructus hujus ficus fuerit 377.

Myrmecia, species verrucz, describitur ex Celso

Myrrba.

Myrrba. Quomodo ex ea paretur stacte 98. myrrhiferæ arboris descriptio ib. 236. myrrhæ nomina Arabica 236. ubi crescat ib. quænam sit setesta & optima ibid. sumitur pro frutice ipso & pro succe ejus resinoso, ex cortice inciso sponte sluente 902. 1057. myrrba transiens quænam dicatur 1071. hodierna non videtur eadem esse cum veteri illa pretiosa ib. myrrhæ vis torpesactiua 1400. vini myrrbati potus est medium eludendi torturæ verberumque dolores ib. myrrhæ usus in medicina & balsamatione cadauerum 1456.

Myrtorum usus in festo tabernaculorum apud Judæos 344. 652. Myrti Italice descriptio 653.

N.

Naman Syrus leprosis 608. a rege suo Regi Israëlitarum ad sanandum a lepra commendatus ib.
quantam auri argentiue summam pro faciendis
donariis secum sumserit ib. consilium Prophetse
primo contemsit, postea monitu seruorum suorum exsecutus est 608.609. sanatus a lepra per miraculum 609.

Nabal triste voluptatum ac passionum sacrificium 496. quo sensu cor ejus emortuum & ut lapis fastium dicatur ib. quo morbo suerit extinctus ib.

Nabathei unde nomen & originem suam ducant 1137. fuere natio pecoribus & camelis diues ib.

Naphthali tribus fœcunditas solique fertilitas 111.

Nardus unde nomen suum habeat 1057. unde in Europam adferatur ib. Syriaca & Gangetica est eadem ibid. Nardus Europea ejusque variantes species in Valerianæ genere ib. Orientalis unde odorem aduersum acquirat ib. unguentum ex nardo ob odoris fragrantiam in maximo suitæstimio apud veteres 1389. Neapolitanum collatum cum Asiatico pro nihilo fere suit habitum ib. Nardus adulterina ex quibusnam plantis suerit parata 1390. unguentum nardinum interne quoque suit propinatum ib.

Nares vehementer emungendo cur eliciatur sanguis

Narbual, piscis ex genere cetaceo 392.

Nationes omnes dividuntur in albas & nigras 1155. quænam dicantur albæ, quænam nigræ ib. earum diversa corporum dispositio, robur, color, &c. unde dependeant 1156.

Naues an hodienum ad imitationem structuræ arcæ Noachicæ ædificari queant 41. nauis cursus quomodo ex legibus motus sit explicandus 677. 1517. num ad minuta usque determinari queat 1022. nauis bellicæ ex maximis dimensio quoad omnes suas partes 1201. nauis motus quomodo facilitetur 1517.

Nauigatio veterum cur tam manca fuerit 574. ab hodierna multum differt ib. 577. 969. cur tantum temporis ab uno loco ad alterum perueniendi requifiuerit ib. impedimenta nauigationis veterum in Indiam quænam fuerint ibid. nauigatio est medium commercii mutui inter homines maribus disjunctos 963. est maxime periculosa 969. 970. morbus ille vertiginosus prima vice se mari committentium in quo consistat, & unde oriatur 670.

Nazireorum votum 365. abstinentia ab omni potu inebriante ib. etiam ab uuis passis 366. quænam sit hujus abstinentiæ ratio ib.

Nebucadnezaris colossius quid repræsentare debuerit 1256. ejus altitudo & crassities ibid. erectus, ut ab omnibus adoretur 1257. conjectio in fornacem ardentem pænæ loco dictata renuentibus hunc cultum ib. Socii Danielis ob recusatum cultum in illum conjecti, per miraculum a DEO in eo illzsi conservantur ib. 1278. Nebucadnezar ob superbiam divinitus immissa mania correptus 1258. quid egerit in statu hoc maniaco ibid. num pili ejus ad aquilinarum plumarum crassitiem creuerint 1259. num suerit demoniacus, aut in bouem vel porcum mutatus ib.

Nebula vocatur in imo aëre, que in superiori nubes audit 726. non parum occultat & infirmat Solis lumen ib. nebulæ quid sint 1124.

Necromantia qualis sit ars ex prohibitis 499.

Necromanta quinam dicatur 420.

Nerium qualis sit arbor 171. ejus descriptio 364. num aquæ maledicæ pro uxore adulterii suspecta fuerit immixtum ib.

Neruus obliuionis quinam dicatur Judzis 91. Vocatur aliis neruus contractionis, rectius elongationis ib. quomodo describatur ib. non est neruus stricte sic dictus, aut ligamentum, sed triplex musculus extensioni inseruiens ibid. neruorum ophthalmicorum & intercostalium, eorumque cardiacorum, inter se consensus ib. nerui pathetici quinam sint 492. nerui unde oriantur, & quid corpori prosint 682. 1051. in eorum moderata tensione consistit vita & sanitas corporis 1051. a neruorum contractione ac elongatione quinam oriantur morbi ib.

Nidificare in S. S. tribuitur non folum auibus, sed & hominibus ac animalibus 1109.

Niger color pilis Judæorum familiaris 323. est indicium suffeni probique nutrimenti in pilis ib. unde illis veniat ib.

Nigredo bominum unde sit derivanda 766. alia est naturalis & connata, alía a Solis radiis cuti inducta 1055. ejus varii dantur gradus 1155. nigredo incolarum Siciliæ, Libyæ & Mauritaniæ, Arabiæ & Ægypti ib. Ætbiopum nigredo qualis sit ib. cur niteat ib. causa nigredinis eorum non est cuticula, neque cutis, utraque in iis, ut in Europæis, alba ib. sed membrana cuticulam inter & cutim media ib. que nigrorem accipit a fluido fuliginoso & oleoso secreto inque illam deposito 1156. quare nigror ille neque ablui neque mutari potest ib. num nigredo ista a fermento cutis, partes sanguinis ibi depositas nigras reddente, dependeat ib. an a maledictione a Noacho in Chami posteros jastata sit derivanda ib. negatur ac refutatur ib. an a Solis intenso ardore sit deducenda ib. negatur & hoc, ac refutatur ib. cur Americani & Abyssini ejusdem cum Æthiopibus climatis fint albi, non atri ib. cur Noruegi, Grænlandi, Lappones & Samojedi, item Americani septentrionales & Scythæ sint nigri ibid. Æthiopum nigredo num a prima eorum generatione lit deriuanda ib. vera ejus origo quærenda videtur in primis illorum in lumbis Adami rudimentis ae ouulis 1157.

Nibil ex nibilo fit, num hoe axioma creationi ex ni-

hilo repugnet 1472.

Nili papyrus 115. 840. aqua cur ad potum præ aliis aquis sit salubris juxta Alpinum 124. qui resutatur ib. an ita sit nutritiua, ut pota tota in sanguinem conuertatur ib. negatur ib. limus quam sit sœcundus 126. aqua a Junio usque in Septembrem quotannis stagnat, & tandem in putrilaginem abit 137. abundat Nilus piscibus 368. sed ad tuendam sanitatem pessimis 369. annua sua inundatione Ægyptum rigat 411. quæ Ægyptiis necessitatem imposuit Geometriam inueniendi & excolendi 461. quænam sit inundationis hujus causa 738.839.840. incrementa capiente Nilo Ægyptii efforescentia cutis dolorosa affliguntur 426. sinuenitur in eo Hippopotamus 837. ad ejus ripas dantur arundines copiosissimæ 839. vitices & oleagni 840.

Nilus per torrentem Ægypti in S. S. intelligitur ib. cur torrentis nomine veniat ib. cur & maris nomine 852. est causa pinguis corporis habitus apud Ægyptios 1055. per totam Ægyptum canalibus dividitur & diducitur 1104.

Nilometrion Ægyptiorum ubi inueniatur 205.

Wimbi plantis minus prosunt, quam pluuiæ 809. quem in finem essundantur in terram 817.

Nimrodus fuisse videtur primarius ædificandæ turris Babelicæ auctor 64. ejus hac in re intentio quænam fuerit ib.

Nitrum veterum diuerfum fuit ab hodierno 1009. 1139. illius descriptio ex Dioscoride & Plinio 1009. bediernum quomodo præparetur ib. nitrum veterum cur affuso aceto efferbuerit 1010. modernum aceto irrigatum magis fit acidum ib. nitro fæminæ apud veteres usæ sunt in balneis 1139.

Ninis aqua cur præ aliis aquis a fordibus mundet 678. eà olim lotæ fuerunt manus pedesque ibid. dealbat cutim & roborat membra ib. cur comparetur lanæ 984. figura 806. æuiternæ in Alpibus & igniuomis quoque montibus ejus moles 784. nix quanto sit usui in terris septentrionalibus ib. anni sunt fertilissimi, qui copiosam niuem sequuntur ibid. ninis thesauri sunt atmosphæra 805. niuis siguræ miræ varietates 806. nix in estate notat xuequalam 1908. cur, si caderet in æstate, esset noxia 1012. quo sensu dicatur non redire eo, unde venerat 1131. niuis utilitas in hyeme 1281. ejus defectus compensari potest plunia verna & æstiua ibid.

Woachts, uti vi mandati diuini arcam intrauit, sie nec sine illo arca egredi voluit 58. mora ejus in arca 59. Plura vid. in voce Arca Noacht. Noachus vi-

nitor & agricola 62. ebrius vino ib.

Notium dierumque proportionata in prouinciis terrarum longitudo 8.878. vicissitudo quam utilis sit & necessaria terræ ejusque incolis 735.878.959.960. nox terrorum mater 147.665. prior suit die 960. quam utile sit hominibus, quod seræ bestiæ noctu egrediantur ad capiendam prædam, die vero quiescant ib. nosis vigiliæ quænam dicantur 1360. nox media, qua CHRISTUS ad judicium venturus dicitur, non literaliter, sed mystice est intelligenda 1388. quid notet sensu mystico ib.

Notus num sit Hebræorum Jaanah 291.769. Thachmas, 292. Cos 293. Jansuph 294. Thinsemeth 295. an sit Syrorum Cocabi & Græcorum Asterias ib. unde Hebræis nominetur ib. ad ejus visum aues obstupescunt ib. est auis solitaria, quæ

noctu vigilat & canit 938. 939.

Nubium proportionata quantitas, numerus & mobilitas quanto fint usui 10. 726. nubes in S. S. veniunt aquarum supraccelestium nomine 9. 946. qua ratione condensentur 511. 778. nubes Oculus bouis dicta in promontorio Capitis Bonæ Spei quid indicare foleat 591. 592. constant nubes ex bullulis liberrime natantibus 725. cur sublatæ a ventis, calore & aliis ex causis non decidant in terram ibid. quomodo colligentur ex bullulis ibid. earum expansio, condensatio vel contabulatio impedit prospectum cœli astriferi, aspectum & vires Solis 726. 778. sunt magnificum & admirandum DEI opus 779.791. quo sensu Sedes & thronus DEI vocentur ib. lumen super illas extensum num sit fulgur, an cœlum supra-aëreum lucem transmittens ib. montibus adhærentes eorumque culmina obtegentes sunt prognostica pluuiæ atque tempestatum ib. sunt organa, quibus DEUS voluntatem suam exequitur ib. resolutione in pluuias debilitantur nubes, & aër serenescit iterum 789.

quomodo a luce Solis diffipentur ibid. earum motus ab uno loco in alium quantæ sit utilitati ib. periodica nubium ventorumque circulatio 790. ab exhalationibus marium nubes inprimis oriuntur 800. cur comparentur vestimento ex sascie ib. cur in distantia triginta milliarium conspici nequeant 802. quo sensu vocentur DEI vebiculum 946. quomodo sint symbolum diuitis erga pauperes liberalis 1042. quid sint 1124. nubes matuina quanam dicatur 1266. est symbolum pietatis breuiter durantis ib. 1526.

Nuditas cur jam post lapsum primorum parentum pu-

dorem hominibus suffundat 30.

Nummi veterum Græcorum & Romanorum figuris animalium fignati 93.

Nutrices jam apud Hebræos fuerunt in usu 254. magna circa cas seligendas cautio est adhibenda 255.

Naz qualem notet fructum in genere 1075. nucisera fuit Palæstina ib.

Nymphea alba qualis sit planta 370.

0.

Objessi diaboli tum pii tum impii sunt obnoxii
1316. quinam in Ecclesia primitiua dicti suerint
abelli ib. Objessi spiritualis quenam dicatur. & quod-

obsessi ib. Obsessio spiritualis quaenam dicatur, & quodnam sit ejus subjectum ib. corporaliter a diabolo obsessi fuerunt multi tempore CHRISTI ibid. num
adhuc hodie tales dentur ib. characteres vera obsessionis certi atque dubii ib. Bekkeriana de obsessis a
CHRISTO caratis sententia, cum suis sulcris & addita epicrisi 1317. 1318. duo isti in regione Gadarena a CHRISTO sanati, num suerint tantum
maniaci, an vere obsessi 1335. Bekkeri de illis
sententia 1336.

Obstetricis officium circa infantem recens natum

1194. 1195. Occasus distantia quanta sit ab Ortu 941.

Oculorum rubor qua ratione oriatur a nimio vini potu 109. 1004. oculi imminuti qualis sint morbus 345. oculorum sanitas in quonam consistat 483. cur caliginosi fiant in senectute oculi ibid. 585. sunt proditores affectuum 492. quænam sit ejus rei ratio ib. oculi ampliati olim a fœminis orientalibus inter notas pulchritudinis relati 615. ampliabantur autem fuco nigro superciliis illito ib. oculus est camera obscura diuini artificii 687. 934. quomodo per lacrymas nimias obscurentur 708. singularum oculi partium structura, finis & usus 934. demonstratur inde DEI existentia, potentia & sapientia 935. 936. stupenda in tot animantibus oculorum varietas, corumque clongationes ac contractiones variantes &c. ibid. quomodo atheus inde conuinci queat, quod detur DEUS ibid. oculi cur a fumo grauiter afficiantur 995. cur ob alimenti penuriam deficiant 1158. oculus est lucerna corporis 1322. oculi frequenter produnt valetudinem totius corporis ib. oculus simplex & malus quinam dicatur 1323. an acutior, quam ordinarie elt, oculorum acies nobis esset salutaris 1483. quomodo aciei oculorum acuendæ confuli queat ib.

Odoratus sumitur ab Hebræis pro sensatione omni

Oenoplia spinosa C.B. qualis sit arbor 470. videtur esse Atad Hebræorum ib.

Oesophagi in animalibus singularis structura 279. inferuit corum ruminationi ib.

Oestrum, asilus, tabanus, quale sit insecti genus 1263.

cestro percita animalia in fabulis Poëtarum memorata ib. vaccarum & taurorum cestro percitorum

Digitized by Google

descriptio ex Oppiano ib. astri descriptio 1264. ubi ouulum suum deponat, & quomodo ex illo sensim generetur cestrum ib. quando pecoribus insidere soleat ibid. cur ouibus & capris nocere nequeat ib. quomodo ab cestro præmuniri queant ib. ubi sit sedes ejus in pecoribus ib. quænam pecora & ubi illa maxime incommodet ibid. varia ejus nomina pro diuería ejus ætate ac incremen-

Ogus, rex Amorræus, quantæ staturæ vir fuerit 401. cur in lecto ferreo cubuerit ibid. lecti hujus di-

Olee folium unde columba a Noacho ex arca emissa desumserit 57. Judæorum de illo fabulæ ib. qualis hæc olea fuerit ib. quomodo Noachus ex oleæ folio diminutionem aquarum super terra colligere potuerit 58. olea arboris descriptio 469. olea satina qualis sit arbor 223. ejus descriptio ib. fructus ib. olea syluestris 469. olea est variarum rerum symbolum 652. gentilibus fuit admodum sa-

Oleagineum lignum est valde durabile 539. num ex co confecti fuerint Cherubini in Sanctissimo Templi Salomonei ib.

Olera hortensia & syluestria 1377. qualem dent nutritionem ib. quænam veniant in cibum ib. quænam fint condimentaria ibid.

Oleum oliuarum qualis sit liquor 223. ejus tres ratione bonitatis graduum species ib. contusum & pressum ib. omphacinum est omnium præstantissimum ib. oleum unationis sacrum 236. ejus ingredientia sicca ib. & seqq. singulorum pondus 239. ingrediens liquidum, Hin olei ib. ejus compositio pharmaceutica, ex mente Talmudistarum ib. quæ regulis artis non respondet ib. quapropter alia substituitur ib. compositio ex mente Hilleri 239. 240. fuit odoratissimum & præstantissimum ibid. quænam illo inungi debuerint ib. posteris temporibus ungebantur eo solus summus Sacerdos, unctus belli, & reges ibid. quem in finem hoc oleo instrumenta ac vasa sacra suerint inuncta ib. oleum omne insectis est nociuum 240. quo sensu oleum e duro saxo sugi dicatur 431.432. olea tusa an sint Necoth Hebræorum 97. miraculosa olei per Elisæum in lecytho viduæ alicujus prophetæ augmentatio 602. 603. caput, pedes, aliaque corporis membra oleo ungendi antiqua consuetudo 755.955. præeunte lotione 956. quales particulæ essentiam olei constituant 755.956. cur corporibus tam facile adhærescant ib. Oleum purgat faciem ab immunditie 955. cutim reddit nitentem, læuem ac mollem ib. inprimis id facit oleum amygdalinum ibid. Medicus olei usus in variis morbis 956. 1518. conseruat vires in climatibus tum calidioribus tum frigidioribus ib. emollit cutem, eamque teneram reddit ibid. quem in finem oleo corpus luum inunxerint athletæ ibid. veteres usi sunt non solum oleo simplici & communi, sed & variis rebus odoratis intermixto ib. olei usus in sanandis vulneribus 1430. oleum Samaritanum quodnam vocetur ibid. oleum cedrinum quodnam sit 1456. quomodo oleum, ut morborum remedium, consecratum suerit in usum ægrotorum ab ecclesia veteri 1518.

Omentum quid sit 232. ejus usus ibid.

Omnipresentia divina quomodo ex natura & ratione demonstrari queat 714. quomodo sanæ mentis Philosophus eam sibi concipiat 749.

Omniscientie divine objectum & fundamentum 980. illa est fundamentum nostræ fiduciæ & inuocationis, qua DEUM colimus 1515.

Onager non est Hebræorum Jachmur 414. sed Pere 669.685. ejus conuenientia cum & differentia ab asino domestico ib. ejus cibus, ib. ruditus propter famem ib. forma & color ib. descriptio ex Oppiano & Philostorgio ib. onagri Africani descriptio ex Kolbio ib. quo sensu homo comparetur onagro, 686. 1141. 1266. onager statim rudit, atque hominem conspicit 820. num domari queat ib. onagri fœminæ velox cursus per montes 1141. quo sensu vocetur animal solitarium, cum quandoque gregatim collecti inueniantur 1266.

Onocrotalus qualis sit auis 293. Bocharto videtur es-

fe Cos Hebræorum ib.

Ongx, conchyliorum genus, vid. Unguis odoratus. Onyx, lapis, notat gemmam & marmor 634. marmor adhibitum fuit in structura templi Salomonei ib. onyx quoque vocatus fuit Alabastrites 1390.

Ophiomaches, locustarum species, unde nomen suum

habeat 303.

Opbir, qualis fuerit regio, & ubi sita, dictu est difficillimum 574. quænam regiones Ophir esse nequeant ib. Relando videtur esse Malacca, peninsula India ib. ejus rationes ib. quomodo merces Salomoni ex Ophir allatæ quadrent in Indiam 575. seq. nee non iter Ophiriticum nauale trium annorum 577. num duplex fuerit Ophir, unum in Arabia apud Caffanitas & Sabæos quærendum, alterum insula Taprobana ib. adeoque num Ceylon insula sit Ophir ib. nonnullis Ophir est Iberia sue Hispania 578 iter Ophiriticum quomodo ex Ezeongeber, portu maris Idumæi, institui, & nautæ tamen Tyrii, maris mediterranei accolæ, ejus socii esse potuerint ib.

Ophita vel Ophiani, hæretici, per serpentem sedu-crorem intelligunt CHRISTUM vel ens CHRI-

STO majus 29. refutantur ib.

Ophites quale sit marmor 654.

Ophthalmici nerui qua ratione tangantur a neruis intercostalibus & cardiacis 91. seq. corum structura & ulus 935.

Opobalsami descriptio ex Alpino 241. 242. est liquor pretiofus ib. quomodo adulteretur ibid. ubi crescat 1149.

Opopanax qualis sit succus 1206.

Opuntium qualis sit planta 200. ejus descriptio 201. ex ea colligitur insectum, quod dat Cochenillam

Orca, cetus magnus dentatus, Haszo videtur piscis ille fuisse, a quo Jonas fuit deglutitus 1290. ejus rationes ibid.

Orcanus, Orkan, vid. Typbo.

Orichalcum, Aurichalcum, intelligitur per es in historia facra 197. 651. ejus quoque sub æris nomine meminit Aristoteles 198.651. unde nomen suum habeat 1187. veterum fuit auro haud multum inferius ib. recentius auro longe est inferius ibid. veterum videtur esse Chasmal Hebræorum ibid. quod hodie in India sub Suasse nomine notum est ib. es candens, fulgens, apud Danielem videtur esse aurichalcum veterum 1262. Chalcolibanus Joannis idem quoque est cum aurichalco 1528.

Orion plerisque est Chesil Hebræorum 676. 812. est omnium cœli constellationum pulcherrima 676.

varia ejus nomina ib. litus ib.

Orni succus siue lacryma vocatur Manna 175. num sit Oren Hebræorum 1122.

Oroth Hebræorum notant olera, non erucas, 605. Orpheus quo sensu in fabulis Poëtarum dicatur lyra sua leones & tigrides, imo cerberum ipsum compescuisse 488.

Ortis distantia ab occasu quanta sit 941.

(0) 2

Ortygo-

Ortygometra num diuersa sit a coturnice auis 180. videtur esse species coturnicis ib. ejus descriptio

Orga est animal ferox 392. ejus descriptio ex Oppiano ib. Bocharto videtur esse Reem Hebræorum ib. item Tho illorum 415. 1129. est genus ceruorum grandium aliquando unicorne 415. orygis vesice aqua replette, quam bibunt Getuli in descrto sitientes 478.

Osa quo recentiora, eo tenaciora; quo sicciora, eo fragiliora 477. osiium corporis humani miranda structura 681. 682. dolores unde tam sensibiles

Offifragus, aquilæ species 288. num sit Peres Hebræorum ib. cjus descriptio ex Gesnero ib.

Ostia edium veteres olim nonnisi quadrangula fecerunt 1241. unde arcuata originem suam ducant 1242.

Otus qualis sit auis 295. num sit Thinsemeth Hebræorum ib.

Ouibus & capris multa funt communia 67. 149. ones maculose quænam lint 83. interdum oues sunt bifere, vere nempe atque autumno 86. 1066. partus earum autumnales ordinarie meliores sunt vernalibus ibid. qua ratione Jacobus patriarcha hos illis prætulerit ibid. videntur intelligi heic partus tantum vernales, iique primo editi tanquam robustiores, prælati post editis ceu infirmioribus ib. num *miraculo* an *viribus nature* se per artificium Jacobi tam numerose multiplicauerint ib. videtur posterius, non exclusa tamen singulari DEI benedictione ib. licet dici nequeat, quenam præcise sint cause naturales hujus phenomeni 87. an licuerit Jacobo hac ratione socerum suum optima bonorum parte spoliare ib. rationes pro & contra ib. ad denas oues arietes finguli pariuntur 89. num ouis figura nummis suis ab Israelitis suerit impressa 93. quium titulo apud Romanos antiquissimis temporibus pecunia venit ibid. oues delectantur pascuis montanis 116. propterea quod ibi inueniunt nutrimentum præstantissimum ib. quapropter & carnes talium pecorum sunt delicationes ibid. ex ouibus electus fuit agnus paschalis 149. ouis fuit gentilibus bostia maxima ib. in Oriente nascuntur oues non rubri tantum, sed & purpurei coloris 203. tamque longas ibi & graues habent caudas, ut plostello impositas & alligatas post se trahere necesse habeant 232. ouium renes sunt pinguissimi 233. cur oues ante octauum natiuitatis suz diem DEO in facrificium offerre non licuerit 349. ouium multitudine abundabant Judæa ac vicinæ ejus regiones 913. ouium facunditas 983. 1066. lana earum & pelles ad vestitum utiles 1016. oues cur in Oriente & climatibus calidioribus ante & post meridiem ad potatum deducantur 1056. oues gemellipare, veteribus Romanis ambegne dicte 1066. oues a grege errant grato plantarum odore allectæ 1129. ouium mansuetudo laudata sacris & profanis scriptoribus 1130. oues sequuntur pastorem, canes & capras 1449. quo sensu pastoris sui vocem nosse dicantur ibid. quibus vocibus Græci & Arabes oues alloquantur & alliciant 1450. misere degunt absque pastore ib.

Oui albumen cur sit insipidum 670. ouum quot partibus constet 690. rudimenta auis in illo ib. quanta lit auium circa oua lua cura ib.

Oupara, urbs Indiæ veteribus laudata, num sit eadem cum Ophir Sacræ Scripturæ 574.

Oxyacanthe descriptio apud veteres varia & obscura 467. Barkanim Hebræorum qualis lint oxyacantha 468. Ozyacanthæ C. B. & Dioscoridis descriptio 763. alia oxyacantharum species 468.

PAlestina vid. Judea.

Paliurus quid sit 470. idem est cum rhamno tertio 582. jam olim ob spinositatem suam fuit famosus ib. Italis dicitur Azarolo 763. num sit Charul He-

bræorum ib. passim arborescit 764.

Palma, arbor dactylifera, describitur 172. ejus usus in festo tabernaculorum apud Judzos 344. 653. num ex ea uua illa Cananza, uti vocatur, ab exploratoribus terræ Canaan fuerit decerpta 377. dattyli palmæ funt Hebræorum Debhafch 408. Palme longenitas 757. nomina ejus Arabica, Persica & Turcica ib. singularis fertilitas 758. duplex sexus, masculinus & scemininus ib. spadices & spathe ib. flosculi & stamina ib. dactyli ibid. palma præaliis arboribus pro nutrimento suo aut vehiculo aqua indiget 759. unde diligenter irriganda est ib. irriguis locis gaudet 856. quomodo ei comparetur bomo pius ib. est una ex arboribus perennibus, &

perpetuo leteque virentibus 857.

Palmi Hebraici diuisio & mensura 208. 225. differt

palmus à palma 1212.

Palorum usus in Architectura militari 1509. impalationis para apud Turcas, Hungaros, Japonenses ib. Palus in carne Pauli quid fuerit 1510.

Panax num fit Pannag Hebræorum 1206. ejus de-

scriptio ib.

Paris nomine comprehendi solent omnes cibi 954. 1321. est optimum corporis nutrimentum ibid. unde & quomodo præparetur & conficiatur 954. ejus nunquam capitur fastidium ib. Americanorum panis ex planta fucci venenati 1321.

Panes propositionis quinam suerint 208. eorum structura, forma, impositio ibid. gravitatis mensura

Panni ex cannabe 1306. ex pilis Camelinis 1307. Pantbera num sit alia bestia a Pardo 1268. cur DEUS sele el comparet 1265. 1268.

Papiones num sint Hebrzorum Ijim 1090. Arabum fabulæ de hoc animalium genere ib. ubi degant,

& quales fint ib.

Papyri plantæ descriptio ex Dioscoride, Plinio, & Albino 115. ex ea formati olim, & adhuc hodie formantur funes 845.

Parabole orientalibus populis admodum sunt familiares 671. ter mille Salomonis quid continuerint ib. ad eas excogitandas aut explicandas opus est inspectione & cognitione proprietatum ac virium corporum naturalium ib.

Paradifi fitus variis obnoxius est interpretum senten-

tils 24. 25. quæ recensentur ib.

Parallelepipeda læuigata absque glutine in structuram duraturam inuicem superimponi possunt 63.

Paralysis qualis sit morbus 1329. quid generaliter iumta lub le comprehendat ib. ea laborantes priuantur sensu ac motu ibid. quo sensu ergo seruo centurionis Capernaitici paralytico dolores tribuantur vehementissimi ibid. Paralysis spasmodica ac conuulfiua quænam sit 1330. hæc unde oriri soleat ib. eam sæpe prægreditur morbus alius dolorisicus id. miraculole a CHKISIO lanata id. allus paralytici æque miraculosa per CHRISTUM sanatio 1337. 1338. paralysis manus vel brachii unde oriatur 1350. vel plane non vel difficulter & tarde admodum curari potest ib. ejus ergo curatio a CHRISTO suscepta fuit plane miraculosa ibid. paralysis num fuerit morbus illius 38. annorum

regroti 1448. cura paralyseos quam lente succedat 1464. aliquot annorum paralysis est plane insanabilis ib.

Pardus in quonam differat a tigride 1068. 1268. est animal nobilitate leoni secundum, & olim Baccho facrum ib. montes Pardorum quinam dicantur ib. est animal valde insidiosum 1143. 1144. ejus maculæ sunt immutabiles 1157. pelle ejus a collo pendente quinam hodie superbiant ibid. quale sit animal 1265. num sit eadem bestia cum Panthera 1268. cur sese DEUS Pardo comparet 1265.1268. est animal saltatorium & velocis cursus 1298.

Parietes templi intus tabulis cedrinis obducti fuerunt 535. sculpture in illis quales fuerint 536.540. tecti fuerunt laminis aureis, & ornati passim fulgentibus gemmis 540. paries Sanctum inter & San-Aissimum intergerinus 541. in cujus medio fuit janua pentagona ib. constans ex duabus valuis semper apertis versus Sanctum, sed aulzo tecta, ib.

Parium Marmor candidum 634. vocatur etiam Lygdus & Lychnites ib. item Marmor Gracum ib. Marmor in structura templi Salomonei adhibitum non fuisse videtur ex Paro insula allatum, sed in Phœniciæ montibus excisum ibid. num sit Schesch Hebræorum 654.

Partus bominum & animalium quomodo per fragorem

tonitruum promoueatur 889.

Pascua pinguissima ac uberrima dantur in montibus ac summis alpibus 954. iis inprimis abundat Heluetia ib. 694.

Passer est auis admodum timida, præ curis & metu parum dormiens 938. quomodo sit symbolum animæ tentatæ ib.

Pastoris boni officia 1113.

Patella siue Lepas, num gaudeat motu progressiuo 964. quomodo saxis adhæreat 965.

Patriarcharum diuitiæ in quo constiterint 68.656. vita eorum erat pastoralis & migratoria 68.

Patrum Ecclefie ageometria peperit opiniones ridiculas 36. traditiones ac opiniones physicæ minus fundatæ variæ 498. 726. 756. 757. 798. 886. 906. 940.945.1072.1134.1281.1285.

Pauli Apostoli conuersio & vocatio quam mira ac miraculorum plena fuerit 1462. seq. cacitas num ex causis naturalibus, an per miraculum ei obtigerit 1463. qualis fuerit ib. curatio ejus miraculosa ib. annunciat Elymæ mago cœcitatem in temeritatis pænam, qua statim affligitur 1469. ejus miracula patrata in claudo ab utero matris tali 1470. Ephesi 1487. in Eutycho juuene graui delapsu mortuo 1489. in patre Publii febre ac dysenteria laborante, aliisque Melitensibus 1494. Concio ad Athenienses habita 1481. num Athenienses Anastasin, de qua Paulus ad illos loquebatur, habuerint pro noua Dea ib. unde Paulus in hoc sermone argumenta sua pro demonstranda DEI existentia desumserit 1482. seqq. morbo sapientia laborare videbatur Festo 1490. illo in insula Melite post naufragium sarmenta colligente, manum ejus inuadit vipera 1491. num illa eum momorderit ibid. quid Melitenses hanc ob rem de eo judicauerint ibid. 1492. cur ei nil mali inde euenerit ibid. hinc a Melitensibus pro Deo habitus 1493. num per miraculum insulam Melitam in perpetuum a serpentibus immunem reddiderit ib. quo anno post C. N. epistolam ad Romanos scripserit 1497. qualia fuerint tempora, cum illam scriberet ib. quo sensu dicat, seminatum debere prius mori, si viuisicari debeat 1505. item, non corpus, quod nascatur, seminari ib. quo sensu lunæ tribuat gloriam siue claritatem 1507. raptus ejus in cœlum tertium quando contigerit 1508. cur se non nominet, dum illius meminit ib. cur ignorauerit, num tum temporis fuerit in corpore, an extra corpus ib. tertium illud cœlum quid & ubi sit ib. Palus carni ejus infixus a variis varie exponitur 1509. nonnulli per eum intelligunt omnis generis aduersitates a Paulo perpessas 1510. alii varios animi corporisque affectus morbofos ibid. videtur fuisse morbus corporis admodum dolorificus ib. aliæ aliorum minus commodæ sententiæ ib. num tribuat homini tres partes essentiales 1511. quo fensu spiritum ab anima distinguat 1512. cut Timotheo suo ob debilitatem stomachi aquæ potum dissuadeat, vini autem dilutioris modicum usum suadeat 1512. 1513.

Pauones sunt Hebræorum Thuccijim 176. corum locus natalis est India ib. 823. cur auis hæc vocetur Perfica, Medica auis 576. unde Salomon hane auem acceperit ib. pauonis elogium ex Tertulliano ibid. nomina ejus Græca, Arabica & Turcica nomini ejus Hebræo affinia ib. num pauones sint Hebræorum Renanim 822. 823. superbiunt non tam pennis, quam potius cauda 823. sunt symbolum superborum ib. sero innotuerunt Arabibus & Judæis, serius adhuc Græcis ib.

Pecquetianus ductus thoracicus quinam vocetur ab Anatomicis 1051. ejus descriptio ib. primus in moribundis euanescit ibid.

Pettorale Summi Sacerdotis 225. gemmæ ei insertæ ibid.

Pecuaria res diuitias Patriarcharum constituebat 68. & aliorum 598. 656. ejus tractandæ nec Reges

olim puduit 598.

Pecudes triennes cur Abrahamus DEO sacrificare jussus fuerit 70. a pecude ejusque figura nummis impressa Romani nominarunt pecuniam 93. pecudum lues pestifera in Ægypto fuit miraculosa 135. cut illis detur pabulum mixtum 1102. pecora æftro percita quid sint 1263. 1264. quibusnam speciatim cestrum sit infestum ib. cur noctu ab illo sint immunia ib. quomodo ab eo præmuniri queant ib.

Pecunia Romanis dicitur a pecude ob ejus figuram pecuniæ olim impressam 93.598. antiquissimis temporibus ouium titulo venit ib. & Græci pecuniæ suz bouium, testudinum, noctuarum, &c. figuras impresserunt ib. pecunia etiam, non sola permutatione, bona sibi acquirebant jam Patriarchae ibid.

Pediculi sunt Hebræorum Cinnim 130. rationes Bocharti discutiuntur ibid. non vulgares, sed ferales, Germanis Filzkäuse dicti ibid. imo non unius, sed varii generis ib. singula animalium genera peculiare pediculorum genus infestat ib. pediculorum frudura & generatio 131. unde generentur ib. copiosa illa in hominibus & pecudibus productio in Ægypto fuit plane miraculosa ib. cur tam exilia & contemta animalcula DEUS in pœnam Ægyptiorum elegerit 132. cur Magi Ægyptiorum pediculos non potuerint producere ibid. pedicult terrestres quantopere noceant foliis arborum 991. mutantur in muscas ib. perfodiuntur ac deuorantur a formicis ib. pediculi sunt vel ordinarii capitis vel plani siue latiores 1468. num nascantur ex putredine ibid. discedunt ab ægrotis, appropinquante morte 1469. morbus pedicularis vid. Morbus.

Pedum tumor cedematosus qualis sit morbus 645. talis fuisse videtur morbus pedum Asæ regis ib. pedes oleo ungendi, præsertim in conviuiis, antiqua est consuetudo 755.

Pelecanus est Bocharto Hebræorum Kaath 295. qualis sit auis ib. fabula veterum de eo 296. num sit Racham Hebrzorum ib.

(P)

Pelles

Pelles atietum rubræ 203. melium ib. ouium & hircorum 1016.

Penne cur auibus non hyeme, sed vere excidant 832.

Pepones quid sint 369. unde nomen habeant ib. melius audiunt veteribus, quam cucumeres ib. Egyptiorum quales suerint ib.

Perchopterus vulturis species 1382. de eo intelligit Bochartus id, quod in prouerbio dicitur: ubi cadauer, ibi aquila ib. vocatur etiam Pygaëtus & Oripelargus ib. ejus descriptio ex Willougby ib.

Perdix qualis sit auis 497. num suffuretur aliis auibus oua, iisque incubet ib. an aues a perdice excluse, relicta nouerca, veram sequantur matrem 498. an potius illis a perdice ita imponatur, ut eam pro vera matre agnoscant ib. perdix mas an incubet ouis ib. num sit Kore Hebræorum ib.

Perjarii suspecti per aquam redargutionis olim a gentilibus explorari solebant 365.

Perpendiculum quid sit 797.

Perfarum nomen unde sit ortum 288. Regum luxus profusissimus 655.

Pertica quale sit instrumentum mensorium 1211.

Perturbatio offium, oculorum, &c. quid notet Medicis

Peru. Auster Perunianus in littoribus ad mare pacificum spirans qualis sit ventus 752. quanto sit incolis solatio ib. quænam illius causa ib. in regionis hujus locis planis nulla cadit pluuia, at in montoss, unde slumina ad humectandam terram incrementa capiunt 754. balsami Peruniani descriptio

Pestis ex nonnullorum hypothesi est lues verminosa 134. 135. infert damna maxima 135. 425. fuit in pecoribus Ægyptiorum lues uniuersalis & plane miraculosa 136. ejus in Europa grassantis origo semper ex Oriente deriuanda fuit ib. ejus fere patria est Ægyptus 137. quænam ejus rei sit ratio ib. ex fætore locustarum mortuarum sæpe oritur 144. id quod probatur exemplis ibid. propagatur per pannos, lintea, vestes 326. 327. 425. & ædes quoque interdum, earumque muros & parietes inficit 330. pestis fuisse videtur morbus Philisteorum, ob raptam fœderis arcam iis a DEO inflictus ib. metaphorice peltis notat omne noxium & exitiolum 617. metaphorica quoad insultus & effectus suos descriptio 929. cur comparetur laqueo venatoris ib. de vera ejus causa adhuc est controuersia inter Philosophos & Medicos ibid. lædit ipsam fluidorum crasin & solidorum tonum in corpore humano cito & inopinato ib. 930.

Petra baculo Moss percussa per miraculum aquas dedit 185. idque bis contigit ib. petra baculo Angeli tacta ignem dedit sacrificium Gideonis consumentem 465. petrarum disruptio tempore mortis CHRISTI num suerit essectus naturalis terræ mo-

tus, an miraculosa 1411.

Petri socrus a febre per CHRISTUM miraculose sanata 1330. miracula patrata in claudo a natiuitate tali 1460. in Anea paralytico 1464. in mortua Tabitha 1465. annunciat Ananiz & Sapphirz repentinam mortem in pænam mendacii 1461. ecstasis diuina 1465. miraculosa e vinculis Herodis per angelum liberatio 1467.

Phano, Phunon, urbs metalli fodinis celebris 409.

Phasianus fuit apud veteres ultimus deliciarum gradus 181.

Philisteorum morbus ob ablatam fœderis arcam qualis fuerit 484. ejus sedes ib. pestem fuisse, credibile est ibid. terra quoque eorum ideo a muribus suit

infestata 485. donaria aurea eorum, quibus DEUM Israelis sibi placare studuerunt ibid. videntur ex malitiosa consilii ratione prouenisse ib. status sub lista, Judæorum rege, ejusque successoribus 1093,

Philosophia quo sensu Catechismus ad sidem dicatur 972. Philosophorum yeterum de ortu rerum omnium ex aqua opinio 6. unde suerit hausta ibid. quo sensu admitti quest ib. nunquam illi vel raro diis sacrificare soliti sunt 1481. videntur agnouisse DEUM omnia in omnibus operantem 689. quo sensu brutorum animas pro essentia diuina particulis habuerint ibid. quid de omnipresentia diuina senserint 714.715. corum sententia de mundi incorruptibilitate es mutationibus 1520. seq. de destructione mundi per ignem vel aquam 1521. unde hanc opinionem hauserint 1522.

Phlegon Trallianus quis fuerit 1404. ejus elogium apud Eusebium ibid. testimonium de eclipsi Solis tempore passionis CHRISTI ib. quinam ex Patribus Ecclesse illud allegent ib. quænam contra id moueantur dubia ib.

Phanix. Fabulæ veterum de ejus vita longæua, concrematione sui ipsius & ex cineribus propriis resuscitatione 756. concrematio ejus veteribus suit symbolum suturæ mundi combustionis 1521. frequenter in nummis & apud Sinenses est selicitatis symbolum ib. auis hæc sabulosa originem suam trahit ex palma moriente ac ex seipsa renascente 757.

Pholades, animalcula marina, quomodo nidos sibi forment 965.

Phosphorus 162.

Phthiriafis qualis sit morbus 1468. quotuplex sit ibid. an ea perierit Herodes Agrippa 1469.

Phthifis sine tabes videtur esse Schachæphæth Hebræorum 345. 425.

Plca vel Picus est Racham Hebrzorum 296. num sit eorum Anaphah 298.

Piger ad laborem per formicam excitandus 989.990. quam ineptus sit ad demandata sibi negotia feliciter expedienda 995. ejus descriptio 996. quantum noceat sua desidia sua ipsius fanitati 1001.

nec non reipublicæ & œconomiæ ib.

Pilati uxoris somnium fuit diuinum 1396. misera sub
Cajo Caligula fata, & autochiria ibid. Pilati mons
in Heluetia pertinet inter Legendas ib. cur Pilatus CHRISTUM flagellari jusserit 1397.

Pilorum in hominibus & brutis structura & usus 83. 1320. pili caprarum in Oriente funt longiores, quam in Europa 202. 1016. quapropter varia ex illis confici possunt ib. hominis pilorum color niger est susteni probique nutrimenti indicium 323. quænam lit ejus rei caula ib. cur pili capitis 🖰 barbe sint crassiores & longiores aliis ib. cur Judzis sint plerumque pili nigri ib. pili nigri nitentes olim magni fuerunt æstimati 1071. pili Camelorum sunt admodum teneri in Caspii maris regione 1307. ex illis conficiuntur pretiosi panni ibid. pili quomodo sub microscopio se repræsentent 1320. unde diuersus corum color dependeat ib. quomodo cani reddi queant ib. quo sensu CHRISTUS neget, posse ab homine pilos albos vel nigros pro lubitu reddi ib.

Pinguedo quid sit 707. propria est inprimis hominibus otio & voluptati deditis ib. cur impii in S. S. pingues vocentur ib. hominum & animalium sub æquatore unde deducenda sit 1055.

Pinnæ non inferuiunt piscibus ad natandum 286. earum ergo usus in quonam consistat ib. 697. 698. varia dantur piscium pinnatorum genera 286.

Pinne.

Pinne, conchylia, dant lanam pretiolissimam 201. 202. iis abundat Colchis ib. ipsæ nent lanæ istius fila ib. quæ illis funt instar anchoræ ib. Pinna Græcis & Romanis denotat concham margaritiferam 745. hine pinninus lapis & pinnina lana ib. conchyliorum horum piscationis modus duplex fuit veteribus ibid. per urinationem ib. & per retia 746. quomodo

illa in Perside insula instituatur ib.

Pinus, arbor, num sit Rothæm Hebræorum 762. ejus fummitates & cortex inserviunt Lapponibus loco panis, salis & aromatum ibid. num sit Thirza Hebræorum 1121. ex ea thyrsi, tædæ, baculi Bacchici formari solebant ib. num sit Oren Hebræorum 1122. est vel syluestris vel satiua ibid. in quo consistat utriusque discrimen ib. iis abundat Palæstina ib. ejus usus in sacris gentilium ib.

Pisces sunt stupendum diuinæ potentiæ & sapientiæ opus 18. 697. perierunt & illi in aquis diluuii, seruatis tantum eorum generibus & speciebus 51. quænam sit ejus rei causa ibid. cur in aquis Ægyptiorum in sanguinem conuersis statim sint mortui 123. num pinne piscibus ad natandum inseruiant 286. verus earum usus ib. pisces varie distinguantur ib. squamarum usus in piscibus ibid. 698. quatuor sunt juxta Mosen piscium classes ibid. quorum soli, qui pinnati & squamati simul sunt, ex lege divina sunt mundi ib. piscium mundorum & immundorum discrimen etiam apud alias gentes fuit observatum 287. immundi & prohibiti sunt omnes anguilliformes ib. & omnia animantia tardigrada in aquis ib. nec non omnia exanguia aquatica ibid. quænam sint hujus prohibitionis causæ physicæ ib. piscibus abundabat Ægyptus 368. pisces orydi quinam dicantur 402. piscium auditus absque organis 698. branchiæ cui sint illis usui ib. quod & quomodo respirent ib. corum vesica natatoria ib. motus instrumentum quodnam sit ib. generatio eorum admodum numerosa ib. in quem finem multi pisces os protendere & retrahere queant 697. eorum dentes quales sint ratione structuræ & usus ibid. oculi corum quales ib. cur careant palpebris, collo & pedibus ib. cur instructi sint pinnis & cauda ib. corum viscositas 698.

Pistacia quid sint 101. sunt fructus laudatissimi 102. Placentarum nomina Hebræa, Chaldaica, Arabica & Græca 70. ubi earum in S. S. fiat mentio ib. quomodo olim fuerint paratæ 71. 372. subcineritiæ

quænam fuerint dictæ 1192.

Plage mundi dantur numero infinitæ 402. 968. quas nautæ reduxerunt ad triginta duas ibid. quatuor numerantur cardinales ib. quæ ex quotidiana stellarum circumuolutione dignoscuntur ib. nomina quatuor plagarum cardinalium apud Hebræos 718. cardinales quomodo Geographorum lingua distinguantur ab inuicem 968. collaterales primarie & secundarie quenam sint ib. distantie illarum ab inuicem ib. quemnam habeant usum 969.

Planetarum soliditas 3. distantiæ a Sole ib. 1167. periodi circa Solem 3. 1167. proportiones respectu Solis 3. 1168. aphelia pro 1. Jan. 1730. 3. eccentricitas ibid. diuina circa planetas statuta 1167. seqq. motus per ætherem fluidissimum ordinatissimus 674. 1475. diuersæ pro quantitate lucis a Sole acceptæ densitates 807. & distantia a Sole pro diuersa incolarum suorum qualitate 878. ratio virium centripetarum illorum reciproca 1168. gravitatio primariorum versus Solem, & secundariorum versus suos primarios ib. motus constantissimus & ordinatissimus ibid. 1475. commune grauitatis centrum 1169. motus in orbibus ellipticis ibid. idem inter se situs & ordo constans ibid.

cur nullo gaudeant influxu in nostram terram ibid.

Plantarum tota structura in semine vel fructu prz-vel inexultit 13. 695. utrum illa in productione finguli individui demum a DEO fingatur, an in prima creatione omnia omnium futurarum plantarum ad finem usque mundi rudimenta a DEO simul fuerint formata 13.696. posterior ceu recepta hodie inter eruditos sententia affirmatur, variisque observationibus & experimentis confirmatur 696. plantarum omnis generis flores in sua varietate & suis characteribus 14. plantæ in eodem solo juxta se inuicem cultæ, aliæ læte crescunt, aliæ minus 338. non folum aquis cœlo deciduis, sed & subterraneis aluntur 437. plantæ sponte nascentes & culte quænam dicantur 618. palustres cujus sint naturæ & usus 672. quomodo se multiplicent & propagent 688. mira plantarum, fruticum & arborum cum animantibus & hominibus analogia 695. earum structura solum DEUM auctorem agnoscit ib. usus illarum varius ib. neque succus neque terra plantam producere potest, sed semen ope succi atque terræ diu ante in se formatam & latentem euoluit 696. quapropter semen in generatione plantæ mari, terra autem fæminæ comparari potest ib. plantæ in se habent non tantum innumerum seminum pro propagatione sui numerum, sed & incredibilem in generatione varietatem 697. an plantis quoque competat sensus 703. earum nutritio num aquæ potius, quam terræ tribuenda sit ib. plantis plauie magis prosunt quam nimbi 809. omnes cum suis floribus, foliis, &c. infesta sibi babent certi generis inseda 1294. quænam ab iis sint securiores ibid. omnibus inest sal 1319. quomodo crescant ex semine 1353. an etiam plantis competat respiratio 1479. plantas Diis suis in sacrificia obtulerunt antiquissimi gentiles ibid. plantarum Dii Dezque, ac apotheoses apud ethnicos ibid. vitam ac respirationem plantis tribuerunt Stoici & Epicurei ib. quo sensu de plantis vita & mors prædicetur 1505.

Plato quo sensu mundum vocauerit animal 689. 1262. Pleiades sunt Chimah Hebræorum 676. varia constellationis hujus nomina ibid. Astrologis sunt sidus

aquolæ indolis 812.

Pleura notat & latus imi ventris, & id, quod pectoris cauum intus succingit, & pectus ipsum 1455. Pleura CHRISTI a milite confossa notat pectus ejusque latus dextrum, vel potius sinistrum ib.

Plostellum Pænicum quid notet Varroni 1100. fuit instrumentum triturationis apud veteres ib.

Plurii urbis per terræ motus interitus 673. Pluuia quadragesimalis diluuii unde orta sit 45. sulphuris es ignis super Sodomam & vicinas urbes 71. pluuialis aque prærogativa præ alia quavis 411.809. 778. sapientissima ejus a DEO dispensatio 411. 667. seq. plunia ficca siue arenosa quænam dicatur 426. pluuiæ utilitas 429.430.809.913. quo anni tempore in regionibus sub Zona torrida sitis pluuiæ cadere soleant, quo minus 486.752. quænam sint ejus rei causa, quod hyeme, non æstate, ibi pluat ib. pluuiæ num supprimantur ab aëre constricto 725.726. defectus pluuiæ in regionibus nonnullis, quomodo a DEO compensetur 754. pluuie auctor ac director est DEUS ib. quo sensu plunie terminus a DEO prefigi dicatur ib. plunia primitiua & serotina quænam dicatur 759. 760. 1144. quomodo generetur in aëre 778. byemalis & estiva in Oriente qualis sit 784. est arborum agrorumue cibus ib. quantum sit DEI erga nos beneficium 809. 952. qua ratione in divinam cedat poenam im-

morigeris ib. instante pluuia aër sit leuior & barometrum descendit ibid. cur apud nos mensibus æstiuis dentur pluuiæ copiosæ ib. plus pluuiæ cadit in regionibus montanis, quam planis ib. an pluuiæ in regionibus montanis præstantiores sint iis, quæ decidunt in planis 977. cur pluuia tempore messis in Oriente sit noxia 1012. quo sensu dicatur non redire eo, unde venerat 1131. ejus utilitas ac necessitas in nostris climatibus 1265. est symbolum gratiæ diuinæ animam in calamitatibus resocillantis ib. pluuia larga & continua putresacit semina 1273. maxime in climatibus calidioribus ib. pluuia in hyeme orientalibus regionibus magis necessaria est, quam nix terris nostris 1281.

Podagra qualis sit morbus 645. quamdiu non sit periculosa ib. morbus pedum Asæ regis num suerit

podagra ib.

Pana seductori hominum Gen. II. 14. lata an in serpentem naturalem quadret 30. quadrat in solum

diabolum 31.

Poëtarum phrases & loquendi formulæ metaphoricæ de terra lacti- & mellisua 255.755. de mutatione plantarum successiva & renovatione annua, comparata infelici hominum sorti 702. de binis Solis domibus, noctisque peculiari domo 804. de ira, surore, terrore, ceu equis Martis currum trahentibus 850. de loquela per collum 918. de auibus, muscis, porcis, muribus, locustis, tanquam gentibus 1272.

Polaris stella cur dicatur stella maris, cynosura & umbilicus 675. quot minutis quotannis propius accedat ad polum 676. num sit Asch vel Ajisch Hebræo-

rum 675.

Pollucere & Pollucium quid fuerit apud Romanos 287.

Polus. Quo propius acceditur ad polos, eo major est aëris densitas 724. hinc & in regionibus septentrionalibus Sol infra horizontem demersus supra illum tamen conspicitur ib.

Pondera cur vocentur lapides sacculi 998.

Ponti Euxini accolis commercium mancipiorum olim fuit familiare 1203.

Porcus, animal immundum 284. 1326. quare sit immundus ib. Judeis est animal maxime odiosum, imo plane abominandum & maledictum ib. fallæ ejus rei & a gentilibus fictærationes ib. vera causa est spurcities & sordium comestio ibid. nec non metus lepræ ibid. caro suilla ægrotis magna adfert incommoda ibid. lac suillum lepram causari non temere creditur ibid. Patrum ecclessæ allegoriæ de hoc animali desumtæ 285. quatenus admitti queant ib. esus carnis porcine DEO semper in Israëlitis suit fumme abominabilis ib. hinc præcisa Judæorum ab illa abstinentia tyrannis occasionem dedit, il-. los deridendi & perfequendi ib. aliæ quoque gentes ab esu carnis suillæ abstinent ib. porcorum usus in agricultura apud Ægyptios 924. porcus est animal agris vineisque infestum ib. ei alienas segetes depascenti in pœnam olim dentes fuerunt extrusi ibid. in sacrificium offerri solebat Cereri & Baccho ibid. num porci prouolutione sui in cœno impinguentur 1519. cur in angusta stabula cogantur ib. cur toties sese prouoluant in luto ib. cœnosa ejusmodi loca quomodo vocentur a Græcis & Latinis ib.

Pororum cutaneorum extrema subtilitas 682.683. quot ab uno arenæ grano contegantur ibid. quantum transpiratione per poros illos singulis momentis ex corpore auolet ib.

Porphyrion qualis sit auis 295. num sit Thinsemeth Hebræorum ib. Porphyrites quale sit marmor 654.

Porrum non est Chatsir Hebraorum 370.

Portarum templi structura 1215. 1216. totius structura latitudo & longitudo 1218. porta orientalis portarum templi præcipua 1214. cur in templo Ezechielis clausa esse debuerit ib. porta exteriores aditum ad templum aperientes sucrunt tres 1223. his respondentes tres interiores porta, quæ ducebant ad atrium sacerdotum 1225. num & ad Occasum sucrit porta ibid. ad portam septentrionalem interiorem octo stabant mensæ pro mactandis ac locandis ibi holocaustis 1227. seq. nec non pro instrumentis & vasibus ad mactationem necessariis 1229. totidem quoque mensæ positæ erant ad portam interiorem meridionalem ib.

Potentia DEI ex operibus creationis demonstrata,

vid. Sapientia DEI.

Potus pro se suisque & animalibus in area unde suppetierit Noacho ex mente Sturmii 38. ad conseruationem humani corporis est summe necessarius 196. Lapponum ex juniperi baccis præparatus 762. aque frigide quantæ sit refectioni homini languido & desatigato 1011.

Preadamite quinam sint juxta Peirerium 1480. quo

nitantur fundamento ib. refutantur ib.

Pradiorum apud Judæos ex lege diuina præscripta emtio & venditio 344. 345. rusticorum pretium pro numero annorum ad Jubilæum usque æstimandum erat ibid. urbana abalienari poterant sub jure reluitionis intra annum ib.

Prata arundini - & juncifera cur in nostris regionibus secus, ac in Oriente, viliora æstimentur 1111.

Precandi ritus versus ortum apud veteres Judæos, Ara-

bes & Christianos 718.

Prester, ventus urens 367. admodum insestus, imo lethalis est iter facientibus per Ægyptum, Æthiopiam & Arabiam ibid. in castris Israëlitarum aliquando miraculose exortus suit 368.

Prester, serpens urens, describitur 386. quid ejus mor-

sus cauletur ib.

Principium duplex, bonum & malum, quinam statuerint 61. rejicitur ib.

Procelle unde oriantur in Orientalibus & Europæis regionibus 1095.

Proteruia quale sacrificium fuerit apud Romanos

Protocolla omnium hominis cogitationum, dictorum & factorum, duo sunt, infallibilis DEI omniscientia & propria cujusuis conscientia 1158.

Providentia divina specialis quodnam sit objectum 482. quomodo versetur circa plunia dispensationem 486. circa media conservationis corporum 670. patet ex rerum creatarum conservatione, propagatione & ad tot diversos sines directione 737. quomodo se exerat circa fulmina & tonitrua 782. circa vita humana initium, progressum & sinem 805. circa corvos 818. circa pastum & potum animalium 951. circa animalia marina 965. circa proportionatum hominum natorum & mortuorum numerum singulis annis observandum 1032. circa minima 1349.

Proximus quomodo sit ex præscripto religionis naturalis amandus aliisque officiis prosequendus

847•

Pruina quid sit 810. quando & quibus plantis sit noxia ib. in quo consistat ejus usus ib.

Prune ardentes sunt stilo Scripturæ sacræ sulmina 5 1 1.

Pseudo - Simsones duo moderni 480. roboris eorum specimina ibid. nil habent miraculosi, sed omnia natura & arte nituntur ib. adeoque Simsoni ratione roboris non comparandi sunt ib.

Pfittacus

Pfittacas num sit Anaphah Hebræorum 298. est auis Indica 576. nomen ipsum quoque est Indicum ib. num hæc auis intelligatur per Thuccijim ib.

Pfoas qualis sit musculus 272.

Ptolemaici medium cœli, quo Sol tempore Josuæ stetisse dicitur, proprie & ad literam intelligere nequeunt 455.456. eos quoque ferit objecta Chronologiæ per hoc miraculum interruptio 458. neque Solis egressum & ingressum in thalamum instar sponsi literaliter exponere possunt 878. eorum argumenta varia ex S. S. petita pro quiete ac immobilitate terræ 482. 510. 672. 673. 878. 879. 948. 949. 1030. 1031. 1032. 1137. 1138.

Pudor an excitetur tantum rebus abusui obnoxiis

Puella pulchra cur Dauidi seni in remedium caloris vitalis data fuerit 515. paralyticis etiam quandoque in remedium præscripta suit ib.

Pueri quinam dicantur in S. S. 596.

Puerpera cur lege diuina fuerit immunda 314. & apud Ægyptios Græcosque immunda fuit habita
ibid. discrimen immunditiei in puerpera Hebræa
ratione partus masculi ac sæmellæ ibid. an ei subsint rationes etiam physicæ, an tantum ceremoniales ibid. immunditiei ejus septenarius dierum numerus an mysterium in se contineat 315. quando
pro mundatione sua offerre debuerit oblationes
suas ib.

Pulex, animal abjectissimum & vilissimum 494. cur Dauid se ei comparet ib. variæ de pulice desumtæ locutiones prouerbiales ibid. admiranda ejus generatio & structura ib.

Pulmones quid sint 687. 731.

Pulpitum sabbathi quid suerit, & pulpitum Leuitarum

Pulueris comestio an serpenti naturali in pœnam suerit dictata 31. quid notet mystice & metaphorice ibid.

Puluerisatio auri qua ratione fiat 248. vituli aurei a Mose instituta ib.

Punica mala vid. Malogranata.

Purpura magis commendatur a rubro quam a cœruleo 198. num color purpureus & byacinthinus sit unus
idemque ib. quomodo disserat color purpureus
a coccineo 1349. purpura sumitur & pro colore &
pro conchylio 199. unde olim fuerit elicita ibid.
hodie pertinet inter res deperditas ibid. ubi nostris temporibus purpura fuerit quæsita ib. purpura videtur Olao Rudbeckio esse Borith Hebræorum 1140. ejus rationes ibid. 1141. purpurea vocantur apud Scriptores etiam res candidissimæ ib. 1184. purpura Babylonica olim æque celebris erat ac Tyria 1205. vestis CHRISTI patientis purpurea 1399.

Pusillanimitas quantum sit malum 1000.

Puffule simplices ubinam dentur 324. quando sanationis dent indicium ib.

Pyracantba unde nomen suum habeat 468. num sit Barkanim Hebræorum ib.

Pyrenei montes unde ita dicantur 1202. argento sunt diuites ib.

Pythagoræ dogma de Metempsychosi unde ortum suum habeat 628. cur ille fabarum esum suis interdixerit 508.

Pytho quid sit 420. nonnullis est draco ingens, aliis homo ab Apolline occisus 713. ab hoc nomen suum habent Pythii ludi, Python Delphorum urbs, Apollo ipse Pythius, ventriloqui pythones ib. Pythonismus 772.

Pyxis nautica veteribus fuit ignota 574. quantopere nauigationem hodiernam promoueat ib.

Q.

Quadrans Romanorum quota pars denarii fuerie 1419. valor ejus reductus ad Germanorum monetas ib. ei valore proxime accedit obolus ib.

Querchs arboris descriptio 94. ejus sructus sunt glandes ib. quare tantus ei habitus suerit honor apud gentiles ib. quo animo Socrates per eam dejerauerit ibid. suit Joui sacra ib. ex ea conficiebatur corona ciuica Romanorum ibid. unde adagium ortum sit: Per tenebras ad quercum jurare ib. quercus olim suêre templorum soco 95. idolorum materia ib. Botanicis quercus alia est mas, alia scemina 465. varia quercus genera juxta Theophrastum 466.

R.

RAbbanitarum de duplici diei vespera apud Judæos sententia 257. 258.

Rababæ linea fili coccinei, qua exploratores Israelitarum de muris urbis Hierichuntis demisit, non funis cylindricus, sed fascia lata fuisse videtur 462.

Rabel cur patri suo idola ejus surtim abstulerit 95.
Ranarum generatio quomodo successiue siat 126.
productio earum miraculosa in poenam Ægyptiorum 126. 127. ranæ sunt animalia amphibia 127.
quomodo in domos, cubicula, lectos, surnos,
mactras Ægyptiorum ascenderint ib. an unquam
ranas pluerit ibid. innoxium alias animal, Ægyptiis suit molestissimum ib. quandoque integras
nationes sedibus suis expulerunt ibid. ranarum
sublationem cur Pharao demum in alterum diem a
Mose sibi expetierit 128. quæ æque suit miraculosa, ac illarum immissio ib. quomodo ranæ istæ
fuerint sublatæ ibid. rana an sit Tsab Hebræorum
307. multis est edulis ibid.

Raptus Pauli in Paradisum quando contigerit 1508, cur se non nominet, dum illius meminit ib. cur ignorauerit, num tum temporis suerit in corpore, an extra corpus ib. quis Paradisus ille sit, &

ubi quærendus ib.

Rationis lumen quid sit 863.

Reem quale sit animal 390. ejus proprietates in S. S. annotatæ ib. num sit Rhinoceros ib. Bocharti rationes contra hanc sententiam examinantur 391. variæ variorum de hoc animali sabulæ ibid. num sit urus 392. Bochartus illud quæric in caprearum samilia ib. ac orygem esse putat ib. ejus rationes ib.

Regum Persarum luxus profussismus 657. Regum ira comparata leonis fremitui 1001. cor quo sensu

dicatur esse imperuestigabile 1007.

Religionis Christiana commoda maximi momenti 870. officia rationi quam maxime conueniunt 871. religionis usus in societatem humanam redundantes ibid. religio naturalis qualia præscribat officia homini erga DEUM 873. 1496. erga proximum 874. 1497. erga seipsum 874. 1496. religio est fortissimum societatis humanæ vinculum 985. quantam illi noxam inserat religionis neglectus 986.

Reliquiæ diluuianæ testes sunt universalis cataclysmi 48. tales ex regno dantur vegetabili 49. ex samilia quadrupedum 50. ex insectis 51. inprimis autem ex piscibus 51. segg, reliquiæ sceleti hu-

mani 49. 50.

Remorum vis mechanica quanta sit 1517.

Renes pecudum cur DEUS sibi in sacrificium postulauerit 233. cur obuoluantur membrana adiposa ib. renum & cordis combinatio frequens est in S. S. 815.

eorum nomine quid intelligant Scriptores sacri

Replace ventre suo quid metaphorice notet 31.

Reptatio an serpenti ob seductionem hominum ad

laplum in pœnam fuerit data 30. seq.

Reptilia quænam dicantur Mosi 306. eorum divisio in ea, que sanguine gaudent, & exanguia ibid. quænam ex iis lege divina fuerint immunda 307.

Refina est nomen genericum, omnibus arboribus resiniferis & inde fluenti succo commune 98.

Respiratio quid sit 731. ejus necessitas & utilitas ib. follis, quo spiramus, est pulmo ibid. ejus auctor est solus DEUS ib. organa ib. quomodo fiat ib. unde reciproca inspiratio & exspiratio dependeat 732. an & quomodo pisces respiratione gaudeant 698. an etiam plantis competat respiratio

Resustitatio mortuorum ad vitam est opus solius omnipotentis DEI 1341. filie Jairi verum fuit miraculum ibid. num reditus ad vitam eorum, qui pro mortuis fuerunt habiti, vera fuerit mortuorum

resuscitatio ib.

Revelationes divine in quo confistant 772. sunt triplicis generis, per fomnia, per visionem nocturnam, per medium inter vigilias & somnum statum ib. cur DEUS reuelationes suas noctu Prophetis suis communicaterit 773.

Rhamni tertii descriptio ex Dioscoride 582. idem nonnullis est cum paliuro ibid. rhamnus Hillero est Naazuz Hebræorum 1132. rhamnorum variæ spe-

cies 1398.

Rhinoceros est animal unicorne 390.821. Ludolfo est Hebræorum Reem ib. Bocharti rationes contra hanc sententiam examinantur 391. competunt ei proprietates v Reem in S.S. attributæ 391.393. iñuenitur in Æthiopia & India 391.821. an ejus cutis aut cornu sit Ramoth Hebræorum 744. cornu ejus longitudo, crassities & color 821. ejus magnitudo, cutis, rostrum, oculi, &c. 822.

Rhododaphne quid sit 152. vis ejus variis pecoribus est lethifera 153. idem est, quod Nerium 171.

Richtscheit quale Germanis notet instrumentum men-

Ricinus num sit Kikajon Jonæ 1293. ejus descriptio ex Rajo ib. est Ægyptiorum Kiki 1294. & Arabum Elcheroa ib. varia ejus synonyma ib.

Robigo, rubigo, qualis sit frugum calamitas 1282. pro ea auertenda Romani coluerunt Deum Rubigum, &

celebrarunt festa rubigalia ib.

Romanis quid fuerit pollucium & pollucere 287. quid usu venerit in venditione & emtione prædiorum 344. corum Valpinalia quale fuerint festum 476. videtur a vulpeculis Simfonis originem suam trahere 477. illorum fæmine templum Veneris frequentaturæ se lauare & ungere solebant 481. jugera quantæ fuerint magnitudinis 487. quid Romanis notauerit Atus ibid. isque vel simplex vel quadratus ib. vas futile in Sacris Vestæ quid fuerit 568. caluities apud eos erat exprobrationi obnoxia 597. quid illis notaucrit porticus 632. cænacula in qua parte ædium habuerint ib. luxus eorum quantopere creuerit 655. quid neogame maritis suis adserre fuerint solitæ 1030. qualia opera exstruxerint in obsidione Hierosolymorum 1101. idola sua sibi fingebant ex arboribus non domesticis, sed sylvaticis 1122. Deus Rubigus quis fuerit apud eos 1282. Rubigalia festa quænam ibid. corum mos flagellandi maleficos ante crucifixionem 1397. corona ciuica erat quercea 1398. an & in quem finem illis in usu fuerit, vasa aceti plena

deferre ad locum supplicii 1407. acetum aque mixtum crat apud cos potio militaris ib.

Ros quid sit 759. cur præstantia sua antecellat pluuiam 430. est plantis aqua cordialis 466. ex æquo cadit in terram 467. quum itaque cecidit ad preces Gideonis mox in vellus solum mox in solam terram, alterutro sicco manente, per miraculum id contigit ib. est in climatibus torridis ad messem usque pernecessarius 759. est summe utilis ib. gramine per rorem humectato, optimum demetendi illud tempus est matutinum ib. ex quibusnam constet ros particulis 809. 810. haud alte ascendit & mox delabitur 977. montanus præcellentior est campestri ibid. an ros montis Hermon descendisse in montes Zion dici queat, cum hi ab illo centum circiter milliaribus Romanis dissiti fuerint ibid. quasnam rationes adferat Harenbergius pro sententia affirmativa ib. ros matutinus 🥰 vespertims quinam 1071.1266. matutinus est symbolum pietatis breuiter durantis ib. 1526.

Rosa num sit Chabbazeleth Hebræorum 1061. inseruiit jam olim ad serta & corollas 1398. rosarum frutices a militibus Romanis adhibiti fuisse videntur ad plectendam coronam spineam CHRISTO

patienti imponendam ib.

Rubigus Deus Romanorum 1282.

Rubigalia festa quænam dicta fuerint apud Romanos 1 282.

Rubinus videtur esse Nophech Hebrzorum 226. 229. Arabibus est Jahalom Hebræorum 226.

Ruborum varia dantur genera 117.

Rubrica fabrorum lignariorum unde parata fuerit a veteribus 1121. finopica quando sit bona ac proba

1162. ubi effodiatur ib.

Rubrum mare ubi sit situm 164. non ab æstu marino, sed per miraculum ad transitum Israëlitarum per illud a DEO fuit diuisum ibid. 165. num a vento etiam fuerit discissum, an tantum exsiccatum 165. latitudo maris rubri a littore Arabico ad Suez vix est 4000. vel 5000. passum ib. resutatur Clerici de divisione maris hujus per æstum naturalem opinio 165. 166. de transitu Israelitarum per mare rubrum testimonia gentilium 167. naturali maris refluxui ipsa contradicit temporis circumstantia

Ruminantia animalia quænam lint 277. quo sensu aues

inter ca referantur 287.

Ruminatio animalium quid sit 278. organa ei inseruientia ib. nempe ventriculus quadruplex ib. musculi pectoris & abdominis cum diaphragmate ib. œsophagi singularis structura 279. ruminationis in auibus duplex datur indicium 287.

Rupicapra idem ac Cemas 414. videtur esse Jachmur Hebræorum ib. ejus cornua ib. pabulo licet sicco hieme nutrita, nihil tamen vel bibit vel de

niue lambit 901.

Ruscus quid sit Dioscoridi 1132. num sit Sirpad Hebræorum ib.

Rusticola qualis sit auis 497. num sit Hebræorum Kore ib.

Ruta syluestris cibis non apponitur 1378. domestica magis est edulis ib. reddit visum acutum ib.

Rutha, Naëmi nurus, cur lauare se & inungere a socru sua jussa suerit, quum conjugalem Boasi amorem sibi quæreret 481. quantam hordei mensuram in urbem portandam Boas ei imposuerit ib. Rutilus quid notet Latinis 1207.

S. Saber

S.

SAbee Regine imperium fuit in Arabia Felici, eaque Meridionali 572. unde Salomoni tantam auri, gemmarum & aromatum copiam dono adferre potuerit 572. 573. Sabea regio fuit thurifera 1144. feq.

Sabbathi tegmen siue pulpitum in templo Salomoneo quid & ubi suerit 544. iter s. via quantam notet

interualli distantiam 1457.

Sabina Græcis Brathys, Plinio bruta arbor dicta, videtur esse Berothim Hebræorum 1060. ejus descriptio ex Plinio ib. est duorum generum ib.

Saccorum usus apud veteres Judzos 1307. unde illi

fuerint confecti ib.

Sacerdotibus cur vini & sicera asum in functione ministeriali DEUS prorsus interdixerit 275. 1423. Ægyptiorum sacerdotes vel plane abstemii vel admodum sobrii in vini usu suerunt 275. iidem suerunt omnium piscium osores 287. illisque aues carniuora prohibita 288. abstinebant etiam à concubitu cum uxoribus, instantibus sestis sacris 333. itemque ab esu ceparum & alliorum 370. corporis integritas requisita in sacerdotibus Judaorum & gentilium 340. quanam corporis vitia illos a munere sacro excluserint ib. 341. quanta ex oblatione primitiarum de frugibus diuitia accesserint Sacerdotibus Judaorum 343. quinam ex sacerdotibus & quare vocentur canes muti 1133. seq. sacerdotibus Gracorum suere sceptra 383.

Sacrificia cruenta apud gentiles prima fuerunt ex porcis desumta 924. incruenta obtulerunt ex plantis

1479.

Saga Endorea necromantiæ dedita 499. Josepho dicitur ventriloqua ibid. per eam rex Saul Samuelem mortuum consulere non dubitauit ib. quare Saulem se nosse dissimulauerit ibid. cur de vita sua prius secura esse studuerit ib. an reuera Samuelem quendam personatum produxerit ib. videtur vel ipsa vel per alium sub Samuelis nomine cum Saule locuta suisse 500. unde notitiam de Saulis gestis, satis, successore Dauide, & similibus circumstantiis habuerit ib. aliquoties in prædictione sua errauit ib. adeoque tota sabula per imposturam absque præstigiis diabolicis acta suisse videtur ib. Scriptores hac de re ib.

Sagitte DEI stilo Scripturæ Sacræ sunt fulmina 512.

etiam stilo Poëtarum ib.

Sal inest omni simo 612. 1319. ex decoctione urinæ hominum parari quoque potest ibid. non est cibus, sed condimentum ib. salis usus 670. 1319. salis communis præ alcalico & acido in usu quotidiano præstantia ibid. salsuginose terræ sterilitas 821. differunt particulæ salinæ plantarum a sale communi ibid. omnibus plantis inest sal 1319. spiritus salis acidus quomodo obtineatur ibid. cur olim sal insanti recens nato purgando suerit adhibitus 1195. quanti sal æstimetur a Chymicis & Medicis 1318. quinam sit bonæ notæ 1319. quomodo salsedine sua exui queat ibid. sal fatuus idem quod insipidum ib. quænam sit insipiditatis illius causa ib. sal vegetabilibus est inimicus ib.

Salices num lint Arabhim Hebræorum 979. procrefeunt in folo humido ad ripas amnium ib.

Saline usus in digestione & concoctione ciborum
1418. vis resoluens in multis morbis salutaris
ibid.

Salomonis Regis aula quid indies consumserit 516. quantum tritici & olei ille dederit Hiramo loco tributi annui, & quantum seruis ejus loco mercedis 517. Salomo Botanicorum & Zoograpborum

princeps 518. num librum de plantis & animalibus scripserit ibid. cur Tyrium hominem totius fabrica templi directorem constituerit 519. 520. quantum operariorum numerum conscripserit 520. quo anno ab exitu Israelitarum ex Ægypto templum ædificare cæperit 521. cur ædificandæ domui sue plures annos impenderit, quam structuræ templi 546. ejus domus saltus Libani ibid. quanta auri summa ei ab Hiramo rege, Regina Sabæ & ex Ophir fuerit allata 573. unde ei quotannis summa 666. talentorum auri aduenerit 579. an ex annuo liraëlitarum tributo ib. quantæ ducatorum summæ hæc talentorum auri summa respondeat 580. ejus parabole unde suerint desumtæ 671.1072. quænam ejus in Ecclesiaste suo sit intentio 1031. num ibi egerit Epicureum & Scepticum 1038. 1054. num immortalitatem anime negauerit ib. num & unde Anatomie peritus fuerit 1053. an fuerit exorcista 1487.

Samaria. De fertilitate regionis ejus testimonium Josephi 437. quanta in ea a Syris obsessa fuerit fames 611. quanto tunc pretio constiterit caput asininum ib. Chirjonim, tunc magni pretii cibus, quid notent ib. notare videntur cibum columbarum, speciatim cicer 612. seq. insecuta hanc famem annone vilitas quomodo sit æstimanda 613. noui ejus incolæ cur a leonibus suerint insessati 617.

Samaritanum oleum quale sit 1430.

Samaritanus ille quam apta remedia semimortuo ac grauiter vulnerato Judzo applicauerit 1430.

Samia testa quænam dicatur 450.

Sandissimum sandtorum in templo Salomoneo describitur quoad suam longitudinem, latitudinem, parietes eorumque ornamenta, aream, tabulatum, contentum, h. e. arcam sæderis 523. 1235. heic suit sedes DEI super arca sæderis ib. num habuerit senestras 529. ejus altitudo 535. suit oraculum, ubi DEUS voluntatem suam manisestauit 537. ubi & quomodo arca sæderis in eo suerit locata ib. obductum suit laminis auri optimi 537. ejus statuæ sue Cherubini 539. paries intergerinus Sanctissimum inter & Sanctum 541. 1234. seq. janua pentagona in hoc pariete, constans ex duabus valuis semper apertis, sed aulæo tecta ib.

Sanctum siue Domus Templi major, describitur quoad suam longitudinem, latitudinem, altitudinem, contenta &c. 524. 535. Ara sussitus seu incensi in Sancto 537. janua Vestibulum inter & Sanctum 541. duo vela seu aulea, exterius Sanctum inter & Atrium, interius Sanctum inter & Sanctissmum 1410. num illud an hoc tempore mortis CHRI-STI suerit in medio scissum ib. interius quam crassum & altum suerit ib. in templo secundo illud fuit duplicatum ibid. Scissio hæc suit miraculosa ib. num hoc miraculum idem sit cum illo, quod circa portam templi sponte se aperiendo 40. annos ante, quam templum suit a Romanis destructum, contigit 1411.

Sanguificationis opus in homine & animalibus est im-

perscrutabile & inimitabile 123.

Sanguinei coloris phænomena varia dantur in Sole, cadaueribus, fontibus, lacubus, fluminibus mere naturalia 122. seq. exempla nonnulla illorum

Sanguinis plus cur DEUS contulerit mulieribus, quam maribus 313. nimius ille sanguis quomodo extra grauiditatis tempus tollatur, ne noceat, ib. ejus sluxus per menses so lochia ib. qui in se non est immundus ibid. cur ergo mulierem eo laborantem lege diuina immundam reddiderit 314. sanguis extrauasatus fermentescit & putrescit 335.

sanguinis esus cur a DEO Israelitis fuerit prohibitus 348. 1477. Sanguis une quid notet 433. Sanguinis circulatio quoties per horæ ac diei spatium contingat 894. sanguinis fluxus continuus mulieres tandem conjicit in febrem hecticam aut hydropem 1343. exemplum mulieris a diuturno sanguinis fluxu per solam imaginationem & fiduciam in Medico collocatam sanatæ ib. mulier illa tempore CHRI-STI per duodecim annos tali fluxu laborans tamdiu per miraculum in vita conseruata fuit ib. curatio ejus per CHRISTUM fuit plane miraculosa ib. cur sanguis limites arteriarum ac venarum ordinarie transgredi nequeat 1439. etiam nimium accrescens vel acrimonia infectus non poros cutis, sed patentiores exitus per os, fauces, &c. petit ibid. dantur tamen exempla sanguinis, qui cutis poros transit ibid. quænam sit hujus rei ratio ibid. cur sanguinis esu omni abstinuerint primi Christiani 1476. leq. cur elus ilte lit noxius 1477. num homini ingeneret mores animalium ib. præceptum Concilii Hierosolymitani de abstinendo ab esu sanguinis magis ceremoniale fuit, quam morale, magis consilium, quam mandatum ib. Græci hodienum ab illo abstinent ib.

Sanguisuga vid. Hirudo.

Sanitas bominis ratione anima & corporis in quonam confiftat 483. 898. nunquam homini contingit perfecta fanitas 483. facile plane tollitur ibid. quænam fint præcipua ejus fulcra 929. quantum ad fanitatem corporis conducat ciborum timplicitas 1015.

Santon vel Senton Arabum videtur esse Hebræorum Sittim 204. 215. ejus descriptio ib. ex ista arbore est Gummi Arabicum ib. ubi crescat ib. 215.

Sapientia, Potentia & Bonitas DEI summa demonstratur ex proportionata terre a Sole 🖯 stellis fixis distantia &c. 7. 1475. dierum noctiumque vicissitudine & longitudine proportionata 8. 15.735.878. crepusculis 8. aëre terram ubique ambiente & æqualiter premente 10. 1475. proportionata nubium quantitate & mobilitate ib. ventis eorumque usu & dispore, aquilibrio, &c. ibid. 12. plantarum du Cibus nutritiis, seminibus 13. ami proportionata longitudine statisque temporibus 15. insedis 17. auibus ib. piscibus 18. 697. seq. animalibus 21. generationibus illorum non instantaneis, sed successiuis 126. ex culicum & pediculorum structura 131. ex structura ventriculi animalium artificiosissima 278. non solum ex magnis, sed & ex minimis conspicitur 301. ex generatione bominis 313. ejusque loquela 388. ex pluuia 667. seq. ex corporis humani cute, carne, ossibus & neruis 681.682. speciatim ex insigni pororum cutis subtilitate 682. 683. ex unione anime & corporis arctissima 682. 862. seq. ex animantium structura, mediis se conservandi, studio alimenta quærendi & pericula vitæ effugiendi, generatione & propagatione, &c. 687. 688. ex auium structura & volatu 689. 690. ex terra, & quæ in illa sunt 692. 693. ex plantis 695. 696. ex bullulis aqueis in nubibus, earumque rotundatione, colligatione, &c. 725. ex finibus rerum creatarum 737. ex nibilo, ex quo omnia a DEO creata sunt 748. ex bominis natura & præstantia 861. anima ejusque facultatibus, ideis, voluntate 862. seg. dominio in corpus & ideas 864. dominio in alias quoque creaturas 865. ex animantium ore cujusuis generi viuendi adaptato 885. ex aëre ejusque constitutione 877. 878. ex structura cordis 892. seqq. auris 932. seq. oculi 934. seqq. ex animalibus marinis 964. seqq. ex aranearum structura & actionibus 1025. seq. ex animalculis quoque minimis 1022. ex celo stellisero 1116. ex ordinatissimis planetarum reuolutionibus 1475. ex terre ordinatissimo in orbita sua circa Solem motu & inæquabili superficie 1475. seq. ex stu partium corporis humani finibus suis aptissimo 1504. Sapientiæ diuinæ laus & encomium 961.

Sapientie bumane fundamentum est timor DOMINI 985. pretium majus est pretio auri, argenti & margaritarum 986. comparatur melli 1007. sapientie morbus quinam dicatur 1490. unde oriatur ibid. eo Paulus Apostolus laborare videbatur Fe-

sto, Democritus Abderitis ib.

Sapo unde vim suam abstersoriam habeat, 955. ex quibusnam constet partibus 1139.

Saponaria berba num sit Borith Hebræorum 1140. illa hodienum Persæ vestes suas eluunt ib.

Sapor in quonam confista 474. 1166. quænam dicantur acria, insipida & dulcia 474. quatuor saporum genera 987. quodnam sit eorum organon ibid. sapor oleosus in quo consistat ib. amarus quinam dicatur ib. itemque sapor acris ib. quomodo particulæ, quæ saporem excitant, sint siguratæ ib. sapor acidus & acerbus cur dentes obstupesaciat ib.

Sapphirus qualis sit gemma 195. 1534. seruauit nomen suum in plerisque linguis 195. suit inter lapides Pectoralis Sacerdotalis secundæ seriei secundus ex omnium interpretum consensu 226. 229. qualis vero hic intelligatur, albusne an viridis, an coruleus ib. qui ultimus probabilissime intelligitur ib. Josepho est Jahalom Hebræorum ib. Sapphirus punctis micisue auri collucens apud veteres quinam suerit 740. videtur esse lapis Lazuli ib. 1534. modernus autem Sapphirus veterum Amethistus vel Hyacinthus ibid. Sapphirorum patria alia juxta veteres, alia juxta modernos ib. Sapphirus albus num sit Gabisch Hebræorum 744. Sapphirus non rubri est coloris, sed cœrulei 1073.

Sara, Abrahami uxor, per miraculum grauida 604. Sarda, Sardus, qualis sit gemma 1535. 225. num differat ab ea Sardonyx ib. Sarda veterum est hodiernus Carneolus ibid. Broughtono est Jahalom He-

bræorum 226.

Sardonyx qualis sit gemma 225.1534. nomen suum habet a loco, ubi inuenitur, nempe Sardinia ibid. secundum Braunium ab Hebræorum Sered, quod notat colorem rubrum ibid. Josephus Sardonychem intelligit modo de Odem, modo de Schoham Hebræorum ib. differt Sardonyx a Sarda ib. videtur esse Schoham 228.229. nonnessis est Ramoth Hebræorum 743. reperitur apud Indos & Arabes, Arabica autem est optima ib. optima quænam sint, quænam viliores 1535.

Sarepta urbs unde nomen suum habeat 439. 1527. ubi sita suerit 587. Sareptanæ viduæ ob Eliam alendum miraculosa paucæ farinæ paucique olei

augmentatio 588.

Sarrauius, Alexander, Copernicanze de motu terre hypotheseos reformator 950.

Satellitum Terre, Jouis & Saturni periodi & distantiæ a centro horum planetarum 3. 1168.

Satum, mensura aridorum, quantæ suerit capacitatis 71. 481. 495. 590. 613. 1357.

periodus circa Solem 3. 1168. fatellites eorumque periodi & distantiæ 3. 1168. aphelia pro 1. Jan. 1730. 3. eccentricitas ib.

Satyri veterum quinam 77. videntur fuisse animalia ανθεωπόμοεφα ib. satyri cujusdam Indici ex Angola in Belgium delati descriptio ib. 336. alsus ex Pli-

nio

nio descriptio 336. sub satyrorum forma culti o-

lim a gentilibus dæmones ib. 1090.

Saulem, Regem Israëlis, quo sensu modo Spiritus DO-MINI modo spiritus malus agitasse dicatur 487. qualis morbus hæc illius a spiritu malo agitatio suerit 488. ejus per Musicam curatio ib. respondet Medicinæ Mechanicæ principiis 489. Saul æger rectius habetur pro Melancholico - Maniaco, quam Energumeno ibid. an non tam Musica, quam potius plalmis a Dauide decantatis fuerit curatus ibid. Saul adit sagam Endoream, per eam Samuelem mortuum consulturus 499. unde, licet se alium esse simulauerit, facile tamen ab illa agnosci potuerit ibid. an Samuelem quendam personatum viderit 500. videtur vel ipsa vel per alium Samuelis nomine Saulem allocuta fuisse eique illussse ibid. quomodo ab eo materiam responsionis suæ astute elicuerit ib. unde notitiam de ejus gestis & successore Dauide habuerit ib. an omnia vera fuerint & euenerint, quæ illi prædixit ibid. videtur Saul ab ea per meram imposturam absque interuentu diaboli delusus fuisse ib.

Saxis durissimis sæpe pretiosissimæ auri argentiue venæ immersæ sunt 741. quæ a metallisossoribus vel igne & aceto rumpuntur, vel essodiuntur 742.

Scabies bumida quid sit, & sicca 341. scabiei sæpe se asfociat intumescentia cutis, ut vestes siant angustiores 765. Scabies est Hebræorum Mispachath 320. capitis humida & sicca 323. decernendæ in hoc morbo munditiei aut immunditiei signa ibid. ejus pustulæ 324.

Scale templi ex vestibulo ad contignationes superiores, & ex thalamorum lateralium una contignatione ad aliam 533. suerunt cochleares in muro

ipso occultæ ib. & forte fractæ ib.

Scarabeus arboreus num sit Arbe vel Chasil Hebraorum 1279. argumenta pro sententia affirmatiua ibid.

Scarlatinus color unde conficiatur 200. affinis est colori coccineo ib.

Sceptra regiminis symbola 383. talia suerunt Græcorum Sacerdotibus & Persarum Magis ib.

Schanir, vermis. Fabulæ Judæorum de eo 532. Scholasticorum generationes animalium æquiuocæ quam sint absurdæ 121.126.131.179.473.688.1018. conceptus de generatione bominis 680. sententia de cæli cælestiumque corporum immutabilitate 720. de genesi tonitrui, sulguris, sulminis & pluuiæ 780. de origine crystalli ex glacie 811. de cordis unico usu in conseruando calore vel slammula vitali 851. quomodo explicent solem, lunam, lumen & stellas in descriptione senectutis Salomonea occurrentes 1046.

Sciatericorum innentio tribuitur a nonnullis Græcis, ab aliis Babyloniis 621. Hebræis æque facile inuentu illa fuit, ac aliis ibid. quomodo umbra stili eretti in sciaterico bis regrediatur in locis Zonæ torridæ, certa solis statione 624. sciatericum Achasi num in tabula marmorea an ænea fuerit descriptum 621. ejus forma siue structura num constiterit in gradibus scalæ ib. fuisse videtur throni - seu scalæforme ib. juxta Gaffarellum fuit scapheum seu hemicyclicum ib. aliis verticale, aliis horizontale 622. ejus diuisio in partes num facta fuerit in horas an semihoras ibid. usus illius ex mente Salmassi & Gregorii Michaëlis ibid. in quo verè constiterit ib. miraculum in eo patratum ib. ex mente variorum non in sole ipso, sed tantum in umbra sciaterici ib. eorum rationes examinantur ibid. aliis Sol ipse cum vortice planetarum integro retrocessisse videtur 623. eorum rationes, cum addita epicrisi ib. num umbra retrogressis suerit momentaneus, & nouus Solis progressis longior, an vice versa, aut uterque suerit successiuus ibid. quantus suerit per hoc miraculum dies ibid. quomodo miraculum hoc sactum suerit, dici nequit 624. Georgii Hartmanni artefactum Sciatericum Achassanum ibid. Scriptores hoc de miraculo ib.

Scincus Agyptiacus siue terrestris est Tsab Hebræorum,

& Crocodilus terrestris 308. Scirpus qualis sit planta 671.

Sciurus volans Virginiensis quomodo post somnum per totam hyemem durantem expergesieri queat 1079. alterius cujusdam descriptio ibid. num idem sit cum eo vespertilio admirabilis Bontii ib. 1080.

Scobe aurea subtilissima olim capilli conspergi solebant 248. num in ejusmodi scobem Moses vitu-

lum aureum elimauerit ib.

Scorpionis nomina Hebræa, Græca, Arabica 409. descriptio ex Swammerdamo ib. aculeus in cauda formidabilis ib. 1530. qui perforatus est 410. 1531. non pertinet inter serpentes, licet ratione veneni illis jungatur ib. in calidioribus climatibus scorpiones in societate viuunt ib. dantur loca, quæ a scorpionibus nomen suum sortita sunt ib. Scorpius est animal venenatum & noxium 1189. qualemnam hominem in sensu morali notet ib. Scorpiones dantur nigri & albi 1430. alii sunt terrestres, alii alati & volantes 1530. alii marini, venenum habentes in capite ac toto corpore ibid. non solum hominem, sed & ipsum leonem aculeo suo interimunt 1531. quinam effectus sequantur ictum scorpionis ib. noxium est animal æstiuo tempore, innoxium hyemali ib. cur flagella aculeis vel spinis armata dicantur scorpiones 582. datur machinarum bellicarum species apud veteres, quæ vocabatur Scorpio 647. 648.

Scriptura Sacra num loquatur ad captum vulgi aut sensum vulgarem 456. probatur variis exemplis, quod ita loquatur ib. 909. contradictiones ejus apparentes vid. Enantiophania. Unde metaphoras, allegorias & parabolas suas desumere soleat 856.

Secale luxurians & temulentum quid sit, 100. ejus causæ ibid.

Seculum XVII. inuentorum in scientiis & artibus seracissimum 736.

Seditiosa in populo Israelitico turba deglutita suit a terra per miraculum 380. cum illud non sortuito contigerit, sed a Mose suerit prædictum ibid. in regione nullis subterraneis ignibus aut terræ motibus obnoxia ibid. ejus coryphæi quomodo igne suerint consumti 381.

Seirim quales fuerint deastri 336.

Selauim num fuerint coturnices 180. an speciatim orgytometræ ib. an pisces volantes 373. quatuor dantur των Selauim species ex mente Judæorum 181. videntur fuisse locustæ ib. rationes hujus sententiæ 373. sqq. quo vento suerint adductæ 373. quanta suerit illarum copia 374. quinam suerit eas colligendi modus 374. 375. plaga hanc Israelitarum cibationem insecuta in quo constiterit 375.

Selenolatria est antiquissima, suitque gentilibus fere

omnibus communis 770. 771.

Semen totam plantæ, fruticis aut arboris structuram quoad partes ejus essentiales in se continet 695. 696. habet se in generatione illarum instar maris, terra autem instar faminæ ibid. seminibus primatum plantarum, fruticum & arborum rudimenta omnium suturarum ad sinem usque mundi a DEO suerunt indita ib. tres seminum classes dantur apud Judæos 338. quid in satione diversorum seminum ab illis observari debuerit ib. in serendo semine oppor-

tunum quidem tempus, non tamen nimis scrupulose, est attendendum 1043. semina juxta Plinium in locis humidis citius, in siccis vero serius serenda funt 1274. Semen terre conditum cur illapsa impura aqua aut cadauere non fuerit immundum redditum 312. nondum satum autem his rebus fuit impuratum ib. dinerso semine eundem agrum consevere cur DEUS Israelitis prohibuerit 338. putrescunt semina ab imbribus copiosis ac continuis 1273. vanescunt ac putrescunt etiam, si terra nimis arida est ac sicca 1274. ex semine quomodo planta crescat 1353. qualem requirat terram, si ei utiliter immitti debeat ib. cur in agris petrolis citius germinet ib. sed & mox germen istud exarescat ib. quomodo a spinis suffocari queat 1354. cur juxta effatum CHRISTI semen emori debeat, si fru-Etus ferre debet 1453. terræ commissum non moritur quoad vite sue principium, sed tantum quoad cortices, quibus involutum est 1505. quo sensu seminatum cum arbore, planta vel fructu inde nascituro idem ac non idem dici queat ib.

Senestutis descriptio a malis cam comitantibus 1044. Salomonea a quibus fuerit scriptis illustrata 1046. obscuratio solis, luminis, lune & stellarum in senectute num de oculis corporis an mentis h. e. visus an intellectus virium decrementis sit intelligenda ib. nubes post pluuiam sunt catharrales affectus senibus infesti ibid. non defectus calidi natiui & humidi radicalis ib. custodes domus sunt artus, crura & brachia 1047. cur in senectute tremant ib. viri validi non tantum pedes & crura sunt, sed vertebræ omnes spinæ dorsi ib. eur & quomodo vacillent in senio ibid. molentes sunt dentes, quorum desectui senes sunt obnoxii ibid. speculantes in fenestris sunt oculi cum tunica cornea & tribus humoribus 1048. fenestræ illæ an sint specilla ib. oftia in platea sunt os & labia in facie ib. quomodo claudantur ib. intelligi quoque possunt obstructiones senibus frequentes ibid. surredio ad vocem auis notat senum aγευπνίων ib. quænam ejus sint causæ ib. filia cantici funt aures vel sonus in senectute haud facile auditu perceptibiles ib. loca alta timent senes ob vertiginem & respirationis defectum 1049. flos amygdali est canities ib. unde illa in senibus oriatur ib. cicadam molestam varii varie exponunt ibid. 1050. quid per eam probabilissime intelligi queat ibid. appetitus fastidium in senibus ibid. funis argenteus est integrum neruorum systema, speciatim medulla spinalis, vel etiam vasa lactea & lymphatica omnia 1051. aureus liquor num sit cerebrum ib. an bilis cum vesicula biliaria 1052. aut cor ib. probabilissime est sanguinis massa ib. bydria ad fontem videtur esse cor ibid. rote ad cisternam num sint pulmones ibid. rectius intelligitur motus intestinorum peristalticus ib.

Senis cujusdam anno æratis CIX. denati anatomia 855. senibus cur rigescant solidæ corporis partes 515. 585. quo modo quis senex sieri queat ante senectam ibid. rigescunt senibus sibræ & membranæ 855. imo insensiles plane siunt ib. partes cartilagineæ haud raro redduntur offeæ ib. senum ætati centum annorum vel proximorum vel ea superiorum sobolem procreantium exempla 856.

Sensus cui fini inseruiant 774. ubi sedem suam habeant 699. cur visus, auditus, olfactus & gustus sedem suam habeant in capite ib. 774. 1504. tactus autem per totum corpus sit dispersus 700. 774. quot dentur sensus 700. eorum organa externa ib. quid illa sint 774. cur non dentur plures sensus quam quinque 1483. an habeant adæquatum statui nostro præsenti persectionis gradum ib. sensuum per-

ceptio fit in cerebro ab anima 700. que proinde fola proprie dicitur videre, audire, &c. 699.774. Serakrak est judzis auis fausti ominis 296. qualis sit ex corum mente ib.

Strapidis cultum in Ægypto referent nonnulli veterum ad Josephum patriarcham, qui hoc nomine Ægyptiis venerit 246.

Serpeus encus in remedium morsus serpentum urentium Israelicis in deserto a Mose erectus 387. videtur confectus suisse ex ere Phunonensi, ubi

tum castra sua habuerunt ib. Serpens in bistoria lapsus non est voluptas 28. neque serpens mere naturalis 29. qui vel solo exemplo Euam seduxerit ibid. neque CHRISTUS aut ens CHRISTO majus ibid. neque serpens metaphoricus, diabolus, absque serpentina specie ib. neque ferpens naturalis a Satana obsessus ib. sed diabolus sub larna serpentis naturalis, ejusdemque pulcherrimi ib. Serpentes num in pœnam seductionis hominum repant 30. seq. an in eandem poenam puluerem comedant 31. qualis serpens sit intelligendus per Sephiphon Hebrzorum 110. probabiliter Hemorrhous ibid. serpentes dantur in Oriente, qui sunt edules 312. serpentes urentes unde dicantur, num a colore igneo, an a dolore urente, quam morfix suo excitant 386. quales sint ib. ubi dolores urentes ab eorum morfu excitentur ib. quænam lit ejus rei caula lb. vatiæ dantur illorum species ib. num illi , a quibus Israëlicz in deserto morsi sunt, fuerint bydri siue chersydri ib. rationes Bocharti pro iis ib. curatio sfraëlitarum ab corum morlibus per alpectum lerpentis anci fuit plane miraculola 387. num dentur serpentes alati & volantes 386. magni vocantur dracones 434. cur in climatibus temperatis & frigidioribus non sint adeo noxii, ac in calidioribus 434. serpences vini appetentes funt, quo temulenti & facilius capiuntur, & venenum corum intenditur 435. cur & quando incantationes nihil curent 909, quinam isti sint, qui incantationes non curant ibid. Serpentum bilis non est venenum 711. tali bili vulneribus insuso potius hac breui tempore suerunt curata ib. juxta veteres serpentum venenum latet in capite fub dentibus in certis vesiculis 712. illorum morfu tum funt venenati, si antea ad surorem usque sucrunt lacessiti & exasperati ibid. num serpentes aliquem morfari linguam ejaculando acamt ib. serpentum genus veneni acerrimi funt apides ib. corum maximi in Ægypto sunt aspides 713. serpentes longiores a nonnullis vocantur dracones ib. 766. Serpens ille vellis a variis varie exponitur 729. serpentis cristati in Heluetia obseruati descriptio 767. 768. serpentum caro quare & sitim excitet & nutrimentum det optimum, si comedatur 901. quomodo indi serpentes ad tibiz modulamen saltare docessat 906. num serpentes facilius, quam alia animalia, comjurari queant ib. quorum conjuratio fuit & antiquissima & olim frequentissima 907. quid de ea sit habendum ib. impune tractari possunt, nisi concitentur ad iram ib. varii conjurationis eorum modi, pet folum contactum ibid. per circulum, herbis quibusdam in aream sparsis ib. per figuras talismanicas ib. per certas voces 908. per cantilenas & carmina ibid. cujus modi varii prætendantur ulus ibid. quid generatim de illis omnibus sit judicandum ibid. serpens niger num sit Schachal Hebræorum 930. varii dantur serpentes nigri ibid. quinam serpens vocetur Hebræis Cephir, Græcis Leo 931. quomodo ferpentes, depositis verno tempore exuuiis, rejuuenescant 940. serpentis lingua qua tatione sie symbo.

lum calumniatoris 982. cujusnam serpentis venenum sit presentissimum atque acertimum 983. in dumetis, fruticetis & fepibus frequenter degere folent 1041. 1042. etiam perniciosissimi raro inferunt noxam, nisi irritati 1086. sepe mansuefiunt 1086. 1087. Ægyptils, Chinensibus & aliis Orientis populis funt lymbolum regize majestatis & potentia 1093. oua pariunt, iis incubant sœtumque excludunt 1109. lerpentum nomen cur sit tam odiolum 1310.1311. quo fensu dicantur pradentes 1345. contra serpentum venena cur Apostolos suos præmuniuerit CHRISTUS 1429. quo respectu serpentes conferantur piscibus 1431. olim fuerunt agniti pro vindice diuine administris 1492. serpentum orientalium morsus est admodum venenatus ibid. eum sequitur sanguinis obstructio, inflammatio atque tumor ibid. Serpentum variorum descriptiones & icones ex museo Linckiano 1087.1178.1179.1180.1283.1286.1295. 1296. 1302. 1311. 1312. 1346. 1347. 1429. 1430. 1431. 1493. 1532. leq.

Sefeli herba num promouest difficilem ceruz par-

tum 820.

Sibyllina oracula quando fuerint contexta 1305. Sunt

fpuria ac fuppolititia ib.

Sicutas tempore Eliæ extraordinaria plane fuit 587. quousque se diffuderit ib. in frigidioribus climatibus a frigore & grandine, in calidioribus abæstu metuenda est ib. quid causetur ib. granis siccitatis exempla 953. noxia non tantum est vegetabilibus, verum etiam animalibus, maxime herbiuoris 1178.

Sitera qualis sit potus 275. contradistinguitur vino ibid. quare sacerdotibus a DEO suerit prohibita

ibid.

Sicilia & ignibus subterraneis & sertilitate soli jam

olim fuit celebris 739.

Siclus, moneta apud Hebræos ulitata 75. ficil folebant ponderari ib. ejus valor in pondere & moneta ib. 1253. 1370. num duplex fuerit, communis & facer 252. 505. negatur 252. rationes Schickardi pro uno tantum Sicli genere ib. Sicli Santuarii originale in Sanctuario custoditum susse videtur ibid. Siclus Babylonicus suit tertia duntaxat pars sicli Hebraici 505. an pondus cæsatiei Absalomi ad hos Siclos suerit æstimatum ib. Sicli judaici conuenientia cum tetradrachmo Attico 1370.

Sidera jam primo die fuerunt creata 2. quarto autem demum die conspicua facta in terra inque ejus usum data 17. sunt substantiz nobilissimz, non tamen a seipsis, sed a DEO producte 404. hinc eorum cultus absurdus & implus ib. 770. fiderum distribatio quam fapienter a DEO sit instituta 404. sidera quo sensu contra Sifferam pagnasse dicantur a Debora 463. quare a gentilibus pro diis fuerint culta 625. certæ illorum constellationes 675. inslaxus in terram magnus ex mente veterum 676. quid de illo statuendum sit ib. corum motes propries ab occasu versus ortum quot annorum spatio absoluatur ibid. quo fenfu dicantur laudare DEUM 717. cur stelle DEI vocentur ibid. immensa illorum altitudo ibid. num gaudeant intellectu, & anhelent vitam æternam 798.

Signa rebus signatis posteriora 618. signa cest num mala sutura portendant 1111. an proinde extime-scenda sint ib. quam grauiter S. S. a reformidandis illis dehortetur ib. quam male præcones verbi diuini ea in occasionem prædicandæ pænitentiæ rapiant, stils motiuis ad eam satis instructi

1152.

silles ad cultellos & alia sostrumenta inde conficienda usus 119. unde & olim in circumcisione, sacrificiis & bello adhibebatur instar cultri ib.

Silique quid sint 1436. silique arboris descriptio ib. silique, ejus fructus, quando comedi queant ib. ab Ægyptiis ex illis trahitur mel ib. num cibi loco fuerint filio prodigo ib. varia carum nomina ibid.

Simie qualia fint animalia 176. nomina earum Perfica, Æthiopica, Græca, nomini illarum Hebræo affinia ib. num fint Thuccijim Hebræorum 178. inhabitant speluncas ib. ingens earum datur copia in Africa ibid. Simia num sit Semamith Hebræorum 1024.

Simila, Similago, flos farinæ 379. 516.

Simplicitas quando cedat in laudem, & quando in opprobrium 1266, 1346. columbarum quo sensu a CHRISTO ad imitationem commendetur 1345.

leq. in quo hac consistat ib.

Simfonis bifloria empæstarum & atheorum consuris admodum est obnoxia 471. Simfon inermis discerpsit leonem juuenem instar hædi 472. viribus non propriis, sed ei divinitus collatis ibid. qua ratione post aliquot dies in cadauere istius leonis examen apum cum melle deprehendere potuerit 473. Bocharti & Clerici sententiæ hac de re ib. Simsonis Schualim non fuerunt manipuli straminis, sed vulper 471. quomodo vulpes has caudis suis colligatas, tædis accensis interpolitis, in agros Philistaorum emiserit 475. 476. undenam tot vulpes desumserit 476. potuit & animalia Thoës dicta & limilia adjungere ibid. forte septimanam vel medium mensis illis capiendis insumsit ib. imo & per alios eas cepit ibid. cur vulpes ad scopum suum elegerit, non lepores aut canes ib. videntur ab hoc facto Simsonis Romanorum Vulpinalia originem fuam habere 477. an & Bœotiorum superstitio sit inde deriuanda, qua per faces dorso animalium alligatas incendium facere pro licito reputabant ibid. Scriptores de vulpibus Simsonis ibid. Simfonis arma contra Philisteos, recens maxilla afini 477. litis ejus post pugnam cum Philistæis 478. an ei a DEO in poenam fuerit immissa ibid. aqua pro siti extinguenda num ex alueolo dentis in maxilla, an ex petra aliqua aut fossa in illo loco profluxerit ib. an hæe maxilla alini notet agmen militum ibid. 479. robur Simfonis miraculosum a Spiritu DOMINI ei datum 480. illius specimina plane mitaculofa ib. 481. quomodo ab iis differant specimina roboris duorum pseudo-Simlonum modernörum ib.

Sinai mons in latione legis diving igniuomus fuit per miraculum 188. & per terræ motum treme-

factus cum tota vicina regione 974.

Sinapeos saint descriptio 1356. semen ejus minimum est omnium non absolute, sed relative ib. sinapi cur inter olera referatur ib. quo sensu dicatur arbor, cum se planta ibid. in quantam altitudinem creseere soleat ib. sabulæ Judæorum de eo 1357. Sinopes nuth sit Schaschar Hebræorum 1162. ubi in-

ueniatur & unde nomen habeat ib.

Sipbo qualis fit machina 116.

Sirenes num sint Jaanah Hebræorum 290. sunt aues fabulosæ 291. 769.

Sitis unde oriatur in ceruo 900. 901. quare esus carnis serpentinæ sitim excitet ib. sitis Saluatoris in cruce quænam suerint causæ naturales 1406. seq.

Sittim videtur esse Senton vel Santon Arabum siue Acacia vera 204. quænam vasa sacra ex hoc ligno fuerint confecta ib. fuit symbolum æternitatis ib. creuit in deserto Sittim 215.

(R) 2

Sma-

Smaragdus nonnullis est Phitdah Hebræorum 226. rectius illorum Bereketh ib. unde Braunius Smaragdi vocem deriuet ib. Onkeloso est Nophech Hebræorum ib. Relando Schoham 228. num sit Bahat illorum 654. qualis sit gemma 1534.

Smiris videtur esse Schamir Hebræorum 1158. qualis sit lapis ibid. in quonam conueniat cum Ada-

mante 1159.

Sodomæ excidium quomodo euenerit 72. 444. ejus vestigia apud Strabonem & alios Scriptores profanos 72. 459. abundauit olim Sodomæ regio vitibus præstantissimis 435. cur jam post excidium proferat fructus amaros & male sapidos ib.

Sol est centrum mundi 2. ejus soliditas 3. quanto major sit planetis ibid. quo sensu quarto demum die in expansione coeli factus fuisse dicatur 15. de sole duplici Empedoclis & Eimmarti sententia ib. cur vocetur luminare magnum 16. ejus influxus in plantas & arbores 437. statio tempore Josue 455. medium cœli, quo Sol stetisse dicitur, proprie & ad literam intelligere nequeunt Ptolemaici ibid. cur Copernicani, hanc de solis statione loquendi formulam ad captum vulgi & sensum vulgarem accommodatam esse, dicant 456. quid hi per medium cœli intelligant ib. solis stationem eatenus literaliter intelligunt, quatenus diurna Solis circa proprium suum centrum gyratio se sistere, & Sol ab hoc motu quiescere jussus est ib. Pegrerio non Sol ipse stetisse, sed partim reflexione radiorum suorum in occasu suo a jugis montium partim refractione illorum, formato inde in aere Parhelio, prolongatus fuisse videtur dies 457. sed refutatur 458. Spinoza partim idem cum Peyrerio ratione Parhelii sentit, partim miraculum hoc a Judæis ex pio dolo fictum asserit ib. an per hoc miraculum in Sole patratum Chronologia fuerit interrupta ib. Clericus quoque hoc miraculum extenuat, & ad naturales causas reducere nititur ib. rationes ejus futiles refutantur 459. num dentur vestigia aliqua hujus miraculi in historia profana ib. num ex Solis phænomenis in regionibus polaribus ratio physica ejus, quod hic contigit, dari queat 458.459. quo sensu Sol dicatur oriri & occidere 464. ortus Solis in fortitudine sua quid notet ib. quid sit Solis exitus ib. ejus vires irradiatorie fortiores sunt immediate post lapsam pluuiam, quam cœlo calidissimo atque serenissimo 513. quænam sit hujus phænomeni ratio ib. unde color aquarum ex reflexione radiorum Solis crepusculinorum ruber appareat 601. Solis retrogressius in gratiam Hiskie. sanitati restituendi miraculosus 622. 623. quomodo Sol in Zonæ torridæ regionibus bis retrogredi videatur 624. singulare retrogressi in ipsa meridie Solis phænomenon ibid. quo sensu Sol, DEO imperante, non oriri dicatur 674. lyltematis solaris altitudo & magnitudo immensa 717. Sol in regionibus septentrionalibus infra horizontem demersus, cur supra eum conspiciatur 724. lumen solis non parum occultatur & infirmatur a nubibus ac nebulis 726. Sol aërem intra Tropicos rarefacit, & ante se ad occasium pellit 751. hinc ventus ille orientalis communis sub æquatore & in Zona torrida ibid. cur homines a Sole fiant nigri, ut sub Zona torrida 766. Solis varia nomina & figure, sub quibus cultus fuit 771. inprimis solis orientis cultus fuit antiquissimus ib. Sol est omnis lucis & caloris in terram atque planetas incidentis fons inexhaustus 771. lux ejus omnibus planetis proportionate & sufficienter se communicat 807. inde est diuersa planetarum densitas ibid. radii illius diuersimode colorati varieque

refrangibiles & reflexibiles ib. Sol quo sensu occasum suum nosse dicatur 959. ejus gyratio centralis omnium planetarum reuolutiones post se trahit ib. radii folis in climatibus calidioribus pungunt & urunt 976. Solis distantia a terra 1030. sæpe in S. S. sumitur non de suo corpore, sed emanante lumine ac calore h. e. die 1032. 1033. cur tolerabilior sit Solis æquatorem transcuntis calor, quam quem ille ad Tropicos excitat 1055. cur radii Solis infuscent homines omnium regionum, etiam septentrionalium 1056. diuersi corundem Solis radiorum in diuersis corporibus effectus ibid. Sol in futura terræ destructione num luce sua sit defecturus ob densam tunc & confusaneam atmosphæram, an ob magnam sui partem tunc a maculis obducendam 1386. Solis eclipsis, CHRI-STO in cruce pendente, extraordinaria plane fuit atque miraculosa 1403. uniuersalis quoque per totum terrarum orbem, & non per solam Judæam conspicua ibid. quid de Dionysii Areopagitæ testimonio de illa sit habendum ibid. num Phlegontis Tralliani de extraordinaria ac uniuersali quadam solis eclipsi testimonium hanc ipsam innuat passionalem 1404. hujus veritatem ut demonstrent, prouocant Patres Ecclesiz non solum ad Phlegontis & Thalli testimonia, sed & ad archiua & acta publica Romanorum ibid. num & maxima illa tum temporis in China obseruata Solis eclipsis sit hæc ipsa passionalis ib. differt passionalis illa a naturali ratione obscurationis, temporis & durationis 1405. quomodo heic miraculum a DEO fuerit patratum, dici nequit ib. Scriptores de illa ibid. Sol est corpus igneum propria luce fulgens 1507.

Solida quænam dicantur 914. quomodo mutentur in fluida 184. solidis transcuntibus fluida quæuis pro ratione grauitatis & densitatis resistunt 877.

Sommia inter naturalia & divina magnum est discrimen 79. 1396. quibusnam somnia obtigerint divina 79. 1396. somnium Pharaonis 100. Archelai, Regis Judæorum ib. Eliphasi 664. Somnium quid sit ib. naturam somniorum explicare admodum difficile est 710. variant pro temperamentorum diversitate ibid. eorum oblivio & recordatio unde dependent 711. somnium uxoris Pilati 1396.

Sommus Adami profundus 28. Somnus quid sit 664. in somno ordinario præsentationes nocturnæ utplurimum sunt majores magisque terrificæ, quam quæ vigilantibus obtingunt 772. somnum profundum comitantur sæpissime repræsentationes terrificæ ib. somnus discipulorum CHRISTI in horto Gethsemane quasnam habuerit causas naturales 1393. cur post diuturnum laborem & post pastum, itemque ob grauiorem tristitiam homines obruantur somno 1393.

Sono magna est vis ad tremefaciendum 452. solo sono diffracta sepe fuerunt vitra ib. Mersenni ratiocinium de vi soni ibid. an illo terra concuti queat 453. varia fortioris soni instrumenta passim celebrata ib.

Sophir lingua Coptica dicitur de tota India, speciatim peninsula Malacca, 574. num ergo sit Ophir veterum ibid.

Sorek celebris a fertilitate vini 109. 476. Sparganii descriptio ex Dioscoride 672.

Spartum quid lit 1212. ubi crescat ib. ejus deseriptio ex Bauhino ib.

Spettra alii nimis fingunt, alii nimis negant 1361.
pleræque de spectris historiæ sunt falæ vel saltim suspectæ ibid. dari spectra, penitus negari nequit ibid.

Sphacelus

Sphacelus est consecurium ambustionis 322. Sphere armillares & aliæ stellarum situm, ordinem &

motum repræsentantes 945.

Spica tritici & bordei ex quibusnam constet partibus

Spine sunt plantæ spinosæ agris insestæ 32. varia earum genera ib. earum usus & necessitas ib.

Spina alba sine Mespilus 468. qualisnam spinæ species sint Barkanim Hebræorum ibid. spina alba, qua CHRISTUS nonnullis coronatus suisse videtur, est ex genere carduorum 1398.

Spine dorsi structura & usus 682. incuruatura in muliere per octodecim annos contractura laborante quam miraculose a CHRISTO sucrit sanata 1434.

feq.

SPIRITUS SANCTUS est ille Spiritus DEI, qui in prima creatione aquis incubuisse easque sœcundasse a Mose dicitur 5. num in baptismo CHRISTI apparuerit in corporea columbæ forma, an tantum in columbina specie ac sigura 1313. 1314.

Spiritus fuliginis est antidotum contra pestem pro hominibus & pecoribus 136. spiritus acidi cur alcalicis salibus affusi efferuescant 1010. spiritus vitales & animales quinam dicantur Medicis 1038. spiritus salis acidus quomodo obtineatur 1319. spiritus vini usus in vulneribus &c. 1430.

Spithama longitudo 225.

Spongia, quæ aceto plena CHRISTO in cruce sitienti propinabatur, sanguine a militum manibus absterso imbuta fuisse videtur 1407. num hastæ aut arundini fuerit imposita ib. an ei hyssopus fuerit circumligatus 1408. videtur cauli hyssopi imposita fuisse ib. vel arundini hyssopi sasciculo instæ alligata 1409.

Squame quem in finem piscibus a DEO fuerint addi-

Squille funt genus cancrorum edulium 1308. & cibus ex delicatioribus ib. num fuerint cibus Joaqnis Baptistæ ib.

State num sit Lot Hebræorum 98. quid sit ib. 236. vera hodie est ignota, paratur autem adulterina 98. non est Hebræorum Nataph 242. est myrrha selectissima 902. quænam hodie pro selecta habeatur ibid.

Stadii Alexandrini ratio ad Grecum, & hujus ad Italicum 796. quanta lit stadii longitudo 1361. quo modo inueniri queat ib. 1442. stadium quid sit 1442. 1457. Romanum quot confecerit passus 1442. quot stadia conficiant milliare Germanicum ib.

Stammen ab argento & auro non facile separari potest absque combustione 1078.

Statera quid sit 998. ejus accuratio quanam fundetur lege mechanica ib.

Stateris valor 75. 1370. aureus stater quinam dicatur

Statua Salis unde dicatur 72. num usque ad tempora Josephi & Tertulliani durauerit ib. fabulæ veterum de illa ib. quo sensu Lothi uxor in statuam salis conuersa dicatur 72. 73.

Statuarum apud Græcos & Romanos genera fuerunt quatuor 539. earum in Sanctissimo Templi Salomonei magnitudo ib. de quarum forma sententiæ dantur variæ ib. earum materia ib.

Statura hominis ac animalium quam proportionata

stella marina quot habeat pedes 965. motum habet lentissimum ib. ejus os ib. cui fini inseruiant tot illius pedes ibid. ejus motus progressius per radios caudæ lacertæ similes ib.

Stella, Magorum ad natum Messiam dux, suit singulare prorsus phænomenon 1304. quid suerit ibid.

rationes, quod fuerit meteorum infolitum & miraculosum ib. 1305. quale fuerit meteorum, dici nequit ib. quomodo ex apparitione ejus Magi Messie natiuitatem certo concludere potuerint ib. num id sit deriuandum ex conservata in Oriente prophetia Bileami de stella ex Jacob oritura ibid. an ex Sibyllinis oraculis ibid. aut enervatis ipsorum artibus magicis 1306. aut arte astrologica ib. aut prophetiis Danielis de Messia per Babyloniam ac Persiam a Judæis ibi commorantibus peruulgatis ib. videntur de éo per immediatam DEI reuelationem instructi suisse ibi.

Stella vid. Sidera. Stellarum casas in sutura terra per ignem destructione neque de planetis neque de stellis fixis, sed vel meteoris stellisormibus, vel de cometis intelligendus est 1387. 1499.

Stellio quale sit reptile 309. num sit Semamith Hebræorum 1024. rationes Bocharti pro sententia assirmativa ibid. descriptio & Semamith Salomonea stellioni applicata ib. est animalculum minimum ib. mire sedulum in capiendis muscis ib. est loco manuum duo sunt anteriores pedes ibid. est animal domesticum 1025. ubi alias degat sb.

Stercus vid. Fimus.

Stercorationis ulus in quo consistat 1434.
Stermutationis usus & estectus in capite 604. illa est ex

Solis aspectu frequentior 849. Stibium vid. Antimonium.

Stoicerum sententia de exustione mundi 1721, quo sensu mundum & eternum & corruptibilem esse statuerint ib. sententia eorum de innumeris mundi reuolutionibus 1522. & de nutritione siderum per halitus e terra exsurgentes 1523.

Strata terre in diluuio fuerunt eleuata 47.
Strix est species ululæ 291. num sit Jaanah Hebræorum ib. 769. de strigibus alatis noctiuolis fabulæ poetarum 1108.

Structure lapidez cur præferendæ sint ligneis 634. fuerunt triplicis generis apud veteres ibid. cujus generis structura suerit Templum Salomonis ib.

Struthio famina est Jaanah Hebrarorum 291.769. 1089. cur esus ejus fuerit prohibitus ibid. qualis sit auis ib. 1090. ejus oua 😉 care dura sunt & concoctu difficilia 291. duplex ei est ventriculus ibid. carne ejus populi quidam Arabiæ & Africæ vescuntur 292. aliis quoque illa in deliciis fuit ib. in struthionum genere mari præfertur fæmina ib. Struthio mas est Thachmas Hebreorum ib. Struthionis descriptio ib. 770. videtur esse Renanim Hebræorum 823. fæminæ vox acutior, maris crafsior est ib. ale ei inseruiunt non ad volatum, sed ad cursum ib. num facile capiatur ib. unde velocitas ejus dependeat ib. vocatur etiam passer marinus ib. plumarum ejus venustas & summa æqualitas ib. est quasi medius inter animalia quadrupeda & volatilia 824. ad ous sua semel deserta nunquam redit ib. illa in arena recondit ib. varia ouorum ejus apud Arabes nomina ib. pullorum suorum est incuria ib. meticulosa ib. quot deponere soleat oua 825. num ea in certas classes certumque in finem distinguere soleat ib. quid ei cedat in cibum ib. an singulari concoquendi vi gaudeat ejus ventriculus ib. quem in finem tam heterogenea deglutiat ib. num caput in frutice occultet, ut la credatur ibid, quomodo a venatoribus se decipi patiatur 826. quo sensu ei tribuatur insipientia ib. in quo Arabes illam apud struthionem quærant ib. procera statura aues omnes superat ibid. velocior est equo, imo omnibus fere animantibus ib. cur non possit esse Chasidah Hebreorum 957.

Str

Strutbium Dioscoridi est herba lauanda lana utilis 1140. num sit Borith Hebrzorum ib.

Styrax qualis sit arbor 85. num sit Necoth Hebræorum 97. num styrax liquida sit Hebrzorum Lot 98. num ex ea fuerit virga Aaronis 384.

Suassa hodiernum Indiæ Orientalis est aurichalcum

veterum 1187.

Substructio quid sit Architectis 637. templi Hieroso-Ilymitani fundamentalis ibid. 638. ejus anterides & scamilli 638. comparatio illius cum muris Babylonicis ratione altitudinis, latitudinis, lapidum & operariorum ib.

Suburbia quem in finem ab Israëlitis in terra sua extrui debuerint 397. suburbia pro Leuitis quomodo fuerint mensuranda ib. diuersæ, quæ sibi contrariari videntur, corum mensure quomodo sint conciliandæ 397. 398.

Succinum est Grecorum electrum 1186. aurei coloris fuccinum magni inprimis olim fuit habitum ibid.

igni immissum opacescit & sumat ib.

Sudoris sanguinei exempla dantur varia 1439. sed tanquam effectus morbi & acris corporis dispositionis ib. quomodo ergo ab hoc qualicunque differat sudor CHRISTI sanguineus ib. quid in eo suerit præternaturale ac supernaturale ib. quænam fue-: rit ejus causa 1440. num mere naturalis suerit ib. scriptores de illo ib.

Sueuie agri in bello Gallico A. 1703. & 1704. pedibus tot millium hominum equorumue conculcati tantam dederunt frugum copiam, quanta nunquam spe concepta fuisset 618. id quod & antea factum · A. 1694 postquam integri exercitus in illis castra metati fuerant, multumque frumenti ab iis projectum & conculcatum fuerat 619.

Suffimenti sacri ingredientia 241. Balsamum ib. Unguis odoratus 242. 243. Galbanum 244. Thus mundum siue masculum ib. quibus Judzi alias addunt species ib. nec improbabiliter 245. sustimentorum

Ægyptiorum compositio ib.

Sulphur sumitur vel pro elemento Chymicorum vel pro succo minerali 709. posteriori sensu sumtum ex quibusnam constet particulis ib. sulphuris sparfio super babitaculo varie explicatur ab interpretibus ib. quænam explicatio sit optima 710. sulphure lustrari solebant olim apud gentiles domus & alia ib. Sulphuris usus in depurando argento 867.

Sunamitidis cujusdam mulieris miraculosa conceptio & partus 604. filii ex ea prognati morbus, dolor capitis & infecuta hunc apoplexia, unde fuerit ortus ib. ejus mors num vera fuerit, an tantum lipothymia sine syncope ib. miraculosa per Elisæum ad vitam resuscitatio ibid. singularis prophetæ mortuum resuscitandi methodus ibid.

Supara, urbs Indiæ veteribus laudata 574. Sapb Nili est papyrus, non fucus aut alga 115.

Surdi cur plerumque etiam sint muti 1416. quomodo illis aliorum cogitata communicari queant ib. hominis alicujus surdi & muti simul sanatio miraculosa 1417.

Sus vid. Porcus.

Susuro quinam dicatur 1014. cur comparetur ligno & prunis ad alendum ignem aptis ib.

Sycea fabulolus num Adamum laplum repræsentet

Sycomorus num sit Schikmim Hebræorum 581. in Ægypto est arbor admodum frequens ib. ejus descriptio ex Dioscoride, Veslingio & Rauwolfio ib. nomina ejus Arabica ib.

Syri in S. S. veniunt sub nomine Arameorum 1205. nullo non tempore mercaturæ fuerunt dediti ib. purpura Syriaca siue Babylonica ib. quasnam merces

Tyro intulcrint ib. Syrorum ad capiendum Eliseum emissorum visus per miraculum corruptus fuit & postea eis restitutus 610. illorum exercitus, Samariam obsidens, solo strepitu divinitus excitato fugatus 614.

Syrii, stellæfixæ, distantia a terra, secundum calculum Hugenii 3. 717. venenato ejus influxui Romani veteres tribuerunt rubiginem frugum 1282.

Systemata Mundi, Copernicanum 2. Ptolemaicum 3. Tychonicum ib. Medium inter Tychonicum & Copernicanum ib.

T.

TAbanus vid. Oestrum.

Tabernaculum Mosaicum cur suerit structuræ mobilis 214. illius aulza 210. seqq. atrium 221. situs ratione atrii & Sancti versus ortum, ratione San-Etissimi versus Occasum 222. quod causa esse videtur, quare Judzi in precibus suis faciem vertant versus occasium ib.

Tabernaculorum festi ritus apud Judzos 343. seq. qualibus in co arboribus carumque ramis ad gestationem & tuguriorum obtectionem usi fuerint ib. 652. similes ritus fucrunt gentilibus 344.

Tabes vid. Phthisis.

Tabule cujusdam ex marmore mensario nigro excisæ varieque figuratæ, ceu monumenti cujusdam diluuiani, descriptio 1536.

Tattu folo num quis a veneficio constringi & ad amorem cogi queat 907. num & quomodo serpentes conjurari queant ib. num tactus subtilior eo, quo

gaudemus, nobis effet usui 1483.

Talentum est Kikar Hebræorum 253. talenti Hebraici valor in siclis ibid. 208. reductio ad pondera & monetas Europæas ib. 209. 503. 1370. Talentum Babylonicum quot confecerit Minas Atticas 635. Grecum quot pependerit libras Romanas 1370. ejus reductio ad pondera moderna ibid. Atticum quot habuerit drachmas, & denarios consulares ibid. quot imperiales ac ducatos conficiant decem millia talenta ib.

Talpa est Bocharto Choled Hebræorum 307. in quo conveniat cum vespertilione 1078. talpis objicere quid notet ib.

Taprobana infula, hodie Ceylon, num sit Ophir veterum 577

Tarandus quale sit animal 415. an sit Zemer Hebræorum ib.

Tarantule, que species est Aranez, descriptio 1026. Tartessis in Hispania triplex occurrit apud veteres Geographos, Carteja, Gades & urbs ad ostium Bætis 1202. quænam ex illis sit Tharschisch Hebræorum ib.

Tauri sunt in S. S. symbolum principum & belli ducum 917. 1105. taurorum cestro percitorum descriptio ex Oppiano 1263.

Taxus num sit Thachasch Hebræorum 203. 1195. ne-

gat Bochartus ob varias rationes ib.

Tetta Judeorum erant plana 420. 1314. 1337. hinc loricis muratis aut ambitu clathrato instruenda ib. in illis non deambulare modo, sed & per noctem dormire moris erat 421. utebantur quoque illis ad conuenticula & idolorum cultum ibid. varia inde desumtæ S. Codicis locutiones metaphoricæ ibid. tellum templi num fuerit planum an acuminatum 1315. ejus conspectus ex mente Judzorum ib. usus tectorum in genere 1337. ex quanam materia antiquis temporibus fuerint structa ib. quomodo paralyticus ille in lecto portatus per tectum ad CHRISTI pedes demitti potuerit 1338.

Tettorium in quem finem muris adhibeatur 1194. unde paretur ib. ingredientia ejus diu & exacte inuicem sunt commiscenda ib.

Tempestas grandine & fulminibus stipata 511. quam consternatos reddat homines, etiam summe impios 512. ejus essecus in mari ib. num jumenta aliaque animantia suturas tempestates præsentiant 780. 786. earum mutationes cur in diuersis locis varient 1433. unde sit tempestas pluuia & humida ib. vera illarum prognostica sunt Zephyrus

& Auster ib.

Templum Salomoneum. Ejus structura est perfectissimum architecturæ ciuilis exemplar 519.632. direttor, architectus Tyrius 519. admodum commendatus Salomoni a rege Hiramo 520. operariorum numerus ingens, ex Israelitis, Tyriis, Ægyptiis ibid. quot fuerint prafedi operis ib. fabri in monte Libano, & lapicidæ & lignicidæ ib. edificatio jam a Dauide intenta, sed a DEO ipso Salomoni reseruari justa 521. a quo ipso exemplar structuræ ejus Dauidi fuit exhibitum ibid. 632. prærogatiua præ omnibus aliis, quotquot unquam fuere, celeberrimis structuris 521. triplicis templi in S. literis sit mentio, Salomonei, Zorobabelici & Ezechielici ib. a Secundo non differt Herodianum ib. quænam secundo templo defuerint ib. tertium nunquam actu extitit, sed tantum mystice & typice regnum CHRISTI spirituale adumbrare debuit ibid. quo anno ab exitu Israëlitarum ex Ægypto templum Salomoneum edificari cœperit ib. ubi fuerit extructum 522. ichnographia & scenographia ejus generalis ib. templi κατ έξοχην sic dicti longitudo & latitudo 523. Scenographia 524. Orthographia ib. Vestibulum 525. seq. 632. Templum Herodianum altius fuit Salomoneo 525. hujus fenestræ 529. seq. thalami ad parietem templi extructi ad meridiem, occasum & septentrionem 530.632.1237. cur in extru-Aione templi neque malleus neque securis audita fuisse dicatur 532.533. scalæ ex vestibulo ad contignationes superiores, & ex una thalamorum lateralium contignatione in aliam 533. laquear & tedum templi 534. parietes intus tabulis cedrinis & auro obducti 535.538. pauimentum auro obductum 540. quando ædificium templi fuerit absolutum 545. columna ejus binæ, Jachin & Boas, eæque æneæ 549. segq. mare aneum 557. segq. labra anea 568. præcipuæ Templi Salomonei partes 632. lignum cedrinum cur in structura ejus fuerit adhibitum 634. quænam saxa & ubi in eadem suerint usurpata ib. ea fuisse videntur marmora nec ejusdem generis neque unius coloris ib. quomodo templum monti Morije fuerit inædificatum 637. fundamenti ejus substructio, congestio & complanatio ex Josepho & Villalpando 637. 638. structura hæc celebratis illis septem mundi miraculis simul sumtis præferenda est ib. templi claui aurei 640. num in ejus trabibus aues fuerint nidulatæ 925. 926.

Templum Esechielis. Murus extra atrium gentium circumductus cujus fuerit crassitiei & altitudinis 1213.

non videtur ubique ejusdem crassitiei suisse ibid.

muri hujus necessitas unde patescat ib. cur Angelus atrium gentium non mensurauerit ib. Porta
orientalis portarum templi præcipua 1214. cur in
hoc templo clausa, & non aperta esse debuerit ib.
quare per gradus suerit in templum ascendendum
ib. quot numero gradus suerint ib. cur suerint
depressiores & latiores ibid. quanta suerit liminis
portæ crassities ib. atriorum portæ comparari possunt
portis urbium 1215. tota enim porta constabat
porta exteriori & interiori, utraque turrita, &
interjacente platea ab utroque latere ædibus siue

cubiculis ornata ib. quanta fuerit integræ portæ longitudo & latitudo ibid. porte ipsæ turrite suerunt & ab ante & a post apertæ & fornicatæ ibid. cubiculorum ab utroque latere intermediæ plateæ positorum, longitudo, latitudo & altitudo ibid. 1216. muri illis interjecti crassities & retractio 1215. fenestræ, transitus siue scalæ ab uno cubiculo ad alterum, & ostiola in muro illo ib. liminis interioris portæ, spectantis versus atrium exterius, crassities ib. vestibulum ante portam quomodo formatum fuerit 1216. mensura, fenestræ ac columnæ ejus ib. latitudo plateæ inter portam interiorem & exteriorem 1217. totius portarum structuræ latitudo 1218. & longitudo ib. fenestrarum in thalamis & vestibulis forma 1220. Atrii exterioris fiue Ifraëlis areæ, cellæ & pauimentum 1221. longitudo & latitudo ex mente Villalpandi 1222. porta inferior quænam dicatur ib. tres portæ exteriores aditum ad templum pandentes 1223. his respondentes tres interiores, ducentes ad atrium sacerdotum 1225. num & ad occasum templi porta fuerit ib. Mensa octo ad portam septentrionalem interiorem pro holocaustis 1227, 1228. & pro initrumentis atque vasibus ad illa necessariis 1229. totidem mensæ ad portam meridionalem ib. menlarum harum atque tabularum iis superimpositarum dimensiones ibid. 1230. num mensæ habuerint opercula ibid. Uncini parietibus & columnis infixi pro suspendendis holocaustis ib. cetta cantorum ubi locatæ fuerint ib. nec non cellæ custodum templi 1230. 1231. Atrii interioris siue Sacerdotum dimensio & facies 1231. area intersepimento quodam ab hoc atrio distincta quid fuerit 1232. Vestibuli domus mensura juxta Villalpandum & Sturmium ib. longitudo 1233. scalæ ad Vestibulum & Sanctuarium ducentis gradus quot fuerint ib. columna vestibuli quales fuerint ib. ostium ejus in Sanctum quam latum & altum fuerit 1234. muri inter Sandissimum & Sandum medii spissitudo ib. San-Elissimi longitudo, latitudo & altitudo 1235. anterides muri templi ib. duplex templi murus, externus & internus ib. inter utrumque fuerunt celle siue conclauia ibid. 1236. tres illorum contignationes, & superiores inferioribus ampliores 1237. ab una contignatione ad aliam scalæ cochleares binæ, ad Septentrionem una, altera ad Meridiem ibid. conclauium istorum altitudo ib. & latitudo 1238. latitudo integri ædificii 70. & longitudo parietis 90.cubitorum, ubi quærenda & inuenienda sit 1239. itemque longitudo 100. cubitorum 1240. latitudo totius faciei orientalis templi ibid. longitudo totius templi ib. oltia & feneltræ ubique fuerunt quadrata & angulis rectis clausa 1241. Ostium Sanctiffimi ejusdem fuit ordinis, formæ & ornatus cum ostio Sancti 1242. utrumque ostium juxta Villalpandum habuit duas valuas, & quæuis valua ostiolum minus pro sacerdorum ingressu 1243. o-Itia hæc cur ornata fuerint sculpturis cherubinorum & palmarum ib. cur & quomodo tigna transuersim per ostia fuerint acta ib. Altaris incensi materia, forma, dimensio & proportio ad altare incensi Mosaicum 1242. edificii in atrio exteriori à latere leptentrionali ad occalum litus, longitudo, latitudo, conclauia, murus, &c. 1244. seq. ambulacrum intercussatum inter conclauia ista 1245. inferiora conclauia cur altiora fuerint superioribus ib. & inferiores columnæ altiores ac spissiores superioribus 1246. ædificii istius altitudo ib. scalæ extra illud 1247. eadem suit architectura in ædificiis orientalibus ac meridionalibus, quæ in septentrionalibus erat ib. refectoria Sacerdotum, in

quibus comedebant oblationes 1248. quatuor templi porticus juxta Josephum, earumque una semper sanctior altera ib. longitudo lateris cujusuis templi hujus Ezechielici 500. calamorum quomodo sit intelligenda & inuenienda 1249. Altare bolocausti in hoc templo in multis differens ab altari templi secundi 1250. ejus dimensiones & forma ibid. partes illius cum suis dimensionibus 1251. 1252. Sacerdotum culina 1254. culina populares in atrio exteriori 1255.

Templi secundi testum num fuerit planum an acuminatum 1315. ejus constitutio ex mente Judzorum ib. thronus regius in illo quale fuerit zdificium ib. tribunal ligueum in atrio mulierum quouis septennio in festo tabernaculorum erigi solebat ib. Gasith siue conclane templi pro Synedrio magno ibid. quinam ex omnibus istis locis sit illa templi pinna, in qua tentator Satanas CHRISTUM constituit ib. in quonam templum Israelitarum diuersum & distinctum suerit a templis Ægyptiorum 221.

Tempus quo sensu parere dicatur 1019. quid sit 1036. est vel absolutum, verum & Mathematicum, vel relatinum, apparens & vulgare ib. temporum mutationes omnes prouidentiz diuinz subsunt ibid. temporis opportuni verus ac legitimus usus quam sit

necessarius 1043.

Tenebra super abyssim an sint causa mali moralis 6. tenebrarum usus in terra nostra quantus sit 7. 8. tenebra Agypti triduana suerunt extraordinaria prorsus & miraculosa 146. earum causa non suit Solis obscuratio, sed atmosphæra Agyptiaca condensatio ib.

Tenesmus qualis sit morbus 646.

Tentorium Tabernaculi Mosaici ubi in atrio steterit 222. ejus parietes tres 214. patuit ab ortu ad introitum ib. parietes componebantur ex asseribus 214. 215. illius aulza 210. seqq.

Teraphim Labani quare ei a filia Rahele fuerint ablata furtim 95. eorum materia, forma & usus ibid. num loco eorum DEUS Israëlitis substituerit Unim aiusdem muneria & forum ib

rim ejusdem muneris & figuræ ib.

Terebintbus num sit Zori Hebreorum 98. aut illorum Lot ib. aut Bathnim ib. Terebinthus Indica qualis sit ib. vulgaris ib. cum illa eadem sunt Pistacia 102.

Terra quid notet in Historia creationis 2. sæpe intelligitur per mundum ib. ejus specialiori elaborationi Hexaëmeron est insumtum ib. 694. ejus, tanquam planete, soliditas 3. distantia a Sole ib. 717. 1167. periodus circa Solem 3. 1168. satelles ib. aphelia pro 1. Jan. 1730. ib. eccentricitas ib. Terra punctuli rationem babet vel ad ipsum Solem, nedum ejus vorticem ibid. 694. 717. 1115. terre chaotice varia apud veteres nomina 4. descriptio ib. terra an ex aqua fuerit producta 6. proportionata gaudet luce 7. lucis & tenebrarum alternatione opus habet 7. 8. terre primeue facies ex mente Sturmii 10. situs & motus annuus 15. tristissima terre conditio tempore diluuii 45. cortex ejus in diluuio prorsus fuit dissolutus 47. 804. structura terræ per diluuium inæqualis facta in montes vallesque diuisa fuit 47. 940. inde quoque cauitates in visceribus terræ ortæ sunt ad recipiendas aquas diluuii 47. terra ex naturalibus caulis non amplius inundabitur ib. terra post diluuium juxta leges naturæ absque miraculo sensim fuit exsiccata 59. terre latti - & mellistue phrases etiam poëtis sunt usitatæ 255. 432. terra ferrea quid notet 351.426. terre scissio, hominumque hinc & ædium absorptio suas habet causas naturales 380. contingit sæpe in Sicilia & Italia ib. at absorptio tur-

bæ seditiosæ Israëlitarum in deferto a terra dehiscente fuit miraculosa ib. quid per terre columnas intelligatur 482. 510. 673. 948. in æthere natat, ut corpora planetica omnia 482. 724. confistentia ejus dependet a pressione omnium vorticis sui partium versus centrum ipsius ibid. radices terre quænam dicantur 512. quænam sint cause terræ motuum 673. terra & qua elementum & qua planeta est insigne DEI opus 692. in quem finem fuerit a DEO condita & quantis bonis exornata 693. cur non sit plana, sed passim habeat partes eleuatiores ib. 804. quantæ sit capacitatis 694. quam præcisum sit elementorum terræ tum siccorum tum fluidorum æquilibrium ib. externa facies terra nec nimis dura nec nimis mollis est, sed fini suo plane adæquata 693. terra plantas, frutices & arbores non ipsa format, sed in semine jam formatas tantummodo tegit, fouet & nutrit 696. quo sensu a Jobo dicatur pendere a nibilo 724. innatus terræ calor ad fertilitatem ejus est necessarius 739. terra frugifera & simul ab interno igne fota, qualis est Neapolitana, Sicula ib. terræ auri gemmarumque seraces plerumque sunt steriles, ut Hispaniz montes, Scythia, &c. 741. quznam ejus rei ratio ib. dantur tamen etiam terræ metalliferz, quz abundant vino, frumentis, &c. ut Hungaria, India Orientalis ibid. diurnus terre motus ab occasu versus ortum, num sit causa venti illius orientalis, qui per totum annum circa totam terram ab ortu in occasum spirat 751. terræ descriptio 794. mensuratio & licita est & disficilis 795. 796. a quibus & olim & recentiori zuo suscepta fuerit ib. instituta jussu & liberalitate Ludouici XIV. Regis Galliz Anno 1669. seqq. magna cum cura & felici euentu in Gallia ibid. qualis sic inuenta fuerit terræ peripheriæ, diametri & semidiametri quantitas ib. inuenta quoque hac ratione fuit graduum terræ inæqualitas & figura terræ sphæroidea ibid. terra in ipsa irregularitate, qua prima facie apparet, regularissima est 797. quid per angularem terre lapidem intelligatur ib. duplex ejus fundatio, in prima creatione & in diluuio 800. ejus viscera siue cauerne subterrance, cujus sint structure 804. distantia a Sole adequata capacitati lucis solaris sufficienter adipiscendz 807. quanta in terram ex ordinatissimo cœli motu redundent commoda 814. cur & quomodo subinde humectetur aqua 817. terre salsuginose sterilicas 821. 1159. terra quo sensu super maria & flumina fundata dicatur 886. quo sensu firmo dici queat 932. an ex fundatione terræ quies & immobilitas ejus colligi queat 948. quo sensu non dimoueri dicatur 949. ejus motus juxta Sarrauium triplex est, circa propriam axin, lunam atque Solem 950. ejus pro motu terræ circa lunam rationes ibid. quo sensu benignitatis DOMINI plena dicatur 961. corticis terre mutatio universalis in diluvio & particulares varize in his istisue prouinciis 970. cause harum mutationum vel politicæ vel naturales 971. quo sensu a Salomone perstare dicatur 1031. hæc locutio neque quietem neque æternitatem probat ib. futura terre per ignem destructio quomodo sit concipienda 1097. 1128. 1385. seq. jam a Prophetis suit prædicta 1106. 1128. 1385. 1522. quænam lit futura catastrophes hujus causa secunda 1385. ejus descriptio ex verbis CHRISTI, Petri & Joannis 1385. seqq. 1522. mutabitur terra, & non annihilabitur 1520. Philosophorum veterum hac de re sententia ibid. 1521. Scripturæ Sacræ testimonia 1521. destructio terræ per mutationem, & non per annihilationem, non repugnat sanæ ra-

tioni ib. num ultima hæc terræ catastrophe ex aspectibus siderum sit deducenda 1523. de tempore conflagrationis terrænil certi prædici potest 1523.seq. neque etiam de causa ejus instrumentali 1524. tunc facies rerum omnium erit tristissima ibid. quot & quales sint terre periodi 1525. quomodo post destructam hanc igne terram DEUS nouam terram sit formaturus, dici nequit 1138. qua ratione Burnetius futuram hanc nouæ terræ creationem libi imaginetur ib. Terræ motus tempore mortis CHRISTI num etiam alibi terrarum extra Judæam fuerit obseruatus 1411. non fuit naturalis, sed miraculosus ib. num naturali consequentia ei juncta fuerit petrarum scissio ib. terre motus Philippis Macedonie ob Paulum & Silam in vincula conjectos exortus itidem fuit miraculofus 1478. per terræ motus variz ortz sunt in mari insulz 1386. terre distantia a Sole, motus circa illum, circumuolutio in cadem femper orbita, atmosphæra circumstua, superficies inæqualis, quomodo demonstrent DEI existentiam & prouidentiam 145. seq. terra num olim fuerit fertilior ac hodie, & num de virtute sua aliquid amiserit 1485. quot jam mutationes terra subieric, & quamnam adhuc fubire debeat 1520.

Terrigene cur dicti fuerint Athenienses 795. Terror quid sit 665. 781. ad illum multum confert tempus nocturnum ib. ejus effectus est borripilatio 665. magnum terrorem excitare solent tonitrua 781. quomodo terror excitet tremorem in lumbis, cruribus, imo toto corpore 1095.

Testudo num sit Tsab Hebræorum 303. 304. fuit instrumentum bellicum apud veteres, sub testudinis

nomine notum 1191. Tetradrachmi Attici valor 75. conuenientia cum siclo Judaico 1370.

Thalamorum in tribus templi lateribus series tres, unius super alium 530. unde sit diuersa eorum latitudo, ib. eorum longitudo, latitudo & altitudo juxta Josephum est plane erronea 531. quot illorum fuerint in utroque templo, Salomoneo & Herodiano ib. area imorum thalamorum non eadem fuit in utroque templo ib. oftum & ascensus ab inferiori ad superiorem ibid. quanta suerit totius corum structuræ altitudo ib. fuerunt intus cedrinis tabulis & auro puro obducti 532. quid in illis fuerit asseruatum ib. eorum ambitus & hydrophylacia ib. scale ex una thalamorum contignatione in aliam 533. thalamus toti templo superexpansus muroque inædificatus \$34.

Thamca qualis sit apud Judæos planta 152. ejus sapor

qualis ib.

Tharsis nonnullis est mare mediterraneum 1201. videtur esse certus quidam locus siue emporium ib. 1202. non est Tharsus Ciliciæ 1202. neque Africa ac speciatim Carthago ib. sed Tartessus in Hispania ib. cum veteribus triplex suerit Hispaniæ Tartessus, quænam hic intelligatur ib.

Tharsus, urbs Ciliciæ, num sit Tharsis Hebræorum

Thee potus nimius ventriculum debilitat, moderatus autem præstantissimum ei est remedium 1513.

Thebe olim equorum cultura & multitudine celebres

Thela Aelan quale sit animal 203. ejus species ex mente Judzorum est Thachasch ibid. unde nomen suum habeat ib.

Theologia Naturalis quantopere exculta & commendata fuerit a viris DEI sanctis 942. inprimis a Jobo 656. Dauide 957. sq. Paulo 1495. ejus contemtus quam grauiter reprehendatur in S. S. 1116. 1120. cui fini inseruiat 1119.1123. quomodo de-

scribatur a Paulo 1495. quo sensu a DEO gentilibus reuelata dicatur ib. quænam hominem doceat officia erga DEUM, seipsum & proximum 1496. 1497. Gentilis differt a naturali 1495. est rejicienda ib. quotuplex sit juxta Varronem ib.

Theriaca num sit Zori Hebrzorum 98.

Thesauri quid notent Latinis 805.

Thogarma, num notet Scythas ac Tartaros, an Germanos 1203. notare videtur Phrygiam & Cappadociam ib.

Thos, Thoës, quale sit animal 476. num Simson hæc animalia vulpibus suis junxerit ib.

Thronus DEI quinam sit 726. regius in secundo templo quinam dictus fuerit 1315.

Thubal notare videtur Tibarenos, Caucasi montis accolas 1203. quibusnam rebus mercaturam o-

lim exercuerit ibid. Thus masculum 244. Chalcolibanus dictum, æris habens speciem 1527. ejus descriptio ex Dioscoride 244. & ex Hermanno ib. datur etiam Thus Indicum & mammosum ib. arbor ipsa Plinii ætate nondum fuit satis nota ib. etiam gentiles diis suis thus adolebant ib. thus vino immistum habet vim stupefa-

ciendi 1400. quare Judæi vino, quod neci tradendis bibendum propinarunt, immiscuerint thus ib. num thus flauum an album sit optimum 1528. num per Chalcolibanum intelligatur thus a Joanne ib. Thymnus hominibus in cibum venit 919. num sit ex

genere cetaceo 920. nomen suum habere videtur ab Hebræorum Thannin ibid. ejus piscatura olim frequens fuit apud Phœnices ib. in quantam crescat magnitudinem ib. refertur ab aliis ad pisces inter aculeatos & non-aculeatos medios ib. non delicatus quidem, at sapidus tamen piscis est ib.

ubi hodie capiatur ib.

Thyrsi quid suerint apud veteres 1122.

Tigris quomodo differat a pardo 1068. 1268. montes tigridum in Capite Bonæ Spei unde ita dicantur 1068. catulis suis orbata est admodum sæua 1269.

Timor DOMINI est fortissimum societatis humanæ vinculum 985. 986. quantam ejus defectus inferat noxam hominibus, siue sint in statu naturali siue ciuili ib.

Timotheo, qui debili laborabat stomacho, cur Paulus aquæ potum dissuaserit, modicum autem vini usum suaserit 1512. 1513.

Tinea qualis lit morbus 320.

Tinea, insectum, quantum noceat 666.899. num ex lana puluerulenta nascatur ibid. est symbolum judiciorum DEI occultorum in impios ib. 899. 1265. ejus descriptio 666. ex ouulis ejus prodit lupus, animalculum granariis infestum ib. est vel ligni-& frumentiuora vel lanam erodens 700. 1322. est symbolum hominis auari & injusti, 732. tinea argentez descriptio 899. quo sensu thesauros erodere dicatur 1322.

Tindura auri Chymicorum Panacza 247. Tolutani balsami descriptio 1150.

Tonitrua. Qualem sibi de iis conceptum formauerint veteres philosophi, & qualem sibi formet Cartelius 731.783. incutiunt hominibus magnum terrorem 781. eorum descriptio ex Seneca 782. directio diuina & prouidentia circa illa ib. comparantur cum tormentorum explosione 783.887. vera illorum natura & genesis a nobis inuestig nequit ib. quid sit tonitru 887. ejus excitatio est soli DEO adscribenda 888. quem in finem DEUS illud excitet ibid. tremunt ex ejus motu non solum fluida, sed & solida ibid. magis terret homines in libero campo, quam in urbibus 889, quomodo partum animalium & hominum fragor e-

jus promoueat ib. qua ratione syluas nudare dicatur ib.

Topafus est Hebræorum Phitdah 225.747. num inde nomen suum habeat ibid. male veterum nonnulli illum rubicundum faciunt ib. veterum Topassus suit viridis 226.1535. & coloris vitrei, ita tamen, ut & ex auri colore aliquid traxerit ibid. Topassus modernorum est Chrysolithus ibid. nomen suum habet ab insula Topazio ib. 747. Arabibus est Bereketh Hebræorum ib. ubi inueniatur 747.

Tragelaphi animalis descriptio ex Bellonio 415.

Traba quid sit 1100. ejus forma ibid.

Tribuli aquatici descriptio 32. alia illius genera ibid. quorum nullum quadrat ad exprimendum Hebraorum Dardar ib. tribulus terrestris 1327.

Tributa olim solui solita per certum pecorum nume-

rum 198.

Tristitie effectus & signa in facie & corpore hominis 249. 250. 884. 995. in oculis & sanguine 427. quomodo exprimat lacrymas 708. ejus symbolum est color ater 766. ex tristitia hominis quoque nigror oriri potest ibid. quantum sit malum 1000. quomodo consopiatur vini potu 1029. quomodo somnum & inferat & prohibeat 1393.

Triticum in genere notat omne frumentum 141.507. bibernum arifiis carens describitur ex C. Bauhino ib. adeps tritici, i. e. triticum optimum 432. Minnith, triticum præstantissimum, unde ita dicatur 1206. triticum num mutetur quandoque in lolium, &

vice verfi 1355.

Triturandi semina modi pro diuersitate illorum diuersi fuerunt veteribus 1100. nempe baculo vel virga ibid. tabula lignea, ferro obducta & lapidibus grauata, a jumentis tracta ib. tribula rotata siue plostello poenico ib. bobus ib. quorsum & hodie pertinet mola trituratoria 1101. mos Hottentottorum triturandi equis ib.

Trocbilus, animal paruum, est Crocodilo loco den-

_ tifricii 849.

Truncus arboris ex quibusnam partibus constet 703.
Thirnbusiana specula caustica quantam vim exerceant in soluendo auro 247. majores effectus produnt, sole post lapsam pluuiam radiante, quam cœlo calidissimo & serenissimo 513. quænam sit hujus rei ratio ibid.

Tinnab inter & Maginnim Hebræorum quænam sit differentia 580. utraque suerunt a Salomone ex

auro confecta ib.

Tubera subterranea an sint Dudaim 81. Tubuli marini qualia sint animalcula 965.

Tumor pedum ædematosus qualis sit morbus 645. num

fuerit morbus Asæ Regis ib.

Turcarum superstitio circa lotiones unde sit arcessenda 332. cui usui sint sceminis illorum solia cypri siccata & puluerisata 1059. præparatio & usus suci hodiernus apud eos 615. eorum gossypia qualem reserant colorem 198.

Turcoides nonnullis est Hebræorum Schebho 227. a-

liis Tharschisch ib. 228.

Turdus deliciosa admodum est auis, & talis jam habi-

ta apud veteres 181.

Turris Babelica ex qua materia fuerit extructa 63.
quænam fuerint ejus extruendæ causæ impulsiuæ
64. num ex intentione ædificantium alcitudo ejus
ad cœlos usque stelliferos ascendere debuerit 65.
de illa fabulæ Judæorum ib. & diuersæ variorum
sententiæ ib. structura & altitudo ejus ex mente
Sturmii ibid. 66. seqq. numerus hominum & annorum tantæ structuræ perficiundæ necessarius
67. vera turris hujus historia ansam dedisse vi-

detur Poëtarum fabulis de gigantibus cœli op-

pugnatoribus ib.

There num mortuo conjuge maneat vidua 920. & illo viuo se non commisceat alii ib. aduentu suo est verni temporis nuntius 1063. num reuera autumno auolet, an tantum occultetur ib. turturis vox ib.

Typho seu turbo validissimus, qui Jobi filios filiasque, domo super illos vi istius corruente, necuit 658. qualis sit ventus 1288. ubi inprimis obseruetur ibid. quomodo a nautis vocetur ib. ejus descriptio ex Schulzio ibid. talis suit, qui Jonam cum sociis suis in mari adortus est ib.

Tyrami descriptio 470. 1468. quomodo a DEO ira & furor ejus coërceatur 801. leoni comparatur

1017. & lupo 1345.

Tyrus, celebris urbs maritima ob commercia 1200. quibuínam cum gentibus commercia habuerit 1201. seqq. quare Salomo Tyrium natione directorem totius templi fabricæ elegerit 519. 520.

V.

VAcca rufa ad facrificium apta ne duos quidem pilos albos aut nigros habere debebat 385. vaccarum fœtus monstrosi varii in Heluetia observati 414. vacca siue bucula speciosa quænam dicatur 1171. vaccæ fortiore gaudent voce, quam boues 1094. vacca triennis viribus præstantior est, quam vel ante vel post ætatem istam ib. quando sit jugo subducenda ibid. vaccæ æstro percitæ descriptio ex Oppiano 1263.

Vaticinandi facultate naturali an homines polleant 598.
599. refutantur Spinoza & alii id afferentes ib.

Vedes combinandis asseribus pro construendo tabernaculo Mosaico inseruientes, formati ex ligno Sittim & auro obducti 215. suere longiores & breuiores ib. quinque vectes per singulos asseres transmittebantur ib. præter quos unus adhuc suit prorsus occultus, per asserum medium transiens ib. Vectes ad portandam arcam sæderis & aram holocausti 219.

Vellus aureum Colchidarum ex lana pinnarum confe-

&um fuisse videtur 202.

Vena porte cum adjacentibus partibus commodissime per Peder Hebrzorum intelligitur 271.

Venenum non est bilis serpentum 711. aspidum & serpentum latet juxta veteres in capite eorum sub dentibus in certis vesiculis 712. morsui serpentum tum demum adhæret, si prius ad surorem usque suere irritati ib. acerrimum est aspidum ib. & viperæ caudisonæ 983. venenum serpentum orientalium totum corpus inslammat ac tumidum reddit 1492.

Venerea lues facile transit in lepram 320. vestibus inhærere illasque induentes inficere solet 326.

Veneris planetæ soliditas 3. distantia a Sole ib. 1167. periodus circa Solem ib. 813. 1168. aphelia pro 1. Jan. 1730. 3. eccentricitas ib. quando vocetur phosphorus, & quando Vesperus 812. diuersæ ejus pro vario ad Solem terramque situ phases 813. elongatio ejus ab Ecliptica, motus gyrationis circa proprium centrum ib. diameter juxta Hugenium ib. splendor comæ cometarum similis ibid. cur major appareat nudo visui, quam armato telescopiis ib.

Venter cur præ angore dolere incipiat 1088.

Ventorum usus 11.750.790.946.1433. ventus urens quid sit 367. quam infestus sit peregrinantibus per Ægyptum, Æthiopiam & Arabiam ib. quodnam adhiberi soleat contra illum remedium ibid.

per

per miraculum in castris Israelitarum in deserto fuit exortus 368. ventus ille quinam fuerit, qui Selauim Israëlitis in deserto adduxit 373. venti quo sensu arenam & puluerem aduehere dicantur 4.26. ventus austr - orientalis in Promontorio Capitis Bonæ Spei unde oriatur, & quid causetur 192. ventus, qui impetu suo domum super Jobi filios filiasque dejecit, num fuerit Typho siue Ouragan, an Ecnephias siue Trauado 658. ventorum causa quærendæ non funt in astris, sed in atmosphæra nostra 677. ventus orientalis, si ad meridiem dettectit, Subfolanus, fin ad boream, Eurus vocatur 706. quomodo a DEO ventis adhibeatur pondus sub equatore & in Zona torrida 750. generalis ventus orientalis per totum annum spirans circa totam terram ab ortu ad occasum in quibusnam maribus inprimis obseruetur ibid. cansa illius num a motu terræ diurno ab occasu versus ortum sit deriuanda 751. rationi huic quænam obstent ibid. juxta Hallejum potius deriuanda est a Sole aërem intra tropicos rarefaciente & ante se ad occasium propellente ib. & venti bujus declinatio ad austrum vel ad boream a peculiari istarum regionum dispositione ib. quacum hypotheli facile conciliari potest hypothesis Vossii de aëre, ubi Sol est vel proxime fuit, altius eleuato, ac postea deorsum ruente versus occasum, ubi minor est aëris altitudo ibid. venti bujus orientalis maximus usus est in nauigationibus Indicis & in ipso Africæ & Americæ continenti ib. quales venti sint illi, quos nautæ motiomes stue moussons vocant ibid. ubinam obseruentur ib. quænam fint illarum caufæ juxta Hallejum ib. qualis ventus spiret in littoribus Peruuianis 752. quanto solatio ille sit incolis ibid. quænam ejus causa ib. venti certis anni & diei temporibus a continenti versus mare, & vicissim a mari versus continentem spirantes ib. quænam sint eorum cause ib. venti in Zona nostra temperata a DEO ponderati quoque dantur ib. ut sunt venti Etesse dicti ib. venti periodici siue stati in vallibus Helueticis ib. ventorum penetralia ubi sint quærenda 786. venti septentrionales dissipant nubes, serenitatem inducunt cœlo, & atmosphæræ nostræ frigus 787. 793. ventorum pugna quid causetur ibid. venti boreales siue aquil-orientales congelant aquas, & pluuiam vertunt in grandinem 788. periodica ventorum circulatio observatur non solum in Zona torrida, sed & extra eam in climatibus Europæis 790. 1033. non est punctum in Horizonte, ex quo non spirent & spirare queant venti ib. trans tropicum capricorni venti aquilonares sunt humidi, boreales frigidi & serenascentes 793. ventorum al*ternatio* quam necessaria sit corporum animatorum conferuationi 1070. 1433. quomodo hæc ventorum alternatio mystice ad Ecclesiam CHRI-STI & SPIRITUS SANCTI dona applicari queat 1070. 1071. Ventus, qui Jonam & socios in mari adortus est, fuit typho 1288. venti australes cur in Palæstina calidiores & sicciores sint, quam apud nos Europæos 1433.

Ventriculus est organum ruminationis animalium primarium 278. quadruplex est in bisulcis ibid. primi ventriculi nomina, magnitudo, figura, partes, tunicæ, usus ad ruminationem ib. secundi nomina, forma, usus ib. tertii nomina, figura, usus ad digestionis perfectionem ibid. quarti nomina ibid. quadruplex ille ventriculus egregie inseruit chylificationi ib. Cameli ventriculus quadruplex qualis sit 280. struthionis ventriculus duplex qualis 291. Vulturis Betici ventriculus qualis 416. ventriculus quid sit in genere 687. 1512. mala ejus dispositio in quo

consistat ib. & qualium morborum mater sit 1713. cur non omnis ventriculi indispositio hominem in lectum conjiciat ib. quænam ventriculi curu sit optima ib. aquæ ac theæ potus in quantum stomacho noceat ac prosit ibid. quam præstans stomachicum sit vinum, non nimis, sed moderate haustum ib. tenue etiam ac dilutius, debili quippe stomacho amicum magis, quam generosum ibid.

Veris tempestas qualis sit ordinarie 792. ejus descriptio Salomonea 1062. 1063. & Ouidiana ib. aues veris nuntiæ ib.

Veritates universales & fundamentales cur vocentur eternæ & immutabiles 862. sunt fundamentum omnis ratiocinii 863. veniunt sub nomine Rationis ib.

cur apud omnes sint eædem ib. Vermes quare ex Manna Israëlitarum in alteram diem relicta fint nati 178. quales fuerint 179. quomodo sint inde orti ib. vermiculi in Ilice coccigeri dant colorem coccineum 199. 200. hinc ipse Coccus vermiculi nomine venit ib. quomodo illi generentur 200. sunt omnium insectorum genus pretiolissimum ibid. vermes plantarum & vitium 428. vermes nascuntur in putredine 721. homo in primis suis rudimentis est vermiculus ib. fitque domicilium vermium mox atque viuit & quamdiu viuit ibid. vermis metaphorice notat statum abjectum & contemptum 722. vermium esca est homo mortuus 1090. 1091. num vermibus corrolus fuerit Herodes Agrippa 1468. sub Zona torrida viuentibus sepe crescunt cubitales lumbrici sub cute ib. vermicularium morborum exempla varia ib. Verminio animato nonnulli pestem & hominum & pecorum adscribunt 134. quomodo eam ex hac hypothesi explicent 135.

Verruce species est Myrmecia 342. exclusit animalia secundum legem diuinam ab aris ib.

Vespa num metaphorica an propria gentes ante Israëlitas expulerint 193. quomodo differant a crabronibus 194. infestant homines ib.

Vespera cur sit apud Judzos initium diei naturalis 8. 257. duplex vespera singuli diei est illis 257. quænam Rabbanitis sit prima, quæue secunda ib. 258. quænam Karæis ibid. rationes Ferrandi profententia Karæorum adducuntur & examinantur 258. 259. etiam gentilibus suit vespera duplex 258. quo sensu ergo agnus paschalis inter duas vesperas mactari jussus fuerit ib.

Vespertilio, ambiguum inter volatilia & quadrupeda animal 299, 1078, unde apud Hebræos nomen suum habeat ib, in quo conueniat cum talpa ib, vespertilionibus objicere quid notet ibid. vespertilionis admirabilis descriptio ex Bontio 1079, num pertineat ad classem sciurorum volantium 1080, num felis volans dici queat ib.

Vestes Israelitarum quo sensu per totum in deserto iter non consumte dicantur 405. an id miraculo sit adscribendum 406. videtur soli diuinæ prouidentiæ, eique singulari, adscribenda esse illarum copia ib. num cum corporibus ipsis creuerint ibid. vestimenta cur Dauidem senem non calesecerint 515. vestes olim suere inter thesauros relatæ 1322. vestium usus onecessitas 33. vestes pelliceæ sunt antiquissimæ & utilissimæ ib. vestium lepra 326. cur DEUS de ea dederit leges ibid. vestes ex lana & lino contextæ cur straelitis suerint prohibitæ 338. vestes proprie corpus non calesaciunt, sed auolaturum calorem retinent 800. vestis CHRIST1 patientis purpurea siue coccinea 1399.

Vestibuli templi longitudo, latitudo & altitudo 525.
1233. fuit ædificium turritum templo eleuatius
(T) 2

ib. 525. ejus quanta fuerit altitudo in templo secundo ib. quantopere ampliatum fuerit ab Herode ib. ejus altitudo secundum Josephum ib. tempore primi Hierosolymorum excidii nonnulli sacerdotes turrem hanc conscendisse clauesque templi versus cœlum projecisse dicuntur ib. vestibuli conclauia 5 26. quomodo ascensus ad ea patuerit ib. conclauia ad angulos vestibuli meridionalem & septentrionalem 632. in templo Herodiano bina fuerunt 526. in illis erant arcæ & cultri sacerdotum ibid. vestibuli porta versus Sanctum alta & alata, eaque magnifica ibid. quam alta & lata fuerit in templo Salomoneo & Herodiano ib. habuit in templo Salomoneo non aulzum, sed alas, in Herodiano autem non alas, sed aulæum ib. vestibuli mensura in templo Ezechielis juxta Villalpandum & Sturmium 1232. Scala ad vestibulum & sanctuarium ducens quot habuerit gradus 1233. columne vestibuli quales fuerint ibid. oftii ejus versus Sanctum latitudo & altitudo 1234. ejusdem proportio ad parietes laterales Sancti ib.

Vesuuii montis igniuomi, uti sub Vespasiano suit, de-

scriptio ex Dione Cassio 1386.

Via lattea quænam dicatur Astronomis 729. num in-

telligatur per serpentem vectis ib.

Vicia num sit Kazach Hebraorum 1100. variz dan-

tur ejus species ib.

Villimarum bonarum criteria apud gentiles 341. illarum integritas corporis requirebatur tum apud Judzos tum apud gentiles ib. quznam vitia juxta legem diuinam animalia ex classe victimarum excluserint 342.

Vigilia notis quem in finem fuerint ordinate 1360. quot fuerint apud Judzos ib. earum nomina ib.

quarta vigilia quando fuerit addita ib.

Vinea quandoque est symbolum Ecclesiæ Judaicæ 923.
vineæ quantum damnum inferant porci & apri

Vini cultura incolis primi orbis non fuit incognita 62. vinum cur vocetur sanguis une 109. nimius vini potus oculos reddit rubicundos ibid. 1004. quænam sit hujus rei ratio ibid. alia ejusdem usus nimii incommoda ib. 1002. 1004. 1005. vini usus in functione ministeriali cur Sacerdotibus Leuiticis a DEO fuerit interdictus 275. etiam a Carthaginensibus suis fuit lege prohibitus ibid. cur nimius vini usus inebriet 274. serpentes sunt vini appetentes 435. vini vires inebriantes & exhilarantes 470. 954. 1002. primi ejus effectus 470. ulus lalubris est, abusus noxius ib. 955. 1002. 1005. vinum moderate sumtum est remedium tristitiæ 470. vini fermentatio unde deriuanda 772. varia præstantium vinorum genera 954. vini copia & præstantia in Palæstina ib. vinum est palato gratum & sanitati proficuum 955. vini usus moderatus nusquam est prohibitus, sed tantum abusus ib. vini rubedo unde oriatur 1005. vinum cur dicatur lac veneris ibid. quomodo vini potu tristitia pellatur, & excitetur letitia 1029. cur a nimio vini potu abstineant reges & principes, judices & sacerdotes ib. cur damnatis ad mortem vinum sit porrigendum ib. quo sensu in doliis maturescere dicatur 1172. quomodo, ne vappescat, per immissionem in alia dolia a fæcibus abstrahatur 1173. vinum vappidum est symbolum populi opulenti ac securi ib. Chalybonium olim suit optimum & mensæ regum Persarum familiare 1207. ubi creuerit ibid. vinum nouum cur rumpat utres & dolia 1339. cur & aluum moueat 1458. in vino acido generantur & morantur vinulæ 1378. seq. vinum jam olim maleficis ad supplicii locum ducendis suit porrectum 1399. vinum bile mixtum notat vinum myrrbatum 1400. vinum quid remedii adferat vulneribus, imprimis orientale 1430. vinum factum ex aqua per miraculum 1443. quomodo quotannis naturali modo in vitibus ex aqua fiat vinum ibid. vinum dulce quodnam vocetur 1459. tali inebriatos empæctæ reputauerunt Apostolos diuinitus in die pentecostes inspiratos actosque ib. vinum cur sit tam præstans stomacbicum 1513. quale & quantum pro curando stomacho sit bibendum ibid. vinum exique & de qualitate & de quantitate intelligi potest ib.

Vinula est museæ species 1378. ubi generetur ib. vinum a vinulis percolatione sollicite purgare so-

lebant Judzi 1379.

Viola alba num sit Dudaim Hebræorum 81.

Vipera videtur esse Hebræorum Epheh 713. subtilis ejus auditus 906. quomodo audiat, cum tamen organo auditus sit destituta ibid. vipere caudisone venenum est omnium præsentissimum & acerrimum 983.1493. varia ejus nomina ibid. veneno suo paucis momentis enecat ib. cur vocetur caudisona ib. ejus descriptio ib. Basiliscus ex vipere ono natus est fabula 1134. vipera num pertineat ad animalia ouipara an viuipara ibid. cur viperarum nomen sit tam exosum & execrabile 1310. 1311. viperæ sæpe latent in virgultis 1491. tempore brumali dormiunt, & quali mortuz jacent ibid. vipera, que Pauli Apostoli manum in insula Melite inualit, num eum quoque momorderit ibid. viperæ morsu corpus intumescit 1492.1493. quando morius ejus lit magis venenatus ib. *Giaria* Arabum qualis lit viperæ species ib.

Virga Aaronis per miraculum unica nocte floruit, germinauit fructusque tulit 383. qualis etiam per multa secula mansit, in testimonium rei gestæ in Sanctissimo asseruata 384. num intra vel juxta arcam sæderis suerit recondita ib. num suerit ex styrace arbore desumta ib. ex amygdalo arbore decerpta susse necesse est, quæ amygdala tulit ib. in numis Judæorum repræsentari soluit ib.

Virgini verecundæ, venustæ & castæ est tenerrima cutis in labils & genis 1067. quarum rubedo proinde est modestiæ ac verecundiæ signum ib. virginis intemeratæ partus est plane miraculosus 1082.

Virginitatis signa de solis virginibus intra 12. & 13. Etatis annum constitutis juxta Judzos desume-bantur 424. in quo constiterint ib. ritus Muhammedanorum in Africa circa illa ibid. num diuina circa hæc signa lex omnes promiscue virgines cujuscunque ætatis & temperamenti respexerit ib. quænam DEI circa legem istam suerit intentio ib. Virginitas in quo consistat, & quomodo amittatut 1304.

Visus acutior, quam quo jam gaudemus, num nobis

esset usui 1483.

Vita bumana miseriarum plena 700. 701. 898. 928. similis est flori & umbræ 701. 941. 942. 971. somnio 710. herbæ mane florenti, vespere autem aresactæ 929. sumo 938. cursui nauis ad scopuna properantis 1032. vento 1034. ejus initium, progressus atque finis est in manu DEI 805.928. ejus terminus quam arctus jam suerit tempore Moss 928. est quasi mors perpetua 1032. cur vitæ humanæ terminus primis a creatione seculis ad aliquot centenos annos sese extenderit, postea magis magisque decurtatus ib. exactum seruatur inter vitam & mortem hominum æquilibrium ib. Vita auium, hominum, &c. per longum tempus absque aëre & alimento protracta 1147. vitæ in

vegetabilibus principium ubi lateat 1505. Vita quo sensu plantis, arboribus, &c. tribuatur ib.

Vitilizo qualis sit morbus ex descriptione Celsi 319.

Vitis cur brassicam juxta se plantatam non toleret 338. in Oriente & climatibus quibusuis calidioribus excrescit admodum ample & alte 377. in quanta distantia a vitibus alia semina serere Judzis licuerit 421. vitium vermes 428. vitis descriptio 470. productum ejus, mustum, quo sensu DEUM exhilarare dicatur ib. vitis aurea ab Herode rege templo secundo Hierosolymitano donata 542. vitis est lignum debile, & ad alios usus inutile 954. vitibus locusta admodum sunt infesta 1272. quomodo rubigine afficiantur vites 1273. vitibus infestus quoque est carbunculus 1282.

Vitrum num intelligatur a Mose per thesauros arene 438. 439. vitra solo vocis sono diffracta 452. olim fuit in maximo pretio 743. inuentio vitri est antiquissima ib. unde parari queat ib. olim malleabile reddi poterat, que ars hodie est deperdita ib. annon jam tempore edisicate turris Babeli-

cæ fuerit inuentum ibid.

Vitulus aureus, idolum Israëlitarum in deserto, originem suam dedit superstitioni vitulinæ Ægyptiorum 246. qua ratione a Mose suerit puluerisatus

248.

Vitulus anniculus quinam dicatur 347. cur ante octauum natiuitatis suæ diem sacrificare eum non licuerit 349. vitulinæ carnis deliciæ 71. vituli sunt
symbolum militum gregariorum 917.1171. vitulus non assuetus quinam dicatur 1166. modus veterum vitulos coërcendi sub jugum ib. vitulus saginatus quinam sit 1171. 1176. bucula sue vitula speciosa quænam dicatur 1171. 1175. assueta quænam
vocetur 1267. indomita quænam 1263.

Viuerra quale sit animal 203.

Ulcera dantur varii generis & speciei 321. illis æger quando mundus aut immundus secundum legem divinam suerit declaratus ib. ulcera longe durationis Ægyptiis & Syris sunt familiaria 659. instammatoria Jobi ib.

Ulmi unico ex semine quot prognasci queant fructus 13.696. Ulmus num sit Tidhar Hebræorum 1119. Ulsin est vel agri vel horti 151. illud Cichorium,

hoc Endiuia vocatur ib.

Ellula num sit Jaanah Hebræorum 291.769. ejus spe-

cies est strix ibid.

Illulatus ferarum in deserto intelligitur a Bocharto

per Ochim Hebræorum 1089.

Umbre projectio & motus 623. num in sola umbra sciaterici Achaziani, an in Sole ipso miraculum fuerit sactum 622. 623. quomodo umbra stili erecti bis regrediatur in locis Zonæ torridæ, Sole versante in arcu eclipticæ inter tropicum vicinum & loci parallelum intercepto 624. umbra quid sit, & quomodo exprimat imaginem vicæ humanæ 701. 971.

Unstionum tam frequentium apud Orientales & Occidentales quanam fint causa physica 240. 481. ratione corporum inanimatorum ib. ratione hominum ib. ungi solebat in hominibus non caput tantum, sed & pedes 1390. Unstio CHRISTI per Mariam, Lazari sororem, unguento nardino 1389. num vas unguenti alabastrinum ab ea suerit confractum, an tantum concussum, & quem in si-

nem 1390.

Undus belli quinam dictus fuerit apud Judzos 240. Unquenti, quo CHRISTUS fuit a Maria, Lazari sorore, unctus, pretium 1389. materia ex qua, nardus, ib. eaque sincera & non adulterata ibid. vas illud continens fuit alabastrinum 1390. quantitas, libra ibid.

Ungues bominum quando fiant auium unguibus similes 1259. cur resecari debeant ib.

Unguiculata animalia quenam sint 277.

Unquis edoratus siue onyx num sit Schelcheleth Hebræorum 242, in scriptis Arabum frequens ejus sit mentio 243, ejus descriptio ex Rumphio ibid. nouem diuersæ species ib. synonyma ib.

Ungula quid sit 277, quem in finem animalibus in-

fint ungulæ ib.

Ungulata animalia quænam lint 277.

Unicornia animalia dantur varia 390. veterum de iis testimonia atque fabulæ 391. qualenam unicorne animal denotet Reem Hebræorum 391. 392.

Uniones, quæ præcipuæ funt margaritarum, unde nomen fuum habeant 1358. quænam margaritæ ita

vocentur ib.

Voluntas quantum sit donum DEI in homine 863. unde mutationes ejus dependeant 864. in ejus libertate consistebat imago DEI ib.

Vomitus unde oriatur 1008.

Vopperi, Jo. Leon. Heluetii, Vita & Fata 855. atas ultra centenarium annorum numerum protracta ib. corporis ejus post mortem sectio anatomica & detecta constitutio ib.

Vortex solaris 2. 3.717. terra ad eum relata vix puluisculi habet rationem in tota sua amplitudine

1115

Vox DOMINI stilo Scripturæ Sacræ sunt tonitrua, fulminum crepitus, grandineorum lapidum fragor 511.

Upupa videtur elle Dukiphath Hebræorum 298. 299.

ubi moretur ib.

Urbium Israëliticarum limitibus eur ex diuino mandato exesse debuerint stabula, horrea & simeta 397. Urim num loco Teraphim Israëlitis a DEO suerint substituta 95.

Urinatores Sinus Persici, oleo guttatim ex ore emisso, in sundo cuncta cernunt distincte 853.

Ursus; ursa orbata catalis sais cur sit tam serox 506. 1269. ursa urso longe fortior est ac saulor ibid. ursi sunt admodum pilosi 597. unde duo illi ursi puerorum Bethelicorum discerptores prodierint ibid. sassus Judæorum de illis ibid. sassus samelicus quantopere fremat ac sæuiat 1017. urs clamor quam varie in variis linguis exprimatur 1135. est animal astutum 1182. cur DEUS seipsum comparet urso 1269.

Urtica in cibum quoque adhiberi solet 152,760.763. ejus amarities 152. Urtica marina, animalis, me-

chanismus admirandus 964.

Urus num sit Reem Hebræorum 392, an corum Theo sive Tho 415.

Usal, urbs Arabiæ Felicis, hodie vocatur Suana

1207. Uffilago quid sit 100. 1282. secali inprimis est infe-

sta ib. ejus rei cause ib.

Usuras modicas & publice permissas num pro com-

modata pecunia accipere liceat 874.

Uterus matris quo sensu vocetur carcer & habitaculum hominis tenebricosum 982. setus in illo exi-

stens quò sensu dicatur informe quid ib.

Una magna Cananea ab exploratoribus terre Canaan
in castra reportata, num decerpta suerit a ficu
Indica, Mauz dicta 377. aut a Palma dactylifera
ib. plurimi desumtam illam suisse statuunt de vite botrifera ib. Judæorum fabulæ de illa ib. cur
vecte suerit gestata ib. une sanguis quid notet in
S. S. 433. quid sint une selle tinde 435.

) Vulnera

Phisera quare immediate sequatur dolor 93. isque Zecora onager Africanus 685. ejus descriptio ex Kolintensior, quo magis tenduntur fibræ in loco vulnerato ib. qui tertio & quarto die adhuc magis exacuitur ibid. quare Chirurgi illo die partes vulneratas leniter tractent ib. dolor ex circumcissone tertio cumprimis die est maximus ibid. unde febres, conuultiones asque deliria vulneribus accedant ib. vulnus ad quintam costam num pe-Qus an abdomen ferierit in Aschele 501. poste-🕆 rius videtur probabilius ibid. vulnus quid lit, & quid illud sequatur 1430. quid remedii adserant vulneribus vinum, inprimis orientale, & oleum ibid. item spiritus vini & balsamum vulnerarium

Vulpes. Quid per illas Simson susceperit 475. undenam ille tot vulpes sumserit 476. vulpibus abundabat Palæstina ibid. 1064. quapropter & variæ ejus urbes a vulpibus nomina sua acceperunt 476. vulpium cuptura difficilis admodum est ibid. cur Simson vulpes scopo suo exequendo elegerit ib. vulpes est animal frugi - & carniuorum 912. infestum inprimis cadaueribus humanis ib. quæ eminus odoratur & effodit ibid. vineis etiam eft infesta 1064. caro ejus quando a venatoribus tenera & pinguis habeatur ib. quanta olim ad Caspium mare fuerit vulpium copia ib. vulpes num paratas a melibus foueas occuper 1332. non unum modo habet latibulum, sed plura ib.

Vulpipalia, festum Romanorum annuum, 476. eorum origo juxta Ouidium ibid. Bocharto videtur a Simfonis facto per vulpes suscepto deriuanda esse

Vultar Bocharto videtur esse Racham Hebrzorum 296. quænam sit de vulturum sexu opinio Ægyptiorum & Patrum Ecclesiæ ibid. Vultur nigra Bocharto est Dajah Hebraorum 416. ventriculus vulturis Betice describitur ib. num vultures in socictate viuant 1109.-1110.

Uxoris de adulterio suspette exploratio judiciaria apud Judzos 364. num ex causis naturalibus an miraculosis potus aquæ maledictæ crimen ejus detexerit ib. axoris caste amor cur comparetur amatæ ceruz & caprez gratiofz 988. uxor rixofa quantum sit malum 1001. 1015. uxor bona quid in re familiari tractare debeat manibus fuis 1030.

X'los, lana xylina, id est, byssus 201. Xylophaga insetta quænam sint 312. comedi solebant olim a nonnullis populis 313.

Zabii hordeum & uuas passas simul seuisse dicun-

Zacharias, Joannis Baptistæ pater, non solum surdus, sed & mutus sactus est post annunciatam sibi filst natiuitatem 1424.

Zea dioccos veteribus vocatur far 142. Zebzeb Arabum est animal feli simile 203. bio ibid

Zeli figna in facie humana quænam lint 250.

Zephyrus qualem indicet flatu suo tempestatis mutationem 1433.

Zibetbicz felis sudor odoratus non est Schelcheleth Hebrzorum 243.

Zisania sunt herbe seque alte surgentes ac triticum 1355. tritico suffurantur alimentum & pani immixta vertiginem & temulentiam homini infe-

Zobelle non sunt pelles Thachasch 203.

Zodiacus unde nomen & partitionem suam habeat 625. duodecim ejus signorum cultus est antiquissimus ib. & inuentio Ægyptiis adscribenda ibid. dividebatur ab illis in duodecim domos, quarum genii, symbola & hodierna nomina exhibentur 625. **6**26.

Zone torride regiones & adjacentes terræ pluuia gaudent mensibus hibernis, æstiuis vero cœlo sereno 486. quænam sit ejus rei ratio physica ibid. ventus orientalis communis, qui in ea obseruatur, qualis sit, & quenam sint ejus cause 750. 751. particulares in ea venti funt motiones sue moussons 751. auster Peruvianus 752. venti a continenti ad mare & vice versa temporibus certis spirantes ib. Ecnephiz ibid. in Zona temperata quales dentur venti a DEO ponderati ib. sapientissima in Zonæ temperatæ regionibus septentrionalibus aquarum pluuialium & niualium per quatuor anni tempora dispensatio ibid. non tamen omnibus tempora anni sunt æqualia, sed differunt gradibus 753. quin variant quandoque annue constitutiones in eadem regione ib. in Zena temperata meridionali inuersa est conditio tempestatum anni ibid. quænam sint cause constitutionum harum annuarum tum ordinariarum tum extraordinariarum ibid. Zona torrida a Veteribus fuit credita æstu torresacta & plane inhabitabilis, nobis autem experta fructibus ditissima & secundissima ib. 1055. in plerisque hujus Zonæ prouincus est hyems pluniosa & ventosa, Sole ipsis verticali, non in maxima ejus declinatione ibid. qualesnam sint anni constitutiones sub æquatore, inter æquatorem & tropicum cancri, inter æquatorem & tropicum capricorni ib. quanto sit usui hyems illa pluuiofa omnibus hifce incolis in tanto Solis æstu 754. cur sub Zona torrida dentur homines & animalia pinguissimi habitus 1055.

Zonarum usus apud orientales in succingendis vestibus 1307.

Zoopbyta quænam dicantur 688.

Zoroastres quis fuerit 6. fuit auctor duplicis principii, boni & mali ib. quæ Persæ de secessiu ejus in montem fabulantur, ex historia Moss desumta fuisse videntur 250.

Zygena est piscis ex genere cetaceo 1097. videtur esse Leuisthan, serpens vectis ibid. unde nomen fuum habeat ib. est emphaticum symbolum diaboli & hostium ecclesiæ ibid. quam formidabilis sit nautis 1098.

Zythus, Ægyptiorum potus, unde fuerit paratus 1423.

V. In-

V. INDEX FIGURARUM,

quæ in Tabulis æri incisis repræsentantur.

ABdellaui, Ægyptiorum melo, Tab. CCXCVII.

Abel Beth Maacha obsessa, Tab. CCCXII.

Abeo ut umbra, Tab. DLXX.

Abies Tab. XXXIV. Fig. C. Tab. XXXV. Fig. C. ejus conus Tab. XXXIV. Fig. K. Abies musicis grata Tab. CCCCV. cum suis characteribus, in marg. Abies pro rubo, Tab. DCXX.

Abigail Dauidi supplex, Tab. CCCXCIX.

Abigag Dauidi a seruitiis, Tab. CCCXVI.

Abrahami opes pecuariz, Tab. LXXIV. facrificium fœderale, Tab. LXXVI. conuiuium Abrahamiticum, Tab. LXXVII. Abrahamus facrificans, Tab. LXXXII.

Absalom na Asteit, Tab. CCCVIII.

Absintbium calamitatis symbolum, Tab. CCCLV. Santonicum Alexandrinum Fig. A. vulgare majus Fig. B. characteres omni absinthio communes Fig. C. in marg.

Abundantia Camelorum obruens, Tab. DCXXII. Acacia, Tab. CLXXVIII. Fig. I. ejus characteres, in

Acarnan, Tab. XV. n. 18.

Accipiter, Tab. CCXLI. Fig. E. Tab. CCXLIV. Fig. D. Achafi. Sciatericum, Tab. CCCXCIV.

Acontia, serpens, Tab. XXVIII. n. 5. in marg. Surinamensis, longa, prætenuis &c. Tab. DCLV. Fig. 7. Africana, capitis rostro & superciliis slauescentibus &c. Tab. DCLVII. Fig. I.

Acorus adulterinus C. B. Tab. DXIII. Fig. H.
Actus Romanus Tab. CCCXCII. simplex Fig. a e f d.

quadratus Fig. a g h d.

Adamas Magni Mogolis, Tab. DXXIII. in marg. n. 1. Magni Hetruriæ Ducis, n. 2. omnium hactenus visorum maximus, n. 3.

Ægypti Plagæ. Sanguis ex aqua, Tab. CXXIII. Plaga ranarum, Tab. CXXIV. Pediculorum, Tab. CXXVII. Muscarum, Tab. CXXIX. Lues pecuaria, Tab. CXXX. Bubones pestilentiales, Tab. CXXXI. Grando, Tab. CXXXII. Plaga locustarum, Tab. CXXXIV. Tenebræ, Tab. CXXXV. Cædes primogenitorum, Tab. CXLVII. Ægyptus fulcrum arundineum, Tab. DCXXXV.

Agyptia Lotus, Tab. CIII. Fig. VI. Ægyptius Sacerdos cum loto in capite, ib. Fig. VII. Ægyptia numismata loti slorem exhibentia, ibid. Fig. a.b. c. Ægyptius melo Tab. CCXCVII. Fig. B.

Egyptiorum subuersio in mari rubro, Tab. CLV. μεχολατροία, Tab. CCXIX.

Æfalon Tab. CCXLII. Fig. B. Ætbiopis cutis, Tab. DCXXVI.

Agallochum siue lignum Aloës, Tab. CCCXVII. Fig. A. Agitur vento nauis, feritur undis, Tab. DCXLIX.

Agnus paschalis selectus, Tab. CXXXVII. assatus, Tab. CXXXVIII. ejus comestio, Tab. CXLIV. agnus coram tonsore mutus, Tab. DCXIX.

Agraria lex Judæorum, Tab. CCLXXXV.

Abaronis pectorale, Tab. CCI. ornatus, Tab. CCII. Aharon μοχόποιος, Tab. CCXVIII. ejus filii, Nadab & Abihu, igne cœlitus delapso necati, Tab. CCXXVII. Virga Aharonis, Tab. CCCIX.

Abasiz emissarii mogioneysis, Tab. CCCCLXXIV.

Abasueri regia magnisicentia, Tab. DV.

Akrabbim, Rhamnus, Rosa, Tab. CCCCLXV. Alce, Tab. CCCXL. b. Fig. O.

Alga angusti-folia vitriariorum C. B. Tab. DGL. Fig. D. Allium satiuum alterum &c. Tab. CCC. Fig. M. cum characteribus, in marg. Fig. M.

Aloë ad aquas, Tab. CCCXVII. ejus lignum Fig. A. & herba Fig. B.

Aluco minor Aldrouandi, Tab. CCXLVIII. Fig. C.

Ammodytes, serpens, Tab. XXX. n. 8. in marg.

Amphishana Americana, ex rubro, flauo & albido varia &c. Tab. DCXXVIII. Fig. B. subcinerea, lineis plurimis transuersis nigricante colore striatis &c. ib. Fig. D. alia capite diademato, eodem & dorso ex albo & nigro perbelle tessellatis &c. Tab. DCXXIX. Fig. F. Amphishænæ similis, ex pallido susca & nigricans diademata &c. Tab. DCXLVIII. Fig. 2. Amphishæna subshaui in dorso, in ventre catnei magis coloris, Tab. DCLII. Fig. 1. Americana nigra, atris punctis in nigro notata &c. Tab. DCLX. Fig. 3. Americana ex albo & nigro varia &c. Tab. DCLXXVIII. Fig. 2. alia dorso ex albo & nigro, lituris innumeris &c. Tab. DCCXLVII. Fig. 4. Isebequensis ærei vel rubicundi coloris &c. Tab. DCCXLVIII. Fig. 6. Americana nigra variis lineis albis notata &c. Tab. DCCXLIX. Fig. 10.

Amygdalus, arbor, Tab. XCIV. Fig. F. ejus characteres, in marg. 2. 2. 2. alia Tab. CV. Fig. II. Tab. CCCIX. in marg. Fig. A. Amygdali nux germinans &c. Tab. DCCXL. Fig. 1. feqq.

Ananie triste fatum, Tab. DCCXXVIII.

Anas, Tab. XIV. Fig. M.

Anethum bortense C. B. Tab. DCXCIII. Fig. III. ejus

characteres, in marg. Fig. C.

Anguilla, Tab. XV. n. 7. Tab. CCXXXVIII. Fig. A.

Anguis Æsculapii niger, Tab. XXX. n. 3. vulgaris n. 6.

in marg. crassus, turgido capite ex albo slauescente & nigro vario &c. Tab. DCLXII. Fig. 11.

Anguria Tab. CCXCVIII. Fig. C. ejus characteres, Fig. H. in marg.

Ανθεωποφεομαχία, Tab. DXXVIII.

Animal moschiserum, Tab. CCX. Fig. M. animalia munda & immunda, Tab. GCXXIX. munda, Tab. CCCXXXV. magnifice incedentia, Tab. DLXXXVIII. domestica & rapacia socia, Tab. DCV.

Animantium Introitus in arcam, Tab. XLII. animantia cuncta DEI opus, Tab. DLI.
Annus a DEO coronatus, Tab. DLV.

Anser, Tab. XIV. Fig. L.

(U) 3

Aper

V. Index Figurarum,

Aper e falta, Tab. DLVIII. Calydonius in nummis & zre, Fig. A. B. C. D.

Apidis Ægyptiorum variæ repræsentationes, Tab. CCXIX. Fig. B. C. D. E. G. in nummis Fig. F. H.

CCXIX. Fig. B. C. D. E. G. in nummis Fig. F. H. Apes, Tab. DXLI. earum rex seu potius regina Fig. 1. fucus Fig. 2. apis communis Fig. 3. ejus rostrum in longum extensum Fig. 4. caput Fig. 5. crus Fig. 6. alueoli Fig. 7. 8. 12. 15. geness Fig. 9. 10. 11. faui Fig. 13. 14. fuci canalis Fig. 16. 17. 19. faccus Fig. 18. apis aculeus, Fig. 20. pleraque sub microscopio.

Aque amaræ dulcificatæ, Tab. CLVI. aqua sale sanata, Tab. CCCLXXVII. aquæ eminus assuentes, Tab. CCCLXXX. aquarum circulus, Tab. DXC. aqua miraculo vinum, Tab. DCCXXI.

Aquila, Tab. XIII. Fig. A. pullos gestans, Tab. CLXVI. Scythica, Tab. CCXL. Fig. A. ossistaga Fig. B. Haliætus sue Melanætus, Tab. CCXLI. Fig. C. Girfalco Fig. D. aquilæ sceleton Fig. F. ventriculus Fig. G. aquila sulua sue aurea, Tab. CCLI. Fig. G. nidum excitans, Tab. CCCLVII. ubi cadauer, ibi aquilæ, Tab. DCXCV.

Ara bolocausti Mosaica, secundum Lundium, Tab. CXCI. Ezechielica vid. Altare bolocaustorum. Aræ templi secundi ichnographia, Tab. CXCII. ara eadem constructa, Tab. CXCIII. ejusdem prospectus alius, Tab. CXCIV. Ara Witsii Tab. CXCV. Ara Pacis Romana, Tab. CXCVI. ara cum crate, Tab. CXCVIII. Ara suffimenti ex Lundio, Tab. CCVIII. Fig. A. juxta Scacchi, Tab. CCVIII. Fig. B. se-

cundum alios, Tab. CCIX. Fig. C.

Aranea prudentiæ exemplar, Tab. DLXXXVII. ubi se sistunt oculorum situs & forcipes sub microscopio araneæ domesticæ Fig. 3. hortensis Fig. 4. cellerariæ Fig. 5. Aranea vagabunda Fig. 6. caput, oculi & forcipes araneæ campestris Fig. 7. araneus venatorius major pilosus domesticus Fig. 8. cancrisormis major Fig. 9. cancrisormis minor campestris Fig. 10. minor cinereus compressus Fig. 11. minor reticulum spirale texens Fig. 12. domesticus reticulum tenue texens Fig. 13. cancrisormis major reticulum spirale texens, e sauo & nigro varius, Tab. DCXXI. Fig. A. longipes siue Trojanus Fig. B. Luzonensis longipes domesticus Fig. C. Luzonensis telarius, argenteo, sauo & nigro transuersim striatus Fig. D. Luzonensis testaceus trilunatus, ex sauo & nigro varius Fig. E.

Arbe, locustarum species, Tab. CCLVI. Fig. 9.

Arbor gummisera, Bdellium dica, Tab. XXV. Fig. III.

arbor scientiæ boni & mali, Tab. XXVI. arbor

myrrhisera, Tab. CII. Fig. IV. Tab. CCX. Fig. A.

arborum dialogus, Tab. CCCLXXIX.

Arca fæderis ex Lundio, Tab. CLXXIX. & quidem arca ipsa Fig. a. propitiatorium Fig. b. corona per circuitum Fig. c. c. Cherubim Fig. d. d. columna nubis Fig. e. e. capsula arcæ adjuncta, in qua liber legis, Fig. f. alia, in qua Manna & baculus Aharonis Fig. g. alia pro Philistæorum clinodiis Fig. h. tabula, cui arca institit, Fig. i. annulus pro vecte Fig. k. vectes Fig. l. l. arca Villalpandi, Tab. CLXXXI. Fig. A. Tornielli, Fig. B. Scacchi, Tab. CLXXXI. Fig. A. B. Anonymi Angli, Tab. CLXXXII.

Arca Noachi ex Gopher, Tab. XXXIV. XXXV. ejus Architectura & Cubitus, Tab. XXXVI. ichnographia Sturmii, Tab. XXXVII. ubi repræsentatur cænaculum Noachi Fig. A. conclauia ejus & conjugis Fig. A. A. Semi & conjugis Fig. B. B. Japheti & conjugis Fig. C. C. Chami & conjugis Fig. D.D. culina Fig. E. alia camera Fig. F. repositoria Fig. G G. H H. II. penuaria Fig. K K. concla-

uia pro auibus aquaticis Fig.L.L. pro cæteris, àb M. ad N. granaria pro alimentis auium Fig. O O. stabula quadrupedum Fig. Y. speciatim porcorum Fig. X. repositoria pro alimentis quadrupedum Fig. Z. Ejus orthographia, Tab. XXXVIII. ubi contignatio summa ABCA. tertia ACDD. secunda DDEE. prima & ima HIKH. Scenographia Tab. XXXIX. & XXXIX. A. quæ sistit arcam aquis innatantem, confignationem mediam Fig. I. & fummam Fig. II. Arcæ repræsentationes variæ, Tab. XL. nimirum Mureri Fig. A. Sturmii Fig. B. communissima Fig. D. arca collata cum nauibus hodiernis, Tab. XLI. animantium introitus in arcam, Tab. XLII. tecti arcz remotio, Tab. LXIV. Ardea cinerea major, Tab. CCXLVII. Fig. D. ejus sceleton Fig. E. stellaris Tab. CCXLIX. Fig. F. cœrulea Tab. CCL. Fig. A.

Arene thesauri, Tab. CCCLXIII.

Argenti excoctio, Tab. DXXXVIII. ubi sistitur catinus Fig. A. testa Fig. B. tegula Fig. C. forceps Fig. D. catinus ferreus vel zneus Fig. E. testa, in qua panis minutus argenti Fig. F. cochleare Fig. G. cuneus ferreus Fig. H. panis major argenti Fig. I. Argentum reprobum Israelitz, Tab. DCXXIV. ubi se sistit fornax fusorius Fig. A. B. os fornacis, quod pertunditur Fig. C. catinus si-

ue fouea superior Fig. D. ejus os Fig. E. catinus inferior Fig. F. panis argenti Fig. G.

Argus Tab. XIX. Fig. W.

Aries. DEO ex ariete facra, Tab. CCV.

Aries, instrumentum veterum bellicum Tab. DCXXXI.

rudis Fig. A. compositus Fig. B. C. arietaria testudo Fig. D.

Arnebeth, lepus, Tab. CCXXXVI.

Arundo, Tab. CXV. in marg. Fig. B. ejus characteres Fig. D. graminea aculeata Alpini, Tab. DCXXXV.

Afabelis vulnus lethale, Tab. CCCIII.
Afellus major, Tab. XV. n. 11.

After metallifossor, Tab. CCCLXIV.

Asinus Tab. XXI. Fig. A. asina viti alligata, Tab. CX. asina Bileami loquens, Tab. CCCXII. asinorum bigæ, Tab. DCIX. asini triumpho parati, Tab. DCXC.

Asotiis grauis DEI manus, Tab. CCCLXXXIX.

Aspalathus arboreus seu Pseudo-Ebenus &c. Tab.

CCCCLXIII. a. Fig. I.

Aspis Danis, Tab. CXI. vulgaris ex patina vinum lingens, Tab. CCCLX. Angolensis in dorso susception in ventre cœruleo - alba &c. Tab. DCXXVIII. Fig. C.

Assertant domicilium, Tab. DCXIII.

Astacus, Tab. XVIII. Fig. D.

Assertant gentilium, Tab. CCCXXVII.

Αςεομάνται, Tab. CCCXLIV. Ασωτία ebriorum, Tab. DLXXX.

Atmosphera DEI armamentarium, Tab. DLXII.

Atrii Mosaici ichnographia, Tab. CXCVIII. scenographia, Tab. CXCIX. atriorum templi Salomones
protographia, Tab. CCCCXXII. & quidem septem interiorum siue arearum subdialium QQ. atrii Sacerdotum a b c d. speciatim interioris a b e f.
ichnographia, Tab. CCCCXXIII. s. Scenographia, Tab. CCCCXXIV. m m. speciatim atrii
gentium h. Atrium Sacerdotum, Tab. CCCCXL. ubi
sistitur statio Israelitarum in suo atrio Fig. A. pulpitum Leuitarum Fig. B. locus annulorum pro alligandis victimis Fig. E. locus columnarum pro
appendendis illis Fig. F. locus mensarum pro
illis imponendis & dissecandis Fig. G. locus summi Pontificis sortem legentis pro binis hircis in
festo

festo expiationis Fig. H. mensæ binæ ad altare Fig. I. atrii hujus ichnographia, Tab. CCCLVI. Scenographia ad mentem Sturmii, Tab. CCCC-LVII. Sacra in atrio intimo peragenda, Tab. CCCCXL.

Atriplex latifolia, Tab. DXXVI. in marg. Fig. A. characteres ejus Fig. B.

Attagen, gallina corylorum, Tab. CCLIV. Fig. Q. Augures, Tab. CCCXLV. nummi cos repræsentantes, ib. in marg. Fig. A. B. C.

Aulei primi in Tabernaculo Mosaico ichnographia, Tab. CLXXXVI. aulza e caprinis pilis, Tab. CLXXXVII. quatuor aulzis tectum tentorium, Tab. CLXXXVIII.

Anium structura, Tab. DXVII. & speciation pennarum in alis Fig. 1 - 6. securus somnus & sessio in ransis arborum Fig. 7. vibratio in altum Fig. 8. volatus Fig. 9. usus caudæ in volatu Fig. 10.

Auris fabrica secundum omnes suas parces, Tab.

Auris marina, Tab. XIX. Fig. Z. Aurora Borealis, Tab CXLIX.

B.

Babelica turris. Laterum & mortarii cossio, Tab. LXVIII. illius Ichnographia generalis, Tab. LXX. & quidem areæ turris supremæ, Fig. I. truncorum turritorum Fig. II. Orthographia, Tab. LXXI. totius turris Ichnographia, Tab. LXXII. Scenographia, Tab. LXXIII.

Baculus Moss serpens, Tab. CXVIII. baculi Magorum serpentes, Tab. CXXII.

Bala Malabarensium, Tab. LXXXIX. Fig. VI. Balani e testaceum marinum, Tab. XX. Fig. a.

Balena Tab. XVI. Fig. A. de pene ejus segmentum, Tab. XVII. Fig. E. ejus oculus ib. Fig. A. humor oculi crystallinus Fig. B. papilla uberis Fig. 🕝 Balena Leuiathan, Tab. DXXXIII.

Balliste, Tab. DI. Balfamum, Tab. CII. Fig. II. ex Peru I. B. Tab. DGXXV. Fig. A. de Tolu I. B. Fig. B. Copaiba Fig. C. fructu racemoso ex Hispaniola C. B. Fig. D.

Bananas Americanorum, Tab. LXXXIX. Fig. VI. Bardane spinz, Tab. XXXI. Fig. 8.

Bathnim & Schekedim, Tab. CV

Bedelach, Bdellion, Tab. XXV. arbor vel planta gummifera ib. Fig. III. Tab. CLIX. Fig. 2. Behemoth, Hippopotamus, Tab. DXXXII.

Benaja, heros, Tab. CCCXCVI. Benjamin, lupus rapiens, Tab. CXIII.

Berberis dumetorum C. B. Tab. CCCLXXVII. Fig. C. ejus characteres Fig. E. in marg.

Bethesde piscina miraculo clara, Tab. DCCXXII. Bige camelorum & alinorum , Tab. DCIX.

Bilanx DOMINI judicium, Tab. DLXXIX. Fig. II. Bileami afina loquens, Tab. CCCXII. Bon, arbor, Tab. CCCCXIV.

Boofυσία gentilium, Tab. CCXXIII. Fig. A. Borraginis spinæ in caule & superiori foliorum parten

Tab. XXXI. Fig. 4. Betrus Caphuræ, Tab. DXCVI.

Boues subneruati, Tab. CVIII. bouini ventris primi fibræ, Tab. CCXXXI. Fig. III. ventres bouilli separati, Tab. CCXXXII. bos cornupeta, Tab.

Brachii musculi, Tab. CLXV. in marg. Fig. A. B. C.

Bruchi in pœnam, Tab. DCXLVI.

Bryonia alba, Tab. CCCCLXXXIV. Fig. A. ejus characteres Fig. B. in marg.

Bubalus, Tab. CCCXXXVII. Fig. C. E. Bubo, Tab. CCXLVI. Fig. A. Bubones pestilentiales, Tab. GXXXI.

Buccinum Tritonis, testaceum marinum, Tab. XX.

Bucula indomita, Tab. DCXLV.

Buena vida padre y madre oluida, Tab. CCCLIK. Bufonis sceleton, Tab. CCLX1. Fig. F.

Buxus arborescens C. B. Tab. DCXVI. Fig. B. ejus characteres, in marg. Fig. ccc. DD

Adauer ubi, ibi aquile, Tab. DCXCV.

Cadus ad fontem, Tab. DXCIV. Cades primogenitorum in Ægypto, Tab. CXLVII, Cain ira feruens, inuidia pallens, Tab. XXXIII. Calamus aromaticus veterum, Tab. CCXI. Fig. C. A.

centiorum, Tab. CCXII. Fig. D. Caliga fine Calcei veterum, Tab. CCCXXIX. Camelo - Pardalis, Tab. GGCXLI. Fig. P.

Camelus Tab. XXI. Fig. I. Tab. CCXXIV. subi repræsentatur planta pedis ima solida integra Fig. I. K. ungulæ pars superior diuisa Fig. L. ventriculus primus & maximus Fig. II. III. AAA. cesophagus T. ventriculus secundus B. tertius C. quartus D. pylorus E. ventriculus secundus in quatuor partes diffectus Q. sacci υδρόφοροι PPP. ostium ex primo ventriculo in secundum N. Camelorum bigz, Tab. DCIX. abundantia obruens, Tab. DCXXII.

Canaanite perterriti, Tab. CCCLXVI. im x an Coperor, Tab. CCCLXX. Cananga mulier CHRISTO plex, Tab. DCLXXXVI

Cancer marinus, Tab. XVIII. Fig. E.

Canella Malabarica, Carua di Ca, Tab. CCXII. Fig. E. Canis Tab. XXII. Fig. O. exeuntibus mutus, Tab. CXXXVI. Canis Tab. CCLIX. imago stultorum, Tab. DLXXXI. canis ad vomitum rediens, Tab. DCCXLIL

Cannabis, Tab. CCGLXV. Fig. B. Caphure botrus, Tab. DXCVI.

Capitis bone spei Promontorium, Tab. CCCLXXII. Capra Libyca, Tab. CLXXVII. Fig. I. capræ ventriculi quatuor, Tab. CCXXX. cibus & westes e capris, Tab. DLXXXIII.

Caprea Tab. CCCXXXVI. Fig. B. caprez cornutz cornua, Tab. DL. Fig. B.

Capreoli caput cornibus monstrosis instructum, Tab. DL. Fig. C.

Gaptura pilcium copiola, Tab. DCCXIII.

Carcharias Tab. XV. p. 1. ejus rictus, Tab. DCL. Fig. A. dens Tab. DCCXXXVI. Fig. B. Carpio Tab. XV. n. 14.
Cafia caryophyllata, Tab. CEXIII. Fig. F. fyluestris,

Cassis cinerea læuis, Tab. XIX. Fig. K. tuberosa prima Alpina, Fig. H.

Castanea Tab. XCIV. Fig. G. ejus characteres, in marg. Fig. 3. 3. 3. castanez 18. mensium orbiculus transuersim sectus, Tab. DXIX. Fig. IV.

Castella pro coërcendis tributariis, Tab. DII.

ad Jordanem, Tab. CCCXX.

Caftor Tab. DCVIII. Fig. B. Castra pro ducentis Israëlitis, Tab. CCLXXXIX. See duobus millibus & quingentis, Tab. CCXC. pro ommibus Israelitis, Tab. CCXCI. Castra Israelis

Cecilia, Tab. CCLXIII. Fig. A. Cedrus, Tab. XXXIV. Fig. A. Vab. CCXVIII. Fig. E. fructus ejus, Tab. XXXV. in marg. Fig. E. folia Fig. F. Cedrus magna siue Libani conifera I. B. Trap. CCCCXVIII. Phg. A. ejan fructus Fig. B. Ce-

Digitized by Google

drus Cupreffi folio baccifera major &c. Tab. CCCCLXIII. Fig. G.

Cenchris veterum, Tab. XXVIII. n. 6. in marg. Centurio CHRISTO supplex, Tab. DCLXX.

Cepe Ascalonica, Tab. CCC. Fig. L. cum characteribus, in marg. Fig. L.

Cephu vid. Simia.

Cera diuinum artificium, Tab. DXLI.

Cirefler, coronatus serpens Grevini, Tab. XXVIII. in marg. n. 3. Tab. CXI. Fig. A. Libycus Aldrouandi, Tab. XXVIII. in marg. n. 4. Tab. CXI. Fig. B. Capitis bonz spei ib. Fig. C. designos Dioscoridis Fig. D. Hæmorrhous Fig. E. Cercopithecus, Tab. CCCCLXII. Fig. D. ejus sceleton

Ceruis Tab. XXI. Fig. E. Ceruis Naphthali celer, Tab. CXII. Ceruinum genus Tab. CCCXXXVI. Ceruus videodrijos, Tab. DL. Gerua cornuta ibid. Fig. A. Cerui Africani crus Fig. D.

Cetus Jone, Tab. DCL.

Chagab edulis, Tab. CCLVI. Fig. 3.

Chame aspere, Tab. XX. subrotunda Fig. c. squamata Fig. d. Leues ibid. literata Fig. e. Ghama cum lingulis, Tab. DLXV. Fig. VI. BB.

Chameleon cum sceleto, Tab. CCLXII. D. Chamemelum, Tab. CXLII. Fig. IX.

Charadrias, Tab. CCLIII. Fig. M.

Chargol, locustarum species, Tab. CCLV. Fig. 1. Chate, species cucumerum, Tab. CGXCVII. Fig. A. Chastr, porcus, Tab. CCXXXVII.

Chelbnah 3 Tab. CGXVII.

Chersydrus, serpens, Tab. XXX. in marg. n. s. Tab. CCCXI. in marg. Fig. A.

Cherubini in templo Salomoneo, Tab. CCCCXXXVII. ex mente R. Judæ Leonis Fig. A. Josephi Medi Fig. B. R. Moss Maimonidis Fig. C. Villalpandi Tab. CCCCXXVIII.

Chol, Phoenix, palma vel arena, Tab. DXXIV.
Chrysaetos, Tab. CCLI. Fig. F.
Chrysalis, Tab. CGCLIII. Fig. A. B. C.
Cibus de comedente, Tab. CCCLXXXI. e capris & ouibus, Tab. DLXXXIII.

Cicer nigrum &c. Tab. GCCCLXXXIX. Fig. C. in marg. Ciceris characteres ib. Fig. D.

Cichorium, Tab. CXXXIX. Fig. III. Ciconia, Tab. XIV. Fig. I. alba Tab. CCLII. Fig. G.

Cicuta majon C. B. cum suis characteribus, Tab. CEC. LXI.

Cinnamomum Ceylonense, Tab. CGXI. Fig. B. Cinuin, culices, Tab. CXXVI. pediculi, Tab. CXXVII. Circumcifio Israelitarum Galgafitica, Tab. CCG-

Ciftus Tab. GII. Fig. V. Tab. GCXV., Fig. B. Cithare ad salices suspensæ, Tab. DLXXII. Cnicus syluestris, Tab. XXXI. Fig. 3.

Coaua, Coffée - Baum, Tab. CCCCXIV.

Cobras de Capello, serpens Indicus, Tab. XXVIII. in marg. n. 1.

Coccigera ilex, Tab. GLXXIII. Fig. 5.

Cochinilla, Tab. CLXXV.

Cochlea Iunaris, Tab. XIX. Fig. C. pennata Fig. N. umbilicata Fig. Q.

Cœci vident, Tab. DCLXXVII. sanantur miraculo, Tab. DCLXXXIX. cœcus lotione sanatus, Tab. DCCXXIII.

Calum sub DEO sapphirinum, Tab. CLXXI. coeli enarrant gloriam DEI, Tab. DXL.

Coma paschalis, Tab. CXLIV.

Cænaculorum Templi Salomonei Scenographia, Tab. CCCCXXVII. Fig. D. Colocyuthis major fruitu rotunde C. B. Tab. CCGC-XXXVI. Fig. A.

Colon, Tab. CCCXL. a. Fig. M. ejus cornu, in marg. Color ruber purpureus siue Gossypinus, Tab. CLXXIII. Fig. 1. corruleus Fig. 2. purpuraceus Fig. 3. hysginus, Tab. CLXXVII.

Coluber Americanus, venenatissimus, sonorus, ecc. Tab.

DCCXXXVIII. Fig. 4. Columba emissio, Tab. LXII.

Columna nubis diurna, Tab. CL. ignis nocturna, Tab.

Columnarum Templi Salomonei enearum, Jachin & Boas, Ichnographia, Tab. CCCXXIII. 9. 9. Scenographia, Tab. CCCCXXIV. f. f. Tab. CCCCXXV. c c. Scenographia illarum in vestibulo Sancti, Tab. CCCCXLVI. b. ante Sanctiffimum, Tab. GCCC-

Columne Sacre ordo, Tab. CCCCMEIII. ubi sistitur basis seu Hylobata, scapus & capitulum ib. Capituli Epistylium, Zophorus & Coronix, Tab. CCCCXLIV. Capitulum ex Villalpando; Tab. CCCCXLV. Capitulum mirmoreum Collegii Romani, Tab. CCCCXLVI. a. Fig. G. Reticulum cum malis punicis, ib. Fig. E.

Comete, qui ex mente Whiltoni & Cluueri fuit di-luuii caula secunda, cursus integer, Tab. XLIV. Fig. I. inde dependens ruptio fontium abyssi magnæ Fig. II. illustrata quodam experimento Fig.

Coneba margaritifera, Tab. XX. Fig. O. Conjux sedula netrix, Tab. DLXXXIX. seruans scedera lecti, Tab. DLXXVI.

Conniulum miraculofum, Tab. DCLXXXIV. Conysa major valgaris C. B. Tab. DCXX. Fig. A.

Copaiba, ballamum, Tab. DCXXV. Fig. C. o Corda omnia DEUS finxit, Tab. DXLIV. Cor apares represented to Tab. DXLV. In his tabulis comparent, & quidem Tab. DXLIV. Cor humanum in situ naturali Fig. II. A. rami venz coronamiz B. rami arteriz coronariz C. auricula dextra D. rami venosi ex ea prodeuntes E. auricula finistra F. truncus arteriæ magnæ G. truncus arteriz pulmonalis H. truncus ascendens venæ cauæ I. sinistri cordis ventriculi interior cauitas, Fig. III. valuulæ semilunares Fig. IV. ottia cordis, & fibrarum ductus Fig. V. fibræ exteriores ventriculi dextri, Fig. VI. aliæ rectis illis exterioribus proxime subjecta, Fig. VII. Tab. DXLV. fibræ interiores a dextro cordis latere oblique versus sinistrum latæ &c. Fig. VIII. aliæ, quæ circa medium cordis ambitum incuruantur &c. Fig. IX. fibrz exteriores ventriculi finistri, Fig. X. fibræ interiores ventriculi ejusdem Fig. XI. fibræ exteriores spirali ductu in conum coëuntes, Fig. XII.

Coriandrum, Tab. CLX. Fig. 3 Cornix, Tab. CCXLIII. Fig. C.

Cornu Hammonis, testaceum marinum, Tab. XIX. Fig. B.

Coruns Tab. XIII. Fig. C. coruus euolans, Tab. LXI. coruinum genus, Tab. CCXLIII. coruus Indicus Bontii, Tab. CCCCLXVIII. corui immorigerorum carnifices, Tab. DLXXXV.

Corylus, arbor, Tab. XCIV. Fig. E. ejus characteres, in marg. 1. 1. 1.

Costus Arabica, Tab. CCCXVIII. Fig. C. Coturnix, Tab. CLXII. Fig. 2.

Crabrones exercitum fugantes, Tab. CLXX.

Crates aræ, Tab. CXCVII. Fig. O. Creatio universi, Tab. I. opus primæ dici, Tab. II. III.

secunda Tab. IV. V. tertia Tab. VI. VII. VIII. IX. quartæ

quartæ Tab. X. XI. quincæ Tab. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. fextæ Tab. XXI. XXII.

Cretensium instrumentum pro colligendo ladano, Tab. CCXV. Fig. b.

Crocodilus Tab. XXII. Fig. Z. Tab. DXXXIV. ejus sceleton ib. in nummis frequens ib. Fig. A. B.

Crocus, Tab. DCII. Fig. A. cum characteribus, in marg.

Crystallus, Tab. XXV. Fig. I.

Cuculus, Tab. CCXLIV. Fig. F. Tab. CCCCI. in marg. Fig. C.

Cheumis Ægyptiacus reticulatus, Tab. LXXXIX. Fig. V. Cusumeris characteres Tab. CCXCVII. Fig. D. Cucurbita spinæ in caule, storibus & soliis, Tab. XXXI. Fig. 5. in marg. Cucurbita aspera &c. Tab. CCCCLXXXIV. Fig. C. Culicum plaga in Ægypto, Tab. CXXVI. ubi sistitur

Culicum plaga in Ægypto, Tab. CXXVI. ubi fiftitur culex aquaticus, & quidem vermiculus, ex quo natcitur, Fig. A. B. nympha ex vermiculo prodiens, Fig. C. D. culex masculus, Fig. E. F. culex feemella, Fig. G. H. culicis theca & aculeus, Fig. I. in marg.

Cumino baculus, Tab. DCXI. Cuminum orientale siue sceniculum, Tab. DCXCIII. Fig. IV. ejus characteres, in marg. Fig. D.

Cuniculus, Tab. XXII. Q. Tab. CCXXXV.

Cupressus, Tab. XXXV. Fig. D. ejus fructus, in marg. Fig. L.

Curculio, Tab. CLX. Fig. 5. vermis, ex quo nascitur, Fig. 4. in marg. rostrum ejus cum sorsicibus Fig. 6. Curcuma, Tab. DCII. Fig. B. eum characteribus, in marg.

Cutis ulcerofa asperitas, Tab. CCLXX.

Cyamos leguminosa I. B. cum suis characteribus, Tab. CCCCXI.

Cybele siue Isis, magna Deorum mater, Tab. CCXIX. Fig. A.

Cygnus, Tab. XIV. Fig. K. Tab. CCXLVIII. Fig. A. Cygni sceleton, Fig. B.

Cylinder Porphyreticus, Tab. XIX. Fig. X.

Cyperus rotundus orientalis major C. B. Tab. DXCVI. Fig. III.

Cypressine edes, Tab. DXCVII.
Cyprus Dioscoridis & Plinii, Tab. DXCVI. Fig. II.

D.

DAemoniacus in medium projectus, Tab. DCCX. Dama platyceros, Tab. CCCXIV.

Danieli parcunt leones, Tab. DCXLIII. ejus hostes præda Leonum, Tab. DCXLIV.

Danis ferpens aspisque, Tab. CXI.

Danid citharcedus, Tab. CCCXCIII. λεοντομάχος,
Tab. CCCXCV. pulex Tab. CCCXCVIII. ejue
coronatio, Tab. CCCCVI. filis mulis fugientes,
Tab. CCCCVII. Dauid & socii θυμολέοντες, Tab.
CCCCX. Dauidis donaria ab Ammon & Galaad,
Tab. CGCCXI. populi numeratio, Tab. CCCCXVI.

XV. Abisag Dauidi a seruitiis, Tab. CGCCXVI.
ignis Dauidi oraculum, Tab. GCCCXCVII.

Debora sepulchrum, Tab. XCIX B.

Decimatio mentha & ruta, Tab. DGXGII. anethi & cumini, Tab. DGXGIII.

Delphinus Tab. XVI. Fig. C.

Dendrites siue lapis Sinaiticus, Tab. CXVII. in marg.

Desperatio Tab. XXXIII. in marg. n. 4.
Descrito Tab. XXXIII. in marg. n. 2.

DEO ex ariete sacra, Tab. GCV. DEUS sulminans; Tab. DXX. halitum vitamque dat DEUS, Tab. DXXI. Terra DEI αρχετωστόνημα, Tab. DXXIX. DEO, proximo, tibi ipsi, Tab. DXXXIX. gloriam DEI enarrant coeli, Tab. DXL. sinxit DEUS omnia corda, Tab. DXLIV. DEI opus sunt animantia cuncta, Tab. DLI. annus a DEO coronatus, Tab. DLV. DEUS ωτοτόχνης, Tab. DLX. ορθαλμοτόχνης, Tab. DLXI. atmosphæra DEI armamentarium, Tab. DLXII. prouidet DEUS passere culis, Tab. DCLXXIX.

Dii factitii, Tab. DCXVII.

Dilunii initium, Tab. XLIII. fenestræ cœli apertæ, Tab. XLIV. ejus fatalis progressus, Tab. XLV. reliquiæ cataclysmi vid. Reliquiæ Dilunianæ. Dilunianum quoddam monumentum, Tab. DCCL.

Diplas, serpens, Tab. GCCXXXIII. in marg. Fig. E. E. Surinamensis capite ex nigro, susce & albovario &c. Tab. DCLIV. Fig. 5. Angolensis capite ex sauo albicante veluti reticulato &c. Tab. DCLXII. Fig. 10. longa, tenuis, capite ex susce & albo perbelle picto &c. Tab. DCLXXVIII. Fig. 3. diplas ex coloribus bruno & purpureo varia &c. Tab. DCCXXXVIII. Fig. 5. Zeylanica longa, tenuis, collo & cauda prælongis &c. Tab. DCCXXXIX. Fig. 8.

Δονιμασία suspectarum, Tab. CCXCIII.

Domus Saltus Libani ichnographia, Tab. CCCXLI Scenographia, Tab. CCCXLII. Domus Sacra funiculo lineo menfurata, Tab. DCXXXVI.

Donaria Principum Mraelis, Tab. CCXCV. pro Sacerdotibus, Tab. CCCXLIII. Dauidis ab Ammon & Galaad, Tab. CCCCXI.

Draco marinus, Tab. XV. n. 17. draco bipes, Tab. XXX. n. 2.

Ductus thoracicus, Tab. DXCIV.

Dudaim in mandragoris, liliis, violis, terræ tuberibus quælica, Tab. LXXXVIII. Melo, Pepo, Luffah, Tab. LXXXIX. falciculo compacta, Tab. XC. Mauz, ficus Indica, Tab. XCI.

Audenaremognateria deleta, Tab. GCCCXGV.

E.

EBriorum acceria, Tab. DLXXX.

Echinus, Tab. XXII. Fig. S. marinus Tab. DLXVII.

Fig. XXV.

Eclipis passionalis, Tab. DCCVI.
Ecquid est bomo mortalis? Tab. DXXXVII.
Edom, ferarum domicilium, Tab. DCXIII.
Effusique gravis decidit imber aquis, Tab. GCCXGI.
Eleocbrisma sacrum, Tab. CCX.

Elephas, Tab. XXI. Fig. H. Tab. CCGCLXI. Fig. A.

Elephantis dens, Fig. B.

Elias coruorum alumnus, Tab. CCCCLXVIII. puerum resuscitans, Tab. CCCCLXX. ejus sacrificium consumtum igne resuscita , Tab. CCCCLXX. A. Elias tempestatem prænuntians, Tab. CCCCLXXII. sub junipero, Tab. CCCCLXXIII. Emissarios Ahasiæigne delens, Tab. CCCCLXXIV. Jordanem pallio diuidens, Tab. CCCCLXXV. Eliæ currus & equi ignei, Tab. CCCCLXXVI.

Eliphas inspiratus, Tab. DX.

Eliseus ad Musicam vates, Tab. CCCCLXXIX. Fau
paraeyos post mortem, Tab. CCCCXCII.

Elymas miraculo cocus, Tab. DCCXXXIII.

Embryones variæ ætatis & magnitudinis, Tab. XXIII.
in marg. Fig. I. feqq.

Enakim, Tab. CCCV.

Endinium, Tab. CXXXIX. Fig. II.

(X) 2

Equus

G.

Equal Tab. XXI. Fig. A. equi pardis velociores, Tab. **DCLVI** Equus viridis, species locustarum Indica, Tab. CCLVI. Fig. 6. Erinaceus cum sceleto, Tab. CCLXII. Fig. A. Eruca Tab. CCCLHI. Fig. A. B. C. Esames villosus, Tab. LXXXIV. Φωνοφάγος, Tab. LXXXV. EregeÇiyia prohibita, Tab. CCLXXVIII. Euz ex costa Adami productio, Tab. XXVII. Eutychus miraculo resuscitatus, Tab. DCCXXXV. Exercitus irruentes, Tab. CCCLIV. Exit feminator ad feminandum, Tab. DCLXXXI. Explatio mortis subitance, Tab. CCCVIII. Exploratores Bergopogos, Tab. CCCIV. sub lino, Tab.

CCCLXV. FAba C. B. cum suis characteribus, Tab. CCCCXI. Falco peregrinus, Tab. CCLII. Fig. L.
Felis Tab. CCLIX. Zibethica Tab. CCXVI. Fig. E. fyluestris Tab. DCVII. Fig. A. Remoris os, Tab. XCVII. in marg. Fig. AB. ubi sistitur capitulum Fig. a. articulatio cum ischio Fig.D. caput acetabulo inferendum Fig. f. ligamentum teres Fig. h. Fenefire cali aperta, Tab. XLIV. Feruent spirantibus equora ventis, Tab. DLXIX. Ferula, quæ dat Galbanum, Tab. CCXVII. Fig. F. ejus characteres, in marg. Fig. f. Pestuca graminea glumis birsutis C. B. Tab. DCLXXXII. Ficedula; curuca, Tab. CLXII. Fig. 3. rubrica, Fig. 4. Ficus communis, Tab. XXVI. ejus folium nuditatis tegmen, Tab. XXIX. fructus tum integri tum dissecti, cum inclusis floribus & seminibus ib. in marg. ficus Indica maxima, Tab. CCCLXXVIII. Fig. B. Ficus maledicta, Tab. DCXCI. ubi fiftitur ficus Indica maxima folio oblongo &c. Fig. A. ejus fructus minor sphæricus sanguincus Fig. B. : Finxit DEUS omnia corda, Tab. DXLIV. Flagellatio Judzorum, Tab. DCCII. Fig. A. Romanorum Fig. B. Florentina iris, Tab. CCXIII. Fig. H. Pluyte, Belgarum nauis, Tab. XLI. Fig. E. Faniculum, Tab. DCXCIII. Fig. IV. ejus characteres, in marg. Fig. D. Fanum mortalitatis symbolum, Tab. DXLVI. Fætus serpentis in tunicis latens, Fab. CXXII. in marg.

Fig. III. explicatus, Fig. IV. Fontes deserti, Tab. DCXVI. Folium oliuarum, Tab. LXIII. Fermica tum nudo tum armato oculo conspicua ouum, Tab. XII. Fig. 1. vermiculus Fig. 2. 3. 4.

ipla formica operaria fœtum in ore gerens Fig. 5. mas Fig. 6. fœmina Fig. 7. in marg. formica ma-xima nigra alata &c. Tab. DLXXVII. ejus certamen cum aranca, & nidus arbori affixus ib. formica arbori falutaris, pulici noxia, Tab.DLXX-VIII.

Fragum, testaceum marinum, Tab. XX. Fig. g. Frigus DOMINI quis sustinebit? Tab. DLXXV. Frugum primitiæ, Tab. CCLXXXIII. Fulica, Tab. CCXLIV. Fig. E. fulica major Tab. CCL.

Fig. B. Fubnen & Septum in Sinai, Tab. CLXVII. fulminea

tempestas, Tab. CCCCXIII.

Fungi Tab. CCCCXXXVI. lamellares & pileati Fig. C. fistulosi siue porosi Fig. D. Funis argenteus, Tab. DXCIII.

Gabifeb & Rameth, Tab. DXXIII. Gadite Neorro μός ροι, Tab. CCCXCVI. Gallina Tab. XIII. Fig. F. oui gallinacei incubaci diuerli status, in marg. n. 1. seqq. Tab. XIV. n. 16. feqq. in marg. Hierofolyma gallinæ pullis comparata, Tab. DCXCIV. Gallinago Tab. CCCCI. in marg. Fig. A. Gallus Tab. XIII. Fig. G. Gandino Tab. XXXIII. in marg. n. 3. Gazella seruans foedera lecti, Tab. DLXXVI. Gedeonis sacrificium, Tab. CCCLXXIV. miracula arez, Tab. CCCLXXV. confignatio rebellium ad poenam, Tab. CCCLXXVI. Genisse affinis anonyma arbor flore coluteze buxi folio &c. Tab. CCCCLXXIII. Fig. C. genistz characteres Fig. D. Genista spinosa major &c. Tab. DLXXI. Fig. II. Gentilium Booduria, Tab. CCXXIII. A. induntariena, Tab. CCCXXVII. Ascolarceia, Tab. CCCXXVII.

'Husharceia, Tab. CCCXXVIII. Gingidium folio fœniculi &c. Tab. CXL. Fig. V. fofils chærefolii, Tab. CXLI. Fig. VI. Girfalco Tab. CCXLL Fig. D. Tab. CCLL Fig. E. Glis Tab. CCLX. Fig. D. Glutei musculi, Tab. XCVII. Fig. L Ivel osaure, Tab. DXV. Tontes, incantatores, Tab. DLII. Goliath, gigas, Tab. CCCXCIV. Gomer, decima pars Ephæ, Tab. CLXIII. Gonorrhororum purgatio, Tab. CCLXXV. Goffypium Turcicum, Tab. CLXXIII. Fig. 1.2. arboreum, Tab. CLXXVI. Fig. 1. Oraculus Tab. CCLII. Fig. K. Grana (sub microscopio) hordei, Tab. VIII. Fig. III. tritici Fig. I. II. in marg. ilicis coccigerz, Tab. CLXXIV. Fig. 10. B. Fig. 12. C. Fig. 14. D. Fig. Grando Ægyptiaca, Tab. CXXXII. Grænlandicum navigiblum, Tab. XLI. Fig. G. Grus Tab. XIV. Fig. H. grus garriens, Tab. DCXIV. Fig. A. Balearica Fig. B. asperæ arteriæ labyrinthei ductus in grue, Fig. C. gruis sceleton Fig. D. Gubernacula vectes, Tab. DCCXLII.

Gule musculose structura cum suis fibris, Tab. CCXXXIII. Fig. XI.

Gummifera planta, Bdellium dicta, Tab. XXV. Fig. III. Tab. CLIX. Fig. 2.

H.

Halietus, Tab. CCXLI. in marg. Fig. E. Halietus, Tab. CCXLI. Fig. C. Halimus latifolius seu fruticosus C. B. Tab. DXXVI. in marg. Fig. A. ejus characteres Fig. B. Harengus Tab. XV. n. 15. Harpa, testaceum marinum, Tab. XIX. Fig. T. Harpago, testaceum marinum, Tab. XIX. Fig. U. Helenam aquila liberat sacrificio, Tab. LXXXIII. Heliolatria gentilium, Tab. CCCXXVIII. Herba mortalitatis symbolum, Tab. DXLVI. Herbæ amaræ, Endiuium & Cichorium , Tab. CXXXIX. Hercules Asovropóvos in nummis & carneolo gemma repræsentatus, Tab. CCCLXXX. Fig. A. B. C. ericius vid. Erinaceus. Hieracii floris spinæ, Tab. XXXI. in marg. Fig. 9. Hierichuntis murorum lapsus, Tab. CCCLXIX. Hierofolyme oppugnatio præuisa, Tab. DCXXXI. Hierofolyma gallinæ pullis comparata, Tab. DCXCIV. Hin Tab. CCVI.

Hiobi diuitiz, Tab. DVI. decora & pecora prostrata, Tab. DVII. Hiobus pauper & æger, Tab. DVIII. fenex felix, pius, Tab. DXXXV.

Hippocampus, Tab. XV. n. 10.

Hippopotamus, Tab. DXXXII. collum ejus & dentes Fig. IV. nummi eum repræsentantes Fig. I. II. III. Hirci pedibus albi, Tab. XCII. Fig. III. hircinum caput aræ impolitum in cultum religiolum, Tab. CCLXXVII, Fig. A.

Hirudo ex familiaribus, Tab. DLXXXIV. Fig. I. alia fusci coloris Fig. II. sanguine tumida Fig. III. in-

terna ejus structura Fig. IV.

Hirundo domestica Tab. CCLII. Fig. I. Tab. DCXIV. Fig. E.

Hædus in lacte matris non coquendus, Tab. CLXIX. Holocaustorum ara, Tab. CXCI, Tab. DCXLI. holo-

causta ex adipe & auibus, Tab. CCXXIV. Homo ex humo, Tab. XXIII. homo mortalis ecquid est? Tab. DXXXVII. homo tinea, puluis & umbra, Tab. DXLIX.

Horcholiuos, numinis Americani, fanum, Tab. CCCXXVIII. Fig. C.

Hordei granum nono germinationis die, Tab. VIII. Fig. III. totum germen eodem die Fig. IV. Hordeum polystichum, Tab. CXXXIII. in marg. Fig. III. hordei characteres Fig. IV. hordeum disti-chon, Tab. CCCLXXXV. in marg.

Hortus nucum, Tab. DCIII.

Hyacinthinum, Tab. CLXXIII. Fig. 1. 2.

Hydracontisterium Tab. DXLIV. Fig. I. ubi exprimuntur cylindri caui a. b. embolus f.g. valuulæ d.e. fipho h h.

Hydropicus sanatus, Tab. DCCXVIII.

Hydrus, serpens, Tab. CCCXI. in marg. Fig. B. Hyssopus vulgaris spicatus &c. Tab. CXLV. Fig. I. ejus characteres Fig. II. in marg. Hyssopi fruticulus minimus, Tab. CCCCXVIII. Fig. C. Hyfrix, Echini species, Tab. DCVIII. Fig. A.

I.

7/101, ibex, rupicapra, Tab. CCCXCVII. Jacobus patriarcha somnians, Tab. LXXXVI. lapis Bethele ab eo erectus, Tab. LXXXVII. Ouium varietas, Tab. XCII. Virgæ Jacobææ, Tab. XCIII. artificium pastorale, Tab. XCIV. Jacob pastor fidus, Tab. XCV. dona fraterna, Tab. XCVI. lucta cum angelo, Tab. XCVII. amplexus fraterni, Tab. XCVIII. genealogia Jacobi, Tab. CVII. Jacobus aromate conditus, Tab. CXIV. numerosa ejus posteritas, Tab. CCLXXXVII.

Jaculatrix Surinamensis, dorso cœruleo nigricante, capite ex cœruleo purpureo &c. Tab. DCXXIX. Fig.G. Ceylanica subcœrulea major, Tab. DCXXX. Fig. A. Surinamensis variis lineis subcœruleis & nigris a capite ad caudam in dorso longa & tenuis, Tab. DCCXV. Fig. 2. subcœrulea ex viridi major, capitis rostro acuto &c. Tab. DCCXVII.

Jairi filia resuscitata, Tab. DCLXXV.

Japonensium numen solare, Tab. CCCXXVII. Fig. A. Jasminum vulgatius store albo C. B. Tab. DIV. Fig. A.

ejus characteres, in marg. Fig. B.

Bex, Tab. CCCXXXVII. Fig. D. Tab. CCCXCVII. Ibiboboca, serpens, Tab. XX Ibis Tab. CCXLVII. Fig. F.

Idololatrarum stultitia, Tab. DCXVIII. Jejunium Mosis quadragesimale, Tab. CLXXII. Jeroboam paralysi correptus & sanatus, Tab. CCCC-

LXVI. Jesabel fuco picta, Tab. CCCXCI. Jeschurun pinguis, Tab. CCCLVIII.

JESUS natus & adoratus in stabulo, Tab. DCLVIII. baptizatus Tab. DCLXIV. a Satana tentatus Tab. DCLXV. Medicus Tab. DCLXVI. centurio ei supplex, Tab. DCLXX. JESUS super mari ambulans, Tab. DGLXXXV. mulier Cananaa ei supplex, Tab. DCLXXXVI. JESUS unguento pretioso unctus, Tab. DCXCVIII. regineros Tab. DCXCIX. flagellatus Tab. DCCII. ipinis coronatus Tab. DCCIII. JESU acetum cum felle propinatum Tab. DCCIV. JESUS crucifixus Tab. DCCV. acetum JESU propinatum in spongia, Tab. DCCVII. JESUS sudore sanguineo diffluens, Tab. DCCXX. ejus latus lancea apertum, Tab.

Ignis sacer εξουνοποτής Tab. CCXXVI. & CCCCLXX. A. igne peccantes igne necantur, Tab. CCXXVII. ignis Dauidi oraculum, Tab. CCCXCVII.

Ilex coccigera Tab. CLXXIII. Fig. 5. ejus tubercula c c c. & Tab. CLXXIV. Fig. 6. frustulum cum grano adnato Fig. 7. a. Fig. 8. A. idem granum situ inuerso Fig. 9. b. Fig. 10. B. pellicula nudatum Fig. 11. c. Fig. 12. C. verticaliter sectum Fig. 13. d. Fig. 14. D. exhibens ouulorum nidos vacuos Fig. 15. e. Fig. 16. E. ouum ipsum insecti a grano separatum Fig. 17. F. ouum, e quo id prodire incipit, G. insectum magis ex eo prominens H. idem extra ouum I. insectum seu musca in pleno

Ίματολεσία Tab. CCLVIII.

Imber Tab. CCCLVI. imber grauis Tab. CCCXCI. Sulphureus Tab. LXXXIX.

Immorigerorum carnifices corui, Tab. DLXXXV.

Immundi ex cadaueribus, Tab. CCLXIV. Impii felices ut plantæ palustres, Tab. DXIII. impiorum symbolum laurus, Tab. DXLVII. impius est limax, Tab. DLIV. impiorum interitus, Tab. DLVI.

impii texunt telas aranez, Tab. DCXXI. Incantatores, malefici, Tab. CCCXLVI. incantato-

res, incantatrices, Tab. DLIL

Insetta varii generis tum nudo tum armato oculo conspicua, Tab. XII. insecta in granis ilicis coccigeræ, siue vermes coccigeri, Tab. CLXXIV. Fig. 17. F. G. H. I. K. in Opuntia maxima, quæ dant Cochenillam, Tab. CLXXV. Fig. 3.4.5.6. in marg. infecta & reptilia immunda, Tab.CCLXV. infecta regioni infefta, Tab. CCCLIII.

In sommo veritas, Tab. DCCI.

Interroga aues, Tab. DXVII. pisces Tab. DXVIII. Inuidia Tab. XXXIII. in marg. n. 6.

Jobannes Baptista eremita , Tab. DCLIX.

Jone cetus, Tab. DCL. Kikajon Tab. DCLI. Joram colicus Tab. D.

Jordanes pallio diuisus, Tab. CCCCLXXV. Israelitarum castra ad Jordanem, Tab. CCCXX, transitus per Jordanem, Tab. CCCLXVII.

Josephus patriarcha fratribus manifestatus, Tab. CVI. bos & rhinoceros, Tab. CCCLXII.

Josue Solstitium, Tab. CCCLXXI. Jothami Apologus, Tab. CCCLXXVIII.

I piger ad formicam, Tab. DLXXVII.

Ira Tab. XXXIII. in marg. n. s.

Iridis signum, Tab. LXV. demonstratio Tab. LXVI. Iris Florentina Tab. CCXIII. Fig. H. iris palustris lutea &c. Tab. DXIII. Fig. H.

Isis vid. Cybele.

Israëlitæ stipulas in Ægypto legentes Tab. CXXI. eorum exitus ex Ægypto, Tab. CXLVIII. trajectus per littus arenosum, Tab. CLII. transitus miraculosus, Tab. CLIII. Tribuum transitus per duodecim hiatus, Tab. CLIV. triumphata Ægyptiorum

V. Index Figurarum,

subuersio, Tab. CLV. aque amare dulcificate, Tab. CLVI. fontes & palmæ in Elim, Tab. CLVII. CLVIII. Manne collectio, Tab. CLIX. Selauim, locustz, Tab. CLXI. rupes aquistua, Tab. CLXIV. Ifraelitæ irunoliru, Tab. CCXVII. A. tribuum vexilla, Tab. CCLXXXVIII. castra pro ducentis Israelitis, Tab. CCLXXXIX. pro duobus millibus & quingentis, Tab. CCXC. Israelitarum Taetica, Tab. CCXCI. uxorum suspectarum douguaeia, Tab. CCXCIII. principum Israelis donaria, Tab. CCXCV. placente ex Manna contrita, Tab. GGGI. tumultuantium interitus, Tab. GCGVII. subitanez mortis expiatio, Tab. CCCVIII. castra ad Jordanem Tab. CGCXX. Israëlitæ ut apes fumigatæ, Tab. CCCXXIII. corum transitus per Jordanem, Tab. CCCLXVII. circumciño Galgalitica, Tab. CCGLXVIII. Hraëlitze Geographi, Tab. CCCLXXII. festum tabernaculorum, Tab. CCLXXXIV. DIV. Israëlice argentum reprobum, Tab. DCXXIV. Erriperogor, Tab. DCXXXIV. fude Leones, Tab. CIX.

Fudzorum δεντροφορία, Tab. CGLXXXIV. DIV. lex agraria, Tab. CCLXXXV. morbi rebellium pœnæ, Tab. CCLXXXVI. exitus ex Babele, Tab. DIII. flagellationis mos, Tab. DGCII. Fig. A.

sudas proditor menone, Tab. DCC.

fugerum Tab. CCCXGII. Fig. a b c d. fuglans Tab. DCIII. cum characteribus, in marg.

funci characteres Tab. DXIII. in marg. Fig. B. juncus maximus Fig. C. floridus major C. B. Fig. G. characteres ejus Fig. F.

res Fig. A. in marg. minor montana folio latiore &c. Tab. DLXXI. Fig. I.

fupiter Ceraunius in nummis, Tab. DXX. in marg. Fig. A. B. C. D. Jonis Ammonis simulacrum, Tab. CCGXXVI. Fig. A.

Influs arbor ad riuos, Tab. DXXXVI. χθυολατερία gentilium, Tab. CGCXXVI.

K.

KANE notemos nando dor, Tab. CGGLXI.

Kali Arabum primum genus Raumolf. I. B. Tab.

DGXXIII. Fig. B. geniculatum alterum vel minus G. B. Fig. G. Kali characteres ad marg. Fig. D.

Kely Bramanum, Tab. LXXXIX. Fig. VI.

ξερατία prodigo, Tab. DGCXIX.

ζερίτα Sichemitarum, Tab. XCIX.

ζικαjon Jonæ, Tab. DCLI.

Κίκαjon Jonæ, Tab. DCLI.

Κίκοτε, gallinago &c. Tab. CCCCI.

L.

Labra enea in Templo Salomoneo, ad mentem Villalpandi Tab. CCCCLIV. Lundii Tab. CCCCLV. Lacerta Tab. XXII. Fig. Y. caudiuerbera Tab. CCLXIII. Fig. F. viridis cum sceleto Fig. G. Iguana Fig. I. K. Latuca capitata, Tab. CXXXVIII. in marg. Fig. I. Ladani colligendi instrumentum Cretensium, Tab. CCXV. Fig. b.

Lampetra altera minor, Tab. CCXXXVIII. Fig. C. Lapis Sinaiticus Tab. CXVII. in marg. Fig. A. Larix, arbor, Tab. XXXIV. Fig. A. ejus fructus, Tab. XXXV. Fig. E. folia Fig. F. in marg. Larix orientalis fructu rotundiore obtuso &c. Tab. CCCCXVIII. Fig. A. ejus fructus Fig. B. Laterum coctio, Tab. LXVIII.

Laure affinis Terebinthi folio &c. Tab. CCCLXIII.

a. Fig. K. Laurus impiorum fymbolum, Tab.
DXLVII. ubi fiftitur laurus ipfa arbor Fig. A.
Laureola folio deciduo Fig. C. ejus characteres
Fig. D. Laurus camphorifera, Tab. DXCVI. Fig. I.
Lasarus ex mortuis refuscitatus, Tab. DCCXXIV.
Lebbonab Tab. CCXVII.

Lettus Ogi ferreus, Tab. CCCXXIV.

Ledon latifolium Creticum &c. Tab. CII. Fig. V.
Leus vulgaris, Tab. LXXXV. Fig. I. major Fig. II.
in marg. utriusque characteres Fig. III

in marg. utriusque characteres Fig. III.

Leo Tab. XXII. Fig. L. Tab. CCLIX. leones Judæ,
Tab. CIX. Leo & Lewna ἀγάλουι, Tab. CCCXVI.

Leo dormiens, Tab. CCCXIX. Leonis sceleton,
Tab. CCCLXXXI. Leo προφητοιατόνος, α προύφαγος,
Tab. CCCCLXVII. leones ἀνθρωποιατόνοι, Tab.

CCCCXCIII. leo rex & vile insectum, Tab. DIX.

λάνοι χάσμ' ἐδόντων, Tab. DLIII. leunculi ad prædam rugientes, Tab. DLXIV. leones parcunt plis,
Tab. DCXLIII. leonum præda hostes Danielis,

Tab. DCXLIV.

Lepra Tab. CCLXVIII. Moss manui immissa & amissa, Tab. CXIX. lepra vestium, Tab. CCLXXI. adium Tab. CCLXXIV.

Leproforum purgatio, Tab. CCLXXII. facrificium purgatorium, Tab. CCLXXIII. leprofus fanatus, Tab. DGLXIX.

Lepus Tab. XXII. Fig. P. Tab. CCXXXVI. ejus sceleton Fig. A. lepus rarior cornutus Fig. B. ejus cornua, Fig. C.

Lepus marinus, Tab. XVIII. Fig. C.

Leuiathan balæna, Tab. DXXXIII. Crocodilus Tab. DXXXIV. Leuiathan vectis Tab. DCX.

Leuitarum numerus, Tab. GCXCII. suburbia Tab. CCCXXII. & CCCXXII.

Lignum Rhodium Tab. CCCCLXIII. a. Fig. K. Ligno spes reliqua Tab. DXIX.

Ligustrum orientale, Tab. DXCVI. Fig. II.

Lilia alba Tab. LXXXVIII. in marg. Fig. II. Lilia vallium Tab. DXCVIII. Lilia agri Tab. DCLXVIII.

Liliasphodelus luteus, Tab. DXCVIII. Fig. B. ejus characteres, in marg. Fig. c.

Liho - Narcissus Japonicus, Tab. DCLXVIII. Fig. I. ejus flos expansus cum suis petalis Fig. II. stilus
Fig. III. 1. stamina cum suis apicibus n. 2. floris
umbilicus n. 3. vasculum seminale n. 4. pedunculus n. 5. duo petala n. 6. vasculi seminalis tria loculamenta Fig. IV.

Limax communis cum suis speciebus, Tab. DLIV. Fig. A. marina Fig. B. tertia Rumphii Fig. C. nuda cinerea terrestris Fig. D.

Lingue petulantia lædit, Tab. DLXXI.

Linum Tab. CXXXIII. in marg. Fig. I. ejus characteres Fig. II. scandens flore dilute purpureo &c. Tab. CCCLXV. A.

Locustarum plaga in Ægypto, Tab. CXXXIV. locusta Selauim in deserto, Tab. CLXI. locusta talpa Capensis pro Chargol declarata, Tab. CCLV: Fig. 1. Capensis pro Solam habita Fig. 2. minor flauicans seu Chagab edulis, Tab. CCLVI. Fig. 3. suscepsisea Capensis Fig. 4. Capensis duplici ornata crista Fig. 5. ex Batauia Indiæ orientalis Fig. 6. viridis Tunitana & Tripolitana Fig. 7. Surinamensis omnium pulcherrima Fig. 8. Sumatrensis pro Arbe habita Fig. 9. ex Europæis Saxonica Fig. 10. ex maximis in China & Tartaria obuia Fig. 11. Brasiliensis Gaayara Fig. 12. alia, cujus caput, crura & aluus veluti foliis sunt tecta Fig. 13. maxima cinereo-purpurea maculis brunis Fig. 14. maxima viridis alis latissimis Fig. 15. viridis media Fig. 16. viridis minor Fig. 17.

Log, mensura Hebraorum, Tab. GCLXXIII. Lolium Dioscoridis siue gramen loliaceum spica longiore C. B. Tab. DCLXXXII. Fig. I.

Lothi uxer fit statua salis, Tab. LXXX. Lotus Ægyptia Tab. CIII. in marg. Fig. VI.

Lucius, piscis, Tab. DXVIII. Fig. I. II. ejus vesica natatoria Fig. III. IV. V. cor & arteria magna cum suis ramis Fig. VI.

Lues pecuaria, Tab. CXXX.

Luffab Arabum, Tab. LXXXIX. Fig. V.

Lane facies sub tubo, Tab. XI. Fig. II. phases diversæ respectu terræ Fig. III. eclipsis totalis Fig. V. Lunaticus spumans miraculo sanatus, Tab. DC-LXXXVII.

Lupus rapiens Tab. CXIII. Fig. A. aureus Fig. B. 🕬 ώτων λύκον κρατά, Tab.DLXXXII.

Lupus, piscis, Tab. XV. n. 16.

Lycium Indicum alterum C. B. Tab. DCCIII. Fig. A.

M.

Majorana vulgaris, Tab. CXLV. Fig. V. ejus charaeteres Fig. VI.

Malefici, incantatores, Tab. CCCXLVI.

Malua vulgaris minore flore &c. Tab. DXXVI. Fig.D. cjus characteres Fig. E.

Mandragora Tab. LXXXVIII. Fig. I. in marg.

Manne collectio, Tab. CLIX. Manna afferuata wwwληκήβεωτος , Tab. CLX. placentæ ex Manna con+ trita, Tab. CCCI.

Mantis minor viridis, loculta Brasiliensis, Tab. CCLVI.

Fig. 12.

Manus votiua pro salute prolis masculæ &cc. Tab. CCXLVII. Fig. G.G. manus DEI Associis grauis, Tab. CCCLXXXIX. manus arida miraculo extenfa, Tab. DCLXXX.

Margarita in conchis margaritiferis, Tab. XXV. Fig. II. Tab. CLIX. Fig. I. omnium maxima Monarchæ Persarum, Tab. DXXIII. in marg. n. 4. ex

maximis Magni Mogolis n. s.

Mare eneum Eduardi Bernardi Tab. CCCXLVII. Leon. Christoph. Sturmii Tab. CCCXLVIII. ejusdem ichnographia Tab. CCCXLIX. & sectio orthographica maris illius Tab. CCCCL. Villalpandi Tab. CCCCLI. Lamii & Freyeri Tab. CCCCLII. Reyheri Tab. CCCCLIII. A. Melii

Maris reptilia, Tab. DLXV. mare æstuans Tab. DLXIX. DCLXXII.

Marrubium album vulgare, Tab. CXL. Fig. IV.
Martes, Tab. CLXXVII. Fig. 4.
Matricaria vulgaris siue satiua, Tab. CXLII. Fig. VIII.

Mous, ficus Indica, Tab. XCI. Fig. VIII. Mel, diuinum artificium, Tab. DXLL

Melanetus Tab. CCXLI. Fig. C.

Melo, Ægyptiis Abdellaui dictus, Tab. CCXCVII. Fig. B. Indicus, Tab. CCXCVIII. Fig. C. melonis characteres, Tab. CCXCVII. in marg. Fig. E. Melopeponis characteres, Tab. CCXCVIII. Fig. G. Melopepo clypeiformis C. B. Tab. CCCCXXXVI.

Mensa aurea in Tabernaculo Mosaico, secundum Scacchum Tab. CLXXXIII. Fig. A. Torniellum ibid. Fig. B. Lundium Tab. CLXXXIV. Fig. C. panes propositionis illi imponi soliti Fig. D. patina aurea Fig. E. panis in patina Fig. F. mensa panesque Scacchi, Tab. CLXXXV. Fig. H. anonymi Angli

Menstruatarum purgatio, Tab. CCLXXVI. Mentha bortenfis verticillata ocymi odore C. B. Tab. DCXCII. Fig. I. ejus characteres, in marg. Fig. A. Merops Tab. CCXLIX. Fig. G. Meror, Sonchus, Tab. CXLIII.

Mespilus apii folso syluestris spinosa &c.Tab.CCCLXXVI. Fig. A. ejus characteres Fig. D. in marg. Spinæ rigidæ & acutæ Tab. CCCLXXVII. Fig. F. in

Miluus Tab. CCXLII. Fig. C. zruginosus Tab. CCL. Fig. C.

Miraculum ad piscinam Bethesdæ, Tab. DCCXXII.

Mirjam leprofa, Tab. CCCIII. Moabum perdit fallacia visus, Tab. CCCLXXXI.

Mola, qua ingredientia miscentur pro caseo viridi Glarenensium, Tab. CCCI.

Monedula Tab. CCLII. Fig. K.

Monoceros, piscis, Tab. XVI. Fig. E.

Monstrum ex valle Tellina, Tab. CCCXXXVIII. Fig.F. Montis sandi Ichnographia, Tab. CCCCXXI. montes in statera appensi, Tab. DCXV.

Monumentum quoddam diluuianum, Tab. DCCL, Morbi rebellium pænæ, Tab. CCLXXXVI.

Mori classicum canences, Tab. CCCCIV. morus nigra I. B. ibid.

Mors in olla, Tab. CCCCLXXXIV. ultima linea rerum, Tab. DXLVIII. mortis subitance expiatio, Tab. CCCVIII.

Mortarii coctio, Tab. LXVIII. Mortuus relurgit, Tab. DCCXIV.

Moschiferum animal, Tab. CCX. Fig. M. Moses in arcula, Tab. CXV. μαλώτης Tab. CXVI. ejus baculus serpens, Tab. CXVIII. lepra ei immissa & amissa, Tab. CXIX. Moses in precando sustentatus, Tab. CLXV. Mosis jejunium quadragesimale, Tab. CLXXII. Moses μοοχολότως, Tab. CUXX. magnaguyudag Tab. CCXXI. circumspiciens plagas Tab. CCCXXV.

Mulier ակսօրիօր anata, Tab. DCLXXVI. Cananza

CHRISTO supplex Tab. DCLXXXVI.

Mulorum inuentio, Tab. C.

Mundi Systemata, Copernicanum Tab. I. Ptolemaicum ib. Fig. I. Tychonicum Fig. II. Medium inter Tychonicum & Copernicanum Fig. III. Sphzræ mundanæ diuisio in circulos, lineas & puncta Fig. VI. VII. Mundi plagæ, Tab. DLXVIII. Murena Tab. CCXXXVIII. Fig. B.

Murex ramolus Tab. XX. Fig. L.

Mus Tab. XXII. Fig. R. Tab. CCLX. Fig. C. ejus
fceleton, ib. Fig. C. Mus Alpinus, Tab. CCXXXV. ejus ventriculus Fig. A.

Muscarum plaga in Ægypto, Tab. CXXIX. In margine listitur musca canina Fig. 1. muscæ equinæ

aculeus Fig. 2. Musculi Glutei Tab. XCVII. Fig. I. musculi brachii Tab. CLXV. in marg. Fig. A.B. C.D. E.

Musculus vulgaris, Tab. XX. Fig. I. fluviatilis Tab. DLXV. Fig. I. marinus Fig. II. musculi motus progressiuus Fig. III. lingula Fig. IV. ejusque situs internus Fig. V. A. musculi quomodo se corporibus affigant, Tab. DLXVI. Fig. XVI. quomodo neant Fig. XVII.

Mustela Tab. CCLX. A.

Musto expleti, sed gratiz diuinz, Tab. DCCXXVI.

Myrice in deserto, Tab. DCXXVII.

Myrrbifera arbor, Tab. CII. Fig. IV. Tab. CCX. Fig. A.

Myrtus syluestris foliis acutissimis C. B. Tab. DIV. Fig. C. characteres ejus in marg. Fig. D. Myrtus pro urtica, Tab. DCXX.

(Y) 2

N. Naa-

N.

Viaman fanatus a lepra, Tab. CCCCLXXXVI. Nabal Moxietos, Tab. CCCC. laphthali ceruus celer, Tab. CXII. Tardus ivoquos, Tab. DXCV. nardi Indice radix pilosa Fig. A. nardus montana radice olinari C. B. Fig. D. Gallica Fig. E. adulterina Fig. F. lataph, balsamum, Tab. CCXIV. lauigiolum Grænlandicum, Tab. XLI. Fig. G. lauis, Belgis Fluyt dicta, Tab. XLI. Fig. E. triremis turrita veterum, Tab. GCLVII. Fig. 18. bellica ex maximis, Tab. DCXXXIII. nauis agitur vento, feritur undis, Tab. DGXLIX. lautilus, Tab. XIX. Fig. A. Tasireorum leges, Tab. CCXCIV.

Tecotb, Styrax, Tab. Cl. lerium arboreum &c. Tab. CCX CIII. in marg. Fig. A. Termus cruralis, Tab. DXV. Fig. C. neruorum pars przcipua, Tab. DXCIII. nerui ophthalmici, Tab. XCVIII. Fig. A. B. C. D.

Tescher, aquila, Tab. CCXL. letrix sedula conjux, Tab. DLXXXIX. rigella Cretica folio forniculi C. B. Tab. DCXI. Fig. A. Titrum Tab. DCXXIII.

liuis thesauri, Tab. DXXX. dendrites niuosi ibid. Fig. A. B.

Toa agricola & vinitor, Tab. LXVII. lottua Tab. GCXLIV. Fig. C. ex rarioribus minor,

Tab. CCXLVI. Fig. B. 'on missura cutim nisi plena cruoris, Tab. DLXXXIV. umen Solare Japonensium, Tab. CCCXXVII. Fig. A. lummi antiqui Tab. XXXII. in marg. Judaici Tab. LXXXI. in marg. Tab. CCXXI. in marg. Tab. GCLXXXIV. in marg. Fig. A. B. Tab. GCGIX. in marg. Ægyptiaci loti florem exhibentes Tab. CIII. in marg. Fig. a. b. c. Romani præferentes aquilam in consecrationis signum Tab. CLXVI. in marg. aras Tab. CXCVI, Fig. A. B. G. alii Tab. CCCXLV. Fig. A. B. C. alii exhibentes Herculem Asovroperor Tab. CGCLXXX. Fig. A. B. Orpheum musica bestias domantem Tab. CCCXCIII. Fig. A. Siculi præferentes capras Tab. CCG-XXXVIII. in marg. Fig. G. H. I. alii Tab. DXXII. Fig. A. B. Nummus Rhodiorum folem cum rofa exhibens Tab. CCGXX VII. Fig. B. Nummi Quadrati & Mitbridatis Tab. CCCXXVIII. Fig. D. E. Varii variorum nummi repræsentantes palmas Tab. CLVII. CLVIII. in marg. Tab. DXXV. Fig. I. II. apidem Ægyptiorum Tab. CCXIX. Fig. F. H. Boosvoiar gentilium Tab. CCXXIII. Fig. A. Hispaniam cum cuniculo ceu symbolo Tab. CC-XXXV. Fig. B. Gryphum Tab. CCXL. Fig. I. II. aquilam fulmigeram ib. Fig. III. coruum Tab. CCXLIII. Fig. D. Ibidem Tab. CCXLVII. Fig. H. noctuam Tab. CCXLVI. Fig. I. ciconiam, ut pietatis symbolum Tab. CCLII. Fig. H. H. naues Tyrias Tab. CCLVII. Fig. 19. 20. 21. hircorum & caprarum cultum religiosum Tab. CCLXXVII. Fig. C. D. E. Jouis Ammonis, Alexandri M. & Lysimachi capita Tab. CCCXXVI. Fig. C. D. E. leonem Tab. CCCCX. Jouem Ceraunium Tab. DXX. in marg. Fig. A. B. C. D. Phænicem auem Tab. DXXIV. Fig. A. B. C. D. dracones cristatos Tab. DXXVIII. Fig. C. D. E. Hippopotamum cum Nilo Tab. DXXXII. Fig. I. II. III. Crocodilum Tab. DXXXIV. Fig. A. B. aprum Calydonium Tab. DLVIII. Fig. A. B. C. Pardum siue pantheram, Tab. DCI. Fig. B. C. D. cetum Tab. DCL. Fig. C. in gratiam Pauli ob relegationem serpentum ex insula Melita, Tab. DCCXXXVI. Fig. C.

Nymphea alba major &c. Tab. CCXCIX, Fig. L. curh fuis characteribus, in marg. Fig. I.

OBsessi a demone, Tab. DCLXXIII. Oculus finister, Tab. CVI. in marg. Fig. I. oculus Tab. DLXI. ubi listuntur ejus musculi in litu naturali Fig. I. oculus vituli finister Fig. II. musculi oculi ouilli Fig. III. oculi tunice & humores Fig. IV. tunica vitrea cum ligamentis ciliaribus Fig. V. cornea humana facie posteriore visa Fig. VI. eadem sub microscopio Fig. VII. humor crystallinus vitulinus Fig. VIII. oculus juuenci Fig. IX. oculus humanus sinister Fig. X. modus repræsentandi imagines in fundo oculi Fig. XI. Odium Tab. XXXIII. n. 5. in marg. Oenoplia spinosa C. B. Tab. CCCLXXIX. Fig. D.

Oestri vermis ex cute bouina vel vaccina Tab. DCXLV. in marg. Fig. 1. ventre supino Fig. II. per longitudinem sectus & capite truncatus Fig. III. chrysalis, in qua conspicitur nympha asili nondum plene matura dorfotenus Fig. IV. cadem nympha intra chrysalidem ventretenus spectata Fig. V. chrysalis alia perfectior & aperta Fig. VI. vermis sub microscopio Fig. VII. æstrum ipsum persectum sub eodem Fig. VIII.

Ogi lectus ferreus, Tab. CCCXXIV. Obim Tab. DCVII.

Oke ramus oliuis onustus, Tab. LXIII. in marg. Fig. A. flos arboris monopetalus cum & sine calyce, Fig. B. C. fructus ouatus mollis Fig. D. idem ofsiculo fœtus Fig. E. ex olea oleum, Tab. CC. Olea syluestris Tab. CCCLXXVIII. Fig. A.

Oleaster siue olea syluestris I. B. Tab. DCCXL. Fig. A. Oleum ex olea, Tab. CC. oleum & farina Sareptanæ, Tab. CCCCLXIX. oleum ex vacuo Tab. CCCC-LXXXII.

Olinarum folium, Tab. LXIII.

Omasus, ventriculus capræ tertius, Tab. CCXXX. Fig. I. C. bubulus externis fibris denudatus, Tab. CCXXXII. Fig. VII. ejus substantia membranacea & foliacea Fig. VIII. folia integra &ce. Tab. CCXXXIII. Fig. IX. X.

Όμοζυγία injuncta, Tab. CCCXLIX. Onager Tab. DXII. Africanus Tab. DXVI.

Onocrotalus Tab. CCXLVI. Fig. C.

Ononidis spinæ Tab. XXXI. Fig. 10. in marg. Opbirea classis aurifera, Tab. CCCLVIII. iter ad Ophir, Tab. CCCCLX.

Ophthalmici nerui, Tab. XCVIII. Fig. A. B. C. D.

Opobalsamum Tab. CCXIV. Fig. A.

Opuntia maxima, planta, Tab. CLXXV. Fig. 1. ejus folium & flos Fig. 2. insectum ex hac planta, quod dat cochenillam, Fig. 3. in marg. ubi F. est chryfalis, G. Scarabeolus ipse; idem insectum sub mi-

croscopio Fig. 4. 5. 6.
Orbis muricatus Tab. XV. n. 8.

Orca Tab. XVI. Fig. B. Orca dens Tab. XVII. Fig. D. rictus Tab. DCL. Fig. B.

Origanum sqluestre, Tab. CXLV. Fig. III. ejus characteres Fig. IV.

Orion, sidus, Tab. DXIV. DXXXI.

Orpheus Musica bestias & cerberum domans in nummo & gemma repræsentatus, Tab. CCCXCIII. Fig. A. B.

Ortygometra Tab. CLXII. Fig. 1.
Oryx Tab. CCCXIV. Tab. CCCXL. b. Fig. O. ory.

gum vetus tabula, Tab. CCCXV.
Ossa tria innominata, Tab. XCVII. in marg. Fig. C. in osse ischio acetabulum d. ligamentum latum & circulare g. Osffraga

-Digitized by

Osffraga aquila, Tab. GCXL. Fig. B. Oftum Sanctissimi in templo Salomoneo, Tab. CCCXXXV. CCCCXXXVIII. Vestibulum inter & Sanctum, Tab. CCCCXXXIX.

Ostreum echinatum Tab. XX. Fig. n.

Oua tum armato tum nudo oculo conspicua formicæ Tab. XII. Fig. 1. papilionis ib. Fig. a. b. gallinæ incubantis, ejusque diuersi status Tab. XIII. n. 1. seqq. in marg. serpentis tunicis tum inuoluta tum euoluta, Tab. CXXII. in marg. Fig. I. II. vermis coccigeri Tab. CLXXIV. Fig. 17. F. G. struthionis Tab. CCXLV. Fig. III.

Ouis Tab. XXI. Fig. D. ouium varietas Tab. XCII. oues punctis resperse Fig. I. maculatæ Fig. II. oues laticaudz Tab. CCIV. cibus & vestes ex oui-

bus Tab. DLXXXIII.

Oxyacanthe spine, Tab. XXXI. Fig. 12. in marg. Oxyacantha C. B. Tab. CCCLXXVI. Fig. A. Dioscoridis Fig. B. utriusque characteres Fig. D. Galeni Tab. CCCLXXVII. Fig. C.

P.

PAlestine abundantia campestris, Tab. CCCXXX. Palæstina hortensis & mellislua, Tab. CCC-XXXI. ejus palmæ & metalla, Tab. CCCXXXII. terra ex omni parte beata, Tab. CCCXXXIV. Paliurus Tab. CCCLXXIX. Fig. F. ejus characteres

Palma, arbor, Tab. CLVII. CLVIII. in nummis frequens, in marg. Fig. 1. seqq. palma dactylifera major vulgaris, Tab. CCCXXXII. Palma mas & fœmina, Tab. DXXIV. Fig. E. F. palma obtinet palmam, Tab. DXXV. ubi sistitur spatha Fig. 1. 2. spadix nouellus, Fig. 4. isque turgescens e spatha prorumpens in virgulas resolutus Fig. 3. 6. 12. spadicis stosculi Fig. 5. spadix fæmineus Fig. 6.12. variæ fructuum formæ Fig. 7. 8. 9. 10. maturitas Fig. 11. nummi palmam exhibentes, ib. Fig. I. II. Palpebra Tab. CVI. in marg. Fig. II.

Panax pastinace folio an Syriacum C. B. Tab. DCXXXIV.

Fig. A. costinum C. B. Fig. B.

Panes propositionis ex mente Lundii Tab. CLXXXIV. Fig. D. panis, istiusmodi in patina aurea Fig. F. panes isti ex mente Scacchi, Tab. CLXXXV. Fig. H. anonymi Angli Fig. G.

Panis pentadi, Tab. CCCCLXXXV. panis quoti-

dianus, Tab. DCLXVII.

Panthera in nummis & achate expressa, Tab. DCI.

Fig. B. C. D. E.

Papilionis tum nudo tum armato oculo conspicui ouum Tab. XII. Fig. a. b. vermiculus siue eruca Fig. c. d. aurelia mas & fæmina Fig. e. f. papilio nocturnus, mas alatus Fig. g. fœmina impennis Fig. h. i. in marg. Papilio viti insidens, Tab. CCCLIII. Fig. A. B. C.

Papio Tab. DCVII. Fig. B.

Papyrus Nilotica, Tab. CXV. in marg. Fig. A. papy-

ri thyrlus Fig. C. Paradisi situs, Tab. XXIV.

Paralyticus tecto demissus, Tab. DCLXXIV.

Pardus Tab.DCI. Fig. A. Pardi maculæ Tab.DCXXVI. Dagosvía Sacerdotum, Tab. CCXXVIII.

Passer montanus, Tab. DCLXXIX. Fig. A. canarius

rig. b. Pastinace note characteristice, Tab. DCXXXIV. in marg. Fig. C.

Pastorale artificium Tab. XCIV.

Patella Tab. XIX. Fig. Y. Tab. DLXV. Fig. VIII. IX. Patina aurea mensæ aureæ imponi solita, Tab. C-LXXXIV, Fig. E.

Paulo vipera innoxia, Tab. DCCXXXVII.

Pauo Tab. CCCCLXII. Fig. E.

Pauperiores Iro, Tab. DXXVI.

Peccatoribus dignæ pænæ, Tab. CCCLII. peccato-rum vindicta, Tab. CCCLX.

Petten vulgaris, Tab. XX. Fig. f. Pettorale Aharonis, Tab. CCI.

Petunculus Tab. DLXV. Fig. VII.

Pecuaria lues Tab. CXXX.

Pediculorum plaga in Ægypto, Tab. CXXVII. ubi sisticur in marg. piatula Fig. A. pediculus capreoli Fig. B. cameli Fig. C. asini Fig. D. arietis Africani Fig. E. gallinæ Guineensis Fig. F. Cerui Fig. G. tigridis Fig. H. pediculi genelis Tab. CXXVIII. ubi listitur in marg. lens Fig. 1. 2. nympha ouiformis Fig. 3. 4. 5. 6. pediculus a tergo conspicuus Fig. A. inuersus Fig. B. formæ maximæ Fig. C. ungula ejus Fig. D. unguis magnus Fig. EFG. partes, quibus crines apprehendit Fig. H l. caput Fig. K. aculeus extra papillam prolatus Fig. L. Pediculus terrestris, Tab. DLXXVIII. sub microscopio Fig. I. nudo oculo Fig. II. in muscam mutatus Fig. III.

Pelecanus Tab. CCXLVIII. Fig. E. Pentadi panis, Tab. CCCLXXXV.

Peponis characteres, Tab. CCXLVIII. Fig. F. in marg. Pepo clypeiformis C. B. Tab. CCCXXXVL Fig. B.

Perdix Tab. CCCCI. in marg. Fig. B. Pestilentiales bubones, Tab. CXXXI.

Pestis laqueus, Tab. DLIX.

Petri socrus febricitans sanatur, Tab. DCLXXI. piscatura miraculosa, Tab. DCLXXXVIII. Petrus ecstaticus, Tab. DCCXXXI. miraculo liberatus, Tab. DCCXXXII.

Pharnonis formium, Tab. CIV. Phariseus vipera, Tab. DCLXIII. Phasianus Tab. CLXII. Fig. 6. Philisteorum expiatorium, Tab. CCCXC.

Phocena Tab. XVI. Fig. D

Phonicum naues, Tab. CCLVII. Fig. 18. Phoenix auis in nummis frequens, Tab. DXXIV. Fig. A. B. C. D. in marg. Chinensium Fig. G. Japo-

nenlium Fig. H. Pholas, testaceum marinum, Tab. DLXVII. Fig. XXII. XXIII.

Piatula Tab. CXXVII. Fig. A. Pica caudata, Tab. CCXLIII. Fig. B. Pietas Tab. XXXIII. n. 2. in marg Piger, i ad formicam, Tab. DLXXVII.

Pilati uxor somnians, Tab. DCCI.

Pili candidæ pelluciditatis, Tab. CCLXVIII. Fig. I. II. Pinus, arbor, Tab. XXXIV. Fig. B. ejus conus, in marg. Fig. G. flores Fig. H. folium Fig. I. pinus domestica, Tab. DCXVII. Fig. A.

Pinna oblonga, Tab. XX. Fig. m. concha & ab ca protensum sericum byssinum, Tab. CLXXVL Fig. 2. Pisces varii generis, Tab. XV. piscium captura co-

piosa, Tab. DCCXIII. Pius feris ferocibus cinclus, Tab. DCXCII. piis par-

cunt leones, Tab. DCXLIII.

Placenta ex manna contrita, Tab. CCCI. Plage Mundi, Tab. DLXVIII.

Planeticorum corporum proportiones respectu Solis; Tab. I. Fig. IV.

Plantarum flores varii, Tab. IX. planta gummisera, Bdellium dicta, Tab. XXV, Fig. III. plante palustres, Tab. DXIII.

Platanus, arbor, Tab. XCIV. Fig. H. ejus characte-

res, in marg. 4. 4. 4. Pleiades, fidus, Tab. DXIV. **(Z)**

Pane

CCCCXXIV. portæ Orientalis rig. a. trionalis Fig. n. Meridionalis Fig. p. intimæ ad trionalis Fig. p. intimæ ad Sandum Fig. t. Portarum templi Esechielis Ichnographia, Tab. DCXXXVII. Scenographia Tab. DC-XXXVIII. & intersectio Tab. DCXXXIX. Porticuum Templi Salomonei protographia, Tab. CCCCXXII. Fig. S.S. Portulaca marina C. B. Tab. DXXVI. Fig. C. Postes sanguine sparsi, Tab. CXLVI. Primitiz frugum, Tab. CCLXXXIII. Primogenitorum cades in Ægypto, Tab. CXLVII. Primcipum Israelis donaria, Tab. CCXCV. Pristis Tab. XV. n. 3. Prodigo nagaría, Tab. DCCXIX. Providet DEUS pafferculis, Tab. DCLXXIX. Psendo - Ebenus buxi folio &c. Tab. CCCCLXIII. a. Pseudo-Sandalum croceum &c. Tab. CCCGLXIII. a. Psittacus Tab. XIII. Fig. B. Tab. CCLIII. Fig. N. ejus sceleton ib. Fig. O. maximus cyano-croceus Tab. CCCCLXIII. Fig. F. Psora Tab. GCLXIX. Ptolemeorum, Cyrenarum Regum, cujusdam simulacrum, Tab. CGCXXVI. Fig. B. Puerperarum immundities, Tab. GCLXVI. sacrificium, Tab. CCLXVII. Pulex Tab. CCCXGVIII. Fig. I. ejus genesis Fig.

rum Tab. CCLXXV. menstruatarum Tab. CC-

minæ Fig. VIII.

testaceis marinis, Tab. LIII. seqq.
Renes cum pinguedine & omento, Tab. CCXXV. Reptilia marina varii generis, Tab. XVIII. XIX. XX. DLXV. DLXVI. DLXVII. Refine in Galaad, Tab. DCXXV. Respirationis organa, Tab. DXXI. nempe thoracis offa Fig. I. pulmones Fig. II. vena fine pari, caua, & arteria magna Fig. III. Rhammus spinis oblongis flore candicante, Tab. CXVII. in marg. Fig D. foliis buxeis minimis confertim nascentibus spinis longis armata, Tab. CCCC-LXV. Fig. A. ejus characteres Fig. B.
Rbinoceros, Tab. XXI. Fig. G. Tab. CCCXIII. Rhodium lignum, Tab. CCCCLXIII. a. Fig. K. Rhombus, piscis, Tab. XV. n. 6. Richus Tab. DCLI. Fig. A. ejus characteres Fig. B. minor staphysagriz folio &c. Fig. C. minor viticis obtuso fo io &cc. Tab. DCLXVII. Romanorum Ara pacis, Tab. CXCVI. Actus simplex & quadratus, Tab. CCCXCII. flagellatio Tab. DCCII. Fig. B. Ros Tab. CCCLVI. Rosarum spinæ, Tab. XXXI. Fig. 11. in marg. rubus Tab. CXVII. in marg. Fig. C. rose campestris spinosissima &c. Tab. CCCCLXV. Fig. C. Rosa Saron, Tab. DXCVIII. & quidem rosa rubra multiplex C. B. Fig. A. Rostrum anatis, testaceum marinum, Tab. XX. Fig. K. II - VI. pes posterior cum tendine abrupto, ocu-Rubus ardens, Tab. CXVII. vulgaris sine fructu milo armato se sistens Fig. VII. coitus maris & sœgro, ib. in marg. Fig. B. Rupes aquistua, Tab. CLXIV. Punica malus, arbor, Tab. GGCXXXI. Fig. A. ejus Rapicapra Tab. CCCXXXVII. Fig. C. & Tab. CCCcharacteres, in marg.
Purgatio leproforum, Tab. CCLXXII. gonorrhœo-

Ruscus Tab. DCXX. Fig. B.

pedum, Tab. L. Li. Lii.

XCVII.

rum Fig. 1 l. ter & Vestibul lumoz, Jachin CCCCXLVI. Sandi Sandorum ir Tab. CCCC CCCCXXIII XXV. Fig. i i. XXVII. Fig. XXVIII. alia ubi listitur Sa ipsum Fig. o. ejus Fig.q.Oft CCCCXXX Sanctiffimum Sandi monumen Sanguis ex aqua Santalum lignum Saponaria lychni Tab. DČXX Sappbirinum sub Sareptane oleun Sarrauii, Alexan stema, Tab. Satanas serpenti Satum, tertia pa Saul furiofus, Saulus fit Paulus Scala cochlearis in Scarabeus arbores

prælentat spo

idem mutati

Illitor Sanctun hh. in eo loca

cibarium, Tab. CCCVI. Gedeonis Tab. CCC-LXXIV. Sacrificia ad clauos & in mensis, Tab. DCXL.

Salamandra Tab. CCLXII. Fig. E.

Salix, arbor, Tab. XCIII. Fig. C. ejus characteres, in marg. 3. 3. 3. Salix folio late splendente &c. Tab. DLXXII. Fig. I.

Salomonis panis quotidianus, Tab. CCCXVII. operarii in Libano, Tab. CCCCXIX. templi structura vid. Templum Salomoneum. Domus Saltus Libani, Tab. CCCCXLI. CCCCXLII. classis Ophirea aurifera, Tab. CCCCLVIII. exemplar templi ei traditum, Tab. CCCXCVIII.

Samaria obsessa, Tab. CCCLXXXIX. Samarita Medicus, Tab. DCCXVI.

Sandi in Templo Salomoneo protographia, Tab. CCCXXII. Fig. h. ichnographia Tab. CCCC-XXIII. Fig. t. scenographia Tab. CCCCXXV. Fig. h h. sectio orthographica, Tab. CCCCXXVII. Fig. B. alia ichnographia Tab. CCCCXXIX. ubl filtitur Sanctum ipsum, Fig. i. porta ad illud Fig. hh. in eo locus candelabrorum Fig. kk. mensarum Fig. 1 l. altaris incensi Fig. m. Sanctum inter & Vestibulum janua, Tab. CCCXXXIX. columnæ, Jachin & Boas, in vestibulo Sancti, Tab. CCCCXLVI. b.

Sandi Sandorum in Templo Salomoneo protographia, Tab. CCCCXXII. Fig. S. ichnographia Tab. GCCCXXIII. Fig. u. scenographia Tab. CCCC-XXV. Fig. i i. sectio orthographica Tab. CCCC-XXVII. Fig. C. interna structura Tab. CGCG-XXVIII. alia ichnographia Tab. GCCCXXIX. ubi sistitur Sanctissimi porta Fig. n. Sanctissimum ipsum Fig. o. locus arcæ sæderis Fig. p. paries ejus Fig.q.Ostium Sanctissimi Tab.CGCCXXXV. & CCCCXXXVIII. Cherubini in eo Tab. CCCGXXXVII. columnæ, Jachin & Boas, ante Sanctissimum, Tab. CCGCXLVI.

Sandi monumentis apertis prodeuntes, Tab. DCCIX.

Sanguis ex aqua, Tab. GXXIII.

Santalum lignum, Tab. CCCXVIII. Fig. D. Saponaria lychnidis folio flosculis an Condisi Arabum C. B.

Tab. DGXXIII. Fig. A. Sapphirinum sub DEO coelum, Tab. CLXXI.

Sareptane oleum & farina, Tab. GCGCLXIX. Sarrauii, Alexandri, nouum motus terræ lunæque fystema, Tab. DLXIII.

Satanas serpenti inequitans, Tab. XXX. n. 1. Satum, tertia pars Ephæ, Tab. LXXVIII.

Saul furiosus, Tab. CCCXCVI. Saulus fit Paulus, Tab. DCCXXIX.

Scala cochlearis in latere Sanctuarii, Tab. CCCCXXIV. Scarabeus arbereus major &c. Tab. DGXLVI. ubi se præsentat spondylus, ex quo ille nascitur, Fig. a. idem mutatus in chrysalidem Fig. b. Scarabæus fœmina Fig. c. mas Fig. d.

Sceleton corporis a parte anteriori, Tab. DXV. Fig. A.

Myologicum Fig. B.

Schecheleth, Cistus, Tussilago, Tab. CCXV.

Schekedim & Bathnim, Tab. GV.

Schikmim, Sycomorus, Tab. GGCCLXIV.

Schittim, Acacia, Tab. CLXXVIII.

Schoham lapides acromio summi Pontificis affixi, Tab. CGI. A. A. B. B.

Sciatericum Achaz, Tab. CCCCXCIV.

Scincus, Tab. CCLXI. Fig. H. fuscus maximus, Fig. I. Scirpi characteres, Tab. DXIII. in marg. Fig. A. Scirpus ipfe Fig. C.

Sciurus volans, Tab. DCIV.

Scorpionum terra avudeos, Tab. CCCXXXIII. In marg. fiftitur Scorpionis aculeus Fig. A. B. Scorpio communis naturali magnitudine Fig. C. C. majori Fig. D. Scorpio, cochlea cornuta nodosa &c. Tab. DCGXLV. Fig. A. Scorpius minor five Scorpæna Rondeletii, ib. Fig. B. Scorpius, piscis, Tab. XV. n. 19.

Sculpture colocynthidum & florum in Templo Salo-

moneo, Tab. GCCCXXXVI.

Securis innatat aquis, Tab. CCCLXXXVII. Selaum, locultæ, Tab. CLXI. coturnices aliæque aues, Tab. CLXII. Selauim in plagam, Tab. CCCII. Seminandi modi circa vites, Tab. GCCXLVIII. Seminator exit ad seminandum, Tab. DCLXXXI. Semini cuique luum corpus, Tab. DCCXLI. Senii infirmitates, Tab. DXCII.

Sepia, Tab. XVIII. Fig. B.

Sericum bysfinum, Tab. DLXXVI. Fig. 2. Serpens Tab.XXII. Fig.a. serpens seductor, Tab.XXVIII. serpens Indicus coronatus, in marg. n. 1. coro-

natus Grevini n. 3. alii n. 2. 4. 5. 6. 7. Serpentis pæna Tab. XXX. ubi est in marg. serpens marinus ex mari Norwegico n.4. Aëtii ex Matthiolo n.7. Serpens aspisque Danis, Tab. CXI. Moss baculus serpens, Tab. CXVIII. Baculi (Magorum) serpentes, Tab. CXXII. ubi sistuntur in marg. oua serpentis per tunicas unita Fig. I. ouum, cujus tunica exterior est semota Fig. II. fœtus in tunicis latens Fig. III. foetus explicatus Fig. IV. Serpentes urentes, Tab. CCCXI. Serpentum & Scorpionum terra avudeos, Tab. GCCXXXIII. Serpens Indicus Nierembergii, Tab. CCCLX. Serpentis cujusdam cristati caput, Tab. DXXVIII. Fig. A. Serpens crassus capite & corpore, vertice fusco &c. Tab. DCVI. Fig. A. serpens tenui capite, vertice & corpore hepatici coloris &c. Fig. B. tenuis longus sulphurei coloris &c. Fig. C. Serpens Surinamensis aquaticus, dorso cœruleo - nigro &c. Tab. DCXXVIII. Fig. A. Amphishena Americana, ex rubro, flauo & albido varia &c. Fig. B. Aspis Angolensis in dorso susca, in ventre cœruleo-alba &c. Fig. C. Amphisbæna Americana subcinerea, lineis plurimis transuersis nigricante colore striatis &c. Fig. D. Vipera Isebequensis sublutea, capite crassiore &c. Fig. E. Amphisbæna Americana, capite diademato, eodem & dorso ex albo & nigro perbelle tessellatis &c. Tab. DCXXIX. Fig. F. Jaculatrix Surinamensis, dorso cœruleo-nigricante, capite ex cœruleo - purpureo &c. Fig. G. Jaculatrix Ceylanica subcœrulea major, Tab. DCXXX. Fig. A. Serpens Americanus crassior, ex coloribus fusco & flauido varius &c. Fig. B. Americanus dorso nigro, ad latus lineis albis reticulato &c. Tab. DCXLVII. Fig. 1. Vipera Americana, capite ex carneo & nigro vario, lituris per dorsum totum album variis nigris &c. Fig. 2. Serpens tenuis ex flauo & albo varius &c. Fig. 3. Serpens ex venenatistimis, cujus morfus paucis momentis vel horis hominibus & canibus vitam adimit, Tab. DCXLVIII. Fig. 1. Amphisbænæ similis, ex pallido fusca & nigricans diademata &c. Fig. 2. Amphisbæna lubflaui in dorso, in ventre carnei magis coloris, Tab. DCLII. Fig. 1. Serpens lato capite marmorato ex nigricante, fusco, albo & flauido varia &c. Fig. 2. Serpens Americanus cœruleus, Tab. DCLIII. Fig. 1. Americanus ferrugineo dorfo, maculis per totam laterum longitudinem semilunatis nigricantibus &c. Fig. 2. Surinamensis aquaticus ex nigro, cœruleo & albo varius &c. Fig. 3. Americanus tæniatus, tæniis latioribus cupreis & angustioribus fordide albis &c. Tab. DCLIV. Fig. 4. Dipfas Surinamensis, capite ex nigro, fusco & albo vario &c. Fig. 5. Serpens Americanus, ex luteo & griseo in $(Z)_2$

V. Index Figurarum,

capite & collo veluti reticularus &c. Tab.DCLV. Fig. 6. Acontia Surinamensis longa prætenuis &c. Fig. 7. Serpens Americanus tzniis subalbidis & cupreis latis &c. Fig. 8. Acontia Africana, capitis rostro & superciliis flauescentibus, dorso coruleo &c. Tab. DCLVII. Fig. 1. Serpens Americanus, ex albo, lutido & fusco pulchre variegatus &c. Fig. 2. Vipera Surinamensis alba, fasciis latis vix semicircularibus suscis &c. Tab. DGLX. Fig. 1. Serpens Americanus grifei coloris &c. Fig. 2. Amphisbæna Americana nigra, atris punctis in nigro notata &c. Fig. 3. Serpens Americanus ex luteo & griseo in capite & collo veluti reticulatus &c. Fig. 4. alius dorso nigricante, lineolis per maximam dorsi partem albis &c. Fig. 5. Vipera lsebequensis toto corpore ex coloribus terreo, luteo & alba varia &c. Fig. 6. Guineensis crassa subcoerulea &c. Fig. 7. Americana, linea nigra per longitudinem in dorso &c. Tab. DGLXI. Fig. 8. Surinamensis coloris luridi &c. Fig. 9. Dipsas Angolensis, capite ex sauo albicante veluti reticulato &c. Tab. DCLXII. Fig. 10. Anguis Æsculapii crassus, capite turgido ex albo sauescente & nigro vario, Fig. 11. Serpens Americanus flauo-cinereus, striis per dorsum nigris &c. Tab. DCLXXVIII. Fig. 1. Amphisbæna Americana, ex albo & nigro varia &c. Fig. 2. Dipsas longa, tenuis, capite ex fusco & albo perbelle picto &c. Fig. 3. Vipera capite ex lurido & nigro vario &c. Fig. 4. Serpens Americanus tribus fasciis per totam dorsi longitudinem ferrugineis in collo punctatis &c. Tab. DCCXV. Fig. 1. Jaculatrix Surinamensis variis lineis subcœruleis & nigris &c. Fig. 2. Serpens carnei coloris, lituris in dorso nigricantibus &c. Tab. DCCXVII. Fig. 1. Jaculatrix subcœrulea ex viridi major &c. Fig. 2. Serpens Surinamensis, punctis nigris, albo colore intersectis &c. Tab. DCC-XXXVII. Fig. 1. Vipera Americana, capite & collo nigro, diademate albo &c. Fig. 2. Serpens ex fusco, nigro & albo varius &c. Fig. 3. Coluber Americanus venenatissimus, sonorus &c. Tab. DCC-XXXVIII. Fig. 4. Diplas ex coloribus bruno & purpureo varia &c. Fig. 5. Serpens dorso bruno lituris albis picto &c. Fig. 6. Serpens Americanus tractibus nunc tortuosis longis, nunc subrotundis nigris &c. Tab. DCCXXXIX. Fig. 7. Diplas Zeylanica longa, tenuis, collo & cauda prælongis &c. Fig. 8. Vipera Americana coloribus albo, nigro, flauicante, rubro pulcherrime picta &c. Tab. DCCXLVI. Fig. 1. subcœrulea & nigta tessellata, ventre flauicante, Fig. 2. Serpens capite & dorso atro, sed maculis albis variæ figuræ mire interstincto &c. Tab. DCCXLVII. Fig. 3. Amphisbæna dorlo ex albo & nigro, lituris innumeris &c. Fig. 4. serpens tenuis dorso fusco, maculis nigricantibus &c. Fig. 5. Amphishana Isebequensis zerei vel rubicundi coloris &c. Tab. DCC-XLVIII. Fig. 6. Vipera Surinamentis capite fusco, diademate albo &c. Fig. 7. Serpens Americanus ex coloribus nigro, albo, grisco, flauido varius &c. Fig. 8. *Vipera Indica e*x coloribus flauo, fusco, subalbido veluti marmorata, Tab. DCC-XLIX. Fig. 9. Amphisbæna Americana nigra, variis lineis albis notata, Fig. 10. Serpens ex coloribus nigro, albo, flauelcente, purpureo veluti marmoratus, Fig. 11.

chemitarum Kesita & vulnera, Tab. XCIX. Sichemitæ cæsi Tab. CVIII.

clorum diuersitas, Tab. LXXXI.

liqua, arbor, siue Ceratia I. B. Tab. DCCXIX. Fig. A. characteres ejus, in marg.

Simia Tab. XXI. Fig. K. Tab. CCLIX, CCCLXII.

Fig. C. caudata vid. Cercopithecus.
Simjon Asorropéros, Tab. CCCLXXX. ejus cibus de comedente, Tab. CCCLXXXI. Simfon znigmatistes, Tab. CCCLXXXII. ejus vulpes, Tab. CCCLXXXIII. victoria post sitim restinctam, Tab.CCCLXXXIV. Simfon zahudiodiae z z z z, Tab. CCCLXXXV. TOLOGOTAE, Tab. CCCLXXXVI. ultima roboris Simfonici, Tab. CCCLXXXVII. Sinaiticus lapis, Tab. CXVII. in marg. Fig. A. fulmen

& septum in Sinai, Tab. CLXVII. Smapi, semen minimum, olerum maximum, Tab. DCLXXXIII. ubi sistitur sinapi rapi folio C. B. Fig. A. eruce folio C. B. Fig. B.

Smegma Tab. DCXXIII.

Σμιφιοκαπόχαρτος, Tab. DXCI.
Socrus Petri febricitans sanatur. Tab. DCLXXI. Sedome excidium per imbrem sulphureum, Tab.

Sol duplex ex mente Empedoclis & Eimmarti, Tab. X. Fig. I. II. Solis maculæ sub Tubo, Tab. XI. Fig. I. eclipsis totalis Fig. IV. Sol in fortitudine oriens, Tab. CCCLXXIII. lucis ejus influxus in terram, in marg. eclipsis passionalis, Tab. DCCVI.

Solan, locustarum species, Tab. CCLV. Fig. 1. Solea cum squamis, Tab. CCXXXIX. Fig. I. II. Solen, testaceum marioum, Tab. DLXVII. Fig. XXI. Solftitium Josuz, Tab. CCCLXXI.

Somnium Pharaonis, Tab. CIV. uzoris Pilati, Tab. DCCI.

Sonchus leuis laciniatus latifolius, Tab. CXLIII. Fig. X. læuis angustifolius, Fig. XI. Sorbus syluestris domesticz similis, Tab. DCXVII.

Fig. B.

Sorex, Tab. XXII. Fig. T. Sparganium ramosum C. B. Tab. DXIII. Fig. D. ejus planta Fig. E.

Sphere Mundi diuisio in circulos, lineas & puncta, Tab. I. Fig. VI. VII.

Spica Tritici 15. aristarum, Tab. CIV. in marg. Fig. I. spica luxurians Fig. II.

Spine & tribuli, Tab. XXXI. varia spinarum genera, ib. in marg. Fig. 4. seqq. Sponsa mecum a Libano, Tab. DCL

Sponsus caprese similis, Tab. DXCIX. sponsi pili ut grex caprarum, Tab. DC. Sponsus media noce veniens, Tab. DCXCVII.

Σπόρος licitus & prohibitus, Tab. CCLXXIX. Squatina Tab. XV. n. 4.

Statera DOMINI judicium, Tab. DLXXIX. Fig. I. Statua salis, Tab. LXXX.

Stella marina, Tab. XVIII. Fig. F. Tab. DLXVI. Fig. XIV. XV. alia ejus species, Tab. DLVII. Fig. XXIV.

Stelle innumerabiles, Tab. LXXV. Stellio Tab. CCLXII. B. Tab. DLXXXVII. Fig. I. Stipule lecae, Tab. CXXI.

Strages in Jugeri dimidio, Tab. CCCXCII. Strombus tympanorum, Tab. XIX. Fig. R.

Strutbio Tab. XIII. Fig. E. Tab. CCXLIV. Fig. A. ejus ventriculi , Tab. CCXLV. Fig. I. Iceleton Fig. II. ouum Fig. III.

Stultorum imago canis, Tab. DLXXXI.

Styrax, arbor, Tab. XCIII. Fig. A. ejus characteres. in marg. Fig. 1. 1. 1. cadem arbor, Tab. CCCIX. in marg. Fig. B.

Substructio Templi Salomonei, Tab. CCCXCIX. Suburbia Leuitarum, Tab. CCCXXI. CCCXXII. Suchotani spinis cæsi, Tab. CCCLXXVII. Suffimenti ara, Tab. CCVII. CCVIII. CCIX.

Suna-

Sunamita miraculo sanatus & suscitatus, Tab. CCCC-Surdo sopala, Tab. DCCXI. Surgens ambula, Tab. DCCXXVII.

Sus ad cœnum, Tab. DCCXLIII. Suum cuique, Tab. CCLXXX.

Sycomorus Tab. CCCCLXIV. ejus species prima Fig. A. secunda Fig. B.

Syri scotomate percussi, Tab. CCCCLXXXVIII. strepitu θεηλάτω perculs, Tab. CCCXC. Systemata mundi varia, Tab. I. Systematis Solaris proportio ad distantiam Syrii ib. Fig. V.

Т.

TAbernaculorum festum, Tab. CCLXXXIV. DIV. Tabernaculum Mosaicum juxta Scacchum, Tab. CLXXXIX. Lundium Tab. CXC. ejuš Ichno* graphia, Tab. CXCVIII. Scenographia, Tab. CXCIX.

Tabitba surge, Tab. DCCXXX.

Talpa Tab. CCLX. Fig. B. ejus Sceleton Fig. B. Tamarix siue Tamariscus Germanica, Tab. DCXXVII. Fig. A. altera folio tenuiore siue Gallica C. B.

Tanacetum vulgare luteum, Tab. CXLI. Fig. VII. Tarandus Tab. CCCXLI. Fig. Q.

Tarantula Tab. DLXXXVII. Fig. 2. Luzoniensis, Tab. DCXXI. Fig. B.

Taxus Tab. CLXXVII. Fig. 3. Etta lorica plana defensa, Tab. CCCXLVII. tecti in templo Salomoneo lorica, Tab. CCCCXXV. Fig. ff. laqueares cedrini, Tab. CCCCXXXV.

Tekupba Tab. CCXXII. Tellina virgata, testaceum marinum, Tab. XX. Fig. h.

Tempestas fulminea, Tab. CCCXIII.

Templi Salomonei prima idea, Tab. CCCXX. montis sancti Ichnographia, Tab. CCCXXI. templi Protographia, Tab. CCCCXXII. diductior templi Ichnographia, Tab. CCCCXXIII. Scenographia Tab. CCCCXXIV. Sanctuarii facies orientalis & septentrionalis, Tab. CCCCXXV. CCCXXVI, Sectio orthographica templi interioris & vestibuli, Tab. CCCCXXVII. primum Sanctuarii vestigium, Tab. GCCCXXIX. Talmudistarum Ichnographia templi, CCCCXXX. alia secundum Judzos, Tab. CCCC-XXXI. Scenographia templi ad exemplar Hallense, Tab. CGCCXXXII. Prospectus cubiculorum parietibus & antis conclusorum, Tab. CCCC-XXXIII. Scala cochlearis in latere Sanctuarii, Tab. GCCCXXXIV. laqueares cedrini, Tab. CCCCXXXV. Sculpturæ colocynthidum & florum, Tab. CCCCXXXVI. Exemplar templi Salomoni traditum, Tab. CCCCXCVIII. Substrudio templi, Tab. CCCCXCIX. Ichnographia portarum, vestibulorum & thalamorum in Templo Ezechielis, Tab. DCXXXVII. Portarum Scenographia, Tab. DCXXXVIII. Intersectio portarum, vestibulorum & thalamorum, Tab. DC-XXXIX. Templi secundi velum scissum, Tab. DCCVIII.

Tenebre Ægypti, Tab. CXXXV.

Tentorium tabernaculi Mosaici quatuor aulæs tectum, Tab. GLXXXVIII.

Tenues erepti, Tab. GCGLXXXVIII.

Terebinthus Tab. CII. Fig. III. Indica major fructu rotundo, Tab. CV. Fig. I.

Terra globus sub forma oui reprasentatus, Tab. IV. primæuæ facies ex mente Sturmii, Tab. V. ter-

ræ orthographica foctio, Tab. VII. fitus & motus annuus, quatuorque anni tempora, Tab. X. Fig. III. status in diluulo, Tab. XLV. Fig. I. nouus status per diluuium Fig. II. situs terre tempore Solstitii Josuani varius, Tab. CCCLXXI. in marg. Fig. A. B. &c. terra firmata Tab. CCG-LXXXVIII. DEI aexirentionua Tab. DXXIX. suis fundata basibus Tab. DLXIII. nouum motus torræ lunæque systema Alexandri Sarraui, ib. Fig. I. II. terra frugibus felix, ubere læta, Tab. DLXXIV. terra pix ardens, Tab. DGXII. resuprevis Tab. DCXCVI. terræ motu soluuntur vincula, Tab. DCCXXXIV. ultima terræ per ignem sompasia, Tab. DCCXLIV.

Testacea marina varii generis, Tab. XIX. XX. DLXVI.

Taftudo Tab. XXII. Fig. X. Tab. CCLXXI. Fig. G. Thalamorum Templi Salomonei Protographia, Tab. CCCCXXII. V. V. Ichnographia Tab. CCCC-XXIII. juxta portas A A. Sacerdotum B B. C. D.D. Scenographia Tab. CCCCXXV. Fig. K. K. eorum circumcirca templo adjectorum ichnographia, Tab. CCCCXXIX. r. r. Thalamorum in Templo Ezechiclis Ichnographia, Tab. DC-XXXVII. intersectio Tab. DCXXXIX.

Thannin, Thunnus, Tab. DLVII. Thesauri in arena, Tab. CCCLXIII. Thoracicus dudus, Tab. DXCIV. Thumus Tab. DLVII. Fig. A. B. Thus, arbor, Tab. CCXVII. Fig. G. Thynnas Tab. XV. n. 12.

Tigris Tab. XXII. Fig. M. Tinea, morbus, Tab. CCLXIX.

Tinea (insectum) miseriz symbolum, Tab. DXI, In marg. sistitur tinoa ipsa A A. Fig. 1. ejus pars postica Fig. 3.4. vermiculus ex ouo prodiens Fig. 5. ouum difruptum Fig. 6. plumæ Fig. 7. 8.9. tinea, puluis & umbra est homo, Tab. DXLIX.

Topazius Magni Mogolis, Tab. DXXIII. n. 6. in

Torpedo, piscis, Tab. XV. n. 5. Torrentes erumpunt, Tab. DXXII. Tragelaphus, Tab. CCCXXXIX. Fig. K. Τραγοσωτυραλατροία Tab. CCLXXVII.

Tribulus, testaceum marinum, Tab. XX. Fig. M. Tribulus terrestris, Tab. XXXI. Fig. 1. aquaticus Fig. 2. syluestris Loniceri Fig. A. marinus Fig. B.

Pristitia Tab. XXXIII. n. 1. in marg. Tritici granum octavo & duodecimo germinationis die, Tab. VIII. Fig. I. II. ascratio in genicula Fig.

V. spice varie etatis Fig. VI. VIII. IX, in marg. sub microscopio. Tritici spica 15. aristarum, Tab. CIV. in marg. Fig. I. Tricicum hibernum aristis carens, Tab. CXXXIII. A. in marg. Fig. V. generales tritici notæ Fig. VI.

Trutța Tab. XV. n. 13.

Meri, balsamum, terebinthus, Tab. CII. Tubera subterranea, Tab. LXXXVIII. in marg. Fig.

Tubuli vermiculares Tab. XX. Fig. b. dentales Fig. e. marini Tab. DLXVI. Fig. XVIII. XIX. XX. Tab. DCCXXXVI. Fig. A.

Tumultuantium interitus, Tab. CCCVII. Turba ἀκαληφόφαγος, Tab. DXXVII.

Jurdus Tab. CLXII. Fig. 5.

Turris Babylonica, testaceum marinum, Tab. XIX. Fig. Q.

Turrium Templi Salomonei Protographia, Tab. CCCXXII. R. R. Ichnographia Tab. CCCC- neridie u. a septentrione w. cochlea ad thalamos y. Templi Ezechielis vestibulorum Ichnographia, Tab. DCXXXVII. intersectio Tab. DCXXXIX.

Vestis corporis dypeus, Tab. XXXII. vestium lotio Tab. CCLVIII. lepra Tab. CCLXXI. vestes ex capris & ouibus, Tab. DLXXXIII.

Vexilla tribuum Israelis, Tab. CCLXXXVIII.

Via quatuor imperuiæ, Tab. DLXXXVII.

Vicie virga, Tab. DCXI. vicia Romana ib. Fig. B.

Vincula soluuntur terræ motu, Tab. DCCXXXIV.

Vindista peccatorum, Tab. CCCLX.

Viola alba Tab. LXXXVIII. Fig. III. in marg.

Vipera Tab. XXVIII. n. 2. Indica vittata n. 1. in margine, caudisona Tab. DLXXIII. Fig. I. ejus caput
Fig. II. dentes Fig. III. crepitacula Fig. IV. V. VI.

Isebequensis sublutea, capite crassiore &c. Tab. DCXXVIII. Fig. E. Americana, capite ex carneo &

marg. Fig. 6.7. Urtica urens maximid DXXVII. Fig. A. racemosa, fruticosa, angustisolia, fructu tricocco, Fig. B. Urticæ characteres Fig. C.

Urtica marina, Tab. DLXV. Fig. X. XI. XII. Tab. DLVI. Fig. 13.

Urus Tab. CCCXIV. CCCXL. b. Fig. N.

Vulnus lethale Asahelis, Tab. CCCIII.

Vultur Tab. CCXLII. Fig. A. aureus Tab. CCXLIX.

Fig. H. Tab. CCCXLII. Fig. B. gallinæ Africanæ facie, Tab. CCLI. Fig. D. cinereus Tab. CCCXLII. Fig. A. Brasiliensis Fig. C. vulturis Bætici caput Fig. D.

Uxorum suspectarum domunacia, Tab. CCXCIII.

Uzeg Alpini, Tab. DCCIII. Fig. A.

X. Xi-

X.

XIphias Tab. XV. n. 9.

Y.

PGuana Luzonensis edulis, Tab. CCLXIII. Fig. K.

Z.

Zacharias furdus & mutus, Tab. DCCXII.

Zea dicoccos siue major, Tab. CXXXIII. A. in marg. Fig. VII.
Zecora Tab. DXVI.
Zibetbica felis Tab. CCXVI. Fig. E.
Zibim Tab. DCVII.
Zipora circumcidens, Tab. CXX.
Zizania inter triticum, Tab. DCLXXXII.
Zodiacus Tab. CCCCXCV. ejus duodecim domus ibid.
Zygena, piscis, Tab. XV. n. 2. Leuiathan vectis Tab.

FINIS.

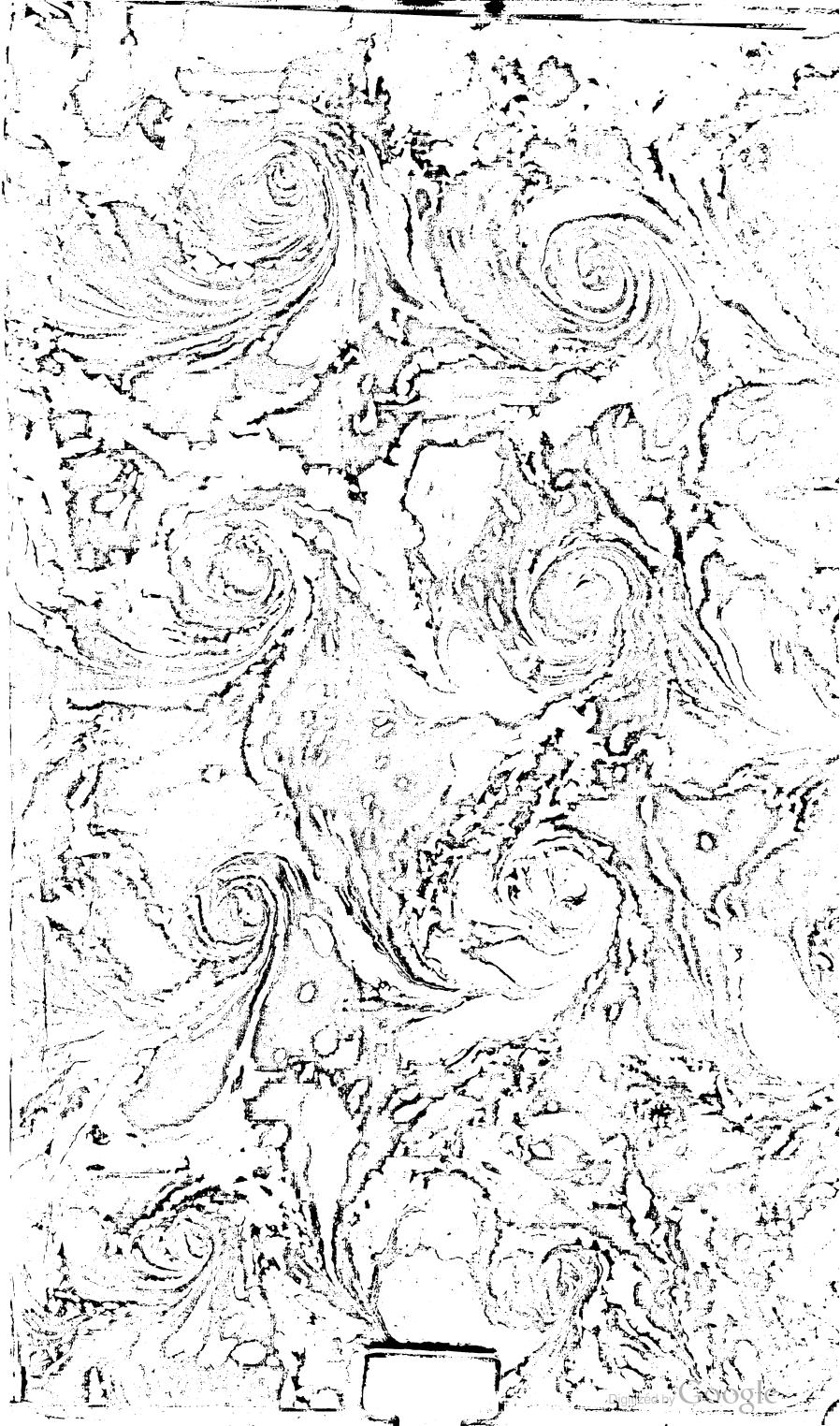
DCX. Fig. 1. 2.

Digitized by Google